BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA: I – 134

Buenaventura, San. Opuscula. Brixiae. 31 diciembre 1497.

tas nobilissimas ꝯditiones. videlicet vnitatē simplicitatem: ⁊ ceteras sequētes: necesse est omnes p̄dictas nobilitates diuini esse: simul stare cū beatissima trinitate.

Capitulū iij.

¶ De istius fidei intelligentia sana.

a Ꝺ istius aūt fidei intelligentiā sanā docet doctrina sacra ꝙ in diuinis sunt due emanationes: tres hypostases. quattuor relationes: quinq; notōes: ⁊ ex his tm̄ tres ꝓprietates ꝑsonales. Rō autem ad p̄dictoꝝ intelligentiā hec est. quia cū primū ⁊ summū p̄ncipiū hocip̄o ꝙ p̄mū sit simplicissimū. hocip̄o ꝙ summū sit ꝑfectissimū. ideo ꝑfectissime se ꝯmunicat. ꝙ perfectissimū: ⁊ indiuisionē oīmodam seruat hoc ipso ꝙ simplicissimum. ⁊ ideo salua vnitate nature sunt ibi emanādi perfecti. Modi autem emanandi perfecti sunt duo tantum. scz per modū nature ⁊ per modū voluntatis. Primus est generatio. scd̄us spiratio siue ꝓcessio. ⁊ ideo hi sunt ibi. Et ꝙ duabus emanationibus substātificis necesse est emanare duas hypostases necesse est etiam ponere hypostasim primo ꝓducentē ab alio non emanare: ne sit in infinitū abire. ⁊ iō sunt ibi tres hypostases. Et ꝙ cuilibet emanatiōi respondet duplex habitudo relatiua. ideo sunt ibi quattuor relatōes. s. paternitas. filiatio: spiratio: ⁊ ꝓcessio. Et ꝙ ꝑ has habitudines innotescunt nobis diuine hypostases. ⁊ preter hoc etiā hypostasis illa in qua est prima rō principiandi innotescit nobis: ꝙ nō ꝓducit. nā hoc est nobilitatis in ipsa. iōq; sunt qnq; notōes. s. quattuor relationes predicte cū innascibilitate. Et ꝙ quelibet personaꝝ vnam habet ꝓprietatē. ꝑ quā principaliter innotescit. iō tm̄ tres sunt ꝓprietates personales q̄ his noībus exprimunt̄ ꝓprie ⁊ prinpaliter. s. pater ⁊ filius ⁊ sp̄ūssctūs. Cū enim ꝓprium sit patris esse innascibilē siue ingenitū: eē p̄ncipiū nō de principio: ⁊ esse p̄rem. innascibilitas notificat ip̄m per modū negatōis. licet ex ꝯsequēti ꝑ modū positiōis. ꝙ innascibilitas in patre ponit fontalē plenitudinē. principium nō de principio. per modū positōnis cū negatione: esse patrē per modū positōnis ⁊ habitudinis: ꝓprie cōplete ⁊ determinate. Silr̄ cū filius sit imago. v̄bū ⁊ filius: imago noīat illā ꝑsonā vt similitudinem expressam. verbū vt similitudinē expressiuam. filius vt similitudinē hypostaticā. Rursus imago vt similitudinē conformē. verbū vt similitudinē intellectualem. filius vt similitudinem connaturalem. Per hunc modū cum propriū sit sp̄ūssancti esse donū: esse nexum seu charitatem ambroꝝ: esse etiā sp̄m̄sanctū. donum nominat ipsum vt datū voluntariū. charitas siue nexus vt datum volūtarium ⁊ precipuū. sp̄ūssanctus vt datum voluntarium precipuum ⁊ hypostatitum. Hinc est ꝙ per hec tria nomina que sunt: pater ⁊ filius ⁊ sp̄ūssanctꝰ: trium personaꝝ ꝓprietates personales insinuantur. Hec igitur tenenda sunt ad fidei trinitatis intelligentiam sanam.

Capitulū iiij.

¶ De istius fidei expressione catholica.

a Ꝺ istius etiā fidei expressionem catholicam tenendū est ꝑm sacrorum doctorum documenta: ꝙ in diuinis sunt duo modi predicādi. scz per modū substantie ⁊ relationis. tres modi supponendi. scz essentie: ꝑsone: notionis. quattuor modi significandi substantiā. scilicet nomine essentie substantie: persone ⁊ hypostasis. quinq; modi dicendi. s. quis: qui: que: qd̄ ⁊ quid: ⁊ tres modi differēdi. s. ꝑm differentē modū existēdi. ꝑm differentē modū se habēdi. ⁊ ꝑz differentem modū intelligendi. Rō aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. quia cum primū principiū sit perfectissimū: simul ⁊ simplicissimum: omnia que perfectionis sunt de ipso dicuntur proprie ⁊ vere. que autem imꝑfectionis sunt aut non dicuntur. aut si dicuntur: ꝑm assumptionē humane nature dicunt̄: vel transsumptiue. Cum igit̄ decem sint p̄dica-

N.º 21547

menta. scilicet substantia. quantitas: relatio: qualitas: actio: passio: vbi: quādo: situs ⁊ habere. quinq; vltima spectant proprie ad corporalia seu mutabilia. ideo non attribuuntur deo nisi transsumptiue modo ⁊ figurative. Alia vero quinq; precedentia deo attribuūtur. ꝑm id completionem dicunt. ita tamē ꝙ diuinam simplicitatē nō impediant. Omnia ergo hec predicta predicamenta sunt idipm quod est illud de quo predicantur. ⁊ ita per comparationē ad subiectum in quo sunt omnia dicuntur transire in substantiam. relatōe tamen excepta. que cum duplicem habeat cōparationem. scilicet ad subiectum in quo: et ad terminum ad quem. primo modo transiune faciat compositōem. sed secōo modo manet vt faciat distinctionem. Et hinc est ꝙ substantia continet vnitatem: ⁊ relatio multiplicat trinitatem. ⁊ ideo manēt ibi hi tantū duo modi predicandi differentes. de quibus talis datur regula. Que dicuntur ꝑm substantiam de omnibus dicuntur ⁊ singulatim: ⁊ simul ⁊ singulariter. Que vero ꝑm relatōez: aut non de omnibus dicuntur. aut si de pluribus pluraliter. vt relati. distincti: similes: eq̄les: propter relatōem intrinsecam. Nomen autem trinitatis comprehendit vtrūq;. Et q̄m plures possunt esse relationes in vna persona. sicut sunt plures persone in vna natura. ideo distinctio in notōs non infert diuersificationem persone: nec distinctio persone pluificatōem nature: ⁊ propterea non quicqd conuenit essentie conuenit notioni vel persone: nec econuerso. ⁊ hinc est ꝙ sunt ibi tres modi supponendi. de quibus talis consuenit dari regula. Supposita essentia non supponitur notio nec persona. ⁊ suppositā notione non supponitur essentia nec persona. ⁊ suppositā persona non supponitur essentia nec notio. sicut patet per exempla. Et quoniā vera distinctio est in suppositis substantie manente essentia vna. ideo necesse est ibi multipliciter significari substantiā. scꝫ ꝯmunicabilem ⁊ incōmunicabilem. Et ꝯmunicabilem per modū abstractionis per nomen essentie: ⁊ per modū concretionis per nomen substātie. Et incōmunicabilē vero vel vt distinguibilem per nomen hypostasis: vel vt distinctam per nomen persone. Vel aliter scz. vel vt distinctam q̄liter cunq; ⁊ sic hypostasis. vel notabiliter ⁊ pfecte: ⁊ sic persona. Exempla hoūm quattuor sunt in creatura. humanitas: homo: aliquis hō: petrus. Primū essentiā. scōm substantiam. tertium hypostasim. quartū personā dicit. Et q; in persona q̄ distinguitur nō solum est considerare eū qui distinguitur: sed illud quo distinguitur. ⁊ hoc est proprietas siue notio. ideo necesse est ꝙ in diuinis sint quinq; modi dicēdi pariter ⁊ querēdi. s. quis rōne persone. qui rōne hypostasis. q; dicit suppositū substantie indistincte. q̄ ratione notionis. quod ratione substātie. qd siue quo ratiōe essentie. Et quoniam omnes hi modi in vnitate essentie radicant. q; quic quid est in deo est ipse deus vnus ⁊ solus. ideo nō ponunt ibi differētiam nec ꝑm esse tiam: nec ꝑm esse. ⁊ propterea sunt ibi tantuꝫ tres modi differendi. s. ꝑm modos essendi siue emanandi. sicut differt persona a psona. ꝑm modos se habendi. sicut differt persona ⁊ essentia. quia vna persona ad alteram refertur. ⁊ ideo distinguitur. essentia vero non refertur ad alteram: ⁊ ideo non distinguitur. ꝑm modos etiā intelligendi. sicut differt vna proprietas substātialis ab altera: vt bonitas ⁊ sapientia. Prima differentia est perfectissima ⁊ summa que possit reperiri in diuinis. Est enim in suppositis. ita ꝙ vnum non dicitur de altero. Scōa differētia est minor: quia est in attributis. licet enim vnum possit dici de altero. vt psona de essentia. aliquid tū dicitur de vno qō non de altero. vt persona distinguitur ⁊ refertur: essentia vero nō. Tertia vero differentia minima est. quia est in cōnotatis. licet enim vnū de altero dicaf ad inuicem. ⁊ idem possit dici de vtrūq;. nō tamē idem cōnotatur vtrobiq;. nec ꝙ idem intelligi datur vtrūq;. Ex primo modo differēdi oritur pluralitas ꝑsonaꝝ. ex scōo modo pluralitas ꝑdicationū substātialiuꝫ ⁊ relatiuaꝝ. ex tertio pluralitas ꝓprietatū essentialiū et notionū. siue ab eterno siue ex tpe. siue proprie siue trāsumptiue. siue cōiter siue appropriate. Dictoꝝ exempla manifesta sūt. Dis intellectus daret satis. ⁊ quid sentiendum. ⁊ qualiter loquendum sit de summa trinitate diuinarū personarum.

Capitulū v

¶ De vnitate diuine nature in multiformitate apparitionum.

Secundo aūt de pluralitate appropriatum docet diuina doctrina hoc eē tenendum. Cū deus sit incircūscriptibilis: inuisibilis ⁊ incōmutabil'. nihilominus tū habitat in sanctis viris specialiter apparuit pīarchis ⁊ ꝓphetis. descendit de celis misit etiā filium ⁊ spiritūsanctū ad salutē humani generis. Et licet in deo sint indiuisa natura: virtus: ⁊ operatio trinitatis: missio tū vel apparitio vnius persone non est missio vel apparitio alterius. Licet etiaꝫ sit ibi summa equalitas. soliꝰ tamē est patris mittere ⁊ non mitti. spūssancti est tantūmodo mitti: respectu diuinarum personaꝝ. nisi forte dicatur mittere hominem assumptuꝫ. Filij autem est mittere ⁊ mitti. sicut ex scripturis potest colligi. ¶ Intelligentia autē ⁊ ratio predictoꝝ hec est. Quia licet primū principium sit immensum ⁊ incircūscriptibile. sit incorporeum ⁊ inuisibile. sit eternum ⁊ incommutabile: principiū tamen est rex spūalium ⁊ corporaliū: naturaliū ⁊ gratuitarū. ac per hoc rex etiā mutabiliū: sensibiliū ⁊ circumscriptaꝝ. ꝑ quas licet ipse sit immutabilis: insensibilis: incircūscriptibilis. seipm reddit manifestū ⁊ notū. Reddit aūt se manifestum ⁊ notum generaliter: per vniuersitatē suoꝝ effectuū ab ipso emanantiū. in quibus dicit esse per essentiam: potentiam ⁊ presentiam. qb se extēdit ad omnia creata. Reddit etiā se specialiter notum per aliquos effectus q; in ipsum specialiter ducunt rōne quoꝝ dicit habitare: apparere: descendere: mitti ⁊ mittere. Habitare nāq; dicit effectū spūalez cuz acceptatione: sicut est effectus gratie gratuz facientis. que est deiformis ⁊ in deū reducit ⁊ deum facit nos habere: ⁊ haberi a nobis. ac per hoc ⁊ inhabitare in nobis. Et q; gratie effectus cōmunis est oībus personis. iō vna persona nō habitat sine alia. imo simul tota trinitas. Apparere vero dicit effectum sensibilem: cui expressa significatiōe: sicut spiritussanctus apparuit i colūba. Et qm̄ sicut persone diuine distincte sunt: sic distincte significari possunt: ⁊ signis ⁊ noīb⁹. iō quelibet persona pōt per se apparere. ⁊ apparitio pōt oībus competere: siue insimul: siue cuilibet persone per se. Unde ꝙ spūssanct⁹ dicitur in linguis igneis ⁊ colūba apparuisse: hoc non est ꝓpter nouū vinculū vel effectum specialem. sed ꝓpter vnionem que est inter signū ⁊ signatū sibi specialiter ⁊ modo ⁊ origine deputatū. Descēdere aūt dicit vtrū ⁊ origine deputatū. Descēdere aūt dicit vtrū libet effectuū predictoꝝ cū inchoatiōe. deus enim beatissimis angelis semp est presens i celis. ꝙ in eis semp habitat ⁊ apparet. Hec cato: ibus aūt i terris est modo vt absēno. ⁊ quantū ad gratiā: ⁊ quantū ad noticiā. ideo cum incipit apparere vel inhabitare: de presente celis: ⁊ quasi absente nobis. fit presens terris. ⁊ ideo licet in se non mutetur. tamen dicitur descendere nobis. Missi vero dicit effectus predictos cum eterna productione. Tunc enim pater mittit filiū: cum faciendo eum nobis presentē per noticiam vel gratiā insinuat ꝙ ab ipso ꝓcedit. Et q; pater a nullo ꝓcedit: ideo nullꝰ dicitur mitti. Quia vero filius ⁊ ꝓducitur. ideo mittit ⁊ mittitur. Quia vero spūssanctus eternaliter producitur sed non producit nisi ex tempore. ideo ipsius est ꝓprie mitti ⁊ non mittere nisi respectu creature. Ex quo apparet ꝙ

bec sunt improprie ⁊ exponende: spūssanctus mittit se. spūssanctus mittit filiū: filius mittit scīpm: nisi intelligat inquantū est de virgine natus. Patet etiaz quare mittere ⁊ mittī nō competit oibus. qz licet dicat effectū in creatura: dicit tamē relationē intrinsecam. ita qz mittere dicit auctoritatē: mitti subauctoritate rōne pductionis eterne interius ipotate.

Capitulū vi.

¶ De vnitate diuine nature in multiplicitate appropriatorum.

Ertio vero de pluralitate appropriatoz hoc docet sacra scriptura esse tenendum. qz licet oīa essentialia oībus plonis equaliter ⁊ indifferenter cōueniant. ītī patri dicīf appropriari vnitas: filio veritas. spūssancto bonitas. Et iuxta hāc sumīf secunda appropriatio hilarij. s. eternitas in patre. spēs in imagine: ⁊ vsus in munere. Et iuxta hanc sumitur tertia. s. in patre ratio principiandi. in filio ratio exemplandi. in spūsancto ratio finiendi. Et iuxta hanc sumitur. quarta. s. omnipotētia patri: omnisciētia filio. voluntas seu beniuolentia spūsancto. Hec autem dicuntur appropriari: nō qz fiant propria. cum semper sint cōmunia: sed quia ducunt ad intelligentiam ⁊ noticiā proprioꝝ. ex trium personaꝝ. ¶ Intelligentia autez ⁊ ratio predictoꝝ hec est. Quia. n. primū principium est nobilissimuz ⁊ perfectissimū. ideo conditiones entis nobilissime ⁊ generalissime in eo reperiūtur in summo. Hec autem sunt vnū verum bonum: que nō contrahunt ens sīm suppositā: sed sīm rationem. Nam vnum nominat ens vt cōmunerale. ⁊ hoc habet per indiuisionem sui in se. verum sīm qz cognoscibile: ⁊ hoc habet per indiuisionem sui a propria specie. bonuz sīm qz cōmunicabile: ⁊ hoc habet per indiuisionez sui a propria operatione. Et quia hec triplex indiuisio se habet sīm ordinem quantū ad rationem intelligendi. ita qz verum presupponit vnum: ⁊ bonum presupponit vez ⁊ vnum. hinc est qz hec attribuuntur primo principio in summo. qz perfecta ⁊ generalia ⁊ appropriantur tribus personis: quia ordinata. ⁊ ideo summe vnum patri qui est origo personaꝝ. summe verum filio qui est a patre vt verbum. summe bonuz spūsancto qui est ab vtroqz vt amor ⁊ donū. Et quia summe vnū: est summe primū. quia caret oī inceptione. ⁊ summe verum est sūme equale ⁊ pulchrum. ⁊ summe bonum est summe vtile ⁊ proficuū. hinc oritur scīa appropriatio hilarij. que est eternitas in patre: quia nō habet principium. sed est oīno parnum. species in imagine. i. in verbo: qz summe pulchrum. vsus in munere. i. in spūsancto: quia summe proficuū ⁊ cōmunicatiuū. Ꝺ per alia verba sic insinuat augustinus. In patre vnitas. in filio equalitas. in spūsancto vnitatis equalitatisqz concordia. Rursus qz summe vnum ⁊ primū tenet rōnem principiandi ⁊ originandi. qz summe pulchrum ⁊ speciosum tenet rōnem exprimēdi ⁊ exemplandi. quia summe proficuū ⁊ bonum tenet rationem finiendi. qz bonum ⁊ finis idez. hinc oritur tertia ratio appropriandi efficientiam patri exemplaritatem filio finalitatem spūsancto. Rursus quia a primo ⁊ summo ꝑncipio fluit omne posse. a primo ⁊ sūmo exēplari fluit omne scire. ⁊ ad summū finez tendit oē velle. ideo necesse est primū eē omnipotentissimū: omnisapientissimū: ⁊ beniuolentissimū. Unitas autem prima ⁊ summa rediens supra seipsam redditione completa ⁊ perfecta est omnipotentissima. sic ⁊ veritas sapientissima: ⁊ bonitas beniuolentissima. ⁊ hec appropriantur: quia ordinem insinuat. Voluntas enim vat pintelligere cognitionem: ⁊ voluntas ⁊ cognitio presupponunt potentiam ⁊ virtutem. qz posse scire est aliquid posse. Ex his apparet que sint appropriata: ⁊ quibus: ⁊ qua de causa. Hec tamē vltima. scz potentia ⁊ sapientia ⁊ voluntas sunt potissime illa. ex quibus in scripturis

laudāf trinitas summa. ⁊ ideo de his aliqd dicendum est breuiter ⁊ summatim.

Capitulū vij.

¶ De omnipotentia dei.

Itur de omnipotentia dei sīm doctrinam sacram hec tenenda sunt. videlicet qz deus est omnipotens. ita tū qz ei non attribuunf actus culpabiles. vpote mentiri ⁊ male velle. nec actus penales: vt metuere ⁊ dolere. nec actus corporales siue materiales: vt dormire ⁊ ambulare. nisi forte transsimptiue. nec actus inconuenientes. vpote facere maiorē se: vel aliuz deū sibi equalem. vel infinitum actu: ⁊ cōsimilia. qz vt dicit Anſ. qōlibet inconueniens etiam mininū apud deū est impossibile. Licet autem hoc non possit: est tamen oīpotēs vere ⁊ ꝓprie ⁊ pfecte. ¶ Intelligentia autez ⁊ ratio predictoꝝ hec est. qz primū principiuz est potens potentia. que est potentia simpliciter: ⁊ ideo distributio addita ei: distribuit ꝓ his que posse est posse simpliciter. Hec aūt sunt que egrediunf a potentia cōpleta ⁊ ordinata. Potentiam aut completā dico que non potest deficere. nec potest succumbere. nec potest indigere. Potentia aūt in peccādo deficit: in patiendo succūbit. in corporalibus actionibus indigentiā includit. Diuina aūt potentia qz est potētia summa ⁊ pfectissima. ideo nec est de nihilo nec est sub aliquoi nec eget aliquo alio. ac per hoc nec culpabilia. nec penalia: nec materialia pōt. ⁊ hoc qz oīpotens est potētia cōpleta. Potentiā autē ordinatā ꝓtingit tripliciter dici. vel sīm actū: vel sīm aptitudinez ex pte creature. vel sīm aptitudiné ex pte solius virtutis increate. Ꝺ possibile est potētie primo mō dicte: est non tm̄ possibile sed etiā actuale. Ꝺ scō nō ⁊ non primo est possibile simpliciter: licet nō actuale. Ꝺ aūt tertio mō: ⁊ non primo mō vel scō: est possibile deo sed ipossibile creature. Ꝺ aūt nullo ꝓdictoꝝ modoꝝ est possibile. sicut illud qō directe repugnat ordini

sīm rationes ⁊ causas primordiales ⁊ eternas: simpliciter est possibile. sicut qz deus facit aliqō actu infinitū: qz simul faciat aliqd esse: ⁊ multo mō esse: qz faciat id qō fuit non fuisse ⁊ cetera talia. que posse est ꝰ ordinem ⁊ complementū diuine potentie. Ex his patet respectu quoz est diuina potentia. patet etiā que debent dici simpliciter possibilia. ⁊ que simpliciter impossibilia. ⁊ qz aliquoꝝ impossibilitas simul stet cū vera oīpotētia.

Capitulū viij.

¶ De dei sapientia: ꝓdestinatione: ⁊ prescientia.

Sapiētia vero dei hec tenenda sūt scz qz ipsa diuina sapia limpidissime cognoscit oīa bona ⁊ mala: ꝑterita pñtia ⁊ futura: actualia ⁊ potentialia. ac ꝓ hoc incōprehensibilia nobis ⁊ infinita. ita tū qz ipsa in se nullo mō diuersificaf. licet diuersa noia sortiaf. Inquantū enim est cognoscitiua oīum possibiliū dicīf scientia siue cognitio. Inquantū est cognoscitiua oīum que in vniuerso sunt: dicīf visio. Inquantuz est cognoscitiua oīum que bene fiunt dicīf approbatio. Inquantū est cognoscitiua eoꝝ q̄ futura sunt dicitur prescīētia siue ꝓuisio. Inquantū est cognoscitiua eoꝝ que ab ipo deo fienda sunt dicīf dispositio. Inquantū est cognoscitiua eoꝝ que ꝑmiāda sunt dicīf ꝓdestinatio. Inquantū vero est cognoscitiua eoruz que dāndā sunt dicīf reprobatio. Et qz ipsa nō tm̄ est cognoscitiua sed est etiā rō cognoscēdi oīa. iō inquantū est rō cognoscendi oīa cognita dicīf lux. Inquantū rō cognoscendi visa ⁊ approbata dicīf specu'ū. Inquantum est rō cognoscendi ꝓuisa ⁊ dispositā ō: exemplar. Inquantū est rō cognoscēdi ꝓdestinata ⁊ reprobata: ō: liber vite. Est igīf liber vite: respectu rez vt redeuntiū. Exēplar vt creatū tium. Speculum vt eunti. Lux vero respectu omnium. Ad exemplar autem spectat idea: verbum: aros: ⁊ ratio. Idea sīm actum prouidendi. Verbum sīm actum ꝓponen-

di. Aro ſm actum ꝓſequendi. Rō ſm actū ꝓficiendi: q; ſupadcūt intētioné finis. Quia vero hec oīa vnū ſunt in deo. ideo frequenter accipiť vnū ꝓ alio. Et licet diuina ſapia rōne diuerſitatis ſc̄toꝝ ⁊ cōnotatoꝝ diuerſa ſortiaſ vocabula: nō tñ diuerſificaſ ꝑs rationé intrinſecā. Cognoſcit enim ⁊ingentia infallibiliter: mutabilia imutabiliter. futura ꝓſentialiter: ⁊ꝓalia eternaliter. depēdentia in dependenter. creata increate. alia a ſe: in ſe ⁊ ꝑ ſe. ⁊ cū infallibiliter ⁊ingentia cognoſcat: ſimul ſtat libertas ⁊ vertibilitas voluntatis cū predeſtinatiōe ⁊ ꝓſciētia. ¶ Intelligentia aūt ⁊ ratio ꝓdictoꝝ hec eſt: qm̄ ꝓmū ꝓncipiū hoc ipo q; primū eſt ⁊ ſummū: cognitionē habet ſimul ſimpliciſſimā ⁊ ꝓfectiſſimā. Ex perfectiſſimā iō cognoſcit oīa diſtinctiſſime ſub oīb⁹ ꝓditionibus quas res habent vel habere poſſunt ⁊ ꝓpterea futura ſcit eſſe futura: ⁊ ꝓſentia: ꝓſentia. ⁊ bona ſcit approbanda: mala reꝓbāda. Hinc ē q; diuerſa ſortiť vocabula ſm q; dictū eſt ſupra. Sed q; ſimul ſtat perfectio ſapiētie cū ſūma ſimplicitate: hinc ē q; oīa alia a ſe cognoſcit in ſe ⁊ per ſe. Ex quo ſequiť ſecūdū: q; creata cognoſcit increate. Ex quo ſequiť tertium q; dependentia cognoſcit indepēdenter. Ex quo oriť quartū q; ꝓalia cognoſcit eternaliter. Ex quo ſequiť quintū q; futura cognoſcit ꝓſentialiť. Ex quo oriť ſextum: q; mutabilia cognoſcit imutabiliter. Ex quo ſequiť ſeptimū q; cōtingentia cognoſcit infallibiliter. ⁊ ita ⁊ingentia manētia ⁊ingentia ſunt diuine ſapie ꝓ ſuo infallibilitate: tā in ⁊ingentib⁹ que ſubiacent nature: q; libertati volūtatis humane. Añ qui vult hoc verū intelligere quō ſimul ſtet libertas volūtatis create cum infallibilitate ꝓdeſtinationis eterne. reſoluēdo ab hoc vltimo. ꝓcedat ꝓ illos ſeptē gradus vſq; ad primū: qō primū ꝓncipiū ꝓfectiſſime cognoſcit oīa per ſeipm. qō eſt verū certiſſimū. Ex quo cetera predicta ratiocinādo infallibiliter concludunť. Sicut aūt diuine cognitionis certitudo ſimul ſtat cum contingentia rerū cognitarū. q; ſimul eſt ſimpliciſſima ⁊ perfectiſſima diuina ſapia. ſic vnitas ſimul ſtat cum multiformitate rōnum ⁊ ideaꝝ ex eadem cauſa. Quia enim perfectiſſima eſt: ideo diſtinctiſſime ⁊ pfectiſſime cognoſcit vniuerſa ⁊ ſingula. ⁊ illa oīa diſtinctiſſime ⁊ pfectiſſime repreſentat: ⁊ iō ſingulorū dicit habere rōnes ⁊ ideas tanq̄ rerū ſimilitudines pfectiſſime expreſſiuas. Cū vero ſimpliciſſima ſit: ideo omnes ſimilitudines ille ſint vnū in ipſa. Añ ſicut de⁹ vna virtute oīa ꝓducit ex tpe: ſm omnimodam rerū integritatē. ſic vna virtute oīa exp̄imit ſempiternaliter. Et ſicut vna eſt in deo operatio actiua ſm rē: dicunť tñ plures rerum ꝓductiones rōne pluralitatis ꝓductoꝝ. ſic vna eſt veritas vnius actus intelligentie in deo: dicuntur tñ plures ſimilitudines idee ⁊ rōnes rōne pluralitatis ideatoꝝ vel exiſtentium: vel futuroꝝ vel poſſibiliū. Dē aūt rationes vel idee licet ſint vna veritas ⁊ lux i eſſentia: nō tñ dicuntur eſſe vna rō vel idea. Ratio enim vel idea dicit vt ad alterū ſm rationé intelligendi. noiat enim ſimilitudiné cogniti: que realiter tenet ſe ex parte dei: licet ſm rōnem intelligendi dicere videať aliqd ex parte ideati. Si aūt huiuo ſimile in creatura requiraſ: dicendū q; hoc eſt iſtius exē plaris ꝓpriū: q; ſicut dictū eſt ſimul eſt ſimplex ⁊ infinitū ⁊ perfectiſſimū quo ꝓintellecto cetera conſequenter innoteſcunt. Quia. n. exemplar illud eſt ſimpliciſſimū ⁊ perfectiſſimū. ideo actus purus. Quia vero infinitū ⁊ immenſum: ideo extra omne genus. Et hinc eſt q; exiſtens vnius: poteſt eſſe ſimilitudo q; pleriſq; multorum.

Capitulū ir

¶ De voluntate dei ⁊ prouidentia.

Et voluntate dei hec tenenda ſunt q; ipſa ſic eſt recta vt nullo mō poſſit obliquari: ſic eſt efficax: vt nullo modo poſſit impediri. ſic eſt vna: vt tamen multiformiter habeat ſignificari. Significatur enim diuina voluntas que eſt voluntas beneplaciti per voluntatē ſigni ſm quinq; differentias ſignoꝝ que ſunt ꝓceptio: ꝓhibitio: conſiliū: impletio: ꝓmiſſio: ſm que diſponunť a voluntate beneplaciti quecūq; in vniuerſo fiunt. Eſt enim volūtas dei ꝓma ⁊ ſumma cauſa oīum ſpecieruꝫ ⁊ motionum. Nihil enim fit viſibile aut intelligibile i iſta totius creature ampliſſima quadā vniuerſaq; republica: quod nō de illa impiali aula ſummi imperatoris aut iubeaſ: aut ꝓmittatur ſm in effabilē iuſticiā ꝓmiorū atq; penaꝝ retributionū ⁊ gratiaꝝ. Et q; iſta voluntas ratione regulata dicit ꝓuidentia; hinc eſt q; omnia que in vniuerſo fiunt: aguntur ⁊ regunť diuina ꝓuidētia: que ꝑ omnia eſt itra ꝓhēnſibilis: que nihil ꝓcipit. ꝓhibet vel conſulit niſi iuſte. nihil agit niſi bene: nihil ꝓmittit iniuſte. ¶ Intelligentia aūt ⁊ ratio ꝓdictoꝝ hec eſt. Primū ꝓncipiū cū ſit ſumme nobile: ⁊ voluntaté habet ⁊ nobili modo habet. Cum igiť voluntas de ſe dicat illud ſm q; in agentibus a ꝓpoſito attenditur regula rectitudinis ⁊ efficacia operationis: neceſſe eſt q; voluntas in deo ſit rectiſſima ⁊ efficaciſſima. Ideo autem rectiſſima: quia idem eſt in deo voluntas ⁊ veritas. Iō efficaciſſima: quia idem ꝓ ſua in deo eſt voluntas ⁊ virtus ſiue poteſtas. Et q; non poteſt diuina voluntas carere veritate. ideo nō tantum eſt recta: verū etiam regula rectitudinis. Quia vero nullo modo poteſt carere virtute: ideo non tñ eſt efficax: verum etiā fons ⁊ origo totius efficacie: ita vt nihil ſine nulla poſſit effici. nihil contra illam poſſit fieri. nihil etiaꝫ ſit a quo valeat impediri. Et q; rectiſſima eſt: nullus poteſt eſſe rectus niſi conformetur ei. Nullus autem poteſt ei conformari niſi volūtas illa innoteſcat ſibi. Ponit ergo voluntaté diuinā vt regulaꝫ rectitudinis notificari nobis. Rectitudo aūt quedam eſt neceſſitatis: ⁊ hec eſt in ſacīdo bonum neceſſarium: ⁊ declinando malum. Quedam autē eſt perfectionis. ⁊ hec eſt in ſuperogando vltra debitum. ⁊ ſm hoc innoteſcit nobis per triplex ſignum. ſcz̄ ꝓceptionem ꝓhibitionē ⁊ conſiliū: quod quidā ſignificat diuinū beneplaciti acceptare tāq̄ iuſtum quod fit ſm diuinū ꝓceptum: quod declinatur ſm diuinam ꝓhibitionem: ⁊ ad impletur ſm diuinū conſilium. Signa vero hec infallibilia ſigna ſunt diuine voluntatis: vt eſt regula rectitudinis. Rurſus q; efficaciſſima eſt: nullo modo poteſt aliquis aliqd efficere: niſi ipſa cooperante ⁊ coefficiente. nullus deficere vel peccare poteſt: niſi ipſa iuſte deſeréte. Et ſm hoc duo ſunt ſigna eius ſcz̄ impletio: quod eſt ſignum voluntatis vt efficientis. ⁊ permiſſio quod eſt ſignum voluntatis iuſte deſerentis. Iuſte autem deſerit: quia iuſtum eſt vt ſic amminiſtret res q̄a condidit: vt non infringat leges quas indidit. ⁊ ſic cooperetur rebus quas creauit: vt tamen eas agere proprios motus ſinat. ⁊ iō eſt liberum arbitriū ad vtrumq; vertibile de lege nature in malū dimittat cadere: hoc nā ꝓmittit niſi iuſte. Rurſus ⁊ ſi ꝑ gratiam preueniat ⁊ ſuſtentet nulli iniuriaꝫ facit: ideo nā agit iniuſte: nec oīno iuſte ſm exiſtentiā meritoꝝ: q; merita ad hoc non ſufficiūt. ſed gratio ⁊ miſericordiť ⁊ quodāmodo iuſte quantum eſt ex condecentia bonitatis ſue. Cum ergo dānat ⁊ reꝓbat operať ſm iuſticiaꝫ. Quando vero predeſtinat: ſm gratiaꝫ ⁊ miſericordiam que non excludit iuſticiam. Ex ergo oēs ſm q; de maſſa perditionis erant debebant dānari. ideo plures reꝓbant q̄z eligantur. vt oſtendať q; ſalutatio eſt ſm gram ſpecialem: ſed damnatio ſm iuſticiam cōmunem. Nullus ergo poteſt conqueri de diuina volūtate: quia omnia agit rectiſſime imo in omnibus debemus gratias agere: ⁊ honorificare regimen diuine prouidentie. Si quis autem querat: quare magis vni peccatori gratiam largiatur q̄z alteri. dic

oportet silentium imponere humane loquacitati. ⁊ exclamare cum apostolo. O altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei: q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eius: ⁊ inuestigabiles vie eius. Quis enim cognouit sensum domini. aut qs eius consiliarius fuit. aut quis prior dedit illi ⁊ retribuetur ei. Quoniā ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso sunt omnia. ipsi gloria in secula seculoꝝ. Amen.

Finit prima pars.

Incipit pars secunda de creatura mūdi.

Capitulum primum.

De productione mundi totalis.

Postsummatis pretellectis de trinitate dei: dicenda sūt alia q̄ de creatura mūdi. Circa quā hec tenēda sunt i summa. videlicet q̄ vniuersitas machine mūdialis pducta est in esse ex tempore: ⁊ de nihilo: ab vno primo principio solo ⁊ summo. cuius potentia licet sit immensa: disposuit tamen omnia in certo pondere: numero ⁊ mensura. Hec generaliter intelligenda sunt circa rerum pductionem: ex quibus ⁊ veritas colligitur ⁊ error: repudiatur. Per hoc enim q̄ dicitur ex tempore excludit error: ponentiū mundum esse eternū. Per hoc q̄ dicit de nihilo excluditur error: ponentiū eternitatē circa principium materiale. Per hoc q̄ dicit ab vno principio excluditur error: manicheoꝝ ponentiū pluralitatez principioꝝ. Per hoc q̄ dicitur solo ⁊ summo excluditur error: ponentium deū produxisse inferiores creaturas p ministeriū intelligentiarū. Per hoc q̄ additur in certo pondere: numero ⁊ mensura ostenditur q̄ creatura est effectꝰ trinitatis creantis sub triplici genere causalitatis. Efficiēs: a quo est i creatura vnitas modus ⁊ mēsura. Exemplaris: a quo est in creatura veritas: species ⁊ numerus. Finalis: a quo est in creatura bonitas: ordo ⁊ pondus. Que quidem reperiuntur in oibus creaturis tanq̄ vestigium creatoris: siue corporalibus: siue spūalibus: siue ex vtrisq̄ cōpositis. Ratio autem ad intelligentiam predictoꝝ hec est. Quia ad hoc q̄ sit ordo perfectus ⁊ status in rebus: necesse est q̄ omnia reducant ad vnum principium. qō quidē sit primum vt det ceteris statum. ⁊ perfectissimū vt det ceteris complementū. Quoniā igitur primū principium in quo est status non potest esse nisi vnum solū. si mundū produxit: cum non possit ipsum producere de seipso: necesse est q̄ producat ipsum ex nihilo. Et quia productio ex nihilo ponit esse post non esse ex parte pducti: ⁊ imensitatem in virtute producēte ex parte principij cum hoc sit solius dei necesse est q̄ creatura mundi sit pducta ex tēpore: ab ipsa virtute imensa agente per se ⁊ imediate. Rursus q̄n principiū perfectissimū quo manat pfectio vniuersoꝝ necesse est agere a se: ⁊ p̄ se ⁊ ꝓpter se. ⁊ q̄ nullo i agendo indiget extra se necesse est q̄ habeat intentionē tripliciscause respectu cuiuslibet creature. s. efficientis: exemplaris ⁊ finalis. Necesse est etiam omnē creaturam p̄ hanc triplicem habitudinē comparī ad causam primā. Omnis enim creatura ꝓstituit i esse ab efficiente ⁊ ꝓformatur ad exemplar: ⁊ ordinatur ad finem: ac per hoc est vna: vera bona: modificata: speciosa: ordinata: mensurata: discreta ⁊ ponderata. Et enim pondus iudicatio ordinatiua. Et hec quidez generaliter dicta sūt de omni creatura siue corporea siue incorporea: siue ex vtrisq̄ pstituta: sicut est natura humana.

Capitulum ij.

De natura corporali quantum ad fieri.

Natura vero corpea nobis considerāda est quantū ad fieri: ⁊ quantū ad esse: ⁊ quantum ad operari. De natura vero corporea quantum ad fieri hec

specialiter tenenda sunt. scz q̄ sex diebus sit in esse producta. ita q̄ in principio ante oēm diem creauit deus celū ⁊ terrā. Prima vero die formata est lux. scda firmamentū factum est in medio aquaꝝ tertia die separate sunt aque a terra. ⁊ congregate in locū vnū quarta vero die celū ornatū est luminaribꝰ. quinta aer ⁊ aqua volatilibus ⁊ piscibus. sexta terra animalibus ⁊ hoibus. septima vero die requieuit deus. non a labore nec ab opere: cum vsq̄ nunc operet: sed a nouarū specierū conditione. q̄ omnia fecerat. vel in simili: sicut illa que ꝓpagant. vel in seminali rōne: sicut illa que alijs modis introducuntur in esse. Ratio aut ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia enim res manāt a primo principio ⁊ perfectissimo: tale autem est omnipotentissimū. sapientissimū ⁊ benivolentissimū. ideo oportuit q̄ sic producerētur in esse. vt in eaꝝ productione resultaret triplex nobilitas predicta ⁊ excellentia. Et ideo triformis fuit operatio diuina ad mundanā machinam producendā. scz creatio que appropriatur respondet omnipotentie. distinctio que respondet sapientie. ornatus qui respondet bonitati largissime. Et quoniā creatio ē de nihilo. ideo fuit in principio ante omnem diem: tanq̄ omnīū rerum ⁊ temporū fundamentuꝫ. Rursus quia distinctio corporū mūdi attenditur sm̄ triplicem modum. ideo facta fuit per triduū. Et enim distinctio nature luminose a perspicua ⁊ opaca. ⁊ hec facta est in prima die in diuisione lucis a tenebris. Et est distinctio nature perspicue a ꝓspicua. ⁊ hec facta est secunda die in diuisione aquaꝝ ab aquis. Et est distinctio nature perspicue ab apoca. ⁊ hec facta est tertia die in diuisione aquaꝝ a terris. In his aūt implicite dat intelligi distinctio celestiū ⁊ elementarium. sm̄ q̄ post dedarabitur. Sic igitur distinctio fieri debuit per triduū. Et q̄ ornatus correspondet distinctioni: ideo similiter tribus diebus debuit consummari. Est enim ornatus nature luminose: ⁊ hic factus est q̄rta die in formatione stellarum ⁊ solis ⁊ lune. Et est ornatus nature perspicue. ⁊ h̄ factus est quinta die in qua ex aquis facti sunt pisces ⁊ aues ad ornatum aeris ⁊ aque. Et est ornatus nature opace scilicet terre: ⁊ hic factus est sexto die. in quo facte sunt bestie: facta sunt ⁊ reptilia. facta est etiam ad complementum omnīū natura humana. Hec autē omnia licet potuerit deus facere in instanti. maluit tn̄ per successionē temporū. nō ꝓpter distinctam ⁊ claram representationē potentie: sapientie ⁊ bonitatis. tum ꝓpter q̄nienciā correspondentiam dierū siue temporū ⁊ operationū. tum etiā vt sicut in prima mundi conditione fieri debebāt seminaria operū fiendoꝝ. sic fierent ⁊ ꝓfigurationes temporū futuroꝝ. Unde in illis septē diebus quasi seminaliter ꝓcessit distinctio oīum temporū. q̄ explicant p̄ decursum septē etatum. Et hinc est q̄ sex diebus opez additur septimus quietis. qui dies non scribitur habere vesperam nō q̄ nō habuit: dies illa nocte succedente: h̄ ad prefigurandū animaꝝ quietē. que nunq̄ habebit finē. Si aūt diceret alio mō. q̄ oia essent simul facta. tūc oēs hi septem dies ad ꝓsiderationē angelicā referrent. Verūtn̄ ꝓprius modus dicendi ē magis scripture ꝓpriꝰ ⁊ auctoritatibꝰ sctoꝝ. ⁊ qui ꝓcessit: ⁊ etiam qui secuti sunt. beatum Augustinum.

Capitulum iij.

De natura corporali quantum ad esse.

Et natura vero corpea quantū ad esse tenendū est. q̄ corpalis mūdi machina tota ꝓsistit in natura celesti ⁊ elementari. ita q̄ celestis distincta est in tres celos principales. s. empyreū: crystallinum ⁊ firmamentū. Intra firmamentuꝫ aūt q̄ est celū stellatū ꝓtinent septē orbes septē planetarū. qui sūt. saturnus: iupiter: mars: sol: venus: mercurius: luna. Natura vo elementaria in quattuor sphere as distinguit. scz ignis: aeris: aque ⁊ terre. Et sic ꝓcedendo a sūmo

tardine celi vsq; ad centrum terre decē con
currūt orbes celestes: et quatuor sphere ele
mentares. ex quibus integrat et constituit
tota machina mundi sensibilis: distincte: pfe
cte et ordinate. ¶ Ratio aūt ad intelligen
tiā predictoꝝ hec est. Quia cū natura corpo
ralis ad perfectionem sui et expressionem sa
pientie multiformis primi pncipij requirat
multiformitatē formaꝝ. sicut apparet in mi
neralibus: plantis et animalibus. necesse fuit
ponere aliqua corpa simplicia. que nullo mo
do inter se possent misceri ad introductionē for
maꝝ multiformiū. et talis est natura subiecta
contrarietati: et hec est elementaris. Necesse
etiā fuit fieri aliquā per quā haberēt hec cō
traria in mixto ꝑciliari. et talis est natura elō
gata a ctrarietate. cuiusmōi est natura lucis
et corporis supercelestis. Et qm̄ mixtio fieri
non potest. nisi per contraria agentia et pa
tientia. ideo necesse fuit duplicem cōtrarieta
tem fieri in elementis. s. quantum ad qualita
tes actiuas. que sunt calidum et frigidum. et
quantū ad passiuas: que sunt humidum et sic
cum. Et q; qlibet elementū agit et patitur.
ideo qlibet habet duas qualitates. vnam
actiuā et aliā passiuam. ita tm̄ q; vnam prin
cipalem et ppriaꝝ. ac per hoc necesse est tm̄
quatuor esse elementa ꝑm quatuor qualita
tes ꝑdictas quadrupliciter cōbinatas. Natu
ra autem celestis aut est vniformis et inmobi
lis: et hoc est empyreū. q; lux pura. aut mo
bilis et multiformis: et sic est firmamentū. aut
mobilis vniformis: et sic celum mediū inter
empyreū et stellarum: qd̄ est celum crystalli
num. Quartū mēbrū. s. q; sit multiforme et i
mobile nō pōt stare. q; multiformitas dispo
nit ad motus varietatem: nō ad vniformem
quietem. Sunt igit tres celi quoꝝ primum
per totū est luminosum. s. empyreum. secōm
per totum perspicuū. s. crystallinū. tertiuꝫ ex
vtroq; coniunctum. s. firmamentuꝫ. Cū igi
tur tres sint celi incorruptibiles. et quatuor ele
menta variabilia. vt fiat debita cōnexio:
concordia et cōfidentia: disposuit deus se
ptem orbes planetaꝝ: qui sua varietate nō
lūi: et incorruptibilitate solis quasi q̄dā
vinculum essent. et iuncture inferioꝝ elemē
tariū orbium et superioꝝ celestiū ad perficien
dum et decorandū vniuersum: qō ꝑm nume
rales ꝓportiones ordinatum dicit et ꝓnecū
denario celestiū orbium et quaternario ele
mentoꝝ. reddentibus ipm̄ proportionaliter
tam pulchrū: q̄ perfectum: et ordinatum. vt
suo modo totum representet principium.

Capitulum iiij.

¶ De natura corporali quantum ad operā
ri et influere.

b Ē natura corporali q̄ztum ad ope
rari hoc tenendū est. s. q; celestia in
fluunt in terrestria et elementaria
quantū ad distinctiuam significationē tpm. s.
dieꝝ mensium et annoꝝ. Sic enim dicit scri
ptura. q; sint in signa et tpa et dies et annos.
Influūt etiā q̄ztum ad effectiuā ꝓductionē
rerū generabiliū et corruptibiliū. s. minera
lū: vegetabiliū: sensibiliū et corporū humano
ꝝ. Sic tū sunt in signa tpm et regimē ope
rationū vt non sint certa signa futuroꝝ ptin
gentium. nec influant super liberū arbitrium
per vim stellationum. quā dixerunt aliqui
ꝑbi esse fatum. ¶ Ratio aūt ad intelligen
tiam predictoꝝ hec est. Quia cū in corpibus
celestibus ꝓpter ꝓximitatē ad primū prin
cipiuꝫ sit lux: motus: calor et virtus. Lux ra
tione sue forme et speciei. Motus respectu
superioris influentis. Calor respectu inferio
ris nature suscipientis. Virtus vero oībus
modis predictis. Cum inq̄z ita sit. celestia cor
pora per lumen et motū sunt in distinctiones
temporū. s. dieī ꝑm lucem solis et motū firma
menti. mensis ꝑm motū lune in circulo obli
quo. anni ꝑm motū solis in eodē circulo tem
porū vero ꝑm variū planetarū motū distan
tia et ꝓcursum. ascensum et descensum. retro
gradationē et statum. et quibus orit diuersi
tas in temporibus. Per virtutē aūt et calo

rem influunt ad ꝓductionez eoꝝ que ex ele
mentis generant: excitando: ꝓmouēdo. con
iliando. ita q; ꝑm ꝑciliationē cōtrarioꝝ ab
equalitate remotaꝫ influūt in mineralia. ꝑm
ꝑciliationē ab equalitate minus longinquaꝫ
in vegetabilia. ꝑm ꝑciliationē equalitati pro
ximantē in sensibilia. ꝑm vero conciliationē
equalem in corpa humana. que disposita sūt
ad nobilissimā formā que est anima rōnalis
ad quā ordinat et terminat appetitus oīs na
ture sensibilis et corpalis: vt per eam que est
forma: eno: viuens: sentiens et intelligēs. q̄si
ad modū circuli intelligibilis reducatur ad
suū principiū in quo perficiatur et beatifice
tur. Et qm̄ in illud tendit per libez arbitriū
ideo quantū ad arbitrij libertatem precellit
oēm virtutem corpalem. ac per hoc cuncta
nata sunt sibi seruire. nihil aūt sibi dominari
habet nisi solus deus: nō fatū siue vis posi
tionis siderū. Et ꝓpterea indubitanter verū
est q; summus finis ciuiū eoꝝ que sunt: et oīa
corpalia facta sunt ad humanū obsequiuꝫ vt
ex illis oībus accendat hō ad laudandum et
amandū factorē vniuersoꝝ. cuius ꝓuidētia
cuncta disponuntur. Hec aūt sensibilis cor
poralium machina: est tanq̄z quedam domus
a summo opifice homini fabricata: donec ad
domū veniat nō manufactā in celis. vt sicut
anima modo rōne corporis: et status meriti
nunc est in terris. sic aliquando corpus rōne
animne et status premij sit in celis.

Capitulum v

¶ De modo describendi predicta in sacra
scriptura.

e Ē iam dictis colligit q; sicut deus
res ordinate ꝺidit quantū ad tps.
et ordinate disposuit quantū ad situ
sic etiā ordinate gubernat. quantū ad influen
tiā. et scriptura ordinate narrat quantum ad
doctrine sufficientiā. licet nō ita explicite de
scribat distinctionē oꝝ: nec celestium: nec
elementariū. et pax aut nihil dicat de moti
bus et virtutibus corpoꝝ superioꝝ. et de mix
tionibus elementoꝝ et elementatoꝝ. et quod
plus est nihil explicite narrat de condītione
supnoꝝ spirituū. maxime cū describit istud
vniuersum inesse ꝓducti. ¶ Ratio autez
ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia cuz
primū principiū reddat se nobis cognoscibi
le et per scripturā et per creaturā. p librum
creature se manifestat vt principiū effectiuū
per libꝝ scripture vt principiū reparatiuꝫ. et
principiū reparatiuū nō potest cognosci nisi
cognoscatur et effectiuū. ideo sacra scriptu
ra licet principaliter agat de operibus repa
rationis debet nihilominus agere de ope
re ꝺitiōis. inquantū tū ducit in cognitionez
primi principij efficientis et reficientis. Et iō
ipsa est cognitio sublimis et salutaris. Subli
mis q; de primo principio effectiuo. qō est
deus creator. Salutaris. q; de primo princi
pio repatiuo. quod est christus saluator. et me
diator. ¶ Rursus q; sublimis est. vtpote q;
agit de primo principio et ente summo: ideo
nō descēdit ad describendas spēales entium
naturas motus: virtutes et differentias. sed
stat in quadā generalitate: in qua multiplicā
tur spēalia. describendo sez ꝺdit oīa mundi
quantū ad dispositionē et influentiā. quo ad
naturā luminosam. opacā: et puā in genera
litate quadam. Et qm̄ primū principiū de q̄
agit habet in se ordinē nature in existendo.
ordinē sapie in disponendo. ordinē bonitatis
in influendo. ita q; ordo nature habet in se
similitatē et equalitatē. ordo sapientie ꝺside
rat prioritatē et posteritatē. ordo influentie su
perioritatē et inferioritatē. Ideo ad insinuā
dum ordinē nature: determinat scriptura iu
xta qō deū operari decebat. q; in principio
ante tps decurrim fuerit illa triplex natura
de nō esse in esse ꝓducta. cū dicit. In princi
pio creauit deus celū et terrā: et spūs dei fe
rebat sup aquas. Ubi notie celi insinuat na
turā luminosā. notie terre naturā opacā. notie
aque naturā puā: siue ꝑspicuā: siue ꝓportati
subiectā: siue supra ꝓportatē eleuatā. Ubi eti

am insinuat trinitas eterna .s. pater in noie dei creantis. filius in noie principij spūssan ctus in noie spūs dei. Et sic intelligendus est illud qđ dicit. Qui viuit in eternū creauit oia simul. non qđ ea creauit in chaos oīmode ꝓfusionis ꝑm qđ finxerūt poete. cū ꝓduxerit hanc triplicem naturā: summā in summo. mediā in medio. ⁊ infimā in infimo. nec etiā creauit in esse oīmode distinctionis: cū celū esset pfectum ⁊ terra incōposita. natura vero media quasi mediū tenens nondū essꝫ ad pfectam distinctionē deducta. Ad insinuandū aūt ordinē sapiētie in disponēdo determinat qđ hec triplex natura nō simul fuit distincta. ⁊ ornata: ꝫ iuxta triplicis nature create exigentiā: ꝑ triduū distincta. ⁊ ꝑ triduum aliud ornata. vt sicut deus in principio triplicem naturā simul creauit in primordio tpis. sic successione tpis in triplici mēsura tpis scz triplicis dies: triplicē faceret distinctionē nature triplicis create. Et rursus in alio triduo triplicē ornatū triplicis nature distincte. Ad insinuandū vero ordinē bonitatis in influendo determinat qđ hec triplex natura collocata est in mundo ꝑm sub ⁊ supra. iuxta suā dignitatē ⁊ influētiam. Et quia luminosiꝫ plurimū habet de specie. ideo sibi debet circūferentia. Quia vero opacū minimuꝫ hꝫ de specie. ió sibi debetur cētrum. Sed qꝫ puia tenet mediū. ideo mediū sortita est situm. Et qm̄ natura corpis puij ⁊ pspicui cōmunis ē nature celesti ⁊ elemētari. ⁊ rursus luminosa vtriqꝫ conuenit. ideo recte dicit firmamētum factū in medio aquarꝫ. non qđ aque sup celos sint aque fluxibiles: frigide: graues et corruptibiles sed qđ subtiles ⁊ incorruptibiles ⁊ pure: ⁊ super oīmē contrarietatē sublimate. ac ꝑ hoc celestis nature. ⁊ in celestib⁹ collocande. rōne nobilitatis forme collocantur etiam rōne virtutis ⁊ influētie. Quia. nobis actio. corpalis in rebus inferioribus regulā: originē ⁊ vigorē sumit a natura celesti. cum duc sint qualitates actiue scz calidum ⁊ frigidum. ⁊ aliqđ sit celum principaliter influens in calidum. sicut celū sidereū rōne luminositatis. congruum fuit qđ aliqđ influeret super frigidum: ⁊ sic crystallinum. Et sicut celum sidereum licet influat ad calorem: non tamen est formaliter calidum. sic etiam celum qđ dicitur aqueū siue crystallinuꝫ nō est essentialiter frigidum. Unde qđ sancti dicunt qđ aque sunt ibi constitute ad refrenandum calorem superiorꝫ corporum: ⁊ cetera ꝓsimilia. non ꝑm formalem predicationem. sed ꝑm efficientiam ⁊ influentiā sunt intelligenda. Competit ergo conditio creature hꝫ ordinem predictum ⁊ ordini creatricis sapiētie ⁊ diuine scripture q̄ est scientia sublimis.

¶ Rursus quia ipsa est scientia salutaris iō non determinat de opere conditionis nisi ꝓpter opus reparationis. Et quoniā angeli sic conditi sunt vt labentes nullatenus reparentur sicut apparebit in sequentibus. ideo tacetur ꝑm litteram exteriorem angelorū lapsus ⁊ conditio. quia nō debebat subsequi reparatio. Quia vero sublimitatez sacre scripture non decebat prorsus tacere de conditione sublimissime creature. ideo sic sacra scriptura describit rem conditōis: iuxta qđ exigit scientia sublimis ⁊ salutaris. vt tamē ꝑm spūalem intelligentiam tota conditio litteraliter descripta spūaliter referatur ad describendam hierarchiam ⁊ angelicam ⁊ ecclesiasticam. Ideo ꝑm spūalez intellectū describitur in illis tribus naturis primo productis hierarchia angelica noie celi. ⁊ ecclesiastica nomine terre. ⁊ gratia per quam irrigantur vtraqꝫ noie aque. ¶ Rursus per septenarium numerꝫ diez intelligit septiformis ecclesie status ꝑm decursum septem etatum. Per eundem etiam septenariū intelligitur septiformis conuersio angelorum a creatura ad deum. Et sic ex predictis apparet sufficientia ⁊ veritas scripture: i diuersis opinionibus sanctorꝫ. s. Aug. ⁊ aliorꝫ qui sibi non ꝓdicunt cū vere sint si recte intelligātur.

Capitulū vi.

¶ De ꝓductione supernorꝫ spirituum.

Consequenter vero agendū est de natura spūali ⁊ incorpea. cuiusmōi est angelica. de qua ꝓsiderari oportet q̄ntum ad conditionē supniorꝫ spirituum: quantū ad ruinā demonū: ⁊ quantū ad confirmationē bonorꝫ angelorꝫ. ¶ Sciendum est igit qđ angelis a primordio siue ꝓditionis quatuor sunt attributa. s. simplicitas essentie pſonalis discretio ꝓpter rōnem missam. memoria: intelligentia ⁊ voluntas ⁊ libertas arbitrij ad eligenda bona ⁊ respuenda mala. Hec aūt quatuor attributa principalia alia quatuor: cōmittantur. s. virtuositas i opādo officiositas in ministrando. pspicacitas in cognoscendo ⁊ immutabilitas post electionē siue in bono siue in malo. ¶ Ratio aūt ad intelligentiam predictorꝫ hec est. Quia primū principiū hoc ipso qđ primū: oīa de nihilo ꝓduxit. ió non mīs prope nihil: sed etiam prope se non tantus substantiā a se longinquā. s. naturā corpoream ꝓducere debuit. veruetiaꝫ ꝓpinquam. ⁊ hec est substantia intellectualis ⁊ incorporea. que hoc ipso qđ deo simillima est: simplicitatem habet nature: ⁊ discretionem pſonalē. vt deo assimilet ex pte substantie siue cōmunis siue indiuidue. Habet etiā in mente imaginē trinitatis ꝑm memoriā: intelligentiā ⁊ voluntatem. Habet etiaꝫ voluntatis libertatē: vt assimilet deo ex parte potentie siue naturalis siue electiue. vt sic potentia naturalis insignita sit dei imagine. electiua vero arbitrij libertate. Nequaquā enim peruenirent meritorie ad premiū gloriosum: qđ sicut quē q̄ beatū nisi haberet liberum voluntatis arbitriū. hoc aūt esse nō potest nisi in substantia rōnali. quā comitat memoria: intelligentia ⁊ voluntas. Ubi aūt est ratio oportet qđ sit rationalis nature substantia indiuidua. necesse est etiā qđ sit substantia spiritualis ⁊ incorporea. ac per hoc simplex carens omni diuisione q̄ntitatiua. Talis aūt substantia hoc ipso qđ simplex est virtuosa est in operando. hoc ipso qđ virtuosa est ⁊ ꝑsonaliter discreta: competit ei distinctio officij in ministrando. hoc ipso qđ simplex ⁊ virtuosa competit ei pspicacitas in discernēdo. hoc ipso aūt qđ perspicax ⁊ simplex est habens intellectū deiformē: ideo stabilitatez hꝫ post electionē in electo: siue in bono siue in malo. Et hec ꝓditiones ipsaꝫ generalē ꝓditionē supnorꝫ spirituū generaliter cōmittant.

Capitulū vij.

¶ De apostasia demonum.

Et apostasia vero demonū hoc ē tenendus. qđ deus angelos oēs fecit bonos. tūs medios inter se summus bonū ⁊ cōmutabile bonū qđ est creatus: ita qđ si conuerterent ad amandus qđ est supra ascenderent ad statū gratie ⁊ glorie. Si vero ad bonū cōmutabile qđ est infra. hoc ipso ruerent in malū culpe ⁊ pene. qđ non est decens peccati sine decore iusticie. Primus autem lucifer inter angelos. presumens de priuato bono: priuatam appetiit excellentiā. volens alios superferri. ⁊ ideo cecidit cuz ceteris consentientibus sibi. Cadens aūt factꝰ est impenitens obstinatus ⁊ excecatus: ⁊ exclusus a dei cōtemplatione: ⁊ deordinatus in operatione toto nitens conamine ad subuertēdum hominem per tentationē multiplicem.

¶ Ratio aūt ad intelligētiam ꝓdictorꝫ hec est. Quia cum primū principiū sit summe bonum: nihil facit nisi qđ sit bonum quia a bono non peccat nisi bonum: qđ tūs fit ab ipso hoc ipso minus est eo: ⁊ ideo nō potest esse summū bonū. Fuit igit angelus a deo ꝓditus: bonus quidē sed nō summus: ꝑficiēdus tūs si affectu tenderet in summū. Et qm̄ ꝑ libez arbitriū voluntatis poterat tēdere i bonum summū. vel ꝑuerti ad bonū priuatum. lucifer sue pulchritudinis ⁊ latitudinis ꝓsiderātione excitatus ad se diligēdū ⁊ suū ꝓpriū bonū: ꝑsumpsit de altitudine habita: ⁊ ambiuit excellentiā ꝓp. iam. non tamen obtentaꝫ.

se per hoc presumendo constituit se sibi principium summum in seipso gloriando & ambiendo: substituit se sibi summum bonum in seipso descendo. Cum autem ipse nec esset summum principium: nec summum bonum; necesse fuit vt inordinato ascensu appetitu: descensu rueret pari ratione. & omnes in hoc consentientes. Et qz non est dedecus peccati sine decore iusticie. ideo statim cum cecidit in peccatum cuz ceteris adherentib⁹ sibi: perdidit locū summuz. scz celum empyreū: descendens ad imū. scz caliginosum aerem vel infernum. ita q lapsus in culpam fuit per liberū arbitriū: lapsus vero in penam per diuinuz iudicium Et quia immutabilitatem habuit post electionem, ideo statim obstinatus est in malo & p hoc excecatus a vero, & deordinatus est in operatione; & infirmatus in virtute. ideo voluntas eius impia. & actio querula a deo; conuersa est ad hominis odium & inuidiam, & perspicacitas rōnis a vero lumine excecata: conuersa est ad deceptiones per diuinationes & cautelas, & officiositas in ministrando a vero ministerio amota: conuersa est ad tēmenta: & virtuositas immutata & coartata quantū permittitur: conuertitur ad miracula facienda per transmutationes repetinas quas facit circa corporeas creaturas. Et qz hec omnia sunt deordinata per voluntatem deprauatam p superbiā, ideo hec omnia cōtuerit ad fomentuz siue superbie; querens ab hominibus coli & honorari ad modum dei, Hinc est qz oia male agit qō tamen iusto iudicio deus pmittit ad vindictam malefactorum laudem vero bonoruz, sicut apparebit per finale iudicium.

Capitulum viij.

¶ De cōfirmatione bonorum angelorum, & confirmatione vero bonorū angelorū tenendū est qz sicut angeli a deo auersi statim sunt obstinati per impenitentiā. sic angeli ad deum cōuersi statim fuerunt confirmati per gratiam & gloriam in voluntate, perfecte illuminati in ratione ex cognitionem matutinam & vespertinaz, perfecte fortificati in virtute: siue motiua siue operatiua. perfecte ordinati in operatione. siue cōtemplatiua siue ministratiua. & hoc ex triplicem hierarchiam. scz supremā: mediā & infimam. Ad supremā aūt spectant throni: cherubin & seraphin. Ad mediā aūt dominationes virtutes: potestates. Ad infimā vero principatus: archāgeli: & angeli. et quib⁹ plurimi sunt in ministeriū missi. & ad custodiā horuz deputati, quibus ministrant purgando: illuminando & perficiendo sm imperiū voluntatis dei. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoz hec est. Quia cū angeli ꝓpter expressaz similitudinē & ꝓpinquitatē ad primū & summū principiū habeant intellectū deiformem & mutabilitatem post consensum et libertate arbitrij: diuina superueniente gra ad summū bonum conuersi: cum totaliter in deum tenderent, per gloriam fuerunt confirmati pariter & perfecti. ideo quantū ad voluntatem fuerunt stabiles & felices. quantū ad rationem ꝑspicaces. ita vt non tm cognoscerēt res in proprio genere: sed etiam in ipsa arte eterna, ac per hoc non tm haberent cognitionē vespertinam, sed etiā matutinā; vel etiaz diurnā, ꝓpter ipsius lucis plenitudinē & omnimodā puritatē. respectu cuius omnis creatura merito pōt dici tenebra. Quantū autez ad virtuositatem perfecte fortificati siue in imperando siue in excequendo: siue in contemplando: vel assumpto corpore vel etiam nō assumpto, Quantū vero ad operationem p fectissime ordinati vt iam non possint deordinari. nec ascendendo ad contemplationez dei, nec descendendo ad ministrandum homini, quia cum deum facie ad faciem cōtemplentur: quocunqz mittant intra deum currunt. Agunt enim & agunt sm ordinem hierarchicum in eis initiatum per naturam: & consummatum per gloriam: que stabiliendo liberi arbitrij vertibilitatem; illustrauit

perspicacitatē. ordinauit officiositatem: & roborauit virtutē sm quatuor attributa superius nominata. Perspicacitas aūt rationis in contemplādo aut principaliter respicit ad maiestatē diuinā venerandā. aut ad veritatē intelligendā. aut ad bonitatē desiderandaz. & sm hoc sunt tres ordines in prima hierarchia. s. throni. ad quos spectat reuerētia. cherubin: ad quos sapiētia: & seraphin ad quos spectat benivolentia. Ad perfectam aūt virtuositatē spectat virtus impatiua: virtus executiua. & virtus expeditiua. Prima ad dōa tionez. scda ad virtutes. tertia vero ad potestates spectat. quaz est arcere potestates contrarias. Ad perfectam vero officiositatem spectat regere: custodire: & reformare. Primū est principatuū. scōm archangelorum. tertium angelorum. qz custodiūt ne stantes cadant. & cadentes adiuuant vt resurgāt. Et sic patet qz hec oia sunt in beatis angelis sm plus & minus gradatim a superioribus descendendo vsqz ad ima. Gradus autem beneficiorum debz ab eo qō excellentius accipit in munere.

Capitulū ix

¶ De productione hois quantū ad spīm.

Post naturā vero corporeā & incorporeā dicenda sunt aliqua de natura ex viriusqz cōpositā. primo ex parte mentis. scdo ex parte carnis. tertio ex parte totius hois. ¶ De alia igitur rōnali hec in summa tenenda sunt sm sacram doctrinā. s. qz ipsa est forma ens: viuens: intelligēs: & libertate vtens. Forma quidem ens: non a seipsa nec de diuina natura. sed a deo de nihilo p creationem in esse deducta. Forma aūt viuens non ex natura extrinseca: sed seipsa. nō vita mortali sed vita perpetua. Forma vero intelligens: non tantum creatā sed etiam creatricem essentiam. ad cuius imaginez facta est per memoriā: intelligentiam & voluntatem. Forma libertate vtens. qz semper est libera a coactione. A miseria vero & coactione libera fuit in statu innocentie. licet nō in statu nature lapse. Hec autem libertas a coactione nihil aliud est qz facultas voluntate & rationis. que sunt potentie anime principales. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictoz hec est. Quia cum primū principium sit beatissimū & benivolentissimuz. ideo sua summa benivolentia: beatitudinem suaz cōmunicat creature. non tantum spirituali & proxime: sed etiam corporali & longinque. Corpali tamen & longinque cōmunicat mediate. qz lex diuinitatis hec est vt infima per media reducant ad summa. Et ideo nō tantum spīm angelicum & separatū fecit beatificabilem: sed etiam spīm coniunctum scz humanum. Est igit anima rōnalis forma beatificabilis. Et qz ad beatitudinis spīalis peruenire non est gloriosum nisi per meritū. nec mereri ꝓtingit nisi in eo qō voluntarie & libere fit. ideo anime rationali libertatem arbitrij dare oportuit per remotionē omnis coactionis. qz ꝺ est de natura voluntatis. vt nullatenus possit cogi: licet per culpam misera efficiat & serua peccati. Rursus qz forma beatificabilis est capax dei per memoriā: intelligentiaz & voluntatē. & hoc est esse ad imaginem trinitatis ꝓpter vnitatē in essentia & trinitatez in potentijs. ideo animā hois necesse fuit eē intelligentē deū & omnia. ac per hoc imaginē dei insignitā. Et qz nihil beatū potest beatitudinez amittere. nihil poterat esse beatificabile nisi esset incorruptibile & immortale. necesse igit fuit aiam rōnalem immortali vita de sui natura esse viuentem. Postremo qz omne qō ab alio beatificabile est & immortale est mutabile sm bene esse: & incorruptibile sm esse. ideo anima nec a se est nec de diuina natura. qz mutabilis. nec producta de aliquo nec p naturā generata. qz est immortalis & incorruptibilis. & ita hec forma nō pōt p generationē in esse introduci. qz oīs natura liter generabile est naturaliter corruptibile. Ex his apparet qualiter finis beatitudinis necessitatē imponit ꝓlatap ꝓditioni ipsi aie ad beati-

tudinem ordinate. Quoniá aũt vt beatifica bilis est immortalio. ideo cũ vnif corpori mortali pót ab eo seperari. ac per hoc nó tantuz forma est verũctiá hoc aliquid. ↄ ió non tñ vnif corpori vt pfectior verũctiá vt motor. ↄ sic pficit p essentiá. qz mouet pariter p potentiá. Et qñ ipsa non tñ dat esse. verumtiz viuere ↄ sentire ↄ intelligere. ideo potentiaz habet vegetatiuá ↄ sensitiuá ↄ intellectiuaz. ita qz p potentiá vegetatiuá generat. nutrit ↄ augmentat. generat vt quid: nutrit vt qualer augmentat vt quantuz. Per sensitiuá vero apprehendit sensibilia retinet appetibília cõponit ↄ diuidit recreat. Apprehendit quidez per sensitiuam exteriorẽ quinqz partiá fm cõsideretiam ad quinqz mundi corpa principalia. retinet p memoriá: componit ↄ diuidit per phantasiam. que est prima virtus collativa. Per intellectiuá aũt discernit vez. refugit malũ ↄ appetit bonũ. Verũ quidem discernit p rõnales: malũ repellit p irascibilez: bonũ appetit p cupiscibilẽ. Rursus qz discretio est veri cognitio. fuga ↄ appetitus est affectio. ió tota alia diuidit in cognitiuá ↄ affectiuam. Amplius qñ cognitio veri est duplex. vel veri vt veri. vel veri vt boni. ↄ ß vel eterni qõ est supra aiam. vel tpalis qõ ẽ infra. hinc est qz potẽtia cognitiua vtpote intellectus ↄ rõ diuidunt. ita qz intellectus in speculatiuũ ↄ practicũ. rõ in supiorez portionem ↄ inferiorẽ. que potius noiant diuersa officia q̃z diuersas potẽtias. Postremo qñ appetitus dupliciter pót ad aliqd ferri. s. fm naturalẽ instinctũ: vel fm deliberationem ↄ arbitriũ: hinc est qz potẽtia affectiua diuidit in voluntatẽ naturalẽ ↄ voluntatẽ electiuaz: que ppie volũtas dicit. Et qñ talis electio indifferẽs est ad vtrũqz partẽ. ió est a libero arbitrio. Et qñ hec indifferentia ꝓsurgit ex deliberatione ꝑambula ↄ volũtate adūcta. hinc est qz liberꝫ arbitriuz est facultas rõnis ↄ voluntatis. ita qz sicut ꝓdicit aug⁹. oẽs predictas rõnales potẽtias comprehendit. Alit enim. Cum de libero arbitrio loq̃mur: non de parte aie loquimur sed certe de tota aia. Ex cursu náqz illaz potẽtiaz rõnis supra seipsam redeuntis. ↄ voluntaꝫ ꝯcomitantis consurgit integritas libertatis. que est principium meriti vel demeriti: fm electionem boni vel mali.

Capitulũ x.

¶ De ꝓductione hois quantũ ad corpus.

Et corpe aũt humano in statu prime
o ꝓditionis tenẽda sunt hec fm doctrinã fidei orthodoxe. videlicet qz corpus ꝑmi hois fic ꝓditũ fuit: ↄ de limo terre formatum. vt tñ esset aie subiectum. ↄ suo mõ ꝓportionabile. ꝓportionabile in quam quantũ ad ꝯplexionem equatẽ. quantuz ad organizationẽ pulcherrimã ↄ multiformẽ: ↄ quantũ ad staturę rectitudinẽ. Subiectuz autem vt esset obtẽperãs sine rebellione: esset etiá ꝓpagãs ↄ ꝓpagabile sine libidine. esset vegetabile sine defectione. esset ↄ immutabile ad oĩmodã incorruptionẽ. nõ intercurriente morte. ↄ fm hoc datus est sibi locus paradisi terrestris in habitationẽ trãquillã. Formata est mulier de latere viri in ꝓfectũ ↄ adiutoriũ ad ꝓpagationẽ imaculatã. Datum est lignũ vite ad vegetationẽ ꝓtinuam. ↄ tandẽ ad imitationẽ perfectã: ꝑ imortalitatẽ perpetua. ¶ Ratio aũt ad intelligentiam predictoꝝ hec est. Quia cũ primũ principium sit in producendo potentissimũ sapientissimuz ↄ optimũ. ↄ in oibus effectibus suis hoc ali quo mõ manifestet. potissime debuit ß manifestare in vltimo effectu ↄ nobilissimo cuiusmodi est hõ: qué inter ceteras creaturas ꝓduxit vltimo. vt in hoc potissime appareret ↄ reluceret diuinoꝝ opez cõsummatio. ¶ Et igit in hoie manifestaret dei potentia. ió fecit cũ ex naturis maxime distantib⁹ ↄ ꝯiunctis in vna ꝑsona ↄ natura. cuiusmõi sint corpus ↄ anima. quarũ vnũ est substantia corpea. alteꝝ vero scz anima substãtia spiritualis ↄ incorporea. que distant maxime in

genere substantie. ¶ Vt vero ibidẽ manifestaret dei sapiẽtia: facit tale corpus qõ ꝓportionem suo mõ haberet ad aiam. Cũ ergo corpus vnif aie vt perficiẽti ↄ mouẽti: ↄ ad beatitudinẽ sursum tendenti. ideo vt conformaret aie viuificanti: habuit cõplexionem equalẽ nõ a pondere vel mole. sed ab equalitate naturalis iusticie. que disponit ad nobilissimũ modũ vite. Vt aũt ꝑformaret mouẽti per multiformitatẽ potentiaz: habuit multiformitatẽ organoꝝ cum summa venustate ↄ artificiositate ↄ ducibilitate: sicut patet in facie ↄ in manu. que est organum organoꝝ. Vt aũt ꝑformaret anime sursum tendẽti ad celum habuit rectitudinem staturę: ↄ sursum erectum caput. vt sic corporalis rectitudo attestaret rectitudini mentali. ¶ Postremo vt in hoic manifestaret dei bonitas ↄ benivolentia: ideo fecit hoiem absqz omni macula ↄ culpa: ↄ absqz omni pena siue miseria. Cum enim primũ principium simul sit optimũ ↄ iustissimũ. q: optimũ non debuit facere hominẽ nisi bonũ. ac p hoc innocentez et rectum. Quia vero iustissimũ non debuit infligere penã ei qui nullum omnino habebat peccatũ. a: p hoc illi anime rationali tale corpus contulit. qõ sibi esset ita obtemperans vt nulla esset in eo pugna rebellionis. nulla ꝓnitas libidinis. nulla imminutio vigoris. nulla corruptio mortis. Ita etiá esset anime conformẽ: vt sicut anima erat innocens: ↄ tamen poterat cadere in culpam. sic corpus esset impatibile ↄ tamen posset cadere in penam. ↄ ideo poterat non mori: ↄ poterat mori. poterat habere sufficientiá ↄ poterat habere indigentiá. poterat obtemperare: ↄ poterat habere rebellionem ↄ pugnã. Et propterea in statu illo corpus erat tale: vt ab eo fieret deifio seminalis ad propagationẽ prolis. per amminiculũ sexus mulieb⁹ pariter ꝓprincipiantis. Fieret etiam humoris nutrimentalis consumptio per actionem caloris. Fieret nihilominus restauratio per alimentum lignorum paradisi. restaurato seu preseruato per lignum vite humido radicali. qõ quidem lignum hanc virtutem habuit. quam vt dicit Aug. fuit non solum in cibum verũctiam in sacramentũ. Incorruptio igitur ↄ immortalitas corporis ade principaliter veniebat ab a ima. sicut a continente ↄ ifluente. a corporis bona ↄ equali complexione sicut a disponente ↄ suscipiente. a ligno autem vite sicut a vegetante ↄ áminiculante a reginine: vero diuine prouidentie sicut in tertiuz conseruantẽ [illegible] protegente.

Capitulũ xi.

¶ De productione hominis quantum ad totum coniunctum.

Et toto autem homine in paradiso
o collocato hec tecenda sunt. vz qz datus est ei duplex sensus. scz interior ↄ exterior. scz mentis ↄ carnis. Datus est ei duplex motus. sci icet imperatiuus ut voluntate. ↄ executiuus in corpore. Datum est ei duplex bonum visum visibile: ↄ alterum in visibile. Datum est ei duplex preceptum. scilicet nature ↄ discipline. Preceptuz nature. Crescite ↄ multiplicamini. Preceptum discipline. De ligno sciente bonũ ↄ mali ne cõmedas. Juxta que datum est sibi quadruplex adiutorium scilicet scientie: conficientes sydereſis ↄ gratie. ex quibus sufficienter habuit vt posset stare in bono ↄ proficere. ↄ a malo cauere ↄ declinare. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictoꝝ hec est. Quia primum principium fecit mundum istum sensibilem ad declarandum sapiẽtiam. videlicet vt homo per istum tanquã per speculum et vestigium reduceretur in deum artificem amandum ↄ laudandum ↄ fm hoc duplex est liber. vnus. scilicet scriptus intus. qui est dei eterna ars ↄ sapiencia. ↄ alius scriptus foris. s. mundus sensibilis. Cum igitur esset vna creatura que sensum habebat intus ad cognitionẽ libri interioris: vt ꝯclusi: ↄ alia q̃ totũ sensuz habebat foris: vt qõlibet animal

buitum: ad perfectionem vniuersitatis debuit fieri creatura que hoc sensu duplici edita: ad cognitionem libri scripti intus & foris. i. sapientie & sui opis. Et qz in xpo simul ꝓcurrit eterna sapientia & eius opus in vna persona. ideo dicitur liber scriptus intus & foris ad reparationē generis humani. Et qz cuilibet sensui corrūdet motus. ideo duplex est hoi datus motus. Unus ꝑm instinctum rōnis in mente. alius ꝑm instinctū sensualitatis in carne. Primi est impare. scōi vero est obtemperare ꝑm [illegible] diné. Si aūt fit ecōuersio: tunc re[illegible] & regimē aie precipitatur de statu suo. Et qz cuilibet motui & sensui rōis appetitus ad aliqđ bonū. iō duplex bonū ꝓparatū est hoi. vnū scz visibile & alterz inuisibile. vnū tpale & aliud eternū. vnū carni & alterz spiritui. Ex his aūt bonis deus vnū dedit. alterz ꝓmisit. vt vnū gratis possideret alterz vero p meritū acquireret. Et qz frustra bonum datur nisi custodiat. frustra ꝓmittit nisi ad ipsum perueniatur. ideo duplex fuit ꝓceptū hoi datū. s. vnū nature ad custodiendū bonū datū. aliud discipline ad ꝓmerendū bonū ꝓmissum. qđ nullo mō poterat mereri melius q̄ p meritū obedientiā. Obedientia aūt mera est qū ꝓceptum ex se solo obligat: nō ex aliqua causa alia. & tale dicitur ꝓceptū discipline. qz per ipsum discit quanta sit virtus obedientie q̄ suo merito ducit ad celū. suo aūt demerito ꝑcipitat in infernū. Nō ergo datū est illud mandatū hoi ꝓpter indigentiā aliq̄s quā deus haberet de humano obsequio. sed ad dandā viā merendi coronā p meritū & voluntariā obedientiā. Et qm̄ hō rōne nature defectiue ex nihilo formate: nec p gloriā ꝑfirmate: poterat cadere: benignissimus deus quadruplex ꝓtulit ei adiutoriū. s. duplex nature & duplex gratie. Duplicē enim indidit rectitudinē ipi nature. vicz vnā ad recte iudicandū: & hec est rectitudo ꝓsciētie. Aliā ad recte volēdū. & hec est rectitudo synderesis. cuius est remurmurare ꝓra malū & stimulare ad bonum. Duplicē etiā supaddidit perfectionez gre. vnā gratie gratis date: que fuit scia illuminans intellectū ad cognoscendū seipsum & deū suū & mundū istū: qui factus fuerat ꝑpter ipm. Aliā vero gratie gratū facientis: que fuit charitas habilitans affectū: ad diligendū deū sup omnia: & ꝓximū sicut seipm. Et sic ante lapsum hō perfecta habuit naturalia. supuestita nihilominus gratia diuina. Ex quo manifeste colligit qz si cecidit non aliunde fuit nisi ex sua culpa quia obedire contempsit.

Capitulū xij

¶ De complectione & ordine totius mundi consummati.

Ex predictis colligi pōt qz creatura mundi est quasi quidaz liber i quo relucet representat & legit trinitas fabricatrix ꝑm triplicē gradū expressionis. s. ꝑ modū vestigij reperit in creaturis oībus. ratio imaginis solum in intellectualibus siue spiritibus rationalibus. & rō similitudinis in solis deiformibus. ex quibus quasi per quosdam scalares gradus natus est intellect⁹ hūs manus gradatim ascēdere in summū principiū qđ est deus. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoz hec est. Quia cū omneo creature respectū habeant & dependentiā ad suū creatorē triplic ter possint ꝓpari ad ipm scz aut sicut ad principiū creatiuū. aut sicut ad obiectū motiuū. aut sicut ad donū inhabitatiuū. Primo mō ꝓpak ad ipsum ois eius effectus. scōo modo ois intellectus. tertio mō omnis spiritus iustus & deo acceptus. Dis enim effectus q̄ntūcunqz pax habens de cē habet deum sicut principiū. Dis intellectus quantūcunqz pax habens de lumine: natus est: per cognitionem & amorē deum capere. Dis spūs iustus & sanctus hz donū spūssancti infusum sibi. Et qm̄ creatura habere non pōt deū sicut principiū. quin ꝓfiguret ei ꝑm vnitatē: veritatem: & bonitatez. nec deū sicut obiectum quin eum capiat per memoriam: intelligentiam & voluntatē. nec deū sicut donum infusum: quin ꝓfiguretur ei p fidē: spez & charitatē: siue per triplicē votē. Et prima ꝓformitas est longinqua. scōa ꝓpinqua. tertia prima. Hinc est qz prima dicit vestigiuz trinitatis. scōa imago. tertia similitudo. Est igit spūs rōnalis medius inter primā & vltimā: ita qz prima habet inferiora: secundā interiora: tertiā superiora. Et iō in statu innocentie cū imago nō erat viciata sed deiformis p gr̄am effecta: sufficiebat liber creature in q̄ seipm exercet hō ad ꝓtuendū lumen diuine sapientie. vt sic sapiens esset cum vniuersas res videret in se. videret in ꝓprio genere. videret in arte ꝑm qz tripliciter habent cē res scz in materia vel in natura ꝓpria: in intelligentia creata. & in arte eterna. Scōm que tria dicit scriptura. dixit deus fiat: fecit & factum est ita. Propter quā etiam triplicez visionem accepit homo triplicem oculū: sicut dicit hugo de sancto victore. scz carnis rōnis & ꝓtemplationis. Carnis quo videret mundum & ea que sunt in mundo. Oculum rationis quo videret animū & ea que sunt in animo. Oculum contemplationis quo videret deum & ea que sunt in deo. Et sic oculo carnis videret homo ea que sunt extra se. oculo rationis ea que sunt intra se. oculo cōtemplationis ea que sunt supra se. Qui q̄dez oculus contemplationis actū suū non habet perfectum nisi per gloriam quā āmittit per culpam. recuperat autem per gr̄am & fidem & scripturaz intelligentiā: quibus mens humana purgatur: illuminatur & perficitur ad celestia contempl̄da. ad que lapsus homo peruenire nō potest: nisi ꝓius defectus & tenebras ꝓprias recognoscat. qđ non facit nisi ruinam humane nature diligenter consideret & attendat.

Finit secunda pars.

¶ Incipit tertia pars ō corruptela peccati.

Capitulū ꝓmū.

¶ De origine mali in communi.

Redeterminatis igit breuiter aliq̄bus de trinitate dei & creatura mundi. restat nūc aliqua breuiter tangere de corruptela peccati. De qua tenenduz est in summa qz peccatū non est essentia aliqua: sed defectus & corruptela. q̄ scz corrūpit modus spēi: & ordo in volūtate creata. Ac per hoc peccati corruptio est ꝓria ipsi bono. Nō tñ hz esse nisi in bono. nec ortum trahit nisi a bono. Nō ꝙdem bonū est libez arbitriū volūtatis. Et ipm nec est summe malū: cū possit velle bonū. nec summe bonum cū possit declinare in malū. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoz hec est. Quia ꝓmū ꝓncipiū cū sit ens a seipo: nō ab alio necesse est qz sit ens ꝓpter seipm. ac per hoc summe bonū: nullū ꝓsus habens defectuz. Nō est igit aliq̄d necesse pōt qđ sit ꝓmū & summe malū. qz ꝓncipiū ꝓmū dicit summū ꝓplementū: & summe malū dicit defectū pmaximū. Si ergo ꝓmū ꝓncipiū vt sūme ens & ꝓpletū: nec in essendo: nec in operando deficere pōt. nec summe malū est: nec aliqđ malū est. nec aliquo mō malus ꝓncipiare potest. qz tñ oipotens est pōt bonū declinare in esse deducere. etiā sine amminiculo alicuius materie. Quod & fecit cū creaturam finxit. cui dedit esse: viuere: intelligere & velle. Que quidē qz a summo bono fuit ꝑm triplicis causē habitudinē. oportuit qz haberet in sua substātia & volūtate modū specié & ordiné. Mata ergo fuit agere opa sua a deo ꝑm deū & ꝓpter deū. & hoc ꝑm modū: spēz & ordiné sibi insitū. Sed qz de nihilo fuit et defectiua. potuit deficere ab agēdo ꝓpter deū. vt. s. aliq̄d faceret ꝓpter se. nō ꝓpt deū. ac p hoc nec a deo. nec ꝑm deū. & hoc é peccatū. qđ est modi: spēi & ordinis corruptiuū. Quod qz defectus est: nō hz causaz efficien

tem.sz deficiéte vz defectuz volūtaz create. Ex ño corruptio é:z nó nisi boni:z ois corruptio in re corruptibili est.ió nó nisi i bono est.ac per hoc cui voluntas libera corúpat i seipsa modū spém z ordiné:deficiendo a vero bono:peccatū oé inquantū hmói é a voluntate sicut a prima origine. z est in volúntate sicut in ppio subiecto.qō quidé facit voluntas qñ sua defectibilitate:mutabilitate et vertibilitate:spreto bono indeficiéte z incōmutabili inhereat bono ꝓmutabili. Ex quib⁹ colligitur qꝫ peccatū nó est appetitio malaz rez:sed deferto melioz.z ideo in appetitu voluntatis est modi:speciei z ordinis corruptiuū.ac per hoc adeo voluntariū.qꝫ si non est voluntarium iam non est peccatuz. Dis autem prointellectis manifeste cadit impietas manichæorum:ponentium summuz malum omnium malorum principium primum. Apparet etiam que sit mali origo.z quid sit mali subiectum.

Capitulū ij.

¶ De primoū parentū tentatione.

a Dō intelligendū autem qualiter corruptela peccati intrauit in mundū. cōsiderare oportet lapsum primi parentis.traductioné culpe originalis.z orum siue radicé peccati actualis.Circa lapsuz igitur primi parentꝫ hec tria nobis occurrunt ꝓsideranda.s.tétatio diabolica.culpa ꝓmissa z pena inflicta. Hec igit de tentatione sunt tenéda.vicz qꝫ cū deus hoiem ꝓdidisset i felicitate paradisi:in statu duplici.s. virili z mulieb̄i.diabolus inuidéo hoi assumpta specie serpentina aggressus est mulieré.primo querendo:cur ꝑcepit vobis deus ne ꝓmederetis scdo afferendo dicens.nequaq̄ moriemini. tertio ꝓmittédo.eritis sicut dij scientes bonuz z malū. volens ista tentatiōe dejicere mulierem infirmioré:z per illā postea ꝓsternere sexū virilé.qō z fecit dño ꝓmittéte. ¶ Rō aūt ad intelligétiā ꝓdictoz hec est. Ex sicut primū principiū est potentissimū in operādo siue ꝓducéndo.sic etiā é rectissimū in gubernando.z iō sic res quas ꝓdidit āministrat vt eas agere ꝓprios motus sinat. Cūm igit hō sic factus erat vt p victoriā pugne pueniret ad ꝓmiū q̄ctio eterne.licet deus sciret hoiem tentationi succūbere:debuit tñ hoiem ꝓmittere tentari ab eo qui sciret posset z vellet. Cūm ergo diabolus q̄ prius erat sciēs z rectus.p superbiā cadēdo factus est versutus z inuidus.iō p inuidiā tētare volebat:z p astutiam sciebat.z ideo tētauit iuxta qō potuit z deus ꝓmisit. Ex igit in tentādo spém serpentinā assūpsit:hoc dispēsationis diuine fuit.vt nō solū deꝑhendi eius versutia posset verū etiā vt ex illa effigie versutia diabolica in tétando cunctis flūjs adie innotescere posset. Rursus qꝫ tentauit de ꝑcepto disciplineb̄ si mulier fuit dispēsationis diuine:vt siue vinceret siue vinceret:cunctis innotesceret meritū obedientie.siue demeritū inobedientie. Ex aūt incepit a muliere hoc fuit ꝓpter sue. qꝫ facilius est dejicere minus forté. Unde z versutia hostis ex infirmiori parte aggredit ciuitatē. Silr modus quo in tentatiōe ꝓcessit maxime versutie fuit.qꝫ crpiendo:impedendo z alliciēdo ꝓcessit. Expientiā enim sum psit in interrogatione.ipulit in assecuratione allexit aūt in ꝓmissione. Primo enim interrogauit de causa mandati:vt rōnem duceret in dubiū. Scdo aūt dubitatione habita:ne forte moriamur:assecurauit vt irascibilez duceret in ꝓtemptū. Tertio ꝓmisit vt concupiscibilē duceret in appetitū.z sic bis tribus modis libertatē arbitrij trahēret ad ꝓsensum.q̄ facultas est rōnis z volūtatis. ꝓplectens nihilominus tres ꝓdictas vires.s. rōnabilem. irascibilē z concupiscibilē.respectu quartū diabolus allexit mulierē p triplex appetibile.s.p scientiā que est appetibilis rōnali.p excellentiā ad modū dei que est appetibilis irascibili per suauitatē ligni que est appetibilis concupiscibili.z sic tētauit omne qō erat i muliere tentabile p omne illud qō poterat in tentatione induci.quod est triplex appetibile mūdi. scilicet fm concupiscētiam carnis. concupiscentiam oculorum z superbiam vite.fm que tria attenditur omnis tentatōis origo siue a mūdo siue a carne:siue a diabolo.

Capitulū iij.

¶ De primorum parentum transgressione.

Ex culpa vero primoz parentū sunt hec tenenda.s. qꝫ mulier assentiendo tentationi diabolice appetijt sciam z excellentiā ad modū dei appetijt nihilominus experiri suauitatē ligni vetiti.z tandē incidit in transgressionē mandati. Nec his cōtenta:offerendo fructum ligni vetiti inducit virū.qui nolēs suas delici cōtristare:mulierem nō corripuit sed potius ꝓsensum ꝑbuit male suadenti.z oblatū pomū gustādo effectus est transgressoz diuini ꝑcepti. ¶ Rō aūt ad intelligentiā ꝓdictoz hec est. Quia cū a primo principio:vt ꝓdictum fuit:datus esset hoi duplex sensus z appetitus respectu duplicis libri.z respectu duplicis boni.vt ꝑ libertatē arbitrij hō posset ad vtrūqꝫ conuerti.mulier audita suggestione serpentis exterioꝛ nō recurrit ad librū interioré.qui legibilem se ꝑbet recto iudicio rōnis.sed potius sensum suū circa exterioré libz tenuit.z circa exterius bonū negociari cepit. Et qꝫ sensus eius nō accessit vsqz ad vez infallibile: appetitus eius cōuerti cepit ad bonum ꝓmutabile. Appetijt igit quod diabolus ꝓmisit: z ideo ꝓsensit vt faceret qō suggessit. Appetēdo igit excellentē sciam erecta est in superbiā.z erecta in superbiā hoc ipso illecta est ad gulā.ac per hoc tertio ꝑstrata é p inobedientiā. Primū fuit in mente.scōm in sensualitate.tertium in ope.z sicut tentatio ab inferiori incipiens peruenit vsqz ad summuz.qꝫ ab auditu p appetituz puenit ad ꝓsensum.sic ecōuerso deordinatio a supiori incipiēs puenit vsqz ad ūmū.z fecit vnuz peccatuz ꝓsumatuz qō i humana natura est ois peccati initium z origo maloz. Nā mulier illecta illexit virum q̄ similiter ad libz exterioré conuersus z ab bonuz ꝓmutabile:nimis appreciando mulieris ꝓsortium z sue societatis solacium.nec mulierem voluit corripere:nec ꝓpriaz deliciaz cō tristare. Et qñ debuit eam corripere z. non corripuit.idcirco imputatur ei peccatuz mulieris. Quia vero noluit suas delicias contristare:a se repellendo mulierē:incipit nimiuz diligere seipm:ac per hoc recedēs a diuina amicitia:incidit in gulā z inobedientiā. Fuit ergo transgressio ꝑcepti vtriqz cōmunis. licet ex alia z alia causa.qꝫ nō vir sed mulier fuit seducta. In vtroq3 tñ.scz viro z mulicre fuit deordinatio a summo vsqz ad ūmum.qꝫ primo in mente fuit siue in ratione.deinde i sensualitate.z postremo in opere. Ideo enim vterqz prostratus fuit per inobedientiā.z intellectus per gulā.quia vterqz erectus fuit in superbiā. Mulier quidé appetēdo z ambiendo:quod nondum acceperat.vir autez nimis amando z appreciando qō iam habebat. Unde mulier manducādo credidit sublimari.adam vero existimans se aliquid magnum z deo carum.minus grauiter credidit se puniendum. Nondum enim expertus fuerat rigorem diuine iustitie z seueritatis. Et sic vterqz dum inordinate erexit se supra se:cecidit miserabiliter infra se.a statu.scilicet innocentie z gratie ad statum culpe et miserie.

Capitulus iiij.

¶ De primorum parentum punitione.

Ex pena vero primorum parentum hoc est tenendum. videlicet qꝫ vir z mulier statim post culpam ꝓtulerunt penam rebellionis z erubescentie in carne.z ideo ad cooperiēdum verenda fecerunt sibi perizomata. Postea vero diuino iudicio vir incurrit penam laboris z angustie.penam famis z indigentie.penā mortis z resolutionis in cinerem. Juxta qō dicit in scriptura. Maledicta terra in opere tuo ꝛc. Mulieri vero duplicata est pena. quia inflicta est ei penalitas multiplicium crūmaz in concepta.pena doloris in partu. pena subiectionis ad virum in coniuctu-

ac per hoc ſm q̄ apparet ſatis grauiter punitum fuit peccatum illud. Stigni vetiti eius licet fuerit faciliter perpetratū. ¶ Ratio autem ad intelligentiā p̄dictoꝝ hec eſt. Quia cum primū principiū ſit ꝓuidentiſſimū in gubernando: et rectiſſimū in p̄ſtituendo: nihil ꝓſus inordinatū dimittit i vniuerſo. et quia culpa recte ordinat in penā: ꝙueniētius enīz iniuſtus dolet in ſupplicio q̄z letatus eſt i delicto. q̄m malū eſt dolere dāmnū ſalutis q̄z letari in dāno equitatis: ideo ſtatim in p̄mis parētibus dedecus peccati ſubſecutū eſt decus iudicij. vt quod inordinatū fuit cadēdo ab ordine nature caderet ſtatim in ordiné iuſticie. Hic enim duplex ordo ſic cuncta ꝓplectitur. vt quod ab vno ceciderit. ſtatim in alteram differentiam relabat. Quoniā ergo vterq; parens ſupbiendo in mente et guſtādo in carne inobediens fuit ſuo ſupiori. iuſto dei iudicio factū eſt: vt ſibi ſieret inobediēs ſuū inferius. et maxime quantū ad ptes illas ſm quas eſt ꝓiunctio vtriuſq; ſexus. q̄ ſunt mēbra virtuti generatiue deſeruientia. Et q̄ hoc inerat eis nō ex natura. ſed ex ꝓpria culpa. ió erubeſcebant et coopiebāt ſe. ¶ Rurſus q̄ vir ſpectoſummo delectabili q̄ fuit in carne delectari. ideo iuſto dei iudicio inflictus ē eis labor. et defectus famis et ſitis. Poſtremo q̄ ꝓpter bonū carnis ſepari elegit a bono mentis: ió iuſto dei iudicio aīa inuita ſepat a carne p̄ mortē et incinerationē. ac per hoc ſicut deus dederat homini ſm ordiné nature corpus ſubiectuz aīe ꝓpagabile ſine libidine. vegetabile ſine defectione. imutabile ſine morte interueniente. ſic homine peccante ſm ordiné iuſticie factum eſt vt ſubtraheret ceteris p̄dicta et infligeret oppoſita. vt ſic culpa nō remaneret impunita et inordinata. q̄ nequaq̄z pati debet diuina puidētia. Et q̄m peccatū a muliere exordiū ſumpſit. ideo pena eius debuit duplicari. Quia igit in mente ſuperbiēs fuit ſubiectionē incurrit. Quia lignū ad veſcendū ſuaue vidit et appetijt dolorem incurrit. Poſtremo q̄ fregit iugum obedientie incurrit vinculū et ponduꝰ multiplicis erūne. et ſic patet quanto ordine diuine ꝓuidētie infra ſe ſint viro pene multiplices. et duplicate in muliere vt ſic dedecus peccati non eſſet ſine decore iuſticie. tanta ē enim beatitudo iuſticie vt nemo ab ea niſi ad miſeriam poſſit abſcedere.

Capitulū v.

¶ De originalis peccati corruptione.

Oſt lapſum primi parentis dicenda ſunt aliqua de traductione peccati originalis. Circa q̄ō primo cōſiderandus eſt modus corruptionis. ſecūdo modus traductionis. tertio modus curationis. ¶ Modus aūt quo genus humanū p̄ originale peccatū corrumpit hic eſt. Nam qui libet per concubitū generatus naſcit natura filius ire. q̄ priuatus rectitudine originalis iuſticie. ꝓpter cuius abſentiam incurrimus q̄ztum ad aīam quadruplicē penā. ſcilicet infirmitatē: ignorantiā: malitiā et concupiſcētiam. que quattuor inflicta ſunt ꝓpter originale peccatum. quas ſane penas ſpiritualeſ comitatur in corpore multiplex penalitas: multiplex defectus. multiplex labor: multiplex mor[b]ꝰ: et multiplex dolor. Ad quoq; penas ſubſequit pena mortis et incinerationis. pena carentie viſionis dei: et amiſſionis glorie celeſtis: non ſolū inadulti verumetiaz in paruulis nō baptizatis. qui quidē paruuli pena miniſſima inter ceteros puniunt. quia ſolam penā damni habēt ſine pena ſenſus. ¶ Ratio autem intelligentiā predictorum hec eſt. Quia cum primū principiū omnia agat a ſe et ſm ſe: et ꝓpter ſe: neceſſe eſt eē optimus et rectiſſimū. ac per hoc ꝓfectiſſimū: et inde eſt q̄ vniuerſe vie eius miſericordia et veritas ſiue iudicia. Si enim deus a principio hominē in tantis miſerijs ꝓdidiſſet: nec pietas eſſet nec iuſticia q̄ tāta opus ſuū opprimeret miſeria: nulla precedēte culpa. Similiter ſi tantis miſerijs nos repleret vl repleri permitteret ſine culpa: nec pie nec iuſte gubernaret nos diuina ꝓuidentia. Si ergo certiſſimum eſt primum ſm principium et in producendo et in prouidendo reciſſimū et dementiſſimuz eſſe: neceſſe eſt q̄ genus humanū taliter fecerit vt a principio nulla eſſet in eo culpa nec miſeria. Neceſſe eſt etiam q̄ taliter amminiſtret: vt non patiat in nobis eſſe miſeriā: niſi ꝓpter aliquā culpam ꝓmbulaz. Cū igitur certiſſimum eſt q̄ a noſtra origine multiplicē ꝓtrahimus miſeriā pene: certuz eſt q̄ omnes naſcimur natura filij ire ac per hoc priuati rectitudine originalis iuſticie. quā priuationem vocam⁹ originalem culpam. Et q̄ omnis culpa dicit receſſum a bono incōmutabili: et acceſſum ad bonum cōmutabile. et recedere a bono i cōmutabili eſt recedere a ſumma virtute et bonitate. accedere aūt ad bonuz cōmutabile eſt plus debito in illud per amorem tendere hinc eſt q̄ perdens originalem iuſticiam incurrit infirmitatē: ignorantiam: malitiaz et ꝓcupiſcentiam. ¶ Rurſus q̄ deſerens bonuz incōmutabile ꝓpter bonū cōmutabile: efficitur indignus vtroq;. hinc eſt q̄ ratione carentie originalis iuſticie perdit anima quietē talem in corpore: per multiplicez corruptionem et mortem: et tandem ſeparat a viſione lucis eterne: amittendo felicitatē glorie tā in anima q̄z in corpore. Poſtremo q̄ carentia huius iuſticie in naſcentibus nō eſt p̄ modum voluntatis ꝓprie: nec per actualez delectationē. hinc eſt q̄ originali peccato poſt hanc vitā nō debetur pena ſenſus in gehenna: ꝓ eo q̄ nō ſupra ꝺignū ſed citra punit diuina iuſticia: quā ſemper comitatur ſuꝑabundās miſericordia. Hoc credendū eſt ſenſiſſe btūm Auguſtinū. licet verba ipſius exterius ꝓpter deteſtationē erroris pelagianoꝝ: qui aliq̄les felicitatē eis p̄cedebant: aliud ſentire videantur. vt ceteris melius eos reduceret ad mediū abundantius declinauit ad extremū.

Capitulū. vi.

¶ De originalis peccati tranſfuſione.

Octus aūt traductionis culpe originalis hic eſt. Quia licet aīa nō ſit ex traduce: originalis tñ culpa ab aīa ade trāſit ad animas poſteroꝝ mediante carne ꝓpagata. ita q̄ ſicut ab anima peccante infecta fuit caro ade et ꝓna effecta ad libidinē. ſic caro per libidinē ſeminata: et ſecum trahens infectionem vicioſam: inficit et viciat aiam. que quidē infectio vicioſa i aīa nō tñ eſt pena ſed etiā culpa. et ſic ꝓſona corrūpit naturā: et natura corrupta corrūpit ꝓſonam: ſatua in oibus diuina iuſticia: cui nullo modo pōt imputari ifectio anime: licet eā creādo infundat: et infundendo vniat cū carne infecta. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia cū primū principiū ſe cerit hoiez ad imaginē ſuā ꝓpter fruitionē exꝑſſionem. ſic eū ꝓdidit ex parte corꝑis vt oēs hoies ꝓpagarent a primo hoie tanquā ab vno radicali ꝓncipio. ſic ex ꝓte anime vt ꝓpter expreſſaz ſimilitudinē tam in eſſendo et durando q̄z intelligendo et amando: immediate emanarent oēs ſpūs rōnales ab ipſo deo: tanq̄z a primo principio et immediato. Et quoniā ſpiritus tanq̄z excellentior magis accedit ad primū principiū: ſic cōdidit deus hominem vt ſpiritus preeſſet corꝑi: et corꝑus ſubeſſet ſpiritui creato: quādiu ille ſubeſſet ſpiritui increato. et ecōtra: ſi ſpiritus nō obediret deo iuſto dei iudicio corpus ſuuz inciperet ſibi rebellare. Quod et factū eſt cum adam peccauit. Sicut igit ſi Adam ſteriſſet: corpus ſuū ſpiritui obediens eſſet: et tale ad poſteros trāſmitteret: et deus illi aīaz infunderet: ita q̄ vnita corꝑi imortali et ſibi obedienti haberet ordiné iuſticie et immunitatem oīs pene. ſic exquo Adam peccauit: et caro facta eſt rebellis ſpiritui: oportet q̄ talem ad poſteros trāſmittat. et q̄ deus ex inſtitutione primariā animā infundat. anima vero cum vnit carni rebelli incurrit defectū ordinis naturalis iuſticie: quo debebat omnibus inferioribus imperare. Et q̄ aīa carni vnita eſt oportet q̄ ipſam trahat et trahatur ab ipſa. et quia ipſam nō poteſt trahere tanq̄z rebellem: neceſſe eſt vt ab ipſa trahatur et incur-

rat morbum concupiscentie. & sic incurrit simul carentiam debite iusticie & morbum cōcupiscētie. et quibus duobus tangz ex auersione & conuersione dicit integrari sm Augustinum & Anselmū peccatuz originale. Cum igitur ordinatissimū fuit q natura humana ita conderetur: & q condita sic propagaret: & q peccans ita puniretur sicut predictū est primo. ita q in conditione seruat ordo sapientie. in propagatione ordo nature. in punitione ordo iusticie: patet q nō est contra diuinā iusticiam si ad posteros transmittitur culpa. Rursus q culpa originalis peccati i animā transfundi non posset nisi pena rebellionis in carne precederet. & pena nō esset nisi culpa precessisset. nec culpa precessit a voluntate ordinata sed inordinata. ac per hoc nō a voluntate diuina sed a voluntate humana. patet q originalis culpe transfusio est a peccato primi hois. nō a deo: nō a natura cōdita: sed a vitio perpetrato. Et sic verū est qđ dicit Aug⁹. q peccatū originale non transmittit ad posteros ꝓpagatio sed liquido.

Capitulū. vij.

¶ De originalis peccati curatione.

Postremo diligēter attende q modus curationis culpe originalis est ille. s. q sic curat culpa originalis q remanet pena talis: sicut patet in pueris baptizatis. Sic curat quantū ad reatū pene eterne q remanet quantū ad actū & motum concupiscentie. Sic curat in parente q nihilominus ab eo qui curatus est per baptismū transmittit in ꝓlem originale peccatum. Sic tollit originalis peccati macula q remanet sequela: cuz qua oportet pugnare q3diu viuimus in hac vita. q in nullo ꝓfsus extinguit concupiscētia per gr̄am ꝓmuné. qđ dicit ꝓpter virginē btissimam mariā: in qua in ꝓceptione filij dei extincta fuit per gratiā singularē. ¶ Ratio autem ad intelligentiaz predictorum hec est. Quia sicut infectio deriuatur in omnes a principio creato: a quo fit ꝓpagatio corporuz: & hoc a parte inferiori. scilicet carnis. sic curatio fieri habet a ꝓncipio increato: a quo fit infusio animarum: & hoc a parte superiori. scilicet mentis. Cum igitur ex parte mentis distinctio est in hominibus ita q sm illam, vnus non propagatur ab altero: sed imediate exit a deo: gratia curatiua mēti nostre a deo infusa respicit vnū quēq3 inquantū tenet rationem persone singularis & individue. non inquantū tenet rationē ꝓductiui sm vtutē nature. Cum igitur originale peccatum est morbus inficiens personam pariter & naturam: personam in voluntate: naturam in carne: ideo sic curat macula originalis in mente q remanet infectio & sequela in carne. Et quia homo generat non sm q curatus est in mente: sed scōm q corruptus in carne: non sm q spiritualis sed sm q carnalis. hinc est q q3uis sic baptizatus sit ab originali mundatus in se transmittit tamen in ꝓlem originale. Rursus quia reatus pene eterne respicit deformitatem mentis & persone. actus autem respicit inclinationes carnis & nature: ideo tráfit originale per baptismū quantum ad reatum: & remanet quantum ad actum. Postremo q afflictio temporalis ꝓditiones respicit ex parte carnis: cum caro remaneat semper subiecta cuidam infectioni: remanere debet semper subiecta penalitati. & iō sicut penalitas & corruptio per gratiaz non auferetur a carne: sic sequela illa siue concupiscentia & languor: mēbrorum simul stare potest cum gratia curatiua. & ideo q3uis paulatim minuatur: quia tamen radix non tollitur: numq3 omino auferetur in viatore: nisi in beata virgine per gratiam singularem. Quia enim virgo conceptu euz qui erat c. ꝓpiatio omnis culpe ideo data fuit sibi gratia singularis. qua extincta fuit in ea radicitus ois concupiscentia ad concipiēdum dei filium absq3 omnis peccati labe & corruptela. Nēpe decens erat: vt ea puritate qua maior sub deo nequit intelligi virgo illa niteret. cui deus pater vnicum filium quem de corde suo genitum sibi equalem tangz seipm

diligebat: ita dare disponebat vt naturaliter esset vn⁹ idēq3 cōmunis dei patris & virginis filius: & qui ipse filius specialiter facere sibi matrem eligebat. & de qua spūssanctus volebat & operaturus erat vt conciperetur & nasceretur ille de quo ipse ꝓcedebat.

Capitulū. viij.

¶ De origine peccatorum actualium.

Postq3 aūt dictū est de traductione peccati originalis: dicenda sunt aliqua de origine peccati actualis. De ortu igit peccati actualis hec tenenda sunt in summa: videlicet q peccatū actuale originez trahit a libera voluntate vniuscuiusq3: p suggestionē: delectationē: ꝓsensum: & opationē. Iurta qđ dicit scriptura Jaco. i. Unusq3q3 tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit peccatū parit. peccatū vero cū ꝓsumatū fuerit generat mortē. Si autem suggestio & delectatio sistat citra ꝓsensum: est veniale peccatum. Si vero consequat ꝓsensus et opus in his que diuina lege ꝓhibita sunt: peccatū est mortale ꝓsumatum. Qđ si medio modo fit: vt ꝓsensus sine opere sit. aut q3 vult i op⁹ ꝓcedere sed nō pōt. tunc voluntas pro facto reputat. nec minus culpabilis est q3 si in ipso facto deprehenderet. aut q3 nō vult in opus ꝓcedere sed vult interius voluptari in delectatione. & tunc māducat mulier sed nō vir. Et licet nō sit peccatum plene ꝓsummatū: est tamen inter mortalia cōputandum. q3 muliere manducante totus homo dānari meret. qđ maxime intelligi habet i peccatis carnalib⁹.

¶ Ratio aūt ad intelligentiā ꝓdictoz hec est. Cū peccatū dicat recessum voluntatis a ꝓmo principio. inquantū ipsa voluntas nata est agi ab ipso & sm ipsum & ꝓpter ipsum. oē peccatū est inordinatio mētis siue voluntatis. circa quā nata sunt esse virtutes & vitium: peccatū igit actuale est actualis inordinatio voluntatis. Inordinatio aūt ista aut est tanta q ordinem iusticie exterminat: & hoc modo dicitur mortale peccatuz. q3 natū est auferre vitam: separando ipsam a deo: per quē vitificatur anima iusta. Aut est tā modica q ordinem illū nō perimit: sed tantū in aliquo perturbat: & tunc dicit veniale peccatum. q3 de ipso adipisci possumus cito veniā: p eo q gratia non tollitur per ipsum: nec inimicitia diuina incurritur. Est aūt ordo iusticie vt bonum incōmutabile ꝓferatur cōmutabili. vt bonū honestū ꝓferat vtili: & voluntas dei ꝓferat voluntati nostre: vt iudicij rationis recte ꝓsit sensualitati humane. Et q3n lex dei istum ordiné precipit & verat oppositum: q3n bonum ꝓmutabile ꝓfert eterno. & bonū vtile ꝓfert honesto. & voluntas nostra ꝓfert diuine voluntati. & sensualis appetit⁹ ꝓfert rōni recte: tunc cōmittit mortale peccatum. De quo dicit Ambro. q est ꝓuaricatio legis diuine. & celestiū inobedientia ꝓceptoz vel mandatoz. Hoc autem cōmittitur: siue obmittat qđ lex diuina ꝓcipit. siue fiat id qđ ꝓhibet. Ex quo duplex genus peccati oritur. delictum. s. & ꝓmissum. Quando vero bonum cōmutabile plus debito diligit sed non ꝓfert incōmutabili. & vtilitas nō ꝓfertur honestati: & voluntas nostra plus debito amat. ita tñ q nō ꝓferat diuine. & caro ꝓcupiscit: nō tamen ꝓferat iudicio rationis recte. tunc nō est mortale sed veniale. q3 licet hoc sit ꝓter legem. nō tñ directe est contra legē. Sensualis aūt appetitus rōni recte nō ꝓferat nisi q3 ei ratio consentit. & ideo peccatū mortale citra ꝓsensum nō ꝓmittit si tamen sensualitas inordinate moueat. cum illa inordinatio ad malū inclinet. licet ratio non ꝓsentiat: peccatū est aliqđ. q3 aliquo modo ledit ordiné iusticie. Et q3 in statu innocentie nō mouebat sensualitas nisi sm rationis motum. ideo stante hoie nō poterat ibi esse veniale peccatū. Nunc aūt q3 rōni repugnat sensualitas: volumus nolimus: ió necesse habemus ꝓmittere aliqđ veniale peccatum p primos motus. qui & si priculariter & sigillatim possint declinari. cōe tamen nullo modo possunt caueri. q3 sic sunt peccata q3 sunt

etiam pene peccati. ⁊ ideo merito dicuntur venialia. qz hoc ipso digna sunt venia. Verum qz ratio his cõsentire non compellitur. si post cõsensum delectationis consentiat in opus tunc est plenus cõsensus. ac per hoc peccatũ consummatũ. qz peruenit vsqz ad rem ideꝫ vsqz ad partem suprematã rationis: et qua pendet plenitudo cõsensus. Quia vero non solum in opus verũetiam in delectationem est cõsensus. in quo inferior portio sequitur sensualitatẽ. ideo si in delectatione sensuali ratio sensualitati succũbat: ⁊ mulier serpẽti obedit: ac per hoc fit subuersio recti ordinis: ⁊ ita subuersio iusticie: ⁊ propter hoc cõmittitur mortale peccatum: licet min⁹ grave. qõ non solum imputat mulieri. verum etiam viro: a quo mulier compesci debuit ⁊ cohiberi ne opteperaret serpẽti. Et sic patet qz in perpetratione oĩs peccati actualis sit aliqualis imitatio primi peccati ſm exptationem doctoris precipui augustini. xi. de ciuitate dei.

Capitulum ix.

¶ De origine ⁊ distinctione capitalium peccatorum.

Consequenter discendum est ad ordinem peccatorum in speciali. inter q̃ quedam sunt capitalia. quedam penalia. quedaꝫ finalia siue irremissibilia. quasi prima media ⁊ postrema. Circa ordinem vero peccatorũ capitalium hoc est in summa tenendum. videlicet qz peccatorum actualium vnum est initium: duplex radix: triplex fomẽtum. septiforme caput siue capitale peccatũ. Unum inquaꝫ est capitale initium. ſ. superbia: iuxta qõ dicit scriptura. Initium oĩs peccati superbia. Duplex radix. ſ. timor male humiliatus: ⁊ amor male accẽdens. Triplex fomentum ſm tria que sunt in mundo. ſ. cõcupiscentia carnis: concupiscentia oculorũ: ⁊ superbia vite. Septiforme vero caput. ſ. superbia: inuidia. ira. acidia. auaricia. gula: ⁊ luxuria. Inter que quinqz pcedentia sunt peccata spũalia. duo vero vltima sunt carnalia.

¶ Ratio aũt ad intelligentiã horũ hec est. Quia cum pcẽs mortale sit actualis a ꝓmo principio recessus. recessus aũt a primo principio non potest esse nisi per ꝓemptũ ipsius vel in seipso vel in suo precepto. Cõtemptus aũt primi principij cũ sit superbia. necesse est qz oĩs mortalis peccati culpa siue offensa iuxta sumat a superbia. Quia vero nullus cõtẽnit primuꝫ ⁊ summũ principium vel eius preceptũ per se: nisi per hoc qz aliqd aliud ab ipso vel vult acquirere vel timet perdere hinc est qz necesse est omne peccatũ actuale originem trahere a duplici radice. ſ. timore ⁊ amore. qui radices sunt malorũ licet nõ eque prime. Nam oĩs timor ortum habet ab amore. nullus eniꝫ timet aliquid perdere nisi qz amat illud habere. ⁊ ideo per ea habet foueri timor: per q̃ fouet ⁊ amor. Amor aũt inordinat⁹ est respectu cõmutabilis boni. Et qm̃ illud est tripler. ſ. interius excellentia. exteri⁹ pecunia. inferius carnalis lasciua. hinc est qz necesse est esse tria pcõꝫ actualium radicalia fomenta. que superius sunt pretacta. ad q̃ dum aĩa inordinate fertur: oĩa peccata actualia oriunt. Et qz hoc fit ſm septiformẽ modũ ideo septem sunt peccata capitalia. ex quibus generat vniuersitas vitiorum. Uolũtas enĩ nostra aut de ordinat qz appetit qõ nõ est appetendum. aut qz refugit qõ non est refugiẽdum. Sed qz appetit qõ non est appetendũ: vtpote bonũ vt nũc. siue cõmutabile siue apparens bonũ. aut est interius: ⁊ sic est priuata excellentia. quã amat superbia. aut exteri⁹ ⁊ sic sufficientia. qua amat auaricia. aut inferius ⁊ sic aut delectabile qz ad cõseruationẽ individui. ⁊ sic alimentũ qõ est delectabile ſm gustũ: ⁊ appetit a gula. aut qz ad cõseruationem speciei. ⁊ sic coitus qui est delectabilis ſm tactum: ⁊ appetit a luxuria. Si aũt voluntas deordinat qz refugit qõ non est refugiendum: hoc põt esse tripliciter ſm triplicẽ modum refugiendi. Aut enĩ refugit ſm peruersum instinctũ ipsius rõnalis: ⁊ sic est inuidia. Aut ſm instinctum irascibilis: ⁊ sic ira.

Aut ſm instinctum concupiscibilis: ⁊ sic est acidia. Unde qz quattuor sunt principalia appetibilia: ⁊ tres vires ſm quarũ instinctum est fuga. ideo tñ septem sunt capitalia peccata. Rursus qz sensus appetibilis est cum delectatione. sensus autem rei fugiende est cũ dolore. hinc est qz quattuor habent coniunctam leticiam: tria vero alia habent adiunctam tristiciam ⁊ penam. Sic tñ dicunt capitalia: qz deordinationes sunt principales. ⁊ multarum aliarũ deordinationum sunt principia: suo modo influentia. Unde licet quedam ex his principaliter fugam respiciant. habent tñ ⁊ ipsa delectabilia sua. Nam inuidia vult priuatum bonum possidere sine socio: ⁊ ita integraliter. Ira sine cõtrario ⁊ ita iperturbabiliter. Accidia sine labore aliquo ⁊ ita infatigabiliter. Et quia hec non de facili obtinent. ideo magnum exercitium viciorum secum trahunt. ad hmõi que appetunt exequenda. vel ad ea que respiciunt declinãda. respectu quorũ dicunt captalia peccata quasi capita ex quibus manãt alia q̃ plũma.

Capitulum x.

¶ De origine ⁊ q̃litate penaliũ peccatorũ.

Et peccatis penalibus hoc tenẽdum est qz licet malum culpe ⁊ malus pene sint diuerse malorũ differentie. q̃dam tñ fic sunt peccata qz etiã sunt pene peccati. Speciali nãqz mõ peccata ⁊ pene peccati dicuntur illa que habent adiunctum dolorem ⁊ mesticiam: sicut acidia: inuidia ⁊ consilimia. Minus specialiter dicuntur illa: que habent adiunctam vel meram deprauationem nature vel ignominiam. sicut sunt illa pter que dicitur peccator in reprobum sensum tradi. Generaliter autem peccata que sunt inter primam apostasiam ⁊ vltimam gehenne penam: ⁊ peccata possunt dici ⁊ pene peccati. iuxta qõ dicit Bre. Crimina criminibus vindicari Licet autem idem dicatur peccatum ⁊ pena peccati. tenendũ tñ est qz oĩs pena inquantũ pena iusta est ⁊ a deo. Nulla vero culpa iusta est nec a deo sed tñ a libere voluntatis arbitrio. Pena vo quãmere est pena a deo est inflicta. Que vo est culpa vel inclinans ad culpam est contracta vel acta. ¶ Ratio aũt ad intelligentiam predictorum hec est. Quia cũ malum dicat recessum a primo principio per hoc qz nocet bono: non autez nocet bono nisi aliquid adimendo de bono. bonum aũt consistit in modo: specie ⁊ ordine: nullum est malum qõ nõ sit modi: speciei ⁊ ordinis corruptiuum. Ordo autem duplex est. scz ordo nature ⁊ ordo iusticie. Ordo autem nature est in bono naturali. Ordo iusticie i bono morali. Et qz bonum naturale in omni natura. bonum morale in voluntate habet consistere. ideo ordo nature est in omni natura. ordo autem iusticie in voluntate electiua habet consistere. Et qz voluntas est instrumentum seipsum mouens. natura vero non. hinc est qz ordo iusticie est ordo non tantũ factus: sed etiam factiuus. ordo aũt nature est ordo factus. Ãm ergo malum potest priuare ordinem iusticie ⁊ ordinem nature. hinc est qz duplex est malũ. scz culpe ⁊ pene. Rursus qz ordo iusticie ẽ ordo voluntari⁹. hinc est qz malum culpe est affectio voluntaria. malum autez pene est affectio inuoluntaria. Postremo qz ordo iusticie q̃ inest volũtati est ordo factiuus. ideo malũ culpe quod est ei⁹ priuatio est malum quod facim⁹: ⁊ malum pene est malũ quod patimur. Et qz non est passio nisi naturaliter ꝑcedat actio. nec est actio ad quam nõ sequatur aliqua passio. hinc est qz nulla est pena sine precedente merito culpe. nulla est etiam clpa quin comitet aliqua pena. Et quoniaꝫ quod facimus a nobis est. quod nos vero patimur potest esse a nobis ⁊ ab alijs. vt pote a causa superiori vel inferiori. ideo licet omnis culpa sit a nobis. non tamẽ omnis pena est a nobis. imo quedam est a nobis acta. quedam inflicta: quedam contracta. Et qz eũ qui facit qõ non debet iustum est pati quod debet. ideo omnis pena inquãtũ pena iusta est: ⁊ a diuina prouidentia: qz est ad culpam

ordinata: ⁊ ipsius culpe ordinatiua. Quia vero passio illa potest esse per ademptionem boni naturalis. vel boni moralis cum naturali. hinc est q̄ quedam pena est mere pena quedam vero est pena ⁊ culpa Quia bonū morale quod est iusticia non adimitur nisi p iniusticiam que est culpa. Prima igitur pena est a deo: ⁊ ꝟz q̄ pena: ⁊ ꝟm id quod est. a deo in q̄z: non instituente sed vindicante. Secunda vero cum sit culpa: ꝟm id quod culpa est: a deo non est. nisi solum quantum ad ordinem: ipsa vero vel est acta si sequatur ad actuale. vel est contracta si sequatur ad originale. Si igitur proprie accipiatur malum. ꝟz q̄ est priuatio boni naturalis: ⁊ affectio inuoluntaria: ⁊ malum q̄ patimur. sic non concidit cum malo culpe in idem. licet sit annexum eidem. Si vo accipiatur large: vt dicat malū q̄ patimur. siue a nobis. siue aliūde. siue in natura. siue in volūtate. sic cōcidunt in idem: sed non ad idem: vel ꝟm idez. q̄ quod est in se culpa: dicitur respectu precedentis culpe pena. vel culpa ratione actionis: pena dicit esse ratione passionis. Et sic patet quo modo: pro quanto ⁊ quare aliquid simul dicatur esse peccatum ⁊ pena peccati.

Capitulum xi.

¶ De origine peccatorūz finalium que sunt peccata in spiritumsanctum.

¶ Peccatis autem finalibus siue irremissibilibus cuiusmodi sunt peccata in spiritumsanctum hoc est tenendum. q̄ licet omne peccatuz generaliter sit contra deum trinum ⁊ vnum appropriate tamen dicitur aliquod peccatuz esse in patrem. aliquod in filium: aliquod in spiritum sanctum. Hoc autem peccatum in spiritum sanctum irremissibile dicitur in hoc seculo ⁊ in futuro non quia in hoc seculo non possit dimitti. sed q̄ raro dimittitur aut vix in hoc seculo quantum ad culpam. modicum autez ⁊ quasi nihil fiet remissio sibi in futuro quātum ad penam. Huius autem peccati sex sūt differentie. s. inuidia fraterne gratie: impugnatio veritatis agnite. desperatio: presumptio: obstinatio mentis. ⁊ impenitentia finalis. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorum hec est. Quia cum peccatum dicat recessum a primo principio trino ⁊ vno. omne peccatum imaginem trinitatis deformat ⁊ ipsam animam fedat quantum ad triplicē potentiam. s. irascibilem: rationalem ⁊ concupiscibilem: ⁊ a libero arbitrio procedit qō gerit in se insigne trinitatis. s. patris ratione facultatis. filij ratione rationis. spiritussancti ratione voluntatis. Licet autem hec tria cōcurrant simul ad omnem culpam: quelibz tamen harum per suum defectum potest esse ratio deordinandi aliaō. Defectus autez circa facultatem est impotentia. circa rationem est ignorantia. circa voluntatem est malicia. Et hinc est q̄ cum quedaz sint peccata ex impotentia. quedam ex ignorantia: quedam ex malicia. ⁊ potentia attribuitur patri. sapientia filio: ⁊ voluntas spiritui sancto: q̄ quedaz dicuntur esse in patrem. quedam in filium. quedam in spiritumsanctum. Et quoniaz nihil magis est in voluntate q̄z ipsa voluntas. ⁊ voluntas ipsa est origo peccati. nullius peccatuz est adeo voluntarium ⁊ mere: sicut est illud quod prouenit ex corruptione existente in voluntate. Cum enim dupliciter dicatur inuoluntarium. s. per violentiam ⁊ per ignorantiam. primum per defectum potentie. secundum per defectum scientie. quando voluntas sola corruptiōe sua: licet possit resistere: ⁊ sciat hoc malum esse: aliquid eligit: tūc dicitur peccare ex certa malicia. ⁊ tale peccatum mere procedit ex impenitate voluntatis liberi arbitrij: ⁊ directe impugnat gratiā spiritussancti per quam fit remissio peccati. Et q̄ mere ꝓcedit ex libertate arbitrij. ideo non habet colorez excusationis. ⁊ propterea modicum ⁊ quasi nihil debet ei qui punitur de pena relaxari. Quia vero directe impugnat gratiam spiritussancti per quam fit remissio peccati. ideo dicit irremissibile. nō q̄ nullo modo possit remitti. sed q̄ quātum est de se directe est impugnatiuum medicamenti ⁊ remedij per quod fieri habet remissio peccati. Et quoniaz peccati remissio fit a deo per gratiam penitentialem intra ecclesiasticam vnitatem. ideo differentie huius peccati accipiuntur ꝟm quod directe impugnant illa tria. Aut enim impugnant ipsam gratiam penitentialez in se. Aut in comparatione ad deum a quo datur. Aut in comparatione ad ecclesiam in qua suscipitur. Si in comparatione ad vnitatem ecclesie. sic q̄ vnitas ecclesie consistit in fide ⁊ charitate. siue in gratia ⁊ veritate. sic est duplex peccatum. s. inuidia fraterne gratie: ⁊ impugnatio veritatis agnite. Si in comparatione ad deum autem. q̄ vniuerse vie eius quantum ad iustificationē maxime sunt misericordia ⁊ veritas. sic ē duplex peccatum. vnum quod impugnat misericordiam. ⁊ hoc est desperatio. aliud quod impugnat iusticiam. ⁊ hoc est impunitatis ꝓsumptio. Si vero impugnat ipsam gratiam penitentialem in se vel ꝟm se. sic est duplex. q̄ gratia penitentialis facit resilire a peccatis cōmissis: ⁊ precauere a cōmittendis. Cōtra primum est obstinatio mentis. contra secundum est impenitentia finalis. ꝟm q̄ finalis impenitentia dicitur propositum non penitendi. sic enim est species peccati in spiritū sanctum. Secundum autem q̄ finalis impenitentia dicit continuationem peccati vsq̄z in finem. sic est sequela omnium mortaliuz que in hac vita non remittuntur: ⁊ maxime omnium specierum peccati in spiritumsanctum. Et sic omne peccatum initium sumit a superbia. ⁊ consummationem siue finem habet in finali impenitentia. in quam qui peruenerit corruit in gehennam. a qua quidem impenitentia finali nullus peccō mortaliter potest liberari. nisi interueniat gr̄a mediatoris dñi nri. ⁊ ideo incarnationem ipsius desiderabat vniuersitas saluando: uz. cui est honor ⁊ gloria in secula seculorum Amen.

Finit tertia pars.

¶ Incipit q̄rta pars de incarnatiōe ꝟbi.

Capitulum primum.

¶ De rōe qua decuit verbū dei incarnari.

Postquā predicta sunt aliq̄ de trinitate dei: de creatura mundi: ⁊ corruptela peccati. restat nunc aliqua breuiter dicere de incarnatione verbi. per quod quidez ꝟbū incarnatū facta est salus ⁊ repatio generis humani. nō q̄ aliter de⁹ hūanū gen⁹ saluare vl liberare nō potuerit. ꝟz q̄ nullus alius modus ita ꝯgruus ⁊ ꝯueniēs erat ipsi reparatori ⁊ repabili ⁊ repationi. ¶ Rō aūt ad intelligētiā predictoꝝ hec ē. Cū primū ꝓncipium effectuū rerū non poterat nec decuit eē nisi deū. ⁊ nō min⁹ fuit res ꝯditas reparare q̄z in esse ꝓducere. sicut nō min⁹ est bn̄ esse q̄z simpliciter esse decentissimū fuit rez pancipiū repatiuū esse deū sūmū. vt sicut oia creauerat deus p ꝟbū increatū. sic oia repararet p verbū incarnatū. Cūm ergo de⁹ oia fecit potēter ⁊ sapiēter ⁊ optime siue beniuolenter. decuit vt sic reparet reparāda q̄ suā potentiā ⁊ sapiaz ⁊ beniuolētiā oīderet. Quid aūt potēs q̄z ꝯiūgere extrema sūme distātia in vnā ꝑsonā. Quid sapiēs ⁊ ꝯgruētius q̄z q̄ ad ꝑfectionē totius vniuersi fieret ꝯiūctio primi ⁊ vltimi. ꝟbi. s. dei. qō est oiuz ꝓncipiū: ⁊ hūane nature q̄ fuit vltima oiuz creaturarū. Quid beniuolentius q̄z q̄ dīus ꝓpter serui salutē accipiat formā serui. imo hoc tāte benignitatis est vt nihil clemētius. nihil amabilius: nihil benigni⁹ cogitari possit. Conueniētissim⁹ ergo erat hic modus deo reparatori ꝓpter cōmendandā diuinā potentiā: sapiētiā ⁊ beniuolētiam. ¶ Rursus q̄ hō cadens in culpā auerterat se ⁊ recesserat a primcipio. o potētissimo: sapiētissimo ⁊ beniuolentissimo. iō conuerat in ifirmitatē: ignorātiaz ⁊ malignitatē. ac p hoc de spūali effect⁹ carnalis aialis ⁊ sensualis. ⁊ ideo inepti⁹ erat ad diuinā virtutē imitandam: ad lucē ꝯgnoscendā: ad bonitatē diligēdam. Ad ꝟ igit q̄ hō

ab isto statu repararetur congruentissimum fuit vt ei condescenderet primū principium reddendo se illi noscibile: amabile ⁊ imitabile. Et q̄ homo carnalis: ai alio ⁊ sensualio nō nouerat nec amabat: nec sequebat nisi sibi ꝓportionabilia ⁊ ꝓsimilia. ideo ad eripiendum hoiem de hoc statu. verbū caro factū est vt ab hoie qui caro erat ⁊ cognosci posset ⁊ amari ⁊ imitari. ac per hoc ⁊ homo deum cognoscens ⁊ amās ⁊ imitans remediaret a morbo peccati. ¶ Postremo q̄ homo p se fecte repari nō poterat: nisi recuperet mētis innocentiā; dei amiciciā: ⁊ suam excellentiaz qua soli deo subderat. ⁊ hoc non potuit fieri nisi per deū in forma serui. ideo ꝓgruz fuit verbū incarnari. Excellentiā nāq̄z recuperare nō poterat nisi repator: essz deus. q̄ si mera creatura: tunc hō esset subiectus mere creature: ⁊ sic non recuperaret statū prioris excellētie. Amiciciā quoq̄z dei recuperare nō poterat nisi p mediatorē ꝓuenientē qui manum posset ponere in vtrunq̄z: ⁊ vtriq̄z parti cō formis esset ⁊ vtriq̄z amicus. ⁊ ideo sicut similis deo per diuinitatē. sic similis hoi p humanitatē. Innocentiā vero mētis recuperare nō poterat nisi dimissa culpa. quā diuinitere nō decebat diuinā iusticiā nisi per satisfactionem ꝺdignaz. ⁊ q̄ satisfacere nō poterat nisi deus pro toto humano genere. nec debebat nisi homo qui peccauerat. iō ꝓgruentissimū fuit humanū genus repari p deū hoiem natum de genere ade. Amē ergo excellentia recuperari nō poterat nisi p repatorē excellentissimū. nec amicitia reformari poterat nisi p mediatorē amicabilissimū. nec inocētia reqri poterat nisi p satisfactorē sufficientissimū. excellētissimus aūt repator: nō est nisi sit deus. amicabilissimus mediator: nō est nisi sit homo. sufficientissimus satisfactor: nō est nisi sit deus piter ⁊ hō. ꝓgruissima fuit nostre reparationi incarnatio verbi. vt sicut genus humanū in esse creuerat p verbū increatū. ⁊ in culpā ceciderat p verbū inspiratū. sic a culpa resurgeret p verbū incarnatū.

Capitulū. ij.

¶ De incarnatione verbi quantuz ad vnionem naturarum.

Circa ipsum igit verbū incarnatuz tria nobis ꝓsiderāda occurrunt. s. vnio naturaz. plenitudo charisma tum: ⁊ ppassio passionū pp redimēdū genꝰ humanū. Circa naturaz vnionē ꝫ tria ꝓsiderāda sunt ad intelligendū incarnatōis mysteriū. s. opꝰ modus ⁊ tps. De ope aūt incarnatiōis hec tenēda sunt ꝺm fidē catholicā. s. q̄ incarnatio est opatio trinitatis. p quā fit assumptio carnis a diuinitate. ⁊ vnio diuinitatis cū carne. ita q̄ assumptio nō nīsi est carnis sensibilis. sed etiā spūs rōnalis. ꝺm potentiā vegetandi: sentiendi ⁊ intelligendi. ita etiam q̄ vnio nō sit in vnitate nature: sed psone. nō humane sed diuine. nō assumpte sed assumētis. nō psone cuiuslibet sed psone solius ꝺbi. in qua tanta sit vnio vt quicḡd dicit de filio dei dicat de filio hois. ⁊ ecōuerso. hiis tamē exceptis in q̄bus exprimit vnio vel claudit negatio. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia incarnationis opus non solū est a p̄mo principio inq̄ntuz é effectiuū i pducēdo. verūetiā inq̄ntuz repatiuū remediādo. satisfaciēdo ⁊ recōciliādo. Amē ergo incarnatio inq̄ntū dicit aliquē effectū est a p̄mo principio qō oia facit rōne sime ̄ trinis. ⁊ substātia virtus ⁊ opatio vnita est ⁊ indiuisa oīmode in tribus psonis. hinc est q̄ necesse é incarnationis opationē a tota trinitate manare. Quia ꝩo est a primo principio inquantū est repatiuū remediādo: ⁊ totū genus humanū lapsum fuerat ⁊ viciatū. nō solū rōne animę verūetiā ⁊ carnis. hinc est q̄ necesse fuit q̄ totū assumeret vt totū curaret. Et qm̄ nobio magis nota est pars carnis: ⁊ magis a deo distat. vt exp̄ssius fiat nominatio: ⁊ maior exprimat humiliatio: ⁊ profundior explicet dignatio. hinc est q̄ opus istud non inanimatio ꝫ incarnatio nominat. ¶ Rursus q̄ cū sit a p̄mo principio inquātum est repatiuum satisfaciendo. ⁊ satisfactio non fit nisi ab eo qui debet ⁊ potest. ⁊ nō debet nisi homo: nec pōt nisi deus opōuit q̄ in satisfactione simul esset ꝓcursus vtriusq̄z nature. diuine. scz ⁊ humane. Et q̄ impossibile est q̄ diuina natura cōcurrat cum alia. sicut pars ad constitutionē tertij. nec q̄ ipsa tranleat in aliā naturam. nec alia natura trā seat in ipsam: ꝓpter simplicitatem ⁊ intransmutabilitatē ipsius perfectissimā. hinc est q̄ deitas ⁊ humanitas nō vniuntur in vnitate nature nec accidentis. vniunt igitur in vnitate persone ⁊ hypostasis. Et qm̄ diuina natura in nullo supposito potest subsistere ꝓter q̄z in ꝓpria hypostasi. ideo vnio illa nō potest esse in hypostasi seu persona hominis ꝫ dei ac per hoc per illā vnionez primū principiū in vna suaz hypostasim fecit seipsiz suppositum humane nature. ⁊ ita vna tm̄ est ibi p sonalitas ⁊ vnitas personalis: ex parte. s. assumentis. ¶ Postremo. q̄ est a primo principio vt est reparatiuū reconciliando. ⁊ reconcilians est mediator. mediatio aūt ꝓprie ꝓuenit dei filio. ideo ⁊ incarnatio. Mediatorio nāq̄z est necesse mediū inter hominem ⁊ deum. ad reducendum hominem ad diuinam cognitionem: ad diuinam ꝓformitatem: ⁊ ad diuinā filiationem. Nullū autem decet magis esse mediū q̄z personā que producit ⁊ producit: que est media triū psonarum. Nullūq̄z magis decet reducere hoiez ad diuinā cognitionē q̄z verbū. quo se pater declarat. qō est vnibile carni sicut ⁊ verbuz voci. Nullūq̄z magis decet reducere ad diuinā ꝓformitatē q̄z eū qui est imago patris. Nullūq̄z magis decet ad filiationez adoptiuam reducere q̄z filiū naturalē. ac per hoc nullū magis decet fieri filiū hois q̄z ipsum filiū dei. Amē igit idē oīno est filius hois ⁊ dei rōne incarnatiōis. ⁊ quecūq̄z vni ⁊ eidē sunt eadē inter se sunt eadē. hinc est q̄ necessario fit cōmunicatio idiomatū. nisi sit vocabulū in quo aliqua repugnātia includat sicut sunt illa in q̄bus includit respectus vnionis vnius nature ad alterā. sicut vnire: incarnari: assumere ⁊ assumi. vel negatio alicuius. cuius oppositū alteri ꝓpetit. sicut incipe esse creari ⁊ ꝓsimilia. in quibus instātia tenet contra regulā ꝓhabitā ꝓpter causam ꝓdictā.

Capitulū iij.

¶ De incarnatione quantū ad modum.

Et mō incarnationis hoc tenendū é q̄ angelo nunciāte virgini mysterū incarnationis ꝓficiendum in ipsa. virgo credidit: appetijt: ⁊ ꝓsensit. spūssactus in eam supuenit ad sanctificandū ⁊ fecūdandum. cuius virtute virgo ꝓcepit dei filium. qué virgo pepit. ⁊ post partū virgo pmansit. Concepit aūt nō solū carné verūetiā carnem animatā: ⁊ verbo vnitā: nulli peccato obnoxiā. sed oīno sanctā ⁊ imaculatā. rōne cuius mater dei dicit: ⁊ est dulcissima virgo maria. ¶ Ratio aūt ad intelligentiam pdictoꝝ hec est. Quia incarnatio est opus manans a primo principio inquantū est reparatiū modo ꝓgruentissimo. nō cōmunissimo ⁊ mō ꝓpetissimo. Decet enim eius sapiam opari ꝓgrue. decet eius largitatem opari cōmuniter. ⁊ virtutē opari pfecte. ¶ Amē ergo incarnatio est a primo principio reparante mō ꝓgruētissimo: ⁊ ꝓgruuo modo é q̄ medicina ex opposito rideat morbo: ⁊ reparatio lapsui. ⁊ remediū nocumento. Cū ergo genus humanū lapsum fuerit per diabolicam suggestionē. ⁊ per ꝓsensuz mulieris decepte ⁊ p generationē ꝓcupiscentialē transfundē ⁊ p generationē ꝓcupiscentialē in plē. optuit q̄ econtrario b̄ esset angelus bonus suadens bonū. ⁊ virgo credēs ⁊ ꝓsentiens in bonū suasum: ⁊ charitas spūssancti sanctificans ⁊ fecundās ad cōceptum imaculatū vt sic ꝓtraria ꝓtrariis curarentur. Ac per hoc sicut mulier p diabolum decepta. ⁊ per virū ꝓcupiscibiliter cognita ⁊ corrupta transfudit in omnes culpā: morbū ⁊ mortē. sic mulier per angelū erudita: ⁊ p spūmsanctū sanctificata ⁊ fecundata. absqz oī corruptione tā mentis q̄z corporis. plem generaret. que oībus ad ipsam venientibus daret grām: sanctitatem ⁊ vitam. Rursus q̄

incarnatio est a primo principio reparante modo cōmunissimo. nam per verbum incarnatū reparat lapsus hoim ⁊ angelorum: vt pote celestiū ⁊ terrestriū: ⁊ hoim lapsus reparatur ꝑ m virtutē ⁊ sermonē. vt medicamētum sit cōmune oibus: decentissimū fuit q ad incarnationis mysteriū fieret ꝓcursus angeli mulieris ⁊ viri. Angelu vt denūciantis: mulieris virginis vt concipientis. viri vero vt ꝓcepte prolis. vt sic angelus gabriel esset nūcius patris eterni. virgo imaculata esset templum spūssancti: plesq concepta esset ipsa ꝑsona verbi. Ac per hoc in cōmuni reparatione oium cōmunis fieret ꝓcursus triū de triplici hierarchia. s. diuina angelica ⁊ humana. ad insinuandū nō solū trinitatē dei. verū etiā generalitatē beneficij: ⁊ liberalitatē reparatoris summi. Et qm̄ liberalitas spūssancto appropriat ⁊ sanctificatio virginis i qua pacta fuit verbi conceptio. hinc est q licet opus illud sit a tota trinitate. ꝑ appropriationem tñ dicit virgo concepisse de spūssancto.

¶ Postremo qm̄ est a primo principio reparante modo cōpletissimo. hinc est q in cōceptione cōpletio debita fuit in ꝑ'e: fuit i cōceptu: fuit ⁊ in virtute ꝓcipiente. Et q: completio debita debuit esse in prole. hinc est q̄ in instanti ꝓceptionis nō tm̄ fuit seminis decisio: verūetiā ꝑsolidatio: ꝑfiguratio: viuificatio per animā. ⁊ deificatio per deitatē vnitam. vt sic virgo dei filium vere conciperet. per vnionem carnis ad deitatē. mediāte spiritu rōnali. per quē tanq̄ per mediū ꝓgrue tie caro erat idonea ad vnionē. Quia vero completio debita debuit esse in conceptu. cū ex quattuor modis tres modi ꝑducendi homine precessissent. primus nec de viro nec ō muliere sicut in ad.m. secūdus de viro sine muliere. sicut in eua. tertius de muliere ⁊ viro. sicut in oibus ꝓpagabiliter natis. decuit ad complementū vniuersi: quartū modū introduci. qui scz esset de muliere sine semine virili per virtutē summi operatoris. Quia vō completio debita debuit esse in virtute. hinc est q in cōceptione filij dei simul ꝓcurrit virtus innata: virtus infusa: ⁊ virtus increata. Virtus innata materiā ꝑparauit. virtus infusa purificando segregauit. virtus increata subito perfecit. qō nō poterat a virtute creata nisi successiue fieri. Et sic beatissima ⁊go maria mater fuit cōpletissimo modo: ipsum dei filiū concipiendo absq̄ viro fecundante spūssancto. Et quia in mente virginis amor spūssancti singulariter ardebat. ideo in carne eius virtus spūssancti miracula faciebat. gratia. scz partim excitante: ⁊ partim ad uitē: ⁊ partim eleuante naturā. iuxta quod cōceptus ille mirabilis erigebat.

Capitulū iiij.

¶ De incarnatione quantū ad plenitudinē temporum.

Et tempore vero incarnationis hoc tenendū est. q licet deus in principio potuerit incarnari. noluit tamē nisi in fine seculoꝝ precedente lege nature ⁊ lege figure: post prīarchas ⁊ ꝓphetas. qb⁹ ⁊ per quos fuit incarnatio repromissa. post quos incarnari dignatus est tanq̄ in fine tēporꝝ ⁊ plenitudine. iuxta qō dicit apostolus. At vbi venit plenitudo tp̄is misit deus filiū suum factum ex muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia incarnatio est opus primi principij repantis iuxta quod decet ⁊ ꝓuenit ꝑm libertatē arbitrij. ꝑm sublimitatē remedij: ⁊ ꝑm integritatem vniuersi. Nā sapientissimus artifex in agendo omnia hec attendit. ¶ An̄ ergo libertas arbitrij hoc requirit vt ad nihil trahatur inuita. sic debuit deus genus humanū reparare vt salutem inueniret qui vellet querere saluatorē. qui vero nollet querere saluatorē. nec salutē per ꝑsequens inueniret. Nullus aūt querit medicū nisi recognoscat morbū. nullus querit doctorē nisi recognoscat se ignorantē. nullus querit adiutorē nisi recognoscat se impotentē. Quia igit̄ homo in principio sui lapsus adhuc superbiebat de scientia ⁊ virtute: ideo p̄misit deus tēpus legis nature in quo ꝓuinceret de ignorātia. Et post cognita ignorātia sed permanēte superbia de virtute qua dicebat. nō deest qui faciat: sed deest qui iubeat: addidit legem ꝑceptis moralibus erudientē: ⁊ cerimonialibus aggrauantē. vt habita scientia ⁊ cognita imponētia: cōfugeret homo ad diuinam ⁊ gratiā postulandā. que data est nobis in aduentu christi. ideo post legē nature ⁊ scripture subsequi debuit incarnatio verbi. ¶ Rursus quoniā sublimitas remedij requirit vt credat̄ fide firmissima: ⁊ amet̄ charitate ardentissima: tanq̄ mysteriū secretissimū ⁊ salubrerrimū: ideo ꝓgruentissimū fuit vt ante christi aduentū p̄irent multa testimonia ꝑ plectarū. tam explicita in verbis: q̄ implicita in figuris. vt multis ⁊ firmis testimonijs qō erat secretū fieret certum ⁊ indubitabile ad credendū. Preirent etiā multiplicia promissa: ⁊ ardentissima desideria. vt promissū beneficiū expectaret: expectatū differretur. dilatum amplius desideraret: ⁊ diu desideratum seruentius amaret: ⁊ gratiosius susciperetur ⁊ susceptum sollicitius seruaretur. ¶ Postremo qm̄ integritas ⁊ ꝑfectio vniuersi requirit vt vniuersa sint ordinata q̄tū ad loca ⁊ quantū ad tpa. ⁊ hoc opus. scilicet incarnationis erat pulcherrimū inter omnia opa diuina. ⁊ processus debet esse ab imperfecto ad perfectū ⁊ nō econuerso. hinc est q opus illud debuit fieri in fine temporum. vt sicut primus homo qui erat totius mūdi sensibilis ornamentū. vltimo fuerat conditus. s. sexto die ad totius mundi completionē. sic secundus hō totius mundi repari cōplementū. in quo primū principiū coniungit cū vltimo scz deus cū limo. fieret in fine temporꝝ. hoc est in sexta etate. que est etas apta ad exercitiū sapientie: ⁊ ad eneruationē ꝓcupiscentie. ⁊ ad transitum a statu turbinis ad quietem. omnia competunt sexte etati decursus mundi ꝓpter incarnationem filij dei. Quoniam ergo aduentus christi fuit in tempore legis gratie. ⁊ in exhibitione misericordie repromisse: ⁊ in ꝑncipio etatis sexte. ⁊ hec omnia dicunt plenitudinem. quia lex gratie implet legem scripture: ⁊ solutio promissi implet ꝑ missionem: ⁊ sexta etas rōne perfectionis senarij sonat in plenitudinē. hinc est q in aduentu filij dei dicitur esse plenitudo temporum. non ꝓpter hoc q in eius aduentu tēpus finiatur: sed quia temporalia mysteria impleantur. Sicut autem christus non debuit venire in principio temporis. quia actus eius nimis fuisset festinus. sic nec debuit differre vsq̄ in finem vltimū. q̄ tunc nimiū esset tardus. Decebat enim saluatorē q̄ inter tempus medi ⁊ tempus iudicij introducere tempus remedij. Decebat mediatorem quedam suoꝝ membrorum ꝓcedere. quedam sequi. Decebat ductorem persecutū tūc se ostendere cum esset opportunitas currendi ad beatum. ⁊ hoc est in fine temporum ⁊ citra terminum. ⁊ in approximatione ad finale iudicium. vt per timorem iudicij stimulati ⁊ per spem premij attracti. ⁊ per perfectionem exempli animati. vigorose ⁊ perfecte sequamur ducem de virtute in virtutem. vsquequo perueniamus ad beatum felicitatis eterne.

Capitulū v.

¶ De plenitudine gratie christi quantū ad charismata in affectu.

Ostq̄ innotuit nobis verbū incarnatum quantum ad vnionem naturaꝝ. considerandū est quantum ad plenitudinem charismatū spūalium. Circa que primo consideranda est plenitudo gratie in affectu. deinde plenitudo sapientie in intellectu: ⁊ postremo plenitudo meriti i operere ⁊ effectu. ¶ De plenitudine igitur gratie in affectu in christo hoc tenendum est. q in christo a sui cōceptione fuit plenitudo omnis gratie quantū ad gratias singularis personē. quantum ad gratiam capitis. ⁊ quantum ad gratiam vnionis. ita q per gratias singularis persone habuit omnis culpe im-

nunitatē:⁊ quantū ad actum ⁊ quantus ad posse: quia nec peccauit: nec peccatū potuit habere. Per grām vnionis dignus est non nūi felicitate glorie verūetiam adoratione latrie. que est cultus reuerētie soli deo debite. Per gratiā vero capitis influit motū ⁊ sensum in vniuersos qui ad eū accedūt. vel p fidem rectam. vel p fidei sacramēta: siue ad uentū eius pcesserint siue fuerint subsecuti. Nam ⁊ qui bibant. ⁊ qui sequebant damabant. osanna filio dauid. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia reparatio est operatio p̄mi principij. ita q̄ ab ipo manat p̄m libertatē: ⁊ ad ipsum reducit p̄m cōformitatē. ideo oportet q̄ fiat per gratiaꝝ et deiformitatē. Gratia enim ⁊ manat a deo liberaliter: ⁊ reddit hoiem deiformē. Nūi ergo reparatiuū principiū per gratiā reparat. ⁊ omnes res plenius ⁊ perfectius est i suo fonte ⁊ origine q̄ꝫ alibi. necesse est q̄ in principio nostro reparatiuo: scz̄ christo dño fuerit omnis gratie plenitudo. Et q̄n̄ reparatiuū p̄n cipiū in repando non tm̄ tenet rōnem principij: veruētiā medij ⁊ extremi. extremi q̄dez in satisfaciendo: medij in reconciliādo. ⁊ p̄n cipij insuper influendo. ideo necesse est q̄ i christo fuerit plenitudo gratie ratione extremi satisfaciētis. medii reco̅ciliantis ⁊ principij superinfluentis. Quoniā igit extremum ad satisfaciēdū idoneum necesse est esse deo placens. ac per hoc omni peccato perfecte immune. ⁊ hoc non potest esse nisi per donum diuine gratie in aliquo homine: necesse fuit ponere in christo gratiam ipsum sanctificantē ⁊ p̄firmantē. quā vocamus grām singularis persone. Rursus q̄n̄ medū ad reco̅ciliandū q̄uenies nō est nisi habeat in se vtranq̄ naturam. superiorē ⁊ inferiorem scz̄ adorabilē ⁊ adorantē. ⁊ hoc nullo modo fieri potest: nisi p̄ summā dignationem ⁊ gratuitam vnionē. ideo necesse est in christo ponere gratiam sup̄ omnē grām. ⁊ oīmoda reuerentia venerandā. quam vocamus grām vnionis. ratione cuius christus homo est super omnia benedictus deus. ⁊ ideo cultu latrie venerādus. ¶ Postremo q̄ principiū ad influendum efficax nō est nisi habeat in se plenitudinē fontale ⁊ originalem. que non tm̄ est plenitudo sufficientie. sed etiam superabundantie. ideo necesse est verbum incarnatum esse plenum gr̄e ⁊ veritatis. ita q̄ de plenitudine eius accipere valeant vniuersi iusti sicut vniuersa mēbra a capite recipiunt influentiā motus ⁊ sensus. Et p̄pter hoc vocatur hec gr̄a: gratia capitis. p eo q̄ sicut caput habet in se sensuū plenitudinē: ⁊ ceteris mēbris est p̄forme: ceterisq̄ p̄sidet. ac ceteris beneficiū p̄stat influentie que ipsi capiti connectunt. sic christus habeno in se gratiam superabundantē: ⁊ nobis p̄similis in natura p̄eceteris sanctus ⁊ iustus: ceteris qui ad ip sum accedūt p̄stat beneficiū gr̄e ⁊ spiritus per que fit sensus ⁊ motus in spūalibus. Et quoniā ad ipsum accedere est p fidez vel p fidei sacramentū. ⁊ fides christi eadem est in p̄teritis: p̄sentibus ⁊ futuris. ideo ratio influendi in christo ponit respectu omniū: taz p̄teritoꝝ q̄ꝫ p̄sentium q̄ꝫ etiā futuroꝝ in christū credētium: ⁊ in christo renatoꝝ. qui per fidē copulant christo: ⁊ p gratiā influentem fiunt mēbra christi ⁊ tēpla spiritus sancti ac p hoc filij dei patris conneri ad inuicē p indissolubile vinculum charitatis. Quod sicut distantia locoꝝ nō diuidit. sic nec diuturnitate tēpoꝝ sep̄atur: ac p hoc oēs iusti vbicunq̄ sint: ⁊ q̄ncunq̄ fuerint: vnum efficiūt corpus christi mysticum: sensum ⁊ motuꝝ suscipiēdo ab vno capite influēte: p̄m fontalez radicalē ⁊ originalē plenitudinē omnis gratie in christo habitantē sicut in fonte.

Capitulū vi.

¶ De plenitudine sapie xp̄i in intellectu.

D E plenitudine vero sapiētie christi in intellectu hoc tenēdum est. q̄ in verbo incarnato: christo scz̄ dño nostro fuit omnis sapiētie plenitudo. nō solum q̄ꝫtum ad cognita. veruētiaz quo ad cognoscendi modos ⁊ differētias. In christo nāq̄ fuit cognitio sempiternalis ex parte deitatis cognita sensibilis ex pte sensualitatis ⁊ carnis. cognitio scientialis ex parte mentis ⁊ spiritus. Et hec fuit triplex. quedam. scilicet p naturam: quedam per gratiam. ⁊ quedam p gloriam. Unde sapientiaz habuit: ⁊ vt deus. ⁊ vt homo: ⁊ vt comp̄rehensor: ⁊ vt viator. ⁊ vt illuminatus per gratiam. ⁊ vt recte formatus per naturā. Et ita in vniuerso fuerūt in christo quinq̄ modi cognoscēdi. Primus est p̄m diuinam naturā: ⁊ hoc modo cognouit omnia actualia ⁊ potentialia: finita ⁊ infinita: cognitione actuali ⁊ comp̄rehensiua. Secūs est per gloriaz. ⁊ hoc modo cognouit oīa actualia ⁊ finita cognitione actuali ⁊ cō p̄hensiua infinita vero cognitiōe habitua li vel excessiua. Tertius per gratiam. ⁊ hoc modo cognouit omnia spectantia ad humani generis redemptionē. Quartus est p̄z natura integraz. cuiusmodi fuit in adam. ⁊ B modo cognouit omnia que spectant ad vniuersi constitutionē. Quintus est p̄m sensibilem experientiā. ⁊ hoc modo cognouit oīa que veniunt ad organa sensuū p̄m quē modum dicitur: q̄ didicit ex his que passus est obedientiam. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia sicut reparatiui p̄n cipij est nos reparare per liberalissimaz gratiam. sic etiā per p̄uidentissimā sapienniam. Quod enim p̄m ordinē sapientie conditum fuerat nō potest absq̄ luce ⁊ ordine sapiētie reparari. ⁊ ideo sicut christus debuit esse i munis ab omni culpa. sic elongatus debuit esse ab omni ignorantia. ac per hoc totaliter repletus superne sapientie luce ⁊ circumfulgentia. Quapropter cogninonē perfectam habuit p̄m vtrāq̄ naturaz et potentiam cognoscitiuam: ⁊ p̄m omniū rez existentiam. Quia ergo res habent esse in eterna arte. ⁊ in humana mente: ⁊ in ꝓprio genere. necesse fuit christum habere hanc trinomē rerum cognitionem. Quia vero res dupliciter potest cognosci in arte. scz̄ vel ab ipso artifice: vel ab alio ꝓtemplante artez. similiter habet. dupliciter cognosci in mente: etiam preter acquisitionem. que christo nō competit propter imperfectionē. scz̄ vel p̄m habitū infusum. hinc est q̄ necessariū fuit ad perfectam sapientie plenitudinem quinq̄ modos p̄dictos repiri in christo deo ⁊ homine vt in arte eterna cognosceret res ⁊ p̄ naturā deitatis. ⁊ per gloriam cō prehensionis. in mente aūt sua per habitum naturalem ⁊ innatū: sicut cognouerūt adam ⁊ eua: ⁊ angeli. ⁊ per habitū gratuitū ⁊ infusum. sicut sancti dei per spūm sanctū illuminati. in proprio vero genere cognosceret vias sensus ⁊ memorie ⁊ experiētie. que in nobis facit rem incognitā cognosci. in christo vero rem cognitam p̄m vnum modū: cognosci secit p̄m alium modū. Quoniā aūt diuina substantia: virtus ⁊ operatio est immensa. hinc ē q̄ p̄m primū modū qui est p̄ naturā deitatis infinita actualiter cōprehendit. quodā enim ineffabili mō summe infinito. oīs infinitas ē finita. Quia vero creature q̄ꝫtūcunq̄ sublimate finita ē substātia virtus ⁊ opatio. ita tm̄ q̄ mens humana nō q̄scit nisi in bono infinito. nec tm̄ illud ꝓprie cōprehēdit. q̄ infinitū nō ꝓprehēdit a finito: accepta ꝓprehēsiōe ꝓprie. hinc est q̄ q̄ꝫtum ad scām modū: cognoscēdi: aia christi p gloriā ꝓprehensionis capit quantūcunq̄ pōt capere natura finita: per bonū infinitū bitificata cui est sume vnita. ac p hoc ad finita se extēdit actualiter cōprehēdēdo. ad infinita vo habitualiter. vel etiā excedēdo. nō enim pōt aia xp̄i cāpi vbo nec i scientia. nec in aliq̄ alio. Rursus q̄ gra maxime respicit opus repationis. hinc ē q̄ p̄m tertiū modū cognoscēdi. p grām p̄fectissimā cognouit xp̄s oīa q̄ spectāt ad repationē nostrā. lōge excellētius ⁊ melius q̄ꝫ aliqs ꝓphetaꝝ vel etiā angelorum. Amplius q̄ natura hois p̄s instituta nata erat oibus creaturis p̄esse ⁊ ipsas nosse tanq̄ eas q̄ debeant sibi p̄uire: sic̄ patuit in p̄mi hois ꝓditiōe. hic est q̄ q̄ꝫtū ad q̄rtū modū cognoscēdi cognouit xp̄s oīa que spectant ad mundanam

machinā ꝓstruendam: longe excellentius q̄z adam. ¶ Postremo q̄ sensus nō est percepti uus rei nisi ad obiecti p̄sentiā. hinc est q̄ ꝑ̄ cognitionem sensitiuaz non simul cognoscebat omnia. sed modo hec: modo illa. iuxta q̄ opportunū erat ad reparationem humani generis faciendam.

Capitulū. vij.

¶ De plenitudine meriti christi in effectu.

Plenitudine aūt meriti christi hoc tenendum est q̄ in christo dño fuit omnis meriti pfectio ⁊ plenitudo. ¶ Primo quātū ad eū qui merebat: q̄ nō tm̄ fuit hō: verūctiā deus. Scdo quantū ad ips in quo merebat. q̄ ab instanti ꝯceptiōis sue vsq̄z ad hore mortis sue. Tertio quantuz ad id ꝑ q̄d merebat. q̄ ꝑ perfectissimū habitū charitatis: ⁊ pfectissimū exercitiū virtutis in orando in agendo: ⁊ in patiendo. Quarto quantū ad eū cui merebat: q̄ nō tm̄ sibi: verūetiam nobis. immo oibus iustis. Quinto quantū ad illud qđ merebat nobis. q̄ non tm̄ gloriā verūctiā gr̄am ⁊ veniā. ⁊ non tm̄ gloriam spūs. sed etiā stolam carnis: ⁊ aptionem ianue celestis. Sexto quantuz ad id qđ merebat sibi. q̄ licet nō mereretur sibi glorificationem mentis quā iam habebat: merebatur tū glorificationē corpis ⁊ accelleration em resurrectionis: ⁊ clarificationē sui nois ⁊ dignitatē iudiciarie potestatis. Septimo quantū ad modū quo merebatur. Cū enim tripliciter dicat aliquis mereri. vel de indebito faciendo debitū. vel de debito faciendo magis debitū. vel de debito vno modo faciendo debitū alio modo. Oibus his modis meruit nobis. tertio tm̄ modo meruit sibi. faciente hoc plenitudine gratie spūs sancti. ꝑ quā christus simul erat bt̄us ⁊ in statu meredi. ita q̄ sup eius meritū oia merita nostra habent fundari. ¶ Nō aūt ad intelligentiā p̄dictoꝝ hec est. Quia cum in principio reparatiuo. christo sc̄z dño nr̄o necessaria fuerit plenitudo gratie ⁊ sapientie: que sunt nobis origo recte ⁊ sancte viuendi. necesse est q̄ in christo fuerit plenitudo ⁊ perfectio oīs meriti ꝑm omnē modū plenitudinis. Quia enim in christo fuit plenitudo gr̄e vnionis ꝑ quam erat deus: ab instanti conceptionis habens gloriam ꝓpr̄ehensiōis ⁊ motū liberi arbitrij. hinc est q̄ necessario fuit in christo pfectio meriti. ⁊ quantū ad excellentissimā dignitatē merentis. ⁊ quantū ad celerrimā opportunitatē tpis. Rursus q̄ fuit in eo plenitudo gratie singularis persone ꝑ quaz habuit firmā charitatē. ⁊ oēs virtutes pfectas quantū ad habitus ⁊ exercitia. necesse fuit q̄ in eo esset plenitudo meriti quantum ad id ꝑ quod ꝓtingit mereri cuiuslibet est radix charitatis ⁊ actus multiplicis virtutis. Amplius q̄ fuit in eo plenitudo gratie capitis. per quā plenissimā habuit influentiaz in membra sua. hinc est q̄ plenitudinē habuit meriti. non tm̄ respectu sui sed etiam respectu nostri. quibus sicut omnia spūalia q̄ habemus influit rōne deitatis. sic meruit rōne assumpte humanitatis. siue sint bona status p̄sentis: siue eterne felicitatis. Postremo q̄ tantoꝝ charismatū plenitudo necessario ponebat in christo summā ⁊ pfectā felicitatē ꝟs sui partem superiorē. licet dispēsatiue ꝓpter nos esset in statu vie. hinc est q̄ perfectionē habuit meriti quantū ad id qđ meruit sibi. q̄ nō gloriā ⁊ beatitudinē anime ꝯcreatā. q̄ naturaliter in ipso omne meritū anteibat. ſz solum illa cū quibus status vie stare nō poterat. sicut stolā carnis cū glorificatione sue excellentissime dignitatis. hinc est q̄ pfectionē habuit meriti quantū ad modum merendi. Quia enim in ipso ab instanti ꝯceptiōis fuit perfectissima plenitudo: statim oia meruit q̄ potuit mereri respectu sui. ac ꝑ hoc de debito vno modo facere potuit debitū alio modo. de debito aūt debitū vel de debito magis debitū facere nō potuit sibi. q̄ nullo modo potuit in sanctitate ꝓficere: cū a principio esset sanctissimus. fecit tamen hoc nobis qui merito ipsius iustificamur per gratiam: ⁊ proficimus in iustitia. ⁊ per eternam gloriam coronamur. Ac per hoc in merito christi radicata sunt omnia merita nostra siue salutaria pene. siue meritoria vite eterne. quia nec ab offensa summi boni digni simus absolui. nec immensitatem eterni premij que deus est digni simus lucrari. nisi per meritum hominis dei: cui dicere possumus ⁊ debemus. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. Ipse inquaz est dominus cui ꝓphēta dixit. Dixi dño: deus meus es tu qm̄ bonoꝝ meoꝝ non eges.

Capitulū. viij.

¶ De passione christi quantum ad statum patientis.

Ostāz circa verbū incarnatum cōsiderata est vnio naturarū: ꝓsiderata est nihilominus plenitudo charismatum. deinde considerandus est tollerantia passionum. Circa quā considerandus ē status patientis: ⁊ modus patiēdi. ⁊ exitus passionis. De statu vero patientis hec tenenda sunt. scilicet q̄ christus assumpsit non tantuz humanā naturā sed etiam defectus circa naturam. Assumpsit enim penalitates corporales: vt famē sitim ⁊ lassitudinē. Assumpsit ⁊ spūales: vt tristiciam gemitū ⁊ timorem. Nec tm̄ omnes corpales assumpsit. sicut sunt defectus egritudinū corpaliuz multiformiū. Nec oēs spūales. sicut sunt ignorantia. ⁊ rebelliones carnis ad spm̄. Nec qualiter cūq̄z. q̄ sic necessitatē patiendi susceperit: vt tamē nihil pati posset inuite. nec ꝑm voluntatē diuinitatis: nec ꝑm voluntatez rōnis. licet passio fuerit ꝯ voluntatem sensualitatis ⁊ carnis sicut exprimit oratio saluatoris que dicit. Nō sicut ego volo sed sicut tu vis. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia cuz principiuz reparatiuū in reconciliando: necessario habeat mediatoris officiū. ideo necesse est q̄ habeat cōuenientiā cū vtroq̄z extremoꝝ nō solum quantū ad naturā verūctiaz quantū ad ea que sunt circa naturam. Cum ergo deus est iustus ⁊ beatus. impassibilis ⁊ immortalis. hō vero lapsus est pcōr ⁊ miser. passibilis ⁊ mortalis. necesse fuit mediatorē dei ⁊ hoim: vt posset hoiem reducere ad deū cū deo cōiare i iusticia ⁊ bitudine: cuz hoie ꝺo in passibilitate ⁊ mortalitate. vt sic habēdo mortalitatē trāseuntē ⁊ beatitudinē ꝑmanentē: hoiem reduceret de p̄senti miseria ad vitā bt̄am. Sicut ecōtra angel⁹ malus habēdo immortalitatē cū miseria ⁊ iniustitia fuit mediator faciēs cadere in culpā ⁊ miseriā: ꝑ suggestionē suā. Cum ergo xp̄s mediator debuit hre innocētiā ⁊ bitudinē fruitionis: cū mortalitate ⁊ passibilitate. hinc est q̄ simul debuit esse viator ⁊ ꝓprehēsor. De omni enim statu aliq̄d habuit i se. ꝑm q̄ sūmpsisse de statu innocētie peccati imunitatē. de statu nature lapse mortalitatē. ꝺ statu ꝺo glorie bitudinē fruitionis pfecte. Rursus qm̄ penalitates vicios sic sunt ille q̄tuor ꝓpter pecm̄ originale inflicta. s. ignorātia. infirmitas: malicia: ⁊ ꝯcupiscētia. stare non possunt cū perfectissima innocētia. hinc ē q̄ has nec assumere debuit nec assumpsit. Ex ꝺo penē que sunt exercitiue ꝺ tutis pfecte: ⁊ iustificatiue hūanitatis vere nō simulate: potissime ille sunt que respiciunt mām naturā in cōmuni. sicut fames ⁊ furis in absentia alimēti. tristicia ⁊ timor in p̄sentia nocumēti. hinc est q̄ illas debuit assumere ⁊ assūpsit. Postremo q̄ nullus innocēs ꝺz inuitus aliquaz penā sustinere. q̄ hoc esset ꝯ ordinē diuine iusticie. null⁹ etiā mortalis vult mori ⁊ pati ꝑm appetitū nature: ⁊ naturaliter refugit mortez hinc est q̄ christus debuit habere hmōi pēnalitates. sic tm̄ vt nihil posset pati inuite ꝑm rationē. nō solum ꝓpter beatitudinē ⁊ deitatem ꝺipotentē sibi vnitam per quā poterat repellere omnia. sed etiā ꝓpter pfectissimaz innocētiā. qua ꝑm ordinez naturalis iusticie nihil pmittit pati inuite. sic etiam pateretur vt etiā hoc esset ꝓtra naturalē inclinatiōez ⁊ appetitū nature: qui est in sensualitate ⁊ carne. Et hinc est q̄ christus orans ꝑm rōnem: voluntatē carnis exprimebat: que passiones refugiebat. cum dicebat. Transeat a me calix

ste voluntatē rōnis volūtati patris ꝓforma
bat. ⁊ appetitui carnis ꝓponebat cum dice-
bat. nō mea voluntas sed tua fiat. Et sic vna
voluntas non erat alteri contraria. quia ꝺm
voluntatem diuinam quod iustum erat vo-
luit. ꝺm voluntatem rationis iusticie consen-
sit. sed ꝺm voluntatem carnis penam recusa
uit. sed tñ iustitiam non accusauit. Et sic vna
quęq; volūtas qđ suū erat operabat. ⁊ qđ ad
se pertinebat sequebat. voluntas. s. diuina iusti
ciam. voluntas rōnis obedientiam. volun
tas carnis naturā. Acceperbo nō erat i dixi
sto colluctatio ⁊ pugna. sed pacata ordinatio
⁊ tranquillitas ordinata.

Capitulū. ix.

¶ De passione xpisti quantum ad modum
patiendi.

Et modo aūt patiendi hoc tenendū
est. q̄ xp̄s passus est ꝑ passiōē ge-
neralissima, passione acerbissima.
passione ignominiosissima. passione interē-
ptoria. sed viuificatiua. Ꝑ passione inquā ge-
neralissima. quantum ad naturam humanā.
non solum ꝺm omnia membra corpis princi
palia. verūetiam ꝺm omnem animę potēti-
am. licet nihil pati posset ꝺm diuinam natu
ram. Passus est etiā passione acerbissima.
qz nō solū in dolēdo vt patiens per vulnera
sed etiā in dolendo vt operatiꝰ. ꝓpter nr̄a de-
licta. Passus est etiā passione ignominiosa:
⁊ ꝓpter patibulū crucis: quę erat supplicii
pessimoꝝ. ⁊ ꝓpter ꝓditū uniquoq; videlicz
latronū: cū quibus fuit deputatus. Passus
est ēt passiōe interēptoria. ꝑ separationē aie
a corpe. salua tñ vnione vtriusq; cū deitate.
Aliubema enim est qui dicit dei filiū natu
ram qui se nel' assumpsit aliq̄n religisse. Nō
aūt ad intelligentiā ꝓdictoꝝ hoc est. Ad re-
paratiū ꝓncipiū sicut ordinate ꝓduxit sic ⁊ or
dinate repare debuit genus humanum. Sic
igitur repare ꝺs. vt salua sit libertas arbitrij
saluus sit ordo: dei. saluus sit
etiā ordo regiminis vniuersi. ¶ Quia ergo
repare debuit salua libertate arbitrij: repa-
uit dando exēplū efficacissimū. Exēplū aūt
illud efficacissimū est qō inuitat ⁊ informat ho
minē ad cultū virtutū. Nihil aūt magis in
format hoiem ad virtutē: q̄z exemplū tolerā
di mortē ꝓpter iusticiā ⁊ obediētiā diuinaz.
mortē inq̄z: nō quācunq; sed penalissimam.
Nihil vero magis incitat q̄z tanta benigni
tas. qua ꝑ nobis altissimus dei filius: absq;
nostris meritis: imo cū multis nr̄is demeri-
posuit aiam suā. q̄ benignitas tāto maior: oñ
dit. q̄to ꝑ nobis gratiosa. ⁊ abiectiora pari
volūt deus. Qui enim ꝓprio filio suo non
pepcit sed ꝑ nobis oibus tradidit illū: quō
nō etiā cū illo oia nobis donauit. Ex quo in
uitamur ad ipz amādū: ⁊ amatū imitandū.
¶ Rursus. quia repare debuit saluo hono
re dei: ideo reparauit offerendo obsequium
satisfactiuū. Est aūt satisfacere honorem deo
debitum rependere. Honor autem deo sub
tractus ꝑ superbiā ⁊ inobedientiā: respectu
rei ad quā homo astringit: nullo modo me
liꝰ restituitur q̄z per humiliationē ⁊ obedē
tiā ad eā rē ad quā nullatenus tenebat. Am
ergo xp̄s iesus inq̄ntū deus: eq̄lis erat ꝓri
forma dei. inquantū hō innocens nullaten⁹
erat debitor mortis. oū sementiꝑm exiuiuit
⁊ factus est obediens vsq; ad mortē: exoluit
deo que nō rapuit: ꝑ obsequium satisfactio
nis perfecte. ⁊ obtulit sacrificium suauitatis
summe. ꝑ perfecta dei placatiōe. ¶ Postre
mo qz repare debuit saluo ordine regiminis
vniuersi. ideo per remediū conuenientissi-
mū reparauit. Conuenientissimū autem est
vt ꝓtraria ꝓtrijs curētur. Quia ergo homo
voleno esse sapiens vt deꝰ: peccauit in ligno
vetito: volēs delectari. ita q̄ inclinatꝰ est ad
libidinē: erectus in ꝓsumptionē. ac ꝑ hoc
totū genus humanū infectū est: ⁊ perdidit i
mortalitatē: ⁊ incurrit debitā mortem. hinc
est q̄ ad hoc q̄ hō reparetur conueniens re
medio deus factus hō voluit humiliari ⁊ in
ligno pati: ⁊ ꝓra vniuersalem infectionē pa
ti passione generalissima. ꝓ libidinē passiōe
acerbissima. ꝓ ꝓsumptionē passione ignō-

miniosissima. ꝓ mortē debitā ⁊ inuitam pati
voluit mortē nō inuitā sed volūtariā. Quia
ergo generalitas corruptiōis in nobis ifece-
rat nō solū corꝑ ⁊ aiam ꝫz etiā omnē corpis
partē: ⁊ oēm aie potentiā. hic est q̄ xp̄s pas
sus est in oi corpis parte ⁊ in oi potētia aie. ⁊
in supiori portiōe rōnis. q̄ summe in deo de
lectabat vt rō: ⁊ ꝓpter vnionē sui ad supius
⁊ sūme patiebatur vt natura. ⁊ ꝓpter cōiun
ctionē ad inferi⁹. q̄ xp̄s erat viator ⁊ cōpre-
hensor: simul. Rursus q̄ libido vehemēter
ifecerat in nobis aiam ⁊ carnem: ⁊ quātum
ad carnalia ⁊ quantū ad spūalia petā. hinc é
q̄ xp̄s ⁊ acerbissima passiōe passus est i car
ne. ⁊ amarissima cōpassus é in aia. Et q̄ in
carne erat maxima equalitas cōplexiōis: ⁊ ꝑ
fecta viuacitas sensuū. in aia ꝺo summa chari
tas ad deū: ⁊ summa pietas ad ꝓximū. hinc
est q̄ vterq; dolor fuit intēsissimus. Ampli⁹
q̄ timor: supbie aliq̄n ꝓsurgit iteri⁹ ex ꝓsum
ptiōe. aliq̄n exteri⁹ ex obstinatiōe ⁊ aliena lau
de. iō ad remediādū oēm supbiā xp̄s passus
est vtrūq; gen⁹ ignominie. ⁊ in se patiēte: ⁊
in conuitatu qđ habuit in passione. Postre
mo q̄ hec oia nō attingebāt diuinā naturaz
impassibilē sed solū humanaz: hinc est q̄ in
morte xpisti sic facta est diuisio aie a carne.
vt tñ salua esset vnitas ꝓsone ⁊ vnio tā car-
nis q̄z aīne cū deitate. Et q̄ vnio aie cum
corpe facit hoiem ⁊ facit viuum. hinc est q̄
xpistus nō fuit hō in illo triduo. licet anima
⁊ caro essent vnite cum verbo. Unde quia
mors in humana natura non potuit mortez
inducere in personam que semper fuit viua.
ideo mortua est mors in vita. ⁊ ꝑ xpisti mor
tem absorpta est mors in victoria: ⁊ devictus
princeps mortis: ac per hoc homo a morte:
⁊ causa mortis: per meritum mortis xpisti
tanq̄z per remedium efficacissimū liberat⁹.

Capitulum x.

¶ De passiōe xp̄i q̄ntū ad exitū passionis.

Exitu aūt passiōis xpisti ⁊ fructu
hec indubitanter tenēda sunt. q̄ aia
xpisti post passionem descendit ad
infernum sine ad limbum. ad liberationem
non omniū: sed eoꝝ q̄ inter membra xp̄i de
cesserunt. per fidē viuā vel ꝑ fidei sacramē-
ta. Post hec tertia die resurrexit a mortuis.
resumendo corꝑ⁹ qđ primo vinificauerat. ꝫ
nō tale quale prius fuerat. q̄ pri⁹ fuerat pas-
sibile ⁊ mortale. postea aūt resurrexit impas
sibile ⁊ immortale: viuens perpetuo. Deinde
post quadraginta dies ascēdit ad celos. vbi
super omnē creaturā exaltat⁹: sedet ad dexte
ram dei patris. Ad victū intelligit nō q̄z tū
ad statū qui nō cōpetit deo p̄ri: ꝫ q̄z tū ad ex
cellentiā bonoꝝ. q. s. residet in potioribꝰ bo
nis patris. Postremo interiectis decem die
bus misit in apl̄os ꝓmissuꝫ spūsanctum. ꝑ
quem congregata est ecclesia gentiū: ⁊ ordi
nata ꝺm diuersas distributiones officiorum
⁊ gratiarum. ¶ Ratio aūt ad intelligentiaz
predictoꝝ hec est. Quia sicut xpistus in q̄z
tum verbū increatū perfectissime oia forma
uit. sic inquātū incarnatum oia perfectissime
reformare debuit. Decet enī perfectissimuz
principiū opus nō dimittere citra perfectuz.
Debuit ꝫ reparatoriū principiū: redēptiōis
humane remediū producere ad pfectū. Ad hꝰ
aūt q̄ esset perfectissimū: oportuit q̄ eēt suf
ficientissimū ⁊ efficacissimū. Quia sufficien
tissimum. iō se extendit ad celestia: terrestria:
⁊ infernalia. Quia ergo per xp̄m sunt iserna
lia recuperata: terrestria remediata. celestia
reintegrata. ita q̄ primū hoꝝ fecit ꝑ veniaz
scōm ꝑ gratiaz. ⁊ tertiū per gliaz. iō post pas
sionem aia descēdit ad inferos ad liberādū
in inferno detentos. deinde resurrexit a mor
tuis ad vinificandū in pctis mortuos. ascen-
dit ad celos reducendo captiuitatē: ad rein-
tegrandū hierusalem celestez. misit spūsctm
ad edificandū hierusalez terrestrē. Que oia
necessario cōsequunt ⁊ exigunt ad sufficien
tiam reparationis humane. Rursus q̄ re-
mediū illud fuit efficacissimū: tā in eos qui
xp̄i aduentum pcesserūt: q̄z in eos qui sequū
tur. q tñ ad ipsuꝫ xpistū accesserūt ⁊ accedū t
⁊ eius membra fuerūt ⁊ sunt. tales aūt sunt qui

adherent ei per fidē:spem ⁊ charitatē.ideo remediū illud habere debuit efficaciā.primo in eos qui in christū crediderunt. credendo sperauerūt:⁊ sperādo amauerūt.ac p̄ statum debuit ad inferos descēdere:ad ipsorum liberationē. Undecapta iamua celi p̄ passionē q̄ satisfaciēdo amouerat rompheā mutādo sententiā diuinā:eripuit de inferno oia mēbra sua. Debuit etiam habere efficaciā precipuā in eos q̄ christi aduētū sequuntur:vt attrahēdo ad fidē:spem ⁊ charitatē:tandē ad gloriā p̄ducerēt celestē. ¶ Ut igit̄ ędificaret ad fidē qua credimus xp̄m verum hoiem ⁊ verū deū.qua etiā credimus eum voluisse nos redimere p̄ mortē:⁊ ad vitam nos reducere posse p̄ resurrectionē.ió voluit resurgere ad vitam imortalē.interiecto tm̄ spatio tpis debito.s.xxxvi.horarū.in quo oñ dēt q̄ vere mortuus fuit.nec magis accelerare debuit.ne si citius resurgeret:crederet q̄ nō vere mortuus fuisset:sed se mortuū finxisset:nec amplius differret:ne si sp̄ iaceret i morte crederet ipotēs ⁊ q̄ nullos posset ad vitā reuocare.ideoq̄ resurrexit tertia die. Amplius vt erigeret ad spēz.ad celestē alēdā gloriaz quā speramus. Sed q̄ spes nō oritur nisi ex fide imortalitatis future.ió non statim ascendit.sed spacio.xl.dierū interiecto:in quo p̄ multa signa ⁊ argumēta verā ostenderet resurrectionē.p̄ quā animus solidaretur in fide.⁊ subleuaret ad sperandā gloriaz celestē. ¶ Postremo vt inflāmaret ad charitatē misit ignē spūssancti in die pentheccostes. Et q̄ nullus b̄ igne replet:nisi q̄ petit:querit ⁊ pulsat:cū instāti ⁊ ipotuno spei desiderio.ideo non statim post ascēsionē misit. sed decē dierū spacio interiecto:in quo discipuli ieiūātes:orantes ⁊ gementes disposuerunt se ad spūssancti susceptionem. Ac per hoc sicut debitā seruauit horam in patiēdo. sic in resurgendo:sic in ascendendo in celuz. sic in mittendo spīritūsanctū.⁊ p̄opter fundationem trium virtutum p̄dictarū:⁊ p̄opter multa mysteria que in his tpibus implicantur. Et quoniā spūssanctus qui charitas est:⁊ per charitatē habetur: est omnium origo charismatum.ideo cū descendit spūssanctus effusa est plenitudo charismatū ad corpus christi mysticū ecclesiā. Et q̄ diuersa membra debēt esse in corpe perfecto:⁊ diuersoz mēbroz diuersa officia ⁊ exercitia:⁊ diuersoz officioz diuersa charismata.hic est q̄ vni datur per spīritū sermo sapientie. alij sermo scientie.alij fides. alij gratia sanitatū.alij operatio virtutū.alij ꝓphetia.alij discretio spirituū. alij genera linguarum. alij interpretatio sermonum.que omnia operat vnus atq̄ idem spūs:dividens singulis p̄ut vult b̄m suā liberalissimā p̄videntiam:⁊ prudentissimam largitatem.

Finit quarta pars.

¶ Incipit quinta pars de gratia spūssancti

Capitulū. p̄mū.

¶ De gratia inquantum est donum diuinitus datum.

Post tractatum de incarnatione verbi q̄ est origo et fons omnis doni gratuiti.

p̄ dicenda sunt aliq̄ de gr̄a spūssancti.que nobis quadruplicuer ꝓsideranda occurrit. Primo inquantum est donū diuinitus datum.scdo in ꝓpatione ad libez arbitriū.tertio in ꝓpatione ad habitus virtutū.quarto in ꝓpatione ad exercitia meritoꝝ. De gratia igit̄ inquantū est donum diuinitus datū hec tenēda sunt.s.q̄ ipa est donū quod a deo imediate donat ⁊ ifūn ditur. Etenim cū ipa ⁊ in ipsa dat spūssctūs qui est donū iucreatū optimū ⁊ pfectum.q̄ descendit a patre luminū p̄ verbū incarnatū b̄m q̄ iohes in apocalip̄i vidit fluuiū splēdidū ad modū crystalli ꝓcedere de sede dei ⁊ agni. Ipa nihilominus est donum p̄ quod anima efficit sponsa xp̄i.filia patris eterni.

⁊ templū spūssancti.q̄ nullo modo fit nisi ex dignatiua ꝓdescensione:⁊ condescensiua dignatione maiestatis eterne per donuz gr̄e sue. Ipa deniq̄ est donū q̄ aiam purgat illuminat ⁊ perficit: viuificat.reformat:⁊ stabilit.eleuat:assimilat:⁊ deo iungit.ac per b̄ acceptabilem facit. ꝓpter q̄ domi huiusmodi gratia gratū facies recte dicitur ⁊ debuit appellari. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia cum primum principium ꝓductiuū p̄o sua summa benivolētia fecit spiritum rōnalem capacē beatitudinis eterne.⁊ reparatiuū principiū capacitatē illam infirmatā per peccatū reparauit ad salutem.⁊ beatitudo eterna constitit in habendo summū bonū:⁊ hoc est deus:⁊ bonū excellens imp̄oporcionabiliť ommē humani obsequij dignitatem.nullus oino ad.illud summū bonum dignus est peruenire.cū sit oio supra omnes limites nature:nisi a deo condescendente sibi eleuetur ipse supra se. Deus aūt non condescendit per sui essentiā incommutabilē.sed per suā influentiā ab ipso manantē.nec spūs eleuat supra se per sitū locale sed per habitū deiformē. Necesse ē igit spūi rōnali vt dignus fiat eterne beatitudis: q̄ participo fiat influentie deiformis.hec autem influentia deiformis.quia est a deo ⁊ b̄z deum:⁊ ꝓpter deum.ideo reddit imaginē nostre mentis conformē beatissime trinitati. non tm̄ b̄m ordinem originis.veritatiz b̄m rectitudinem electionis:⁊ b̄m quietudinem fruitionis. Et q̄m̄ qui hoc habet immediate ad deum reducit sicut imediate ei ꝓformat. ideo donū illud imediate donat a deo tā q̄m̄ a principio influxiuo.vt sicut imediate emanat a deo dei imago.sic imediate emanat ab ipso dei similitudo:que est divine imaginis perfectio deiformis.⁊ ideo dicitur imago recreationis. ¶ Rursus q̄m̄ qui fruitur deo deū habet.ideo cū gratia que sua deiformitate disponit ad dei fruitionē dat donum increatū q̄ est spūssanctus. q̄ qui habet:b̄z deū. Et q̄m̄ nullus deū b̄z quin ab eo spēalius habeat: nullus habet ⁊ habet a deo qui ipm̄ ꝓcipue ⁊ incōpabiliter diligat ⁊ diligat ab eo.ficut sponsa a sponso.nullus sic diligit quin ad eternam b̄titudinis hereditatē adoptetur p̄o filio.hinc est q̄ gratia gratum faciens facit aiam templū dei:sponsam christi. ⁊ filiam patris eterni. Et q̄ hoc nō p̄t eē nisi ex summa dignatione ⁊ ꝓdescensione dei ideo illud non pōt esse p̄ habitū aliquē naturaliter insertū.sed solū p̄ donū diuinitus gratis infusum.q̄ exp̄sse apparet:si quis pōderet q̄z est esse dei templū: dei filiū:deo nihilominus indissolubiliter ⁊ q̄si mirabiliter p̄ amorē ⁊ gratie vinculū copulatū. ¶ Postremo q̄ mēs nr̄a nō efficit ꝓformis b̄tissime trinitati b̄m rectitudinē electionis nisi p̄ virtutē goz̄ virtutē:splēdoz̄ veritatē:⁊ feruoz̄ charitatē.⁊ vigoꝝ virtutis aiaz purgat:stabilit ⁊ eleuat:splendoꝝ veritatis aiam illuminat:reformat ⁊ deo assimilat.feruoꝝ charitatis animā perficit:viuificat ⁊ deo ꝓiungit.⁊ ex his omnibus homo deo placens ⁊ acceptus existit.hinc est q̄ illa influentia deiformis dicitur habere omnes decē actus ꝓdictos.ita tm̄ q̄ denominat ab vltimo sicut a ꝓplentissimo. Dicit enim gratia gratū faciens:q̄ habētez facit deo gratū.cum nō solū gratis det a deo verūtiā sit b̄m deū:⁊ ꝓpter deū.cum ad b̄ sit vt p̄ ipsam opus manās a deo reuertat in deū in quo ad modū circuli intelligibilis ꝓsistit oīm spīritūm rōnaliū ꝓplementum.

Capitulū. ij.

¶ De gratia inquantum educit liberum arbitrium extra peccatum.

Secundo de spūssancti gratia occurrit nobis ꝓsiderandū in compatiōe

e ad libez arbitrium:⁊ b̄ b̄m duplicem modū. Primo.s.inquantū ipsa est adiutorium ad meritū.secundo vero inquantuz est remedium contra peccatum. ¶ De gratia ergo dei inquantum est adiutoriuz ad meredum hec tenenda sunt:q̄ cum gratia dicatur generaliter:specialiter ⁊ ꝓprie. Generaliter dicit adiutorium diuinum:creature li

ber aliter ⁊ gratis impensum. ⁊ indifferēter ad quēcūq; actum. ⁊ sine huiusmodi adiutorio gratie: nec possumus aliquid efficere: nec durare ineſſe. Specialiter vero dicitur gratia adiutorij diuinitus datū. vt quis preparet ſe ad ſuſcipiendum ſpūſſancti donum. quo perueniat ad meriti ſtatū. ⁊ talis dicitur gratia gratis data. ⁊ ſine hac nullus ſufficiēter facit quod in ſe eſt vt ſe ꝑparet ad ſalutem. Propie vero gratia dicit adiutorium datū diuinitus ad merendū. quod quidē dicitur donum gratie gratū facientis. ſine quo nullus poteſt mereri: nec in bono proficere: nec ad eternam peruenire ſalutem. Ipſa enīz tanq̄z radix merēdi omnia merita antecedit ꝑpter quod dictū eſt q̄ prevenit voluntatez vt velit. ſubſequitur autem ne frustra velit. Unde nullus ipſam mereri pōt merito cōdigni. ſed ipſa mereri augeri a deo in via: vt acta mereat: ⁊ ꝑfici in patria ⁊ gloria ſempiterna. ab ipſo deo: cuius eſt gratiā infundere: augere ⁊ perficere ſm coopationem voluntatis noſtre: ⁊ ſm ꝓpoſitū ſiue beneplacitū predeſtinatiōis eterne. ¶ Ratio aūt ad intelligentiaz predictorū hec eſt. Quia cū primū principiuz ſua omnipotenti virtute ⁊ benignissima largitate creaturam omnē de nihilo produxit adeſſe. ac per hoc creatura de ſe non habeat eſſe: totum autem eſſe habeat aliunde: ſic facta fuit: vt ipſa ꝓ ſua defectibilitate ſemper ſuo principio indigeret. ⁊ primū principium ꝓ ſua benignitate influere non ceſſaret. Cum ergo ſpiritus rationalis hocipſo q̄ de nihilo eſt. ſit in ſe defectiuus. hocipso q̄ natura limitata ⁊ egena ſit in ſe recurruus: amans ꝓprium bonum. hocipſo q̄ totus a deo: ſit totaliter deo obnoxius: et quia defectiuus eſt: de ſe tendit in non eſſe. quia recurruus per ſe non aſſurgit ad rectitudinem perfecte iuſticie. quia deo totaliter obnoxius: ⁊ deus bonis eius non indiget: nihil poteſt facere de ſe ⁊ ꝓpria virtute. ꝓpter qđ deum ſibi conſtituat debitorē: et maxime mercedis eterne que deus eſt: niſi per diuinam condeſcenſionez. hinc eſt q̄ ad hoc q̄ ſaluetur in eſſe: cum ſit defectiuus indiget ſemper adiutorio diuine preſentie: manutenentie: ⁊ influentie. per quam manutencat i eſſe: que q̄uis ſit vniuerſalis in creaturas omneo. nominatur tamen nomine gratie. q̄ non ex debito procedit: ſed ex liberalitate boni tatis diuine. Hinc eſt etiam q̄ ad hoc vt ſe ꝑparet ad donum ſuperne gratie: cum ſit recurruus indiget dono alterius gratie gratis date. maxime poſt naturam lapſam. ꝑ quam habilis efficiatur ad bona moralia. que ſunt bona ex circumſtantia. que nullo modo poſſunt dici bona niſi procedant ex intentiōe recta. videlicet q̄ nō ꝓpter nos ſed ꝓpter ſummum bonum fiant. ad quod non aſſurgit ſpiritus noſter recurruus: niſi preueniatur a deo per aliquam gratiam gratis datam.

Hinc nihilo minus ē q̄ ad hoc q̄ faciat bona opera meritoria mercedis eterne cum totaliter ſit deo obnoxius: ⁊ debitor: ſui totius: indiget dono gratie gratum facientis. per quā deus ſibi condeſcendat: prius acceptās ſuam imaginem ⁊ voluntatem q̄z operationem ex ipſo manantem. quia cum cauſa nobilior ſit ſuo effectu: nullus poteſt ſe facere melior: em. nec facere opus deo placens niſi prius placeat ipſe. vt deus prius ipſum reſpiciat: q̄z ad munera eius. et ideo omnis radix merendi fundatur in gratia gratum facientē. cuius eſt facere hominem deo dignum. ꝑpter quod nullus poteſt eam mereri merito condigni. ſed ſolum merito cōgrui. Ipſa aūt habita meretur ſuiꝑſius augmentum in ſtatu vie. per bonum eius vſum merito condigni. Nam cum ſolus deus ſit ipſius gratie fontale principiū influendi. ipſe ſolus eſt ꝑn cipium augmentandi per modum infundētis: ⁊ gratia per modū meriti ⁊ dignitatis. ⁊ liberū arbitriū ꝑ modū coopātis ⁊ mouentis: ꝑ eo q̄ liberū arbitriū cooperat gr̄e: ⁊ qđ ē gr̄e ſuū facit. ⁊ ideo non tm̄ liberū arbitriū ꝑ gram meretur gratie augmentū in ſtatu vie merito digni. verūetiam cōplementū in ſtatu patrie merito condigni. tū ꝓpter ſublimitatē doni ſpūſſancti in merito cooperantis. tum ꝑpter veracitatem dei ꝑmittentis. tum ꝑpter verisimilitudinem liberi arbitrij conſentientis. ⁊ finaliter perſeuerantis. tū ꝑpter difficultatē ſtatus merendi. tum ꝓpter dignitatem dñi noſtri capitis interueniētis. quod debet glorificari cū ſuis mēbris. tū etiā ꝑpter liberalitatē dei retribuentis: qđ non decet parua reddere. ꝑpter obſequiū ſibi fideliter obtēpantis. tum ꝑpter nobilitatē operis qđ ex charitate procedit. qđ tm̄ pōderat in conſpectu iudicis quantū amor ex quo ꝓcedit. qui deum incōꝑabiliter ꝓponit oīb⁹ creaturis. ⁊ ideo non ſufficienter ⁊ cōpeten ter pōt niſi in deo ⁊ ſummo bono remunerari. ex quibus omnibus tanq̄z ex ſeptez rationibus gloriā eternam merito non tantum congrui. ſed etiam cōdigni mereri facit gratia ſeptiformis. Capitulū. iij.

¶ De gr̄a inq̄tū iuuat ad bonū meritoriū

Egra vero inquantū eſt remediuz
o ꝓtra peccatū hec tenenda ſunt. ſcili cet q̄ liberū arbitrium. licet ſit ſub deo potentiſſimū: pōt tm̄ ꝑ ſe in peccatū corruere. ſ̄ nullatenus poteſt reſurgere ſine adiutorio diuine gr̄e. q̄ dicit gr̄a gratū faciēs. Illa aūt gr̄a licet ſit ſufficiēs remediū cōtra peccatū. nō tm̄ infundit adulto: niſi aſſit liberi arbitrij conſenſus. Ex quo colligit q̄ ad iuſtificationem impij quatuor ocurrūt. ſ. infuſio gratie. expulſio culpe: ↄtritio: ⁊ motus liberi arbitrij. Expellit ergo culpa a dei dono: nō a libero arbitrio: non tm̄ ſine libero arbitrio. Nam gratie gratis date eſt liberū arbitriuz reuocare a malo ⁊ excitare ad bonū. ⁊ liberi arbitrij eſt conſentire vel diſſentire. ⁊ conſentientis eſt gratiam ſuſcipere. ⁊ ſuſcipientj cooperari eidem vt tandē perueniat ad ſalutē

¶ Ratio aūt ad intelligētiā predictoz hec eſt. q̄ cū primū principiū hocipſo q̄ primuz ⁊ potentiſſimū ſit cauſatiuū oīm q̄ ſunt i vniuerſo: ꝓeter q̄z petōz: que ſunt tranſgreſſiones legis diuine. ⁊ celeſtiū inobedientie mādatoz. nihil habet ſibi rebelle iniuriosum ⁊ offenſiuū niſi petm̄. qđ ꝓtenendo dei ꝓceptum ⁊ auertendo nos a bono incōmutabili offendit deū: deformat liberum arbitrium. perimit donum gratuitum. ⁊ obligat ad ſupplicium eternū. Cuz igitur deformatio imaginis ⁊ peremptio gratie ſit quaſi ad nihilo nem ineſſe motis ⁊ vite gratuite: cum offenſa dei ſit tm̄ ponderanda quantus eſt ipſe. cum reatus pene eterne rationem teneat infiniti: impoſſibile eſt q̄ homo reſurgat a culpa niſi recreetur in vita gratuita: niſi remittatur offenſa ⁊ pena relaxetur eterna. Soluo igitur qui fuit principium creatiuū eſt ⁊ principiū recreatiuū ⁊ reparatiuū verbum. ſcz patris eternum: quod eſt ieſus chriſtus mediator dei ⁊ hoiuz. qđ q̄ omnia de nihilo creat ideo creat ſeipſo ſolo ſine aliquo iter medio.

Quia vero recreat deformatū per vitium culpe. reformando per habitū gratie ⁊ iuſtitie obligatū ad penam: abſoluendo per ſatiſfactionē ꝓdignā. hinc eſt q̄ nos repat fuſtinendo ꝑ nobis penā in natura aſſumpta. et infundendo gr̄am reformatiuā. que q̄m̄ continuat nos ſue origini: facit nos mēbra chriſti. ac per hoc aiam peccatricem que fuerat inimica dei. ꝓſtibulū dyaboli. ⁊ ſerua peccati: facit ſponſam chriſti: templum ſpūſſancti: ⁊ filiam patris eterni: quod totum ſit p gratuitam ⁊ ꝓdeſcenſiuam infuſionez dom gratuiti. ¶ Rurſus q̄m̄ deus ſic reformat: q̄ leges nature inditas nō infirmat. ideo ſic hāc gratiā tribuit libero arbitrio vt tm̄ ipſius nō cogat. ſed eius conſenſus liber maneat. ⁊ iō ad hoc q̄ culpa expellat nō ſolum neceſſe ē q̄ gratia introducat. verūetiam q̄ liberū arbitriū in adultis: in adultis dico: q̄n parunl ſufficit fides eccleſie: ⁊ meritū chriſti ⁊ exercitium impotentia ſui: neceſſe eſt inq̄z q̄ conformet ſe expulſioni culpe per deteſtationē omnium peccatoz: quā vocamus ↄtritionem. Eſt etiā neceſſe q̄ ꝓformet ſe introductioni gr̄e per ꝓplacentiā ⁊ acceptatiōem dom diuini. quā vocamus motum liberi arbitrij. Et

sic necesse est ista quattuor concurrere ad iustificationez impij. ¶ Postremo q̄ ꝓdispositio ad formā cōpletiuā dz esse ei conformis ad hoc q̄ liberū arbitriū se disponat ad gratiam gratū faciente: indiget adminiculo gratie gratis date. & q̄ gratie est liberū arbitriū nō cogere: sed p̄uenire: & simul vtriusq̄ é in actū p̄odire. hinc est q̄ in nr̄a iustificatione ꝓcurrit actus liberi arbitrij & gratie. cōsone quidem & ordinate. ita q̄ gratie gratis date est excitare liberū arbitrium. liberi arbitrij aūt est hmōi excitationi cōsentire vel dissentire: & ꝓsentiendo est ad gratiam gratū faciente se p̄parare. q̄ hoc est facere q̄d in se est. & sic dispōsito gratia gratū faciēs hz infundi. cui liberū arbitriū pōt coopari si vult: & tūc meretur. vel cōtrariari per p̄cūm: & tūc demeretur. Si ergo coopetur ei vsq̄z in finez: meret peruenire ad eternam salutez. Verū est igitur quod dicit Aug. q̄ q̄ creauit te sine te nō iustificabit te sine te. Verū est etiā q̄ non est volentis: neq̄z currentis: sed dei miserentis. Verū est etiam q̄ nullus pōt suppbire de meritis. q̄ nihil in nobis deus p̄eter sua dona coronat. Reseruauit enim sibi deꝰ munera gratie liberaliter largiēda: vt discat hō nō esse ingratus. nec in se quasi nō acceperit: hz in dño gloriari. Verū est etiā q̄ licet liberuz arbitriū per se legē iplere nō possit. nec gratiam in se efficere. inexcusabile tñ est si non facit q̄d potest. q̄ gratia gratis data sp est ꝓsto ad cōmonit onez: cui⁹ āminiculo facere pōt q̄d in se est: quo facto habet gr̄az gratū faciēt em. qua obtenta diuinā implet legez: & faciat voluntatē. qua facta tandem ad beatitudinem perueniat sempiternā: ꝓpter opa meritoria: q̄ totaliter sunt a gratia. totaliter etiā a libero arbitrio. licet principaliuo a gratia. quia vt dicit Augu. gratia cooperat ad liberum arbitriū sicut sessor ad equū. qui quidē sessor liberū arbitrium dirigit: deducit & perducit ad portum eterne felicitatis. exercēdo nos in operibus perfecte virtutis: ꝑm donū ipsius gratie septiformis.

Capitulum iiij.

¶ De ramificatiōe gr̄e in habitu ✠rtutum.

Tertio restat agere de gr̄a in cōparatione ad habitꝰ virtutuz. circa quam cōsideranda sunt tria. Primū est q̄liter gratia vna ramificat in habitus ✠rtutū. scōm qualiter ramificat in habitꝰ donorum tertium q̄liter ramificat in habitꝰ beatitudinum. ¶ De ramificatione igit gratie in habitus virtutū hec tenenda sunt: q̄ cum vna sit gratia gratificans aiam. septē tñ sūt virtutes gratuite quib⁹ regit vita humana tres quidem theologice. s. fides spes & charitas. & quattuor cardinales. s. prudentia: tpantia: fortitudo: & iusticia. que vno modo est virꝰ cōmunis & generalis. alio modo spēalis & ꝓpria. De aūt septem virtutes licet sint distincte: & ꝓpias excellentias habentes: sunt tñ cōnexe: & equales ad inuicem in codē. & licz sint gratuite per gr̄az infornate. possunt tñ fieri informes per culpam. sola charitate excepta. & ideꝝ informari per pniam: aduenīē te gr̄a: que est habituū virtualiū origo: finis & forma. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā p̄dictorum hec est. Quia sicut principiū ꝓducti uum sua summa perfectione in dādo vitā natura: non tñ dat viuere q̄ntū ad actū primū. verūetiā q̄ntū ad actum scōm qui est operari. sic necesse est q̄ principiū reparatiuū vitā tribuat spiritui in esse gratuito. & q̄ntū ad cē: & quantū ad operari. Et q̄n vnꝰ viuentiū ꝑm vnam vitā primaz: mēbroz multe sunt opationes vitales: ad illius vite pfectā manifestationem: cū actus diuersificent p obiecta. & diuersitas actuū requirat diuersitatem siue distinctionem habituuz. hinc est q̄ licet vna sit gr̄a viuificans: ramificari tñ necessario habet in varios habitus ꝓptervarias opationes. Et q̄n quedam sunt opa moralia p̄maria. sicut credere. quedam media sicut intelligere credita. quedam vero postrema. sic videre intellecta. & in primis aia rectificatur. in secundis expeditur. in tertijs perficit. ītō gratia gratum faciens ramificat in habitꝰ virtutum: quoz est aias rectificare. in habitus donoz. quoum est aiam expedire. & in habitꝰ beatitudinū. quoꝝ est aias perficere. Rursus q̄n rectitudo aie perfecta requirit q̄ ipsa rectificet ꝑm duplicem facié. s. lupioz & intellectum: & respectu finis. & respectu eoum que sunt ad finem. ideo necesse est aias q̄ztū ad superiorem faciez in qua ꝓsistit imago trinitatis eterne rectificari per tres theologicas virtutes. vt sicut imago creationis cōsistit in trinitate potentiarū cum vnitate essentie. sic imago recreationis cōsistit in trinitate habituū cū vnitate gr̄e. per quos anima fit recte in summā trinitatez: ꝑm tria appropriata tribus personis. ita q̄ fides dirigit in summe verū credendo & assentiendo. spes in summe arduū imitando & expectando. charitas in summe bonum desiderando & diligendo. Necesse est etiā q̄ztū ad inferiorez faciē aiam rectificari p q̄tuor cardinales ✠rtutes. Nam prudentia rectificat rōnalem. fortitudo irascibilem: tpantia ꝓcupiscibilez. iusticia vero rectificat oēs has vires in compatione ad alterum. Et q̄ illud alterz determinate pōt esse ꝓximꝰ: pōt etiā idē hō cōpari ad seipsuz vt ad alterz. potest etiā esse ipse deus hinc est q̄ iusticia circuire dicitur oēs vires. Dicit etiā non tñ virtus cardinalis. verum etiā generalis: cōplēdens totꝰ aie rectitudinem. cū ipsa dicat rectitudo voluntatis. Vñ ipsa nō tñ cōpetendū virtutes ordinantes ad ꝓximū: sicut est eqtas: liberalitas. verū etiā ad seipsum. sicut est pnia & innocentia. necnō ad deum: sicut est latria: pietas & obedientia. Postremo q̄ ois rectitudo virtutū ꝑm cē gratuitum manat a gr̄a tanq̄ ab origine & radice. & ꝑm esse meritorium cōparatur ad charitatem: sicut ad originē formā & finē hinc est q̄ cetere ✠rtutes gratuite q̄ ad habitus sunt cōnexe: & quo ad actus meritorios sunt equales. Hinc est etiā q̄ ceteri habitus virtutum possunt esse informes: sola charitate excepta q̄ est virtutū forma. Cū enī habent sine gratia & charitate: in quib⁹ ꝓsistit

vita virtutum: tūc sunt informes. Luz autem superinfundit gr̄a: tunc formant & decorant & deo acceptabiles fiūt. Sicut & colorei absq̄ luce sunt inuisibiles. superueniente autem lumine fiunt lucidi: pulchri: & aspectui complacentes. Vñ quēadmodū ex luce & coloribus fit vnum in rōne motiui. & vna lux sufficit ad multos colores illuminandos. sic ex gratia & habitibus informib⁹ cū formantur fit vnū ꝑm rōnem meritorij & gratuiti. & vna nihilominus gr̄a sufficit ad informationez & gratificationem habituum diuersorum.

Capitulum v.

¶ De ramificatione gr̄e in habitꝰ donorū.

Et ramificatione aūt gr̄e in habitus donoz hec tenenda sunt. q̄ hz plurima sint dona gr̄e gratis date. & generaliter oēs habitꝰ diuinitus dati. dona dei non absurde dici possint. specialiter tamen & appropriate. vij. sunt dona spiritussancti que enumerat & notat Ysaias loquens de flore: qui ꝓcessit de radice iesse idest christo. de q̄ dicit q̄ requiescet sup eū spūs dñi. spiritꝰ sapientie & intellectus. spūs consilij & fortitudinis. spiritus scientie & pietatis: & replebit eū spiritus timoris dñi. In hac aūt enumeratione descendendo procedit a summo: & cōbinando: vt simul ondat donoz distinctio: connexio: ordo & ordo. ¶ Ratio autem ad intelligentiā p̄dictoz hec est. Quia cū principiū reparatiū per summā liberalitatē non tñ det gr̄am ad rectificādum contra obligatos vicio: & ꝓpter habitꝰ virtutū: verūetiā ad expediendū & impedimēta symbomarū p habitus donoz. ideo plurificari debent dona gratuita ꝑm q̄ necessarium est ad expeditionis sufficientiam. Vñ igit aia nr̄a indiget septiformiter expediri. hinc est q̄ ex septiformi cā necesse est spiritussancti dona esse septiformia. Indiget nāq̄ expediri contra vicios: & obliquitates: quātū ad vires naturales. quo ad superadditas virtutes. in patiēdo. in agēdo. in ꝓtēplādo: & vtroq̄ modo. ¶ Primo igitur ꝓpter vicioꝝ obligatos expedinisi-

me repellendas septez sunt dona spiritussancti. vtpote timor ꝺ superbiā. pietas ꝺ inuidiā scientia cōtra ira. quc ꝺ si est ꝺ dā infamia. fortitudo ꝺ accidiā: ꝺ q̄ mentē reddit ad bona. i ualidam: cōsiliū ꝺ auariciā. intellect⁹ ꝺ gulaz ⁊ sapientia ꝓtra luxuriam. ¶ Scdo propter expediendas vires naturales debent septez dona spūssancti esse. Nam irascibilis indiget expediri ad bona. tam in ꝑspis q̄ in aduersis. in ꝑsperis expedit p timorē. i aduersis p fortitudinē. ¶ Concupiscibilis aūt indiget expediri quātū ad affectionem respectu ꝓximi. ⁊ hoc fit p pietatē. ⁊ q̄ztū ad affectū respectu dei: ⁊ hoc fit p gustū sapie. Rōnalis vero indiget expediri in veritatis speculatione: electione ⁊ executione. per donū aūt intellect⁹ expedit ad verū speculandū. p donum cōsilij ad verū eligēdū. p donū scientie ad eleuandū. p donū scientie recte conuersamur in medio natiōis praue ⁊ puerse. ¶ Tertio ꝓpter expediēda septē virtutū officia septem debēt esse spūssancti dona. Nam timor expedit ad tpantiaz. timor. n. carnes cōfigit. pietas ad veram iusticiam. scia ad prudentiam. fortitudo ad fortitudinez seu patientiam. consilium ad spem. intellectus ad fidē. sapientia ad charitatem. Cūm sicut charitas ē mater ⁊ consummatio omniū virtutū. sic sapientia omniū donorū. ita vt vere dicat sapiens. venerunt mihi oia bona pariter cū illa. ⁊ innumerabilis honestas per manus illius. ¶ Quarto propter expeditionē in patiēdo conformiter ad christū septē sunt habit⁹ donorum. Christū aūt ad patiēdū mouit paterna voluntas. humana necessitas: ⁊ virtus strenuitas. ꝙ Paterna qdē voluntas mouit vt cognita p intellectū. vt amata per sapiam: vt in reuerentia habita per timorē. ꝙ Mouit etiaz infa necessitas. ad quam cognoscēdā necessaria est scia. ad quā miserandā supaddit pietas. ꝙ Mouit nihilominus virtus strenuitas: vt prouida in eligendo p cōsiliū. vt vigorosa i ꝓferendo p fortitudinez. Et sic dona debent esse septē. ¶ Quinto ꝓpter expeditionē in agēdo septē dona dant a spūsancto. Haz ad actionē expediēdā necesse habem⁹ expediri ad declinandū amalo. qō fit per timorez. Necesse etiam habem⁹ expediri ad ꝓficiēdum in bono duplici. vel necessitatiz vl' supererogationis. Circa primū expedimur p sciaz ⁊ pietatē. ita q̄ vnū est dirigens ⁊ aliō exequens. Circa secūs expedimur p cōsiliū dirigēs ⁊ per fortitudinē exequētē. Necesse etiā habem⁹ gescere in optimo. ⁊ hoc q̄ztū ad intellectū veri. ⁊ quātū ad effectū boni. primum fit per donū intellectus. scdm p donuz sapie in quo est qes. ¶ Sexto ad expeditionē i cōtemplando dona spūssancti i septenario nūero sunt. Nam ad vitā hierarchiā ⁊ ꝺtēplatiuā necessarium est animā purgari: illuminari ⁊ perfici. Purgari aūt oportet a cōcupiscētia: a malicia. ab ignorantia. ab infirmitate seu ipotentia. primū facit timor. scdm pietas. tertium scia. q̄rtū fortitudo. Illuminari aūt indigemus in operib⁹ repatōis ⁊ ꝑmarie ꝺditionis. primū dat cōsiliū. scdm intellect⁹. Perfici aūt habem⁹ per accessum ad summū qō cōsistit in vno: ⁊ hoc p donū sapientie. Et sic archanū ꝓtemplatiōis a lato ꝙsummat q̄si i cubico. ¶ Septimo ad expeditionē in actione ⁊ ꝓtemplatione septē debēt esse dona spiritussancti: Nam ꝓtēplatiua ꝓpter ꝙcursionez ad trinitatē tria debet hre dona expediētia. s. quātū ad reuerētiā maiestatj timorem. q̄ztum ad intelligentiā virtutj. intellectū q̄ztū vo ad sapientiā siue gustum bonitatj sapiaz. Actiua vo q̄ versat in agendis ⁊ sustinēdis debet hre q̄tuor. s. pietatem ad agendum. ⁊ fortitudinem ad sustinendum. ⁊ directiua horum duoz. s. scientiam ⁊ cōsilium. Cūm q̄ ad expeditionē necessaria ē directio. ideo fit donoz cōbinatio. ⁊ plurima sunt dona ad intellectuz spectantia. q̄ lux cognitionis vehemēter expedit ad dirigendos pedes in vias rectam ⁊ pacis.

Capitulum vi.

¶ De ramificatione gratie in habitus beatitudinuz. ⁊ per ꝙsequens fructuū ⁊ sensuū.

mia per amorem cōmunia cōmunione ordinata ⁊ ordinatione cōnexa: ⁊ cōnexione indissolubiliter alligata.

Capitulū. ir.

¶ De exercitio grate respectu agendoruz preceptorum ⁊ consiliorum.

E preceptis aūt legis diuine hoc tenendū est: q̄ in lege mosayca sunt
D preceptia iudicialia: figuralia ⁊ moralia. vtpote decē precepta decalogi: in duabus tabulis ꝙscripta digito dei. Lex aūt euāgelica iudicialia temperat auferēdo: figuralia euacuat adimplendo: moralia ꝙsummat adiiciendo. Adiecit aūt documenta instrumenta. ꝓmissa excitantia: ⁊ consilia perficientia. cuiusmodi sunt ꝙsilium pauptatis. consilium obedientie: ⁊ ꝙsilium castitatis. ad que impleda inuitat dns noster iesus christus eū qui vult esse perfectus. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoz hec est. Quia primum principiū sicut est summe bonū in seipso. sic ē summe iustum in opere suo. ⁊ in vniuersi regimine disponendo. Cūm ergo summe iusti sit zelare iusticiā: non tm̄ in se verūetiam in altero. iusticia autem ꝙsistit in ꝙformando se regulis iuris. hinc est q̄ diuine iusticie est regulas iusticie homini imprimere ⁊ exprimere: non tm̄ dictando per modū veritatis eruditionis: sed etiam precipiendo ⁊ obligando p. modū volūtatis imperantis. Et q̄m̄ gratia facit voluntatem nostram voluntati diuine conformē. ipsius est disponere nos ad obtemperandū ⁊ subiacendū illis regulis iusticie ꝓm dictamē legis diuinit⁹ date. ¶ Rursus q̄ diuinis imperijs dupliciter obtemperare ꝓtingit. videlicet ex timore pene vel ex amore iusticie. ⁊ primū est imperfectoruz. secundū aūt perfectoz. ideo duplicē de⁹ homini ꝓtulit legem. vnam timoris: ⁊ alteram amoris. vnam in seruitutem generantē: ⁊ alteram in adoptionē filiorum dei transferentem. Ac per hoc q̄ timentibus ⁊ imperfectj competit vt terreant per iudicia. ⁊ manudu cantur per signa. ⁊ dirigantur nihilominus per precepta. hinc est q̄ lex mosayca que est lex timoris. ꝓtinet iudicialia ⁊ figuralia ⁊ moralia. Perfectis aūt ⁊ amantibus competit aperta instructio documentoz. larga ꝓmissio premioz. ⁊ alta perfectio consiliorū. hinc est q̄ lex euangelica continet ista tria. Et ideo dicitur lex mosayca differre ab euāgelica. q̄ illa figuris: hec veritatis. illa lex pene. hec gratie. illa litteralis ⁊ ista spūalis: illa occidens: ⁊ ista viuificans. illa timoris ⁊ ista amoris. illa ꝓuisoris: ⁊ ista libertatis. illa oneris ⁊ ista facilitatis. ¶ Postremo q̄m̄ regule spectantes ad iusticie necessitatem continent in diuinis preceptis: ⁊ iusticie ē ius suū vnicuiq; reddere necesse est q̄ ꝑcepta moralia quedam sint que ordinent nos ad deū. quedam ad proximū ꝓm duplex charitatis preceptum. qō spūssanctus voluit insinuare per duaz mysterium tabularū. ⁊ ideo digito dei scripte dicuntur. Et q̄ deus est trinus. pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus. cui competit sūma maiestas adorāda: veritas profitenda: ⁊ charitas acceptanda: ꝓm vim irascibilē rationalez ⁊ ꝓcupiscibilē. per actū operis: oris ⁊ cordis: ideo triplex est mandatū prime tabule: correspōdens tribus ꝓmissis. s. adorationis subiectiue. iurationis veridice. ⁊ sabbatizationis sacrate. Quia vero ꝓmus est imago trinitatis. ⁊ ei inquantū ꝓfert imaginē ꝑis debet pietas. inquantū imaginē filij debetur veracitas. inquantū imaginem spiritussancti debet benignitas. hinc ē q̄ septez sint mādata que ad scdam tabulam spectāt. Nam penes pietatē sunt duo. vnū qō pietatē mādat. s. de patre honorādo. alterū qō impietatē vetat. s. de nō occidēdo. Penes ꝺtatē vero q̄ principaliter ꝙsistit in ꝺbo accipit vnū. s. de falso testimonio nō ferēdo. Penes benignitatē vero cui opponit cupiditas ⁊ ꝓcupiscētia. quaz vtraq; pōt esse in opere vel in corde accipiunt q̄tuor. s. nō mechaberis. nō ꝓcupisces vxorē. nō furtū facies: ⁊ nō ꝓcupisces rem alienā. Et habēt hec ordinari ꝓm maiora vel minora nocumenta. ꝓ que

infringi potest iusticia. Et sic regule spectantes ad iusticie necessitatem debent contineri in decem preceptis. C Cū autem iusticia ad perfectionem pducit: dū perfecte se elongat a malo. ⁊ quantum ad culpā ⁊ quantum ad causam. ⁊ omne malū oritur ex triplici radice. scz concupiscentie carnis ⁊ concupiscētie oculoꝝ. ⁊ superbie vite. hinc est q tria sunt consilia euangelica pfecte nos elongantia a tripli ci radice predicta. Que ideo sunt pfilia. quia vt perfecte faciant recedere a malo: nō soluz separant ab illicitis. verūetiam a licitis ⁊ concessis: que possunt esse occasio mali. ac p̄ B non solum iusticiam continent sufficientem. verūetiam superabundantē. sm q competit perfectioni euangelice legis: ⁊ exercitatiōi gratie perficientis.

Capitulum x.

C De exercitio gratie respectu petendoruz ⁊ orandorum.

E petitionibus aūt orationis dūice
o hoc tenendū est. q licet deus sit liberalissimus: ⁊ ꝓmptior ad dandū dū nos ad accipiendū. mā a nobis vult orari vt occasionem habeat largiendi dona gratie spūssancti. Vult autem orari non solum oratione mentali: que est ascensus intellectus in deum. verūetiā vocali que est petitio decentiū a deo: nō soluz per nosipsos: verūetiā per sanctos: tanq̄z per coadiutores nobis diuinitus datos: vt quod minus digni sumus impetrare per nos: impetrare valeamus p sanctos. Et quia quid oremus sm q oportet nescimus: ne vagaremur incerti: formam nobis tribuit dūs ⁊ deus noster dixit⁹ in oratione quā composuit. in qua sub septenario petitionum numero: vniuersitas complēdi tur petendoruū. C Ratio aūt ad intelligentiam ꝑdictoꝝ hec est. Quia primū ꝓncipiū sicut est summe verū ⁊ bonum in seipso. sic misericors ⁊ iustum in opere suo. Et q̄ misericordissimū est: ideo libentissime condescendit humane miserie per infusionem gr̄e sue. Quia vero simul cum hoc iustū est. ideo donum perfectū non dat nisi desideranti. nō dat gratiam nisi regratianti. nō impendit miseri cordiam nisi miseriā cognoscenti. vt salua sit libertas arbitrij. ⁊ non vilescat nobilitas doni: ⁊ integer perseueret cultus honoris diuini. Quoniā ergo orantis est affectare subsidium. ꝓpriū allegare defectū. ⁊ gratias agere ꝓpter beneficiū gratis datum. hinc est q oratio disponit ad susceptionem diuinorum charismatū: ⁊ deus orari vult ad hoc vt munera largiatur. C Rursus q̄ ad hoc q̄ desiderium efficaciter surgz tendat ad impetrādum dona diuina. necesse est q affectio nostra sit seruida: ⁊ cogitatio in vnum collecta. ⁊ expectatio nostra sit certa ⁊ firma. ⁊ quia cor nostrum frequenter est tepidum. frequēter dispersum. frequēter etiam pauidum. ꝓpter peccati remorsum. nec audens per seipz cōparere ante dei ꝓspectum. hinc est q dūs voluit nos nō nī orare mentaliter. verūetiā vocaliter ad nostri affectus excitationē per verba. ⁊ ad recollectionē cogitationū p sensum verborum. Voluit etiā nos orare p sanctos: ⁊ sanctas ꝓ nobis: ad dandā fiduciam pauidis. vt qō non audent vel nō possunt impetrare per se. per idoneos impetratores obtineant. ac per hoc in orantibus humilitas conseruetur. in sanctis intercedētibus dignitas declaretur. in omnibus etiā dixisti membris charitas ⁊ vnitas ostendatur. qua que inferiora sunt ad superiora fiducialiter recurrant. ⁊ superiora inferioribus liberaliter condescendant. C Postremo q̄ deus iustus et misericors exaudire nō debet nīsi in his que spectant ad suū honorē: ⁊ ad nostrā salutē. hmōi aūt sunt que spectant ad pmiū patrie: ⁊ ad viaticū vie. ⁊ prima sunt tria: ⁊ sequentia quattuor. hinc est q petitiones dominice orationis que docent quid petere vtiliter debeamus sunt septem. Que enim spectāt ad diuinum honorē: ⁊ premiū patrie sunt tria. scz intelligentia veritatis. reuerentia maiestatis: ⁊ concordia voluntatis. Siue per alia vba. Vel est visio summi veri: qō non videtur nisi a mundis ⁊ a sanctis. ⁊ hec petit⁹ cuz dicitur. Sanctificetur nomen tuum. idest tui nois noticia pfectis sanctis ⁊ mundis donetur. Vel est tētio summi ardui. que reges facit: ⁊ per quā regnū habet⁹. ⁊ hec petit⁹ cum dicit⁹. Adueniat regnū tuū. Vel est fruitio sūmi boni que nō datur nisi his qui volūtates suas habent diuine volūtati ꝓformes: ⁊ hec petit⁹ cum dicit⁹. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra. Que aūt spectant ad transitum vie: aut respiciunt collationem boni ꝓferentis. aut amotionem mali nocentis. Collatio aūt boni ꝓferentis petit⁹ in pane quotidiano siue supsubstantiali. in quo petit⁹ quicqd necessarium est ad ꝓseruationē vite ꝑsentis. siue sm spiritū siue sm corpus. Amotio autez mali nocentis petit⁹ in tribus petitiōibus vltimis. q̄ omne malū aut tenet rōnem ꝑteriti aut futuri aut ꝑntis. Vel aliter. aut tenet rōnez mali culpe: aut pugne aut pene. Primū petitur amoueri in dimissione debitoꝝ. sm in victoria tentationū. tertiū ⁊ vltimū in liberatione ab oppressione malorū. Et sic septez in vniuerso sunt petitiones: in quibus vniuersaliter petitur quicquid petendum est. Et hoc quidem satis recte: vt septenarius petitionum: respondeat septenario diuinoꝝ donorū gratie septiformis. Propter qō notandū est q septiformē septenarium proponit nobis sacra scriptura considerandū. scz viciorum capitaliū. sacramentorum: virtutū. donoꝝ. beatitudinum. petitionum: ⁊ dotum gloriosarum. trium. scz spūalium: ⁊ quattuor corporaliū: vt inferius apparebit. Proponit ergo septenariū vitiorum tanq̄z primū: a quo debemus recedere. septenarium sacramentoꝝ secundum: per quez debemus incedere. septenariū dotū vltimū quē debemus appetere. septenariū petitionū penultimū quo debemus petere. septenariū aūt virtutū donoꝝ ⁊ beatitudinū triplicem intermedium. per quē debemus transire. vt sic septies in die laudantes nomē dñi ⁊ orantes impetremus gr̄am septiformē virtutum: donoꝝ: ⁊ beatitudinū. qua vincamus septiformē pugnā vitioꝝ capitaliū: ⁊ pueniamus ad septiformē coronā dotū gloriosaꝝ. adiuuante nihilominus septiformi medicina sacramentorum: diuinitus ad reparationem humani generis statutorum.

Finit quinta pars.

C Incipit sexta ps de medicina sacramētali

Capitulū. primū.

C De sacramentali origine.

P Ostēz actum est de trinitate dei. de creatura mūdi. de corruptela peccati. de incarnatione verbi. ⁊ de gr̄a spūssancti. iā nūc sexto agēdum est de medicina sacramentali. Circa quā ꝓsiderāda sunt septē. Agendū est. n. de sacramētoꝝ origine. variatiōe. distinctiōe. institutiōe. dispensatiōe. iteratiōe: ⁊ vniuersitatiꝫ integritate. C De origine igit sacramētoꝝ B tenēdū est q sacramenta sunt signa sensibilia: diuinitus ifstituta: tanq̄z medicamēta: in qb⁹ sub tegumēto rez sensibiliū diuina virt⁹ secretius opat. ita q ipa ex filitudine naturali repsentant. ex institutiōe significāt. ex sctificatiōe ꝓficiunt aliquā spūalem gr̄am: p quā aia curat ab infirmitatibus vitioꝝ. ⁊ ad B ꝓncipaliter ordinant tanq̄z ad finē vltimum. valet nī ad humiliationē: eruditiōem ⁊ excitationē sicut ad finē q est sub fine. C Ratio aūt ad intelligentiā ꝑdictoꝝ hec est. Quia principiū reparatiōnū qō est xp̄s crucifixus: verbū. scz incarnatū. qō sapientissime dispensat omnia q̄ diuinitū: ⁊ clementissime curat q̄ diuinit⁹ incarnatū. sic debet reparare. sanare ⁊ saluare humanū genus egrotū sm q ꝓpetit ipsi egrotāti egritudini: ⁊ occasioni egrotādi: ⁊ ipsi⁹ egritudinis curationi. Ipse aūt medicus est verbum incarnatū deus. s. inuisibilis in natura visibili. Homo egrotans est nō tantū spiri-

mis:nec tñ caro:sed spūs in carne mortali.
Morbus autem est originalis culpa:que p ignorantiam inficit mentē:t per ꝓcupiscentiam inficit carnem. Origo autem huius cui pe licet principaliter fuerit ex ꝓsensu rationis: occasiones tamen sumpsit a sensibus carnis. Ad hoc ergo q̄ medicina correspōdēs esset omnibus supradictis:oportuit q̄ nō tñ essz spūalis. verūetiam aliquid haberet de sensibilibus signis.vt sicut hec sensibilia fuerunt anime occasio labendi.ita essent ei occasio resurgendi. Cum igit signa sensibilia q̄dam est de se non habent efficacē ordinationē ad grām.licet habeant longinquā representationem de sui natura.hinc est q̄ oportuit q̄ ab auctore gratie instituerētur ad significāduz: t benedicerentur ad sanctificandum.vt sic essent ex naturali similitudie repsentātia.ex adiuncta institutione significantia.ex supadita benedictione sanctificantia.t ad gratiaz preparantia:per quam curraretur t sanare tur anima nostra. Rursus quoniam gratia curatiua non datur elatis:incredulis:t superstitiosis:ideo optuit hec signa sensibilia diuinitus dari.que non solū sanctificarent t gratiam cōferrent:ac per hoc sanarēt.verūetiā significatione erudirēt:t susceptione humiliarent.t diuersificatione exercitarent.vt sic per exercitationē exclusa accidia a ꝓcupiscibili.per eruditionē exclusa ignorātia a rationali.per humiliationem exclusa superbia ab irascibili.tota anima curabilis fieret a gratia spūssancti.que reformat nos ꝑ has tres potentias ad imaginem trinitatis t christi.

Postremo q̄ñ per huiusmodi signa sensibilia diuinitus instituta:gra spūssancti suscipitur.t in eis ab accedentibus inuenitur. hinc est q̄ hmōi sacramenta dicunt gre vasa t causa.nō q̄ gra in eis substātialiter ꝓtineatur:vel causaliter efficiāt.cum in sola aia habeat collocari.t a solo deo habeat infundi, sed q̄ in illis t ꝑ illa gram curationis a sūmo medico xpo ex diuino decreto optet hauriri.licet deus nō alligauerit suā gram sacramētis. Exp̄missio igit apparet nō solum qd sit sacramētoz ortus. verūetiā qd vsus t qd fructus. Mā ort⁹ eoz est xps dns. Usus aūt est act⁹ exercitatiu⁹. eruditiu⁹ t humiliatiuus. Fructus aūt est hoim cura t salus. Patet etiā que sit causa efficiens sacramētoz.q̄ diuina institutio. Que materialis:q̄ signi sensibilis representatio. Que formalis:q̄ gratuita sanctificatio. Que finalis q̄ hoim medicinalis curatio. Et q̄ denoiatio fit a forma t a fine: hinc ē q̄ dicunt sacramēta q̄si medicamēta sanctificātia. Per hec.n.aia a sedtate vitioz reducit ad sctificatōem pfectā. Et ꝛō licet sint corpalia t sensibilia:sunt tñ medicinalia.t ob ꝫ venerāda tanq̄z sctā.q̄ sacra significāt mysteria:ad sacra ꝓpant charissima.a sacratissimo deo data.sacra institutiōe t benedictione diuinit⁹ ꝓsecrata.ad cultum sacratissimū dei in sacra ecclesia ꝓstituta.ita vt merito dici debeant sacramenta.

Capitulum. ij.

De sacramentorum variatione.

Et variatione aūt sacramētoz ꝫ tenendum est.q̄ sacramenta ab initio ad curationem hois sunt instituta.t semp cū moꝛbo hois cucurrerūt:t vsq3 i finē seculi pdurabūt:sed alia fuerūt in lege natura:alia sub lege scripta:alia sub lege gratie Et i hoc oībus illa que posteriora sunt:significatione sunt euidētiora.t effectu gre digniora. In lege enim nature fuerunt oblationes:sacrificia t decimatiōes. In lege autem scripta introducta est circūcisio:t adiuncta ē expiatio:t supaddita est oblationū:decimationū:t sacrificiorum multiformis distinctio. In lege autem noua statuta sunt sacramenta numero pauciora. vtilitate potiora. virtute efficaciora.t ꝓeminentia digniora.in quibus est impletio simul t euacuatio sacramentorum omniū ꝓdictorum. Ratio aūt ad intelligentiā ꝓdictoz hec est.q̄ ꝺ hoc i carnatū qd ē reparatiōis nre principiū:t sono t origo sacramentoz:cū sit clementissimū t sapientissimū.eo q̄ clementissimū est non ꝑmittere q̄ curreret morbus ꝑ sine remedio sacramenti.eo vero q̄ sapientissimū ē. ideo iuxta dictamen sue immutabilis sapiētie cuncta ordinatissime gubernantis: diuersa adhibuit medicamenta t varia:ꝫm mutationem variam temporū diuersoz. Cum ergo ab unitio percurrente tpe:t aduentu saluatoris magis ac magis appꝛopinquante. semp magis ac magis effect⁹ salutis creuit:t cognitio veritatis:cōgruū fuit t ipsa signa salutis per successionem tēpoꝛ.alia post alia variari. vt effectus gratie diuine in salutem cresceret.simulq3 t ipsa significatio in ipsis signis visibilibus euidētior appareret. Et ideo primus per oblatiōes.postea per circūcisionē.ad vltimū per baptismalē ablutionē: expiationis t iustificationis sacramentū formaliter institutum est.q̄ cuiusdē mūdatiōis forma t silitudo in oblatione quidem occulte inuenitur.in circūcisione vero euidentius exprimitur.per baptismum aūt manifestiꝰ declaratur. Et hinc est q̄ illa ꝓmi tpis sacramēta:sicut dicit Bugo:fuerunt sicut veritatis vmbra.medij tpis sicut figura seu imago. postremi.s. gratie sicut corpus.quia intra se veritatem t gratiā curatricem continent quā ꝓclamant. t ꝓsentialiter cōferūt qd promittūt. Rursus q̄ñ ꝓsentia veritatis t gre.q̄ in lege gratie exhibetur rōne sue excellētie t multiformitatis in ope t ꝓmute:p vnū signuz exprimi nō poterat vt decebat.hinc ē q̄ in oi tpe t lege plā fuerūt sacra data.ad illā vitatē t graz exprimendā.sed ꝓcipue in tpe legis figurate:cui⁹ est figurare:multa signa t varia ꝓcesserunt:q̄ sua varietate christi gram multipliciter exꝓmerent:t excellenti⁹ cōmēdarent:t multipliciter cōmēdando nutrirēt puulos.exercerent imperfectos.t duros onerando frāgerent:t ad iugum gratie domarēt.t quodāmodo emollirēt. Postremo q̄ñ supueniente veritate cessat vmbra:t figura ꝓnūciās sortitur sine intentū.quo habito cessare debz cius vsus t act⁹.hinc est q̄ gra supueniente vetera sacramenta t signa impleta sunt pariter t sublata.q̄ signa erant prenostica futurorum t quasi prenunciātia de lōginquo:t nouā nūbilominus instituta tanq̄z demōstrativa ꝓsentis gratie.t rememoratiua quodā modo passionis dūice.que sono est t origo gratie curatiue.siue in nobis siue in his qui precesserunt christi aduentum.sed in his qui precesserūt tanq̄z preciū ꝓmissuz.in bis qui sequunt tanq̄z preciū ꝓsolutū. Et q̄ñ non debet gra promissionis ꝓcij nisi rōne ꝓsolutionis t abūdātior debet ꝓsolutio ꝓcio q̄z ꝓmisso.hinc est q̄ passio christi imediat⁹ ꝓficit sacramenta temporis legis nouē.t plenior gra in eis redundat. Propter qō illa ꝑ parauerunt t pdurerūt ad hec sicut via ad terminum.sicut signū ad signatum.sicut figura ad veritatem.t sicut imperfectum reducit t preparat ad perfectum.

Capitulum iij.

De sacramētoz numero t distinctione.

Et distinctione aūt t numero sacrorum noue legis hoc tenendū est: q̄ ipsa sunt septē ꝫm correspondētiam ad grām septiformē.q̄ per septenarium tpis nos reducit ad principiū.quietē.t circulum eternitatis.sicut ad octauam resurrectionis vniuersalis. Hoꝛ aūt sacramētoz ianua est baptismus.deide confirmatio: eucharistia: penitentia: vnctio extrema:ordo t matrimonium.qō licet vltimo collocēt propter moꝛbuz cōcupiscentie annexū.ipsum tñ fuit ante oia introductū in paradiso.etiā ante pcm. Rō aūt ad intelligentiā predictoz hec est. Quia ꝓncipiū nostrū reparatiuū t curatiuū nostroz moꝛboz christus dns verbum incarnatū:cui sit dei virtus t sapia t misericordia una. sic potenter:sic sapiēter:sic clemēter:sic decentē sua debet instituere sacra in lege gre:vt nihil prorsus desit curationi nre quātū cōpetit statui vite pñtis. Ad pfectā aūt curationem egritudinis cōcurrūt hec tria.s.expulsio egritudinis.introductio sanitatis. t conseruatio introducte salutis. Primū igit q̄ñ ad

fectam curationē pfecta ⁊ vniuersalis regrit morbi expulsio:⁊ morbus est septiformis:tripliciter culpabilis.s.culpa originalis:mortalis: ⁊ venialis.⁊ quadruplex penalis.s.ignoātia malicia:infirmitas:⁊ ꝯcupiscentia.⁊ non sanat oculum qđ sanat calcaneū.sicut dicit hieron⁹.hinc est q̄ oportuit adhiberi ꝯ hec septenariū medicamētoꝝ:ad hunc septiformē morbū plenius expellendum.s.ꝯ originalem baptismū.ꝯ mortalē penitētiā.ꝯ venialē vnctionem extremā.contra ignorantiā ordinē. ⁊ra malicia eucharistiā.ꝯ infirmitatē cōfirmationē.⁊ ꝯ concupiscentiā mr̄imoniuꝝ qđ eam tempat ⁊ excusat. ¶ Rursus qr pfecta curatio nō potest esse sine restitutione integre ſanitatis:⁊ sanitas ale integra ꝓsistit in vtu septez virtutū.triū scz theologicarꝝ.⁊ quatuor cardinaliū.hinc est q̄ ad hanc vtum sanū restituēdū instituī oportuit septiforme sacrāmentum. Nam baptismus sānādo disponit ad fidem.ꝓfirmatio ad spem.eucharistia ad charitatem.pnia ad iusticiā.vnctio extrema ad perseuerantiā.que est soꝛtitudinis ꝓplementū ⁊ summa.ordo ad prudentiā.mr̄imoniū ad temperantiā ꝓseruandā.quā maxime psequitur infirmitas carnis.sed honestas remediat nupciarū. ¶ Postremo qm̄ perfecta curatio esse nō potest sine ꝓseruatōe salutis introducte.⁊ salus introducta ꝓseruari nō pōt in cōflictu certaminis nisi in acie ecclesie.q̄ est terribilis vt castroꝝ acies ordinata.⁊ hoc qdez fit p septiformis gr̄e armaturā.hinc est q̄ necesse est sepē esse sacra. Nā vt hec acies sit pfecte ⁊ ꝓtinue cōmunita:cū ꝓtect ex ptibus corruptibilibus indiget sacramētis munientibus:releuātibus ⁊ renouātib⁹. munētib⁹. pugnantes.releuantibus cadētes:⁊ renouātibus morientes. ¶ Sacr̄m aūt munit ingredientes.⁊ sic est baptismus. aut stātes:⁊ sic est ꝓfirmatio. aut exeuntes.⁊ sic est extrema vnctio. ¶ Sacr̄m aūt releuans aut releuat a casu veniali.⁊ sic est eucharistia aut a mortali.⁊ sic est pnia. ¶ Sacr̄m aūt renouās aut renouat ineſſe spūali.⁊ sic ē ordo cuius est administrare sacramēta.aut ineſſe naturali.⁊ sic est mr̄imoniuꝝ.qđ qr renouat multitudinē ineſſe nature qđ est oim fundamentū.ió primo fuit añ oia institutū.licet ꝓpter morbū ꝯcupiscētie amerū. ¶ Et qr minime est sctificatiuū: ⁊ cuius significatōe fit sacramentū magnū.inter medicamēta spūalia vltio collocat:⁊ locū sortit extremū. ¶ Añ qr baptismus est ingredientiū:ꝓfirmatio' puguantiū.eucharistia vires resumentiū.pnia resurgentiū.extrema vnctio exeuntiū. ordo nouos milites introducētiū. mr̄imoniū nouos milites ꝓparantiū.patet ex his sufficientia ⁊ ordo medicamētoꝝ.sacr̄aliū ⁊ armoꝝ.

Capitulum. iij.

¶ De sacramentorum institutione.

Et institutione aūt sacramentoꝝ Tenendum est.q̄ septem sacramenta legis gratie dn̄i⁹ instituit tāq̄ noui testamenti mediator:⁊ precipuus lator legis.in qua vocauit ad promissa eterna decem ꝑcepta dirigentia.⁊ instituit sacramēta sanctificantia. ¶ Instituit vero ea in verbis ⁊ elementis:ad euidentiam significationis: ⁊ efficatiam sanctificatōis ita q̄ semp habēt significantiā veritatis:sed nō semper efficaciam curatōis.nō propter defectum a parte sui:sed parte suscipientis. ¶ Instituit autem ꝓdicta sacramenta diuersimode. ¶ Quedam.scz ex eis confirmando:approbando ⁊ ꝓsummando.vt matrimoniū ⁊ penitentiaz. Quedā aūt insinuando ⁊ initiando:vt ꝓfirmationē ⁊ vnctionē extremā. ¶ Quedā vero initiando ⁊ ꝓsummando ⁊ in sementiuo suscipiendo:vt sacramentū baptismi. eucharistie ⁊ ordinis. Hec enim tria ⁊ plene instituit: ⁊ etiam primus suscepit. ¶ Nō aūt ad itelligentiā ꝑdictoꝝ hec est. Quia principiū reparatiuū nostrū est dn̄s crucifixus:vbū scz incarnatū.quod qr verbum est patri coequale ⁊ ꝓsubstātiale:est verbū summe veritatis:⁊ summe bonitatis.ac per hoc ⁊ summe auctoritatis.⁊ ideo ipsius ē ꝓprie nouū testamentū introducere.ipsius est etiam dare legē integrā ⁊ sufficiētē ꝑm exigentiam summe virtutis:⁊ veritatis ac boni tatis sue. Nōne igit summe bonitatis ꝓmissa ꝓpposuit beatificantia.nōne aūt summe veritatis ꝑcepta dedit dirigētia.nōne vero sūme virtutis sacramēta statuit administratiua vt sic per sacramenta virtus reparet ad implenda ꝑcepta dirigentia.⁊ ꝑ precepta dirigentia ad promissa eterna. faciēte hoc verbo eterno.ꝑ quod scz dn̄o in lege euangelica.inq̄tum est v a vitas ⁊ vita. ¶ Rursus qm̄ ipsius qm̄ reparatiuū principiū nō solū est verbū inquantū verbū:sed etiā inquantū incarnatū.qđ hoc ipso qr incarnatū oibus se offert quantū ad noticiā veritatis:⁊ oibus digne accedentibus se exhibet ad gr̄am curationis. hinc est q̄ tanq̄ plenū gratie ⁊ veritatis ad maiorē euidentiā significandi .⁊ efficaciam sanctificandi sacramenta instituit in elemētis simul ⁊ verbis.vt vū elementa oculis:⁊ verba auribus se offerent.qui sunt duo sensus maxime cognoscitiui:euidentiā darent significationis exp̄sse.deinde etiā verba sanctificarent elemēta.vt plenior fieret efficacia curatōis humane.que qm̄ nulli dat repugnāti ⁊ impugnāti fonte gratie interius i corde. ideo sic instituta sunt vt significarent semp ⁊ vniuersaliter.non aūt sanctificarent nisi accedenteo digne absq̄ omni fictōe. ¶ Postremo.qm̄ etsi verbū incarnatū sit fons gratie sacramētalis:aliqua tñ gratia sacramentalis fuit ante incarnationē.aliqua vero non nisi post spūs sancti missionē.quedam aūt medio mō se habens.hinc est q̄ oportuit sacramenta institui diuersimode. Nā ante incarnationē necessaria fuit ꝓpunctio penitētialis:⁊ generatio matrimonialis.ideo hec duo sacramenta nō de nouo instituit:sed ea a se instituta:⁊ naturali dictamini qđāmodo impressa cōsummauit ⁊ confirmauit in lege euangelica.dum penitentiā predicauit:⁊ nuptijs interfuit:⁊ legem coniugij approbauit:ꝑm q̄ colligitur ex diuersis euangeliū locis. Ante vero spūs sancti missionē.nec fuit plena spiritus sancti donatio ad ꝓfirmationem:⁊ nominis christi publicā ꝓfessionē.nec vnctio mentis plenaria ad euolationeꝝ.ideo hec duo sacramenta scz ꝓfirmationem ⁊ extremā vnctionem christus solum initiauit ⁊ insinuauit.cōfirmationē:manū puulis imponēdo:⁊ predicendo discipulos baptizādos spūsancto.vnctionem vero extremā discipulos ad curandum mittendo.qui infirmos vngebant oleo sicut dicit in marco. ¶ Medio aūt tpe ⁊ fuit regeneratio:⁊ ecclesie ordinatio:⁊ spūalis cibatio.ideo christus hec tria sacramenta.s. baptismi:eucharistie ⁊ ordinis:⁊ complete ⁊ clare instituit. Primo baptismū suscipiendo deinde formā dando:⁊ ceteris publicando. Ordinem vero dando primo potestatem ligandi ⁊ soluendi peccata humani generis.⁊ potestatē ꝓficiendi sacramentū altaris. Eucharistiā vero ꝓparando se grano fruméti.⁊ ꝓficiendo ⁊ dando imminente passiōe sacramentū corpis ⁊ sanguinis sui. Et iō hec tria sacramenta per christū distincte ⁊ integre deburunt institui:⁊ in lege veteri multipliciter figurari tanq̄ sacramenta substantialia noui testamenti:⁊ propria legislatoris verbi scilicet incarnati.

Capitulū. v.

¶ De sacramentorum dispensatione.

Et dispensatione vero sacramentoꝝ hoc tenendū est.q̄ potestas dispensationis sacramentoꝝ regulariter spectat ad solū genus humanū. ¶ In oibus autem sacramentis dispensandis.necessaria est in dispensante intentio. ¶ In aliquibus etiā necessario cum intentōe requritur ordo'sacerdotalis vel pontificalis. Pontificalis iuq̄ necessarius est dispensatiōi ꝓfirmatōis ⁊ ordinis. Sacerdotalis vero dispēsatiōi eucharistie:pnie ⁊ vnctōis extreme. Baptismꝰ aūt possunt tri preter ordinem sacerdotalē dispēsari de facto:maxime in articulo necessitatis. Dies aūt existentibus sacra dispēsari possunt

ecclesiam ⁊ extra. sed intra ꝑm veritatē ⁊ ad vtilitatē. extra vero nō ad vtilitatem. licet dispenset ꝑm veritatē. ¶ Rō aūt ad intelligentiā ꝓdictoꝝ hec est. Quia repatiuū ꝓnci piū nostrū: verbū. s. incarnatū inquantū deus ⁊ hō sacra instituit ad salutē hoim. ordinauit sicut ⁊ ꝓgruū fuit vt hoibus dispēsarētur ꝑ ministeriū hoim propter seruandam conformitatem dispensatoris ad saluatū: ē christum ⁊ ad ipm hoiem saluandū. Cū ergo saluator christus humanum genus saluauit ꝑm q exigebat equitas iuris: dignitas ordinis securitas salutis. optatus est enim saluti nostrā modo recto: ordinato ⁊ certo. hinc est q ꝑm hoꝝ trium exigentiā sacra cōmisit hominibus dispensanda. Primo igit q rectitudo iuris exigit: vt opera hois ꝑm q homo non fiant ꝓcipitanter: ⁊ opa hois vt ministri xpi aliquo modo referant ad christum. ⁊ opera hois vt ministri salutis aliquo modo referātur ad salutem vel in generali vel in ꝑtali. ⁊ dispensatio sacramētoꝝ est opus hois: vt rationalis: vt ministri xpi. ⁊ vt ministri salutis. hinc est q necesse est q fiat ex intentiōe. qua quis intendat facere qđ christus instituit ad humanā salutem. vel saltē facere qđ facit ecclesia. in quo clauditur in generali intētio ꝓdicta. q: ipsa ecclesia sicut sacra a christo accepit: sic ad fideliū salutem dispensat. ¶ Rursus q: ordo dignitatis exigit: vt maiora maioribus: minora minoribus: ⁊ media medijs cōmittantur. ⁊ quedā sunt sacra que ꝓcipue respiciūt excellentiā virtutis sue dignitatꝭ vt sacrm confirmationis ⁊ ordinis. quedā q̄ respiciunt indigentiā necessitatis. vt baptism⁹ ⁊ mrimoniū. quoꝝ vnum generat: alterū regenerat ad existentiam debitam. quedā aūt media: vt eucharistia: pnia: ⁊ vnctio extrema. hinc est q ꝓma tanq̄ supema nō possunt dispensari nisi ab epis ⁊ pontificibus q̄tum est de iure ꝓmuni: alia vero tanq̄ infima dispensari possunt a quibuscūq ordinibus et personis inferioribus. maxime i articulo necessitatis. qđ dico ratiōe baptismi. media vo a solis sacerdotibus: qui inter ceteros ⁊ inferiores personas sunt quasi in medio constituti. ¶ Postremo quia securitas salutis exigit: vt res sic fiat vt in dubium nō cadat. ⁊ null⁹ est qui certus sit de bonitate ⁊ credulitate dispensatoris. ⁊ idem ipse non est certus de se vtrum odio vel amore dignus sit. ideo si sacramenta dispensari solum possent a bonis: nullus esset certus de susceptione sacramēti. ⁊ sic oporteret semp iterari. ⁊ sic malitia vnius preiudicaret aliene saluti. Nulla etiā essz stabilitas in gradib⁹ hierarchie ecclesie nisi tantis. que maxime consistit in sacramentis dispensandis. ⁊ ideo congruū fuit vt sacramētoꝝ dispensatio cōmitteret hominibus non rōne sanctitatis q̄ variat ꝑm volontatē. sed rōne auctoritatis q̄ semp manet quantū ē de se. ac per hoc oportuit q: se extenderet ad bonos ⁊ ad malos. ad eos qui sunt intra: ⁊ ad eos q sunt extra ecclesiā. ¶ Verus q: extra vnitatē fidei ⁊ charitatis: q̄ facit nos filios ecclesie ⁊ mēbra: null⁹ pōt saluari. ió si sacra extra recipiant nō ad salutē recipiunt: q̄uis vera sint sacra. sed vtilia possunt fieri si q: redeat ad sctām mrem ecclesiā. vnicam christi sponsam: cuius filios trī xps sponsus reputat dignos hereditate eterna. ¶ Unde aug⁹ ꝯ donatistas. Ecclesia paradiso comparata i dicat nobis posse quidē baptismū eius hominem etiā foris accipe. sed salutem beatitudinis extra eā neminē vel ꝓcipere vel tenere. Mā ⁊ flumina de fonte paradisi sicut scriptura testatur etiā foras largiter manauerūt. nominatim quippe ꝓmemorant: ⁊ ꝑ q̄s terras fluant: ⁊ q: extra paradisum ꝓstitute sint oibus notū est. nec tamē in mesopotamia vl' in egipto: quo illa flumina pueniūt: est felicitas vite que in paradiso ꝓmemorat. ita fit vt cum paradisi aqua sit extra paradisum: beatitudo tm nō sit nisi intra paradisum. ¶ Sic ergo baptismus pōt esse extra ecclesiaz. munus aūt beate vite non n si intra ecclesiā reperitur que supra petrā etiā fundata est. que ligandi ⁊ soluendi claues accepit. ¶ Hec est

vna que tenet ⁊ possidet oēz sponsi sui ⁊ dñi potestatē. ꝑ quā ꝓiugalē potestatē etiā de angellis parere filios pōt. qui si nō supbiant in sortem hereditatis vocabunt. si vero supbiant extra remanebunt. ¶ Magis ergo q: ꝑ ecclesie honore atq; vnitate pugnam⁹. nō tribuamus hereticis quicqd apud eos eiusmodi cognoscimus. sed eos arguētes doceamus qđ extra vnitatē habēt non valere ad salutem: nisi ad eandē venerint vnitatē.

Capitulū. vi.

¶ De sacramentorum iteratione.

Et iteratione aūt sacramentoꝝ B tenendū est. q: licet cōmune sit oibus sacramentis non iterari sup eandez ꝑsonam ⁊ materiaz ⁊ ex eadem causa. ne fiat cōtumelia sacramento. ꝑaliter trī ria sūt sacramenta que non sunt aliquatenus iterāda scz baptism⁹: ꝓfirmatio: ⁊ ordo. In his nāq; tribus imprimit triplex caracter. interior: q non delet. inter quos caracter baptismalis retinet fundamentū: nec alij possunt imprimi nisi ille ꝑmitus imprimat. Cū si quis ordinat nō baptizatus nihil ꝓfuus efficitur. sed est totū de nouo faciendū. q: non intelligitur iteratū qđ ꝓstat non fuisse factū. ¶ Rō aūt ad intelligentiā premissoꝝ hec est. Quia ꝑncipiū nostrū repatiui: verbū scz incarnatū: licet ratione sue summe virtutis: ⁊ sapientie ⁊ bonitatis nihil agat inefficaciter: nihil icpte. nihil infructuose. potissime tamen hoc obseruare debet in nobilissimis operibus suis. cuiusmodi sunt illa per que reparatur genus humanū. Cū ergo sacramenta sunt de genere hmōi operoꝝ diuinoꝝ. hinc est q: cōmunelia qđāmodo fit eis qñ sup eandem materiā ⁊ ꝑsonā ⁊ ex eadem causa iterantur. q: ex hoc ostendit q: ꝓfuus dispensata fuerūt inefficacia: inepta ⁊ infructuosa. contra id qđ exigebat ipsius repatiui ꝓncipij virtus ⁊ sapientia ⁊ bonitas summa. que semp assistit ad operandū in illis ⁊ ꝑ illa sacramēta. ¶ Rursus qñ inter hec sacra repatia: in quib⁹ est generaliter efficacia diuine virtutis ad reparationem humani generis q̄dam sunt que trī introducta sunt ꝓpter remedia mororoz. quedam etiā nō solū ad hoc: sed ad statuendum: discernendū: ⁊ ordinandū in ecclesia hierarchicos gradus: ⁊ mo: bi possunt variari: expelli ⁊ iteꝝ introduci. gradus aūt ecclesie debent esse firmi: solidi ⁊ incōcussi. hinc ē q: sacramēta que respic ūt mo: boꝝ iterabiles: habent effectus trāscūtes. ac p hoc ⁊ iterabiles rōne nouse cause. sacra vero illa que respiciunt gradus hierarchicos. ⁊ status fidei ōter minatos: necesse est q: ꝑ ter effectus remediantes: aliquos effectus tribuāt pmanētes ad gradū ⁊ statū ecclesie distinctionē fixū ⁊ stabilē. Et qñ B nō ꝑt fieri ꝑ data naturalia. vel dona gratuita gratū facientia. necesse est q: fiat ꝑ aliqua signa: subtātie incorruptibili. s. anime incorruptibili: a ꝓncipio incorruptibili. ꝑm ꝓfomitatē ad incorruptibile: indeliberiter et gratis impressa. que caracteres appellant. qui qñ nunq̄ delent. ió nec iterari possunt. nec illa sacra in quib⁹ hmōi caracteres imprimunt. ¶ Postremo qñ triplex est status fidei ꝑm qđ habet fieri distinctio in pplo christiano i acie ecclesiastice hierarchie. s. status fidei genite: roborate: ⁊ multiplicate. Scōm primū fit distinctio fidelium ab incredulis. ꝑ scōm fit distinctio fortiū ab infirmis ⁊ debilibus. ꝑm tertiū fit distinctio clericoꝝ a laicis. hinc est q: illa sacramenta q̄ respiciunt triplicē fidei statū predictū dicuntur imprimūt. ꝑ quos indelebiliter impressos semp distinguit. ac p hoc nunq̄ iterari pnt. Cū ergo baptism⁹ respicit statū fidei genite in quo pplus dei distinguit ab incredulis vt israelite ab egiptijs. ⁊ ꝓfirmatio respicit statum fidei roborate. in quo distinguitur populus fortis ab infirmis. sicut pugiles ab his qui ad pugnā nō sunt idonei. ⁊ ordo respicit statū fidei multiplicate: in quo distinguit clerus a laicis. sicut leuite ab alijs tribubus. hinc est q: in his trib⁹ sacramentis characteres imprimunt. Quia vero distinctio ppli a nō ppl'o: ꝓma ē ⁊ radicalis. hinc ē q: dicta

rter baptismalis est fundamentū oiuz aliorū characterū. ⁊ ideo illo nō substrato nihil potest superedificari. ac per hoc oportet de nouo fieri. si aūt ille substernat alij impmi pōt. nec vnq̄z vlterius iterādi sunt. nec sacra tria ꝓdicta que hoc imprimūt ex causa aliqua iterant. ⁊ grauis de facto iterāntib⁹ debet pena imponi. propter diuini contumeliam sacramenti. licet alia q̄ttuor ex causis diuersis pcessint sine sui contumelia iterari.

Capitulum vij.

¶ De integritate baptismi.

Nunc septimo loco restat videre de integritate vniuscuiusq; sacramento: que cum sint in numero septi formi: primo dicendū est de baptismi integritate. qō est ianua oiuz aliorū sacramentorum

¶ De integritate igit sacri baptismi hoc tenendum ē. q̄ ad hoc q̄ aliqs baptizet vere ⁊ plenarie grie expressio formę vocalis a dño instituit: que est hec. Ego te baptizo in noie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti amen: absq; omnissione vocabuli: ⁊ sine interpositione vocabuli. absq; ꝓpositionis ordinis supradicti. ⁊ sine cōmutatiōe nois ꝓtari. Regrit etiam mersio vel ablutio p elementū aq in toto corpore vl saltē in digniori pte. ita q̄ expressio ⁊ mersio fiat ab vno ⁊ eodē: ⁊ in eodē tpe. quibus occurrentib⁹ si nō fit fictio in baptizādo datur ei gra regenerās: rectificās ⁊ purificāns ab omni culpa. Ad vt efficacius fiat catheclismus ⁊ exorcismus tamq̄z ꝓparatorij ꝑmittuntur tam in paruulis q̄z in adultis. ita tn̄ q̄ in adultis requirit fides propria. in paruulis sufficit fides aliena. ¶ Rō autem ad intelligentiam predictorū hec est. Quia cū principiū nostrū reparatiuū: verbū. s. incarnatū tamq̄z ꝑfectissimū ⁊ sufficientissimū principiū reparare habeat gen⁹ humanum p medicamēta sacramentorum. ita q̄ nihil sit in eis superfluum nihil inordinatū. nihil etiā diminutum. ita disponere debuit q̄ sacramentū baptismi ⁊ alia integrarent ꝑm q̄ exigebat sua virt⁹. nostra salus: ⁊ etiā noster mod⁹. Tn̄ q̄ virtus nos repanos: est virtus totius trinitatis. quā sancta mater ecclia credit in animo: confitet in verbo. ⁊ profitet in signo: sub trium personarum distinctiōe ⁊ ꝓpietate: ordine ⁊ origine naturali. est etiam virt⁹ passiōis xpi qui mortuus ⁊ sepult⁹ fuit. ⁊ die tertia resurrexit. hinc est q̄ ad hoc exprssiones in sacro qō primū oiuz sacramētorum ē. ⁊ in q̄ ꝑmo ⁊ principaliter hec virt⁹ opat: debuit fieri expssio trinitatis dicta ꝓpria ⁊ ordinata noiatione: q̄tū est de forma cōmuni. Iz in tpe primitiue ecclie potuerit fieri in noie dñi. in quo intellectus claudit tot⁹ trinitatis. Debuit etiā fieri ꝓpria ⁊ ordinata nōiatio ꝑbi baptizādi: cū trina mersione: ad expressiones mortis dñi ⁊ sepulture: ⁊ resurrectionis post triduū facte: q̄tū est de congruitate. Et q̄ sil opat vtraq; virtus. ⁊ in vno dño saluatore: vtrūq; horuz debet fieri ab vno ⁊ eodem simul ⁊ eodē tpe: propter sciendā vnitatem in sacro. ⁊ significādā vnitatē in nro mediatore. ¶ Rursus q̄n salus nostra requirebat indoari per regenerationē seu renouationē in esse gre cōferentis spūale esse: abstergendo immundicia: effugando tenebras. ⁊ refrigerando concupiscētia. que vniuersaliter labefactat omnē horiz descendentē seminaliter ab adam. hinc est q̄ sacramentum primum qō est regeneratiuū: debuit fieri in elemento qō haberet conformitatē ex naturali representatione ad triplicē effectū ꝓdictum gre inchoantis nram salutē. Tn̄ ergo aqua sua puritate mundat sua ꝓprietate luminis est delatiua. sua frigiditate refrigerat. ⁊ maxime cōmunis est omnibus inter oia liqda. hinc est q̄ sacramentum regeneratōis nre ꝓpficiebat qō cōfirmatur hō vt pugil ad nomen dñi audacter ⁊ publice cōfitendū. ¶ Rō aūt ad intelligentiā predictorum hec est. Quia reparatiuū principiū nostrū: verbum. s. incarnatū sicut eternaliter cōceptū est in corde ꝑris ⁊ temporaliter in carne sensibiliter apparuit hominibus. sic neminem reparat nisi ipsum ⁊ corde credendo cōcipiat. ⁊ creditū exterius cōfitendo depromat cōfessione debita: cuiusmodi est confessio veridica. veritate plena. que non tn̄ est veritas speculatiua: verum etiam practica.

¶ Hec aūt est in qua nō tn̄ est adeqtio intellectus sermonis ⁊ rei. verūetiam in q̄ tot⁹ homo veritati cōformatur: ꝑm intelligentiaz rōnis. ꝑm cōplacentiam voluntatis. ⁊ ꝑm adherentiam virtutis. vt sit ex toto corde: tota aia: ⁊ tota mente. sit ex corde puro: conscientia bona. ⁊ fide non ficta. ⁊ talis est confessio integra: placida ⁊ intrepida. vt sit integra ratione eius de quo est. placida ratione ei⁹ coram quo fit. intrepida rone eius a quo fieri hz illa confessio. Tn̄ q̄ ad hoc hō pusillanimis non est idone⁹ nisi p manū supne gratie cōfirmetur. ideo ad hoc sacramētū cōfirmatōis fuit diuinitus institutum: tamq̄z immediate sequens baptismum. Quia ꝑ hoc finis imponit necessitatem his que sunt ad finē. ideo integrari debet hoc sacramentū ꝑm exigentiam cōfessiōis predicte: ⁊ suarū ꝓditionū: trīū vidēlicet predictarū. ¶ Primo q̄ qn̄ cōfessio hec debet esse integra. ⁊ integritas ꝓfessiōis nō est nisi quis ꝓfiteatur dñm xp̄m hoiem pro horibus crucifixū: eundēq; verū dei filiū incarnatū in trinitate ꝑfecta ⁊ spūssancto p oia coequalem. hinc est q̄ in forma vocali non tn̄ fit expssio actus confirmādi. verūetiā ipsius signi crucis. ⁊ nominis beatissime trinitatis.

¶ Amplius q̄ cōfessio debet eē placida rone eius coram quo fit. ⁊ fieri hz coram deo ⁊ hominibus. ⁊ deo nō pōt placere nisi assit lumen intelligentie ⁊ nitor ꝓscie. nec proximis nisi assit odor bone fame ⁊ vite honeste. ideo ad horz designationem in elemēto exteriori cōmiscetur oleū oliuarum. qō est nitidū: ⁊ balsamum qō est odoriferū. vt p hoc significet q̄ cōfessio ad quā hoc sacrm ordinat ⁊ disponit cōiunctū hz habere nitorē cōscientie ⁊ intelligentie: cū suaui odore tam vite q̄z fame ne cōtrarietas aliqua sit inter linguā ⁊ ꝓsciam. vel inter linguā ⁊ famā propter quā tal confessio nō acceptetur ab homine: nec approbet a dño. ¶ Postremo q̄n talis cōfes-

flio debet esse intrepida: vt nec pudore nec timore dimittat quis dicere veritatem: & tpe p secutionis christi ignominiosam mortem christi in cruce confiteri publice formidat quis & erubescit: precipue horrens incidere in consimilem penam & ignominiaz passionis: & huiusmodi timor & pudor potissime apparet in facie. & maxime in fronte. ideo ad omnez verecundiam & formidinez propulsandā: & manus protestatiua imponit que ꝓfirmet: & crux fronti imprimit vt non erubescat eam publice cōfiteri. nec formidet pro cōfessiōe nominis christi: si opus fuerit quātācunqz penam vel ignominiam sustinere. tanqz verus pugil vnctus ad prelium: & tanqz strenuꝰ miles ferēs in fronte regis sui signum: & crucis eiꝰ triūphale vexillum. cuz quo paratꝰ sit penetrare hostium cuneos securus. Nō enī potest crucis gloria libere predicari: si crucis pena & ignominia formidetur. iuxta qđ sanctus dicebat andreas. Ego si crucem expauescerem: gloriam crucis minime predicarem.

Capitulum ix.

¶ De integritate eucharistie.

Et sacramento eucharistie hoc tenēdum est: qꝺ in hoc sacramēto verus christi corpus & verus sanguis: non tm̄ significat: verūetiam veraciter ꝓtinetur sub duplici specie. panis. s. & vini. tanqz sub vno & non sub duplici sacramento. hoc autē est post consecrationem sacerdotalez: que fit in prolatiōe vocalis forme a dño institute super panem. s. hoc est corpus meū. sup vinum vero. Hic est calix sanguinis mei. quibꝰ ꝙbis cū intentiōe cōficiēdi a sacerdote ꝓlatis: trāsubstantiat vtrūqz elementum ꝑm substantiam in corpus & sanguinem iesu christi. remanentibus speciebus sensibilibus. in quarum vtraqz continet totaliter: non circūscriptibiliter nec localiter. sed sacramentaliter totꝰ christus. In quibus etiā ꝓponitur nobis vt cibus. quem qui digne accipit non solū sacramentaliter: verūctiam per fidē & charitatem spūaliter manducando: corpori christi mystico magis incorporat: & in seipso reficitur & purgat. qui vero indigne accedit: iudicium sibi manducat & bibit. non dijudicāns scilicet mum corpus christi. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictorum hec est. Quia principiū nostrum reparatiuum: verbum. s. incarnatum & sufficientissimum est in virtute: & sapientissimum est in sensu. ideo sic nobis cōtulit sacrā ꝑm qꝺ exigit sapientia & sufficiētia sua. ¶ Et quia sufficientissimuz est: ideo largiendo medicamenta mirabilium & charismata gratiaz non tm̄ instituit sacrm̄ qđ nos in esse gratie generaret: vt baptismus: & genitos augmentaret & roboraret: vt confirmatio. verumetiā quod genitos & augmentatos enutriret: vt sacramentum eucharistie. propter quod hec tria sacramēta omnibus dantur qui accedūt ad fidem. Cum̄ ergo nutrimentum nostrum quantum ad esse gratuitū attendit in vnoqz qz fidelium p cōseruationē deuotiōis ad deum: dilectiōis ad ꝓximum. & delectatiōis intra seipsum. & deuotio ad deū exercet p sacrificij oblationem. dilectio ad ꝓximū p vnius sacramenti cōmunionem: & delectatio intra seipsum: per viatici refectionē. hinc est qꝺ principium nostrū reparatiuū istud sacrm̄ eucharistie dedit in sacrificium oblatiōis. & sacramentum cōmuniōis: & viaticū refectiōis. ¶ Ex vero principiū nostrū reparatiuū nō tm̄ ē sufficientissimum. verūetiā sapientissimum. cuꝰ est oia agere ordinate. ideo sic dedit & disposuit nobis sacrificium: sacrm̄ & viaticum exhibere. ꝑm qꝺ cōpetit tpe gratie reuelate. statui vie: & capacitati nrē. ¶ Primo igit qm̄ tpus gratie reuelate requirit qꝺ iaz non offerat oblatio qualiscūqz. sz pura: placida: & plenaria. & nulla alia oblatio ē talis nisi illa que in cruce fuit oblata. s. christi corpꝰ & sanguis hinc est qꝺ necessario oportet ihoc sacramēto: non tm̄ figuratiue: verumetiam veraciter corpus christi tanqz oblationē huic tpi debitam ꝓtineri. ¶ Silr qꝺ tpi gratie ꝓpriat qꝺ sacramentū cōmuniōis & dilectiōis: nō tm̄ sit cōmunionē & dilectionem significans. verūetiam ad illā inflamāo. vt efficiat qđ figurat & qđ maxime nos inflāmat ad dilectionem mutuam: & maxime vnit membra: est vnitas capitis. a quo p vim amoris diffusiuam: vnitiuā & transformatiuā: manat in nos dilectio mutua. hinc est qꝺ in hoc sacramento continetur verū christi corpus & caro imaculata. vt se nobis diffundens: & nos inuicem vniens: & in se transformans p ardentissimā charitatē. per quā se nobis dedit. se ꝑ nobis obtulit: & se nobis reddidit. & nobiscum existit vsqz ad finez mūdi. ¶ Per hūc etiā modū refectio cōpetens statui gre: est refectio spiritualis: cōmunis & salutaris. Refectio autem spūs est verbū vite. ac p hoc refectio spiritualis ipsius spūs in carne est ꝙbum incarnatum. seu caro verbi. que cibꝰ est cōmunis & salutaris. quia licet sit vna: omnes tm̄ saluātur per ipsaz. Quia ergo non est dare alium cibum spūalem cōmunē & salutiferū: nisi ipz verum corpus christi. hinc est qꝺ necesse é ipsum in hoc sacramento veraciter esse cōtentum: exigēte hoc pfectiōe sacrificij placatiui: sacramenti vnitiui: & viatici refectiui. que debent esse in tpe noui testamenti. & gre reuelate: & veritatis christi. ¶ Rursus quia statui vie non competit christum apte videre propter velamen enigmatis: & propter meritus fidei. nec conuenit christi carnē dentibus attractare. & propter horrorē cruditatis. & propter imortalitatem ipsius corpis. ideo necesse fuit corpꝰ & sanguinem christi tradi velatum sacratissimis symbolis: & similitudinibꝰ cōgruis & expressis. Et qm̄ nihil magis idoneum est ad refectionē qz cibus panis: & potus vini. nihil est etiam magis idoneū ad significationem vnitatis corpis christi veri & mystici: qz panis factus de mundissimis granis: & vinum expressuz de purissimis acinis in vnum collectis. ideo sub his spēbus magis qz sub alijs debuit hoc sacrm̄ exhiberi. Et qꝺ christus sub illis speciebꝰ esse debebat. non ꝑm mutationem factā in ipso: sz potius in eis. ideo ad prolationē duplicis verbi pre dicti. in qua ifinuat exitia christi sub spēbus illis fit cōuersio substātie vtriusqz in corpus & sanguinē: remanentibus solis accidentibꝰ tanqz signis ipsius corpis cōtentiuis & etiam expressiuis. ¶ Quia vero corpꝰ christi beatū & gloriosum non pōt diuidi in ptes suas. nec separari ab alia. neqz a diuinitate summa. ideo sub vtraqz specie est vnus christus & totus & indiuisus. s. corpus & aia: & deus. ac per hoc vtrobiqz est vnum & simplicissimum sacramentum. continens totum christū. ¶ Et qm̄ qlibet pars specici significat corpꝰ xpi. hinc ē qꝺ totum sic est in tota specie. qꝺ in qualibet eius parte. siue sit integra: siue diuisa. ac per hoc non est ibi vt circūscriptum. vt occupās locum. vel habens situ. ut perceptibile per aliquem sensum corporeum & humanū. sed oēz latens sensum vt fides habeat locum & meritum. Propter quod etiaz vt nō deprehēdat accidentia illa habent oēm operationē quaz etiam habebāt prius. licet sint pter subiectuz q̄diu cōtinent intra se christi corpꝰ: quod quidem est q̄diu durant in suis proprietatibus naturalibus. & sunt idonee ad cibādum. Postremo qm̄ capacitas nra ad christum efficaciter suscipiendū non est in carne: sed in spū. nō in vētre: sed in mēte. & meus christū non attingit nisi per cognitionē & amorē. p fidem & charitatē. ita qꝺ fides illuminat ad recogitationem vel recordationem. & charitas inflāmat ad deuotionē. ideo ad hoc qꝺ aliqs digne accedat. oportet qꝺ spūaliter cōmedat: vt sic christi p recordationē fidei mastice: & per deuotionē amoris suscipiat. per quem non in se trāsformet christū. sed ipse potiꝰ trāsicia tur in eius mysticū corpus. Propter quod manifeste colligit: qꝺ qui tepide: indeuote: & inconsiderate accedit. iudicium sibi manducat & bibit. qꝺ tanto sacramento grauem̄ iacit. Et ideo consilium est hīs qui se sentiūt minus mundos mente vel carne: vel etiam indeuotos. vt differant quousqz parati ad esum veri agni mundi: deuoti: & circūspecti accedant. Propter quod etiaz hoc sacramē

rum p̄ceptū est celebrari cū solēnitate p̄cipua. tam quātū ad locū: q̄z etiā ad tempus. ⁊ quantū ad verba ⁊ orationes. ⁊ quantum ad vestimenta in celebratione missarū. vt tā ipsi sacerdotes conficientes: q̄z etiam suscipientes percipiant gratie donum: per quam purgentur: illuminent: perficiant: reficiant: viuificentur: ⁊ in ipsum dīm Xpistum per excessum amoris ardentissime transferantur.

Capitulum x.

¶ De integritate penitentie.

Est sacramento penitentie hoc tenendum est. q ipsa est secūda tabula post naufragium. ad quā naufragans p mortale petū recurrere potest: q̄z diu est in statu p̄ctōis vite: quandocūq; ⁊ quotiēscūq; diuinā clementiā voluerit implorare. Ipsi⁹ aūt partes integrales sunt cōtritio in animo. confessio in vbo: ⁊ satisfactio in facto. ex qui bus tunc pma integrat: cū petēs odiū mortale culpam perpetratā: ⁊ facto deserit: ⁊ vbo ac culat: ⁊ animo detestat. p̄ponēs nunq̄z itē rare peccatum. Alio aūt debito mō cōcurrēte ibus cum absolutione facta ab eo in quo est oxdo: clauis: ⁊ iurisdictio. absoluitur homo a peccato: ⁊ reuult ecclesie. ⁊ reconciliat dño sto: mediante clauē sacerdotali. p cui⁹ etiam iudicium nō tm̄ fieri habet absolutio: verum etiam excōmunicatio ⁊ relaxatio. que p̄priē habet fieri ab epō: tanq̄z ab ecclesie sponso. ¶ Ratio autem ad intelligentiam p̄dictorū hec est. Quia principiū nostrum reparatiuū verbum. s. incarnatum: coipso q verbum est fons veritatis ⁊ sapientie. coipso q incarnatum: fons est pietatis ⁊ indulgentie. ideo repare debet genus humanum per medicamenta sacramentoz. ⁊ p̄cipue p̄tra mortuz p̄cipuū. qui. s. est mortale peccatū. iuxta q decet pontificem piū. medicū peritū: ⁊ iudicem equum. vt sic in curatione nostra appareat verbi incarnati summa clemētia: ⁊ summa prudentia: ⁊ summa iusticia. ¶ Primus igit: qm̄ in curatione nra a mortali culpa per penitentiaz: apparere debet ipsi⁹ dñi pontificis pijssimi summa clementia. ⁊ summa clementia pontificis superexcedit omnia peccata humana: qualiacūq; ⁊ quātacūq; sint: ⁊ quotienscunq; fuerint perpetrata. hinc est q peccantes suscipe ad veniā est ipsius pontificis clementissimi. nō solū semel nec bis. sz quotienscunq; suppliciter implorauerit clementiam dei. Et q diuina clemētia tūc vere ⁊ suppliciter implorat: qñ interuenit penitentie lamentum. ⁊ ad hoc pōt homo se cōuertere: q̄z diu est in statu p̄ctōis vite. q: conuerti bilis est in bonum ⁊ in malū: hinc est q quātumcūq; ⁊ qñcūq; ⁊ quotienscunq; peccator peccauerit. ad sacramentum penitētie potest habere refugium. per quod sibi fiat remissio peccatorū. ¶ Rursus quia in curatione nostra debet apparere ⁊ manifestari ipsius dñi medici peritissimi summa prudentia. ⁊ prudētia medici est in adhibēdo remedia cōtraria. per que non tm̄ mortē auferat. verūetiam p̄scindat causa: ⁊ cū peccet in deū delectatione: cōsensu. ⁊ ppetratiōe. s. in corde ore: ⁊ opere. hinc est q prudentissimus medicus instituit: vt p̄tra dei ordinationem peccatoris sm̄ triplicem vim. s. affectiuam: interpretatiuam ⁊ operatiuaz. que fit per delectationis cōplacentiā occultaz: esset reformatio penitentie sm̄ triplicem vim p̄dictā. p dolorio penitentiam cōceptā: in corde p cōpūctionem expressam: in ore p cōfessionē. cōsummatam: in opere p satisfactiones. Et quia omnia petā mortalia ab vno deo auertūt. ⁊ vni gratie opponuntur. ⁊ vnā principalem boīs rectitudinem peruertūt. hinc est q ad hoc q penitentie medicamentū sit sufficienter ex suis partib⁹ integratū: necesse est q penūctia habeat de omnib⁹ peccatis: ⁊ quātū ad p̄teritum p displicētiā de ppetrato. ⁊ quātū ad p̄sens per cessationē de ppetrādo. ⁊ quātum ad futurū p̄ pposituz nunq̄z recidiuādi. vel in idē vel in aliud genus peccati. vt sic totaliter recedēdo a culpa p penitētiā: diuina grā suscipiat: per quam obtineat venia omniū p̄cōrum. ¶ Postremo qñ in curatione nra manifestari debet ipsius dñi iudicis recta iusticia. ⁊ ipsius in ppria persona non est iudicare ante iudiciū vltimū ⁊ finale. ideo ad particularia iudicia ante finez iudices debuit cōstituere. ⁊ quia iudices isti inter deum offensum: ⁊ hoiem offendentez sunt quasi intermedij. vt proximi dñi sto: p̄positi pplo. dño autem illi p̄cipue sunt, primi ⁊ familiares rōne officij. qui sunt eius p̄cipue ministerio cōsecrati. s. sacerdotes. ideo ojb⁹ in sacerdotali ordine constitutis: ⁊ solis: dat ptās duplicis clauis. s. clauis scientie ad discernendū ⁊ clauis que est potestas ligandi ⁊ soluendi ad dijudicandum. ⁊ absolutionis beneficiuz impendendum. Quia vero p̄pter ꝓfusionem vitandam nō glibet cuilibet est p̄latus in ecclesia militante. cū ipsa ecclesiastica hierarchia debeat esse sm̄ potestatē iudiciariaz ordinata. ideo hec ptās ligandi ⁊ soluendi cessa est primo: vni primo ⁊ summo sacerdoti. cui collata est tāq̄z summo capiti potestas vniuersalis. ⁊ deinde sm̄ particulares ecclesias diuiditur in partes. ita q primo in epōs deinde in p̄sbiteros descendit a capite vno Ideo licet vnusquisq; sacerdos habeat ordinem ⁊ clauem. ad eos tamen vsus clauis tātum se extendit: qui sibi ordinarie sunt subiecti. nisi sibi ab eo qui habet iurisdictionez ordinariā cōmittat. Cum vero illa iurisdictio sit p̄cipaliter in capite sununo: ⁊ deinde in episcopo. ⁊ postremo i sacerdote curato. potest quidem a quolibet eorum cōmitti alteri. sufficienter quidem ab infimo. magis a medio ⁊ maxime a sup̄emo. Et q in pontifice summo: ⁊ etiam in epīo est hmōi iurisdictio. non tm̄ ad iudicandum inter deum ⁊ hoiem in occulto. verumetiā ad iudicandum inter hominem ⁊ hoiem in aperto: tanq̄z in illis quib⁹ cōmissum est ecclesie regimen ⁊ custodia. sicut sponso cōmittit sponsa. hinc est q gladium habent p̄lati: quo possunt per cutere ad iuris defensionem in excōicatione. ⁊ ptātem largiendi de thesauris meritoz ecclie. quos habent repositos ⁊ cōmendatos tam a capite ēq̄z a membris. ⁊ hoc in relaxatione: vt sic tanq̄z veri dei iudices ligandi ⁊ soluendi integram possideant ptātem. per quam impenitentes feriant. ⁊ compescant rebelles. ⁊ nihilominus absoluant ⁊ reconciliēt deo ⁊ sancte matri ecclesie veraciter penitentes.

Capitulum xi.

¶ De integritate vnctionis extreme.

Est sacramento extreme vnctiōis in summa tenēdū ē. q ipsa est sacrm exeuntiū ex hac vita. p̄parans ⁊ disponens ad sanitatem pfectam. Valet etiā ad delenda venialia. ⁊ ad recuperandā sanitatem p̄sentē si infirmo expediat. Ad hui⁹ aūt sacramenti integritatez requirit oleum simplex: sed cōsecratum. vocalis exp̄ssio orationum. inunctio infirmi in septē partib⁹ determinatis. s. in oculis: auribus: naribus: labijs: manibus. pedib⁹: ⁊ lumbis. Nec debz illud sacramentum dari nisi adultis: ⁊ postulantibus: iminente periculo mortis. ⁊ hoc p manū ⁊ ministeriū sacerdotis. Ex quo colligit q inter hoc sacramentuz ⁊ cōfirmationē est differentia septiformis. s. in efficacia: i materia. in forma. in suscipiente: in dante in loco ⁊ in tpe. ¶ Ratio autem ad intelligentiam p̄dictorum hec est. Quia principiū nostrū reparatiuū: verbum. s. incarnatum nos reparat inquantum mediator dei ⁊ hominuz: homo dñs tuus iesus. ⁊ inquantum iesus habet saluare. inquantum autem dñs tuus⁹ habet vnctionis gratiam in alios deriuare. hinc est q ipsius est in sacramentis suis: vnctionē membris suis tribuere salutarem. Quoniaz autem anima ad hoc q pfecte sanet: indiget triplici genere sanitatis. s. ad strenuitatē actionis: ad suauitatem contemplationis: ⁊ ad felicitatem comprehensiōis. ⁊ prima est in tantium in aciem eccl'ie. secūda est p̄sidentiū in eadem: quorum est alios erudire. ⁊ tertia est exeuntium de eadez per mortē. hinc est q nō solum vnctionem sacramentalē instituit dñs in cofirmatione. verūctiam mediā in ordine pontificali: ⁊ extremam imminente periculo

motio. Cū ergo finis imponit necessitatez hijs que sunt ad finem: hinc est q̄ ꝑm exigentiam huius finis debet hoc sacramentū operari. debet etiam integrari: suscipi ⁊ dispensari. ¶ Primum igit q̄ huius sacramenti operatio debet regulari a fine: ⁊ finis est: q̄ introductum est ad salutem felicitatis perpetue facilius ⁊ expeditius cōsequendā. ⁊ hoc fit per deuotionem sursum leuanté. ⁊ p exonerationem a culpis venialib⁹: ⁊ alijs leḡlis que deorsum deprimūt. hinc est q̄ sacramentū istō efficaciam habet ⁊ ad deuotionem excitādā ⁊ ad venialia dimittenda: ⁊ ad pcōrum scoriam facilius abolendam. Et quia plurib⁹ infirmis expedit adhuc viuere ad suorum cumulum meritorum. hinc est q̄ sacm illud ⁊ animā vigorando in bono: ⁊ exonerando a malo. frequenter etiam alleuiat a morbo. Et hinc est quod dicit beatus Jacob⁹. q̄ oratio fidei saluabit infirmū: ⁊ si in peccatis fuerit dimittentur. ¶ Rursus q̄ huius sacramēti institutio debet esse ꝑm exigentiam finis. ⁊ hic est acquisitio spiritualis salutis per remissionem culpaz. ⁊ hec salus respicit sanitatem ⁊ munditiā cōscientie interioris. ꝑm quaz iudicat ille iudex celestis. hinc est q̄ in isto sacramento debet esse oleū simplex ⁊ ꝑfectum. quia sanctitatē ⁊ nitorē designat in habitaculo cōscientie. Quia vero super istaz salutem mortalis hō nō habet prātem. hinc est q̄ oratio ⁊ forma vocalis exprimit p verbū deprecatiuū: ad impetrandū gr̄e donum. Et quoniā anima infirmitates spūales ꝓtrahit in corpore ꝑm quatuor virtutes ipsi⁹ corpis regitiuas. s. sensitiuā: interpretatiuam: generatiuam: ⁊ progressiuaz. hinc est q̄ membra hijs virtutibus deseruientia sunt ungenda. Ea igit quinq; sunt mēbra deseruiētia quoq; sensibus. s. oculi visui. aures auditui. nares olfactui: manus tactui. ⁊ os gustui. ⁊ etiam alij futuri. s. interpretatiue. ⁊ pedes deseruium progressui. ⁊ lumbi generationi. q̄ genitalia indignum ⁊ pudendum est cōtrectari ⁊ etiam nominari. hinc est q̄ inunctio debet fieri in septem locis predictis: vt sic disponat hō per hoc sacramentū ad plenitudinē sanitatis per delectionem oīs venialis pcī. ¶ Postremo q̄ istius sacraméti susceptio a fine depēdet. ⁊ finis est velocior transitus ad celum: ꝑ depositionem oīuz venialiū: ⁊ cōuersionem mentis ad deum. ideo nō debet dari nisi adultis. qui venialiter peccant. nec aliqb⁹ nisi perennibus qui deuotiōe surſuz eriguntſ. nec aliquibus nisi in periculo cōstitutis: ⁊ quasi mutāsitu ad aliū statū. Et q̄ hoc sacramentū est pericitantiū. ⁊ tamen habet materiam sacram. s. oleum cōsecratū. hinc est q̄ ꝓpter periculum euitandū cōmuniter cōmitti debet sacerdotib⁹: ⁊ ꝓpter cōsecrationem olei nō est nisi a cōsecrato manib⁹ contrectanduz. Ex variatione igit finis in confirmatiōe: ⁊ vnctiōe extrema: orit diuersitas in efficacia: in materia: ⁊ in forma. in loco ⁊ in pte: in suscipiente ⁊ in dispensante. In efficacia: q̄ illud sacramentum disponit ad melius agonizandum. hoc ad celerius euolandum. In materia q̄ illud in oleo permixto balsamo: hoc vero in oleo puro. In forma: q̄ illud in idicatiua. ꝺ vero in depcatiua. In loco: q̄ illud in frōte: hoc vero in multiplici parte. In pte: quia illud in sanitate. hoc vero in egritudine. In suscipiente: quia illud non solum adultis. verūetiam pueris. hoc vero tm̄ adultis. In dante. quia illud ab epis. hoc aūt a sacerdotibus q̄ buscunq;. Et hec omnis diuersitas a fine ꝓcedit. quia sicut claruit diuersitas in finibus proximis diuersitatem introducit in his que ad fines illos habent finaliter ordinari.

Capitulum xij.

¶ De integritate ordinis.

De sacramento ordinis hec insuma tenenda sunt. q̄ ordo est signaculum qdam quo spūalis potestas traditur ordinato. Licet aūt ordo sit vnus de septem sacramentis: septiformis tm̄ est ordinis gradus. Primus est in hostiarijs. secundus in lectoribus. tertius in exorcistis. quartus in acolitis. quintus in subdiaconib⁹. sextus in diaconibus. septimus in sacerdotib⁹. Dis aūt quasi per modum cuiusdam ꝓparatorij supponit clericalis tonsura: ⁊ etiam psalmistatus. per modū aūt complementi superponitur epatus: patriarchatus: ⁊ etiam papatus. a quibus manant ordines. ⁊ dispensari debent sub debitis signis. taz ex parte viuus: q̄z ex parte audientis: solēnitate debita nihilominus obseruata: quantum ad tempus locum: officium ⁊ personā. ¶ Ratio autez ad intelligentiā predictoū hec est. Quia p̄n cipium nostre repatiuū. verbū. s. incarnatum q̄ vt deus ⁊ homo sacramentorum medicamenta ad salutem hoiuz instituit ordinate: discrete: ⁊ potestative. ꝑm exigentiam sue bonitatis: sapientie ⁊ virtutis. hinc est q̄ ipsa medicamenta sacramentoz cōmisit hominibus dispensanda. non qualiter cuīqz sed eo modo quo erigebat ordo: discretio: ⁊ ptās. Oportuit ergo aliqs personas ad huiusmodi officium exequēdū distingui ⁊ segregari. quibus ordinario iure potestas huiusmodi cōmitteretur. Et q̄ hmōi discretio non debuit fieri nisi per signa sacra. cuiusmodi sunt sacramēta. hinc est q̄ debuit esse aliqō sacramentuz quod esset sacrum signaculum: ordinatiuum distinctiuum: ⁊ potestatiuum: ad sacramenta cetera dispensanda: modo distinctiuo: potestatiuo: ⁊ ordinatiuo. Et ideo ordo diffinitur signaculum qōdam in quo spiritualis potestas traditur ordinato. ita q̄ simul in eius notificatione clauduntur tria predicta. ex quib⁹ colligi possunt in summa que ad integritatē ordinis exiguntur. ¶ Primuz igitur q̄m ordo est signaculum distinctiuum ⁊ sequestratiuum ab omni pplo. vt quis totaliter diuino sit culturi mancipatus. ideo ordines precedit distinctio quedam in tonsura ⁊ corona. per quam intelligitur appetitum tpaliū resecatio: ⁊ mentis elevatio ad eterna: vt totus oī datur clericus deputatus esse ad diuinuz cultum. ⁊ ideo dicit in susceptione corone. dīs pars hereditatis mee. Et q̄ talis debet esse instructus in diuinis laudibus: que maxime consistunt in psalmis. ideo psalmistatus tāq̄ preambulans ceteros ordines antecedit. quez tamen largo modo ꝓ fidoueus iter ordines numerauit. ¶ Scōo vero: q̄ ordo est signaculum ordinatiuū. ⁊ in seipso etiam est ordinatum. ⁊ ordo consistit in graduum disparitate ⁊ distinctione completa: ꝑz q̄ exigit septiformis gratia. ad cuius dispensationez sacramētum ordinis principaliter ordinat. hinc est q̄ septem sunt ordines gradatim ordinati vsq; ad sacerdotiuz. in quo status est ordinum. q̄ ipsius est consecrare sacramentū corpis dñi. in quo est plenitudo omnium gratiarum. vnde alij sex sunt tanq̄z subministratiui. ⁊ q̄si gradus quidam: per quos ad th:onū ascēdit salomonis. Qui ⁊ sex sunt ꝓpter numeri pfectionē. quia senarius est primus numerus perfectus. ⁊ ꝓpter hoc q̄ sic exigit pfectio ⁊ sufficiētia officij ministrandi. Haz os aliquos mistrare quasi a remotiori. aliquos a propiquiori. ⁊ aliquos a proximo: vt nihil desit ministerio ordinato. Et q̄ quodlibz horum ministeriorum geminat ꝑm actum purgandi ⁊ illuminādi. hinc est q̄ sex sunt ordines ministeriales. ⁊ septimus omnium pfectissimus: in quo altario conficit sacramentum. qui consummat in ordine vno tanq̄z in termino vltimo ⁊ completo. ¶ Postremo quia ordo est signaculū potestatiuuz: non tm̄ respectu aliorū sacramentoz dispensandoꝝ verūetiam respectu sui. ⁊ potestas super potestatem est potestas excellens. ideo sibinde tm̄ cōpetit potestas simplex. cuiusmodi est in ordine simplici. verūetiam eminentia ptātis cuiusmodi est in his quorum est ordines ordinare ⁊ dispensare. Et quia excellentia quanto magis descendit: tanto magis dilatatur. ⁊ quanto magis ascendit: tāto magis vnit. hic est q̄ plures sunt episcopi. pauciores archiepi. pauciss̄imi pr̄iarche. ⁊ vnus pater patrū: q̄ papa meruo appellat: tanq̄z vnus primus ⁊ summ⁹ pater spūalis oīuz patrum. imo omnium fideliū. ⁊ hierarchia precipu⁹. sponsus vnicus: caput indiuisum. pontifex

summus. dñi vicarius. fons ⁊ origo ⁊ regula cunctorum principatuū eccl'asticorum. a quo tanq̄ a summo deriuatur ordinata potestas. vsq; ad infima ecclie membra. ℔ q; exigit p̄cellens dignitas in ecclesiastica hierarchia. Et quia hec dignitas p̄cipue manet in ordine. ideo hoc sacramentū nō debet dispensari nisi cū magna discretione ⁊ solēnitate. ac per hoc non a quolibet: nec cuilibz. nec in quolibet loco: nec quolibet tpe. sed p̄sonis literatis: honestis: ⁊ a cunctis irregularitatibus alienis. ieiuno stomacho. loco sacro. tempore misse: ⁊ temporibus ab ecclesia statutis. debēt hmōi ordines dispēsari. ⁊ hoc ab epō: quibus propter sui eminentiam reseruat dispensatio ordinum. confirmatio per impositionem manuum. consecratio monialium ⁊ abbatuz. ⁊ dedicatio ecclesiarum. que propter sui celebritatem non debent dispensari: nisi ab his qui habent p̄ eminentiam potestatis.

Capitulum xiij.

¶ De integritate matrimonij."

D Et sacramento matrimonij hec in sūma tenenda sunt: q̄ matrimoniū est coniunctio legitima maris ⁊ femine indiuiduam vite consuetudinem retinens. Hec autem coniunctio non solum fuit post peccatum. verumetiam ante peccatum. sed p̄ius institutum fuit sacramentum coniugij in officium. nunc autem non solum in officiū verumetiam in remedium contra libidinis morbuz. P̄ius significat coniunctionē dei ⁊ anime. nunc aūt p̄eter hoc significat p̄iunctionem dñi ⁊ ecclesie: ⁊ duarum naturarum in vnitate persone. Introducitur autem hec coniunctio in esse: per liberū consensuz animorum ex parte vtriusq; persone: exteri⁹ exp̄: essum in aliquo signo sensibili. consummari autem habet in copula carnali. Nam per verba de futuro dicitur matrimonium initiari. per verba de p̄senti ratificari. sed per carnalem copulam habet consummari. Huius autem sacramenti tria sunt bona. s. fides: p̄oles ⁊ sacramentum. ⁊ duodecim impedimenta que impediunt contrahendum. ⁊ dirimunt iam contractum: que in his versibus continentur. Error: conditio: votum: cognatio: crimen. Cultus disparitas: vis: ordo ligamen: honestas. Si sis affinis: si forte coire nequibis. Hec socianda vetant coniugia iuncta retractant. ¶ Ratio aūt ad intelligē tiam p̄dictorum hec est. Quia p̄incipium nostrum reparatiuum. verbum. s. incarnatum eoipso q; verbuz dei: est fons sapientie in celestis. eoipso q; incarnatū est clementie fons in terris. ⁊ ideo eoipso q; verbum increatū: est humani generis formatiuum ex summa sapientia. eoipso q; incarnatum: est ipsius reformatiuum ex summa clementia. ideo enim humanum genus reparat per clementiam. quia p̄ius reparabile fecit ex sapientia: que pro suo summo ordine exigebat q; gen⁹ humanum faceret. potens stare. potens labi. potens etiam reparari. sicut in p̄cedēti ub⁹ ostē sum fuit. Aūt ergo verbum dei in sua sapiē tia hominem fecit sicut ⁊ congruum fuit: potentem stare: cadere ⁊ surgere. hinc est q; genus humanum eo modo p̄opagandum ordinauit q; ex ipso modo p̄opagādi haberet qō manuduceret ipsum ad standum. haberet etiam qō manuduceret ad remedium. sicut etiam in propagatione illa est aliquid per peccatū. s. libido: qō traducit morbum. Et q; status hominis erat ex coniunctione ipsius anime ad deum: per amorem vnitiuum: modo castissimo singulari ⁊ indiuiduo: remedium veniebat ex coniunctione diuine nature ⁊ humane in vnitatem hypostasis ⁊ persone. vnitatem inq̄z diuina gratia introductaz: vt singularem ⁊ indiuiduam. Hinc est q; deus ab initio instituit: vt p̄opagatio fieret per coniunctionem maris ⁊ femine: indiuiduam ⁊ singularem: que significaret ante peccatuz coniunctionem dei ⁊ anime. seu dei ⁊ sibe celestis hierarchie. post pcm̄ vero coniunctionem dñi ⁊ humane nature. seu dñi ⁊ ecclesie. ⁊ ideo vtrobiq; est sacramentū. s. ante

⁊ post. licet alio ⁊ alio modo: q̄z tū ad significationem ⁊ vsum. Cum enim esset sacrm̄ anteqū superueniret morbus. libido q; supuenit per peccatū potius habet p̄ matrimoniū ex cuius. q̄ ipsuz valeat euicare. q; non morb⁹ medicamentum corrūpit: sed medicamentuz habz curare morbū. Ex quo manifeste appa ret quid sit mrimoniū: ⁊ qualiter diuinit⁹ fit introductuz in esse. ¶ Rursus: q; q̄libz p̄di ctarum spūaliū vnionū in sacramēto matrimonij significata ℔ est vnio vnius sic agentij ⁊ influentis. alterius sicut patientis ⁊ suscipientis: ⁊ hoc faciēte amoris vinculo q; ex mera voluntate p̄cedit. hinc est q; mrimoniū debet esse ℔iunctio duplicis p̄sone: differentis p̄m rationem agētis ⁊ patētis. s. virilis sexus ⁊ muliebris. ⁊ ℔ ex mero ℔sensu volūtatis. Et q; volūtas exteri⁹ nō appareat: nisi p̄signa ipsum exprimētia. hinc est q; necesse é vt consensus mutu⁹ exteri⁹ exprimat. Quia verō ℔sensus vt ō futuro nō est ꝑprie ℔sensus: sed ipsius p̄missio. cōsensus vō aūt cōmixtionem nō facit plenariā vnioné. q: nōdū sunt vna caro. hinc est q; per v̄ba de futuro dicit mrimoniū esse initiatū. de p̄senti ratū vel confirmatum. ℔ in carnali copula ℔sūmatum. q; tūc sunt vna caro: ⁊ vnum cor⁹ fiūt. ac ℔ plene significat vnioné illā: q̄ est inter nos ⁊ dñm̄. tunc enim plene traducit cor⁹ vni⁹ in cor⁹ alteri⁹ p̄m sui cōparis ptātē ad p̄creandā ꝓlē. Et iō ipsius mrimonij sunt tria bona. s. sacrm̄ ꝓpter vinculum insolubile. fides ꝓpter debiti solutionē. ꝓles ℔o sicut effect⁹ cōseqūs ad vtrūq;. ¶ Postremo q; dicta cōiunctio mrimōialis dz esse ex libero cōsensu: p̄cedēs ad copulationē p̄sonarū dictā tiū: in vnā mrimonij legē. ⁊ ℔ pōt. xij. medijs impediri. hinc est q; xij. sunt impedimenta matrimonij. Qō patet sic. Ad matrimonialem nāq; cōsensum requirit libertas in ℔sensu. ⁊ libertas in consentiēte. ⁊ idoneitas ad conūctionem. Sed libertas in ℔sensu tollitur per duo: p̄m duas partes inuolūtarij. s. per ignorantiam. ⁊ per violentiā. Et sic sunt duo impedimenta. s. error: ⁊ violentia. Libertas aūt in consentiente tollitur p̄ hoc q; quis est alligat⁹ alteri. ⁊ hoc vel deo vel homini. Si deo hoc est vel per votum expressuz: vel per aliquid qō habet votū annexum. P̄imū est i voto. scōm in ordine. Si aūt homini hoc dupliciter. aut per ligamē existens. aut p̄ligamē precedens. P̄imū est in ligamine quo q; ligatus est vxori. scōm est in crimie. q̄n medi⁹ vel medi⁹ machinat⁹ est in morte ℔iugis. vl' ipso viuente fidem de ℔iendo dedit. Et sic sunt quatuor impedimenta. s. votū. ordo. ligamen: ⁊ crimen. Idoneitas aūt ad vnionē est distantia p̄sonarum cōueniens: q̄ tollit̄ per nimiā ꝓximitatē: vel p̄ nimiā elongationez. Nimia aūt ꝓximitas venit siue p̄ generationē siue p̄ aliq̄d fœdus generationi. vt est cognatio legalis aut spūalis. aut venit per cōmixtionē sexuum. aut per ꝓtractionē sponsalium. Et sic sunt tria impedimenta. s. cognatio: affinitas: ⁊ publice iusticie honestas. Nimia aūt distantia aut attenditur quātum ad ea que sunt nature: vt cum nō possint cōmisceri carnaliter. aut quātū ad ea q̄ sunt fortune: q̄ nō sunt in nr̄a ptāte. vt patet cū é vnus seruus: ⁊ alter liber. aut quātum ad ea q̄ sūt religionis dñiane. vt cū vn⁹ é baptizatus. alter vero nūmē. Et sic sūt tria impedimenta. s. impotentia cocundi error: conditionis: ⁊ disparitas religionis. ac per hoc sunt in vniuerso duodecim impedimēta: q̄ spūsctō dictāte introducta sunt in eccl'ia dei. Cui. s. ecclie etsi oia sacra sint cōmissa. potissime cōmissum est regulandū ꝓpter varietates q̄ circa hoc sacrm̄ icidē p̄nt. ⁊ pp morbū annexū q; est maxime infectiuus: ⁊ mime tenēs modū. ⁊ ideo ipsius ecclie est gradus cognationū limitare. sicut ꝓ tpe expedire videt. ⁊ p̄sonas legitimas vl' illegitimas iudicare: ⁊ diuortia facere. Sed nūmq̄z dz nec pōt mrimonium qō legitime introductū é annulare. q; quod deus ℔iunxit nō pōt hō ꝺ̄ticiq̄z sit magne potentie separare. cum ipsius dei iudicio iudicandi remaneant vniuersi.

Incipit septia pars de statu finalis iudicij.

Capitulum primus.

De iudicio in communi.

Postquam aliqua breuiter dicta sunt de trinitate dei. de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatione verbi. de gra spūs sancti. et de medicina sacramenti. restat nunc septimo et vltimo aliq breuiter tāgere de statu finalis iudicij. De quo in sūma tenendū est: q sine dubio iudicij vniuersoz futurum est. in quo deꝰ pr per dñm nostrū iesum christū iudicabit viuos et mortuos. bonos et malos. reddendo vnicuiq; sm exigentiam meritoz. In hoc aūt iudicio fient aptō libroz. s. conscientiaz. quibus merita et demerita vniuersoz sibiipsis et ceteris inotescēt. faciēte hoc virtute illiꝰ libri viteꝰ vbi. s. incarnati. qui in forma diuinitatis nō videbit nisi a bonis. in forma vō humanitatis: in qua et sentētiā promulgabit: videbit taz a bonis q̄z a malis. licet terribilis in eadē forma appareat reprobis. et blādus iustis. Nō aūt ad intelligentiā predictoz hec est. Quia primū principiū cū hoc ipso q primū sit a seipso: sm seipsum. et p seipsum. hoc ipso ipsuz est efficiēs forma et finis. vniuersa producēs: regēs et pficiēs. ita q sicut producit sm altitudinē sūme virtutis. sic etiā regit sm rectitudinē veritatis. et cōsummat sm plenitudinē bonitatis. Cū ergo altitudo sūmē vtutis regrederat vt non tm esset producēs creaturā ad vestigium. verūetiā ad imaginē: nō solū creatura irrationalis: verūetiā rōnalis. non solum creature que mouet sm impetū naturalē. verūetiam sm libertatē voluntatis. et creatura que est ad imaginē q capax est deiꝰ brificabilis. creatura rōnalis est discipliabil'. creatura habēs libertatem volūtatis est sm legē iusticie ordinabilis et deordinabilis. hinc est q rectitudo vitatis legē homini ponere debuit in qua ad bitudinē imitaret: et ad veritatem erudiret. et ad iusticiam obligaret. ita tm q libertatē volūtatis nō cogeret: qn pro suo libito volūtaz iusticiā relinquere posset et sequi. cū sic res quas prodidit administrat. vt eas agere ppriosꝰ motus sinat. Et q plenitudo bonitatis in cōsūmādo opaī sm q exigit altitudo virtutis: et rectitudo veritatis. hinc est q cōsūmatio bitudinis nō daī a bonitate sūmi nisi his q seruauerūt iusticiā a rectitudine vitatis ipositis: q susceperūt disciplinā: et amauerūt illā summā et ppetuā felicitatē plusq̄z bona trāsitoria. Et qm qdā B agūt. qdā aūt op positū: p suaz varietate volūtatu. q iteritus occultant et i statu vie sm suū arbitrium currūt. hinc est q ad manifestationē altitudis vtutis rectitudis veritatis. et plenitudinis bonitatis necesse est vniuersale iudicium sequi. in quo fiant iuste retributiones premioz: aptē declarationes meritoz: et irreuocabiles latiōes sententiarum. vt in iustis retributionibus stipendioz sūme bonitatis appareat plenitudo. in apertis declarationibꝰ meritoz: veritatis appareat rectitudo. et in irreuocabilibus latiōbꝰ sententiaz sūme vtutis et potestatis appareat altitudo. Postmum igit qm iusta retributio respicit culpaz cui debetur pena: vel iusticiā cui debef gla: et vniuersi filij adebent hāc vel illaz. hinc est q necesse est iudicio retributionis oēs indicari. vt iusti glificentur et impij cōdemnentur. Rursus q aperta declaratio meritorum regrit q simul appareat qd agendū est et quid actū est. vel omissum a libertate volūtatis humane sm varietatē circūstantiarum hinc est q et libri conscientiaz aperiuntur vt appareant merita et liber vite vt appareat ipsa iusticia: sm quam approbāda vel reprobāda sunt merita illa. Et qm ille liber vite: est liber in quo scripta sunt oia simul et lucidissime: et in cōscientijs scribunf vacuer. ideo ex cursu aptōis horaz librorz fiet aperta declaratio oium meritorum. ita q occulta cordis cuiuslibet et sibi et ceteris innotescant. Vnde vt vult augu. liber ille est vis qua fiet vt ad memoriā cuiuslibet cuncta mirabiliter reuocentur. vt lucide appareat equitas diuinoruz iudicioū in aptissimo lumine veritatis.

Postremo q irreuocabilis latio sententiarum debet fieri ab eo qui possit audiri et videri et a quo nō possit appellari. et videri ab vniuersis nō potest summa lux: quam tenebrosi oculi videre nō possunt: p eo q facie ad facié videri non potest sine deiformitate mentis: et iocunditate cordis: necesse est q iudex appareat in effigie creature. Ne vero pura creatura auctoritatē nō habet summaz a qua appellari non possit. hinc est q necesse est q iudex noster: et deus sit: vt iudicet p auctoritatē summā. et homo sit: vt videatur et discipiet cum peccatoribus in effigie būana. Et q vna vox discepatōis terret culpabiles: et assecurat innocētes. hinc est q vna eius effigies iustos letificabit: et ecōtrario impios deterrebit.

Capitulū. ij.

De antecedentibus ad iudiciuz. cuiusmodi est pena purgatoria.

Eapropter in spēali circa statū finalis iudicij p̄sideranda sunt quedā sicut p̄ambula, quedā sicut p̄comitantia. et quedā sicut p̄sequentia. Preambula aūt sunt duo. s. pena purgatorij: et suffragia ecclesiastica. Primo igitur de pena purgatorij hoc tenendum est: q ignis purgatorius est ignis corporalis. quo tm spūs iustoz qui in hac vita nō impleuerūt pniam et satisfactionē cōdignam affligunf. sm plus et minus. sm q plꝰ vel minus de crimabili secū ex hac vita trahere affligunf aūt minus grauiter q̄z i inferno: et grauius q̄z in hoc mundo. nō tm ita grauiter qn sp sperēt et sciāt se in inferno nō esse licet forte p penaz magnitudine hoc aliquotiens nō aduertāt. Hac aūt afflictiōe ab igne corpali inflicta. purgaf spūs a reatibꝰ et scoriis et etiā reliquijs petōz. quibus sufficiēter expurgatis immediate euolāt: et introducūtur in gloriā pad. s. Nō aūt ad intelligentiaz p̄dictoz hec est. Quia cū primū principium eoipso q primū: sit optimū et perfectissimū. et eo ipso q optimū sit summe amatiuū boni: et summe detestatiuū mali. sicut sūma bonitas non patitur q bonum maneat irremuneratum: sic etiam nō debet pati q malū remaneat impunitū. Cū ergo viri iusti aliqui decedūt: qui in hac vita nō totaliter penitentiā impleuerūt. cū meritū vite eterne in eis nō possit remanere irremuneratū: et vitium culpe non possit remanere impunitū. ne perturbet pulchritudo ordinis vniuersi: necesse ē q ipsi finaliter p̄mient. necesse ē etiā q ijdē tpaliter puniant sm suaz culpaz exigentiā et reatū. Et q culpa cōmissa et offensiua fuit maiestatis diuine: et dānificatiua ecclie: et deformatiua imaginis diuine menti nre imp̄sse: maxime si fuit culpa mortalis: et venialis. etiā disponit ad hoc. et de offensa regrit punitio: de damno vero agēda est satisfactio. et de deformatione regrenda est expurgatio. hinc est q necesse est q pena illa sit iuste punitiua. digne satisfactoria: et sufficiēter expurgatiua. Primū igit qm pena illa oz ee iuste punitiua. et spūs q̄ptō bono eterno et sūmo se subiecit si mo iuste oz inferiori subijci. vt ab eis suscipiat penā. ex quoz occasiōe p petrauit culpā. et rōne quoz et deū ofēdit. et scipsum vile fecit. hinc ē q ordo diuine iusticie exigit: vt spūs ab igne materiali bēat puniri. vt sicut sm ordinē nature aīa vnitur corpori: vt influat vitā ipsi corpi: sic vniat igni materiali sm ordinē iusticie vt punibile puniendi. a quo suscipiat penam. Et q viri iusti qui sunt in gratia nō sunt digni nisi pena trāsitoria. et tanto maiori digni sunt pena quāto maiora cōmiserunt peccata. et minorē egerūt penitentiā: hinc est q ab igne materiali puniuntur tpaliter. quidam tm diutius. quidaz vero breuius. quidam acerbius. quidā leuius: sm q reatus exigit offensaz. Necesse enim est (vt dicit egregius doctor augustinus) q tāntum vrat dolor: quantū beserat amor. Tanto enim difficilius quis purgaf: q̄nto medullis cordis eius intimiꝰ amor inheserat mundanoz. Amplius qm pena illa debet esse satisfactoria. et satisfactio respicit libertatem

voluntatis. ⁊ statum vie potissime: cum ibi iam nó sit status meréndi: ⁊ pene ille minime teneant rationem volúntarij: necesse est ꝙ illud qđ deficit ex pte libertatis in volúntate sustinente supleat in acerbitate ex parte pene.

¶ Quia vero grām habent qui purgant: quā quidem vltra perdere nó possunt. hinc est ꝙ nec a tristicia penitus absorberi. nec in desperatiónē incidere: nec in blasphemiā possunt nec volunt aliq̄tenus ꝓsilire. ac per hoc grauiter puniant: longe tñ aliter ⁊ mitius q̄z in inferno. ⁊ statū etiam illū indubitanter sciūt alium esse q̄z illū in quo sunt illi qui in inferno irremediabiliter cruciant. ¶ Postremo q̄ pena illa debet esse expurgatoria: ⁊ purgatio illa est spūalis necesse est vel ꝙ ignis ille spūalem habeat virtutem diuinitus sibi data. vel vt magis credo ipsa virtus grē in eius habitantis adiuta a pena extrinseca: ipsam aiam iam pro offensis punitā: ⁊ a reatum onere alleuiatam purget purgatiōe sufficientia. vt iam nulla remaneat difficultudo ad gliam. Et qñ tales spiritus dispositi sunt in summo: ad deiformitatem glie suscipiendam in seculum iamua sit aperta. ⁊ purgatio ꝓsummata: necesse est illos spūs euolare: in quibus est charitatis ignis sursum leuanes: ⁊ nihil retardans ex parte impunitatis anime vel reatus. Nec enim decet diuinam misericordiā seu iusticiam: vt amplius differat gliam. cui inueniat receptaculum idoneum: ⁊ magna sit pena in dilatione premioꝝ. nec amplꝰ puniri debeat spiritus iam purgatus.

Capitulum. iij.

¶ De antecedentibus ad iudiciū: cuiusmodi sunt suffragia ecclesiastica.

E suffragijs aūt ecclesiasticis hoc tenendum est. ꝙ suffragia ecclesie ꝓsunt mortuis. suffragia dico que ꝓ mortuis ecclesia facit. sicut sunt sacrificia. oratiōes: elemosine. ⁊ alie orationes: ⁊ pene volūtarie assumpte pro eorum culpis celerius ⁊ facilius expiandis. Prosunt autem mortuis: nō quibuscūq̄z: sed mediocriter bonis: vtpote illis qui sunt in purgatorio. Nō valde malis. s. illis qui sunt in inferno. nec valde bonis q̄z bris qui sunt in celo. quin potius eorum merita ⁊ oationes suffragant ecclesie militanti. cui⁹ mēbris multa bñficia impetrant beati. Prosunt aūté ꝑm magis ⁊ minus: vel pro diuersitate meritoꝝ in mortuis. vel pro charitate viuorum: que magis sollicitat pro aliquib⁹ q̄z ꝓ alijs. ⁊ hoc vel ad penarū mitigationē. vel celeriorē liberationem ꝑm ꝙ supne prudentie dispensatio melꝰ eis viderit expedire. ¶ Nō aūt ad intelligētiaz predictorū hec est. Cum primū principiū cuz fit optimi. ac per hoc summe seueritatis contra malū. debet pariter summe suauitatj esse ad bonum. ⁊ ideo cū ratiōe seueritatis iusticie: iusti in quibus est reatus culpe: debeant post hanc vitam in purgatorio tormentari. debent etiam ratione suauitatis misericordie releuari. ⁊ habere auxilium ⁊ munimen. maxime quia in miseria sunt ꝓstituti. ⁊ suis operibus ⁊ meritis non possunt amplius seiuuare. Disponere igitur debuit regimen diuine prouidentie suffragia eis conferri ab eis qui possunt. salua tñ rectitudine iusticie. a q̄ nec debz nec potest dulcedo misericordie diuersentire. nec aliquatenus separari. Quoniam igitur rectitudo iusticie exigit conseruationē honoris diuini: regiminis vniuersi. ⁊ qualitatis meriti humani: ideo superni ⁊ primi principij prouidentia summa disposuit hec suffragia valere defunctis ꝑm dulcedinem misericordie: ⁊ rectitudinem iusticie: seruantis honoris diuini dignitatem: vniuersi regimen. ⁊ humani meriti qualitatem. ¶ Primo igitur quoniam in huiusmodi suffragijs seruari debet iusticia: que diuini precipue est conseruatiua honoris. ⁊ honor diuinus nihilominus exigit opera satisfactoria. ⁊ penalia sibi persolui pro culpis: hinc est ꝙ per illa opera habent suffragia fieri per que potissime fit satisfactio. ⁊ honor recompensatur deo. Quoniam igit hmōi sunt tres partes satisfactiōis: scilicet: oratio ⁊ elemosyna: ⁊ altaris sacrifi-

cij. in quo maxime redditꝰ honor debitꝰ: ꝓpter placentiā illius qui in sacrificio illo offertur. hinc est ꝙ suffragia ecclie ꝓsistūt i hiusmodi opibus satisfactorijs. ⁊ maxime in missis celebrandis: ꝑm ꝙ Bego. in ām̄to dyalogoꝝ insinuat aliquos ꝓpter missaꝝ bñficia de penis magnis celerrime liberatos. ac per hoc pompa exequiaꝝ ⁊ accuratio funeris ⁊ hmōi non debent inter suffragia ecclesie cōputari. Propter qđ ⁊ scūs augu. dicit in libro de cura pro mortuis agenda. ꝙ cura pro funeris. odio sepulture: ⁊ pōpa exequaꝝ magis sunt solacia viuorū q̄z subsidia mortuoꝝ. ¶ Amplius q̄ debet ibi seruari iusticia cōseruatiua ordinis ⁊ reginiminis vniuersi. ⁊ hec exigit vt in cōcatione influentiaruz saluetur ordo ⁊ symbolum inter ea. in qb⁹ ⁊ in que influentie ille manāt. ac ꝑ hoc inferiꝰ non debeat influere in iliad qđ est supra. neq̄z in id qđ est per oīmodam distantiā elongatum. hinc est ꝙ suffragia ecclesie non possunt valere bis q̄ sunt in inferno. q̄ sūt a corpore christi mystico penitus separati. vñ nulla spūalis influentia capitis ad eos peruenit nec eis prodest. sicut nec influentia capitis ꝓdest membris a corpe amputatis. Hinc est etiam ꝙ non ꝓsunt beatis. q̄ sunt oīno supiores ꝑm statum: ⁊ iam in termino exāte non possunt ad altiora cōscendere. sed magis econuerso ipsi ꝓsunt nobis ⁊ eorū oratiōes. nam ⁊ hoc meruerunt in carne. ió dispositi ordo diuinus vt etiā ipsis sctis dei oīones offerāntur. vt ⁊ ipsi suffragent nobis ad diuina bñficia impetranda. Nō ꝓsunt ergo eis ecclastica suffragia. sed magis nobis ꝓsunt sua. Restat igit ꝙ ꝓsunt solis iustis qui sunt in penis purgatorijs. Nam ipsi rōne pene ⁊ impotētie se iuuandi sunt viuis inferiores. ratiōe vero iusticie ceteris membris ecclesie sunt coniuncti. ita vt merito eis ecclesie sancte merita possint propter symbolum ⁊ ordinez suffragari. ¶ Postremo qñ debet in his seruari iusticia que pensat exigentiam meritoꝝ. dicit ꝙ suffragia illa que cōiter fiunt pro defunctis: licet omnibus bonis valeant pro modulo suo. hoc tñ amplius valent qui magis meruerunt. vt sibi valerent ⁊ prodesserent: dum erant in statu vie. Illa vero que specialiter fiunt pro aliquib⁹. q̄ intētio facientis est recta ⁊ ꝑm deum ꝓcedit. ⁊ eccl'iastica institutio absq̄z dubio non est cassa: ideo plus valēt illis ꝓ quib⁹ determinate fiūt. licet etiā alijs aliquo mō cōcentur. Nec tñ possunt ita alijs subuenire sicut illi principali persone. ꝓ eo ꝙ licet sint spūalia: tñ diuina iusticia pro maiori culpa maiorē exigit emēdā. ⁊ ꝑ plurib⁹ culpis plures emēdas. Cū exemplū de lumine q̄d eq̄liter illuminat ad vnā mensam sedētes. nō placet. q̄ hmōi suffragia ponāt assistari habent precijs redemptionis q̄z hmōi influentijs diffusiuis. Quantum aūt quilibet determinate valeant: ille certitudinaliter diffinire habet cuius est in reatibus ⁊ penis ⁊ suffragijs attendere pondus numerum. ⁊ mēsurā.

Capitulum iiij.

¶ De concomitantibus iudicium sicut est conflagratio ignium.

Unde aliq̄d dicendum est de concomitantibus iudicij. que sunt duo. s. conflagratio ignium mundanoꝝ. ⁊ resurrectio corpoꝝ. ¶ De conflagratiōe igitur hoc tenendū est. ꝙ ignis ꝓcedet faciē iudicis: quo terre facies exurek. ita ꝙ figura huius mūdi mundanoꝝ igniū ꝓflagratione peribit. sicut factū est aq̄rū inundatiōe tpe diluuij. Dicit aūt transire figura huj⁹ mundi non q̄tū ad destructionē totalē huius mūdi sensibilis. sed q̄ per actionem illius ignis oia elementaria instāmatio consumentur. vegetabilia: ⁊ alia purgabuntur. ⁊ innouabūtur elementa. maxime aer. ⁊ terra. purgabūtur iusti: ⁊ adurentur reprobi. quibus facies cessabit etiam motus celi. vt sic cōpleto nūero electoꝝ fiat quodāmodo inouatio ⁊ ꝓmiatio corpoꝝ mundanoꝝ. ¶ Nō aūt ad intelligentiam ꝓlectoꝝ hec est. Quia principium rerum vniuersale cū sit sapientissimū: ⁊ si oibus q̄ agit attendit ordinem sapie: potissime

ti in his debet attendere que spectant ad cō
summationem. vt sic nō discordet primum a
medio: nec mediū a postremo. sed in cūctis
cōgruētissime ordinatj appeat illi⁹ primi p̄n
cipij sapiētia ordinans: z bonitas a principio.
Cum g̃ deus ꝑm sapiam suaz ordinatissimā
cunctū mūdū istū sensibilē z maiorē fecit p
pter mundū minorē. scilicet hoiem: q inter deū z
res istas iferiores in medio collocar⁹ ē. hic ē
qꝫ vt oia sibijmicē cōgruāt: z habitatio cū ha
bitatore habeat armoniā. homine bene insti
tuto: debuit mūdus iste in bono: z quieto sta
tu institui. homine labente debuit etiam mū
dus iste deteriorari. homine perturbato de
buit perturbari. homine expurgato debuit
expurgari. homine inouato debuit innouari
z homine cōsummato debuit q̃tari. ¶ Pri
mo ergo qñ mundus ille ꝑturbari debꝫ ho
mine perturbato: sicut factū est cū stāte: z quodā
modo cecidit cū labente. z in futuro iudicio
propter seueritatem iudicis ostendēdam ne
cesse est oīuz corda terreri. z peccatoꝝ mari
me qui vniuersoꝝ dīm contēpserunt. vt sic
oīs creatura diuinū accipiat zelū. z ꝓsorme
auctoris cōformet etiaz habitatoꝝ: necesse est
totius orbis cardines horribilissime com
moueri. Et q̃ nihil intensius z velociꝰ z hor
ribilius in agendo ꝓmouet alia elementa qꝫ
ignis hincinde ex omni parte concurrens.
hinc est q̃ necesse est q̃ ipsius iudicio faciez
ignis precedat. non ex vna parte tantum. sed
ex omni parte mūdi. vt sit ibi ꝓcursus ignis
elementaris z terrestris. ignis purgatorij z
etiam infernalis. vt per infernalē rep̄obi ad
urantur. p purgatoriū iusti purgent. p terre
strem hec terrenascentia cōsumant. p eleme
tarem elementa subtilient: z ad innouatiōis
faciem disponant. z simul cū ꝟ cetera ꝓturbent. vt nō solum homines z demōes. verū
etiā angeli videātes terreant. ¶ Rursus qñ
mundus iste purgari debet cū homie expur
gato. z hō in statu finalis ꝓfecti indiget purga
ri a scoria auaricie z malicie. sicut in primo tē
pore a fece luxurie: indiget etiam purgari z
velociter z intime z perfecte: hinc est q̃ si
cut mūdus ꝓrius deletus est: z quodāmodo
purgatus p elementū aque: qđ est frigidum
contra ardorē z feruē luxurie: sic finalis mū
dus per ignē ꝓpter refrigerīū charitatis: z
frigus malicie z auaricie q̃ regnabunt in fine
quasi in ipsius mundi senectute. que q̃ ma
xime sunt adherentie: necesse est q̃ purgā
sit actionis intime: violente z accelerate. qđ
non cōtingit repiri in elemēto alio q̃z in igne.
z ideo sicut factum est aquarum inundā
tione diluuiū: sic p actionē ignis hui⁹ mūdi
sensibilis facies exurēt. ¶ Ampli⁹ qñ mun
dus ille innouari debet cum homine inno
uato. nec innouari potest aliquid in nouam
formam: nisi pdat vetustā: z quodāmodo di
sponatur dispositione noua superinducta: hic
est q̃ cum ignis maxime habeat virtutez ex
pultiuam forme extranee: habeat etiam vim
subtiliatiuam: z celesti nature cognatam. ideo
per ipsum debet fieri purgatio simul z inno
uatio. ita q̃ cum geminam habeat efficaciā:
quantum ad aliquam iudicio aduentum pre
cedit. quantum autem ad reliquam habet se
qui. Et cum innouatio sit ad nouitatem que
amplius non redit ad vetustatez. ac per hoc
ad nouitatem incorruptibilem: quaz dare nō
est in potentia alicuius creature: hinc est q̃
licet in illa purgatione z innouatione ignis
aliquid agat per naturalem virtutem: vt in
flāmare: purgare: rarefacere: z subtiliare: ta
men necesse est q̃ cum illa virtute naturali
sit virtus operans supra naturam. cuius im
perio fiet conflagrationis initiuz: z cuius eti
am virtute fiet nihilominus complementū.
¶ Postremo quoniam mundus ille debet
consummari: homine consummato: z tunc ē
homo consummatus quando in gloria com
pletus erit numerus electorum: ad quem q̃
dem statum omnia tendunt: sicut ad finez vl
timum z completum: necesse est facta com
pletione illius numeri: terminari z quietari
motus nature celestis. necesse est etiam ter
minari transmutationes elementares, neces

se est etiam per consequens terminari gene
rationem. que est in animalibus z in plantis.
Cum enim omnia ista ordinentur ad formā
nobilissimam: que quidem est anima ratio
nalis: posito statu in animalibus: necesse est z
statum z complementū poni in ceteris pre
cedentibus. Et ideo corpora celestia habita
quiete z luminis plenitudine dicuntur rem
merari. Elementa vero que amplius non ha
bent vim multiplicandi per transmutationē
mutuam: oportet interire: non quantuz ad
substantiam: sed quantum ad actionem z pas
sionem mutuam. z hoc maxime quantuz ad
qualitates actiuas. Vegetabilia vero z sen
sibilia quia non habent potestatem z vitam
perpetuam: z durationem sempiternam: q̃
is competit statui illius nobilitatis: necesse ē
in propria natura consumi. ita tamen q̃ sal
uentur in principijs: z quodammodo in su
mmo. videlicet in homine. qui similitudinem
habet cum omni genere creature. z ideo
ipsius innouatione z glorificatione possint
dici omnia innouari z quodāmō premiari.

Capitulum v. ri.

¶ De concomitantibus iudicium: sicut est
resurrectio corporum.

Resurrectione aūt corporum hoc
tenendū est: q̃ omniū corpora homi
num in generali resurrectione resur
gent: nulla in eis existente distantia quantum
ad ordinationem tpis. sed magis q̃tum ad
ordinationē dignitatis. Mali surgent cū
suis deformitatibus z penalitatib⁹: miserijs
z defectibus. quos habuerant in statu vie.
Bonis autem natura seruabitur: z vicia
detrahentur. z omnes resurgent integro cor
pore: z plena etate: z debita mensura mem
brorum. vt sic omnes sancti occurrant in vi
rum perfectum. in mensurā etatis plenitudis
christi. Surgent aūt tā in bonis q̃z in malis
corpa eadem numero q̃ prius. z ex eisdē ptī
bus ꝓstituta. salua toti⁹ veritate nature. nō so
lum quātū ad mēbra principalia z humidi
tatem radicalē: verūctiaz salutis capillis: z ce
terjs membris q̃ faciunt ad decentiā corpis
ita q̃ in qualcūq; aurae: vl' sin⁹ nature: pul
gis humani corporis cedat: ad eam aiaz redi
bit. que ipsuz primitus q̃t viueret z crescere
animauit. ¶ Ratio aūt ad intelligētia p̄dic
torꝫ hec ē. Quia p̄mū p̄ncipiū eoipso q̃ p̄
mū z summū est vniuersalissimū z sufficien
tissimū. ac per hoc p̄ncipiū est nārū: grauz
z premiorū. principiū etiā potentissimū: clemē
tissimū z iustissimum. z licet ꝺm quandā ap
propriationem sit potentissimū in ꝓstitutōe na
turarū: z clementissimū in collatiōe grauz:
z iustissimū in retributiōe stipendiorū: tñ sin
gulatim singula sunt in singulis. q̃ summa po
tentia: clemētia z iustitia: nullatenus possūt
ab inuicem separari. z ideo in ope retributio
nis necesse est q̃ ipsa fiat ꝺm q̃ exigit recti
tudo iusticie. z reformatio grē z completio
nature. Cum ergo iusticia necessario regrit
vt hō q̃ meruit vel demeruit nō in aia solūz
nec in corpore solū. sed in aia sil' z corpe pu
niatur vel p̄mietur in vtroq; reformatio aūt
grē etiam regrit vt totū corpus assilet dīc
sto capiti. cuius corpus mortuū necessarium
fuit resurgere. cum vnitū esset inseparabiliter
deitati. completio vero nature regrit: vt hō
cōstet simul ex corpe z aia. z anq̃z ex materia
z forma. q̃ mutuū habent appetitum: z incli
nationem mutuam: necesse est resurrectionē
esse futurā: exigēte hoc ꝓstitutōe nature: ipsu
sione grē: z retributione iusticie. ꝺm q̃s tota
vniuersitas habet regi. Et ideo ex his trib⁹
omnia clamant homines resuscitandū: vt oīs
tollat excusatio illio qui ꝺ hanc veritatē fidei
obsurdescunt. z mortuo ꝺ tales vniuersus pu
gnet orbis terrarum. ¶ Vltimo igit. qñ re
surrectio debet esse ꝺm exigentiā ordinis di
uine iusticie: z diuina iusticia reddit vnicui
q̃ qđ suū est ꝓ loco z tpe. z omnia aia cor
pori semel z ad punctū tpis vnita: vel habet
in eo culpam. vel grāmi necesse est q̃ oēs re
surgāt. Et q̃ distinctus ꝺ sit status retributi
onis a statu vie: z resurrectio spectat ad sta
tum retributiōis. vt non ꝓfundat ordo vni

uersi.⁊ vt hoc habeat meritū.q̄ credit⁹ q̄ nō videt.⁊ vt certius ⁊ clarius appareat eq̄tas diuine iusticie:⁊ vt simul fiat cōsummatio ⁊ retributio finalis in angelis ⁊ hoibus requirit hoc diuina iusticia:vt oēs resurgāt simul quantū est de lege cōmuni.Ad̄ dico p̄pter dignitū ⁊ eius trinitatē matrē gloriosam virginē mariā. Quia vero malis debet pena ⁊ miseria.⁊ bonis gloria:ideo etsi oēs resurgant in tpe.valde tñ dissimiles erūt i ꝓditione. Nam q̄ malis resurrectio nō est advitā sed ad supplicij:necesse est q̄ ipsi cū infirmitatibus ⁊ deformitatib⁹ ⁊ defectib⁹ resuscitent.¶ Rursus q̄ resurrectio dz esse bz exigentiā ꝓsummatōis gr̄e.⁊ perfecta gr̄a facit nos ꝓformes dño capiti nr̄o:in quo null⁹ fuit defectus mēbror̄.sed pfecta etas:⁊ statura debita:⁊ effigies formosa.oportunū est q̄ boni suscitentur in optimis ꝓditionib⁹.ac per hoc necesse est q̄ in eis vicia detrahant ⁊ natura seruetur.Oportunū etiā est vt si aliq̄ mēbr̄ deerat:suppleat.si aliqua erat superfluitas:auferat.si aliqua mēbror̄ deordinatio:corrigat.si parvulus erat:ad quantitatē etatis dñi quā habebat in resurrectione licet non in mole:diuina virtute deducatur. si decrepitus:ad eandē etatē reducatur.si gigas:si gnanus:ad mēsurā ꝓgruam limitet. vt sic omnes integri ⁊ pfecti occurrāt i virū pfectū.in mēsurā etatis plenitudinis dñi. ¶ Postremo q̄ resurrectio debet esse bm exigentiā perfectionis nature.⁊ natura spiritus rōnalis exigit q̄ vivificet corpus proprium q̄ ꝓprius actus in ꝓpria materia habet fieri.Ideo necesse est q̄ idē corpus numero resurgat.aliocn nō esset resurrectio vera. Requirit etiā natura aie rōnalis ⁊ imortalis:q̄ sic habet esse ꝑpetuū:sic corpus habeat cui perpetuo influat vitā. ac p̄ hoc corp⁹ q̄d aie vniatur.et ipsa vnione ordinatione bz ad incorruptionē ꝑpetuā.ita tñ q̄ illud in quo ꝓsistit substātia totius corpis.sicut sunt mēbra principalia.⁊ etiam humiditas radicalis.⁊ caro sun speciem habeat ordinationem necessariam.alia vero.s.caro bm materiā ⁊ partes (que sunt de bene esse corpis) habeāt ordinationem de ꝓgruo.⁊ ideo ꝑme partes sunt ordinate ad resurrectionē bm ordinē necessitatis.alie vero oēs bm ordinem ꝓgruitatis. Aué quidē ordinē q̄ deus imposuit nature:⁊ natura nō pōt pficere.q̄ nō pt mortui suscitare:⁊ ipsa diuina puidētia nihil debuit facere frustra:necesse est q̄ ipsius virtute repareť corp⁹ idē numero.⁊ imortale:⁊ ex oib⁹ ꝑtibus cōstitutū:⁊ salua tota vitate humane nature.Cū aūt hec natura nō habeat in potestate bz solū in appetitu.q̄ nec idē corp⁹ numero destructū repare pt.cū nō possit in totā rei substātiā:nec corp⁹ imortale posse efficere.cū oē ꝑ naturā generabile sit corruptibile:nec dispa colligere pt:necesse est q̄ resurrectio nō seminalib⁹.nec nālibus cauſ.bz primo.cialib⁹ attribuat:vt fiat bm curſus naturalē.⁊ bm diuine ꝑuidētie voluntatis.

Capitulū. vi.

¶ De cōsequentibus ad iudicium.scz de igne infernali.

Insc̄ q̄ritur de cōsequētibus ad iudiciū est dicendū.que sunt duo.s.pena infernal:⁊ gloria celestis. ¶ De pena igit infernali bz tenēdū est q̄ pena infernalis est i loco corpali deorsum.i quo eternaliter affligent oēs reprobi:tā hoies q̄m spiritus mali.Affligent aūt eodē igne corpali concremabit.⁊ affliget spūs.⁊ etiā corpa.nec tñ corpa illa ꝓsumet:sed sp affliget.alios plꝰ alios minꝰ bm exigentiā meritor̄. Imoi āt afflictioni ignis ꝓiuncta erit afflictio bm oēs sensus.coniuncta erit pena vermis:⁊ carētia visionis dei.ita q̄ in his penis erit varietas:⁊ cū varietate acerbitas:⁊ cū acerbitate interminabilitas:vt ad reprobor̄ supplicium tormentor̄ fumus ascēdat in secula seculor̄. ¶ Ratio aūt ad intelligētiā predictor̄ hec est.Quia cū primū principiū sūmū sit.quicquid habz infimo ꝺ necesse est ipm esse recissimū.Cū ergo in retribuendo agat bz remuneratiōnē.sicut ꝺ se facere nō pōt.nec se negare.nec suā iusticiā impugnare:sic necessario sua rectitudine exigente oportet q̄ peccā punitur bm q̄titatē culpe.in his maxie qui legē misericordie ꝓtemnentes.p impenitētiam ipegerūt in seuueritatē iusticie.Cū ergo seueritatis iusticie sit ꝓsiderare culpā.nō solū quantū ad radicē:verūetiā q̄ntum ad circunstātias aggrauātes.ꝓgruissimū est vt iudex iustus penas debitas ab ipijs exigat vlq̄ ad vltimū quadrāte.vt sic nō remaneat dedecus peccati sine decore iusticie.⁊ sicut manifesta est ptās in creādo:⁊ sapia in gubernando.⁊ clemētia in repando:sic manifestet̄ summa iusticia in puniēdo. Cū ergo diuina iusticia pcās impiū dz punire bm exigentiaz culpe.⁊ culpa mortal' ad quā succedit finalis impenitētia:ipsa habet rōnem deordinationis ꝑpetue:deordinatōis libidinose:deordinationis multimode:necesse est q̄ ipsa puniat penaz eternitate:acerbitate:⁊ multiformitate. ¶ Propio igit deordinatōis ꝑpetue pena debet esse ꝑpetua.q̄ pcm q̄ qō cōmittit:⁊ de quo nunq̄ penitet:ꝑpetuo in aio durat.⁊ a vita ꝑpetua.s.deo sepat.⁊ a voluntate ꝓcedit:q̄ in pctō vellet ꝑpetuo delectari. Et licet delectatio illa transiens sit momenta nea:q̄ tamē deordinatio tenet rōnem ꝑpetuitatis:pena deordinationi rūdens debet hre carētiā finis.vt sicut hō in suo ꝑpetuo finez nō appositit a pctō recedēdo:sic deus in suo perpetuo nō desistat a puniēdo.⁊ sicut hō ꝺ infinitū peccauit:sic penā habeat infinitam. Et q̄ nō potest habere penā infinitā intensiue:habeat saltē durationē. Et sicut voluntas eius posit mouē sp malo addere.et sine susceptione pnie:sic deus sp affligat sine imutatione finis.regrētē bz perpetuitate deordinatōis in ipijs dānatis. ¶ Rursus q̄n deordinatōis libidinose pena dz esse afflictiua:q̄ delectatio punit per tristiciā ꝓriā.⁊ ispius rōnalis in peccādo ꝑuertit se ad bonū ꝓpriū.⁊ vt nūc ⁊ partiale libidinose amandū.⁊ ex hoc ꝓtemnit diuinū imperiū ⁊ dominū:hinc est q̄ ad hoc q̄ illa delectatio imꝓoba perfecte puniatur:in qua simul est delectatio cū contēptu necesse est q̄ ad punitionem illi⁹ ꝓtinuo et delectatiōis:pctor sive sit hō sive spūs precipitet in locū infimū:⁊ maxime a statu glorie longinquū.hoc est in pfundissimū infernū. Necesse est etiā q̄ ibi exponat affligend⁹ infime nature.ac p̄ hō nō a substātia spūali pariat.sed a corpali ⁊ infima.Bē est a fecibus corpor̄ mundanor̄.vt i fecib⁹ defigat:⁊ igne ⁊ sulphure ꝓcremetur. Et q̄n spūs q̄ p natūrā ꝓponit corpi.⁊ in corpus hz influere:⁊ ipsum movere dignitate nature per culpā peruertit:⁊ se subiecit quodāmodo vilitati et nihilitati peccati.hinc est q̄ bm ordinē iustitie debet ordinari vt tā pctor spūs q̄z homo igni corpeo alliget.nō vt in illū influat vitaz. sed vt diuino decreto suscipiat penam. Cum enim reliquā hoc̄ret p timorē diuinitus imissum.⁊ quā sentit per vim naturalis sensus) sit inseparabiliter alligatus:necesse est q̄ acrit tormentet.Et q̄ ille ignis nō agit nisi per dispositionē peccati:⁊ reatus.⁊ macle ex ipsa bitate libidinis ꝓcedētis:⁊ hec nō est equaliter in oibus:hinc est q̄ ab eodē igne alij crematur pl⁹:alij vo minus.sic ab eodē igne alie vile palee:⁊ aliter ꝓburit lignū. Cum autē illa pcti distinctio ⁊ reatus (bm quā actio ignis moderat) sit i eodē vniformis.⁊ nūq̄z crescit:nec decrescit:nec mutat.hinc ē q̄ divino impio ordināte:ignis ille sic agit q̄ spūs nō ꝓsumit.sp affligit.⁊ nō interimit.q̄ nō agit ad sue forme multiplicationē.sed ad pacis aie in corpe perturbationē.sive ipsius spūs in seipōm nō fit noua adēptio:nec adēpte pacis ꝓtinuatio.vt sic in eadē pena nec acerbitas eternitatē:nec eternitas tollat acerbitatē. ¶ Postremo:qm̄ deordinatōis multimode pena dz esse multimoda:⁊ in oi peccato actuali mortali:⁊ deordinata est auersio a summa luce ⁊ bonitate:⁊ inordinata cōuersio ad bonū cōmutabile:⁊ deordinatio voluntatis ꝺ dictamē rōnis recte:hinc ē q̄ oēs actualiter peccātes.qui erūt dānati.punient pena triplici.ꝓpter auersionē carētia visio-

nis dei ꝓpter ꝙuersionē pena incēdij mate-
rialis ꝓpter pugnā volūtatī ⁊ rōis pena ⁊
mis. vt sic ex hac multiplicitate penaꝝ affli-
ctis ⁊ varie ⁊ acerbe ⁊ eternalit crucient ⁊ et
tormentoꝝ fum⁹ ascēdat in secla seculoꝝ.
Amen. Capitulū. vij.

¶ De ꝙsequētibus ad iudiciū. s. gl̄ia padisi.

E gloria aūt celestī ē in ꝓma tenen-
dū est. ꝙ in ipla est ꝓmiū ꝓstātiale
ꝓstantiale: ⁊ accidentale. ¶ De-
miū inq̄ ꝓstātiale ꝓsistit in visione: fruitio
ne: ⁊ tentione vni⁹ ꝓmi boni. s. dei. qđ bri
videbūt facie ad faciē. ē est nude ⁊ sine vela
mine: quo fruent auide ⁊ delectabilit: quez
etiā tenebūt sempiternaliter. vt sic ꝙficet il
lud bernardi. ꝙ deus futurus est rōgi plenī
tudo lucis. volūtatī multitudo pacis. ⁊ mēo
rie ꝓtinuatio eternitatis. ¶ Demiū ꝙo cōsub
stantiale ꝓsistit in gloria corꝑis. q̄ scđa stola
dicit. qua resūpta pfectius aīa beata tēdit in
summū celū. ¶ Et hec stola ꝓsistit in q̄druplici dote corꝑis. s. in dote claritatis: subtilitatis:
agilitatis: ⁊ impassibilitatis. q̄ erunt ꝟs plus
⁊ minus in diuersis: ꝑm maiorē ⁊ minorē
tatē ꝓtinus habite charitatis. ¶ Demiū autē
accidentale cōsistit in quodā decore speciali
supadiecto. qui qđē aureola nūcupat: ⁊ ꝑm
doctoꝝ sniam debet triplici generi operū. s.
martyrio: predicationi: ⁊ ꝓtinentie ꝟginali.
Et in oibus ꝓdictis ꝙuabit gradus ⁊ distin-
ctio: ꝑm exigentiā meritoꝝ. ¶ Ratio aūt ad
intelligentiā ꝓdictoꝝ hec est. Q̄ ꝓmū ꝓtin-
cipiū hoc ꝓpo ꝙ primū ꝟs summā vnitatem.
veritatē ⁊ bonitatē: ⁊ hoc ꝓpo i eo etiā ē po-
nere sūmā potētiā: sapiam: clemētiā: ⁊ iusti-
ciā. Q̄m aūt hec iuisibilia dei manifestari ꝺ
cet ꝙ opatiō deus mūdū istū sensibilē ꝓtinci
piās sic ꝑdurit: sic gubernat. sic ꝛepat: sic re
munerat: ⁊ ꝓsummat. ꝙ in ꝓductōe manifeste
tur summa potētia. in gubernatōe summa sa
pientia. in ꝛepatione summa clemētia: ⁊ i re
munerationē iusticia ꝓsummata. ¶ Ut ergo
manifestaret potētia ad suū ipsius laudem ⁊
gloriaꝝ ⁊ honorē oīa ꝑduxit de nihilo: fa-
ciens aliquid ꝓpe nihil. s. materiā corꝑalem
⁊ aliquid ꝓpe se. s. substantiā spūalem. ⁊ si-
mul hec iungēs in vno hoie in vnitatē natu
re ⁊ ꝓsone. s. rōnalem aiam ⁊ materiā corpo
ralem. Ut manifestaret sapientia ipse quidē
quidēissime oīa gubernat ⁊ ordinate. Ma
ipse sup: emū hois regit ꝙ seipm. meme. scz
quā illustrat ⁊ infimū. s. corꝑus ꝙlibez arbi
trium volūtatis. vt sic corꝑa ⁊ corꝑalia quo
ad regimē subiaceant spūi. spūs vero deo.

¶ Ut manifestaret clemētia lapsuz hoiez re-
parauit: assūmēdo hois naturā. suscipiendo
penalitates. ⁊ tandē ꝑferendo penam. vt sic
summa misericordia misero misericordē fa
ceret esse conformē. ad releuationē miserie
non solum in dignitate nature condite: verū
etiā in defectibus nature in miseria ꝓstitute.

¶ Ut tandē manifestet iusticia: retribuet vni
cuiq̄ ꝑm exigentiam meritoꝝ: non solūz ma
lis penam. verūetiā iustis gloriā sēpiternaz.

¶ Sic enim exigit retributio equa: ⁊ rcpa
tio gratuita: ⁊ gubernatio ordinata: ⁊ ꝑduc
tio ꝟtuosa. Pā oīa hoꝝ ꝓsummata ē i fine.

¶ Demū igit q̄m oīa iustoꝝ ꝓmiatio fie-
ri debet ꝑm q̄ exigit retributio iusta: ⁊ etiaz
ꝑductio ꝟtuosa. ⁊ ꝑductio dei fecit rōnalez
spm̄ ꝓpe deum: capacē dei. capacem. scz ꝑm
vim indite imaginis ipsius btissime trinita-
tis. cui in iustis totus hois spūs ꝑm integri-
tatē imaginis deseruiuit. hinc est. q̄ nullo mi
nus deo pōt rōnalis spūs ꝓmiari. nec ipleri.
nec eius capacitas termiari. ió i ꝓmiū dat ei
deiformitas gl̄ie. ꝙ quā deo effectus ꝓsum
mis: ⁊ rōe ipm videat clare. ⁊ volūtate dili
gat plene: ⁊ memoria retineat in eternū. vt
sic aia tota viuat. tota doteſ in trib⁹ aie viri
b⁹: tota deo ꝓfiguret: tota illi vnia: tota i il
lo regescat. in ipso sicut in oi bono inueniēs
pacē: lucē: ⁊ sufficientiā sempiternā. ꝙ quā i
statu oium bonoꝝ ꝙgregatōe perfecto cōsti
tuta: ⁊ eterna vita viuēs: dicat btā: ⁊ etiam
gloriosa. ¶ Rursus q̄m retributio illa debz
fieri ꝑm q̄ exigit: nō solū retributio iusta: et
ꝓductio virtuosa: verūetiā gubernatio or-

dinata. ⁊ deus in ꝓductōe corꝑ⁹ aie alliga-
uit: ⁊ naturali ⁊ mutuo appetitu inuicem co
pulauit. ad gubernationem vō subiecit: ⁊ in
statu merit fecit: vt spūs cōdescenderet ⁊ in
tenderet corꝑi gubernādo ꝓpter exercitiū
in merēdo: nec naturalis appetit⁹ patitur. ꝙ
aia sit plene btā: nisi restituat ei corꝑ⁹ ad qđ
resumendū hz inclinationē naturaliter infer-
tam: nec regiminis ordo sustinet. ꝙ restituat
corꝑus spūi btō: nisi ꝙ oia illi ꝓsumē. ⁊ subie
cū quātu pōt corꝑus spūi cōformari. Q̄m
ergo spūs est visiōe lucis eterne clarificat⁹.
ió hz in ei⁹ corꝑe claritas lucis ꝓmarie resul
tare. Quia vō dilectiōe illi⁹ summi spūs est
sume spūalis effect⁹ adeo i corꝑe hīc hz cor
respōdēte subtilitatē ⁊ spūalitatē. Ut tētio
ne eternitatis fact⁹ ē oino impassibilis: ió in
corꝑe eius hz esse ipassibilitas oīmoda tam
intra q̄z extra. Quia vero et his oibus spūs
ꝓmptissim⁹ est ad tēdendū in deū. ió in cor
ꝑe gl̄iōso debet sūma agilitas repiri. Q̄m
igit per has q̄tuor ꝓprietates fit corꝑ⁹ spūi
conforme ⁊ etiā subiectū. hinc est. ꝙ in his q̄
tuor ꝓcipue dotari dicit. rōne quoꝝ idoneī
tatē hz seq̄ spūs. ⁊ locari in regiōe celesti. q̄ ē
regio btōrū. In istis eni ꝓprietatibus celesti
bus corꝑ⁹ assimulat. ꝙ qđ q̄si gradatim di-
stat corꝑ⁹ celeste a q̄tuor elemētis. ⁊ sic duo
corꝑoꝝ q̄druplicata. ⁊ corꝑus in se ꝑfectum
reddit ⁊ cōforme habitatōi celesti ⁊ spūi be-
ato. per qđ a summo capite deo vsq̄ in oīa
vestimenti. s. corꝑis: plenitudo dulcedinis ⁊
beatitudinis ebrietas redūdat. ⁊ q̄tū est possi
bile deriuatur. ¶ Postremo q̄m illa ꝓmia
tio debet fieri hz ꝙ exigit retributio iusta. ⁊
ꝓductio ꝟtuosa. ⁊ gubernatio ordinata. ⁊
etiam rcpatio gl̄iosa. ⁊ in diuersis dotib⁹ iné
bris diuersa sunt charismata gr̄ie: non so-
lum q̄tū ad interiora dona. verūetiā q̄tuz
ad exercitia exteriora. nō solū quo ad habit⁹
verūetiā quo ad stat⁹. nō solū quo ad ꝑfecti
onē charitatis in mēte. verūetiā quo ad ꝑfecti
onē decoris ⁊ pulcritudinis i ope corꝑali. hic
est. ꝙ aliq⁹ mēbris nō solū stola aīe. cū tri-
bus ei⁹ dotib⁹. ⁊ stola corꝑis cū q̄tuor. verū
etiā excellentia q̄dā decoris ⁊ gaudij debet
ꝓpter excellētiā ꝑfectiōis ⁊ decoris habiti i
corꝑe ꝟtuoso. Q̄m igit triplex ē gen⁹ opis
ꝓcellens: ꝑfectū: ⁊ pulcrū: ⁊ spūali formositā
te formosius: ꝑm triplicē vim aie. s. rationa-
lem ꝓdicatio veritatis ꝑducēs altos ad salu
tem. ꝑm cōcupiscibilē perfecta dilectio cō
cupiscētias ꝑ integritatē ꝓpetuā cōtinētie
ꝟginalis. ꝑm irascibilē ꝓpetuo martio ad ho
norem dei. illi ꝺbinc est. ꝙ bis trib⁹ generibus
iustoꝝ. s. ꝓdicatoribus: ꝟginib⁹: ⁊ martyrib⁹
debetur illa excellētia ꝓmij accidentalis: qđ
aureola nūcupatur. qđ ad decorē facit: nō
solū aīe: verūetiā corꝑis. q̄ nō redditur vo
luntati mīa sed opi extrinseco: substernēs sibi
meritū ⁊ ꝓmiū charitatis: qđ ꝓsistit in septi
formi dote triplici aīe: ⁊ quadruplici corꝑis
in quib⁹ claudit cōsummatio integritatis ⁊ pleni
tudo oiuz bonoꝝ spectantium ad glie cōple-
mentū. ¶ Qualia aūt ⁊ quanta sint illa non
verba mea: sed hij anselmi ponant. Aut eniz
in fine ꝓlōis. ¶ Excita te nūc aīa mea: ⁊ eri
ge totū intellectū tuū: ⁊ cogita quātū potes.
Si eni singula bona delectabilia sunt: cogita
intente q̄z delectabile sit illud bonum: q̄le ⁊
q̄tum sit illud bonū. qđ cōtinet iocunditatē
oiuz bonoꝝ: nō q̄les in cōcretis rcb⁹ sum⁹
experti. sed tāto differēter q̄to differt crea-
tor a creatura. Si eni bona ē vita creata: q̄z
bona ē vita creatrix. Si iocūda ē sal⁹ facta: q̄z iocunda ē salus. q̄ fecit omnem salutē. Si
amabilis est sapia in cognitiōe rerū cōditaꝝ
q̄z amabilis est sapiētia. q̄ oia cōdidit ex nihi
lo. Deniq̄z si multe ⁊ magne delectationes
sunt in rebus delectabilib⁹. q̄lis ⁊ quāta ē de
lectatio in illo. q̄ fecit ipsa delectabilia. Q̄ q
B bono fruetur. q̄d illi erit. ⁊ quid illi nō erit.
Certe quicquid voluerit. ⁊ qđ nolet esse nō
erit. Ibi quippe erit bona corꝑis ⁊ aie: qua
lia nec oculus vidit. nec auris audiuit. nec cor
hois cogitauit. Cur ergo per multa vagaris
homuncio? rendo bona aie tue. ⁊ corꝑis
tui. sma vnū bonū. i quo sunt omnia bona: ⁊

sufficit, desidera simplex bonū qđ est omne bonū ⁊ satis est. Quid eni amas caro mea? quid desideras aia mea? Ibi est qcqd amatis, qcqd desideratis. Si delectat pulchritudo, fulgebūt iusti sicut sol. Si velocitas: aut fortitudo: aut libertas corporis tui: vt nihil obsistere possit: erunt similes angelis dei. q: seminatur corpus animale: ⁊ resurget corp⁹ spirituale. potestate vtiqz nō naturā. Si longa ⁊ salubris vita: ibi erit sana et nitida ⁊ eterna sanitas. q: iusti in perpetuū viuēt: ⁊ salus iustoꝝ a dño. Si satietas: satiabunt cum apparuerit gloria dei. Si ebrietas: inebriabunt ab vbertate domus dei. Si melodia: ibi angelos choros ꝑcinunt sine fine deū laudātes. Si quelibet non immunda: sed munda voluptas: tota ẽte voluptatis tue potabis eos de. Si sapientia. ipsa dei sapiēa ostendet eis seipsaz. Si amicitia: diliget deū plusqz seipsos: ⁊ inuicez tanqz seipsos. ⁊ deus illos plusqz illi seipsos. q: illi illū ⁊ scinuicem per illum. ⁊ ille se ⁊ illos per seipm. Si ꝑcordia: oibus illis erit vna volūtas. q: nulla illis erit nisi dei voluntas. Si potestas: oipotentes erunt sue volūtatis vt deus sue. Nā sicut poterit deus qđ volet p seipm: ita poterūt illi p illū qđ volent. q: sicut illi nō aliud volēt qđ ille: ita ille volet quicqd illi volēt. ⁊ qđ ille volet: non poterit non esse. Si bonor ⁊ diuitie: de suos seruos bonos ⁊ fideles supra multa ꝓstituet. imo filij dei ⁊ dij vocabūtur: ⁊ erunt: ⁊ vbi erit filius dei: ibi erunt ⁊ illi. heredes quidez dei. coheredes aūt xp̄i. Si vera securitas: certe ita certi erunt nunqz ⁊ nullatenus ista: vel potius illud bonū sibi de futuro: sicut certi erunt se nō sua sponte illud amissuros: nec dilectore deum illud dilectoribus suis inuitis ablaturū. nec aliquid deo potentius inuitos deum ⁊ illos separaturū. Gaudiuz vero quale aut quantū est vbi tale ac tantū bonum est.

K Cor humanū: cor indigens: cor expertū erūnas. imo obrutū crūmis: qztum gauderes: si his oibus abūdares? Interroga intima tua: ⁊ expe pūt gaudiū suū de tanta brītudie sua: Sed certe: si quis alius: quē dño sicut teipz diligeres: eandē brītudinē haberet: duplicaretur gaudium tuū. q: non minus gauderes ꝑ eoqz pro teipo. Si vero duo vel tres vel multo plures idipm haberent tantūdem ꝑ singulis qzuz ꝑ teipo gauderes: si singulos sicut teipm amares? Ergo in illa ꝑfecta charitate ⁊ innumerabilū angeloꝝ ⁊ hoim brōrum: vbi nullus minus alios qz seipm diligit: nō aliter gaudebit quisqz ꝑ singulis alijos qz ꝑ seipo. Si ergo co: hois de tanto suo bono vir capiet suū gaudiū: quo capax erit tot ⁊ tantoꝝ gaudioꝝ? Et vtiqz quia quantum quisqz diligit aliquem: tm de bono eius gaudet: sicut in illa perfecta felicitate vnusquisqz plus amabit sine cōparatione deum qz se ⁊ omneo alios secum: ita gaudebit plus ablqz estimatione de felicitate dei qz de sua ⁊ omnium alioꝝ secū. Sed si deū sic diligent toto corde: tota mente: tota anima: vt tū totuz cor. tota mens: tota anima non sufficiat ⁊ dignitati dilectionis ꝓ: o fecto sic gaudebūt toto corde: tota mente: tota anima: vt tamen totum cor: tota mens: tota aia non sufficiat plenitudini gaudij. Nōdū ergo dñe dixi aut cognoui: quantū gaudebunt illi beati tui. vtiqz tm gaudebunt quantum amabūt. tm amabunt quantū cognoscent te. Quantum cognoscēte: ⁊ quantum amabunt te: certe nec oculus vidit: nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit in hac vita quantū te cognoscent et amabunt in illa vita. O: o deus cognoscam te. amem te. vt gaudeam de te, ⁊ si non possum ad plenum in hac vita: vel proficiam in dies: vsqz dū veniat illud ad plenū ꝓficiat hic in me noticia tui: ⁊ ibi fiat plena ⁊ crescat hic amor tuus: ⁊ ibi fiat plenus. vt hic gaudium meū sit in spe magnū: ⁊ ibi sit in te plenum. Dñe per filium tuū iubes: imo ꝑsilio peteꝛe: ⁊ pmittis accipe: vt gaudium nostrū plenū sit. Deus verax peto accipiā: vt gaudiū meū plenū sit. Peto dñe qđ p admirabilem ꝑsiliariū nrm ꝑsilio accipiā qđ pmittis ꝓ veritate tuam. gaudiū meū plenum sit.

z

meditet interim inde mens mea. loquat inde lingua mea. amet illud cor meū. Sermocinetur os meū. Lesiriat illud anima mea. sitiat caro mea. desideret tota substantia mea. donec intrem in gaudium dñi mei. qui est trin⁹ ⁊ vnus deus: benedictus in secula seculorum. Amen.

C Finit breuiloquiū sancti Bonauenture doctoris seraphici ⁊ ordinis minoꝝ.

C. Prologus bonauenture in itinerarium mentis in deum.

IN principio: primū principium (a quo cuncte illuminationes descendūt tanqz a patre luminum: a quo est omne datū optimū. ⁊ omne donū perfectū) patre. s. eternū immocor: per filium eius dñm nostrū iesum xp̄m. vt intercessione sanctissime virginis marie genetricis eius de deo ⁊ dño nostri iesu xp̄i. ⁊ beati francisci ducis ⁊ patris nr̄i: de illuminatos oculos mentis nostre ad dirigendos pedes nostros in viā pacis illius: que exupat oēm sensum: quā pace euangelizauit ⁊ dedit dño noster iesus xp̄s. cuius ꝑdicatōis repetitor fuit pater noster sanctus franciscus: in oi sua ꝑdicatione pacē in principio ⁊ fine annuncians in omni salutatōe pacē optans: in oi mēplatione ad extaticā pacē suspirās: tanqz cuius illius hierusalē: de qua dicit ille vir pacis. q. cum his qui oderunt pacem erat pacificus. Rogate que ad pacē sunt hierusalē. Sciebat enim q: thronus salomōis nō erat nisi in pace. cū scriptū sit. In pace factus est locus eius: ⁊ habitatio eius in syon. Cum igit exēplo beatissimi patris nostri francisci hāc pacem anhelo spiritu querē ego pcōr. qui loco illi⁹ patris btissimi post eius transitū septimus in generali fratrū misterio: ꝓ oia indignus succedo. ꝓpterea vt nutu diuino: āno post ipsius beati ꝑis transitū. xxxij. ad montem alueme tanqz ad locū qetū: amore querēdi pacē spūs declinaré. ibiqz existens vū mēte tractaré aliqō mētales alcēsiōes in deū. iter alia occurrit illud miraculū: quod in ꝑdicto ꝓpter loco ipi beato frācisco. de visiōe vidēti cet seraph alati instar crucifixi. In cuius ꝑsideratōe statim visum est mihi qp visio illa ꝑtenderet ꝙpius patris nostri suspensionem in mēplando. ⁊ vi. ꝓp quā puenit ad eā. Nam p sena alas illas recte intelligi possunt. sex illuminationū suspēsiōes. qbus aia quasi quibusdā gradibus ⁊ itineribus disponitur vt transeat ad pacē: p extaticos excessus sapie christiane. Alia aūt nō est nisi p ardentissimuz amorē crucifixi. qui adeo paulū ad tertiū celū raptū trāsformauit i xp̄m. vt diceret. Christo confixus sum cruci. viuo ego: iam nō ego: viuit autē in me christus. Qui etiam adeo mentem francisci abforbuit. qđ mens i carne patuit. dum sacratissima passiōis stigmata in corpore suo ante mortem per biennium deportauit. Effigies igitur sex alarū seraphicarū. insinuat ser illuminatiōes scalares: quas a creaturis incipiunt: ⁊ perducunt vsqz ad deum. ad qđ nemo intrat recte nisi per crucifixum. Nam qui non intrat per ostium in ouile: sed ascendit aliunde: ille fur est ⁊ latro. Si quis vero per hoc ostiū introierit: ingredietur ⁊ egredietur ⁊ pascua inueniet. Propter qđ dicit Johannes in Apocalypsi. Beati qui lauant vestimenta sua in sanguine agni: vt sit potestas eoz in ligno vite. ⁊ per portas ingrediant ciuitatē. quasi dicat. Nō p contemplationē ingredi nō pōt hierusalē supnam: nisi p sanguinem agni intret tanqz p portā. Non enim dispositus ē aliquo modo ad cōtēplationes diuinas: que ad mentales ducunt excessus: nisi cū daniele sit vir desideriorū. Desideria autez in nobis inflāmantur dupliciter. scilicet p clamorem orationis. que rugire facit a gemitu cordis. ⁊ p fulgorem ꝑspeculationis: qua mens ad radios lucis diuinissime ⁊ intentissime se cōuertit. Igitur ad gemitum orationis per dei

stum crucifixum: per cuius sanguinem purgamur a foedib⁹ viciorum. primū quidem lectorem inuito: ne forte credat q̄ sibi sufficiat lectio sine vnctione. speculatio sine deuotione. inuestigatio sine admiratione. circumspectio sine exultatione. industria sine pietate. scientia sine charitate. intelligentia sine humilitate. studium absq; diuina gratia. speculum absq; sapientia diuinitus inspirata. Precedente igitur diuina gratia humilibus & purificatis & deuotis: vnctis oleo diuine leticie: & amatoribus diuine sapientie: & eius desiderio inflammatis: vacare volentibus ad deū magnificādū & amādū: & etiā degustādū: speculationes subiectas propono: infinuans q̄ parum aut nihil est speculum exterius proppositum: nisi speculum mentis nostre versum fuerit & politum. Exerce igitur te homo dei prius ad stimulum conscientie remordentes: antequam oculos eleues ad radios sapientie. in eius speculo relucentes. ne forte ex ipsa speculatione radiorum in grauiorem incidas fouteam tenebrarum. ¶ Placuit autem distinguere tractatum in septem capitula: premittendo titulos ad facilioꝛem intelligentiam dicendoꝛum. Rogo igitur q̄ magis pensetur intentio scribentis q̄z opus. magis dictoꝛum sensus q̄z sermo incultus. magis veritas q̄z sermonum venustas. magis exercitatio affectus q̄z eruditio intellectus. Quod vt fiat: nō est harum speculationum progressus per singulaꝛia transcurrendus: sed modolissime ruminandus.

Finit prologus.

Incipiunt capitula.

Primū capitulū de gradibus ascēsionis in deū: & de speculatiōe ipsius per vestigia ei⁹ in vniuerso. ¶ Secundum de speculatione dei in vestigijs suis in hoc sensibili mundo. ¶ Tertiū de speculatione dei per suam imaginē naturalib⁹ potentijs insignitā. ¶ Quartum de speculatione dei in sua imagine deinde gratuitis reformata. ¶ Quintum de speculatione diuine vnitatis p ei⁹ nomen primarium: quod est esse. ¶ Sextum de speculatione beatissime trinitatis in eius nomine: qō est bonum. ¶ Septimū de excessu mentali & mystico: in quo requies datur intellectui: affectu totaliter in deum per excessum transeunte.

¶ Incipit speculatio pauperis in deserto

¶ Primum capitulum de gradibus ascensionis in deum. & de speculatione ipsius per vestigia eius in vniuerso.

Beatus vir: cuius adiutorium est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit. in valle lachrymarum: in loco quē posuit. Cum beatitudo nihil aliō sit q̄z sūmi bōi frui tio. & sum⁹ bonum sit supra nos: nullus potest effici beatus: nisi supra seipsum ascendat non ascensu corporali: sed ascessu cordiali. Sz supra nos leuari non possumus nisi per virtutem superiorem nos eleuantē. Quantūcūq; enī grad⁹ interiores disponant: nihil fit nisi diuinum auxiliū comitet. Diuinus autem auxilium comitat eos: qui petūt ex corde humiliter & deuote. & hoc est ad ipsum suspirare in hac lachrymarū valle. quod fit per seruentem orationem. Oratio igit mater & origo est sursum actionis in deum. Ideo Dionysius in libro de mystica theologia volens nos instruere ad excessus mētales p̄ premittit orationem. Oremus igit & dicam⁹ ad dominum deū nostrū. Deduc me dñe i via tua & ingrediar in veritate tua. Letet cor meum vt timeat nomen tuū. In hac oratione oādo illuminamur ad cognoscendū diuine ascensionis gradus. Cum enī sm statū cōditionis nostre: ipsa rerū vniuersitas sit scala ad ascendendum in deū: & in rebus quedā sunt vestigium. quedā imago. quedam corpalia: q̄daz spūalia. quedam tpalia: quedam euiterna: ac per hoc quedā extra nos: quedaz intra nos. ad hoc q̄ perueniamus ad primū principiuz considerandum: q̄ est spiritualissimū & eternum. & supra nos oportet nos transire per vestigium quod est corpale & tēporale & extra nos. & hoc est deduci in via dei. Oportet etiam nos intrare ad mentē nostrā que ē imago dei euiterna & spūalis & intra nos et hoc est ingredi in veritatē dei. Oportet etiā nos transcendere ad eternū spiritualissimuz & supra nos: aspiciendo ad primū principiuz & hoc est letari in dei noticia & reuerētia mirabilitatis. Hec est igitur via trium vierū in solitudine. Hec est triplex illuminatio vnius diei. & prima est sicut vespera. secunda sicut mane. tertia sicut meridies. Hec resplcit triplicem rerū existentiā. scz in materia. in intelligentia. & in arte diuina. sm quā dictum est. fiat: fecit. & factum est. Hec etiam respicit triplicem substantiaz in christo: qui est scala nostra. scilicet corporalem: spiritualem: & diuinam. Sōm hunc triplicē progressum: mēs nostra tres habet aspectus principales. Unus est ad corporalia exteriora. sm quem vocatur animalitas seu sensualitas. Alius intra se & in se. sm quem dicitur spiritus. Tertius ē supra se. sm quem dicitur mens. Ex quibus omnibus disponere se debet ad ascendēdum in deum: vt ipsum diligat ex tota mente: ex toto corde & ex tota anima: in quo consistit perfecta legis obseruatio: & simul cum hoc sapientia christiana. Quoniam autem quilibet predictorum modorum geminatur: sm q̄ contingit considerare deum vt alpha & o. seu inquantum contingit videre deuz in vnoquoq; predictoꝝ modoꝝ. vt per speculum: & vt in speculo. seu q̄ vnaquaq; istaruz considerationū habet admisceri alteri sibi cōiunctē: & habet considerari i sua puritate. Dicit q̄ necesse est hos tres gradus principaleo ascendere ad senariū. vt sicut deus sex diebus perfecit vniuersum mundū: & in septimo requieuit. sic mīor mūdus sex gradibus illuminationū sibi succedentiū: ad quietem cōtemplationis ordinatissime perducatur. In cuius rei figura: sex gradibus ascēdebat ad thronum salomonis. Seraphin: que vidit Ysaias: senas alas habebāt. Post sex dies vocauit deus moysen de medio caligis. Et christus post sex dies: vt dicit in Matheo duxit discipulos in montē: & transfiguratus est ante eos. ¶ Iuxta igitur sex gradus ascēsionis in deū: sex sunt gradus potētiarū aie. per quos ascēdimus ab īmis ad sūma. ab exterioribus ad intima. a tpalibus ad eterna. scz sensus: imaginatio: rō: intellectus: intelligentia: & apex mentis seu synderesis scintilla. Hos gradus habemus in nobis plantatos per naturā. deformatos p culpā. reformatos p gram. purgandos per iusticiam: exercendos per scientiam. perficiēdos p sapientiaz. Sōm enim primā nature institutionē creatus fuit hō habilis ad cōtemplationis quietem. & ideo posuit eum deus in paradiso deliciaruz. Sed auertens se a vero lumine ad cōmutabile bonū: incuruatus est ipe p culpā. propriaz & totū genus suū per originale peccū: qō vnpliciter infecit humanā naturā. scz ignorātia mentē: & concupiscentia carnem. ita q̄ excecatus hō & incuruatus in tenebris sedet: & certi lumen non videt. nisi sibi succurrat gratia cū iusticia contra cōcupiscentiā. & scientia cū sapientia contra ignorantiā. qō totū fit per ie sum christum: qui factus est nobis a deo sapientia & iusticia: & santificatio & redemptio. Qui cum sit dei virtus & sapientia. sit verbū incarnatum plenū gratie & veritatis: gratiā & veritatem fecit. gratiam scz charitatis insudit. que cum sit de corde puro & conscientia bona: & fide non ficta: totam animam rectificat. sm triplicem ipsius aspectuz supradictū. Scientiam veritatis edocuit sm triplicem modū theologie. scz symbolice: proprie: & mystice: vt per symbolicam recte vtamur sensibilibus. per propriam recte intelligibilibus. per mysticam. rapiamur ad supermentales excessus. Quicunq; ergo vult in deum ascendere: necesse est vt vitata culpa deformante naturam: naturalem potentias supradictas exerceat: ad gratiam reformantem & hoc p orationem. ad iusticiam purificantem: & hoc

ni conuersatione.ad scientiam illuminantez: & hoc in meditatione.ad sapientiam perficientem: & hoc in ꝓemplatiõe. Sicut igitur ad sapientiã nemo venit nisi per gratiam: iustificiam & scientiam.sic ad ꝓemplationez nemo venit nisi per meditationem perspicuã. conuersatione sanctam: & oratõem deuotaz. Sicut igitur gratia fundamentũ est rectitudinis voluntatis: & illustrationis perspicue rationis.sic primo orandũ est nobis.deinde sancte viuendũ.terno spectaculis veritatis intendendũ.& intendẽdo gradatim ascendendũ: quousqz veniat ad montẽ excelsum: vbi videatur deus deorum in syon. ¶ Quoniam igitur prius est ascendere q̃z descendere in scala iacob.primũ gradũ ascensionis colloce mus in imo: ponẽdo totum istum mundum sensibilem nobis tanq̃z speculum.per quod trãseamus ad deum opificem summum. vt simus veri hebrei trancuntes de egypto ad terrã patribus repromissaz.simus & christiani cũ christo trãseuntes ex hoc mũdo ad patrem simus & sapientie amatores.que vocat & vicit. Transite ad me omnes qui concupiscitis me.& a generationibus meis adimplemini. A magnitudine enim speciei & creatura cognoscibiliter poterit hoc creator videri. Reducet autem creatoris summa potentia:sapientia & benivolentia in rebus creatis: sm q̃ ꝑ tripliciẽ mũciat sensus carnis sensui interiori. ¶ Sensus.n.carnis aut defuit itellectui rõnabiliter inuestigãti.aut fideliter credenti.aut intellectualiter contemplanti. Contemplans considerat rerum existentiam actualem:credens rerum decursum habitualem.ratiocinans rerum ꝓcellentiam potentialem. ¶ Primo modo aspectus contemplantis res in seipsis considerãs: videt in eis pondus: numerũ & mensuram. Pondus q̃ ad situm vbi inclinatur.numerus quo distinguuntur.& mensuram qua limitant: Hec per hoc videt in eis modum.speciem: & ordinez: nec nõ substantiam: virtutem: & operationẽ: ex quibus consurgere potest sicut ex vestigio:ad intelligendum potentiam:sapientiam & bonitatem creatoris immẽsam. ¶ Secundo modo aspectus fidelis considerans hunc mundum: attendit originem: decursus: & terminum. Nam fide credimus aptata esse secula verbo vite. ¶ Fide credimus trium legum tempora.s.nature: scripture: & gratie sibi succedere: & ordinatissime decurrisse. Fide credimus mundum per finale iudicium terminandum fore. ¶ In primo potentiam. in secundo ꝓuidentiam.in tertio iusticiam summi principij aduertentes. Tertio modo aspectus ratiocinantis inuestigans videt q̃dam tantum esse:quedã autem tantum esse & viuere: quedam vero esse viuere & discernere. Et prima quidem esse minora.secũda media.tertia meliora. ¶ Videt iterum quedaz nõ esse corpalia: quedam partim corporalia partim spualia.ex quo aduertit aliqua esse mere spualia:tanq̃z vtriusq; meliora & digniora. Videt nihilominus quedã esse mutabilia & corruptibilia: vt terrestria.quedam mutabilia & incorruptibilia: vt celestia.ex q̃ aduertit quedam esse inmutabilia & incorruptibilia. vt supercelestia. ¶ Ex his ergo visibilibus consurgit ad considerandũ dei potentiam:sapiam & bonitatẽ: vt entem viuẽtem & intelligentem:mere spũalem & incorruptibilem & intransmutabilem. Hec aũt ꝓsideratio dilatat̃ sm septiformẽ conditionẽ creaturaz. que est diuine potentie:sapientie & bonitatis testimoniũ septiso:me. ¶ Si considere tur cunctaz rerum origo:magnitudo:multitudo:pulcritudo:plenitudo:operatio: & ordo. Origo náqz rerũ sm creationem: distinctionem: & ornatũ quantũ ad opera sex dierũ diuinã predicat potentiã:cuncta de nihilo ꝓducentem.sapientiã:cuncta lucide distinguẽtem.& bonitatẽ cuncta largiter adornãtem. ¶ Magnitudo aũt rerũ sm molẽ lõgitudinis:latitudinis & ꝓfunditatis:sm excellẽtiaz virtutis longe lateq; ꝓfunde se extendẽtio.ficut patet in diffusione lucis sm efficaciam operatõis intime:continue & diffuse.sicut patet in operatione ignis manifeste indicat immẽsitatẽ potentie:sapientie & bonitatis trini dei.qui in cunctis creaturis per potentiam:presentiã & essentiaz incircunscriptꝰ existit. ¶ Multitudo vero rerũ sm diuersitatem generalem:specialẽ & individualem:in substantia:in forma seu figura & efficacia:vltra omnẽ humanã estimationem. manifeste triũ predicatoz conditionũ in deo:immensitatem insinuat & ostendit. ¶ Pulcritudo aũ rerum sm varietatẽ luminũ:figurarũ & colorum.in corporibus simplicibus: mixtis:et eiã complexionatis:sicut in corpibus celestibus & mineralibus:sicut lapidibus & metallis:plantis & animalibus:tria ꝓdicta euidẽter ꝓclamat. Plenitudo autem rerũ sm q̃ materia est plena formis:sm rationes seminales.forma est plena virtute:sm actiuaz potentiam.virtus est plena effectibus p̃z efficientiã. idipsuz manifeste declarat. ¶ Operatio multiplex.sm q̃ est naturalis.sm q̃ ẽ artificialis.sm q̃ est moralis.sua multiplicissima varietate oñdit immensitatẽ illius virtutis:artis & bonitatis.que quidẽ est omnibus causa essendi:rõ intelligendi:& ordo viuẽdi. Ordo aũt sm rationem durationis:situationis & influentie.s.per prius & posterius: supius & inferius: nobilius & ignobilius.in libro creature manifeste ꝓmittit ꝓncipij ꝓmitatẽ:sublimitatẽ & dignitatẽ quantũ ad infinitatẽ potẽtie. ¶ Ordo vero diuinaz legũ: ꝓceptoz & iudicioz:in libro scripture immẽsitatẽ sapientie. Ordo aũt diuinoz sacramentoz: beneficioz & retributionum in corpore ecclesie immẽsitatẽ bonitatis.ita q̃ ipse ordo nos in primũ & summũ potentissimum & sapientissimũ & optimuz euidentissime manuducit. ¶ Cui igitur tantis rerũ creaturaz splendoribus non illustratur cecus est.q̃ tantis clamoribus nõ euigilat surdus est qui ex omnibus his effectibus deũ nõ laudat mutus est.q̃ ex tantis indicijs primũ principiuz nõ aduertit stultus est. Aperi ergo oculos.aures spũales admoue.labia tua solue:& cor tuum appone:vt in oĩbus creaturis deũ tuum videas.audias.laudes.diligas:& colas.magnifices & honores.ne forte ꝓ te vniuersus orbis terrarũ consurgat. Nam ob hoc pugnabit orbis terrarum ꝓ tua insensatos: et econtra sensatis erit materia glorie. qui sm prophetaz possint dicere. Delectasti me domine in factura tua:& in operibus manuum tuaz exultabo. q̃m magnificata sũt opera tua domine.omnia in sapientia fecisti.impleta ẽ terra possessione tua.

¶ De speculatione dei in vestigijs suis in hoc sensibili mũdo.

Capitulũ. ij. & gradus secũdus.

Ed quoniam circa speculũ sensibiliũ nõ solũ ꝓtingit ꝓphetari deũ p ipsa tanq̃z p vestigia: verũetiã in ipsis inquantũ est i eis p essentiã potentiã & ꝓsentiam. Et hoc considerare est altius q̃z precedens.ideo huiusmodi consideratio secundũ tenet locum:tanq̃z secundus ꝓemplatiõis gradus.quo debem⁹ manuduci ad contemplandũ deum in cunctis creaturis:que ad mentẽ nostrã intrant p corpales sensus. ¶ Notandũ igitur q̃ istũ mundus sensibilis:qui dicit macrocosmus: intrat ad animam nostrã.que dicitur microcosmus.idest minor mũd⁹ per portas quinq; sensuum:sm ipsoz sensibilium apprehensionẽ: oblectationẽ & ꝓiudicationẽ. ¶ Quod patet sic. Nam in eo quedam sunt generantia. quedam generata.quedam regentia hec & illa. Generantia sunt corpa simplicia. scilicet corpa celestia:& quattuor elementa. Haz ex elementis p virtutẽ lucis recõciliatis contrarietate elementoz in mixtis:habent generari & produci quecũqz generant & pduntur p operationem virtutis naturalis.

¶ Generata vo sunt corpa ex elemẽtis ꝓposita.sicut mineralia: vegetabilia: sensibilia: et corpa humana. Regẽtia hec & illa sunt substantie spũales.siue omnino ꝓiuncte.vt sunt anime brutales.siue coniuncte separabiliter vt sunt anime rationales. siue omnino se-

par ate: vt sint spiritus celestes: quos plbi in telligentias. nos angelos appellamus. Quibus sm plbos ꝓpriū mouere corpa celestia. a: per hoc eis attribuitur administratio vniuersi: suscipiendo a prima causa scz deo virtutis influentiam: quā refundunt sm opus gubernationis: qō respicit rez consistentiaz naturalē. Scōm aūt theologos attribuit eis dem regimen vniuersi sm imperiū summi dei: quantum ad opera reparationis. sm q̄ dicunt administratorij spūs. missi ꝓpter eos q̄ hereditatē capiūt salutis. Homo igit qui dicitur minor mūdus habz quinq; sensus quasi quinq; portas: p quas intrat cognitio oim q̄ sunt in mūdo sensibili in aiam ipius. Nā p visum intrant corpa sublimia ⁊ luminosa: ⁊ cetera colorata. p tactum vero corpa solida ⁊ terrestria. per tres vero sensus int̄ medios i trant intermedia. vt per gustū aquea. per auditum aerea. per odoratū vaporabilia. q̄ aliquid habent de natura humida. aliquid de aerea. aliquid de ignea seu calida. sicut patet in fumo ex aromatibus resoluto. Intrāt igitur per has portas tā corpa simplicia q̄z ex eis cōposita et his mixta. Auia vero sensu peruius nō solum hec sensibilia particularia. que sunt lux: sonus: odor: sapor: ⁊ quattuor ꝑ marie qualitates quas apprehendit tactus. verūetiam sensibilia cōmunia. que sunt: numerus: magnitudo: figura: quies ⁊ motus. ⁊ omne qō mouetur ab alio mouetur. ⁊ q̄daz seipis mouent: ⁊ quiescunt. vt sunt animalia vum per hoc quinq; sensus motus corporū apprehendimus: emanuducimur ad cognitiōz motoꝝ spiritualiū: tanq̄z per effectū in cognitionem causaz. ¶ Intrat igitur quantuz ad tria rez genera in aiam humanā p apprehensionē totus mundus iste sensibilis. Hec aūt sensibilia exteriora sunt. que primo ingrediuntur in animā per portas quinq; sensuū. Intrant inq̄z nō per substātias suas sed p similitudines suas: primo generatas in medio ⁊ de medio in organo exteriori. ⁊ de organo exteriori in interiori. ⁊ de hoc in potentiam apprehensiuam. Et sic generatio speciei in medio. ⁊ de medio in organo. ⁊ ꝙuersio potentie apphensiue sup illā: facit apprehēsiōez omniū eorum que exterius aia apprehēdit. Ad hāc apprehēsionē si sit rei ꝙ mētis sequitur oblectatio. Delectat aūt sensus in obiecto per similitudinē abstractā pcepto: vel ratione speciositatis: sicut in visu. vel rōne suauitatis. sicut in odoratu ⁊ auditu. vel ratiōe salubritatis: sicut in gustu ⁊ tactu apprōpria te loquendo. Omnis aūt delectatio est ratione ꝓportionalitatis. Sed qñ spes tenet rōnem fōme: virtutis ⁊ operatiōis: sm q̄ habet respectum ad principiū a quo manat. ad mediū ad qō transit. ad terminū in quez agit. ideo ꝓportionalitas aut attenditur in similitudine sm q̄ tenet rōnem speciei seu fōme: ⁊ sic dicit speciositas. quia pulcritudo nihil aliud est q̄z equalitas numerosa. seu q̄dam partiū simul cū coloris suauitate. Aut attenditur ꝓportionalitas inquantū tenet rationem potentie seu virtutis. ⁊ sic dicitur suauitas. cū virtus agens non imprōportionaliter excedit recipientē. quia sensus tristatur i extremis: ⁊ in medijs delectatur. Aut attenditur ꝓportionalitas inquantū tenet rōnem efficacie ⁊ impressionis. que tunc est prōportionalis quando agens imprimendo replet i digentiam patientis. ⁊ hoc est saluare ⁊ nutrire ipsum. qō maxime apparet in gustu et tactu. Et sic apparet quō per oblectationem delectabilia exteriora sm triplicē rationē delectandi: per similitudinem intrant in aiam. ¶ Post hanc apprehēsionē ⁊ delectationē fit diiudicatio. qua nō solum diiudicat vtrū hoc sit album vel nigrū. quia hoc solū ptinet ad sensum exteriorem. non solum vtrum sit salubre vel nociuū. quia hoc ptinet ad sensuz interiorem. verūetiam quia diiudicatur ⁊ ratio reddit quare hoc delectat. Et i hoc actu inquiritur de ratione delectationis: que i sensu percipitur ab obiecto. Hoc est autem cuz querit ratio pulchri suauis ⁊ salubris: ⁊ inuenitur. quia hec est ꝓportio equalitatis. Rō autem equalitatis est eadē in magnis ⁊ paruis nec extenditur dimēsionibus: nec succedit seu transit cū transeūtibus. nec motib⁹ altera tur. Abstrahit igit a loco: tempore ⁊ motu. ac p hoc est incōmutabilis: incircūscriptibil: interminabilis: ⁊ oino spūalis. Diiudicatio igitur est actio. que sm̄ sensibilem sensibiliter per sensus acceptā: introire facit: ꝙ rando ⁊ abstrahēdo in potentiā intellectiuā Et sic totus iste mūdus introire habet in animā humanā per portas quinq; sensuū: sm tres operationes p̄dictas. Hec aūt oia sunt vestigia: in quibus speculari possumus. deum nostrū. Nam cū species apprehensa sit similitudo in medio genita. ⁊ deinde ipsi organo impressa: ⁊ per illam impressionē in suū principiū. scilicet in obiectū cognoscendū deducat. manifeste insinuat ꝙ illa lux eterna generat ex se similitudinē seu splēdorem coequalem: cōsubstātialem: ⁊ coeternalē. Et ꝙ ille qui est imago ⁊ similitudo inuisibilis dei: et splendor: gloria: ⁊ figura substantie eius: quia vbiqz est per primā sui generationē. sicut obiectum in toto medio suā generat similitudinem. per gratiā vnionis vnitur: sicut species corpali organo: individuo rōnalis nature. vt per illā vnionē nos reduceret ad patrem: sicut ad fontale principiū ⁊ obiectū. Si ergo omnia cognoscibilia habent sui speciem generare: manifeste proclamant ꝙ in illis tāq̄z in speculis videri potest eterna generatio ꝑbi imaginis ⁊ filij. a deo patre eternaliter emanantis. Scōm hūc modū species delectans vt speciosa: suauis: ⁊ salubris insinuat: ꝙ in illa prima specie est prima speciositas: suauitas ⁊ salubritas. in qua est summa proportionalitas ⁊ equalitas ad generantem. in qua est virtus: nō per phantasma sed p veritatem apprehēsionis illabens. in qua est impressio saluans: ⁊ sufficiens. ⁊ omnē apprehendētis indigentiā expellens. Si ergo delectatio est ꝓiunctio cōuenientis cū conuenīte. ⁊ solius dei similitudo tenet rationē sūme speciosi: suauis. ⁊ salubris: ⁊ vnitur sm veritatem ⁊ sm intimitatē ⁊ sm plenitudinem replentē oēm capacitatem: manifeste videri potest ꝙ in solo deo est fontalis ⁊ vera delectatio: ⁊ ꝙ ad ipsam ex omnibus delectationibus manuducimur requirendam. Excellētioꝝ aūt modo ⁊ mediationū diiudicatio ducit nos in eternam veritatem: certius speculandam. Si enim diiudicatio habet fieri p rationem abstrahentē a loco: tempore ⁊ mutabilitate. ac per hoc a dimēsione: successione ⁊ transmutatione: per rationē imutabilē ⁊ incircūscriptibilē: ⁊ interminabilē. nihil autem est omnino imutabile: incircumscriptibile: ⁊ interminabile. nisi quod est eternuz. omne autem qō est eternum est deus vel i deo. Si ergo omnia quecunq; certius diiudicamus: per huiusmodi rationē diiudicamus. patet ꝙ ipse est ratio omniū rerū. ⁊ regula i falsibilibus. ⁊ lux veritatis: in qua cuncta relucent infallibiliter: indelebiliter: indubitanter: ⁊ irrefragabiliter: indijudicabiliter: incommutabiliter: incoartabiliter: interminabiliter: indiuisibiliter: ⁊ intellectualiter. Et ideo leges. ille per quas iudicamus certitudinaliter de omnibus sensibilibus in nostram considerationem venientibus: cum sint infallibiles ⁊ indubitabiles intellectui apprehendētibus: sint indelebiles a memoria recolentis: tanq̄z semp presentes. sint irrefragabiles: ⁊ indijudicabiles intellectui iudicantis. quia: vt dicit aug⁹ ⁊ multus de eis iudicat: sed per illas. necesse ē eas esse incommutabiles ⁊ incorruptibiles tanq̄z necessarias. incoartabiles tanq̄z incircumscriptas. interminabiles tanq̄z eternas. ac per hoc indiuisibiles tanq̄z intellectuales ⁊ incorporeas. non factas sed increatas: eternaliter existentes in arte eterna. a qua ⁊ per quam ⁊ sm quam formantur speciosa omnia vel formosa. ⁊ ideo nec certitudinaliter iudicari possunt. nisi per illam que non tantum fuit forma cuncta producens. verūetiaz cuncta ꝓseruans ⁊ distinguens. tanq̄z ens et omnibus formam tenens: ⁊ regula dirigēs. ⁊ per quam dijudicat omne nostra cuncta

per sensus intrant in ipam. Hec autem speculatio dilatatur ꝑm ꝓsideratiõé septez differentiarũ numerozũ. quibus quasi septem gradibus conscendit in deũ. ꝑm q ostendit Aug⁹ in libro de vera religione. ⁊ in sexto musice. vbi assignat differentias numerozũ gradatim conscendentiũ: ab his sensibilib⁹ vsq; ad opificem omniũ. vt in omnibus videatur deus. Dicit enim numeros esse i corporibus: ⁊ maxime in sonis: ⁊ vocib⁹: ⁊ hos vocat sonantes. Numeros ab his abstractos: ⁊ in sensibus nostris receptos: ⁊ hos vocat occursores. Numeros ab anima procedentes in corpus. sicut patet in gesticulationibus ⁊ saltationibus. ⁊ hos vocat progressores. Numeros in delectationibus sensuũ ex conuersione intentionis super speciẽ recepta. ⁊ hos vocat sensuales. Numeros in memoria retentos: ⁊ hos vocat memoriales. Numeros etiam per quos de his omnib⁹ iudicamus. ⁊ hos vocat iudiciales. qui vt dictum est necessario sunt supra mentez tanq; infallibiles ⁊ indijudicabiles. Ab his autez imprimuntur mentibus nostris numeri artificiales. quos tamen inter illos gradus nõ enumerat Augustinus. quia connexi sunt iudicialibus. ⁊ ab his manant numeri progressores. ex quibus creantur numerose forme artificiatozũ. vt a summis per media ordinatus fiat descensus ad infima. Ad hoc etiam gradatim ascendamus a numeris sonãtib⁹. mediantibus occursoribus sensualib⁹ ⁊ memorialibus. Cum ergo omnia sint pulcra ⁊ quodãmodo delectabilia. ⁊ pulcritudo ⁊ delectatio nõ sint absq; ꝓportione. ⁊ ꝓportio primo sit in numeris. necesse est omnia esse numerosa. ac per hoc numerus est precipuũ in animo conditoris exemplar: ⁊ in rebus ꝑcipuũ vestigiũ ducens in sapientiã. Ad cuz sit omnibus euidentissimũ ⁊ deo ꝓpinquissimũ. ꝓpinquissime quasi ꝑ septẽ differẽtias ducit in deũ. ⁊ facit eum cognosci in cunctis corporalibus ⁊ sensibilibus. dũq; numerosa apprehendimus: in numerosis proportionibus delectamur. ⁊ ꝑ numerosa. ꝓportionum leges irrefragabiliter iudicamus. Ex his duobus gradibus primis: quibus manuducimur ad speculandũ deũ in vestigijs: quasi ad modũ duarũ alarũ descendentium circa pedes colligere possumus: q̃ omnes creature istius sensibilis mundi: animũ ꝑtem plantis ⁊ sapientie ducũt in deũ eternum: ꝑ eo q̃ illius ꝓm principij: potentissimi: sapientissimi: ⁊ optimi: illius eterne originis: lucis ⁊ plenitudinis. illius inquã artis efficientis: exemplantis ⁊ ordinatis. sunt vmbre resonãtie ⁊ picture. sunt vestigia: simulacra ⁊ spectacula: nobis ad contuendũ deum proposita: ⁊ signa diuinitus data. Que inquã sunt sicut exemplaria vel potius exempla. ꝓposita mentibus adhuc rudibus ⁊ sensibilib⁹. vt per sensibilia que vident transferant ad intelligibilia que nõ vident. tanq; per signa ad signata. Significant autem huiusmodi creature: huius mundi sensibilis inuisibilia dei partim. quia deus est omnis creature origo: exemplar ⁊ finis ⁊ omnis effectus est signum causẽ: ⁊ exemplatum exemplaris. et via finis ad quem ducit. partim ex ꝓpria representatõe. partim ex ꝓphetica prefiguratione. partim ex angelica operatõe. partim ex supaddita institutõe. Sic enim creatura ex natura est illius eterne sapiẽtie quedaz effigies ⁊ similitudo. sed ꝑ speãliter illa que in libro scripture per spiritũ ꝓphetie assumpta est ad spiritualiũ prefiguratiõné. Specialiꝫ autem ille creature: in quarum effigie deus angelico ministerio voluit apparere. Specialissime vero ea: quam voluit ad signandum instituere: que tenet non solũ rationem signi ꝑm nomen cõmune. verũetiã sacramẽti. Ex quibus omnibus colligitur: q̃ inuisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta cõspiciuntur. ita q̃ qui nolunt ista aduertere: ⁊ deũ in his omnibus cognoscere: benedicere ⁊ amare inexcusabiles sint dũ nolunt transferri de tenebris in admirabile lumen dei. Deo autem gratias ꝑ ihesum

christuz dominũ nostrũ. qui nos de tenebris transtulit in admirabile lumen suũ. duz per hec lumina exterius oblata ad speculum mentis nostre. in quo relucent diuina: disponimur ad reintrandũ.

¶ De speculatõe dei per suã imaginẽ: naturalibus potentijs insignitã.

Capitulũ. iij. ⁊ gradus tertius.

Quoniã aũt duo gradus ꝓdicti: q̃ ducendo nos in deũ per vestigia sua: per que in cunctis creaturis relucet: manuduxerunt nos vsq; ad hoc: vt ad nos reintrare emus. in mentem scilicet nostrã. in qua diuina relucet imago. Hinc est q̃ tã tertio loco ad nosmetipsos intrantes: ⁊ quasi atriũ foris secus relinquentes. in sanctis scilicet anteriori parte tabernaculi: conari debemus per speculum videre deũ: vbi ad modũ candelabri relucet lux veritatis in facie nostre mentis. in qua. scilicet resplendet imago beatissime trinitatis. Intra igitur ad te: ⁊ vide qm̃ mens tua amat feruentissime semetipsam. nec se posset amare nisi se nosceret. nec se nosceret nisi sui memineret. quia nihil capimus per intelligẽtiaz quod nõ sit presens apud nostrã memoriaz. Et ex hoc aduertis aiam tuã triplices habere potentiam: nõ oculo carnis: sed oculo rationis. Cõsidera igitur harũ triũ potẽtiarũ operatões ⁊ habitudines. ⁊ videre poteris deũ per te tanq; per imaginẽ. quod est videre per speculum ⁊ in enigmate. ¶ Operatio aũt memorie est retẽtio ⁊ representatio: nõ solũ presentiũ ⁊ corporaliũ ⁊ tẽporaliũ. verũetiã succedentiũ: simpliciũ ⁊ sempiternaliũ. Retinet nãq; memoria preterita per recordationẽ. presentia per susceptionẽ: futura per preuisionẽ. Retinet etiã simplicia sicut principia quantitatũ continuarũ ⁊ discretaꝝ: vt punctu: instans: ⁊ vnitatem: sine quibus impossibile est meminisse aut cogitare ea que principiantur per hec. Retinet nihilominꝰ scientiaz principia ⁊ dignitates. vt sempiternalia ⁊ sempiternaliter. quia numq̃ põt fieri oblimisci eorũ dũmodo rationeuiat: quin ea audita approbet. ⁊ eis assentiat: nõ tanq; de nouo percipiat: sed tanq; sibi innata ⁊ familiaria recognoscat. Sicut patet: si ꝓponatur alicui: de quolibet affirmatio vel negatio vel omne totũ est maius sua parte. vel quecunq; alia dignitas: cui nõ est contradicere: admittitur ratione. Ex prima igitur retentione actuali omniũ temporaliũ: preteritorum scilicet presentiũ ⁊ futuroꝝ. habz effigiẽ eternitatis. cuius presens indiuisibile: ad oia tempora se extendit. Ex scõa apparet q̃ ipa non solũ habet ab exteriori formari ꝑ phantasmata. verũetiam a superiori suscipiendo ⁊ in se habendo simplices formas: que nõ possunt introire per portas sensuũ ⁊ sensibiliũ phantasmata. Ex tertia habetur: q̃ ipa habet lucem incõmutabilẽ sibi presentẽ: in qua meminit ĩ uariabiliũ veritatũ. Et sic per operationes memorie apparet q̃ ipa anima ẽ imago dei ⁊ similitudo: adeo sibi presens ⁊ eũ habens presentẽ q̃ eũ actu capit. ⁊ per potentiã capax eius est: ⁊ particeps esse põt. ¶ Operatio aũt virtutis intellectiue est i perceptiõe intellectus terminoꝝ: propositionũ: ⁊ illationuz. Capit autem intellectus terminoꝝ significata. cum comprehendit quid est vnum quodq; ꝑ diffinitionẽ. Sed diffinitio habet fieri per superiora. ⁊ illa per supiora diffiniri habent: vsq; quo veniatur ad superna et generalissima. quibus ignotatis nõ possunt intelligi diffinitiue inferiora. Nisi igitur cognoscatur quid est ens per se. nõ potest plene sciri diffinitio alicuius specialis substantie. Nec ens ꝑ se cognosci potest: nisi cognoscatur cum suis conditõibus. que sunt vnuz: verũ: bonũ. Ens aũt cũ possit cogitari vt diminutũ. ⁊ vt completum. vt imperfectum ⁊ vt pfectum. vt ens in potentia: ⁊ vt ens in actu. vt ens ꝑm quid: ⁊ vt ens simpliciter. vt ens in parte: ⁊ vt ens totaliter. vt ens transiens: ⁊ vt ens manẽs. vt ens per aliud. ⁊ vt ens per se. vt ens pmixtũ non enti: ⁊ vt ens

purum. vt ens dependens: & vt ens absolutum. vt ens posteriꝰ: & vt ens prius. vt ens mutabile: & vt ens immutabile. vt ens simplex & vt ens compositum. cum priuationes & defectus nullatenus possint cognosci nisi per positiones: non venit intellectꝰ noster vt plene resoluens intellectum alicuius entis creati nisi ipsum ab intellectu entis purissimi: actu altissimi: completissimi: & absoluti. qđ est simpliciter & eternum ens in quo sunt rationes omnium in sua puritate. Quomodo autem sciret intellectꝰ hoc esse ens defectiuū & incompletum. si nullā haberet cognitionē entis absq; omni defectu. Et sic de aliis ꝓdictionibus pbatis. Intellectus aūt ꝓpositionum: tūc intellectꝰ noster dicit veraciter cōprehendere: cum certitudinaliter scit illas veras esse. & hoc scire est scire. qñ non potest falli in illa comprehensione. Scit enī q; veritas illa nō potest aliter se habere. Scit igitur veritatem illā esse incōmutabilē. Sz cū ipsa mens nostra sit cōmutabilis: illam sic incommutabiliter relucentem non potest videre nisi per aliquā aliam lucē omnino incōmutabiliter radiantem. quaz impossibile est esse creaturam mutabilē. Scit igitur in illa luce que illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum. que est lux vera & verbum in ꝓncipio apud deum. Intellectū autez illationis tunc veraciter percipit noster intellectus: qñ videt q; conclusio necessario sequitur ex ꝓmissis. quod nō solū videt in terminis necessarijs. verumetiā in contingentibus: vt si hō currit homo mouet. Hanc autem necessariam habitudinem ꝓcipit non solū in rebꝰ entibus: verumetiā in non entibus. Sicut enim homine existēte sequitur. si homo currit: homo mouetur. sic etiam non existente. Hmōi igitur illationis necessitas nō venit ab existentia rei in materia. q; é contingens. nec ab existentia rei in anima. quia tūc esset fictio si nō esset in re. Venit igitur ab exemplaritate in arte eterna: ꝑm quam res habent aptitudinē & habitudinem ad inuicem ad illius eterne artis representationem. Dis igitur vtꝺcit Augustinꝰ in libro de vera religione: vere ratiocinantis lumen accendit ab illa veritate: & ad ipsam nititur puenire. Ex quo manifeste apparet. q; coniunctus sit intellectꝰ noster ipsi eterne veritati. dum nisi per illā docente nihil verum potest certitudinaliter capere. Videre igit per te potes veritatē: que te docet: si te cōcupiscentie & phantasmata non impediant. & se tanq; nubes inter te & veritatis radium non interponant. ¶ Operatio autem virtutis electiue attenditur in consilio: iudicio & desiderio. Consilium autem est inquirendo quid sit melius: hoc an illud. Sed melius non dicit nisi per accessum ad optimuz. Accessus autem est ꝑm maioris assimilationem. Nullus igit scit verum hoc sit illo melius. nisi sciat illud optimo magis assimilari. Nullus autem scit aliquid alij magis assimilari: nisi illud cognoscat. Non enim scio hūc similem esse petro: nisi sciam vel cognoscam petrum. Omni igitur consilianti necessario est impressa noticia summi boni. Judicium autem certum de cōsiliabilibꝰ: est ꝑ aliquam legem. Nullus autem certitudinaliter iudicat per legem. nisi certus sit q; illa lex recta sit. & q; ipsam iudicare non debet. Sed mēs nostra iudicat de seipsa. Cum igit nō possit iudicare de lege per quam iudicat. ter illa superior: est mente nostra. & per hāc iudicat ꝺcit quod sibi impressa est. Nihil autem est superius mente humana: nisi solus ille qui fecit eam. Igitur in iudicando deliberatiua nostra pertingit ad diuinas leges: si plena resolutione dissoluat. Desiderium aūt principaliter est ipsius quod maxie ipsuz mouet. Maxime autem mouet quod maxime amatur. Maxime autem amatꝰ: esse beatus. Beatū autem esse non habet: nisi per optimū & finē vltimum. Nihil autem appetit humanū desiderium nisi summū bonum. vel quod est ad illud. vel quod habet aliquā effigiem illius. Tanta est vis summi boni: vt nihil nisi per illius desideriū a creatura possit amari. Aue

tunc saltitur & errat. cū effigiem & simulacrū ꝓ veritate acceptat. ¶ Vide ergo quomodo anima deo é ꝓpinqua. & quomodo memoria in eternitatem: intelligentia in veritatem. electiua potentia ducit in bonitatē summam ꝑm operationes suas. Scōm autez harum potentiarum ordinem: originē & habitudiné ducit in ipsam beatissimā trinitatem. Nam ex memoria oritur intelligentia. vt ipsius proles. quia tunc intelligimꝰ cū similitudo que est in memoria resultat in acie intellectus. que nihil aliud est q̄z verbum. Ex memoria & intelligentia spiratur amor: tanq̄z nexus amboꝝ. Hec tria. s. mens generans: verbum & amor: sunt in anima: quo ad memoriam: intelligentiā & voluntatem. que sunt consubstantiales: coequales & coeue: se inuicem circūincedentes. Si igitur deus perfectus est spiritus: habet memoriam: intelligentiam & voluntatem. habet & verbū genitū. & amorem spiratū. qui necessario distinguunt. cum vnus ab altero producat. nō essentialiter. nō accidētaliter. ergo ꝓsonaliter. Bū igitur mens seipsam cōsiderat ꝓ se tanq̄z ꝓ speculuz: cōsurgit ad speculandā trinitatē beatā patris: verbi & amoris. trium personaꝝ coeternaꝝ: coequaliū & consubstantialiū. vnus tamē non est alius: sed ipsi tres sunt vnus deus.

¶ Ad hanc speculationem quā habz anima de suo principio trino & vno: per trinitatē suarum potentiarum: per quas est imago dei. iuuat per lumina scientiaꝝ que ipsaz ꝓficiūt & informant: & trinitatem beatissimam tripliciter representant. Nam oīs ꝓpria aut est natura alis: aut rationalis: aut moralis. Prima agit de causa essendi. & ideo ducit in potentiam patris. Scōa de rōne intelligendi. & iō ducit in sapientiaz verbi. Tertia de ordine viuendi. & ideo ducit in bonitatez spūsancti. Rursus prima diuidit in metaphysicā: mathematicam & physicā. Et prima est de rez cēsitijs. Scōa de numeris & figuris. tertia de naturis: virtutibus: & operationibus diffusiuis. Et ideo prima in primū principiū patrē. Secūda in eiꝰ imaginem filiū. tertia ducit in spiritussanctū donum. Scōa diuidit in grammaticam. que facit potentes ad exprimendum. logicam: que facit perspicaces ad arguendū rhetoricā: que facit habiles ad persuadendū siue monendum. Et hec similiter insinuat mysterium beatissime trinitatis. Tertia diuiditur in monasticam. iconomicam: & polyticā. Et prima infimat primi principij innascibilitatem. Scōa filij familiaritatem. tertia spiritus sancti liberalitatem. Omnes aūt iste scientie habent regulas certas & infallibiles: tanq̄z lumina & radios descendentes a lege eterna in mentem nostrā. Et ideo mens nostra tantis splendoribus irradiata & superfusa: nisi sit ceca: manuduci potest per seipsam ad contemplandam illā lucem eternā. Huius aūt lucis irradiatio & consideratio sapientes sulpicit in admiratione. & econtra insipientes qui non credunt vt intelligant: ducit in perturbationem. vt impleatur illud prophetici. Illuminans tu mirabiliter a montibus eternis: turbati sunt omnes insipientes corde.

¶ De speculatione dei in sua imagine domis gratuitis reformata.

Capitulum iiij. & gradus quartꝰ.

Sed quoniam non solum per nos transeundo: verūetiam in nobis contingit contemplari primū ꝓncipium. & hoc maius est q̄z precedens. ideo hic modus considerandi quartū obtinet contēplationis gradum. Birus aūt videtur: cū ostensum sit q; deus ita ꝓpinquus sit mentibus nostris: q; tam pauci rum est in seipsis primū principium speculari. Sed ratio est in ꝓmptu. q; mens humana sollicitudinibus distracta: non intrat ad se per memoriā: phantasinanibꝰ obnubilata: nō redit ad se per intelligentiam. concupiscentijs illecta: nequaq̄z reuertitur ad seipsam ꝑ desiderium suauitatis interne & leticie spiri-

mualio. Ideo totaliter in his sensibilibus iacens: non potest ad se tanq̃ ad dei imaginez reintrare. Et quoniaz vbi quis ceciderit: ne cesse habet ibidem recumbere. nisi apponat quis ⁊ adiiciat vt resurgat. non potuit anima nostra perfecte ab his sensibilibus releuari ad contuitum sui: ⁊ eterne veritatis in seipsa. nisi veritas assumpta forma humana in christo: fieret sibi scala reparans priorem scalam: que fracta fuerat in adam. Unde q̃n cumq̃ sit illuminatus quis lumine nature ⁊ scientie acquisite: non potest intrare in se vt in seipso delectetur in domino: nisi mediante christo: qui dicit. Ego sum ostium. per me si quis introierit saluabitur: ⁊ ingredietur ⁊ egredietur: ⁊ pascua inueniet. Ad hoc autez ostiũ non appropinquamus nisi in ipsuz credamus: speremus ⁊ amemus. Necesse ē igitur si reintrare volumus ad fruitionem veritatis: tanq̃ ad paradisuz: q̃ ingrediamur per fidem: spem ⁊ charitatem mediatoris dei ⁊ hominu iesu christi. qui est tanq̃ lignum vite in medio padisi. Superuestiẽda est igit ima go mentis nostre tribus virtutib⁹ theologicis: quibus anima purificatur: illuminat ⁊ perficitur. ⁊ sic imago reformat: reficit: ⁊ ꝓformis superne hierusalem efficit. ⁊ pars ecclesie militantis: que est ꝓpleo ſm aplm hierusalem celestis. Ait enī. Illa que sursum est hierusalē libera est: que est mater nr̃a. Alia igit credendo: sperando ⁊ amando iesum christũ: qui est verbum patris incarnatũ: increatuz: ⁊ in spiritũ. s. via: veritas: ⁊ vita. dum per fidem credit in christum: tanq̃ in verbũ increatũ: quod est verbũ ⁊ splendor patris: recuperat spiritualem auditũ ⁊ visum. auditũ ad suscipiendũ christi sermones. visum ad considerandũ ipsius lucis splendores. Dum aũt spe suspirat ad suscipiendum verbũ inspiratum. per desiderium ⁊ affectũ recupat spirituale olfactũ. Dũ charitate cõplectit verbũ incarnatum. vt suscipiens ab ipso delectationez. ⁊ vt transiens in illud per extaticũ amorẽ. recuperat gustũ ⁊ tactũ. Quibus sensibus recuperatis: dum sponsum suũ videt ⁊ audit: odorat ⁊ gustat ⁊ amplexat. decãtare potest tanq̃ sponsa canticũ canticorum. qđ factum fuit ad exercitium cõtemplationis ſm hunc quartũ gradũ. quẽ nemo capit nisi qui accipit. quia magis est in experientia affectuali: q̃ in consideratione rationali. In hoc nanq̃ gradu recuperatio sensibus interioribus: ad videndũ summe pulcrũ. ad audiẽdũ summe armoniacũ. ad odorandũ summe odoriferum. ad degustandũ summe suaue. ad apprehendendũ summe delectabile. disponitur alia ad mentales excessus. s. per deuotionez: admirationẽ: exultationem: ſm illas tres exclamationes que fiunt in canticis canticorũ. Quarũ prima fit per superabũdantiã deuotionis. per quam fit anima sicut ℞gula fumi ex aromatibus mirrhe ⁊ thuris. Scđa per excellentiã admirationis: pe quam fit aia sicut aurora: luna ⁊ sol. ſm processum illuminationũ suspendentium animã ad animiranduꝫ sponsum cõsideratũ. Tertia per supabũdantiã exultationis. per quam fit aia suauissime delectationis delicijs affluens: inmixa totaliter super dilectũ suum. Quibus adeptis efficit spũs noster hierarchicus ad cõscendendũ sursum: ſm confoumitatez ad illã hierusalem supernam: in quã nemo intrat: nisi prius per gram ipsa in eo descẽdat. sicut vidit Johãnes in apocalypsi sua. Tunc aũt in eo: descẽdit: q̃ p reformationẽ imaginis: per virtutes theologicas: ⁊ per oblectatiões spiritualiũ sensuũ: ⁊ suspensiones excessuum: efficit spiritus noster hierarchicus. s. purgat⁹: illuminatus: ⁊ perfectus. Sic etiam gradib⁹ nouem ordinum insignitur: dum ordinate in eo interius disponitur nunciatio: dictatio: ductio: ordinatio. robo: ratio: imperatio: susceptio reuelatio: vnitio: que gradatim correspondent nouem ordinibus angelorum. ita q̃ triũ primo dictorum gradus respiciunt in mente humana naturam. tres sequentes industriã. ⁊ tres postremi gratiam. Quibus habitis anima intrando in seipsam: intrat in supernã

hierusalem. vbi ordines angelorum considerans: videt in eis deum: qui habitans in eis omnes eorum operatur operationes. Unde dicit Bernardus ad eugenium. O deus in seraphin amat vt charitas. in cherubin notat vt veritas. in thronis sedet vt equitas. in dñationibus dominatur vt maiestas. in principatibus regit vt principium. in potestatib⁹ tuetur vt salus. in virtutibus operatur vt virtus. in archangelis reuelat vt lux. in angelis assistit vt pietas. Ex quibus omnibus videtur deus oia in oibus: per contemplationez ipsius: in mentibus in quib⁹ habitat per dona affluentissime charitatis. Ad huius autẽ speculationis gradũ: spẽaliter ⁊ precipue amminiculatur consideratio sacre scripture diuinitus inisse. sicut pbia ad precedentẽ. Sacra enī scriptura principaliter est de operib⁹ reparationis. Unde ⁊ ipsa precipue agit de fide: spe ⁊ charitate: per quas virtutes habet anima reformari. ⁊ specialissime de charitate. De qua dicit apostolus: q̃ est finis p̃cepti: ſm q̃ est de corde puro: cõscientia bona. ⁊ fide non ficta. Ipsa est plenitudo legis vt dicit idem. Et saluator noster asserit totaz legem: prophetasq̃ pendere in duob⁹ preceptis eiusdem. s. in dilectione dei ⁊ proximi. q̃ duo inmunt in vno sponso ecclesie iesu christo. qui simul est proximus ⁊ deus. simul frater ⁊ dominus. simul etiam rex ⁊ amicus. simul verbum increatum ⁊ incarnatum. formator noster ⁊ reformator. alpha ⁊ o. Qui etiam summus hierarcha est: purgans illuminans ⁊ perficiens sponsam. s. totam ecclesiam. ⁊ quamlibet animam sanctaz. De hoc igitur hierarcha ⁊ ecclesiastica hierarchia ẽ tota sacra scriptura. per quam docemur purgari: illuminari ⁊ perfici. ⁊ hoc ſm triplicez legem in ea traditam. s. nature: scripture: ⁊ gratie. Uel potius ſm triplicem partem ei⁹ principalem. s. legem moysaicam purgantez reuelationem propheticam illustrantem. ⁊ eruditionem euangelicam perficientez. Uel potissimum ſm triplicem eius intelligentiaz spiritualem. scilicet tropologicam: que purgat ad honestatem vite. allegoricam: que illuminat ad claritatem intelligentie. anagogicam: que perficit per excessiuas mentales ⁊ lapiente perceptiones suauissimas. ſm tres virtutes predictas theologicas: ⁊ sensus spirituales reformatos. ⁊ excessus tres supra dictos: ⁊ actus mentis hierarchicos: quib⁹ ad interiora regreditur mens nostra: vt ibidem speculetur deum in splendoribus sanctorum ⁊ in eisdem tanq̃ in cubilibus dormiat in pace ⁊ requiescat. Iponso adiurante q̃ non excitetur donec de eius voluntate procedat.

Ex his autem duobus gradibus mediꝫ per quos ingredimur ad contemplandum deum intra nos: tanq̃ in speculis imaginum creatarum. ⁊ hoc quasi ad modum alarum ex pansarum ad volandum: que tenebant medium locum: intelligere possumus q̃ in diuina manuducimur per ipsius anime rationalis potentias: naturaliter insitas: quantum ad earum operationes: habitudines: ⁊ habitus scientiales: ſm q̃ apparet ex tertio gradu. Manuducimur etiaz per ipsius anime potentias reformatas. ⁊ hoc gratuitis virtutibus: sensibus spiritualibus: ⁊ mentalibus excessibus: sicut patet ex quarto. Manuducimur nihilominus per hierarchicas operationes. scilicet purgationis: illuminationis ⁊ perfectionis mentium hum anarum per hierarchicas reuelationes sacre scripturarum nobis per angelos datarum. ſm illud apostoli. q̃ lex data est per angelos in manu mediatoris. Et tandem manuducimur per hierarchias ⁊ hierarchicos ordines. qui in mente nostra disponi habent instar superne hierusalem. Quib⁹ omnib⁹ luminib⁹ intellectualib⁹ mens nr̃a repleta a diuina sapientia: tanq̃ domus dei inhabitat. effecta dei filia: sponsa ⁊ amica. effecta christi capitis membrum: sozor ⁊ coheres. effecta nihilomin⁹ spũssancti tẽplũ. fundatũ p fide m. cleuatũ per spem. ⁊ deo dedicatũ p mẽtis ⁊ corporis sanctitatẽ. Quod totum facit

fincerissima charitas christi. que diffunditur in cordibus nostris per spūm sanctum q datꝰ est nobis. sine quo spiritu scire non possumꝰ secreta dei. Sicut enim que sunt hois nemo scire pōt nisi spūs hois q est i illo. ita ⁊ que sunt dei nemo scit nisi spūs dei. In charitate igitur radicemur ⁊ fundemur: vt possimus comprehendere cū omnibus sanctis. que sit longitudo eternitatis. que latitudo liberalitatis. que sublimitas maiestatis: ⁊ qđ profundum sapientie iudicantis.

¶ De speculatione diuine vnitatis per eiꝰ nomen primarium quod est esse.

Capitulū. v. ⁊ gradus quinto.

Quoniam autem ꝓtingit ꝓtēplari deū: nō solum extra nos. ⁊ intra nos: sed verūetiā supra nos. Extra nos p vestigiū. intra nos p imaginem: ⁊ supra nos per lumē: qđ est signatus supra mentem nr̄am. qđ est lumen veritatis eterne. cū ipsa mens nostra immediate ab ipsa veritate formef. Qui excitati sunt in pmo modo d intrauerūt ad in atriū ante tabernaculum. qui vero in scdo intrauerūt in sctā. q ad in tertio intrant cū summo pontifice in sctās sanctoꝝ. vbi supra arcā sunt cherubin glie: obūbrantia. ppiatorium: per que intelligimꝰ duos modos seu gradus ꝓtēplandi dei inuisibilia ⁊ eterna. quoꝝ vnus versat circa dei essentialia. alius vero circa ppria personaꝝ. Primus modus primo ⁊ principaliter defigit aspectū in ipm esse. dicēs. q. qui est: ē primū nomen dei. Scdo modus dirigit aspectū in ipm bonū. dicēs. B esse primū nomen dei. Primū spectat potissime ad vetus testamētū: qđ maxime pdicat diuine ēntie vnitatē. Audi dictū est moysi. Ego sum qui sum. Secundū ad nouū qđ determinat psonaꝝ pluralitatē: baptizando in noie pris ⁊ filij ⁊ spūs sancti. Dō magister noster christus volens adolescentē qui suauerat legē ad euāgelicā leuare pfectionē. nomē bonitatis deo ꝓncipaliter ⁊ pcise attribuit. Nemo inquit bonꝰ nisi solus deus. Damascenus igit sequens moysen dicit. q q est: est primū nomē dei. Dionysius seqns xpm dicit. q bonū est primum nomē dei. Volēs igit ꝓtēplari dei inuisibilia quo ad essentie vnitatē pmo defigat aspectū in ipm esse. ⁊ videat ipm esse adeo in se certissimū: q nō pt cogitari nō esse. q: ipsius est purissimū: nō occurrit nisi in plena fuga nō esse. sicut ⁊ nihil in plena fuga esse. Sic igit oino nihil: nihil hz de eē nec de eius additionibus. sic ecōtra ipm esse nihil hz de nō esse. nec actu: nec potentia. nec sm ꝟitatē rei nec sm estimationē nr̄am. Cū aūt nō esse puatio sit essendi nō cadit in intellectū nisi p eē. esse aūt nō cadit p aliud. q: oē qđ intelligit. aut i ēt intelligit vt nō ens. aut vt ens in potētia. aut vt ens in actu. Si igit nō ens non pōt intelligi nisi p ens: ⁊ ens. in potētia non nisi p ens in actu: ⁊ esse noīat ipm purū actū ēntis. eē igit est qđ primo cadit in intellectu. ⁊ illud eē est qđ est purus actus. Sz B nō est eē ꝓticulare: qđ est esse artatū. q: pmixtū est cū potentia. nec esse analogū. q: mime hz de actu: ro q mime est. Restat igit q illud esse est esse diuinū. Mira igit est cecitas intellectus: q nō ꝓsideraꝝ illud qđ primo videt. ⁊ sine q nihil pt cognoscere. Sed sicut oculus intuitus i varias colorū differentias: lucē p quā videt ea: nō videt. ⁊ si videt nō tm aduertit. sic oculus mētis nr̄e intentus in ista entia ꝓticularia ⁊ vniuersalia. ipm esse extra oē genus: licet primo occurrat menti: ⁊ ipm adhuc nō aduertit. Vñ verissime apparet q sicut oculus vespertilionis se habet ad lucē. ita se hz oculus mentis noster ad manifestissima nature. Quia assuefactus ad tenebras entium et phātasmata sensibiliuꝝ. cū ipam lucē summi esse intuetur. videt sibi nihil videre nō intelligens q ipsa caligo summa ē mentis nostre illuminatio. sicut quando videt oculus puram lucem: videtur sibi nihil videre. Unde igitur ipm purissimū esse si potes: ⁊ occurret tibi q ipsum nō potest cogitari vt ab alio acceptum. ac per hoc neecessario cogitatur vt omnimode primum. quod nec de nihilo nec ab alio pōt esse. Quid enim est per se si ipsius esse nō est p se. nec a se. Occurret etiam tibi vt caret ens omnino nō esse. ac p B vt numq̄ incipiens: numq̄ desinēs. sed eternus. Occurret etiaz tibi vt nullo. mō in se habēs nisi quod est ipsius esse. ac per hoc vt cū nullo compositū: sed simplicissimum. Occurret etiam vt nihil habēs possibilitatis. quia omne possibile aliquo modo hz aliquid de non esse. ac per hoc vt summe actualissimuz. Occurret vt nihil habens defectibilitatis. ac per hoc vt perfectissimū. Occurret postremovt nihil habens diuersificationis. ac p hoc vt summe vnū. Esse igitur quod est esse puruz: ⁊ esse simpliciter: ⁊ esse absolutū: est esse primarium: eternum: simplicissimū: actualissimuz: perfectissimū: ⁊ summe vnū. Et sūt hec ita certa: q non potest ab intelligente ipsum esse: cogitari hoīz oppositum. ⁊ vnū hoīz necessario infert aliud. Nam q simpliciter est esse. ideo simpliciter primum. q: simpliciter primū. ideo non est ab alio factum: nec a seipso potuit. ergo eternum. Item q primum ⁊ eternum. ideo nō ex alijs: ergo simplicissimū Item q primum eternuz ⁊ simplicissimum. ideo nihil est in eo possibilitatis cum actu p mixtum: ⁊ ideo actualissimum. Quia primuz eternū simplicissimū actualissimum: ideo perfectissimuz. Tali omino nihil deficit. nec aliqua potest fieri additio. Quia primum: eternum: simplicissimum: actualissimum: perfectissimū: ideo summe vnū. Dō enī p omnimodā supabundantiam dicit: dicit respectu omniū. Quod etiam simpliciter per supabūdātiā dicitur: impossibile est vt conueniat nisi vni soli. Unde si deus noīat esse primariuz: eternum: simplicissimum: actualissimū: perfectissimum: impossibile est ipsum cogitari nō esse. nec esse nisi vnum solū. Audi igit ysaiaz. deus tuus: deus vnꝰ est. Si hec vides in pura mentis simplicitate: aliqualiter perfunderis eterne lucis illustratione. Sed habes vnde subleueris in admirationem. Nam ipsuz esse est primum ⁊ nouissimū: ⁊ eternū ⁊ presentissimum. est simplicissimū ⁊ maximum. est actualissimum ⁊ immutabilissimū. est perfectissimum ⁊ immēsuz. est sūme vnū ⁊ tamē omnimodum. Si hec pura mente miraris maioꝛe luce perfunderis: dum vteriꝰ vides quia ideo est nouissimū quia primuz. Quia enim est primū: omnia oportet ꝓpter seipsū. ⁊ ideo necesse est q sit finis vltimus: initiuz ⁊ consummatio: alpha ⁊ o. Ideo est presentissimum quia eternū. Quia enim eternum non finit ab alio. nec deficit a seipso. nec decurrit ab vno in aliud. ergo nec habet ꝓteritum nec futurū: sed esse presens tm. Jō maximū: q: simplicissimū. Quia enim simplicissimū in essentia: ideo maximum in virtute. quia virtus quanto plus est vnita: tāto plus est infinita. Ideo immutabilissimum: q: actualissimum. Quia enim actualissimū est: ideo est actus purus. Et quod tale est: nihil nouū acquirit. nihil habituz perdit. ac per hoc nō potest mutari. Ideo immensum: q: perfectissimū. Quia enī perfectissimū: ideo nihil pōt cogitari vltra ipsum meliꝰ: nobiliꝰ: nec dignius. ac per hoc nihil maiꝰ. ⁊ omne tale est immensum. Ideo oīmodū q: summe vnū. Ars enim summe vnū. ideo est oīs multitudinis vniuersale principiū. Ac per hoc ipsum est vniuersalis oīuz causa efficiēs: exemplans: ⁊ terminās: sicut causa essendi: rō intelligēdi: ⁊ ordo viuēdi. Est igit oīmodū: non sicut oiuz essentia. sed sicut cūctaz essentiaz superexcellentissima ⁊ vniuersalissima ⁊ sufficientissima causa. Cuiꝰ virtus q: sūme vnita in essentia: ideo summe infinitissima ⁊ multiplicissima in efficacia. ¶ Rursus reuertētes dicamus. q: igit esse purissimum ⁊ absolutū. qđ est simpliciter esse: est primariū ⁊ nouissimū ideo est omnium origo ⁊ finis cōsummans. Quia eternum ⁊ presentissimū. ideo oēs durationes ambit ⁊ intrat. q: si simul existēs ea centrū ⁊ circūferētia. Quia simplicissimum ⁊ maximū. ideo totū intra oia: ⁊ totum extra oia. ac per hoc est sphera intelligibilis: cuius centrum est vbiq: ⁊ circūferētia nusq̄. Ac

Itinerarius mentis in deum

actualissimum ⁊ imutabilissimū. ideo stabile manens moueri dat vniuersa. Quia pfectissimū ⁊ imēsum: ió est infra oia: nó inclusum: extra omnia non exclusum. supra omnia nó elatum. infra omnia non prostratum. Quia vero est summe vnum ⁊ omnimodum: ideo est omnia in omnibus: q̄uis omnia sint multa ⁊ ipsum non sit nisi vnum. ⁊ hoc quia per simplicissimam vnitatē: ⁊ serenissimam veritatem. sincerissimam bonitatez. est in eo omnis virtuositas. omnis exemplaritas: ⁊ ois cōmunicabilitas. ac per hoc ex ipso: ⁊ p ipsū ⁊ in ipso sunt oia. Et hoc q̄ omnipotens: omniscieno: ⁊ omnimode bonum. quod perfecte videre est esse beatum. sicut dictuz est mosi. Ego ostendam tibi omne bonum.

¶ De speculatione beatissime trinitatis in eius nomine quod est bonum.

Capitulum vi. ⁊ gradus sextus.

P Est considerationem essentialiū eleuandus est oculus intelligentie ad contuitionem beatissime trinitatis. vt alter cherub iuxta alterum statuatur. Sicut autē visionis essentialium ipsum esse est principium radicale. ⁊ nomen per quod cetera imotescunt. sic contemplationis emanationuz ipsiuz bonū est ꝑncipalissimum fundamentū. Vide igitur ⁊ attende: quoniam optimum q̄ simpliciter est: quo nihil melius cogitari potest. ⁊ hoc tāc sic est: q̄ non potest cogitari non esse. q̄ omnino melius est esse q̄z non esse. sic est q̄ nō potest recte cogitari: quin cogitetur trinuz ⁊ vnum. Nam bonū dicit diffusiuū sui. Summum igit bonum summe diffusiuum est sui. Summa autē diffusio non potest esse nisi sit actualis ⁊ intrinseca substantialis ⁊ hypostatica. naturalis ⁊ voluntaria. liberalis ⁊ necessaria. indeficiens ⁊ perfecta. Nisi igit in summo bono eternaliter esset producto actualis ⁊ consubstantialis: ⁊ hypostaticalis eque nobilis. sicut est producens per modum generationis ⁊ spirationis. ita q̄ sit eternalis ꝓincipiuz eternaliter compꝛincipiantis. ita q̄ eē. dilectus ⁊ condilectus. genitus. ſ. ⁊ spiratus. hoc est pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus. nequaq̄z esset summum bonum. q̄ non summe se diffunderet. Nam diffusio ex tempore in creaturā: non est nisi centralis vel punctalis respectu immensitatis bonitatis eterne. Unde ⁊ non potest aliqua diffusio cogitari maior: illa. ea videlicet in qua diffundēs cōmunicat alteri totam substantiam ⁊ naturam. Non igitur summum bonuz esset: si re vel intellectu illa carere posset. Si igitur potes mentis oculo contueri puritatem bonitatis. que est actus purus p̄incipij charitative diligentis amore gratuito ⁊ debito: ⁊ ex vtroq̄z permixto. que est diffusio plenissima per modum nature ⁊ voluntatis: que est diffusio per modum verbi in quo omnia dicuntur. ⁊ per modum doni in quo cetera donantur. poteo videre per summā boni cōmunicabilitatem necesse esse trinitatē patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. In quib⁹ necesse est ꝓpter summā bonitatem esse summaz cōmunicabilitatem. ⁊ ex summa cōmunicabilitate summam cōsubstantialitatē. ⁊ ex sūma ꝓsubstantialitate summā cōfiguralitatez. ⁊ ex his summā coequalitatez. ac per hoc summā coeternitatem. atq̄z ex oibus predictis summaz cointimitatem: qua vnus est in altero necessario per summā circūincessionez. ⁊ vnus operatur cum alio per oimodā indiuisionē substātie ⁊ virtutis. ⁊ operatiōis ipsius beatissime trinitatis: Sed cū hec contemplaris: vide ne te existimes comprehendere incomprehensibilem. habes enī adhuc in his sex conditionibus considerare: quod vehemēter in stupore admirationis inducit oculum mentis nostre. Maz ibi est summa cōmunicabilitas cū personarū ꝓpꝛietate. summa cōsubstantialitas cū hypostasum pluralitate. summa configuralitas cū discreta personalitate. summa coequalitas cum ordine. summa coeternitas cum emanatione. summa cointimitas cum emissione. Quis ad tantorū mirabiliū aspectum nō cōsurgat in ammirationem. Sz hec omnia certissime intelligimus esse in beatissima trinitate: si leuamus oculos ad superexcellentissimam bonitatez. Si enim ibi est summa cōmunicatio: ⁊ vera diffusio: vera ē ibi origo ⁊ vera distinctio. Et q̄ totum cōmunicatur: non pars: idem ipsum datur quod habetur: ⁊ totum. Igit emanans ⁊ producens ⁊ distinguunt ꝓpꝛietatibus: ⁊ sunt essentialiter vnum. Quia igit distinguunt ꝓpꝛietatibus: ideo habent personarū ꝓpꝛietates: ⁊ hypostasum pluralitatem. ⁊ originis emanationem: ⁊ ordinem non posterioritatis sz originis. ⁊ emissionem nō localis mutationis: sed gratuite inspirationis. ꝓrationem auctoritatis producentis: quā habet mittens respectu missi. Quia vero sunt vnum substantialiter: ideo oportet q̄ sit vnitas in essentia: ⁊ forma ⁊ dignitate: ⁊ eternitate: ⁊ existentia ⁊ incircūscriptibilitate. Dum ergo hec per se singillatim consideras: habes vnde veritatem contempleris. Dum hec adinuicez conferes: habes vnde in admirationem altissimā suspendaris. Et ideo vt mens tua per admirationem in admirabilem ascendat contemplationem: hec simul sunt consideranda. Nam ⁊ cherubin hoc designant: que se mutuo aspiciebant. Nec hoc vacat a mysterio q̄ respiciebant se versis vultibus in ꝓpiciatoriuz. vt verificetur illud quod dicit dñs in Johāne. Hec est vita eterna vt cognoscant te solū verum deum: ⁊ quem misisti iesum christū. Nam admirari debemus non solum conditiones dei essentiales ⁊ personales in se. verumetiam per cōparationē ad supnirabilez vnionē dei ⁊ hominis in vnitate plone christi. Si enim cherub ea essentialia dei contēplando. ⁊ miraris q̄ simul est diuinum esse ꝓmum ⁊ nouissimū. eternū ⁊ presentissimū simplicissimum ⁊ maximum: seu incircūscriptum totū vbiq̄z ⁊ nusq̄z cōprehensum. actu alissimū ⁊ nunq̄z motum. perfectissimū ⁊ nihil habens superfluū nec diminutū. ⁊ tñ immensum ⁊ sine termino infinitū. summe vnū ⁊ tamen omnimodum. vt oia in se habēs: vt omnis virtus: vt omnis veritas. vt omne bonum. Respice ad propiciatorium ⁊ mirare q̄ in ipso principiū ꝓmū iunctū est cum postremo. deus cum homine sexto die formato. eternum iunctū est cum homine tēporali in plenitudine temporū: de virgine nato. simplicissimum cū summe composito. actualissimum cū summe passo ⁊ mortuo. pfectissimū ⁊ immensum cuz modico. summe vnū ⁊ omnimodum cū individuo composito: ⁊ a ceteris distincto. homine. ſ. iesu christo. Si autem alter cherub ea personarum ꝓpꝛietates cōtēplando. ⁊ mirarīs cōmunicabilitatem eē cū ꝓpꝛietate. ⁊ consubstantialitatem cū pluralitate. configurabilitatē cū personalitate. coequalitatem cū ordine. eternitatē cū productione. cointimitatē cū emissione. q̄ filius missus est a patre. ⁊ spūssanctus ab vtroq̄z. qui tñ semper est cū eis. ⁊ nunq̄z recedit ab eis. Respice in propiciatorium ⁊ mirare: quia in christo stat personalis vnio cū trinitate substantiarum ⁊ naturarū dualitate. stat oimoda consensio cū pluralitate voluntatum. stat dei ⁊ hominis cōꝑdicatio cū pluralitate ꝓpꝛietatum. stat coadoratio cuz pluralitate nobilitatum. stat coexaltatio super omnia cum pluralitate dignitatum. stat cōdominatio cuz pluralitate potestatum. In hac autem ꝓsideratione est pfectio illuminationis mentis. duz quasi in sexta die videt hominem factum ad imaginē dei. Si enim imago est similitudo expressiua. dum mens nostra contemplatur in christo filio dei: qui est imago dei inuisibilis per naturam. humanitatē nostrā tā mirabiliter exaltatam: tam ineffabiliter vnitā. videdo simul in vnū ꝓmū ⁊ vltimum. summū ⁊ imum. circūferentiā ⁊ centrum. alpha ⁊ o. causatum ⁊ causam. creatorem ⁊ creaturā. libruz. ſ. scriptum intus ⁊ extra. iam peruenit ad quandam rem perfectā: vt cū deo ad pfectionem suaz illuminationū: in sexto gradu quasi in sexta die peruenat. nec aliquid iam ampꝛius restet nisi dies requiei. in qua ꝓ mētis excessum regescat humane mentis ꝓspi-

excitas ab omni opere quod patrarat.
¶ De excessu mentali ⁊ mystico. in quo requies datur intellectui: affectu totaliter in deum per excessum transeunte.

Capitulum vij.

b Jo igitur ser ꝯsiderationibus excursis: tanq̃ ser gradibus ihesu veri salomonis. quib⁹ peruenitur ad pacem. vbi verus pacificus in mente pacifica tanq̃ in interiori hierosolima requiescit. tanq̃ etiam ser alijs cherub: quibus més veri contemplatiui: plena illustratione suppue sapientie: valeat sursum agi. tanq̃ etiaꝫ ser diebus primis. in quibus mens exercitari habꝫ vt tandem perueniat ad sabbatismum quietis. Positq̃ mens nostra contuita est deum extra se per vestigia ⁊ in vestigijs. intra se p imaginem ⁊ in imagine. supra se per diuine lucis similitudinem super nos relucentē. ⁊ in ipsa luce: ꝙm ꝙ possibile est ꝙm statum vie ⁊ exercitium mentis nostre. cū tandeꝫ in sexto gradu ad hoc puenerit vt speculet in principio primo ⁊ summo: ⁊ mediatore dei ⁊ hominum iesu christo. ea quorum similia in creaturis nullatenus reperiri possint. ⁊ que omnem perspicacitatem humani intellectus excedunt. restat. vt hec speculando transcendat ⁊ transeat. non solum mundum istum sensibilem. verumetiam semetipsam. in quo trāsitu christus est via ⁊ ostium. christus est scala ⁊ vehiculū tanq̃ propiciatoriū sup arcaꝫ dei collocatū. ⁊ sacramentum a seculis absco ditum. Ad quod propiciatorium qui aspicit plena conuersione vultus aspiciendo ad euꝫ in cruce suspensum: per fidem: spem ⁊ charitatem: deuotionem: admirationes: exultationem: appreciationeꝫ: laudē ⁊ iubilationē: pascha hoc est transitum cum eo facit: vt per vam crucis transeat mare rubrum: ab egypto: in rauo desertum. vbi gustet manna absconditum. ⁊ cum christo requiescat: in tumulo: quasi exterius mortuus. sentiens tñ quantum possibile est ꝙm statum vie quod in cruce dictum est latroni coherenti christo. Hodie mecuꝫ eris in paradiso. Quod etiā ostensum est beato francisco: cum in excessu contemplationis. in monte excelso: vbi hec que scripta sunt mente tractaui: apparuit seraph sex alarum in cruce confixus: vt ibidem a socio eius: qui tunc cum eo fuit: ego ⁊ plures alij audiuimus. vbi in deum transijt per contemplationis excessum: ⁊ positus est in exemplum perfecte contemplationis: sicut ꝓius fuerat actionis: tanq̃ alter iacob mutatus in israel: vt omnes viros vere spirituales deus per eum inuitaret ad hmōi transitū ⁊ mentis excessum: magis exemplo q̃ verbo. In hoc autem transitu: si fit perfectus: opꝫ q̃ relinquantur omnes intellectuales opationes: ⁊ apex affectus totus transferat ⁊ transformetur in deum. Hoc autem est mysticū ⁊ secretissimum. quod nemo nouit nisi qui accipit. nec accipit nisi qui ꝺsiderat. nec desiderat nisi quem ignis spiritussancti medullitus inflāmat. quem christus misit in terram. Et ideo dicit aplūs hanc mysticam sapientiam esse p spiritumsanctum reuelatam. Quoniā igit ad hoc nihil pōt natura: modicū potest idustria parum est dandū inquisitioni. ⁊ multū vnctioni. parū dandum est lingue: ⁊ plurimum interne leticie. parum dandum est verbo ⁊ scripto: ⁊ toti dei dono. s. spiritui sancto. parum aut nihil dandum est creature: ⁊ totum creatrici essentie: patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. dicendo cum. Dionysio ad deū trinitatez. Trinitas super essentialis. ⁊ super deus: ⁊ supoptime christianorum inspecto: theosophie. dirige nos in mysticorum eloquiorū superincognitum ⁊ supertucentē: ⁊ supfulgentissimum verticem. vbi noua ⁊ absoluta ⁊ inconuersibilia ⁊ incōmutabilia theologie mysteria. ꝯ supertucentem absconditum occulte docentis silentij caliginem: in obscurissimo: quod est supermanifestissimum: superfulgentez: ⁊ in qua omne relucet: ⁊ inuisibilium superbeatorum splendor: ibuo superimplentem inuisibiles intellectus. Hoc ad deum. Ad amicum autem cui hec scribuntur dicatur cum eodem. Tu autem o amice circa mysticas visiones coroborato itinere: ⁊ sensus deserens: ⁊ intellectuales operationes: ⁊ sensibilia ⁊ inuisibilia: ⁊ omne non ens ⁊ ens. ⁊ ad vnitatem vt possibile est inscius restituere ipsius qui est super omnem essentiaꝫ ⁊ scientiam. et enim teipso ⁊ omnibus immensurabili ⁊ absoluto pure mentis excessu ad supessentialē diuinarū tenebrarū radiū: omnia deserens: ⁊ ab omnibus absolutus ascēdes. Si autem queris: quomodo hec fiant. interroga gratiam: nō doctrinā. desiderium non intellectum. gemitum oationis: non studiuꝫ lectionis. sponsum: nō magistrum. deum nō hominem. caliginem: non claritatem. non lucem: sed ignem totaliter inflāmantē: ⁊ in deū excessiuis vnctionibus: ⁊ ardentissimis affectionibus transferentē. Qui quidem ignis deus est: ⁊ huius caminus est in hierusalē. ⁊ christus homo hunc accendit in feruore sue ardentissime passionis. quem solus ille vere percipit: qui dicit. Suspendiuꝫ elegit anima mea. ⁊ mortē ossa mea. Quam mortem qui diligit videre potest deū. quia indubitanter verum est. Non videbit me homo ⁊ viuet. Moriamur ergo: ⁊ ingrediamur in caliginem. imponamus silentium sollicitudinibus: concupiscentijs: ⁊ fantasmatibus. transeamus cum christo crucifixo ex hoc mundo ad patrem. vt ostenso nobis patre dicamus cū philippo. Sufficit nobis. Audiamus cū paulo. Sufficit tibi gratia mea. Exultemus cum dauid dicentes. Defecit caro mea ⁊ cor meum: deus cordis mei. ⁊ pars mea deus in eternum. Benedictus dominus in eternum: ⁊ dicat omnis populus: fiat fiat.

Finit Itinerarius mentis in deum. beati Bonauenture.

¶ Incipit utilissima quedam epistola eximij ⁊ deuoti doctoris bonauenture. que est quasi quedam regula ⁊ institutio omniū pie ⁊ spiritualiter in christo viuere volentium. ⁊ distinguitur in .xxv. memorialia. vt inferius patebit.

Prologus.

i Mi christo suo dilecto. E. Bonauentura de balneo regio: cōfrater eius in domino. Qualicunq̃ homineveteri iam exuto: christo viuere: ⁊ mori mundo. Quoniā dilecte mi frater in domino adhuc me in presentia tibi posito: mihi instantissime supplicasti: vt te in posterū aliquibus litteris exhortationis visitarem. Noui frater q̃ hec dicens ardētes primas congereris super caput meū. verūtū affectuose instando: douicie mee superbiam supplici humilitate vicisti. intantū vt ipe iam ꝓmitterem quod optabas: cū quis magis dignum foret hec me a te quidez suscipere: q̃ me tibi huiusmodi destinare. Quia tamē instantia tue deuotionis me compulit stultam fieri in parte ista: sicut potero qualitercunq̃ experiar quod hortaris. Non tamē tibi alia specialia scribens: nisi ea que rudia ⁊ simplicia mihi ꝓpi colligere proponebam. ex quibus tam plurima bene nosti. Sed interim alloquens dilectionem tuam charissime: cum nullus (sicut experientia certa docet) perfecte deo seruire possit: nisi diuoluere omnino se procuret a mundo: oportet si sequi volumus dominū saluatorē. voci nos prophetice obedire. vt scilicet peccatorū colligationibus dissolutis: dissoluamus fasciculos deprimētes. quatenus a terrenis actibus dissoluti: sequamur liberis gressibus redemptorē. quia iuxta apli testimonium. nemo militās deo debet se negocijs secularib⁹ implicare. Nūq̃ ergo de aliqua re creata: nisi inquantum nostrum excitet diuini amoris ⁊ dilectionis affectum: cor nostrum esse sollicitum permitta

b

mus. quia multiplex rerum labentiū varietas plus debito ruminata: non solum aium distrahendo: pacate mentis gratam interrūpit quietem: verūetiam in animo gignendo phantasias: turbulēte quassationis molestias: importune impellit eandem. sed potius affectionis omnium terrenorum sarcina onerosa deposita: absq; retardationis graue dine: curramus ad illum: qui nos salubriter inuitat. in quo est aiaꝝ opuleta refectio: & pax summa: que exuperat omnem sensum. Venite ad me inquit oēs qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. O vñe quo indiges. quare vocas. quid tibi ꝓmune nobiscū. O vere pietatis vox. Venite ad me inquit. & ego reficiā vos. O dei nostri dignatio admirabilis. O charitas ineffabilis. Quis enim aliqñ fecit talia. quis vnq; audiuit. quisue cōsperxit similia. Ecce inuitat inimicos. hortat reos. allicit ingratos. Venite inquit ad me oēs. Et discite a me. Tollite iugū meū super vos: et inuenietis requiē aiabus vestris. O verba dulcia. Vba deifica. & penetrabiliora oi gladio ancipiti. intima ꝑcordioꝝ euiscerātia. nimiaq; repleta dulcedine vsq; ad diuisionem anime ptingētia. Exp̄gisce re nūc o aia christiana ad tante benignitatis amorē. dulcedis tante saporem. & ad tante suauitatis odorem. Certe qui ista nō sentit infirmus est. alienatus est. iam ꝓximat morti. Inardesce queso o anima mea. pinguesce amore. dulcesce sapore. nemo te ꝓhibeat intrare: tenere: gusta re. Quid amplius querimus. quid vltrā expectamus. quid desideram⁹ in hac vita. Habemus in christo oia bona. Sed heu o insania nr̄a mirabilis. O infirmitas miserabil. O vesania detestabilis. Nam vocamur ad requiē: & segmur laborē. Inuitamur ad solatiū: & querimus dolorē. Promittit gaudium: & appetimus merorē. O mirabilis prosus infirmitas. miseraq; pernersitas. Jam oēs insensibiles facti sumus. & quasi deteriores simulacris. habentes oculos & non videtes. aures & non audientes. rationem & non discernentes. amaꝝ dulce & dulce amarum ponentes. O deus: vnde nobis tante pueritatis cōceptio. vnde nobis tante offensiōis satisfactio. Certe nihil tale inuenit in nobis: nisi tuo munere tribuat. Tu enim solus potes nos cōrigere. tu solus ꝓ nostris delictis satisfacere. qui solus nostri figmentū nostrū. salus & redēptio nostra. q̄ solū illis hec facilis qui se miseros ꝓspiciētes in imis: a te solum releuari confidunt. Leuemus ergo ad deum nr̄is oculos in directo: & videam⁹ vbi nūc ꝓstrati sumus. Aīa quē ꝓpriū suū casum ignorat. surgere minus curat. Cognoscēs vero clamemus in fortitudine ad deū de ꝓfundis: vt nobis adiutricē porrigat misericordie sue manū: q̄ abbreuiari nunq̄s potuerit ad saluandū. Non quēso confidētia amittamus: magnā remunerationē habētē. Ade amus thronū gr̄e eius cū fiducia. fructū nostre fidei reportantes. saluté. s. aiaꝝ nr̄arum. Nulla nobis insit cunctatio. Jam enim vita nos vocat. salus expectat. tribulatio cōpellit intrare. Quid ergo facimus. quid pigritamur. quid moras ꝓtrahimus. Festinem⁹ ingredi in illā requiem iocūditatis eterne: vbi sunt magna & inscrutabilia. quoꝝ nō est numerus. Ascendat quēso hierusalē cor nr̄m. suspiremus ad patriā nostram. tendam⁹ ꝑ sursum ad mr̄em nr̄am. Introeamus in potentiam dñi. & intueamur nostr̄ regem in ea regnantem. & liquescant in miserationibus ei⁹ corda nr̄a. Agamus illi gr̄as toto corde. qui defectū nr̄e ingratitudinis nō ꝓsideras: sue nō abstulit a nobis misericordie pietatē. desiderijs nobis tribuēs ipsius viaꝝ currere mandatoꝝ. quā sine desiderio nullus currere ꝑt. quod quidē mirum nō est vilipendendū. sed gr̄e reputandū. cū hoc ꝓphetaꝝ ille eximius se asserat ꝓcupisse qui ait. Cōcupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tpe. Sed q̄ hoc ꝑ desiderium aliqñ mimia tepiditate nr̄e incurie & negligentie lassascit. cogitaui quedā incitatōia huius memorialia annotare. in quibus fugienda pateāt & sequenda. que quidē cū affectu affectuose speculantes. ꝓstino vigore relumptoq; diu infatigabiliter virtutibus & gratijs in charitate diuina crescamus. quoadusq; per fecū veniat ō fideiūs colliū eternoꝝ. Ponant aūt memorialiū ꝓdictoꝝ primo quedā generalia. postmodū ꝓcialibus subsequentibus.

¶ Memorialia generalia.

Unt ergo hec quedā virtutes ꝓbate in inuentibus & scale salutis. ꝑ q̄s sine dubio ad pfectiōem virtutuꝝ et culmē glorie possunt ascēdere: fideliter exercitati p eas. videlicet sancta vere cūdia i cunctis rebus & actibus suis. tarditas loquendi. ꝓmptitudo obediēdi. frequētatio oīonis. fugere ociū & dissolutōes. pure frequenter cōfiteri. libenter seruire: & infructuosum ꝓfectum deuitare. De nanq; sunt margarite fulgentes: que possessorem suū deo & angelis faciunt gratiosum. Dum aūt ei placuerit q̄ te segregauit ex vtero mātis me: vocauitq; p gr̄am suā. vt in te reuelet imaginē filij sui. de miserabili seruitute egyptiaca trāsferens te i libertatē filioꝝ dei. iamq; in viā noui hois incepis pedē ponere. que iter timore & amore humilitatis est semita ꝓstituta: tunc p eandem hūilitatis viā ad eminētiora ascendēs. poteris te in altioribus exercere: ex quibus certa memorialia subscribunt.

¶ De ꝓcupiscentijs mortificandis.

Primū.

Ponat ergo ante oīa te cupiēte vestigia sēq; saluatoris. vt spem tuā totam firmā in dño habeas. de oīb⁹ huius mūdi ꝓsolationibus penitus desperans.

¶ De vicijs extirpandis.

Ecūdū est: vt ab oībus vicijs & cōcupiscētijs mal: inq̄stū sustinet humana ꝓdinor: teipm studeas penitꝰ emūdare. vt sermēto veteri totius malicie & neqtie expurgato: ābulco inouitate vite post xp̄m. q̄ nisi prius hmōi catenas iniqtat⁹ confregeris. aīa tua in tenebrio aggregata: ad celestia non poterit eleuari.

¶ De colligationibus resecandis.

Ertiū est: vt a teipo vissoluas oēm colligationē extrinsecā. vt sana & pura mente possis deo colligari.

¶ De tribulatōib⁹ cū patiētia tolerādis

Uartū ē: vt amore altissimi. & ꝓpōsiti tui christi oēs mūdi huius ꝓsecutiones equanimiter feras. imo si possibile est ꝑ voto suscipiēs: solū in xp̄i passiōibus delectaris: renuēsq; oēm tpalē leticiam. in ipsis tribulatōibus hilaris eas. oēs reputans tibi cēse ad purgatiōem peccaminum. & lucrum aie tue preparatas.

¶ Ut de nulla re conquerarīs.

Uintū: vt cū creatore tuū & oīm te sentias offendisse. rationē tibi fieri nō poscas ab aliqua creatura.

¶ De paupertate suijpsius.

Extū: vt habeas despectui temetipm cupiēs ab oīb⁹ despici. zelansq; sanctissimā paupertatē in oīb⁹ q̄ ad te spectāt. Aspitatē: vilitatē: & parcitatē habeas q̄tum potes. nō tñ in alijs regras. sz potius letus & gaudēs de oī ꝓsolatōe fraterna: eis tñ cut opor: tet obseq̄ndo & mīstrando assistas. oīs ꝓsolatōis eos reputās esse dignos. nisi q̄ abstinita tibi in aliquo pateret diuia offensa: q̄ oi. excusatōe careret. de q̄ ꝓpatiendo & timēdo ex intimo corde doleas q̄tū potes.

¶ De honoribus fugiendis.

Eptimū est: vt omni tpe in timore stans blādicias huius seculi: honores: glorias vel fauores: auraq; vanegle q̄si mortiferas pestes oīno fugias. toto posse. stansq; ꝓtinuo in teipo. oī hora habeas te suspectū. q̄si tuijpsius victoriā fueris assecutus: nullus hostis interius vel exterius tibi nocebit.

¶ De humilitate vera.

Ctauū ē: vt amore illi⁹ q̄ cū sit dñs oīm celestiū: terrestriū & infernoꝝ: ꝑ nobis assūpsit vilissimā sui formā. in ea libēnjcies se volūtarie hoim ptāti: humiliādo teipm oem hoiem reputes tui.

dominum: ⁊ te veriſſime reputes ſeruū omniū. ⁊ i omnibus circa hominez te reputes ſicut ſeruum. Sic enim tranquillitatem ⁊ pacem cum omnibus perpetuā obtinēs: ſcandalum penitus ignorabis.

¶ De pace anime ⁊ quo habetur.

n Nūi: vt nihil eoruz tangas: que te ſpūali vtilitate nō tangunt. hoc eſt. de nulla re cures vel implices te in aliquo exterius vel interius quoquo modo vbi non inuenis anime tue lucrum. nec i huiſmodi te ab aliquo implicari pmittas.

¶ De cuſtodia ſenſuum.

o Ecimū: vt viſui atq; omnibus corporis ſenſibus omnimodā cuſtodiam ponas. ita vt nihil prorſus velis videre vel audire aut tangere niſi vtilia aie tue. Linguā etiā diligentiſſime reſtringas: vt nihil loquaris niſi interrogatus. vel neceſſitate vel vtilitate eni. lenti coactus. ⁊ tunc cū reuerentia animi ⁊ timoris dulcedine breuiter ⁊ ſubmiſſe ſi poteris: ſemper deuitans pli citatem verboꝝ: coꝝ occaſiones intrā poſſe preſcindens.

¶ De ſolitudine ⁊ vigilijs.

v Decimū: vt gratam ſanctāq; ſoli tudinē deſideras: omni tpe operationē vigilias habeas ꝓciosam. in ꝑpijs ſp offerēs deo oꝝones tuas cū attentōe ꝙboꝝ: deuotōis ſeruoꝝ: ⁊ hūilitate pfunda.

¶ De diuino officio.

o Odecimū: vt cū debes diuinū officium celebrare ita factus in teipo quietus obliuiſcaris omniū terrenoꝝ: quatenus fixa mente celeſtibus inſiſtens myſterijs: cū tanta illud deuotiōe: reuerentia: gaudio: ac timoꝝ pſoluas: q̄ſi int̄ angeloꝝ agmia ꝓſtitutus diuino ꝓſpectui laudes pūaliter offeras cū eiſdem.

¶ Q, ſup omnia habeas in deuotione virginem gloriosam.

Ertūdecimū: vt gloriosam reginaz

ſ dñi noſtri matrē bñdictā in ſummo habeas omni tpe venerationis affectu. ⁊ in cunctis ad eā neceſſitatibus: piculis ⁊ pſſuris tanq; ad refugium tutiſſimū te cōuertas. ipius tutele pſidiū flagitādo. eāq; in tuam ſuſcipiēs aduocatā: deuotiſſime ac ſecure tuā ei cauſam ꝓmittas. q̄ mater eſt miſericordie. quotidie ſtudēs ei ſpēalem ⁊ ſingularem reuerentiā exhibere. Et vt tua deuotio ſit ei accepta ⁊ reuerētia grata: ipſius puritatem ⁊ mundiciam omni virtute: mente ⁊ corpore illibate in teipo ſeruando: toto conatu nitaris: humilitate ⁊ māſuetudine eius veſtigia imitari.

¶ Quō fugienda ſint ꝓfana mulieꝝ.

Arūdecimū: vt vbicūq; mlieres

q ⁊ vgines ⁊ iuuenes quaſcūq; ꝓter neceſſitatē vel manifeſte vtilitatē cāſ deuites. Et vnū vbicūq; fueris eligе tibi patrē virū quidē ſanctū. diſcretū ⁊ piū. doctz potius exprientia opis q̄z ſublimitate ſermonis. qui te verbis ⁊ exēplis efficacibus ⁊ pbatis ad diuinū amoꝝ inſtruat ⁊ inflāmet. ad quē in cunctis neceſſitatibus tuis poſſis habere recurſum ⁊ ſpūale ſolamen.

¶ De fuga accidie ⁊ triſticie.

Ūtūdecimū: vt omnē frigiditatē

q accidie ⁊ triſticie: in qua laterevia cōfuſiōis: que ducit ad mortē. a teipo ſumo ſtudio depellēs. interius exteriuſq; ſe renus ſp ⁊ trāquillus exiſtas: nulli vllo mō cōtradicas vel reſiſtas in aliquo. ſed potius oi modo: p oia oibus acqieſcens: oūmodo diuine laudi vel ſaluti aie nō obſiſtat.

¶ Q, de oibus habeas bonū exēpluz.

Ertūdecimū: vt oēs affectōes tuas

e ac volūtates ꝓformes diuine volūtati. Omnia te edificēt: neq; te deedificet aliq̄d in hoc mūdo: puritatis ⁊ innocentie gr̄a diuini tibi numeris elargite. nec alioꝝ plus debito defectib⁹ ꝑturbatus. iniquitati addēdo iniquitatē: alienis ſordibus polluaris. ne dū cupis alios de pelago liberare deterius ipe coꝝruas in ꝓfundū. Poti⁹ igit omnia quibus nō poteſ ſine detrimēto proeſſe opiens charitate benigna: illi ſumme

ſapientie derelinquas: q̄ nouit bona de malis eligere quibuſcūq; ſicq; in bonis opib⁹ pariter atq; malis ſpūalem dño concedēte poteris reperire profectum.

¶ De cuſtodia cordis.

Ptimū decimū: vt cor tuū ſeruans

e omni cuſtodia: ſoliſq; ſpūalibus exercitijs deditū: nulle ibi rez viſibiliū imprimant ꝓcupiſcētie: vt creatoris oib⁹ alienū libere poſſit vacare oium creatori.

¶ De charitate ad proximos.

Ctauūdecimū: vt imaginē ac ſilitudinem maieſtatis diuine ꝓſideras

o in cūctis hoibus. ita oēs diligas intime charitatis affectu noīmq; ⁊ maxie infirmoꝝ ⁊ quoūcumq; indigentiū curā geras. dūmodo circa ſpūalia tibi nō fiat nociua diſtractio ſicut bona mater diligit atq; curat vnicū filium predilectum.

¶ De oratōibus cum opibus ſanctis.

Ōnūdecimū: vt ꝓtinue mēte tuam

n ita habeas ordinatā cū deo: ꝙ omne opus tuū atq; exercitiū tā mentiſ q̄z coꝝporis ſit oratio. oīaq; ſeruitia: ⁊ maxime humiliora cū tanto facias charitatiſ feruoꝝe: acſi ea chriſto coꝝpaliter exhibereꝰ. Nō certe debeo ⁊ poteo veraciter cogitare: q̄n ipe dixit in euangelio. Quod vni ex minimis meis feciſtis: mihi feciſtis.

¶ De obedientia ſancta.

Ceſimū: vt honorē ⁊ reuerētiā oi

v bus taz debitā q̄z deuotā ſeriſſime obedientie nouāt: nō ſolū magnis. verūctiā minimis: quaſi pupillā ſtudeas ſp ſeruare illeſam. obediēs quidē nō ſolū maioribus. vt ꝑlatis. verūetiā minoꝝibus oib⁹: te ſubijciēs quibuſcūq; abnegādo teipz ꝑ chriſto. In bonis ⁊ indifferētibus ſp alteriuſ ſtudeas facere volūtatē. in nullo prebens te alicui onoroſum: ſed potius in charitate chriſti diligens vniuerſos: teipm ꝓmuniter oibus gratuz reddēs. Affabilitatēs: amicitias ⁊ ſamiliaritates fugias ſingulares. Sūmope caueas ne vnq; verbo vel facto vel geſtu: alicuius rancoris: odij: clamoris: iniurie: turbationis: murmurationis: detractionis: ſcādali: ⁊ adulatōis: ⁊ quoūcumq; ſiliū: aliq; rōe vel mō p te vel alīi cauſa vel occaſio ſiat.

¶ Q, conſolationes ⁊ tribulationes oculte teneas.

Ceſimūprimū: vt virtutes vel gra

v tias ſpūales: quas in te vel p te diuina miſericordia opari dignat: tribulationes ⁊ pūa virtutiſq; ꝓpoſitū vel ſimilia. ab oīb⁹ abſcondere ſtudeas q̄ſtum potes. his tñ exceptis que ꝓpio ſacerdoti i propria debent accuſatione detegi: niſi forte alicui tuo ſpeciali ⁊ probato amico ea ſpūalis vtilitatis gratia reuelare⁹. cuius ꝓfilium vel doctrinam in huiuſmodi credas tibi poſſe valere. Solicitus ſemp ſis furari tempus vbiq; vt poſſis ſolite oratioīi ⁊ meditationi ſancte vacare: vt ſedendo ſolitarius releuat⁹ ſis deſiderio ad ſuperna.

¶ Q, deū ſp ⁊ vbiq; habeas i memoria.

Ceſimūſecundū: vt ſolutus ab oī

v bus creaturis: tāto mentis conatu: deſideriiq; feruoꝝe: circa tuū creatoꝛē intendas: vt quaſi oium inferioꝝ oblit⁹ quicq̄d agas: ⁊ vbicūq; ſteteris. ⁊ q̄buſcūq; negocijs impliceris. die ac nocte ⁊ oi momēto ⁊ horā: deum ſemp habeas in memoria. credens ⁊ cogitans te eſſe veriſſime cora eo. ⁊ ipm cogitans vndiq; te aſpicere. Hec aūt cogita cum magna reuerentia ac timoꝝe pariter ⁊ amoꝝe. ⁊ cum magna diſcretōe. nunc ante pedes immenſe maieſtatis eius ꝓſtratus: corde amariſſimo petēs: cum veniā poſtulando. nunc ſacratiſſime paſſiōis filij dei gladio compaſſionis. coram eius cruce vulneratus cū eo: lacrymoſus ⁊ flebilis apparēdo. nunc totius vite illius decurſum: obliquitati tue velut rectitudinis liueam ꝓponendo. nunc inenarrabilia ⁊ immenſa dei beneficia mente ꝑtractans: gr̄arum actionibus inſiſtendo: nunc ſtimulis ipſius amoꝝis ardentiſſime punctus: ipm in creaturis oibus inuendo. nunc potentiā: nunc ſapientiam. nūc bo-

nitatem ⁊ clementiá eius attendés:eū deuo
tíssime in cunctis operibus suis collaudádo
nūc desiderio patrie celestis attractus:ad ip
sum gemebúdis suspirijs anhelando. nunc
circa nos viscera ineffimabilis charitatis ei⁹
aspiciens.letabunda quadá excessiua admi
ratione:corde ⁊ animo in ipo deficiédo:nūc
te precipité.nunc te fugiemé.nunc te ruentē:
nunc deum te timentem:subleuantē:retinen
tem ⁊ attrahentē.nunc deum te ingratū per
omnia concernentē considerás.ineffabilib⁹
diuine misericordie visceribus tibi patefa
ctis.nimio in eo charitatis ardore te confe
rens:totum te fletibus resoluendo.nunc ꝑ o
occultissima:pfundissima ⁊ summe arcana:
nimiūq; stupenda iudicia iusticie eius diligē
ter attendens.cum in oībus fidelis ⁊ pdās:
cum summo amore ingenti quoq; timore ac
tremore:discretus:suppedet ⁊ humilis ve
nerando.pte omnibus autem continuam et
vitam memoriam ipsius sacratissime passio
nis in animo ⁊ corde tuo serenis.

¶ De solicita custodia sui ipsius.

Jcesimū tertiū:vt sup custodia tua
v vigilans omni tpe:ab antiq hostis
fraudibus:qui sepe se in angelū lu
cis trásfigurás oi tpe ⁊ in oī via homini la
queum tendit ⁊ retia.vt animas nr̄as valeat
captiuare.solicitudine te cautissima tuearis.
venátiq; laqueos fugiés sicut passer.táteq;
puritatis humilitate sancta in ocul⁹ tuis fias:
vt ne subtilissima eius retia te valeant conti
nere.a quibus sane tunc poteris liberari il
lesus.cū effectus fueris israel:ꝑtinue métali
bus oculis videns deum.q: non dormitabit
neq; dormiet cius custos.

¶ De pura confessione peccatorum.

Jcesimū quartū:vt teneris indefes
sum instituti sancti rigoré.sacris ar
doribus celestiū desiderio⁹ succen
sus.mentis ⁊ corporis mūdicie pulchritudi
né.innocētie puritaté.ꝑscientieq; teneritudi
nem ꝑseuerās:cura diligētissima caueas:ne
vnq; tepēdo in aliquo resipiscas. Ad qō q
dem diligētius ⁊ puriusꝑseuerādū:quotidia
na discussione septies in die examines vitaz
tuam.sp ante vel imediate post quālibet ho
ram canonicā.considerans ⁊ discutiés atten
tissime:q̄liter de hora in horā ambulaueris
vigne coā deo sine macula i iusticie semita.
Et q: nemo est qui sic disciplinā ⁊ iusticiam
obseruet.vt nihil penitus negligat vel omit
tat.ideo necessariū est vt ad penitētie lava
crum recurrés cū dolore ⁊ gemitu sepissime
tue accusationi insistas. In qua qdē accusa
tione seu ꝓfessiōe:integre:veraciter ⁊ pure
sine omni velamine excusatōis vel occulta
tionis seu palliatōis:p ordiné oés tuos rete
rendo defectus:sacerdoti ꝓprio tanq; deo
debes intimare:narrādo prius omissiones
quas in his que sunt ad deū fecisti.⁊ maxie
in oratione quantū ad duplicē eius partem.
mentalē.s.⁊ vocalē.deinde defectus in obs
uatione iusticie quo ad ꝓmū.post ꝓmissio
nes quas egisti ex mala custodia sensuum.⁊
sensibus adiacentiū:affectionū ⁊ cogitatio
nū. Hanc aūt ꝓfessionē semp debet ꝓtrito
⁊ satisfactio comitari.vt doleas videlicet de
oībus offensis:nō solū de magnis:sed etiz
de modicis:⁊ dolendo caueas iterare culpā
semper studens causas ⁊ occasiones peccati
p̄scindere:quantūcunq; per amorē videan
tur tibi conuincte.q: tūc iuxta saluatoris sen
tentiam:eruendus est oculus scandalizans.i.
occasiones peccan vitande.que quidē appa
rent nobis delectabiles nimiū.etiā si mu⁹ nr̄
nobis displiceāt eaꝝ effectus. Unde so:nissi
mū est in hac pugna bellū. Et ideo oportet
fm dei preceptū esse cecum:surdum ⁊ mutū:
⁊ insensibilem ad omnia in quibus nō inue
nit anima lucrū. Ut aūt diuinoꝝ ꝓceptoꝝ:
eiusq; discipline celestis obseruantiam:in su
pradictis ⁊ ceteris alijs solicitius intendas:
ac feruentius accēdaris.studeas hec quinq;
semel ad minus inter diem ⁊ noctē:affectuo
se ⁊ morose:omni tempore sincera mente tra
ctare.q̄s scilicet sit breuis vita nostra. q̄s lu
brica via.q̄s mors incerta.que pmia iustis:

que supplicia parant iniustis.vt nō sis seruus
tum sine timore.nec gaudiū sine tremore.

¶ Quales esse debemus in nostra repu
tatione:q̄uis perfecti.

Jcesimū quintū ⁊ vltimū. vt cū di
v uina gr̄a largiēte omnia bñ feceris:
te seruū inutilē ⁊ pcórem recogno
scens:omni beneficio dei reputes te idignū.
semp robustissimā fidē tenens.repletus cha
ritate diuina.fiducia magna:sperās ab ipso
misericordissimo patre:misericordie tibi vi
sera aperiri.vt dū in fossam ꝓfunde humi
litatis:infirmissima iecceris fidei fundaméta
erexeris q; lucidissimos parietes cōtinue ac
seruide charitatis:decoratos omnium vir
tutū picturis:tecumq; desiderate spei beatis
sime posueris gloriosūm. tandem omnibus
ordinate dispositis:summus ille celestis inha
bitator:dulciq; hospes fidelium animarū.cu
ius delicie sunt esse cū filijs hominū:tādiu
tecum dignet inhabitare per gratiam in p̄
senti seculo vel exilio:quousq; post termini
vite breuis:in celestis beatitudinis patria glo
riosa stola ꝓpetue immortalitatis indutus:cla
ritatem vultus eius cum oībus sanctis cer
nere merearis in iubilo.vbi erit summa feli
citas ⁊ eterna beatitudo. finis ⁊ complemē
tum oīm desiderioꝝ nostrorum.

¶ Conclusio epistole huius.

De verūtamen adhuc scias charis
b sime frater indubitāter:q; (nisi pfe
cte abnegaueris temetipm) seq; nō
poteris vestigia saluatoris.⁊ sine sollicitudie
ꝓuisa ⁊ labore:eius gratiā adipisci nequis.
Et (nisi assidue ppulsaueris) portas eius:igr̄e
di nō poteris ad pacem mentis. Etiā si te in
stanter in timore dei tenueris:cito dom⁹ tua
corruet in profundum. Et si fideliter ⁊ con
stanter te tenueris:⁊ exercitatus fueris in p̄
dictis:spero in misericordia saluatoris:q; te
gratia sua dignum faciet in p̄senti. secūq;
poteris gloria in futuro.qō ipse tibi conce
dat:qui est trinus ⁊ vnus in secula seculoꝝ
benedictus Amen.

Ec aūt charissime nō ideo tibi scri
b psi:q; te crederē talib⁹ indigere.sed
q: ante collegerā ꝓ meipo.cernēsq;
mee incōstantie ꝓnitatē:seu constantie par
uitatem:cogitaui ea tibi tanq; coadiutori fi
deli cōmunicare.vt qō mea pusillanimitate
negligentia q; tepore omittā.tua magnani
mitate seruoq; sollicitudine restaures. ma
xime cum te concordem quasi oībus votis
meis in huiusmodi simplicioribus plurimū
delectari cognoscam. Quapropter charissi
me i dño hec ea rogo charitate suscipias.
qua illa tibi me scio affectione misisse.vt vi
delicet his omnibus supradictis:quoꝝ qdē
disciplina nō videtur esse gaudij.sed mero
ris:ita per celestiū studioꝝ exercitia studeas
te mancipare:vt pacatissimū iusticie fructū
afferant in futuro.⁊ expectationis eius dul
cis memoria etiam in presenti aia tua gustu
deuotionis adipe ⁊ pinguedine repleat:in
dño iesu domino nostro.cui me ariduz ⁊
verbosum:potius q̄s deuotū ⁊ deuotis tuis
orationibus cōmendabis. Cui est honor et
gloria:decus ⁊ imperiū:per infinita secula se
culoꝝ Amen.

¶ Finit epistola sancti Bonauentu
re.que est quasi regula omnium pie ⁊
spūaliter in dño viuere volentiū.

¶ Venerabilis doctoris deuoti Bona
uenture.libellus de reductione artiū ad
theologiam incipit.

Bone datum optimum:et
o omne donū pfectū desur
sum est descēdens a patre
luminū.scribit. Jac.i.c. In
B verbo tangit origo oīs il
luminationis.⁊ simul cum
hoc insinuatur multiplicis luminis ab illa
fontali luce liberalis emanatio. Licet autez
omnis illuminatio interna sit cognitione /
possumus tamen rōnabiliter distinguere vt

dicamus q̄ est lumen exterius. s. lumen artis mechanice lumen inferius. s. lumen cognitionis sensitiue lumen interius. s. lumen cognitionis philosophice lumē superius. s. lumen gratie ⁊ sacre scripture. Primum illuminat respectu forme artificialis. scōm respectu forme naturalis. tertium respectu veritatis intellectualis quartum ⁊ vltimum respectu vitatis salutaris. ¶ Primū ergo lumen q̄ illuminat ad figuras artificiales. q̄ q̄si exterius sunt. ⁊ propter supplendā corporis indigētiā reperte. dicit lumen artis mechanice. que q̄ quodāmodo seruilis est ⁊ degenerat a cognitione philosophie: recte ideo p̄t dici exteri⁹ Et illud septuplicat ꝑ septem artes mechanicas: quas assignat Hugo de scō victo. in didascolicon. q̄ sunt. s. lanificium. armatura. agricultura venatio nauigatio. theatrica medicina. Quarum sufficientia sic accipitur. Cūm ois ars mechanica: aut est ad solatium siue sui ad excludendam tristiciaz siue indigētiaz: aut est ad cōmodū. siue illud prodest aut delectat. ꝑm illud Oratij. aut prodesse volūt: aut delectare poete. Et iterū. Omne tulit punctum qui miscuit vtile dulci. Si est ad solatium ⁊ delectationem. sic est theatrica. que est artes ludorū: oēm modū ludēdi cōtinens. siue sit in cantibus: siue in organis. siue in figmentis. siue in gesticulatiōib⁹ corporis. Si vō ordinatur ad cōmodū siue ꝓfectū ꝑm exteriora hoīem. hoc potest eē: aut quātū ad opimētū. aut q̄z tum ad alimētū. aut q̄ntum ad vtriusq̄z adminiculum. Si quātū ad operimētū: aut illō est de materia molli ⁊ leui. sic est Lanificium, aut est de materia dura ⁊ forti. ⁊ sic est armatura siue armorum fabrilis. que continet oēm armaturā fabricatiā: siue ex ferro: siue ex quocūq̄z metallo. siue ex lapide: siue ex ligno. Si vero in uat quantum ad alimētū. hoc p̄t esse dupliciter. q̄ cibamur vegetabilibus ⁊ sensibilib⁹ Si quantum ad vegetabilia: sic est agricultura. Si quantum ad sensibilia. sic est venatio. Vel aliter. q̄ uuare quātum ad cibum p̄t esse dupliciter. Aut quātum ad cibos genituram ⁊ multiplicationē: ⁊ sic est agricultura aut quātū ad ciborum multiplicatorū ꝓparationem. ⁊ sic est venatio. q̄ cōtinet omne genus preparandi cibos ⁊ pot⁹ ⁊ saporēs. q̄ pertinet ad pistores: coq̄s ⁊ cauponeos. Nauigatur aūt ab vnius parte solū ꝓpter quādā excellentiā ⁊ cōparabilitatē. Si aūt ad vtriusq̄z adminiculum. hoc est dupliciter. aut defectū supplendo. ⁊ sic est nauigatio: sub qua ꝓtinetur omnis mercatio. siue pertinentiū ad epimētū. siue ad alimentū. aut removēdo impedimentum aut nocumentū. ⁊ sic ē medicina: siue que cōsistit in ꝓfectione electuariorū: siue potionum: siue vnguentorum: siue curatione vulnerū: siue declīōe membrorū: sicut chyrurgia. theatrica aūt est vnica. Et sic patet sufficientia. ¶ Scōm lumē q̄ illuminat nos ad formas naturales apprehēdēdas est lumē cognitionis sensitiue. q̄ recte dicitur inferius. q̄ cognitio sensitiua ab inferiori incipit. ⁊ fit beneficio lucis corporalis. Et hoc quintupliciter ꝑm quinq̄z sensus. Quorum sufficientiaz sumit Augustinus ꝑm naturam luminis elementorum: in q̄rto sup Genesi. hoc mō. Aer lumen siue lux faciens ad distinctionē rerum corporearū. aut est in sue proprietatis eminētia: ⁊ quadam puritate. ⁊ sic est sensus visus: Aut cōmiscetur aeri. ⁊ sic est auditus. aut vapori: ⁊ sic est odoratus. aut humori. ⁊ sic ē gustus. aut terree grossicie. ⁊ sic est tact⁹. Spiritus enim sensibilis naturam luminis habet ⁊ in neruis viget. quorum natura est clara ⁊ pertia. ⁊ in ist⁹ quinq̄z sensibus multiplicat ꝑm maiorem ⁊ minorē depurationez. Itaq̄z cū quinq̄z sint corpa mundi simplicia. s. q̄tuor elementa: ⁊ quinta essentia: vt hō omnes formas corporeas posset percipere. quinq̄z sensus habet illis correspondentes. q̄ nulla sit apprehēsio nisi per aliquā similitudinē ⁊ cōuenientiaz organi ⁊ obiecti: pro eo q̄ sensus natura determinata est. Est ⁊ alius modus sufficientiam sensuū sumendi. sed hāc approbat augustinus. ⁊ rationabilis videtur. q̄ ad hanc sufficientiam simul ꝯcurrūt correspon

Hugo de scō victore i Didascalicon. Artes mechanicas 7. s.
1. Lanificium
2. Armatura
3. Agricultura
4. Venatio
5. Nauigatio
6. Theatrica
7. Medicina

dētia ex pte organi: medij: ⁊ obiecti. ¶ Tertium lumen q̄ illuminat ad veritates intelligibiles perscrutandas est lumen cognitionis philosophice. quod ideo interius dicitur. q̄ interiores causas ⁊ latentes requirit. ⁊ hoc p principia disciplinarum ⁊ veritatis naturalie, que homini naturaliter sunt inserta. Et hoc triplicatur: in rationalem: naturalem ⁊ moralem. Et sufficientia potest sumi sic. Est enī veritas sermonum: veritas rerum: ⁊ veritas morum. ¶ Rationalis veritatez sermonū cōsiderat: naturalis veritatē rerū. moralis vitatez morū. ¶ Aliter. sicut in sumo deo est considerare rōnem cause efficiētis: formalis ⁊ exemplaris. q̄ est causa subsistendi: ratio intelligendi: ⁊ ordo viuendi. sic in ipsa illuminatione phīce: q̄n aut illuminat ad cognoscendas causas essendi. ⁊ sic est phȳsica. aut rōnes intelligendi: ⁊ sic est logica: aut ordiné viuendi. ⁊ sic est moralis. ¶ Tertio mō sic: q̄ lumen cognitiōis philosophice illuminat ipsam intelligentiam. hoc aūt p̄t cē tripliciter. Aut inquantum regit motiuam: ⁊ sic est moralis: aut inquantū regit seipsam. ⁊ sic est naturalis: aut inquantum regit interpretatiuam. ⁊ sic est sermocinalis. vt sic illuminetur hō ad veritatem vite: ad vitatē scientie. ⁊ ad veritatem doctrine. ¶ Et q̄n tripliciter p̄t aliquis per sermonē qué habet apud se iterpretari: vt. s. vel notum faciat mentis sue obiectum: vel vt amplius moueat ad credendū. vel vt moueat ad amorem vel odiū. ideo sermocinalis siue rationalis phīa triplicat. s. in grāmaticam: logicā ⁊ rhetoricā. Quarū prima est ad exprimendū. secūda ad docendū. tertia ad mouendum. Prima respicit rōnez vt apprehensiuam. secunda vt iudicatiuam. tertia vt motiuam. ¶ Et quia ratio apprehendit per sermonē q̄ ruū. iudicat per verū. mouet per sermonē bonū. hic est q̄ hec triplex scientia has tres passiones circa sermonem cōsiderat. ¶ Rursus q̄n itellect⁹ noster dirigi habet in iudicando ꝑ rōnes formales. ⁊ hec tripliciter possunt considerari: vel comparatione ad materiā. ⁊ sic dicunt rōnes formales: vel in compatiōe ad aiam. ⁊ sic dicūtur intellectuales: vel in comparatiōe ad diuinam sapientiam. ⁊ sic dicunt ideales. ideo naturalis phīa triplicatur. s. in phȳsicaz ꝓprie dictā: in mathematicā. ⁊ in metaphȳsicam. Ita q̄ phȳsica considerat est circa rerum generationem ⁊ corruptionem. ꝑm ꝓtates naturales ⁊ rōnes seminales. Mathematica est circa considerationem formaz abstrahibiliū: ꝑm rōnes intelligibiles. Metaphȳsica circa cognitionem omniū entiū q̄ reducit ad vnū primū principiū: a quo exierūt ꝑm rōnes ideales. siue ad deū inquātū principiū: finis ⁊ exemplar. Licet iter metaphȳsicos de hmōi rōnibus idealibus nōnulla fuit controuersia. Postremo q̄ regimen virtutis moriue tripliciter habet attendi. s. respectu vite ꝓprie: respectu familie: ⁊ respectu multitudinis subiecte. ideo moralis philosophia triplicatur. s. in monasticam: iconomycam: ⁊ polyticam. que distinguuntur ꝑm triplicem modum predictū. sicut apparet ex ipsis noib⁹. ¶ Quartū lumen, q̄ illuminat ad veritatem salutarē est lumen sacre scripture q̄ ideo dicit superius. q̄ ad superiora ducit manifestando ea que sunt supra rōnez. Et etiam q̄ non per inuentionem: sed p inspirationem a pre luminū descēdit. Nō licet vnū sit ꝑm intellectū literalem. est tñ triplex ꝑm sensuz mysticū ⁊ spūalem. In oibus enim sacre scripture libris preter literalem sensum quem exterius vba sonant. concipit triplex sensus spūalis. s. allegoricus. quo docetur quid credendum de diuinitate ⁊ hūanitate sit. Moralis quo docetur quō viuendū sit. Et anagogic⁹ quo docetur qualiter est deo adherendum. Unde tota sacra scriptura hec tria docet. s. christi eternam generationem ⁊ incarnationem. viuendi ordinem: ⁊ dei ⁊ aie vniones. Primū respicit fidē. secundū mores. tertiuz finem vtriusq̄z. Circa primū insudare debz studium doctorū: circa secundū studiū predicatorum: circa tertiū studiū contēplatiuorum.

¶ Primū maxime docet augustin⁹. ¶ Secundū maxie docet gregoriꝰ. ¶ Tertiū vo docet dionysius. Anselm⁹ sequit augustinū. Bernardus sequit gregoriꝰ. Richardus sequit dionysiū. Alia anselm⁹ in ratiocinatione. Bernardus in ꝓdicatiõe. Richardus in contẽplatione. Hugo vero omnia hec. i. omnes tres sequitur. Ex p̄dictis colligit q̄ licet ex primaria diuisiõe q̄drupler sit lumẽ desursum descendens. sunt tñ sex eius differentie. s. lumen sacre scripture: lumen cognitionis sensitiue. lumẽ artis mechanice. lumẽ philosophie rationalis. lumẽ philosophie naturalis. & lumen plbic moralis. Et ideo sex illuminationes sunt in vita ista. & habẽt vesperam. q̄ omnis hec scientia destrueturꝰ. Et iõ succedit eis septima dies requietiõis. que vesperam non habet. s. illuminato glorie. Unde valde aperte possũt reduci sex iste illuminationes ad senariũ formationũ siue illuminationum: in quibus factus est mũdus: vt cognitio sacre scripture prime formatiõi. s. formationi lucis rep̃deat. & sic deinceps per ordinem. Et sicut omnes ille ab vna luce habebant originem. sic omnes iste cognitiones ad cognitionem sacre scripture ordinant. in ea claudunt. & in illa perficiunt. & mediante illa ad eternam illuminationẽ ordinant. Unde omnis nostra cognitio: i cognitiõe sacre scripture debet habere statum. & maxime q̄tũ ad intellectum anagogie. p quem illuminatio nostra refertur in deum vnde habuit ortum. Et ideo ibi complet⁹ est circulus. cõplet⁹ est senarius: & proportio status. ¶ Videamus ergo qualiter alie illuminatiões cognitionũ reduci habent ad lumen sacre scripture. Et primo videamus de illuminatione cognitionis sensitiue. que tota versatur circa cognitionem sensibiliũ: vbi tria est cõsiderare. vicz cognoscendi medium: cognoscẽdi exercitiũ. cognoscendi obiectamentum. Si ꝑ̃liderem⁹ medium cognoscendi: intuebimur ibi ꝟbum eternaliter generatum: & ex tpe incarnatum. Nullum enī sensibile mouet potẽtiã: nisi mediante sil'itudine: que egreditur ab obiecto sicut proles a pente. & hoc generaliter: realiter & exẽplariter est necesse eẽ in omni sensu. Ila aũt similitudo non facit cõpletionẽ in actu sentiendi. nisi vniatur cum organo & virtute. Et cum vnitur noua fit perceptio. & per illã perceptionem fit reductio mediãte illa sil'itudine in obiectum. Et licet non sp ita obiectũ sentiat. semper tñ quantũ est de se gignit sil'itudinem cum est in sua cõpletiõe. Per hũc etiam modũ itelligo: q̄ a summa mẽte q̄ cognoscibilis est in interioribus sensib⁹ mẽtis nostre eternaliter emanauit silitudo: imago & proles. & ille postmodum quando venit plenitudo tpis vnitus est menti & carni. i. homini q̄dẽ formauerat. qui nunq̄ fuerat patus. & per illũ omnes mentes nostre reducunt i deum. que illã sil'itudiné p̄tio per fidem in corde suscipium. ¶ Si vero ꝑ̃liderem⁹ sensuũ exercitium: intuebimur ibi ordinem viuendi vnusquisq̄ enim sensus se exercet circa proprium obiectũ: refugit sibi nociuũ: & nõ vsurpat alienũ. ¶ Per hunc modũ tunc sensus cordis ordinate viuit: dum scipsũ exercet ad id ad qõ est: ꝓtra negligentiam: dũ refugit sibi nociuũ: contra concupiscentiã: & dum non vsurpat sibi alienũ: contra superbiam. Dis enim inordinatio: aut venit ex negligẽtia: aut ex concupiscentia: aut ex superbia. Ille enim ordinate viuit: qui viuit prudenter: tpanter: & obtpanter. vt refugiat negligentiã in operabilibus. concupiscentiã in appetibilib⁹. superbiã in excellẽtib⁹ siue sublimib⁹. ¶ Si aũt consideremus oblectamẽtũ. intuebimur dei & anime vnionem. Omnis enim sensus suus sensibile cõueniens q̄rit cũ desiderio. iucunt cum gaudio. repetit sine fastidio. Quia non satiatur oculus vi. u. nec auris auditu implet. Per hunc etiam modũ sensus cordis nostri siue pulcrum: siue cõsonũ: siue odorifex: siue dulce. siue mulcebre: debet desideranter q̄re re. gaudenter inuenire. incessanter repetere. Ecce quõ in cognitione sensitiua cõtinet occulte diuina sapiẽtia. Et q̄ mira est ꝓmptitudo quinq̄ sensuũ spiritualium sm ꝓportionem ad sensus corpales. ¶ Per hunc modum est reperire in illuminatione artis mechanice. cuius tota intentio versat circa artificialium ꝓductionem. In qua ista tria possumus inueri. s. ꝟbi generationem & incarnationem. vinẽdi ordiné: & dei & aie federationem. Et hoc si ꝑ̃liderem⁹. s. egressus: effectũ fructum. Vel sic. Artem operandi: q̄litatem effecti artificij: & utilitatẽ fructus eliciti. Si cõsiderem⁹ egressum videbimus q̄ effect⁹ artificialis exit ab artifice mediante similitudine existente in mente. p quã artifex excogitat anteq̄ ꝓducat. & inde ꝓducit sicut disponit. Producit aũt artifex exterius opus assimilatuz exemplari interiori eatenus qua q̄ potest melius. Et si talem effectũ posset ꝓducere q̄ ipsum amaret & cognosceret vtiq̄z faceret. Et si effectus ille cognosceret suum opificem: hoc esset mediante silitudine sm quã ab artifice processit. Et si haberet ob tenebratos oculos cognitionis: vt non posset supra se eleuari. necesse esset ad hoc vt ad cognitionem sui opificis duceretur: q̄ similitudo per quam ꝓductus esset effectus cõdescenderet vsq̄z ad illã naturaz que ab eo posset capi & cognosci. Per hunc moduz intelligo q̄ a summo opifice nulla creatura ꝓcessit nisi per verbũ eternũ. in quo oĩa disposuit. & per quod omnia ꝓduxit. non solũ creaturas habentes rationem vestigij. sed etiã imaginis: vt eidem assimilari possint per cognitionẽ & amorẽ. Et q̄n per peccatum rõnalis creatura oculum cõtemplatiõis obnubilauit. habuit: decemissimum fuit vt eternũ & inuisibile fieret visibile: & assumeret carnem vt nos ad patrez reduceret. Et hoc est quod dicitur Johãnis. xiiij. c. Nemo venit ad patrẽ nisi per me. Et Matth. xi. ca. Patrem nemo nouit nisi filius. & cui voluerit filius reuelare. Et ideo dicitur verbum caro factum.

Considerantes igitur illuminationem artis mechanice quantum ad operis egressum intuebimur ibi verbũ generatũ & incarnatũ. i. diuinitatem & humanitatẽ. & totius fidei integritatem. Si vero consideremus effectum: intuebimur viuendi ordinem. Omnis enim artifex intendit ꝓducere opus pulcrũ & vtile & stabile. & tunc est charum & acceptabile opus cum habet istas tres conditiones. Juxta hec tria necesse est reperiri tria in ordine viuendi. s. scire: velle: & ipermutabiliter operari siue perseueranter. Scientia reddit opꝰ pulcrũ. voluntas reddit vtile. pseuerãtia reddit stabile. Primũ est in rõnali. secundum in concupiscibili. tertium in irascibili. Si consideremus fructuz inueniemus dei & aie vnionem. Omnis enim artifex qui aliquod opꝰ facit: aut facit vt per illud laudetur. aut vt p illud aliquid sibi operetur vel lucret. aut vt in illo delectetur: sm tria que sunt in appetibilibus. s. bonum honestũ: ꝓferens: & delectabile. Propter hec tria fecit deus animã rationalem. vtipsa euz laudaret. & vt ipsa illi seruiret. & vt ipsa in eo delectaret & quiesceret. Et hoc est per charitatẽ. in qua qui manet in deo manet & deus in eo. ita q̄ est ibi quedaz mirabilis vnio: & in vnione mirabilis delectatio. Qñ sm q̄ proverb. viij. ca. dr deliciemee esse cum filijs hoiuz. Ecce quõ illuminatio artis mechanice: via est ad illuminationem sacre scripture. & nihil est in ea qõ nõ predicet veram sapientiaz. Et ideo sacra scriptura frequẽter talibus similitudinibus vtitur satis recte. ¶ Juxta hunc etiam modum est reperire in illuminatione rõnalis philosophie. cuius principalis intentio versat circa sermonem. In quo est tria considerare: sm triplicem ipsius sermonis considerationẽ. s. respectu proferentis. ratiõe ꝓpriõis. & respectu audientis: siue ratione finis. Si sermonẽ cõsideremus in respectu ad loquentẽ. sic videbimus quõ omnis sermo significat mentẽ conceptum. & ille cõceptus interior est ꝟbum mentis. & ejus proles: que nota est etiã ipsi cõcipienti. Sed ad hoc q̄ fiat nota audientiinduit formam vocis: & verbum intelligibile mediante illo indumento sit sensibile: & au-

ditur exterius. ⁊ suscipit in aure cordis audientis. ⁊ tamen nō recedit a mente ꝓferentis. ¶ Juxta hūc modū videmus in verbo eterno: q̄ pater eternaliter ipm concepit generando. ꝑm illud Prouer. viij. Nondum erant abyssi: ⁊ ego iam ꝓcepta eram. Sz ad hoc q̄ homini sensibili fieret cognoscibile: induit formam carnis. ⁊ verbū caro factū est: ⁊ habitauit in nobis. ⁊ tamen remansit in sinu patris. ¶ Si vero ꝓsideremus ꝑmonez rōne sui. sic intuebimur in eo viuēdi ordiné. Ad complementū enim sermonis necessario ista tria ꝓcurrūt. s. congruitas: veritas et ornatus. Et iuxta hec tria omnis actio nostra debet habere modum: speciē: ⁊ ordinez. vt sit modificata per modestiā in exteriori opere. speciosa per mundiciā in affectione. ordinata ⁊ ornata per rectitudinem in intentiōe. Tunc enim recte ⁊ ordinate viuit: cum é intentio recta: affectio munda. ⁊ operatio modesta. ¶ Si vero consideremus sermonem ratione finis. sic est ad exprimendū. ad erudiendū: ⁊ ad mouendū. sed nunq̄z exprimit aliquis nisi mediante specie. nunq̄z docet nisi mediāte lumine arguente. nunq̄z modū nisi mediante virtute. Et sic constat q̄ hoc nō fit nisi per speciē ⁊ lumen ⁊ virtutē intrinsecā: intrinsecus animę vnitam. Et ideo concludit Augustinus. q̄ ille solus est verus doctor q̄ potest spēm imprimere: ⁊ lumen infundere: ⁊ virtutē dare cordi audientis. Et hinc est q̄ cathedram habet in celo: qui intus corda docet. Sicut ergo nihil cognoscitur per sermonem perfecte nisi mediante virtute: lumine: ⁊ specie vnitis anime: sic ad hoc q̄ aia eruditur ad dei cognitionē ꝑ ipsius internā locutionē: necesse est q̄ vniat ei qui est splēdor glorie. ⁊ figura substantie eius. portans omnia verbo virtutis sue. Ex quo patet q̄z mira est hec ꝓtemplatio: per quā Augustin⁹ in multis libris manuduxit ad diuinam sapientiam. ¶ Scōm etiam hunc modum est reperire in luminatōe naturalis philosophie: cuius principalis intentio versatur circa rationes formales in materia: in anima. ⁊ in diuina sapientia. Quas tripliciter ꝓtingit considerare. s. ꝑm habitudinem ꝓportionis. ꝑm effectū causalitatis. ⁊ ꝑm medium vnionis. Et ꝑm hec tria est reperire tria ꝓmissa.

¶ Si consideremus eas ꝑm habitudinē ꝓportionis: videbimus in eis verbū eternum. ⁊ verbū incarnatū. Rationes intellectuales ⁊ abstracte quasi medie sunt inter seminales ⁊ ideales. Sed rationes seminales non possunt esse in materia: quin sit in ea generatio ⁊ ꝓductio forme. Similiter vero in anima non sunt rationes intellectuales: quin sit generatio verbi in mente. ergo nec ideales in deo quin fit ꝓductio verbi a patre ꝑm rectā ꝓportionē. hoc enim est dignitatis. etsi cōtingit creature: multo fortius inferri potest de creatore. ꝓpter qō dixit Augustinus. q̄ filius dei est ars patris. Rursus appetitus q̄ est in materia: ordinat ad rōnes intellectuales: vt nullo modo perfecta sit generatio: nisi anima rōnalis vniat materie corpali. Per consimilē igit rōnem potest argui. q̄ summa perfectio ⁊ nobilissima in vniuerso esse non potest: nisi natura in qua sunt rōnes seminales. ⁊ natura in qua sunt rōnes intellectuales. et natura in qua sunt rationes ideales: sil' concurrant in vnitatē pſone. quod factū est in filij dei incarnatione. Ꝑdicat igit tota naturalis philosophia: per habitudinē ꝓportionis dei verbū natum ⁊ incarnatū. vt idez sit alpha ⁊ o. natum scilicet in principio ⁊ ante tempora. incarnatū vero in fine seculorum.

¶ Si vero cōsideremus rōnes istas ꝑm effectū causalitatis. ꝓpēdimus ordiné viuēdi. Nā generatio nō pōt fieri in materia generabili ⁊ corruptibili ꝑm rōnes seminales. nisi beneficio luminis corporū supercelestium. q̄ elongant a generatione ⁊ corruptiōe. scilicet a sole: luna ⁊ stellis. Per hunc etiam modū anima nō potest opera vite facere: nisi fulciat a sole. idest a christo gratuiti luminis beneficium. ⁊ nisi consequatur ipsius lune. idest virginis marie matris christi patrocinium. Et hoc est quando voluntas hominis assentit ꝓceptis necessarijs: monitis salutiferis: consilijs perfectis. vt ꝓbet homo que sit voluntas dei bona: ⁊ beneplacens: ⁊ perfecta. Et tunc rectus ordo viuendi dicitur: in quo nulla obliquitas potest reperiri. Tertio modo dicitur rectum: cuius summitas est sursum erecta. sicut homo habet staturam rectā Et ꝑm hoc in consideratiōe rectitudinis manifestatur dei ⁊ anime vnio. Cum enim deus sit sursum: necesse est q̄ apex ipsius mētis sursum erigatur. Hoc autem est cum rationalis assentit prime veritati ꝓpter se ⁊ super omnia. cuz irascibilis initur summe largitati. ⁊ cum concupiscibilis adhereat bonitati. tunc q̄ hoc modo adhereat: vnus spiritus est cū deo Et sic patet quomodo multiformis sapia dei q̄ lucide tradit i sacra scriptura: occultatur i omni cognitione: ⁊ in omni natura. Patet etiam quomō omnes cognitiones famulantur theologie. Et ideo ipsa assumit exempla ⁊ vtitur vocabulis pertinentibus ad omne genus cognitionis. Patet etiaz q̄z ampla sit via illuminativa. ⁊ quomodo i omni re que sentitur siue que cognoscitur: interius lateat ipse deus. Et hic est fructus omnium scientiarum: vt in omnibus edificetur fides. honorificetur deus. componantur mores. hauriātur consolationes: que sunt in vnione sponsi ⁊ sponse. que quidem fit per charitatez. ad quam terminatur tota intentio sacre scripture. ⁊ per consequens omnis illuminatio desursum descendens. ⁊ sine qua omnis cognitio vana est. quia nunq̄z peruenitur ad filiū nisi per spiritum sanctum. qui docet nos omnem veritatem. qui est benedictus in secula seculorum amen.

nium. ⁊ nisi imitet alioruz sanctoz exempla. ex quorū concursu cōgregef in ipso op⁹ vnū atq̄z perfectū. vnde ordo viuendi pendet in his tribus. Si autem consideremus istas rationes ꝑm vnionis medū. intelligemus per quem modū fiat vnio anime ad deū. Nam natura corporalis anime non pōt vniri nisi mediante humore. mediante spū: ⁊ mediāte calore. que tria disponunt carné vt vitam suscipiat ab anima. Scōm hoc etiam intelligitur: q̄ deus nō pstat vitā anime: nec ei etiam vnitur: nisi sit humida per gemitū compunctionis ⁊ pietatis. ⁊ nisi sit spiritualis per cōtemptum omnis terrenitatis. ⁊ nisi sit calida per desideriuz ipsius dilecti ⁊ patrie celestis. Ecce qualiter in philosophia naturali latet sapientia dei. ¶ Penes modos predictos est reperire in illuminatione philosophie moralis lumen sacre scripture. Quoniam intentio moralis philosophie principaliter versatur circa rectitudinem. versatur enim circa iustitiam generalem. que vt dicit Anselmus est rectitudo voluntatis. Rectum autem habet tripliciter notificari. ⁊ ꝑm hoc tria ꝓmissa relucent in consideratione rectitudinis. Uno modo dicitur rectum: cuius medū non exit ab extremis. Si ergo in deo est summa rectitudo: ⁊ ꝑm se: ⁊ inquantum est principium: ⁊ inquantuz est finis omniū: necesse est in deo ponere mediam personam ꝑm se: vt vna sit tātum ꝓducens. alia nīs ꝓducta. media vero ꝓducens ⁊ ꝓducta. Necesse est etiam ponē medū in egressu ⁊ regressu rez. Sz medium in egressu necesse est q̄ plus teneat se a parte producentis. medium vero in regressu plus a parte reducentis. Sicut ergo res exierunt a deo per verbum domini. sic ad completum reditum necesse est mediatorem dei ⁊ hominum: non tantum deum esse: sed etiā hominez: vt homines reducat ad deū. Alio modo dicitur rectum: quod dirigenti se conformatur. Et ꝑm hoc in consideratione rectitudinis: conspicitur ordo viuendi. Ille enim recte viuit: qui dirigitur ꝑm regulas iuris diuini. Et hoc est quando voluntas hominis assentit ꝓceptis necessarijs: monitis salutiferis: consilijs perfectis. vt ꝓbet homo que sit voluntas dei bona: ⁊ beneplacens: ⁊ perfecta. Et tunc rectus ordo viuendi dicitur: in quo nulla obliquitas potest reperiri. Tertio modo dicitur rectum: cuius summitas est sursum erecta. sicut homo habet staturam rectā Et ꝑm hoc in consideratiōe rectitudinis manifestatur dei ⁊ anime vnio. Cum enim deus sit sursum: necesse est q̄ apex ipsius mētis sursum erigatur. Hoc autem est cum rationalis assentit prime veritati ꝓpter se ⁊ super omnia. cuz irascibilis initur summe largitati. ⁊ cum concupiscibilis adhereat bonitati. tunc q̄ hoc modo adhereat: vnus spiritus est cū deo Et sic patet quomodo multiformis sapia dei q̄ lucide tradit i sacra scriptura: occultatur i omni cognitione: ⁊ in omni natura. Patet etiam quomō omnes cognitiones famulantur theologie. Et ideo ipsa assumit exempla ⁊ vtitur vocabulis pertinentibus ad omne genus cognitionis. Patet etiaz q̄z ampla sit via illuminativa. ⁊ quomodo i omni re que sentitur siue que cognoscitur: interius lateat ipse deus. Et hic est fructus omnium scientiarum: vt in omnibus edificetur fides. honorificetur deus. componantur mores. hauriātur consolationes: que sunt in vnione sponsi ⁊ sponse. que quidem fit per charitatez. ad quam terminatur tota intentio sacre scripture. ⁊ per consequens omnis illuminatio desursum descendens. ⁊ sine qua omnis cognitio vana est. quia nunq̄z peruenitur ad filiū nisi per spiritum sanctum. qui docet nos omnem veritatem. qui est benedictus in secula seculorum amen.

Finit libellus sancti Bonaventure de reductōe artiū ad theologiā

¶ Incipit parutum bonuz. vel regimen conscientie sancti Bonauenture: quod vocatur fons vite.

e Lce descripsi eam tibi tripliciter. Prouerb. xxij. Cū omnis scientia debeat gerere trinitatis insigne. precipue illa scia que i sacra scriptura docet: dz in se reprezentare vestigiū trinitatz. Propter ꝟ sapiēs eaz tibi triplicit descripsisse dicit: pp triplicez ipsi⁹ intellectū spūalem. moralem. s. allegoricū z anagogicū. Hic aut triplex intellectus: respondet triplici actui hierarchico. s. purgationi. illuminationi: z perfectioni. Purgatio autem ad pacem ducit. Illuminatio ad veritatē. Perfectio ad charitatem. ꝑ Quibus perfecte adeptis: anima beatificatur. z sm hoc q circa hec versatur: suscipit meriti incrementum. In horuz igit triuz cognitiōe dependet scia totius theologie: z meritum vite eterne Sciendum ergo est: q tripler est modus exercendi se circa hanc triplicem viam. s.

Legendo — Lectio est diffusior.
Meditādo — Meditatio é breuiō
Orando — Oro é ꝓpdiosior.

¶ Lectio enim huius triplicis vie: totā continet sacrā scripturam. immo fere omnē sanam doctrinam. sicut ostensum est supra.

¶ Quidam aliud liber habet sic. Sciendū igitur q triplex est modus exercendi se circa hanc triplicem viam. s. meditando: orando z contemplando.

p Primo meditationis formaz breuiter libeat intueri. ¶ Sciendus ergo q tria sunt in nobis: ꝑz quorum vsuz in hac triplici via exercentur. scilicet

Stimulus conscientie
Raditus intelligentie
Igniculus sapientie.

Si ergo vis purgari: verte te ad conscientie stimulum. Si illuminari: ad intelligentie radium. Si perfici: ad sapientie igniculum. Sm consilium beati Dionysij ad titum. vbi eum hortatur dicēs. Verte te inquit ad radiū z c. Ad stimulum conscientie debet homo exercere seipsum. hoc modo meditando in via purgatiua. s. vt

Primo seipsum exasperet
Secundo exacuat.
Tertio dirigat

Exasperandus est recordatione peccati
Nam Exacuēdus circūspectione sui
Rectificandus consideratione boni.

¶ Peccati autem recordatio debet esse in hunc modum. Vt arguat se animus.

Be Multiplici negligētia.
Multiplici concupiscentia.
Multiplici nequicia.

Fere enim omnia peccata z mala nostra: siue contracta: siue acta: reduci possunt ad hec tria.

¶ Circa negligentiam autem attendendo q primo debet recogitare homo: si in se fuerit negligentia. scilicet

Cordis custodiendi.
Temporis expendendi.
Finis intendendi.

Hec enim tria sunt ab omnibus summa cuz diligentia obseruanda. s.

Vt cor: bene custodiatur.
Vt tempus vtiliter expendatur.
Vt finis debitus in oi ope prefigat

¶ Scō debet hō cogitare si negligens fuerit In oratiōe. in lectiōe. z in bonis operibus exercitione. In his tribus debet vnusquisqz diligēter ac sollicite se exercere z excolere. vt possit fructum bonū dare in tpe suo. eo q vnum horum sine altero nequaqz sufficit.

¶ Tertio debet cogitare sollicite si negligēs fuerit. Ad penitendum. Ad resistendum. Ad proficiendum. Debet enim vnusquisqz cum sum. na diligentia deflere culpam cōmissaz. Repellere tentationem diabolicam. Primo

cere de vna virtute in aliam. vt sic possit peruenire ad terram promissam.

¶ Circa concupiscentiam autem debet cogitare homo si in eo viuat. s.

Concupiscentia voluptatis
Concupiscentia curiositatis.
Concupiscentia vanitatis. Que

sunt radices totius mali.

¶ Primo igitur recogitanda est concupiscētia voluptatis. que tūc in homine viuit si fuerit in eo scilicet

Vulcium.
Appetitus Mollium. Hoc est
Carnalium
Libaria saporosa.
Si hō querat Vestimenta deliciosa.
Oblectamenta luxuriosa.

Que omnia. non solū reprehēsibile est appetere cū ꝓsensu. ꝛ etiā dz hō respuere ꝑmotu. ¶ Scōo recogitanda est ꝓcupiscentia curiositatis si viuat vel vixerit in homie.

Hoc autem deprehenditur
Scire occulta
Cū qs appetit Videre pulcra.
Habere chara.

In omnibus his est vicius auaricie z curiositatis. Multum reprehensibile estꝫ i hoie

¶ Tertio recogitanda est concupiscentia vanitatis. q̄ tunc viuit in homine si: in eo fuerit.

Fauoris.
Appetit⁹ Laudis
Honoris

Que omnia vana sunt: z hominem vanum reddunt. z ita fugienda sunt: sicut cōcupiscentia mulierum. Et de omni tali debet ꝓscientia arguere cor humanuz.

¶ Circa nequiciam autem debet cogitare hō si in se vigeat vel aliqñ vigauerit. s.

Iracundia
Inuidia
Acidia. Que faciūt hoiez nequā

¶ Primo cogitanda est ira cum die nequitia que consistit

Ano Corde Affectū

In Sig vlin Facie vl Affectu
Verbo Clamore Effectū.

¶ Secundo recogitanda est nequicia inuidie

Prosperitate tabescit
Que in aliena Aduersitate hilarescit
Detractione refrigescit

¶ Tertio recogitanda est nequitia acidie. ex qua oriuntur: scilicet

Suspitiones male.
Cogitationes blasphemie.
Detractiones maligne.

Omnis enī talis nequitia admodū detestanda est. Ex hac trifaria recordatione tripli cata: debet exasperari stimulus conscientie. z amaricari anima: vt possit homo consequi salutem.

Ꝺo qualiter exasperari debeat stimulus conscientie in recordatione
v peccati. videndum est qualiter sit ex acuendus stimulus in circūspectione sui.

Tria autem debet homo circa se circūspicere. scilicet

Diem mortis imminentem
Sanguinem dñi recentem.
Faciem iudicis ꝓsentez.

In his tribus acuitur stimulus conscientie contra omne malum.

Primo nāqz acuit sē cōsiderat hō diē mortis

Indeterminabilis.
Quia est Ineuitabilis
Irreuocabilis

Quem si diligenter inspiciat: diligentissime laborabit: vt dum tempus habet purgetur.

Negligentia
Ab omni Concupiscentia
Nequicia.

Quis enim moraretur in culpa: qui non est certus de die crastina.

Scōo acuitur duz consideratur homo sanguinem dñi effusum

Humano corde excitando
Primo Eodem abluendo
Ipo mollificādo. Et c. Fu

sum pro humana immundicia mundificanda. p humana morte vivificanda. ⁊ pro humana ariditate fecundanda. Quis enim tam bebes vt permittat in se regnare culpam negligentie: concupiscentie: vel nequicie qui cogitat se perfusum illo precioso sanguine.

¶ Tertio acuit dū ꝓsiderat hō facié iudicis

Insallibilis
Que est Inflexibilis
Infugibilis.

Nullus enī pōt aliquo mō fallere eū sapiaꝫ Flectere iusticiā. Effugere vindictā. Quia ergo nullū bonū irremunerati. nullū malū impuniti. quis non acuet ex hac ꝓsideratione contra omne malum.

p Ost hec videndum est quō stimulus cōscientie sit rectificādus in ꝓsideratione boni. Tria autē sunt bona meditanda: in quorum acquisitione rectificatur stimulus conscientie. ſ.

Strēnuitas contra negligentiam.
Seueritas contra ꝓcupiscentiā.
Benignitas contra nequiciam:

Hic enim trib⁹ habitūſit ꝓscia bona: mūda ⁊ recta. Et ſ est qō dicit Micheas. vi. Indicabo tibi hō qd sit bonū: ⁊ quid dñs regrat a te. Utiqꝫ facere iudiciū: ⁊ diligere misericordiam. ⁊ sollicitū ambulare cū deo tuo. In quibus ꝰbis tāgunt illa tria ꝓdicta. Silr ⁊ dñs hec eadem tāgit in luca vi. Sint lumbi vri ꝓcincti. ¶ Primo igit inchoādū é a strēnuitate: q̄ viā ꝓbet alijs. Licet aūt eā sic describere. Strēnuitas est qdā vigor animi excutiēs oēm negligentiā: ⁊ disponēs aiam ad faciendum negligentiā: ⁊ disponēs aiam ad faciendum bona opera. ſ.

Vigil. inter.
Confidenter
Eleganter

Hec est q̄ viā prebet ad oia bona sequēcia.

¶ Scdo segtur seueritas. q̄ é qdam vigor animi restringens oēm ꝓcupiscentiā. ⁊ habilitans animam. ac feruentem reddens eam ad amorem. scilicet

Asperitatis.
Paupertatis
Vilitatis

¶ Tertio sequitur benignitas. que est quidam dulcor anime: excludens omnem nequitiam: ⁊ habilitans animam

Beniuolentiam.
Ad Tolerantiam.
Internam leticiam.

¶ Et hic é termin⁹ purgationis ſm viā meditatiōis. Dā oīs ꝓscia munda leta é ⁊ iocūda. Qui igit vult purgari: vtat se mō predicto ad stimulū cōscie. In predicta tñ exercitatione a quolibet ꝓmissoꝝ pōt inchoari nra meditatio. Trāseundū est etiā ab vno i aliū. ⁊ tādiu imorandū: quousqꝫ trāquillitas ⁊ serenitas acgrat ⁊ pcipiat. ex q̄ oriſ spūalis iocūditas. Qua adepta prompt⁹ est anim⁹ vt sursuꝫ tendat. ¶ Incipit q̄ via ista a stimulo cōscie: ⁊ terminat i affectū spūal' leticie. exercetur in dolore: ⁊ ꝓficitur in amore.

¶ De via illuminativa.

Ecūdo loco post viā purgatiuā
ſ sequit illuminativa. In q̄ se dꝫ hō exercere ad radiū intelligētie: ſm ordine. Nam radius intelligentie.

Pōtio ꝓtēdēd⁹ ad mala dimissa
Est Secundo dilatandus ad beneficia commissa

Tertio reflectēdus ad pmia pmissa

¶ Porrotendit aūt radius intelligentie ad mala dimissa: dum sollicite pensantur mala que dominus idulsit. que tot sunt quot sūt peccata que cōmisimus: ⁊ tam magna quantis erramus malis astrincti. ⁊ quantis bonis priuati. Et hec meditatio satis patet ex precedenti. Nec hoc solum attendendum est quanta mala commisimus. sed etiam considerandum est in quanta mala incidissemus si dominus permisisset. Et cum hec diligenter pensantur. per radium intelligentie tenebre nostre illuminantur. Et talis illuminatio coniuncta debet esse gratitudini affectionis. alioquin nō est illuminatio celestis. ad cuius

splendorem videmus sequi calorem. Unde gratie hic agende sunt pro dimissione malorum cōmissoꝝ: vel possibiliū cōmitti.

Infirmitate.
Necessitate.
Voluntatis peruersitate.

¶ Secundo videndum est qualiter iste radius intelligentie dilatetur in consideratione beneficioꝝ cōmissoꝝ. que q̄dem sunt in triplici genere. Quedam enim.

Complementū nature
spectāt ad Adiutoriū gratie
Bonū supabundatie

¶ Ad cōplementū nature spectat qō dedit deus ex parte corporis. scilicet

Membroꝝ integritatē.
Complexionis sanitatē.
Sexus nobilitatē.

Visum perspicuū
Ex pte sen- Auditum acutum
sus dedit Sermonē discretū
Ingeniū clarum
Ex parte Iudiciū rectum
aie dedit Animū bonum

¶ Ad adiutoriū autem gratie spectat primo q̄ dedit gratiā baptismalem.

Deletur culpa
Qua Restituit innocentia.
Confertur iusticia

Et per hoc dignū facit vita eterna'.

¶ Scdo q̄ dedit gratiā penitentialem

Animi voluntatem
quantū ad Spis oportunitatē.
Religiōis sublimitatē.

¶ Tertio q̄ dedit grās sacerdotale. p q̄m fec

Dispensatoreo doctrine.
Dispensatoreo indulgentie.
Dispensatores eucharistie.

In quibus omnibus ſm plus ⁊ minus dispensantur verba vite.

¶ Ad donū autem supabundantie spectat q̄ primo dedit totū mundū. scilicet

Inferiora ad obsequium.
Paria ad meritum
Superiora ad patrocinium

¶ Secundo dedit filium suum.

In fratrē ⁊ amicum
Et hoc In nostrū precium
In cibū quotidianum.

Primū in incarnatione.
Secundū in passione.
Tertiū in altaris consecratōe.

¶ Tertio dedit spiritūsanctum.

In signaculū acceptatōis
Et hoc In priuilegiū adoptiōis
In anulū desponsatōnis

Et per hoc fecit animā christianam.

Suam amicam
Uere Suam filiam
Suam sponsam.

¶ Hec omnia sunt mira ⁊ ineffabilia: ⁊ in eorum meditatione ad modū sponse anima debet esse deo grata.

¶ Tertio circa viam illuminatiuam videndum est: qualiter iste radius intelligentie p meditationem est reflectendus. vt ad fontez totius boni reuertatur. recogitando premia promissa. Considerandum est ergo sollicite ⁊ frequenter pensandum: q̄ deus qui non mentitur: credentibus diligentibus se promisit veraciter.

Amotione omniū malorum.
Associationem omniū sanctoꝝ.
Impletōez oīm desideriorꝝ i seipso qui origo est ⁊ finis oīm bonoꝝ. Qui é tantum bonum q̄

Omnem petitionem
Excedit Oēz desiderij dilatatōez
Omnem estimationem.

Et nos tanto bono dignos reputat: si diligimus ⁊ appetimus cū super oia: ⁊ ꝓpter se. Et ideo cū omni desiderio ⁊ affectu ac beniuolentia debemus in ipsum tendere.

¶ De via vnitiua ⁊ perfectiua.

Ostremo sequit qualiter nos exer
p cere debemus ad igniculū sapiētie.

Hoc aūt faciendū est ſ ordine. Qa iste igniculus sapie sollicite ac diligenter.

Primo ꝓgregandus
Est Secundo inflāmandus
Tertio subleuandus

¶ Congregat aūt per reductōem affectōis ab omni amore creature. A cuius amore reuocari debet affectio. Nā amor creature nō ꝓficit. ⁊ si ꝓficit nō reficit. ⁊ si reficit nō sufficit. Ideo omnis amor talis ab affectu debz omnino elongari. ¶ Secundo inflāmāndus est ignitulus iste. ⁊ hoc ex conuersione affectionis super amorē sponsi. Et hoc quidem fit: vel comparando ipsum amorē ad seipm. vel ad affectum supernoū ciuium. vel ad ipsum sponsum. Tunc autem hoc fit quādo attendit ꝙ per hunc amorem potest in nobis suppleri omnis indigentia: ⁊ ꝙ per amorez est in beatis omnis boni abundantia. ⁊ ꝙ ꝑ amorem habetur ipsius summi desiderabilis presentia. Hec enim sunt que affectum inflāmant. ¶ Tertio subleuāndus est ignitulus iste: ⁊ hoc supra omne sensibile: imaginabile: ⁊ intelligibile. hoc ordine vt homo immediate de ipso quem perfecte optat diligere.

¶ Prio meditādo discat ꝙ ille quē diligēdo q̄rit.
Visibilis
Audibilis
Odorabilis
Nō est Gustabilis Immo totꝰ desiderabil'
Tangibilis
Sensibilis.

¶ Scō cogitet ꝙ ille quē diligēdo q̄rit.
Terminabilis
Figurabilis
Nō est Numerabilis Sz totꝰ de
Circūscriptibil' siderabil'.
Cōmutabilis
Imaginabilis.

¶ Tertio cogitet ꝙ ille quem diligit.
Demonstrabilis
Diffinibilis
Nō est Opinabilis Sz totꝰ de
Estimabilis siderabilis
Inuestigabilis
Intelligibilis

¶ Ex his aūt liquide patet: qualiter ad sapientiam sacre scripture puenīri potest. meditando scilicet.

Purgatiuā
Circa viā Illuminatiuā
Perfectiuā Et nō solū sacre scripture continentia. imo omnis meditatio nostra debet versari circa ista. Nō omnis meditatio sapientis: aut est circa opera humana. cogitando sz quid hō fecerit. ⁊ qd debeat facere. ⁊ que sit ratio mouens. Aut circa opera diuina: cogitando scilicet quāta deus homini cōmiserit ꝙ omnia fecit ꝓpter hoiem. quanta dimiserit: ⁊ quanta reprimiserit. ⁊ in hoc claudunt opa creationis. reparationis ⁊ glorificatōis. Aut circa vtrosq; ꝓncipia. que. ſ. sunt deus ⁊ anima. qualiter hec adinuicē sunt copulanda. Et in hoc debet esse tota meditatio nostra. qz ē finis oīs cognitionis ⁊ operatōis. ⁊ est sapientia vera in qua est cognitio ꝑ verā experientiaz. ¶ In huiusmodi aūt meditatōe: tota aia nostra debet esse intenta ꝓ viribus suis. scilicet ꝓ mentionem ⁊ synderesim. ꝓ scientiā ⁊ voluntatē. Nam in hmōi meditatōe. Nō ꝓtractando affert ꝓpositionem. Synderesis sententiando ꝓfert diffinitionē. Cōscientia testificando infert cōclusionē. Uolūtas ꝓeligendo defert solutōem. Uerbi gratia. Si quis velit meditari circa viā purgatiuam: debet ratio querere quid debeat fieri de homine. qui templum dei violauit. Synderesis rīdet. ꝙ aut debet dispergi: aut lamentis penitētie purgari. Conscientia assumit. Tu es ille. ergo vel oportet te dānari: aut stimulis penitentie affligi. Deinde voluntas ꝓeligit. ſ. ꝙ recusit dānationem eternā: ⁊ assumit voluntarie penitentie lamenta. ¶ Juxta hunc modum in vijs alijs incedendū est.

¶ Sequit de oratione quō per eā veniat ad sapientiam sacre scripture.

p Ostāz diximus qualiter ad sapientiā verā puenit: legendo ⁊ meditādo. videndū est nūc ēliter ad ipam puenīt orādo. Sciendū aūt est ꝙ in oratōne sunt tres gradus siue ptes ipam pficientes.

Quoꝝ Primus est deploratio miserie.
Scō⁹ implōratio misericordie.
Tertius exhibitio latrie.

Latrie aūt cultū deo exhibere nō possumꝰ: nisi ab eo gratiam cōsequamur. Misericordiam vero dei ad dandā gratiam nō possumus inflectere: nisi per deploratōem ⁊ expositōem mē miserie ⁊ indigentie. Nam oīs ꝑfecta oratio debet hre istas tres ptes. Nō enīz sufficit vna sine altera. nec pduit ad metā ꝑfectā. ⁊ ideo hec tria sunt semp iungenda.

¶ Deploratio aūt miserie circa quācunqz miseriā fit siue ꝓ perperatione culpe. siue ꝓ amissione gratie. siue ꝓ dilatione glorie. hec tria debet habere. ſ. doloré: pudoré: ⁊ timorem. Doloré ꝓpter damnū siue incōmodū. Pudoré ꝓpter opprobriū siue inhonestatē: Timorem ꝓpter periculū siue reatum. Ex memoria enim ꝓteritoꝝ oritur dolor: dum recordat. Quid omisit. qz ꝓcepta iusticie. Quid cōmisit: qz ꝓhibita culpe. Quid amisit. qz gratuita vite. ¶ Ex intelligentia ꝑnūm oritur pudor: dū attendit. Ubi sit. qz lōge in imo que fuerat ꝓpe in sūmo. Quasi sit. qz seda. in luto q̄ fuerat pulcra imago. Que sit. qz ancilla que fuerat libera. ¶ Ex ꝓuidētia futuroꝝ oritur timor. dū ꝓcogitat. Quo tendat. qz ad inferos. ꝑ quem gressus eiꝰ. Quid occurrat. qz iudicium ineuitabile: iustū tamen. Quid assequat. qz stipendiū mortis eterne.

¶ Implōratio aūt misericordie circa quancunqz grām inuocet: debet esse. Cū affluentia desideriꝝ habemus a spūsancto. q ꝓpostulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibꝰ. Cum fiducia spei: quā habemus a christo. qz mortuus est ꝓ nobis oībus. Cū diligentia implorandi subsidij: qō querimus a sctis omnibus. Nā enim hec tria ocurrūt: tunc implōratur efficaciter diuina misericordia.

Affluētiam desideriꝝ habenꝰ a spūsctō.
Per ipm sumus a patre i filio ꝓdestinati eternaliter.
Per ipm renati in baptismo spiritualiter.
Quia Per ipm congregati in eccleſia vnanimiter.

¶ Cōfidentiam spei hēmus a christo dño.
Obtulit se in cruce in terra.
Offert a matre eccliā i sacramento altaris i sui memoriā.
Qui ꝓ nobꝭ Apparet vultui patris in celo in gloria.

Diligentiā implorandi subsidij a sanctorum consortio habemus.
Ab angelorū ministrantiū patrocinijs
A bōrum triūphantiū suffragijs.
A iustoꝝ militantiū meritis.

¶ Exhibitio aūt latrie: ex quacunqz gratia deus colatur: debet habere tria.
Primo enim ob grām impetrandā debet cor nostrū incuruari ad dei reuerentiam ⁊ adorationem.
Secundo debet dilatari ad benīuolentiā ⁊ gratiarum actionem.
Tertio debet clenari ad complacentiam ⁊ mutuā allocutionem.

Que est sponsi ⁊ sponse. quam vocet spūs sanctus in canticis. In qua si recto ordine fiat. mira est exultatio ⁊ iubilatio. ita vt vocat homo in excessum. ⁊ faciat animam dicere. Bonuz est nos hic esse. Et hic debet oratio nra terminari. Nec ante debet hō desistere: donec ingrediat in locum tabernaculi admirabilis: vsqz ad domū dei. vbi in voce exultationis est sonus epulantis. ¶ Et aūt incurueris ad reuerentiā: admirare immensitatē diuinā: ⁊ intuere modicitatē tuā. ¶ Et dilateris ad benīuolentiā attende benignitatē diuinā: ⁊ vide indignitatē tuā. ¶ Et cleueris ad complacentiam: recogita charitatem diuinam: ⁊ considera tepiditatem tuā: vt ex huius collatione peruenias in excessum mentis.

¶ Sciendum autem ꝙ reuerentiam debemus exhibere deo tripliciter. Prīmo tanq̄z patri.

A quo — Formati / Reformati / Educati. / Eruti de ore inimici.

Scđo tanq̃ dño a quo — Redépti ỹ carcere i ſerui. / Conducti in vineam dñi ꝑ mmere paradiſi.

¶ Tertio debemus exhibere deo reuerentiam tanq̃ iudici. / Accuſati. Accuſat enim damnat conſcientie. / Conuicti. Cõuincit. n. euidentia vite. / Cõſeſſi. Cõfitet. n. aſpect⁹ diuine ſapie vñ ỹ nos debitare debeat ſnia ꝓferri. Et ꝓma qdé reuerétia ỹ eſſe magna. ſcđa maior. tertia maxia.

Añ — Prima eſt ad modũ inclinationis. / Scđa ad modũ genuflexionis. / Tertia ad modum proſtrationis.

In — Prima nos ſubijcimus / Secunda nos deijcimus / Tertia nos abijcimus.

In — Prima reputamus nos paruos. / Secunda minimos / Tertia vero nullos.

¶ Benivolentiá aũt debemus ſibi mõ deo tripl̃ exhibere. ſ. magnã: maiorẽ. maximã. / Magnã ꝓſideratõe infirmitatis nr̃e. / Maiorem ꝓſideratione magnitudinis gratie ſue. / Maximã conſideratione immenſitatis miſericordie ſue.

Acl — Magnam pro cõmiſſio. / Maiorem pro dimiſſio. / Maximã pro promiſſio.

Acl — Magnã ꝑ cõplementis nature. / Maiorẽ pro indumentis gratie. / Maximã ꝑ donis ſuperogantie.

In — Prima cor extenditur. / Scđa aperit. Cant. v. Aperi mihi ſoror mea. / Tertia effundit. Treñ. ij. Effunde ſicut aquã cor tuũ ante ꝓſpectũ dñi.

¶ Complacentiá aũt triplici modo debemus deo exhibere toto corde. / Primo vt ſic coaptet ꝓplacẽtia nr̃a ad deũ. vt victricẽ placeat q̃ ſolus deus placeat ſibi. / Scđo vt ei hoc placeat: q̃ ipe placeat ſoli deo. / Tertio vt ei hoc placeat q̃ in hac cõ placentia ceteri cõmunicent.

In — Prima eſt magna. / Secunda maior. / Tertia maxima.

In — Prima eſt amor gratuitus. / Secunda eſt amor debitus. / Tertia ẽ amor ex vtroq̃ pmixt⁹.

In — Prima crucifigitur mũdus hoi. / Scđa crucifigitur homo mũdo. / Tertia crucifigit homo ꝑ mũdo.

vt pro oĩbus velit hõ mori: vt ꝛ ipi placeam deo. Et hic eſt gradus ꝛ ſtatus ꝑfecte charitatis. añ cuius aſſecutõem nemo ỹ ſe eſtimare ꝑfectũ. Tũc aũt hãc ꝑfectionẽ hõ aſſequit̃ q̃n cor ſuũ inuenit nõ ſolũ volũtariũ. ſed etiã auidiſſimũ ad moriẽdũ ꝑ ſalute ꝓximorum. ſm q̃ apl̃s dicebat. ij. Chori. xij. Libentiſſime impendar: ꝛ ſuperimpendar ego ipe ꝑ aiabus vr̃is. ¶ Ad hanc ꝑfectã dilectionẽ ꝓximi nõ puenit: niſi ꝓius pueniat ad perfectã dilectionem dei. ꝑpter quẽ diligit ꝓximus. q̃ nõ ẽ diligend⁹ niſi ꝑpter deũ. Et ꝑpterea ad intelligendã ꝑfectionem in dilectõe dei. ſciendum eſt q̃ ſex ſunt gradus q̃b⁹ paulatim et ordinate ꝓcedit: vt ad ꝑfectionem pueniat.

Quoꝝ — Primus eſt ſuauitas. / Secundus auiditas. / Tertius ſaturitas. / Quartus ebrietas. / Quintus ſecuritas. / Sextus trãquillitas.

¶ Primus itaq̃ gradus ẽ ſuauitas: vt hõ adiſcat guſtare q̃ ſuauis eſt dñs. Et hoc q̃dẽ fit vacãdo ꝛ ſabbatizãdo ei ꝑ ſectãs meditationes. ſm qõ dicit in ꝑs. Reliqe cogitationis diẽ feſtũ agẽt tibi. Sõ qdem ſit q̃n me-

ditatões circa amorẽ dei: ſuauitatem pariũt in corde. ¶ Scđs gradus eſt auiditas. q̃n. ſ. anima aſſuefieri ceperit circa illã ſuauitatẽ. ꝛ naſcitur in ea tanta eſuries. vt nihil poſſit eam reficere: niſi eũ quẽ amat poſſederit ꝑfecte. Sõ q̃ nõ põt in ꝑſenti attingere: q̃ adhuc longe eſt: ꝓtinus excedit ꝛ egredit extra p amorẽ extaticũ. clamans ꝛ dicens illud de ari Job. vij. Suſpendiũ elegit anima mea. ꝛ morte ossa mea. Et illud ꝑs. Quẽadmodũ deſiderat ceruꝰ ad fontes aquarꝝ. ita deſiderat aia mea ad te deus. ¶ Tertius gradꝰ eſt ſaturitas. que oritk ex ipſa auiditate. Qui enim vehemẽtiſſime deũ deſiderat: ꝛ ſurſum ſerk. iam omne qõ deorſum videt: vertik ei i faſtidiũ. Unde quaſi ſaturatus nõ põt refectionẽ inuenire in aliquo citra ipm dilectũ. Et ſicut ſaturatus ſi cibũ ſumat: incurrit potius abominationẽ q̃ refectionẽ. ſic in hoc ſtu charitas facit circa oẽ creatũ. Prouer. xxvij. Alia ſaturata calcabit fauũ. ¶ Quartus gradus eſt ebrietas. que oritk ex ſaturitate. Ebrietas aũt in ỹ conſiſtit: q̃ ꝙ táto amore diligat deũ: vt iã nõ ſolũ faſtidiat ſolaciũ terreni: ſed etiã delectek ꝛ q̃rat tormentũ ꝑ ſolacio: ꝛ amore illius quẽ diligit delectek in penis: opprobrijs: ꝛ flagellis: cũ apoſtolo. ij. Chori. xij. Añ ſicut ebrius ſeipm denudat ſine pudore. ꝛ ſuſtinet plagas ſine dolore. ſic in iſto intelligendum eſt. Añ Act. v. Ibant apl̃i gaudentes a conſpectu concilij: q̃m digni habiti ſunt ꝑ noie ieſu ꝓtumelia pati. Quintus gradus eſt ſecuritas. que oritur ex ebrietate. Ex hoc enim q̃ aia ſentit ſe tm̃ amare deũ q̃ libenter ſuſtinet ꝑpter ipm omne dã̃ꝝ ꝛ omne opprobriũ: iã foras mittit timor. ꝛ tantã ꝓcipit anima ſpem de adiutorio dei. vt nullo mõ exiſtimet ſe poſſe ſepari ab eo. In hoc gradu erat apl̃s cum dicebat. Quis nos ſepabit a charitate chriſti ꝛc̃. Certꝰ ſum enim. q̃: neq̃ mors neq̃ vita ꝛc̃. poterit nos ſeparare a charitate dei: que eſt in chriſto ieſu dño noſtro. Ro. viij. ¶ Sextus gradus eſt vera ꝛ plena trãquillitas. ꝑ quã eſt tanta

pax ꝛ requies in anima. vt quodãmodo ſit in ſilentio ꝛ ſomno: ꝛ velut in arca noe collocata: vt nullo mõ ꝓturbek. Quis enim ꝑt inquietare mentẽ quã nullus cupiditatis ſtimulus ingetat. nullus timoris aculeꝰ agitat. In iſta mente pax eſt ꝛ ſtatus vltimus: ꝛ quies: ꝛ ibi requieſcit verus ſalomõ. q̃n in pace factus eſt locus eius. Et ideo valde ꝓuenienter iſti gradus ſignificank ꝑ illos ſex gradus: quibus aſcẽdebak ad thronũ ſalomonis. iij. Regũ. x. ꝛ. ij. ꝑal. ix. Et ꝓpter ỹ dicit Cantico. iij. Aſcensum purpureũ media charitate conſtrauit. Quia impoſſibile eſt ad iſtam tranquillitatẽ pertingere: niſi ꝑ charitatẽ. Hec aũt acquiſita: facillimũ eſt homini facere omne qõ eſt perfectionis. ſiue agere: ſiue pati. ſiue viuere ſiue mori. ¶ Studendũ eſt igitur ad perfectũ charitatis. cũ ꝓfectus eiꝰ inducat perfectõem oĩs boni ꝛ ꝓplementũ. ¶ Ut igit̃ ſint ad manũ predicte differentie nota q̃ qui ad hanc ꝑfectionem vult ꝑficere: debet per meditationẽ ſtimulũ conſcientie.

Primoꝫ — Exaſperare. / Exacuere. / Rectificare.

Et ſic ad radium intelligentie tranſire.

Ipm — Protendendo. / Dilatando / Reflectendo

Et ſic ad igniculũ ſapientie tranſire.

Ipm — Congregando / Inflãmando / Subleuando.

Et ſic per oratõem primo debet deplorare miſeriam ſuam.

Cũ — Doloꝛe ꝓpter damnum. / Pudoꝛe ꝓpter opprobrium. / Timoꝛe ꝓpter periculũ.

Scđo ỹ implorare diuinã miſericordiam.

Cũ — Vehemẽtia deſiderij ꝑ ſpm̃ſcm̃. / Fiducia ſpei ꝑ chriſtũ crucifixũ. / Aſſiſtentia patrocinij per ſanctorum ſuffragium.

Tertio debet exhibere latriã: exhibendo.

Reuerentiã
Deo Benivolentiã
Complacentiã

¶ At primo ex parte dei p:ocedat admiratio diuina: quasi maio: propositio. Scõo ex parte nostra sequat ꝓsideratio quasi assumptio. Tertio fiat latrie ꝓpterea exhibitio: quasi ꝓclusio. ¶ Qui aũt sic excitauerit se ꝓtinue ⁊ intente. ꝓficiet in charitate ꝑfectionẽ ⁊ sex grad⁹ ꝓdictos: quibus puenitur ad ꝓfectionẽ transquillitatis: vbi est multitudo pacis. ⁊ quasi q dam finis quietis nostre: quam dñs reliquit apls. Unde nota q apostolus in q̃libet salutatione optabat gr̃am ⁊ pacem. gr̃am tanq̃ ꝓmotor dialẽ. pacem sicut complementũ. Ad thimotheũ autem interponit misericordiam que est vtriusq; principiũ.

¶ Nota q in missa cogitandũ est de negligentiis circa corpus christi.

¶ Nota de sacramento q dñs ꝓpter nos semp totus ibi est: ⁊ nos raro vel nunq̃ ibi toti sumus ꝓpter eum.

Item q ibi est ꝓciũ redẽptionis nostre: et non liberamur. ⁊ hoc stat per nos. Item q ibi vere est deus ⁊ non videmus cũ. ad quẽ videndũ creati sumus. Item q ibi est patro; ad liberandũ nos: q̃s nos a miseria liberari. Item q ipse ad salutẽ nostram instituit ꝟ sacramentũ: ⁊ tam studiose. Nos ꝟo tepidi: imo toti frigidi ꝟ ꝓfecamus. Itẽ q ipse ibi est cũ angelo; frequẽtia. nos cũ magna cordis irreuerentia. Itẽ q ipse ibi ardens est ꝓ nostra dilectione. nos ibi remissi in gr̃arum actiõe. Item q ipse ibi est cibus angelo; ad nr̃am refectiõem. ⁊ nos nõ gustamus eum ꝓpter nr̃am corruptiõem. Itẽ q q̃quid dispgimus per culpã: ipse ibi ꝯgregat per gr̃az. nec tri grati sumus. Itẽ q ipe se ibi offert ꝓ cium redemptõis nr̃e sine tedio. nec tñ liberamur omnino. ¶ Dis ergo scire q̃ ⁊ q̃nta ⁊ quibus debeas. Primo xpo omnẽ vitam tuã ponere. q: ipe suã posuit ꝓ tua. ⁊ crucia tus diros sustinuit: ne tu ꝑpetuos sustineres. Sed ꝓfer p:emia oia vite filio; adã. ⁊ oẽs dies seculi. ⁊ labores oĩm hoĩm qui fuerunt: sunt ⁊ erunt. nihil erunt ad compatiõem illi⁹ co:pis: qõ spectabile ⁊ etiã stupendũ est virtutibus supnis. in ꝯceptu de spũsancto. in ortu de virgine. in vite innocentia. in doctrine affluentia. in comscatiõibus miraculo;. in relatiõibus sacramẽto;. Sicut igit exaltauit celi a terra. sic exaltata est vita illi⁹ a vita hominũ. que nõ posita est ꝓ vita nostra. Sicut enim nihil ad aliquid nullam habet cõparationem. ita vita nostra ad vite illius ꝓportionem. Cum illa nulla dignio: sit. nostra nulla miserio: potest esse. Cum ergo eĩme deuouero: quid queso sum. Nõne sicut stella ad solem: gutta ad fluuiũ. lapis ad montẽ. Sed non huic soli debitor sum. cui nihil retribuere possim. Exigunt a me preterita peccata mea futuram vitã meã: vt faciã dignos fructus penitentie: ⁊ recogitẽ oẽs annos meos in amaritudine anime mee. Sed ad hoc q̃ idoneus. Peccaui sup numer̃ arene maris ⁊ mul. sunt pec. mea. ⁊ nõ sum dignus aspicere celũ ⁊c. Dõ igit sine numero est quomodo numerabo. Quõ sufficiã: cum cogar reddere debitũ; vsq; ad nouissimũ quadrãtem. Sed ⁊ delicta quis intelligit. Quantũ̃ peniteã. q̃tũlibet me affligã ⁊ macerẽ ꝓpt̃ nomen tuũ non ꝓpter pnie meritũ ꝓpicius: deris dñe pctõ meo. airiustuo. multũ est enĩ. Cum igitur q̃quid vis. quicquid sapis. q̃quid habes. q̃q̃d potes. huic vni rei dedicaueris. mũd aliq̃d est: vel in aliq̃d ꝓputandũ est. Sed ⁊ tertiũ debitor: ostendã tibi. q nõ minus acriter q̃s veraciter sibi vendicat vitã tuã. Puto enĩ; q possidere desideras gloriã illã. quã nec oculus vidit: nec auris audiuit ⁊c. regnũ oium seculo;. viuere in eternũ: in perpetuas eternitates. Credo q velis equalis esse angelis dei: ⁊ in plateis superne hierusalẽ melos angelo;. audire. ⁊ videre quicq̃d est illud vel erit q̃ deus erit oia in oibus. Nõne ad ꝟ totũ te: ⁊ quantũcũq; vndiq; trahere poteris: dare opozebit. Et cum oia impleueris: nõ tñ credas ꝓdignas esse passiones huius tpis vel corpis ad futurã gloriã que reuelabit in nobis. Quid dices. ⁊ si quartũ debitor: adduxero imediũ. qui sibi iure primatus tres supiores excedere velit. Ecce in iamuis est qui fecit celũ ⁊ terram. Creator tuus: tu creatura. Tu hu⁹: ille dñs. Ille figulus: tu figmentũ. Totũ q̃ q̃ eo illi debes: a quo totum habes. Illi precipue dño: qui ⁊ fecit te ⁊ bñ fecit tibi. q ⁊ tibi ministrat fidez cursus. aeris tẽperiẽ. locũ ditatez terre. fructuũ vbertatẽ. huic reuera totis medullis. totis visceribus seruiendũ est. ne forte indignatõis oculo te respiciat: ac despiciat ⁊ conterat te in eternũ. Expone igit mihi: cui hoc q̃nto: ꝓponis reddere q̃ debes. cum vnusquisq; tam interius q̃s exterius ex actor sit. vt te singulariter possideat.

Eia dñe: vim patior: ꝛride pro me. q: horum quantuor qlibet de iure me tenere põt ⁊ suffocare. In manus tuas ꝓmẽdo spm̃ meũ. redime pluat oibus. tu ab oibus me libera. q: tu es deus ⁊ nõ hõ. ⁊ q̃ apud hoĩes impossibile est. possibile est tibi dñe deus noster.

¶ Sequitur de contẽplatione. quõ p eã perueniendũ sit ad sapiam sacre scripture.

Ostẽdit aũt dixim⁹ qualiter ad sapientiã nos exercere debeamus p
p meditatiõnẽ ⁊ oõnem. nũc breuit tangam⁹ q̃liter ꝓtemplãdo ad verã sapiam puenit. Per cõtẽplatiõem nãq; transit mens nra ad supnam hierusalẽ. Ad cui⁹ instar ecclesia est formata. ꝟm illud Exo. xxv. Inspice ⁊ fac ꝟm exẽplar q̃ tibi mõstratũ ẽ i mõte. Necesse est enim ecclesiã militãtẽ ꝓformari trũphantiũ: ⁊ merita ꝓmijs. ⁊ viatores beatis ꝟm q possibile est. In gloria aũt triplex est dos: in qua ꝓsistit perfectio ꝓmij. scilicet.

Sũme pacis tentio
Summe veritatis visio
Sũme charitatis fruitio.

Et ꝟm hoc distinguit triplex ordo in supma hierarchia celesti. s. dyonoz. cherubin ⁊ seraphin. Necesse est igitur vt qui vult ad illam beatitudinem per merita puenire. istoz trium similitudiné ꝟm q possibile est in via sibi comparet. scilicet.

Sopoꝛem pacis.
Et bẽat Splendoꝛe veritatis
Dulcoꝛe charitatis.

In his enim tribus requiescit deus: ⁊ habitat tanq̃ in solio ꝓprio. Necesse est igitur vnũquodq; triũ ꝓdictoz p tres grad⁹ ascẽdendi distinguere ꝟm triplicẽ viam. scilicet.

Purgatiuã: q̃ ꝓsistit in expulsiõe peccati
Illuminatiuã: q̃ ꝓsistit in imitatõe xpi.
Unitiuã: q̃ ꝓsistit i susceptõe spũsancti.

Ita q̃ quelibet via habet gradus suos. per quos ascenditur ab imoꝛ ⁊ tenditur vsq; ad summum.

Radus aũt perueniendi ad sopo-
g rem pacis sunt isti septem.

¶ Prio occurrit pudor in recordatõe flagitij. Et hoc quantũ ad q̃tuor. scilicet.

Magnitudinem.
Multitudinem.
Turpitudinem.
Ingratitudinem.

¶ Scõo occurrit timor: in circũspectione indicij. ⁊ hoc quadruplicis. scilicet.

Dissipationis operis.
Excecationis rationis.
Obdurationis voluntatis.
Condemnationis finalis.

¶ Tertio occurrit dolor: in estimatione dãni: ⁊ hoc ꝟm quattuor. scilicet.

Quãtũ ad amissionẽ diuine amicicie.
Quantũ ad pditiõem innocentie.
Quantũ ad vulnerationẽ nature.
Quantũ ad dissipationẽ vite ꝓterite.

¶ Quarto occurrit clamor: in imploratiõne subsidij quadruplicis. scilicet.

Dei patris.
Filij redemptoris.
Virginis matris.
Ecclesie triumphãtis.

¶ Quinto occurrit rigor: in extinctione somitis siue incentiui q̃druplicis. scilicet.

Ariditatis: quę est desidia.

Peruersitatis: que est malicia
Uoluptatis: que est concupiscentia.
Uanitatis: que est superba.

¶ Sexto occurrit ardor in appetitu martyrij: & propter quattuor. s.

Propter pfectionem
- Remissionis offense
- Purgationis macule
- Satisfactionis pene.
- Sanctificatõis & cupiscẽtie
- alias exactõis & cupiscẽtie.

¶ Septimo loco occurrit sopor in obumbratione dñi: vbi est status & requies: qñ homo sentit se protegi sub vmbra alarũ diuinarum. vt non vrat ardore concupiscentie: nec timore pene. Ad qõ non potest peruenire nisi p appetitũ martyrij. nec ad appetitũ martyrij: nisi extinxerit incẽtiuũ. nec ad extinctionem incẽtiui nisi imploauerit subsidium. nec ad implorationẽ subsidij: nisi deploret damnum. nec ad deplorationẽ dãni: nisi timeat iudicium. nec ad timorẽ iudicij: nisi recordetur & erubescat flagicium. Qui ergo vult hẽre pacis soporẽ: procedat ꝑm ordinem predictum.

Radius aũt pueniẽdi ad splẽdorẽ veritatis: ad quẽ peruenit imitatione dñi. sunt isti septem. s.

- Assensus rationis.
- Affectus compassionis
- Aspectus admirationis
- Excessus deuotionis
- Amictus assimilationis.
- Amplectus crucis.
- Intuitus veritatis.

In quibus hoc ordine progrediendum est.

¶ Primo considera: quis est qui patitur: & ei subdere per rationis assensum. vt credas firmissime ipsum veraciter

- Dei filium
- Omnium rerum principium
- Esse Saluatorem hominum.
- Retributorẽ mẽtorum omnium

¶ Secõ ꝓsidera qualis est qui patit. & ei cõfigurare per compassionis affectum. s.

- Innocentissimo
- Et compatiaris ei tanquam
  - Pissimo
  - Nobilissimo
  - Amantissimo

¶ Tertio considera quantus est qui patit: & ad ipsum egredere per admirationis aspectum. & attende q ipse est

- Potestate.
- Speciositate
- Immẽ sus Felicitate
- Eternitate.
- Potestatem admirabilem.
- Igit admira. Speciositatem decolorari
- re immensam Felicitatem tormentari.
- Eternitatem mori.

¶ Quarto cõsidera qua ꝺ causa patitur. & teipsum obliuisce per deuotionis excessum. Quia patitur scilicet

- Tua redemptione
- Tua illuminatione
- Pro Tua sanctificatione.
- Tua glorificatione.

¶ Quinto considera: quali forma patitur & ipsum induere per assimilationis amictum. Passus est enim sicut verus agnus

- Liberrimẽ: respectu proximi.
- Seuerissime respectu sui.
- Obedientissime: respectu patris.
- Prudentissime: respectu aduersarij.

Stude igitur ad habendum habitum ꝺ effigiem imitationis dñi. scilicet

- Benignitatis
- Seueritatis.
- Humilitatis.
- Perspicacitatis

¶ Sexto considera quanta sint que patitur. & crucem amplectere per passionis desiderium. vt sicut dñs passus est

- Uincula: vt impotens omnipotentia.
- Conuicia: vt vilis bonitas.
- Ludibria: vt stulta sapientia
- Supplicia: vt iniqua iusticia.

Sic & tu desidera passionem crucis. hoc est passionem

- Iniurijs in rebus.
- Contumelijs in verbis
- Plenam Ludibrijs in signis
- Supplicijs in tormentis

¶ Septimo considera quid ex hoc consequatur q patitur. & veritatis radiũ intuere p cõtemplatõis oculũ. Qñ ex hoc q agnus passus est: septẽ signacula libri apta sũt. Apoca. v. Liber iste est vniuersalis rerũ noticia. in q̃ septem erant causa hominis. que q̃dẽ sunt p passionis dñi efficaciã reserata. s. Deꝰ ad mirabilis. Spũs intelligibilis. Mundꝰ sensibilis. Paradisus desiderabilis. Infernus horribilis. Uirtus laudabilis. Reatus culpabilis.

¶ Primo enim deus admirabilis manifestatus est nobis per crucem esse sume & inscrutabilis sapie sume & irrephẽsibilis iusticie. sume & inenarrabilis misericordie. Summa enim sua sapia decepit diabolũ. Summa sua iusticia quesiuit redemptõis hominũ. Summa sua misericordia p nobis tradidit filiũ suum. Que si diligenter considerentur. deum nobis clarissime manifestant.

¶ Secõ spũs intelligibil' nobis manifestatꝰ est p crucẽ: ꝑm differentiã triplicẽ. scilicet.

- Sit benignitatis: q̃ztũ ad angelos
- Quãte Sit dignitatis: q̃ztũ ad homines.
- Sit crudelitatis: quantum ad demones. Nam

Angeli permiserũt crucifigi dñm suum
Dei filius crucifixꝰ est pp genꝰ hũanũ
Et ꝺ ad crudelẽ suggestiõem demonũ.

Tertio mũdus sensibil' nobis mãifestatus est p crucẽ. qñ é locꝰ tenebrarũ plenꝰ. i q̃

- Cecitas: qñ lucẽ verã & summam non cognouit.
- Sterilitas: qñ iesum dñm tanq̃z infructuosum despexit.
- Ragnat Impietas: qñ deum & dñm suum & amicum & innocentẽ dãnauit & interfecit.

¶ Quarto paradisus desiderabil' nobis manifestatus est per crucem. in quo est.

- Fastigium totius glorie.
- Spectaculum omnis leticie.
- Promptuarium omnis opulentie.

Unde deꝰ ꝓpter illaz habitationẽ nobis restituendam: factus est pro nobis homo. scilz.

- Uilis
- Miser
- Pauper

In quo celsitudo abiectionez indut. iusticia reatum subijt. opulenta egestatem suscepit. Nã altissimus imperator accepit seruitutez abiectã vt sublimaremur in gliã. Iustissimꝰ iudex subijt reatum penalissimum: vt iustificaremur a culpa. Opulentissimus vñs susce pit egestatem extremam. vt locupletaremur in copia.

¶ Quinto infernus horribilis manifestatꝰ est nobis per crucem. locus vtiqz plenus

- Egestate & penuria
- Omni Uilitate & ignominia.
- Calamitate & miseria

Unde si necesse fuit hec dñm pati propter peccati delectionem. multo fortius oportet hec pati damnatos: propter iustam meritorum suorum retributionem.

¶ Sexto manifestata est nobis per crucem virtus laudabilis. quantum scilicet

- Preciosa
- Sit Speciosa.
- Fructuosa.
- Preciosa. q̃ potius voluit xps vitam corpalem perdere: q̃z virtuti contraire.
- Uere Speciosa: quia in ipsis contumelijs relucebat.
- Fructuosa: q̃ virtus actus perfecte virtutis infirmum spoliauit: celum aperuit: perdita restaurauit.

¶ Septimo manifestatus est nobis per crucem reatus culpabilis: quantum sit detestabilis: cum ad sui remissionem indigeat

- Magno precio
- Tam Grandi piaculo.
- Difficili medicamento.

¶ Ecce igitur habes quomodo in cruce oia

manifestantur si bene ad hec septem reducā
tur. Omnia enim ad hec septem reducūtur
Unde ipsa crux vere beata

Est
- Clauis.
- Porta.
- Via.
- Splendor veritatis

Qui deuote sibi tollit: z sequitur christum iuxta modum p̄assignatum: non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite.

S Radius autem perueniendi ad dulcorem charitatis: sunt isti septem. s.

- Vigilantia sollicitans
- Confidentia confortans.
- Concupiscentia inflammans
- Excedentia eleuans.
- Complacentia quietans
- Leticia delectans.
- Adherentia conglutinans.

In quib⁹ B ordine ꝓgredi debes: quis ad p fectionē charitatꝭ z amoris spūalis ptingē.
¶ Primo ergo necesse ē: vt vigilātia te sollicitet: pp spōsi ꝓuptuditē. adeo vt possis dicere illō p̄o. Deus deꝰ meꝰ ad te ō lucevigilo. Et illud sponse Canti. v. Ego dormio z cor meum vigilat. Et illud ysa. xxvi. Anima mea desiderauit te in nocte. sed z spū meo in ꝓcordijs meis: ō mane vigilabo ad te. ¶ Secundo vt ꝓfidentia te confortet: pp spōsi certitudinem: adeo vt vere possis dicere. In dño confido. Et illud In te dñe sperauī. Et illud Job. xiij. c. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. ¶ Tertio vt concupia te inflāmet pp sponsi dulcedinē: adeo vt possis dicere. Sicut cerꝰ desiderat ad fon. aq̄rū: ita desi. aia mea ad te deus. Et illud Canti. viij. Fortis est vt mors dilectio. Et illud. Ps: amore lāgueo. ¶ Quarto vt excedentia te eleuet: propter sponsi celsitudinem: adeo vt possis dicere cū p̄o. Quis dilecta tab. t. dñe. s. Et illud Canti. i. Trahe me post te z. Et illō Job. vij. Suspendium elegit aia mea. ¶ Quinto vt cōplacentia te quietet: pp spōsi pulcritudinem: adeo vt possis dicere illud sponse. Canti. iij. Dilectus meus mihi: z ego illi. Et illō Cāti. v. Dilectus meꝰ cādidus z rubicūdus: electus ex milib⁹. ¶ Sexto vt letitia te delectet ꝓpter spōsi plenitudinē: adeo vt possis dicere. Scōm multitudinē doloꝝ me. in cor. meo. ꝓsolatia. tua. Et illud. Quā magna multitudo dulcedinis tue. Et illud. ij. Thessa. vij. Repletus sum consolatione: superabundo gaudio z. ¶ Septimo vt adherētia te conglutinet: pp amoris spōsi fortitudinē: adeo vt possis dicē illud ps. Mihi aūt adherere deo bonū est. Et illud pauli. Quis nos ſeparabit a charitate christi. ¶ In his. n. gradib⁹ ordo est nec stat⁹ ē añ vltimū. nec ad illū puenit nisi p gradus intermedios: z mutuo se pariunt. Et in primo viget ꝓsideratio. in ceteris ꝙo sequentibus dñaī affectio. Vigilantia. n. ꝓsiderat q̄ honestū: q̄ ꝓferēs: q̄ delectabile sit diligere deū. Et ex h̄ q̄si nata ꝓfidētia parit ꝙcupiscētiā: z illa excedētiā. quousq; puciat ad copulā: z osculū: z āplexū dilecti z amātissimi ¶ Gradus pertinentes ad purgationem sic distinguuntur.

- Ossum aūt dicti gradus aliter distingui.
- p z quasi in idem redeūt: vt primo distinguantur gradus purgationū sic
  - Flagicium erubesce.
  - Judicium contremisce.
  - Gemitum ingemisce.

ꝓpter
- Remediū ipiora subsidium
- Aduersarium extingue icēdium.
- Beatum anhela ad martyrium
- Tabernaculū appropria ad xp̄m

¶ Gradus pertinentes ad illuminationem sic distinguuntur Nota.

- Quis patisz credens captiuare.
- Qualis q patisz dolēs amaricare.
- Quātus qui patisz stupēs admirare.
- Qua de causa patisz ꝓsidens ꝓcare.
- Quali forma patisz sequēs affīlare.
- Quāta q̄ patisz ardens amplexare.

Quid ad hoc consequitur q̄ patiuntur. z intelligens contemplare.
Gradus vie vnitiue sic distinguuntur.

Vigilantia sollicitet: propter spōsi ꝓm
- ptitudinem
- tudinē

Cōfidentia corroboret: pp eius certi
Cōcupia inflāmet: pp eius dulcedinē
Te Excedentia eleuet: propter eius celsitu
- dinem
- ritudinem.

Complacētia alliciat: propter eius pul
Leticia inebriet: propter amoris eius
- plenitudinem.
- titudinem

Adherētia cōglutinet: ꝓpter eius for
Ut dicat sp deuota aīa in corde z in ore suo
- Te quero
- In te spero
- Te desidero

Ad dñm
- In te consurgo
- Te accepto.
- In te exulto
- Tibi finaliter adhereo

¶ Nō q̄ gradus ꝓficiēdi pñt etiā aliter distingui ꝑ triplicē dñaz triplicatā triplici hierarchie consonā. Nam cuilibet proficere volenti: necessaria sunt tria. s.

- Amaritudo
- Gratitudo
- Similitudo

Et hoc post lapsum. Si enī homo nō peccasset: duo sufficerent. s. gratitudo z similitudo. Gratitudo videlicet pp gratiam. similitudo vero pp iusticiam. Sed nūc etiā necessaria est amaritudo pp medicinam. Pctā. n. per delectationem ꝓpetrata: nō pñt purgari aliquo mō aut deleri. nisi ex̄io per afflictionē z amaritudinem

In ipsa autem amaritudine debet
- Ponderatio malorū cōmissorū
- propter propias nequicias.

Esse Perpessio doloꝝ: pp xp̄i āgustias
Postulatio remediorum: propter
- proximi miserias.

In gratitudine autem simili modo debet.

- Admiratio beneficiorum: pp creationē de nihilo
- onē de pctō

Esse Accumulatio meritoꝝ: pp repatiō
Actio grāꝝ pp ereptiōz ō iferno.
- Creatio ad imaginem

Fuit enī Redēptio p. ppcium sanguiné.
Ereptio vsq; ad celi altitudinē

In similitudine etiā patri modo debet eē
Aspectus vītatis eleuatus ad supiora.
Affect⁹ charitatꝭ dilatat⁹ ad exteriora.
Act⁹ virilitatꝭ ordinatus ad interiora.
Eleuatio ad superiora debet diligenter fieri per aspectum veritatis. z hoc

- Contemplationem dei: intelligentia.
- p Circūspectionem vniuersorum: scia
- Captiuationē iudiciorum: fide formata

Item dilatatio seu extēsio circa exteriora debet fieri diligenter p affectū charitatꝭ. z hoc

- Appetitū deliciaꝝ celestiū: sapientia.
- p Amplexum rationabilium: amicitia
- Contemptum voluptatum carnaliū
- modestia.

Item ordinatio siue exercitatio circa interiora ꝺz fieri diligenter per actum virilitatꝭ. z ꝺ

- Aggressum difficiliū: strenuitate.
- p Actum laudabiliū: magnanimitate
- Amplexum humiliū: humilitate

Purgatio autem in amaritudine

- Contritio respectu sui: ꝺz esse dolorosa per tristiciaz: propter mala pmētia teipsum: christum z proximum.
- Compassio respectu christi: ꝺz esse'ti
- In q̄ est
  - morosa per reuerentiam: pp iudicia latentia: z tñ vera licet incerta. sicut tempus dies z hora.
  - Cōmiseratio respectu ꝓximi: ꝺz esse clamorosa per confidentiam: ꝓpter ꝓcinia sp parata per deuz: per christum: z per suffragia sanctorum

Illuminatio in similitudine in qua est aspectus veritatis prime. qui debet

- Erectus ad incōprehensibilia
- Esse Extentus ad intelligibilia
- Exinanitus ad credibilia.

In qua etiam est affectus charitatꝭ. qui ꝺbz

- Erectus ad deum
- Esse Extentus ad proximum
- Exinanitus ad mundum

In qua etiam est actus virilitatis: qui debet

- Erectus ad commendabilia.

Esse Extentus ad cõmunicabilia.
Exinanit⁹ ad cõtemptibilia.

Equit pfectio in gratitudine. in q̃ é
f Vigilantia exurgẽs ad cãticũ: ppt
bñficioz vtilitatem. Leticia exultãs
ad iubilum propter donoz preciositatẽ. Be
nivolentia accendens ad amplexum: ppter
dantis liberalitatem. ¶ Nota q̃ aspect⁹ ve
ritatis debet esse erectus ad incomprehensi
bilia. ⁊ hec sunt mysteria summe trinitatis:
ad que erigimur cõtemplando ea: ⁊ hoc du
pliciter. Vel per positionẽ: vl̃ per ablationẽ
Primũ ponit augustinus. scõm dionysium.
¶ Per positionẽ ꝓmo itelligim⁹ in diuinis
esse q̃daz vt cõmunia. q̃daz vt ppriaq̃dã vt
appropriadia. Que si sunt media inter hec ⁊
illa. ¶ Intellige ꝑ ⁊ cõtẽplare si potes circa
deũ cõmunia. ⁊ vide qm̃ de⁹ é Essentia ꝓ
Natura pfecta. Vita btã. Que necessariam
habẽt ꝓsequntiã. ¶ Iterũ intẽde ⁊ vide si po
tes: qm̃ deus est Eternitas pñs. Simplici
tas repleno. Stabilitas moueno. Que simi
liter cõsequentiã habent ⁊ cõnexionẽ nalez.
¶ Postremo attẽde ⁊ vide qm̃ de⁹ é Lux
inaccessibilis. Bẽs invariabil⁹. Pax icom
prehẽsibil⁹. Que nõ tm̃ essentie vnitatẽ: sz eti
am icludũt pfectissimã trinitatẽ. ¶ Lux qui
dem tangz parẽs generat splẽdorẽ. lux aũt ⁊
splẽdor. pducũt calorẽ. ita q̃ calor. pcedit ad
vtroqz: licet non p modũ. pitis. Si ꝑ de⁹ ve
re lux est inaccessibil⁹: vbi splẽdor ⁊ calor est
substantia. ibi hypostasis vere in deo é pr⁹ ⁊
filius ⁊ spũs scus. Que sunt ꝓpria diuinarũ
pson⁹. ¶ Bẽs etiã tangz ꝓncipiũ ꝓcipit
⁊ pducit a se vbũ: a qb⁹ emanat amoris do
num. Et ß in omni mẽte pfecta é repire. Si
ergo de⁹ est mẽs invariabil⁹. planũ é in deo
esse ꝓncipiũ ꝑmũ: verbũ eternũ: ⁊ donũ pfe
ctum. que sunt ꝓpria diuinarũ personaruz.
¶ Pax etiã includit nexũ plurimoz. Per
fecte aũt necri non pñt nisi sibi. Sibi autez
esse non possunt: nisi ambo a tertio: vel vn⁹
ab altero. Sed in diuinis non pñt ambo eẽ
a tertio eodem mõ. Necesse est ergo q̃ in diuinis é verã par: q̃ ibi sit ꝓma origo: ei⁹
imago: ⁊ vtriusqz cõnexio. ¶ Deinde in di
uinis sunt appropriata sm̃ triplicẽ differẽtiã
¶ Prima appropriata sunt Unitas Veritas
Bonitas. Attribuit vnitas patri: q̃ origo.
Veritas filio: q̃ imago. Bonitas spirituisan
cto: q̃ connexio. ¶ Scõa appropriata sunt:
ptãs: sapia: volũtas. Attribuit ptãs patri: q̃
est principium. Sapientia filio: q̃ est ꝟbum.
Voluntas spũsctõ: q̃ est donum. ¶ Tertia
appropriata sunt: altitudo: pulcritudo: dilec
do. Attribuit altitudo pri. ꝓpter vnitatem ⁊
ptãtem. Nihil enim aliud est altitudo q̃ñ sin
gularis ⁊ vnica ptãs. Pulcritudo filio: ꝓ
pter veritatem ⁊ sapiam. Hã sapientia mal
titudinem ideaz: vitas aũt eq̃litatez includit
Pulcritudo aũt nihil aliud est q̃ eq̃litas nu
merosa. Dilecdo spũsctõ: ꝓpter bonitatem
⁊ volutatẽ. Ubi eni sũma bonitas est iũcta
cum volũtate: ibi est summa charitas ⁊ sũma
dilcedo. ¶ Est igitur in deo Altitudo terri
bilis. ⁊ hic est status erectionis. Pulcritudo
mirabilis. ⁊ hic est status contemplationis.
Dilcedo desiderabilis: ⁊ hic é stat⁹ glificã
tiõis. ¶ Hec est igit erectio p viã affirmati
onis. Sz alia est eminẽtio: p viã negationis.
Sm̃ vt dicit diony. Affirmationes incõpa
rate sunt. Negatiões vo licet min⁹ videantur
dicere. plus tñ dicũt. Et hic modus erectõis
est p abnegationẽ triũ. ita q̃ in negatiõib⁹ ill̃
sit ordo. incipiẽdo ab iferio: ib⁹ vsqz ad supio
ra. Est etiaz supemineñ posituõis inclusio. Et
cũ dicit. de⁹ nõ est qd sensibile sz̃ supsensibile
nec imaginabile sz̃ supimaginabile. nec itelli
gibile: sz̃ supintelligibile. nec existens. hoc vl̃
hoc. sz̃ sup omne ens. Et tũc ꝟitatis aspectus
ferꝫ in mẽtis caliginẽ: ⁊ altius elevaf: ⁊ pfun
dius egredif: p eo q̃ excedit se ⁊ oẽ creatũ.
Et hic est nobilissim⁹ eleuatiõis modus. Sz
tñ ad hoc q̃ sit pfect⁹: ꝑigit aliũ. sicut pfe
ctio illuminationẽ: ⁊ sicut negatio affirmatio
nẽ. ¶ Hic aũt modus ascẽdẽdi tãto é vigo
rosior: q̃zto vis ascẽdẽs é itimior. tãto fructu
osior. q̃zto affectio proximior. Et iõ vtile val

de est in illa exerceri. ¶ Ut ergo in hac ele
uatiõe ꝟitatis aspect⁹ se valeat exercere: mo
ta q̃ in prima hierarchia veritas est Aduo
cãda p genitũ ⁊ oñonem. ⁊ hoc est angelo
rũ. Audiẽda p studiũ ⁊ devotionez: ⁊ hoc est ar
changelorum. Annũcianda p exemplũ ⁊ pre
dicationẽ: ⁊ hoc est principatuũ. ¶ In secun
da hierarchia veritas est Adeũda p refugiũ
⁊ cõmissionẽ. ⁊ hoc est potestatuũ. Appe
hendenda p zelũ ⁊ emulationẽ. ⁊ hoc é virtuũ.
Associanda per fui cõtẽptũ ⁊ mortificationẽ
⁊ hoc est dñationũ. ¶ In tertia hierarchia
veritas est Adoranda per sacrificiũ ⁊ laudẽ
⁊ hoc est throno. Admiranda p excessum
⁊ contemplationem: ⁊ hoc est cherubin. Am
plexanda per oscꝫlum ⁊ dilectionem. ⁊ hoc
est seraphin.
¶ Nota diligenter predicta: quoniam in il
lis est fons vite.

¶ Finit parvum bonum: vel regimen con
scientie scti Bonauẽ. qõ vocat fons vite.

¶ Incipit Centiloquiũ scti Bonaventure.

Ece descripsi eam tibi tri
pliciter in cognitionibus ⁊
e scia. vt oñderem tibi firmi
tatem ⁊ eloq̃a vitaq̃ rñdẽ
ex his illius q̃ miserũt te p
uerb. xxij. Infoꝛmano sapi
ens in his ꝟbis eũ q̃ intẽdit ad pdicationis
officiũ promoueri. q̃ttuoꝛ: innit studioso di
scipulo videda. s. in quo é studẽdũ. q̃: in trina
traditione: cũ dicit. Ecce descripsi eã. s. doctri
nã sacrã tripliciter. q̃ ad discretionẽ boni ⁊
mali i formauit rõnale. ad reiectionẽ mali ira
ui irascibile. ad dilectionẽ boni excitauit ꝓcu
piscibile. Itẽ tripl⁹ doctrina sacri canõis est
descripta. q̃: ꝓter literale sensuz trib⁹ modis tra
dit exponẽda. s. moral⁹ siue tropologice. alle
gorice. ⁊ anagogice. Tropologia siue mora
litas est. q̃ñ p illũ qõ factũ est datꝫ itelligi qõ
faciendũ é. Allegoria é. q̃ñ p illũ qõ factũ é
indicatꝫ illud. s. qõ credendũ é. Anagogia est

quasi sursuz ductio. q̃ñ p vnũ factũ itelligẽdũ
est illũ qõ desiderãdũ é. s. eterna felicitas btõ
rũ. ¶ Scõo de q̃ é ꝓferendũ. q̃ tõ audita le
ctõe. cũ addit. i cogitatõib⁹ ⁊ scia. i. vt cogites
q̃ audisti. ⁊ itellectũ freqnt cogas circa rumi
natõez: vt scias vbi audita ⁊ ruminata cõpe
hẽdas p cognitionẽ. ¶ Tertio qd ꝓponẽdũ
in pdicatõe. q̃: ꝓcepta moralia q̃ sub lege na
ture: scipture e ⁊ gre firma ⁊ imobilia pmã
serũt: ⁊ euãgelia ꝓcipue q̃ ex ore altissimi p
dierũt: cũ dic. vt oñderẽ tibi firmitatẽ ⁊ eloq̃a
vitaq̃. ¶ Quarto p qd rñdẽdũ i iterro
gatõe. q̃: p ea q̃ fuit ex lectõe ꝓcepta. i rõe col
lecta: ⁊ pdicatõe ꝓcepta: cũ subiũgit. rñdere
ex his: examinatoꝛib⁹ illis q̃ miserunt. i. missi
sũt quõ examinẽt te. ¶ In ãminiculuz itaq̃
puulo: rudis rogat⁹ a rudib⁹: rudẽ tractatũ
rudib⁹ cõpilauit. i q̃ rudiũ ruditas circa gene
ralia theologie saltẽ rudit⁹ poterit erudiri: ⁊
ex lacte ifãcie ad cibũ solidũ ꝓuia dei gra cuz
sensus idustria ꝓpari. Collegi aũt hec ex di
cti ꝓboz: q̃ hicinde decerpẽs i vni⁹ opuscu
li ãgustiã coartaui. Sõ cũ ⁊ cẽtũ recipiat se
ctões: cẽtiloquiũ poterit appellari. Cui⁹ ꝓ
nẽtia vt facili⁹ pateat regrẽti: ꝑmittunt cẽtũ
tituli sectõnũ. q̃ ex q̃ttuoꝛ: ptib⁹ distinguuntur.
In vniuerso. n. agit de q̃ttuoꝛ: i pñti opuscu
lo. s. de malo sub rõne culpe p̃. De malo sub
rõne pene scõo. De bono sub rõne gre ter
tio. De bono sub ratione gl'e quarto.

Ars ꝓma habet. xxxiij. sectões.

p Prima é de malo culpe i generali
Secunda de tentatione. .
Tertia de diffinitione peccati.

Quarta de peccato originali.
Quinta de peccato actuali.
Sexta de peccato veniali ⁊ morali.
Septima de ignorantia.
Octaua de omissione ⁊ negligentia
Nona de cõmissione acceptione
Decima de erroꝛe: ꝓuio iudicio: ⁊ pfonarũ
Undecima de peccato consensus: de peccato
contra conscientiam. ⁊ de perplexitate.
Duodecima de mendacio: piurio ⁊ ꝓtẽtiõe.

Tredecima de adulatione. maledicto ⁊ detractione.
Decimaquarta de peccato operis.
Decimaquinta de septem vicijs capitalib⁹ in generali.
Decimasexta de differentia iter capitale vitium: initium peccati. ⁊ radicem malorum.
Decimaseptima de superbia.
Decimaoctava de inani gloria.
Decimanona de invidia.
Vicesima de ira.
Vicesimaprima de acidia.
Vicesimasecunda de auaricia
Vicesimatertia de gula.
Vicesimaquarta de luxuria.
Vicesimaquinta de peccato ex infirmitate ⁊ ignorantia: ⁊ industria.
Vicesimasexta de idolatria ⁊ heresi.
Vicesimaseptima de interdicto: ⁊ duab⁹ specieb⁹ excōmunicationis.
Vicesimaoctava de duabus regulis generalibus circa excōmunicationem.
Vicesimanona de divinatione
Tricesima ō hypocrisi: symōia: ⁊ sacrilegio
Tricesimaprima de rapina: furto vsura: homicidio ⁊ scandalo.
Tricesimasecūda de peccatis luxurie ⁊ gule.
Tricesimatertia de passionibus siue proprietatibus peccatorum.

Secunda pars septem recipit sectiones.

Prima de vulneratiōe nālium
Secunda de spoliatiōe gratuitorū.
Tertia de penis corporalibus.
Quarta de locis penalibus
Quinta de apertione librorum.
Sexta de igne conflagrationis.
Septima de cruciatibus inferorum.

Tertia pars habet.lvij.sectiones.

Prima de eo qō est frui ⁊ vti.
Secunda qd de deo trino ⁊ vno credendum est: ⁊ intelligendum ⁊ exprimendum.
Tertia qualiter deus trinus ⁊ vnus manifestat se in effectibus creature.
Quarta de appropriatis patris.
Quinta de appropriatis filij.
Sexta de appropriatis spiritussancti.
Septima de quattuor simul creatis. ⁊ de mixtis durabilium.
Octava de veritate exprimenda cum excludi one errorū circa productionem mundi.
Nona de triplici differentia creature.
Decima de productiōe machine mundialis
Undecima de cōsistentia machine corporalis.
Duodecima de sufficiētia celorum.
Tredecia de quattuor attributis ēgel' cū additio
Decimaquarta ō peccatiōe spirituū malignorū
Decimaquinta de confirmatiōe spirituū bonorum
Decimasexta de differentiōnibus angelii: ordinis: ⁊ hierarchie
Decimaseptima ō triplici diuisiōe hierarchie
Decimaoctava ō custodia hoīs per angelos
Decimanona de differentiōnibus animē.
Vicesima de divisione potentiarum animē
ō magistros in quinq membra
Vicesimaprima de divisione potentiarum ō naturales in tria membra.
Vicesimasecunda de divisione potentiarum ō theologos ⁊ naturales
Vicesimatertia de divisione potentiarum ō augustinum
Vicesimaquarta de quo est anima
Vicesimaquinta de additiōe humani corporis.
Vicesimasexta de toto homine ex corpore ⁊ anima constituto
Vicesimaseptima ō vniōe naturarū in xpo.
Vicesimaoctava de perfectiōe gratie i xpo.
Vicesimanona de plenitudine sapiē i eodē.
Tricesima de plenitudine sui meriti.
Tricesimaprima de tolerātia siue passionis.
Tricesimasecunda de sacra scriptura quantum ad duo testamenta
Tricesimatertia de preceptis decalogi
Tricesimaquarta de preceptorum summa.
Tricesimaquinta de gratia in se considerata quantum ad diffinitionem ⁊ divisionem ⁊ operationem.

Tricesimasexta de gra in comparatione ad habit⁹ gratuitos: vt sunt virtutes in generali.
Tricesimaseptima de fide.
Tricesimaoctava de continētia symboli quātum ad articulos.
Tricesimanona de spe.
Quadragesima de charitate.
Quadragesimaprima de prudentia
Quadragesimasecunda de temperantia.
Quadragesimatertia de fortitudine.
Quadragesimaquarta de iusticia.
Quadragesimaquinta de donis spūssancti
Quadragesimasexta de beatitudinib⁹ ⁊ vita activa cum operib⁹ misericordie. ⁊ de vita contemplativa cū oratione. ⁊ de duodecim fructibus: ⁊ quinq sensibus.
Quadragesimaseptima de sacris i generali
Quadragesimaoctava de baptismo.
Quadragesimanona de confirmatione.
Quinquagesima de eucharistia.
Quinquagesimaprima de penitentia.
Quinqgesimasecunda de vnctiōe extrema.
Quinquagesimatertia de ordine.
Quinquagesimaquarta de matrimonio
Quinquagesimaquinta de impedimentis matrimonij in generali.
Quinqgesimasexta de impediméto affinitatis ⁊ cognatōis in speali. ⁊ p ō affinitate.
Quinquagesimaseptima de cognatōe triplici.

Quarta pars tribus sectionibus est contenta.

Prima de triplici differētia pmij.
Secunda de expectantia ad premium
Tertia de sufficientia gaudij.

¶ Incipit prima pars que hz.xxxiij.sectōes
¶ De malo culpe i generali. Sectio. pma

Malum considerare occurrit quantum ad diffinitionem. Quod diffinies Augustinus ait. Malū est privatio modi: speciei: ⁊ ordinis. Ad cuius intelligentiā est notādū qp creatura qlibet q̄ tūcūq̄ modica cōparari habet ad deū ſm triplex genus cause. s. efficientij: formalis ⁊ finalis. ⁊ sic habet modū: spēz ⁊ ordiné. Creatura ꝺo rōnalis nō solū hz modū: spēm ⁊ ordinem: put est natura quedam sicut cetere creature. verūctiam prout est volūtate libera. Volūtas autē nostra qñ habet modū: speciem ⁊ ordinem: tunc est bona. Tunc autē habet hec tria qñ in operando continuat virtuti diuine: vt pncipio moventi. cōformatur ei: vt regule dirigenti. vnit ei vt fini quietanti. In pmo ē modus. in scōo est spēs. in tertio ordo attenditur ſm triplex genus cause. Quicūq̄ vero quis peccat mortaliter: discontinuat necessario a deo tanq̄ a principio movente. qz deus nunq̄ mouet ad penā. Discordat a deo tanq̄ a regula dirigente. Elongatur ⁊ deordinatur a deo tanq̄ a fine quietante. ponens creaturā finem sui. Et sic malū culpe privat ⁊ corrumpit hec tria inſepabiliter ⁊ cōliter. non tñ totaliter in rōnali creatura: inquātum est agēs volūtarie ⁊ libē vtra alias creaturas. Malum vero pene corrumpit hec tria predicta: prout cum alijs creaturis conuenit in natura. ¶ Item considerat malū quantuz ad distinctiōné. Distinguit enim malū p triplicez differentiam. s. in malū culpe siue trāsgressionis. malū pugne siue tētatōis. malū pene siue punitionis. Malū culpe idem est qō iniusticia generalis siue absentia debite honestatis vel passio voluntaria. Malum pene est absentia debite delectationis cū sensu sui ꝺoloris. siue passio inuoluntaria. Malum pugne tenet medium inter illa. nam diabolo est culpa in instigādo. iusto ē pena in reductādo. Quātum ad subdiuisionem. Subdiuidit. n. malū culpe ſm se: ⁊ per se. qō nullo modo potest benefieri. vt odire deū. ⁊ blasphemare deū. In malum in se siue in genere. vt occidē. qō pōt bñ fieri ꝓpter iusticiā. In malū ex circūstantia. vt dare elemosinā ꝓpter vanāgloriam. Itē ꝑsideraf quantū ad introductionē Et sic malū originatur a bono. i. a voluntate ⁊ libero arbitrio non efficiente. sed deficiēte

Substantificat in bono. nō enim est essentia aliqua vel natura: sed corruptio boni. q̄ non pōt esse nisi in bono qō corrūpit. i. in libera voluntate. Contrariat bono. Ad qō intelligendum nota: q̄ malū corrumpit ⁊ perimit iusticiam. id est rectitudiné voluntatis. Tria enim circa rectitudinem anime attenduntur. Scilicet potentia rectificabilis: hanc non corrumpit. habitus rectificans: hunc privat sim pliciter: ⁊ corrumpit scilicet gratiam ⁊ virtutes. habilitas media: ⁊ hanc diminuit dū mimus redditur homo habilis ad bonum per peccatū. nō tñ tollit eam. Nō enim opponit in ātū illi habilitati rōne nature cuius est. sed rōne actꝰ ⁊ virtutis sive finis ad que est.

¶ De tentatione. Sectio ij.

m Alū tentatiōis sive pugne notificatur p diffinitiōem Hugōis de sancto victore. Tentare est callide experiri. ⁊ quasi quibusdā blandiis conatibus p bare. Ans. Omnis tentatio ꝓbatio é. Lasciodorus. Tēptatio diaboli é assimilatio apparētis boni ad fallendū. Sic etiā aliter diffinitur. Tentatio est pulsatio ex intentōe vel oppositō ad declarandum bonum hoīs sive malū. ¶ Multiplicatur p diuisionē. Potest enim tentatio ꝓsiderari quantū ad motiuū. ⁊ sic diuidit tentatio in eā que est ab hoste. caro et demonia: diuersa. mouent plia. Item in eā que est tētatio: alia ab hoste. alia a carne: prima generaliter. secūda spēaliter. ¶ Diuidit etiā quantū ad instrumentū: ⁊ sic generaliter est illa diuisio gregorij. Est quedam tentatio per vicia. quedā p flagella. Spēaliter sic est illa sup psalmos: Omnē ceciderunt abominatiōnes est alia eoꝝ. ¶ Multipliciter est tentatio. quarū est error sive nescientia vicii veritatis. Secunda: difficultas vincendaꝝ concupiscentiarū. Tertia ted um boni. Quarta: tempestas seculi. ¶ Quantū ad effectum: ⁊ sic generaliter est illa. i. Thobi. v. Tentatio vos nō apprehēdat nisi hūana. Tentatio alia diabolica: alia humana. Diabolica malū habet exitū: q̄ terminat in mortali. Humana non habet periculosum exitū. qr vel ibi est peccatū veniale. vel nulla est ibi culpa. Specialiter ⁊ sic est illa de doctrina christiana. Diabolus tentat aut verbando carnē: aut vulnerando naturalia. aut expoliādo gruita. ¶ Quātum ad gradum: ⁊ sic generaliter est illa tentatio alia exterior: alia interior. Spēaliter: ⁊ sic est illa Grego. Tentatio tribus modis p fit. f. suggestione. delectatōne: ⁊ consensu. ¶ Quantū ad tentandi modū. Et sic est illa generaliter ⁊ impliciter sup psalmo. Auribꝰ habitat in aduersorio. Quedā tētatio est levis ⁊ occulta: quedā grauis ⁊ occulta. q̄dā levis ⁊ manifesta. q̄dā grauis ⁊ manifesta. Generaliter ⁊ explicite. sic est illa Bernī. p septem membra. Prima est importuna: q̄ primaciter insistit. Secūda est dubia: que animū dubietatis nebulā inuoluit. Tertia est subita: que iudicium rationis preuenit. Quarta occulta que deliberationis ordinem pterfugit. Quinta é violentia. que vires nrās transcendit. Sexta fraudulenta: q̄ animū seducit. Septima perplexa. que varijs vicijs impetit. Si specialiter ⁊ implicite: sic est illa. auguſt. Diabolus tentat vt leo. tentat vt draco. Si specialiter ⁊ explicite: sic est illa grego. super Job. Diabolus oppimendo rapit. insidiando circūuenit minando terret. suadendo blanditur. desperando frangit. pmittendo decipit. ¶ Diuiter significat aūt per intentionē. Vlaꝝ tentat deꝰ vt eruditat. diabolus vt decipiat. mundus vt alliciat. homo vt conijciat. caro vt inficiat.

¶ De diffinitione peccati. Sectio iij.

v Also de malo culpe in generali: ⁊ de malo pugne qō impellit ad culpam descendendū est ad pcm̄ in spēali. Circa qō tria considerare debemus s. modum diuisiuū. modum diffinitiuū. modum punitiuū. Pōt autem peccatū cōsiderari formaliter. put dicit privationē. ⁊ materialiter. p ut substernit sibi aliquam actionē. ¶ Habet ergo formales diffinitōes: put dicit privationem p hūc modū. Nā aut dicit recessum a bono: ⁊ sic trib⁹ diffinitō. b⁹ q̄ssi idez circūlocūtib⁹ diffinit. Prima in libro de ciui. dei hec est. Peccatum est absentia boni vbi debet esse. Secūa in libro de christiana religiōe Peccatū est appetitio nō naturarum malarum: sed desertio meliorꝝ. Tertia in libro de natura boni. Peccatū est corruptio speciei: modi: ⁊ ordinis. ¶ Aut dicit recessum a nature rectitudine. ⁊ sic triplex diffinitio idem circūloquens inuenitur. Prima est Bernī sceni. Peccatū est ab eo qō est sm naturaz: in id quod est preter naturam cōuersio. Secunda est anselmi. Peccatū est carentia debite iusticie. Tertia est Augustini. Peccatū est defectus quidam a luce veritatis. naturā non perimens: sed obscurans. ¶ Aut dicit recessum ab omnis boni complemento ⁊ p fectione. ⁊ sic tripliciter diffinit. Prio ab augustino in libro de libero arbitrio. Peccatum est auersio a bono incōmutabili. Secūdo ab eodem in libro. de christiana religiōe. Peccatū est carere bonis incōmutabilib⁹ q̄ bus fruendū est. Tertio etiā ab eodē. Peccatū est tenebra intellectus. ¶ Habet quoq; peccatū materiales diffinitōes: put substernit sibi actū. ⁊ sm hoc potest tripliciter cōparari. Aut ad deū qué offendit. Et sic triplici ter diffinit. Prio ab augustino ꝑ manicheos. Pcm̄ est in ꝓceptis veritatis: vel in ipa veritate errare. Secūo ab ambro. in li. de paradiso. Peccatū est pauricatio legis diuine: ⁊ celestiū inobediētia mādatoꝝ vel ꝓcepto rū. Tertio ab augustino. Peccatū est dictuz vel factū vel ꝓcupitū ꝑ legē dei. ¶ Aut ad virtutē quā excludit. Et sic triplex dat diffinitio de pcō. Prima é Basilij. Peccatuz é dispositio aie: ꝓut se habēs ad virtutē. Secunda Augu. in libro de duab⁹ aiab⁹. Peccatū est voluntas retinēdi vel assequendi qō iusticia vetat. Tertia est Augu. in li. de vera religiōe. Pcm̄ est appetere q̄ rps ꝓcepit: vel ꝓtenere que rps appetijt. ¶ Aut ad bonū qō pretendit. Et sic triplr diffinit. Prio ab Aug. i li. de ci. dei. Pcm̄ est male vti bono. Secūo ab eodē in li. de trinitate. Peccatum est vti fruendis: ⁊ frui vtendis. Silr in libro. xxxiij. questionū. Tertio in libro de libero arbitrio. Pcm̄ est spreto bono incommutabili: rebus cōmutabilibus adherere.

Hec aūt inueniunt diffinitōes pcti. Una é hec. Peccatum est actus incidēs ex defectu boni. Secūa est hec. Peccatū est demeritum pene eterne.

¶ De peccato originali. Sectio iiij.

v Also de peccati diffinitōe: sequit videre de diuisiōe. Diuidit aūt pcm̄ in originale ⁊ actuale. veniale ⁊ mortale. delictū ⁊ cōmissum. Et he diuisiones sumunt penes causam formalē. Itē in peccatū cordis: oris: ⁊ opis. Itē in peccatū superbie sive inanis gloie. inuidie: ire: acidie: auaricie: gule: luxurie. In ꝓcupiscentiaz carnis. in cō cupiscentiam oculoꝝ. ⁊ supbiā vite. In peccatū cogitationis: delectatōis: consensus. operis: ⁊ ꝓsuetudis. Et he sumunt penes causaz materialē. Itē peccatū aliud ex infirmitate: aliud ex ignorantia. aliud ex certa malicia ꝓpetrat. Itē peccatū aliud ex timore male huiliante. aliud ex amore male accendente. Et he sumunt penes conditiones peccantis. Item peccatū aliud in deū: aliud in se: aliud in ꝓximū. Et he sumunt penes circunstantias eius in qué peccatur. Prima diuisiōez ꝓsequamur. Prio q̄ritum ad peccatū originale. Circa qō sunt quattuor attendēda. diffinitio: corruptio: curatio: ⁊ noiatio. ¶ Diffinit aūt pcm̄ originale ab Anselmo sic. Peccatū originale est carentia sive nuditas debite iusticie ꝓ inobedientiā adē facta. quā comitatur carentia visionis dei. Ista diffinitio est formalis indicās huius peccati essentiā: cām ⁊ pēnā. Itē aliter diffinit sic. Peccatū originale est vicium ex qualitate seminis in humana natura natū. Ista est materialis: ostendens originalis peccati effectū ⁊ originē. Itē diffinit tertio ab augustino sic. Peccatum originale est concupiscentia vel concupiscibilitas que parvulū facit ꝓcupiscibilē: adultum ꝓcupi

scentem. ¶ Corrumpit aũt gen⁹ humanũ p originale peccatũ: q licet aĩa nõ sit ex traduce originatis tñ culpa trãsit ab aĩa ade ad animas posteroꝝ: mediante carne infecta: tangz̃ p ꝯcupiscentiã generata: ⁊ p libidinez seminata: que infectionẽ secũ trahens: aĩam sibi vnitã inficit ⁊ viriat. nõ tñ pena: hz̃ ⁊ culpa. Et sic bõ p ꝯcubitũ generatus: nascit natura filius ire. q: priuatus est rectitudine diuine iusticie. ꝓpter cuius absentiam incurrit q̃zũ ad aĩam infirmitatẽ: ignorãtiã maliciã ⁊ ꝯcupiscẽtiã. q̃zũ vero ad corpus penalitates. labores: dolores: defectus: mortboo multiplices. ⁊ ꝓter hec penã mortz̃ ⁊ incinerationis: penã carẽtie visiõis dei ⁊ amissiõis glie celestis. tã in puluis q̃z in adultis. ¶ Curat aũt originale peccatũ p baptismũ sic quantũ ad culpam: q tñ remanet quantũ ad temporalem penã. Sic curat q̃ztum ad reatũ pene eterne: q remanet q̃ztum ad actũ ⁊ motum ꝯcupiscentie. Sic curat in paréte q nihilominus a curato parente transmittit i generatam ꝓlem. Sic tollit originalis culpe macula: q remanet sequela. cũ qua opor: tet nos pugnare: q̃diu viuimus in hac vita.

¶ Nominat autem originale diuersis vocabulis: tam ex parte culpe: q̃z ex parte pene. Comparatũ enim ad aĩam dicit infirmitas. q: reddit aĩam impotentẽ resistere motib⁹. Dicit seditas. q: ꝑm eam anima rõne corporis coinquinat. Dicit ꝓnitas. ꝓpter inclinationem appetitus ad malũ. Dicit corruptio: q: ducit ad nihilum sez̃ ad peccatũ. Dicitur vitiũ: q: diminuit naturales virtutes. Dicitur languor: nature ꝓpter diminutionem boni naturalis ⁊ delectabilis. ¶ Comparatum vero ad corpus dicitur lex carnis: q: est pena a lege iusticie naturaliter inflicta. Dicit lex mẽb: or: q: ꝓfert aptitudinẽ ad faciendũ opera mala. Dicit tyrannus: ꝓpter dñationem quasi violentã in ꝓcupiscentijs. Dicit fomes: q: est causa materialis conseruandi peccatũ in carne. Ambrosius differiens fomitẽ dicit sic. Fomes est morbidus quidã affectus. qui cõmouet ad illicitũ desiderium q̃z̃uz ad actũ generatiue ⁊ nutritiue. ¶ Comparatũ ad actus delectabiles illicitos dicit ꝓcupiscẽtia vl' ꝓcupiscibilitas. Differunt tñ. q: concupiscibilitas dicit potentiã concupiscentia vero actum. Dicitur etiam libido: q: sequitur quicquid libet. s. voluptuosas delectationes in sensu. Comparatũ vero ad penã ad quã obligat. dicit pctm̃ originale. quia est carentia vel nuditas debite ⁊ originalis iusticie.

¶ De peccato actuali Sectio v.

Equitur videre de peccato actuali.

- Circa q̃ quattuor videamus. scilicet diffinitionẽ essentialẽ. originalitatem: differentiã materialẽ: ⁊ maiorit atem.

¶ Diffinitur aũt pctm̃ actuale sic. Peccatum actuale est carẽtia debite iusticie: facta p inobedientiam proprie volũtatis. vel auersio ab incõmutabili bono: ⁊ ad bonũ cõmutabile ꝓuersio. ¶ Trahit aũt pctm̃ actuale originem a libera voluntate vniuscuiusq; p suggestionem: delectationẽ. ꝓsensum ⁊ operatõem. Si aũt suggestio ⁊ delectatio sistant citra ꝓsensum: pctm̃ est veniale. si autem sequatur ꝓsensus ⁊ opus in his q̃ diuina lege prohibentur: pctm̃ est mortale cõsummatus. Si autem medio modo fiat: vt sit ꝓsensus sine opere. hoc pót esse dupliciter. Quia aut hõ vult in opus ꝓcedere: sed nõ pót. ⁊ tunc voluntas ꝓ facto reputat. nec minus culpabilis est q̃z si in ipso facto deph̃ẽderet. ꝛ. Aut nõ vult in opus ꝓcedere: sed vult interi⁹ voluptari in delectatõe. ⁊ tunc licet nõ sit pctm̃ plenarie ꝓsumatũ. est tñ inter mortalia reputandũ. qõ maxime de peccatis carnalib⁹ habet intelligi. ¶ Differentie materiales actualis peccati sunt due. s. pctm̃ angeli ⁊ hois.

Peccatũ angeli inchoatũ est in presumptõe statim enim vt vidit suã pulchritudinẽ ꝑsumpsit. ⁊ cõsummatũ est in ambitione. q: presumens de se appetijt qõ erat supra se. ataq; cõfirmatũ est in inuidie ⁊ odij auersione. q: ex quo nõ potuit ꝫ obtinere qõ appetijt: cepit odio in inuidia cõtrarie. Et sic in peccato luciferi superbia presumptõis fuit prima generatione: superbia ambitõis fuit prima cõsummatione. Peccatũ vero hois fuit inobediẽtia. ad quã precipitauit diabolus hoiem per triplex appetibile naturale. s. p bonũ gloriosum. copiosum ⁊ deliciosum. Tentauit enim de excellentia: sufficientia: experientia: siue ꝺ mulcentia. Diabolus enim p mulierẽ voluit decipere hoiem: ꝓmisit mulieri dignitatẽ excellentiã dicens. Eritis sicut dij. Deinde sub iuncta cognitõis abundantiã dicẽs. Sciẽtes bonum ⁊ malũ. Tertio pretendit suauitatis experientiã. cũ ostendit ei lignũ pulcrũ visu ⁊ ad vescendum suaue. Unde peccatũ mulieris inchoatum fuit in superbia progressum habuit in auaricia. q: nõ in rebus solũz̃ hz̃ etiã in scientia inuenitur auaricia. Consummatum fuit in gula. Et sic deordinatũ fuit quantũ ad irascibilem appetendo alta. q̃ztum ad rõnalem appetẽdo scire occulta. quantũ ad ꝯcupiscibilẽ volendo gustare suauia. ¶ Peccatũ maius vnũ altero dicit duodecim modis.

Primo causalitate. ⁊ sic peccatũ diaboli dicit maius esse. q: eius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. Secõ generalitate. ⁊ sic peccatũ primi parẽtis fuit maius. q: se p totũ genus humanũ diffudit. Tertio enormitate. ⁊ sic peccatũ iude fuit maximũ. q: tradidit dñm saluatorẽ. Quarto ingratitudine. et sic eius pctm̃ dicit esse maius: qui plura gratia rũ dona percipit. Quinto periculositate: et sic peccatũ ignorãtie dicit esse grauis: q: periculosius. Sexto insepabilitate. ⁊ sic peccatũ cupiditatis dicit esse maius. q: cũ cetera vicia cum hoie ꝓsenescãt: sola auaricia iuuenescit. Septio impenitentia. ⁊ sic superbia dicit esse maximũ pctm̃. q: etiã ex bonis opib⁹ generat. Octauo⁹ pnitate: ⁊ sic luxuria dicit esse grauius. ad quã hoies ꝓnius inclinant. Nono maioris gr̃e impugnatõe. ⁊ sic pctm̃ in spm̃sctm̃ dicit esse graue⁹. Decimo rõne maioris offense. ⁊ sic pctm̃ idolatrie dicit eẽ maius. Undecimo rõne maioris facilitatz̃ resistendi: ⁊ sic pctm̃ ade fuit grauissimũ. Duodecimo rõne maioris ipenitatz̃ ⁊ libidis: et sic pctm̃ cuiuslibz̃ generis ꝑt fieri maio⁹ alio.

¶ De pctõ veniali ⁊ mortali Sectio vi.

Equit videre de diuisiõe peccati in

- veniale ⁊ mortale. Ad cuius euidẽtiã tria sunt breuiter attendenda. scz̃ ordo diuine iusticie: qui imponit. peccatum veniale: qõ ꝓtrahit. ⁊ pctm̃ mortale quod incurritur. Ordo aũt diuine iusticie ad quẽ dominus hoiem obligauit est. vt bonũ incommutabile preferat bono ꝓmutabili. vt bonũ honestũ preferat bono vtili. ⁊ voluntas dei preferat voluntati nr̃e. ⁊ iudiciũ rõnis recte preferat ⁊ presit sensualitati humane. Peccatũ vero actuale est inordinatio actualis voluntatis. Ista aũt inordinatio si est tã modica q: ordinẽ istũ nõ exterminat: q̃z̃uis i aliquo p turbet: tũc pctm̃ est veniale. Quod habem⁹ pertractare breuiter quantũ ad diffinitionẽ: distinctionem: ⁊ curatõem. Diffinitur autez sic. Peccatũ veniale est libido siue amor: voluptatis in creatura citra deũ. Distinguitur autem veniale tripliciter. Nam qõdã est veniale ex surreptõe. ⁊ ideo veniale est: q: non potest vitari tunc. ⁊ q: ꝓmittit ꝓeter rõnem semp est veniale. Qõdã est veniale ex cogitatõe sine cõsensu. ⁊ ideo veniale: q: nõ plene consentit: vt in cogitatione ⁊ delectatõne de muliere citra consensum in delectationem. ⁊ ideo veniale fit mortale p complacentiã ⁊ cõsensum. Qõdã est veniale cũ delectatione ⁊ consensu. ⁊ ideo veniale est: q: nõ est deordinatio ꝑ preceptũ. vt ebrietas ⁊ mendacium iocosum. ⁊ istud cũ fit veniale ꝓpter delectationem que est citra deũ. tñ potest fieri mortale ꝓpter nimiã libidinẽ ⁊ contẽptũ. Nõ tñ intelligendũ est q: aliq̃ veniale p essentiam fiat mortale. sed q: de veniali fit transitus ad mortale, p complacentiã ⁊ cõsensum. siue p libidinẽ ⁊ contemptũ. Curat aũt peccatum veniale p actus in q̃bus est aliqua hũiliatio ⁊ deuotio. q: qdẽ actus gr̃a informati repugnant venialj. ⁊ sic ad actũ curationis ⁊ de-

rectionis venialiū grām gratū faciēte coadiuuant ⁊ vigorant. Huiusmodi remedia hiis versibus ꝓtinent. Confiteor: tundo. resperg̃o: ꝓtero: oro. Signo: edo: dono. p q̄ venialia pono. Unctio: pena leuis: passio que fit egenis. Hec enim remedia sunt. Generalis ꝓfessio. peccatoris tunsio. aque bñdicte aspersio. cordis ꝓtritio. dñica oratio. signatio ab epo. eucharistie sumptio. offense ꝑdonatio. extrema vnctio. leuis pnia. cōpassio fraterna. ¶ Si aūt est tanta deordinatio voluntatis: q̄ ordiné exterminat supradictum: tūc mortale est peccatū. qđ pōt ꝑiderari ad̃ꝫtum ad diffinitionē: punitōem: ⁊ remissiōez. Diffinitur aūt ab Ambrosio sic. Peccm̃ mortale ē pmutatio legis diuine: ⁊ celestiū inobediētia mandatorū vel ꝓceptorū. Pena pcti mortalis est eterna dānatio. Dicit enim mortale q̄ p ipm vita gr̃e perdit in ꝑsenti: ⁊ vita glorie in futuro. Et sic ꝓtrahitur mors culpe. ⁊ infligit mors gehenne. Juste aūt ꝓpter mortale in quo q̄s finaliter ꝑseuerat: sempiterna liter cruciat. Uñ ꝑm Gregō. q̄ pctō peccat in suo eterno: eternaliter est cruciandus. Secundū augustinū vero q̄ peccat ꝫ bonum eternū ⁊ infinitū. eternaliter puniet. Curat autem siue remittit mortale peccatū p septiformē remediū. scz p baptismū: eleemosynā: martyriū: conuersiōem ꝓximoꝝ. dimissiōez iniurie: fletū penitētie: ⁊ per dignā eucharistie sumptiōem. Attende tamen q̄ baptism⁹ ⁊ penitentia nō solū valent ꝓtra pena peccati. verūetiam contra culpā. cetera vero valent contra penā tm̃. Unde versus. Sunt septem delere quibus mortalia possis. Fons: eleemosyna: martyriū: conuersio fratrū. Ignete peccanti dimittere: flere reatū. Sanguinis ⁊ carnis christi perceptio digna.

¶ De ignorantia.

Sectio vij.

Equitur videre de diuisiōe peccati in delictum ⁊ cōmissum. Preuaricatio ꝓhibitorū est delictū. hoc est transgressio ꝓceptorum affirmatiuorum. Preuaricatio ꝓhibitorū est cōmissum. Hoc est ꝓceptoꝝ negatiuorū. Differentie delicti sunt ignorantia: omissio: negligentia. Delictum dicit quasi derelictū. idest boni desertio. Bonū est duplex. scz scienciū: cuius desertio dicitur ignorātia. ⁊ sciendū ad quod duo requiruntur. scz q̄ fiat bonus actus. cuius ꝺsertio dicit omissio. ⁊ q̄ bene fiat. idest cum debitis circumstantijs. quarum desertio dicit negligentia. Circa ignorantiam quadruplex diuisio est attēdēda. Prima ē hec. Ignorantia: alia negationis: alia priuationis alia dispositionis. Ignorantia negationis est in partulis. q̄ non est culpa neq; pena: vsq; ad ꝓfinitū tempus. Ignorantia priuatōnis est in adultis: qui tempore determinato ignorant que possent scire. vel obliti sunt que aliquando didicerunt. Ignorantia dispositionis est qua quis opinatur contraria fidei. q̄ potest erronea dici: ⁊ est in hereticis. Prima excusat a toto secunda a parte nō a toto. tertia accusat a toto: q̄ peruersam sequitur voluntatem. ¶ Secūda diuisio est hec. Ignorantia alia facti. alia iuris. Juris: aut iuris naturalis. ⁊ hec non excusat: cū sit scriptum in corde hoīs. vel iuris diuini. vt legis ꝓphetaꝝ: euāgelij: ⁊ doctrine aplice. ⁊ illa accusat sicut de magno ⁊ mortali delicto puta tos. maxime epos ⁊ metropolitanos: qui tenent de fide ⁊ spe reddere rationem. Accusat autem sicut de veniali clericos simplices ⁊ illiteratos: qui cum potuissent discere noluerunt. Laicos vero in nullo accusat. q̄ ad ipsos nō pertinet dūmodo nō ꝓtemnant. Si est iuris positiui. vt legū ⁊ decretoꝝ: solos iudices accusat. Si est ignorantia iuris continentis morales ꝓstitutiones ecclesiasticas: ad discernenda peccata: accusat sacerdotes ⁊ confessores. Si vero est ignorantia facti: aut indifferentis. sic sufficienter excusat. aut necessarij ad salutē. ⁊ sic: aut nō potest vitari sicut in amente: qui a natiuitate carnit iudicio rationis: ⁊ hec excusat. Aut pōt vitari: sicut iudeis ⁊ paganis. qui potuerunt scire christum passū fuisse ꝓ salute hoīm: ⁊ hec nō excusat. ¶ Tertia diuisio ignorantie est. q̄ alia est simplex. vt q̄ aliqs nescit que tenet scire. facit tamē aliquid. sed non plene: vt illa sciat. hec excusat a tanto sed non a toto. Alia est crassa siue supina. vt q̄ quis negligit scire que tenetur. ⁊ tamen nō est determinatus ei q̄ teneatur scire illa. hec minus excusat. nō excusat a toto sed a tanto. Alia est affectata siue affectiua. vt q̄ aliquis negligit scire q̄ tenetur scire: ꝫz ei sit determinatū q̄ teneatur scire illa. hec accusat potius q̄ excusat. ¶ Quarta diuisio est. Ignorantia: alia vincibilis. alia iuincibilis. Uincibilis alia potest remoueri cum magna difficultate: vt in valde hebetibus. hec excusat a tanto: non a toto. si est de necessarijs ad salutē. Alia pōt remoueri cū facillitate. vt in ingeniosis. hec nō excusat. Jnuincibilis: alia est iuincibilis per naturā: vt in puero: qui nō vtit ratione. ⁊ in decrepito qui nō discernit. ⁊ in eo qui nascitur amens. hec excusat a toto. Alia est inuincibilis per culpā. vt in eo qui per culpā efficit furiosus. ⁊ ꝺm quosdā nō excusat a toto. ¶ De omissione ⁊ negligentia.

Sectio viij.

Jso de ignorātia que est desertio debite sciētie. sequit videre de omissione ⁊ negligētia: q̄ dicūt desertōez rei debite faciende. ¶ Omissio est desertio actus debiti i tpe determinato. Et dicit actus debitus qđ tenemur facere. Circa omissionem aūt habemus videre q̄tuor actus debitos. Tentionē Distinctionem. Descriptionem. Absolutōem. Dicit aūt omissio derelicto actus: non circūstantie. actus principalis: nō annexi. p:cepti affirmatiui: nō negatiui. Est aūt triplex tentio quā omittere non debemus. Quedā est rōne diuine obligationis ⁊ hec est duplex. via ad agendū: vt in ꝓceptis affirmatiuis. vt honora patrem tuum. Alia ad non agendū. vt in ꝓceptis negatiuis siue ꝓhibitionibus. vt nō occides. Prima obligat semper: sed non ad semper: nisi ꝓ loco ⁊ tpe. Secūda obligat semp ⁊ ad sp. Quedā est rōne spontanee ꝓfessionis. vt in cōtractibus: votis: iuramētis: promissis: ⁊ obligatione quā facit ꝓscientia. Quedā ratiōe culpabilis offensionis. Nam ꝓpter culpam mortalē obligat homo siue tenet ad penam eternalē. ꝓpter venialē vero ad penā: tpalē Describit aūt tentio sic. Tentio est alieni ꝓcepti vel ꝓhibitōis: vel ꝓprij assensus: vel culpe ad agendū vel nō agendū: vel patiēdū obligatio. Ad agendū q̄tum ad ꝓcepta affirmativa. ad nō agendū quantū ad ꝓcepta negativa ⁊ prohibīta. ad patiendū quantuz ad culpā. Triplex est aūt absolutio predicte triplicis tentionis: scz impossibilitas: dispensatio: ⁊ penitentia. ¶ Negligentia est debite circumstantie derelicto in bono opere faciendo. Circa quā breuiter sunt videnda tria. scz eius originatio: denotatio. cōcomitatio. Oritur autem negligentia ex torpore. Unde dicit Grego. Duo sunt in bonis operib⁹ nimē da. desidia scz ⁊ fraus. Desidiam facit minor amor dei. Fraudem maior amor sui. Ortz desidia per torporem nascitur. Fraus per ꝓua tam dilectionem. Fraus ista sic notificatur. Fraudē in opere dei perpetrat. q̄ se inordinate diligēs ad remunerationis trāsitorie bona festinat. Tripliciter aūt fraus ista cōmittitur. aut cum cordis humani gratia. aut fauoris aura. aut cum quelibet res exterior desideratur. Ut enim bonū opus bene fiat: requiritur bonus finis. qđ qui omittit: fraudat. Requruntur ⁊ alie circūstantie: vt loc⁹: tēp⁹ modus. q̄s q̄ omittit: vtiqz negligit. Noīa aūt duplici vocabulo. scilicet negligentia ⁊ desidia. q̄ si large accipiantur: cōmunia sunt ad q̄mcunqz omissionem: tā actus debiti q̄z circumstantie. Si vo accipiant stricte. p omissione circūstantie: tūc desidia magis respicit cōmunē significatōem. Desidia ꝺ: quasi ꝺ si sententia. Negligētia vo magis respicit significatōm ꝓpriam. Omissionē circūstātie debite: q̄si nō diligētia. q̄ diligētia circūstātias diligenter ꝓsequitur. Sunt aūt comites ne-

gligẽtie torpor ⁊ pigricia. que q̃ntus sint idẽ tamen pigricia dicit eo q̃ pigeat difficultas laboris. Torpor vero aspicit appetitũ quietis. Triplex est aũt torpor siue pigricia. scilicz infirmitatis naturalis. sicut in phlegmaticis. ⁊ est pena ⁊ nõ culpa. Et est torpor infirmitatis acquisite ex culpa precedente: vt inebriosis ⁊ gulosis: ⁊ talis nõ excusat ꝑm quoscã Et est torpor libidinosus. ⁊ dicitur torpor captatus. ⁊ ille torpor est voluntas recusans facere bonum difficile: eo q̃ difficile. Et talis torpor siue pigricia cũ sit peccatũ reprehenditur in scripturis.

¶ De cõmissione Sectio ix.

Equitur de cõmisso videre. De q̃
s est breuiter videndũ ⁊ adiungendũ q̃ est transgressio legis diuine ꝓhibentis q̃ntum ad ꝓcepta negatiua. Potest aũt aliqd cõmitti ꝓtra naturã. Et ꝑ duplicit. scilicet ꝓtra naturã cõmunẽ hoĩbus ⁊ bruti. vt q̃ masculus ꝓ femina sit. Et hoc est peccatũ sodomiticũ. Aut ꝓtra naturam particularem: vt in natura angelica aut humana. ⁊ hoc est naturale iudicatoriũ dictans malum esse fugiendũ: ⁊ bonũ faciendũ. Ista natura dictat q̃ debemus deo obedire. deũ colere ⁊ diligere. Dictat etiã q̃ ꝓmo debem⁹ facere: qõ nobis volumus fieri ab eodem. Et qõ nobis nolumus fieri: alij nõ debemus irrogare. Sic largo modo omne peccãm qõ cõmittit est ꝓtra naturã. Potest etiã aliqd contra legẽ ꝓmitti. Et ꝑ duplicit variat: nam lex ꝓhibet aliqd q̃ntum ad omne ipsũ. ⁊ hoc est ꝓhibitũ q̃ est malũ. ⁊ sic sunt ꝓhibitõnes decalogi. Proh̃ibet etiã aliqd nõ simplicit: sed ad tps. ⁊ sic sunt ꝓhibitõnes cerimonialium. ⁊ hoc est malũ: q̃ ꝓhibitũ. Cõmitti ꝑt etiam aliquid contra ꝓsuetudinẽ. ⁊ hoc ẽ qõ ꝓmittit contra morem. Proprie aũt loquendo mos nõ scriptus dicit ꝓsuetudo. mos vero scriptus constitutio nolit. Nota tñ q̃ facere contra ꝓsuetudinem ꝓseruatiuã honesti est peccãm. facere ꝑ consuetudinẽ destructiuam honesti sanctũ est. facere ꝓtra consuetudinem indifferenté malũ nõ est. Honestum aũt est qõ sua vi nos trahit: ⁊ sua dignitate nos allicit. Item nota q̃ lex respicit honestũ consuetudo siue constitutio respicit vtile: qõ est conseruatiuũ honesti.

¶ De errore: paruo iudicio: ⁊ personarũ acceptione. Sectio x.

Equit de diuisione peccati: in pec-
s catũ cordis: oris: ⁊ operis. Et ꝓmo aliqd de peccato cordis breuit videamus. ⁊ primo de eius diffinitione: postea ꝺ differentijs. Peccãm cordis sic diffinit. Peccatũ cordis est transgressio legis diuine ꝓ in ordinatõem intrinseci motus mentis. Differentie aũt eius sunt peccãm cogitatõis: delectationis: ⁊ ꝓsensus. De peccõ delectatõis vilijs est supra: cũ de peccõ actuali agerẽt. Ad peccatũ cogitatõis ptinet error: prauũ iudiciũ: ⁊ acceptio ꝑsonarũ. Ad peccãm ꝓsensus reducit peccatũ conscientie. Quantũ ad peccãm cogitationis primo videndũ est de ipa. deinde ꝺ prauo iudicio. postremo de ꝑsonarũ acceptione. Cogitationum alia speculatiua pure. ⁊ ista non est peccãm. alia practica siue affectiua. Prima est in aspectu mentis. ⁊ est inuoluntaria: quantũ est de se. Secũda in aspectu cũ affectu. ⁊ est voluntaria. ⁊ ideo ꝓt esse peccatũ. Error quidam est infirmantis: q̃lis est in sebricitantibus. q̃bus dulcia videnť amara. Quidam est ifirmitatis naturalis originalis: quo corrũpitur rõ in iudicijs: ⁊ frequenter deuiat. Iste error q̃ nõ est voluntarius: nõ est peccatũ: sed pena peccati. Quidã ẽ error ꝓcurse volũtatis: cuius est habere falsa ꝑ veris. Talis aũt error aut est cõ fidẽ vel bonos mores. ⁊ ille ꝑ est peccãm. Si nõ est cõ fidem vel bonos mores: tunc aut accidit in his q̃ sunt supra iudiciũ humanũ. vt iudicare de intentionibus cordiũ. ⁊ sic semp est peccãm. q̃ tunc vsurpat qõ soliũs dei est. Aut accidit in his que subsunt iudicio humano. vt errare in loco naturalibus ⁊ mathematicis: ⁊ tunc nõ ẽ peccatũ. Prauũ iudiciũ recipit diffinitionẽ ⁊ distinctionem. Diffinitur aũt sic. Prauũ

iudiciũ est error ꝓueniens temeraria sententia: vel suspitio mali de occultis aliorum. Error est habere ignota ꝑ nota. Sententia est in asserendo vel diffiniendo q̃ ita ẽ. Suspitio est in opinãdo cũ dubitatõe temeraria etiã sententiãdo que ad ipz nõ ptinet. ¶ Distinguitur aũt humanũ iudiciũ ꝑm hũc modũ. Judiciũ aliud est certitudinis: aliud temeritatis. aliud suspitionis. Primũ. s. iudicium certitudinis nõ est peccãm. q̃ de manifestis licite iudicamus. Scõm iudiciũ temeritatis ẽ triplex. videlicet diffinitõis: arguitõis: assertionis. Diffinitionis cũ q̃s de futuris male iudicat. Vã de alicuius correctione desperat ⁊ eũ tanq̃ abiectũ reprehendere: q̃ nũc apparet malus: cũ nesciamus qualis futurus sit. temerariũ iudiciũ est. Arguitõis: cũ q̃s iudicat de his que ad eum nõ ptinent. Ro. xiiij. Tu q̃s es: qui alienũ seruũ iudicas. Assertionis cũ q̃s iudicat de occultis. Glosa sup ꝺictũ locũ. De quibus incertũ est quo aio fiãt sine piculo nemo iudicat. Aug⁹. vel Beda: super illud Matth̃. vij. Nolite iudicare: di cit hoc loco nihil aliud nobis ꝓcipi nisi vt ea facta q̃ dubiũ est quo aio fiant: in melioꝛem partem interpretemur. Primũ est pernicio-
sum. scõm ꝓsumptuosum. tertiũ superstitiosum. Tertiũ iudiciũ. s. suspitionis est triplex. scz suspitõis violente. q̃n oĩa signa apparent mali. nulla vel pauca boni. Temerarie: q̃n multa boni: pauca mali. Cuius: qui mlta mali: pauca boni. Primo modo non est peccãm. scõo veniale grauẽ. tertio veniale paruum. Nota q̃ iudicium certitudinis nec veniale ẽ nec mortale. Judicium temeritatis mensurat iuxta illud Matth̃. vij. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Glo. Si quem iudicaueris temerarie damnatione venali: venialiter condemnaberis. si damnatõe mortali: mortaliter cõdemnaberis. Et hoc intelligẽ sine ꝓcedicio. Judiciũ suspitionis q̃ diu manet in suspitione: non est mortale. nisi veniat in assertionis iudiciũ. ¶ Circa personarum acceptõem attendẽdum est diffinitionẽ ⁊ differentiã triplicẽ. Diffinit aũt sic. Personarũ acceptio est iniusticia qua ꝑfert ꝓsona persone ꝓpter causam indebitã. Differẽtie acceptõis ꝓsonaꝝ sunt tres. Una cõmittitur in honoris exhibitione. De qua Jac. ij. Fratres mei: nolite habere fidẽ iesu christi i ꝓsonaꝝ acceptõe. Alia est i iudicij executõe. De qua Deut. xvi. Non accipies personã in iudicio. Alia in promotione ad dignitates. Que ꝓhibetur. i. Regũ. xvi. in electõe Dauid: cui non pretulit dñs fratres suos ꝓpter vultus pulchritudinem seu ꝓpter altitudinem statute.

¶ De peccato ꝓsensus: ⁊ de pctõ contra cõ scientiã: ⁊ de ꝓplexitate Sectio xi.

Equit videre de pctõ cõsensus. vbi
s primo videndum est de ipo ꝓsensu qd est. Scõo de pctõ cõ ꝓscientiam. Tertio de differentijs ꝓplexitatis. Consensus diffinit sic. Cõsensus est nutus voluntatis spontaneus. vl motus animi liber sui. Et cũ nihil ita sit in potestate nra sicut cõsentire vel dissentire. hinc est q̃ ꝓsumatur ibi omne peccatũ. Initiat enim in cogitatõe: crescit in delectatõe. perficit vero in ꝓsensu. Ad intelligendũ quõ peccat q̃n agit cõ ꝓscientiã: multiplicitas ꝓscietie attendenda est. Conscietia enim vno modo dicit lumẽ: pars rationis. quam greci synderesim vocant. ⁊ apud nos scintilla ꝓscientie potest dici. Hec diffinitur a Basilio sic. Conscietia est naturale iudicatoriũ faciendi vel nõ faciẽdi. Differũt ĩ ꝑm rõnem synderesis ⁊ ꝓscietia. Nã synderesis iudicat faciendũ. i. dignũ fieri. Conscientia vero iudicat faciẽdũ. i. debitũ fieri. Alio mõ dicit ꝓscia habitus naturalis dictãdi bonum vel malũ. ⁊ sic diffinit a damasceno. Cõscietia est lex intellectus nostri naturalis opposita peccato. Et ꝑm hoc ꝓscietia nunq̃ errat. Tertio dicit ꝓscientia opinio habita de agẽdis: vel nõ agendis. idest debitis fieri vel nõ fieri formata. De qua. i. Thori. viij. Quidã cum conscietia vsq; nunc idoli: quasi idolotici manducant. Ro. xij. Omne qõ non est

ex fide peccatum est.glo.i.omne qđ est contra conscientiam. Isto tertio modo conscientia est habitus acquisitus frequenter errone⁹:in iudicando esse faciendum qđ non est faciendum:⁊ econuerso. Potest autem dictare cõscientia tertio modo dicta aliquid ꝑ legem dei:preter legem dei:contra legẽ dei. Et est hic sermo de dictamine conscientie per modum precepti siue prohibitionis.nõ per modum consilij vel persuasiõis. Primo mõ conscientia ligat simpliciter ⁊ vniuersaliter. qz legi dei concordat q̃ ꝓscientia oñdit esse ligatum. Secũdo modo cõscientia ligat q̃diu manet. vnde tenet homo vel eam deponere vel quod dictat opere adimplere . vtputa si dictat conscientia qz leuare festucã de terra ẽ necessarium ad salutẽ. Tertio mõ cõscientia non ligat ad faciendum vl nõ faciẽdũ: ꝙ potius ad se deponendum.qz cũ talis conscientia sit erronea:⁊ error ille repugnet legi diuine necessario q̃diu durat ponit hominẽ extra statũ saluatis. vtpote si dicat leccatrix alicui:moriar si non cognoscas me. ⁊ ille incipiat habere ꝓscientiã de mortali si non cognouerit leccatricem.non est in statu salutis ipsa conscientia pduráte.qz si non cognoscit eam peccat mortaliter cõtẽnendo deum.cum dictat conscientia hoc dño displicere. ſi cognoscit eam facit contra preceptum dñi. ¶ Perplexitas nascitur ex errore conscientie. Est autem triplex perplexitas. Prima est intelligẽtie verboꝝ sacre scripture . que vident sibi repugnare. Secũda est intelligentie faciendoꝝ De qua Ro.viij. Quid oꝛem⁹ nescim⁹ ⁊c. Tertia est inevitabilitas peccandi . Prima dissoluitur per distinctionem ⁊ considerationẽ causaꝝ dicendi vtrunqz. Secũda dissoluitur p inspirationem spũssancti. que est vnctio docens de oibus p merituꝝ oꝛonis. Jaco.i. Si quis idiget sapia postulet a deo ⁊c. Et.ij.para'.xx. Cum ignoꝛemus quid agere debeamus.hoc solum habemus reſidui: vt oculos nostros dirigamus ad te. Tertia dissoluitur per dispositionem erronee conscientie.

¶ De mendacio:periurio:⁊ contentione. Sectio xij.

Sequitur videre de pcõ oꝛio: quod pluribus differentijs variat. Peccata enĩ oꝛis sunt.mendaciũ in quo veritas destruit.periuriũ:in quo veritas cõtemnit.contentio in quo veritas impugnat. Est enĩ contentio veritatis impugnatio cum cõfidentia damnatis. Hec tria precipue sunt ꝓ veritatem. Ista contra bonitatẽ sunt.scurrilitas:que est ꝓ honestatem. Tam loquiũ si ue multiloquium:quod est ꝓtra vtilitatem. Adulatio:que est ꝓtra rectitudinẽ in laude aliena: Jactantia:que est ꝓtra rectitudiné in laude ꝓpria. Blasphemia:que est ꝓ rectitudinem in vituperiũ dei. Maledictum:qđ ẽ cõtra rectitudiné in vituperium ꝓximi. quãtum ad penam. Contumelia que est cõtra rectitudinem in vituperium proximi q̃ ipsum ad culpam apertam q̃ ipropeꝛat. Detractioꝝ est contra rectitudiné in vituperiũ ꝓximi q̃ tum ad occultã culpã. ¶ De mendacio ẽ videre q̃ tũ ad diffinitionem ⁊ diuisionẽ. Diffinitur autẽ ab Augustino sic. Mendaciuꝝ est falsa signatio vocis cũ intentiõe fallendi. Et nota qz cũ mentiri sit contra mentẽ ire:põt homo mẽtiri dicẽdo falsitatẽ ex certa sciẽtia. Jtẽ põt hõ mentiri dicendo veritatẽ qz q̃uis sit verum qđ loquit nñ aliõ sentit i conscientia. Jtẽ põt hõ dicere falsum nõ mẽtiendo nec peccando. vt qñ fallit : adhibita nñ debita diligentia. ¶ Diuidit autem mendacium diuisione trimẽbꝛi.s. in mendacium officiosum.pniciosum:iocosum. Officiosum est qđ iuuat. Perniciosum qđ nocet. Jocosum qđ delectat. Diuiditur autẽ diuisiõe octi membꝛi sic. Octo sunt genera mendaciꝝ. Primum qđ sit in doctrina religionis. vt dicere dñm non esse de virgine maria natum. Secũz qđ nulli prodest ⁊ alicui obest vt mendacium detractionis.⁊ si qs est testis falsus in causa criminali. Tertiũ quod alicui obest vt ꝓfit alij. vt aliqs sit testis falsus in causa pecuniaria. Quartũ qđ sit sola mẽtiẽdi libidine. Quintũ qđ sit cupiditate placendi aut delectãdi suaui eloqo:vt mẽdaciũ adulatõis Sextũ quo qs mentit ꝓ ꝓseruanda pecunia alicui⁹. Septimũ quo qs mentit ꝓ ꝓseruanda vita alteri⁹. Octauũ quo qs mentit pro cõseruãda castitate alteri⁹. Nullo hoꝝ mendaciorꝝ est mẽtiendũ. Dat autẽ talẽ regulam Augu. qz q̃to aliqđ mendaciũ magis accedit ad primũ:tanto mai⁹ est pcñ : ⁊ quanto magis recedit a primo mẽdacio:tãto minus est pcñ. ¶ Post mẽdaciũ q̃ ꝓditas destruitur:sequit peririũ quo veritas oẽnitur. Sed qz peririũ est violatio iuramenti:priusquam videndum est de iuramento q̃tum ad essentiam. ⁊ sic iurare est inuocare deũ in testẽ sue locutionis. Quantũ ad licentiã:⁊ sic iurare licet propter pacẽ ⁊ iusticiã conseruandã: vl'amicitiam cõfirmandã. Propter veritatẽ astruẽdam.⁊ sic paulus frequenter iurabat. Propter calumniã vitandam:sicut iurant actoꝛ ⁊ reus. Propter fidelitatem seruãdã.sic iurãt principes regi. Quãtũ ad formã. ⁊ sic ẽ forma concessa.vt iurare per deũ.⁊ hec variat Nam in veteri testamẽto dicebat.viuit dominus.i.per deũ viuum. In eccl'ia primitiua dicebatur.testis est mihi deus.i. testem deuz inuoco. Modo vero dicitur.p deum. Et est forma non ꝓcessa.vt iurare per idola. Quãtum ad comites.⁊ sic dicitur qz iuramentuz tres debet comites habere.s.veritatem.que debet esse in conscientia.vt nouerit ita esse. Judicium vt discrete iuret ⁊ cũ deliberatõe Justiciam:vt qđ iuratur sit licitum ⁊ honestũ Quantũ ad differentias que sunt due.s.iuramentum assertoꝛiuz.vt qñ iuratur : vel de pñti:vel de preterito ita esse vel fuisse. Promissoꝛiũ.vt cũ iurat aliquis de futuro aliqđ se facturum. Modo videri põt periurij diffinitio:que est talis. Periurium est mendacium iuramento firmatum. Potest etiaz videri distinctio:que est hec. Periurium dicitur falsa iuratio. Jtez peruersa iuratio:quod fit qñ est illicitum qđ iuratur. Tertio dicitur transgressio iuramenti.

¶ De adulatione:maledicto:⁊ detractione Sectio xiij.

Sequitur videre de adulatione:maledicto:⁊ detractiõe.que ꝺ recitudinem laudis ⁊ vituperij cõmittũtur. Adulatio aũt diffinitur sic. Adulatio est sermo laudis alicui exhibitus intentione placẽdi. Distinguitur aũt sic. Est enim q̃daz adulatio que bonum non habitũ attribuit. q̃daz q̃ habituz extollit.dicendo maius esse q̃z sit. Quedam est q̃ malũ nutrit laudando malũ ⁊ dicendo esse bonuz ⁊ licitũ. pꝺ. Laudatur pcõ in desideriꝺ aie sue: ⁊ iniquus bñdicitur. Quedam est qua hõ homini vult placẽ non pp deum:laude tñ vera . Gal'.i. Si adhuc hoibus placerẽ.i.placere vellem:nõ pp deum:dꝛiſti seruus non essem. ¶ Maledicum q̃drupliciter variat. Est enĩ maledictũ surreptionis.de quo dicit Aug. Si enim cũ omni facilitate ⁊ temeritate maledixerim⁹ aliquo non est animo maledicimus.de quo dicit Hiero. Qui negligit oꝛismaledicti reſecare consuetudinem:etsi non coꝛde maledicat:immundiciam tñ labioꝝ ⁊ oris ingnamentum incurrit. Est ⁊ maledicum odij:qđ ex malo coꝛde procedit zelo vindicte. Quartum est maledictũ iusticie:qđ ex charitate ꝓcedit.s.cum alicui amico nostro maledicim⁹ ad eius coꝛrectionẽ. De his duobus vltimis dicit Gregoꝛ. Scriptura sacra duobus modis maledictum cõmenꝺat.aliud qđ approbat:aliud qđ condemnat. Aliter enĩ ꝓfertur amoꝛe iusticie:aliter amoꝛe vindicte. ¶ Detractio sic diffinitur. Detractio est aliene fame denigratio. Cõmittitur autem sex modis cũ bonum negamus qđ nouim⁹ esse scñm. vel cũ tacem⁹ ne fiat alijs manifestũ. vel cum peruertimus dicẽdo illud mala intẽtiõe esse factum. Jtẽ malũ occultũ reuelando in casu non concesso: vel augmentando dicẽdo maius esse q̃z sit. vel adiueniẽdo mẽdaciter malum quod factũ non fuit. Tenetur aũt detractoꝛ ad restitutionem bone fame quam ab-

stulit. Malus enim bonum auferr detractor q̄z raptor. ⁊ non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

¶ De peccato operis. Sectio xiiij.

Et peccato operis breuiter est videndum quantū ad diffinitionem ⁊ distinctionem ab offensa voluntatis ⁊ super additione ad malicia voluntatis. Est ät peccatum operis trālgressio legis diuine: p iordinatione extrinseci motus mentis. Ad peccatum operis reducit peccatū cōsuetudinis. Peccamus eni cogitatione: delectatione: consensu: verbo: opere ⁊ consuetudine. Peccatum aūt operis cōparari habet ad peccatum voluntatis interioris prout sunt coniuncta. ⁊ sic sunt vnum peccatū: pro eo q̄ est ibi vnus contemptus ⁊ vna auersio. Unus in q̄z sunt loquendo formaliter: cum sit ibi vna deordinatio pcepta. Loquendo tamen materialiter plura sunt peccata. q: plura sunt deordinata. scz voluntas interior: ⁊ actus exterior. Si autem hec duo adinuicez comparent tanq̄z disiuncta. ita q̄ vnus peccet voluntate tm̄. alius voluntate ⁊ opere: tunc diuersa sunt petā non solum materialiter: sz etiā formaliter. Superaddit vero malicia opis super malitiam voluntatis q̄n volūtas mala nō vult in opus procedere: q: tunc nō est omnino plen⁹ ꝓsensus. Nam si actus operis subsequat cōtemptum: auersio ⁊ cōuersio ꝓsumant. Si autez voluntas mala vult in op⁹ malū ꝓcedere: sz nō potest: tunc distinguendū est. Nam vnus peccatum maius altero tripliciter iudicat. s. aut rōne maioris contemptus dei. ⁊ sic opus non addit ad iniquitatem volūtatis. Aut ratione maioris delectationis ⁊ libidinis. ⁊ sic opus aggrauat. maxime quātū ad genus carnalis peccati quo peccat q̄s in seipso. Aut ratione maioris damnificatiōis. ⁊ sic opus addit ad malam voluntatē. maxime q̄ztum ad genus peccati quo quis peccat in proximum. Quantūcūq̄z eni velit quis fornicari. nō tm̄ delectat in voluntate q̄ztū in ope. Et quantū cunq̄z velit quis occidere: non tantum nocet volendo quantum actualiter occidendo.

¶ De septez vicijs capitalibus in generali. Sectio xv.

Sequitur videre de diuisiōe peccati in septem vicia capitalia. q̄ sunt. Superbia: inuidia: ira: acidia: auaricia: gula: luxuria. De quib⁹ primo videndū est in generali. deinde de singulis i spēali. In generali tria sunt in vicijs capitalibus attendenda. s. diuersa nominatio. cōnexiua ordinatio. sufficies assignatio. A bto Gregorio. ⁊ alijs doctoribus sic nominantur. Superbia: inuidia ira: acidia: auaricia: gula: luxuria. Ab Isidoro sic. Castrimargia: fornicatio: philargiria: tristicia: acidia: cenodoxia: superbia. Item superbiaz quidem ⁊ cenodoxiā siue vanā gloriam distinxit Isido. Sed Grego. coniunxit. q: idem sunt in re. differentes tm̄ ratiōe. Superbia enim dicit: qm̄ aliquis sibi magnus apparet intra animum. Vanaglia est q̄n aliquis nititur magnus apparere per laudē in facie aliorum. Silr Isido. distinxit acidiā ⁊ tristiciam: sed Gre. cōiunxit: q: idem sunt in re. sz differunt rōne. Idez eni motus est in acidia ⁊ tristicia. differeno rōne terminoz. Nā fm auersionem ⁊ recessum ab arduo graui dicitur tristicia. fm vo accessum ⁊ puersionē ad leue dicit acidia: vt q: isti é graue surgere ad matutinas: tristis auertit se. Auia vero leue est ei quiescere: acidiosus conuertit se. ¶ Ordinantur aūt vicia capitalia fm cōnexionez qua fit vt vnum ex altero ꝓserat. Nā superb⁹ non vult subesse maioribus. vult preferri eq̄libus. vult equlare minores. Et si nō potest inuidet maioribus: q: principant. eq̄lib⁹: q: ꝓsperant. minoribus: q: exaltant. Et cū sic nihil proficiat: concipit irā ō facili ad maiores. mediocres: ⁊ minores. Deide decidit in acidiam: qua mentis tranquillitas perturbatur. Et tunc cum interiorem cōsolationē amiserit ad exteriorez per auaricia se cōuertit. ⁊ sic factus opulentus: imoderate per ingluuiē facit ventrem. Et postremo ad luxuriam resoluit carnem: a sūmo rōnis fastice vsq̄z ad carnis infimū deprauatus. Sic pz q: quatz ꝑma sunt spūalia. duo vero vltima sunt carnalia.

¶ Accipit aūt sufficientia septem capitaliū vitiorū penes ꝓpriatem ad apparēs bonū. Hec aūt proprietas si est respectu boni q̄ō respicit spiritum fm sepōt esse quadruplex: scz quattuor conditiones boni ad q̄ō appetitus hominis inclinat. Appetit eni quis bonum sub rōne dignitatis. ⁊ sic est superbia. Aut sub ratione ꝓprietatis. ⁊ sic est inuidia. Aut sub ratione securitatis. ⁊ sic est ira. Aut sub rōne quietis ⁊ tranqllitatis: ⁊ sic est acidia. Si vero sit proprietas respectu boni q̄ō respicit carnem siue spm̄ in carne. sic potest esse triplicit̄. Nam spūs carnalis appetit bonum sub ratione sufficientie: ⁊ sic est auaricia. aut sub ratione demulcentis. ⁊ sic est luxuria. aut sub ratione reficientis. ⁊ sic est gula. Ex hoc patet numerus ⁊ sufficiētia vicioz capitalium.

¶ De differentia inter capitale vicium: initium peccati: ⁊ radicem malorum. Sectio xvi.

Tendēda est differētia inter capitale vicium: peccati initiū: ⁊ radicez malorum. Caputale vicium dicit. q: sicut caput est membz principale ⁊ cōpletum ⁊ aliorum membrorum principiū q̄ztuz ad motū ⁊ sensum. sic viciū quod dicit capitale nominat pcēm completum: a quo alia vicia oriuntur. ¶ Initiū vero nominat ꝓpie illud in q̄ actus inchoatur. Radix aūt illud a quo nutrimentū trahitur ⁊ fomentū. Unde cū peccatum nutrimentum trahat ex parte appetibilis: ⁊ dicat recessum a deo. hinc est q̄ initium peccati attēdit ex pte auersiōis. radix vero ex parte cōuersionis. Et sic auersio é ratione cōtemptus. cōuersio vero est rōne cupiditatis ⁊ libidinis. Et ideo superbia dicitur initium omnis peccati. cupiditas radix omnium malorum. Dicit aūt initiū peccati tripliciter siue nominat. aut prout dicit recessum liberi arbitrij a lege maiestatis. ⁊ sic superbia siue ꝓemptus dei dicit initium peccati. q: q preceptū transgredit creatoris: a superbia incipit ⁊ contemptu. Aut a lege veritatis. ⁊ sic error dicitur initium peccati. q: sicut dicit sapiens. Omnis malus ignorans. Et vere ab ignorantia incipit ⁊ error: q: eterna deserit p terrenis. Aut a lege bonitatis. ⁊ sic insipientia dicitur initium peccati. Unde Chrisostomus super illud ps. A facie insipientie mee: dicit. q: omnis peccati initium insipientia est Insipientia eni est cōtraria sapientie. in qua diuina bonitas prēgustatur. Merito ergo ab insipiditate dicitur inchoare: qui ponit in malicia peccati q̄s in suauitate dei eligit delectari. ¶ Radix etiam peccati siue mali que circa peccatum dicit libidinis ꝓpitatem: tripliciter potest summi. s. generalissime. cuz dicitur: cupiditas siue libido est radix omnium malorum. Generaliter: vt cū dicitur. duplex est radix malorum. s. amor male accēdens: ⁊ timor male humilians siue deficiens. Amor est respectu boni. timor respectu mali. Bipliciter generaliter: vt cum dr̄ q: triplex est radix peccati. s. concupiscens a carnis: concupiscentia oculorum: ⁊ superbia vite. Et sic patet ex predictis quomodo accipiatur vicium capitale. Patet etiā q: initiū dicitur aliqñ de superbia. aliqñ de errore. aliqñ ō insipiētia. Patet nihilominus q: aliqñ dicitur vna radix aliquando due. aliquando tres.

¶ De superbia. Sectio xvij.

Am de singulis vicijs capitalibus est videndum. Et primo de superbia. Circa quam tria sunt attendēda. s. diffinitio: differentia: ⁊ gradus. Superbia diffinitur sic a bernardo. Superbia est ꝓprie excellentie appetitus. Sic ab Augustino libro de innocentia. Superbia est amor ꝓprie excellentie. Item ab eodē in libro de ciuitate dei. Superbia est puerse celsitudinis appetitus.

¶ Superbia fm Gregorium habz q̄tuor differentias. Prima est q̄n homo attribuit sibi bonum quod habet. Secunda est q̄n etsi nō sibi. tñ suis meritis. Tertia est, quando iactat se habere q̄ō non habet. Quarta est quando se existimat alijs prevalere. Unde versus

Al sexto meritis: falso: plus omnibus iflat. Scom Anselmū libro de similitudinib⁹: q̄tuor sunt exaltationis species. Quedam est exaltatio in opinione. quedā in voluntate. q̄dam in sermone. quedam in ope. Exaltatio in opinione est cum quis reputat se dignum ēparu vel aliqua dignitate: tñ nollet eā habere. Exaltatio in volūtate est cum quis vellet habere episcopatū: tñ non reputat se dignū vel etiā opinat. Exaltatio in sermone est qñ nec se dignū reputat: nec vellet habere: tñ loquitur ampulloſa de aliqua scientia vt magis appareat. Exaltatio in opere est quando aliquis nec se dignū reputat. nec vellet habere nec loquitur magna: tñ exaltatur in ope. vt quando vocat ad pfilia: t hmōi. ¶ Gradus supbie sm Bernardū sunt duodecim. scz curiositas: leuitas mentis. inepta leticia. iactancia. singularitas. arrogantia. psumptio. defensio peccatoz. simulata confessio. rebellio. libertas peccandi: cōsuetudo. His quasi quibusdā passibus supbus diligenter ad finem quē intēdit peruenit. Curiositas ē quando supbus diligenter inquirit rumores scz quid de ipō dicatur. Leuitas mentis est qñ leuiter aliquis mutat de delectatione ex verbis laudis in tristiciā ppter verba vituperij. Inepta leticia est qñ letat ex defectib⁹ t criminibus alioz. Jactantia est qñ narrat ea que habet vt laudet. Singularitas est qñ preter consuetudinē aliqua singulariter operatur: vt solus appareat t laudet. Arrogantia est qñ iactat se habere qō nō habet. Psumptio est qñ ingerit se ad faciendū quod ad eum nō pertinet. Defensio peccati est qñ peccatū suū t errorē defendit t excusat qs manifeste vel apte. Simulata pfessio est qñ peccatū suū excusat occulte. Rebellio qñ displicet. scz supioribus: paribus: t inferioribus. Supioribus obuiat. inferiores oppꝛimit. pares molestat t perturbat. tunc libertas peccandi succedit. qr nec deū timeno: nec hoies reuerens peccat libere. consuetus ad mala. in pfundū decidēs peccatoz.

¶ De inanigloria Sectio xviij.

Equit videre de inanigloria: q̄ idē
e est gō superbia sm rem: ab eadem differēs rōne. Circa quā b: queū vidēda sunt q̄tuor. s. diffinitio: oppositio: differētie t filie. Inanigloria sic diffinit. Inanigloria est amor laudis ppꝛie ppter excellentiam apparentē. ¶ Inanigloria ad humilitatē habet opponi. Humilitas aūt quatuor habet actus. t sic habet quatuor oppositiones. Primus actus est velle subesse. t sic opponit supbie large sumpte. Scōs est de se parua sentire. Unde Aug⁹ dicit. Humilitas est sensus ppꝛie paruitatis. t sic opponitur tumori vel elationi. Tertius est velle subesse omnibus: scilicet supioribus: paribus t inferioribus. t sic opponit supbie stricte sumpte. que est amor ppꝛie excellentie. Quartus est de se velle parua vici. t sic opponit inanigloxie. ¶ Habet inanigloria duas differentias formales. scz appetitū fauoris. t appetitū laudis. Fauor est excellentia alicuius in corde. laus in ore. Tres autez habet differentias materiales que ponuntur. Hiere. ix. Non gloriet sapiens in sapientia sua. nec fortis in fortitudine sua. nec diues in diuitijs suis. sed in hoc glorietur qui gloriatur scire t nosse me dicit dominus. Cū gloria sit beatissime trinitatis ppꝛia: nō est gloriandū in sapiētia que attribuit filio. nec in fortitudine: q̄ attribuit patri. nec in diuitijs tam tpalibus q̄z spūalibus: que attribuunt spūisancto. ¶ Inanigloxie sm bnñ Gregoriū septē sunt filie. scz inobedientia: iactantia hypocrisis. incontinētia. ptinacia. discordia. nouitatū psumptio. Inobedientia est voluntas fugiens minorationem potestatis. nolens subiacere supioribus in debitis. Jactantia est voluntas ppter apparentem potestatē ppꝛiam se ostentans. Hypocrisis ē voluntas per speciem sanctitatis se simulās fallaciter in aperto. t viliter agens in occulto siue intentione siue opere. Incontinentia est voluntas per cōsonantionem sui: ab his

qui mali sunt laudari appetens. Pertinacia est voluntas fugiens minorationem probitatis: dicta vel facta sua irreuocabiliter defendens. Discordia est voluntas fugiens minorationem sapientie. ab his que ab alijs dicūtur dissentiens. Nouitatum psumptio est voluntas excedens qualitatem sui ordinis: propter apparentem nouitatē sciētie vel sapientie ostētari cupiēs. ꝓfidorus vero distinguens inter superbiam t inanēgl'iam ppter differentiā ratiōis: dicit q̄ de supbia oriunt contemptus: inuidia: inobedientia: blasphemia: murmuratio: ōtractio: t plura alia. De inanigloria vero sm eundem oriuntur contentiones: hereses: iactantia: t psumptio nouitatum.

¶ De inuidia Sectio xix.

Equitur videre de inuidia quantuz
f ad quinq̄z. s. quantum ad diuersam nominationem. diuersam diffinitionem. oppositionez. differētias: t filias. Inuidia dicit aliq̄ nomine ire. Beñ. iij. quare irascēris. glo. idest luxoꝛe toꝛqueris. Aliquādo nomine odij. Gene. xxxvij. oderant eum fratres. i. inuidebant. Aliquando noīe emulationis. i. Regū. ij. Affligebat eam emula eius. Tamen emulatio quattuoꝛ: habet significatiōes hoc versiculo comprehēsas. Emulor: inflatur amat inuidet ac imitat. Aliquando noīe ppꝛio. Et sic Damasce. dicit q̄ q̄tuor sunt species tristicie. s. acidia que est tristicia aggrauans. Ad hoc que est tristicia vocem auferens. Misericordia que est tristicia de alieno malo. Inuidia que est tristicia de alieno bono. Diffinitur autez sic inuidia ab augustino. Inuidia est odium felicitatis alterne. A remigio sic Inuidia ē doloꝛ de alieno bono. A damasceno. Inuidia est tristicia de alienis bonis. A phō. Inuidia est tristicia in apparenti felicitate alicuius inimicoꝝ. Itē aliter. Inuidia est dissensio ab alieno bono extimato diminuere ppꝛiū. ¶ Differentie inuidie materialiter assignate sm Augustinum sunt tres. s. inuidere superioꝛibus: paribus t minoꝛibus: siue inferioꝛibus. Inuidet enim homo superioꝛibus: q̄ eis non equatur. Paribus. q̄ in melius ꝓsperant. Inferioꝛibus: ne ei equant. ¶ Opponit autez timoꝛ dñi superbie rōne humilitatis quā generat. t pietas inuidie ratiōe charitatis ex qua generat. Prima enim t potissima filia charitatis est pietas. que ad omnia valet. ¶ Filie inuidie sm bnñ gregoriū sunt q̄nq̄z. s. odium. susurratio: detractio. exultatio in aduersis ꝓximi. afflictio in ꝓsperis ipsius. Odium est voluntas affectans ꝓximo malum: vt careat contristante bono. Susurratio est voluntas loquendi seminās discordias inter fratres: vt persequat ꝓximū ppter ipsi⁹ bonū contristans. Detractio est voluntas famam ꝓximoꝝ per verba denigrās: vt destruat i aliorum opiniōe contristās bonū. Exultatio in aduersis ꝓximoꝝ est voluntas ꝓcurata in ꝓximi aduersitate delectans. Afflictio in bonis ꝓximi est voluntas ꝓcurās malum suo desiderio: per euentum ꝓsperitatis contrarie defraudata.

¶ De ira Sectio xx.

Equitur videre de ira quantum ad
l quattuoꝛ. s. quantum ad diffinitionem: oppositionem: differentias t filias. Diffinit autem ira a Cassiodoro sic. Ira est animi motus cōcitatus: ad penam ꝓuocans inferendam. A rabano. Ira est oris malus motus ad nocendum. Ab augustino Ira est tristicia ex impotentia vlciscendi. A damasceno. Ira est feruoꝛ: eius qui circa cor est sanguinis. ex euaporatione fellis vel returbatione fiens. Item ab eodem sic. Ira est id quod est audax mentis vindex ꝓcipiscentia. Item ab eodem. Ira est desiderium repunitionis. A philosopho. Ira est appetitus contrarij doloris ꝓpter apparentez examinationem. t appetitus inferendi doloꝛem sibi aduersanti ꝓpter illatam iniuriam apparentem. que quodammodo exanimat: per q̄ debito ordine hominem quantum ad iudicium animē priuat. ¶ Habet autez ira op

positionem ad mansuetudinem ratione sui iuriij. quia mansuetus etiam nunq̃ vult inde pere irasci. Ad iram per zelum: ratione materie. Sunt enim circa eandem materiam. s. circa personam ira per vicium ⁊ ira per zelū quam vtraq̃ vult puniri. Sed ira per vicium vult q̃ persona puniatur vt sic satietur vindicta persone. Ira vero per zelū appetit punitionem psone vt destruat viciū in psona. Breuiter ira per zelum vult punitionē psone cum debitis circūstantijs. Ira per vicium cum indebitis. Ad patientiam vo habet ira oppositionem rōne finis. q̃ patientia extinguit iram ne ꝓcedat. Nā qui patiens é iras mitigat suscitatas. ¶ Species siue differentie ire sunt tres ſm Damasce. s. fel: mania: cotus. Fel siue fellea passio dicitur subita⁹ animi motus impatiens lesionis. Et accidit ex parte corporis ex cōmotione fellis. ⁊ ex parte aie ex corruptiōe vis iracibilis: ⁊ tūc mouetur fel ad vindictā vt expellat tristicia. De qua dicit Augu. Ira est cōmotio passionis illate. Hec ira cito transit. Mania dicit manens ira ⁊ memorie tradita. Cot⁹ est ira obseruans tempus ad vindictam. ¶ Filie ire ſm beatum Gregorium sunt sex. s. Rixa: timor: mentis: contumelia: clamor: indignatio: blasphemia. Rixa est audax vindicandi voluntas in iniuriā facti procedens. Timor: mētis est voluntas vindicandi. fugiens aduersantem propter estimatas inimicitias. Contumelia est voluntas vindicans per exprobrationem malorum. Clamor: est voluntas se vindicans in crastando vocem per vituperium ad alioꝝ aures perueniens. Indignatio est voluntas se vindicans per signū mole stie exterius declaratū. Blasphemia est voluntas se vindicans per opprobrium deo vl' sanctis illatum. ¶ Scōm ilidoꝝ sunt tres filie ire. s. homicidium: clamor: indignatio. Que sic distinguuntur. Nam vindicta infertur homicidio per manum. clamore per os. indignatione per signum.

¶ De acidia Sectio xxi.

Sequitur videre de acidia q̃ntuz ad
ſ tria. s. quantum ad diffinitionez. oppositionem ⁊ filias. Diffinitur autē sic ab Augustino. Acidia est tedium interni boni. A Richardo. Acidia est torpor animi bonum inchoare negligentis. A Damasceno. Acidia est tristicia aggrauans. A magistris. Acidia est diffidentia de propꝝijs viribus ⁊ auxilio dei: implendi ardua siue mandata. ¶ Opponitur autem acidia inquantū est diffidentia implēdi preceptā virtuti spei: cuius est confidere. Inquantum est tedium interni boni ex quo generatur pusillanimitas: opponitur virtuti fortitudinis. Inquantum vero quod est facile reputat difficile: opponitur virtuti charitatis. que omnia etiam difficilia facit facilia reputari. Quantum vero ad suam essentiam que est tristicia: opponit gaudio spiritus. ¶ Acidia ſm beatum Gregorium habet sex filias. que sunt videlicet malicia: rancor: pusillanimitas: desperatio: torpor: vagatio mentis circa illicita. Malicia est voluntas grauedinis impatiens: machinans malum illius quem estimat inferentez. Rancor: est voluntas ex impotentia repellē de grauedinis amaricata. amaritudinem intus clausam per signuꝝ exteriꝰ manifestās. Pusillanimitas est voluntas immoderate metuens grauedinem in aggressu agendorum: siue de propꝝijs viribus immoderate diffidens. Desperatio est voluntas grauedinē reprimens de adiutorio ad perficiēda agēda diffidens: siue de remuneratione diuina pp sustinentiam grauedinis que est in implendis preceptis diffidens. Torpor: est voluntas grauedinis impatiens: tepida vl' pigra ad expletionem agendorum inchoatorum. Vagatio mentis circa illicita est voluntas interno gaudio destituta. in rebus exterioꝝbus illicitis quietem vel consolationem quereno. Secundū ysidoꝝ alie sunt filie tristicie: alie acidie. Ipse enim tristiciā vocat voluntatem in quantum a graui debito se auertit. Acidiam vero vocat voluntatem inquantū se ad quie

tem indebitam conuertit. Dicit ergo. De tristicia exeunt rancor. pusillanimitas: amaritudo: desperatio. De acidia ſm ipsum oriunt ociositas: somnolentia: importunitas: inquietudo mentis. corporis instabilitas: verbositas: curiositas.

¶ De auaricia. Sectio xxij.

Sequitur videre de auaricia quātuz
ſ ad quinq̃. s. q̃ntum ad diffinitionez cōparationē: oppositionē: odias ⁊ filias. Aug. super genesim ad ſram diffinit sic auariciam. Auaricia est appetitus non solus pecunie. sed etiā altitudinis ⁊ scientie. Idem in libro de ciuitate dei. Auaricia é libido habendi pecuniam. Idez alibi. Auaricia est immoderata habendi cupiditas. Itē tullius diffinit eam sic. Auaricia est amor immoderatus habendi. Comparat autem auaricia idolatrie. Unde sepe dicit idolorum seruitus in scriptura. Hoc autem dicit: q̃ cultor dei ad deum tripliciter comparat. s. diligendo: honorando: ⁊ in ipso confidendo. que tria in auaro respectu pecunie inueniunt ⁊ reperiunt. propter qō auaricia non immerito dicit seruitus idolorum. ¶ Duplex est etiaz act⁹ auaricie. s. diligere pecuniam: ⁊ retinere siue nō dare. Ratione primi actus auaricia opponitur charitati. que bonū diligit incōmutabile. Ratione vero secūdi actus opponit largitati siue liberalitati. que dat danda: ⁊ retinet retinenda. Duplex quidam est actus largitatis scilicet dare danda: ⁊ retinere retinēda. Cuius duplex est extremitas viciosa. s. prodigalitas: que dat non danda. ⁊ auaricia: que retinet non retinenda. Largitas siue parcitas qō idem est: est virtus. tamen ratione actuū differens erit medietas. Si autem attendatur oppositio ſm actum dandi. Prodigalitas est superfluitas que dat non danda: Auaricia est diminutio que nihil dat. Largitas é medietas. Si vero ordinatur ſm actum retinendi. Auaricia est superfluitas que retinet retinenda ⁊ non retinenda. Prodigalitas é diminutio que nihil retinet. Parcitas vero est medietas. ¶ Differentie auaricie sūt gn q̃. s. beneficij subtractio: furtus: rapina: vsura: symonia. Subtractio beneficij est auaricia retinens beneficium qō tenet dare patuperibus in tempore necessitatis. vt diues indigenti. Furtum est auaricia retinens rem alienam inuito dño. Rapina est auaricia p vim occupans rem alienam. Usura est auaricia acquirens per mutuū aliquid p̃ter sortem. Symonia est auaricia studiose appetēs vendere vel emere spūalia vel spūali annexum. ¶ Filie auaricie ſm Gregorium sunt septem. s. pditio: fraus: fallacia: pmrij: ingratitudo mentis. violentia: obiurgatio mētis cōtra misericordiam. Proditio est voluntas p deceptionem domesticorum acquirendis in biano. Fraus est voluntas ꝓfectum ꝑmi decipiens propter terrenum emolimentuz. Fallacia est voluntas per verba decipiēs p rimum causa lucrandi. Periurij est voluntas violans sacramentū ⁊ iuramentū. Ingratitudo mentis est voluntas cogitare nō cessans qualiter possit diuinas congregare. Violentia est voluntas per vim aliorum bona rapiens. Obiurgatio mentis contra misericordiam est voluntas ꝓcitata aduersus postulatōez indigentis: ex nimio ardore pecunie retinende. Scōm ysidorum octo sunt filie auaricie. scz mendacium. fraus: furtus: turpis lucri appetitus: falsa testimonia: violentia: inhumanitas: ⁊ rapacitas.

¶ De gula. Sectio xxiij.

Sequitur videre de gula q̃ntū ad q̃t
ſ tuor. s. q̃ntum ad diffinitionem: oppositionē: differentias ⁊ filias. Diffinitur autem gula quantū ad excessum in cibo sic. Gula est immoderatus amor edendi. Quantum vero ad excessum in potu dicitur ebrietas. quam diffinit Seneca sic. Nihil aliud diffinio ebrietatem q̃z infamiā voluntariam. Quantum vero ad excessum cibi ⁊ potus sic potest diffiniri. Gula est immoderatus amor: aliméti. Itē sic. Gula est immoderat⁹ amor delectatōis etus q̃ est circa vel ſm gu

sumi. ¶ Scõm hoc gula põt sũmi stricte p̃ imoderantia in cibo. Et sic opponit ei parsimonia. Vel large põt accipi p̃ro imoderantia in cibo ⁊ potu pariter. Et sic opponitur ei sobrietas: que modum seruat in vtroq;

¶ Differentie sine condiciões gule bm ysidorũ sunt quatuor. s. q̃d: quantum: q̃n: quõ. Quid ad ipsam rem ptinet. Quãdo si añ legitimũ tempus appetat: Quantũ ad imoderantiam refertur. Quomodo si nimis ardẽter appetat. Scõm beatum Gregoriuz sunt quinq̃ differentie hoc versu comprehense. Preproper: laute: nimis: ardenter: studiose Preproper pertinet ad sumptionez cibi ante tempus. laute pertinet ad cibi substantiaz. cum. s. ex se pretiosus ⁊ delicatus est. nimis: ad cibi quantitatem. ardenter: attenditur ex parte affectiue. studiose ex parte cognitiue. Quas istas vitiosas differentias bm beatuz gregorium sub illa que est quarto modo apprehendi. ¶ Quinq̃ sunt filie gule bm gregorium. s. inepta leticia. scurrilitas: imũdicia: multiloquium: hebetudo mentis vel sensus circa intelligentiam. Inepta leticia est voluptas per exteriores lusus excitans libidinez in gustu. ⁊ ex ipsa postmodum excitata. Scurrilitas est voluptas per verba carnalia libidinem gustus cõmouens: ⁊ ex ipsa postmodum cõmota. Immundicia est voluptas per nimiam cibi sumptionem: libidinem in gustu continuare desiderans. Multiloquium est voluptas per multiplicationem verborum: intendens in gustu conferuare libidinem. Hebetudo mentis est voluptas libidinis cõseruande propzie carnis absorpta: intelligere spiritualia fastidiens. Scõm ysidorum due sunt filie gule. s. comesatio ⁊ ebrietas. quarũ vna in cibo attenditur: alia in potu.

¶ De luxuria Sectio xxiij.

Equitur videre de luxuria quãtum
ſ ad diffinitionem: oppositionem: tentationem: differentias ⁊ filias. Bifinit sic. Luxuria est libidinose voluptatis appetitus. Itẽ sic. Luxuria est cõcupiscentia nimia experiende voluptatis. Itẽ sic. Luxuria est inordinatus appetitus illi9 delectationis q̃ est bm coitũ. ¶ Opponit aũt luxuria continentie. Cuius triplex est differentia. Est enim cõtinentia coniugalis. vidualis ⁊ virginalis. ¶ Quintuplex aũt tentatio est luxurie. sz̃ q̃ in hoc versu continet. Visus ⁊ alloquium: cõtactus: ⁊ oscula: factum. Hoc quippe ordine tentatio luxurie cõsummat. Primo enim inchoat in visu exteriori: siue interiori: vt in cogitatione: Deinde venit ad alloquiz. postea transit ad contactum. deinde p̃rumpitur ad osculum. postea cõsummatur factum.

¶ Differentie luxurie sunt sex. s. fornicatio: adulterium. stupũ: sacrilegium: incestus: peccatum õ naturaz. Fornicatio est luxuria qua solutus cognoscit solutã naturali vsu. Et interligitur ⁊ soluto ⁊ soluta a vinculo coniugij: consanguinitatis: affinitatis: ordinis: ⁊ religionis: vel voti continentie. Adulterium est luxuria qua cõiugatus thorus violat. Stupr̃um est luxuria qua virginalis incorruptio violatur seu defloratur. Sacrilegium hic appellatur sacre persone lesio per viciuz luxurie. Et melius luxuria sacrilega diceret. Hec est luxuria qua votum continẽtie violat: ⁊ hoc in se. vel q̃n in sacris ordinibus constitutus vel religiosus aliquis fornicat cum aliqua soluta. vel soluta aliqua cũ religioso vel sacerdote. Incestus est coitus contra cõsanguinitatẽ affinitatem: vel compaternitatem cõmissus. Peccatum õ naturam est luxuria qua naturalis vsus coeundi maris ⁊ femine dissipatur. ¶ Filie luxurie bm gregorium sunt octo sz̃ cecitas mentis. inconsideratio. inconstantia. precipitatio. amor sui: odium dei: affectus presentis seculi. horror: siue desperatio futuri seculi. Cecitas mentis est voluntas fastidiẽs ⁊ despiciens superiora ⁊ spiritualia. Inconsideratio est voluntas p̃euidere renuens agẽda inferiora. Inconstantia est voluntas libidine carnis confracta: statum suum tenere nõ valens. Precipitatio est voluntas ad aggredi quelibet impetuose. Amor sui est voluntas affectione carnis imbuta. sibi p̃opter se sup̃ omnia adherens. Odium dei est voluntas deũ tanq̃ impedimentũ ppue voluptatis carnalis vel voluptatis detestans. Affectus presentis seculi est voluntas p̃sens seculuz semp manere desiderans. ppter fruitionem voluptatis carnis. Desperatio siue horror futuri seculi est voluntas voluptate p̃senti cecata: de eterna iocunditate desperans. Scõz ysidorũ quatuor sunt filie fornicationis. sz̃ turpiloquia: scurrilia. ludicra: stultiloqa. Sapientie in sermone opponuntur stultiloquia Honestati in sermone opponuntur alia tria. Nam cũ triplex sit bonitas. sz̃ vtilitas: decentia licita: ⁊ honestas. sermoni vtili opponuntur ludicra. sermoni delectabili licito opponuntur scurrilia. sermoni honesto opponuntur turpiloquia.

¶ De peccato ex infirmitate: ⁊ ignorantia: ⁊ industria. Sectio xxv.

Equitur videre de diuisiõe peccati
e trimẽbri: que est. Peccãm aliud ex infirmitate. aliud ex ignorantia: aliud ex certa malicia siue industria ppetrat. Aliõ aliis verbis dicit in euangelio. Est peccatũ in patrem. peccatũ in filiũ. peccatũ in sp̃iritũ sanctum. In patrem cui attribuitur potentia peccare dicit: quãdo quis peccat ex infirmitate. In filium cui attribuit sapientia q̃ peccat ex ignorantia. In sp̃iritũ sanctum cui attribuit bonitas: qui peccat ex industria siue ex certa malicia. Primo videndũ est de peccato ex infirmitate. qõ est auersio voluntatis male humilitate vel male accense ab infirma creatura: a deo oipotente. Due sunt dñãtie huius pcti effective. timor male humiliãs: ⁊ amor male accẽdens. Triplex aũt distinguit amor. sc̃z amor: gratuitus: libidinosus: ⁊ naturalis. Gratuitus hz̃ finẽ principale summũ bonuz. s. incõmutabile deũ. Libidinosus hz̃ finẽ voluptatẽ siue delectatõe in creatura. Naturalis hz̃ finẽ necessitatẽ siue vtilitatẽ ppriã. Primus est laudabilis: q̃ virtus. secundus vituperabilis: quia peccatũ. tertius nec laudabilis nec vituperabilis. q̃ naturalis est. Similiter distinguitur triplex timor. sc̃z naturalis: gratuitus: libidinosus. Naturalis est passio. i. p̃mus motus. ⁊ i testimoniũ humanitatis vere fuit in domino iesu christo. Gratuit9 multiplicatur in seruilẽ. initialẽ ⁊ finalẽ: de quibus alibi dicet. s. in libro de donis. Libidinosus diuiditur in humanũ. quo quis eligit peccare ne ledatur in corpe. ⁊ mundanum: quo quis eligit peccare ne ledatur in possessione. Timore libidinoso homo male humiliatur. Timore gratuito bene. Timore naturali nec laudabiliter nec vituperabiliter. Item amore libidinoso hõ male accendit. Amore gratuito bene. Amore naturali indifferenter. ¶ Peccatũ ex ignorantia est auersio voluntatis ignorantis ⁊ ppetrantis q̃d malũ ẽt ab omniscienti deo. Nota nũ q̃ aliud est peccatum ex ignorantia. aliud peccatũ ignorantie. Peccatũ ignorantie est omissio debite scientie. Peccatũ ex ignorantia est peccatũ q̃d cõmittit ignorant. Est ignorantia iuris: ⁊ ignorantia facti. Ignorantia facti duplex: aut adhibita debita diligentia: ⁊ hec excusat a toto aut non adhibita debita diligentia. ⁊ hec excusat a tanto ⁊ non a toto. Ignorantia iuris quedã est vincibilis. que est culpa. hec autez aut est vero consensu: vt ignorantia affectata. Et ista sic ex vna parte excusat ⁊ alia magis aggrauat: Aut est ex negligentia ⁊ ignauia. sicut ignorãtia crassa ⁊ supina. ⁊ ista etsi aliquo modo excusat. non tamen sic excusat: quin eterno igne ardeat: sicut dicit Aug9. Sic ⁊ ignorantia iuris inuincibilis põt esse duplex. Aut enim ẽ introducta per pambulã culpam. aut p̃eter omnem culpã. Si p̃eter oẽm culpã: aut simpliciter priuat cognitõem iuris. sicut in infantibus ⁊ furiosis. qui oino carent vsu rationis. ⁊ hec excusat a toto. Vn de dicit Berñ. q̃ paruulis infantib9 ⁊ dormientibus nihil imputatur q̃d faciunt. Aut non tollit oino vsum rõnis: sed semiplenum. ⁊ tunc non excusat a toto sed a tanto. sicut in his que nõ plene sunt furiosi. sed habẽt aliq̃

modo aliqua interualla lucida. ⁊ in pueris: qui sunt aliquo modo capaces precepti. licet nō plene. Si aut ignorantia est introducta p ꝑambulā culpā. sicut inebrio ⁊ furioso: quoꝝ vterqꝫ ꝓcipitauit se in hoc p culpā suam. sic nō excusat a toto. Sed vt dicit plus. Ebrius habet duplices maledictōes. vnam p culpa ꝓcedenti. aliā p culpa sequenti. Non tñ ꝓ ꝓprie loquendo est vicendū q ebrius aliquid ꝑperans nouā culpā cōmittat. sed ex consequenti culpa aggrauat prima. vt videtur magis peritis. ¶Iuuis aliqui dixerūt q ꝑter culpam primā in ebrietate cōmissam: secundo cōmittat nouā. ¶Peccatū ex industria siue in spūsctū: est auersio voluntatis malignantis a summe clementie deo. Cuius sunt ſer differentie. ſ. desperatio: ꝓsumptio. impugnatio veritatis agnite. inuidentia fraterne gratie: obstinatio mentis. finalis impenitentia. Quarꝫ sufficientia accipit sic. Istud peccatū impugnat grām penitentialē. p quā fit remissio peccati a deo intra ecclesiasticaꝫ vnitatem. Potest ergo impugnare pnām ipſe. ⁊ sic sunt due species. q: penitētia facit resilire a cōmissis. contra quod est obstinatio mentis. facit etiam ꝓcauere a cōmittendis. contra quod est finalis impenitentia. idest p positum nunq̄ finaliter penitendi. Si autez impugnat grām penitentialem in cōparatōe ad deum a quo datur. sic est duplex species. Nam vniuerse vie domini misericordia et veritas siue iusticia. Misericordiam impugnat desperatio. iusticiā impugnat ꝓsumptio. Si autem impugnat gratiam penitentialem in comparatione ad vnitatem ecclesie i qua recipitur. sic est duplex peccatū. Nam vnitas ecclesie maxime ꝓsistit in duobus. ſ. in fide siue in veritate. cōtra quā est impugnatio veritatis agnite. Et in gratia siue charitate. contra quā est inuidentia fraterne gratie.

¶De idolatria ⁊ heresi. Sectio xxvi.

Equitur videre de diuisione peccati. que est. Peccatū aliud in deum: aliud in ꝓximū. aliud in seipsum. Peccatū in deū dicit impietas. Peccatum in ꝓximū iniquitas. Peccatum in seipm impuritas. Primo videndū est de peccatis q̄ bus inhonoratur diuine maiestatis omnipotentia superstitiōe colendi. que sunt idolatria. ritus iudaicus. ritus saracenicus. apostasia. scisma: heresis. Idolatria est falsa ⁊ superstitiosa ꝓtestatio maiestatis diuine i idolo. Idolatrie due sunt species. Una est in rebus naturalibus. alia est in rebus artificialibus. sicut ostenditur. Sapientie. xiij. Committitur autem tripliciter. ſ. ꝓtestatōe cordis: vt credere de creatura q̄ sit omnipotens. qđ ē ꝓprium creatoris. ¶ōfessione oris. vt est nō solum credere: sed etiā verbis exprimere. Exhibitione opis. vt fit in reuerētia ⁊ in sacrificijs. Triplex est apostasia. ſ. perfidie. cum quis recedit a fide. vt iulianus apostata. Inobedientie. cū quis recedit a preceptis ecclesie. et sic initiū sumpsit hois ē apostatare a deo. Irregularitatis: cū quis recedit a religione clastrali vel clericali. Apostasia sic pōt describi. Apostasia est temeraria a statu fidei vel obedientie vel religionis recessus. Scisma est illicita dissensio eoꝝ inter quos vnitas ē debet. vel illicita ab vnitate dissensus. Omnis heresis est scisma: sed non conuertitur. Heresis est recessus a fidei veritate. Inter differt scisma ⁊ heresis. Nam heresis addit prauū dogma. Scisma in finē confingit aliquā heresim. Post recessum enim ab vnitate ecclesie sequitur inobedientia in mādatis ecclie. In fine vero sequit assertio q̄ nō est obediēdum ecclesie. Heresis idem est qđ diuisio. ⁊ sic dicit heresis ꝓprissime recessus a fide. ꝓprie falsa interpretatio scripturarꝫ. min⁹ ꝓprie excōmunicatio. Sedz hoc hereticus dicit multipliciter. Uno modo ſm Augu. hereticus est qui alicuius ṫpalis lucri: ⁊ maxime glorie ꝓcipatusq̄z sui grā: falsas: opiniōes de fide ac nouas ēignit aut sequitur. Ēignit vt heresiarche: sabellius ⁊ arrius: sequtur vt sabelliani ⁊ arriani decepti per tales. Secūm Hieronymū ꝑt hereticus appellari: licz ab ecclesia nō decesserit: qui aliter intelligit scripturā q̄z sensus spūsancti expostulat. Scriptio dicitur hereticus quicūq̄z a sacramentis ecclie vel ꝯmunione fideliū est diuisus: vt excōmunicat⁹ seu subuersor ecclie: seu subuersor sc̄ōrꝫ. vt symoniacus hereticꝰ reputat.

¶De interdicto: ⁊ duabus specieb⁹ excōmunicatōis. Sectio xxvij.

Equit de heresi q̄ est excōmunicatio diffusius videre in speciali. Et ꝓ mo de interdicto qđ est excōicationis initiū. Ad qđ notandū q̄ nomie cēsure ecclesiastice intelligitur sententia interdicti. excōmunicatōis ⁊ suspensionis. Ꝓprie autē excōicatur persona a cōmunione sacramentorū ⁊ fideliū sepata. Suspendit etiā persona q̄liqz ab officio: q̄liqz a bñficio. quādoqz ab vtroqz. Interdicit locus: vtputa ciuitas: villa vel castrū. In generali interdicto dñt ista ꝓferri ab ecclesia. Baptism⁹ paruulorꝫ: morientiū⁹ pnia. pegrinus crucē accipiēt⁹ ob reuerentiam crucifixi nō est penitentia denegāda. Potest epūs baptizatos puulos cōfirmare semel in mense vel septimana. populū interdictū causa predicationis ad ecclesiā ꝓuocare. Item mo: iennb⁹ si digne peniteāt potest eucharistia ministrari. Clerici decedētes sine pulsatōe campanarꝫ cessantibus solēnitatib⁹ cū silētio in cemiterio sepeliri pñt: si bene seruauerūt interdictū. In quentualibus ecclesijs bini vel tres simul horas canonicas pñt legere: nō cantare: ianuis clausis ⁊ interdictis exclusis. Et hoc ita demisse: q̄ extra ius nō possint audiri. Ex quo colligit q̄ interdicti: ⁊ multo fortius excōicati: non debent horas extra ecclesiam auscultare. Plerisqz tamen religiosis indultū est: vt ianuis clausis: ⁊ interdictis exclusis: possint simul celebrare diuina. qđ hodie ad ēpos extenditur. nisi specialiter eis prohibeat. ¶Excōmunicatio vero est animaduersione gladij spūalis ecclesie a cōmunione sacramentorū ⁊ fidelū separato. Excōmunicatōis due sunt species. Una que dicitur maior: excludens a sacramentis ⁊ legitimis actibus fideliū: hoc versiculo cōprehensio. Odiare: valet: cōmunio mensa negat. Alia que dicit minor: separans a sacramentis. Iuē excōicatio quedā infligit a iure. Et hec est ꝓseruatiua. Quia licet videatur esse ad libertatē ecclesie ꝓseruandā. principali⁹ tñ est ad culpā precauendā. Quedā infligit a iudice. Et hec est curatiua. Nā licet videat esse ꝓpter emendā sanciendā: principaliter tñ est ꝓpter ꝓtumaciā confringendā. Pena sustinētis excōmunicationē est multiplex: que in hoc versu ꝓtinet. Gratia subtrahit magis ac magis obice rupto. De vicio cadit in viciū: suffragia pdit. Ecclesie: fathane vexandus tradit ille. Iuē ligat ex ꝓprijs anathematis vltio culpis.

¶Circustantia vero ꝓseruans ꝑsonaꝫ participanté cū excōmunicato ne excōicationis vinculo inuoluat est multiplex. vt hic ꝓ sibus continet. Utile: lex humile. res ignorata: necesse. Hec anathema qdem faciunt ne possit obesse. Utilitas cōmunicantis vt quando petit qđ sibi debet. excommunicati vt quaado secū tractat de correctione. Lex matrimonij que ligat virū ⁊ vxorē. Humile vt filij non emancipati. seruus ancille: rustici: mācipijs ⁊ alijs obnoxijs astricti. Res ignorata vt qñ nescit esse excōmunicatus cū quo participatur. Necesse: vt peregrini ⁊ paupes rectac ceteri viatores.

¶De duabus regulis generalib⁹ circa excōmunicatōem. Sectio xxviij.

Irca excōmunicatōem nota duas regulas generales. Prima est hec. Quicunqz in clericū vel in ꝑsonaꝫ ecclesiasticā manus iniecit temere violentas excōmunicatus est. Hoc fallit in .xiiij. casib⁹. Primus est in apostata ꝑcussō qui clericus ignoratur. Secundus est in apostata animo nito se non corrigente. Tertius est in eo qui gerit ꝓcurationem ⁊ admīstratōem seculariū ꝑsonaꝫ. Quartꝰ est in eo qui ex ioco iniecit manus in clericū. Quintꝰ in magistro qui causa disciplīne verberat clericū. Sextꝰ

in eo qui vim sibi illatā a clerico vi repellit. Septimus in eo qui clericum deprehendit cū vxore matre vel sorore aut filia p̄miscerī. Octauus in eo qui auctoritate siue platonis vel de mandato p̄lati manus injicit in clericū. Nonus in senioribus ecclesie. Decim⁹ i dominis. Undecimus in patribus familias. Budecimus in p̄pinquijs. Tredecimus in eo qui manus in clericum injicit depositū ꝛ curie traditū. Quartusdecimus cū clericus transfert se ad vitā clericalem p̄ius ꝛ varias. vt q̄ fit miles: vel contrahit bigamiam. Scda regula est hec. Quicūq; est excōmunicatus p̄ter manus iniectas in clericū violentas. p absolutione ad sedē apostolicā est mittendus. Hoc aūt fallit in .x v. casib⁹. Primus est quando percussor est in mortis articulo constitutus. Scōs casus est in eo qui infamiam excusationem habet. vt inimicitias capitales. Tertius est in hostiario: qui necessitate officij sui aliquē clericū nō enormiter p̄cusserit. Quartus in infirmo. Quintus in paupere. Sextus in senecute dep̄sso. Septimus in claustrali: qui enormē non intulit lesionem. Octauus in muliere. Nonus in eis qui sui iuris non sunt. Decimus in his qui sunt magne potentie ꝛ nimiū delicati. ita vt laborem in eundo ad curiam nō possint sustinere. Undecimus in his qui nō grauez lesionem: sed leuē vel modicā iniuriam intulerunt clericis. Duodecimus in impubere siue ante pubertatē siue post postulet se absolui. Tertiusdecimus in seruo de cuius absentia dñs nimiū grauarek. vel cū ipse suus verberaret clericū vt materiam habeat eum dēdi. Quartusdecimus de monialib⁹. Quintusdecimus in oibus cōmuniter viuentibus.

¶ De diuinatōe Sectio xxix.

Equit videre de peccatis q̄bus in honorē dīuine sapiētie altitudo superbitōe sciendi. que sunt sortilegiū ꝛ diuinatio. ¶ Ad cuius mali noticiam ē videndum quid sit diuinatio. que sunt eius species. vtrū oīs diuiatio sit p̄hibita. Diuinatio sic describitur. Diuiatio ē suspitiosa investigatio p̄scientie futurorū. Cuius ḡnā sunt spēs. s. mantia. maleficiū. sortilegiū. augurium. p̄stigiū. Mantia dicta est a manie que i ea p̄tenuit. Et hec habet ḡnā spēcies. s. necromantiā que est diuiatio facta in cadaueribus mortuorū. a necrō q̄ est mortuū: ꝛ mantia diuinatio. Geomantiā que est diuinatio facta in terra. a ge q̄ est terra: vt in circulo. Hydromantiā que est diuinatio facta in aqua. ab hydros q̄ est aqua. vt in aqua pluuiali. Aeromantiā que est diuiatio facta in aere. vt in ꝓplanitiis circulis. Pyromantiā que est diuiatio facta i igne. a pyr q̄ est ignis. Iste sunt spēs mantie. ¶ Maleficium est peritia p quā mulieres faciūt aliquas ligaturas in damnū vel in ꝓmodū alicuius. vt de crista galli. ꝛ de rana. ꝛ de imagine cū eis. Sortilegiū est rō diuinandi per sortes. Cuius huius diuinationis fuit in vetri testamento. Sorte etiam vsi sunt apli ante spūs sanctū plenitudiné. Augurīū est ratio diuinandi per garritus auium vel gestus. vt p volatū. Prestigiū est per q̄ diabolicis illusionibus oculi hoīum pstringunt ne possint cernere q̄ verū est. sed phantastica figmenta. vt faciunt incantatores. Preter hos modos sunt alij multi ꝛ plures. qui quotidie p diabolum adinueniunt. Et etiā diuinatio facta in varia inspectione psalterij ꝛ euāgelij. Est ꝛ diuinatio que futura p̄dicit in fatis ꝛ pstellationibus. dicta mathesis media p̄dicta. Est ꝛ diuinatio facta p̄ auraꝫ vel altrorum inspectōem: dies ꝛ horas custodiens in agendis: ꝛ dicitur aurispiciū. Est que exta vel intestina pecudū inspicit. Est que in aris idolorum a demonib⁹ responsa accipit. Dicitur aūt ariolus diuinator: in ario. Est que somnia obseruat. Cōiectrator: dicit obseruator: in somnijs. Augur in garritu auium. Maleficus imolans demonibus pueros: vel saltē lustrans. magus alio noīe dict⁹. Incantator: est pstigiosus sallēs oculos intuentium. Pithō est ventriloquus p spūm malignum loquens. a phitōe vel phitio. i. apollinem dictus. Diuinus. i. aurispex. i. inspector astrorū. Auspex qui volatus auium aspicit. augur qui voces audit auium. Extipex qui exta. i. intestina pecudū inspicit. Astrologus qui in astris augurat. Genetliacus qui mores hoium p̄dicere conatur: sm signa sub quibus homines nascuntur. Hic vulgo mathematicus vocatur: cuius superstitio stellatō dicitur a latinis. Horoscopus qui per horas natiuitatē hoim speculat diuersō ꝛ dissimili fato. Sortilegus est qui sub noīe sancte religionis diuinatōis scientiā pfitet. vel ex inspectione aliquaꝫ scripturaꝫ p̄dicit futura. Sortiliator: qui dū quecūq; pars mēbrorū ei saliet: exinde aliqd pspes vel triste significari p̄dicit. Est aūtē omnis diuinatio deceptio ꝛ illusio diabol. ca. ideo maledicta a deo et ab ecclesia interdicta. Nec potest ea ex voluntario cōmertio qui. sāj vti sine peccato. Aut enim est ibi peccatū infidelitatis: dū aliquid diuinū diabolo attribuitur q̄ dei est. Aut ē peccatū idolatrie. vt pote in oblationibus ꝛ sacrificijs. Aut est peccatū inobedientie. q: fit ꝓtra p̄hibitionē dei ꝛ ecclesie. Talis aūt p̄hibitio est sancta. q: talis peccat in seipsum dum discrimini se cōmittit. Peccat in maiestatē diuinā: dum recurrit ad diabolum: quasi nō sit omnipotens: omniscīēs: benignus deus christianoꝝ. Peccat i ecclesiā: cū cōmertiū habeat cū illo qui oino p̄clusus est ab ecclesia. ꝛ eidem aduersat.

¶ De hypocrisi: symonia: ꝛ sacrilegio.

Sectio xxx.

Equit videre de peccatis quibus e vilipendit sanctitas bonitatio diuine puersitate vtendi. q̄ fit triplicīter. s. apparētis sanctitatis simulatōe: vt i hypocrisi. abusione doni gratuiti: vt in symonia. violatione loci sacri: vt in sacrilegio.

¶ Primo de hypocrisi sunt videnda notificationes ꝛ differentie. Hypocrisis sic diffinit a Rabano. Hypocrita est qui vult videri q̄ nō est. s. bonus. q̄si alterius p̄sone representator. Item aliter diffinit. Hypocrita est qui vult videri bonus cū nō sit. Itez aliter. Hypocrisis est vicium clausum simulatōne virtutis palliatū. Potest etiā hoc modo diffiniri. Hypocrisis est vicium quo quis vult videri bonus inordinate. Species hypocrisis sm Richardū sunt quatuor. s. affectatio dignitatis. affectatio libertatis. affectatio auctoritatis. affectatio potestatis. Secūdum Brego. pardus in daniele habēs quatuor alas est hypocrita habens quatuor spēs. Prima est iactantia de bono manifesto. Secunda simulatio de bono occulto. Tertia excusatio de malo manifesto.. Quarta dissimulatio de malo occulto. ¶ Symonia ē studiosa voluntas emendi vel vendendi aliqd spūale: vel spūali annexum. Dec autem contrahitur tripliciter sm Bre. s. munere a manu: q̄ est pecunia. Munere ab obsequio: quod est seruitus indebita impensa. Munere a lingua: quod ē fatuor. Tres aūt sunt differentie materiales symonie. Prima est q̄ vēdit spūale: sicut sūt ecclesie sacrāfita. Secunda est q̄ vendit annexū spūali. vt est p̄benda que ratione p̄sanguinitatis siue p̄cij vel fauoris dat: ꝛ obtinetur indigne. Tertia est q̄ vendit spūale: ꝛ annexū spirituali. vt est p̄dicatio. ¶ Sacrilegiū est sacre rei violatio: vel eiusdē vsurpatio. quasi sacrilegium. Cōmittit aūt sacrilegiū aliqri ratione p̄sone cōmittit aut sacrilegiū aliqri ratione p̄sone vt cum religiosus vel clericus verberatur. Aliqz rōne loci. vt q̄ ecclesie vel cemiterij immunitas violat. Quādoq; rōne rei. vt q̄ res sacra vel sacro vsui deputata vsurpat. Circa quod est distinguendū: q: sacrilegium p̄mittit aut auferendo sacrū de sacro. aut sacrum de nō sacro. aut nō sacrū de sacro.

¶ De rapina: furto: vsura: homicidio: ꝛ scandalo. Sectio xxxi.

Equit videre de peccatis que com e mittuntur in p̄imū. quoꝝ tria sunt genera. Quibusdā enim licdit p̄rimus in possessione: que sunt rapina: furtus: vsura. Rapina est manifesta ꝛ violēta alie-

tie rei contrectatio. Furtū est occulta ⁊ ignorante dño ⁊ inuito aliene rei contrectatio. Usura est sub spede negociationis dño sciēte aliene rei contrectatio. ¶ Quibusdā etiā ledit in persona. vt in homicidio. ⁊ in bello. Est autez homicidiū hominis occisio ab homine facta. Duplex est aūt homicidiū. scilicz spirituale ⁊ corpale. Spūale est quo qs occidit spūaliter. quod fit duobus modis. scilicet odiendo. Nā qui odit fratrē suū homicida est. Et detrahendo. Lingua enim detractoris est gladius acutus. Corpale vero homicidiū est quo quis corpaliter occidit. qđ etiam fit duobus modis. s. lingua ⁊ ope. Lingua tripliciter. s. precipiendo: consulēdo: ⁊ nō defendēdo. Opere quadrupliciter. s. iusticia casu. necessitate: ⁊ voluntate ¶ Quibusdaz vero ledit in mēte ꝓximus: vt sunt scādala. Est aūt scandalum dictū vel factū minus rectū prebens alijs occasionē ruine. Scandalō grece latine obex. Sicut ad obicem in via positum ledit pes euntis. sic dictū vel factum minus rectum est obex infirmis in via motū. Scādalū aliqñ dicit obex. s. dictū vel factum minus rectum. Aliqñ dicit actio siue impactio illius qui scandalizat. Aliquādo dicitur casus ⁊ ruina illius qui scandalizatur.

Audeuersus. Scandalū equiuocat obex impactio casus. Est aūt duplex differentia scandali. Est enim scandalū actiuū ⁊ passiuū. Actiuū quo quis alij dat occasionem ruine spūalis. Passiuū est ipsa ruina facta ad obicem mali exempli alterius. vt cum fornicat quis exemplo alterius. ¶ Ad sciendū aūt q̄ sunt ꝓpter scandalum omittenda: due regule sūt notande. Una est bernardi. alia hieronymi. Regula bernardi est hec. Ꝑeccamus infirmitate: vel ignorantia. ex certa etiā iterdū malicia. cauendū est ne quid faciamus qō sit in scandalū alicuius. De talibus dicit dominus petro. Ne aūt scādalizemus eos ⁊c. In tertio vero casu cū scandalū procedit ex certa malicia. nō ꝓterea est omittendū op⁹ vl ab opere desistēdū. Unde dicit dñs Aug. xv. de phariseis scandalizatis ex malicia. Sinite eos: ceci sūt ⁊c. Regula hieronymi est talis. Omne qō potest fieri vel non fieri. salua triplici veritate omittendum est ꝓpter scandalū. Non est autem omittenda veritas vite: doctrine: iusticie: ꝓpter scandalū cuitā dam. Veritas vite pertinet ad omnes: comprehendens preceptas ꝓhibitas: ⁊ cōsilia. Veritas doctrine pertinet ad ꝓdicatores ⁊ magistros. Veritas iusticie pertinet ad platos comprehendens duas partes iusticie. s. seueritatem in puniendo malos ⁊ reos. ⁊ liberalitatem in sustinēdo iustos.

¶ De ꝑcis luxurie ⁊ gule. Sectio xxxij.

a Equitur videre de peccatis quib⁹ peccat quis in seipm. que sunt duo. scz peccatū luxurie deordinātio generatiuā. ⁊ peccatū gule deordinātio nutritiuā. Peccata que accidūt ex deordinatōe generatiue sunt ista. scz pollutio nocturna. luxuria i ꝓpria vxore. fornicatio simplex. meretricij. raptus. adulteriū. incestus. vicium ꝓtra naturam. Peccata ex deordinatiōe nutritiue dupliciter cōmittuntur. manducando ⁊ sic dicitur gulositas. ⁊ bibendo: ⁊ sic dicitur ebrietas. Quod fit quinqz differentijs vt supradictum est: hoc versū cōphensis. Ꝓpropere: laute: nimis: ardenter: studiose. Supposito q̄ coitus ꝯiugalis possit esse peccatū videndū est ꝑ distinctōem: quis coitus cōiugalis est peccatū: ⁊ quis non. ⁊ quis venialis ⁊ quis mortalis. Nota ergo q̄ coitus ꝯiugalis aliqs est licitus. aliqs est fragilis. aliqs est impetuosus. Licitus est tripler. Quidā fit causa ꝓlis generande ad cultū diuinum: ⁊ hic est theosebie virtutis. que dicit pietas. Aliquidam causa reddēdi debitū. ⁊ hic est iusticie. Quidam causa fornicationis vitande. ⁊ hic est cautele. De q̄ aplō. i. Chorin. vij. Unusquisqz habeat suā vxorem ꝓpter fornicationē. vitandam simpliciter. Fragilis ex fragilitate prouenies: cū quis in vxore querit coniugalem delectationem. non causa ꝓlis habende: nec debitj reddendi. nec fornicationis vitande. sed causa delectationis in ꝯiuge. Et distinguitur: aut illa delectatio amat citra deū. aut ultra deū. Si citra deū. aut amatur plusqz ⁊ tunc culpa est venialis. Vel amatur plusqz deus. vel eque vt deus. ⁊ tunc peccatum est mortale. Impetuosus est qui ex libidine sola proueniens: metas honestatis ⁊ rōnis excedit. Et ideo mortalis est quinqz modis. Primo qñ fit ꝓpter satiandā libidinem ꝑ blandicias meretricias. Secūdo qñ fit ꝑeter naturalem modū. Tertio quando fit in tempore ꝓhibito. Quarto cum fit in loco ꝓhibito. Quinto cum accedit vir ad pregnantem mulierē viciā partui. aut in fluxu menstruo labo: antē. Simplex fornicatio est luxuria q̄ solutus cum soluta naturali vsu femine cōmiscetur. ita q̄ solutus excludit vinculū matrimonij: consanguinitatis: affinitatis: ordinis: voti: religionis: ⁊ hoc cum muliere soluta que vnius vel paucorum libidini se exponit. Meretricium est ꝓmerciū nefarium cū muliere que multorum paret libidini. Nam meretrix ꝓprie dicta est mulier que multoz libidini se exponit. Adulterium est alterius thori violatio. Incestus est lubricum carnis contra cōsanguinitatē: affinitatē: votū cōmixtum. de quibus supradictū est.

¶ De passionibus siue ꝓpriectatibus peccatorum. Sectio xxxij.

a Dlatiōe expeditionē predictorū postremo videndū est de passionibus siue ꝓpriectatibus peccatorum. Sciendū est ergo q̄ ad peccatū quedā sunt antecedentia: quedam circūstantia: ⁊ quedā subsequentia. Antecedentia q̄dā sunt ex parte auersionis: quedā ex parte conuersionis. Ex parte auersionis a deo sunt: cōtemptus: omissio: ingratitudo: inobedientia: ⁊ puaricatio. Ex parte conuersionis ad creaturaz sunt libido: concupiscentia: delectatio. cōsensus in peccatum: ⁊ praua intentio. Subsequentia sunt macula ⁊ reatus. Circumstantia sunt illa que circunstantias nominamus. Auersionem a deo comitatur contēptus: omissio: ingratitudo: inobedientia: ⁊ puaricatio. Nā volūtas ad deū ꝓuersa ⁊ deo ꝓformis: vult qō deus vult: ⁊ nō vult qō deus nō vult. ⁊ sic debet fieri. Tū q̄ voluntas dei supio: ē simpliciter. volūtas rōnalis creature inferior. et ideo tenetur sequi supiorē. quod si non facit dicitur cōtinere. Tū q̄ dignū est facere q̄ quid deus vult fieri. ⁊ ideo cū auertimur dicimur omittere. Tū q̄ iustū est ꝓpter acceptā beneficia obsequiū impendere. Sīn cuz auertimur a deo dicimur ingrati. Tū q̄ ipse est dñs ⁊ nos serui. ideo tenemur facere q̄ quid nouimus ipsum velle. qō eum non facimus dicimur inobedientes ⁊ puaricatores. sed inobedientes q̄ auertimur a voluntate dei: puaricatores q̄ transgredimur legem eius. Et nota q̄ in volūtate auertente se a deo contēptus: omissio: ingratitudo: inobedientia: ⁊ puaricatio idem sunt ꝑm rem differunt aūt ꝑm rationem. Nam contemptus respicit dei potentiā. omissio sapiētiaz. ingratitudo bñficiū. inobedientia preceptū: puaricatio legem. Et sic ꝑm ista recessus ē in frequenti auersiōe a deo. Elongatio vero est inobduratōem. ¶ Conuersionē aūt voluntatis ad creaturā comitat libido: que est impetuositas voluntatis: bonum creatū petigens: ⁊ deserens increatum. Quā sequitur cupiscentia: que est primus motus ex forme ꝓpriente in sensualitatē: tendens ad delectationē illicitā. Tunc sequitur delectatio eū inferior: pars rōnis condelectat. Tertio est consensus: cū supior: pars rōnis nō contradicit sed assentit. Iste tripler status designatus est in prima tentatione per serpentem mulierem ⁊ virū. Deinde restat operis cōsummatio: vel adhuc est praua intentio. Nam intētio est ad opus. Et sic ex parte conuersionis actuale peccatū antecedit libido: concupiscētia: delectatio: consensus in peccatū: ⁊ praua intentio. ¶ Circumstantie vero dicūtur que peccatum circumstant. que nos circumstantias appellamus. Est autem circumstantia ꝓpietas pone vel negocij ex se pertinens ad laudē vel vituperium: vel diminuendo: vel

augendo: vel in aliud genus peccati trahendo. ℙ Proprietas persone est. vt quia puer ē homo: sapiens: bonus: ⁊ cetera hmōi. Et talis ꝓprietas respōdet ad questionē factā per quis. ℙ Proprietas negocij est que ptinet ad opus: ⁊ est genus opis. vt qꝫ fecit hoc. vbi fecit. quare fecit. quo tpe fēc ⁊ quō fecit. Que in hoc versiculo ptinent. Cuius quid vbi q bus auxīlijs cur quō quādo. Que possunt i xiiij. differentias explicari: his versib⁹ comprehēsas. Aggrauat ordo locus plona scientia tēpus. Etas conditio numerus mota copia causa. Et modus in culpa stat⁹ altus lucta pusilla. Ex his aūt quinqꝫ respiciūt plonā scz scientia: etas: cōditio: ordo ⁊ stat⁹. Tres respiciunt crimen. s. copia. causa: lucta pusilla. Due sunt adiacentes. s. locus ⁊ tempus.

¶ Ad peccatum vero sequētia sunt macula ⁊ reatus. Anima enī cū ad creaturā ꝓuertit fm Augustī. obtenebrat: peiorat: ⁊ destruit. Ista autem obtenebratio: peioratio: ⁊ destructio idez sunt quod deformitas imaginis dei siue diminutio naturalis boni: siue macula. qꝫ ex contactu spirituali inferiorum qui est p amorem inordinatum: sordidatur imago dei in nobis ⁊ polluitur. Reatus vero sequitur peccatum ratione auersionis. qꝫ tantum bonum est deus: sicut dicit Augu. vt nulli bene sit qui ab eo recedit. Sicut ergo ex conuersione ad creaturam est macula. sic ex auersione a deo est reatus. qui est obligatio ad penā ℙ Peccatum quippe transit actu: sed remanet reatu. peccatī. s. actuale.

¶ Incipit secunda pars. que recipit septem sectiones.

¶ De vulneratione naturalitꝫ. Sectio ꝓ

p

Ostquā visum est de malo ꝓut tenet rationez culpe: videndum est de malo inquantū tenet rōnē pene. Est ergo notandum qꝫ malum siue petī punit pena multiplici in pīni: ⁊ etiā i futuro. In pīni aūt punit quantū ad aiaz ⁊ q̄ntū ad corp⁹. Quātum ad aiam punit in vulneratione naturalium: ⁊ expoliatōe gratuitoꝝ. Vulnera quibus vulnerata est aia ꝓpter petī sunt quatuor: fm Bedā. Dicit enī qꝫ q̄tuor sunt nobis' inflicta ꝓpter petī ade. s. infirmitas: ignorantia: malicia: ⁊ concupiscētia ex his cōtracta ⁊ cōflata. Quoꝝ sufficiētia sic accipit Aia sicut dicit Aug. est media inter deum ⁊ creaturas. Deꝰ aūt ē omnipotēs: omniscēs summe bonꝰ: essentia indiuisus. ℙ Potētia attribuit patri. sapientia filio. bonitas spūisctō Indiuisio ad pīas ⁊ filij ⁊ spūssancti ptinet vnitatem. Auertens ergo se a deo aia: ⁊ ad creaturas trāsiens p amorē: deserēdo potentiam q̄ potest quicqd potest: incurrit infirmitatem. Deserēdo sapiētiā qua scit qcquid scit: incurrit ignorantiā. Deserendo bonitatem q̄ valet quicqd valet incurrit maliciā. Deserē do substantiam indiuisam incurrit concupiscentiam. qua hō diuidit in seipso ⁊ a seipso. intantū vt volūtas sensualitatis voluntati nō subiaceat rōnis. Non enim qđ volumus li facimus bonū. cū caro aduersus spīm concupiscat. Est aūt infirmitas ex desertione omnipotentie. impotentia resistendi malis: vel difficultas in agendis bonis. Ignorantia ex desertiōe summe sapie est debetudo ad cognoscendum ea que sunt necessaria ad salutem. Malicia ex desertione summe bonitatis est ꝓnitas vel inclinatio ad malum. Concupiscentia ex desertione indiuise substātie est corruptio diuidens appetitus: vt appetitus sensualitatis ab appetitu ratōis dissentiat. Peccauit siquidem per rationalē primus parēs. scientiā indebitā appetendo. ⁊ iō in rationali potentia est punit⁹ per ignorātiā. Peccauit in cōcupiscibili appetēdo cibū vetitū. ⁊ iō in cōcupiscibili est punitus per casum in malicia qđ dicit ꝓnitas ad malū. Peccauit in irascibili appetēdo indebitā ptātem. ⁊ iō in irascibili est punitus cadendo in infirmitatē. Ex tribus aūt predictis concupiscētia est cō

flata. Hec autem quadruplex pena vulnerans animam per originale peccatum ad posteros est transmissa.

¶ De spoliatione gratuitoꝝ. Sectio. ij.

Sequitur videre de spoliatōe gratuitoꝝ. quia punit aia ꝓpter petī.

Est aūt spoliatio gratuitoꝝ subtractio gratie gratum facientis: mortificatio meriti precedentis. frustratio sanguinis redimentis. iniuria angeli promouentis: inimicitia dominī presidētis. deformatio diuine imaginis honoratio demonis. seruitus peccati. reatus eterni supplicij. debilitatio liberi arbitrij. eō gatio superni beneficij: ⁊ prouocatio omnis creature dei in vltionem inimicorum creatoris sui. Et qꝫ teste augustino nullꝫ est dedecus culpe sine decore iusticie. nec est culpa cōmissa sine pena permixta. ideo nota qꝫ quedam sunt sic peccata qꝫ etiam sunt pena peccati. Speciali modo sunt illa peccata ⁊ pena peccati: que habent adiunctam mestitiam ⁊ dolorem. sicut sunt inuidia: ira: gula ⁊ acidia. Minus specialiter dicunt illa peccata ⁊ pena peccati: que habent adiunctam meraz deprauationem nature vel ignominiam. sicut sunt illa peccata ꝓpter que dicitur hō tradi in reprobum sensuz. Generaliter ꝙo peccata ⁊ pena peccati dici possūt oia pcta que sunt inter primā apostatiā: ⁊ vltimā gehennę penam. Dicit enim beatus Greg. qꝫ crimina criminib⁹ vindicant. Et peccatum qđ per penitentiam nō diuinit: mox sino pondere ad aliud trahit. Licet aūt idem dicat petī pena peccati: nota tamen qꝫ ois pena inquātum pena iusta est: a deo est. Nulla autē culpa iusta est nec a deo est: sed tantum a libere volūtatis arbitrio. Pena ꝙo que mere pena est a deo est inflicta. q̄ ꝙo culpa est vel ad culpā inclinans est contracta vel acta. Et sic colligebatur quiter qꝫ triplex est pena. s. acta: inflicta ⁊ cōtracta. Acta est que sequit ad peccatum actuale. Nā q culpā mortalē cōmittit penā dāni facit sibi: qꝫ gratiā dei pdit. Pena inflicta est quā deꝰ nō statuēdo: s. iudicādo vel vindicādo pctōi infligit. Pena contracta est que sequitur ad peccatū originale.

¶ De penis corporalibus. Sectio. iij.

Sequitur videre de penis quantum ad corpus quas homines propter peccata patiunt. Patiunt aūt homines ꝓpter culpā penas naturales. de qb⁹ dicit beatus Greg. qꝫ septē sunt flagitie naturā hominis molestantes. s. frigus: calor: fames: sitis: labor: morbus: ⁊ mors. De sunt pene naturales ⁊ generales: que a primis parentibus ad posteros sunt transmisse: ⁊ in ipsis: pgenito ribus indboate. Naz primi parentes statī post culpaz senserunt penā rebellionis ⁊ erubescētie in carne. ⁊ post diuino iudicio vir incurrit penam laboris ⁊ angustie. penam famis ⁊ indigentie. penaz mortis ⁊ incinerationis. Mulieri autem duplicata ē pena. qꝫ iflicta est ei penalitas multiplicium erumnarū i cō ceptu. pena doloris in partu. pena subiectionis ad virū in cōuictu. Patiunt etiā penas personales cōplures. Plurimi enī filiorum adam patiunt in membris diminutionē. quidam superfluitatē. quidā intrinsecā corruptionem. quidā extrinsecā deformitatē. quidaz sunt paralitici. quidā epilentici. ⁊ alij sunt diuersis infirmitatibus ⁊ egritudinibus ⁊ specialibus morbis oppressi. alij leprosi. alij a vermibus obsessi. Patiunt quoqꝫ penas tē porales. Nā teste orosio: ab adā vsqꝫ ad nos sunt secula transacta: nūc bellis grauia. nunc morbis corrupta. nunc fame tristia. nunc terrarum motibus terribilia. nunc inundationibus aquarū insolita. nunc eruptiōib⁹ ignium metuenda. nūc ictib⁹ fulminū: plagisqꝫ grandinuz seua. nūc paricidijs flagitijsqꝫ misera.

¶ De locis penalibus. Sectio. iiij.

Sequitur videre de pena qua punit quis post hanc vitam. Ad cuius rei noticiam sunt q̄tuor attendenda. s. distinctio locorum. apertio liborum. cōflagratio ignium mundanorum. ⁊ triplicatio cruciatuū inflictorum. Triplex autez locus est siue receptaculum post hanc vitā ad pcta bonis

num puniendam: ſm triplex genꝰ peccati. Eſt enim locus purgatorij: z hic debet peccato veniali. Eſt limbus: z hic debetur peto originali. Eſt infernus. z hic debetur peto mortali. Et creduntur eſſe ſub terra gradatim poſita iſta loca. que aliter diſtingui poſſunt ꝓ differentiam quadrimembrem. Penalis enim locus dicit alicui deputatus: aut ſm penam damni. z ſic eſt limbus. aut ꝓ pena ſenſus. z ſic eſt infernus. Utrūq; autem membrorum in duo dividit. Aā qui pena dāni puniunt: aut ſimpliciter z eternaliter puniunt. z hi ſūt in inferiori parte loci illius qui dicitur limbꝰ aut puniunt non eternaliter ſed ad tempus. z hi erant in ſuperiori parte eiuſdē loci qui dicebat abrahe ſinꝰ. Similiter qui pena ſenſus puniūtur aut ſimpliciter z eternaliter puniuntur. z iſti ſunt in inferno proprie dicto.

Aut ad tempus puniuntur: z iſti ſunt in purgatorio. Determinatur autem locus purgatorius ſm legem cōmunem. z ſic credendum eſt eſſe inferius non ſuperius: ſicut creditur de limbo. Determinat etiam ſm diſpoſitionem diuinam. z ſic diuerſio diuerſa conceſſa ſunt loca. vel ꝓpter eorū celeriorem liberationē vt poſſint alijs ſuam indigentiam reuelare. vel propter noſtram inſtructionem: vt cogitent poſt hanc vitam q̄ magnū reſtare pecantibꝰ cruciatū. vel ꝓpter alicuius ſancti impetrationem. ſicut legit ſanctꝰ patriciꝰ cuidā tu quedam loco purgationem a deo impetraſſe. Locus vero infernalis abſq; dubio eſt ſub terra deorſum. in quo omnes reprobi eternaliter affligent. tam hoies q̄ ſpūs. mali ſub eodē igne materiali: q ſemper affliget damnatos: nec cōſumet: ſm exigentiā meritorū ex cruciatꝰ oēs ſenſus. Nec ſolus ignis reprobos inflāmabit. ſed z cetera elementa ꝓfuſa z pmixta in reprobos conuertent. ita q erit ibi ignis ardens. aq̄ congelans. aer ingetus z perturbatus: z terre fetor. Unde Gregorius. In inferno erit frigus importabile. ignis inextinguibilis: fetor intolerabilis.

¶ De apertione librorum. Sectio. v.

Equit videre de apertione librorū
ſ ideſt cōſcientiarꝫ que fiet in iudicio.

De qua apertione tenēdū eſt q in iudicio ſingulis aderit vis diuina: qua fiet vt omnia merita vel demerita ſibiipſis z alijs innoteſcant. Sibiipſis autem innoteſcent ꝓpria: vt in promptu habeant ſinguli cogitationes accuſantes vel etiam defendentes. Reducent etiam ad memoriam ſingulorū cogitationes: affectiones: operationes: z intentiones ad oſtenſionē diuine iuſticie ſm ſtatū illum. z ad oſtenſionem diuine miſericordie ꝑ ſtatum tranſactū. vel ꝑteritū. Ad oſtentionez diuine iuſticie in reb⁹ buēdo ſingulis ad memoriam reducent bona vel mala in quibus finaliter permanſerūt. q̄ illa ſola digna ſunt retributione eterna. Ad oſtentionem diuine miſericordie de ꝑterito rememorabunt mala bonorū a q̄bus ſunt miſericorditer liberati. z bona malorū que eis dño miſerenter operatus eſt. Non ſolū autem ſibiipſis. verumetiam ſingulis ſingulorꝫ ſingula innoteſcent geſta: z cogitata bona z mala. z ex tunc nota erunt z aperta omnib⁹. Et hoc ad certam liberationez meritorꝫ. que ſcit in oiꝫ actuū bonorū z malorꝫ recognitione: ita vt ſinguli de ſingulis meritis alioꝝ valeant iudicare. Oſtenſio quippe malorꝫ in bonis erit ad manifeſtationem diuine miſericordie in hoc ſeculo ſibi facte. Oſtēſio vero malorum in eis erit ad manifeſtationem iuſticie qua digne a dño cōdemnant. Et perietur nihilominus aliud liber qui eſt liber vite: verbum ſ. incarnatum. cuiꝰ virtute omnia iſta fient. qui in forma deitatis non videbitur niſi a bonis. In forma humanitatis in qua ſentētiam promulgabit videbitur tam a malis q̄ a bonis: licet in eadem forma appareat terribilis reprobis. blandus iuſtis.

¶ De igne conflagrationis. Sectio. vi.

Et igne conflagrationis iam modo eſt
o agendū. De hoc breuiter eſt tenendū q ignis ꝓcedet faciem iudicis q̄ terre facies exuret. ita q figura huius mūdi igniū conflagratione pibit. ſicut factū eſt aq̄rum inundatione diluuiū. Sicut enim ꝓmus mundus deletꝰ eſt per aquā que eſt frigida z purgativa contra ardorē z fetorez luxurie. qua illud ſeculū inficiebat. ſic finalis mundus per ignē qui calidus eſt z cōſumptivus finiri debet: cōtra teporem charitatis z algorem ſiue frigus auaricie. que maxime regnabit in ſeculi ſenectute. Et q̄ tūc hominis iniquitas puniet: neceſſe erit terreri corda omniū peccatorū. qui vniuerſoꝝ dñm contempſerūt. Et quia habitaculū debet cōformari ſuo habitatori. tūc totus mūdus ꝓturbabitur homine perturbato. ſicut ſtetit cū ipſo ſtante z quodāmodo cecidit cū labente. Quia etiam tūc iudicis ſeueritas oſtendit: diuinū zelū ac cupiet oīs creatura: vt ſuo conformet auctori. z ideo neceſſe erit totius orbis cardines cōmoueri. Et q̄ nihil eſt intenſius: velociꝰ: z horribiliꝰ in agendo z cōmouēdo cetera elementa q̄ ignis ex omni parte concurrens. hinc eſt q ipſius iudicis facie ꝓcedet ignis non ex vna parte tm̄: ſed ex omni parte mūdi: ita q ibi erit concurſus ignis elementaris: terreſtris: purgatorij z infernalis. z tunc per infernalem reprobi adurent. per purgatorium iuſti purgabunt. per terreſtrez terrena ſcentia conſumētur: vtpote vegetabilia z animalia: per elementarem omnia ſubtiliabuntur. z ad innouationis faciem diſponentur. z etiam cum hoc non ſolum homines: ſed etiam demones turbabunt: z tandez homines reprobi z ſpiritus mali cū infernali igne in baratrum intrudentur.

¶ De cruciatibꝰ inferorꝫ. Sectio. vij.

Equit videre tam ſeptimo de tribu
ſ latione cruciatū inferorꝫ. Ad cuius rei noticiam eſt tenendū q oēs actu aliter peccantes z in pena finaliter perdurātes pena triplici apud inferos punientur. ſcz q̄ multimoda deordinatio eſt in mortali z actuali peccato. In omni quippe mortali peccato eſt deordinata auerſio a ſumma luce z bonitate. z huic debetur carentia viſionis dei. Eſt etiam deordinata conuerſio ad bonum commutabile. z huic debetur pena materialis incendij. Eſt etiam tertio deordinatio voluntatis libere contra dictamen recte rationis. z huic debet vermis intrinſecus.

Puniet etiam pena eterna ſm q̄ deordinatio in mortali peccato eſt perpetua. Peccatum enim eō quis cōmittit: z de quo nunq̄ penitet: perpetuo in ea ꝑdurat. z a vita perpetua. ſ. deo perpetuo ſeparat: z a voluntate procedit que vellet in peto perpetuo delectari. Et licet illa delectatio tranſiens ſit momētanea deordinatio: tñ tenet rationē perpetuitatis. ideo pena deordinationi reſpondēs debet habere carentiaz finis: vt ſicut homo in ſuo perpetuo non appoſuit finem a peccato recedēdo. ſic deꝰ in ſuo perpetuo nō deſiſtat a puniendo. z ſicut contra infinitū peccauit. ſic penam habeat infinitam. Et q̄ infinitam penam non poteſt habere intenſiue: ſaltem infinitam penā habeat duratiōe. Et ſicut voluntas poſt mortem malo adhereret ſine ſuſceptione penitentie. ſic deus ſp affligat ſine ſententie mutatione. Puniet nihilominus pena acerba: ſm q̄ deordinatio in peccato fuit libidinoſa. Delectatio enim libidinoſa puniri debet per penam afflictiuam. Et q̄ peccatores delectabiliter creature adheſerunt: z creatorem contumaciter contempſerūt: ideo precipitabunt in locū infimū: z maxime a ſtatu glorie longinquū. ſ. in profundiſſimum: in fernum: vbi exponentur affligendi infime nature. ſ. fecibus corporū mundanorum: igne ſumoſo z ſulphureo concremādi. in illo igne inſeparabiliter alligandi. z ab eodem ſm exigentiam meriti eternaliter cruciandi. numq̄ tamen ſubſtantialiter conſumendi. Et ſic patet q̄ in penis damnatorum erit varietas: z cum varietate eternitas; z cum eternitate acerbitas.

¶ Incipit tertia pars q̄ habet.lvij.sectiões.
¶ De eo qō est frui ⁊ vti. Sectio i.

Dicto de malo culpe qō est fugiendū:⁊ de malo pene qō est pertimescēdum.videndū est de bono:⁊ hoc dupliciter. Prio sub rōne meriti in viatorib⁹. Scōo sub rōne ꝓmij in comprehensoribus. Ad meritū viatorum spectat cognoscere ⁊ discernere tripler bonum.scz bonum increatū.quod est deus.creatū qō é mundus.piugatū quod est dr̄istus. Bē⁹ est creator.mundus creatura.dr̄istus creator ⁊ creatura. Beo est fruendū:mundo est vtendum.dr̄isti dei felicitate est fruendū.dr̄isti hominis conformitate est vtendum. Sunt ergo res quibus est fruendū vt increate.sūt quibus est vtendum vt ꝓcreate. sunt que fruuntur ⁊ vtuntur:vt angeli ⁊ homines.

Res quib⁹ est fruendū faciunt nos beatos. res quibus est vtendū ad beatitudinē adiuuant viatores. Res que fruuntur ⁊ vtūtur habent dr̄istū deū ⁊ hoiem vt ꝓtemplenť delectabiliter eius diuinitatē:⁊ imitenť exēplariter eius humanitatē. Beitas dr̄isti maxime beatificat angelos ⁊ sanctos etiā cōprehensores.humanitas vero eius maxime letificat ⁊ edificat homines adhuc viatores. Est autem frui alicui rei amore inherere propter seipsam. Uti vero est id qō in vsum venerit referre ad obtinendū illud quo fruendū é. Item fruimur cognitis in quibus ipsis voluntas delectata conquiescit. Utimur vero eis q̄ ad illud referimus quo fruendū é. Itē aliter accipit hec duo Aug⁹ dicens. Uti est assumere aliquid in facultatem voluntatis. Frui est vti cū gaudio:non adhuc spei:sed iā rei. Videndū est ergo per ordinem de his tribus. Et primo de deo trino ⁊ vno. Scōo de mundo ex creatura triplici cōstituto. Tertio de dr̄isto ⁊ triplici eius beneficio.s. doctrina siue scriptura sacra:gratia virtutū:et medicina sacramentali.

¶ Quid de deo trino ⁊ vno credendū est: ⁊ intelligēdū ⁊ exp̄imēdū. Sectio ij.

De deo trino ⁊ vno ꝑm fidē rectam habemus credere:intelligere ⁊ exp̄imere. Credere de pluralitate psonaꝝ in vnitate nature. Ꝫ est q̄ in diuinis é vna natura ⁊ tres plone.s.pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūssanctus.quaꝝ ꝓma a nulla est.scōa a ꝓma sola est per eternā generatiōem.tertia a ꝓma ⁊ scōa est per cōmunē spiratiōem.ita q̄ personaꝝ trinitas nō preiudicat vnitati.nec essentie vnitas preiudicat trinitati. Habemꝰ quoq; intelligere q̄ in diuinis sunt due emanationes. Una per modū nature:q̄ generatur filius. Alia per modū volūtatis q̄ spirat ⁊ procedit spūssanctus. Tres hypostates. vna patris:vna filij:vna spūssancti. Quatuor relatiōes.scz paternitas:filiatio:spiratio ⁊ processio. Quinq; notiões:scilicet quatuor predicte relatiões.⁊ innascibilitas est quinta.ita q̄ innascibilitas priuatiue:⁊ paternitas positiue sunt due patris notiões. Filiatio est notio filij.spiratio activa est cōmunis notio patris ⁊ filij.processio est notio spūssancti. Tres sunt etiam ꝓprietates personales que his vocabulis exp̄imunt.s.pater ⁊ filius et spūssanctus. Habemus tertio mysterium diuinitatis beate exp̄imere ꝑm duos modos predicandi.s.per modū substantie:⁊ per modum relatiōis. Omnia enim p̄dicamenta dicta de deo transeunt in substantiā excepta relatione.que ratione subiecti in quo est transit in substantiā ne faciat cōpositiōem. Rōne vero termini ad qué est manet vt faciat distinctiōem ꝑm tres modos supponendi.scilicet ꝑm modū substātie:notiōis ⁊ plone.de q̄ bus datur talis regula. Q̄ suppōsita essentia nō supponit notio vel persona.⁊ suppōsita notione nō supponit plona vel essentia. ⁊ suppōsita plona nō supponit notio vel essentia:ꝑm quattuor modos significandi substantiam.s.nomine essentie:substantie:hypostasis ⁊ persone. Hoꝝ quattuor exempla in creaturis sunt. humanitas que essentiam.

homo qui substantiā.aliquis hō q̄ significat hypostasim siue suppositum.petrus q̄ dicit personam:ꝑm quinq; modos dicendi siue q̄rendi.s.per quis:quinq;:quod ⁊ quid. Quis ratione subst̄ātie.qui rōne hypostasis. q̄ ratione notionis.quod rōne subst̄ātie.quid ratione essentie. Scōm tres modos differendi scz ꝑm differentem modū existendi siue emanandi.sicut differt persona a persona. Scōz modū differentem se habendi:sicut differt plona ⁊ essentia.q̄ persona vna refert ad aliā. sed essentia non refertur. Scōm modū intelligendi sicut differt vna ꝓprietas substantialis ab alia:vt bonitas ⁊ sapientia.

¶ Qualiter deus trinus ⁊ vnus manifestat se in effectibus creature. Sectio iij.

De deo trino ⁊ vno ꝑm fidem catholicam est tenendum.q̄ licet sit incōmutabilis:insensibilis:incircumscriptibilis.reddit tñ se per creaturas diuersas. idest per effectus multiplices ,manifestuz.ita q̄ in creaturis oībus dicit deus esse ēztum ad naturam:⁊ hoc tripliciter.s.per essentiaz: psentiā:⁊ potentiā.ita q̄ extra imensitatē diuine essentie nihil manet. ꝓpter limpiditatē diuine psentie nihil latet.cōtra infinitatem diuine potentie nihil valet.⁊ sic esse competit beatissime trinitati. Dicit habitare in iustis quantū ad gr̄am que est effect⁹ btissime trinitatis:ad deū reducens:⁊ faciens nos habere deū:⁊ deū haberi a nobis. ac per ℟ deus trinitas in nobis dicit habitare. Dicitur sedere in beatis ēztum ad gl̄iam.rōne cuius deus trinus in beatoꝝ mentib⁹ getaf.in q̄rū ptāriua sedet vt equitas.in cognitiua lucet vt veritas.in affectiua ardet vt charitas. Dicitur apparere sensibiliter cum expressa significatione.sicut spūssanctus in specie columbe apparuit super dr̄istum.⁊ in linguis igneis super ap̄los. Et q̄ persone distincte sunt: distinctis possunt signari signis.ita q̄ tres simul persone:sicut abraam in tribus angelis dicit apparuisse trinitas personaꝝ .possunt etiam due apparere.⁊ quelibz singillatim dicitur descendere de celis.⁊ hoc cū effect⁹ tā spūalis q̄z sensibilis inchoatōe.qui q̄ēuis in se immutabilis perseueret.tñ de absente dicit fieri nobis presens:qñ in nobis incipit habitare per donum gratuitū:qō non videmus sicut accidebat frequēter in eccl̄ia p̄imitiua Dicit mittere siue mitti cum eterna ꝓductione. Pater siquidem mittit filiū qñ insinuat q̄ procedit ab ipso p eternā generationē.pater ⁊ filius mittunt spūm:tñ:cū insinuant q̄ procedit ab ambobus p cōmunē spirationē. Pater non mittit:q̄ a nullo ꝓcedit. Spūssanctus non mittit personas,sed mittit.q̄ nō ꝓducit:sed ꝓducitur. Filiꝰ ꝥo mittitur ⁊ mittit:q̄ ꝓducitur ⁊ ꝓducit. Dicitur incarnari p̄cōmertiū diuine nature ⁊ humane i plone vnione:que vnio facta est tantum in persona filij.quam tamen est tota trinitas operata.

¶ De appropriatis patris. Sectio iiij.

De deo trino ⁊ vno ꝑm fidem catholicam est tenendū.q̄ licet oia essentialia trib⁹ plonis equaliter ⁊ indifferēter cōueniant.tñ patri dicitur appropriari vnitas:eternitas:rō principiādi:⁊ oipotētia. Hec aūt quattuor dicuntur appropriari patri:non q̄ fiant ꝓprie:cū omnibus plonis sint cōmunia.sed q̄ ducūt in cognitionem plone patris;que est origo personaꝝ in trinitate:non habens principiū sed principians aliā te:non habens principiū sed principians aliā te:non habens principiū sed principians aliā te

tum deum equalem sibi.vel creaturam infinitam actu. Quia sicut dicit Anselmus. qđlibet inconueniens etiam minimum est impossibile apud deum.

¶ De appropriatio filij. Sectio.v.

Filio appropriatur veritas: species: ratio exemplandi.ꝛ omnis scientia.

Hec aūt quattuor dicunt appropriari filio.nō qr fiāt ppria: cū trib⁹ psonis sint cōmunia.sed qr ducunt in cognitionez filij p sone que est a patre.vt verbum qđ est patri equale.ꝛ ideo sūme placēs:in quo oīa pulcra ꝛ disposita exemplant:ꝛ quo tangz primo ꝛ summo exemplari fluit omne scire. Cognoscit autem deus sapiā simplicē oīa bona ꝛ mala:preterita:presentia ꝛ futura:actualia:ꝛ possibilia incomprehensibilia a nobis ꝛ infinita. Ita tn qz in se nullo modo diuersificatur.licz diuersa vocabula sortiatur. Nam inquantuz ipsa sapientia dei est cognoscitiua omniū possibiliū dicitur scia siue cognitio. Inquātuz est cognoscitiua oiuz q̄ siūt in vniuerso dicitur visio. Inquantum est cognoscitiua oiuz que bñ fiunt dr approbatio. Inquantum est cognoscitiua omnium que futura sunt:dr pscientia siue prenisio. Inquantum est cognoscitiua eorum que ab ipso deo fienda sunt dr dispositio. Inquantum eoz q̄ pinanda sunt dr predestinatio. Inquantum eoz q̄ dānanda sunt dr reprobatio. Possunt aūt ad tria reduci vocabula ista septem.s.ad noticiā sue plicio cognitionis.qua cognoscit deus bona ꝛ mala que sunt:fuerūt:ꝛ futura sūt. ꝛ que possunt esse:ꝛ nunqz erunt. Ad noticiaz visionis qua cognoscit deus oīa bona ꝛ mala que sunt:fuerunt ꝛ futura sunt. Ad noticiam approbationis qua cognoscit deus que sunt: fuerunt:ꝛ futura sunt tantum bona.

¶ De appropriatio spiritussancti.

Sectio vi.

Spiritusctō appropriatur bonitas: vsus:ratio finiendi:ꝛ voluntas:siue beniuolentia. Hec aūt quattuor appropriant spūsancto:nō qr fiant ppria: cum tribus personis sint cōmunia.sed qr ducūt in cognitionez persone spūssancti:que est a pre ꝛ filio: vt amor ꝛ donum summe proficuū ꝛ cōmunicatiuū.omnis nr̄i desiderij finitiuz. ad qđ bonū tangz ad finē summū tēdit omne velle rationabiliter ordinatū ꝛ indinatz.

Est aūt voluntas dei sic recta qr nullo mō potest obliquari. Sic efficax qr nullo modo potest retardari. Sic vnica qr tamen quinqz signis habet significari.que hoc versiculo cōtinentur. Imperat ꝛ prohibet:permittit consultit implet. Dicitur autem voluntas dei ratione regulata prouidētia:qua omnia que in vniuerso fiunt irreprehensibiliter gubernantur. etsi nihil pcipiat:prohibeat:ꝛ cōsiliat nisi recte.nihil agit nisi bene.nihil permittit fieri nisi iuste. Cum autem voluntas dei sit rectissima:nullus potest esse rectus nisi conformetur ei.ꝛ nemo potest ei conformari nisi sibi signis aliquib⁹ innotescat: tangz regula rectitudinis prosequende. Est autem duplex rectitudo.quedam necessitatis:que consistit in faciendo bonum ad quod est preceptū ꝛ in declinando malum:propter quod est prohibitio. Quedā est perfectionis in superogando vltra debitum.ad quod est constitutz. Est etiam voluntas dei efficacissima:ita qr nullus potest aliquid efficere nisi ipsa coefficiente.ꝛ sic est implctio in signum voluntatis efficientis: Item nullus potest deficere vel peccare nisi ipsa iuste ꝛ merito deserente:ꝛ sic est permissio vt signuz voluntatis diuine iustitie deserentis.

¶ De quattuor simul creatis:ꝛ de mēsuris durabilium. Sectio vij.

Ostqz vidimus de bono increato qđ est deus:videdū est de bono creato quod est mūdus. ¶ Circa productionem autem mūdialis machine habemus primo explicare creature summitatem. Et sic dicit Beda:qr quattuor fuerunt primo creata.que dicuntur esse coeua vl fuisse scilicet natura angelica:ceelum empyreū.materia quattuor elementorum:ꝛ temp⁹. Quorum sufficientia sic accipitur. Primo debuerunt creari aliqua prima in quolibet genere creature.s.respectu creaturarum spiritualiū ꝛ corporalium actuarum:ꝛ corporaliū passiuarum:ꝛ etiam respectu mensurarum. Respectu spectu creaturarum spiritualium: primo creata est natura angelica.respectu creaturarum corporalium actuarum est primo creatus celum empyreum.de quo dicit Damascē. qr est continentia omnium corporalium ꝛ spiritualium creaturarū. Respectu creaturaruz corporaliuz passiuarū primo creata est materia quattuor elementorum. Respectu mēsuria quattuor elementorum. Respectu mēsurarum primo creatū est tempus. quod generaliter accipitur pro mensura cuiuslibet durationis habentis initium:siue finez habeat siue non. Ad cui⁹ rei noticiā sciendū:qr tres sunt mensurabiliū siue durabilium mensure principales.s.eternitas:euiternitas:ꝛ temp⁹ proprie dictū. Eternitas est diuinaz persona rum duratio.que non habet principiū neqz finem. De qua dicit Boecius qr est interminabilis vite tota simul ꝛ pfecta possessio. Euiternitas est mensura eorum que habent principium sed non finē.sicut sunt angeli:anime:celestis natura:ꝛ materia quattuor elementorum. Hec mensura aliquando dicitur eum:aliqñ eternitas creata. Sed qr eternitas proprie dr de diuinis:eum vero aliquādo pro tpe inuenitur.ideo ex his duob⁹ euiternitas nominatur. Tempus autez proprie dictum est mensura eorum que habent principium atqz finez.sicut sunt generabilia atqz corruptibilia.que ꝑm motum primi mobilis variantur vsqz ad completionem numeri quattuor elementorum. Quarta vero differentia non potest esse que careat principio habens finem.

¶ De veritate exprimenda cum exclusione erroꝛis circa productionem mundi.

Sectio viij.

Secundo habemus erroꝛē extingere:ꝛ exprimere veritatez. Propter quod tenendū est qr̄ vniuersitas machine mundialis est ꝓducta in esse ex tēpore.in quo excludit erroꝛ ponentium mundū eternum. Ex nihilo in quo excluditur erroꝛ manicheorum ponentiū pluralitatē ꝑncipioꝝ. Solo ꝛ summo:in quo excluditur erroꝛ ponentiū deum produxisse inferioꝛes creaturas ꝑ ministeriū intelligētiarū. In certo pondere numero ꝛ mensura.in quo ostēditur qr creatura est effectus trinitatis creantis sub triplici genere causalitatis.s.efficientis:rōne cuius est in creatura vnitas:modus ꝛ mensura.exemplaris:ratione cui⁹ est i creatura veritas:species ꝛ numerus.finalis:ratione cuius in creatura est bonitas: ordo:ꝛ pondus. Omnis quippe creatura ꝓstituit in esse ab efficiente.formatur ad exēplar.ordinatur ad finē.ac per hoc est vna:vera ꝛ bona:modificata speciosa.ꝛ ordinata.mensurata:discreta ꝛ ponderata. Vnde etiam vocabulis predictus ternari⁹ nominat ab Augustino in libro de fide ꝛ spiritu. Dicit essentia species ꝛ visus. Ad dionysio.armonia: species ꝛ cōmensuratio. Item ab eodem.substātia:virtus ꝛ operatio. Ex vna ergo pte cadunt vnitas:modus:essentia:substantia : mensura:ꝛ cōmensuratio. Ex vna veritas:numerus:species:virtus:ꝛ armonia. Ex vna bonitas.ordo:vsus:pondus:ꝛ operatio. Ex primo autem ternario nota:qr vnum non dat ens cōmutabile cōnumerabile:ꝛ hoc propter indiuisionem sui in se.vez nominat ens cognoscibile:ꝛ hoc habet p indiuisionē sui a ppria specie.bonuz nominat ens cōmunicabile.ꝛ hoc habet per indiuisiones sui a propria opatōe.

¶ De triplici differentia creature.

Sectio ix.

Tertio circa productionez mūdi habemus attendere creature trisonmtatem. Produxit enī deus trinus ꝛ vnus differentiā triplicē creature. Nā pduxit creaturaz pure corporalē. vt est mūdialis machina. creaturam pure spūalez:vt est na-

tura angelica.creaturam ex vtraq; compositam:vt est natura hūana. Sic eni decuit deū producere varia ⁊ diuersa: vt multiplicitas creature faceret ad perfectionez vniuersi.q̄ consistit in amplitudine ambitus:in sufficiētia ordinis:⁊ influentia bonitatis. ex quibus etiā diuina potentia:sapientia : ⁊ bonitas innotescit. Decuit nanq; deum sic res producere vt essent ad manifestationē sue potentie. que quidem apparuit in ꝓductione creaturarū sūme distātiū ⁊ earūdem ꝓiunctione : vt patet in natura humana:in q̄ corporeū ⁊ in corporeū vniunt. Itē decuit deū sic res producere:vt essent in manifestatione; sue sapiētie.que maxime ex perfectione ordinis declaratur.q quidem ordo necessario tria regrit. scz infimum:medium ⁊ supremū. Infimū fuit natura corporalis.supremuz natura spūalis. mediuz natura composita ex vtraq;. Itē decuit deum sic res producere vt essent in manifestationē sue bonitatis ⁊ beniuolētie. que maxime consistit in diffusiōe ⁊ cōmunicatione in alterum. Si ergo diuina bonitas communicauit actum nobilissimū:qui est viuere ⁊ intelligere:vt non tm̄ haberet alij potentiam viuendi ⁊ intelligendi.sed etiam potentiam se cōmunicandi alij.quod factum est in homine:in quo spiritualis vita ⁊ intellectiua ꝓficit corporalem.

¶ De productione machine mundialis.

Sectio x.

D Ehis tribus differentijs videndus est per ordinem. Et primo de natura pure corporali.cuiusmodi est machina mundialis:que sex diebus fuit in esse producta.ita q̄ i principio ante oēm diē creauit deus celū ⁊ terrā. Prima die formata est lux.secunda factum est firmamentum in medio aquaz.tertia die separate sunt aque a terra:⁊ congregate in vnum locum.quarta die ornatū ē celū luminaribꝰ.quinta die aer ⁊ aqua ornati sunt piscibus ⁊ auibꝰ.sexta die ornata est terra animalibus ⁊ hoibꝰ.septima die requieuit deus a nouarū specierū ꝓductiōe. qm̄ oia fecerat. vel in simili:sicut illa que ꝓ pagant. vel in rōne seminali:sicut illa q̄ aliis modis introducuntur in esse. Et sic colligitur ex predictis q̄ triplex fuit operatio diuina in mundi machina producēda.s.creatio:diuisio:⁊ adornatio. Prīa operatio appropriatur patri.secunda filio. tertia spiritui sancto. Creatio fuit ex nihilo:ideo fuit in principio ante omnem diem tamq̄ rerum omniū ⁊ tēporum fundamentū. Distinctio vero corporum mundanoz fuit modo triplici.iō per triduum fuit facta.ita q̄ prima die fuit facta distinctio nature luminose a perspicua ⁊ opaca: cum lux a tenebris est distincta. Secunda die est facta distinctio nature perspicue a perspicua:cum aque inferiores a superioribꝰ sūt diuise. Tertia die facta est distinctio nature perspicue ab opaca.cum diuise sunt aque a terra. Ornatus aūt qui distinctioni corporuz correspondet est etiam in triduo consūmatus. Ita q̄ ornatus nature luminose est sacer⁹. q̄rta die:in formatione stellarum ⁊ solis ⁊ lune. Ornatus nature perspicue factus est.quinta die in qua facti sunt pisces ⁊ aues in aque ⁊ aeris ornamentum. Sexta die est factus ornatus nature opace quādo facte sunt bestie de terra.facta sunt reptilia. facta est humana natura ad consūmationem omniū predictoz.

¶ De consistentia machine corporalis.

Sectio xi

C Onsistit autez tota natura corporea maxime in duobus.s. in natura elementari ⁊ celesti. Celestis distinguitur in tres celos principales.s. empyreum: crystallinum ⁊ firmamentum. In firmamēto autem q̄ est celum continentur septez orbes septem planetarum.qui sunt : saturnus: iuppiter:maros sol:venus:mercurius:⁊ luna. Natura vero elementaris distinguit in q̄tuor: spheras.s.ignis:aeris:aque ⁊ terre. Et sic procedēdo a summo celi cardine vsq; ad centrum terre occurrunt nobis decez orbes celestes:⁊ q̄tuor sphere elemētares. ex q⁹ tota mundi sensibilis machina integrat. ita

q̄ celestia influunt in terrestria ⁊ elementaria quantum ad distinctiua significationem tēporū:dierū:mensiū:⁊ annoꝝ: dicente scriptura. Sint in signa ⁊ tempora dies ⁊ annos. Influunt etiam quantū ad effectuaz ꝓductionem rerū generabiliū ⁊ corruptibilium ⁊ corporum humanoz. Sic tamē sunt in signa temporū:rerū ⁊ operationum:per lucem:calorem:motū ⁊ virtutē. vt non sint certa signa contingentiū futuroꝝ. nec influant super liberū arbitriū per vim constellationū quā dixerūt aliqui fatum esse. Et sic colligitur ex predictis q̄ deus ordinate,ꝛres condidit quantū ad tempus. ordinate disposuit quantum ad situm : ordinate gubernat quantum ad influentiam. In scriptura sacra ordinate narrat quantum ad doctrine sacre sufficientiam: que in principio sui insinuat naturam luminosam nomine celi:naturam opacam nomine terre:naturam perspicuaz nomine aque. Insinuat ⁊ beatissimam trinitatem:patrem in nomine dei creantis.filiuz in nomine principij.spiritūsanctum in nomine spiritus dei. Insinuat etiam nobis appropriata trium personarum.scilicet omnipotētiam patris in producendo ; omniscientiam filij in distinguendo:beniuolentiam spūssancti in influendo.

¶ De sufficientia celorum.

Sectio xij.

E natura celesti spēaliter est videndum. Celum quidē sm̄ cōmunem acceptiōem nominat naturam perspicuam contentiuam. Scōm vero ꝓpriam acceptiōnem nominat naturam pspicuā consentiuā multi contrarietati subiectam. Secundum primam acceptiōem:septem celi a Rabano distinguūtur.scilicz celum aereū:etherem. olimpū:igneū:sydereū:aqueum:empyreum. Quoz sufficientia sic sumitur. Celi enim natura perspicua ⁊ contentiua:aut est dativa luminis:aut receptiua. Si est dativa:aut est vniformis non mota.⁊ sic est celum empyreuz.aut est multiformis ⁊ mota. ⁊ sic est sydereum.aut est vniformis ⁊ mota: ⁊ sic est crystallinum. quarta differentia non habetur:scilicz multiformis ⁊ non mota. Si autem natura perspicua est luminis receptiua:aut est receptiua separabiliter:aut inseparabiliter. Si inseparabiliter:aut sm̄ ſupiorīs superficiei circulum:⁊ sic est olympum: quod monti appropinquat olympo. Si vero separabiliter:aut sm̄ superiorē partem.⁊ sic est ethereum. aut sm̄ inferiorem:⁊ sic est aereū. Si aūt dicat celum natura perspicua contentiua nulli contraria. sic a quibusdam octo orbes distinguūtur.s.septem planetarū cum octaua sphera. A quibusdam amplius eruditis nouē. Ab alijs vero vlteriꝰ illustratis decē. Horū aūt sufficientia sic potest accipi. Distinctio enim celorū:aut est ꝓ primam diuersitatem formarū.aut est per dispositiones motuū ⁊ luminariū contentoz. Si per diuersitatē formarū.sic distinguūtur tres celi. Aut enim in celo viget natura perfecte luminositatj.⁊ sic est habile ad statum glorie ⁊ quietum:sic est empyreū. aut viget in eo natura perfecte perspicuitatis ⁊ effective frigiditatis.⁊ sic est aqueū siue crystallinum. qō facit ad ꝓseruationē rez corruptibiliū:ideo est habile ad motū. aut viget in eo natura ꝓfecte perspicuitatis simul ⁊ luminositatis et effectiue caliditatis.⁊ sic est sydereū:qō facit ad transmutationē inferioz. ideo est multiforme habile ad motū. Si vero celi penes contenta luminaria distinguuntur.sic est orbiū distinctio attendēda. Aut enim orbis cōtinet sydera multitudinē:⁊ sic est celum sydereum siue stellatū. Aut continet vnitatez. ⁊ sic septem planete septē orbibus sunt distincti. quibus regitur vniuersitas temporuz dierum septenario dispensata.

¶ De quattuor attributis angelis cum conditione sui.

Sectio xiij.

E natura pure spūali cuiusmodi est angelica:scz per ordinē sunt videnda.scz conditio angelorū omniū.peccatio malignoz demonum confirmatio

beato:tum spirituū. diffinitio aliquoz nominū ꝓmunū:nō oium. diuisio hierarchiaruz diuersoz statuū. custoditio cōmissoz hominum. ¶ De conditōe supnoz spirituū est tenendū:q angelis a primordio siue conditōis sunt quattuor attributa.scz simplicitas essentie.distinctio personalis ꝓpter rationez naturaliter insistam.memoria:intelligētia ⁊ voluntas.⁊ libertas arbitrij ad eligendum bonum:⁊ respuendum malū. Hec autem quattuor principalia attributa alia quattuor comitantur.scilicet virtuositas in operando:officiositas in ministrando.perspicacitas in cognoscendo:⁊ immutabilitas in eligendo.immutabilitas inquā post electionem siue i bono siue in malo. Substantia quippe spiritualis ⁊ incorporea simplex ⁊ omni careno diuisione quantitatis:cuiusmodi est natura angelica:hocipso q est simplex est virtuosa i operando.hocipo q est virtuosa ⁊ personaliter discreta competit ei distinctio officij in ministrando.hocipo q est simplex ⁊ virtuosa cōpetit ei perspicacitas in discernendo.hocipo q est perspicax ⁊ simplex ⁊ habens intellectum deiformē habet post electionem stabilitatem in electo siue bonum fuerit siue malum. ¶ Sufficientia horum quattuor sic accipitur. Angelus potest considerari quadrupliciter.scz in se:⁊ sic est essentie simplicitas. ad alterum angelum:⁊ sic est distinctio personalis.ad deum:⁊ sic est memoria intelligentia ⁊ voluntas:in quibus consistit ratio imaginis ad ea que eius regimini sunt subiecta. ⁊ sic est libertas liberi arbitrij.

¶ De ꝓuaricatōe spirituū malignoz.

Sectio xiiij.

Dequitur de ꝓuaricatione damnatoz spirituū est tenendum:q lucifer primus inter angelos:plumens de bono ꝓnato:appetijt priuatā excellentiā:volēs alijs superferri.ideo cū oibus adherentibus sibi pdidit locū simmū.s.celū empyreum:descēdens in locū imū.s.caliginosum aerē vel infernū. Cecidit autē in culpā per liberū arbitriū.lapsus ño in penā p diuinū iudicium. Cadēs aūt factus est immutabilis post ruinā. Ideo statim fuit obstinatus in malo:excecatus a vero:deordinatus in operatione:infirmatus in virtute. Voluntas diaboli obstinata habz deformitatē in qua est ꝓtimatio.natura variatio.decisio siue minoratio rationis prime maculeq cuius adhesione nullatenus separatur. Habet ꝓnitatē in qua est continuatio q̄tum ad actū peccādi.nā interuenit variatio quantū ad genus peccati. Ratio vero in diabolo est excecata. Predicit aliq̄s futura:qđ dicit Aug⁹ fieri quattuor modis.scilicet sensuo vel ingenij acrimonia:longa tēporum experientia.dolosa cautela:q proponit aliqri facere que predicit.aliena doctrina cū ab angelis aliquid didicit iusto dei iudicio p mittente. Mysterialis diaboli operatio est hominibus interdicta.tum ꝓpter pctm̄ infidelitatis ne attribuatur diabolo qđ est dei.tū ꝓpter peccatuz idolatrie. quia deliderat diabolus aliquid sibi imolari.tū propter peccatum inobedientie.quia voluntariū cōmertiū cum diabolo p̄cisō tam a deo q̄z ab ecclesia ꝓhibetur. Virtus diaboli peccati merito coartata.quādo permittitur vertitur ad miracula facienda ꝓpter transmutatiōes repentinas circa corpeas creaturas. Possunt discerni diaboli miracula a miraculis deiverijs quattuor modis.scilicet ex parte ꝓncipalis agentis. Nam in miraculis dei operatur virtus potentie infinite.in miraculis diaboli virtus creature. Ex parte ministri:q miracula dei fiunt per publicā iusticiam.scilicet p fidem iustificantem que publice predicatur. vel signa publice iustitie: vt in peccatoribus qui per fidem aliq̄s fiunt miracula operati. Miracula diaboli fiunt per primatos cōtractus ⁊ arcana quedam.q sic inuentores artio magice cum demonibus pepigerunt. Ex parte finis:quia miracula dei fiunt ad hominum vtilitatem ⁊ dei gloriam. Miracula dēmonū ⁊ magoz̄ ad deceptionem ⁊ fraudē. Ex parte facti.quia miracula dei sunt excellentia.vt suscitare mortuos:illuminare cecos ⁊ similia. Miracula diaboli sunt vilia: vt facere muscas:bufones ⁊ serpentes.

¶ De ꝓfirmatione spirituū bonoz.

Sectio xv.

Dequitur videre de ꝓfirmatione spirituū beatoz.de quibus tenendum est q̄ alijs apostatātibus:ipsi immobiliter dño adheserunt.ita q̄ alijs per maliciam irreuocabiliter obstinatis:ipsi sunt per gratiā ⁊ gloriam in voluntate perfecte confirmati. Simul enim tēpore nō natura gratiam ⁊ gloriam ꝓuersionis ⁊ adhesionis ad deum merito perceperūt.ratione cuius fuerunt quantū ad voluntatē stabiles ⁊ felices. In ratione sunt pfecte illuminati ꝺm cognitionem matutinam ⁊ vespertinam. Lux q̄ pe diuina angelū illuminans ad cognitionez dei angelum facit lucē. Cognitio autem dei in se dicitur dies.quia pure est lux tanq̄z cognitio ⁊ ratio cognoscendi. Lux autem angelica diuinitus illustrata habet cognoscere creaturam.que respectu dei tenebra reputatur. ideo eius cognitio dicitur vespertina. ꝓout cognoscitur in seipa.dicitur matutina,put ex illa cognitione ꝓsurgit mens angelica in laudem dei.cognitionem illam referens ad cognitionem quam habet in verbo ⁊ virtute. In virtute sunt perfecte fortificati.siue i operando:siue in exequendo.⁊ hoc siue assumpto corpore:siue etiam nō assumpto corpore. In operatione sunt perfecte ordinati siue ꝓtemplatiua siue administratiua. Duplex ē enim vis angelica.contemplatiua qua contemplant deum:⁊ negociatiua sine administratiua:qua negociant circa salutem hominū. Nō possunt aūt deordinari ascendendo ad contemplationē dei.nec descendendo in administrando homini.q: quocūq̄z mittunt semp currūt ⁊ militāt intra deū.

¶ De diffinitionib⁹ angeli:ordinis:⁊ hierarchie.

Sectio xvi.

Deqū videre de diffinitiōibus triū vocabuloz que faciunt ad noticiaz angelorum:que sunt angelus:ordo:hierarchia. Ex multis nempe angelis ordo constitur git. Ex pluribus ordinibus saltem tribus cōstituitur angelica hierarchia. Angelus diffinitur a Damasceno sic. Angelus est substantia intellectualis semper mobilis. arbitrio liberarinco:porea:deo ministrans:ꝺm gratiā non naturam imortalitatem suscipiens. Ordo sic diffinitur a Gregorio. Est multitudo celestium spirituū qui inter se in aliquo munere gratie similantur.sicut ⁊ in naturalium datorum munere conueniunt. Triplex autē inuenitur diffinitio hierarchie:ꝺz q̄ triplex est differentia hierarchie. scilicet diuina:angelica ⁊ ecclesiastica. Diuina sic diffinitur a Dionysio. Hierarchia est diuina pulcritudo vt simpla:vt optima:vt ꝓsūmatiua. Angelica sic diffinitur ab eodem. Hierarchia ē ordo diuinus:scientia ⁊ actio:deiforme quātum possibile est similans.⁊ ad iuditas ei diuinitus illuminationes:ꝓportionaliter in dei similitudinem ascendens. Ecclesiastica magistraliter sic diffinitur. Hierarchia est rerum sacrarum ⁊ rationabilium ordinata potestas:debitum in subditis obtinens principatum. Hec autem diffinitio potest etiam conuenire angelice hierarchie. A danas.diffinitur angelus quantū ad substātiā:cū dicit Angelus est substātia incorpea. Quātū ad virtutē:cū dicit intellectualis.semp mobilis. arbitrio libera. Ubi tangit triplex virtus angelica.s.cognitiua:cū dicit intellectualis.operatiua:cū dicit semp mobilis.q: infatigabiliter operat:imperatiua:cū dicit arbitrio libera. Spatio tangit cū dz.deo fruens. Duratio cū dicit:gratia nō natura imortalitatez suscipiens. Ordo notificat quantū ad fundamentū:cum dicit.ordo est celestium spūum multitudo.⁊ quantum ad complementū:cuz dicit.qui inter se in aliquo munere gr̄e similant.⁊ quantū ad dispositōem:que inter hec medium tenet locum.cum dicit.sicut in naturalium donoz participatione ꝓuenit. Diffinitio angelice hierarchie notificat ipsam

egredientem a deo per modū imaginis: cuz dicit. hierarchia est ordo diuinꝰ scia ⁊ actio. vt ordo id est ordinata potestas respondeat patri. scientia filio actio spūi sancto: ꝑm memoriā: intelligētiam: ⁊ voluntatē. Secundo describit: vt egrediens per modū similitudinis. cū dicit: deiforme quantū possibile est similans: quantū ad habitū. ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminatōes: ꝓportionabilit in dei similitudiné ascendēs quantū ad actum. In diffinitione hierarchie increate ostendit eē vnitas in trinitate: cū dicit: diuina pulchritudo. Pulchritudo enim ex pluralitate ⁊ eqlitate constat. Ut aūt ostendat q pluralitas ñ preiudicat vnitati: dicit vt simpla. q vnitas pluralitati: dicit vt optima. q vnitas spectat ad perfectionē pluralitatis ⁊ econuerso: subiungitur vt cōsummatiua.

¶ De triplici diuisione hierarchie.

Sectio xvij.

Equitur videre de tribus diuisiōibus hierarchie. Prima hec é. Hierarchiaꝝ: alia supercelestis .i. diuina. alia celestis. i. angelica. alia subcelestis. i. ecclesiastica vel humana. O missa ecclesiastica et diuina subdiuidit diuisione secūda angelica hierarchia: i supremā: mediā: ⁊ infimā. siue per alia vocabula: in epiphaniā: hyperphaniam: ⁊ hypophaniā. Epiphania est in calescentis actōis incendio altioris intellectus fastigio iudiciiqz libera resultatio distributa. Hyperphania é diuina illuminatio sui participo interscalāri reuerentia insigniēs: visu edocens diffandi: arcensqz contrarium. Hypophania est diuinū participiū legibus nature occurrens: arcana reserans ꝓ capacitate discreta. Tertia diuisio est hec. In suprema hierarchia que dicitur epiphania sunt seraphin. cherubi: ⁊ throni. In media siue hyperphania sunt dñationes virtutes: ⁊ potestates. In infima siue hypophania sunt principatus: angeli ⁊ archangeli. ¶ Agūtur quidem ⁊ agunt angeli ꝑm ordiné hierarchicuz in eis initiatū ꝑ naturā: consummatū ꝑ gloriam. que in eis stabiliuit liberi arbitrij vertibilitatē. illustrauit perspicacitatē. roborauit virtuositatē. ⁊ ordinauit officiositatē. Perspicacitas rationis in cōtēplando: aut respicit bonitatē desiderādam. sic sunt seraphin. aut veritatem intelligendā: sic sunt cherubi. aut maiestatem venerandā: sic sunt throni. Ad thonos spectat reuerentia. ad cherubin sapientia. ad seraphin benivolentia. Ad perfectam virtuositatem spectat virtus impatiua que est in dñationibus. virtus executiua: que est in virtutibus. virtus expeditiua: que est in potestatibus: quaꝝ est arcere ꝓ trarias potestates. Ad perfectam officiositatem spectat regere: quod faciunt principatus. dirigere: qō faciunt archangeli. reuelare qō faciūt angeli.

¶ De custodia hominum per angelos.

Sectio xviij.

Am sexto ⁊ vltimo circa naturam angelicam: de custodia hoium siue regimini cōmissoꝝ est videndum. Ad cuius noticiam est notādū: q angeli habent ab hominibus defectū quadruplicem reuelare. scilicet: ꝓsonitatem ad malum: difficultatem ad bonū. longinquitatem a domino ⁊ tepiditatē a mente. Ad que quattuor: designanda. quattuor: nomina angelorum ⁊ nō plura sunt in scriptura hominibus reuelata. scilicet Raphael: qui interpretatur medicina dei siue sanans dominus. hic est missus curare throbiam a cecitate oculorum. ⁊ sarā ab improperio de'occisiōe viroum. Et hoc contra duo que ex originali contraximus: que sunt ignorantia rerum agendarum. ⁊ cōcupiscentia noxiarum. per que duo reddimur ad malum labiles. Item Grabriel: qui interpretatur fortitudo dei. qua fortificamur ⁊ confortamur ad obseruantiam preceptoꝝ dei: ⁊ ad impletionem consilioꝝ. nam. In signū primi missus est annunciare ortum ꝓcursoris de coniugato. In signuz secundi: missus est annunciare ortum saluatoris de virgine. Per iohannis exemplum reddimur fortes ad expugnandū malū. per christi beneficiū ⁊ exemplum reddimur dispositi ⁊ faciles ad bonum. Item michael qui interpretatur quis vt deus: qui dicitur alias in celo dño pugnare. ꝓpter quas de manu diaboli eruendas cōmisit plium cū draconē. Huius duas solēnitates solēniter celebramus .s. apparitionis et dedicationis. In signum q ipse ꝓ nobis é dum viuimus in hoc seculo: ⁊ dū educimur de exilio. Item Uriel qui interpretatur lucens deo siue apparens deo: vel ignis dei aut incendium dei. que duplex interpretatio inuit q per eius ministeriū illustramur in veritate: ⁊ inflammamur in charitate. Mittuntur enim angeli ad i luminandum nostrū intellectum ⁊ inflāmandū nostrū affectū. etsi nō effectiue: saltē dispositiue. De hoc nota vide legitur in tertio Esdre. q missus est iste angelus ad consolatōem populi dei qui ab alienigenis ꝑmebat. Habent etiā angeli circa hoiem actū triplicem frequentare. s. purgare: illuminare: ꝑficere: Primus actus ordinatur ad amotōem impedimētoꝝ. scōs ad cognitōem veroꝝ. tertius ad dilectionem bonoꝝ. ¶ Habent tertio in hoibus effectū duplicē ꝑcreare. Unū scz respectu boni: vel ꝓseruandi: vel acquirendi: vel augmentādi. Aliū respectu mali: vel deserendi: vel vitandi: vel minuendi. ¶ Habent nihilominus omnes ꝓpter misteriū humani generis militare. Quidā enim mittunt ad nos missiōe exteriori. i. quidam mittunt ad angelos ꝓpter nos missione interiori. sicut illa superna agmina que ꝑeminent. que visum exteriorio officij nunqz habent. tamen ad nos vel ꝓpter nos mittuntur. ꝑm q dicit apostolus q omnes sunt administratorij spūs in ministerium missi ꝓpter eos qui hereditatem capiunt salutis. ¶ Habēt quoqz angeli ad custodiā hoium deputati ab infusione aie vsqz ad egressionem de corpe conatū diaboli cōtra hoiem refrenare. Unde dicit bñs Hierony. Magna est dignitas animaꝝ: vt vnaqueqz habeat ab ortu natiuitatis sue in custodiam angelum delegatū. Et beatus Gregorius dicit q vnusquisqz habet vnū bonū angelū sibi ad custodiam: ⁊ vnū malū ad exercitium deputatum.

¶ De diffinitōib⁹ aie. Sectio xix.

Estat videre de tertia differentia creature: que composita est ex spiritali ⁊ corpali. cuius modi é humana. Ei primo quantū ad aiam. scō quantuz ad corpus. tertio quantū ad coniunctū. De anima humana duo sunt ꝓncipaliter videnda scilicet diffinitio: ⁊ potētiaꝝ diuisio. Anima septem diffinitionibus diffinit. Prima é in libro de motu cordis. Aia est substātia incorporea intellectualis illuminationū que sunt a prima ⁊ vltima relatione perceptiua. Secūda est Remigij. Anima est substantia incorporea regens corpus. Tertia est Aristotelis in libro de anima. Aia est actus primus corporis organici physici potentia vitā habentis. Quarta est Augustini. Aia est similitudo omniū. Quinta est similiter Augusti. Aia est substantia quedā rōnis particeps regendo corpi accōmodata. Sexta sumit ex Bencii. Anima est deiforme spiraculū vite. Septima est Senece. Aia est spūs intellectualis i se ⁊ in corpore ad beatitudinem ordinatus. ¶ Per primā diffinitionē notificat aia rationalis: put est spūs. p scōam ⁊ tertiā. put est anima. Copulat enim aia ⁊ vnit corpori vt motor mobili. ⁊ sic est scōa. ⁊ vt pfectio pfectibili. ⁊ sic est tertia. Per alias .v. quatuor que sequunt diffinit vt anima ⁊ spūs. ita q quarta est per compatōem ad creaturas generaliter. quinta p compatōem ad corpus qō perficit. sexta p compatōem ad deuz tanqz ad suā causam efficientē. septima per cōparationem ad deū vt finē vltimū. citra quē nō potest rōnalis quietari.

¶ De diuisiōne potentiarū aie ꝑm nrg'os in quinqz mēbra. Sectio xx.

Equitur videre diuisionē potētiarū anime. Ad quaz noticiā habendam quadruplex est diuisio per cur

renda. Una diuisio ſm magiſtros é in quiq; mébra.ſ.in ſenſualitatẽ:ſenſum:imaginationem:rõnem:ꝛ intellectũ. Senſualitas ꝛ magiſtros eſt illa potentia que ſenſificat corpus: ꝛ mouet ꝛ appetit ea que ſunt delectabilia corpori:ꝛ refugit nociua. Senſus eſt illa vis anime qua hõ cognoſcit res corporales p̃ſentes. Imaginatio eſt illa vis anime que ĩtuetur res corpales abſentes. Ratio eſt illa vis anime qua aĩa inter bonũ ꝛ malũ. inter verꝛ falſum diſcernit infra ſe. Intellectus é illa vis anime qua aĩa appꝛehendit res immateriales ꝛ itelligibiles:vt aĩam angelũ ꝛ deũ. ¶ Horum quinq; mébroꝝ ſufficientia ſic poteſt ſumi. Anima eſt quaſi duo ſicut dicit Aug⁹. Eſt anima ꝛ ſpũs. Anima:inquãtuꝫ corpus perficit ꝛ viuificat. ſpũs inquantum ſine corpore conſideratur:ꝛ ſepata pdurat.

Scõm vero q̃ eſt aĩa comparat ad corpus ꝛ corpus ad aĩam. ꝛ ſic congruit aĩa corpori ꝛ aptat ei vt influat ei vitã ꝛ ſenſum. Et hec potentia anime dicitur ſenſualitas. Cõgruit etiã corpus anime ꝛ aptat ei vt p̃ corpus pficiat quantũ ad vitã inferioꝛẽ. Et hec potentia dicit ſenſus. Senſus aũt eſt duplex. ſcilicꝫ interior: qui dicit imaginatio:ꝛ exterior qui cõmuniter dicit ſenſus:vt viſus qui fit p oculum. ꝛ auditus per aurem:ꝛ ſic de alijs. Ipſa vero aĩa inquantũ ſpũs:dicitur duplicem hꝫ aſpectũ. Unũ reſpectu inferioꝝ:ꝛ vnũ reſpectu ſupioꝝ. ꝛ q̃ dicit Aug. q̃ aĩa duas habet partes.ſ.vnam ad ſupioꝛa reſpicientẽ ꝛ aliam ad inferioꝛa. Inferioꝛẽ magiſtri appellant rõnem.ſuperioꝛẽ vero intellectũ.

¶ De diuiſione potentiaꝝ ſm naturales i tria mébra. Sectio xxi.

Ecunda vero diuiſio ſm naturales eſt in tria mébra. Scõm enĩq; q̃ aĩa cõparatur ad actus:tres ſunt anime potentie ad actũ triplicẽ ordinate. Tres quidem ſunt actus aĩe p̃imi.ſ.vegetare:ſentire: ꝛ ratiocinari. Et ſm hoc diſtinguit triplex anime potẽtia.ſ.vegetabilis:ſenſibilis:ꝛ rationalis. Nota tñ q̃ vegetabilis eſt anima i plantis. Senſibilis eſt aĩa in bruttis. Rõnal eſt anima in hoib⁹. In hoĩe aũt nõ ſunt tres aĩe:ſed tres potẽtie ſunt vicende in vna aĩa. Vegetabilis appetit eſſe. ſenſibilis bene eẽ: rõnalis optime eſſe. Vegetabilis ſubdiuidit in generatiuã ꝛ nutritiuã. Generatiua eſt ad conſeruationem eſſe vniuerſalis. ſcilicet ſpeciei. Nutritiua eſt ad ꝑſeruationem eſſe ſingularis.ſ.indiuidui. Nutritiue duplex é actꝰ ſcilicet nutrire:ꝛ iſte actus ſemp eſt neceſſarius. augmentare:ꝛ iſte ſoliꝰ eſt neceſſarius vſq; ad rei cõplectõem. Unde nutriunt ſem per aĩalia nõ aũt ſemp augmẽtant. Vis ſenſibilis diuiditur in ap̃hendẽſiuã ꝛ motiuam. Ap̃hendẽſiua diuidit in ſenſum particularẽ ꝛ ſenſum cõmunẽ. ſiue in ſenſum exteriorem ꝛ interiorem. Senſus particularis ſiue exterior diuiꝫ in quinq; ſenſus. ſcz viſum auditum:guſtum:odoratum ꝛ tactum. ¶ Circa iſtos quinq; ſenſus tria neceſſario requirũtur.ſ.bonitas oꝛgani:diſpoſitio medij:ꝛ p̃ſentia obiecti. Organum viſus ſunt pupille oculorum. organũ odoratus ſunt nares. organum auditus ſunt aures. organum guſtus lingua ꝛ palatum:organũ tactus ſunt nerui totius corporis. Iſta oꝛgana deſcendunt ab anterioꝛi parte cerebri. In qua quidẽ eſt neruꝰ qui dicit obticus.ꝛ deſcendit ad pupillas:ꝛ ramificatur in duas partes. Alius deſcendit ad nares:alius ad aures. quidã alius ad linguam ꝛ palatũ:quidam multipliciter ramificatus eſt organũ tactus in toto corpore. Obiecta vero ſenſuũ ſunt hec. Obiectũ viſus eſt color ꝛ eius differẽtie. Obiectũ odoratus eſt odor ꝛ eius differentie. Obiectum guſtus eſt ſapor ꝛ eius differentie. Obiectuꝫ auditus eſt ſonus ꝛ eius differẽtie. Obiectũ tactus ſunt elemẽtales qualitates:vt calidũ: humidũ:frigidum:ſiccuꝫ.raꝝ ꝛ denſum.leue ꝛ graue:aſperum ꝛ lene. Medi a ſenſuũ ſunt hec. aer ꝛ aqua.ꝛ q̃libet corꝰ diaphanum ꝛ tranſparens illuminatũ eſt medium i viſu. Aer exterior ꝛ interior eſt medium in auditu. Auris enim concauꝫ in concauitate habet aerem intrinſecum ſibi ꝓnaturalez. Uapoꝛ per aerẽ delatus eſt mediũ in odoratu. Res enim odoꝛifera quaſi fumũ ſenſibilem euaporat.ex quo immutatꝫ aer deferens odoꝛatui odoratũ. Humoꝛ ſalinalis eſt medium in guſtu. Caro eſt mediuꝫ in tactu. ¶ Interioꝛ ſenſus diuiditur in tres partes. ꝟz tres partes cerebri.que ſunt:anterioꝛ in qua eſt imaginatio. media in qua eſt eſtimatiua:poſtrema in qua eſt memoria. Imaginatio aliquando dicit ſenſus ꝯmunis:aliq̃s imaginatio. aliquando phantaſia. Senſus cõmunis dicit inquantũ ſibi concurrũt ſenſus particulares quinq; tanq̃ linee ad centꝝ. ibiq; ligãtur. Imaginatio dicitur inquantũ repꝛeſentat formas p̃ius receptas a particularibus ſenſibus:q̃uis abſentes. Phantaſia inquãtum põt ꝓponere formas nouas ſm ſilitudineꝫ coꝝ que peepit p ſenſus ꝑticulares. Eſtimatiua eſt illa vis ſm quã dicimus ſagacitatem vel p̃udentiã in bruttis. vt in vulpe ſiue in alijs:in appetẽdis delectatiõibus ꝛ refugiendis nociuis. Memoria eſt vis illa que cõſeruat ſiue retinet formas ſenſibiliũ ſpẽrum. ¶ Uis ſenſibilis motiua eſt motiuũ ſm motum motꝰ vniuerſaliter mẽbra corporis. vt caput brachia ꝛ armos. Motiua pedum dicitur grefſibilis:q̃ ſm eam mouetur animal motu pgreſſiuo. ¶ Uis rõnalis diuiditur i intellectum ſpeculatiuũ:qui exercẽt in ꝓtem platõe veri.ꝛ practicũ qui in operatõe boni. Scõm hãc duplicẽ radicẽ intellectuũ dicitur vita actiua ꝛ ꝛẽplatiua.

¶ De diuiſiõe potentiaꝝ ſm theologos et naturales. Sectio xxij.

Ertia diuiſio ſm theologos ꝛ naturales eſt hec. Potentiaꝝ corporalis.i.corporis regitiua.alia ſpiritualis. Corporis regitiua diſtinguitur i animalẽ vitalẽ ꝛ naturalẽ. Scõm has vires aĩa regit corpus. Uis animalis ſm medicos eſt in cerebro. vitalis in corde:naturalis in epate.

Uis animalis diuidit in cognitiuã ꝛ motiuam. De cognitiua dicũ eſt ſupra. Motiua diuiditur in iraſcibilẽ ꝛ cupiſcibilẽ. Obꝰ enĩq; animalis aut é a malo nociuo:ꝛ dicitur motus fuge qui eſt ab iraſcibili. Aut eſt ad bonũ delectabile:ꝛ talis motus eſt a cupiſcibili. ¶ Uis vitalis eſt vis motiua aeris i corpe animalis p arterias vnde eſt pulſus. Tanti enim caloris eſt cor:q̃ niſi refrigeraretur aere a tracto per inſpiratiõé ꝛ emiſſo p reſpiratiõem animal moꝛeꝛet. Hec eadẽ vis eſt motiua ad vocẽ formandã:eo mõ quo formaꝫ vox irrationalis:vt vox auiuꝫ ꝛ aialiũ. ¶ Uis naturalis ꝓpẽdit nutritiuã ꝛ generatiuã. Sed nutritiua eſt ad ꝑſeruationẽ nature ſingularis. generatiua eſt ad cõſeruatiõem nature vniuerſalis. Nutritiue ꝟz tuti alie quattuoꝛ deſeruiũt. ſ. appetitiua q̃ appetit nutrimentũ. digeſtiua que ſepat conueniens ꝛ nõ conueniens in aliméto. retentiua q̃ tranſmittit ad ſingulas partes corpis. qõ cõueniens eſt in nutrimento:vt facta deperditio. reſtaureꝛ. expulſiua que expellit qõ i nutrimento fuit inconueniẽs ꝛ nociuũ. ¶ Spiritualis aũt. i. ſpũs regitiua: diuiditur aliquãdo ſm naturã intellectiuã ꝛ affectiuam. Aliquando ſm officia:vt cũ diuidit rõ in ſupioꝛem ꝛ inferioꝛẽ. Aliq̃ ſm ſtatus:vt cũ diuidit in intellectum ſpeculatiuũ ꝛ practicum. Speculatiuus intellectus ẽtiõe fit practicus dũ coniũgit volũtati ꝛ operi. Aliq̃ ſm aſpectus:vt cũ diuidit cognitiua in rõnem q̃ aſpicit ad inferiora.ꝛ intellectũ qui aſpicit ad par.ꝛ intelligentiã que aſpicit ad ſuperiora. Aliq̃ ſm actus:vt cũ fit diuiſio i imentiuaꝫ ꝛ diiudicatiuam. Inuenire enim ꝛ iudicare ſunt actus potentie cognitiue adinuicem ordinati. Aliq̃ ſm differẽtias:vt cũ diuidit. intellectus in agentem ꝛ poſſibilẽ. Nã prima differẽtia intellectus vtiq; aia ad abſtrahendũ. ſcõa vero ad recipiendũ. Aliq̃ ſm diuerſos modos mouẽdi:ꝛ ſic eſt diuiſio voluntatis ſiue appetitus in naturalẽ ꝛ deliberatiuã. Prima eſt diuiſio p̃incipalis in itellectum ꝛ affectũ. ſiue cognitiuã ꝛ affectiuam ſiue in rõnem ꝛ volũtatẽ. Uoluntas dicit

potentia:ꝛ sic diffinit ab Anscl. Uolũtas est instrumentũ per scipsum mouens. Dr actus siue mor potentie.ꝛ sic diffinit ab Augu. in lib.lxxxiij. quæstionum. Uelintas est animi mor cogente nullo ad aliqđ admittendum vel non admittẽdũ: vel nõ admittendum vl adipiscendũ. Dr etiam volitũ. vt cum dicit aliqs. hec est mea voluntas. Ser sunt actus ad voluntatez liberã pertinẽtes ꝺz Damasc. sez consiliũ. iudiciũ. sententia: electio: operatio:ꝛ vsus. Liberũ arbitriũ vult: ecce voluntas. Inquirit ꝛ scrutat: ecce consiliũ. iudicat: ecce iudicium. disponit: ecce sententia. eligit: ecce electio. que est duobus placentib⁹ alterum ꝓoptare. impeñ facit: ecce opatio. agit: ecce vsus. ¶ Ratio aũt habet quoz actus. duos p quos dirigit in finẽ veri: quoꝝ vn⁹ ꝓcedit cognoscere:ꝛ dicitur ratiocinatio:q̃ sic ab Augustino diffinitur. Ratiocinatio ẽ rationis ingressio. Huic ratiocinatõi est insitum ingeniũ: qđ diffinit ab August. Ingeniuz est illa vis aie siue intentio: qua se extendit aia ꝛ exercet ad incognitorum cognitionem. Alⁱ⁹ actus est ipsum cognoscere: qđ est aspect⁹ veri. Et ſm hoc diffinit ratio ab August. Rõ est animi aspect⁹ quo ꝑ seipsuz vez intuetur. Habet enã ratio treo act⁹ p quos dirigit in finez boni. Prim⁹ est boni ꝛ mali discretio: siue boni ꝛ melioris. Scõs est discretione facta boni siue melioris electio. Tertius est dilectio. De his tribus dicit Augu. Ratio est anime aspectus: quo bonum ꝛ malum discernit. virtutes eligit: deum diligit.

¶ De diuisione potentiarum ſm Augustinum. Sectio xxiij.

q Uarta diuisio potentiarum ponit ab Auguſtino in li.ō spũ ꝛ aĩa. que facit ad maiorem euidentiã ꝓdictorum. Distinguit autem vires aie in rõnalem cõcupiscibilem ꝛ irascibilẽ. Per rõnalez est aĩa habilis ad cognoscendum aliqd infra se: supra se:in se:ꝛ iuxta se. Cognoscit siquidem deum supra se:in se:ꝛ iuxta se. Cognoscit itidem deum supra se:se in se:angelum iuxta se:ꝛ quicqd celi cõtinet ambitu infra se. De rõnalitate ois sensus anime nascitur. de concupiscibilitate ois affectus. Affectus ãdripit⁹ esse dinoscit: dum de eo quod amam⁹ iã gaudemus: vel gaudendũ speram⁹. vel cum de eo qõ odimus iam dolemus: vel dolẽdũ metuimus. Unde de concupiscibilitate: gaudiũ ꝛ spes: de irascibilitate dolor ꝛ metus oriuntur. Qui quidem ãtuor affectus aie omniũ sunt viciorũ atqz virtutũ ãsi quedam principia ꝛ cõmunis materia. Affectus qdẽ omni operi nomẽ imponit. ¶ Notandũ vo q̃ sensus aie virtutes apphensiue vocant siue cognitiue q̃a rationabilitate oriunt. Quinqz aũt sunt p:ogressus ad sapientiã. sensus: imaginatio:ratio:intellectus:intelligentia. Sensus est ea vis aie que rerũ corporearũ corporeas recipit formas: sed pñtes. Imaginatio est ea vis aie que rerum corporearz corporeas recipit formas sed absentes. Sẽsus nanqz formas accipit in materia: imaginatio extra materiam. Et ea vis exterius formata sensus dr:ꝛ eadem vsqz ad intimum traducta vocatur imaginatio que de sensu oritur. Rõ ẽ ea vis anime que rerũ corporearz formas:naturas:differentias: ꝓpria ꝛ accidentia oia ꝓcipit incorporea sed nõ extra corpea nisi ratione existentia. Abstrahit enĩ in corpib⁹ q̃ fundantur a corporalib⁹ non actiõe sed ꝯsideratiõe. Intellectus est ea vis aie que inuisibilia percipit: vt angelos: demones: aiaꝭ. ꝛ omnem spiritũ creatuz. Intelligentia est ea vis anime que imediate supponit deo. Cernit quidem ipsum sũmũ vez ꝛ de immutabile. Sic ergo aĩ sensu ꝓcipit corpea. imaginatõe corporũ silitudines. rõne corporum naturas. intellectu spiritũ creatum. intelligentia spũs increatum. Ad imaginationẽ que dr sensus communis ꝛ etiam phãtasia ptinẽt ea q̃ videt in somnis dormientes. de quibus dicit Augu. q̃ omniũ que sibi videntur videre dormientes quinqz sunt genera. s. ex:aculũ: visio:somnium:insomniũ. phantasma. Oraculũ est cuz in somnis pareno vel aliqua grauis ꝑsona:

seu sacerdos. vel etiam deus aliquid euenturum aperte vel non euenturũ: faciendũ vel vitandũ denunciat. Uisio est cũ id quis videt qđ eodem modo quo apparuerat eueniet. Somniũ est figuris tectũ. ꝛ sine interpretatione intellecti nõ põt. Insomniũ est q̃ id qđ vigilantem fatigauerat se ingerit dormienti. sicut est cibi cura vel potus: vel aliqua ſtudia vel artes: vel infirmitates. Juxta infirmitates enim diuersi diuersa accipiunt somnia. Alia enim vident sanguinei. Alia dolerici. Alia melancolici. Alia flegmatici. Isti enim vident rubra ꝛ varia. illi nigra ꝛ alba. Phãtasma est q̃ vir dormire ceperit qs ꝛ vigilare se existimat. ꝛ videtur aspicere irruẽtes in se vel passim vagantes formas discrepantes ꝛ varias. letas ꝛ turbulentas. In hoc genere est ephialtes: quem opinantur vulgares inuadere dormientes ꝛ oppũmere quie scentes. qđ non est nisi fumositas conscẽdẽs ad cerebruz a stomacho vel a corde: vim cõ primens animalem.

¶ De quo est anima. Sectio xxiiij.

p Otest colligi ex ꝓdictis q̃ aĩa est ens viuens: intelligẽs: ac libertate vtẽs Forma quidem est ens non a seipsa nec de diuina natura. sed a deo per creationem de nihilo in esse deducta. Forma autez viuens est non ex natura extrinseca: sed ex ipsa. non vita mortali sz ꝓpetua. Forma vero intelligens. non nñ creata: sed etiã creatrix essentiaz: ad cuius imaginẽ ꝛ silitudinẽ facta est. Imago aũt nominat cõformitatem in quantitate. similitudo vero conuenientiaz in qualitate. Imago nanqz dicit quãdaz configurationem. ꝛ illa importat figurã. que est quantitas in qualitate. ꝛ qualitas in quantitate. Silitudo vero dr rerum differentium eadem qualitas. Ex hac primaria differentia triplex modus distinguendi inter imaginẽ ꝛ silitudinem assignatur ſm Hugo. Imago respicit figuram: silitudo naturam. Alius est modus distinguendi: q̃ imago est in natura lib⁹. silitudo in gratuiz. Tert⁹ modus ſm Aug. est q̃ imago est in potentia cognoscendi. silitudo in potẽtia diligendi. Hec vltima est ꝑ appropriationẽ ꝓ eo q̃ in imagine que est ꝑ creationẽ due sunt potentie ex parte cognitiue. s. memoria ꝛ intelligẽtia. ꝛ vna ex pte affectiue. s. volũtas. Ecõtrario aũt in similitudine que est ꝑ recreationẽ siue iustificationem: due sunt virtutes ex parte affectiue. s. spes ꝛ charitas. ꝛ vna ex parte cognitiue. s. fides. Et ꝓpter eã ponit imago in potẽtia cognitiua. silitudo in potẽtia affectiua. Diffinitur aũt imago ab hylario i libro de synodis sic. Imago est ei⁹ rei ad quam imaginamur species in differentijs. Est etiã anima forma libertate vtens: q̃ sp est libera a coactione.

Hec autem libertas a coactione nihil aliud est q̃z facultas ratiõis ꝛ volũtatis que sũt potẽtie anime ꝓncipales. Hec aũt libertas cõsurgit ex deliberatiõe ꝓambula ꝛ voluntate adiũcta. ꝛ cõiter liberũ arbitriũ appellatur. De quo libero arbitrio videndum est quã tũ ad diuersam diffinitionẽ. ꝛ q̃ztũ ad variã denominationẽ. Liberũ arbitriuz a plõ sic diffinit. Liberũ arbitriũ est a volũtate iudicium. A bernardo sic in libro de libero arbitrio. Liberũ arbitriu est ꝯsensus ob volũtatis inamissibilem libertatẽ: ꝛ rõnis indeclinabile iudiciũ. Alb augustino sic. Liberz arbitrium est facultas rõnis ꝛ volũtatis: qua bonũ eligit gratia assistente. vel malũ eadẽ desistẽte. Ab anselmo in libro de libero arbitrio sic Liberum arbitrium est potestas sernãdi rectitudinem ꝓpter seipsam. Potest enĩ liberz arbitriũ considerari quantũ ad actum: ꝛ sic diffinit a Bernardo. Quantũ ad actũ ꝛ obiectũ. ꝛ sic ab anselmo. Quantum ad actum ꝛ obiectum ꝛ finẽ vltimũ: ꝛ sic ab Augusti no. Denominat aũt ista potẽtia a mgrõ sententiaz libertas a coactione siue necessitate a culpa ꝛ a miseria. A bernardo vo libertas arbitrij consilij ꝛ cẽplacii. A mgr̃o sententiaz ꝓuatiue. a Bern. positiue. Considerari enim potest libertas ista quãtũ ad cẽ: ꝛ sic dicitur a magistro libertas a coactione

priuatiue:a Bernar.libertas arbitrij positiue. Item quantus ad bene esse.ad quod requiritur duplex bonum.s.bonum rectificatiuum ordinans.t bonum delectans siue quietans. Et excluditur duplex malum.s.malum deformans:t malū affligens. Respectu mali deformantis dicitur a magistro libertas a culpa:priuatiue. Respectu boni rectificantis dicitur a Bernardo libertas consilij: positiue. Respectu mali affligentis dicitur a magistro libertas a miseria:priuatiue. Respectu boni quietantis dicitur a Bernardo libertas complaciti positiue.

¶ De conditione humani corporis.

Sectio xxv.

Equit videre de natura compositi
f hoc est humana natura quantus ad corpus. Fuit enim corpus primi hominis de limo terre conditum t formatum. anime subiectum:t proportionabile suo mō Proportionabile inq̄ fuit quātus ad equalem complexionē:t quantū ad pulcerrimas t multiformē organizationem:t quātum ad statute rectitudinem. Quāuis enī corpus t anima multum distent.tñ infimus spiritus t suprēmum corpis sunt vnibilia miro modo. Spiritus enim animalis siue rōnalis habet potentiam vivificandi:potentiam vegetādi. t potentiam sentiendi. Corpus vero habet complexionis equalitatem.organoꝝ multiformitatem.t spirituū subtilitatē.sm triplicē differentiam. Habet namq̄ spiritum vitalē. spiritum naturalem:t spiritum animalem. Comparando igit complexionis equalitatē ad potentiam vivificatiuam per mediū siue vinculū spiritꝰ vitalis optimꝰ est nexus. Similiter compando nō solum cōplexionē eq̄lem.verumetiā organizationis perfectiones ad potentiam vegetatiuā t sensitiuas mediāte spū naturali t aiali.optima est proportio t mirabilis nexus. Unde sicut terra t ignia q̄ suis multum distent.duplici tñ medio connectūtur. vno qō magis cōmunicat cū igne alio quod magis cōmunicat cuz terra. sic est in proposito intelligendum. Rursus quoniaz anima tanq̄ ad beatitudinez ordinata t habilis tendit sursum: corpus habet statute rectitudinem t caput sursum erectum. vt sic rectitudini spiritus attestet. Fuit etiam corpus anime subiicibile t subiectum. ita q̄ esset obtemperans sine rebellioē: vegetabile sine defectione. propagabile sine libidine. Unde datus est sibi paradisi terrestris locus in tranquillam habitationem. datum est ei lignum vite ad continuam vegetationem. formata ē ei mulier de latere viri in consortium t aditorium ad immaculatam propagationez. Et quia homo ex homine: sicut est in ceteris: seminaliter propagat.de ratione seminali ē aliquid adiungendum. Ad qō notandum est q̄ causa t causalis ratio cōmunis est ad principium extrinsecum t intrinsecum quantū ē de vi nominis. Semen vero t ratio seminalis respicit principium intrinsecum. Possunt nī distingui: vt causa t ratio causalis accipiatur quantum ad principium increatum. semen t ratio seminalis quantum ad principium creatum. Differunt tamen causa t ratio causal quia causa dicit principium productiuum. ratio vero causalis dicit regulam dirigentem illud principium in operatione sua. Similit eciam differūt semen t rō seminalis. Regula autem agentis increati est forma exemplaris vel idealis. Regula agentis creati est forma naturalis. Et ita rationes causales sūt forme ideales vel exemplares. Rationes vero seminales sunt forme naturales. Et sm hoc patet q̄ rationes causales t primordiales sūt idē re: differentes soluz ratiōe. Primordiales dicunt per priuationem prioris. causales p positionem posterioris. Et primordiales respiciunt deū t primum principium. causales respiciunt deū t vltimum finē q̄ est causa causarum. Similiter naturales rōnes t seminales idem sunt re: sed differūt rōe. quia semen dicit vt ex quo: natura vt a quo. Rō seminalis attendit inquantū dicit potentiaz nature vt ex aliquo aliquid fiat. Vel seminalis ratio respicit inclinationem t virtutē intrinsecam: que mouet t operatur ad effectus producti onem. Naturalis vero ratio concernit producentis ad productum assimilationez. t modi agendi assuetudinem.

¶ De toto homine ex corpore t anima constituto.

Sectio xxvi.

Am tertio est videndum de toto homine ex aia t corpore cōstituto. De
i quo doctrinaliter est tenendū q̄ homini datus est duplex sensus.s. interior siue mentis. t exterior siue carnis. Datus est ei duplex motus.s.imperans in voluntate. t exequens in corpore. Datum est ei duplex bonum. vnum visibile. alterum inuisibile. Datum est ei duplex preceptū.s. nature t discipline. Preceptum nature. Crescite t multiplicamini. Preceptum discipline. De ligno scientie boni t mali ne cōmedas. Datum est ei quadruplex adiutoriū.s.scientie t conscientie: synderesis t gratie. Et sic potest colligi ex predictis q̄ creatura mundi est quasi quidaz liber in quo relucet: representatur t legitur trinitas fabricatrix sm triplicem modum expressionis.s. per modum vestigij: per modū imaginis:t per modum similitudinis. Ita q̄ ratio vestigij inuenitur in creaturis omnibꝰ. ratio imaginis in solis intellectualibꝰ siue rationalibus. ratio similitudinis in solis deiformibus. Omnis enim creatura deum habēs vt principium configurat ei per vnitatē: veritatem t bonitatē. t hoc est vestigium hñs deū vt obiectū. ipsum capit per memoriā: intelligentiam: t voluntatē. hec est imago habens deū vt donū infusum. configurat ei p fidem spem t charitatem. siue p visionē: tentionem t perfectā dilectionem. in hoc est similitudo. Et quia imago ē expssa similitudo: t hec in creatura rationali sm gradum triplicez inuenit. ampliato nomine potest distingui triplex imago in creatura rationali qua repsentatur expresse trinitas fabricatrix. Est enim imago creatiōis que consistit in tribus potentijs t in vnitate substantie. ita q̄ memoria representat patrem. intelligentia filium. t voluntas spiritum sanctū. Substantia vo animecum sit vna: representat diuine essentie vnitatem. Est etiam imago recreationis. que consistit in tribus virtutibus theologicis:t vnitate gratie gratum facientis. ita q̄ fides repsentat filiam: spes patrem. t charitas spūsanctum. Unitas vero gratie gratum facientis representat essentie vnitatē. Est t imago glorificatōis. que consistit in tribus dotibus gloriosis t vnitate glorie. ita q̄ aperta visio representat filium. secura tentio representat patrem. perfecta dilectio spiritumsanctū. Unitas vero glorie representat vnitatē essentie. Prima imago est animaz a deo exeuntium per creationē. secūda est ad deū redeuntium per iustificationē. tertia est ad deū pueniētiū per glorificationem. Prima dī proprie imago nature:t est angelorum omniū. t omniuz rationabiliū animarum. Secunda dī similitudo gratie. t est angelorum conuersorum t animarum iustarum. non autem demonum nec hominum peccatorum. Tertia dī deiformitas glorie:t est angelorum sanctorū t beatarum animarum. Hec autem tria operatur tribus vicibus per singulos hominum beatorum benignitas saluatoris.

¶ De vnione naturarum in christo.

Sectio xxvij.

Ostq̄z vidimus de bono increato
p quod est deus. t de bono creato qō est mundus. videndū est aliquid de bono ex vtroq̄z coniugato. quod est christus. De quo breuiter tria sunt videnda. s. naturarum sociatio. gratiarum exuberatio: t penarum toleratio. Quantum ad naturaz vnionem in christo tenere debemus: q̄ in fine seculorum quādo venit plenitudo tpis post legem nature t scripture: post patriarchas t prophetas: quibus t per quos fuit incarnatio repromissa. dignatus est filius dei in carnari propter homines redimendos:t ūcangelo nunciāte virgini marie incarnationis mysterium pficiendū in ipsa. virgo credidit

apetijt ⁊ consensit:⁊ descendit spūssanctus. super eā ad sanctificandū ⁊ fecundandum.cuius virtute virgo concepit dei filiū.qué virgo peperit:⁊ post partū virgo permansit.

Concepit non solū carnē:verūetiā carnem animatā ⁊ vbo vnitā:⁊ nulli peccato obnoxiam.sed omnino sctām ⁊ immaculatā.rōne cuius dicit mater dei:⁊ virgo maria. Hanc autem incarnationem fuit tota trinitas operata. Per quā quidem incarnationem facta est assumptō carnis a diuinitate:⁊ vnio diuinitatis cum carne viuifica spiritu rationali ꝑm potentiā vegetandi:sentiendi:⁊ intelligēdi. In hac aūt incarnatione nō est facta vnio in vnitate nature:sed persone.nō humane ꝛ diuine.nō assumpte sed assumentis.nō persone cuiuslibet:sed pſone ſolius verbi. Necvero vnio tanta fuit vt faceret deum hominez ⁊ hominē deū. Ita ꝙ quicquid dicit de filio dei per naturā:dicit de filio hois per gr̄am. ⁊ econtra:exceptis his in quibus exp̄mitur vnio ⁊ includit negatio. Non enim pōt dici ꝙ humana natura diuinā naturā assumpserit vel sibi vnierit. sed ꝙ assumpta fuerit et vnita. Similiter nō potest dici ꝙ filius dei ceperit esse. Hoc enim negatur de assumēte sed vere dicitur de assumpto.

¶ De perfectione gratiarū in dñō.

Sectio xxviij.

Equitur videre de perfectione gratiaz que fuerūt in dño iesu dñō. de quibus tenendū est.ꝙ in dñō a sui conceptione fuit plenitudo oīs gratie.⁊ quantū ad gr̄am singularis pſone:⁊ quantū ad gratiā capitis.⁊ quantū ad gr̄am vniōis. ita ꝙ per gr̄am singularis persone habuit omnis peccati īmunitatē.⁊ quantū ad actū: ⁊ quantū ad posse.qz nec peccauit:nec peccare potuit. Quantum ad gr̄am vnionis dignus est non solum felicitate glorie:verūetiā adoratione latrie.que est cultus rcuerētie soli deo debitus. Per gr̄az vero capitis influit motū ⁊ sensum in vniuersoo qui ad eum accedunt per fidem rectam vel per fidei sacramenta.siue aduentū eius p̄cesserint siue fuerint subsecuti. Dñō enim conſiderato in se inquantū est singulare siue indiuidūm:cōpetit gratia ipsum sanctificans ⁊ confirmāns. quā vocamus gratiam singularis persone. In comparatione ad verbū vnitū competit ei gratia vnionis.ratione cuius habuit superioē naturā ⁊ inferioē:diuinam ⁊ humanam:adorabilē ⁊ adorantē. In comparatōe vero ad corpus mysticū competit ei gratia capitis:hac ratione:qua sicut caput habet i se sensuum plenitudinē:⁊ ceteris mēbris est pſoume:ceteris mēbris p̄sidet.ceteris p̄stat beneficiū influentie:que ipsi capiti connectuntur. Sic dñūs habens in se gratie superhabundantiā nobis consimilis in natura.p̄ceteris sanctis ⁊ sanctus ⁊ iustus:ceteris qui ad ipsum accedūt p̄stat beneficium gratie ⁊ spiritus.per quē fit sensus ⁊ motus in spiritualibus.sensus inꝫ cognitōis ⁊ veritatis.motus dilectionis ⁊ charitatis.

¶ De plenitudine sapientie in dñō.

Sectio xxix.

Idimus de plenitudine gr̄e quam habuit dñūs in affectu. videam⁹ subsequenter de plenitudine sapientie quam habuit in intellectu. Et sic tenendum est ꝙ in verbo incarnato fuit omnis sapientie plenitudo:nō solū ad cognita.verūetiā quantū ad modos ⁊ differentias cognoscendi. Fuit nanqz in dñō cognitio sempiternalis ex parte diuinitatis.cognitio sensibilis ex parte sensualitatis ⁊ carnis.cognitio scientialis ex parte mētis ⁊ spūs. Et hec fuit triplex:quedam per naturā.quedam p gratiam.quedam p gloriā. Unde sapientiā habuit vt deus ⁊ hō:vt comprehēſor ⁊ viator: vt perfecte illuminatus per gr̄am:⁊ vt recte formatus per naturā. Et ita in vniuerſo fuerunt in dñō quinqz modi sciendi siue cognoscendi. Primus ꝑm diuinā naturā.⁊ ꝛ hoc cognouit omnia actualia ⁊ possibilia:finita ⁊ infinita.cognitione actuali ⁊ comprehensiua.Secundus per gloriam:⁊ hoc mō cognouit oīa actualia ⁊ finita cognitōe actuali.infinita vero cognitione habituali. Tertius per gratiam:⁊ hoc modo cognouit omnia spectantia ad humani generis redēptionem longe excellentius ⁊ melius q̄ aliquis prophetarum ⁊ angelorz. Quartus ꝛ natura integram.cuiusmodi fuit in adaz. ⁊ hoc modo cognouit que spectant ad mundanaz machinam cōſtruendā:excellentiꝰ ⁊ melius q̄ ipse adam. Quintus ꝑm sensibilē experientiam.⁊ hoc modo cognouit oīa que veniūt ad organa sensuū.ꝑm quē modū dī ꝙ didicit ex his que passus est obedientiam. Debuit quidem in dñō esse quintuplex iste modus. Nam res habent esse in eterna arte:in humana mēte.⁊ in ꝓpio genere. In arte cognouit res p̄ naturā diuinitatis:⁊ p gliaz cō prehēſiōis. In mente p̄ habitū naturalē siue innatū:sicut cognouerūt angeli.per habituz gratuitū ⁊ infusum:sicut cognouerunt sancti dei per spiritū sctū illuminati. In ꝓpio genere cognouit via sensus memorie ⁊ experientie.que in nobis facit rem icognitam cognosci.in dñō autem rem cognitam ꝑm vnuz modum fecit per modum alium esse notaz.

¶ De plenitudine meritū dñi.

Sectio xxx.

Equit videre de plenitudine meriti:quam dñūs habuit in opere ⁊ effectu. Et sic est tenendum ꝙ i dñō dño fuit omnis meriti perfectio ⁊ plenitudo. Primo quantū ad eū q̄ merebatur.qz non īm erat hō:verūetiam deus. Secōo q̄ntū ad temp⁹ in quo merebatur.qz ab istanti cōceptōis vsqz ad horā mortis. Tertio quātum ad id quo merebatur:pp p̄fectissimum habitum charitatis:⁊ perfectissimū exercitium virtutis:in agendo:oādo ⁊ patiendo. Quarto q̄ntum ad cū cui merebat. qz non sibi sed etiā nobis:imo oib⁹ iustis. Quinto quantū ad id qō merebatur nobis. qz nō sīm gliam.verūetiā gr̄az ⁊ veniā. Nō sīm gloriam spūs:verūetiam stolā carnis:⁊ aptionem iamne celestis. Sexto quantū ad id qō merebatur sibi:qz licet nō mererur glificationem mētis quā iam habebat. merebatur sīm accelerationem resurrectiōis:⁊ glificationez sui nois.⁊ dignitatem iudiciarie ptātis. Septimo quātū ad modū quo merebatur. Cū eni dicatur tripliciter quis mereri.s.vl̄ de iudebito facere debitum.vel de debito facere magis debitū.vel de debito vno modo facere debitū alio mō. Nibus his modis meruit nobis. Tertio nīmodo meruit sibi faciente ad hoc plenitudine,spūssancti.per quaz dñs filius fuit.vel erat beatus ⁊ in statu merendi:ita ꝙ supra eius meritum:omnia nostra merita habent fundari. Cum in dñō siquidez fuerit plenitudo gratie in affectu.⁊ plenitudo sapientie in intellectu.necesse fuit ꝙ in ipso eēt plenitudo⁊ perfectio meriti ꝑm omnez modum plenitudinis.

¶ De tolerantia passionis domini nostri ie su dñi.

Sectio xxxi.

Equitur videre de tolerantia passionis circa dīm saluatorē. Sciendū est ꝙ dñūs assumpsit non tīm naturā humanā.ꝛ etiā defectꝰ circa naturā humanā. Assumpsit eni penalitates corpales. vt famē:sitim:⁊ lassitudinē. Assumpsit ⁊ spūales. vt tristiciā:gemitum:timorē ⁊ dolorez. Nec tīm oēs corporales assumpsit.sic̄ sunt defectus egritudinū multiformiū. Nec oēs spirituales:sicut sunt ignorantia:⁊ rebellio carnis ad spīm:⁊ econtra. Nec eas qualitercūqz assumpsit.qz sic necessitatē patiēdi assumpsit vt nihil pati posset inuitanec ꝑm diuinitatis volūtatē:nec ꝑm volūtatē rōnis.ꝛ passio fuerit contra voluntatē sensualitatiꝛ ⁊ carnis. ¶ In natura passibili sic assumpta passio est passiōe generalissima quātū ad naturam humanā.qz nō solū ꝑm oīa membra corporis p̄incipalia.verūetiā ꝑm oēm aie potentiam.licet nihil pati posset ꝑm naturam diuinam. ¶ Passio est passione acerbissima.tū ꝓpter cōplexionis eqlitatē.tū ꝓpter sensuz vivacitatem.tū ꝓpter suspēdij cōtinuitatem. tum qz doluit ꝓpter vulnera vt patiens. tūz

qz voluit propter nr̃a delicta vt compatiens. ¶ Passus est passione ignominiosissima: propter patibulum crucis: qõ erat supplicij latronũ z pessimorũ. z propter consortiũ iniquorũ latronũ. s. cũ qb⁹ reputat⁹ é. ¶ Passus est tandé passiõe iteremptoria p sepatõez aie a corpe. saluatñ vniõe vtriusqz cũ diuinitate Anathema eni est qui dicit filiũ dei naturaz quã semel assũpsit: reliqsse. Peracto autem mysterio passiõis: descendit aia xpisti ad liberatõez eoz qui iter mẽbra sua decesserãt p fidez rectã: vel p fidei sacramẽta. tertia die rediens ab inferis. corpus qõ vitaz vitifica merat⁹ actuz imortale z impassibile reassumpsit: post quadraginta dies celos ascendit. z interiectio decem diebus spiritũsancñ misit. ¶ De sacra scriptura quantum ad duo testamenta. Sectio xxxij.

Equitur videre de triplici beneficio
r dñi. Et primo de doctrina sacra.
ratione cuius dicit plenus veritatis ad homines descendisse. Doctrinam ergo sacram siue scripturam diuinam habemus considerare quantum ad diuersitatem testamentorum. quantum ad generalitatem contentorum. z quantuz ad specialitatẽ ꝓceptorum. Et sic scriptura sacra in duo diuiditur testamenta. vetus. s. z nouum. Vetus habet multitudinem librorũ. Habet eni libros legales quinqz. s. Genesim. Exodũ. Leviticuz Numeri. Deuteronomium. Habet historiales decem: qui sunt. Josue. Judicum. Libri. Regum q̃tuor. libri Paralipomenon duo libri. Esdre treo. libri Thobie. Judith. Hester. Job. z libri Machabeorum duo. Sapientiales sunt quinqz. Parabole. Ecclesiastes. Cantica. liber Sapientie: z Ecclesiasticus. Prophetales sunt sex. s. Isaias. Hieremias. Ezechiel. Daniel. liber Psalmorum. z libri. xij. prophetarum: qui sunt. Osee. Johel. Amos. Abdias. Jonas. Michaeas. Naum. Abacuch. Sophonias. Aggeꝰ. Zacharias. Malachias. ¶ Nouum testamentum habet etiam libros multos. s. euangelia quatuor. primum ſm Matheum. secundum ſz Marcum. tertium ſm Lucam. quartum ſz Johannem. Habet actus apostolorum. Habet epistas pauli quattuordecim. ad Romanos vnam. ad Chorinthios duas. ad Galathas vnam. ad Ephesios vnam. ad Philippenses vnam. ad Colossenses vnã. ad Thessalonicenses duas. ad Titum vnã. ad Philemonem vnaz. ad Thimotheũ duas. ad Hebreos vnam. Et septem canonicas. s. vnam Jacobi. duas Petri. tres Johannis. vnam Jude. Habet etiam librũ Apocalipsis. Nouum testamentũ z maxime quattuor euangelia quattuor qualitatibus ſm Hieronimum conterunt. que sunt ꝓcepta: mãdata: testimonia: z exẽpla. Precepta sunt ad declinandũ a malis. mandata ad faciendũ bona. testimonia ad credendum. vera exẽpla ad imitãduz z expiendum honesta. Timor incutit preceptis. fides roboratur testimoniis. spes erigitur exemplis. charitas cõsummat mandatis ¶ Assignat autem differẽtia inter legẽ mosayca z euangelicã in hũc modũ. qz lex mosi dr̃ lex figure. lex pene lex litteralis. lex occidens: lex timoris. lex seruitutis. lex oneris. Lex autem euangelica dicitur lex veritatis. Lex gratie. lex spiritualis. lex viuificans. lex amoris. lex libertatis. lex facilitatis. In lege quippe euangelica quattuor conditiones nobilissime sunt adiecte. s. documenta instruentia: promissa incitantia. sacramenta adiuuantia. z consilia perficientia. que sunt consilium paupertatis altissime: castitatis munditissime: z obedientie siue humilitatis subiectissime. ¶ Agitur enim de septem in vniuerso in sacra scriptura tam noui qz veteris testamenti. s. de trinitate dei de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatiõe verbi. de gratia spiritussancti. de medicina sacramentali. de statu finali iudicij. ¶ Sunt specialiter in scriptura quattuor genera preceptorum. s. quidam cerimonialia. vt non arabis in boue z asino. quedam sacramẽtalia: vt de vitula rufa. z alijs sacrificijs. z de circuncisiõe. quedã iudicialia: vt oculũ ꝓ oculo: dentẽ ꝓ dente. quedam moralia. vt decem precepta decalogi.

¶ De preceptis decalogi.
Sectio xxxij.

Recepta decalogi sũt specialiter de
p randa. que dicuntur moralia. qz
cum fide sunt ad salutem hoiuz necessaria. In fide eni z morib⁹ est salus hoiuz constituta. Fuerunt autem conscripta digito dei in duabus tabulis lapideis: in signum germine charitatis. diuine. s. z humane. De quibus breuiter duo sunt videnda. s. ordinatio. z numeri siue sufficientie assignatio. Ordinantur aũt a iosepho historiographo ſm ordinẽ rei geste quinqz in prima tabula. z quinqz in scõa. Scõm eundem ordinẽ ab Augustino tria in prima tabula: z septem in scõa. Quigz nes considerano materiam eoz que ordinãtur: distinguit primuz in duo. s. Nõ habebis deos alienos pter me: z Nõ facies tibi sculptile. In quoz primo prohibet adoratio statue nihil hñtis sile in naturis. scõo prohibet adoratio statue hñtis similitudinẽ cũ aliã creatura. Duo ño vltima scõe tabule nõ distinguit. reputans ea esse vnũ. s. Nõ concupisces vxorez proximi tui: z Nõ desiderabis rẽ eiꝰ. Aug. vero ꝓsiderans finẽ ad quẽ ꝓcepta decalogi ordinant. primũ nõ distinguit. qz vtrobiqz ꝓz intentionẽ idolatria prohibet. Et sic ponit tantũ tria in prima tabula. Preceptũ ño de concupiscentia vxoris z possessiõis aliene distinguit in duo. qz alio fine cõcupiscit vxor ad vsum voluptatis. alio fine concupiscit possessio ad vsum cupiditatis: z sic septem ponit in scõa. Augustinũ ergo sequtez: q tria ponit i prima tabula z septẽ in scõa: sufficientia numeri assignem⁹. In prima tabula tria fuerunt precepta ordinantia ad deũ. quorũ sufficiẽtia põt summi penes subiectũ. quod est triplex in nobis. s. potentia irascibilis: que ordinatur per preceptum de protestatiõe veritatis. potentia concupiscibilis que ordinat per ꝓceptuz de sabbatizatione mentis. potẽtia rationalis que ordinat per preceptũ de ordinatiõe mutuorum: vt octauũ ꝓ oculo: dentẽ ꝓ dente. q dam moralia. vt decem precepta decalogi.

¶ De preceptis decalogi.
Sectio xxxij.

Recepta decalogi sũt specialiter de
p randa. que dicuntur moralia. qz
cum fide sunt ad salutem hoiuz necessaria. In fide eni z morib⁹ est salus hoiuz constituta. Fuerunt autem conscripta digito dei in duabus tabulis lapideis: in signum germine charitatis. diuine. s. z humane. De quibus breuiter duo sunt videnda. s. ordinatio. z numeri siue sufficientie assignatio. Ordinantur aũt a iosepho historiographo ſm ordinẽ rei geste quinqz in prima tabula. z quinqz in scõa. Scõm eundem ordinẽ ab Augustino tria in prima tabula: z septem in scõa. Quigz neos considerans materiam eoz que ordinãtur: distinguit primuz in duo. s. Nõ habebis deos alienos pter me: z Nõ facies tibi sculptile. In quoz primo prohibet adoratio statue nihil hñtis sile in naturis. scõo prohibet adoratio statue hñtis similitudinẽ cũ aliã creatura. Duo ño vltima scõe tabule nõ distinguit. reputans ea esse vnũ. s. Nõ concupisces vxorez proximi tui: z Nõ desiderabis rẽ eiꝰ. Aug. vero ꝓsiderans finẽ ad quẽ ꝓcepta decalogi ordinant. primũ nõ distinguit. qz vtrobiqz ꝓz intentionẽ idolatria prohibet. Et sic ponit tantũ tria in prima tabula. Preceptũ ño de concupiscentia vxoris z possessiõis aliene distinguit in duo. qz alio fine cõcupiscit vxor ad vsum voluptatis. alio fine concupiscit possessio ad vsum cupiditatis: z sic septem ponit in scõa. Augustinũ ergo sequtez: q tria ponit i prima tabula z septẽ in scõa: sufficientia numeri assignem⁹. In prima tabula tria fuerunt precepta ordinantia ad deũ. quorũ sufficiẽtia põt summi penes subiectũ. quod est triplex in nobis. s. potentia irascibilis: que ordinatur per preceptum de protestatiõe veritatis. potentia concupiscibilis que ordinat per ꝓceptuz de sabbatizatione mentis. potẽtia rationalis que ordinat per preceptũ de ordinatiõe mutuorum

iectatis. ¶ Potest etiam summi penes obiectũ quod est triplex in diuinis. s. summa maiestas reuerenda. respectu cuiꝰ est primũ. summa veritas profitenda: respectu cuiꝰ est secũdum. summa bonitas diligenda. respectu cuius est tertium. ¶ Potest summi nihilominus penes actum intermediũ. qui est triplex sz actus operis qui exercet in primo mandato per actualẽ adorationem. actus oris q exercet in secundo per sermocinalem prolationem. actus cordis qui exercetur in tertio per affectualem dilectionez. Non põt hñ sabbatum. i. quietem mentis celebrare qui per. qui etem continuã nõ studet omne peccatũ mortale declinare. ¶ In secunda tabula septem fuerunt ꝓcepta ad primũ ordinantia. Quorum sufficientia sic accipit. Ad primum hz bemus dupliciter ordinari. s. per beneficentiam. z sic est primum. s. Honora patrẽ z matrem tuã. per innocentiaz: z sic possumus nocere proximo tripliciter. actu operis. actu oris. z actu cordis. Actu operis tribus modis. s. in propria persona. z sic dicit. Non occides. In persona coniuncta. z sic dicit. Nõ mechaberis. In possessione sua: z sic dicit. Nõ furaberis. In actu oris possumus nocere proximo falsum testificando. z sic dicit. Non loqueris falsum testimoniuz ꝺ proximũ tuum In actu cordis possumus nocere ei dupliciter. s. affectu carnalitatis. z sic dicitur. Non concupisces vxorem proximi tui. z affectu cupiditatis. z sic dr̃. Non desiderabis rem eiꝰ Decem ꝓcepta per ordinẽ bis versibus cõtinent. Sperne deos: fugito piuria: sabbata dua. Sit tibi pr̃is honor: sit tibi matris amor. Nõ fis occisor: mechus: fur: testis iniquus. Alieniqz thorum: reseq̃ caueto tuos.

¶ De preceptorum summa.
Sectio xxxiij.

Bmatorẽ noticiam ꝓceptorũ est at
a tendendum qz est ꝓceptũ nature: doctrine: z scripture. Preceptuz nature est dupler. innatum z datuz. Innatum est duplex. quoddam respectu dei. quoddam

respectu primi. Respectu dei est illud Deutero.vi. videlicet. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: & ex tota alia tua: & ex tota fortitudine tua: Respectu primi est duplex. vnū per beneficentiam. Matth.vij. Quecunq; vultis vt faciant vobis homines: & vos eadem facite illis. Aliud est de inocentia. Thobie.iiij. Quod ab alio oderis tibi fieri vide ne alteri aliquando tu feceris. Datum est duplex preceptum. Unum ad conseruationem individui. Gene.ij. Ex omni ligno paradisi comede. Aliud est ad conseruationem speciei. Beñi. Crescite & multiplicamini. ¶ Preceptum disciplinę est duplex. Quoddam ad probationem obedientie. Gene.ij. De ligno scientie boni & mali ne cõmedas. Quoddam ad probationem fidei. Gene.xxij. Tolle filiū tuū vnigenitū quem diligis ysaac. & offeres eum mihi. ¶ Precepta scripture sunt in q̃tuor generibus comprehensa sicut supradictū est. Quedam sunt cerimonialia. quedam sacramentalia. quedam iudicialia & moralia Hec quattuor genera preceptorum fuerūt in veteri testamento tanto multiplicato numero vt quasi non essent plures dies in anno nec ossa in homine q̃m precepta data dei populo. Lex autem euangelica superueniēs tã q̃m abbreuians & cõsummans: cerimonialia & sacramentalia euacuauit adimplendo. iudicialia temperauit auferendo. moralia cõsummauit consilia salutifera adiiciēdo. ¶ Posunt aūt omnia precepta que legimus in scriptura reduci ad tres differentias siue membra. vt dicamus: q̃ preceptum aliud executionis: sicut est illō qō implere tenemur ex domini volūtate. Aliud probationis. sicut fuit preceptū abrahe: vt immolaret filiū. in quo requirebat deus non opus: sed promptitudinē voluntatis Aliud instructiōis. sicut q̃ndoq; curabat dñs aliquos: & mandabat curatis ne eū in populo diuulgarēt. Nō enim obligabat dñs curatos vt tacerēt: sed instruebat vt de magnis operibus laudes non captem⁹.

¶ De gratia in se considerata quo ad diffinitionem: diuisionem: & operationem.

Sectio xxxv.

Equitur videre de secundo beneficio iesu christi: qō est gratia. ratione cui⁹ plenus gratia dicit aduenisse. Est autem considerare gratiam in se: & in cõparatione ad habitus virtuales. In se habz considerari gratia quantum ad diuersitatem diffinitionis: diuisionis: nominationis & operationis. Diffinit aūt gratia multiplicter: ſm q̃ multipliciter comparat. Comparat autem ad suū principium. & sic diffinitur ab Isidoro. Gratia est diuine misericordie donum. per qō bone volūtatis est exitus. Ad suū subiectū: & sic est illa super pſ. vt exhilaret faciem in oleo. Gratia est quidam nitor anime ad conciliandū sanctū amorez. Ad finem oppositū: & sic est que dat in glo. sup pſ. Gratia est iustificatio & recisio peccatorum. Ad suū effectū. & sic est illa Chryso. Gratia est sanitas mētis: dilectio cordis. Potest q̃ to comparari ad suū premium. & sic est illa. Gratia est similitudo glorie. Scōm has omnes comparationis assignat diffinitio magistralis. que talis est. Gratia est forma a deo data: gratis sine merito gratū faciens habentem: & opus eius bonū reddens. Inuenitur & alia notificatio que competit gratie gratis date. Gratia est manifestatio spiritus ad vtilitatem spūs. sumpta ex. i. Chorin. xij. ¶ Dividitur etiam gratia multipliciter ſz q̃ multipliciter comparatur. Comparata enim ad suū principiū a quo est: dividit in gratiā prędestinationis: vocationis: iustificatiōis: & magnificationis. Primo eni deus gratiam preparat. secundo affert. tertio confert. Quarto complet. Comparata ad suū subiectum in quo est: dividit in gratiam cognitionis: volūtatis & perfectionis: ſm triplicem potentiaz intellectum. affectivum & operativum. Et sumitur a Beñi. in libro de libero arbitrio. Comparata ad oppositum contra qō est: dividitur in: gratiam protectionis: liberationis & saluatiōis. contra quadruplex malū. s. pugne siue tentationis: miserie siue persecutionis. culpe siue infectionis. & sequele siue dānationis. A primo protegit. a secō liberat. a tertio extrahit. a quarto saluat. Et simile de ysaia. xxxi. Proteget dominus exercituum hierusalē protegens & liberans: transiens et saluans. Cōparata ad effectū ad quem é. dividitur in gram prevenientē & subsequentē: siue operantē & coopantez. que sunt due differentie gr̃e ſm effectus quos habet in voluntate. Dicit. enim gratia prevenies: q: nō est a libero arbitrio: sed infundit ab ipso deo. subsequens vero dicit vel coopans inq̃tuz actum liberū arbitrium respectu boni opis eliciendi. ¶ Exprimit aūt gr̃a diuersis vocabulis ſm diuersas intentōes nostrantium. Dicitur enim gratia gratis data: & gratia gratū faciens. dicit gr̃a operans & cooperans. siue gr̃a prevenies: & gratia subsequēs. Accipit enim gr̃a largissime: & sic oprehendit dona naturalia & dona gratuita. Accipit min⁹ cõmuniter: & sic comprehēdit gr̃am gratis datam: & gr̃am gratū facientē. Et sic dicit beatus Beñi. q̃ quedā gratia semīat cogitatū. & hec est gratia pueniens. Quedā pficit bonum: & hec est gr̃a subsequens. Dicit enim i libro de libero arbitrio. q̃ deus operatur i nobis cogitare: velle: & pficere. Primum sine nobis. scōm nobiscū. tertiū per nos. Et nota q̃ gratia gratis data cõmuniter a theologis dicitur gratia que bonis & malis potest esse cõmunis. & purificat in homine ſm munificentiam largitoris. Gratia vero gratum faciens solis iustis cõuenit qui sunt p̃dicti charitate. Et ē in vno homine vna sola. tū rōne vnius principij effectiui cui assimilat. tum ratione vnius subiecti perceptiui quod vivificat. tum ratione vnius finis vltimi completiui: ad quem gradatim ordinat. Nam totuz ordinem acceptū deo reddit. opus a libero arbitrio egrediens meritorium facit ad vnum summū bonū perducit. Accipitur tertio gratia stricte: & sic comprehendit gratiā gratum facientem & gloriam. & tunc gratia prevenies est ipsa gratia. gratia subsequens est gloria. Et ſm hoc dicit Augustinus in libro de gratia & natura. Gratia prevenit vt pie vitam⁹. subsequitur vt cū illa vivamus. Accipit etiā magis stricte: & sic nominat tantū gratiā gratum facientem: & tūc prevenies dicit effectū contra malū. subsequens ad bonum vel ad bonum tantū. Ita q̃ prevenies dicit ſm q̃ informat. subsequens ſm q̃ movet vel monet. Est duplex effectus gratie. vnus i ingressu. alius in profectu. Et sic exponit Augustinus in libro de natura & gratia. Nec autem gratia cū sit vna: tamen multa in anima operatur. Ipsa enim animā efficit sponsam christi. filiam patris eterni: & templū spiritussancti. Ipsam animā purgat: illuminat perficit: vivificat: reformat: & stabilit: eleuat: assimilat. deo coniungit: ac per hoc acceptabilem deo facit. propter quod tale donū gratia gratum faciēs non immerito debuit appellari.

¶ De gratia in cõparatōe ad habitus gratuitos: vt sunt virtutes in generali.

Sectio xxxvi.

Equit videre de gratia in comparatione ad habitus virtuales in gñe ramificat. qui sunt in triplici differentia. Sunt enim habitus virtutū donorum & beatitudinū. Primi sunt ad primos motū anime. secūdi ad medios. tertij ad perfectos. Sunt enim quedā opera moralia primitiua sicut credere. quedam media. sicut credita intelligere. quedam postrema sicut intellecta videre. Item primi sunt respectu incipientiū secundi respectu proficientiū. tertij respectu perfectorū. Item primi sunt ad potentias anime rectificans. secundi ad expediendas. tertij ad perficiendas. Primo de virtutib⁹ aliquid videamus breuiter. De quibus in generali tria sunt simpliciter referenda. s. diffinitio: distinctio & connexio. ¶ Multiplex ḡ tutis diffinitio inuenitur. Nam virtus accipitur cõmuniter: propriē & magis proprie. Cõmuniter accepta virtus comprehendit ḡ tutem moralem & naturalem. Et ſm hoc cō-

parata ad actum diffinitur a pbo de celo et mundo sic. Virtus est vltimum potentie de re. Comparata ad actum ꝛ finem vltimum diffinitur ab eodem in septimo ethicoꝝ sic. Virtus est dispositio pfecti ad optimū. Acceptu vero propie comprehēdit moralem nīi ad politicā ꝛ gratuitā se extendens. ꝛ sm hoc comparata ad actum diffinit a pbo in ethicis sic. Virtus é habitus qui perficit habentem: ꝛ opus eius bonū reddit. Comparata ad principiū directiuū diffinit ab eodē ibidem sic. Virtus est habitus voluntarius in mente consistens: recta ratione determinatus: put sapiens determinauit. Scōm B diffinitur a tullio. Virtus est habitus mētis bñ composite. Item ab Augustino in li. de q̄ntitate anime. Virtus est qualitas anime seu vite rōni vndiq; psentiens. Accepta magis ꝑpie comprehēdit virtutē gratuitā. Et sm B compata ad finem diffinitur ab Augustino in soliloquijo. Virtus est habitus rōne recta ad suū finem perueniēs. Compata ad suum subiectū qō informat diffinit ab eodē in libro de ciui. dei. Virtus est bona voluntas. Ad actū ꝑpium siue complementū diffinit in libro de moribus ecclesie. Virtus est ordo amoris siue amo: ordinatus. Cōparata ad suū principiū effectiuū diffinit ab Augustino sic. Virtus est bona qualitas mentꝭ qua recte vitꝫ. qua nemo male vtꝫ. quā deus i nobis sine nobis operatur. ¶ Sunt autem septem virtutes quibus vita regitur christiana. tres theologice. s. fides: spes: ꝛ charitas. quattuor cardinales. s. prudentia: iusticia: tēperantia ꝛ fortitudo. Quaꝝ sufficientia sic accipitur. Dupler est facies anime. s. supior. que est respectu finis: ꝛ inferior que é respectu eoꝝ que sunt ad finem. Superior habet rectificari per theologicas: ꝛ quantū ad triplex obiectū qō est in diuinis. ꝛ quantū ad triplex subiectū qō est in nobis. In diuinis est summa veritas in quā nos dirigit fides i credendo ꝛ assentiendo. summa maiestas siue largitas in quā erigit spes in laudando ꝛ expectando. summa bonitas cū qua vnit charitas in cōplectendo ꝛ diligendo. Triplex etiā subiectū in nobis est. s. potentia rōnalis que ordinatur siue rectificat per fidem. irascibil que per spem. concupiscibilis que p charitatē. Inferior vo facies anime habet rectificari per quattuor cardinales. Nam prudētia rectificat rōnalem. fortitudo irascibilem. tpantia concupiscibilē. iusticia rectificat oēs vires siue virtutes in compatione ad alterū. In cōparatione inq̄z ad primū rectificano oēs vires dicitur iusticia cardinalis. In compatoe vero ad primū ad ipm ꝛ ad deū: nō solum cardinalis dicit sed generalis. generalis iusticia totius aie rectitudiné comprehēdens. Potest ꝛ aliter sufficientia cardinaliū assignari psubiecta. Nā rōnalis rectificari habet respectu sui. ꝛ sic indiget prudētia. respectu primi. ꝛ sic idiget iusticia. Irascibilis hz rectificari ꝫ aduersa. ꝛ sic indiget fortitudie: concupiscibilis ptra pspera. ꝛ sic indiget tēperantia. ¶ Habēt aūt virtutes esse gratuitum a grata tanq̄z ab origine ꝛ radice. ꝛ ei meritoriū a charitate tanq̄z a motore: forma ꝛ fine. Et ideo omnes virtutes quo ad habitus sunt cōnexe. quo ad habitus meritorios sunt equales.

¶ De fide. Sectio xxxvij.

Equitur videre de singulis virtutibus in speciali. ꝛ primo de fide. Et primo quantū ad eius essentiam. secundo quantum ad symboli continentiam. In se possimus considerare fidem quantū ad diffinitionē: equivocatōem: actus diversificationem: ꝛ effectus impetrationem. Diffinit aūt fides multipliciter. Quantū ad genus ꝑpriū diffinit ab Augu. Fides est virtus qua creduntur ea que nō videntur. Quantum ad finem vltimū ab Apostolo. Fdes est substantia rerum sperandaꝝ argumento nō apparentiū. A Damasceno. Fides est coū que sperant hypostasis. rez que nō vident redargutio. Quantū ad obiectū ꝛ primum motiuū ab August. Fides est illuminatio mētis ad summam veritatē. Quantū ad actū pro primum a Damasceno. Fides est nō inquisitus consensus. In ordine ad subiectū a Dionysio. Fides est vnicū credentiū fundamentuz eos collocans veritati. In comparatione ad alios habitus ꝛ modū asserendi ab Hugone sic. Fides est voluntaria quedā certitudo de rebus absentibus supra opinionē ꝛ infra scientiā constituta. ¶ Accipit aūt nomen fidei decē modis. Aliq̄n enim accipit ꝑ sponsione. i. ad Thi. v. Pr: irritā fidē irritā fecerit. Aliq̄n ꝑ fidelitate. Hiere. vij. Perijt fides ꝛ sanctus de terra. Aliq̄n ꝑ scientia. Ro. xiij. Omne qō nō est ex fide peccatū est. Aliq̄n ꝑ sacramēto fidei. Vñ dicit Aug⁹. Parum los habere fidē nō est aliud q̄z fidei habere sacramentū. Aliq̄n ꝑ acceptōe conclusionis per rōnem ꝓbate. Et sic dicit Boetius. Argumētū est ratio rei dubie faciens fidē. Aliq̄n ꝑ cogmitōe comprehēsionis. Ro. i. Justicia dei reuelabit ex fide in fidem. glo. in fidē speciei que fides dicit. q: fidentissima ꝛ certissima est. Aliq̄n pro habitu fidei informis. Jaco. ij. Fides sine operibus mortua est. Aliq̄n pro habitu fidei formate. Ro. i. Justus ex fide vivit. Aliq̄n ꝑ actu fidei. Et sic dicit Aug⁹. Fides est credere qō non vides. Aliq̄n pro obiecto fidei. Unde dicitur i symbolo. Hec est fides catholica. ¶ Diuersificatur autem actus fidei qui est credere: per credere deū: credere deo: credere in deum. Credere deū ꝛ credere deo possunt cē act⁹ informis fidei ꝛ formate. Possunt autem ad eundē actū sm ordiné pertinere. Nā credere deū respicit diuinā veritatē vt obiectum. credere deo vt motiuū: credere in deum vt finem vltimū. Istū vltimū actum multiplicat vel exponit Ansel. sic. Credere in deum est credendo eū amare: credendo in eū ire: credēdo ei adherere: ꝛ credendo eⁱ⁹ mēbris incorporari. Ad hoc enim q̄ fides pfecte tendat in deū: requrit adiunctio charitatis: q̄ ordinat ad amorē dei: ꝛ sic est prima differētia ad operatiōem boni: ꝛ sic est secunda. ad perfectionem malī: ꝛ sic est tertia. ad dilectionem proximi. ꝛ sic est quarta. ¶ Fdei attribuitur opatio miraculoꝝ. Ipsa est enim prima virtus que supra se eleuat intellectū: captiuās eū in obsequiū dñi nīri iesu xpi. ꝛ iō merek de congruo apud deū opus arduū impetrare. ad qō se nō extēdit possibilitas admiratis. Et B est quod tangit in diffinitione miraculi. Miraculū est opus arduū ꝛ insolitū supra spem ꝛ facultatem admiratis ꝓsistens.

¶ De ptinētia symboli quantū ad articulos. Sectio xxxviij.

Equit de ptinentia symboli. circa quod tria sunt bxeuiter attendenda. scz differētia symboloꝝ: sufficientia credendoꝝ. ꝛ essentia articuloꝝ. Tria sunt symbola fidei christiane. s. symbolū apostolorum. symbolū nyceni concilij. qō. cccxviij. epi condiderunt. ꝛ symbolū athanasij. Causa principalis ꝙditōis primi fuit certa fidei traditio. Causa secī fuit veritatis tradite certa probatio vel propalatio. Causa tertij fuit errorū pullulantiū exterminatio. Primū dicitur maius: non numerositate contentoꝝ. sz maioritate conditoꝝ vel auctoꝝ. Et dicitur submissa voce: q: fuit conditū ipe veritatis nondū ꝑpalate vel plate: vel q: est ad ꝑpriē ꝓscientie securitatē. Dicit etiā in diei principio ꝛ fine. s. in prima ꝛ i ꝓpletorio: ꝑpter duplicē ꝓfessionē fidei necessariā. s. in principio ecclesie ꝛ in fine. vel in principio regenerationis baptismalis: ꝛ vltimo defunctionis corpalis. In testimoniū ꝙuersatōis triūphalis. Vel i prosperis ꝛ aduersis: vel in agendo ꝛ patiendo. vel q: fides est scutū ꝫ tentationes diurnas: ꝛ contra tentationes nocturnas. Scōm q: editū est ꝑpter veritatē tradituz ꝑpalandam: in diebus dñicis ꝛ festis solēnib⁹ ꝑpter maiorē ꝙuentū populi alta voce cantatur. ꝛ hoc post euāgeliū: q: est eius bxeuis collectio. ꝛ ante cōmunionē. q: est ad ipaz digna ꝑparatio. Tertiū dicit nocte finita ꝓma diei hora. q: fuit editū ipe veritatis ꝙsule ꝑ hereticos pneualentis finaliter contra eos.

¶ Sufficiétia articulor in symbolo apostolico contétor potest dupliciter assignari.scilicet ex parte cause efficientis.s. apostolor:q ad condendū symbolū singuli singulas particulas posuerūt. Petrus dicit.Credo i deum patrem omnipotentē creatorem celi ⁊ terre. Andreas subiunxit. Et in iesum christum filium eius vnicū dñm nostrū. Deinde iobes Qui conceptus est de spūsancto: natus ex maria virgine. Deinde Jacobus maior.passus sub pontio pilato:crucifixus mortuus ⁊ sepultus. Deinde Thomas. Descendit ad inferna.tertia die resurrexit a mortuis. Deinde Jacobus minor. Ascendit ad celos:sedet ad dextram dei patris omnipotentis. Deinde Philippus. Inde venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos. Deinde Bartholome⁹. Credo in spūmsanctum. Deinde Matheꝰ. sanctam ecclesiam catholicam. Et est sensus. Credo in spūmsanctum sanctificantem vniuersalem ecclesiam. Deinde Symon chananeus.sanctor cōmunionem.remissionē peccatoꝝ. Et est sensus q; remissio peccatoꝝ fit in cōmunione vivoꝝ vel sacramentoꝝ. Deinde Judas thadeus.carnis resurrectionem. Et est sensus.credo q; deus resuscitabit carnem. Deinde Matthias. vitā eternā amē.

¶ Potest etiā sufficientia assignari ex parte cause materialis.s.ipsoꝝ articulor. Omnes articuli sunt de deo:vel ꝑm naturā in qua cōfitit. vel ꝑm naturā quā assumpsit. Et sic quidam articuli spectant ad diuinitatem. q dam ad humanitatem. Aui ad diuinitatem : aut respiciunt diuinā naturam in se:⁊ sic est primus de singularitate:cū dicit.Credo in deū ⁊ nō in deos. Aut respiciunt diuine essentie tres personas.⁊ sic respectu patris est.credo in patrem omnipotentē. Respectu filij é.credo in iesum christū filiū eius vnicū dominum nostrū. Respectu spūssancti est.Credo i spiritūsanctū. Aut respiciūt diuine essentie operationes. quaꝝ in vna est in collatione nature.⁊ hec est creatio habēs suū articulū. Credo in creatorem celi.⁊ terre. Alia est in collatione gratie:⁊ hec est sanctificatio habēs suū articulū. Sanctā ecclesiā catholicā:sanctorum cōmunionem.remissionē peccatoꝝ. Et é sensus. Credo q; remissio pctoꝝ fiat in ecclesia catholica. vbi est cōmunio sanctoꝝ masculine. vel sanctoꝝ neutraliter.i. sacramentoꝝ. Alia est in collatione glorie:⁊ hec est gloriosa resuscitatio habens suū articulum. Carnis resurrectionem:⁊ vitam eternā amē. Septē sunt ergo articuli respectu diuinitatꝭ accepti. Accipiuntur etiam septem respectu humanitatis christi.iuxta septem actus principales. quos ad reparationē nostrā dominus deus ordinauit. Primus fuit incarnari.habēs suū articulū. qui conceptus est de spūsancto. Secundus fuit nasci.habēs suū articulū. Natꝰ ex maria virgine. Tertius fuit precū ꝓ nobis soluere:habens suū articulum. Passus sub pōtio pilato crucifixꝰ mortuꝰ ⁊ sepultus. Quartus fuit inferos visitare:habens suū articulū. Descendit ad inferna. Quintꝰ fuit infernū spoliare:habens suū articulū. tertia die resurrexit a mortuis. Sextus fuit celestia transcendere:habens suū articulū. Ascendit ad celos:sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Septimus erit venire ad iudiciū: habens suū articulū. Inde venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos. Et sic sunt septem articuli respectu humanitatis christi. Diffinitur aūt a Richardo articulus sic. Articulus est indiuisibilis veritas de deo artans nos ad credendū. Ab Ysido. vero sic. Articulus est perceptio veritatis diuine tendens in ipam. Prima diffinitio non tñ conuenit articulo formato:sed etiā informi.

¶ De spe. Sectio xxxix.

Equit videre de spe. Circa quam possumꝰ considerare quattuor. scilicet diffinitōem.equocationem. actꝰ excellentiā:⁊ cū fide differētiā. Spes inquātū est nomē affectōis diffinitur a philosopho. Spes est suspitio futuri boni. Inquantū est nomen virtutis tribus diffinitionibꝰ notificat. Prima est hec. Spes est virtꝰ qua spiritualia ⁊ eterna bona speramꝰ.i.cum fiducia expectamꝰ. Ista spiritualia bona possunt intelligi: venia peccatoꝝ.gratia meritoꝝ.⁊ gloria ꝓmioꝝ. vt dicat quedā spes venie:que dā gratie.quedā glorie. Secūda hec est. Spes est certa expectatio future beatitudinis:veniens ex dei grā ⁊ meritis precedētibꝰ. Tertia est Augustini hec. Spes est virtus q̄ quis se ad illō quod credit pertinere ꝑsumit. ¶ Accipit aūt multiformiter nomē spei. Aliqñ. nominat affectōem:ꝑm q; dicit Boetius. Gaudia pelle:pelle timorem.spemq; fugato Nec dolor:adsit. Aliqñ noiat habitū virtutis: ⁊ tunc spes non habet ortū ex meritis.sed ex ea merita oriunt. Aliqñ noiat virtutis actus: ⁊ tūc spes oritur ex intuitu meritoꝝ. Nemo enim recte se sperat ad beatitudinē peruenturꝰ nisi qui deo seruit vel seruire proponit. Aliqñ nominat virtutis statū. ⁊ tunc spes ex meritis cōcomitantibus habet ortū. iuxta illud Ro.v. Probatio operat spem.i.certitudinem:ꝑm glosam.ad quā certitudinē per bona opera.⁊ maxime p aduersoꝝ tolerantiam pueniꝝ. Aliqñ noiat virtutis terminus siue obiectū.i.rē sperată.s. beatitudinē sempiternā. Et tunc spes ex gratia ⁊ meritis precedentibus habet ortū. Et sic spes virtus ꝑm ꝓ mū acceptōem sui precedit merita ꝫ vltimā sequitur. ꝑm duas intermedias sequitur ⁊ ꝓcedit. ¶ Habet aūt spes excellentiā in actu suo. Nam habens potentiā irascibilem ꝓ subiecto: virtutū habitus presupponit. q bus superminet vt regina. Habet enim irascibilis detestari mala culpe:tolerare mala pene. aggredi terribilia.erigi ad ardua. Ad detestationem culpe aliene requirit iram per zelū. Ad detestatōem culpe ꝓprie regrit pniam. Ad perpessionē malor pene regrit patientiam. Ad aggressionē terribiliū habet fortitudinē:⁊ tunc ad expectatōem eterne beatitudinis ꝓ spem erigit a ꝺo liberaliter repromisse. ¶ Assignat aūt inter fidē ⁊ spem differentia per hunc modū. Nā fides est bonarum rerū ⁊ malaꝝ. Spes est tñ bonarum. Est etiā fides rerꝝ preteritaꝝ:presentiū ⁊ futuraꝝ. Spes tñ futuraꝝ. Itē fides est rerum propriarum ⁊ alienarum. Spes est solūmodo ꝓpriarum.

¶ De charitate. Sectio xl.

Equitur videre de charitate. Circa quā debeo considerare diffinitionem:distinctōem:pfectōem:diligibilium sufficientiā:⁊ ordinis erigētiā. ¶ Charitas tripliciter diffinit. Nā cōparata ad obiectū diffinit in sententijs a mgro. Charitas est dilectio qua diligit deus ꝓpter se:⁊ proximus ꝓpter deū. Comparata ad actū ꝓprium qui est viuere ⁊ adherere:diffinit ab augustino sic. Charitas est rectissima animi affectio coniungēs nos deo. Vel. Charitas est virtus qua deum videmꝰ eo qō frui desideramus. Vel. Charitas est vita copulans amantē cum amato. Cōparata ad habitū sibi iniunctū diffinitur ab apostolo.i. Thimo.i. Charitas est finis precepti:de corde puro ⁊ ꝓscientia bona:⁊ fide nō ficta. ¶ Distinguit enim inter amorē:dilectōem ⁊ charitatem. Nam amor competit rationalibus ⁊ irrationalibus creaturis. Dilectio vero ⁊ charitas tñi rōnalibus dicit conuenire. Itē inter dilectionem ⁊ charitatē differentia inuenit. Nā dilectio quasi de diuersis electio:rōnabilibꝰ cōuenit siue iustis siue iniustis. Charitas vero solum est iustoꝝ. ¶ Est autem in charitate pre ceteris virtutibꝰ perfectio ⁊ dignitas specialis. Nam cum sit forma virtutum non potest esse informis:triplici rōne. Una ex parte obiecti. Idem enim habet ꝓ obiecto ⁊ ꝓ fine. Inseparabilis enim est a fine:rōne cuiꝰ est perfectio:quantū ad meritū in virtute. Alia ex parte subiecti. Ipsa enim est regula rectificans voluntatē. qua rectificata tota aia recte viuit. Tertia est ex parte cause. habet enim similitudinem cū spūsancto:a quo est. qui etiā charitas dicit siue amor:a quo inseparabilis é ⁊ ideo esse informis omnino non potest.

¶ Quattuor autem sunt ex charitate diligēda ꝑm Augus. Unū qō est supra nos.s. deus

Alterū qō nos sumus. Tertiū qō iuxta nos scz ꝓximus. Quartū qō infra nos est. s. humanū corpus. Hoꝝ quatuor sufficientia sic accipit. Ex charitate diligere est summū bonum optare dilecto. Qui ergo ex charitate diligit: aut optat summū bonū ipsi deo: ⁊ sic est primū mēbꝝ. aut sibijpsi. ⁊ sic est secūdū membꝝ. aut sibi simili: ⁊ sic est tertiū. aut sibi inhērenti: ⁊ sic est quartū. Est aūt deus diligendus ꝓmo sup omnia ꝓpter se. nos secundo ꝓ deo ⁊ sub deo: ꝓximus noster tertio sicut nos ⁊ ex quo nos. qꝫ affectu ⁊ effectu. ad qō nos. qꝫ ad gr̄am in ꝓsenti ⁊ ad gloriā in futuro in quo nos: q; in bono: ꝓpter qō nos: qꝫ ꝓpter deū. Quarto corpus nostrū infra nos ⁊ ꝓximū tanꝫ bonū min⁹ ꝓcipuū. Ad hec aūt exequenda dat nobis vnius charitaſ habitū⁹. ⁊ duplex mādatū: in quo pēdet vniuersitas noui ⁊ veteris testamēti. Assignat aūt Ambrosi⁹ ꝓter supdictū aliū ordinē diligēdi. vt primo deū. scdo nosmetipos. tertio pr̄ētes. deinde filios ⁊ frēs: postea domesticos. demū inimicos diligam⁹.

¶ De prudentia. Sectio xli.

Equit videre de virtutibus cardinalibus: ⁊ ꝓmo de prudentia. Circa quā tria sunt b̄euiter vidēda. scz diffinitio. speciēz collectio: ⁊ actuū variatio

¶ Prudentia diffinit siue describit ab Augustino in libro de moribus ecclesie. Prudētia est amor ea quib⁹ adiuuat in deū ab his quibus impedit sagaciter discernēs. A gregorio sic. Prudētia est cognitio vitandarum rerū ⁊ appetendaꝝ. A Tullio in rhetoricis sic. Prudentia est rerū bonarum ⁊ malarum ⁊ vtrarūqꝫ scientia. Ab eodem de officijs. Prudentia est cognitio inuitandaꝝ fugiendarūqꝫ scientia rerū. Ab eodem in libro de requie mentis sic. Prudētia est rerū bonarū ⁊ malaꝝ cum alteraꝝ dilectōe ⁊ reliquarum detestatōe scientia. ¶ Partes siue species prudentie ꝑm Tullū in rhetoricis sunt tres. s. memoria: intelligentia: ⁊ prouidentia. Memoria est ꝑ quā animus aspicit ea q̄ fuerūt. Intelligentia est ꝑ quā perspicit ea que sunt. Prouidentia est per quā futurū aliqd videt ante ꝙꝫ factū sit. Seneca videtur ꝓcordare tullio in his tribus dicēs. Si prudens es animus tuus tribus ipsis dispensetur.

Prudentia ordinat: futura ꝓuidet: ⁊ preterita recordatur. Scōm dogma philosophoꝝ: prudentia diuidit in quatuor species. s. prudentiā. circūspectōem: cautionē: ⁊ docilitatem. Prouidentia est presens notio futuroꝝ per tractans euentū. Circūspectio est ꝓtrariorum vicioꝝ cautela. Cautio est discernere a vtribus vicia: virtutū speciē preferentia. Docilitas est prudētia eruditi aperitos. ¶ Secundū Augustinū in libro de spū ⁊ aia. habz prudentia plēs actus. Nā prudentia scit qd debeat facere. prudentia est scire qd possit. prudentia est in eligendis. prudētia est nihil penitendū appetere: ⁊ nihil p̄ter iustū velle facere. Scōm Macrobiū. prudentia est mundū istum ⁊ oia que in mūdo sunt diuinoꝝ ꝓtemplatōe despicere. ⁊ oēm animi cogitatōem in sola diuina dirigere. Prudentia est ad rōnis normam que cogitat queqꝫ agit vniuersa dirigere: ⁊ nihil p̄ter rectum velle facere. humanisqꝫ actibus tanꝫ rōnis arbitrio ꝓuidere. Prudētie insunt rō: intellect⁹: circūspectio: prouidentia: docilitas: agnitio. Item prudentia in homine iam purgato est diuina nō quasi in electione ꝓferre: sed sola nosse. Officiū etiā prudentie est ex preteritis ⁊ presentibus futura perpendere. Vñ dicit Boetius in libro de ꝯsolatōe phie. Nō qō ante oculos est situ sufficit intueri. rei exitus prudentia metit. Circūspectōis officium est per diligentē ꝯsideratōem inter cōtraria vicia medium tenere.

¶ De tempantia. Sectio xlij.

Equit videre de tempantia ꝗtum ad tria. s. quantū ad diffinitionem. spēz assignatōem. ⁊ actuū variationem. Tempantia describitur a Tullio in prima rhetorica. Tpantia est rōnis in libidines atqꝫ in alios nō rectos impetus animi firma ⁊ moderata dominatio. Item ab eodem in libro de officijs. Tpantia est dominiū rōnis in libidinem: ⁊ in motus alios inportunos. Ab Augustino in libro de moribus ecclesie Temperantia est amor: deo sese integrum in corruptūqꝫ conseruans. A Macrobio. Temperantia est nihil appetere penitendum: in nullo legem moderationis excedere sub iugo rationis cupiditatem domare. Ab Augustino in libro de libero arbitrio. Temperantia est affectio coercens ⁊ cohibens appetitū ab his rebus que turpiter appetuntur.

¶ Partes tempantie ꝑm Tullū in prima rhetorica sunt tres. scz continentia. clemētia: ⁊ modestia. Continentia est per quā cupiditas consilij gubernatione regitur. Clementia est virtus per quā animꝰ in odium alicuius temere concitatus benignitate remittit. Hec ꝑm Tullū. Scōm Senecā vero. Clementia est temperātia animi in potestate vlciscendi. vel superioris lenitas aduersus inferiorē in penis constituendis. Modestia ꝑm Tullū est per quā pudor honestatis puram ⁊ stabilem cōparat auctoritatē. Auctoritas i hac descriptione stabilio appellat grauitas perseuerans. Scōm dogma philosophoꝝ: partes tempantie sunt que sedis motibus dñantur. que sunt: modestia: verecundia: abstinentia: castitas: honestas: moderantia: parcitas: sobrietas: pudicicia. Modestia ē que facit cultum ⁊ motum ⁊ omnē nostram occupationem vltra defectum ⁊ citra excessum sistere. Verecundia est in gestu ⁊ verbo honestatem seruare. Abstinentia ⁊ honestas: moderantia ⁊ parcitas ⁊ sobrietas edulij cohibent nutrimenta. Abstinentia est statutum terminū p̄uidendi non p̄euenire. Honestas est nec lautiores cibos q̄rere: nec in apparatu operam dare. Moderantia est nimium ciborum appetitū rationis imperio reuocare. Parcitas est mensurā refectionis non excedere. Sobrietas est excessum in potu cohibere. Huius officium est arcere mala ebrietatis. Castitas est abstinentia ab omni coitu illicito. que est tripler. scilicet coniugalis: vidualis: virginalis. Virginitas est ꝑm Augustinum in carne corruptibili perpetue in corruptionis meditatio. Pudicicia est moderamine rationis petulantiā domare. ¶ Actus temperantie ꝑm Augustinū sunt contra ꝓspera nō p̄sumere qō nō possit exerceri in vtendis. terrenas cupiditates non tñ reprimere: sed penitus obliuisci. Scōm Macrobium: temperantia est oia relinquere inq̄tū natura patit que copie vsus regit.

¶ De fortitudine. Sectio xliij.

Equit videre de fortitudine quantum ad diffinitōem: speciez assignatōem: ⁊ actuū variationem. Fortitudo sic describitur a Tullio in prima rhetorica. Fortitudo est ꝯsiderata periculoꝝ susceptio: ⁊ laborum ppessio. Item ab eodem in scōa rhetorica. Fortitudo est magnaꝝ rerum appetitio ⁊ humilium contemptio: ⁊ cum ratione vtilitatis laborū ppessio. Item ab eodē Fortitudo est rōnalis aggressio terribilium cū constanti coꝝ ppessione. Scōm Aristotelem. Fortitudo est virtus difficillimorum: in passionibus operativa gratia boni. Aug⁹ ō moribus ecclesie. Fortitudo est amor facile omnia tolerans ꝓpter id quod amatur. Fortitudo etiam aliter describitur. Fortitudo est firmitas animi contra molestias seculi. Et sumitur de Mattḥ. xv. Erant quatuor milia cē. ¶ Partes fortitudinis siue species ꝑm Tullium sunt quatuor. scilicet magnificentia: fidentia: patientia: ⁊ perseuerantia. Macrobius septē ponit partes fortitudinis. s. magnanimitatem: fiduciā: securitatem: magnificentiam: ꝯstantiā: patiētiā: firmitatē. Scōm dogma aliquoꝝ. Fortitudo est virtus restringēs ipetus aduersitaſ. Huiꝰ ptes sunt q̄cūqꝫ hec efficiunt: q̄ sunt: magnanimitas: fiducia: securitas. magnificētia: ꝯstantia: patiētia. fidētia: ⁊ pseuerātia. Magnanimitas ē difficilium ꝑ spōtanea ⁊ rōnalis aggressio. Fiducia est certa spes animi p̄ducendi ad finē rē indoctam. Securitas est habitus ꝑm quē animi

nentes incōmoditates: ⁊ rei inchoate affines non formidantur. ¶Magnificentia ſm tullium est rerum magnarū ⁊ excellarū cum animi ampla quadā ⁊ ſplendidiſſima ꝓpoſitione cogitatio atq; adminiſtratio. Scōm macrobiū. magnificentia eſt difficilium ⁊ pclaroꝝ cōſummatio. Conſtātia eſt ſtabilitas animi firma: ⁊ in ꝓpoſito perſeuerās. ¶Patientia eſt virtus contumeliaꝝ ⁊ oīo aduerſi tatis equanimiter mala portans. Item aliter ¶Patientia eſt equanimis malorum illatorum tolerantia. Grego. Vera patientia eſt aliena mala equaniter perpeti. ⁊ contra eos qui mala irrogat nullo animi dolore mouerī. Ité aliter diffinitur. ¶Patientia eſt omnium paſſionum moleſtarum alimde illatarū victoriosa perpeſſio. Fidentia eſt virtus p quā magnis ⁊ honeſtis in rebus maltū ipſe animus ſe in fiducia collocauit. ¶Perſeuerantia ſm Tullium eſt ratione bene cōſiderata ſtabilio ⁊ perpetua permāſio. ¶Magiſtraliter ſic deſcribit. ¶Perſeuerantia eſt permanētia in bono diuturna ſiue finalis. Nota q; conſtantia eſt permanentia in ꝓpoſito. ¶Perſeuerantia eſt permanentia in bono: ſiue continuatio boni. Conſtantia cauet leuem tranſitū a ꝓpoſito in ꝓpoſitū. ¶Perſeuerantia vero diſcontinuationem vel imperfectionem reſpectu debiti finis. ¶Scōm Auguſtinū: actus fortitudinis eſt contra aduerſa facere quod poſſit cōſtans in tolerandis nihil niſi turpia timere: ⁊ quicquid agimus vel cogitam⁹ ad rationis normam dirigere.

¶De iuſticia. Sectio. xliij.

Equitur videre de iuſticia quantuz
ſ ad diffinitionem: ſpecierum aſſignationem: ⁊ actionuz ꝓgreſſionem.

¶Juſticia diffinit ſic a Tullio in.i.rhetorica. Juſticia eſt habitus animi cōmuni vtilitate ſeruata: ſuam vnicuiq; tribuens dignitatem. ¶Macrobius. Juſticia eſt vnicuiq; ſeruare quod ſuū eſt Aug. in libro de libero arbitrio. Juſticiam quid dicam eſſe: niſi virtutem, qua ſua cuiq; tribuunt. Sup. ¶Matth. v. Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiūt iuſticiā. Juſticia eſt ſua cuiq; tribuere ſibi proximo ⁊ deo Seneca. Quid eſt iuſticia niſi nature tacita conuentio in adiutoriū multorum inuenta. Idem. Juſticia diuina lex eſt ⁊ vinculum ſocietatis humāe. Iſido. Juſticia eſt ordo ⁊ equitas qua homo cum vnaquaq; re bene ordinat. Anſelmus. Juſticia eſt rectitudo voluntatis ꝓpter ſe ſeruata. ꝓpter ſe rectitudiné ſcz. Item aliter diffinit ſic. Juſticia eſt virtus conſeruatrix humane ſocietatis: ⁊ vite communitatis. Aug. de moribus eccleſie. Juſticia eſt amor: ſoli amato ſeruiens: ⁊ propterea recte dominans ceteris que homini ſubiecta ſunt. A magiſtris ſic. Juſticia eſt cōſtāns ⁊ perpetua voluntas: ius ſuum vnicuiq; tribuens. ¶Juſticia ſm quoſdam diuidit in ſeueritatem ⁊ liberalitatē. Seueritas eſt ꝛ⁹ debito ſupplicio coercens iniuriā. Liberalitas eſt virtus beneficiorum erogatrix. que ꝓ affectu benignitatis: ꝓ effectu beneficentia nominatur. Et conſiſtit hec virtus tota in tribuendo. Benignitatem vero diuidūt in ſeptem partes. ſ. religionem: pietatem: innocētiam: amicitiam: reuerentiam: cōcordiā: miſericordiam. Alij diuidunt in innocentiā: amicitiā: concordiam: pietatem: religionē: affectum ⁊ humanitatem. Scōm Tullīū in.i.rhetorica. Ad iuſticiam pertinet religio: pietas: gratia: vindicabo: obſeruantia: ⁊ veritas: addo pronunc diſciplinam ⁊ obedientiaz. Religio eſt virtus que ſuperioris cuiuſdā nature quā diuinam vocant curaz cerimoniamq; affert. Hec grece dicitur latria: que ſic deſcribitur Latria eſt cultus deo debitus ⁊ exhibitus. Vel. Latria eſt voluntas impendendi deo cultum debitū. Impendit autem cult⁹ debitus deo. corde p fidem: ſpem ⁊ charitatē. ore per adoratiōnē: laudationem: benedictionem ⁊ gratiarū actionē. ope p oblationē: thurificationem: ⁊ geniculationē. Hui⁹ primū officium eſt perpetrati ſceleris penitere. Scōm eſt: temporaliū mutabilitatē paruipendere. Tertium: vitā noſtrā ex toto deo cōmittere.

Quartum veritatē ſeruare. Nota tñ q; dulia aliqñ idem eſt qō latria. Stricte tamen ⁊ ꝓprie accipit ꝓ reuerētia ſanctis ſiue perſonis ſublimib⁹ exhibenda. que ſic deſcribit. Dulia eſt ſeruitus vel cultus creature debitus ⁊ exhibitus. Et videt idē eſſe cū reuerētia poſita in prima diuiſione iuſticie. que ſic deſcribit. Reuerentia eſt virt⁹ pſonis grauibus vel aliqua prelatione ſublimatis debite honorificatiōne cultū exhibens. Deo autē debet latria ſanctis dulia. beate virgini marie hyperdulia. Pietas eſt virt⁹ per quā ſanguine coniunctis: patrieq; benivolis officiū ⁊ diligens tribuit cultus. Gratia eſt virtus ꝑ qua amiciciarum ⁊ beneficiorum alteri⁹ memoria ⁊ remunerandi voluntas continetur. Vindicatio eſt virtus per quam vis aut iniuria. ⁊ omnino omne qō obſtiturū eſt defendendo aut vlciſcendo ꝓpulſatur. Obſeruātia eſt virtus per quam homines in aliq; dignitate cultu quodam ⁊ honore dignantur. Veritas eſt virtus per quaz immutata ea q; ſunt: aut que ante fuerunt: aut futura ſunt dicuntur. Innocentia eſt puritas animi iniurie omnem illationem abhorrens. Hac virtute dij placantur. Amicitia eſt voluntas bona erga aliquem cauſa illi⁹ qui diligitur: cui ei⁹ pari intentione a quo diligitur. Huius primus officiū eſt idem velle ⁊ idem nolle: alterum ſecreto admonē ⁊ palam laudare. Concordia eſt virtus conciuco ⁊ cōpatriotas in eodem iure ⁊ cohabitatione ſpōtanee metiēs. ¶Miſericordia eſt virtus per quam animus ſuper calamitate afflictorum mouetur. Hec virtus nihil humanū a ſe alienū putat. alioꝝ damna vel cōmoda ſua eſtimat. Diſciplina ſm Ciprianum eſt morum ordinata correctio: ⁊ malorum precedentiū pauz regularis obſeruatio. Scōm Hugonem de ſcō victore. Diſciplina eſt conuerſatio bona ⁊ honeſta. cui parum eſt nō malū facere: ſed ſtudet in his que bene agit per cuncta irreprehenſibilis apparere. Idem. Diſciplina eſt omniū membroꝝ motus ordinat⁹: ⁊ diſpoſitio decens in omni habitu ⁊ actione. Bernar. Diſciplina ceruicem ſubmittit: deponit ſupercilia. vultum componit. ligat oculos. cachinos cohibet. moderatur linguam. gulam frenat. iram ſedat. formam inceſſum. ¶Obedientia ſic deſcribitur. Obedientia eſt voluntas ſacientis ꝓceptum vel mandatum ſuperioris. Ité ſic. Obedientia eſt obtēperatio ſm regulam ſacre ſcripture maioribus quibuſcunq; debita. Vel ſic. Obedientia eſt ſpontanea ⁊ rationabile ꝓprie voluntatis ſacrificiū. Vel ſic. Obedientia eſt pio ſtudio ꝓprie voluntatis abnegatio. Auguſtin⁹. Titius exaudit vna obedientie oratio: ꝙz decem milia cōtemptorio. Equitas eſt amor equalitatis in his in q; bus debet eſſe equalitas. ¶De iuſticia dicitur Proſper. Juſticia eſt quedaz animi nobilitas ſuam cuiq; tribuens dignitatem: ſuperioribus reuerentiam: paribus concordiā: inferioribus diſciplinā: deo obedientiaz. ſibi ipſi ſanctimoniam: inimico patientiā: ⁊ miſero compaſſionem. ¶Scōm Auguſtinum Actus iuſticie eſt ſcire quid debeat reddere: non velle pluſq; poſſit diſtribuere. omnem animi cogitationem ad ſolum deum dirigere ⁊ erigere. eūq; tanq; nihil aliud ſit ſola mētis acie intueri. Secundū alios autem eſt eriam actus iuſticie ad vnam conſentire viam vniuſcuiuſq; virtutis obſequiū ſeruare. vni cuiq; quod ſuum eſt reddere. Item cum ſuperna ⁊ diuina mente ſociari. vt ſeruet cum ea perpetuum fedus imitando.

¶De ſeptem donis ſpiritusſancti.

Sectio xlv.

Eptem ſunt dona ſpūſſancti. q; enumerat Iſaias. xi. ſ. donum ſapientie
ſ ⁊ intellectus: donum ꝓſilij ⁊ fortitudinis. donum ſcientie ⁊ pietatis: ⁊ donum timoris dñi. Habemus autem videre de nomio diuinio que ſpiritui ſancto attribuuntur ia. ſ. ſpecialem ſufficientiam: ſingularē ꝛ⁹ ſiſtentiā: ⁊ generalem differentiam. ¶Specialis ſufficientia habitui predicto: ſic accipitur. Dona ſpūſſancti ſpecialiter ſūt vtpa

cipaliter ad expiendas potentias anime in agendo. Habemus autem expediri q̄z tū ad declinationem mali. ⁊ sic est donum timoris. Item quantū ad operationē boni. ⁊ hoc duplicit̄. Nam aut est bonum necessitatis ad quod expedimur per donum pietatis. cuius regimen directiū est donum sciētie. Aut est bonum supererogatōis. ad quod expedimur per donū fortitudinis. cuius regimen est donum consilij. ¶ Ad maiorem horū donorum euidentiam attendenda est cōsistentia actuum singulorum. Nota ergo primo q̄ sapientia cōmuniter accepta dicit cognitionem generalem rerum diuinarū ⁊ humanarū ꝑm Augustinum ⁊ plūm: qui dicit q̄ sapiens est qui omnia nouit. Minus communiter dicit cognitionem rerum eternarū. i. Chorin. xij. Alij datur sermo sapientie. idest cognitio eternorum. Propriè dicit cognitionem qua colimur deus fide spe ⁊ charitate. Job. xv. Pietas ipsa est sapientia. Magis propriè nominat cognitionem dei experimentalē: ⁊ sic ē unus de septem donis spūssancti. cuius actus consistit in degustando suauitatem dei. Aut qui dem actus partim est cognitiuꝰ. partim affectiuus. ita q̄ in cognitione incohat: ⁊ in affectione consummat. Item habemꝰ gelcere in optimo per intelligentiā virtutis: ⁊ sic est donum intellectus. ⁊ per affectionem bonitatis. ⁊ sic est donum sapientie. ¶ Scientia etiam dicitur tribus modis. Quedā enī est scientia consistēs in intellectu pure speculatiuo: fundata super principia ratiōis. vt est scientia acquisita siue humana philosophia. Quedam est consistens in intellectu inclinato ab affectus fundata super principia iuris naturalis: ordinans ad rectam ⁊ honestaz vitam: vt est scientia prudentie virtutis. Quedam est consistens in intellectu inclinato a fide. ⁊ inclinante ad operationem bonā. fundata super principia fidei: habens ortum a donis spiritualis gratie: vt est donum scientie. cuius actus precipuꝰ est dirigere in agendis ꝑm exigentiam regule fidei ⁊ imitationē christi. ¶ De dono intellectus tene q̄ eius actus consistit in contemplatione non solum creatricis essentie. veritatum in contemplatione spiritualis creature. Habet quidem cognitio de deo sub ratione veri tripliciter. s. p simplicem assensum. ⁊ sic est fides sacie assentire. per rationis adminiculū: ⁊ sic est intellectus donum: cuiꝰ est credita per rationē intelligere. per simplicē contuitu: ⁊ sic ē mūdicia cordis: cuius est videre deum. Etenim ad intelligendum credita nō adiuuat homo per rationes sumptas a conditōibus. ¶ De dono consilij tene: q̄ consiliū aliqñ dicit actum consiliandi. aliqñ dicit illud ad qđ terminat ille actus. aliquādo dicit habitū qui expedit ⁊ dirigit animā ad eligendum prosequenda: ⁊ vitandū fugienda. Habitus autem dirigēs si sit respectu eligibilium que sunt necessitatis est prudentie: que dirigit ad talia licet minus excellenter q̄z scientia que est donum. Si autem eligibilia sint arduitatis ⁊ difficultatis: est donum consilij. Potest quippe hō dirigi in electione. vel ꝑm regulam iuris naturalis: ⁊ sic est prudentia. vel ꝑm regulā iuris diuini: ⁊ sic est donum consilij. cuiꝰ est dirigere in electionem prosequendoz ⁊ fugaz vitandoz. ¶ De dono fortitudinis est tenēdum q̄ eius actus consistit in sustinētia passionum: ⁊ aggressione arduoz. Aggredi autem arduas siue ꝓpeti passiones potest homo dupliciter. vel propter iusticie ⁊ honestatis conseruationem. ⁊ sic respicit virtutē fortitudinis. vel propter christi perfectam imitationem. ⁊ sic respicit donum fortitudinis. Primum est de dictamine iuris naturalis. Secūdum de dictamine iuris diuini. Actus ergo doni fortitudinis attendit penes promptam ⁊ expeditam tolerātiam passionū. ¶ De dono pietatis tene q̄ pietas attenditur erga deum: ⁊ est idem qđ latria. erga parentes: ⁊ est pars iusticie ꝑm regulam iuris naturalis: ⁊ ꝑm obligationem necessitatis. Attenditur etiam erga proximum dei imagine insignitū: ⁊ sic est spūssancti donum. Sed nota q̄ misericordie virtꝰ attendit in primo formitatem in natura: ⁊ necessitatē in miseria: premio dictamine iuris naturalis ꝑm regulam prudentie. Pietas vero attendit in proximo diuinam imaginē premio dictamine iuris diuini ꝑm regulam doni scientie. Ex dono ergo pietatis est homo benivolus cuilibet creature dei imagine insignite. Talis autem benivolentia pro loco ⁊ tempore exit aliquando in compassionis affectum: aliquando in operis beneficium. Actus ergo pietatis precipuus est facere hominem benivolum respectu cuiuslibet proximi inquātum gerit imaginez creatoris. ¶ De dono timoris tene q̄ eius actus generalis est resilire ab arduo. Et potest diffiniri cōmuniter omnis timor: sic. Timor est resilitio ab aliquo arduo vel excellente: Si autem illud arduum est in genere boni: tunc est resilitio cum reuerentia. Si autez in genere mali tunc est resilitio cum fuga.

Bam ascensus dicit timorem esse expectatōē futuri mali. Augustinus diffiniens timorem dicit. Timor est fuga animi ne amittat id qđ habet. Timoris donum tria intuetur. s. penā vt eam fugiat: ⁊ sic est timor seruilis. Offensam vt eam caueat: ⁊ sic est timor initialis qui vnum habet oculum ad penam: ⁊ vnum ad offensam. Beatitatem summam: vt ei reuerenter subiaceat: ⁊ sic est timor filialis. cui duplex respectus est vnus in refugiendo offensam ne separetur a deo. Alius est principalis: in reuerendo deum: ⁊ iste pmanet i beatis. ¶ Distinguunt autem sex timoris differentie ꝑm q̄ a triplici principio habet ortum. Habet enim ortum a natura. ⁊ sic est timor naturalis. a libidine siue concupiscentia. ⁊ hoc vel ex nimio amore sui. ⁊ sic est timor humanus. vel ex nimio amore fuorum. ⁊ sic est timor mundanus. A gratia: ⁊ hoc vel a gratia gratis data. ⁊ sic ē timor seruilis. vel a gratia gratum faciente ꝑm incohata. ⁊ sic est timor initialis. aut a gratia perfecta: ⁊ sic est timor filialis. ⁊ iste dicitur amicabilis vl' anicalis: quia timet voluntatum dissensionem. Castus: quia timet sponsi complexus separationem. Filialis: q̄ timet patris indignationē Sanctus: q̄ timet in omnibus inquinationē. ¶ De spiritussancti donis nota differentiā generalem. Nam quoddam donum est a spiritussancto: ⁊ nunq̄z cum spiritussancto: sic est timor seruilis in quo viget voluntas peccandi si impunitas speraretur. Quoddam a spiritussancto: ⁊ nunq̄z sine spiritussancto: ⁊ sic ē donum charitatis: ⁊ gratie gratum facientis Quoddam est a spiritussancto: ⁊ potest esse cum spiritussancto. ⁊ sine spiritussancto: vt est donum scientie ⁊ donum prophetie. ⁊ cetere gratie gratis date.

¶ De beatitudinibus: ⁊ vita activa: cū operibus misericordie: ⁊ de vita contemplatiua cum oratione: ⁊ de duodecim fructib⁹ ⁊ q̄n q̄z sensibus. Sectio xlvi.

Eptem sunt beatitudines quas enumerat saluator: in sermone in monte. s. paupertas spiritus. mititas. luctus. esuries iusticie. affectꝰ misericordie. mūdicia cordis: ⁊ pax. Circa beatitudines habemus videre numerum: sufficientiam: vite duplicis excellentiam: vsus duplicis consequēdi. ¶ Sunt autem beatitudines numero septem. quarum ratio ⁊ sufficientia sic accipitur. Beatitudines sunt ad potentias anime perficiendas. Ad integrā aūt perfectionē tria precipua requiruntur. s. perfectus recessus a malo. perfectus profectꝰ in bono. ⁊ perfectꝰ status in optimo. Malum aūt procedit aut a tumore superbie: a quo elongamur ꝑ paupertatem spiritus: aut ex rancore malicie a quo elongamur per mititatez. aut ex languore cōcupiscētie. a quo elongamur per luctū. Perfectus aūt profectus vel ꝓcessus in bono est ꝑm imitationem diuinam. Vniuerse autem vie dñi sunt misericordia ⁊ veritas: que pro iusticia ponit. Deum iustū per esuriez iusticie imitamur. deo misericordi per affectum misericordie conformamur. Perfectus statꝰ in optimo est per limpidam cognitionē i veritate: ⁊ sic est mundicia cordis ad videndum

deum.t per tranquillā affectionē in bono:t sic est pax mentis ad fruendū deo. ¶ Habitus virtutum disponunt ad exercitium vite active. Habitus donoꝝ ad actum vite contemplative. Habitus beatitudinū ad perfectionem faciunt vtriusqz. De his duab⁹ vitis signatis per Lyā t Rachel. per Petrū t Johannē. per Marthā t Mariā dicit Beda. Activa panē corporalē esurienti vl panem doctrine ignoranti porrigit. errantes corrigit superbum ad humiliantem revocat. que singulis expediunt dispensat. Contemplativa charitatem dei t proximi retinet. sed ab exteriori operatione quiescit. soli conditoris desiderio inhęret. t calcatis omnibus curis ad videndum faciez creatoris inardescit. t desiderat misceri supernis civibus de eterna domini in contuitione gaudentibus. Est autem triplex proprietas in vtraqz:sm quas mutuo se excedunt. Prima proprietas active est diligentia utilitatis t necessitatis publice respectu rōnalis. Secunda est charitas erga proximum cū compassione respectu concupiscibilis. Tertia est secunditas bonorum operum in agendo cū perfectione patientie respectu irascibilis. In his contemplativa excedit activam. Ad activam pertinent opera misericordie. tam corporalia qꝫ t spiritualia. Corporalia sunt septem hoc ꝗ sticulo comprehensa. Unde versus. Visito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: cōdo. Quorum sufficientia sic accipit. Homo est substantia animata. per hoc tangitur vegetabilis: que indiget restauratione calidi t sicci. et hoc per cibum. t frigidi t humidi. t hoc per potum. sensibilis t huic est necessarium duplex operimentū propter exteriora nociva. remotum: t hoc est hospitium: propinquus: t hoc est vestimentū. rationalis: t sic est substantia libera nata habere libertatem a carcere vel ab infirmitate. t sic est contra intrusionem in carcere vel in lecto visitatio. t a seruitute: t contra hanc est redemptio. mortalis: t sic incst ei mos: propter quā sive post quam indiget sepultura. Spiritualia quoqz sunt septem hoc versiculo comprehensa. Instruere: consule: castiga: solare: remitte: sere: ora. Quoꝝ sufficientia sic accipitur. Defect⁹ spiritualis in proximo si non potest releuari nisi per deum: tunc adhibenda est oratio. Si potest releuari per hominem: t est cognitiue: vt ignorantia cognoscendorū: tunc est instructio. Si est ignorantia agendorū: tunc est consilium. Si vero est affectiue: aut est culpa cōmissa in re: t sic est remissio. aut in alios: t sic est correctio. Si est pena: aut est releuandus verbo: t sic est consolatio. aut facto: t sic est supportatio. Ad contemplativam pertinet oratio. Unde de contemplativa videndum est quantum ad diffinitionem. gradum distinctionem: t contentam sub ea orationem. Contemplatio sic diffinitur. Contemplatio est verus certusqz intuitus de quacunqz re. A Richardo sic. Contemplatio est libera mentis perspicacia in sapientie spectacula cū admiratione suspensa. Uel sic. Contemplatio est perspicax t liber animi intuitus in res perspiciendas vsquequaqz diffusus. Bernardus ponit sex gradus contemplationis: qui sunt vacatio: intuitio: admiratio: dilectio: delectatio: inhęsio. Augustinus de quantitate anime ponit septem gradus sive actus. Primus dicitur animatio: secundus sensus. tertius ars. quartus virtus. quintus tranquillitas. sextus ingressio. septimus contemplatio. De oratione videndum est quantum ad diffinitionē in generali. t quantum ad assignationem petitionum orationis dominice in speciali. Oratio sic describit⁹ ab Augustino. Oratio est pius mentis affect⁹: in deū directus. A Johanne damasceno sic. Oratio est ascensus intellectus in deū. Idem

Oratio est expressio desiderij directi in deum propter bonū adipiscendum vel malum removendū: formata per verbum interius t exterius. Et magistraliter sic. Oratio est ostensio voluntatis nostre ei a quo impetrare speramus id qđ desideramus. Gregorius. Veraciter orare est in compunctione amaros gemitus t non composita verba resonare. Jam descendendum est ad orationem quā dominus composuit. in qua sub septenario petitionum comprehendit vniuersitas petendorū t quantum ad ea que spectant ad premium patrie: t quantum ad ea que spectant ad meritum vie. Que spectant ad premium patrie sunt intelligentia veritatis sive aperta visio veri. que petit ibi. sanctificetur nomen tuum idest noticia tui nobis personis sanctis t mundis donet. Reuerentia maiestatis sive secunda tertio summi ardui que reges facit t per quam habetur regnum: que petit ibi. adueniat regnum tuū. Concordia voluntatis sive perfecta fruitio summi boni: que petitur ibi. fiat voluntas tua sicut in celo t in terra. Que spectant ad meritū sive transitum vie: aut respiciunt collationem boni: aut amotionem mali. Collatio boni petit in pane quotidiano sive substantiali: in quo petit quicquid necessarium est ad conseruationem vite pfitis: taz sm spiritum qꝫ sm corpus. Amotio mali petitur in tribus sequentib⁹. Est autem malum triplex. Quoddam tenet rationē preteriti. qđdam presentis: t quoddam futuri. Sive qđdam est malum culpe sive transgressiōis. qđdam est malum pugne sive tentationis. qđdam est malum pene sive tribulationis. Primum petit amoueri in dimissione debitorū. secundū in victoria tentationum. tertium in liberatione ab oppressione aduersorū. Perfectionem beatitudinū prosequit duplex vitus qz quinqz sensuū spiritualium: t duodecim fructus spiritus. Sensus spirituales sunt visus: auditus: gustus: odoratus: t tactus. Visu videtur sponsi christi summa pulcritudo sub ratione splendoris. Auditu auditur christi summa armonia sub ratione verbi. Gustu gustatur christi summa dulcedo sub ratione sapientie comprehendentis verbū t splendorem. Odoratu odoratur christi summa fragrantia sub ratione verbi inspirati in corde. Tactu astringitur t palpatur christi summa suauitas sub ratione verbi incarnati inter homines habitantis. Fructus vero spiritus sunt charitas: gaudiū: pax: patientia. longanimitas: bonitas: benignitas: fides: mansuetudo: modestia: continentia: castitas. Non sunt autem sensus neqz fructus per se habitus: sed fructus dicūt affectuales delectationes circa bonitatem sponsi degustandā. Sensus autem dicūt intellectuales perceptiones circa veritatem sponsi contemplandā. Que contēplatio fuit in prophetis per reuelationē quantū ad triplicem visionem. s. corporalē: imaginariaz sive spiritualem. t intellectualē. In alijs vero iustis reperitur per speculationem. q̄ incipit a sensu t peruenit ad imaginationem. de imaginatione ad rationem. de ratione ad intellectum. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia ad sapientiam sive noticiam excessiuam. t sic assistit vero salomoni.

¶ De sacramentis in generali.

Sectio xlvij.

Am videndum est de tertio bñficio iesu christi qđ est sacramentalis medicina. De sacramentis ergo p̄nio videamus in generali. postea de singulis in speciali. In generali habemus videre de sacramentorū institutione: diffinitione: ordinatione: iteratōe: sufficientia: t pcellētia. ¶ Institutio sacramentorum deum decuit t nobis expediens fuit. Decuit quidem diuina misericordia nobis p̄uidere remedia: non solū que faciunt ad remissionem culpe: sed etiam pene. Decuit diuina iusticiam que a nobis exigit aliquā humiliationē quam exhibem⁹ per signorū sensibiliū obseruationes. Decuit diuinam sapientiā: que in sensibilibus docere uit remedia inuenire. et quibus cōtingit naturam hominis interire. Nobis expediens

sunt. Quoniam enī eramus ceci quo ad rationalē: ideo data sunt sacramenta sensibilia ad eruditionē. quoniā eramus elati quo ad irascibilem ideo data sunt sacramenta corpalia ad humiliationem. quoniā eramus ꝓni ad malum quo ad concupiscibilē: ideo data sunt sacramenta plura ad exercitationem.

Sacramentum sic diffinit in sententijs. Sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma. cuius similitudinem gerit ⁊ causa existit. Hugo de sancto victo. sic diffinit. Sacramentum est materiale elementum subiectum oculis: similitudine repꝛesentans: institutione significans: significatione gratiam cōferens.

¶ Ordinant autem sacramenta sic. Baptismus: confirmatio: eucharistia: penitentia: extrema vnctio: ordo: ⁊ matrimonium. Quinq; prima respiciunt personā. Ordo ⁊ matrimoniū ecclesiā. Ordo patet sic. Naꝫ baptismus est ad vulnerum curationem. Cōfirmatio ad curationis habite conseruationē. Eucharistia ad habite ⁊ conseruate ꝓmotionē. Penitentia ad curatōis perdite repationez. Extrema vnctio ad venialiū expiationē quo ad culpā ⁊ pene debite ꝑtem remittēdam. Ordo est respectu personaꝝ generātiū spiritaliter. Matrimoniū est generantiū corpaliter. Et vtraq; generatio est ecclesie necessaria ne deficiat in gra ⁊ natura. ¶ Quattuor autem sunt sacramēta que possunt ⁊terari vl potius frequentari. s. eucharistia: penitentia. extrema vnctio ⁊ matrimoniū. Baptismus aūt ⁊ cōfirmatio ⁊ ordo non iterantꝙ in eis tres characteres indelibiles imprimunt: quibus ꝑm diuersos status fidei hoies ab hominib⁹ distinguunt. Nā ꝑm statuꝫ fidei: genite est character baptismalis ꝑm qꝫ fideles ab infidelib⁹ distinguunt. Scōm statū fidei roborate est character cōfirmatōis distinctiuus fortiū ab infirmis. Scōm statū fidei iam multiplicate est character ordinis: quo clerici a laicis distinguunt. ¶ Sufficientia sacramentoꝝ sic accipit. Sacramenta sunt medicamenta ꝑ morbū. Ordo⁹ aūt est duplex. s. morbus culpe ⁊ morbus pene. Ordo⁹ culpe est duplex. s. originalis culpe. contra quaꝫ est baptismus. ⁊ actualis culpe: que etiaꝫ geminat. Nam quedaꝫ est culpa actualis mortalis: contra quam est penitētia. quedā actualis venialis: contra quam est extrema vnctio. Morbus pene est quadruplex. s. ignorantie contra quam est ordo. malicia: contra quam est eucharistia. infirmitas: contra quaꝫ est cōfirmatio: concupiscentia: contra quaꝫ est matrimonium. Sacramenta sunt etiam adiumenta. quia sunt in adiutorium septem virtutum. In adiutorium fidei est baptismus. In adiutorium spei est extrema vnctio. In adiutorium charitatis eucharistia. In auxiliū prudentie ordo. In auxilium temperantie matrimonium. In auxilium fortitudinis confirmatio. In auxilium iusticie penitentia. Sūt quoq; sacramenta armamenta ecclesie militantis: que Cancti. iij. dicitur terribilis vt castrorum acies ordinata. Est quidem terribilis: q; fortis ⁊ munita per sacramentum confirmationis. acies q; coniuncta ⁊ vnita per sacramentum eucharistie. ordinata per ordinem. Ex hac acie quidam subtrahuntur per mortem. ad hos restaurandos est matrimonium. quidā ꝓsternunt per culpaꝫ. ad hos releuandos est penitentia. Hanc acié quidaꝫ ingrediunt vt prelient: ⁊ hoc per baptismū. quidā egrediunt vt coronentur: ⁊ hoc per extremam vnctionē. ¶ Dicit aūté vnuꝫ sacramentū aliud ꝓcellere quinq; modis. s. ꝓpter significationem. sic matrimoniū ꝓcellit: quia significat vnionē naturarum in christo. ꝓpter continentiā: ⁊ sic excedit eucharistia. ꝓpter efficaciam: ⁊ sic excedit baptismo. ꝓpter dignitatē dispensatiuam: ⁊ sic confirmatio: que a solio pontificib⁹ dispensatur. ꝓpter maiorē: dignioꝛem ⁊ nobiliorē gradum in quo ponit. ⁊ sic dicit ordo maior. Unde versus. Maior in effectu baptismo: corpus in esse. Coniugiuꝫ signo. maioꝛ chrisma ministro. Nobiliore gradu ꝓcellere dicitur ordo.

¶ De baptismo. Sectio xlviij.

Nunc de sacramentis singulis est videndum. Et primo de baptismo q̄ꝫ tum ad diffinitionem. significationē forme expressionem: effectus collationez: nominis distinctionem. ⁊ operis completionē.

¶ Baptismus ꝑm qꝫ est nomen elementi significantis ⁊ sanctificantis virtute verbi: diffinit ab Hugone sic. Baptismus est aqua diluendis criminibus sanctificata. Scōm verꝛo qō est actus vel vsus elementi: diffinitur a magistro in sententijs. Baptismus est intinctio corporis exterioꝛ facta sub forma verborum prescripta. Secundum autem qꝫ accipitur pro sacramento ⁊ re sacramenti: que est character: diffinitur a Damasceno. Baptismus est vite spiritualis principium. sigillum ⁊ custodia ⁊ illuminatio mentis. Et tangitur hic quadruplex conditio characteris quia enim ꝓparat ad gratiam dei: dicit vite spiritualis principiū. quia distinguit gregē domini: dicit sigillum. ⁊ quia indeliliter ꝓseuerat: dicitur custodia. qꝫ spiritualiter disponit ad fidem: dicit illuminatio mētis. Secundū qꝫ accipitur pro sacramento diffinit a Dionysio. Baptismus est regenerationis sacramentum: ꝑm qꝫ ꝓtinus subsistit in anima: animales spūaliter formans motus: ad operationem diuinoꝝ eloquioꝝ ⁊ actionum: ⁊ celestis quietis anagogē iter faciens. In hac diffinitione tangitur res sacramenti que est gratia vinificans animam cum dicit ꝑm qꝫ ꝓtinus subsistit in anima. Tangitur habilitatio potentiarum per virtutem: primo quantum ad actiuā: cum dicit. formās aīales motus. Secundo quo ad contemplatiuaꝫ cum dicit: ⁊ celestis quietis anagogem. ¶ Quātum ad significationem nota: qꝫ in baptismo sicut in ceterio sacramentio est aliquid qō est tātum sacramentum: siue signū significans: vt elementum visibile: aliquid est res tātū significata: vt gratia curans. Aliud quod est sacramentum ⁊ res signata: vt character.

¶ Forma quādo puer immergit exprimenda est hec. Ego baptizo te in nomine ꝑris ⁊ filij ⁊ spiritussancti amen. Hec forma debet exprimi sine omissione vocali. sine intermissione vocabuli. sine prepostꝛatione ordinis supꝛadicti. ⁊ sine cōmutatione nominis prenominati. ¶ Effectꝰ autem qui recipit in baptismo ab homine humiliter accedente: est characteris impꝛessio: gratie infusio ⁊ innocentie restitutio. celi apertio. Gratio inꝫ infundit regenerans: rectificans: ⁊ purificans ab omni culpa oꝛiginali ⁊ actuali: tam mortali atq; veniali. absoluēs nihilominus a pena eternali: ⁊ ab omni pena satisfactoꝛia tpali.

Distinguit aūt triplex baptismꝰ. s. flaminis: fluminis ⁊ sanguis. In baptismo flaminis qui est per penitentiā ⁊ spiritussancti gratiā purificamur a culpa in baptismo fluminis purificamur a culpa: ⁊ a satisfactoꝛia pena. In baptismo sanguinis purificamur ab omni miseria. Non sunt autem baptismus flaminis ⁊ sanguinis sacramenta. cum in eis deficiant que conueniunt sacramento. s. repꝛesentatio ex similitudine. significatio ex institutione: ⁊ sanctificatio ex verbi ꝓlatōe. ¶ Quātum ad integritatem sacramenti sufficiūt verbum ⁊ elementum. Quantum ad solemnitatem ꝓmittuntur tanꝫ ꝓparatoꝛia catheciſmus ⁊ exoꝛcismus in paruulis ⁊ adultis. ita tamen qꝫ in adultis requiritur fides ꝓpꝛia: in paruulis sufficit aliena. Quantuꝫ ad vtilitatem requiritur baptizantis recta intentio. ⁊ quantum ad vtilitatem baptizati fictionis depositio.

¶ De confirmatione. Sectio xlix.

Equif videre de cōfirmatōe quantum ad formā. quantū ad materiā. quantū ad dispensationem. quantū ad gratie collationem: ⁊ quantum ad significationem. ¶ Forma in confirmatōe seruanda est hec. Signo te signo crucis: ⁊ confirmo te crismate salutis. ¶ In noie patris et filij ⁊ spiritussancti amen. In hac forma exꝑmitur duplex actus. quia in hoc sacramento datur gratia ad robur fidei: quantum ad

confirmationem in corde.⁊ quantum ad libe
ram confessionem in ore. Unus actus respi
cit liberā crucifixi confessionem quasi semp
er endā in fronte.alter respicit firmā stabili
tatem in corde. ¶ Materia in hoc sacramē
to est dr̄isma confectum ex oleo olivarum ⁊
balsamo. Oleum propter nitorem significat
fidem interiorem ex bona conscientia. balsa
mum propter odorem significat dignā ⁊ lau
dabilem confessionē in euidentia. ⁊ hoc ꝺm
correspondentiā ad duplicem actum in for
ma expressum. ¶ Istud autem sacramentum
a solis episcopis dispensat: ꝙ si alij ꝓsumūt
nihil facium. Quia enī tam in ꝓfirmatiōe q̄m
in ordie datur gratie plenitudo :propter
hec duo sacramēta per eos solūmodo dispē
santur qui gerunt auctoritatis plenitudinem.
¶ Gratia que confertur in confirmatiōe est
gratia gratum faciens. Gratia autē gratū fa
ciens dr̄ dupliciter. aut gratum faciēs de nō
grato.⁊ talis est gratia baptismalis ⁊ penitē
tialis: aut est magis gratum faciens de iā gra
to. ⁊ talis gratia dat in confirmatione. q̄ gra
tiam prius receptam ampliat ⁊ confirmat.
¶ In isto sacramento aliud est quod est tm̄
signum: vt est forma audibilis ⁊ materia vi
sibilis. aliud est quod est tantum res: vt ē gra
tia corroborans ⁊ confirmās. aliud est quod
est res ⁊ signum. vt est character.

¶ De eucharistia. Sectio.l.

Equitur videre de eucharistia. ⁊ ꝫ
quantum ad integritatem: significa
tionem: representationem: manducationem: ⁊ operationem. ¶ De integritate ⁊ necessitate huius sacramenti sunt quattuor. s. ordo sacerdotalis. intentio consecrandi: materia debita: ⁊ forma verborū prescripta.
¶ Materia huius sacramenti est panis ō fru
mento: ⁊ vinum de vite. Ille enim cibus in
ter omnes cibos ⁊ inter omnes potus est cō
venientior: cōmunior: efficacior: ⁊ sanior. Jō
dr̄s se comparauit grano frumenti : ⁊ ligno
vitis. Et ideo in his duabus speciebus con
secrē ⁊ ꝓficiēdi ꝓstituit. ad imēdiū ꝙ corꝑ sīū
sub ꝫ sacramento contentū vt cibus nō est ā
bus qualiscūq; sed cibus conveniens. cibus
cōmunis: cibus efficax: cibꝰ sanus. Vino mi
scetur aqua: que significat populū. ⁊ per con
iunctionem sui cum vino significat membro
rum cū capite vnitatē. Per vinū autem si
gnificat vnio membrorū ad inuicem. Forma
super panem est hec. Hoc est enim corꝑ me
um. Super vinū vero est hec. Hic est calix
sanguinis mei. Huius autem forme propo
tio est singularis. Est enī verbū operatiuum
non operatione successiua: sed instantanea: e
operatiuū nō alicuiꝰ rei noue: vel non exīste
tis: sed terminus eius est quod ens actu com
pletū ⁊ non mutatū. ⁊ ad id terminatū vt est
alterius signum: id est corꝑis dr̄isti mysti
ci: ⁊ hoc totū fit virtute verbi increati. adim
ci: ⁊ hoc totū fit virtute verbi increati. adim
ceto ministro circa materiam nihil agente.
Quia ꝫ hic sermo ē ꝓversiuꝰ ⁊ opatiuꝰ ope
ratur circa substantiā panis. ideo pronomen
demonstrat substantiā panis sub accidenti
bus que aspici possunt oculis: ⁊ tangi id qđ
cōuertit per subiectū sicut in id in quod con
uertitur per predicatum. Quia vero termi
nus operationis est ens actu non innouatū.
debet ibi poni verbum essendi : non fiendi.
Quia vero subito fit conversio. ita ꝙ simul
est fieri ⁊ factū esse. ideo presens verbū insta
tanetū non futurū ibi ponit: est. s. ⁊ non erit.
Quia ꝺo operatio terminat ad corꝑus ve
rum vt est signū corꝑis mystici. in quo est
diversitas operationū. dicit corꝑus ⁊ nō ca
ro. ꝙ corꝑus est eterogeniū ⁊ non homoge
nium. caro vero homogenia. Quia ꝺo hec
operatio fit virtute verbi increati adiuncta
⁊ vt coniuncta dr̄ meū non in persona sacer
dotis: sed dr̄isti verbi. s. incarnati. Q̄m autē
minister nihil operat circa materiam nec im
mutat. ideo nihil plus est de forma. Unde si
minister nec tangat nec frangat duumō con
secrare intendat ⁊ ꝺba dicat: confectum est.
¶ Quantū ad significationē tene ꝙ in hoc
sacrāmēto est aliud tm̄ signū: vt species visi
bilis panis ⁊ vini. Aliud tantū res. vt corꝑus

dr̄isti mysticum aliud res ⁊ signū: vt corꝑus
dr̄isti verū: quod est res signata per panem
ex diversis granis confectū. ⁊ sanguis ꝑ vi
num ex diversis racemis expressum. ⁊ est si
gnū corꝑis mystici. Quia enim corpus ꝓtes
habet eterogenias diversas operationes in ec
clesia significat. ¶ In hoc sacramento fit re
presentatio vnice passionis. Unde fiūt signa
tiones septē vicibus ꝓpter passionē dñi ex
primendā. Prima vice fiunt tres ꝓpter tri
nam dr̄isti traditionē. s. a deo: iuda: ⁊ iudeo.
In secunda vice fiunt quinq; propter q̄nq;
personas que in traditione fuerunt. que fue
runt ꝓsona tradit: ꝓsona tradentis iude. ꝓso
ne ementiū: que fuerūt tres. s. pontifices: cri
be ⁊ pharisei. In tertia vice due ꝓpter du
plicē ꝓversionē duplicis elementi. s. panis
⁊ vini. In quarta vice fiunt q̄nq; ꝓpter q̄n
q; plagas. In quinta vice fiunt due propter
vincula quibus fuit ligatū corꝑus. ⁊ propter
flagella quibus vsq; ad sanguinē fuit flagel
latū. In sexta vice fiunt tres ꝓpter crucifixi
onem factam linguis iudeorꝫ: q̄s ter clama
uerunt. Crucifige. In septima vice fiūt tres
cruces de corpore super calicē ꝓpter tres
cruciatus. s. ꝓpassionis. passiōis. ⁊ compassi
onis: ⁊ due altere ꝓpter aquam ⁊ sanguinē
qui de dr̄isti latere proflux̄erūt. ¶ Duo au
tem sunt modi manducandi illud sacramen
tum. s. sacramentalis ⁊ spūalis. quoꝝ distin
ctio oritur a triplici principio. Primo a di
spositione sumentiū. Quidam enim accedūt
male dispositi: ⁊ hi manducant sacramenta
liter. Quidam bene: ⁊ hi spūaliter ⁊ sacrāmē
taliter. Secundo a modo sumendi. Quidaꝫ
enim sumunt ore carnis: ⁊ hi sacramentali
ter. Quidam ore cordis: ⁊ hi spiritualiter.
Unde duplex ꝺo duplex manducatio. Ter
tio a duplici re huius sacramenti. Due quip
pe sunt essentie huius sacramenti. scilicet cor
pus dr̄isti verum. ⁊ gratia in corpore mysti
co: faciens vnionem. quaꝝ vna sine altera
sumi potest. ¶ Manducare autem sacramen
taliter est manducare sacramentum vt sacra
mentum. Ad quod quattuor requiruntur. ebi
existentia eius ad cibatum naturalis conue
nientia. vt sc̄z sumatur ab homine non a mu
re intentio: ⁊ illius intentionis regulatio per
fidem. Spūalis manducatio habet duo. scili
cet suo modo masticationem que ꝓsistit in
recogitatione cibi: sc̄z carnis dr̄isti pro nobis
exposite in preciū redemptōis: ⁊ cibum refe
ctionis. Habet etiā incorꝑatōem que consist
git ex tali recogitatōe. dū recogitans ardore
afficitur charitatis: ⁊ ei de quo recogitat iun
gitur: ⁊ sic incorꝑat: ⁊ dū incorꝑatur refici: ⁊
⁊ magis assimilatur. ¶ Spiritualis autem
operatio sine efficacia huius sacramenti est
vnire nō de nouo: sed iam vnitos per gr̄am
magis vnire. Digne enim accedentem red
dit seruentiorē: vt carbo ignitus: ⁊ fortiorem
vt bonus cibus. Et vt istam efficaciā habeat
in sumente. Primo oportet ipm̄ sumentem
cibum istū ab alijs discernere per fidē. Se
cundo hospitiū ꝑparet ꝑsui ꝓbatōem. Ter
tio in hospitiū paratū recipe cū honore ⁊ de
uotione. Et talis dicitur digne accedere.
¶ Nota de hostie fractōe ℔ sus. Hostia di
uiditur in partes: tincta beatos. Plene sicca
notat viuos: seruata sepultos. Fractio ē pas
sio. partes fracte tres iustorum differentie.
Quidā regnant in celo. hi per tinctā. Quidam securi expectant in sepulcris. hi per eā
que antiquus ꝺuabat. Quidā pugnāt i mūdo. hi ꝑ siccam ꝑtē hostie figurant.

¶ De penitētia. Sectio li.

Equit de penitentia videre q̄ ꝫ
ad diversam diffinitōem: diversam
noiatōem: integratōem: iustificatio
nem: ⁊ significatōem. ¶ Penia q̄ꝫ ad ac
tum principalē sic diffinit. Penia est prima
secundo pimēo veteri hoiem. Ambro. Penia
est dolor ⁊ amaritudo aie ꝑ peccatis q̄ q̄sq;
cōmisit. Aug⁹. Penia est quedā dolētio vin
dicta: semp punies i se quod dolet ꝓmisisse.
¶ Item diffinit quantū ad actum annexum
sic ab Ambro. Penitentia est ꝑterita mala
plāgere ⁊ plāgenda itez nō ꝓmittere. Bre-

go. Penitentia est ante acta mala deflere: ⁊ flenda nō cōmittere. ¶ Item sic. Penitētia est virtus vel gratia qua cōmissa mala cum emendatōis ꝓposito plangimus ⁊ odimus. ⁊ plangenda vlterius cōmittere nolumus. Differūt etiā quantū ad effectū Damas. sic. Penitentia est ab eo qō est ꝓter naturā in id qō est ꝑm naturā conuersio. ¶ Item sup Mat. iij. Pniam agite. Pnia est correctio male mētis Aug⁹ in libro. v. responsionuꝫ. Pnia est quedā res optima ⁊ pfecta: oēs ō sectus reuocans ad pfectū. ¶ Penitētia diuersis vocabulis nomiat ꝑm q diuersa cōtra peccati maculā operat. Expellit enīz peccati actualis maculā: que aiam deformat. potentiam ad malū inclinat siue debabilitat: naturam vulnerat: actu libere voluntatis comminuit: cum delectatōe ⁊ libidine ppetrat. ¶ Delere autē culpā vt deformantē: est gr̄e reformantis. vt debabilitantē est virtutis habilitantis. vt vulnerantē est sacramenti curātis. vt actu voluntatis cōmissam per actum similiter voluntatis. vt cū delectatione ⁊ libidine perpetratā cum passione contraria. Jō penitentia recte dicit gratia: virtus sacramētū: actus ⁊ passio. ¶ Partes penitentie integrantes siue integrales sunt: cordis ꝓtritio: oris cōfessio: ⁊ operis satisfactio. Cordis cōtritio est dolor volūtarie pro peccatis assumptus. Oris confessio debito modo facta debet habere. xvi. conditiones. his versib⁹ cōprehensās. Sit simplex: humilis: ꝓfessio pura fidelis. Sitqz frequens nuda discreta libens verecunda. Integra secreta lachrymabilis accelerata. Fortis ⁊ accusans: ⁊ sit parere parata. In quattuor casib⁹ ꝑm magistros est confessio iterāda. Duo sunt ex parte sacerdotis. quorum primus est ꝓpter enormitatem sceleris. ob quā est confitens ad superiorez remittendus: ab eo si voluerit iterum audiendus. Scōs est ꝓpter ignorantiam sacerdotis. qr tunc est querendus primus sciens soluere ⁊ ligare. cui sunt itez peccata detegēda. Duo vero sunt ex parte confitentis. Quoꝝ primus est ꝓpter malicia fictionis. vt si accessit cū voluntate peccandi. vel aliqō peccatum scienter in conscientia reseruauit. Secundus est propter contemptū satisfactionis. vt qñ satisfacere negligit ⁊ contemnit. In duobus vltimis casibus si vadit ad aliuꝫ sacerdotē vel eundē interiectu temporis iaꝫ oblitū: debet homo mala sua iterum cōfiteri. Et sic ex parte sacerdotis est duplex defectus. scilicet quia nō potest absoluere: vel qr nescit. Ex parte etiā confitentis est duplex defectus. scilicet quia contemnit sacerdotis absolutionem: aut ligatōem. Sunt alij duo casus de quibus est controuersia inter doctores. vnus est de peccati alicuius oblitione. alius de reciduatione. Sed potest dici q in his duobus casibus iterum oia peccata confiteri sit consilium nō ꝓceptū. Quinqz autem sunt casus in quibus est cōfitens ad episcopum mittēdus. vel super eo episcopus cōsulendus. Primus est de penitentia soleni q ab ipso debet imponi: ⁊ per eū penitens reconciliari. Secundus est de excōmunicatis: quos non potest sacerdos aliquando absoluere. Tertius est cum inuenerit sacerdotem in irregularitate contractā: ꝓpter quā debet ad episcopum mittere confitentē. qui si pōt eū absoluat: vel cū litterio suo ad papā mittat. Quartus est de incendiarijs. Quintus est si sit consuetudo in aliquo episcopatu q certa crimina ad epm̄ mittant: vt homicidiū ⁊ sacrilegium. ⁊ iste casus nō est generalis. Satisfacere vt dicit Augustinus: est peccatorum causas excludere: ⁊ eoꝝ suggestionibus aditum nō indulgere. Anselmus vero dicit. Satisfacere est debitū deo reddere. Partes autem satisfactionis treo cōmuniter assignātur. scilicet ieiunium: elemosyna: ⁊ oratio. Jeiunium est contra carnis concupiscentiam. Elemosyna contra cupiditatem oculorum. Oratio est contra superbiā vite. Jté ieiunium ordinat nos ad nosipos. Elemosyna ad ꝓximos. Oratio vero ad deum. Item per orationez recōciliamur deo. cui ꝑm Augustinū

per ieiuniū ⁊ elemosynā sacimus duas alas. ¶ Quattuor autem ad iustificationez impij requiruntur. duo ex parte dei. scz gratie infusio: ⁊ culpe expulsio. Et duo ex parte impij. scilicet motus liberi arbitrij consonans gratie aduenienti. ⁊ cordio contritio concordās gratie culpam expellenti. Hec autem quattuor ꝓcedit attritio. s. ad iustificationem ꝓparatio. que est motus fidei ⁊ doloris: cōiunctus lōgo tempore semplemus. Tanguntur autem hec quattuor supradicta in illo versu psal. Cōmouisti terram ⁊ conturbasti eam. sana contritiones eius quia ꝓmota est. Sīa quippe aduenies in aiam cōmouet ratioez ꝑm q est potestas vel potentia liberi arbitrij. et conturbat voluntatem per contritionem. et postmodum sanat per peccati expulsionem. ⁊ hoꝝ reddit duplex ratio. s. ꝓmotio rōnis. ⁊ conturbatio mentis que ꝓcessit. vñ subditur. qr cōmota est. Unde ꝓmotio dicit a con qō est simul. q: tunc omnes vires sup se pungunt ⁊ mouent ad bonum. ¶ In sacramento penitentie est aliqō qō est tm̄ signū: vt exterior pnia ꝑm institutionem ecclesie. in qua est sacerdotis absolutio tanqz formale. ⁊ contritentis humiliatio siue quantū ad actum cōtritionis: siue quantū ad verbū accusationis siue quantum ad penā sactiffactionis tanqz materiale. Aliud quod est tm̄ res. vt peccati remissio per secta. Aliud quod est res ⁊ signum. vt penitudo interior.

¶ De vnctōe extrema. Sectio lij.

Equitur de vnctōe extrema. Circa quam septē breuit sunt videnda. scz que materia. que forma: qo dispensator. qo susceptor: que efficacia. q ad confirmationē differentia. ⁊ que significationis cōuenientia. ¶ Materia huius sacramēti est oleū simplex sed ꝓsecratum ab epo. Forma vero est vocalis expressio oīum in ordinatiōe ꝓtentax. ¶ Huius sacramenti dispēsatio sacerdotibus cōpetit ex officio: ⁊ hoc cōfirmat auctoritas ⁊ ratio. Auctoritas. Jacobi vlti. Qui infirmātur inducat ꝓsbyteros. Ratio etiam hoc ꝓfirmat: qr cū materia huius sacramēti sit oleū ab epo ꝓsecratū: conscratio debet manibus contrectari. Et sic cuz sit medicina pcipitantiū: nō ad soloꝝ epoꝝ ptinet. Oleum autem ꝓsecratū, non ad aliquos laicos se extendit. ¶ Debent autē illud sacramentū suscipe soli infirmi: rōne vtentes. qui scilicet potuerūt peccare venialiter vel etiaz peccauerūt. ⁊ hoc in mortis articulo existentes. Et sic patet q nec infantibus nec naturaliter stultis debet extrema vnctio dispensari. nec intrantibus iustū bellū. q: sacramenta ecclesie non sequuntur fortunam: sed respiciūt naturam. nec etiā per sententiā condēnatis. q: tales quantūcunqz dānati in ecclesie facie sunt infames. Nec mediocriter infirmātib⁹. qr ad hoc possunt venialia iterare. ¶ Est autem hmōi sacramentū tā finaliter q̄z efficaciter contra venialia ordinatū. ⁊ quantū ad remissionē culpe: ⁊ quantū ad dimissionem partis pene. Valet etiā consequenter ad recupandā coꝝpis sanitatem: si expediat infirmanti. Et qr venialia efficaciter tunc curant quando sic delent. qr nō amplius iterantur. tunc debet adhiberi ista medicina qñ desperat de infirmantis vita. Si tñ ꝓtingat cum restitui sanitati: potest ⁊ debet ꝓpter venialia iterata medicina venialiū iterari. Et quia venialia peccata p organa sensuū maxime cōtrahunt: ideo ꝓtes tribus potētijs seruientes inungunt. Est enim triplex potentia ꝑm quā anima regit coꝝpus: ⁊ etiā ꝓtrahit iustū motū. s. sensitiua: generatiua: ⁊ progressiua. Sēsitiue deseruiūt os: oculi: nares: aures: ⁊ manus. generatiue lumbi. progressiue pedes.

Et ꝑm hoc est infirmus in septē coꝝpis pārtibus inungendus. s. in labijs: in oculis. i manibus: in auribus: in naribus: in lūbis. ⁊ i pedibus. ¶ Ex predictis colligitur q inter ꝫ sacramentum ⁊ sacramentū ꝓfirmatōis est differentia septiso: mis. s. in efficacia. in materia: in forma: in suscipiente: in dāte. in loco: ⁊ in tpe. Nota tñ q vnctio que fit in crismate dicit vnctio principalis quadruplici ratiōe

scilicet rõne loci: q̃ fit in fronte. rõne mistri: q̃ ab epo. rõne eleméti. q̃ de oleo mixto cũ balsamo. rõne effectus ꝓpter abundantiam grẽ. q̃ ibi dat̃ padytus in magna abũdãtia. Juncta ℞ nota q̃ chrismate iunguñ baptizati in vtice: ꝓfirmãdi in fronte. põtifices in capite. reges vt dicit in scapul'. ¶ In sacro extreme vnctõis ẽm exigẽtiã sacramentalis significatõis est aliq̃d qõ est nũ signũ: vt exterior vnctio. Aliud quod est uñ res: vt venialis morbi curatio. Aliud qõ est res ⁊ signum vt ipsa deuotõis excitatio in aia. que non est aliud nisi quedã spiritalis vnctio.

¶ De ordine. Sectio liij.

Equit̃ videre de sacro ordie q̃ntũ
ꝑ ad ꝓparatõem ꝓfectõis. q̃ntum
ad ordinis diffinitõem. quantuz ad
characteris impssionẽ. q̃ntum ad debitã dispensatõem. quantũ ad rectã susceptõez. q̃ntũ ad significatõem: ⁊ quantũ ad status ꝓfectõem. ¶ Qui sunt ad ordines ecclesiasticos assumẽdi: primo assignant signaculo diuino distinctiuo ⁊ instructiuo. Nã tondent in capite qõ est mẽbz ꝑ ceteris nobile. ⁊ q̃ tõsura tã superius q̃z inferius facta formã habet corone que est signũ dignitatis regie: immutq̃ qui taliter ab alijs distinguunt̃ ad officiuz nobile. s. ad regale sacerdotiũ assumuntur. Non tñ autem tale signũ est signũ distinctionis: sed etiam instructionis. In tali enim tõsura est superfluitatis amotio. in quo instruunt clericis: quid vitandũ: q̃ superfluitas terrenoz. Est etiã sumitatis capitis denudatio. in quo instruuntur quid amandum: q̃ felicitas superum. Est figure orbicularis impressio. in quo instruuntur quõ ꝑseruandum est. q̃ figura orbicularis est simplicissima: capacissima ⁊ pulcerrima: ad inuendum q̃ talit̃ coronati debent simplificari in intentõe. amplificari in dilectione: pulcrificari in castificatione. ¶ Ordo sic diffinitur. Ordo est signaculum in quo spiritalis ptãs tradit̃ ordinato. Cũ enim septẽ sint ordines. s. ordo ianitoz. exorcistaz: acholytoz: subdiaconorum. diaconoz ⁊ sacerdotũ. In ordine sacerdotali dat̃ potestas conficiẽdi corpus xpi verũ: ⁊ absoluendi corpus dñi mysticum. ⁊ hic ordo tanq̃z nobilissimus debet habere alios sibi ministrantes: respectu duplicis potestatis. In conficiẽdo corpus dñi vez sibi seruiunt subdiaconi ⁊ diaconi. Ita q̃ potestas ⁊ officium subdiaconi est in accipiẽdo hostiaz a plebe. Ptãs ⁊ officiũ diaconi est eadem a subdiacono susceptas sacerdoti offerre. In absoluendo aũt corpus dñi mysticum quattuor minores subseruiunt sacerdoti. Ita q̃ potestas ⁊ officiũ ianitoris est ad locũ sacrũ admittere. Lectoz est documentum prebere. Exorcistaz est auxiliũ prestare. Acholytoz est exemplũ mõstrare. Hoc officio septiformi dño vius fuit. Fuit namq̃ hostiarius q̃n facto flagello eiecit negociantes de templo. Fuit lector q̃n legit in synagoga assumpto libro. Lu. iiij. Fuit exorcista quando saliua sua tetigit linguam surdi ⁊ muti. Matth̃. vij. Ostendit se acholytũ quando Johã. viij. dicit. Ego sum lux mundi. Fuit subdiaconus quãdo lauit pedes discipulorum. ⁊ linteo se precinxit. Johã. xiij. Fuit diacon' q̃n post cenã corpus ⁊ sanguinẽ suum discipulis dispensauit. Fuit sacerdos dum seipm in ara crucis obtulit idem sacerdos ⁊ hostia. Et etiam quando in cena panem in corpus ⁊ vinũ in sanguinem ꝓmutauit. ¶ Character cum signaculũ impressum distinctiuũ ꝑ petuũ dxiſto ꝓfiguratiuũ imprimitur i quolibet ordine: nõ idem sed diuersus. ordine cõgruo: nõ necessario. cũ vnus possit recipi q̃z vnus indebite alio prętermisso: ita q̃ cũ puentum fuerit gradatim ad ordinem sacerdotis in quo est status: q̃z iste septem sint gradus. vnus est uñ ordinis sacramentũ. sicut vnã dicimus epl'am: q̃z iste habeat multas partes. In quolibet autem ordine character imprimitur in eo signo quo maiorẽ habet similitudinem ad signatum. ⁊ in quo principalis ptãs quam ordo respicit significatur tradi ordinato. ad quã significandũ duo concurrunt exterius. scz traditio alicuius instrumenti: ⁊ exꝑsio vocalis verbi: vt in signo visibili simul ⁊ audibili significetur dari. ⁊ hec duo sunt essentialia ⁊ intrinseca ordinis sacramento.

¶ Debet aũt dispensari hoc sacramentum cum magna discretõe ⁊ solẽnitate. ac ꝑ hoc non a quolibet. nec cuilibet: nec in quolibet loco. nec quolibet tempore. sed sub debitis signis: tam ex parte viri q̃z ex parte audit̃. vt dictũ est solẽnitate nihilominus obseruata quantũ ad ẽptus ⁊ locũ: officiũ ⁊ ꝑsonaz. ¶ Requiritur aũt multiplex conditio. vt digne ⁊ debite suscipiat̃ ordinis sacramentuz. scilicet ex parte origitis: vt nõ sit filius sacerdotis vel spurius: vel etiã soleniter penitẽs. Ex corporis parte: vt nõ sit corpe viciatus: demoniacus. epilenticus. Ex parte actionis: vt nõ sit homicida: vel aliter enormis peccator. Ex parte conditõis: vt nõ sit seruus. Ex parte conuersatõis: vt non sit curialis. Ex parte cõiugationis: vt non sit bigamus. Ex parte sex^e vt non sit mulier que nõ potest ordinari nec de iure nec de facto. Ex parte sensus: vt non sit infantulus: in quo nondum viget iudiciũ rõnis. ¶ In hoc sacramento est aliud quod est tantum signum: vt exterior operatio i traditione alicuius instrumenti. ⁊ exꝑssione v̄bi. Aliud quod est tantum res: vt spiritalis potestatis collatio. Aliud qõ est res ⁊ signũ. vt interior characteris impressio. Collige ex predictis q̃ septem sunt ordines ⁊ non plures. quattuor sunt minores qui dicuntur non sacri. quia post eorum susceptionem potest clericus cõiugari. Tres maiores. scilicet subdiaconatus: diaconatus: ⁊ presbyteratus. in quo est status ordinum. Hi dicũtur sacri: quia post eorum susceptionem non licet ordinato carnali operi deseruire: cum sint totaliter diuino cultui dedicati. Et sic patet q̃ psalmista tus non est ordo: sed officium annexum ordini. Nec episcopatus est ordo sed dignitatis nomen ⁊ officij. Colligas in vnum nominatam ordinum q̃z officiorum: ⁊ dignitatũ: vt deuenias ad vnum hierarchiam ecclesiasticę hierarchie. ⁊ sic procede. psalmista: hostiarius: lector: exorcista: acholytus: subdiaconus: diaconus: presbyter. archipresbyter: episcopus: archiepiscopus: patriarcha. pontifex summus.

¶ De matrimonio. Sectio liiij.

Equitur videre de sacramento mri
ꝑ monij quantũ ad diffinitionẽ. q̃ntuz
ad institutionem. quantũ ad cõtractionem. quantũ ad diuisionem. quantuz ad significationem. quantũ ad bonũ ꝓueniens. ⁊ quantũ ad impedimentũ ꝓhibens. ¶ Matrimoniũ diffinit̃ sic. Matrimoniũ est viri mulierisq̃ coniunctio maritalis inter legitimas personas: individuã vite consuetudinẽ retinens. Est aũt institutũ matrimoniũ a deo in officium. in remedium: ⁊ in sacramentum vel signũ. In officium inquã ꝓcreande prolis etiã in statu nature institute. In remediuz contra impulsum libidinis in statu nature lapse. In sacramentum siue signũ insolubilis coniunctionis naturarũ in dxiſto. diuine scz ⁊ humane. ¶ Circa ꝓtractionem matrimonij nota q̃ per sponsalia de futuro initiatur. ꝑ mutuũ consensum inter legitimas ꝑsonas per verba de ꝓsẽnti exꝑssum ratificatur. ꝑ carnalem copulã subsequentẽ cõsummatur. Circa sponsalia nota q̃ ante septẽniũ ꝓtracta de iure non valent. post septenniũ vero tenent. Et hec quattuor modis contrahunt̃. scz simplici ꝓmissione. fidei datõne. siue iuramenti interpositione. datis arris sponsalicio ⁊ amuli subarratione. Sic aũt contracta octo modis soluuntur. Primus est voto solẽni superueniente. vt si alter sponsoz intret religionem. Secũs est superueniẽte matrimonio. vt si cũ alia ꝓtrahat de ꝓsenti. Tertius est supueniẽte affinitate. vt si cognoscat aliam sanguineã sponse sue. ⁊ hoc possit fama vel facto ꝓbari. Quartus est incurrabili infirmitate supueniẽte. puta lepre: vel mutilatõne alicuius membri. Quintus est altero se absentante. vt cũ vadit in regionẽ longinquã sine licentia alterius. Sextus est altero fornicãte.

Septimus est vtroq; volente.scilicet cū ambo consentiūt:r mutuo se absoluūt. O ctauꝰ est minore petente. vt qñ contracta sunt sponsalia inter duos.quoꝝ vnus est in etate debita.alter non. Duobus primis modis soluūt sponsalia ipso facto. Consequentibus vero p iudiciū ecclesie. Duplex est aūt effectꝰ spōsalium contractoꝝ. Unus est obligatio ppter pmissionē. vñ tales cōpellendi sunt ad mīmoniū contrahendū nisi timeat vxoricidiū. vel interueniat aliq casuū predictoꝝ. Alius effectus est publice honestatis iusticia.que ē q; nullus consanguineoꝝ sponsi potest ꝯtrahere cū sponsa. vel econuerso. ¶ Coniūcti matrimonialiter p ecclesiā tripliciť sepātur. aut simpliciter quantū ad vinculū.cū ostenditur ppter impedimentū legitimū nō fuisse cōiugium inter eos.aut sepant ad tempus ad penitentiā faciendā. vt qñ vna interdictū ecclesie ptraxerūt.aut sepant simpliciter quantuz ad ipsos in penā: ppter aliqđ crimē ꝯ subsistentiā matrimonij ppetratū. vt qñ alter coniugum fornicat:tūc si petat innocens cum probatione adulterij:absoluit p ecclesiam a mutua cohabitatione vxoris r debiti reddit̄one. Sunt aūt septem casus in quibus pōt adultera excipere contra petentē diuortiū. Primus est si fornicari ꝓuincit. Scōs est si eam pstituat. Tertius cū credebat virū in bello esse defunctū r nupsit alteri. Quartus si cognita est ab altero luēter quē credebat esse virū suū. Quintus est si fuit vi oppssa. Sextus est qñ post adulteriū recōciliauit eam sibi:r petit debitū. Septimus est rarior casus. vt si infidelis repudiauit vxorē:r illa nubet alteri.si veniat ad fidem debet eam recipere non obstāte q; fuit fornicata. ¶ In matrimonio ratificato est aliqđ qđ est nīi signū. vt consensus exterior p verba.aut nutus expressus. Aliud qđ est nīi res. vt vnio dei et anime.per gratiā.que nī est sepabilis p peccatum mortalis transgressionē.sicut illud matrimoniū est sepabile p ingressum in religionem. Aliud qđ est res r signum. vt consensus interior animoꝝ. In matrimonio ꝯsummato est nīi signū consensus exterior.nīi res vnio naturarum inseparabilis in christo.res r signum ꝯsensus mutuus animoꝝ. ¶ Tria sunt bona ꝓnugij.s.bonū fidei.bonū pls. bonum sacramenti. Fides est q; suam cognoscat r nō aliā:r hoc est bonū moris cadens in genere honesti. Bonū pls cadit in genere ꝓferentis. ꝓfert enim ples ad speciei ꝓseruatōem:r ad numeri pfectōem. Bonū sacramenti cadit in genere delectabilis. Tanta est enim ibi vnio:vt ppter vxorē relinquat hō patrem r matrē. Et sic patet q; tria sunt in electione sm pbm.s.honestū:conferēs r delectabile. In hoc triplici genere sunt bona coniugij distributa. r sunt hec bona numero tria.q; ad hoc q; matrimoniū sit completum tria potissime requiruntur.s.institutio:vsus r fructꝰ. Ratione institutionis est bonū sacraméti.ratione vsus debiti est bonū fidei. rōne fructꝰ ꝓferentis est bonū prolis.

¶ De impedimētis matrimonij i generali.

Sectio lv.

Circa impedimenta matrimonij:q; frequenter occurrunt: est specialit̄ insistendū. De quibus est tenendū: q; quedā sunt que impediūt ex ꝯgruitate.sicut ecclesie interdictū:r feriarū tempus. Et ista dicuntur impedire contrahendū:sed nō dirimere iam ptractū. Quedā impediūt de necessitate.q; nō stat cum eis matrimonij sacramentū. Unde sic impediūt matrimoniuz contrahendū:q; etiam dirimunt iam cōtractum. Hec autem sunt numero.xij. que versibus istis continent. Error conditio:votum cognatio:crimen.Cultus disparitas:vis:ordo:ligamen:honestas. Si sis affinis:si forte coire nequibis. Hec ſociando vetant cōnubia:iuncta retractant. Tria sunt ex parte cause efficientis: que est ꝑsensus:ad quem concurrit ratio r voluntas. Contra actū rōnis est error:contra actū voluntatis est vis siue violentia. Contra actū vtriusq; est conditio seruituſ:que impedit partim ppter defectū libertatis.partim ppter errorē. Tria ex parte cause materialis. Nā matrimoniū est contractio volūtarie introducta inter personas antea nō coniunctas. Unde coniunct̄i in primitate ad matrimoniū fiuat inepti. Coniunguntur aūt quidam cosanguinitate:quidam affinitate:quidā publice iusticie honestate.q; ꝓtrahit ex ſpōsalibus p verba de presenti. Et sic sunt tria impedimenta.scilicet cognatio:affinitas:r honestas. Tria sunt ex parte cause formalis.q; matrimoniū est vinculum in quo est mutua potestas viri r vxoris. Hec autem potestas impeditur quando alter tradit potestatem corporis sui alij:adhuc viuente proprio.r sic est ligamen.aut q; dedicauit se deo:r sic est ordo.aut q; mancipauit se ꝺo r prelato:r sic est votū. Tria aūt vltima sunt ex parte cause finalis. Nam matrimonium est ad procreandam plem ad cultū dei.vel saltem in remedium tēptationis. Contra rationem generandi vel remedij est impotētia coeundi. Contra cultū dei qui est in fide:est cultus dispitas. Contra cultū dei qui est in moribus:est criminis enormitas. ¶ Circa impedimentū qđ ꝓuenit ex errore attendendum est:q; error potest esse circa personam: r circa ꝓprietates pſone. Error circa pſonā consensum tollit r matrimonium impedit.vt si credit consentire in mariā de qua cogitat sensu interiori:consentit in margaretā que offertur sensui exteriori. Si autem sit error circa ꝓprietates persone:nō ꝓpter hoc matrimoniū impedit.vt si credat accipe diuitē r nobilē:quā postea deprehendit ignobilem et pauperē. De ꝓprietatibus aūt persone excipit cōditio seruitutis:que impedit matrimoniū contrahendū:r dirimit iam ꝯctum. Circa quod nota q; triplex potest esse error: conditionis.s.pārio:vt cū seruus credit accipere liberā r accipit ancillā:talis error non impedit. Aut cōditionis melioris.vt cum.s. credit accipere ancillā r accipit liberam.nec iste error impedit. Aut conditionis deterioris. vt cum credit accipe liberā cum sit liber:r accipit ancillam.talis impedit ꝓtrahendū:r dirimit iam ꝓtractū.nisi velit in eam libere cōsentire. ¶ Circa votū nota diffinitionē Hugonis. Votū est testificatio promissionis facte spontanee:que deo r de his que deo pertinent fieri debet. Item aliter diffinitur. Votum est melioris boni ꝓceptis cū deliberatō ne formata. Est aūt duplex votū.s. simplex r solēne. Simplex ē in quo nō est in prelatum translata potestas. impedit ꝓtrahendū ſz nō dirimit iam ꝓtractū. Solēne votū est qđ solēnizat ordinis sacri susceptione. ꝓfessionis emissione.habitus ꝓfessoꝝ assumptiōe:cum alijs que ostendunt hoicm ꝓfessum:impedit ꝯtrahendū r dirimit iam ꝯctum. Circa crimen nota q; in septē generibus criminū denegat ꝓnubiū. Primū est adulterium cuz occisiōe mulieris seu vxoris.s.fidei datione de ducē da vxore adultera ꝓpria defuncta. vel cū cōtractione de facto. Scōm est incestus. Tertiū est raptus sponse alterius. Quartū est de eo qui insidiās matrimonio filiū suū ō sacro fonte leuauit. Quintū est de eo qui occidit pſvitez. Sextū ē de eo q; occidit ꝓpriā vxorem siue persequendo culpā adulterij.siue pſequendo pſonam rōne odij. Septimum ē soleniter penitēs. In omnibus istis dispensatur ꝓterq; in primo quod respicit determinatā pſonam. Nam adulterium cum vxoricidio vel cū fidei datione:vel ꝯctu ne de facto respectu illius pſone impedit contrahendū r dirimit iam ꝯctum. ¶ Item impotētia naturalis coeundi si est ꝑpetua impedit r dirimit si ꝓcedit matrimoniū. Si aūt sequat matrimoniū nō dirimit. Sic etiā de sectio dicit. ¶ Ordo sacer triplex impedit ꝯhendum r dirimit iam cōtractū. Alsino:eo ordines neutro mō si voluerit ordinat̄ ecclesie deseruire. ¶ De cultu disparitate nota q; ifidelis dicit aliqñ qđ caret fide:nō tñ fidei sacramento:vt hereticus baptizatus:talis disparitas impedit ꝯhendum:r nō dirimit iam ꝓtractū. Aut est infidelis carens fidei sacramēto.r talis disparitas

impedit ⁊ dirimit.etiam si mulier sit fidelior qꝫ caret baptismo qui est ianua sacramentorum. ¶ Circa vim siue violentiam tene qꝫ coactio potest fieri vi siue metu. Vis est malorum rei impetus qui repelli nō potest. vt cū quis capitur: trahit⁹ ligat⁹. talis vis impedit ⁊ dirimit. Metus est instantis periculi trepidatio. Metus autem est duplex. s. leuis ⁊ iustus. Leuis est qui non cadit in ꝓstantes virum. vt qñ parua est ꝓminatio: vel p hoiem parua potentē. Coactio per hunc modū sit⁹ metus nō dirimit nec impedit. Just⁹ metus est qui potest cadere in constantē virum. vt qñ verisimile est qꝫ malū inferet qui minatur. ⁊ talis coactio tollit ꝓsensum: ⁊ ꝫm iura impedit matrimoniū ⁊ dirimit iā ꝫtractum.

¶ Circa ligamē nota qꝫ quantūcūqꝫ fiat vinculū inter coniuges ꝓpter crimē adulterij quantū ad thoꝝ ⁊ cohabitatōnem: manent persone sic sepate immobiles cū alijs. cū interēos q̄diu vixerint ambo: permaneat indissolubile vinculū ⁊ ligamē. ¶ Circa honestatem publice iusticie nota: qꝫ qui ⁊trahit sponsalia cum aliqua post septennium: ⁊ decedit ante consummatum matrimoniū: ex tali honestate retrahuntur ꝓsanguinei sponsi defuncti a contractione matrimonij cum relicta. et hec honestas impedit ⁊trahendum ⁊ dirimit iam contractum.

¶ De impedimentis affinitatis ⁊ cognationis in speciali. ⁊ primo de affinitate.

Sectio lvi.

Et duobus impedimentis q̄ restant specialiter est videndū. s. de affinitate ⁊ cognatōe. Et primo de affinitate. Circa quā primo est notanda triplex differentia. Secundo notanda est triplex notula.

¶ Differt ergo primo inter esse affinem et ꝓsanguineū. Cōsanguinitas enim venit carnis ꝓpagatione. Affinitas aūt ex carnali cōmixtione. ꝓsuppositā ꝓsanguinitate q̄ diffinitur sic. Affinitas est ꝓximitas ꝓsonarū ex carnali copula ꝓueniens omni carens pentela: quantū est de se: supple. Unde si qs cognoscit mulierē efficit affinis oībus consanguineis mulieris: ⁊ econtra. Scō differt inter affinitatem: genus ⁊ gradus. Nā genus attendit ꝫm plurificatōem cōmixtionis carnis. Gradus vero ex parte sanguinis ⁊ propagationis. Propter qō dicebat antiquitus. Ducat nupta genus: sed generata gradus. Erant enim quoddā tria genera affinitatis. Primum erat ex consanguinitate ⁊ prima carnis cōmixtione. Verbi gratia. si frater tuus contraxit cū maria: illa erat tibi affinis in primo genere. Scōm erat ex affinitate ⁊ secunda carnis ꝓmixtione. vt si maria mortuo fratre tuo ꝓtraxit cum martino: ipse erat tibi affinis in secundo genere. Tertiū erat ex secunda affinitate ⁊ tertia carnis cōmixtiōe. vt si martinus defuncta maria cōtraxit cū guillota. ipsa guillota erat tibi affinis in tertio genere. Et sic nupta mutabat genus. generata vero siue propagata mutabat gradum. Nā si maria mortuo fratre tuo ex martino filiaz generasset. illa filia fuisset tibi affinis in scō gradu quasi neptis: ⁊ non in scō genere.

Hodie vero cessant illa tria genera: preter primum. ⁊ filia generata ex cognata tua ex alio viro nihil dicetur tibi attinere. Et sic tertio differt vtrū mulier affinis generet ex consanguineo vel extraneo. Nam si generet ex ꝓsanguineo ꝓles genita attinet tibi gradu eō sanguinitatis. Si vero ex extraneo: attinet tibi ꝓles genita gradu affinitatis: vt dictum est ꝫm iura antiqua. Scōm vero iura moderna nihil tibi attinet ꝓles illa. Hic visis tres notule sunt ponende. Quarum prima est qꝫ in primo genere affinitatis nō licet cōtrahere vsqz ad quartum graduz inclusiue. sicut ⁊ de consanguinitate dicitur. Si autem quartū gradum velis agnoscere: recurre ad personā mediante qua affinitas est ꝓtracta: ⁊ quoto gradu distat ab illa: tanto gradu distat a ꝓsona cui é affinis: vt si ꝓxilis cū muliere factus eo affinis ꝓsanguineis mulieris. et quoto gradu aliqs est ꝓsanguineus mulieris tue: toto gradu est tibi affinis. ⁊ si attinet sibi in quarto grādu ꝓsanguinitatis: attinet tibi in quarto gradu affinitatis. Et sicut nō licet vxori tue ꝓtrahere cū tali: ita nec tibi. Scōa vxoi est qꝫ ex quo affinitas est ꝓtracta: mortua persona mediāte qua est ꝓcta nihilominus manet. qꝫ sicut vinculū ꝓsanguinitatis est ꝓpetuum sic etiā affinitatis. Tertia est qꝫ affinitas nō solū contrahit⁹ per coitum coniugalē: sed etiā p fornicatoriū.

¶ De cognatōe triplici. Sectio lvij.

Equit videre de cognatione q̄ distinguitur triplex. s. carnalis: ꝓpūalis ⁊ legalis. De singulis videndū est p ordinem. Et primo de carnali. Circa quā primo ponenda est tripler diffinitio. Ergo videndum est qd sit ꝓsanguinitas: ⁊ quō diffinitur. Scōo adiungenda est triplex notula.

¶ Primo ꝓsanguinitas est vinculū ꝓsonaꝝ ab eodem stipite descendentiū carnali ꝓpagatōe contractū. Scōo videndū est qd sit linea. Linea est ordinata collectio ꝓsonaruz cō sanguinitate coniunctaꝝ ab eode stipite descendentiū diuersos gradus continēs. Et qꝫ dō pōt attendi quantū ad id qō est sup̄. vl ad id qō est infra. vel ad id qō est iuxta. tres linee assignant. Quedā ascendentiū. m qua sunt gradus isti. pr̄ ⁊ mater: auus ⁊ auia. pro auius ⁊ ꝓauia. abauus ⁊ abauia. atau⁹. ⁊ atauia. Quedā est descēdentiū: in q̄ sunt filius ⁊ filia. nepos ⁊ neptis: ꝓnepos ⁊ ꝓnepotis. abnepos ⁊ abneptis. anepos ⁊ aneptis. Quedā ē trāsuersaliū. i q̄ sut duo frēs. filij duoꝝ fratrū. neponcs duoꝝ fratꝝ. Tertio videndū est qd sit gradus. Gradus est habitudo ꝓsonaꝝ distantiū q̄ cognoscit quota generis differentia due ꝓsone differūt seu distāt int̄ se.

¶ Hūc ponende sunt tres notule. Quarus prima est qꝫ nō licet ꝫhere cū aliqua ꝓsangenea vsqz ad quartū gradū inclusiue. Scōa ē qꝫ toto gradu ꝓsone descendētes a stipite distant a seimicē ꝙto distant a stipite. Tertia ē qꝫ qñ ꝓsone inequaliter distāt a stipite. vtpote vna in scōo gradu. alia in quinto: qꝫ linea cōsanguinitatis ⁊ gradus computari debet ꝫm differētiā ꝓsone magis remote. ¶ Circa cognitionem spūalem ꝓmo videndū est qd sit. Est aūt cognatio spūalis ꝓpinquitas siue ꝓximitas ꝓueniēs ex sacramentali donatione. vel ad id tentione. Scōo vidende sunt eius differentie q̄ sunt tres. Cōpaternitas que ē inter prēz spūalem ⁊ prem carnalē. Pnitas q̄ est int̄ prem q̄ suscepit ⁊ eū q̄ suscipit siue sit masculus siue femina. Fraternitas q̄ est inter filiū spūalē ⁊ filiū carnalē vniuersaliter ⁊ pcise. nō enim se extendit nisi ad eū q̄ suscipit. Tertio videndū est quot modis ꝫhit qꝫ duplicit'. s. indirecte: vt cū alter ꝓugum fit cōpater alicuius p actū ꝓingis. Directe vt cū aliqs fit cōpater alicuius p actū ꝓpūs: vt qñ dō ipe ꝓsonaliter de fonte suscipit filiū alicuius. Scōm istū duplicē modū intellige istos versus. Que mihi vel cuius mea natum de fonte leuauit. Hec mea cōmater fieri mea negt vtor. Si qua mee natū nō ex me fonte leuauit. Hanc post functā meā nō inde veta bor habere. Contrahit aūt hec cognatio p catheciſmū: baptiſmū: ⁊ confirmationē. Sz per catheciſmum adeo exiliter vt vix impediat matrimoniū contrahendū. nō autem dirimit iam contractū. Per baptiſmū vero et ꝓfirmationem contracta cognatio spūal' ꝫm triplicē diſtinctiam supradictā impedit ꝫhendū ⁊ dirimit iam contractū. ¶ Adō videndus est breuiter de cognatōe legali. que sic describit. Cognatio legalis est ꝓximitas ꝓueniēs ex adoptōe. Triplex aūt dr̄ cognatio p adoptōem. Una est quasi descendentiū: que attendit inter adoptantē ⁊ filiā vel nepte adoptatā. ⁊ inter ipsos nō pōt ꝫhi matrimoniū. Alia est quasi a latere: que attendit inter filium naturalē ⁊ filiā adoptiuam. ⁊ isti q̄diu sunt in potestate patris non possunt matrimonio coniungi. emancipati vero possunt matrimonio copulari. Alia est quasi affinitas quedam. que attenditur inter adoptatuz ⁊ vxorem adoptantis. vel inter adoptātem ⁊ vxorem adoptati. Inter istas non potest matrimonium celebrari. ¶ Nota qꝫ carna

nalis cognatio sumitur penes legem naturalem. spiritualis penes diuinam. legalis penes legem humanam. Prima respicit bonū nature. Secunda bonum gratie. Tertia bonum fortune. Prima corpus. secunda animam. tertia coniunctum.

¶ Incipit quarta pars que tribus sectionibus est contenta.

¶ De triplici differētia p̄mij.

Sectio primo.

Postquam visum est de bono inquantū tenet rationez meriti. videndū est iam vltimo de bono inquātum tenet rōnem p̄mij. Circa qđ breuiter sunt tria videnda. s. triplicis p̄mij differētia: vie expediētia: et gaudij sufficientia. ¶ Quantū ad primū tenendum est q̄ triplex p̄miū legit in scriptura. s. p̄miū qđ dicit aureola. et p̄miū qđ dr̄ fructus et p̄miū qđ dicit aurea. ¶ Aurea é merces incorruptibilis: et eterna veritate et bonitate. Comparat autem talis merces auree p̄pter tria. Aurea enī est corona de auro. Corona aūt debet filio regis. In q̄ enī quatum est in se non est repire p̄incipiū neq; finem. Et materia de q̄ est. s. aurū est iter cetera metalla maxime incorruptibile. Premio ergo qđ dicit aurea p̄miant qui trāseūt ad regni hereditatē: ad dei eternitatē: ad sui solidiatem siue incorruptibilitatem. Hoc aūt p̄mium debet cuilibet virtuti: et p̄cipue reddit charitati et alijs virtutib⁹ gr̄a charitatis. Nā si finalis charitas amittat: illud p̄miū nulli datur. Et q̄ est bonū increatū de quo p̄cipitur ista merces: dicit aūt nunc aurea: nūc p̄miuz substantiale: nunc bonū essentiale. ¶ Aurea ho est glia incorruptionis sm̄ p̄fectū triū viriū anie vl̄ in carne opamiū. Treo qppe naturaleo potentie. s. rōnalis: irascibilis: concupitibilis in actuo p̄fectissimos egrediūtur respectu carnis tribuo virtutib⁹ informate. s. prudentia: tpantia et fortitudine. Tēperantia habet suū p̄fectissimū actū et difficillimū qui est sp̄ seruare carnē suā integrā absqz oī p̄gione veneree actiōis. qđ faciūt vgines. rōne cui⁹ debet eis aureola vginum. Fortitudo hz suū actū difficillimū: qué in carne trāsigit et exercet mediante carne. vt est sustinere mortē p̄ iustitia et veritate. qđ faciūt martyres. rōne cui⁹ debet eis aureola martyrū. Prudentia quoqz habet actū suū difficillimū: qué trāsigit et exercet carne q̄ aggūt aiaz. et hic est docere alios in fide et moribus. qđ faciūt doctores. rōne cui⁹ debet eis aureola p̄dicatoz. Aureola igit vginū est glia de incorruptione carnis attestāte incorruptione mentis. Aureola martyrū est glia de iuicta sustinētia mortis vsqz quo aliqs perseueraverit vsqz ad mortē p̄ fide et iustitia patēter. Aureola p̄dicatoz est glia de incorruptiōe doctrine ad alterū. plate vbo et mente et exēplo. De hac aureola p̄dicatoz dicit. i. Thes. ij. Que est mea spes aut gaudiū: aut corona glie: nōne vos ante deū. In signū huius triplicis aureole debite tribuo generib⁹ saluandoz premiunt in aliqb⁹ ecclesijs antiphōis bte marie versiculi in signū aureole virginū. Antiphonis beati pauli apli p̄o predicatoribus. Antiphonis beati laurentij martyris p̄ martyribus. Et nota q̄ p̄o q̄tuor dat maximis q̄ dat hō iustus deo: ab eo recipit q̄tuor dona maxima. Nā p̄o bona voluntate informata charitate recipit aureaz. Pro bona doctrina fidei et moꝝ: recipiunt p̄dicatores aureolā. Pro sustinentia mortis recipiūt martyres suam. Pro incorruptione carnis virgineo habent suam aureolā. ¶ Premiū qđ dicit fructus attendit sm̄ vnū predictoz. scz sm̄ cōtinentiam virginalē. Et diuersificatur fructus sm̄ q̄ diuersificat cōtinentia. Est enī continentia virginalis abstinēs se ab oi coitu illicito: non tñ ab omni coitu. Huic respōdet fructus tricesim⁹: in quo est denarius q̄ eterna significat: et ternarius triū bonoz. scz. s. psonis: fidei: et sacramenti: q̄ ad denariū referunt. Est p̄tinentia vidualis abstinēs se ab omni coitu in carne corrupta respectu tē

poris et persone a posteriori tñ. cui respōdet fructus sexagesim⁹. In quo est denari⁹ eterna significatio. et senari⁹ operū. in quib⁹ p̄propter denarium eternoz debent vidue exerceri hz ap̄lm. i. Thim. v. Quoz operū primum est reddere penibus vicē. Secm̄ est instare obsecrationibus et oronib⁹. Tertiū é filios educare. Quartum pauperes hospino recipere. Quintū sanoꝝ pedes lauare. Sextū tribulationem patientibus subministrare. Est tertio cōtinētia vginalis abstinēs se in carne incorrupta respectu cuiuslibet temporis et psone ab omni coitu. cui rñdet fructus centesim⁹: q̄ cōstat ex denario in se ducto. Iste qdē cōpetit virginibus q̄ in terra manentes angelicā ducūt vitā. et tñ interi⁹ sibi vacāt, p̄pter eternum bonū: qđ est denariū in se ducere. Castitas coniugalis bñ excolit terrā suā. vidualis melius. vginalis optie. Et nota q̄ cū vgitas sit in carne corruptibili: perpetue incorruptionis meditatio: virginitas tria dicit. Primuz est abstinentia ab omni coitu illicito. Secundum est abstinētia ab omni coitu licito. Tertium est integritas mentis et carnis. Quantum ad primū dicit habitū virtutis. huic debetur aurea. Quantū ad scm̄ dicit virtutis statum. huic debet fructus centesim⁹. Quātū ad tertiū dicit decorē: huic debet aureola. Fructus autem in virginib⁹ determinat añ se aureolā. Aureola vo p̄supponit aureā. Voluntati enī continēdi p̄propter deū debet aurea. sed cū addit in carne incorrupta: supadit ei aureola. q̄ sic est p̄tinētia in suo sumo. Ulterius cū addit: respectu cuiuslibet tpis et persone. debetur ei fructus centesimus.

¶ De expedientia ad p̄miū. Secto. ij.

Equitur videre de hio q̄ aiam expedit ad glie supplementū. Retardat enim aia exuta q̄zuis gr̄a finali informata dupliciter: ne totaliter ferat in deū. s. p̄propter cremabile qđ secū traxit. et p̄propter corpus suū socīū qđ dimisit. Contra p̄imū expedit per eccl'e orones et suffragia viatoꝝ. Contra scm̄ expedit p cōsummationem iustitie: sine per remunerationē corporū resumptoꝝ. Primo g̃ videam⁹ q̄liter aiabus in purgatorio retardat̄ valeāt suffragia viatorū. Et post de resurrectione mortuorū. ¶ Prosunt aūt ecclesie suffragia defunctis non quibuscunqz sed mediocriter bonis. vt pote illis q̄ sunt in purgatorio nō valde malis: vt illis qui sunt in inferno. nec valde bonis: vt illis qui sunt in paradiso. sed potius eoz orones et merita militanti ecclie suffragant. q̄ nobis adhuc miseris multa p̄ eos beneficia impetrant. Prosunt aūt suffragia sic impensa sm̄ magis et minus. vel p̄o diuersitate meritorum in mortuis: vel p̄o sollicitudine charitatis in viuis. Prosunt uñz ad penaz mitigationem: vel ad celeriorem liberationē prout diuina p̄uidentia voluerit dispensare. Suffragia aūt que valent p̄cipue in remedium defunctorū. his verbis p̄mittur. Missa frequēs: crebreqz preces. ieiunia sacra. Prosunt defunctis: p̄dest elemosyna sancta. ¶ Cū aūt per diuina munera et p̄pria merita. necnon et aliena suffragia aie ad gloriam trāsierint angelorum. adhuc tri hz sctōs p̄pter naturalem inclinationem ad corp⁹ a cō temptatione plena et fruitione p̄fecta retardāt̄. Unde videndū est de resurrectiōe. de q̄ sm̄ fidē catholicam est tenendū q̄ oia corpa oiuz hoiuz resurgēt in generali iudicio: non existente in eis distātia q̄zū ad ordinē tpis: sed potius q̄zū ad ordinē dignitatis. Omnes enim non in melius mutabunt. sed in bonis natura seruabit: et vicia atqz defectus detrahent. Deo quippe resurgēt in integro corpe. plena etate: et debita mensura mēbroz. in eisdem corpibus numero: et eisdē p̄tib⁹ cōstitutio: salua totius veritate nature. nō solū q̄zū ad membra p̄incipalia et humiditatē radicalem: verūetiā saluis capillis et mēbris ceteris q̄ ad corpis decentiā p̄tinebunt. Ita q̄ in qualcunqz auras puluis humani corpis dispersus fuerit. ad eandem redibit aiam q̄ hoiem p̄ius vt viueret et creſceret aiauit. Et q̄ electi debent esse conformes p̄mogenito mor-

tuoꝝ.i.dño nr̄o iesu xp̄o.in quo nullus fuit oino defectus necesse erit vt si aliq̄ mēbroꝝ deerat suppleat.ꝛ si aliqua superfluitas inerat auferat.si aliqua mēbroꝝ inordinatio corrigat.Si paruus erat ad quantitatē etatis christi quā habebat paruulus in rōne q̄dam nō in mole virtute diuina deducat.Si dēcrepitus:ad eandē etatē deueniet.Si gygas ad eandem.si manus deficiens:ad mensurā cōgruam limitet.vt sic omnes sancti integri ꝛ pfecti occurrant in viꝝ pfectū in mensuram etatis plenitudinis xp̄i. Erunt aūt in coꝝpib⁹ electoꝝ quattuor ꝓdōes nobilissime q̄ dotes dicunt:in q̄bus cetera bona inducūtur. Que q̄dē dotes sunt claritas:agilitas:impassibilitas ꝛ subtilitas.q̄ ficcoꝝpus pficiūt q̄ ordinant ad aie actōem.que duplex est.s.cognitio ꝛ dilectio. Claritas hꝫ ordiné ad cognitionem.alie tres dotes ad dilectionē.Consistit aūt dilectio:que est delectatio magna:in q̄uictione ꝓuenientis cū ꝓuenient. Est itaq̄ agilitas vt ꝓiungat aīa deo. impassibilitas vt nō retrahatur.subtilitas vt nihil interponat int̄ diligens ꝛ dilectū. Pōt aūt sumi sufficientia hanc dotiū penes causam materialē sic. Coꝝpus humanū quattuor habet defectus:er q̄tuoꝝ elementis ex q̄bus cōponit ꝛ subsistit. Ab aqua hꝫ passibilitatē que est elementum fluidū. Contra hūc defectū habet impassibilitatē. A terra habet oppacitatē.ꝫ quā hꝫ raritatē. Ab igne q̄ ꝓsumit hꝫ agilitatē:hꝫ quā alimonijs reddit ponderosum.contra quem defectū habebit agilitatē. Ab aere qui cedit cuilibet impellenti habet infirmitatē.ꝫ quaꝫ habet subtilitatē sive penetrabilitatē:p quā coꝝpora gloriosa erit paruiū omne duꝝ.

¶ De sufficiētia gaudij. Sectio iij.

Am ad gaudij sufficientiā est tertio
i sive vltimo transeundū.Circa quā breuiter est attendendū q̄ gaudiuꝫ sufficiēs perficit ꝛ ꝓplet in tribus dotibus scē.que sunt aptā visio summi veri.certa tentio summi ardui. pfecta dilectio sūmi boni. In primo pficit rōnalis.in scōo irascibilis.in tertio ꝯcupiscibilis. Primū est primū fidei.scōm premiū spei. tertiū premiū charitatis. Sunt aūt quidā ternarij in supiori facie aie: q̄bus ab imo sui vsq̄ ad summū dei ꝑuenit ꝛ quieuit. Sunt tria subiecta.s.tres potentie naturales:rōnalis:irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis que tanq̄ fundamēta bonis spūalibus substituunt. Sunt tres habitus virtutū theologi caꝝ.s.fidei:spei:ꝛ charitatis.que a deo ḡtis ad informationē triū viriū ꝓdictaꝝ infundūtur.ꝛ q̄bus ipse potētie diriguntur. Sūt tres actus qui a ꝓdictis potentijs mediātibus tribus habitib⁹ suꝑadictis.s.tribus virtutibus theologicis elicūtur.s.credere assentiēdo sūme vitati ꝓpter se sup oia. Spare intendendo sūme largitati ꝓpter se ꝛ sup oia. Diligere ꝓplectēdo sūmā bonitatē ꝓpter se ꝛ sup omnia. Sunt tria obiecta ad que tres actus egredientes a tribus potēnijs virtute triū habituū terminant. Ista aūt obiecta sunt ꝑitas increata:maiestas increata:ꝛ bonitas. Ita q̄ summū verū est obiectum fidei. summū arduū est obiectū spei.summuꝫ bonū est obiectum charitatis. Verum inq̄ sub ratiōe veri.arduū sub rōne ardui:bonum sub ratione boni. Et respiciunt hec omnia statū ꝛ meritum viatoꝝ. Sunt etiā tria premia.s.cognitio sive intelligentia veritatis infallibilis. possessio sive pmanentia dignitatis inamissibilis. dilectio sive cōplacētia bonitatis infatigabil. Et sic pt colligi ex ꝓdictis q̄n gloria celesti erit premiū substātiale:ꝯsubstāniale:ꝛ accidētale. Substantiale ꝛ ex pte aie consistit in dei visione aperta.dei tentione secura.dei dilectione perfecta.ꝛ hec est prima stola. Cōsubstantiale ex parte coꝝporis consistit in claritate:impassibilitate:agilitate:ꝛ subtilitate.ꝛ hec est scōa stola. Accidentale consistit in tribus aureol⁹ que non sunt oim saluandoꝝ.

Finit Centiloquiū sancti Bonauenture.

¶ Prologus pharetrarum

¶ Pharetra sancti Bonauenture cardinalis ordinis fratrum minorum.

A conversionis mee primordio:cum ob mentis recreationē auctoritates sanctoꝝ legerē:ꝛ legēdo varias corruptōes peperē:placuit mihi vt ad ipsū fontez originaliū recurrerē:ꝛ ob maiorē certitudinē ipsemet aliq̄ peperē.ꝫ postmodū vt sciui. ordinari.viq̄ ad meditationē:ꝑdicatōēz:disputationē ibidē esseꝝ vtilia/seu⁹ reperirent. Hoc aūt sciat lector:ꝙ repperi aliq̄n diuersos doctores vnū dixisse.aliq̄n eūdē doctorem idē in diuersis libris. ¶ Distinxi autez opusculū istud p q̄tuor libros. vt vocat liber primus de ꝑsonaꝝ varietate. Secūs de principaliū vitioꝝ ꝛ virtutū multiplicitate. Tertius de periculosis. Quartus de gratiosis. In vnoquoq̄ libro posui gnālia capla. q̄ talis numerus iubileus est figuratiu⁹. ¶ Opusculum aūt istud pharetra appellaui.q̄ sicut in pharetra iacula reponunt:q̄b⁹ hostis hoste ferit vulnerat:ꝛ deijcit:sic ꝛ h̄ varie auctoritates fidedignoꝝ q̄s si manu operatiōis tenemus: hostes antiquū deijcient⁹. ¶ Sciēdū quoq̄ ꝙ cū dico idē:non apponēdo vbi:intelligēdū est i priori libro antea posito fore. ¶ Originalia ista sub scripta ipse excepi.

¶ De beato Gregorio.

Moralia
Super Ezechielem
Registruꝫ.idest epistolas
Omelias
Pastorale.
Dialogum
Cantica

¶ De beato Ambrosio.

De virginitate.li.iij.
De viduitate.li.ij.
De officijs.li.i.
De patriarchis.
De excessu satyri.
De fide resurrectionis.
De hexameron.
De figura secuti.
De obitu Theodosij.
Apologiam de dauid.
Pastorale.
Sermones
Epistolas
Super Lucam.
Super beati immaculati.

¶ De Johe chrysostomo

Super matheum bis.
Super Johannem.
De compunctione.
De militia spirituali.
De militia christiana.
De eo ꝙ non ledit homo nisi a seipso.
Sermones.
Epistolam.

¶ De Isidoro

Etymologias.
Synonima
De summo bono
De ortu ꝛ obitu antiquorum
De nouo testamento

¶ De Lipriano

De.xij.abusibus.

¶ De Augustino.

De ciuitate dei.xxij.lib.
De trinitate.lib.xv.
De doctrina christiana.li.iiij.
De vita christiana.i.
De disciplina christiana
De agone christiano.i.
De confessionibus.xiij.
De gratia noui testamenti.
De moribus ecclesie.i.
De vera religione.i.
De cōsensu q̄tuor euangelistarum.li.iiij.
De incarnatione verbi.i.
De essentia diuinitatis
De magistro.i.
De ordine discipline.i.
De opere monachorum.i.
De singularitate clericorum.i.

De.lxxxiij.questionibus.i.
De sex questionibus contra paganos.
De questionibus noui ⁊ veteris testamẽti.i.
De quinq; responsionibus.i.
De ecclesiasticis dogmatibus.i.
De decem cordis.i.
De pastoribus.i.
De ouibus.i.
De catheʒizandis rudibus.i.
De mirabilibus sacre scripture.i.
De moribus manicheorum.i.
De diuinatione demonum
De soliloquijo.ij.
De meditationibus.i.
De virginitate.i.
De viduitate.i.
De bono coniugali.i.
De coniugijo adulterinis.ij.
De quantitate anime.i
De duabus animabus.ij.
De natura boni.i.
De natura ⁊ gratia.i.
De correctione ⁊ gratia.i.
De gratia ⁊ libero arbitrio.i.
De libero arbitrio.iij.
De spiritu ⁊ littera.i.
De vita bona.i.
De perfectione iusticie.i.
De predestinatione diuina.i.
De fide ad petrum.i.
Ad orosium.i.
Ad bonifacium.i.
De penitentia.i.
De parientia.i.
De perseuerantia.i.
Regulam.
Enchiridion.
De cura pro mortuis i.
De symbolo.iiij.
De ieiunio sabbati.i.
De vilitate credendi.i.
De laude charitatis.i.
De vnico baptismo.i.
De baptismo parulorum.iij.
De sermone dñi in monte.ij.
De sententia iacobi ad hieronimum.
De conflictu viciorum
Super genesim ad literam.li.xij.
Super genesim contra manicheos.li.ix.
Epistolas
Sermones
De mendacio.i.
Contra mendacium.
Contra Julianum.vij.
Contra adamantium.i.
Contra quinq; hereses.i.
Contra donatistas.
Contra epistolam fundamenti.i.
Contra aduersarios legis ⁊ prophetaꝝ.ij.

¶ De Hieronymo

Super Ysaiam.
Super.xij.prophetas.
Epistolas.
Omelias

¶ De beato Bernardo.

Super cantica.
Super missus est.
Super qui habitat
Super ecce nos.
De consideratione.
De preceptorum dispensatione.
De libero arbitrio.
De diligendo deum.
De amore dei.
De duodecim gradibus.
Epistolas.
Apologiam.
Meditationes.
Sermones.
Flores.

¶ De Anselmo

De similitudinibus
Meditationes.

¶ De Cassiodoro.

De anima.

¶ De Seneca.

Epistolas.
De copia verborum.

De clemencia.
De liberalitate.
De spiritu ⁊ anima. Et aliqua de alijs.
libris ⁊ glosis.

¶ Capitula primi libri. fo. vr ſc. r.

1 De deo i.
2 De christo ij.
3 De eucharistia iij.
4 De cruce iiij.
5 De beata maria v.
6 De angelis vi.
7 De homine vij.
8 De muliere viij.
9 De christianis bonis. ix.
10 De christianis malis x.
11 De prelatis bonis xi.
12 De prelatis malis xij.
13 De subditis. xiij.
14 De predicatoribus bonis. xiiij.
15 De predicatoribus malis. xv.
16 De vsurpantib⁹ predicationẽ xvi.
17 De negligẽtibus ꝓdicationez xvij.
18 De auditoribus verbi dei xviij.
19 De episcopis. xix.
20 De sacerdotibus bonis xx.
21 De sacerdotibus malis xxi.
22 De clericis xxij.
23 De beneficiatis xxiij.
24 De ambitiosis. xxiiij.
25 De studentibus. xxv.
26 De aduocatis xxvi.
27 De religiosis bonis xxvij.
28 De religiosis malis. xxviij.
29 De nouitijs xxix.
30 De iuuenibus. xxx.
31 De monachis bonis xxxi.
32 De monachis malis xxxij.
33 De incipientibus. xxxiij.
34 De proficientibus xxxiiij.
35 De perfectis xxxv.
36 De tribus statibus ꝓcedentib⁹ xxxvi.
37 De monialibus xxxvij.
38 De virginibus. xxxviij.
39 De viduis xxxix.
40 De coniugatis. xl.
41 De tribus statibus predictis. xli.
42 De pauperibus xlij.
43 De diuitibus xliij.
44 De potentibus xliiij.
45 De iudicibus xlv.
46 De nobilibus xlvi.
47 De militibus xlvij.
48 De negociatoribus. xlviij.
49 De feneratoribus xlix.
50 De demonibus. l.

¶ Incipit liber primus de personarum varietate.

De deo

Capitulum primum.

§ Rego. in moralibus. De⁹ ipse manet in tra oia. ipse ẽ extra oia. ipse supra oia. ipe ifra oia. ⁊ superior est per potẽtiã: ⁊ inferior per fusiẽ tationẽ: ⁊ exterior p magnitudinẽ. ⁊ interior per subtilitatem. ¶ Idem. Deus hoc est quod habet: eternitatem quip pe habet: ⁊ ipse est eternitas. lucem habet: ⁊ lux sua ipse est. ¶ Idem. Omnipotens deus etsi plerunq; mutat sententiam: consilium nunq;. ¶ Idem. Omnipotens deus quid nobis profuturum esse valeat sciẽs dissimulat exaudire dolentium vocem: vt augeat vtilitatem: vt vita per penam purgef: ⁊ qeſ trã quillitas q̃ hic inueniri non valet alibi q̃rat. ¶ Idem. Opa humana: q̃ iusta: q̃ pulcra sũt dei iusticie ⁊ pulcritudini compata: nec iusta nec pulcra sunt: sed nec omnino sunt. ¶ Idẽ Conditor nr̃ mira dispensatiõe cõsilij: ⁊ culpas nr̃as respicit: ⁊ viuendi tpa impendit. vt longiora vite tpalis spacia: aut conuerso fiãt adiutorium muneris: aut non conuerso augmentum dampnatiõis. ¶ Idem in ome. Vbi q; nobis occurrit superna medicina. q: de⁹ ⁊ dedit homini precepta ne peccet. ⁊ ñ peccanti dedit remedia ne desperet. ¶ Idẽ sup Eze. Omnipotẽs de⁹ q̃ sibimetipsi dissimio

non est: ea virtute videt oīa qua audit omnia ⁊ ea ⁊nte indicat oīa q̄ creauit oīa. ¶ Augustin⁹ in epla. Deus vbiq; ꝓsens est. ⁊ vbi q; tot⁹ ꝓsens. nec tñ vbiq; habitans: sed in templo suo. Lapid aūt habitās ab alijs plus ab alijs minus. ¶ Idē. De⁹ tot⁹ oculus est tot⁹ manus: tot⁹ pes est. Tot⁹ oculus est: q: oīa videt. tot⁹ est manus: q: oīa operatur. totus pes q: vbiq; est. ¶ Idem. Non tñ nō in ℔ nos adiuuat de⁹ vt sciam⁹ q.d agēdū sit verūetiam vt amādo agam⁹ qō discēdo iam scimus. ¶ Idē vicit sctū hieronimum virū se. Videre deum sicut est in natura sua oculus hoīs non pōt. nec solū hō: sed nec angeli nec tīrones: nec ptātes: nec dīationes. sed nec omne qō nominat. ¶ Idē de confessionib⁹ Penitet te deus ⁊ nō dolco. iraſceris ⁊ trāquillus es. opa mutas: nec mutas consilium. ¶ Idem. O q̄z excelsus es dñe: ⁊ humiles corde sunt domus tue. tu enim erigis elisos: ⁊ nō cadūt quoz celsitudo tu es. ¶ Idē. Volunt ⁊ potēt a dei de⁹ ipse est. ¶ Idez super genesim ꝯ manicheos. Deuz dicimus tante bonitatis esse. tante iusticie: tanteq; incorruptiōis: vt neq; peccet: neq; alicui noceat qui peccare noluerit. nec ipsi aliqs qui peccare voluerit. ¶ Idē in solilo. Constāter deo crede. eiq; te totū cōmitte quantū potes. Noli velle esse q̄si ꝑpriꝰ: ⁊ in tua ptāte: sed eius clementissimi ⁊ vtilissimi dñi te seruū esse ꝑfitere. ita enim te ad se subluare non desinet: nihilq; tibi euenire permittet. nisi qō tibi ꝑsit. etiam si nescias. ¶ Idē de diuitijs adulterinis. Absit vt catholic⁹ quisq̄ dixerit. q̄ suadet spūs sanctus nō deū suadere: cū ⁊ ipse deus sit ⁊ inseparabilia sint opera trinitatis. ¶ Idem de ci. dei. Patientia dei ad penitētiam inuitat malos. sicut flagellum dei ad patientiam erudit bonos. ¶ Ambro. super lucam. Nihil ꝓscriptū: nihil circūscriptum. nihil emensum. nihil diuensum trinitas habet non loco claudit nec opinione cōprehendit. non estimatiōe cōcludit: non etate variatur. ¶ Isido. de sum. bo. Ille qui nos malos tolerat: nō dubiū est q̄n ꝓuersis clement⁹ ignoscat. ¶ Idem. Cū de deo nec ſm q̄ntitatem nec ſm q̄litatem: nec ſm situm: nec ſm habitum: aut motū aliq̄d digne dicas. inest tñ ei ⁊ quodāmodo latitudo charitatis: q̄ nos ⁊ ab errore colligit ⁊ continet in ꝺitate. Inest ei ⁊ longitudo q̄ longanimiter nos malos portat donec emendatos patrie future restituat. Inest ei altitudo per quam oēm sensum sue sciētie imensitate exuperat. Inest ei ⁊ profundum quo dānandos inferi⁹ iurta equitatem dispōens preordinat. Johan. Chrysо. super Mat. Deus inuit⁹ cōpellit ⁊ cū magno dolore peccatores dānare. Non eni sic dolet q: ⁊ ipse ab eis offendit. sed q: q̄si violenter cogitur perdere aliquez qui omnes cupit saluare. ¶ Idē. Deus gaudet: nō de suo lucro: ſz de salute nr̄a. tristat: non de sua iniuria: ſz de nostra pditōe. ¶ Bern. in li. de ꝓcepto. Deꝰ amat vt charitas. nouit vt veritas. sedet vt equitas. dīnat vt maiestas. regit vt ꝓincipium ruet vt salus. opat vt virtus. reuelat vt lux. afficit vt pietas. ¶ Idē. Deus nō ꝓtrib⁹ constat vt corpus. nō affectibus distat vt alia. nō formis subsistat vt materia. nō mutat vt omne qō factū est. ¶ Idē sup. q. habitat. Vigilat super nos indefessus ⁊ pervigil ille singularis clementie oculus. non dormit neq; dormitat qui custodit israel. Et id quidem necesse est. quia etiam non dormit neq; dormitat q impugnat israel. ¶ Idem in ser. iiij. Quantus: filie magne misericordie dei sunt. immissio amaritudinis: subtractio oportunitatis: virtus resistendi: ⁊ sanitas affectus. ¶ Auctor de spū ⁊ anima. Nemo de dei pietate diffidat: q̄n maior est eius mia q̄z nr̄a miseria. ⁊ quisquis ad eū toto corde clamauerit exaudet illum: q: misericors est. Tarditas ſgidem ei videt esse pcēti veniā dare: q̄z ipi pcōri veniam accipe. Sic cui festinat deus absoluere tormenta cōpassiōis sue: q̄si plus cruciet eum compassio miseri: q̄z ipsum miserum pater est sui. Glo. Joh. v. Deꝰ nō misericors ꝑ est vt saluet ꝑ clemētiā q̄s saluare nō pōt ꝑ iusticiā

De christo
Capitulum ij.

Rego. in mora. Nunciante angelo ⁊ aduenīente spūsancto: mox ℣ huz in vtero: ⁊ mox intra vteꝝ verbuz caro: ⁊ manente incōmutabili essentia verbi que ei est cum pr̄e ⁊ cū spūsancto coeternat assumpsit intra virginea viscera matris: vt i passibilis patris ⁊ imortalis mori. ⁊ etern⁹ ante secula tpalis: possit esse in fine seculorum. vt ꝑ ineffabile sacramentū cōceptus sancto: ⁊ partu inuiolabili ſm veritatem vtriusq; nature eadem virgo ⁊ ancilla domini esset et mater. ¶ Idem. Ad hoc dominus apparuit in carne: vt humanā vitā admonendo: exēpla p:ebendo accenderet: moriendo redimeret. resurgendo reparet. ¶ Idē. In altitudie sua diuinitas a nobis vtpote paruulis apprehendi nō potuit. sed strauit se hoibus ꝑ humanitatē: ⁊ quasi in iacentē ascendimus. surrexit ⁊ leuati sumus. ¶ Idem. Qui nos existere fecit ex nihilo: etiā sine sua morte reuocare nos potuit a diabolica passione. Sed vt quanta esset virtus compassionis ostenderet: fieri ꝑ nobis dignatus est qō nos eē voluit: vt in semetipo tpaliter morē susciperet. quā a nobis in perpetuū fugaret. ¶ Idem. Bos medicine est vt aliquādo similia similibus: aliq̄ cōtria ctrarijs curet. Nā sepe calida calidis: ⁊ frigida frigidis. sepe etiā calida frigidis: ⁊ frigida calidis sanare consuenit. Veniens ergo ad nos desup medicus nr̄e tantis nos inuenīes languoribus oppressos. q̄ddam nobis sibi: ⁊ q̄ddam nobis ctrarijs apposuit. ad hoies quippe hō venit. sed ad peccatores iustus. ¶ Idem. Jo qui ꝓpter nos minor angelus sibi extitit: equales nos angel⁹ virtute sue minoratōis fecit. vt ⁊ moriendo docuit morē nō metui. resurgēdo docuit de vita confidi. ascendēdo dō de celestis patrie hereditate gliari. ¶ Idem sup Ezech. Ut humanū genus a suo languore sanaret. tunc magna apparuit potentia medici cum languor creuit egroti. ¶ Idem in registro. Ad hoc vnigenitus dei filius formā infirmitatis nostre suscepit ad hoc intuisibilis nō solū visibilis: sed etiā despectus apparuit. ad ℞ ꝓumeliaz ludibria: illusionū ꝓbra: passionū tormenta toleranit: vt superbum nō esse hominē doceret humilis deus. ¶ Idē. Descēdens ad inferos christus: solos illos ꝑ suam gram liberauit qui eū ⁊ venturū esse crediderunt: ⁊ ꝓcepta eius viuendo tenuerunt.

¶ Idem in omelia. Deus qui in vtero ℣gi nis incarnatus: in mundū sine peccato venerat. nihil contradictionis in semetipso tolerabat. ¶ Jobes Chry. in ser. Christus viator factus est vt te sine labore faceret. Ex mutiere natus est vt ꝓuaricationem eue deleret. homo appellatus est vt te deū vocaret. filius hominis dictus est vt te in filium adoptaret dei. ¶ Idem. O misericordia christi. o iudē dementia. Ille eum. xxx. denarijs paciscebatur vt venderet: ⁊ christus eis sanguinē quem vendidit offerebat. ¶ Idem. Nō sub tecto sed sub celo christus immolabatur: vt vniuersus aer in excelso immolate ouis odore a tetro mundaretur. Sed ⁊ terra simile beneficium sentiebat decursi de latere sanguinis stillatione mundata. Ambro. de virginitate. Omnia christus est nobis. si vulnus curare desideras: medicus est: si febribus estuas fons est. si grauaris iniquitate iusticia est. si auxilio indiges virtus est. si morē times vita est. si cecū desideras via est. si tenebras fugis lux est. si cibum queris alimentum est. Sitiate igitur ⁊ videte quā dominus suauis est. ¶ Idem sup Lu. Ade illius infantie christi vagientis abluunt fletus ille lachryme mea delicta lauerunt. Plus igit dñe iesu debeo iniurijs tuis quibus redēptus sum: q̄z operibus tuis quibus creatus sum. nō ꝑdesset nasci: nisi renouasti ꝓfuisset. ¶ Idē. Nō solum fidē firmat. sed ⁊ deuotōem acuit q: xps vt lucra suscepta ꝓ nobis celo inferre voluit: abolere nolnit: vt deo patri nr̄e ꝓcia libertatis ostenderet. Augustinus in meditatiōib⁹. Quid est iesus nisi saluator. ergo ꝓpter

meipm ecce mihi iesus. noli dormire: noli sic attendere malū meū: vt obliviscaris bonum tuū. o bone dñe si ego admisi vnde me damnare potes: tu nō amisisti vnde saluare soleas. ¶ Idem de vera religione. Nullum peccatum cōmitti potest: nisi cum appetuntur ea que christus contempsit. aut fugiuntur q̄ ille sustinuit. tota itaq̄ vita eius in terris p hominem quem suscipere dignatus est disciplina morū fuit. ¶ Idem contra iuliamum. Caro christi mortalitatē de mortalitate materni corporis traxit. quia mortale corpus eius inuenit. contagium vero peccati originalis nō cō traxit. q̄ concūbentio concupiscentiam non inuenit. ¶ Idem Christus in carne quidē & de carne nō tñ carnaliter sed spūaliter natus est. natus ē enim de spūsancto: & virgine maria. de spūsancto: vt non esset in illo caro peccati. ex virgine aūt maria vt esset in eo similitudo carnis peccati. ¶ Idem contra q̄nq̄ hereses. Fusus est sanguis medici & factum est medicamentū frenetici. ¶ Idem in li. suo de pastoribus. Ab oibus tentatōib⁹ te eruet dominus: si ab illo nō recesserit cor tuū. Nā ad p̄formandū cor tuū venit ille pati. venit ille mori. venit sputis illini. venit spinis coronari. venit opprobria sufferre. venit postremo ligno p̄figi. omnia hec ille pro te. tu nihil pro illo: sed pro te. ¶ Idem de cathezi. ru. Omnia bona terrena ꝓpsit hō factus dñs iesus: vt ꝑmenēda monstraret: & oia terrena mala sustinuit que sustinenda ꝓcepit vt neq̄ in illis q̄reret felicitas: neq̄ in illis infelicitas timeret. ¶ Idem de p̄destinatōe diuina. Venit filius dei q̄rere q̄ perierat. sanare q̄ egrotabat. erigere q̄ iacebat. potestatez habēs dimittere peccata: q̄ nō debebat donare: q̄ ei debebāt ignoscere. ¶ Idem de ordine discipline. O, hoc nostri generis cor pus tantus ꝓpter nos deus assumere atq̄ agere dignatus est: quanto videt vilius: tāto est clementia plenius. & a quadā ingeniosor superbia longe lateq̄ remotius. ¶ Idē i epla Jōa virtus p inuiolata mrio virginea viscera: mēbra infantis eduxit. que postea p ostia clausa membra inuenis introduxit. ¶ Idez de verbis domini. Multos filios dei fecit vnicus filius dei. emit sibi fratres sanguine suo. probauit reprobatus. redemit vendit⁹. honorificauit iniuriatus. viuificauit occisus. Dubitas q̄ dabit tibi bona sua qui non dedignatus est suscipere mala tua. ¶ Idem in sermo. Expalmatur qui est vera palma victorie. spinis coronat qui spinas peccatorum venit ꝓfringere. ligat qui solut cōpeditos. ligno suspenditur qui erigit elisos: aceto potatur fons vite disciplina cedit magister aliorum salus vulneratur. vita mouit. occidit ad tē pus vitā motus. vt in ꝑpetua vita occideret mors. Ysido. de sum. bo. Christ⁹ sicut peccatum q̄ pena dignum est non admisit. ita penam peccati nostri suscepit: vt per indebitam penam suā debitam aboleret culpā nostram. vt per hoc amitteret dyabolus quos reos tenebat. dū vnū interficeret q̄ nihil peccati admiserat. Rabanus in libro de laude crucis. Passio christi celū sustentat: mūdum regit: tartaz ꝓdit. in ea ꝓfirmant angeli. redimuntur populi. conterunt inimici. stabiliuntur substantia: animant viuentia ꝓseruātur sentētia. illustrant intelligentia. Inde timor: ductus a pena fideles liberat: tristicia salubris penitentes a peccatis mundat concupiscentia boni virtutum fructus germinat. gaudiū vite. ſpe ꝓfidentes letificat. Bernardus super can. In carne christus & p carnem potenter ac patēter opatus est mirabilia cuius salubria: passus indigna. p que euidenter ostendit q̄: ipse sit q̄ potēter: sed inuisibiliter oia ꝓdidisset. sapienter regeret: benigne ꝓtegeret. ¶ Idem. Frustra huius seculi sapientes de quatuor virtutibus cardinalib⁹ tam multa disputauerunt. quas tñ apprehendere oino nequierunt. cū illū nescierunt q̄ factus a deo est nobis sapiētia: docens p̄udentiā: & iusticia dilecta donās: & sctificans in exemplū tpantie continēter viuēs: & redēptio in exemplum patientie fortiter mouens.

¶ Idem. Utrūq̄ es mihi dñe iesu: & speculum patiendi: & premiū patientis: vtrūq̄ fortiter ꝓuocat ac vehemēter accendit. ¶ Idē. An ignoras q̄ benignitas dei ad penitentiā te adducit. ad hoc sīq̄dem diu suspendit sententiā vltōis a nēmente: vt q̄nq̄ exhibeat remissionis grām in penitēte. ¶ Idē. Christ⁹ in carnis assumptōne condescendit mihi. in culpe vsuatione ꝓsuluit sibi in mortis susceptione satisfecit patri. amicus dulcis. consiliarius prudēs. adiutor fortis. huic securus me credo. qui saluare me velit nouerit atq̄ possit. ¶ Idem Jesus mel est in ore. melos i aure. iubilus in corde. ¶ Idem. Est inter oleū & nomen iesus similitudo in quibusdam qualitatibus olei. q̄ licet q̄ pascit. q̄ vngit. fouet ignem. nutrit carnem. lenit dolorem: lucet cibus: medicina. Vide idem de hoc nomine iesu. lucet predicatū. pascit recogitatū. lenit & venit inuocatū. ¶ Idem. Ego omnino fidenter q̄ ex me mihi deest vsurpo mihi ex visceribus dñi. q̄n misericordia affluunt: nec ō sunt foramina p que effluat. foderunt manꝰ eius & pedes. latusq̄ lancea perforauerūt. & per has rimas licet mihi sugere mel de petra. oleūq̄ de saxo durissimo. ¶ Idez. Ego fratres ab ineunte mea conuersiōe: p̄o acerbo meritoū que mihi deesse sciebam: mihi sarcinulum hūc colligare: & inter vbera mea collocare curaui. collectum ex oibus amaritudinibus domini mei. primū scilicet infantiliū illataq̄ necessitatū. deinde labborum quos pertulit in predicādo. fatigationū in discurrendo. vigiliarū in orando. tentationū in ieiunando. lachrymaz in ꝓpatiendo. insidiaz in colloquendo. postremo piculoz in falsis fratribus: cōuicioz: sputoz. colaphoz: sublannationū: exprobrationum: clamoz: horūq̄ similiū. Idem. Petra refugium herinacijs. & reuera refugium. Ubi est tuta firmaq̄ requies infirmis nisi in vulneribus christi saluatoris. Tanto illic securior habito: quanto ille potentior ad saluandū fremit mundus: & premit corpus: & insidiatur dyabolus. non cādo: fundatus enim sum fide ꝑa petram. Idem. Apud dñm misericordia & copiosa apud eū redemptio. ꝓpter copiosa: q̄ nō gutta sanguinis: sed vnda largit per q̄nq̄ partes corpis emanauit. Quid tibi debuit facere & non fecit. illuminauit cecū solutū mutū. reduxit erroneum. reconciliauit reū. Idē. Omnino ꝓpter mansuetudinem que in te ꝓdicat: currimus post te domine iesu: audientes q̄ nō spernas paupem. peccatorē nō horreas. Idem. Vult benignus dux deuoti militis vultū & oculos i sua sustolli vulnera: vt illius ex hoc aium erigat & exemplo sui reddat ad tollerandū fortiorē. enimuero non semel sua: dum illius vulnera intuebit. Idē in floribus. Sitio inquit dñs: dñe q̄d sitis ergo ne te plus cruciat sitis q̄z crux: de cruce siles: & de siti clamas. Sitio: quid. vām fidē vestrā saluté: vām gaudium. plus animaz vestraz q̄z corporis mei cruciatus me tenet. Idem. Quid tibi respondeā dñe: q̄d loquar. aut quid retribuaz. fecisti mihi de corpe tuo speculū anime mee.

Idem in sermo. Exinaniuit christ⁹ semetipm formā serui accipiēs: filius erat & factus est tanq̄z seruus. nec solū formā serui accepit vt subesset. sed etiā mali serui vt vapularet. & serui peccatis vt penā solueret cum culpam non haberet. Idem. In passione domini tria spēaliter conuenit intueri: opus: modū: causam. Nam in ope quidē patientia. i modo humilitas. in causa charitas cōmendat. Idem. Quā dulciter dñe iesu cū hoibus conuersatus es. q̄z abundanter multa & magna bona hoibus largiri dignatus es. q̄z fortiter tam indigna: q̄z aspera ꝑ hoibꝰ passus es. ita vt liceat sugere mel de petra: oleumq̄ de saxo durissimo. duro ad ꝓba: duriori ad verba. durissimo ad horrenda crucis supplicia. Idem. Vide nunc opera domini que posuit ꝓdigia super terrā. flagellis cesus. spinis coronatus: clauis confossus. affixus patibulo opprobrijs saturatus. oīum tñ dolorūz immemor ait pater ignosce illis. Idem.

Videas deus homes oino carnales effectos tantum eis dulcedis in carne exhibuit: vt dulcissimi cordis sit quisqs eū toto affectu non diligat. ℂ Idem. An trepidas ad dñm̃ accedere. frater tuus est ⁊ caro tua per oia tentatus absqz pcō vt misericors fieret. ℂ Idē Quis cogitare sufficerit qualiter dñs venit nos. venerit ad nos. subuenerit nobis. singularis illa maiestas voluit moꝛi vt viuerem⁹. seruire vt regnare⁹. exulare vt reuertaꝛ⁹. ⁊ vsqz ad seruilissima opa indignata est: vt constituer et nos super oia opa sua. Anselm. in libro Cur deus hō. Quattuor modis potest deus facere homem. aut de viro ⁊ femina: sicut assidue demōstrat visus. aut nec de viro nec de femina: sicut creauit adam. aut de viro sine femina: sicut feꝛ euā. aut de femina sine viro: qđ nondum fecit. Et igit̄ hunc quoqz modū probet sue subsistere potestati: ⁊ hoc ad ipsum opus dilatum esse. nil conuenientius q̄z vt de femina sine viro assumeret humanitatē. Utrū autē de virgine aut de nō virgine dignius hoc fiat: non est opus disputare: sed sine omni dubitatiōe asserendum est: quia de virgine nasci deum oportebat. Bern̄. in aduentu domini. Si p sonam aduentus intueoꝛ: non capio excellentiam maiestatis. Si attendam ad quoouenerit dignitatem: magnitudinis expauesco. Et sequitur. Venit vniuersitatis creator et dominus ad homines. venit medicus ad egros. redemptoꝛ ad venditos. ad errātes via. ad moꝛtuos vita. venit non pdere sed saluare. soluere nō ligare. ℂ Idē. Prius q̄z apparet deꝛ humanitas: latebat eos benignitas. apparuit enim eius potentia in reꝛ creatōe. apparebat autē sapientia in eaꝛ gubernatione. sed benignitas misericordie maxime apparuit in humanitate. ad Titū. ij. Apparuit gratia dei saluatoꝛis. ℂ Nota. Quantumcunqz te deieceris humiliꝰ dño nō eris. esto q̄ pedibus incedas. fusca tunica vestaris. pauperibus equeris. cellas pauperꝝ dignāꝛ intrōcas. fis cecoꝝ oculos: pes claudoꝝ. lingua ꝓscindas. focum extrahas. vbi vinculum: vbi sputum: vbi alapa: vbi flagellū: vbi patibulum: vbi moꝛs.

ℂ De eucharistia.
Capitulum iij.

Rego. i mota. Singulariter ad absolutōem nostrā oblata cum lachrymis ⁊ benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur. q̄ is qui in se surgēs a moꝛtuis iam non moꝛit: adhuc p hāc i suo mysterio p nobis itez immolat. ℂ Idez in dyalogo. Quis fidelium habere dubiū possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo iesu xp̄i mysterio angelos choros adesse. summis ima sociari. terrena celestibus iungi. vnū quoddaz ex visibilibus atqz inuisibilibus fieri. Es necesse est cū hec agimus nos metipos deo i cor dis contritōe mactemus. ℂ Idem infra capitulo de muliere. Nota duo. Idem etiā capitulo de coniugatis. Si qs sua Joh̄anes Chrysos. sup Joh̄. Ubicunqz viderint sanguinem dñicū fugiūt quidē demones: ꝯcurrunt aūt angeli. hic sanguis effusus oēm orbem terraꝝ lauit. ℂ Idem in ser. Indigna ⁊ fucata mente mysteriozꝝ celebrantibus se creteꝛa dyabolo ꝓparant insidie. q magis ac magis a se mutant: q nō equo aio cōmunicare festinant. ℂ Idē. Sicut corporalis cibus cū ventre inuenerit aduersꝰ humoꝛibus occupatū amplius ledit: magis nocet: nullū prestat auxiliū. ita ⁊ spūalis cibus si aliqué reperit malignitate pollutū: magis eū perdit: nō sua natura sed accipientis vicio. Hieronymus in epla. Utinam omni tpe iciunare possemus. qđ in actibus apl̄oꝝ diebus pentecostes: ⁊ die dñico apl̄m paulū: ⁊ cū eo credētes fecisse legimus. eucharistiā quoqz absq̄ ꝺdēnatōe nr̄i ⁊ pungēte ꝺscia: sp̄ posse q̄z ꝺdēnatōe nr̄i ⁊ pungēte ꝺscia: sp̄ posse mus accipe. Augꝰ de ecclesiasticis dogmatibꝰ. Quotidie eucharistie ꝓmunioēs accipe nec laudo nec vitupoꝛ: oibus tñ dñicis diebꝰ ꝓmunicandum hoꝛtoꝛ: si tamen meno in aſ

gia. ⁊ percepisse gr̄am ab angelis. ℂ Idez. Si in domo p̄ris mansiones multe sunt. credimus splēdidiozē domū matri filiū p̄stitisse q̄z olim edificauit sibi domū sibimet̄ columnis septem. Joh̄. Chrys. super Matth. O inestimabilis laus marie. magis credebat ioseph castitati eius q̄z vtero ei⁹. ⁊ plus credidit gratie q̄z nature. Conceptōem manifestam videbat ⁊ fornicationem suspicari non poterat possibilius esse credebat mulierem sine viro posse ꝯcipere: q̄z mariā posse peccare. ℂ Idē. Comestatrix aut vinolenta mundā q̄z maria fuit. nō leuis: nō occisa: non cantatrix: nō turpiū verboꝝ amatrix: sicut solent plerūqz puelle: que libenter talia aut loquūtur aut audiunt. nō super virū oculos suos extulit: aut infixit aspectū. Isido. de no. te. Maria que interpretatur dña sue illuminatrix data stirpe dauid. virga iesse. oꝛtus conclusus: sons signatus. mater domini. templū dei viui. sacrarium spūssancti. Beda in ome. Iure angelico aspectu simul ⁊ affatu meruit perfrui: que angelicam vitā studuit imitari. ℂ Idem. Decebat vt sicut p superbiā eue mors intrauit. ita per humilitatē marie pandere⁊ introitus vite. Joh̄. Damas. in li. suo. Maria in domo dei plantata ⁊ impiguata spūssancto: vt oliua fructifera omnis virtutis habitaculū facta est: ab omni vite huius vicio ⁊ carnali desiderio nūquā desistens. ⁊ ita virginem animā obseruans cum corpoꝛe q̄ dicebat eam deū in sinu suo fisci pe. Bern̄. super cantica. Sagitta electa est amoꝛ dñi. que marie aiam nō modo confixit: sed etiam totaliter pertransiuit: vt multam in pectoꝛe virginali particulā vacuā amoꝛe reliquerat: se toto coꝛde: tota anima: tota virtute diligeret: ⁊ esset gratia plena. ℂ Idē. Sū per missus. In periculis: in angustijs: in rebus dubijs: mariā cogita: mariā inuoca: nō recedat ab oꝛe: nō recedat a coꝛde: ⁊ vt impetres oratiōis suffragiū nō deseras ꝓuersationis exemplū. Ipm enim sequens nō deuiabis. ipam rogans nō desperas. ipam cogitans nō errabis. ipsa te tenēte nō corruis. ipa protegente nō metuis. ipa duce nō fatigaris. ipa propicia securus ad gr̄am puenis. Idē. Dō moysi monstratus est in rubo ⁊ igne. aaron i virga ⁊ floꝛe. gedeon in vellere ⁊ roꝛe. hoc apte salomō preuidit in forti muliere ⁊ eius precio. aptius p̄sciuit hieremias de femina ⁊ viro. aptissime ysaias declarauit de vgine ⁊ deo: ⁊ gabriel tandē exhibuit ipam virginē salutādo. Idē. Ipsa conteret caput tuū ⁊c. Gene. iij. Cui hec victoria seruata ē nisi marie. ipsa ꝓcul dubio caput contriuit venenatū. que omnimodā maligni spūs suggestiōné: tam de carnis illecebra q̄z de mentis superbia deduxit ad nihilū. Idem. Audi filia ⁊ vide ⁊c. Inclinauit maria aurem suaz: videlicet ad obedientiā: ⁊ cor suum ad disciplinam: ⁊ oblita est populū suū ⁊ domū patris sui. q̄ nec populū augere ꝓlis successione: nec domui patris sui relinquere curauit heredem. sed quicqd honoris in populo. gaudii de paterna domo reꝛ terrenaꝝ habere potuisset: ois arbitrata est q̄si sterc̄ora: vt xp̄m lucrifaceret. Idē. Ipsa est nobilis illa stella iacob orta cui⁹ radius vniuersum orbē illuminat. cuius splēdoꝛ in supernis p̄fulget: ⁊ inferos penetrat. terrā etiā perlustrans ⁊ calefaciens magis nitentes q̄z corpoꝛa: fouet mentes ⁊ excoquit vicia. Idē in epistola. Fuit ꝓculdubio mater dñi ante sancta q̄z nata. nec fallit omnino sancta ecclesia sanctū reputans ipm̄ nativitatis diē. Idē. Decuit reginam virginū singularis p̄uilegio sanctitatis absqz omni peccato ducere vitam. quodum peccati moꝛtisqz pareret peremptoꝛem. munus vite ⁊ iusticie omnibus obtineret.

Idem. Si ante conceptū suū sanctificari minime potuit. q̄m̄ non erat: sed nec in ipso ꝯceptu. ꝓpter peccatū qđ inerat: restat q p⁹ ꝯceptū in vtero iam existens sanctificatōem accepisse credat. Idē in ser. Silear misericordiam tuam o beata virgo: si quis eatam eam i necessitatibus suis sibi memineꝛit defuisse. Nos quidem seruuli tui ceteris

in virtutibus ꝯgaudemus tibi.sed in hac po
tius nobilissio. Laudam⁹.n. virginitatez tu
am ⁊ humilitatem miramur. ſz misericordia
miseriis sapit vulcius.q; misericordiá comple
ctimur charius:recordamur sepius:⁊ crebri
us inuocamus. Hec est enim illa que totius
mundi reparationē obtinuit:⁊ salutē omni
bus impetrauit. ¶ Idem. Quis misericor
die tue o bñdicta:longitudinē: latitudinem:
sublimitatem ⁊ profundū; queat inuestigare:
Nam longitudo eius vsq; in nouissimū diē
inuocantib⁹ eam subuenit vniuersis. Latitu
do eius replet orbē terrarū: vt tua quoq; mi
sericordia plena sit omnis terra. Sic ⁊ subli
mitas eius ciuitatis superne inuenit restau
rationem. Et profundū eius sedentib⁹ in tene
bris ⁊ in vmbra mortis obtinuit redemptio
nem. Idem. Maria oibus omnia facta ē
sapientibus ⁊ insipientib⁹ copiosissima cha
ritate debitricem se fecit. omnib⁹ misericor
die sinū aperuit:vt de plenitudine illius acci
piant vniuersi. captiu⁹ redemptionem. eger
curationem:tristis ꝓsolationem. pctōr veniā.
iustus grām:angelus leticiā. denicq; tota tri
nitas gliam. filij pſona carnis humane sub
stantiam. Idem. Fuit bta virgo sortis in p
posito:temperans in silentio. prudens in in
terrogatione. iusta in cōfessiōe. Idem. In
te sola beata virgo rex ille diues ⁊ predites
exinanit. ⁊ excelsus humiliatur. ⁊ immensus
abbreuiat:⁊ ab angelis minor:at. verus deus
q; deus ⁊ dei filius incarnat. Sed quo fructu
Nempe vt oēs eius paupertate locupletemur. eius humilitate subleuemur. eius mino
ratione magnificemur. eius incarnatione ad
herentes deo:incipiamus vn⁹ esse spūs cum
eo. Idē. Mariam salutās angelus: nō so
lum plenā gratia. sed etiā adhuc superuentu
rum in eā asserit spūsanctum. Ad quid nisi
vt aduentente iam spiritu plena sibi:eodē su
perueniēte:nobis quoq; supplena ⁊ superflu
ens fieret. Idem. Aduocatā premisit pe
grinatio nostra. que tanq; iudicio mater: ⁊
mater misericordie suppliciter ⁊ efficaciter
salutis nostre negocia pertractabit. Idem
Filioli maria peccatorū scala. maria mea ma
xima fiducia est. hec tota rō spei mee. Quid
enim: Potest ne filius aut repellere te: aut su
stinere repulsam non audire aut non audiri
filius. Neutrum planē. Inuenisti ait angelus gratiam:⁊ sola est:gratia qua egemus.

Idem. Non in sola marie taciturnitate cō
mendat eius humilitas:sed euidentius resonat in sermone. Audierat:quod ex te nascetur sanctum:vocabit filius dei.⁊ nihil aliud
q; ancillam ei⁹ se esse fatet. Anselmus de
cōceptu virginali. Decebat enī vt illi⁹ hois
cōceptio de matre purissima fieret:vt ea pu
ritate qua maior sub deo nequit intelligi vir
go illa niteret:cui deus pater vnicum filium
quem de corde suo equalē sibi genuit:⁊ tan
q; seipsum diligebat ita dare disponebat.

Idem in libro orationum. Sicut o beatissi
ma ois a te auersus ⁊ a te despectus necesse
est vt intereat. ita ad te omnis conuersus ⁊ a
te respectus:impossibile est vt pereat. Idē
O femina mirabiliter singularis ⁊ singulari
ter mirabilis:per quam elementa renouantur. inferna remediantur:homines saluant:
angeli reintegrantur. O femina plena ⁊ superplena gratia de cuius plenitudinis exu
dantia:respersa sic reuiresci omnis creatura. O virgo benedicta per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura:non solum
creatura a creatore:sed etiam creator a creatura. Idem circa soliloqui. Loquar dña
beneficijs tuis plenum esse mundum:inferna penetrant. celos superant. per plenitudinem enim gratie tue ⁊ que in inferno erant
se letantur liberata. ⁊ que supra celum sunt se
gaudent restaurata.

¶ De angelis.

Capitulum vi.

Rego.in moral: Nisi angeli quedam nobis interna nunciātes ad tē
g pus ex aere corpora sumerēt: exteri
oribus ꝓfecto nostris obtenib⁹ non appare-

rent. Idē de ci. dei. Cor
pore ⁊ sanguine christi sacrificium successit
oibus illis sacrificijs veteris testamenti que
immolabantur in vmbra futuri. Et post. ꝓ
illis omnibus sacrificijs ⁊ oblationibus cor
pus christi offertur ⁊ ptcipantibus mistrat.

Bern. in legēda sancti malachie. Eucha
ristie plane sacramentū potēs est peccata cō
sumere: debellare obuias ptātes. inferre. ce
lis reuertentes de terra.

¶ De cruce.

Capitulum vii.

Rego. sup Eze. Redemptor nr ad
g passionē ductus: lignum sibi crucis
ipe portauit:⁊ sic in sacrificio ꝓ no
bis et humanitate est mortu⁹: vt tñ immorta
lis maneret ex diuinitate. Ambro. sup bti
immaculati. Crux est opprobriū pfido. fideli
aūt gloria. redēptio: resurrectio est: q; ꝓ no
bis passus est dñs illo nos redemit sanguie:
illa ad padisum resurrectione vocauit. Jo
hānes Chrys⁹. in ser. Crux nobis totius bea
titudinis causa est. hec nos a cecitate libera
uit erroris: hec é tenebris reddidit luci. hec
debellatis inimicis quieti perpetue nos so
ciauit. hec alienatos deo piunxit. hec nos pe
grinos existentes celorum ciues ostendit.

¶ Idem. Crux spes christianoꝝ. crux resur
rectio mortuoꝝ. crux cecoꝝ dux. crux despe
ratoꝝ vita. crux claudorum baculus. crux cō
solatio paupeꝝ. ¶ Idem. Crux adolescen
tium pedagogus. crux sustentatio inopum.
crux spes desperatoꝝ. crux nauigantium gu
bernator. crux periclitantiū portus. crux ob
sessoꝝ murus. ¶ Idem. Crux insensatorum
sapientia. crux libertas seruoꝝ. crux imperi
toꝝ pbia. crux lex impioꝝ. crux prophetarū
preconizatio. crux annunciatio apłoꝝ. crux
martyꝝ gloriatio. crux monachoꝝ abstinen
tia. crux virginū castitas. crux gaudiū sacer
dotum. crux ecclesie fundamentū Augu
stinus in ser. Crux finita est in pena: sed infi
nita sp manet in gloria. a. locis suppliciꝝ se
cit transitū ad frontes impatoꝝ. Qui tñ ho
norem dedit penis suis: quid seruat fidelib⁹
suis. Ysi⁹. de sum. bo. Quocūq; o mens
ꝓcellis mūdi inuoluēris lignū ascende cru
cis: vt a mari. i. a tempestate huius seculi li
bereris. Bern. in floribus. In cruce pen
det ois fructus vite: q; ipsa est arbor vite q̄
est in medio padisi. ipsa est longitudo ⁊ lati
tudo: sublimitas ⁊ pfundū. Ipo bonos col
ligit ⁊ remunerat: ipa malos dispgit ⁊ condē
nat. ipsa est mestoꝝ consolatio: furientium
refectio: perfectoꝝ gloriatio. Raban⁹ de
laude crucis. In cruce infinuak a monte re
dēptio: demōstrak sancta mors ꝓuersatio: in
timak oīm virtutū pfectio: ꝓmittit ad eternā
vitam ingressio. eterne beatitudinis sperak
adeptio: ⁊ vere felicitatis acquisitio. ¶ Idē.
In te crux sancta angeli gaudia sua accumulata aspicium: in te hoīes iura salutis sue co
gnouerūt. In te inferi iustam retributionē fra
udis sue pcipiūt. oibus ea equa. oibus bona
omnibus iusta preterita renouas: presentia il
lustras: futura ꝓmonstras: perdita regris.
quesita inuenis: inuenta custodis. ¶ Idem.
Tu sancta crux pctoꝝ ea remissio: pietatis ex
habitio: meritoꝝ augmentatio: infirmoꝝ re
mediū: laborantiū auxiliū: ⁊ lassoꝝ refrige
riū. sanoꝝ incolumitas. quietoꝝ serenitas. i
fortunatoꝝ felicitas. ¶ Idē. Tu sancta crux
cura egrotos medicans: tu gaudium mestos
consolans: tu sanitas mestos letificans. tu sta
tus credentium rectus. tu firmitas operantiuꝝ
bene: tu beatitudo perseuerantiū rite: sancta:
pia: bona: iusta. Lassiōd. super psalteriū.
Crux é humiliū inuicta tuitio. superboꝝ abie
ctio: victoria christi: perditio diaboli: inferno
ꝝ destructio: ecclesiū reformatio: mores infi
delium: vita iustoꝝ.

¶ De beata Maria.

Capitulū v.

Rego. in regū. Dū vnigenitus dei
g existens ante secula ex marie vtero
natus est homo: inuestigabili mira
culo factus est ⁊ ancilla hois per diuinitatem.
⁊ mater ūbi per carnē. ¶ Idē in moralib⁹

loquendo de verbo illo Lu.i. virtus altissimi obumbrabit tibi. Quia umbra nō aliter exprimit nisi per lumen & corpus: virtus autē sancti lumi obūbrauit marie: q̄ in eius vtero lux in corpea corpus simplsit: ex qua videlicet obumbratione omne in se refrigeriū mētis accepit. ¶ Idem. Christus nō opante coitu ḥ spūsancto superueniente ꝓceptus est: natus aūt materna viscera & secunda exhibuit: & i corrupta seruauit. Ambro. de virginib⁹. Talis fuit maria vt eius vnius vita: oīm vi sciplina sit. ¶ Idē. Quicunq; sibi marie ex loptat p̄miū eius imitetur exēplū. ¶ Idē Licet maria resurrectōem dñi: & prima vidit & credidit. vidit & maria magdalena: q̄s adhuc ista nutaret. ¶ Idē. Virgo erat maria nō solū corpe: sed & mente: que nullo voti ambitu sincerū adulteraret affectum. conde humilis. verbis grauis. sio pudens. loquendi parcior: legendi studiosior: nō in incerto vitiaꝝ sed in prece paupeꝝ spem ponens: intenta opi. verecūda ꝺmone. ¶ Idē. Nō fuit maria vultu parentes. q̄n dissensit a propinquis. q̄n fastidiuit humilē. q̄n deriſit debilem. q̄n vitauit inopē. eos solū solita erat cetus virorum inuisere quos misericordia nō erubesceret: nō p̄teriret verecūdia. ¶ Idē. Nihil torui in oculis marie. nihil i verbis ꝓcax. nihil in actu verecundum. non gestus fractior. nō incessus lasciuior: nō vox petulantior. vt ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis: figura probitatis. Augustinus ꝓtra. v. hereses. Sicut in transitu marie nō est corrupta virginitas. sic in ea nō est maculata maiestas. ¶ Idem. Unde sordes in maria: que nec ꝓcipiendo libidinem: nec pariendo passa est doloꝛē. vñ sordes in domo ad quā nullus habitator accessit. solus ad eā fabricator: cius & dñs venit. ¶ Idem. Eua inobediens meruit penam. maria obediendo ꝓsecuta est grām. illa gustando ꝓhibitū maledicta: hec credendo angelo bñdicta. ¶ Idem de ṽginitate. Beatior maria ꝓcipiendo fidē christi: q̄ꝫ ꝓcipiendo carnem christi. ¶ Idem. Materna ꝓpinquitas nihil marie ꝓfuisset: nisi felicius christū corde q̄ꝫ carne gestasset. Ipsa quoq; ṽginitas ip̄a gratior & acceptior. q̄ nō eam ꝓceptus ex viro violaturo quā ꝓseruaret ipse ꝓpinat. ḥ p̄tus q̄ꝫ ꝓciperet iam deo dicatā de qua nascerer elegit. ¶ Idē. Duō ingt fiet in ū qm̄ vir⁹ nō cognosco. Nō ꝓfecto nō diceret nisi deo virginē se ante vouisset. Sed q̄ Israelitaꝝ mores adhuc reculsabant: desponsata est viro iusto: non violenter ablaturo: ḥ potius ꝑ violentos custodituro q̄s illa iam voluerat. ¶ Idem in ser. Hera ratione censeo ꝓtinendū mariā in christo & apud christū eē. In christo: q̄ in ipso viuimus mouemur et sumus. Apud christū: gloriose ad eternitatis gaudia assumptam: benignitate christi bonorarios susceptam ceteris: atq; ad cōmunem vilitatem nō esse adductā post mortē: putredinis videlicet vermis & pulueris. ¶ Beatus bartholomeus vt habetur in legenda. Hec prima inter feminas hoc constituit in corde suo vt uoueret deo. Domine offero tibi virginitatē meā: cum hoc a nullo homine nec ꝺbo didicisset: nec exemplo ad imitationem imitata fuisset. Hiero. in ser. Sicut in compatōe dei nemo bonus: ita etiā in cōparatione matris dñi nulla femineꝝ inuenitur ꝓfecta: q̄ꝫ in virtutibus eximia comꝓbatur. ¶ Idē. Totā repleuerat spūssancti gratia. totā incanduerat diuinus amor. ita vt in ea nihil esset q̄ mundanus violaret affectus. sed ardor ꝓtinuus & ebrietas perfusi amoris. ¶ Idē. Quicqd in maria gestū est: totum puritas & simplicitas: totū veritas & gratia fuit: totū misericordia & iusticia q̄ de celo ꝓspexit. ¶ Idem. Maria q̄ mente passa est plus q̄ꝫ martyr fuit. Animiꝝ q̄n eius dilectō amplius fortis q̄ꝫ mors: q̄ morte christi sua fecit. ¶ Idem. Si spiritu dei omnis virtus angelorꝝ constat. btām & gloriosam ṽginem inquā superuenit spūssanctus & deus totus ita vt portaret nouem mensib⁹ in eius vtero creditꝝ ampliora ꝓmeruisse virtutū p̄mia

na fragilitas. vnigeniti sanguiné cōsideret. & in ꝺcio suo conspiciat q̄ꝫ magna est: que tāti valet. ¶ Aug. de adulterinis ꝓiug. Indignum vri si audiant adulteros viros pendere illes: adulteris feminis penas: cū tanto grauius eos puniri oporteat: quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere: & exēplo regere seminas christianas. ¶ Idem de trinitate. Iusticiam sibi dare non pōt hō: quaꝫ ꝓdicens non habet. hanc. n. cum homo conderetur accepit: & peccando vtiq; perdidit.

¶ Idē de libero arbitrio. Ex quo incipit hō ꝓcepti esse capax: ex illo icipit posse peccare Duobus aūt modis peccat ante q̄ꝫ fiat sapiens. si aut non sē accōmodet ad accipiendū ꝓceptum: aut cum acceperit non obseruet.

¶ Idē de ci. dei. Insantia quidē hoīs non a risu sed a fletu ordit hanc lucē. qd maloꝝ ingressa sit nesciens ꝓphetat quodāmodo.

¶ Idem. Puer a ploratu incipit nec ridere potest. ꝓpha calamitatis. Lachryme sunt testes miserie. non adhuc loquitur & iam ꝓphetat. Erubescant cantatrices ibi non flere vbi infans qui non est vni⁹ diei ꝑdicat esse flendum. ¶ Idē sup Gene. contra manicheos. Omniū animaliū corpa sine que in aqa sine q̄ in terra vīuūt inclinata sunt ad terras & nō sunt erecta sicut hoīs corpus. quo signat etiam animū nostrū in supna sua. idest in eterna spūalia erectū esse deberi. ¶ Glo. Hiero. Matth. xviij. Magna dignitas animarū vt vnaqueq; habeat ab ortu natiuitatis in custodia sui angelū delegatū. ¶ Johannes Chryso. super Matth. In hoc sum⁹ imago dei: vt quod bonus ei videt & apud nos sit bonū: & quod ei malū videt & apō nos sit malū. ¶ Idē in ser. cōparat⁹ est ait ꝓpheta hō iumentis insipientib⁹: & silis factus est eis. Peius est cōparari q̄ꝫ nasci. Naliter nō habere rōnē tolerabile est. verū rōe decoratum: irrōnali creature cōparari volūtatis est crimē nō nature. ¶ Bern. in medita. Tria in mente mea inuenio: ꝓ que deū recolo: aspicio: concupisco. Sunt aūt hec tria. memoria: intelligētia: volūtas. ¶ Idem de considera. Nō natus ad labore: non ad honorem. homo natus de muliere: & ob hoc cū reatu. breui viuens tpe: ideoq; cum metu. repletur multis miserijs: & propterea cum fletu. & vere multis: q̄ corpis & aie sumus. ¶ Idē. Attēde qd fuisti ante deū. & quid es ab ortu vsq; ad occasum. ac qd eris post hanc vitam.

De primo vsus. Forma: fauor populi: seruor iuuenilis: opesq;. Sub: ripuere ibi nosse quid sit hō. Post hoiem vmis. post vermē fetor: & horror. Sic in non hominem vertitur ois hō. ¶ Idē. Ad imaginē & similitudinē dei factus est hō. In imagine arbitrij libertatem: virtutem habēs in similitudine: & similitudo quidem ꝑit. verūtamē in imagine ꝓtrahit hō. imago siquidem in gehēna ip̄a vti poterit: non exuri. ¶ Idē. Quotquot degim⁹ in regione vmbre mortis: in infirmitate corporis: in loco tentationis. si diligēter aduertimus triplici hic inōmodo miserabiliter laboramus. Nam & faciles sumus ad seducendum. & debiles ad operandum: & fragiles ad resistendum. ¶ Unde idē Bern. Si discernere volumus inter bonum & malū decipimur. Si tentamus facere bonum: deficim⁹. si conamur resistere malo: deijcimur & supamur. nec mirū. q̄ vt dicit Job. xli. Non est potestas sup terram q̄ posit ei comparari. s. aduersarij nostri. Boetius infra in caplo de ignorantia. Humane nature. ¶ Auctor de spiritu & anima. Anima est rationalis: concupiscibilis: irascibilis. per rationabilitatem habilis est illuminari ad aliquid cognoscēdum infra se: supra se: in se: iuxta se. Cognoscit siquidem deū supra se: se in se: angelum iuxta se: quicqd celi continet ambitu infra se. p concupiscibilitatem & irascibilitatē habilis est affici ad aliquid appetendum vel fugiendum: amandum vel odiendum. & ideo de rationabilitate omnis sensus anime oritur. & de alijs omnis affectus.

¶ De muliere.

Capitulum viij.

Regorius in regil. Si hora eadem qua generat actura grās mulier intret ecclesiā: nullo peccati pondere grauat. voluptas enim carnis nō dolor: i cui pa est. in carnis aūt ꝓmixtione voluptas est. Nā in ꝓlis platōe gemit⁹. ¶ Idē. Menstrua ꝓsuetudo mulierib⁹ nō aliq̄ culpa ē. vz qz naturaliter accidit. ¶ Idē. Si in menstrua ꝓsuetudine ad sacramentū vñici corpis ⁊ sanguinis accedere mulieres nō ꝓsumāt. de sua recta ꝓsideratōe laudande sunt. dū vo pcipiendo ex religiose vite ꝓsuetudie eiusdē mysterij amore rapiuntur: reprimende nō sunt. ¶ Idē. In syna monte dñs ad populū locutur⁹: priꝰ enim de populū abstinere a mulieribus pcepit. ⁊ sic illic vbi dñs p creaturā subdiā hoib⁹ loqbat tāta ꝓuisōe est mūdicia corpis regsitat: vt q verba dei peperēt mulieribus nixti: nō essent. quāto magis mulieres q̄ corp⁹ dñi oipotētis accipiūt: custodire in se mundiciā carnis debēt: ne ipa incestimabilis mysterij magnitudine grauent. Augustinus de ci. dei. Q, semina acte ex eius latere facta est. etiā hinc satis significatū est q̄ sacra mariti ⁊ vxoris debeat esse ꝓiunctio. ¶ Idem de patientia. Nō dyabolus vxorē iobi cui etiā filios abstuliſſet tanq̄ nocēdi imperitus reliq̄rat. q quantū esset necessaria tētatori iā in eua didicerat. sed modo alterum adā qué p mulierē capet nō inuenerat. cautio: fuit iob in dolor: ibus q̄ adā in nemorib⁹. Idē de decē cordis. Illa est casta et sancta femina ⁊ vere christiana que dolz foricantē virū: ⁊ nō dolet ꝓpter carnē: sed dolet ꝓpter charitatē. Idē de ꝟbis dñi. Ad volendū est multi viri vincunt a feminis. sertuant femine castitatē quā viri ſuare nolunt

Ambro. de ỽgi. Saltat sed adultere filia: q̄ vo pudica q̄ casta est: filias suas religiones docet non saltationem. Job. Chry. super Matth. xix. in origi. Quid est mulier nisi amicicie inimica. ineffugabilis pena. notoriū malū. naturalis tētatio. desiderabilis calamitas. domesticū periculū. mali natura boni color depicta. ergo si dimittere illā penā est: tenere aut viro tormentū est. necesse est vt aut dimittentes adulteriū faciamus: aut tenētes quotidianas pugnas ⁊ amaritudies habeamus. Idē. Serꝰ mulieb⁹ incaut⁹ ⁊ mollis est. Incaut⁹ quidem q̄ non omnia q̄ videt aut audit cū sapiētia ⁊ rōne ꝓsiderat. Mollis aūt: q̄ facile flectit: vel de malo ad bonū vel de bono ad malū. Idē in ser. Quid é speciosa mulier. sepulchꝝ dealbatū: nisi fuerit casta: sobria ⁊ pudica. pulcritudo autem est sine his virtutib⁹ pcipitiū patens. venenū insipientib⁹ ꝓpositū. Idē sup Johan. Nihil fori⁹ muliere religiosa ⁊ prudēte ad detinendū virū ⁊ informandū ei⁹ animū ad q̄cunq̄ voluerit. Hiero. in epla ad oceanū. Jactus dyaboli: via iniquitatis. scorpionis pcussio. nociuiq̄ gen⁹ femine est: cū p rimat stipula incendit igné flāmigero igne pcutit. femina ꝓsciam piter habitantis exurit fundamenta q̄ mentiū. Sene. in prouer. Malo in ꝓlio vincūt femine viros. Se cūdus plb⁹. Mulier est hois ꝓfusio in saurabilis bestia: sollicitudo ꝓtinua: indefinens pugna: quotidianū damnū: castitatis impedimentū: dom⁹ tēpestatis. adulterij vas. viri ⁊ cōtinētie naufragiū: precioꝝ pretiū. animal pessimū: pondus grauissimū: alpis insatiabilis: humanū mancipiū.

¶ De christianis bonis.

Capitulum ix.

Rego. in moza. Ecce veritas dicit: nisi qs renūciauerit oib⁹ que possidet nō pōt me⁹ esse discipul⁹. Persecꝰ igit christian⁹ quō debet reo terrenas iurgando defendere: cū nō ꝓcipitur possidere. Itaq̄ cū res ꝓpas amittim⁹ si p fecte deū requmur. i hui⁹ vite itinere magno onere leuigati sum⁹. Idē in regil. Christianū decet vt nobilē pl⁹ benignū q̄ rigidū: pl⁹ misericordē esse q̄ districtū. ⁊ lucrū de dāno alterius non expectare. sed recepti precij sit forte ꝓtent⁹: q̄tenꝰ q̄qd cessit paupi ompa ei deus multiplicata sicut promisit restituat. nec cibos cū abraam caperent: nisi propter nos solidum aliquid ex celesti alimento gestarent. Idem. Diuinitatis celsitudines ejus subleuate videant: nec virtutes tñ angelice comprehendunt. Idem. Certa angelorum ministeria dispensandis gbusq̄ gentibus sunt prelata. Idē. In hoc est mira natura angelica a nostre nature conditiōe diuersa: q̄ nos ⁊ loco circūscribimur: ⁊ cecitatis ignorantia coartamur. angelorum vero spiritus loco quidem circūscripti sunt: sed tamē eorum sciēte longe sup nos incōparabiliter dilatant. interius quippe exteriusq̄ sciendo pitenti sunt. q̄ ipsum sonē sciēte ꝓtemplantur. Idem in omel. In hominibus omne iudiciū per angelos exhibent. Aug. de ci. dei: Sancti angeli quoq̄ societati ⁊ congregationi in hac pegrinatione laborantissima fuspiramus: sicut habent permanendi eternitatem. ita cognoscendi facilitatem ⁊ regrediendi felicitatem. Joh. Chryso. in ser. Factus est vt moreꝝ mendicus: ⁊ deportaretur ab angelis in sinum abrae. Tante pene pauperis fic repente delitijs cōmutant: vt portaretur ab angelis ⁊ induceret in paradisum. ne saltem ambulans pauper lazarus laborare: portat post tantos labores. q̄ pri⁹ desecerat: ⁊ portatur ab angel'. non. n. suffecerat ad portandū paupi vnus angelus: ⁊ ꝓpterea plures veniunt vt chorꝝ leticie faciant. Idem super epl'am ad hebre. intellige quantus honor nobis existit: vt ad nos sic ad amicos mistros angelos suos destinet deus. ejus enim multum interfit iter angelos ⁊ homines: propinquos tñ nobis eos fecit deus. q̄ nostre saluti studeant: propter nos discurrunt: nobis seruunt officio. Ysido. de sum. bo. Inest angelis mutabilitas in natura. sed facit eos i corruptos charitas sempiterna. Idez. inter angelos distantia potestatum est. ⁊ pro gradium dignitate ministeria eisdez sunt distributa. alijsq̄ alij preferuntur tam culmine potestatis q̄ scientia veritatis. Hieronymus infra in cap'o de homine. Magna diligentia. Berti. super cantica. Gaudent angeli in conuersione ⁊ penitētia peccatoꝝ: salutem hoiuꝝ sitētes: lachrymeq̄ penitētium vinum eoū. Idē. Non ambigo qn angeli gratanter in palatio colligant: quē taz gratanter in ster quilinio visitant. Denigz letati sunt in conuersione peccatoꝝ: ⁊ in assumptione pmioꝝ non agnoscent. Idē in epla. Si quis haberet oculos aptos: quos oranti do ꝓpheta puero reuelauit: videret pculdubio quemadmoduz ꝓueniūt principes cōiuncti psallentib⁹ in medio iuuēcularuꝝ tym panistriaruꝝ. videret inq̄z qua cura: quo vetripudio intersint cantantib⁹. assint orātib⁹. inluint meditantib⁹. suppleant qescētib⁹ ordinātibus ⁊ pcurantib⁹ ꝓsint. Idez sup qui habitat. Quid sub tantis custodibus timeamus: nec. n. superari nec seduci: minus autez seducere possunt. qui custodiūt nos in oib⁹ vijs nostris. fideles etenim sunt: prudētes sunt potētes sunt. Glo. prouerb. xxv. A notidie angeli de terra longinqua. i. de supna patria descēdentes: in mundo iustos: vel inter tentationes spe celestium roborant. vel finito certamine ad palmam retributionis inducūt

Glo. mune. xxv. Adest vnicuiq̄ nostrum angelus bonus qui regat: moneat. q̄ ꝓ actibus nostris corrigendis: ⁊ miserationib⁹ nostris exposcēdis quotidie videat faciem dei.

¶ De distinctione. ix. ordinuz &c. in omel'. Hi q minima nunciant angeli. q vero sublima annunciant archāgeli vocant. hinc est q̄ ad mariaz virginē nō quilibet angelus sz gabriel archangelus mittit. Virtutes vocātur hi nimirum spūs per quos signa ⁊ miracula frequenter fiunt. Potestates vocantur hi q̄ hec potentius in suo ordine peceruūt: vt eorum ditioni virtutes aduerse subiecte sint. q̄rum potestate refrenantur: ne corda hominū tñ tentare ꝓualeant quantū volunt. Principat⁹ quoq̄ vocant qui ⁊ ipsis quoq̄ bonis angelorū spiritibus ꝓsunt: qui subiectis alijs dum quecūq̄ sunt agēda disponunt: eis ad explenda diuina mysteria principantur. Do

minationes vocant qui ciū potestates principatuum dissimilitudine alta transcendunt. Ea ergo angelorū agmina: que mira potentia p̃eminent: pro eo q̃ eis cetera ad obediēdum subiecta sunt: dominationes vocantur. Thzoni quoq; illa agmina sunt vocata: qui bus ad exercenduz iudiciū sp̃ deus omnipotens p̃sidet. Et sublimiora illa agmina ideo cherubin vocata sunt. q̃ tanto p̃fectioi scientia plena sunt: quanto claritatem dei vicinius contemplant. vt ꝑm creature modum eo plenius omnia sciant: quo visioni conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphin autem ardentes vel incendentes vocant. que quia sic deo coniuncta sunt: vt inter hec: et deū nulli alij spiritus medij iterstent tanto magis ardent: ꝙto hunc vicinius vident. ¶ Idem in eadem omel. Distincte cōuersationes singulorū hominū: distinctio ordinib⁹ congruit: et in eoꝝ sorte vel dñinem ꝑ cōuersationis similitudine deputantur. Nam sunt plerig; qui parua capiunt. sed ūi hec eadem parua pie annunciare fratribus nō desistunt. Isti itaq; in angelorum numeꝝ currūt. Et sunt nōnulli qui diuine largitatis munere refecti: secretorum celestium summa non solum capere ualent sed etiaz alijs nūciare. quo ergo isti nisi in archangelorꝝ numeruz deputant: Et sunt alij qui faciūt mira signa. valenter operantur. quo ergo isti: nisi ad superna rum virtutū sorte: et numerū ꝑgruūt. Et sunt nōnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spūs fugant. eosq; virtute oratonis et vi accepte potestatis eijciunt. quo itaq; isti p meritum suū nisi inter potestatum celestium numerū sortem sortiunt. Et sunt nōnulli qui acceptis virtutibus etiam electoꝝ hoiuz merita transcendūt. cūq; et bonis meliores sint electis quoq; fratribus p̃incipantur. quo ergo isti sorte suam nisi inter principatuū numerum acceperunt. Et sunt nōnulli qui sic in semetipsis cūctis vicijs omnibusq; desiderijs illecebris dñantur. vt ipso iure mundicie: dij inter homines vocent. Quo ergo isti nisi inter numerum dominationū currunt: Et sunt nōnulli qui dū sibimetipsis vigilanti cura dominant: dum le sollicita intentione discutiunt diuino timori semper inhrentes. hoc in mu nere virtutis accipiunt: vt iudicare et regere alios possint: eorum profecto mentibus diuina cōtemplatio ꝑsto est in his velut in thzono suo dño ꝑsidens: aliorum facta examinat: et cuncta mirabiliter de sua sede dispensat. Quid ergo isti nisi thzoni sui conditoꝝ sunt: Quia vero cherubin plenitudo scientie dicitur. et Paulo dicēte dicim⁹: q̃ plenitudo legis est charitas. ompes qui dei ac proximi charitate ceteris amplius pleni sunt: merito rum suoꝝ sortez inter cherubin numeros perceperunt. Et sunt nōnulli q̃ supne cōtemplationis amore accensi in solo conditoris sui desiderio anhelant. nil iā in hoc mūdo cupiunt. solo eternitatis amore pascunt. terrena q̃q; abiciūt. cūcta tpalia mēte māsuetū: amāt et ardēt. atq; in ipso suo amore regescūt. amādo ardent. loquēdo et alios accēdūt: et quos vbo tāgūt: ardere ꝓtinus in dei amore faciunt. Quid ergo isti nisi: nisi seraphin dicerūt. quoꝝ cor in ignem conuersum lucet et vrit.

¶ De homine.

Capitulum vij.

Rego. in omelia. Curem⁹ fratres charissimi ne qua nos immundicia polluat. qui in eterna p̃sentia et dei ciues et angelis equales sumus: vendicem⁹ moribus dignitatem nostram. ¶ Idem in mora. Ad hoc in paradiso homo posit⁹ fuerat vt si se ad conditoris sui obedientiam vincul charitatis astringeret: ad celestē patriam angelorum q̃q; sine carnis morte transiret. sic nanq; in immortalis est conditus: vt si non peccaret: etiam mori non potuisset. atq; ex meri to liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret: in qua vel peccare vel mori non potuisset. ¶ Idem. Homo ab humo appellatus est. et quomodo valet esse sine macula qui sponte sua ad infirmitatem cōcidit sacꝰ de terra. ¶ Idem. Non se desperet humana

ne cōpenset. Aug. de vbis dñi. Cum christianus ceperit bñ viuere ac seruere bonis operib⁹ mundūq; ꝓtenere. statim in ipsa nouitate operū suoꝝ patit rephēsiones et ꝑdicatores frigidos christianos. Si autem perseueraueri⁹ et eos superauerit pseuerādo et nō deseruerit a bonis operib⁹: in idipsuz illū iā obsequunt qō ante ꝓhibebāt. ¶ Idē de vita christiana. Hoc est sacrificiū qō deus sup oēs hostias q̃rit et diligit: vt p iusticie nre opera nomen suū vbiq; laudet et deus verus eē suorum suoꝝ actu et ope cōprobet. ¶ Idē. Nō solū ꝑ a christiano q̃rit vt malo careat: sz vt boni exerceat. ¶ Isi. de ery. Nō se gloriet christianū qui nomen hz et facta non hz. vbi nūt nomen secutū fuerit opus: certissime ille est christianus qui se factis christianū ostēdit: ambulādo sicut et ille ambulauit a q̃ et nomen traxit. ¶ Ambro. in epla. Dis qui xpm recipit sapiēs est. q̃ aūt sapiens est etiā liber est. dis igit christianus et liber et sapiens. ¶ Johānes chrys. in epla. Unū tñmō xpianus iudicat malū. solūq; formidat dñi celestis offensam. ¶ Bern. in epi. Quid ꝑdest xpm sequi nisi ꝓtingat et ꝓsequi. iō paulus anhelat. sic curre vt comprehēdat. ibi tu christiane fige tui cursus profectusq; metā: vbi xps posuit suam. factus est inquit obediēs vsq; ad mortē. ¶ Glo. bede Jaco. i. Ne indigemini si mali in mundo florēt: si vos patimini. q̃ non est christiane dignitatis in tpalibus exaltari: sz potius deprimi. malū nihil habēt in celo: vos nihil in mundo: sed spe illius boni ad qō tendimus: quicquid in via ꝓtingat gaudere debetis. ¶ Glo. eccl. iiij. Assuetudo hoiuz sperni: humilitas se omnibus subijcit. decet autē christianum equalibus et inferioribus affabilem esse et mitem: seniorib⁹ humilem.

¶ De christianis malis.

Capitulum. x.

Regorius in mora. Multos peste ꝓprie ꝑuitatis obsessos: sub xpiano nomine ipsa tranquillitas ecclīastice pacis abscōdit. quos tū si leuis persecutiōis aura pulsauerit: mox extra a reaz velut paleas tollit. ¶ Idem in regis. Si veraciter christianus esse: ptius dei iudicium q̃z voces hoiū timeres. ¶ Hiero. infra in cap̃lo De stultiloquio. De turpiloq̃o. Non flagito. ¶ Aug. de. x. cordis. Qui non de futuro seculo cogitat: nec ꝓpterea christianus est: vt id qō in fine deus ꝑmittit accipiat. nōdū christianus est. ¶ Idē de vita christiana. Christi ille non sanulus sed subsannator: et irriso: é: q̃ eius seruū dicit: cui seruire dissimulat. ¶ Idem. Nō ꝑ nobis nomē nūi q̃ christiāi dicimur blandiamur. sed ꝓpter hoc etiā nos iudicādos credamus: si nomē nobis frustra vēdicem⁹ alienū. ¶ Isi. de sum. bo. Christianus malus sm euāgelij doctrinam nō vivit. et ipsaz fidē quā verbo colit adorta tentatōe facile perdit. ¶ Bern. sup cañ. Intestina et inlanabilis est plaga ecclesie. et iō in pace amaritudo eius amarissima. sed in q̃ pace. par ē et nō est par a paganis. par ab hereticis: sz nō professo. a filijs. Vox plāgētis ecclie etiam tempore isto. Filios enutrivi et exaltavi. ipsi autem spreuerunt me. spreuerūt et maculauerūt me. ¶ Idem in ser. Nūc frustra clamat xps de lenitate oneris sui. sine cā iugum suum suaue ꝑdicat. q̃nquidē et ab ipsis q̃ christiano cē sentur noīe onus diaboli et iugū carnis atq; seculi huius delectabili⁹ reputat. ¶ Idem. Sicut ipsi christum persequuntur qui ab eo vtiq; christiani dicuntur: amici tui deus et proximi aduersum te appropinquauerunt et steterūt: coniurasse videntur ꝑ te vniuersitas populi christiani a minimo vsq; ad maximum.

¶ De prelatis bonis.

Capitulum xi.

Rego. in mora. Pia pastoꝝ mēs: q̃ non ꝓpriā gl'iam sz auctoris q̃rit. ab oibus vult adiuuari. ¶ Idem. Nolenti mihi atq; renitenti cū graue eē altaris mysteriū: etiā pōdus est cure pastoral' in umeū. ¶ Idem in dial'. Petri vicē et ligādo et solueēdo obtinēt: qui locū scti regiminis fide et moribus tenēt. ¶ Idē in pasto. Re-

ctor' sp cogitatiõe sit mũdus: q̃tenus hũc mul ta inuidicia polluat: qui hoc suscipit officiuz vt in alienis quoqz cordib⁹ pollutõis macu las tergat. Isa. lij. Mũdamini qui. ¶ Idez. Sit rector actõe pcipu⁹: vt vite viã subditis viuẽdo denũciet. q grex q pastoris vocẽ mo resqz sequtur: p exẽpla melius q̃z p v̄ba gra diat Leui. vij. Isa. xl. Sup montẽ excelsum. glo. ¶ Idẽ. Sit rector discret⁹ in silẽtio: vtil' in v̄bo. ne aut tacẽda pferat: aut pferẽda re ticescat. Nã sicut icauta locutio i errorem p trahit: ita indiscretũ silentiũ hos qui eruditi poterãt in errore derelingt. De primo nũe ri. xx. Eas qõ nõ. De scõo Isa. lvi. Canes muti. ¶ Idẽ. Sit rector singulis cõpassione proximus: pre cũctis cõtẽplatiõe suspẽsus. vt q per pietatis viscera in se infirmitatẽ ceteroz transierat: q per speculatõis altitudinẽ semel ipsũ quoqz imsibilia appetẽdo trãscẽdat. De nesis. xxviij. de angelis ascendentibus q descẽ dentibus. ¶ Idez. Sit rector bñ agentibus per hũilitatẽ socius. ptra delinquẽtiũ vicia p zelũ iusticie erectus. vt q bonis in nullo se p ferat: q cũ prauoz culpa exigit ptãtẽ sui pro ratus agnoscat. Debre. ix. dr. q tria erant in arca. s. manna dulcedinis: virga disciplinez: q tabule scientie legis. ¶ Idem. Tales sese qui presint exhibeant: quibus vt eoz subiecti oc culta queqz sua prodere non erubescant. vt cũ tẽtationũ fluctus parui tolerant: ad pasto ris sui mentẽ qsi ad mris sue sinũ recurrant. Nota glo. Brego. in re. vij. d. ¶ Idẽ in glo. Exo. xxviij. Debet rector subtili examine bo na malaqz discernere. q que vel quibus qñ q qualiter cõgruant studiose cogitare. nil pro priũ qrere. sed sua cõmoda ppinquoz bona reputare. ¶ Idem glo. cant. v. Sui ad solli citudinẽ regendaz aiaz se accingit: restat vt quibus eterna pdicat: ad puidẽda quoqz eis tpaliũ necessitantz subsidia inuigilet. ¶ Idez in omne. Cause pensande sunt. q tũc ligãdi at qz soluendi ptãs exercenda. videdũ q culpa aut q sit prima secuta post culpã: vt quos om nipotẽs deus p cõpũctiõis gram visitat: illos pastoris sua absoluat. tunc enim v̄a est abso lutio presidentis: cui interni arbitriũ sequitur iudicis. ¶ Idem in regis. Prelatorum boni tas subiectorum salubris est regula. ¶ Idez. Sic nos fidelibus subditis tenere disciplinã debemus: sicut boni patres carnalibus filijs solent quos q pro culpis verberibus ferium q tñ ipsos quos doloribus affligunt q habe re heredes querunt. ¶ Aug. de pasto. Glo rient pastores: sed qui gloriatur in dño glo rietur. hoc est christũ in subditis pascere. hoc est in christo pascere. hoc est propter christuz q propter subditos sibi non parcere. ¶ Idẽ De bonis otibus fiũt boni pastores. ¶ Idẽ Habemus duo quedam. vnum q christiani sumus. alterum q prepositi sumus. illud q christiani sumus propter nos est. q prepositi sumus propter alios est. in eo q christiani su mus auenditur vtilitas nostra. in eo q pre positi sumus: non nisi aliena. ¶ Ambro. i pa sto. Quod sumus professione: actione poti us q̃z nomine demonstremus: vt nomen cõ gruat actioni: actio respondeat nomini: ne sit nomen inane q crimẽ immane. ne sit bonor sublimis. q vita prociuis. ne sit deifica pro fessio: q illicita actio. ne sit religiosus amictus q irreligiosus profectus. ne sit gradus excel sus: q defor mus exces sus. ne habeatur in ec clesia cathedra sublimior: q conscientia facer dotis reperiat humilior: ne locutionez sim ulemus columbinam. q mentem habeam⁹ ca ninam: ne professionem monstremus ouinã q ferocitatem habeamus lupinam. ¶ Idez. de offi. Decet omnes censura frugalitatis cõ tinentie auctoritas. q maxime eum qui bono re presta: ne preeminentem virum thesauri possideant sui: q pecunijs seruiat qui preest liberis. ¶ Idem. Quõ potes eum iudicare consilio superiorem: quem videas inferiorez moribus: upta me debet esse cui me cõmitte re paro. Job. Chrys. super Mat. Eis ap parere sanctus: circa tuã vitam esto austerus circa alioz benignus. audiant te boies par ua mandantem: q grauia facientẽ. ¶ Idem.

Si errantis modicã penitentiã imponẽtes. nõne melius est ppter misericordiã dare rõ nem: q̃z ppter crudelitatẽ succũbere peniten tem. Isido. in syno. Talem te redde subditis vt magis ameris q̃z timearis. reuerentia eni ex amore procedit: odium vero timor efficit. Bern. in epla. Nec precepto eris in senten tia nec vehemens in vindicta. non in corrigẽ dis remissior. non in parcendis seuerior. non pusillanimis in expectandis: non superfluus in victu. non notabilis in vestitu. nõ citus ad promittendũ. non tardus ad reddendũ. non prodigus dator. non tenax ad largiendum. ¶ Idẽ. Non vos felices: q̃ presitis q nõ q̃ desitis: imo si non prodestis vos infelices pu tate. vt autem secure esse possitis: subesse q vos si cui debetis non indigemini. indigna tio quippe subiectionis: prelationis reddit in dignum. ¶ Idem. Si rebus raritas pcium facit: nil in ecclesia dei preciosius: nil optabi lius est bono vtiliqz pastore. nẽpe rara auis est ista. In alto non alium sape: sed humil bus psentire: nil hi deo charius: nil rari⁹ apõ hoies. ¶ Idem. Sciant boni fideles q̃z pre positi languentium sibi credita curã aiaruz: non pompam rez seculariũ. cũqz internum murmur cuiuspiam illaz q̃rute vocis indi cio deprehendit. etsi etiã in ipsos vsqz ad cõ uitiat q tumelias p̃rupentes: medicos se q non dños agnoscentes: parãt confestim ad uersus frenesim aie: non vindictã sz medici nam. ¶ Idez infra in caplo de fama. Valã dos q plantes. ¶ Idem de precep. q disci. Ponam ppositi metã obedientie subditoz ex votis labioz suoz: non suoz desiderio rum: monẽtes eos non cogentes ad celsiora. condescendentes eis cũ necesse fuerit ad re missiora: nõ cadentes cum eis ad deteriora. ¶ Idẽ. Nil me plat⁹ phibeat eoz q̃ prohi si. nec plus exigat q̃z p̃mi si. nec plus exigat q̃z p̃mi si. vota mea nõ au geat sine mea volũtate: nec minuat sine certa necessitate. ¶ Idẽ de cõside. Prelis vt pro videas: vt cõsules: vt pcures: vt serues. pre lis vt pfis. pfis vt fidelis seruus q prudens. qué pstituit dñs super familiã suam. ad quid vt des illis escam in tpe. hoc est vt dispenses non imperes. ¶ Idẽ. Si te agnoscis sapien tibus q insipientibus nõ dñatoz: sed debito rem. curandum summope tibi q tota vigilan tia psiderandũ. quõ q qui nõ sapiũt sapiãt: q qui despuere resipiscant. ¶ Idẽ in. ij. parte epl̃e. Pascere tripliciter debemus: exẽplo conuersatõis. verbo pdicationis: fructu ora tionis. q pascere ad mandatũ christi: vt ne mo sibi hunc sumat honorẽ. sz qui vocat⁹ fu erit a deo tanqz aaron. ¶ Idẽ in ser. Quo tiens prelatus pro vno ex minimis dei spũa le studium intermittit. totiens p eo spũaliter aiam suam ponit. ¶ Idẽ multa infra de tem perantia: de dignitate bona: de zelo: de solici tudine. de correptione: de equitate.

¶ De prelatis malis.

Capitulum xij.

Rego. in mora. Unusquisqz super bus rector totiens ad culpã apostasie dilabit. quotiẽs desse hoib⁹ de lectat: honoris sui singularitate letat. ¶ Idẽ infra in caplo de stultiloquio. De cõuitiatio ne. Sepe qui in potestate sunt. ¶ Idez. Cũ maiores ipsi voluntari deseruiunt. nimirum minoribus lasciuie frena laxantur. ¶ Idem. Hypocrita assumpto sancte cõuersatõis ha bitu filioz custodiam deserit: q tpalia queqz defendere etiam iurgijs q̃rit. ¶ Idem in re gis. Ita sibi regentium merita connectunt q plebium. vt sepe ex culpa psidentium deteri or fiat vita subditorum. q sepe ex demerito plebium delinq̃t vita pastoz. ¶ Idez. Sõ dicere pudet q graue tacere est: regendi re ctores: q qui docẽdi sunt doctores. nec erube scunt videri: nec metuunt. ducatum aiarum impudenter assumunt: qu b⁹ via ois docto ris est ignota. q quo vel ipsi gradiant ignari sunt. ¶ Idẽ de quodam abbate malo. Qui tot discipulos per suam negligentiam ad in fernum duxit: reliquis mmq̃ pponi debuit. Aug. in epistola. Omnis qui male viuit i cõ spectu eorum quibus ppositus est: quantum

in ipso est omnes occidit. ¶ Idem de ci. dei Illo pacis ordine quo alij alijs subiecti sunt. sicut prodest humilitas seruientib⁹. ita nocet superbia dominant⁹. ¶ Idem de pastori. Sunt pastores qui pastorum audire nomina volunt. pastorum officium implere nolunt. ¶ Idem. Quisquis ita ꝓpositus est vt in eo qꝫ ꝓpositus est gaudeat: ⁊ honorē suū querat: ⁊ cōmoda sua sola respiciat: se pascit non oues. ¶ Idem. Parum est malis pastorib⁹ qꝫ oues languentes ⁊ infirmas ⁊ errantes ⁊ perditas non curāt. sed etiam ipsas fortes ⁊ pingues necant quātū in ipsis est. ⁊ si ille vixerunt: de misericordia dei viuūt. tñ quantum ad pastores malos attinet: occidunt. quomō inquis occidunt: male viuendo: malū exemplum ꝓbendo. ¶ Bernh. de ꝓsidera. Monstruosa res est gradus summus: ⁊ animus infimus. status supremus: ⁊ gressus minimus. sedes prima: ⁊ vita ima. lingua magniloqua: ⁊ manus ociosa. sermo multus. ⁊ fructꝰ nullus. vultus grauis: ⁊ actus leuis. ingens autoritas: ⁊ mutans stabilitatē. ¶ Idem. Simia in tecto: rex sanctus in solio suo sedens.

¶ Idem in epla. Si instar mei qui ouis suꝫ pastor meus ⁊ ipse curruus gradiꝫ: vultuꝫ gerens decorū: ⁊ terram semp respiciēs: ventri solum. mente ieiunus: pabula terrena querans. in quo discernimur: ve si venerit lupus non erit qui prouideat. qui occurrat: qui eripiat. ¶ Idē sup cantica. Innumeros cernes simpliciter ac sine querela inter fratres cōuersari. quos si fratribus pferre fecerīs: nō solū inutiliter: sed ⁊ insipienter ⁊ nequiē agere videbis. ¶ Idem. Non est hoc ꝑpe ornare sponsam sed spoliare. non est custodire sed perdere. non est defendere sed exponere. nō est instruere sed ꝓstituere. nō est pascere gregem sed mactare ⁊ devorare. dicēte ō pastis dño. Qui devorant plebē meā vt cibum panis. ¶ Idem. Quō in pascua diuinoꝝ educet eloquiorum greges dñicos pastor idiota sed ⁊ si doctus quidem fuerit: non sit autē bonus. verendum: ne non tam nutriat doctrina qꝫ vita sterili noceat. ¶ Idez. Omnes qꝫ sua sunt querunt: nō que iesu christi. ministri christi sunt ⁊ seruiunt antichristo. honorati in ecclesia de bonis dñi: qui dño honorem non deferunt. inde is quem quotidie videres meretricius nitor: histrionicus habitus: regius apparatus in cibis ⁊ potibus. ¶ Idez. Videres audaciam plurimorum quos non videmus de suis vineis colligere nisi spinas ⁊ tribulos: vineis tñ dñicis etiam se ingerere non veteri. fures sunt ⁊ latrones: nō custodes nec cultores in illis. ¶ Idem. De eis dico qui animas regere susceperunt: quod sine miserabili gemitu dicendum non est: christi opprobria: sputa: flagella: clauos: lanceam: crucem: ⁊ mortem: hec omnia in somnace auaricie conflant ⁊ profligant in acquisitione turpis questus. ¶ Idem. Animarum nec cāsus reputatur nec salus. nō sunt profecto matres. qui cū sint de crucifixi patrimonio nimiū incrassati: impinguati: dilatati: non compatiuntur super contritione ioseph. ¶ Idem. Parum est nobis: infra in capō de oblitiōe. ¶ Idē Quem dabis mihi de numero prepositorū qui non plus inuigilet subditorum vacuādis marsupijs qꝫ vicijs extirpandis: vbi est qui orando flectat irā dei. qui predicet annū placabilem deo. leuiora loquimur: grauiora grauius manet iudicium. ¶ Idem in ser. Utinā nostri quicunqꝫ vident hodie pharisei. forte enim aliqui sunt. etiam si non facerent saltem dicerent qō opor. tet. vtinā qui sine sumptu euangelium ponere nolunt: ponerent vt ꝓ sumptu. vtinam vel euangelizarēt vt mā ducarent. ¶ Idem de contemptu. O terribilis deus in consilijs super filios hominuꝫ. frustra incipient miseri prelati dicere montibus. Cadite super nos. ⁊ collibus cooperite nos. venient ante tribunal christi: audiet populorum querela grauis: accusatio dura: quorum vitare stipendijs: nec diluere peccata. quibus facti sunt duces ceci: mediatores fraudulenti. ¶ Idem in capō de ignorātia. Quando excusare poterit. ¶ Glo. Matth. xxiij.

Quis rarus est domino seruiens: oues christi nō ad lucrū: sed amore xpi pascēs. Multa infra libro. iij. in capitulo de honore: de zelo: de doctrina: de correptione: de remissione: de acceptione persone.

¶ De subditis.
Capitulum xiij.

Regositus in mora. Cū subiectoꝝ corda superbia instigat. hoc sūmopere agere nitik: vt sua acta ꝓsiderare funditus negligant: ⁊ sp tacitis cogitationib⁹ rectoris sui iudices fiant. ¶ Idē. Bū salua fide res agitur: virtutis est meritū si ꝙquid superio: precipit humiliter tolerat. debet tñ humiliter suggeri: si forte valeat quod displicet emendari. ¶ Idem in regl. Seruorum dei humilitas in afflictionis tpe debet apparere. qui vero se contra prepositos suos erigunt: profecto ostendunt qꝫ serui dei esse ꝓtēnunt. ¶ Idē. Qui paterne admonitatōis verba libenti animo suscepit: ⁊ i sinu cordis amplectitur. emendatorē se viciorꝝ forte proculdubio profitetur. ¶ Idē in ome. Utrū iuste aut iniuste obliget pastor: pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest: ⁊ tñ iniuste forsitan ligat: ipam obligationis sue sententiam ex alia culpa mereat. ¶ Idem. Pastor vel absoluere indiscrete timeat vel ligare. is autem qui sub manu pastoris est: licet ligari timeat iuste vel iniuste: nec pastoris sui iudicium temere reprehendat. ne etsi iniuste ligatus est: ex ipsa tumide reprehensionis superbia culpa que non erat fiat. ¶ Idem infra in capitulo. De disciplina. Tanto apud dominū. ¶ Isido. ō sum. bo. Melior ē subiecta seruitus qꝫ elata libertas. ¶ Idem in hymno. Potiori gradui ꝓpetenti reuerentiaꝫ tribue: ⁊ iuxta dignitatē vnicuiqꝫ redde honorem. ¶ Hiero. in capitulo. De obediētia Seruias fratribus. ¶ Augꝰ de natura boni. Iniustū non est vt improbis accipientibus nocendi potestatem ⁊ patientia bonorꝝ ꝓbetur. ⁊ malorꝝ iniquitas puniat. ¶ Idē de ci. dei. Iustis quicquid malorꝝ ab iniquis dñis irrogat nō est pena criminis: sed examē virtutis. proinde bonus etiam si seruiat liber ē. malus autem etiam si regnet seruus est. nec vnius hois: sed quod est grauius: tot dominorū quot viciorꝝ. Jobes Chrysо. super Matth. Propter bonos sacerdotes etiam malos honorate: ne propter malos etiā bonos contēnatis. ¶ Bernh. super cāntica. Parum est esse subiectum deo: nisi sis ⁊ oi creature propter deum: sive abbati tanqꝫ preceleti. sive prioribus tanqꝫ ab eo constitutis. Ego plus dico. subdere paribus: subdere ⁊ minoribus. sic enim decet nos inquit dñs omnem implere iusticiā. ¶ Glo. cant. ij. Si subditi aliquid peccant ꝓpter qō doctores a quibus surgere cogantur. non tantū penam peccati illius incurrunt: sed etiam puniuntur pro inquietudine doctorꝝ. ¶ Idē. Qui doctores celestibus intentos inquietare ꝓsumit: etiam virtutes quas credebat se habere perdit.

¶ De predicatoribus bonis.
Capitulum xiiij.

Rego. in moral. A bonis predicatoribus nō causa victus predicatio ꝑpendit: sed causa predicatiōis victus accipitur. ⁊ quotiens predicantibus necessaria ab audientibus ꝓferuntur: nō solū de rerū munere: sed de ꝓferentiū gaudēt mercede. ¶ Idē. Ille apud deū magis in amore eius est: qui ad eius amorē plurimos trahit. ¶ Idem. Humani generis redēptor p diē miracula in vbibus exhibebat: ⁊ ad oratōnis studiū in nocte pnotabat: vt perfectis videlicet predicatorib⁹ inmitat quatenus nec actinam vitam amore speculatōis funditus deserant: nec ꝓtēplationis gaudia opatōnis mietate penit⁹ contēnant. sed quieti ꝓtēplantes soleant: qō occupati erga proximos loquentes refundant. ¶ Hiero. in origi. super ysaiam. Ille est doctor ecclesiasticus: q lachrimas nō risum mouet: qui corruptū peccatores: q mūdū beatū: mundū dicit cē felicē. Augustinus de doctrina christiana. Qui dicendo nititur ꝓsuadere qō bonū est: nihil boꝝ

trum ſperneṅs. vt ſcz doceat: vt delectet: vt flectat: ozet atqz agat. vt intelligenter: libẽter obedienter audiaſ. ¶ Idem. Habet vt obe dienter audiatur quantacunqz grãditate dictionis maius pondus vita docentis. Nam qui ſapienter ⁊ eloquenter vicit: vtuit autem nequiter: erudit quidẽ multos discendi ſtudioſos: ẽ̃juis anime ſue ſit inutilis. Ambro. de virgi. Debet is qui docet ſupra eum qui docetur excellere. Iſido. de ſum. bo. Prius debet iuſtus predicator bene agere: vt conſequẽter poſſit bene docere. ſicut enim in numiſmate metallũ ⁊ figura ⁊ pondus p quiritur: ita i omni doctore eccleſiaſtico quẽ ſequatur: quid doceat: quomodo viuat inq rendum eſt. Per qualitatem igitur metalli doctrina. per figuram ſollicitudo patrum. p pondus humilitas deſignatur. qui ergo ab his tribus diſcrepauerit: non metallum ſed terra erit. Bernar. ſuper canti. Eſt fumi culus triplex qui difficile rumpiſ ad extra hendas aias de carcere diaboli. ⁊ trahẽdas poſt te ad celeſtia regna: ſi recte ſentias: ſi di gne ꝓloquaris: ſi viuendo ꝓfirmes. Seneca in epiſtola. Eligamus nõ eos qui ꝓba magna celeritate precipitant: ſed eos qui vi ta docẽt: qui cũ dixerint quid faciendũ ſit p bant hoc ipm faciendo qõ docent: qui docẽt quid vitandũ ſit nec vnq̃ in eo qõ fugiẽdũ dixerũt deprehenduntur. Eũ elige doctorẽ qué magis admireris cum videris q̃ cũ au dieris. Multa libro. iij. de doctrina. de con ũctione vite ⁊ doctrine.

¶ De predicatoribus malis.

Capitulum xv.

Rego. in moral'. Bene ꝓcupiſcẽ tijs exterioribus occupata: diuini amoris igne non calet: ⁊ idcirco ad ſupernũ deſideriũ inflámare auditores ſuos nequeunt verba: que frigido corpore ꝓferũ tur. ¶ Idẽ. Qui mandata dei in memoria retinet ſed nequaq̃ facit: is in doctrine ſue verbis ſententias quib⁹ dãnẽ tenet. ¶ Idẽ ſuper Ezech. Turpe eſt nimis ibi nos negli gendo cadere: vbi predicãdo conati ſum⁹ alios leuare. ¶ Idẽ. Non facile predicatio p dicatoris accipiſ: ſi leuis in moribus eſſe vi deaſ. ⁊ nulla erit maturitatis oſtenſio ſi con tra aduerſa non affuerit operis fortitudo. ¶ Idẽ in capitulo de conſciẽtia mala. Scri ptura ſacra. ¶ Idẽ in regul. Nimis iniquũ eſt ſi hi qui predicatores humilitatis facti ſũt de vani nominis elatione gloriaṅſ: cũ verus predicator dicat. mihi aũt abſit gloriari ⁊c. ¶ Idem. Sõ p linguã p̃dicamus: p exem pla deſtruimus: dũ iniqua docemus opibus ⁊ ſola voce ea que ſunt iuſta ꝓtendim⁹. oſſa ieiunijs atterimus ⁊ mente turgemus. cop⁹ deſpectis veſtibus tegimus. ⁊ elatõe cordis purpurã ſupamus. iacemus in cinere ⁊ ercelſa ſuſpicimus. doctores humilitatis: ducẽ ſuperbie. ouina facie lupinos dentes abſcondi mus. Hiero. in epiſtola. Delicatus ẽ ma giſter q̃ pleno vẽtre de ieiunijs diſputat. accuſare auariciã ⁊ latro põt. ſacerdotis dr̃iſti os cũ mẽte ꝓcordet. ¶ Idẽ. Nec ruſtic⁹ nec ſimplex frater ideo ſe ſanctũ putet ſi nihil no uerit: nec pitus ⁊ eloquens lingua exiſtimet ſanctitatem. Multoq̃ melius eſt ex duob⁹ imperfectis ruſticitatem habere ſanctam: q̃ eloquentiã peccatricẽ. ¶ Idẽ in origi. ſuper mid̃eam. An nõ ꝓfuſionis ⁊ ignominie eſt ieſum crucifixũ magiſtrum pauperem atqz eſurientẽ ſarſis predicare corpibus: ⁊ ieiuni orum doctrinã rubẽte bucca tumentiq̃ ore ꝓferre. ſi in aplor̃ loco ⁊ ordine ſumus nõ ſolũ ſermoné eor̃ imitemur: ſed ⁊ conuerſatiõné quoq̃ ⁊ abſtinentiã. ¶ Idem. Regula vita. Infra de adulatione. Iſi. de ſum. bo. Ad maioris culpe cumulũ pertinet ſcire quẽ q̃z qõ ſequi oporteat: ⁊ ſequi nolle qõ ſciat. ¶ Idẽ. Qui nõ viuit ſicut docet: ũpam quã predicat veritatem contemptibilem facit.

Johã. Chryſo. ſup Matth. Non poterit excuſari doctor: cuius verba aliõ ſonant aliud facta demonſtrẽt. ¶ Idẽ de ꝓuinõe cordis. Docere ⁊ nõ facere nõ ſolũ nihil lucri: ſed etiã dampni plurimũ confert. grandis enim ꝓdẽnatio eſt ꝓponenti quidẽ ſermonẽ ſuũ: vitam vero ſuam atqz opam negligenti.

Aug⁹ in epiſtola. Exaudi teipm duriſſime: immaniſſime: ſurdiſſime doctor: qd mihi lingua aurea ⁊ cor ferreũ. ¶ Idem de diuinatione demonũ. In hoibus etiã vite bone precepta videmus pariter a iuſtis puerſisq̃ doceri. Nec obeſſe aliq̃d: imo ⁊ pdeſſe ad maiorẽ noticiã famãq̃ veritatis. cũ de illa etiã bi quicquid nouerint dicũt. qui ⁊ per uerſis moribus ꝓtradicũt. Bern. in ſermone Beati inquit pacifici: qm̃ filij dei vocabunṫ. ꝓſiderate diligẽter nõ pacificos: ſz pacificos ꝓmẽdari. ſunt enim qui dicũt ⁊ nõ faciunt. ſane quẽadmodũ nõ auditores legis iuſti ſunt: ſed factores. ſic nõ annũciatores pacis ſed actores beatificanṫ. Seneca in epiſtola. Hoc turpiſſimũ eſt qõ nobis obijci ſolet: verba nos fari: nõ opera tractare.

¶ De predicationem vſurpantibus.

Capitulum xvi.

Regorius in paſtora. Sunt nõnulli qui ſolerti cura ſpiritalia p̃cepta perſcrutanṫ. ſed que intellectũ pe netrant: viuendo conculcant: repente docẽt que nõ opere ſed meditatione dixerunt: ⁊ quod verbis predicant moribus impugnãt. ¶ Idẽ. Redemptor noſter cum in celis ſit conditor omniũ: ⁊ offenſione ſue potentie ſit doctor angelor̃: ante tricẽnale tempus magiſter fieri noluit hominũ: vt videlicẽt preci pitatis ⁊ vſurpantibus viam ſaluberrimi timoris infunderet: cum ipſe etiaz qui labi nõ poſſet perfecte vite gratiam non niſi in perfecta etate predicaret. ¶ Idez ſuper Ezech. Cum prima ſunt adoleſcentie vel iuuentutis noſtre tempora nobis adhuc a predicatione ceſſandũ eſt. vt vomer lingue noſtre ꝓſcindere nõ audeat terrã cordis alieni. cum non habeat duricie ⁊ acie incidendi. ¶ Idẽ. Ad huc nobis in infirmitatis ꝓfuſione tacẽtib⁹: ꝓbeberi nõ debet auctoritas p̃dicatõis. ſed cũ iam in bono ope ſurgimus: cũ iam recti ſtare cepimus: dignũ eſt vt ad lucrandũ alios cũ predicatõe mitti debeamus. ¶ Idem. in mor. Infirma etas etiam cũ recte ſentit: ad p̃dicandũ nõ debet incaute ꝓſilire. ¶ Idem. Qui mundũ deſerunt ad exteriora officia p uehi nõ debent: niſi p humilitatẽ diuinus in eiuſdem mundi contemptu ſoliderik. Iſi. de ſum. bo. Quadrimoda eſt dicendi rõ: q̃ aut bene ſentiendo qõ bene ꝓferk. aut nihil ſentiendo nihil dicik. aut parz ſentiendo loq̃ citas ſola oſtentak: aut optime ſentiẽdo non elegantẽr ꝓferk qõ intelligik. Bern. ſup cantica. Canales hodie multos habemus in eccleſia conducas vero ꝓpaucas. tante. n. ducaritatis ſunt per quos nobis fluenta. celeſtia manant: vt ante effundere q̃z unſundi velint loqui q̃z audire. patiores docere qõ nõ didi cerũt: ⁊ alijs peſſe geſtientes qui ſeipos regere neſciũt. ¶ Idẽ. Publice p̃dicare nec monacho conuenit: nec nouicio expedit. nec ſi miſſo licet. ¶ Idem. Sõ tuũ eſt ſpargis et perdis. ſi priuſq̃ infundaris tu tonus ſemiplenus feſtines effundere: ꝓtra legẽ arãs i ꝓmogenito bouis: ⁊ ouis primogenitum tondens. Nimirz vita ablq̃ ſalute quam alteri das te fraudas: cũ ſana vacuus intentõe glorie inanis vento inflaris. ¶ Jem. Multi puritate neglecta ante loq̃ q̃z audire conati ſunt: ⁊ aut grauiter errauerunt neſcientes de quibus loquerenṫ: neq̃z de quibus affirmarent. aut turpiter viuerũt dum q̃ alios docerẽt ſeipſos prius. nõ docuiſſent. ¶ Idẽ in epiſtola. Docere nec indocto eſt in ꝓmptu: nec monacho in auſu: nec peccãti i affectu Glo. Eccl. v. ſup illud. Si: eſt ubi intellect⁹ ⁊c. Sicut peccat q̃ ſcit ⁊ nõ vult docere ꝓuulgũ ſuũ ſic qui neſcit ⁊ vult magiſter eſſe.

¶ De negligentibus predicationem.

Capitulum xvij.

Rego. in paſto. Quo reatu aſtringanṫ aſpiciãt: qui dũ peccantib⁹ fratribus vbũ predicatois ſubtrahũt: morientibus aiabus vite remedia abſcõdũt. ¶ Idem in capitulo de conſenſu proximoz Bala. Idẽ Exo. xxxij. Si q̃s eſt domini

ſungatur mihi. Bre. in paſto. Si ille dei dicit q̄ ad ſerienda vicia zelo diuini amoris excitat: ꝓfecto ſe dei eſſe denegat q̄ inquan q̄ ſufficit increpare vitam carnalium recuſat. Berñ. ſup cantica. Rex ꝓfecto ꝓximi retinens: ſi plenus virtutibus cū ſis: ſoriſq; nihilominus donis ſcientie ⁊ eloq̄ntie adornatus: metu forte aut ſegnicie: aut min⁹ diſcreta humilitate ꝛ̄bū bonū q̄ poſſet ꝓdeſſe multis: inutili imo ⁊ dānabili ligas ſilentio: certe maledictus q̄ frumenta abſcondit in populo.

¶ De auditoribus verbi dei.

Capitulum xviij.

Rego. in moza. Verba ſapientie q̄ reprobi audiunt: electi nō ſolum audiunt. ſed etiā degustāt: vt eis in cordeſapiat: q̄ō reprobor̄ nō mentibus ſed ſolū modo auribus ſonat. ¶ Idē. Plerunq; diſcipuli incaſſum bona audiūt: cui ex magiſtri vita mala ⁊ exēplo deſtruunt. ¶ Idem i capitulo. De ꝓſcia mala. q̄ſquis a preceptis. ¶ Idem ſup Ezech. Quidā dei verbū audientes nō audiūt: q̄n̄ autem ad ſacrum eloquium ponūt. ſed cor a mūdi deſideriis non euellūt. ¶ Idem. Gloria predicatoris eſt ꝓfectus auditoris. ¶ Idem in omel. Cibus mentis eſt ſermo dei. ⁊ quaſi acceptus cibus ſtomacho languēte reiicit. q̄n audit⁹ ſermo in ventre memorie non tenet. ſed q̄ſq; alimenta precepta nō retinet: huius ꝓfecto vita deſperat. Per vocē auditus nō inſtruimur: q̄n̄ mens interius per ſpīm nō inungit. ¶ Idem ſuper Ezech. Tutius ꝛ̄bum audit q̄z predicat. q̄n̄ cū audit cordis humilitas cuſtodit. cū autem predicat vir non ſurripit cuiq; hominū quantulacunq; iactantia. in q̄ vtiq; pedes affectionis vel intentionis aliquantulū inquinantur. ¶ Idem in regiſtro. Utilis eſt ſemper docti viri allocutio. quia aut diſcit audiens q̄ō neſcire ſe nouerat. aut cognoſcit quod eſt ampliꝰ id q̄ō ſe ⁊ neſciuiſſe neſciebat. Aug⁹ de vita beata. Si vos inuitos ⁊ faſtidientes alere conabor: frustra operam inſumam. ¶ Idem de verbis domini. In doctore inhoneſta eſt cauſa non facere quod precipit obſeruare. in diſcente vero audire velle q̄ō nolit implere. ¶ Idē de doctrina chriſtiana. Fit vt homines eum non obedienter audiant: q̄ ſeipm nō audit. ⁊ dei verbū q̄ō eis predicat ſimul cū ipo ꝑdicatore cōtemnant. ¶ Idē in epiſtola. Ego cū amatores ſeculi huius intueor: neſcio q̄n̄ poſſit eſſe ad eor̄ aios ſanandos oportuna predicatio. q̄n̄ enim res huius mūdi velut proſperas habent: faſtu ſuo reſpuūt ſalubres monitiones. ⁊ quaſi anilē reputant cantilenam. q̄n̄ aūt in aduerſis anguſt: magis conantur euadere vnde ad preſens anguſt: q̄z capere vnde eurent. ¶ Idē in ſer. Nō min⁹ reus erit q̄ verbū dei negligēter audit: q̄z ille qui negligentia ſua cor⁹ xp̄i in terrā cadere permiſerit. Berñ. in ſer. Benigne audiē dum eſt: deuote ſuſcipiendū: ſolicite ꝓſeruandū: quicquid ad aiar̄ ſaluté pertinet: ⁊ nō ſicut verbū hoium: ſed ſicut vere eſt dei verbum. ſiue ſit illud ꝓſolatoriū: ſiue cōminatoriū: ſiue etiā increpatoriū: audiatur. Bl. be. apo. i. Illi ſoli beati ſunt qui audiūt ⁊ mēte recondunt. vt opere cōpleant. ⁊ ope implent vt vitā eternam poſſideant.

¶ De epiſcopis.

Capitulum xix.

Rego. in regiſ. Epiſcopus cū loco mutet mentē. nō ſibi credat ſolā lectionem ⁊ oīōem ſufficere: vt remotus ab alijs ſtudeat ſedere: ⁊ de manu nihil fructificare: ſed largam manū habeat: neceſſitatem patientibus occurrat: alienā inopiā ſuam credat. q̄ ſi hoc non habet vacuū epiſcopi nomen tenet. ¶ Idē. Tota mente fraternitas veſtra ſe exhibere feſtinet in ꝓſperis humilem: ⁊ in aduerſis ſi q̄n̄ aduenium cū iuſticia erectam: amicā bonis: ⁊ trariā perverſis: nullius vnq̄z faciē ꝓ veritate loquentem ꝓmens: miſericor: die opibus iuxta poſſibilitatē ſubſtantie inſiſtens. ⁊ eiſdē inſiſtere etiam ſupra poſſe cupiens: infirmis compatiens: benivolentibus congaudēs: aliena dāna ꝓpria deputans. de alienis gaudijs tanq̄z de ꝓprijs exultans: in corrigendis vicijs ſeueriens: in foouendis virtutibus auditorū animum demulcens: in ira iudicium ſine ira tenens. in tranquillitate autem ſeueritatis ſue ſententiam non deſerens. ¶ Idem. Valde periculoſum eſt anime temere cuiq̄z manus imponere. ¶ Idem in paſtora. Tantum debet actionem populi actio tranſcendere prelatis: quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris. oportet nanq; vt meretrici ſeſe ſollicite ſtudeat: quanta tenende rectitudinis neceſſitate conſtringatur: ſub cuius eſtimatione populus grex vocatur. Iſidor⁹ de ſum. bo. Deſinat locum docendi ſuſcipere qui neſcit docere. ignorantia quippe prelatum: vite non congruit ſubiector̄. ¶ Idem. Agnoſcat epiſcopus ſeruum ſe eſſe plebis: non dominuz. ¶ Idem de offi. Epō dum conſecratur baculus datur: vt eius inditio ſubditam plebem vel regat vel corrigat: vel infirmitateo infirmorum ſuſtineat. Auguſtinus ad Oroſium. Sciat ſe non eſſe epiſcopum qui eſſe deſiderat: non prodeſſe. ¶ Idem de ciui. dei. Epiſcopus nomen eſt operis nō honoris. Scopus enim grece: latine ſuperintendere poſſumus dicere: vt intelligat non ſe eſſe epiſcopum qui preeſſe dilexerit: non prodeſſe. ¶ Idem in ſer. Non eſt epiſcopi ſua re aurū: ⁊ reuocare a ſe mendicantis manū. Ambr⁹. in paſto. Quantū pre ceteris gradus epiſcopalis altior eſt: tanto ſi per negligentiam vilabatur ruina grauior eſt. Hiero. in oziā. ſuper ſophoniam. Qui epiſcopatum, inquit deſiderat: bonum opus deſiderat. videte quid dixerit: opus: non dignitatē. ſi autem ſolum aſpexerit dignitatem cito corruet. Bernar. in epiſto. In omnibus exemplo apoſtoli honorificabitis miniſterium veſtrum. miniſteriū inq̄z: non dominiū. ipm quidem honorificabitis non vos. nam qui querit que ſua ſunt: ſe cupit honorari nō miniſterium. Honorificabitis autem non cultu veſtium: non faſtu equorum: non amplius edificijs: ſed moribus ornatis: ſtudijs ſpiritalibus: ac bonis operibus. ¶ Idem. In omnibus actibus ſuis vel dictis nihil ſuum querat epiſcopus. ſed tantum aut dei honorem. aut ſalutem proximorū: aut vtrūq;. ¶ Idez de conſidera. Bonū epiſcopi decet ſanctimonia: decet modeſtia: decet honeſtas: ⁊ morum diſciplina.

¶ De ſacerdotibus bonis.

Capitulum xx.

Rego. in regi. Officij ſacerdotalis eſt vt viduis: ac maritali regimine deſolatis impartiri ſolatia debeant: vt vnde in hoc mundo humano adiutorio priuantur: ſacerdotali tuitione poſſint remedia reperire. ¶ Idem. Redemptor noſter ad ſacerdotis officium non querit aurum. ſed animas. ¶ Idem. Lux gregis eſt flamma paſtoris. decet enim dominicum ſacerdotem moribus ⁊ vita clarere: q̄tenus in eo tanq̄z in vite ſue ſpeculo plebs commiſſa poſſit ⁊ eligere q̄ō ſequatur: ⁊ videre q̄ō corrigat. ¶ Idem. Eſt in illuſione nocturna valde neceſſaria diſcretio qua ſubtiliter penſari debeat ex qua re menti acciderit dormientis. Aliquando enim ex crapula. aliquando ex nature ſuperfluitate vel infirmitate: aliquando ex precedenti cogitatione contingit. Et quidem cum ex nature ſuppuitate vel infirmitate euenerit: omnimodo hec illuſio non eſt timenda: quia hanc animus pertuliſſe magis dolendus eſt q̄z feciſſe. Cum vero vltra modum appetitus gule in ſumendis alimentis rapitur. atq; idcirco humorum receptacula grauantur. habet exinde animus aliquem reatum: nō tamē vſq; ad prohibitionem percipiendi ſancti miſterij vel miſſarū ſolēnia celebrandi: cū fortaſſe aut dies feſtus exigit: aut exhibere miniſterium: ꝓ eo q̄ ſacerdos alius in loco deeſt: ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi aſſunt alij qui implere miniſterium valeant: illuſio per crapulam facta a perceptione ſacri myſterij

prohibere non debet: sed ab immolatione sacri mysterij vt arbitror: subtrahere se humiliter debet. si tamen dominentis mentem turpi imagine non concusserit. ⁊ infra. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio dormienti patet omnino suus reatus. videt enim a quadrice inquinatio illa processerit. qz qđ cogitauit scienter: hoc pertulit nesciens. Sed pensandū est ipsa cogitatio vtrū fugge stione tm̄ an delectatione. vel qđ maius est peccati ꝓsensu acciderit. Aug⁹ de peniten tia. Sacerdos cui ois ꝓfitetur peccator: ante qué statuitur ois languor: in nullo illoz sit iudicandus: qđ ipse in alijs iudicare est ꝓmptus. Judicans enim aliū qui est ab alijs iudicandus ꝓdemnat seipm. ¶ Idem de singularitate clericoz. Contemplamini quid sit populo sancto preesse. ⁊ ꝓsiderate quale sit diuinis sacramentis insistere. altario enī placere debent qui altario viuūt. ⁊ talis conuenit cura sinceritatis sacramentis qualia sunt sacramenta ipsa quibus exhibent officia seruitutis: ne ꝓtra dominū offendant ipi quem tractant: aut contra populum incipiāt impedire qđ ꝓdicant. Ambro. sup Lu. Religionis insignia arma sunt sacerdotij. ¶ Idē in epistola. Sobriā a turbis grauitatem ac seriosam vitam ⁊ singulare pondus conuersationis: dignitas sibi vendicat sacerdotalis. Quomodo enim potest in exemplum obtineri a populo: qui nihil habet discretum a populo: nihil dispar in moribus a multitudine. Quid enim in te miretur si omnia tua facta bona in semetipso recognoscat existere: si nil in te aspiciat qđ vitra se inueniat: si ea q in se erubescit in te quem reuerendum arbitratur ostendat. ¶ Idem de offi. Sacerdotis est nulli nocere: prodesse velle omnibus: posse autem solius dei est. Jsiđ. de sum. bo. Sacerdotis ꝓdicatio operibus confirmanda est. ita vt qđ docet verbo instruat et exemplo. Glo. ambro. i. Thi. v. Non facile accusanda est persona tam alti ordinis cum sit vite christi.

¶ De sacerdotibus malis.

Capitulum xxi.

Rego. in omel. Cui rei similes dixerim sacerdotes malos nisi aq baptismatis: que peccata baptizatoū diluens illos ad regnum celeste mittit: ⁊ ipsa incolacas descendit. ¶ Idem in pastora. Si homo apud hominem de quo minime presumit fieri intercessor erubescit: qua mente apud dñm intercessionis locum ꝓ populo arripit qui familiariz se eius gratie esse per vite meritū nescit: aut ab eo quomodo alijs veniam postulat: qui vtrum sibi sit placatus ignorat. ¶ Idem in regis. Durum est ⁊ ꝓ cuiusdubio a sacerdotis officio alienum: personam positam sub necessitate negligere ⁊ studio congregandi indecenter inhiare pecunijs. ¶ Idem. Causa sunt ruine populi sacerdotes mali. quis enim se ꝓ populi peccatis intercessor obijciat si sacerdos qui eos orare debuerat grauioza cōmittat. ¶ Idem. In contumeliam sacerdotum est de diuinis cultibus admoneri. qđ enim ipsi debent exigere turpiter exiguntur. Ambro. in ser. Mendacium est sacerdotem vel clericz se profiteri: ⁊ contraria huic ordini operari. ¶ Idem super Lu. Nihil in sacerdote tam periculosum apud deum. tam turpe apud homines: qz qđ sentiat non libere denūciare. Joh. Chrys. super Matth. Vere magna confusio est sacerdotū ⁊ omniū clericorum quando laici inueniūtur fideliores eis ⁊ iustiores. quō autem nō sit ꝓfusio esse illos inferioreꝫ laicis: quos etiā equales esse cōfusio est. Jsiđ. de sum. bo. Sacerdotes populoz iniquitate damnant: si eos aut ignorantes non eruciant: aut peccantes non arguant. ¶ Idē. Multi sacerdotes metu potestatis veritatem occultāt ⁊ a bono ope vel iusticie ꝓdicatōne: rei alicuius formidine aut poteſtatio terrene auertunt. sed eo ꝓdolor inde meruit. qz vel amore rez seculariū impicantur. vel q: aliquo facinoris ope cōsentiunt. Hiero. in epistola. Violentos sacerdotes ⁊ apostolus damnat: ⁊ vetus lex ꝓhibet. qui enim altario seruiūt vinū ⁊ siceram nō bibāt. Sicera hebreo simōe ois potio nū cupaf que inebriare potest. ¶ Idē. Peccator: homo si ecciderit rogabit ꝓ eo sacerdos ꝓ sacerdotis lapsu qz rogaturus est. ¶ Idē in originali super Malach. Ad sacerdotis pertinet disciplinam interrogatū respondere de lege: qui si non doceat ⁊ respondeat: ⁊ resistentes nō comunicat: frustra iactat sacerdotis dignitatem: cuius opera non exhibet.

Beri. in epistola. Lernitur in nōnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus. virtutum aut nullus aut exiguus. ¶ Idē in ser. Egressa est iniquitas a senioribus iudicibus tuis domine: qui videnf regere populū tuū. non est iam dicere vt populus sic sacerdos. qz nec sic populus vt sacerdos. heu heu domine deus. qz ipsi sunt in persecutione tua ꝓmi: qui videntur in ecclesia tua primatū diligere: regere principatum. ¶ Idem de ꝓtemptu. In multis multipliciter regnat fornicatio: qui puritatis auctoꝛi impuro corde ⁊ corpore ministrantes nō verenf stare ante angelum dei qui fecet medios ⁊ disperdat: sed oi no audent agni inmaculati sacras contingere carneo: ⁊ intingere ⁊ sanguine saluatoris manus nephandas quibus pauloante pdoloꝛ meretrices attrectarunt. sic ⁊ altaria circuire: sic ⁊ ecclesias frequentare: psalmos decantare: cū eiusmodi laue sit execrabilio: ⁊ oratio fiat in peccatum.

¶ De clericis.

Capitulum xxij.

Rego. in ome. Clericus admonendus est: quatenus sic viuat vt exemplū vite secularibus ꝓbeat. ¶ Idē in regis. Nec vnqz hi qui ordinati sunt pare ant: puideri debet quales ordinenf. vt paulo aspiciatur si vita eoz continens in annis plurimis fuit. si studiū lectōis. si clemosyne amorem habuerint. ¶ Idē. Ꝓoculdubio deus offendit̄ si ad sacros ordines quiqz nō ex meritu sed ex fauore qđ abijt aut venalitate ꝓhibit. ¶ Idem. Qui post acceptū sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit sacro ordine ita carcat: vt ad altaris ministeriū vlterius non accedat. Jsiđ. in li. etymo. Cleros grece: sors vel hereditas dicitur. ꝓpterea ergo dicti sunt clerici: qz de sorte sunt domini. vel quia domini patrem habent.

Hiero. in epistola. Clerici vita christi debet ornari ecclesia. ¶ Idem. Negociatoreꝫ clericū: ⁊ ex inope diuitem sacrum: ex ignobili glorioſum: quasi quandam pestem fuge. ¶ Idem procuratores atqz dispēsatores domorū: alienarum: atqz villarum quomodo possunt esse clerici. qui ꝓprias iubent contemnere facultates. ¶ Idem. Ita age ⁊ vive in monasterio vt clericus esse mereare. vt adolescentiam tuam nulla sorde cōmaculet. vt ad altare christi quasi virgo de thalamo procedas. ⁊ habeas deformis bonum testimonium. Femineqz nomen tuū nouerint: vultum nesciant. Ambro. in epistola. Tu quicūqz in clero es domini portio eis ⁊ possessio eius: noli recedere de domini tui possessione. vt dicas domino. possedisti reines meos: fuscepisti me de vtero matris mee: et ille tibi quasi bono seruo dicat. transi ⁊ recūbe. Augustinus de singularitate cleri. Cū christus agnus innocens: immo ipsa celestis innocentia qđ est verius: totum se contempserit ꝓ ecclesia. vt eam sine macula vel vlla ruga redderet illibatam. qualis est ille clericus cui ad hoc sponsa christi cōmittur: vt ꝓ vnius femine amore culpari totaz ecclesiam patiatur. Joh. Chrys. sup Mat. Laici delinquentes facile emendantur: clerici autem si semel euaserint inemendabiles sunt. Beri. de contemptu. Ve ve in domo dei horrendum videmus. Quid. Idolatras ministrantes. Gentior si non idolorum seruitus auaricia est. Si nō quibusdam etiā venter suus: factus est deus suus. Quod enim quisqz pre ceteris cotinuit sibi deum constituisse perhibetur. ¶ Idem. Res pauperū nō pauperibus dare par sacrilegio cri

men esse vinoscitur. Sane patrimonia pauperum facultates sunt ecclesiarum: ⁊ sacrilega eis cupiditate surripitur quicquid sibi ministri ⁊ dispensatores non vltra victum accipiunt ⁊ vestitum. Idem in sermo. Dilatata videtur ecclesia ⁊ ipse clericalis sacratissimus ordo: super numerum multiplicatus est. verum ⁊ si multiplicasti gentem domine non magnificasti leticiam: dū nihil minus appareat defecisse meriti q̄ṽ numeri accessisse. ¶ Consulta infra li. iij. in capitulo de familiaritate.

¶ De beneficiatis.

Capitulum xxiij.

Rego. in regis. Sic̄ ecclia ꝓprias res amittere nō ꝺz. ita eam rapacitatis ardore alienas inadere non opꝛz.

§

¶ Idem. Laudabile studiū ⁊ conueniens ē clerico ⁊ religioso terrenis gratiā deo pacē ꝓferre compendijs. ⁊ ex rebus transitorijs mā̄sura sp̄ charitat̄ lucra mercari. ¶ Idem loquens de illo verbo iohannis. vi. Amen amen dico vobis: queritis me nō q̄ vidist̄ signa: sed q̄ ex panibus meis manducastis ⁊ saturati estis. Per eorum personā dño illoꝝ intra sanctam ecclesiaꝝ detestat: qui per sacros ordines ad dīm ꝓpinquāt̄: nō in eisdem ordinib⁹ virtutū merita: sed subsidia vite presenti exquirūt. nec cogitant qd̄ dñi viuendo imitari debeant: sed q̄ ꝺcupiscendo cōpēdia sectant. Aug. i epla. Si priuatim que nobis sufficiant possidemus: nō sunt illa nostra sed pauperum: quoꝝ ꝓcuratione quodā modo gerimus: non ꝓprietate nobis vsurpatione dānabili vendicamus. Augu. de ẏbis dñi. Clericus si nō cōtēnis stipēdijs fuerit que de altario dño iubēte conferuit: sed exercet mercimonia: intercessiones vendit. munera libenter amplectitur. hic negociator magis potest videri q̄ clericus. Bern. super cantica. Timeant clerici: timeāt ministri ecclesiaꝝ dei: qui in terris sanctoꝝ quas possident tam iniqua gerunt. vt stipēdijs que sufficere debeant: minime ꝓtenti: supflua quibus egeni sustentandi forent impie sacrilegeq̄ sibi retinent: ⁊ in vsus sue superbie atq̄ luxurie victum pauper cōsumere nō verent. duplici profecto iniqtate peccantes: eo qꝺ ⁊ alienа diripiūt: ⁊ sacris in suis vanitatibus ⁊ turpitudinibus abutuntur. Idem in epistola. Honores ⁊ dignitates ecclesiasticas nō ignoro deberi his qui eas digne ⁊ fm deū administrare ⁊ velint ⁊ possint. ⁊ infra. Nec cuiq̄ vel adulto plures in pluribus ecclesijs habere licet. nisi dispensatorie quidē ob magnā vel ecclie necessitatem: vel persone vtilitatē.

Idē. Quicquid preter necessariū victum ac simplicem vestitū de altario retines: furtum est: rapina est: sacrilegium est. Idem. Concedit tibi vt si bene deseruis de altario viuas. non autem vt de altario luxurieris. vt de altario superbias. vt inde comparet tibi frena aurea: sellas depictas. calcaria deaurata: varia griseaq̄ pellicea. Idem de contemptu. Ve ve tibi clerice. mors in olla: mors in ollis carnium. mors in delicijs est. non modo q̄ secus introitum delectationis posita eē cognoscitur. sed ob id maxime: q̄ populi peccata constat esse que cōmedis. ac si propria tibi minus sufficere videretur. sollicitus esto tanq̄ redditurus rationem. dignos ꝓ eis gemitus fundere: dignos agere penitēcie fructus. ¶ Idem. Quando poterit necessarijs esse contentus qui eo animo introiuit: vt stipendia clerici in vsus voluptatis: curiositatis ⁊ vanitatis congreget: seruet ⁊ expendat triplex est ergo funiculus qui difficile rumpitur: hominem miserum in perniciem trahit: qui impure intrat: indigne ministrat: ⁊ ipso fructu abutitur temporali. Idem. Non ordinauit deus his qui euangelio seruiunt de euangelio querere delicias: vel ornatum. sed viuere: vt ait paulus: ex eo vt videlicet sint contenti alimenta corporis. non gule irritamenta vel incentiua libidinis habere. ⁊ quibus tegantur: non quibus ornētur accipere. ¶ Idem. De altario inquit apls̄ viuat: non superbiat: non luxurietur: deniq̄ non ditet.

non contra sancti cuiusq̄ plane dignam omni acceptione sententiam ex clericatu ditior fiat. non sibi de bonis ecclesie ample palacia fabricet: mutato quadrata rotundis: nec loculos inde congreget: nec in vanitate aut superfluitate dispergat. non extollat de facultatibus ecclesie consanguineos aut nepotes: ne filias dicerim.

¶ De ambitiosis.

Capitulum xxiiij.

Rego. in regis. Sicut is qui inuitatus renuit: quesitus refugit: sacrio est altaribus admouendus. sic qui vltro ambit vel importunus se ingerit ē procul dubio repellendus. Idem. Vere cū dum nobis est ⁊ dicere pudet: q̄ sacerdotes sibi ducatum arripiunt qui exordium religio se milicie non viderunt. Idem. Ordinate ad ordines accedendum est. Nam casus apperit qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta ascensum querit.

§

Idem in pasto. Nulla ars doceri presumitur nisi prius intenta meditatione discatur. ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur: quando ars artium est regimen animarum. Idem. Osee. viij. Ipsi regnauerunt ⁊ non ex me: principes extiterunt: ⁊ non cognoui. Gregorius. in pastora. Ex senarijs ⁊ non ex arbitrio summi creatoris regnant hi qui nullis fulti virtutibus nequaq̄ diuinitus vocati: sed sua cupiditate accensi culmen regiminis rapium potius q̄ assequuntur. Idem. Sacrum officium non solum non diligit omnino: sed nescit: qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis ceteros cum subiectiōe pascitur: laude propria letatur. ad honorem coeleuat: rerum affluentium abundantia exultat. Idem. Nescit laudem cum suppetit fugere: qui ad hanc dicit cum deesset anhelare. Idem. Quod dicere pudet. supra in capitulo de prelatis malis. Ysido. de sum. bo. Qui regimen sacerdotum contendit appetere: ante se discutiat si vita honori sit congrua. q̄ si non discrepat humiliter ad id ad quod vocatur accedat. reatum quippe culpa geminat si quis cum culpa ad sacerdotale culmen aspirat. Idem. Qui ad hoc cōuersionem sanctitatis pretendit: vt alijs quāq̄ posse possit. iste nō discipulus existit: sed magistri. qui nouitatis ⁊ antichristi sectator existit. q̄ non pro deo sed pro seculi honore portare studet crucis christi contumelias ⁊ labores. Augustinus de ci. dei. Locus superior sine quo regi populus nō potest etiaꝫ si teneatur ⁊ ad ministretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Idem de trinitate. Homines diabolum tanto magis imitantur: quanto magis neglecta vel etiam perosa iustitia: potētie student. eiusq̄ vel adeptione letantur. vel inflāmantur cupiditate. Ambro. super Lu. Si dominus iesus propria deseruit: tu aliena cur queris. Si creator omnium seculi gloriā sub eundē paupertatis virtute contempsit. cur cū fastidias ad quod natꝰ eo: appetas quod indebitum est. cur ea que ad vsum tibi diuturna esse non possunt. ad supplicium diuturna deposcas. Caue infidias: caue fraudes.

Idem. Ordinatio mundi a deo: opa mūdi a diabolo. ita etiam a deo potestatum ordinatio: a malo ambitio potestatis. Idem Sepe quos vicia nulla. delectant. quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia subuertere: facit ambitio criminosos. habet enim sensum gratiam: domesticum zelum: ⁊ vt dominetur alijs prius seruit. Bern. de consideratione. O ambitio ambientiuꝫ crux: quomodo omnes torquens omnibus places: nil acerbius cruciat: nil molestius inquietat: nil tamen apud miseros mortales celebrius negocijs eius. An non linfina apostolorum plus ambitio q̄ ꝺeuotio terit. Idem sup Missus. Quotiens hominibus preesse desidero: totiens deū meū preire ꝓtendo: ⁊ tunc vere non sapio ea que dei sunt. Idem. Vide as homines pecuniosos ad honores quosq̄ ecclesiasticos peruolare: moxq̄ applaudere sibi sanctitatem: vestium dumtaxat mutatio-

ne non mentium. ⁊ dignos se estimare dignitate ad quam ambiendo peruenerunt. quod q3 si audeo dicere: adepti sunt nimis attribuere meritis. ¶ Idem super cantu. O vtinam prelati tam vigiles reperirentur ad curam: q3 alacres currunt ad cathedrā. ¶ Idē Non probe satis presse affectas quibus p desse non curas. ⁊ quorum non zelas salutez subiectionem nimis ambitiose vendicas tibi. ¶ Idem in epla. Ambitio mater hypocrisis: latebras amat: ⁊ tenebras queri lucis impatiens. Ambitio spurcum vicium in imo iacet: videt tamen omne sublime. sed videri ipsa refugit. nec mirum optato nanq3 necesse est careat nisi caueat arbitros. ¶ Idem. Curritur in clero passim ab omni etate ⁊ ordine, a doctis pariter ⁊ indoctis ad ecclesiasticas curas tā q3 sine curis quisq3 victurus sit cum ad curas peruenerit. ¶ Idem super. Qui habitat. Radix iniquitatis ambitio: subtile malum. secretum virtus. pestis occultas dolī artifex: mater hypocrisis: liuoris parēs viciorum origo: criminis fomes: virtutū ergo: tinea sanctitatis: excecatrix cordium. et remedijs mortuos creans. generans ex medicina languorem. ¶ Idē. Omnes que sua sūt querunt: non que iesu christi. ipsa quoq3 ecclesiastice dignitatis officia in turpem questum ⁊ tenebrarum negocia transiere. nec in his animarum salus: sed luxus queritur diuitiarum. propter hoc tondentur. propter hoc frequentant ecclesias. missas celebrāt: psalmos decantant: pro episcopatibus ⁊ archidiaconatibus hodie decertatur: vt ecclesiarum reditus in superfluitatis ⁊ vanitatis vsus dissipentur. ¶ Idem de contemptu. Alius vndiq3 circuit seculum exploratos: blanditur: obsequitur: simulat ⁊ dissimulat: miseraq3 sibi suffragia mendicare non erubescit. manibus ⁊ pedibus repens. si quomodo tandem se ingerere queat in patrimonium crucifixi: ⁊ bona domini que sola ex omnibus inueniuntur exposita. nimirum peregre profectus est. sed in plenissimo die vt sua dilatet repetat redeatur. ¶ Idem. Vniuersos in ordinibus ecclesiasticis ceteroq3 ad sanctuarium pertinentibus honorem querentes proprium: aut ciuitias: seu corporis voluptatem. postremo q3 sua sunt: non que iesu christi: manifeste prouisus ⁊ indubitanter non ea que deus est charitas sed aliena a deo ⁊ omnium radix malorum cupiditas introducit. ¶ Idem. Potentes potenter tormenta patiuntur. Ascendat superbia tua semper: sequere regem tuum. omne sublime videant oculi tui. festina multiplicare prebendas: inde ad archidiaconatum euola: deinde aspira ad episcopatuz. nec ibi quidem requiem habiturus. quoniam sic itur ad astra. ¶ Idem in sermo. O peruersitas: o abusio filiorum adam. qui cum ascendere difficillimum sit: descendere autem facillimum: ipsi ⁊ leuiter ascendunt: ⁊ descendunt difficilius. parati ad honores: ad ecclesiasticorum. ipsis etiam angelicis humeris formidandos. ¶ Idē Curritur passim ad sacros ordines: ⁊ reuerenda quoq3 ipsis spiritibus angelicis mysteria homines apprehendunt sine reuerentia: sine consideratione. neq3 enim signum regni celestis occupare: aut illius timent imperij gestare coronam. in quibus auaricia regnat: ambitio imperat. sedet iniquitas. luxuria dominatur. superbia principatur.

¶ De studentibus.

Capitulum xxv.

Rego. in mora. Idcirco nonnumq3 studiosus tarditate intelligentie premitur: vt eo maiora premia retributionis inueniat quo magis in studio inuentionis elaborat. ¶ Idem. A seruore mentis vel inter spiritales inimicos: vel inter carnales quosq3 proximos ipsi aliquo modo viuendi vsu veterascimus. ⁊ assumpte nouitatis speciem fuscamus. a qua tamen vetustate quotidie si studia circumspectionis inuigilent orando: legendo: bene viuendo renouamur. ¶ Idem super Ezech. Qui idcirco in sacro eloquio ea que dignitatis sunt contemplatur: vt per hoc quod intelligit occupari ad questiones possit: q3 non dulcedine queste veritatis sanari aperit: sed doctus videri. iste nimirum intellectus sui pennas desuper non extendit. ¶ Idem. In verbis sacri eloquij iste debet studij nostri ordo seruari. vt hec ideo cognoscamus quatenus de iniquitate nostra compuncti ⁊ cognoscentes mala que fecimus ipsa vitemus ne alia faciamus. ⁊ cum iam ex magno vsu lachrymarum de peccatorum remissione ceperit esse fiducia: per verba dei q3 intelligimus ad vitā quoq3 ⁊ alios trahamus. ¶ Idem in pasto. Valde inter humana verba cor nostruz defluit. cum q3 indubitanter constet q3 exterius occupationum tumultibus impulsum a semetipso corruat: studere incessabiliter debet vt per eruditionis studium resurgat. ¶ Idem in regis. Dum his quibus edificamur inimur: locum sine dubio deceptionis excludimus.

Hieronymus in origi. super mich. Non estimes in eo te placere deo si sermones. id est scripturas illius legas. tunc enim scripture prosint legenti: si quod legitur opere cōpleatur. ¶ Isido. de sum. bo. Lectio: strenuus potius ad implendum que legit q3 ad sciendum erit promptissimus. minus enim pena est nescire quod appetat: q3 ea que non ueris non implere. ¶ Idem in syno. Discere quod nescis: ne docto: inutilis inueniaris. antea esto auditor: postea doctor. ¶ Idem. In disputatione tolle certamen: tolle pertinacem vincendi defensionem. cede cito veritati: non contradicas iusticie. ¶ Idem. Disputare studeat non superare. plus dilige audire q3 dicere. plus auscultare q3 loqui. Augustinus in sermone. Multos reperimus negligentissimos iusticie: ⁊ auidissimos sapientie. hos docet scriptura diuina peruenire non posse ad id quod appetunt nisi seruando quod negligunt. fili inquit concupiscens sapientiam conserua iusticiam. ⁊ dominus prebebit illaz tibi. Augustinus de ci. dei. Philosophie est finis boni. nulla est igit causa philosophā dimisi finis boni. q3 obrem que nullum boni finem sectatur: nulla philosophie secta vicenda est. ¶ Idem de trini. Nec pigebit me ficubi hesito querere. nec pudebit me ficubi erro discere. ¶ Idem. Quisquis hec legit vbi pariter certus est: pergat mecum. vbi pariter hesitat querat mecum. vbi errorem suū cognoscit redeat ad me. vbi meum cognoscit reuocet me. ⁊ post. ⁊ hoc placitum primum atq3 tutum coram domino deo nostro cum omnibus gratum. quia ea que scribo legunt ⁊ in omnibus scriptis meis maxime in his vbi queritur vnitas trinitatis patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. q3 nec periculosius alicubi erratur: nec laboriosius aliquid queritur: nec fructuosius aliquid inuenitur. ¶ Idem de opere mona. Que est ista peruersitas lectiōi obtemperare nolle: dum vult ei vacare: ⁊ dum id quod bonum est diutius legatur: ideo facere nolle quod legitur. Bernardus super cantica. Sciao quo ordine: quo studio: quo fine queq3 nosse oporteat. Quo ordine: vt id prius addiscas quod est maturius ad salutem. Quo studio: vt id ardentius quod est vehementius ad amorem. Quo fine: vt non ad inanem gloriam: aut propter curiositatem aut aliquid simile: sed tantum ad tuam ⁊ proximi edificationem ⁊ ad dei gloriam. ¶ Idē Sunt qui scire volunt eo fine tantum vt sciant. ⁊ turpis curiositas e. ⁊ sunt qui scire volunt vt sciantur ipsi: ⁊ turpis vanitas est. ⁊ sunt item qui scire volunt vt scientiam suam alijs vendant. verbi causa: pro pecunia ⁊ honoribus: ⁊ turpis questus est. sed sunt quoq3 qui scire volunt vt alios edificent: ⁊ charitas est. ⁊ item qui scire volunt vt edificentur: ⁊ prudentia est. ¶ Idem in epistola. Fallebaris si te putas inuenire apud mundi magistros scientiam. quam soli docuisti discipuli. deest mundi contemptor. eo dei munere assequuntur. non enim hanc lectio docet:

sed vnctio. non littera sed spiritus. non eruditio sed exercitatio in mandatis dei. ¶ Idem Non recte proditur ad scientie limē: nisi iusticie germen precedat ad animam ex quo formetur granum vite: ⁊ non palea vaneglorie. ¶ Idem in ser. Pessimus mons inflatio scientia. in quem tamen vsq; hodie tanta videas concupiscentia plurimos repere filioz adam: acsi non nouerint quantū pater illoz illius montis ascensu descenderit immo q̄z graviter ceciderit. quantū tota deiecta sit et conquassata posteritas. Sene. in epistola. Tā diu discendum est quēadmodum viuas q̄z diu vivas.

¶ De aduocatis.

Capitulum xxvi.

Rego. super Eze. Justus aduocatus iniustas causas nullo modo accipit. nec verba dare pro iniusticia consentit. ¶ Idem super illud Job. xxx. mora. De quallibus ista rapientes: cum singula reppulsent. ad ea cum clamore currebant. In valle repertis singulis cum clamore occurrere. est iuuenis causaz occasionib⁹ etiaz pro parua stipe litigare. Augustinus de v̄bis domini. Usq; adeo cupiditatis inoleuit malū vt iam ex consuetudine vendantur leges: corrumpantur iura. sententia ipsa venalis sit. ⁊ nulla iam causa possit esse sine causa

Bern. de consideratōe. Quotidie pstrepunt in palacio leges: sed iustiniani: non domini. ¶ Idē. Certe lex domini immaculata conuertens animas. hc aut̄ non tam leges q̄z lites sunt ⁊ cauillationes subuertentes iudicia. ¶ Idē. Viro: quēadmodū religiosē aures tue audire sustinēt huiusmodi disputationes aduocatoz ⁊ pugnas verboz: quę magis ad subuersionem q̄z ad inuentionem proficiunt veritatis. Corrige praua mores: ⁊ p̄cide linguas vaniloquas: ⁊ labia dolosa claude. ¶ Idem. Aduocati sunt qui docuerūt linguas suas loqui mendacia. diserti aduersus iusticiam. eruditi pro falsitate. sapiētes sunt vt faciant malum: eloquentes vt impugnent verum. ¶ Idem. Iniqua omnis appellatio ad quam iusticie inopia non coegit. appellare non vt graues. sed si graueris licet. ¶ Idem. Qui nō grauatus appellat: liquet: quia aut grauare intēdit: aut tempus redimere.

¶ De religionis bonis.

Capitulum xxvij.

Rego. in regi. Expedit parua i cō
§ modo a strepitu causarum seruos dei quietos existere: vt ⁊ vilitates collecte per negligentiā nō pareant. ⁊ seruorum dei mentes ad opus diuinum liberiores existāt. ¶ Idem. Sicut veraciter aduersus religiosos dicta crimina digna sunt vitōe plectenda. ita ab illatis nihilominus sunt ab soluendi quando nullus eos culpe reatus astringit. Augustinus in regula. Non debent velle omnes q̄ paucos vident amplius non quia honorantur: sed quia toleranf aceri pere. ne contingat detestanda peruersitas vt in monasterio vbi quantū possunt fiunt diuites laboriosi. fiant paupes delicati. ¶ Idē de moribus ecclesiasticis. Quis non illos miretur ⁊ predicet: qui contemptis atq; desertis mundi huius illecebris: in cōmunem vitam sanctissimam ⁊ castissimam congregati simul etatem agunt: viuentes in oratiōnibus: lectionibus: in disputationibus: nulla superbia tumidi. nulla pudicacia turbulenti. nulla inuidentia liuidi. sed modestis: verecundis: placati. concordissimam vitam ⁊ intemissimam: in deum gratissimum mutuo ipi offerūt. a q̄ ista posse facere meruerūt. Isi. in li. etymo. Religiosus ait Liceroz a relego est appellatus. q̄z retractat ⁊ tanq̄z relegit ea que ad cultum diuinū pertinent. ¶ Idem de sum. bono. Sancti viri funditus seculo renūciantes ita huic mundo moriūtur: vt soli deo viuere delectentur. quantoq; ab huius seculi quersationc se subtrahunt: tanto interne mentis acie presentiā dei ⁊ angelice societatis frequentiā contemplant. Bern. super cantī. Omnis in vobis qui certoū infirmitatēs tam coꝑum q̄z animoū nō solūz patiēter supportat: sed infup. ſ. ⁊ fovat: iuuat ob sequijo. consolat alloquijo: informat consilijo. ⁊ si hoc fortitan non potest propter disciplinam: sollicitis saltem orationibus solacia ri non cessat infirmos. omnis inq̄z qui talia operaf in vobis: bonum omnino inter fratres spargit odorem. ¶ Idē. Optimū in moribus vitcrim. qui in nullo prorsus aut resistat prioribus aut inuideat paribus: aut subiectis vel desit in cura: vel in superbia presit. prelatis obediens: socijs congruens: subditis vtiliter condescendens. ¶ Idem in epistola. Conuersare simpliciter inter fratres. deo devotus: magistro subditus: senioribus obediens: iuniorib⁹ obtemperans: angelis placens: verbo vtilis: humilis corde: mansuetus ad omnes. ¶ Idem in ser. Tu qui in congregatione es bene vivis si vitis ordinabiliter: socialiter: ⁊ humiliter. ordinabiliter tibi: socialiter proximo: humiliter deo. ¶ Idem. Certum triumphati mundi testimoniuz est: si corpus castigas ⁊ subijcias seruituti: ne pernicio sa libertate seruiat voluptati. si flem prebeas oculos magis q̄z curiositati. si veniq; spirituali dilectione flagrans nulli decoris animū vanitati. ¶ Idem. Quoniam spectaculum facti sumus ⁊ angelis ⁊ hominibus: semine nus hominibus exemplum bonū per apta opera bona: seminemus angelis gaudium p occulta suspiria sancta. ¶ Idē. In congregationes positus voluntates aliorum tuis volūtatibus anteponas. vt non solū sine querela: sed etiam cū gratia maneas inter fratres. portans omnes: orans pro omnibus: vt ⁊ de te quoq; dicatur. hic est fratrū amator. ¶ Idē Parum timet diabolus ieiumantes: vigilantes: continentes. quia tam de istis q̄z de illis multos traxit in laqueum ruine. sed concordes ⁊ vnanimiter viuentes in domo dñi: cōiuncti deo ⁊ sibi p vinculū charitatis. hi dolorem. hi timorē: hi liuorem diabolo ingerūt.

¶ De religiosis malis.

Capitulum xxviij.

Reg. i mora. Ex actōe. secularīū cō
§ fundit actio religiosoz. dū illi: i etiaz pmittēdo nō fuāt q̄ i pcepīj audiūt ⁊ illi vinēdo ea custodiūt: i gb⁹ neq; q̄z legatibus mādatj astringunt. ¶ Idē. Sepe nōnulli fuitatj apte vias deser̄t. scitatj hitu fumūt. moraq; vt p̄ma limia bñ viuēdi ꝓgrueritis obliti. qd fuerit: affligi iā p pniaz de pperratj negtijs nolūt. laudari aūt de ichoata iusticia appetūt. posse ceteris meliorib⁹ cōcupiscūt. q̄s plerūq; dū iuxta votū pīs ꝓspitas seq̄f. mlto q̄z pi⁹ fuerāt de scitatj hitu peiores fiunt. ¶ Idē. Praui homes cultū religiōis assumūt: ⁊ bonoz vitā sub despectj vestib⁹ inigo mor:b⁹ pmūt. ¶ Idē sup Eze. Sepe q̄s dā videm⁹ ad vocē p̄dicatōis q̄si ex ꝓfectio ne cōpūctos habiū non aiuz mutasse: ita vt religiosaz vestē sumerēt. sz añ acta vicia non calcarēt. ¶ Aug. in caplō de ira. Melior ē. ¶ Idē de ope mona. Qui verā oīdit corporis infirmitatē hūane tractād⁹ ē: q̄ aūt falsā ptēdit ⁊ quinci nō pōt deo dimittendus est. ¶ Idē. Utinā isti q̄ vacare volūt māib⁹ oīno vacarēt ⁊ liguis. neq; n. tā mltos ad imitationē inuitarēt si eis nō tm ex̄pla pigra: sed etiā muta ꝓpōrēt. ¶ Idē in epla. Ex̄q deo seruire cepi: quō difficile suz exp⁹ meliores q̄z q̄ in nōasterijs pfecerūt. ita nō suz exptus peiores q̄z q̄ in nōasterijs ceciderūt. ¶ Isi. de sum. bo. Atrocit in discussiōe diuini iudicij arguēdi sūt: q̄ qō pfessiōe spopōderūt: operi plē ex̄pserūt. ¶ Bern. sup missus. Illā q̄ seculū deſuim⁹ būilitatē deseréteo: dū post ℞ cogimur iepta denuo secari studia secularīū: eães efficimur reuertētes advomitū. ¶ Idē Video: qō magis doleo: post spetā secli pōpā nōnullos i schola būilitatj supbiā magis addiscē. ac sub alio mitj būilisq; mgro gui⁹ i. soleſcē. ⁊ ipatiēteo fieri in claustro amplio: q̄s fuisset i seclo. Qō q̄z magis puerū ē: plerig; i domo dei nō patiunf hri se ꝓtpui. qui i sua domo nō nisi ꝓtpibiles eē potuerūt. vt q̄ vez vbi a plurib⁹ honores appetunf. i. in seculo: ipsi locū hre nō potuerūt nec meruc-

rūt. salte ibi honorabiles videāt vbi ab hoi bꝰ honores ꝓtenuīt. ¶ Idē i apolo. Quid facit ſuperbia ſub pānis humilitatꝫ nue dñe ieſu. nūqd nō hz q̄ ſe palliet hūana malicia: niſi vñ inuoluta é ſaluatozis iſānia. ¶ Idē i epl'a. Jūgāt ſe aie q̄ iūcti ſūt iſtiutꝫ. iuicé ſe foueāt: in uicé ſe defēdāt: iuicé onera ſua portēt. Aut. n. ſapiēs. Frat ad iuuāda frēs ābo ꝓlabuntur. Oz ſi alterutꝝ qđ abſtſle cortexerint ⁊ mo moꝛderit. nōne ſul'ābo de ſolabunt. ¶ Idē. Qui debitoꝛē ⁊ ꝓcurꝫ carnis ſe ꝓſtituit: vt magis vētrē ſterilē paſcē q̄z aie ſtudeat bñ facē. nullū religiōis iugū q̄z tūlibz leue q̄z tūli det ſuaue videat: ei tolerabile é. vñ ꝓtigit vt neqz lꝫ vbi ſine murmure eē nō pōt. neqz in futuꝝ: vbi penā murmuratōis tolerare ne ceſſe é: pacē iueniat. vbi aūt nō é pax ibi nec de⁹: qꝛ i pace ſcūs é locꝰ ei⁹. ¶ Idē i ſer. Ju oib⁹ tere religioſis ꝙgregatōib⁹ ſane iuemꝛe é hoies puſillaies ⁊ remiſſos. deficientes ſub onē. Nga ⁊ calcarib⁹ idigētes: q̄rū remiſſa leticia: puſillanimis triſticia é. quoꝝ breuis ⁊ rara ꝓpūctio. aial' cogitatio: ⁊ tepida ꝓuerſatio é. quoꝝ obediētia ſine deuotōe. ſmo ſi ne circūſpectōe. oꝛo ſine cordis itētōe. lectio ſine edificatōe. ¶ Idē. Sūt iter nos tria genera hoiūz: iꝑaqz laſ icōgrua ⁊ ordini ⁊ boi q̄ hāc uiā i greſſus é. Sūt. n. q̄ bñ iceperūt hz deſecerūt cito. ⁊ ſūt q̄ nūq̄z iceperūt hz in ſua mollicie pmāſerūt. ⁊ ſūt q̄ captant ſpū leuita tis: tarde ad audiēdū: veloces ad loq̄ndū: pa tiſſimi rurſū enūerare qđ faciūt. Sz q̄d faci mus nō. ¶ Idē. Magꝝ é ꝓfuſio ⁊ magꝝ valde q̄ ardēti⁹ lectiones pniciosa deſideꝛāt q̄z nos vtilia. citi⁹ illi ad mortē ꝓperāt q̄z nos ad vi tā. ¶ Idē. De eo q̄ hiūz hz religiōis ⁊ nōvi tā. ꝓb̄a igt. Comederūt alieni robur ei⁹ ⁊ ipe neſciuit. Exterioꝛē q̄ppe ſupficiē ituēs re ligioſus mal⁹ ſaltua ſibi oia ſuſpicat. nō ſenti ens vmē occlūi q̄ oia iteriora corrodit. ma net tōſura: veſtꝫ nec dū mutata é. ieiumioꝝ re gula cuſtodit: ſtatutꝫ pſallit hoiis. ſz cor eoꝝ lōge é a me dicē dño. Idē i epl'a. Mlto ſa cili⁹ repico nullos ſecūlares ꝙerti ſimplr ad bonū: q̄z vnū quēpiā de religioſis pfice de bono i meli⁹. Rariſſima. n. auis i terris é q̄ de gdu quē i religiōe ſel'attigerat modicū vt parūper aſcēdit. ¶ De nouitijſ. La. xxix.

Reg. i regis. Oib⁹ cuiuſlibz etatis
g aut officij onerosa é nouitas. Idē

Quisqs diuia iſpiratōe ꝓūcꝰ rei ctis ſeculi b⁹ actōib⁹ ad deū ꝙuerti feſtinat: tu cū charitate ſuſcipiēdus é. ⁊ blādis p oia cō ſolatōib⁹ refouēd⁹. vt i ea quā elegit deo ad iuuāte delectet modis oīb⁹ ꝙuerſatōe pſiſtē.

Idē ſup Eze. Nullus q̄ ad bonū ꝓpoſitū ꝙuerſus adhuc i mēt̄ tenerinudie eē ſꝑicit: deſpiciat: qꝛ frumēta ab herba iciꝑi vt gnū fiat. Jſi. de ſum. bo. Principia ꝙuerſoꝝ blan diis refouēda ſūt modis: ne ſit ab aſpitate ici piāt: exterriti ad ꝓpos lapſus recurrāt. q̄. n. ꝙuerſū ſine lenitate erudit: ex aſpare poſſ q̄z corrigē nouit. Bern̄. de amore dei. Feruo rē nouitioꝝ nō decēt ille miſericordes i ſeipos diſcretōes: ⁊ diſtrictionū diſpēſatōes: facilē q̄z idulgētie ſuo iudicio tribuēde. nō tñ recu ſande ſut alieno iudicio. Idē. Al nouitio in ſeipꝫ rigida dz eē cēſura ⁊ diſtricta ſeueritas ad regēte aūt vl' ꝓfuēte ſpectat pīna vl' firma charitas ⁊ pietas: ſi alterꝝ horꝝ deſit vl' i defi de ⁊ tepido nō ſpero curſus: ꝓfectūs. vl' in ꝓcipiti timeo ruinā. Idē. Ad ſalē diſcretꝝ nouitiū p: udētē: icipiētē ſapiētē: in cella diu poſſe ꝓſiſtē: in ꝙregatōe poſſe durare ipoſ ſibile ē. Idē. Docēdus eſt nouitⁱ⁹ ſic bñe coꝛ⁹ ſuū ſic egrū cōmēdatū. cui etiā mlti voleīt iumlia negāda ſūt. vtilia dō etiā nolen ti igerēda. ſic de corꝑe ſuo agere ſic de non ſuo. ſz ei⁹ a quo ꝓcio magno empti ſum⁹: vt glorificem⁹ cū i corꝑe nr̄o. Idē ſup. Qui habitat. Obſecro vos nouelle plātatōes dei vos q̄ nōdū exercitatos hēt̄ ſenſus ad diſcre tionē boni ⁊ mali. nolite ſeq̄ cordis vr̄i iudi ciū. nolite abūdare in ſenſu vr̄o ne vos tanq̄z rudes adhuc verſutus ille venator decipiat.

Idē ſup cātica Placēt fateoꝛ in nouitio q̄z tū ad ea q̄ i facie ſūt neglectioꝛ: vtiq̄z io qui foꝛis appareꝛ corꝑiꝝ cult⁹ ⁊ veſtiū mūdiꝛ: ca

ra. ſermo rariꝛ: vultⁱ⁹ hilariꝛ: aſpectⁱ⁹ vere cūdiꝛ. ceſſiuo maturiꝛ. Idē in ſer. Ante oia timoꝛ: nouitijs neceſſariⁱ⁹ é. quo nimiruꝝ pcā preteriꝛa poſſint delere: cauere futura. Ti moꝛ. n. dñi vt ait ſcriptura expellit pcm̄: ſiue qđ admiſſuꝝ eſt: ſiue qđ tentat intrare. expel lit hoc penitēdo: illud reſiſtendo.

¶ De iuuenibus. Caplm̄ .xxx.

Rego. in regis. Eſto ſollicⁱ⁹ vt pue
g ri adſacros ordies nullaten⁹ admit tant. ne tāto piculoſi⁹ cadāt q̄ſto ci tius alta aſcēdere feſtināt. Idem in mora. Immēſa ſuppbia iuuenū é a ſenioꝛe ſibi reue rētiā exigē: ⁊ ſilētiū iperare melioꝛi. Idē in paſto. Juuenes plerūq̄z ſeueritas admoni tiōis ad pfectū dirigit. ſenes vo ad meliora opa de pcatio bläda cōponit. Idē ſuꝑ i ca pitulo. De vſurpātib⁹ pdicatōez. Job. dxxv. de cōpūctōe. Nō canicies laudabilis: neqz in uēr⁹ culpabil' exiſtit. mlti qppe ⁊ in iuuētute pbiā demōſtrārūt: ⁊ in ſenectute lapſi ſūt. La nicies ſapiēm̄ capilli cādidi cōmendantur.

Cypꝛian⁹ de. xij. abuſiōib⁹. Sic in ſenib⁹ ſobrietas ⁊ moꝛ pfectio reqrit. ita in adole ſcētib⁹ ⁊ iuuenib⁹ obſequiū ⁊ ſubiectio ⁊ obe dētia rite debet. Ambꝛo. de offi. Pulcra hꝫ adoleſcētū verecūdia ⁊ ſuauis gra. q̄ nō ſolū i facⁱ⁾. ſz etiā i ipis ſpectat ſermonibus.

Idē. Ut i ſenib⁹ ḡuitas: i iuuenib⁹ alacri tas. ita i adoleſcētib⁹ verecūdia velut q̄dā do te ꝓmēdat. Idē de vgitate. Etiā cū fides tua tuta ſit: iuuenⁱ⁹ tñ ſuſpecta é. Bern̄. ſup can. Quid amabilius verecūdo adoleſcēte. q̄z pulcra hec ⁊ q̄z ſplēdida gēma moꝛ i vita ⁊ vultu adoleſcētⁱ⁾. q̄z vere ⁊ mime dubia vo ne nūcia ſpei. bone idolis idex. Idē de ꝙſi deratōe. Verboſiſtū adoleſcētē ⁊ ſtudēte elo quētie: cū ſapie ſit inanis: nō aliud q̄z iuſticie boſte reputes. ⁊ p hmōi falſis ſrib⁹ dicit ille mgr̄ diſcipline. Adan⁹ nemini cito ipoſueris

Idē de amore dei. Sapiētes latēt ⁊ deli teſcūt. pueri regnāt ⁊ p:incipant. ⁊ fiunt p̄n cipes q̄ mane cōmedūt: ⁊ veterre illi. Idē. ſꝛa li. iij. in cap'o de leticiā mala. Eia letare Anſel. de ſil'io. In iuuene tria notant q̄bus ad ꝓbitatem venturus ꝙpoſcit. hec aūt ſunt taciturnitas. corꝑis ꝓtinētia ⁊ verecundia.

¶ De monachis bonis. La. xxxi.

Rego. in regis. ad quēdā abbatez.
g Dñⁱ⁹ te ꝓcepti ſerie cōmonem⁹: vt neqz mulieres in mōaſterio tuo de inceps q̄libet occaſiōe pmittas aſcēdē: neqz monachos tuos ſibi ꝓmatres facē. Idē in ome. Monachⁱ⁹ reuerētiā ſui habit⁹ i actu: in locutōe: in cogitatōe: ſp circūſpiciat. ⁊ ea q̄ mūdi ſunt pfecte deſerat. ⁊ qđ oñdit huma nis oculis habitu: h añ dei oculos moꝛibus ptēdat. Jſi. de ſum. bo. Sūma monachi ē tuo būillitas. ſūmū viciū ei⁹ ſupernia. Idē. Tūc aūt ſe quiſqz monachū iudicet qñ ſe mi nimū oīuz exiſtimauerit. etiā ſi opa maioꝛa ꝙ turū geſſerit. Job. xxv. de cōpūctione. Monachⁱ⁹ nō ſolū ꝓptea oꝛ monachⁱ⁹ q̄ vroꝛē nō hz. ſed q̄ religiōi dei ⁊ ſeruitio ipſi us mācipatus eſt. ⁊ cura illi eſt q̄ē admodū deo: nō ſeculo placeat. ⁊ qui magis eligit ca ſtitatē: q̄ deo chara é ⁊ ſpūſſancti habitatio.

Hiero. in epl'a. Humilitatē veſtiū tumē ti a io nō appetas. ſeculariū ⁊ maxime poté tū ꝓfoꝛtia deuita. quid tibi neceſſe eſt ea vide re ſepius: quoꝝ contēptu monachus eē ce piſti. Idē. Monachⁱ⁹ nō docentis ſed plā gentis hz officiū. qui vel ſe vel mundū luge at. ⁊ domini ſui ſemp pauidus preſtolet aduē tum: qui ſciens imbecillitatē ſuam ⁊ vas fra gile quod portat: timet offendere ne ipingat ⁊ coꝛruat atq̄z frāgat. Vñ ⁊ mulierū maxi me iuēcularū vitat aſpectū: ⁊ inmō caſtiga tor ſui eſt: vt etiā que tuta ſunt pertimeſcat.

Bern̄. de ꝓcep. ⁊ diſpenſa. Lego in regu la hec. Conſideratio penes abbatē ſit. ⁊ hoc vel illud eſſe in ꝓuidētia vel arbitrio ſeu diſ poſitiōe abbatis. vt aūt ꝑ ſua volūtate aliq̄d mutet de regula: me ibi legiſſe nō recolo. qn imo inq̄t oēs magiſtraz regulā ſeq̄nt. nec ab ea temē deuiet a quoq̄z. ergo nec etiā ab ipo abbate. omnes inquit magiſtrā ſequant re gulā. nemo igit ſuā volūtatē. Idē. Super

fratrum trāsgressiones: non sup pauz traditiones constituitur qui abbas eligit: mandatorū cultor: vitor vitiorum. ¶ Idē in epistola. Ordo noster abiectio est: humilitas: voluntaria paupertas: obediencia: pax: gaudiū in spiritu sancto. Ordo noster est esse sub magistro: sub abbate: sub regula: sub disciplina. Ordo noster est studere silencio: exerceri vigiliis: orationibus: opere manuū. ⁊ super omnia excellentiorem viam tenē q̄ est charitas. porro in omnib⁹ his proficere de die in diem: ⁊ in ipsis perseuerare vsq; ad vltimum diē. ¶ Idem. Quoscūq; de tuis inueneris tristes: pusillanimes: murmurosos. ipsorum te patrē: ipsorum te noueris esse abbatē consolando: exhortando: increpando. tūc. n. agis opus tuū. ⁊ portas onus tuū. ⁊ portando sanas quos sanādo portas. Si quis vo ita sanus est vt magis iuuet te q̄z iuuet a te: huius te non patrē sed fratrē: comitē non abbatem esse cognoscas. ¶ Bñdict⁹ in regula. Abbatem oz sollicitudiné gerere abbatis ⁊ omni sagacitate ⁊ industria curare: ne aliquam de ouib⁹ sibi creditam pdat. nouerit enim infirmarum se curam susceptisse animaz. non sup sanis tyrānidē. ¶ Idē. Abbas non cōturbet gregē sibi cōmissum. nec quasi libera vtens potestate iniuste disponat aliq̄d. sed cogitet semp q̄ de omnibus iudicijs ⁊ opibus sui redditurus est deo rationem. ¶ Idem. Oportet abbatē esse doctum lege diuina vt sciat vnde proferat noua ⁊ vetera. castum: sobrium: misericordem: vt superexaltet misericordia iudiciū. vt ipse idem a dño consequatur. odiat quoq; vicia: diligat fratres. ¶ Idem. Abbas in ipsis imperijs suis sit prouidus ⁊ considerat⁹: siue p̄m deum siue p̄m seculū sit. Opa que iniungit discernat ⁊ tpet. cogitet discretionē sancti patriarche Jacob dicentis. Si gregeo meos plus in ambulando fecero labore: morientur cuncti vna die.

¶ De monachis malis.
Capitulum. xxxij.

Rego. in dyalogo. Monach⁹ qui in terra possessionē querit: monachus non est. ¶ Idem in registro. Si peculiaritas a monachis habet: neq; concordia: neq; charitas in congregatōe eadem poterit pmanere. ¶ Idē. Quid est habitus monachi nisi despectus mundi: quomodo ergo mundū despiciunt qui in monachali habitu positi aurū querūt. ¶ Idē. Monachorum quidē species tenēt. multa vero sub sanctitatis habitu secularia agunt. ¶ Idē. Monachi mihi terrene mētis esse omnino apparuerūt: qui nimis terrenum hominē abbatē habere quesierūt. ¶ Isido. in etymol'. Monachus greca etymologia vocat: eo q̄ singularis sit. Monos enim grece singularis dicit. Ergo si solitarius vel singularis interpretat vocabulū monachi: quid facit in turba qui solus esse debet. ¶ Idē de sum. bo. Multi monachoz amore parentū: non solum terrenis curis: sed etiam forensib⁹ iurgijs inuoluunt: ⁊ pro suoz temporali salute amicoū suas animas perdūt. ¶ Idē. Maxime per cenodoxiam subijcit sibi diabolus mōachū. vt qué p secuti amorē retinē nō potuit: ab hūilitatis culmine subtrahat. ⁊ p superbie tumorē subditū faciat. ¶ Johēs Chrys. ō cōpunctione. Eos qui vident sustulisse crucem suam ⁊ sequi dñm: per latam ⁊ spaciosam viam velle incedere: nónne tibi prodigiosum vident. ¶ Idem. Beneq; monachi cum de monasterijs regrunt: ⁊ de locis habitationū pcunctant: ante oia requirūt si requies sit in loco. si abundent omnia. ¶ Idē in cap'lo de propinquitate. Dico tibi monache. ¶ Hieronym⁹ in epla. Monachū quem senserio tibi: aut semper aut crebro de numis loquentem excepta elemosyna que indifferēter omnib⁹ patet. instituē habeto potius q̄z monachum. ¶ Bernā. in epla. Labor ⁊ luctus: voluntaria paupertas: hec monachoz insignia hec vitam solent nobilitare monasticam. vestri autem oculi omne sublime vident. vestri pedes omnes eorum circūeunt. vestre lingue

¶ Regō. in dyalogo. Monach⁹ qui in terra possessionē querit: monachus non est. ¶ Idem in registro. Si peculiaritas a monachis habet: neq; concordia: neq; charitas in congregatōe eadem poterit pmanere. ¶ Idē. Quid est habitus monachi nisi despectus mundi: quomodo ergo mundū despiciunt qui in monachali habitu positi aurū querūt. ¶ Idē. Monachorum quidē species tenēt. multa vero sub sanctitatis habitu secularia agunt. ¶ Idē. Monachi mihi terrene mētis esse omnino apparuerūt: qui nimis terrenum hominē abbatē habere quesierūt. ¶ Isido. in etymol'. Monachus greca etymologia vocat: eo q̄ singularis sit. Monos enim grece singularis dicit. Ergo si solitarius vel singularis interpretat vocabulū monachi: quid facit in turba qui solus esse debet. ¶ Idē de sum. bo. Multi monachoz amore parentū: non solum terrenis curis: sed etiam forensib⁹ iurgijs inuoluunt: ⁊ pro suoz temporali salute amicoū suas animas perdūt. ¶ Idē. Maxime per cenodoxiam subijcit sibi diabolus mōachū. vt qué p secuti amorē retinē nō potuit: ab hūilitatis culmine subtrahat. ⁊ p superbie tumorē subditū faciat. ¶ Johēs Chrys. ō cōpunctione. Eos qui vident sustulisse crucem suam ⁊ sequi dñm: per latam ⁊ spaciosam viam velle incedere: nónne tibi prodigiosum vident. ¶ Idem. Beneq; monachi cum de monasterijs regrunt: ⁊ de locis habitationū pcunctant: ante oia requirūt si requies sit in loco. si abundent omnia. ¶ Idē in cap'lo de propinquitate. Dico tibi monache. ¶ Hieronym⁹ in epla. Monachū quem senserio tibi: aut semper aut crebro de numis loquentem excepta elemosyna que indifferēter omnib⁹ patet. instituē habeto potius q̄z monachum. ¶ Bernā. in epla. Labor ⁊ luctus: voluntaria paupertas: hec monachoz insignia hec vitam solent nobilitare monasticam. vestri autem oculi omne sublime vident. vestri pedes omnes eorum circūeunt. vestre lingue

in omnibus audiunt p̄silijs. vestre manꝰ oē viripium patrimoniū. ¶ Idem sup Cant. Quale est hoc vt in omnibus fluuijs: agrisortis: cellarijs ue. vix repiri possit q̄ comedas vel bibas. memēto te quesso monachuz esse: nō mediū. nec de ꝓpterióe iudicandū: sed de ꝓsessióe. Parce obsecro p̄mū q̄dez geri tuc: parce deinde labori militantiū ubi. parce grauamini domus parce ꝓficiētie: conscientie dico cui nō tue parce salué ꝓscientie alterius. ¶ Idē in apostō. Viroz vsi interdum monachos tanta intemperantia in cibis ⁊ potionibus. in vestimentis ⁊ lectisternijs: sequi taurie ⁊ ꝓstruendis edificijs inolescere potuit quatenus vbi hec studiosius ⁊ voluptuosius atq; effusius fuerint. ibi ordo melius obseruari dicat: ⁊ maior putet religio. ¶ Idē Ecce inter monachos parcitas putatur auaricia: sobrietas austeritas: silentiū tristicia reputatur. Econtra remissio discretio dicit. effusio liberalitas. loq̄citas affabilitas. cachinnatio iocunditas: mollicies vestimentoz: ⁊ equoū fastus honestas. lectoū superfluus cultus mundicia. ¶ Idem. Jam de aque potu quid dicam: quando nec vllo quidē pacto vinū aquatū admittit: omnes nimiz ex quo monachi sumus infirmos stomachos habemus. ⁊ tā necessariū apostoli de vino vtēdo ꝓsiliū nō negligimus. modico tū q̄ ille p̄misit nescio cur p̄termisso. ¶ Idē. Queritur ad induendū: nō q̄ vtilius sed q̄ subtilius inuenit. nō q̄ repellat frigus: sed q̄ superbie cōpetat. nō deniq; iuxta regulam q̄ vtilius compari pōt. sed q̄ venustius. imo vanius poterit ostentari. Heu me miserum: qualē cumq; monachū: cur adhuc viuo. tedet animā videre adhoc deuenisse ordinē nīm sanctum. ¶ Idem. Habitus noster: quod ⁊ dolens dico: qui humilitatis solebat esse insigne a monachis nīris ipis in signū gestat superbie. vir iā in nīre p̄uincijs inuenit quo vestiri dignemur: miles ⁊ monachus ex eodē pāno partiunt sibi dimidē ⁊ cucullā. Quinis de seculo q̄tūlibet honorat⁹: etiāsi rex: etiāsi

impator ille fuerit. nō tū nostra horrebit ista mēma: si sibi suo mō p̄parata fuerint ⁊ aptata. ¶ Idē sup missus. Monari non armari appetunt milites christi. qui dum se p̄parare ad p̄liū ⁊ ꝓ aereas ptātes ꝓtendere pauptatis insigne debuerāt. qō vtiq; aduersarij multū formidāt. in mollicie vestimentoz: ⁊ pacis potius q̄z belli p̄ferentes indiciū: vltro se finis hostibus siue sanguine tradūt inermes. ¶ Idē in. c. de curiositate. li. iij. Monachus q̄ sui. Idē in li. ij. i. c. de superbia. ¶ Idē i ser. Nihil turpi⁹ q̄z monach⁹ p̄ vbes ⁊ castella discurrēs: nisi cū B charitas cogat que opū multitudiné pcēdz Aug⁹. de filiu. Hec cuiq; pdest habitū monachi exteriorē habere si nō studuerit ⁊ interiorē retinere.

¶ De incipientibus.
Capitulum xxxiij.

Rego. in pasto. Qui bona inchoata nō ꝓsumāt dū ꝓposita nō p̄ficiunt: etiā que fuerūt cepta q̄uellūt. ¶ Idem. Nec malos bona imperfecta adiuuant: nec bonos mala incōsūmata pdēnāt. ¶ Idē. Via dei ⁊ inchoātibus angusta est: ⁊ p̄fecte iam viuentib⁹ lata. ⁊ dura sunt que ꝓ ꝓsuetudiné spiritaliter aīo ꝓponimus. ⁊ tñ onus dei leue est postq̄z B ferre ceperimus. ¶ Idem in moral. Cōuersoz inutia bonis moribus maliscz p̄mixta sunt. q; ⁊ nouā vitā iam p intentiōem acēpit: ⁊ vetus adhuc ex vsu retinet. Jdē. de sum. bo. Qui ex deteriore iā: meliore esse cepit: caueat ō acceptis extolli ⁊ tumultuosis: ne grauius p vanā gloriā corruat q̄z p̄ius p lapsum vicioz iacebat. ¶ Idem Valet interdū q̄uersio p animi salute mutatio loci plūmū. n. dū mutat locꝰ: mutat ⁊ mēs affectus. Augꝰ sup gen. Nulla abstinētia fit a volūtate carnali q̄ nō habeat in exordio dolorē: donec i melioré ptē ꝓsuetudo flectat. Cassiodo. sup psalteriū. Initiū p̄fectus est carnalia vicia relinquere: ⁊ dño supplicare. Bern. in ser. Solet inter p̄mordia cōuersiōis acris insurgere tētatio p̄aue ꝓsuetudis. ⁊ vix p̄ius extingui iacula ignita diaboli.

¶ De proficientibus.

Capitulum xxxiiij.

Rego. in mora. Dipotens deus interiora discernens: ipis spiritualib⁹ §
puecibus modū ponit: vt ex B hō qđ apphendere conat ⁊ nō valet: in illis se non eleuet q̄ iam valet. ¶ Idē. Ad deū q̄si tot gressibus mens accedit: quot bonis moribus ꝓficit. ¶ Idē. Nōnulli qui etate crescunt ab innocentia decrescūt. electis vō cuz socijs etas corporis: intus ꝓficit etas virtutis. ¶ Idē. Si lassescere ab inchoatis bonis nolumus: valde necesse est vt inchoari nos quotidie credamus. ¶ Idem. Sancti viri quo alijus apud deū virtutū dignitate ꝓficiūt: eo subtili⁹ indignos se eē deprehendūt. ex dū proximi lucis fiunt: quicq̄d eos in seipis latebat inuenīūt. ¶ Idē super Eze. Quāto plus ꝓficimus in cognitōe: tāto nobis indignamur amplius de puerso ope. ¶ Idē. Plerūq̄ q plus in cēplatōe rapit⁹ extingit vt ampli⁹ in tentatōe fatigef. sicut q̄busdā bene ꝓficiēnibus ꝓtingere sepe solet: quoꝝ mentē dū aut cōpunctio afficit: aut cō templatio sup semetipam rapit: statim etiam cētatio sequit. ne de his ad que rapta é extollaf. ¶ Idē in regis. Intantū ꝓficis quantuz tibi nō studueris derogādo fratribus arrogare. Hiero. i epistola. Oblitus posteriorum sp prioꝝ a sectaberis: nequaq̄ ꝓsideraꝝ qd alij mali faciāt: sed qd boni tu facere debeas. nec peccantiū ducaris multitudine: sed sanctoꝝ exempla potius imiteris. ¶ Idem. Crescat in te cū annis gr̄a. crescat cū etate iusticia. ⁊ fides tua eo pfectior: videaf quo senior: est. Aug⁹ de verbis apli. Semp tibi displiceat qđ es: si vis puenire ad id qđ nōdum es. Nā vbi tibi placuisti: ibi remansisti si aūt dixisti. sufficit: piisti. ¶ Idē. Semp adde: semper ambula. sp ꝓfice: noli in via deficere: noli retroire: noli deuiare. remanet enim qui nō ꝓficit. retro redit q̄ ad ea reuoluit vñ iam recesserat. deuiat q̄ apostatat. ¶ Idē ō predesti. Cur nō ingt cyprian⁹ ꝓperamus ⁊ currimus: vt patriā nr̄am videre: vt pentes nostros salutare possimus. magnus illic nos charoꝝ nūmer⁹ expectat parentū: fratrū: filioꝝ frequs ⁊ copiosa nos turba desiderat. iam de sua incolumitate secura ad huc ō nra salute sollicita. ¶ Idē in. c. de oōne accepta. Uni dicerūt. Berñ. in epla. Aut ascendas necesse est. aut descēdas. si attēdas stare ruas necesse é. ¶ Idē i. c. de vecūdia li. iiij. Nolo repete. ¶ Idē i ser. Ita nimirꝝ diuina solet pietas ꝓseruā de hūilitatꝝ gr̄a ordinare: vt ēqto plus q̄sqz ꝓficit: eo minus se reputet ꝓfecisse. Nā ⁊ vsqz ad extremū spūalis exercitij gradū: si qs nō ꝓficit aliqđ ei de pmi gradus impfectōe relinq̄f: vt adhuc vir. sibi illū adeptus videaf. ¶ Idē. Ubi sane in spirituali ꝓfecerio exercitio: erit nō nūq̄z rapi a tuo spū in diuinū. vt icipias gaudere ō bonis dñi: q̄ ꝓpria añ mala lugebas. ¶ Idem. Minime optet gressum sistere: ⁊ respicere retro multo minus expedit. sz currēdū nobis ⁊ pperādum: ne forte egressus vt gigas ad currēdā viā suā a nobis se xp̄s elōget. sz potius ꝓuideteo eū in ꝓspectu nr̄o sp: ⁊ in eius odore tracti facilius citiusq̄z curram⁹. Auctor ō spū⁹ ⁊ anima. Alia p odiū. Infra li. iij. in. c. de desiderio.

¶ De perfectis.

Capitulum xxxv.

Rego. in mora. Magna é pfectio §
siue ipsectōis cognitio. ¶ Idē. Tāto qsqz pfect⁹ est ēqto pfecte sentit dolores alienos. ¶ Idē. Valde pfectoꝝ est sic de ostēso ope auctoris gloriā q̄rere: vt ō oblata laude priuata nesciāt exultatōe gaudere. ¶ Idē. Pfect⁹ qsqz cū in scipo vicia vicerit: statim mēte etiā ꝺ vulnera passiōis accingit. ¶ Idē. Ille vō pfect⁹ est q̄ ad impfectio né ꝓmi impatiēs nō est. Nā q̄ aliena imperfectōem ferre nō valēs ꝓmū deseruit: iple sibi testis é qp pfecte nōdū ꝓfecit. ¶ Idem. Perfecta vita mortis é meditatio. ¶ Idem. Qui pfecte deo placere deliderāt: sibi de se nihil relinquāt. Aug⁹ de spū ⁊ lra. Quāto mihi videf in ea q̄ pficiēda est iusticia: multū in hac vita ille ꝓfecit: q̄ ēqz lōge sit a pfectōe iusticie ꝓficiēdo cognouit. ¶ Idē. Hoc pfectoꝝ est. Infra in li. iij. i. c. de getate. ¶ Idē Aug⁹ pfect⁹. Infra li. iiij. de sufficiētia Isi. de sum. bo. Sicut salsuginꝝ crimē a ꝓficiēb⁹ primescif. ita ociosa vba a pfectis viris solli cite vitanf. ¶ Idē. Peccata q̄ incipiētibus leuia sunt: perfectis viris gratia reputantur Berñ. in epla. Nemo pfectus q̄ pfectior esse nō appetit. ¶ Idē. Proficiēdi studium ⁊ iugis conat⁹ ad pfectōem pfectio reputaf. Si, si studere pfectio: esse pfectū est. nolle ꝓficere deficere est. ¶ Idē. In ꝓpōsito perfectionis apparere imperfectū: neutro. é. ¶ Idē Habeo de iusto qp lex dei in corde ipsius: et nō in codice. nec pfectōis gradus: pfectus carere ⁊ necessarijs patus est. ¶ Idē super canti. Perfect⁹ ois reputabit i cui⁹ aia tria hec ꝓgruēter atqz opportune ꝓcurrere videbunf. vt. s. nouerit gemere ꝓ se: ⁊ exultare in deo: ⁊ ꝓximoꝝ vtilitatib⁹ potēs sit subuenire. placēs deo. cautus sibi: vtilis ꝓximis.

¶ De tribus predictis statibus.

Capitulum xxxvi.

Rego. in moral. Treo sunt modi §
quorū. s. inchoatio: mediet⁹ atqz pfectio. In inchoatōne aūt sunt blādimenta dulcedinis. in medie qnoqz tpe sunt certamina tentatōis. ad extremū vō pfectio victoriose pulchritudinis. ¶ Idē super Eze. Alia sunt virtutis exordia. aliud perfectus: aliud perfectio. Isi. de sum. bo. Tripartitus describit esse vnicuiusq̄z cōuersi pfect⁹. sz primus corrigēdi a malo. scōs faciēdi bonū. tertius ꝓsequndi boni opis pmiū. Berñ. in epistola. Incipientiū statue dici potest animalis: ꝓficientiū rōnalis: pfectoꝝ spiritualis. ¶ Idem super canti. Sunt hi tres animaꝝ affectus siue pfect⁹ exprīs dūtaxat satis noti ⁊ manifesti. sz cū aut de actibus malis inducenia. aut de bonis agendis gr̄am. aut ipius etiā indultoris ⁊ benefactoris sui p̄sentiam eo qdem modo quo in corpore fragili possibile est: obtinent intueri. Idem. Inuenit ꝓfecto apud deum ⁊ verecūdia pfessio quo se humiliando deijciat: ⁊ ꝓpterea deuotio vbi se innouando reficiat. ⁊ iocunda ꝓtemplatio vbi se excedēdo quiescat. Idē in ser. Alij vacent sancte contemplationi. alij dediti sint fraterne administrationi. alij in amaritudine anime sue recolant annos suos: tamq̄z vulnerati dormientes in sepulcris. Idem. Sic plane sic opus est: vt maria pie ⁊ sublimiter sentiat de deo suo. martha misericorditer et benigne de proximo. lazarus miserere ⁊ humiliter de seipso.

¶ De monialibus.

Capitulum xxxvij.

Rego. in regis. Iuuenculas abba- §
tissas vehementissime prohibemus. Ambro. de virgi. Aliūt plerīqz maturioris etatis virgines esse velandas: neqz ego abnuo sacerdotales cautiones esse debere vt non temere velentur. Spectet plane spetet etatem sacerdos. sed fidei vel pudoris. spectet maturitatem verecundie: examinū grauitatis canicie: moꝝ senectam. pudicie ānos. animos charitatis. Aug⁹ ō bo. ꝓiugali. Nō nos in virginibus ꝓdicamus q̄ virgines sunt: sed q̄ deo dicate pia continētia virgines. Nam qđ non temere forsitan dixerim: felicior mihi videtur nupta mulier q̄z virgo nupturа. Idem in li. de virginitate. Nulla carnis secunditas sancte ꝺginitati comparari potest. neqz enim ⁊ ipsa q̄ ꝺginitas est: sed q̄ deo dicata est honoratur.

Idem. In vita eterna est quedā egregia gloria. nō omnibus in eternū victuris. sz qui busdā ibi tribuēda. cui ꝓsequēde pax est liberaꝝ esse a peccatis. nisi sup hoc aliqđ ipsi liberatori voueatur. qđ nō sit criminis nō voluisse: sed vouisse ac credidisse sit laudis ⁊ honoris. Idem. Pergite sancti pueri dei ⁊ puelle: mares ac femine: celibes ⁊ innupte pergite perseueramer in finem: ⁊ laudate do minum dulcius quem cogitatis vberius sp̄e rate felicius: cui seruitis instantius. amate

ardentib⁹:cui placetis attentius.lubris accinctis ⁊ lucernis ardentibus expectate dominū qñ veniat a nuptijs. ¶Idē ō ecde.oog. Sacrate deo virginitati nuptias coequari. aut pro amore castigādi corpis abstinētibus a vino vel carnibus nihil accrescere meriti credere non hoc christiani sed iouiniani est Iero.in epistola. Agnosce virgo statū tuū: agnosce locū:agnosce ꝓpositū. Christi sponsa diceris.vide nē quid indignum ei cui desponsata diceris admittas.cito rescribet repudiū si in te viderit vel vnum adulterium. ¶Idē. Caue ne cui vel concupiscendi occasionem tribuas.q̄ sponsus tuus deus zelans est.criminosior est enim christi adultera q̄z maritī. ¶Idē Romana ecclesia apostolico sine dubio:cuius sedem obtinet spiritu animata.tam severā statuit sententiam vt vir vel penitentie dignā iudicaret que sanctificatum deo corpus libidinosa coinquinatōe violasset. Anastasius in sermone. Nihil prodest corpus velare ⁊ mentē vicijs polletis macutare. Quid enim ꝓdest nigris vestib⁹ induir ⁊ a detractōe linguam non cohibere. ¶Idē. In monasterio posite nō ocio torpescant.nō detractionibus.nō obscenis consabulationibus incumbant. sed aut psalmorū modulatōibus:aut manuū opatōibus iugiter instant.aut certe diuinis lectōibus aurē accommodent. ¶Idem. Minores natu eas que ꝓuecte sunt etatis obsequio sanctitatis venerent.ꝓuecte quoq; annis iuniores victis et exemplis ad bene viuendum informēt. Nobiles genere nequaq̄z ignobilibus se preferant.scientes q̄ ꝓlonaz acceptor nō est de⁹. ¶Idē. Elita abbatisse velut pēnatum animal.ad altū sp per desiderii euolet.p verba resonet.luceat p exemplū. ¶Idē. Tales abbatisse regendaz animaz curā suscipere debent:que subditis ꝰbis ⁊ exemplis ducatū prebeant sancte religionis. ¶Idē. Omnis actio abbatisse sp sit propter deū:⁊ de deo:⁊ cogitatio in deū:⁊ exceptis vicijs q̄bus non ꝓpassio sed rectitudo debet:oibus eā cupio esse cōpassibilē:omnibus gratā. Cesarius in sermo. Religiosaz quāpiā nō oportet:nō decet nō expedit parentū suoz multis obligatōibus implicari:aut quoūlibet extraneorum pniciosa familiaritate ꝓstringi. ¶Idē. Pompose indumēta que nō vtilitati sed vanitati seruiūt fastidite atq; contenite virgines christi sponse.multe enim qō in moribus diligunt:hoc ⁊ in vestib⁹ ⁊ in opibus suis ostendunt. Cipianus in ser. Nō computari iā poteris inter puellas ⁊ virgines christi:que sic viuis ⁊ vadis vt possis ab hoibus adamari. Bern̄. in epistola. Et quid hacten⁹ monacha ⁊ sanctimonialis vocata es.q̄ sub sanctitatis noibus non.tamen sancte conversata es.cur velū in capite mentiebar reverentiam:⁊ sub velo petulans oculus exhibebat impudentiā. caput siquidē gerebas velatuz; sed elatum.sub signo verecundie sermo redonabat inverecundus. ¶Idē. Risus immoderatio:incessus lasciuior.vestitus ornatior.vt implate magis q̄z velate ꝓgruerent.

¶De virginibus.

Capitulum xxxviij.

Rego.sup Eze. Candida vita est carnis incorruptio ⁊ flos virginitatis. ¶Idem in moza. Carnis virginitas nequaq̄z iussa est sed tantūmodo data. Nā si illa suberet nimiz iam ꝓiugium in culpā verteret.⁊ tñ multi virtute ꝓ virginitatis pollent:vt videlicet plus impendant obsequio q̄z acceperant in precepto. Aug. de virgi. Profecto habebūt magnum aliquid virgines preter ceteros:in illa ꝓmuni sanctorum imortalitate.qñ habent aliq̄d iam non carnis in carne. ¶Idē. Nō querit in vobis amator vester pulcrā carnē:sed pulchrā mētem:⁊ pulchros mores quib⁹ frenatis ⁊ carnem. ¶Idē. Toto nobis figat in corde qui ꝓ nobis fixus est in cruce.totum ipse teneat in animo vestro. quicqd voluisseris occupari cōnubio ¶Idē virgines sunt:⁊ sequitur agnum quocūqz ierit. Quo ire putamus hunc agnū. Certe quo nemo eū seq; vel audeat vel valeat nisi voe. Quo putamus eū ire in quos saltus ⁊ prata.vbi credo gramia sunt gaudia.nō gaudia huius seculi vana insani ⁊ mendacis.nec gaudia qualia in ipo regno dei ceteris nō virginibus:sed a ceteroz omniū sorte distincta. Idē. Gaudia virginū christi sunt de christo:in christo:cum christo.post christum:ꝓ christū.ꝓpter christum. Gaudia ꝓpria virginū christi non sunt eadē non virginum q̄z christi. Nam sunt alijs alia:sed nullis talia. Idē. Sequimini agnū ⁊ tenendo perseveranter qō vouistis ardenter facite qō potestis:ne virginitatis bonuz a vobis pereat:cui facere nihil potestis vt redeat. Idem. Gaudeat magis puella nobilio genere:sed nobilio:sanctitate:ꝙ sit per diuinum consortiū precipuam in celis consecutura sublimitatē:q̄z si esset per humanum ꝓnubiū ꝓlem in terra ꝓpagatura sublimē.

Idem infra li.iiij.in.c.de meditatōe. Virginalis integritas. Idē. In ꝓfessione virtutum s.continentie ⁊ castitatis:ibidē inspicite vulnera. Idē. Illis virginibus in quibus est quidā placendi appetitus aut elegantior vestitu q̄z tante ꝓfessiōis necessitas postulat.aut capitis liganiento notabili siue tumidis vmbonibus capilloz:siue regnimib⁹ ita tenerio vt rotiola subter posita appareāt. bis non de humilitate:sed de castitate ipa vl integritate pudicicie danda precepta sunt.

Idem. Bonū est tibi o anima virginalis vt sic qñ virgo es:sic omnino seruans in corde qō renata es:seruās in carne qō nata es. concipias cum timore domini vt parturias spiritū salutis. Idem. Ille vnius sancte virginis partus omniū sanctarum virginuz est decus:⁊ ipse virgineo cū maria virgine matreo christi sunt si patris eius voluntatem faciunt. Idem. Quis nesciat obedientē mulierem inobedienti virgini ꝓponendam.

Idē. Virginitatis bonuz quantū magnuz videoquanto ei ne pareat surē superbiam ꝓtimesco. Iero.in epistola. Non ꝓderit ceteroz sanctificatio membroz: si inveniat vel in vno corruptio. Idē. An tibi de virginitatis prerogatiua blandiris. Memento adam ⁊ euam virgines deliquisse:nec integritatem corpis ꝓfuisse peccantibus. Idē Cum vniuersos artus tuos mundaueris ab omni sorde peccati:⁊ toto fueris sanctificata corpore:tunc tibi castitatem intelligas ꝓfuturam.⁊ cū omni fiducia palmam virginitatis excepta. Idē. Sit in te nova grauitas:honestas admirabilis:stupenda verecūdia:mira patientia:virginalis incessus:⁊ vere pudicicie habitus.sermo semper modestus:⁊ i suo tpe ꝓferendus. Idē. Virginis diffinitio est sanctā esse corpore ⁊ spū:q̄ nihil profitet carné habere virginē sit mente quis nuptserit. Idē. Audenter loquar:cū ois ꝓsit deus:suscitare nō potest ꝙ iuē post ruinā valet quidē liberare de pena:sed nō vult coronare corruptam. Cyprianus in episto. Si christum continētia sequit:⁊ regno dei virginitas destinatur:quid est virginib⁹ christi cum terreno cultu ⁊ cū ornamētis.quibus dum hominibus placere gestiunt deū offendunt. Ysido.de sum.bo. Omne peccā per penitentiā recipit vulnez; sanitatem.virginitas autem si labit nullatenus reparat. Idē Virgo carne non mente nullū premiū hz in repromissione. Ambro.de viduitate. Attende ubi ꝙgo vt ⁊ tu insistas orationi:⁊ vultus tuus assidua pallescat obsecratione.sz añ omnē orationem prepara animaz vt non tu videaris tentare deū cū deprecaris.vt id qō oras moreo tu iloquant. fides adiuuet:opera ꝓmendent. Idē. Nec liberio:⁊ leticiaz in virginibus decet esse:que si nō habēt qō defleant:fleant tñ seculū. fleant lapsus peccāminum. etenim qui alieꝝ lapsus fleuerit suos cauebit. fleant q̄ a gaudijs paradisi lōgius euagantur. fleant q̄ nesciunt an ad illa debeant peruenire. fleant postremo vel ipsa cordis emptatione vt hic flentes illic accipiant ꝓpitiationem. Idē. Custodi virgo vias tuas vt nō delinquas i lingua tua. etenim bona loqui plerūq; crimen est virgini. Idez. In

gredik o virgo mors per ostiũ tuũ si falsum loquaris. si turpiter: si ꝓcaciter. postremo si vbi nõ oportet loquaris. clause sint ergo fores labioꝝ tuoꝝ ⁊ obseratũ maneat vocis vestibulũ. Idé. Virgo que christuꝫ requirit nõ debet esse vulgaris. non debet esse in forõmõ in platcis. voce querula: gressu lubrica facilis auditu. vilis aspectu. Idé. Aut non nubunt ⁊ vxores non ducunt sicut angeli in terris sunt. vt tribulationem carnis non sentiant. seruitutem ignorent. ⁊ mundane negociationis alleuientur contagio: diuinis rebus mente intendãt: vt tanq̃ exuti corpis in firmitate nõ que hois sunt sed que dei cogitent. Idé. Virginitas adolescentiã decet: iuuentutem ornat: senectutẽ amplificat. oiq̃ euo habet iusticie sue canos. maturitatẽ gratuitatis. velamen pudoris: qui deuotionez nõ impediat: religionem augeat. Idem de ỹginitate. Quid est virginalis ,castitas: nisi ex pers contagionis integritas. Idem. Nec mirũ o virgines si ꝓ vobis' angeli militãt: quia angelorum moribus militatis. Meretur eorum presidiũ castitas virginalis: quoꝝ mereatur ⁊ vitaꝝ ⁊ mores. Idem. Rachel extorto osculo flevit ⁊ gemuit. nec flere desist nisi proximum cognouisset. Idem. Cõsiderate qꝫ virgines pre apostolis resurrectionem domini videre meruerunt. Idem. Claudat ora virginis pudor: debilitatez corporis excludat relig o: instituat consuetudo boni operis exercitium. Naturã igitur virginem mihi prius grauitas morꝫ nunciet pudor obuio: gressu sobrio: vultu modesto: et prenuncia integritatis antecedant signa virtutis Berñ. super Missus. Solent ỹgines que vere virgines sunt semper ad oẽm viri affatum paucere: ⁊ numq̃ esse secure: et vt caueant timenda etiã tuta pertimescere: scientes se in valis fictilibus thesaurꝫ portare preciosum: ⁊ nimis arduũ esse viuere inter homines vt angelũ: ⁊ in terris more celestiũ conuersari. In ẽ alogo sanctoꝝ Basilij ⁊ Jobio. Virgo que arripuit propheciam: celestẽqꝫ conuersationẽ angelorꝫ repsentare in terris spoponderat: atq̃ in hac carne incorporee nature aggressa est implere virtutem neq̃ superfluos egressus: neq̃ vaniloquia vsurpare pmittitur. maliloquij vero ⁊ adulationis etiam noia ignorare debet. Glo. iij. re. vi. Altior: professio virtutis altior: debet tenere viã viuendi. Qui enim abrenunciato ꝓiugio virginitatẽ voto ꝓfessi erant: oportet vt mores virginitati condignos ostẽdãt. abstineant ab ociosꝫ verbis. ira: rixa: detractione: habitu superfluo: ⁊ oculo impudico: cõmessationibus: potationibus: atq̃ hmõi. vigilijs ⁊ sanctis orõnibus: lectionibus: clemosynis ⁊ huiusmodi vacent.

¶ De viduio.

Capitulum xxxir.

Rego. in regist̃o. Quanto vidue bene viuentes viroꝝ sunt solacio ꝺ stitute: tanto eius emꝝius ecclesiastica est impẽdenda tuitio. Idé in. c. de sacerdotibus bonis. Officij sacerdotalis Aug⁹. in epistola. Quãuis ad oia mẽbra xpi. ꝑtineat ad oẽs qui in eũ credũt: ⁊ eius corpi mystico sociant: sicut docuit orare pertineat: spẽaliter tñ diligẽtio: cura orõnis in scriptura eius viduis inuenit inimicta. Idé de viduitate. Si nondũ vouisses dco continentiã vidualem: exhortaremur ,pfecto vt voueres. quia vero iam vouisti: exhortamur vt perficeres

Idem. Agite cursum vestrũ o viduc: ⁊ p seueranter currite vt compr̃hendatis. ⁊ exemplo vite exhortatiõisqꝫ sermone rapite in eũdem cursum vestrum quoscũqꝫ peruenerit.

Idem de vita christiana. Tria esse videa rum genera nõ ignorare te credo. Unuꝫ qõ perfectissimũ est: celestiqꝫ ꝓmio destinatũ. qõ ritu illius de euangelio vidue: doctoꝝ orõnibus ⁊ ieiunijs die noctuq̃ deseruit. Alius vero qõ filioꝝ curã habet ⁊ domus: non tã diligunt: nec ñ peccatis obnoxiũ. Tertiũ autez genus est in epulis ⁊ delicijs. qõ eterne mortis seruatur. Idé de virginitate. Multas viduaꝝ reuocat a nubendo: non amor pdi-

ri ,ppositi. sed aperti dedecoris timor: veniẽs ⁊ ipse de superbia: qua formidat magis hominibus displicere qꝫ deo. Hiero. i epla. Vidua que marito placere desiit. ⁊ iuxta apostolum vere vidua est: nihil habet necessariũ nisi pseuerantiã. Meminit pristine vo luptatis: scit quid amiserit quo delectata sit.

Ambro. de virginitate. Propemodũ nõ inferioris virtutis est a ꝓiugio abstinere qõ aliquãdo delectauerit: qꝫ ꝓiugij penitus delectamenta nescire. Idem. Virginitas in eo facilior est qꝫ carnis incentiua non nouit. ⁊ viduitas in eo sollicitior: qꝫ ꝑteritas aio recolit voluptates. Idé de viduitate. Esto vidua temperans ⁊ casta. Tempera te ꝑmũ a vino: vt possis casta esse ab adultero nec te ille tentabit si te vina nõ tenuerint. Nam si iudith vidua vinũ bibisset: cũ adultero vtiqꝫ dormisset. Idé de offi. Quid tam decoriũ qꝫ vt vidua defuncto ꝓiugi fidem seruet. qd etiam hoc vtilius quo regnum celeste acquiritur. Sunt enim qui se castrauerunt ,ppter regnum celoꝝ. Idem de fide resurrectionis. Mulier satis pie virum luget: que seruat pudorẽ: nõ deserit fidem. Sic enim bene defuncto officia penelunt: vt viuant in mentibus: ⁊ in affectibus perseuerẽt.

¶ De coniugatio.

Capitulum xl.

Rego. in mora. Tunc solũ ꝓiuges in admixtione sine culpa sunt. cum non ,p expletã libidine: sed ,p suscipienda prole miscent. Idem in pastora. Necesse est vt coniuges crebrio oratiõibus deleant: qõ pulchre copule speciẽ admixti voluptatibus sedant. Idem. Admonendi sunt ꝓiuges: vt ea in quibus sibi aliqñ displicẽt. ⁊ patiẽtes inuicẽ tolerẽt. ⁊ exhortantes se inuicem saluent. Idem in regis. Utr cum ꝓpria vxore dormiens nisi lotus aqua ecclesiã intrare non debet. sed neq̃ lotus intrare statim debet: ⁊ infra. Nec hoc dicẽtes: culpam putamus esse ꝓiugũ. sed qꝫ etiã ipsa licita ad mixtio ꝓiugũ sine voluptate carnis esse non potest: a sacri loci ingressu abstinendũ est. qꝫ voluptas ipsa sine culpa esse nullatenus pot

Idé. Si quis sua coniuge nõ cupidie voluptatis: sed solũ procreandoꝝ liberoꝝ gra vsit: ille ꝓfecto sine de ingressu ecclesie sine de sumendo dñici corpis sanguinisq̃ mysterio: suo est relinquendus iudicio. qꝫ a nobis ,phiberi nõ debet accipere qui igne posituꝫ nescit ardere. Idé. Cum boni ꝓiuges aut meriũ augere desiderant: aut anteacte vite culpas deflere: vt se ad ꝓtinentiã astringant: ⁊ meliorẽ vitam appetant: licet. si vero continentiã quã vir appetit vxor non sequat. aut quam vxor appetit vir recusat. duudi coniugium nõ licet. qꝫ scriptũ est. Qõ deus cõiunxit: homo non separat. Et iterũ. Mulier sui corpis potestatẽ nõ habet sed vir. similiter autem ⁊ vir sui corpis potestatẽ nõ habet: sed mulier. i. ad Thessalon. vij. Aug⁹ de bono ꝓiug. Concubitus necessarius causa generandi inculpabilis. ⁊ solus ille nuptialis. Ille autẽ qui vltra necessitatẽ istam ,pgreditur. iam nõ rationi sed libidini obsequit. Et hunc tamẽ nõ exigere: sed reddere coniugi. ne fornicando damnabiliter peccet: ad pronam ꝓiugalẽ ptinet. Si aũt ambo tali concupiscibili subiuganturꝫ rem faciunt non plane nuptiarũ. Idem. Cũ ille naturalis vsus qui prolabitur vltra pacta nuptialia: idest vltra ,ppagãdi necessitatẽ: venialis sit ꝺ vxore: in meretrice dãnabilis: ille qui est contra naturã execrabilis sit in meretrice: sed execrabilior sit in vxore. Idem. Bone sunt nuptie in quibus tanto meliores sunt cõiugatis quanto castiores ac fideliores. deũ timẽt maxime si filios quos carnaliter desiderãt: spũaliter nutriant. Idé in epla. Mulierẽ cõiugatã nõ licet dicere facio qõ volo ꝺ meos cũ ⁊ ipa non sit sua: sed capitis sui idest viri.

Idé sup Gene. ad lram. Qõ bonum habent nuptie peccatis nunq̃ esse potest. Hoc sũt tripartitũ est. s. fides: ꝓles. sacramentuꝫ. In fide attendit nc ꝑter vinculum ꝓiugale cũ altera vel cũ altero ꝓcubat. In prole vt

mnanter suscipiat: benigne nutriat: religiose educet. In sacramento: vt coniugii non separet: & dimissus aut dimissa nec causa prolis alteri coniugat. Idē ō iulianū. Intemperans in coniugio: quid aliud nisi quidam adulter vxoris est. Omnis enim vehemens amator proprie vxoris adulter est. Idem. Sicut adulteriū non potest esse sine bono nature: nec ideo est bonum. ita connubiū non potest esse sine malo concupiscentie: nec ideo malū est. Idē. Coniuges bene vtētes malo concupiscentie: anteponunt virginib⁹ male vtentib⁹ bono continentie. Idē de viduitate. Nuptiarū bonū semp est. bonūq; in populo dei fuit aliqñ legis obsequium. nunc est infirmitatis remediū. Idem. Sicut manente in se sacramento regenerationis: excōmunicatus q̄q; reus criminis cuiuscūq; no illo sacramento careat: etiam si nūq̄ reconciliet deo: ita manente in se vinculo federis coniugalis: si vxor dimittit ob causam fornicationis: nec carebit illo vinculo federis: etiā si nunq̄ reconcilietur viro: carebit autem si mortuus fuerit vir eius. Idem. Indignāt̄ viri. Supra in. c. de homine. Job. dxy sosto. super Matth. Abstine te a menstruata abstine te a prēgnante: erubesce te facere qđ animalia non faciunt. Et infra. Nñ dies festus est: & dies iciunij: seruа vt impleas apostolicum preceptum. Nolite fraudari inuicē ℞c̄. i. Chorin. vij. Ambro. de viduitate. Non prohibemus secundas nuptias: sed tamen non probamus sepe repetitas. Idez. Bonū coniugium: sed tamen a iugo tractuz & mundi iugo: vt viro potius cupiat mulier placere q̄z deo. Idem de virginitate. Jacet licet se fecundo nobili dotata partu: quo plures genauit: plus laborauit: Numerat solacia filiorum: sed numeret pariter & molestias. Nubit & ploret: qualia sunt vota q̄ flentur. Idem. Primus vtiq; impedimentum verecunditas carnis incipit afferre q̄z fructum parturit enim & erogat primo q̄z pariat. q̄z dulce pignus quod a pericolo incipit: & in pericilis desinit. prius doloꝛi futurum q̄z voluptati: periculis emitur: nec pro arbitrio possidetur. Idem. A coniugio illa nascuntur incentiua vicioꝝ: vt quesitis coloribus ea depingant quibus viros displicere formidant. & de adulterio vultus meditantur adulteriū castitatis. Isido. in etymo. Tribus causis ducitur vxor. Prima est causa prolis. ō qua legitur in genesi. Et benedixit eos dicens. Crescite & multiplicamini. Secunda causa adiutorij. de qua ibi in genesi dicitur. Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutoꝛium simile sibi. Tertia causa incontinentie. Unde dicit apl̄s. qui se non continet nubat. Hieron. in epistola. Non negamus viduas: non negamus maritas: sanctas mulieres inueniri: sed que vxores esse desierunt: que in ipsa necessitate coniugij imitantur virginum castitatem. Idem. Ubi tym pana sonant. tibia clamitat. lira garrit cymbala concrepant: quis ibi decimoꝝ parasitus contumelijs gloriatur. Ingrediuntur exposite libidini victime: & tenuitate vestiuꝝ nude impudicis oculis ingeruntur. Isto insetit vxor aut letatur & perit. aut offenditur & maritus in iurgia concitatur. Idem. Nupta ad speculū pingit: & in contumeliam artificis conatur pulcrior: esse q̄z nata est. Idem in origi. super illud Joel. ij. Egrediatur sponsus de cubili suo &c̄. Ergo qui in castigatione victus & iciunio atq; elemosynis dicit se agere penitentiam: frustra agit penitentiam qui non seruat castitatem. frustra hoc sermone p mittit: nisi egrediatur de cubiculo suo: & sanctum purumq; iciunium pudica expleat penitentia. Glo. i. Pe. iij. Quotiens vxori debitum reddo oꝛare non possum. Nō si iuxta apostoli sermonem sine intermissiōe oꝛādum est. nunq̄ ergo mihi coniugio seruiendum: ne ab oratione cui semper instare iubeoꝛ vlla hora prepediar.

De tribus statibus predictis.

Capitulum xli.

Augustinus in li. de bo. cōiu. Sicut bonū erat qđ Martha faciebat occupata multū circa ministerium sanctoꝝ: sed melius qđ Maria sedeꝛ: eius sedens ad pedes dñi & audiens verbū eius: cū cum ambe hospitio recepissent: ita bonū sanne in coniugali castitate laudamus: sed tamen ei bonū vidue anne: ac multo magis marie virginis anteponimus. Idem de virginitate. Certa ratione & sanctaꝝ scripturarum auctoritate nec peccatū esse nuptias inuenimus: sed tamen nec eas bono vel virginali continentie: vel etiam vidualis abstinentie equamus. Idem contra iulianū. Vera pudicitia siue coniugalis siue vidualis siue virginalis dicenda non est: que non vere fidei mancipat. Cōiuges enī & virgines & vidue possunt esse & pudice non esse si contaminata voluntate mechant. Hiero. in epistola. Cū in semente terre bone centesimū & sexagesimum & tricesimū fructum euangelia docent. & centenarius pro virginitatis corona primum gradum teneat. sexagenarius pro labore viduarum in secūdo sit numero. tricenarius federa nuptiarū ipsa digitoꝝ cōiunctione testetur. bigamia in quo erit numero imo extra numerum: certe in terra bona nō oꝛitur. sed in vepribus & spinetis vulpium: q̄ herodi impijssimo comparantur. Ambr. de viduitate. Docemur triplicem castitatis esse virtutem: vnam coniugalem: aliam viduatis tertiam virginitatis.

De pauperibus.

Capitulum xlij.

Rego. in ome. Pauper cum rēpensibilis cernit moneri debet & despici non debet. Si vero rephēsionis nil habet: venerari summopere sicut intercessoꝛ debet. Idem. Cū quoslibet paupeꝛes nōnulla rephēsibilia ppetrare ꝛspiciꝝ nolite despicere. nolite desperare: q̄ fortasse qđ superfluitas tenuissime prauitatis inquinat: caminus paupertatis purgat. Idem. Ad fidei agonem venimus: luctamē ꝓra malignoꝝ spūs sumin⁹. maligni autem spiritus nudi sunt: quia nihil in hoc mundo propriuz possident. nudi ergo cum nudis luctari debemus. nam si vestitus quis cū nudo luctaf. citius ad terram deijcit: q̄ habet vñ teneatur.

Idem in dyalo. Paupertas mentib⁹ bonis esse solet custos humilitatis. Idē sup Ezech. Paupertas in inopia mentis est nō in ātitate possessionis. Idem. Cū deest terrena substantia de qua eterno iudici rationem ponemus. liberi⁹ ad patriam pgim⁹. q̄ quasi in via ponderе carem⁹. Idē. Mira securitas est cordis aliena non querere. Is vniuscuiusq; diei sufficientia contentū manere. Infra de sufficientia li. iiij. Idē. Auri quis stimulo. Infra li. iij. cap̄lo de iudicio.

Aug. de eccles. doc. Bonum est facultates cū dispensatione pauperib⁹ erogare: melius p intentiōe sequendi dñm infirmul pauperibus donare: & absolutū ab omni sollicitudine egere cū christo. Idem in li. de cura pro mortuis: & in li. de ci. dei. Pro eclaras exequias in conspectu hoiuz exhibuit purpurato illi viuiti turba famulorum: sed multo clariores in conspectu dei vlceroso illi pauperi ministeriū pbuit angelorū. qui eū non extulerūt in marmoꝛe: eum tumulū: sed in abrae sinum.

Idem super cano. iacobi. Magne felicitat⁹ est conditio christianoꝝ. quibus clari tudo regni in paupertate posita est. possidere quod cum labore acquirit paucoꝝ est. contemnere quod cū fructu contemnas omniuz est. Felicitas ergo magna christianoꝝ: quibus datum est vt paupertate faciant preciuz regni celoꝝ. Idem. Non tibi displiceat paupertas tua: nihil enim ea potest diti⁹ inueniri. Vis scire q̄z locupleꝛ sit p paupertas. celum emit. Joh. Chryp. Non maluz aliquod estimemus inopiam: etenim sapiētie & patiētie & omnis philosophie nobis magistra est inopia. Ambro. in hexamerō. Justus vir qui hic egerit: illic abundabit'. & qui hic laborē tolerauerit: illic consolationem habebit qui autem hic receperit bona: illic mercedes

eorum sperare non poterit: paupertas enim mercedē suā reseruat. cēsuo absumit Hieronymus in epla. Lacu⁹ viator: ⁊ nudus latronis non timet insidias: securus a nocturnis furibus dormit. pauper etiam si claustra non muniat: diuiti vero sue opes latronis imaginantur occursum: ⁊ inq; sollicitudine somnum adimūt. Idez. Socrates ille dicebamus quondam ditissimus: cum ad philosophandum athenas pergeret: magnuz auri pondus abiecit in mare. nec putauit se posse ⁊ virtutes simul: ⁊ diuitias possidere.

Berñ. in epistola. Colo te esse amicuz pauperum magis autem imitatorem. ille gradus proficientium est: hic perfectoz. Amicitia nāq; pauperū regio amicos constituit. ℌ amor paupertatis regeo facit. regnū deniqz celorum pauper est. Idem in sermo. Cū tria sint genera paupertatis. necessaria: voluntaria. ⁊ simulatoria: recte diuidens ⁊ recte offerens: reiecta simulatione necessariam patiens: voluntariam amplectens: pauper efficitur spiritu. Idem. Felix paupertas voluntaria relinquentium omnia: ⁊ sequentium te domine iesu. Felix plane: que tam securos ⁊ no glosiosos faciat in illo singulari flagore elementorum. in illo tremendo examine meritorum. in illo tanto discrimine iudiciorum.

Sene. in epistola. Cui cū paupertate bñ conuenit diues est. Idem. Non qui parū habet: sed qui plus cupit pauper est. Idez Aude hospes contemnere opes: ⁊ te quoq; dignum finge deo. Nemo alius est deo dignus: qz qui opes contempsit. quarū possessionem tibi nō interdico. sed hoc efficere volo vt intrepidus eas possideas. Idez. Si vis vacare animo: aut pauper sto oportet: aut pauperi similio. Non potest salutare fieri studium sine fragalitatis cura.

¶ De diuitibus.

Capitulum xliij.

ℜ Rego. i ome. Quicūq; bene in ℌ
§ seculo habetis: cum vos bona egisse recolitis valde deipsis pertūescite: nec concessa vobis prosperitas eoꝝdē remuneratio sit bonorum. Idem. Cū pauci sint qui spiritalia dona percipiunt: ⁊ multi qui rebus tpalibus abundant: per hoc se diuites virtutib⁹ pauper inferunt q; eisdē sanctis pauperibus de suis diuitijs partiuntur.

Idem. Plerumq; malicia magis contra dñm superbiunt: quo ab eius largitate ⁊ contra merituz ditant. ⁊ qui prouocari bonis ad meliora debuerunt: donis peiores fiunt.

Aug. de ciui. dei. Temporalib⁹ magis videndum est qz fruendum. vt frui mercantur eternis non sicut peruersi qui frui volūt numo: vti autem deo. qm̄ non nummum propter deū impendunt: sed deum propter nummū colunt.

Idem. Preclaras exequias ⁊c. supra de pauperibus. Idez de verbis dñi. Ecce recole diues primordia tua. dic rogo: qd attuleris: aut si dicere erubescis: audi apostolum dicentē. Nihil intulimus in hunc mundum: vtiq; quando nati sum⁹. sed nec auferre quid possum⁹: vtiq; quando de mundo exibim⁹. nihil attulisti: nihil auferes. quid te inflas contra pauperem. certe qñ habito casu vetera sepulcra franguntur: ossa diuitum ab ossibus pauperū non agnoscunt. Idē Utere diues li. ij. de elemosyna. Johan. chrysost. super matth. Non propter hoc diues diuitias accepisti vt in lasciuia consumas: sed vt in elemosynam expendas. nunquid enim tua sunt que habes: que pauper bona sunt tibi credita sunt: etiam si ex laboribus⁹ iustis vel ex hereditate paterna possessor factus fueris. Idem super iob. Per innumeros mortes suoꝝ letantur se cupidi ad peccmie iamus pertenisse voluptari nanq; in scelo eius tanqz suos delectantur. ⁊ vt tauri stercus ei⁹ euoluere. Ambro. de offi. Isti qui in deliciis: qui in luxuria: rapina: questibus: honoribus: studiis sua posuerunt. spectatores magis sunt qz peliatores. habent lucrum laboris: fructum virtutis non habent. Idem in heramer on. Nudi omnes nascimur: nudi morimur: nulla discretio inter cadauera mortuorum: nisi forte quia grauius fetent diuitum corpora distenta luxuria Idem in sermone. in commune omnibus diuitib⁹ atq; pauperibus terra fundata est. cur vobis ius proprii soli diuites arrogatis: nel cit natura diuites que omnes pauperes generat.

Idem. Quicunq; patrimonio suo tanquā possessor non vtitur: qui largiri pauperi ⁊ dispensare non nouit: is suarum seruulus est: non dominꝰ facultatū. ¶ Idem. Ipsum nomen considera: diues dicunt gentiles infernis presidem: arbitrum mortis Hieronim⁹ in ozigi. super abacuc. ij. Pro iniquitate vidi tentoria ethiopie. omnis diues: aut iniquus aut heres iniqui. Seneca in epistola. Liberate prius metu mortis: ille nobis graue iugum imponit: deinde mem paupertatis.

Si vis scire qz nihil in illa mali sit: compara inter se pauperum ⁊ diuitum vultus: scipius pauper ⁊ fidelis ridet. Idem. Beatus qui felices vocantur hilaritas ficta est: aut grauis ⁊ superata tristicia: eoqz grauior. q; interdum non licet esse miseros. sed inter erūnas cor ipsum excedentes necesse est agē felicez.

¶ De potentibus.

Capitulum xliiij.

ℜ Rego. in regis. Qui post terrenam
§ potestatem celestis regni gliaz cupit acquirere: ad faciendū lucrū creatori suo debet enixi⁹ laborare. vt ad ea que desiderat operationis sue gradib⁹ possit ascendē

Idem. Summū in regib⁹ bonū est: iusticiam colere: ac sua vnicuiq; iura seruare ⁊ in subiectos non sinere quod potestatis est fieri. sed quod equum est custodiri. Idem. Tunc regnum bene regit: cū regnandi gliam animo non dñatur. Idem. Restringēda sub ratione potestas est: nec quicqz est agendū prius qz concitata ad tranquillitatē mens redeat. nam cōmotionis tpe iustum putat ira qd fecerit. Idem in psto. Contra deum psumptores potentes si eos euos per ꝓditiones tenent subditos: equales sibi p nature ꝓstitiz uon agnoscūt. Idem in mora. Bene potestatem exercet qui scit p illam sup culpas exigi. scit cū illa ceteris equalitate componi: humanas enim mens plerūq; extollit: etiam cuz nulla potestate fulcit. quāto igit magis se in altū erigit cū se ei etiam ptās adiūgit. Idē iuncta semper esse superbia potentibus solet

Aug. ō vita christiana. Quo potestas sublimior est: tanto ad peccandum maior est audacia. q; totum credit licere sibi quod potest. ⁊ dum alteri⁹ iudicium non timent: qui alios iudicant: ad peccandū ꝓcipites siūt. Idē. Homines diaboluz. supra de ambitiosis.

Idem de mendacio. Nulli est iniuria per potentiaz vel leuiter inferēda: vt ab alio grauior iniuria repellat. Ambō. de offi. Lauo dñi vbi munda possessio: ⁊ innocēo familie disciplina. Idem in apolo. Peccauit dauid vt solent reges: sed penitētiam gessit: flenit ⁊ ingemuit: qō non solent reges. Isiō. de sum. bo. Qui recte vtitur regni potestate: ita prestare se omnibus debet. vt q̄nto magis honoris celsitudine claret: tanto semetipsum mente magis humiliet: proponens sibi exemplum humilitatis dauid: qui de suis meritis non tumuit: sed humiliter se se deijciens dixit. vilior fiam plus qz fact⁹ sum: ⁊ ero humilis in oculis meis. Idem. Qui recte vult regni potestate: formam iusticie factis magis qz verbis instituit. ille nanqz nulla prosperitate erigitur: nulla aduersitate turbat. nō nitit ꝓpijs viribus: nec a deo recedit cor ei⁹ regni quoq; fastigio humili presidet animo. non cū delectat iniquitas: non inflammat cupiditas. sine fraudatione alicuius et pauperum diuites facē. ⁊ quod iusta potestate a pplis extoꝝre potuerat. hoc sepe misericordi deuotione donat. Idem in syno. Modica est huius seculi gloria: caduca est ⁊ fragilis temporalis potentia. dic vbi sunt reges: vbi principes: vbi imperatores. vbi locupletes rerum vbi potētes seculi. vbi diuites mundi: quasi vmbra transierunt: velut somnium euanuerunt. Berñ. in epla. Principio error: multos inuoluit. ⁊ tanto obest q̄nto preest ipse.

Scñi.in epistola. Nec ꝑmiscuá habere mec vulgaré clementiá principem decet. Ná tá omnibus ignoscere ꝯz nulli malũ est. Idez Sic cũ inferiore viuas quéadmodũ tecum viuere superiorẽ velis. Idé. Quotiens i mentẽ tuã venerit quantũ ubi in seruũ tuum liceat.totiens veniat etiá in mentẽ tuam tan tũdem in te dño tuo licere. At ego ingo nullum dñm habeo. Rideo bona fortitan é fortuna. Si nescis qua etate hecuba seruire cepit.qua crsius: qua darỹ mater.

¶ De iudicibus.

Capitulum xlv.

§ Rego.in ome. Durum est vt q ne scit tenere moderamina vite sue: iudex fiat vite aliene. Idé. Judicare digne i.c.de acceptõe ꝓsonaꝝ li.iij. Idé in mora. Maiora crimina ⁊ tarde credenda sunt cũ audiunt:⁊ citius punienda sunt cum veraciter agnoscũtur. Idé. Tres sunt acceptiones munerꝝ ad quas ex fraude festinatur ad iudiciũ. Munus náqz a corde est capiata gra cogitatõe. Munus ab ore est glia per fauorẽ. Munus a manu est premiũ per datõem. Idé. Boni te dulcẽ in.c.de geta te li.iiij. Joh. Chry. sup matth. Benigni ⁊ iusti iudicis est suas iniurias conténere:⁊ aliox iniurias iudicare. Idem. Facile deuiat.in.c.de timore in li.iij. Isi. in syno. Nolu esse plus iustus ꝯz iustũ est omne enim qõ nimis est: viciũ est. Idé. Nullũ iudiceo. infra li.iij.c.de stultiloquio in accusatõe. Idé de sum. bo. Neminé stultox vel improbox oportet iudicé esse. Ná stultus per ignauiaz improbus ꝑ improbitaté corrũpit quá didicit veritatẽ. Idé. Qui recte iudicat:⁊ premiũ inde remuneratóis expectat fraudé in deo perpetrat:q iustitiá quá gratis partiri debuit acceptione pecunie vendit. Idem. Quattuor modis iudiciũ humanũ peruertitur. timore: et cupiditate: odio: amore. Timore dum metu potestatis alicuius veritatẽ loqui pauescimus. Cupiditate dũ ꝑmio muneris alicuius corrũpimur. Odio: dũ ꝓxi quélibz aduersari molimur. Amore: dũ amico vel ꝓpinquis obtpare ꝓtendimus. Augꝰ in epistola. Iniquũ est vt quisqz iudicare d alio velit:⁊ iudicari de seipso nolit. Idem. Imple christiane iudex pij patris officiũ. sic succense doleas iniquitati vt consulere memoriis humanitati. Idé in ser. Cũ iudicaueris seipm sine adulatõe. iudica ꝓmũ cũ dilectõe. Idé ꝯ donatistas. Nõ facile ꝓ vno vel pauci: aduersus innumerabiles religiõs ⁊ vnitatis viros:⁊ magno ingenio ⁊ vberi doctrina preditos: misi pertractatio pro viribus atqz bene perspectis rebus ferenda sententia est. Idé. Sacerdos cui ois supra de sacerdotibus bonis li.i. Ambro. in apolo. Unusquisqz de alio iudicaturus: de seipso ꝓius iudicet: nec minora in alio errata cõdemnet. cũ ipse grauiora cõmiserit. Idé. Sepe ⁊ in iudicãdo maius pcñi iudicij est: ꝯz pcatũ ipm de quo fuerit iudicatũ.

¶ De nobilibus.

Capitulum xlvi.

§ Rego.in dyalo. Nõnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatẽ mentis ⁊ minus se in hoc mũdo despiciant: qui plus se ceteris aliquid esse vel fuisse meminerunt. Hiero. in epistola ad cellantiã. Nulli te vnqz de generis nobilitate ꝓponas: nec obscurioreo qualqz ⁊ humili loco natao te inferioreo putes. nescit enim religio nra personas: nec cond. tõeo hoim sed aias inspicit. Idé. Sola apud dcũ libertas est nõ seruire peccatis. suma est apud cũ nobilitas dare esse virtutibus. Idé. Nobilitatis tue tñ ad hoc memineris: vt cum claritate generis: unox sanctitate ꝓtégas. Idé Nõ est qõ sibi aliquis de generis nobilitate blandiatur. si ex meliori parte fuit seruꝰ. Idé Fundaná nobilitaté nõ nature equitas ꝓstituit: sed cupiditatis ambitio inuenit. Idem in ome. Ille apud deũ potior ⁊ nobilior est non quem nobilitas generis: aut dignitas seculi. sed qué deuotio fidei deo ⁊ sancta vita cõmendat. Ambro. in ser. Nullũ ad ꝓmé

dationem hois ꝺdinio huiusmo affert impedimentũ. nec dignitas ꝓfanie meritũ sed fides affert: siue liber siue seruus: omnes i christo vnum sumus. Bernar. in epistola. Dime qdez deus est acceptor: ꝓsonaꝝ. nescio tamẽ quo pacto virtus in nobili placet: an fortẽ qz ꝓpius claret. Eqdem ignobilis cũ caret gla: nõ facile liquet virtũ qz nolit aut qz nõ possit habere. tando tñ facta de necessitate virtutez. sed ꝓius illam qná elegit animi libertas: non inducit necessitas.

¶ De militibus.

Capitulum xlvij.

§ Rego.in registro. Summa militie laus inter alia bona merita hec est. obedientiá sancte rei publice vtilitatis causa exhibere:⁊ qõ sibi vtiliter iperatuz fuerit obtpare. Job Chry. sup Matth. Inhonestũ est apud deũ opus negociatõis: siue dignitatis: siue militie Ambro. super illud Lu.iij. Neminé ꝓcciatis. Singul' generibus hoim tribuit scñs Johes baptista responsum. scz publicanis: ne vltra ꝯz ꝓscriptum est eis exigant. militibus ne calũniam faciãt: ꝓdaz requirãt. docẽo idcirco stipẽdia cõstituta militie: ne dũ sumptus querit ꝑdo grassẽt. Augꝰ de verbis dñi. Nõnulli q aut militie cingulo detinent. aut in actu sunt publico ꝓstituti: cũ peccant grauiter assolent a peccatis suis prima se voce excusare. q'mi litant:⁊ ne bñ aliqñ faciãt occupatos se malis actibus ꝓquerunt. ¶ Idem. Nõ est delictũ militare: ꝯz ꝓpter ꝑdã militare pcñm é. Nec rẽpublicã gerere criminosum é. sed iõ agere rẽpublicã vt rẽ familiarẽ augeas potius: videt esse dãnabile. ¶ Idé in epla ad iulianũ comitẽ. Hoc primũ cogita qñ arma ris ad pugnã. q: ⁊tus tua ⁊ fortitudo corpal' donũ dei é. sic enim cogitabis de dono dei nõ facere qcqz ꝯ deũ. ¶ Idé. Esto etiá bellando pacificꝰ: vt eos ꝺs expugnes ad pacis vtilitatẽ vincendo ꝓducas. beati enĩ pacifici ait dñs qz filij dei vocabunt. ¶ Idé. Hostẽ pugnãdi necessitas ꝓmat nõ voluntas. ⁊ sicut bellanti ⁊ resistenti violẽtia reddit. ita victo vel capto mia iam debet: maxie in quo pacis ꝓturbatio nõ timet. ¶ Idem. Honet mores tuos pudicicia ꝓiugalis: ornet sobrietas ⁊ frugalitas. valde enim turpe est vt militez qué nõ vincit hõs: vincat libido: vt obtuatur vino q nõ vincit ferro. ¶ Idé. Ex his q habes de militia gras age deo tanqz fonti bonitatis vñ habes. atqz in oibus bonis actibꝰ tuis illi da claritatẽ: cui aũ humilitatẽ.

¶ De negociatoribus.

Capitulum xlviij.

§ Rego.in ome. Sunt pleraqz negocia q sine pcõ exhiberi aut vix aut nullatenus ꝓsit. q ergo ad pcñm ipli cant: ad hec necesse est vt post ꝓuersionẽ animus nõ recurrat. ¶ Idé. Negociũ autẽ qõ añ ꝓuersiõem sine pcõ extitit. h etiá post cõuersionem repetere culpa nõ fuit. Augꝰ. Studiũ auaricie siue fraudis ꝓpriũ solet eé negociantiũ facimus. ¶ Idé super illud ꝓo. Añ nõ cognoui lras uram ⁊c. alia lra negociatões. Ná auidus acgrẽdi ꝑ dãno blasphemat: ꝑ pcijs rez mẽtit ⁊ peierat. Ambro. de viduitate ponit talẽ lrãz Can. iij. Lir cuibo ciuitatẽ in foro ⁊ in platcio ⁊ q'rã quez vilexit aĩa mea. nequaqz ibi querauus xpm vbi inuenire nõ possumus. nõ est xps circũ forã. xps enim pax est: in foro lites. xps iusticia est: in foro iniqtas. xps opator est: i foro ociũ manet. christus charitas est: in foro rescidet obtrectatio. xps fides est: in foro fraus é ac pfidia. ¶ Idé de offi. Mortificet auaricia: moriat ꝓcupiscentia. scñs dei negociationem cognouisse se negat. q: ꝑciox captare i crementa non simplicitatis: sed versutie est.

Job. Chry. sup Mat. Fuge foz vt nec pañaris fraudẽ: nec facias. ¶ Idé. Prima laus é christiani: alienũ esse a foro: nullã cãz hre cũ illo. ¶ Idé. Nõ mercator numqz pót placere deo. ⁊ iõ nullus christianus debet eé mercator. aut si voluerit eé, pijciat de eccle sia dei. dicẽte ꝑo. qñ nõ cognoui negociationes: introibo i potẽtias dñi. ¶ Idé. Ad

modū qui ambulat inter duos inimicos: volens ambobus placere ⁊ nolens se cōmēdare: sine malloquio nō potest esse. necesse est enim vt ⁊ iste male loquat de illo. ⁊ ille male loquatur de isto. sic qui emit ⁊ vendit sine mendacio ⁊ periurio esse non pōt. ¶ Idez. Qui compat rem. infra de feneratoribus.

Hiero. Negociatorem clericum. supra de clericis.

¶ De feneratoribus.

Capitulum xlix.

Rego. in regis. Nos amatoribus
§ vsurarū nulla ratione manus impo
nimus. Job. Chry. sup Mat.

Qui compat rē vt illam ipam integrā ⁊ immutatā dādo lucretur: ille est mercator: q de templo dei eiicitur. vnde super oēs mercatores plus est maledictus vsurarius. ¶ Idez. Si quis rem compatā vendit mercator: est ⁊ maledictus. quanto magis maledictor erit q nō compatā pecuniā: sed a deo datā sibi dat ad vsuram. ¶ Idem. Nihil vsura turpius: nihil crudelius. alienas enim hec negociat miserias. ⁊ lucrum alterius aduersitatē facit ⁊ mercedē expetit misericordie velut timēs ne appareat misericors: ⁊ fictione mie pfundior: eni fodit foueā. in auxiliādo conteres in opem. ⁊ in porrigendo manū expellens. ⁊ suscipiēs quidē vt in portum naufragio. ⁊ submittens hunc in vadis ⁊ in antris. Amb. in epi. Non dabis pecuniā tuam ad vsuras qm̄ scriptum est: q is qui nō dedit pecuniā suam ad vsurā habitabit in tabernaculo dei. nāz ille supplantatur qui vsuras captat emolumentū. Itaq; vir christianus si habet det pecuniam quasi nō exceptur⁹ aut terre serem quā dedit recepturus. ¶ Idem. Quid durius q̄ vt des pecuniam tuam ⁊ ipse duplum exigas. qui simplū non habuit quē admodū duplum soluet. ¶ In vitis patrum. Cui nocetur aut iniuriat ⁊ voluntarie parcit. prio: hic ſm naturā xpi est: qui nec ledit nec ledi: hic ſm naturam ade est. Qui vero nocet aut iniuriatur: aut calūniā ingerit: aut vsuras exigit: hic ſm diabolū est. Sene. epistola. Quid fenus ⁊ calendarii ⁊ vsura nisi humane cupiditatis extra naturam ſtra noia. o miserū si quē delectāt.

¶ De demonibus.

Capitulum l.

Rego. in moa. Hostis malignus
§ quo sctōs vigilantes minime supe
reo dormientes grauius impugnat.

quē m̄ hoc maligne aere supna dispēsatio benigne pmittit: ne in electorū cordibus ipse sibi tem somnus a pbatōis pmio vacet. Idē Aligni spiritus certis quibusq; vicijs singuli obsequi sunt credēdi. Idē. Angelorū spiritus idcirco irremissibiliter peccauerit: q̄ tanto robustius stare poterāt quanto eos carnis admixtio nō tenebat. homo vero idcirco post culpā veniam meruit. quia p carnale corpus aliquid quo fomentipo minor cēi accepit. Idē. Angelus sua malicia cecidit hominem vero aliena prostrauit. Idem. Occulte iusticie licentia malignis spiritibus dat. vt quos volentes in peccati laqo strangulant: in peccati penā etiā nolentes trahāt.

Idē. Ita deus super oia est vt ipe sub nullo sit. ieiunijs vero eius cellis fundunis culmē aspicienos: ius peruerse libertatis adepti vt p̄eesset ceteris: ⁊ nulli subesset. Idē. Scimus q̄ immundi spūs qui e celo ethereo lapsi sunt: in hoc celi terreq; medio vagantur. qui tanto magis corda hoīm ascēdere ad celestia inuident. quanto se a celestibus p elationis sue immundiciā p̄iectos vident. Idem Alius letis: alius tristibus: alius timidis: alius elatis motibus existit. quo ergo occultius aduersarius facile capiat vicinis ꝓspitionib⁹ deceptiones parat. Idē. Sathane voluntas semp iniqua est: sed nunq̄ potestas iniusta. q: a semetipo voluntatē habet: sed a nō potestatē. Idē in ome. In bonis operibus intenti nisi ꝯ malignos spūs sollicite vigilem⁹: ipsos irrisores patimur i pcio quos ad malum persuasores habemus. Idē in regis. Tanto hostis callidus ꝯ nos decepcionis nostre

ruina ardentius exquirit. quanto nos celesti patrie fruitiue inhiare cognoscit. Idē in ps al'. Maligni spūs cogitationi: locutōi: actuiq; operi nostro semp insistit. si forte aliquid inueniat vnde noster apud examē eterni iudicis accusator existat. Idē in pasto. Diabolus modo aliorū facta grauiora: modo nihil esse qđ perpetrauit est: mō meliora dicendo deū loquit: mō adhuc tempus subtrahendo ⁊ sufficiens ad penitētiā pollicendo. vt dū per hec decepta mens ducit: ab intentōe pnie suspendat. quatenus tunc bona nulla recipiat: quā mic nulla mala cruciant. Aug⁹ de ci. dei. Credendū est esse spūs nocendi cupidissimos: a iusticia penitus alienos: superbia tumidos: inuidia liuidos: fallacia callidos. q in hoc quidem aere habitāt. q̄ de celi supioris sublimitate deiecti merito irregressibilis transgressionis in hoc sibi cōgruo velut carcere damnati sunt. Idem. Sicut ipi mali homines in terra: sic etiā demones: non oia que volunt facere possunt: nisi quantū illius ordinatōe fit. illius cuius iudicia plena nemo comprehendit: iuste nemo reprehendit.

Idē. Quali angeli sua potestate potiⁿ de lecctati velut suū bonum ipsi sibi essent: a superiore cōmuni omniū beatifico bono ad p̄pria defluxerunt. ⁊ habētes elatōis fastum p excellentissima eternitate: vanitatis asturiam pro certissima veritate. studia partiū p̄ individua charitate superbi: fallaces: inuidi: effecti sunt. Idē. Esse natura in qua nullū bonū sit nō pōt. proinde nec ipsius diaboli natura inquantū natura est: malū qd est. Idē Auertat deⁿ li. ij. de iuidia. Leo i ser. Diabolus oim discutit ꝓfuctus: vētilat curas scrutat affectⁿ: ⁊ ibi cās q̄rit nocēdi vbi qđ q̄ viderit studiosiⁿ occupari Jobes dicty. in sermone. ꝛelatur diabolus hoiem q̄ ipe ō celo corruerat. Videbat enim adam paradisi esse colonū: ⁊ inflatus inuidia induit serpentis imaginē. Incorpalis enim cu esset: corporalibus loqui non poterat. Idē. Diabolⁿ non aliunde talis factus est: nisi quia primo quidem post peccatum desperatione vitus est. postea vero ex desperatione in inuidiā incidit ⁊ superbiā. Cyprianus in epistola. Lata ⁊ spaciosa itinera vite letalis. illic illecebre ⁊ mortifere voluptates. illic diabolus blanditur vt fallat: arridet vt noceat. illicit vt occidat. Ambro. in sermōe. Pater ꝓ diabolus nō diligit filios suos: sed odit. sic amat diabolus filios suos vt perdat: sicut amat gluto ꝓcellum vt comedat. Isi. in etymo. Pdesciit demones futura multa: vnde ⁊ solet respōsa aliqua dare: inest enim illis cognitio rerum plusq; infirmitati humane. partim subtiliorib⁹ sensus acumine: partim experientia lōgissime vite: partim per dei iussum angelica revelatione. Idē. Diabolus hebraice dicit deo: sum fluens. q: qui quietus in celi culmine stare ꝓtempsit: superbie pondere deo: suo corruens cecidit. Grece vero diabolus criminator dicitur. Idē de sum. bo. Diabolⁿ non est imissus. sed incendo: potius malarum cogitationū ⁊ oim viciorū. neq; enim alibi cōcupiscentio fomenta incendit: nisi vbi ꝓius prane cogitationis delectationes inspexerit.

Idem. Tunc contra eū quē possidet diabolus acrius seuit quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit. Bern. in sermone. Ledit nos iniquitas diaboli atq; versutia. sed multo amplius eum nostra simplicitas ⁊ misericordia torquet. humilitatem nostrā non sustinet: vitur charitate nr̄a: mā suetudine ⁊ obediētia cruciat.

Finit liber primus de psonaꝝ varietate.

¶ Capitula secundi libri.

De tentatione	i.
De cogitatione	ij.
De delectatione	iij.
De consensu	iiij.
De peccato	v.
De superbia	vi.
De vanagloria.	vij.
De inuidia	viij.

De ira ir.
De acidia r.
De auaricia xi.
De gula xij.
De luxuria xiij.
De perpleritate xiiij.
De ꝓfectu viciorū ⁊ virtutū xv.
De gratia xvi.
De penitentia xvij.
De contritione xviij.
De confessione xix.
De satisfactione xx.
De virtute xxi.
De tribus theologicis xxij.
De fide xxiij.
De spe xxiiij.
De charitate xxv.
De quattuor cardinalibus xxvi.
De prudentia xxvij.
De memoria xxviij.
De intelligentia xxix.
De ꝓuidentia xxx.
De fortitudine xxxi.
De constantia xxxij.
De patientia xxxiij.
De perseuerantia xxxiiij.
De temperantia xxxv.
De continentia gustus xxxvi.
De continētia tactus xxxvij.
De continentia visus xxxviij.
De continentia auditus xxxix.
De clemencia xl.
De modestia xli.
De iusticia xlij.
De obedientia bona xliij.
De obedientia mala xliiij.
De oratione bona xlv.
De oratione mala xlvi.
De donis xlvij.
De beatitudine xlviij.
De elemosyna bona xlix.
De elemosyna mala l.

¶ Incipit liber scōs de principaliū viciorū ⁊ virtutū multiplicitate.

¶ De tentatione.

Capitulū i. Gregor⁹. Iſi misericors deus cū viribus tentamenta modificet: nullus ꝓfecto est q̄ malignor ſpirituum insidias nō corruēo ꝓtet. ¶ Idē Sancta ecclesia transire ſine labore tentationis non potest tpa peregrinatōis. que etsi foris apertos hostes nō hz: intus tñ tolerat fictos fratres. ¶ Idē. Plerūq; q̄ pluo. supra. li. i. de ꝓficientibus. Aug⁹ ꝛ iuliānū. Quia i ista humana miseria peior hostis est cāēda ſup bia. ideo nimiꝝ nō penitus extinguitur i corne ſanctoꝝ ꝓuentium ista carnalis ꝓcupiſcentia: vt dum pugnatur aduersus eā: periculoꝝ ſuoꝝ animus admoneatur ne ſecur⁹ de meritis per ſuperbiā inflet̄. ¶ Idem. In nobis ipſis ſola infirmitas ē causa pugnādi. ⁊ rurſus infirmitas est admonitio non ſuperbiendi. ꝓinde vt virtus qua hic ſuperiri potest nō ſuperbiat: eadem virtus in infirmitate tentationis perficitur. Iſi. de ſum. bo. Diabolus ſerpens est lubricus. cuius ſi capiti. i. prime ſuggestioni nō reſiſtitur: totus in interna cordis dum non ſentitur illabitur.

Ambro. ſuper Lu. Tentatōem nō vt in quam timere debem⁹ ē enim causa victorie materia triumphoꝝ. ¶ Idem. Bues illeq; tentatōem non ſenſu in hoc ſeculo: rapitus ē ad inferos: ⁊ ſepultus in inferno. Johan. Chryſ. ſuper Matū. In primis grauis ē inſupabilis est impetus diaboli. q̄ ſi quis ſeti animo ſuſtin: erit eū ſtatim inueniet infirmioré. Quanto enim pluo repercuſſus fuerit: tanto magis tepeſcit ⁊ deficit. Idem. Qui murmurat de periculo tentatōis murmurat de p̄mio ꝓbationis. in nullo enim negocio poteſt requies inueniri: niſi ꝓceſſerit labor. quanto magis in ſpiritualibus rebus niſi ꝓceſſerit tētatio nō pōt eſſe ꝓbatio

Bernardus ſup cantica. Impulſus euerſus ſum vt caderez: ⁊ dominus ſuſcepit me. Queris quis ille ſit impulſor. nō est vnus. Impulſor diabolus: impulſor mundus: impulſor homo. Quis ille homo ſit queris: q̄ qz fui. Idem. Neceſſe est vt veniant tentationes. quis enīz coronabitur niſi legitime certauerit. aut quō certabunt ſi deſit qui impugnet. Tu vero accedens ad ſeruitutē dei: ſta in timore. ⁊ prepara aiam tuā ad tentationem. certi nāq; ſint oēs qui pie volunt viuere in xpisto perſecutionē ſe paſſuros. Idē in ſermone. Oramus quotidie vt dei voluntas fiat in celeſtibus facta est creaturis: fiat ⁊ in terrenis. vt ſicut angelus ſic ⁊ hō adherens deo vnus ſpūs cū eo ſit. Oz heu mei quot obſtacula ſeparant: quot ꝓhibēt impedimenta. Obiicit enim ſibi mediam malicia noſtra: infirmitas nr̄a: ꝓcupiſcentia noſtra. ⁊ ignorantia noſtra. Idem. Heu me dr̄e deus: q̄ vndiq; mihi bella: vndiq; tela volant: vndiq; pericula: vndiq; impedimēta. Quo cumq; vertā me nulla vſq; ſecuritas est. et q̄ mulcent ⁊ que moleſtāt timeo: ⁊ eſuries ⁊ refectio: ⁊ ſomnus ⁊ vigilie: ⁊ labor ⁊ requies militant contra me.

¶ De cogitatione.

Capitulum ij.

Rego. ſuper Eze. Sic ſepe cogitationi bone cogitatio ſiniſtra adiungitur. vt vir ipſe qui ealdē cogitatōnes generat animus agnoſcat. Idē i mora. Tanto longius meus a neceſſario ceſſat quanto inania latius cogitat. Idē. Sancti viri q̄ztum agere p̄nt ne exterius labant in ope: tm̄ interi⁹ nequaq̄z agere p̄nt: ne vnq̄z labant in cogitatōe. Idē. Ani oculos dei vacue nō trāſuolant cogitatōes nr̄e: ⁊ nulla mométa tpis p aium tranſeūt ꝓter retributōnis actū. Idē in regiſ. Illud ab oipotenti deo pollui eſſe in ope oſtendit: qō ex pollute cogitatōis radice generat. Idē i paſto. Nihil in nobis est corde fugacius: qō a nobis totiēs recedit: quotiēs ꝓ prauas cogitationes defluit. Iſiō. de ſum. bo. Ferre cogitationes ſine ꝓfectione viciorū nō est ad dānationē: nec est occaſio ſubeundi diſcrimis. ſed potius augēde virtutis. Idē nō ē peccatū q̄n nolētes imaginibus nocturnis illudimur. ſed tūc est peccatū: ſi anteq̄z illudamur: cogitatōis affectibus ꝓuenimur. Idē. Cogitatio prauа delectatōem. infra li. iij. c. de cō ſuetudine Berñ. de ꝓfidera. In acquiſitione ſalutis nemo tibi germanior vncio matris tue: ꝓ ſalutē ꝓximam cogites nihil: minus dixi q̄z dixiſſe debuerā: quicqd ſe cogitationi offerat qō nō quoquo modo ad mam ipius ſalutem ꝓtineat reſpuendū est.

¶ De delectatione.

Capitulum iij.

Rego. in moza. Esse ſine delectatōne animа nunq̄z pōt. nā aut in infimis delectat: aut in ſūmis. ⁊ quanto maiori ſtudio exercet ad ſūma: tanto maiori faſtidio torpeſcit ad ima. quātoq; acriori cura inardeſcit ad infima: tanto torpore dānabili frigeſcit a ſūmis. Utraq; enim ſimul ⁊ eq̄liter amari nō poſſunt. Qui ergo terrenarum rez amore vincit: in deo nullaten⁹ delectat.

Idē. Deū apphēdere nō valet: q̄ adhuc i delectatōe peccati iacet. Idē. Unuſq̄ſq; ſuppus rector. ſupra li. i. de piatis mal. Idē. Mentē nequaq̄z cogitatio immunda inquinat cū pullat. ſed cū hanc ſibi p delectatōem ſubiugat. Idē. Cū culpa animū tentat: neceſſe est vt breuitate ſue delectatōis aſpiciat: ne ad eternā morte iniquitas rapiat. cum ꝓſtet q̄ ad terminū citius mortalis vita percurrat

Idem. Sepe bono operi dum laus hūana obuiat: mentē opantis imutat. que ejus queſita nō fuerat: tm̄ oblata delectat. cuius ō lectatione dū meno bñ opantis reſoluit: ab omni intentione intimi vigoris q̄ntotiue diſſipat. Idē. Quiſqs in hoc mūdo appetit ꝓpari: ceteros excedere rebus ⁊ honorib⁹ timere: huic nimiꝝ cura ſecularis in delectatōe est. quies in labore. Iſi. ō ſum. bo. Cogitationes illicitas ingerere demonū est. cogi

tationibus oblectari puerilis nr̄m est Augꝰ de vbis apli. Quicqd petōr in dict̄i facit in cogitatōibus est:nō oiunt nisi ex mala cupiditate.nō iputant nisi ex illicita delectatōe. Huic igitur illicite delectationi si resistam⁹: nō regnat pcm̄ in nostro mortali corpore.

Idē. Aduersa est vna delectatio sed vincit altera:⁊ illi dū nō ꝓsentiꝫ eā mortificas.cū ceperit oino nō delectari mortificasti:hec ē actio nostra.hec est militia nostra.

De consensu.

Capitulum iiij.

Rego.in mor. Concupiscētie carnalis ostia dū ꝓsensus nr̄ aperit:ad innumera nos corruptōis mala ptrahit. Idē. Proximoꝝ mala que qs corrigere nō valet:taceat.que cū corrigi loquēdo pñt:silentiū consensum esse pertimescat:⁊ si ea que tacet toleratnon tamen in aio virtus doloris occultet. Idē. Sciendū est aliō eē qp animus de tentatione carnis patit.aliō vero dū per consensum delectatōibus obligat. plerūqꝫ enim cogitatione praua pulsat:iꝫ remittit:plerūqꝫ autem cū peruersum gd cōcipit:hoc intra semetipm p ꝓsensus ōsideriū voluit. Idē in ome. Ille vere deum amat cuius videlicet mentē delectatio praua ex cō sensu nō supat.nam tanto quisqꝫ a superno amore disiungit:quanto inferius delectatur.

Augꝰ de mendacio. Tunc ꝓsentimus cuꝫ approbamus⁊ volumus. Idē. Pudicicā corpis nō ꝓsentiēte aut nō ꝑmittente anima:nemo violat.quicqd enim nobis inuitis ꝓtingit in nostro corpe:nulla impudicicia est

Idem in epistola. Bene agere ⁊ illicita ꝑhibere:ꝓsensus erroris est. Idem super gene.ad Manicheos. Si ratio humana consentiat:vt qd libido cōmouerit:faciendū esse decernat.ab omni vita bona tanqꝫ de paradiso expellitur homo:⁊ iam ei peccatū imputatur etiam si nō sequatur factū:que rea tenet in ꝓsensione ꝓscientia. Berñ. in medita. Demonū est malas suggestiones ingerere:nostrum est illis nō ꝓsentire.ná quotiens resistimus:diabolū superamus:angelos letificamus:deū honoramus. Idem in sermone. Si carnalibus vltr̄ho⁹ desideriis:⁊ illis qđ absit consensero quantum possum: etiam si non sequat factum:in morte quidez sum mortuus vtiqꝫ ⁊ ꝑsequenter sepeliend⁹ in infernū. Idē. Nulla est his qui sunt in christo iesu damnatio:si ꝓcupiscentie sensus sit ablatꝫ consensu. Idē. Peccatum in fortibus est:nisi tuipe apias nō intrabit:appetitus in corde pturit:sed subter te ē:nisi tu spōte cesseris nil nocebit. Audi ꝓlationē:consensum cohibe ne ꝓcualeat appetitus ꝓcupiscētie⁊ imaculatus eris. Idē. Potest inimicus excitare tentationis motum:sed in tē si volueris vare vel negare cōsensuꝫ Idē. Plenio fratres. Infra li.iiij. de correptione bona.

De peccato.

Capitulum v.

Rego.super Ezech. Quotiēs aut quotiens ōbo:quotiēs cogitatōe delingimus:deum ꝫ nos totiens irritamus. Idē. Districta sunt oipotētis dei iudicia:⁊ qui pctōrem viu expectat vt redeat: non redeuntē atqꝫ ꝓterrenté gratius damnat. Idem. Peccatū quippe qđ p penitētiā citius nō delet aut peccatū est⁊ causa peccati.aut peccatū est causa⁊ pena peccati.aut peccatus sunt⁊ causa⁊ pena peccati. Idem. Gratuitoꝝ culpe sunt:que sup inducta specie virtutis virtutes se mentiuntur esse. Idem in mora. Peccatū qđ penitētia non diluit:ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Idem. Tribus modis peccatū admittit.s.ignorātia. infirmitate:⁊ studio:⁊ gratius quidem infirmitate qꝫ ignorantia.sed multo gratius studio qꝫ infirmitate peccatur. Idē. In gradibus peccatis quis positus:cū suis premit: aliena nō diluit. Idē in pasto. Nōnūqꝫ in parua deterius qꝫ in maiore culpa peccatur. Maior enim quo citius qs sit culpa agnoscitur:eo etiā celeri⁹ emēdat. minor ꝺo dum quasi nulla credit:eo peius quo⁊ securius i

vsu retinet. Idem in regis. Apud homines culpa:⁊ apud deū pena est:nosse qđ ꝙꝫ bonum imitari qđ placet. Idē. Plerumqꝫ qđ in laicis culpa est:hoc crimē est in sacro ordine ꝓstitutis: Idē. Nōnūqꝫ vīs. In fra li.iiij. de certamine. Augꝰ de ꝓfet. Ibā ad inferos portantes oia mala q̄ ꝓmiserā:⁊ in te:⁊ in me:⁊ in alios multos:⁊ grauia sup originalis peccati vinculū. Idē de ci. dei. Paucissimi sunt tante felicitatis:vt ab ipa in eunte adolescentia nulla damnabilia peccata ꝓmittant. Idē. Que sint ista peccata que ita impediūt puentōem ad regnū dei vt in sanctoꝝ amicoꝝ meritis imperet⁊ indulgentiā: difficillimū esse inuenire piculosissimū ē diffinire. Idem. Hūc vsqꝫ adeo. Infra lib. iij. de volūtate mala. Idē de spū⁊ littera. Sicut nō impediunt a vita eterna iustū q̄daꝫ peccata venialia sine quibus hec vita nō ducit.sic ad saluté eternā nihil ꝑsunt impio aliqua bona opa:sine quib⁹ difficil ime vita cu iustibet pessimi hois inuenit. Idē ꝫ iulianum. Diluunt in baptismate cuncta peccata⁊ originaliter tractat:⁊ ignoranter vel sciēter dicta. Idē. Lū nō ad suū referunt auctorē dona dei:hocipo male his vtēdo efficiunt iniusti. Idē ad Orosium. Malū natura nō est:sed priuatio boni hoc nomen accepit. Idē de baptismo paruulorꝝ. Sicut eorꝝ p quos renascunt pueri iusticie spūs rūsione sua traijcit in eos fidē qua volūtate.patria nōdū bñe potuerūt.sic eorꝝ per quos nascunt caro peccati traijcit in eos noxā quam nōdum vita ꝓpria ꝓtraxerūt. Idē in meditatōibus. Certe o miser bō ipsa sola ꝑ⁹ est vitanda peccati feditas: qꝫ quelibet tormentoꝝ immanitas. Idē in epistola. Quem non potest diabolus deuorare seductū ad nequitiam:famā ipius inquinare conat. vtū si eri potest opprobrijs⁊ malaꝝ linguaꝝ ōtractione deficiat.⁊ sic i ei⁹ fauces ruat. Si autē nec famam innocentis maculare potuerit:ꝑsuadere tentat:vt per maliuolas suspitiones de fratre suo iudicet.⁊ sic ab illo inplicatus absorbeatur. Idem de virginitate. Vnia satagentibus vigilantibusqꝫ ne peccent subrepunt quodāmodo ex humana fragilitate peccata:qꝫuis parua:qꝫuis pauca.ñ tamen nulla eadem ipsa magna fiunt et grauia:si eis superbia incrementū⁊ pondus adiecerit. Idem de pacientia. Tāto rectius maiora supplicio dignū iudicaueris animuꝫ. quanto magis vicijs subdit instrumenta virtutū. Idē de penitētia. Nullū peccatum adeo paruū qđ nō crescat neglectū.nō enim ꝓsiderandū est quid fecerit:sed qué offenderit qꝫ bonus:qꝫ benignus:qꝫ pius. Idē. Qui peccat⁊ gr̄am suā recupare non amat⁊ numqꝫ curat ab eo diligi qui totus ē amor⁊ charitas.nec ad illud tendit vñ sumpsit arramin spiritū peccat:⁊ numqꝫ post mortem sicut nec viuens consequet veniam. Idē sup cano. Johis. Alta que dicimus peccata leuia noli tenere.si tenis qñ ponderas ex pauesce qñ numeras:multa leuia faciūt vnū grande. Ad idem de.x. cordis:⁊ super Joh. Bre. in pal. Jhū. de sum. bo. Item Augꝰ Ex quo incipis hō supra de homine. Idē Voluntas aduersa. Infra. li.iij. de voluntate. Ambro. de offi. Qui nō repellit a socio suo iniuriam si potest:tñ est in vicio qꝫ ille qui facit. Idem in apolo. Peccatū donatur per gratiā:delet per sanguinē crucis.legit p charitatē: Joh. Chry. super ioh. Excogita quantū est malū nos ex hoibus pares angelis ad seras trālponere. Ventri enim seruire⁊ pecunie⁊ concupiscentia detinere:⁊ ira sci⁊ mordere:⁊ calcitrare:nō hoim sed serpentū est. Ysido. de sum. bo. Si vnū viciū districte iudicet:⁊ alia negligant:inanis est labor. Idem. Judicio diuino in reatu nequitie labuntur:qui distinguere minora sua facta conteminunt. Idem. Maioris est culpe manifeste qꝫ occulte peccare. dupliciter enim reus est q̄ apte delinquit.qꝫ⁊ agit malum:⁊ docet malū facere. Vñ ysaias. Peccatū suū quasi sodoma ꝓdicauerūt. Berñ. in sermo. Cauete ne qs parua reputet quasi

ūlibet parua scienter cōmissa. nemo dicat i corde suo: lenia sunt ista: non curo corrigere: non est magnum si in his maneā venialibus minimisq; peccatis. Hec est impenitentia di lectissimi: hec blasphemia in spūmsanctū: blasphemia autem irremissibilis est. Anselm. de simil. Natura peccati est vt non facile videatur ab illo qui eo premit. sed mox vt cessauerit ⁊ ab illo se alienauerit: tunc demū cōsiderat in quanta scelitate ⁊ miseria iacuerat

Idem. Si hinc peccati pudorem lib. iiij. de innocentia.

¶ De superbia.

Capitulum vi.

Rego. in mora. Septē principalia
g vicia de supbie virulenta radice p
ducunt. s. inanisgloria: inuidia: ira: tristicia: auaricia: ventris ingluuie: luxuria.

Idē. Scimus q̄ aliq̄n minus est in corporis corruptione cadere: q̄ cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Hūi min⁹ superbia turpis creditur: minus pcūi a simplicibus iudicat. luxuriā vero eo magis erubescunt hoīes quo simul oēs eam turpē eē noverūt. Idē. Multiq; supbie. Infra li. iij. ō vijudicatōe. Idē. Cūctis supbia apud se cogitatione tumentib⁹ inest clamor in locutōne. amaritudo in silētio: dissolutio in hilaritate: furor in tristicia. inhonestas in actione. honestas in imaginatione: erectio in incessu: rā cor in responsiōe. Vox mens semp est ad irrogandas ꝓtumelias valida: ad tolerandas infirma. ad obediendum pigra: ad lacessendos vero alios importuna. ad ea q̄ facere ⁊ dz ⁊ ꝑualet ignaua. ad ea vero q̄ facere nec debet nec ꝑualet prata. Idē. Hoc ꝓpriū arrogantiū esse vicii solet: vt ⁊ pauca credāt q̄ ipsi multa dixerūt. ⁊ multa credūt q̄ ipsi pauca dicunt. q̄ enim sua dicere sp volūt: aliena audire nō pñt. Idē. Tolerabili⁹ deo ē vt in infirmitate atq; ignoratia cū hūilitate q̄sq; iaceat: q̄z cū elatōne cordis alta ꝓprehendat.

Idē. Adiuuare imbecillē charitatis ē: adiuuare vo velle potentē elatōis est. Idez. Per elationē plerūq; ad senīū ꝑuata ꝺginitas viciat. q̄ enim negligitur humilitas cordis: rectus iudex despicit etiā integritatē corporis. Idē. Difficile in se q̄sq; inueteratā superbiā deprehēdit: q̄ nimirū hoc vicium quanto magis patimur: tanto minus videmus. Idem. Arroganes sicut inflantur laudibus: ita cōtrarijs inflāmantur: ⁊ a quolibet se vel iusto reprehēdi despiciūt: mox q̄z in malis suis somitē defensionis exq̄runt.

Idē. Omnino difficile est vt elatio q̄ regnat in corde: nō erūpat in voce. Idē. Arrogantes graue se dānum ꝑpetri iudicant: si scientiā suam breuitate ostendāt. Tanto enī semetipos credunt doctiores ostendere: quanto se potērūt multiplicitate loquacitatis apire. Hiero. in epistola. Initiū oīs peccati superbia est: que natōe celestis: sublimiū mentes inhabitat. sub cinere ⁊ cilicio latitans.

Idem. Nihil ita a puericia vitare conatus sum: sicut tumentē animū: ⁊ erectam cervicem: deo ⁊ ꝓximis se odia ꝓuocantē. Noui enī magistrū ⁊ dñm meum in carnis humilitate dixisse. Discite a me q̄ mitis sum ⁊ humilis corde. Aug⁹ in regula. Alia quecūq; iniq̄tas in malis opibus exercēt vt fiant. supbia vero etiā bonis operibus insidiat vt pdant.

Idem de virginitate. Mensura hūilitatis cuiq; ex mensura ipsius magnitudis data é. cuiq; est valde piculosa supbia q̄ ampli⁹ ampliorib⁹ insidiat. Idē. Quia satagēb⁹ supra in. c. de peccato. Idē de gr̄a nouū testamenti. Superbia odit ꝓximū: ⁊ quanto in ipso est solus cupit eminere omnis superbus

Idē de ci. dei. An forte corrigi puderā hoc vicium nō nisi supbox est. Idez. Superbia peruerse imitat deū: odit nāq; cum socijs equalitatē sub illo. sz imponere vult sociis dñationem suā ꝑ illo. Idem. Facilius seruit homini q̄z libidini. cum seuissimo dominatu vastet corda mortaliū: vt alias omittam libidō ipa dominandi hominibus alijs.

Idem. Audeo dicere. Infra li. iij. de recidiuatione. Idē in epla. Fit multis modis in amina hoīs vt de falsa humilitate magis inflet q̄z si apertus supbiret. Idē de ꝓfec. Humiliasti tanq̄z vulnerati supbū: ⁊ tumore meo lepabar abstergens ⁊ nimis inflata facies claudebat oculos meos. Idē. Plus hostio vincit in eo qđ plus tenet: ⁊ de quo plures tenet. plures aūt supbos tenet noie nobilitatis: ⁊ ō his plures noie auctoritatj Job. Chrysos. sup Job. Supbia in nobis existente oīs nr̄a vita immūda fit. etsi sobrietatez: et si ꝺginitatē: ⁊ si ieunijū: etsi oratōes: etsi elemosynam: etsi q̄cūq; aliud pficiem⁹. Isi. de sum. bo. Supbia sic̄ é origo oīm criminū. ita ruina cunctaz ⁊tutū. ipsa enim est i. pcō prima. in ꝓficiū postrema. Idē. Sic peccās supb⁹ est: eo q̄ faciendo venia ꝓtpnit hz diuina pcepta. Bernī. de. xij. gra. Gloriosa res humilitas: q̄ ipsa quoq; supbia palliare se appetit ne vilescat. Idē. Arrogās ō alia oī re plus sibi credit q̄z alijs: de seipo plus alijs credit q̄z sibi. Idē. Monach⁹ ꝑsum pruosus p̄im⁹ in ꝓuentib⁹ residet: in ꝓfectib⁹ primus respōdet. nō vocatus accedit. nō iussus se intromittit. rect⁹ ordinata: reficit sctā. Quicq̄d ipe nō fecit aut ordinauit: nec recte factū nec pulchre estimat ordinatū. iudicat indicēdo. p̄iudicat iudicaturis. Si cum ipo aduenerit nō ꝓmouear ad ꝓiorātū. abbatez aut inuidū iudicat aut deceptum. Idē sup can. Argumentū supbie ꝓuatio gr̄e est. humilib⁹. n. dat deus gr̄am. hz superbis resistit.

Idē. Perniciosa pauptas: penuria meritoꝝ: ꝓfuptio aūt ꝑuersitas: falllaces diuitie. et. iō diuitias ⁊ pauptatē ne dederis mihi dñe.

¶ De vanagloria.

Capitulum vij.

Rego. in mora. Inobediētia: iactā
g tia: hypocrisis: pcentōes: ꝓtinacia: discordie: ⁊ nouitatū ꝑsumptōes oriūtur de inanigloria. Idē. Quatuor sūt species qbus oīs tumor arrogātiū demonstrat cū bonū aut a semetipis hre se estimāt. aut si datū desup credāt ꝑ suis se ꝺ accepisse meritis. aut certe cū iactant se hre qđ nō habēt. aut despectis ceteris singulariter videri appetunt hre qđ habēt. Idē. Sepe bono opi supra. c. de delectatōe. Idē. Qui accepta bona sibi arrogat: suis ꝛ deū donis pugnat.

Idē. In cogitatiōe tumidi ꝓprij fauores oriuntur: sibiq; de singularitate sapientie blāditur. ipsa fatuitas pensat ea que audierit. ac verba que ꝓfert: ⁊ mirat sua: ⁊ deridet aliena. Item. Cuncti vanegloriē. Infra li. iij. de vijudicatione. Idē. Sicut labor iustoꝝ est videre ꝓtua nec corrigere. ita grauius ē labor arrogantiū si qđ sapiūt non ostēdunt.

Idē. Quasi latrunculus é appetitus laudis humane: q̄ recto itinere gradiētib⁹ et latere iūgitur. vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur. Idē. Agit vt ānimi indicis oculos fouea mentis fit memoria virtutis. q̄ remiscendo qđ gessit dum: se apud se erigit: apud humilitatis auctorem ea dit. Isi. Maxime p cenodoxiam. supra ō monachis malis. Idē. Qui ex deteriore. supra de incipientib⁹. Job. Chry. sup Johānem. Gloriā vanā cupe ingloriatio est: gloria aūt vera est hāc despicere: ⁊ nullam eius curā facere. sed ad id qđ deo placet oia ⁊ dicere ⁊ facere. Idē. Qui oīum ꝓmptus pecuniarum habuerunt. ⁊ nulli huius mūdi imaginationi se immiscuerūt: ⁊ magis tyrannicas cupoꝝ ꝓcupiscentias domuerunt. hi multotiens capti a vanagloria omnia perdiderunt. Idem. Si laudes amamus. eas q̄ a deo sunt diligentius queramus. Nam que quidē ab hoibus est laus: qualiscūq; fuerit: simul vt apparuit perijt. Aug⁹ de confessi. Bñe gloria nostra tu esto: ꝑpter te amemur ⁊ verbū tuū ⁊ nomē tuū timeat in nobis. q̄ enim laudari vult ab hoibus vituperante te: defendet ab hoibus iudicāte te. nō eripiet dānante te. Ambro. de offi. Fortitudo glorie caueat appetentiā. que frequenter nocuit imoderatius appenita. semp aūt nocuit vsurpata. Bernī. in epistola. O stulti filij adā: qui ꝓtenentes pacē: ⁊ gloriā appetētes: ⁊ pacem perdunt. ⁊ gloriam.

¶ De inuidia.
Capitulum viij.

Rego. in mora. De inuidia: odiuꝫ
§ fusurratio: detractio: exultatio in ad
uersis ꝓximi: ⁊ afflictio in ꝓsperis nascitur. Idē. Qui post punienti sue retributionis supplicio: nūc semetipsos afficiunt inuidie tormento. Idē. Inuidia iraꝫ generat: quia quāto interno liuoris vulnere animus sauciatur. tanto etiā māsuetudo trā quillitatis amittit. Idē. Dū electi, pficiūt: reprobi ad rabiē furoris ⁊ inuidie excitantur ⁊ bona nascentia que nolunt imitari grauiꝰ persequunt. Idem. Inuidi dum bonum. Infra li. iij. de stultiloquio. in accusatōe. Idē. Antiquus hostis vnde bonos cernit p dīa ritatem ꝓficere ad gloriā. inde peruersos per inuidiam rapit ad penam. Idem in ome. Quicquid in mundo concupiscimus. Ꝺ pro culdubio ꝓximis inuidemus. videl etenim qꝫ nobis desit quod alius assequit. Joh. Chrys. in sermo. Ꝺ zelus: ꝺ inuidia omni malicia cumulata. Inuidia ignis inextinguibilis est. etenim sicut tinea ꝓmedit vestimentū. sicꝫ inuidia eum qui zelat consumit. eū autē cui inuidet clariosē reddit. Idez sup iob. Inuidere passio ⁊ fornicatione ⁊ adulterio multū est deterior. Idem. Inuidi ocultus liquatur tristicia: inuidus cū morte vinit contina. Augꝰ de doc. christiana. Auertat deus inuidie pestem ab animis omniū nedum christianoꝝ. Uiciū enim diabolicum est inuidia. quo solo diabolus reus est ⁊ inexpiabiliter reus. Non enim dicit diabolo vt damnetur: qꝫ adulteriū ꝓmisisti: furtum feciſti: vilam alienam rapuisti. sed qꝫ homini stanti tu lapsus ꝓtinuo inuidisti. Idem de ṽginitate. Superbiā sequit inuidia tanꝫ filia ⁊ pedissequa. Eam quippe superbia cōtinuo parit. nec vnꝫ est superbia sine tali ꝓle atqꝫ comite. Hiero. in epistola. Ꝺ inuidia primū mordax tui. o sathane calliditas semper sancta persequens. Isido. in syno. Inuidia cuncta bona ardore pestifero devorat. inuidia anime tinea sensum ꝓmedit. pecꝰ vritmentē afficit. cor: hoīs quasi quedā pestis depascit. Anselt. de silitu. Qui bonis alterꝰ arridet: sanctis consentit. qui vero inuidet diabolus similis est. Si quidē magis puto cē saluationem speramdā eius qui paꝫ boni facit ⁊ factis aliorꝫ fauet: qꝫ illius qui multa ⁊ inuidet alijs. Sene. in prouer. Nondum scitis es si nondum turba te deridet. Paꝫ etsi nullos tibi inimicos facit iniuria: multos facit inuidia. Glo. super psal. cxxiij. Ira ⁊ inuidia iudicio carent.

¶ De ira.
Capitulum ix.

Rego. i moral. De ira rixe: tumor
§ mentis: ꝺ tumentē: clamor: indignatō blasphemie proferuntur. Idem. Plerūqꝫ mentē sub obtentu iusticie ire immanitas vastat. ⁊ dum quasi sentit zelo rectitudinis. rabiē explet ira furoris. Idē. Qui humanorꝫ actuū subtili examine gressus enumerat: iram sine voce iudicio. iram in voce concilio: iram vero in voce atqꝫ sermone gehenne ignibus mancipiat. Idem. Plus semper ira i vindicta exigit: qꝫ de iniuria accipit. Idem in dialo. Tanto metuenda ē ira iustorꝫ: quanto ⁊ ꝓstat qꝫ in eorꝫ cordib⁹ ille presens est qui ad inferendam vltionem quā volverit invalidus nō est. Idē in regis. Ira etiā cū delinquentiū culpas insequit non debet menti nostre quasi dña preire: sed post rationis tergū quasi ancilla rōis subnixius famulari. Idē. Nemo pōt diligere si luz quē ex ira vel odio nō vult videre. Idē. Ira si semel mentē possidere cepit: iustū cē deputat etiam illud quod crudeliter facit.

Idē in pasto. Illa que mater est omniū: custosqꝫ virtutū per ire vel impatiētie vicii virtus charitatis enervatur. Hieron. in origi. sup mich. Ꝺ prope modū naturale ē vt ⁊ nurus socrū: ⁊ socrus oderit nurꝫ. Augustinus i epistola. Sicut acetū corrūpit vas si diutius ibi fuerit. sic ira corrumpit cor: si in alio diem duraverit. Idem. Multo melius nec iuste cuiqꝫ irascimur: qꝫ velut iuste irascendo in alicuius odiū ira ⁊ occulta facilitate dilabimur. Idem in ser. dominī in monte. Si irasci non est sas fratri suo sine causa. aut dicere racha: aut dicere fatue. multo minus fas est animo tenere aliquid vt in odiuꝫ indignatio ꝓuertat. Idē. Odiū est ira inueterata. Idem de ciu. dei. Irā nil aliud esse qꝫ vlciscendi libidine veteres diffiniert.

Idem i regula. Ꝺelior est qui ḗquis ira sepe tentatur: ñ impetrare festinat vt sibi dimittat cui se fecisse agnoscit iniuriam: qꝫ qui tardius irascitur: ⁊ ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunqꝫ petit venia: aut nō ex animo petit: sine causa est i mo nasterio etiā si inde nō ꝓficiat. Glo. mat. xviij. Si non dimiserimus ex corde qō i nos delinquitur. etiā hoc qō per penitentiā dimissum erat a nobis exigitur. Glo. cassio. ps. iij. Venialis ira est que nō ducit ad effectuz Job. Chryso. super iohānem. Qui irasci tur sine ratione multis supplicijs dignus erit voluntarie seipm in baratrum perditionis serens: ⁊ ante futurā gehennā hic iam vindictam soluens. Idem. Nō iracundos nīsi ⁊ illatem malicie memores punit deus: tanēqꝫ reos. sed ⁊ eos qui ⁊ irascentes aut offensos fratres placare negligunt ⁊ contenūt. Idē Oculū pacis porrigere tpe quo sacramenta offerunt in vsu ecclesie est. sed vere ex ne plures ex nobis labijs nīmodo pacē faciāt. cū nī xps non ex ore sed ex corde desideret ⁊ affectu velit ꝓximū nō labijs salutari. Idē Si nīmodo nō ledas cū qui te lesit: auertas erit te ab eo nec libenter eū videas: manet sine dubio vulnus in pectore: ⁊ ire dolor: augescit in corde. Ambro. de offi. Si irascimur qꝫ affectus nature nō est nre ptātis: malū sermoné nō ꝓferam⁹ de ore nro ne in culpam ruamus. Idem. Je qui cito iniuria illata mouef: facit se dignū iudicari cōtumelia. dū vult ea indignus haberi. Bern. in epla. Non irasci vbi irascendū sit: nolle emendare peccatū est: ꝓsius vero irasci qꝫ irascendū sit: peccatū peccato addere est.

¶ De accidia.
Capitulum x.

Rego. in mora. De tristicia vel acidia nascit malicia: rancor: pusillanimitas: desperatio: torpor circa ꝓcepta vagatio mētis circa illicita. Idē. Humana anima qꝫ ad deū solū appetēdū facta est: omne aūt qō infra deū appetit minus est. nō ei iure nō sufficit omne qō deus nō est. hinc est qꝫ huc illucqꝫ spargit: ⁊ ab vnaquaqꝫ re salticio impellente remouef. Idē in pastor. Plerūqꝫ piger dū necessaria agere negligit: quedā sibi difficilia opponit: quedam vero incaute formidat. ⁊ dū quasi iuenit qō velut iuste in etuat: oflendit qꝫ in ocio q̄si nō iniuste torpescat. Idem. Si qō mortuū in nobis est ad vitā nō accendit. hoc etiam extinguitur qō quasi adhuc vivū tenet. Idē. Qui adhuc in peccatis est: conuersionis fiduciā nō amittit. qui vo post conuersionem torpescit: etiam spem que potuit esse de peccatorū conuersiōe subtraxit. Augꝰ de ꝓfec. Palato non sano pena est pannis qui sano est suauis. ⁊ oculis egris odiosa est lux: que puris amabilis ē. ⁊ iusticia tua dñe displicet tristibus ⁊ iniquis. Idē. Nullomodo decet. Infra li. iiij. de exercitio. Job. Chry. de ꝓpunctione cordis. Nō video qꝫ aliqs nīm vera ⁊ pfecta cupidine celestium teneat. alio qꝫ omnia q̄ videnf esse grauia: umbras putaret ⁊ risum. Ambro. sup Luc. Discerogare qō cupis impetrare. sastidiosos viros celestiū profectus munerꝫ nō sequunf. Idē in epistola. Sicut dominus nō vult mortem peccatoris nīsi vt reuertat ⁊ viuat: ita tepidos odit ⁊ cito ei nauseam faciunt. Isid. de sūmo. Tepidus in conuersione ociosa verba ⁊ vanas cogitationes noxias esse non conspicit. qꝫ si a tepore mentis euigilauerit ea que ꝓius leuia estimabat: conspectum quasi horrenda atqꝫ atrocia pertimescit. Idem. Dei seruū sine intermissione legere: orare ⁊ operari oportet: ne forte mentem otio deditam

spūs fornicationis surripiat. Ledit.n. labori voluptas: animum aūt vacantem cito occupat. Bern̄.in epla. Pro vitando ocio otiosa sectari ridiculum est. otiosum autem est qđ vel nullam habet vtilitatē: vel vtilitatis intentionem. Idē. Dicit qꝫ ad'gustū cibi dulcissimi nauseas. si tamen gustasti qz dulcis est domin⁹. aut certe nondū gustasti ⁊ nescis quid aut quomodo sapit dñs⁹. ideoqz non appetis icognitū ⁊ inexptū: aut si fortē gustasti. ⁊ dulce non sapit: sanū non habes palatū. Idē sup̄ cant. Soleo aliquos nostrū graui in sacris vigilijs deprim somnio. nec celi ciues reuereri. sed in psentia principum tanqz mortuos apparere: cuz tū ipsi nostra alacritate permoti nīs interesse solēnijs delectent. vereor ne nostraz desidiā aliqñ abominantes cū indignatione recedant. Idē Cum te tepore acidus vel tedio affici sentio. noli propterea diffidere atqz desistere a studio spūali. Ad iumentis regre manūs trahi te obsecrans. Idē in ser. Depescim⁹ pcessu tpis a feruore conuersationis nr̄e ⁊ paulatim refrigescit charitas: abūdat iniquitas: vt heu confitmemur in carne qui spū ceperamus

Idem. Quid istud negligentie: qd pigricie: immo quid vecordie est: vt nō crebris suspiriꝫ ⁊ feruentissima affectioe abrumpere hinc ⁊ in illa tam felicia agmina iaculari animos studeamus. Ue nobis a cupiditate cordis nostri. ve nobis a peccato gentium quas apostolus sine affectione cōmemorat esse. Seneca in epistola. Cito inerti ocio vita torpebit. si relinquendum est quicquid offendit.

Idem. Scium sine litteris mors est ⁊ viui hominis sepultura.

¶ De auaricia.

Capitulum xi.

Rego.in mor. De auaricia: proditio: fraus: fallacia: piuria: ingratitudo: violētia: ⁊ ptra misericordiā obdurationes cordis oriunt. Idē. Auaricia desideratis rebus habitis non extinguitur sed augetur. Nam more ignis cum ligna que cō sumat exceperit magis exercescit. Ambro. in sermo. Quosdam gradus cupiditas habet: quo plures ascendit eo ad altiora festinat: vnde fit grauio: ruina lapsuro. Idem Ibi abundantia vbi satietas: vbi autem fames cupiditatum: vbi inexplebilis appetentia: ibi vtiqz paupertas. Augu. in sermo. Non solum auarus est qui rapit aliena. sed ⁊ ille auarus est qui cupide seruat sua. Idē de verbis domini. Inexplebilis est sola auaricia diuitum. semper enim rapit ⁊ numqz satiatur. nec deum timet: nec hominem reuerētur. nec patri parcit: nec matrem agnoscit. nec fratri obtemperat: nec amico fidem seruat. victuā oppumit. pupillorꝫ res inuadit. liberos in seruitium redigit: testimoniū falsiz profert. reos mortui hois occupant: quasi nō ⁊ ipsi qui hoc faciūt moriant. Idē de libero arbitrio. Victū est radicē oiuz malorum esse auariciam. hoc est plus velle qz satis est. Tantū autem satis est qntū sibi exigit natura in suo genere cōseruāde modus. Idē de. x. chordis. Sua fronte ventur⁹ eos ad filium tuū q̄ pcessit: cui pcedēti nō murꝫ prem sua in celū: Potes prosus. Audi ipsuz dñm dicentem. Thesaurizate vobis thesauros in celo. Ihi. etymo. Auidus dictus est ab auido. auere enim cupere est. hinc ⁊ auarus. Vaz quid est auarū esse nisi ꝓgredi vltra qz sufficit. Auarus eni dict⁹ est: eo qꝫ sit auidus auri. ⁊ numqz opibus explear. Idem de sum.bo. Qui bona mundi diligit: velit nolit timoris ⁊ doloris pene succumbit. Johannes chrys. super iob. Quemadmodū in sonum mundū stercus qꝫ immittēs totū eū in mundum facit. ita ⁊ in diuitias iustas auaricia intrans: oia sptrare facit ab eo qui illic est auaricie fetore. Idem. Nō amabit pecūiū qui aurū amat. Bern̄. de cōtēptu mundi. Allectrabit sua quēqz voluptas: ⁊ odore turpis lucri sectantes qstū estimāt pietatē quoꝫ certa dānatio est. Idem. Utinā sapes miser ⁊ intelligeres cum thesauro pecunie: thesaurum ire pariter cum illo. vtinam nouisti

ma ꝓuideres. aia aduerteres nō facile p'fossa men ac⁹ trāsiturꝫ diuitiaꝝ cumulos. Sene. in epla. Vidisti aliqñ canem missa a dño frusta panis ac carnis aperto ore captantem quicqd accipit, ptim⁹ integrū deuorat. ⁊ sem p ad spem vēturi hiat. Idē. Euenit nobis quicqd expectantib⁹ fortuna proiecit. id sine vlla voluptate dimittimus: statim ad rapinā alterius erecti ⁊ attoniti. Idem. Auidus de accipiendo. Infra li. iiij. de ingratitudine.

¶ De gula.

Capitulum xij.

Rego.in mora. De ventris ingluvie ineptā letitia: scurrilitas: immundicia: multiloquiū. hebetudo sensus circa intelligentiā oriūt. Idē. Quinqz nos modis gule vicio tētat. Aliqñ nāqz indigētie tpa ꝓuenit. Aliqñ ꝛo tpus nō ꝓuenit: sed ciboo lautiores qrit. Aliqñ qlibet sumēda ꝓparari accurat⁹ expetit. Aliqñ aūt ⁊ qualitati ciboū ⁊ tpi congruit: ꝫ in ipsa ciboꝫ qntitate sumēdi mensurā refectiōis excedit. Nonnunqz ꝛo ⁊ abiectum est qđ desiderat: ⁊ tñ ipso estu immēsi desiderij deteri⁹ peccat. Ex emplū de primo in ionatha. i. Reg. xiiij. De scōo in israeliticio. numeri. xi. a. De tertio in filijs heli. i. Regū. ij. c. De quarto Eze. xvi. c. De quinto in esau. Gene. xxv. Idē. Sepe dum qsi ꝓcussi carni parcimus: ad ꝓlium cōtra nos hostē nutrim⁹. Eiste nanqz alimētis vicia supbiunt qb⁹ nutrice ꝛtutes viuūt. ⁊ cū ꝛtus aliter plerūqz vires vicijs augent

Idem in pasto. Sule deditos superfluitas locutionis leuitas operis atqz luxuria. abstinentes vero sepe impatientia atqz tristicia: sepe vero superbie culpa comitat. Hiero. in epla. Difficile inter epulas seruat pudicicia. niteus cutis sordidum ostentat animum.

Idem. Nihil sollicitius. infra li. iiij. de letitia. Isi. de sum. bo. Ebrietas ꝓturbationem gignit mentis: furoꝛē cordis: flāmam libidinis. ebrietas ita mentes alienat vt vbi sit nesciat. vñ etiam ⁊ malū non sentit qđ p ebrietatē cōmittit. Idē. Cui abstinētia non est

epularū: ardētis diuiti attendat suppliciū. cui ius tanta in inferno inter ignes erat in opia: qnta hic fuerat epularuz copia. Idē Qui nimiū cibis vtunt: qnto magis vēnē pascūt tāto amplius sensum mēti obtūdūt. Mā gre ci dixerūt. ex crasso vētre subtile sensuz gigni non posse. Aug. de doc. dnistiana. Fieri pōt vt sine aliquo vicio crapule vel voracitatis pꝛeciosissimo cibo sapiens vtat. insipiens aūt sericissima gute flāma in cibuz vilissimum ardescat. Basili⁹ in regula. Sicut miles plurimo onere pꝛegrauatus ꝓpeditur ita monach⁹ vel cleric⁹ ipedit ad vigilias cū escarum plenitudine torpescit. Bern̄. in apolo. Sanius est modico vino vti propter infirmitatē: qꝫ multa aqua ingurgitari p auiditatem. Legit in scientia naturali⁹ qꝫ inter animalia magnoꝫ corpoum nulli dedit natura tam paruū os ꝑm corporis quantitatem sicut homini. qđ factum est ad cōmendationem tpantie ⁊ ad detestationem gulositatis.

Sze. Quanto corpus iplet: tanto aia minorat. Uñ Hiero. Qui luxuriat viuens mortuꝰ est: ⁊ q inebriat mortuus ⁊ sepultus.

Sene. Liboꝝ copia subtilitas impeditur.

Idem. Uētri obediētes loco animaliū vivimus: nō hoiuz. Bern̄. Uoluptas gutturis q̄ tanti hodie estimat vix vnouz habet longitudiné digitoꝝ: non durat nisi qꝫtū durat trāsit⁹ ille p gulam ⁊ pro illo transituvult dña gula tot ⁊ tanta sibi pꝛeparari.

¶ De luxuria.

Capitulum xiij.

Rego.in mor. De luxuria cecitas mētis: icōsideratio: icōstātia: pcipitatio: amor sui: odiū dei: affect⁹ pcentis seculi: horꝝ: vel despatio futuri generat.

Idē. Nulla ante deī oculos iusticie pietatisqz sunt operat que corruptionis contagio monstrant immūda. Idem in dia. Carnalis delectatio mentē quā inficit obscurat: vt videre veri luminis clar. tate nō valeat. sed vn de inferius delectat: inde caligine ad supna patiat. Aug. de fide ad petrum. Quia dū

sibi inimicꝫ vir mulierꝫ miscenk vt filios gignet. sine libidine nō est parētū cōcubitus. ⁊ ob hoc filiorꝫ ex eorꝫ carne nascētiuꝫ nō pōt sine pctō esse ꝓceptus: ⁊ pctm in pnulos nō transimitit ꝓpagatio: ꝫ libido. Ysi. ō sim. bo. Luxurie imagines quas in vitate gessimus: sepe dormientibus nobis in aio apparent: ꝫ innocie si non cōcupiscēdo occurrūt. idest si non cōsentim⁹ vigilātes. Idē. Aui noctur na illusione polluīk. ⁊ si extra memoriam turpiū cogitationū sese presentiat inquinatum. nī hoc vt tentarek culpe fue tribuat. suā qꝫ immūditiam statim flenb⁹ tergat. Idez Deus nōnū qꝫ deiecit occultam mētis superbiam per carnis manifestā ruinā. Idem. Inter septē vicia fornicatio maxima ē sceluscꝫ p carnis immundiciam tēplū dei violat: ⁊ tollēs membra dxisti facit mēbra meretricis.

Job. dxy. sup mat. Viciū libidinis facile ex vacantia ⁊ ocio nascitur. Nam diffinitio amoris hec est aie vacantis passio. Idem Per omnem actū carnalē hō animalib⁹ sil'is inuenit: maxime autem per vsum libidinis.

Idem super iob. Porci sunt qui vitā suā cenose libidini ⁊ voluptatib⁹ seculi mancipārunt. Hiero. in oti. super ose. Sicut vinuꝫ t'ebrietas eum qui biberit mentis sue impotem facit. ita fornicatio ac voluptas peruertit sensum. animumqꝫ debilitat. ⁊ de rationali hoie brutum efficit aial. Idem. Sicut gule seruientes habent ventē deum. ita qui libidini seruiunt habēt deū beelphegor. Idez in oti. sup naū. iij. Corruent in corporibus suis. ttx. infirmabunk in corpore⁹ suis. Absuli ꝓpter reos venereas in corpe debilitati sūt: ⁊ cū perditione anime carnē quoꝫ frāgunt cui seruiūt. Glo. puer. vi. sup illō ꝑcum scorti. Breuis voluptas fornicatiōis: ⁊ perpetua pena fornicatōis. Interl. Lu. xv. Luxuria cōsumit oia bona grē ⁊ nature. Bene. in epla. Luxuria voluptas fragilis ē brevis fastidio obiecta. quo auidi⁹ acta ē oci⁹ in ꝓniū recidens. cui⁹ subinde necesse est aut penitēat aut pudeat. in q̄ nihil est magnificum. aut qꝫ naturā hois dije ꝓximi deceat. res humilis mēbroꝝ turpiū aut viliū ministerio exitu seda. Idem. Nihil tam mortifer in genijs qꝫ luxuria. Idem. Vbi magna mētis blanditasqꝫ animi calor amor: est: inuēta gignitur: luxu ⁊ ocio nutritur inter leta fortune bona. quem si fouere atqꝫ alere desistas cadit. breuiqꝫ vires perdit extinctus suas. illicita amank ⁊ excidit quicquid qsquis in ꝓmo obstitit. pepulitqꝫ amorem tutus ac victor: redit qui blādiēdo dulce nutrimit malum fero recusat ferre qō subjit ingū. Hiero. Appetit⁹ fornicatiōis ancietas est: satietas pnia. Et .i. ad Thoim. vi. Qui fornicak in cor⁹ suū peccat. Glo. In fornicationis opere totus hō absorbek a carne qui fornicak: vt iam hō non possit anim⁹ su⁹ esse. sed fit' tot⁹ hō posit dici caro. Et dicit q̄dam glo. sup Ieuī. q cum demones de omni pctō gaudeant preter tū gaudēt de fornicatiōe. q̄ ibi corpus ⁊ aia maculak: ⁊ ideo maxime cauendum.

¶ De perplexitate.

Capitulum xiiij.

g Rego. in moza. Cū mens inter minoza ⁊ maxima pctā ꝓstringit. si ouo nullus fine pctō euadēdi aditus patet. minoza sp eligantur. Idem. Lus in dubijs ꝓstringimur: vt liter minimis subdimur. ne in magnis sine venia peccemus.

Isi. in syno. In malis ꝓmissis rescinde fidem. in turpi voto muta decretum. Idem de sum. bo. Argumenta machinationuꝫ malarūqꝫ cogitationum semina que in cordibus hominū diabolus fundit. ita sepe captam implicant mentem: vt ex quacūqꝫ parte euadere quisqꝫ tentauerit: sine periculo non possit veluti si iures hoc facere: qō si feceris peccas si non feceris: reus periurij sis. In tanto ergo mali discrimine: vt euadendi aditꝰ pateat minoza potius eligenda sunt: vt maioza vitētur. Aug. de mendacio. Illa desinunt esse peccata: que ꝓpter grauioza vitanda suscipiuntur. Sicut enim in rebus vtilibus nóvocatur damnum quod ꝓpter maius lucruꝫ amittitur. sic ⁊ in rebus sacratis non vocak peccatum quod admittitur ne grauiꝰ admittatur. Ambro. de offi. Si non potest alteri subueniri nisi alter ledatur: ꝓmodi⁹ é neutrum iuuari: q̄ꝫ grauari alterum.

¶ De conflictu viciorum ⁊ virtutum.

Capitulum xv.

Agustinus in li. de conflictu. O q̄ꝫ amarus est supbie ꝓgressus: que angelos de celo ꝓiecit. hoies de paradiso minuit. Superbia dicit. certe multis immo pene oibus metuo: es: verbo: scientia: diuitijs: honoribus: ⁊ cunctis que carnalibus vel spiritualibus supperūt charismatib⁹. Cū eos ergo despice: cūctis teipsuꝫ superiorē ac tende. Humilitas respondet. Memento q̄ pulvis es: q̄ cinis es. q̄ putredo ⁊ vmis es: quiꝫ etsi altus es: nisi tanto te humilies: quāto magnus es: pdis omnino qō es. Nū quid tu alior: es q̄ꝫ primus angelus. nunqd splendidior in terra q̄ꝫ lucifer in celo. Q, si ille de tanta sublimitate per supbiam cecidit. quō tu ad tantam celsitudinem supbiens de imis ascendes. Inanis gloria dicit. Age bonum quod vales: ostende bonum cunctis qō agis: vt bonus a cunctis dicaris. vt sanctus ⁊ venerabilis ab hominibus prediceris. vt dei dilectus voceris. vt nemo te contemnat. nemo te despiciat: sed vniuersi debitum tibi honorem persoluant. Timor dei respondet. Si boni aliquid agis: nō pro transitorijs sed pro eternis honorib⁹ age: occulta qō agis in quantum vales. sit in animo tuo occultandi voluntas: ⁊ non erit de ostentatiōe vlla temeritas: nec criminis erit aliqñ manifestare qō semper vis celatuꝫ habere. Simulatio dicit: q̄ nihil boni in abscondito facis: ne a cūctis cognitus detestabilis habearis: finge te forte esse qō intra non appetis. Vera religio rīdet. Immo magis satage esse q̄ꝫ ostētare qō non es. Nam hoc hominib⁹ offendere qō non es: quid aliud q̄ꝫ damnatio est.

Contemptus dicit. Quis tu vt tibi peioribus obtemperes: deteriorib⁹ famulatum exhibeas: te magis q̄ꝫ illos decuerat imperare qui tibi non possint ingenio vel industria coequari. Obtempera igit soli⁹ dei spio: ⁊ nō sit tibi cura de aliquo. Subiectio respondet. Si dei obtemperandū est imperio: etiaꝫ humano subdi necesse ē magisterio. Ipse. n. dicit. Qui vos audit me audit: ⁊ qui vos spernit me spernit. ita inquis oportet si talis esset qui loco dei imperaret. sed non est talis per quem deus imperet. Sed audi apostolum: ꝫ dicentem tibi. Alit enim. Non est potestas nisi a deo: que autem a deo sunt: ordinata sunt. Quales eni esse debeant hi qui imperāt nō est a subditis discutiendum. Inuidia dicit. In quo illo vel illo minor es: Cur ergo eis eqlis vel supior nō es: Quāta vales que ipi non valent: Non ergo tibi aut superiores ē aut equales debēt. Cōcordia fraterna respondet. Si ceteros virtutibus antecellis: tu tius in loco infimo q̄ꝫ in summo temetipsuꝫ conseruas. sp eni de alto peior fit ruina. Q, si tibi vt asseris quidaꝫ supiores vel equales sunt: quid te ledit: quid te nocet. Caue: prosus ne dum alijs locū celsitudinis inuideas: illum imiteris de quo scriptū est. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū: imitantur autem illū qui sunt ex parte illi⁹. Q di um dicit. Absit vt illum amē: qué in oibus contrariū habeo. qui tibi derogat: qui tibi insultat: qui te conuitijs exaspat: qui tibi peccata tua imp: operat: qui te dictis ⁊ operib⁹ atqꝫ honoribus semper ꝓuenire festinat. nisi. n. ipse tibi inuideret: nequaq̄ꝫ se tibi ita ꝓferret. Dilectio vera respōdet. Nunquid q: hec que narras odio habenda sunt in hoie: propterea non est amāda dei imago in homine: sicut dns noster qui in cruce positus inimicos suos dilexit. ⁊ ante crucē: tormentuꝫ amonuit dicēs. Diligite inimicos vestros ⁊c. Omnem ergo amaritudinem cordis tui ome ⁊ quo pacto valueris: caritatis dulcedinē sume: nihil enim illa suauius. nihil: illa beatius. Detractio dicit. Quis potest sustinere. quis silentio valet tegere: quāta ille vl'il-

la pratta ꝓmittit: niſi forte qui ꝓſentit. Libertas iuſte increpationis reſpōdet. Nec tacenda ſunt mala ꝓximi: nec ꝓſentienda. ſed charitate fraterna in facié ꝓximo eſt redarguendus. Et infra. Nōnumq̄ꝫ errata delinquentiū ad tp̄us ſilentio tegēda ſunt: vt apti oni tpe corrigant. Ira dicit. Que erga te agunt equanimiter ferri nō poſſunt. imo ꝫ patienter tolerare peccatū eſt: ⁊ etſi non eis cū magna exaſpatione reſiſtit: contra te dei cepo ſine menſura cumulant. Patientia rīdet. Si paſſio redemptoris ad mentē reducit: nil tā durum quod nō equo aio tolerētur. Chriſtus enim vt ait petrus ꝓ nobis paſſus eſt vobis relinquēs exemplū vt ſequamini veſtigia eius. Sed quanta ſunt hec que patimur in comparatōe illius. Ille enim opprobria: irriſiones ⁊ tumelias: alapas: ſputa: flagella: ſpineā coronā: crucē quoq; ſuſtinuit: atq; mortē. ⁊ nos miſeri ad nīram ꝓfuſionem vno ſermone fatigamur: vno verbo deūcimur P:oteruia dicit. Nunquid ſtultus: nūquid inſenſatus ac brutus aī alibus leuia v̄ba ⁊ nō magis aſpa vt tales decet dū delinquūt obijcienda ſunt: Aſſuetudo reſpōdet. Nō tua in his ꝓuaſio: ſed apoſtoli ſeḡnda eſt ꝓceptio. Seniorē ne increpaueris.

Et rurſum. Seruū dñi nō oportet litigare: ſz manſuetum eſſe ad omnes. Quod videlicet malū ꝓteruie deterius adhuc ſubditis q̄ꝫ ꝓlatis nocet. Sepius enim ꝓtingit vt lenter et cū charitatis dulcedine ꝓlatam correctionē ſubditi ſpernant. ⁊ contra humilitatis verba deſpectōis iacula emittant. Tumor mētis dicit. Teſtem habes deū in celis: non tibi ſit cure quid de te ſuſpicent homines in terris.

Satiſfactio debita reſpondet. Non é dā da detrahendi occaſio: non ſuſurrandi ſuſpitio: ſed ſi aſſunt que corrigantur manifeſtanda: aut certe ſi deſunt: humili ꝓteſtatione neganda. Torpor ⁊ ignauia dicit. Si lectioni continuato ſtudio ſemp inſiſtis: oculorum caliginē incurris. ſi indeſinenter lachrymas ſundis: ipſos etiam oculos amittis: ſi ꝓtelatis vigilijs pſalmorꝫ cenſum perſoluis: intaniā capitis acquirio. ſi quotidianos labores ꝓficis ad opus ſpirituale quando ꝓſurgeo.

Exercitiū bonum reſpondet. Quid tibi ad hec perferēda tā longa temporꝫ ꝓponis ſpacia. Nunquid ſcis ſi die craſtina viuas: immo ſi vel etiā vnā horā in hac vita facias. An forte de tua mente excidit qđ ſaluator in euangelio dicit. vigilate: q̄ neſcitis neq; diē neq; horam. Quapropter diſcute torporis inertiam: ſemperq; memento q̄ regnum celorum non tepidis: non molleꝫ: non deſides: ſed violenti vimq; facientes diripiūt. Lupiditas ſiue auaricia dicit. Valde ſine culpa es q̄ quedam habenda concupiſcis: quia nō multiplicare appetis: ſed egere pertimeſcis. ⁊ quod malus alius male retineret: ipſe melius expendis. Mundi contemptus reſpōdet. Iſta nec apud homines ſeculares ſine periculo ꝓcurantur: quia quanto quis amplius habere ceperit: tanto amplius habere concupiſcit. fitq; vt modū in concupiſcendo nō habeat: dū innumeris huius ſeculi curis deſeruire feſtinat. Si ergo ſeculares viros ita eſt periculoſa cupiditatis induſtria: quanto magis illis periculoſior: qui iam habitu ⁊ conuerſatione ſeculares eſſe deſierūt. qui totum quod viuūt domino deuouerūt. Vicis forte ideo a ſanctis religioſiſq; viris plura habenda ſunt: vt melius ab ipſis q̄ a popularibus erogentur chriſti pauperibus.

Et ego conſentio: ſed prelatis: non aūt ſubiectis. Obduratio dicit. Si ea que poſſides egentibus tribuis: vnde ſubiectos abſq; penuria nutris. Miſericordia reſpondet. Memento quid ſpurpurato diuiti contigerit: qui non ideo damnatus eſt q̄ aliena tulerit: ſed quod egenti pauperi ſua non tribuerit. ⁊ in inferno poſitus ad petenda minima peruenerit: qui hic parua negauit. Ventria ingluuies ſiue gula dicit. Ad eſum dominus omnia munda creauit: ⁊ qui ſaturari cibo reſpuit: quid aliud q̄ꝫ muneri conceſſo cōtradicit. Liboꝝ parſimonia reſpondet.

Unū horum que dicis verū eſt. Ne eni homo fame moreret: omnia ad eſum de⁹ mundā creauit. ſed ne comedendi menſuraꝫ excederet: abſtinentiam imperauit. atq; inter cetera ſua mala ſaturitate maxime panis ſodoma perijt. Quapropter ſicut eger ad medicinaz. ſic ad ſumendas dapes debet quiſq; accedere: nequa q̄ꝫ. ſ. in illis voluptatem appetens. ſed neceſſitati ſuccurrens. ille autē plene huiuſmodi vicium ſuperat: qui in ſumendis dapibus non ſolum parſimoniam tenet. vt. ſ. refectionem corporis ſemper eſuries imperet: verumetiam accuratiores ſimul ⁊ lautiores epulas excepta corporis infirmitate ⁊ hoſpitum ſuſceptione contempſit. Ineptā leticia dicit vt quid animi gaudium intus abſcondis. Egredere in publicum letus. dic aliquid ſocio vnde vel tu vel proximi rideant. Face eos letos tua leticia. Moderatus mero reſpondet. Unde tibi ineſt tanta leticia. Num quid iam diabolum viciſti. numquid iam de exilio ad patriam veniſti: An forte in oblitionem venit quod dñs dicit. Beati ſus gaudebit: vos autem cōriſtabimini. ſed triſticia veſtra vertetur in gaudium. Comprime ergo inanem leticiam: q̄ nondum euaſiſti penalez erumnam. Nōne apud omnes infam⁹ iudicatur is: qui carceralibus tenebris recluſus gaudere conatur. Multiloquium dicit. Non reus ille tenebitur: qui plura quidem: ſed bona loquit. ſed ille qui ſaltem rara ſed mala dicere probatur. Diſcreta taciturnitas reſpondet. Verum eſt quod dicis: ſed dū multa bona proferri vident: ſepe contingit vt a bonis locutio inchoans ad praua deriuet. Ꝫ ipſum ſacra ſcriptura pronūciat: quia in multiloquio non deerit peccatū. Ac forte inter innumera verba dedinant criminoſa. ſed nunq̄ꝫ dedinari poterunt inutilia atq; ociosa. de quib⁹ ratio erit in futuro reddenda. tenēdus eſt ergo modus in loq̄ndo: atq; ab ipſis nonnunq; vtilib⁹ verbis parcendū. Luxuria dicit. Cur te in voluptate tua modo nō dilatas: cū te quid ſequatur ignoras. Acceptum tempus in deſideriis pdere non debes. q̄ q̄ citius ptráſeat neſcis. Si eni de⁹ miſereri hominem in voluptate carnis nollet: in ipſo humani generis exordio maſculum ⁊ feminaz non feciſſet. Carnis mundicia rīdet. Nolo vt ignorare te fingas quid poſt hanc vitaz recipias. Si enim pie ⁊ caſte viueris: ſine fine gaudebis. Si autem impie ⁊ luxuriose. eternis incendijs ſubiacebis. Inde autez magis caſte viuere debes. vnde q̄citius temp⁹ acceptum tranſeat ignorare te dicis. Et infra O q̄ꝫ parua eſt concubitus hora: qua perditur vita futura. Iſido. de ſum. bo. Interdum vicia cum virtutibus ad vtilitatem cō fligunt: vt ipſo certamine vel meus exerceatur. vel ab elatione concuſſus animus reſtringatur.

¶ De gratia.

Capitulum xvi.

Rego. in mora. Quia de gr̄a debemus ſupna preſumē: vt nō ſim⁹ negligentes in oīone vl' ope: voce veritatis exprimit. Oportet ſp̄ orare ⁊ nō deficere. Petamus ergo orando: q̄ram⁹ legēdo pulſemus opando. Idez. Quelibet occulta loca ſine dei gr̄a aīam ſaluare nō poſſunt. Quod aliqñ in ipſis quoq; errantib⁹ conſpicimus electorum. Nam loth in puerſa ciuitate iuſtus fuit: in monte peccauit. Idem in mora. Cū mentē noſtrā elatio erigit: a nobis ſummi protin⁹ compunctio amoris recedit. cuz vero ſuperna nos gratia viſitat: ſtatim plachrymas ad ſua deſideria inſtigat. Idez. Quanto quiſq; ſe min⁹ videt: tanto ſibi minus diſplicet. ⁊ quanto maioris gratie lumen percipit: tanto amplius reſplendile ſe cognoſcit. Idē. Juſti animam gratia vocat: tentatio interrogat. Idē. Quia per occultaz gratiam ad amorē dei tpata deſup menſura proficimus: quāto in nobis quotidie de dei ſpiritu virtus creſcit: tanto noſter ſpūs deficit. Idem. Unūquēq; electum ſuū diuina gratia tunc magis erudiendo cuſtodit. cū cū quaſi pcutiens deſerit. Idē. Miles dei ſu

perne gratie fretus auxilio sic vulnera infirmitatꝭ sue curat: vt aliena nō deserat. Idē Bonū quod agimus ⁊ dei est ⁊ nostrꝫ. Dei per preuenientē gratiam. Nostrū p obsequētē liberam voluntatē. Idem sup Ezc. Siue hi qui electi in testamento veteri fuerunt: siue hi qui in testamento nouo secuti sunt: nimirū constat: quia omnes ex amore trinitatis accensi sunt. neqꝫ enim vnū deū diligerēt si eiusdem trinitatis que deꝰ est gratiā nō accepissent. Idem. Sunt quidaꝫ qui per donum gratie ⁊ ipsa intelligunt: que exponi a doctoribus non audierūt. Jsi. de sum. bo. Bonis meritū superna gratia vt inueniat p̄uenit. ⁊ postqꝫ puenerit pficit: atqꝫ ad indigna mentē venies facit in ea meritū qō remuneret: que solū inuenerat quod puniret.

Idē in syno. In omni operꝫ tuo dei auxilium posce: omnia diuine gratie diuino dono ascribe: nihil meritis tuis tribuas: in ꝓtu te tua nihil p̄sumas. Aug. de ꝓfet. Cōfue deputo ⁊ misericordie tue dūe: qꝫ peccata mea tanqꝫ glacie solusti. gr̄e me deputo ⁊ qcūqꝫ nō feci mala. Idē de natura ⁊ gr̄a. Christi gr̄a sine qua nec isantes nec etate gn̄de salui fieri pñt: non meritꝫ reddit: sꝫ gratꝭ dat. ppter qō gr̄a no iat. Idem de correptione ⁊ gr̄a. Desiderare auxiliū gr̄e: initiū gr̄e est. Idē. Gr̄a sola homines liberantur a malo: sine q̄ nulli ꝓfuis siue cogitando: siue volēdo ⁊ amādo: siue agēdo saciūt bonum.

Idē. Voluntas humana nō libertate ꝓfit quiē gr̄am: sed ex gr̄a potꝰ libertatē: ⁊ vt p seueret delectabile in perpetuitatē: ⁊ insuperabilem fortitudinē. Idē de quaꝫrūsionibus. Opa liberi arbitrij bona q̄ vt fiant ꝓpanf p gr̄e puentū. multis liberi arbitrij meritꝫ. ⁊ ipsa faciente gubernāte ⁊ pficiēte vt abūdēt in libero arbitrio non dāuam⁹. qꝫ ex his vl' huiusmodi homines dei iustificati sunt: iustificant: ⁊ iustificabunt in christo. Idem de gratia ⁊ li. ar. Charissimi vita nostra bona nil ē aliud q̄ dei gr̄a. ⁊ vita eterna q̄ bone vite redditur dei gr̄a est: ⁊ ipsa. n. gratꝭ dat. Idem ibidem. Gratia dei nos facit legis dilectores lex vero ipsa sine gr̄a nō nisi p̄uaricatores. Idem ꝛ iulianū. Quia caro cōcupiscit ad uersus spm̄: etiam baptizatis scitis ingerit pugnandi necessitatem. contra qd: nisi ꝛ matū. non ꝛ substantiā sꝫ substantie vicium: dei gr̄a regenerante nō imputādū. dei gr̄a adiuuante frenandū. dei gr̄a remunerante sanādum.

Idē de. v. q̄stiōib⁹. Salus religiōis hui⁹p quā solā salus ꝺa veraciter ꝓmittit nullum q̄ deest q̄ dign⁹ fuit. ⁊ cui deest dign⁹ non fuit. ab exordio nāq; ꝓpagatōis hūane vsq; in finem quibuscūq ad ꝓmū. quibuscūq ad iudicium ꝓdicat. Idē de spū ⁊ lra. Per legem cognitio pcī. per fidem ipetratio gr̄e ꝛ peccatorum. p gr̄az sanatio aie ⁊ abolitio pcī. per aie sanitatē libertas arbitrij. p libez arbitrij iusticie dilectio. p iusticie dilectionē legis operatio. Idē. Lex data ē vt gr̄a q̄reret. gr̄a aūt data ē vt lex impleret. neqꝫ n. suo vicio nō implebat lex: sꝫ vicio ꝓcedētis carnis. qō vicium p legē demonstrādū. p gr̄az sanādū fuit. Idē de ca. dei. Parit ciues terrene ciuitatis pcō viciata natura. celestis vō ciuitatꝭ ciues parit a pcō naturā liberans dei gratia

Idē de pnia. Postō sp est gr̄a q̄ mūdꝫ de ficti⁹ nisi puus expulsa fuerit. Continue necessario qō sinū est inspirat: si est qui recipiat.

Job. dxyso. super Matth. Gr̄a rectas mētes diligit. ⁊ sine fuco ꝓpositum. Idē super Matth. Debet voluntas pcedē. ⁊ sic sequet gr̄a. nā nec gr̄a sine voluntate aliquid operatur: nec voluntas sine gr̄a potest. Naz ⁊ terra non germinat nisi pluuiam susceperit. nec pluuia fructificat sine terra. Ambr. super. Lu. Meretrix tarda molimina spūssancti gr̄a. Auctor de spū ⁊ aia. Alia quam dei pietas respicit: humilitas subijcit. pñia reducit: iusticia deducit: obediētia conducit. perseuerantia perducit. deuotio introducit. puritas iungit: charitas vnit. Idem. Facultates ⁊ quasi instrumenta cognoscendi ⁊ diligendi habet aia ex natura. cognitionem vō virtutis ⁊ ordinē dilectionis nequaqꝫ habet nisi ex gratia. Idem. Dasa que creatrix sapientia formauit vt sint: adiutrix gr̄a replet ne vacua sint si strēnuū operarium inuenerit.

Beri. super cantic. In veritate dedici nihil eque efficax esse ad gratiam ꝓmerendam: retinendam: recuperandam. qꝫ si omni tempore inueniaris non altum sapere: sed timere.

¶ De penitentia.

Capitulum xvij.

Rego. in ome. Penitētiā agere est ꝓperata mala plangē: ⁊ plangenda nō ꝓperare. Nā q̄ sic alia deplorat vt tamē alia ꝓmittat: adhuc penitētiā agē aut ignorat: aut dissimulat. Aug. de mirabilibus sacre scripture. Qui per penitentiaz peccata diluerit. angelice felicitatis consors in eternum erit. Idem in li. de penitentia Conuertit. i. totus ⁊ oino vertit qui iam nō penas tm̄ timet. sed ad bonum deū redire festinat. que conuersio si contigerit alicui etiaz in fine: desperandū non est de pcōz suorum remissione: sed qm̄ vix vel raro est tam iusta cōuersio: timēdū est de sero penitēte. Idē Pietas fidei expostulat credere: q̄ oēs elemosyne totius ecclesie ⁊ orationes: ⁊ opa iusticie ⁊ misericordie succurrāt recognoscenti motē suam ad conuersionē suā. Idcoqꝫ nemo penitē digne potest qué nō sustineat vnitas ecclesie. Idem. Penitēs oēs fructus sue pnie paruos habeat. numqꝫ sufficiat. semp doleat: sp coꝛā dño añ qué peccauit erubescat. ⁊ dolosē cū vita finiat. Idē. Ubi dolor finit: deficit ⁊ penitentia. Idem. Penitens semper doleat: ⁊ de dolore gaudeat.

Idem. Penitens consideret q̄litatē ⁊ q̄ntitatē criminis in loco: in tpe: in perseuerantia: in varietate. in cōditione psone: ⁊ q̄li hoc fecerit tentatione: ⁊ ipsius vicij multiplici excusatione. Idem. Numqꝫ dñs aliquem sanauit. infra de contritione. Idem. Penitentia est quedam dolentis vindicta puniēs in se qō dolet cōmisisse. qui autem dolet qō detinet in mortali corpe: desiderat qō amat: plorat qō retardat. Idem. Qui me confessus fuerit coram hominib⁹ omnis quātūcunqꝫ ⁊ quotiēscunqꝫ peccator: cuiuscūqꝫ ordinis. etiam si fuerit peccator: sacerdos. confitebor ⁊ ego eum. nam qui inuocauerit nomen dñi. i. sꝫ ꝙ nominatur dñs. idest qui vocauerit eum ad se seruiendo ⁊ non contradicendo: vt sositan sepe fecit. omnis idem qui cunqꝫ sit ille peccator salu⁹ erit. Idē. Penitentia languor: eos sanat: lepr̄osos curat: mortuos suscitat. sanitatem auget ⁊ cōseruat. dauid gressum. aridis copiam: cecis restituit visum. vicia fugat: virtutes exornat: mentem munit ⁊ roborat. Idem de quinqꝫ responsionibus. Petrum nisi dñs respexisset: numqꝫ penitentia motus amare fleuisset. Penitentia ergo res est optima ⁊ perfecta: que defectus reuocat ad perfectum. Idez in ser. Si tunc vis agere penitentiam quando iam peccare non potes: peccata te dimiserunt: nō tu illa. Idem in epistola. Si res aliena ꝓpter quam peccatum est: cum reddi possit nō redditur: non agitur penitentia: sed fingitur. Si autem veraciter agitur: non remittit peccatum nisi cum restituatur ablatum: si tamen restitui potest. Idem. Nemo vitam eternam. Infra libro. iiij. de desiderio. Ambro. Facilius inueni. Infra libro. iiij. de innocentia. Jsido. in etymo. Penitentia appellata est quasi penitentia: eo q̄ ipse homo in se penitendo punit quod male admisit. Nam nihil aliud agunt qui veraciter penitent: nisi vt id quod male fecerint impunitum esse non sinant. eo quippe modo sibi nō parcentibus ille parcit: cuius altum iudicium nullus contemptor euadit. Idem de summo bono. Penitentia est medicamentum vulneris. spes salutis. per quam peccatores saluant. per quam deus ad misericordiam ꝓuocatur. que nō ꝑpe pensant: sed ꝓfunditate luctus ⁊ lacrymarum. Idem. Negꝫ vnqꝫ. Infra libro. iij. de securitate.

Idem in syno. Inanis est penitentia quā sequēs coinquinat culpa. Cypr̄ianꝰ in ser.

O pnia que peccata miserāte deo remittis. ⁊ pacisum reseras: que contritū sanas: oēm tristem exhilaras: vitā de interitu reuocas. statum restauras: honorem renouas: fiduciā refoues: gratiamqꝫ abūdatiorem refundis.

Idem. O pnia qđ de te notū referā. oīa ligata tu soluis: oīa soluta tu reseras: oīa aduersa tu mitigas. oīa contrita sanas. oīa ꝓfusa tu lucidas. omnia despata tu aias. Idez Pnia respuit auariciam: honoret luxuriā: fugat furorē: firmat amorem: calcat superbiaz. continet linguā: cōponit mores: odit malicia: excludit inuidiam. Bern̄. sup cātica. Qui amat aiam suam pdet eā. siue ponēdo vt martyr: siue affligēdo vt penitēs. Idē de. xij. gradib⁹. Qui ꝛaciter penitet laborem pnie non abhorret: sed quicqđ sibi pro culpa quam odit iniungit: tacita ꝓscientia patienter amplectit. Idem in ser. Si vis agere penitentiā oportet membra punire: corp⁹ affligere: teipsum iudicare. vt nō incidas in manus dei viuentꝫ. Iustū id qđē. sed ne qđ nimis. alioqn reputēduꝫ est seruo: imodera tus ne noceat vnitati. seruiat discretioni.

¶ De contritione.

Capitulum xviij.

Rego in regis. Illū qué ꝓspicis delicta fletu deserē: in ꝓspectu diuinita tis nō dubites misericordiā ꝓsequ. qꝫ nullū peccanté reuersum ad se despicit: q̄ pec catorꝫ redimere venit. Idem super Eze. Mala que nos egisse meminim⁹ fletib⁹ pu niam⁹: vt p lamēta pnie pueniam⁹ ad car men vite. nec si affligi modo penitēdo nolu mus: postmodum sine fine penalia sentiam⁹.

Idem in mor. Quo vberi⁹ dīa defleta eo altio: cognitio vitaꝫ attingit. qꝫ ad viden dū iternū lumē polluta ducū ꝓscientia lachry mis baptizata renouat. Idem. Quilibet peccator. infra in. c. de iusticia. Idem. Si nos vnus cōpunctionis in intimis afflixit: oīa ſtrepit⁹ ꝓcaue suggestiōis obmutescit. Idē in psto. Qualis fuit in lutosa aq̄ semetipsum voluit: qui vnꝫ fletib⁹ sitis vite mūdiciā sub trahit: nā dei oculos sordidas etiam ipsas la chrymas facit. Idem. Qui admissa plangit nec tñ deserit tanto grauiorꝫ culpe se subij cit: q̄nto ⁊ ipsam quā flendo ipetrare potuit veniam ꝓtemnit. Aug. de pnia. Sicut co mes pnie dolor est: ita lachryme testes dolo ris. Idem. Qui se cognoscunt: sic̄ sp pec cant: ita sp ploꝛant. in tota vita sua q̄ est tenta tio sup terram: ploꝛant totā vitā suā. Idē Nunq̄ aliqué dñs sanauit: qué omnino nō liberauit totū enim hoiem sanauit in sabba to. qꝫ ⁊ corp⁹ ab infirmitate: ⁊ animā ab om ni peccati ꝓtagione: indicans penitenté opor tere simul de omni crimine dolere. Idez. Satis dur⁹ est: cuius mētis doloꝛ oculi car nis nequnt declarare: sed sciat culpabiliter se durum: qui: deflet dāna corpis vel morté ami ci: ⁊ doloꝛ peccati non ostendit lachrymis.

Idem. Qué penitet oīno peniteat: ⁊ do loꝛē lachrymis ostendat. Idem in li. medi tationū. Da mihi dñe in hoc exilio pané do loris ⁊ lachrymaꝫ. quem esurio super omnē copiam deliciaꝫ. Idē. Sit pnia continua: amara: comes ētatis mee: continuus doloꝛ: insatiabilis terꝛ vite mee. Et infra. Si nō sum ꝗgn⁹ oculos ad celum leuare oandoꝛ certe non sum indign⁹ eos vel saltē excecare ploꝛando. Idē confes. Amoꝛe amoris tui domine facio istud: recolens viaꝫ meaꝫ ne quissimaꝫ in amaritudine: recogitatiōis mee vt tu dulcescas mihi: dulcedo non fallax: dul cedo felix ⁊ secura. ⁊ colligens me a dīspersione in q̄ frustratim sum dissipatus. dum ab vno te auersus in mlta euanui. Job. dxv. super Matth. Nihil ita ꝓgluti at ⁊ vnit deo vt penitentis lachryme. Idez. Qué admo dum que ꝓpter mūdū est leticia: trīsticiam habet coheredē. ita ⁊ que ꝛs deū sunt lachry me leticiam assumūt ꝓtinuam ⁊ immarcesci bilem. Idē in sermo. Nemo ad deū aliqñ flens accessit qui non quod postulauit acce pit. nullus ab eo beneficia doluerit optauit q̄ non impetrarꝛet qđ. voluit. ipse enim est qui consolatur flentes: curat dolentes. informat

penitentes. Idem li. de ꝓpunc. cor. Sicut impossibile est vt ignis inflāmetur in aqua. ita impossibile est compunctione vigere in delicijs: contraria emꝫ hec inuicem sibi sunt ⁊ pemptoria. Illa enim mater fletus: he ma ter risus. illa cor constringit: iste dissoluunt.

Idem. Sola est compunctio que facit ho minē horrescere purpuram: desiderare cili ciū. amare lachrymas: fugere risum. Idē. Hec est humiliati cordis vera compunctio: magna agere: ⁊ humilia loqui: iuste operari ⁊ super peccatis timere ac tremere. Isi. ō sum. bo. Compūctio cordis ē humilitas mē tis cū lachrymis: exoriens de recordatione peccati ⁊ timore iudicij. Idē. Qui noctur na illusiōe: supra de luxuria. Idē. Lachry me penitentie apud deū ꝓ baptismate repu tant: vñ ⁊ quālibet sint magna delicta: quan tūuis grauia: nō tñ in illis dñi misericordia ō speranda. Ambro. de excessu fratri. Nō solus doloꝛ: lachrymas habet: hꝫ ⁊ leticia la chrymas suas: ⁊ pietas fletū excitat: ⁊ oratio ſtratū rigat. Bern̄. sup cant. Alta suspiria testant trīsticiā aioꝝ. Idē. Dies mei sicut vmbra declinauerunt: ⁊ sine fructu preterie runt. impossibile est vt reuocet. placeat tibi dñe vt recogitē eos in amaritudie aie mee.

Idem. Abscindatur ferro acute compun ctionis: vicus inueterate ꝓsuetudinis. Idē de ꝓtemptu mundi. Felices lachryme quas benigna manus conditoris abstergit: ⁊ beati oculi qui in talibus lōgꝫ fieri elegerunt magis q̄ꝫ in supbiā eleuari: q̄ꝫ oē sublime videre: q̄ꝫ auaricie ⁊ petulātie famulari. Idē de xij. gradibus. Quos veritas sibi inotescere ac per hoc vilescere facit: necesse est vt cūcta q̄ amare solebāt ⁊ ipsi sibi amarescāt. Idē in sermone. Miserere aie tue q deū tibi vis miseri. lauā p singulas noctes lectū tuū la chrymis tuis ſtratu tuū rigare memento: si cōpateris tibi ꝓpsi. si laboras in gemitu peni tentie: primus enim io gradus misericordie est: misericordiā vtiqꝫ ꝓsequeris. Idē. Si nō plangis: ptanē nō sentis aie vulnera: ꝓscie lesionem: sed nec futura satis gaudia ꝓcupi scis si nō quotidie postulas ea cū lachrymis.

Idē. Primū opus fidei p dilectiōem ope rantis cordis ꝓpunctio est: in qua plane dei tus eiiciuntur demonia: cū ab affectu cordis eradicantur peccata.

¶ De confessione.

Capitulum xix.

Rego. in mora. Hec sunt vere hu g militatis testimonia. s. iniquitatē suaꝫ cor. de cognoscere: ⁊ cognitam voce ꝓfessionis integraliter apire. Aug⁹ in ser. Utiliter ac salubriter admonemur: vt pecca ta nr̄a debeamus iugiter ⁊ humiliter: nō solū deo sed etiā sanctis ⁊ deū timētibus cōfiteri.

Idē de pnia. Ista assidua petā ⁊ qđmo do q̄si necessaria: assidua lauent ꝓfessiōe: as sidua restaurent iubilatōe. Idē. Fit venia le p ꝓfessionē: qđ criminale erat in opatōne.

Idē. Cui verecūdia magna est pena: q erubescit. p xp̄o fit dignus misericordia. Unde patet qꝫ quanto pluribus ꝓfitebit in spe ve nie tur pitudiné crimis: tanto facilius ꝓsequtur grām remissionis. Idē. Qui ꝓfiteri vult peccata vt inuenia grām: querat sacerdotem scientē ligare ⁊ soluere. ne cū negligēs circa se extiterit: negligat ab illo: ⁊ ambo in foueā cadāt: quā stultus cuitare voluit. Tāta itaqꝫ vis ꝓfessionis est: vt si deest sacerdos ꝓfitea tur. primo. Idē. Cui oīno ꝓfitet sacerdo ti meliori q̄ꝫ potest ꝓfiteat. Idē. Donat se penitēs oīno in ptāte iudicis. Infra de sa tisfactōe. Idē. Lautus si penitētes ne ve recūdia ductus diuidat apō se ꝓfessionē: vt diuersa diuersis vetis sacerdotibus manifesta re. Quidā enim vni celāt q̄ alij manifestāda ꝓseruāt. qđ est se laudare ⁊ ad hypocrisim tendere. Idem. Neqꝫ facilius ab inimico deijciamur: q̄ꝫ cū eum supbiēdo inuitamur: nec vehemēt⁹ eū ꝓsternimus: q̄ꝫ cū hūilita te dñm segmur. nec acriores ei doloꝛes ifigi mus: q̄ꝫ cū plagas pcōꝝ nr̄oꝝ ꝓfitēdo ⁊ pe nitēdo sanam⁹. Idē. Petā siue parua siue magna sint ipunita esse non pñt. qꝫ vel hoie

penitente vel deo iudicante plectunt. cessat aūt vindicta diuina si confessio precurrat humana. Idē in li. confes. Tibi dñe cui⁹ oculis nuda ē abyssus hūane sciē qd occultū ēt in me: etiāsi nolle confiteri tibi. Te enim absco derem mihi: nō me tibi. Idē. Obsecro te deus meus ⁊ meipm mihi indica: vt confitear oratoris ꝑ me fratribus meis qō in me sauciū compero. Ambro. de pnia. Qui iacet in tenebris sciē ⁊ delictorꝫ tuorꝫ sordib⁹ ḡsi in reoꝝ carcere. exi foras: delictū ꝓprium de vt insiseceris. ore enim confessio fit ad salutē.

Job. Chry. de ꝓpnie. cor. Habes accusatorē acerbissimū ⁊ imitē. pueri ḡ eū ⁊ obtura os eius ipudentissimū ꝓpria spōte confitēdo delicta. Isi. i ery. Cōfessio ē erroris confessio definēdi. Definēdū ergo a pctō est dū qs confessus ē: cōfessio aūt incedit: remissio segt.

Idē in hym. Cōfessio sanat: confessio iustificat: confessio pcti venia donat. ois spes in cōfessiōe ꝓficit: in confessiōe locus misericordie ē.

Idē. Elicia cordis tui revela. ꝑuas cogitatiōes tuas fatico māifesta. pcti enim tuū pdītū cito curat. crimē aūt occultū tacendo ampliatur. Idē de sum. bo. Servo dei tanta recordatio eē dz pcti vt ea q̄ gessit sp lachrymans confiteat. Bern. i epistola. Anima confessi onē si affectas decorē. reuera vbi confessio ibi pulchritudo. ibi decor. si peccata sunt in cōfessione lauant. si bona opa in confessiōe emendātur. cū mala tua confiteris sacrificiū est deo spiritus cōtribulatus. cū dei bñficia vicios imolas deo sacrificiū laudis. Idē. Absq; confessione iustus iudicat ingratus: ⁊ pctōr mortuus reputat. a mortuo qppe tanq̄ qui non est perit cōfessio. Cōfessio igit peccatoris est vita: sed iusti gloria. Idem. Sunt qui cōfitendo sicut fabulam peccatorꝫ suorꝫ narrant historiam. ⁊ egritudines aīe sue sine verecūdia ⁊ confusione dinumerāt. ⁊ pene sine penitentia ⁊ affectu doloris: ⁊ ideo nihil de consolatione reportāt. Ille vero cito lachrymas inuenit ⁊ resoluitur in gemitū compunctōnis qui habet sensum doloris. Idem super cant. Omne qō remordet conscientiā: confitere humiliter: pure: fideliter. Glo. super Mat. iij. Confessio peccatoū testimoniū ē conscientie timentis deū. qui enim timet iudicū dei peccata nō erubescit cōfiteri. Persecutus enim timor soluit omnē pudorē. Ibidē. Jō iubemur confiteri peccata: vt erubescentiam patiamur ꝑ pena. Sene. in epla. Sōnium narrare vigilātis est: ⁊ vicia sua cōfiteri sanitatis indiciū est. expergiscamur ergo vt errores nostros redarguere possim⁹.

¶ De satisfactione.

Capitulum xx.

Rego. i pasto. Neqz deus nostris cruciatibus pascit: sed delictorꝫ mortbos medicamētis cōtrarijs medet: vt qui voluptatibus delectati discessim⁹: fletibus amaricati redeam⁹. ⁊ q̄ per illicita diffluendo cecidimus: etiā a licitis nosmetipsos restringendo surgamus. Idē in ome. Bōa retributōe vtōis vtime esse quedā tēporis securitas videt: debemus pēsare malis quod sequitur: pensantes gemere: gementes vitare ea que cōmisimus. peccata indesinenter aspicere: aspiciētes flere. flētes abstergere.

Aug⁹ in regula. Quicūqz cōuitio vl maledicto vel etiā crimis obiectu aliquā leserit memineritꝫ satisfactione q̄z citius curare qō fecit. ⁊ ille qui lesus est sine disceptatione dimittere. si aūt inuicē se leserint. inuicē sibi debita relaxare debebūt. Idē de eccle dog. Penitētia vero est penitēda nō admittere: et admissa deflere. satisfactio pnie ē causas peccatorꝫ excidere: nec eaꝝ suggestiōibus aditū prebere. Idē. Secreta satisfactiōe. Infra li. iiij. de religiōe. Idē de pnia. Ponat se penitēs oīno in ptāte iudicis i arbitrio sacerdotis. nihil sibi reseruans sui. sed vt ei a eo iubente paratus sit facere ꝑ recipiēda vita aīe: quecūqz faceret. p euitāda corpis mortē.

Idē. Qui multos offendit peccādo: multos oportet placere satisfaciēdo. Idem in end⁹. De quotidianis leuibusqz pctis sine qbus hec vita nō ducit: quotidiana oō fideliū satisfacit. Idē in epi. Nihil aliō facq̄ sacriter penitet: nisi vt id qō male fecerat impunitū ēe nō sinat. Ambro. sup lu. Nemo diffidat nemo veteꝝ cōscius delictorꝫ pmia diuina desperet: nouit. n. deus mutare sniaz: si mutaueris emēdare delictū. Idē super bti immaculati. Tanta vis emēdate cōuersatōis est vt in quandā redeat puericie spiritualis etatē. que vias erroris ignoret: ⁊ crimen etiāsi velit nō possit admittere q̄ definit vsuz peccandi. Isi. in syno. Linis es ⁊ in cinerē reuerteris. Elimas ergo sp lugens: sp mereris. sp suspiria cordis emittentes. Isi. de sum. bo. Ille pniam digne agit q̄ reatū suuz satisfactione legitima plangit. Idē. Aliquis ꝑ penitētiā ppciatio pctorꝫ fit: sine meru tū bo esse nō dz. q̄ pnie satisfactio diuino tātuz pensat iudicio nō humano Bern. super canti. Humilis ⁊ verecūda dz esse satisfactio p quā emēdat superba trāsgressio. Glo. sup ꝑa. xxx. Est quedā cōfusio tpalis: q̄ ē ad bonā. que qdē pdest. s. ptur batio animi respiciētis pctā sua. ⁊ respectōe horrētis: ⁊ horrore erubescētis: ⁊ rubore cōfigentis.

¶ De virtute.

Capitulum xxi.

Rego. in moꝝ. Nō res eadē sp est virtus q̄ ꝑ mometa ipm sepe merita mutant actionū. Idē. Plerūqz virtus cū indiscrete tenet amittit: cui discrete i. terminit plus tenet. Idem. Oēs virtutes. Infra li. iij. de cōnexione. Aug⁹ de ciui. dei. Mihi videt. Infra de charitate. Idem. Virtutes q̄ sibi hītē mens videt. p q̄s ipat corpi ⁊ vicios. ad qōlibet adipiscēdum vel tenendū retulerit nisi ad deū eāq̄ ipe vicia sunt. potius q̄z virtutes. Idē de libero arbitrio. Virtutes. q̄bus recte viuit. magna bona sūt. species aūt quorūlibet corporꝫ sine quibus recte viui potest. minima bona sunt potentie vero aīe sine quibus recte viui nō pōt. media bona sunt. virtutibus nemo male vtit. ceteris aūt bonis. i. mediis ⁊ minimis non solum bene: sed etiam male quisqz vti potest.

Idem. de. lxxxiij. questiōibus. Ois ordinatio que virtutes etiā noiat: est fruēdis fruit ⁊ vtendis vti. Isi. de sum. bo. Pcipius vicia extirpāda sunt in hoie: deinde inserende virtutes. Nam cohererē ⁊ cōuūgi nō potest veritas cū mēdacio: pudor cū petulātia fides cum pfidia. castitas cum luxuria. Idem. Quisquis ex deteriori iā meliori ē cepit. caueat de acceptis extolli virtutib⁹: ne grauius per vanāgloriā corruat: q̄z prius ex lapsu vicioꝝ iacebat. Job. Chry. sup Jo. Sicut malicia etiā ante gehēnam eos qui hic ea pticipant cruciare cōsueuit. ita virtus etiaz añ regnū eos qui hic eam opant ꝓparat voluptati. ⁊ cum spe optima ⁊ delectatione perpetua viuere facit. Ambro. sup Lu. Nō est virtus nō posse peccare: sed nolle. atqz ita tenere ꝓpeueratiā voluntatis: vt voluntas infantiā: vitio imitet naturam. Bern. super canti. Mediū vicioꝝ virtus tenet: ac pinde seduta egetꝫ nō solū putatione: sed ⁊ circūcisione. Idē in epi. Virtus in pace acgrit: i pressura ꝓbatur in victoria approbat. Seneca in epla. Virtus nō aliud est q̄z recta rō.

Idē. Cū virtus vtiqz mediū ⁊ mod⁹ sit: eque peccatuz est qō excedit sicut qō deficit.

Idem. Nulli precluſa est virtus. oībus patet: oēs inuitat: oēs admittit. non eligit parentelā. nō eligit domū: nō censum: nudo homine contenta est. Idem. Virtus extollit homines: ⁊ sup omnia mortalibus chara collocat eū: nec ea que bona sunt: nec ea. q̄ mala vocantur: aut. ci: pit nimis aut expauescit.

Idē. Omnia ista i. que dominū casus et fortuna exercet seruilia sunt. pecunia ⁊ corpus ⁊ honores. imbecillia fluida mortualia possessiones incerte. illa rursus que virtutis sūt libera sunt ⁊ inuicta. Idem. Quemadmodū minuta lumina claritas solis obscurat sic dolores ⁊ molestias aciniurias vtus magnitudine sua elidit atqz opprimit: ⁊ quocunqz affulsit. ibi quicquid sine ea apparet extinguitur. Nam non magis vllam portionem habent incommoda cum in virtute in-

ciderunt: qz in mari nimbus. Idē. Sola virtus p̄stat gaudiū ꝑpetuū securū. etiam si quid obstat nubiū modo interueniat que ita ferunt nec vnqz vincunt diem. Tullius in rheto. Virtus est animi habit⁹ nature modo rationi consentaneus.

¶ De tribus virtutibus theologicis.

Capitulum xxij.

Rego. in psto. Cum districtus iudex venerit: qui sese nobis p̄ nature nr̄e p̄fectum coniūxit: ab eo ꝑculdubio culpe reatū nō expetit: quem sub eius venia fides spes ⁊ charitas iam abscondit.

Idē in mora. In corde nōnūqz per flagella turbat charitas. per formidinem ꝓcutiunt spes. p̄ questiones pulsat fides. sed per dei gr̄az oīa tormēta ⁊ insidiaꝝ genera superantur. Idē. Bona summa sunt fides spes ⁊ charitas. que cū veraciter habent: in malis inflecti nō possunt. Idē super Eze. Tres sunt virtutes sine quib⁹ is qui opari aliquid iam pōt: saluari nō pōt: videlicet: fides spes ⁊ charitas. Idē. Unusquisqz qui in active vite exercitio versat tm̄ credit quantum speratamat: ⁊ operatur. tm̄ sperat quantū credit operatur ⁊ amat. tm̄ amat quantum credit: sperat ⁊ operatur. tm̄ operat quantū credit amat ⁊ sperat. Isi. in ezy. Tria sunt que i religionis cultu ad colendū deum in hoībus perquiruntur. scilicet fides: spes: ⁊ charitas.

Aug⁹ de doc. christiana. Homo fide: spe ⁊ charitate subnixus: ⁊ hec tria inconcusse retinens: non indiget scripturis nisi ad alios instruendos. Idem de trini. Ubi sunt illa tria p̄opter que in animo edificanda oīum diuinoꝝ librorū machinamenta ꝓsurgūt: fides: spes: charitas: nisi in aīo credente qđ nōdum videt: ⁊ sperante atqz amāte qđ credit. Amat ergo qđ ignorat: sed tm̄ credit. Jō in solilo. Deo nos fides excitat: spes erigit: charitas iungit. Idē. Sine tribus istis. scz fide: spe ⁊ charitate: nulla aīa satiat vt possit deū sinū videre. Bern̄. de amore dei. Pōt esse vt fides ⁊ spes sint sine charitate. vt aūt charitas fidem ⁊ spem in se nō contineat: nō potest esse. Idem super: qui habitat. Dicit fides. parata sunt magna ⁊ inexcogitabilia bona a deo fidelibus suis. Dicit spes. mihi illa seruantur. sed charitas ait. Curro velociter ad illa. Glo. Ecci. ij. Fide ⁊ spe et charitate vere colit deus. ⁊ ad p̄fectionez peruenit: que est vita eterna.

¶ De fide.

Capitulum xxiij.

Rego. in ome. Fides eaꝝ rez argumentū est que apparere nō p̄hit. q̄ etenim apparent iā fidem nō habēt ꝙ agnitōem. Idē. Fides nō habet meritū cui humana ratio p̄bet experimētū. Idē sup Eze. Nō virtutibus venitur ad fidē: sed fide ptingitur ad virtutes. Aug⁹ in ome. de centū ouibus. Deus oībus equaliter adest. sed ille apud deū plus habet loci qui plus amauerit: nō argēti sed fidei. Idē ꝓtra iulianū. Nī deo adiuuante ex vera viuit fide: ipe dē⁹ ad est ⁊ menti illumināde: ⁊ ꝺcupiscentie superande: ⁊ molestie p̄hibende. Idē de vbis dñi. Nulle maiores diuitie: nulli thesauri: nulli honores: nulla mundi huius maior est substantia qz est fides catholica. que petītes hoies saluat: cecos illumināt: infirmos curat catheczuminos baptizat: impios iustificat: penitentes reparat. iustos augmentat: martyres coronat. Idē. Ille credit in christum qui ⁊ sperat in christū: ⁊ diligit christum. nam si fidem quis habet sine spe ac sine dilectione christum esse credit: non in christum credit.

Isi. de sum. bo. Frustra libidinosus sibi de sola fide blandit: si bonis moribus non ornatur. Joh. Chryso. sup Matth. Uirtus fidei in periculis secura est: ⁊ in securitate pclitatur. Idē. Fides nunqz. Infra li. iiij. de religione. Idē super iob. Augnū bonū fides est qñ a calida fit mente: ab amore multo ⁊ feruente aīa. hec p̄bos nos ostēdit. hec vilitatē humanā oculat. Idē. Non sufficit fides in regnū inducere. sed hec maxime condemnare habet eos qui vitam malā demonstrant. qui enim sciuit voluntatē dñi sui ⁊ nō fecit: plagis ꝺberabit multis. Bern̄. in epla. Multi ad salutaris aduentū deum omnipotentē tenentes: ⁊ diligētes sue salutis gratissimum p̄missorē: credentes eundem i promissione fidelē. sperantes certissimū redemptorē: in hac fide ⁊ expectatione salvati sunt. licet qñ ⁊ qualiter ⁊ quo ordine salus repromissa fieret ignorarēt. Idē sup canti. Quid est qđ nō inueniat fides. Fides enim falsi nescia attingit inaccessa: deprehendit ignota. comprehendit immensa: apprehendit nouissima: trāscendit fines rōmis humane: terminos experiētie ac visus nature. ipaz ōniqz eternitatē suo illo vastissimo sinu qđāmodo circūdudit. Idē in sermo. Necesse est primo credere oīm remissionē peccatorū habere nō posse nisi p̄ indulgentiā dei deinde qđ nihil p̄sumere habere queas opis boni: nisi etiam hoc dederit ipe. postremo qđ vitā eternā p̄mereri nullus pōt bonis opibus suis. sed qđ gratis a deo dē⁹ vita eterna. Idez. Est fides alia preceptorū: alia signorū: alia p̄missorū. quia credimus in deum: qua credimus deū. ⁊ qua credimus deo. Per fidē. n. precepta credimus in deū: credere aūt in deum est in eū sperare: ⁊ eū diligere. Per fidē aūt signa credimus deū qui talia pōt ⁊ oīa pt. Per fidē vero p̄missa credimus deo: qui quicquid p̄mittit veraciter complet.

¶ De spe.

Capitulum xxiiij.

Rego. in mora. Spes in eternitatē animū erigit: ⁊ idcirco q̄ mulla mala q̄ exterius tolerat sentit. Idē. Tāto spes in deū solidior surgit. quanto pro illo qs qz grauiora ptulerit. qz nequaqz retributōis gaudiū de eternitate colligit: qđ nō hic p̄ pia tribulatione seminat. Aug⁹. x. lib. confes. Merito mihi spes valida in illo est q̄ sanabis oēs lāguores meos p̄ eū qui sedet ad dexteram tuā: ⁊ te interpellat pro nobis. alioquin desperarē. multi enim ⁊ magni sunt languores mei. sed amplior est medicina tua.

Idem. Ue etiā laudabili vite hominum si remota misericordia discutias eam. qz vero nō exquiris delicta vehementer: fiduciali ter speramus aliqđ apud te locū inuenire i dulgentie. Idem de gratia no. test. Nō iā desperandū est participatiōe verbi fieri posse homines filios dei. qñ filius dei participatione carnis factus est filius hominis. Isi. in ezy. Spes vocata est q̄ sit pes p̄grediēdi: quasi pes. Ambro. Nemo diffidat. Supra de satisfactione. Joh. Chry. in sermo. Spes est in qua salus nostra consistit: ⁊ que de terris animas velut quibusdā catenis celitus dependentibus innexas euehit ad supna. Bern̄. in sermo. Spes triplex est. naz de fide p̄ceptorū oīm spes venie. de fide signorū spes gratie. de fide p̄missorū spes glorie. Idem. Tria cōsidero in quibus tota spes mea ꝓsistit: charitatē adoptionis. veritatem p̄missionis. ptātem redditionis. Multa infra libro. iiij. de confidentia.

¶ De charitate.

Capitulum xxv.

Rego. in regis. Credat mihi charitas tua: q̄ valde ꝓtristatus sum de tristicia tua: acsi in te iniuriā ipse p̄tulissem. Bñicia enim mādatis p̄cipimur p̄ximos sicut nosmetipos diligere: eorūqz languoribus tanqz ꝓp̄rijs infirmitatibus cōdolere. Idē. Ō qz bona est charitas q̄ absētia per imaginē: p̄sentia sibimetipis exhibet p amorē: diuisa vnit: confusa ordinat: inequalia sociat: imperfecta ꝓsumat. Idē. Magistra bonorū oīm charitas: nihil sapit extraneum: nihil asperū: nihil ꝓsusum: ita exercet corda ⁊ corroborat vt nihil graue nihil difficile: sed fiat totum dulce qđ agitur. Idē. Bū nos nobis per operationis opem coniungimur: qñ ambulantes p̄ lubricū vicissim manū nobis tenemus: fitqz ex magna p̄uisione charitatis: vt eo singulorū robustius charitas p̄figatur quo ⁊ alter altero magis innitit. Jō Si me p̄cipem. Infra li. iiij. de cōmunitate.

Idē. Dum vnū in redemptoris nr̄i corp̄:

membrꝫ sumus:sicut in culpa tua dilacerat. ita quoꝫ in bona actione letificat. Idem Inimici dilectio tunc veraciter custodit:cū nec de eius ꝓuectu deijcimur.nec de ruina illius letamur. Idē.Charitaté recte ꝓdicator egregius vinculū perfectōis vocat:q virtutes quidē cetere ꝓfectōem generant.ſz nī eas charitas ita ligat vt ab amantis mēte dissolui iam nequeant. Idem.Charitatis cum sit ꝓpriū nutrire ꝓcordiā.seruare cōposita:dissociata ꝓiungere:prava corrigere:et virtutes ceteras perfectionis sue mumimine ſolidare.quisquis in eius radice se inseruerit:nec a viriditate deficit.nec a fructu inanescit. Idē.Nec abesse credēdus est qui p dilectionis vinculū animus inheret. Idez in moza.Virtuti morū dilectio ꝓponitur:q nimirū mentē quā semel ceperit a dilectione mundi funditus occidit. Idē. Ob valde mens amat.etiā in sermone replicat. Idē Probatio sanctitatis,nō est signa facere:sed vnūquēqꝫ vt se diligere.de deo autem vera cognoscere:de proximo vero meliora ꝙz de semetipo sentire. Idem.Per amorꝫ dei amor proximi gignitur:⁊ per amorē ꝓximi amor dei nutritur. Idē in pasto. Nostra sunt etiā illa bona que imitari nō possumus. sed in alijs amamus.⁊ amantiū fiūt quecūqꝫ amant in nobis.Hinc ergo pensent inuidi charitas quante virtutis est:que alieni laboris opera:nostra sine labore facit. Idē in omel'.Eis amoris hoc agere in animo solet: vt quē ipse sp cogitat:nullū aliū credat ignorare. Idē.Minus ꝓximū amare ꝙuincitur q nō cū eo in necessitate illius:etiā ea q̄ sibi sunt necessaria partif. Idē. Ille deum. Supſ.c.de ꝓfensu. Idē.Si quis quēlibet amat:sed ꝓpter deū nō amat:charitaté non hꝫsed habere se simulat siue putat. Charitas autem vera est:cū ⁊ in deo diligit amicꝰ ⁊ ꝓpter deum diligitur inimicus. Idem de dilectione ꝓditoris.Nō lingua sed mēs ⁊ vitā regrat. Idē.Nūqꝫ est dei amor ociosus.opat etenim magna si est.si vero opari renuit amor non est. Idem.Si qō impendi nobis recte volumus ⁊ alijs imparti mur.⁊ qō nobis fieri nolumus hoc alijs facere deuitamus.tūc charitatis intra illesa seruamus. Idem sup Exe.Tamē quisqꝫ portat,primū quātū amat.si enim amas portas. si desisti amare:desisti tolerare. Idez sup canti.Charitas sancta cor pacificat:mentem in tentationibus roborat:⁊ vt sedes sapiēte sit anima iusti quietē tribuit ⁊ locum prepat.

Ambro.de offi.Non minus vos diligo quos in euāgelio genui:q̄z si ꝓiugio suscepissem.nō enim vehemētior est natura ad diligendū q̄z gratia. Idē.Plus certe diligere debemus quos ꝓpetuo nobiscū putamus futuros q̄z quos tm in ℔ secuto. Jhi.ō tū. bo.Quāuis nōnulli fide atqꝫ opib⁹ scitatis videant esse participes:tñ qz priuant charitate fraterne dilectionis nullū habent incrementū virtutis. Hiero.in epistola. Nihil amātibus durꝫ:nullus difficilis labor i amore amemus ⁊ nos christū:facile videbitur omne difficile. Idē in ser. Hoc habet ꝓpriū impatiens amor:vt quē desiderat semp inuenire se credat.ignorat siquidē iudicium. rōne multotiens caret nescit modū.nec aliud cogitare potest q̄z qō diligit.amor non accipit de impossibilitate solacium.neqz et difficultate remedium. Augꝰ de doc.christa. Quantuor sunt diligenda. Unū qō supra nos est.alterum qō nos sumus. tertium qō iuxta nos est.quartū qō infra nos est. Idē. Ille iuste ⁊ sancte vivit q rectꝫ integer estimator est.ipse aūt est qui ordinatā habet dilectionem:ne aut diligat qō nō est diligendū:aut nī diligat qō est diligendū.aut amplius diligat qō minus est diligendum.aut eque diligat qō minus vel amplius diligendū est:aut minus vel amplius qō eque diligendum est.

Idem.Omnis peccator inquantū peccatū é nō est diligendus.⁊ ois hō inquantū hō est diligendus ꝓpter deū.deus aūt ꝓpter seipm. etsi deus omni hoie amplius diligēdus est: amplius qlsqz deū debet diligere q̄z seipm.

Idē.Oēs eque diligēdi sunt.sed cū oibꝰ ꝓdesse nō possis:obis potissimū ꝓsulendū é qui ꝓ locorꝫ vel tpm vel quarūlibet rerum opportunitatibus ꝓstricti tibi quasi q̄daz sorte iungunt. Idē de caritē.rudi. Diligamus deū qñ prior dilexit nos:⁊ filio suo vnico nō pepercit:sed ꝓ nobis oibꝰ tradidit eū.si amare pigebat saltem reamare nō pigeat. nulla enim est maior ad amorē imitatio q̄z ꝓximare amādo:⁊ nimis durus est animꝰ q̄ dilectōem si nolebat impendere noluit repēdē.

Idē. Maxime ꝓpterea rps aduenit:vt cognosceret hō quantū deus diligat eū:⁊ ió cognosceret.vt eius dilectōe a quo prior dilectus est inardesceret. Idē de ꝓfectōe iustitie. Perfecta charitas sozas mittit timorē:et facit ꝓcepti sarcinā leuē:nō solū nō ꝓmētem onere pondez:verūetiā subleuanté vice pēnaz. Idē de vidui. Nullo mō sunt onerosi labores amantiū.sed etiā ipsi delectāt:sicut venantiū:aucupantiū ⁊ piscantiū. Idem. In eo qō amat:aut nō laborat:aut etiam labor amat. Idē de trini. Qui amat hoiem aut qz iusti sunt:aut vt iusti sint amare dz.sic enim seipz amare dz:aut qz iustus est:aut vt iustus sit.sic enim diligis ꝓximū tanqz teipz sine vllo piculo. Idē. Nemo aliquid volens facit qō non in corde suo ꝓius dixerit. Nō verbū amore ꝓcipit siue creature siue creatoris. Idē de moribus ecclesie. Nihil est tā durꝫ atqz ferreū:qō nō amoris igne vincatur.quo cū se aia raput in deū sup omnem carnis naturā libera ⁊ admīrāda volitabit pennis pulcherrimis ⁊ integerrimis:quibꝰ ad dei amplexū amor castus inuitat. Idē. Solus se nouit diligere qui deū diligit. Jō Qui diligit ꝓximū agit quantū pōt vt salus corꝓe saltuſqz aio sit. sed cura corporis ad salutē animi referenda est. Idem de spū ⁊ ira. Scire aliqd ⁊ credi:⁊ tñ non diligi pōt diligi aūt qō neqz scit:neqz credit nō potest

Idē de ci.dei. Perfectū odiū debet malis qui ſm deū viuit.sic vt nec ꝓpter vicium oderit hoiem:nec amet vicium propter hominē.sed oderit vicium:amet hoiez. Idem Mihi videt qp diffinitio bruis ⁊ vera virtutis est ordo amoris. Idē de ꝓiug. adul. Multa sunt facienda nō iubente lege:ſz libera volūtate:⁊ ea sunt in nris officijs gratiora:que cū liceret nobis etiā nō impenderet causa nī dilectōis impendimus. Idem de solit. Impatiēs amor nec lachrymis modus fit nisi amori def qō amat. Idem in libro de dono perseue. Nihil sic ꝓbat amicū quē admodū oneris portatio. Idem super .i. cano. Job. Talis est quisqz q̄lis eius dilectō est terrā diligis:terra eris:deū diligis:quid dicam:deus eris. Ps. Ego dixi dij estis.

Idē.Charitas vt ꝓficiatur nascit:cū fuerit nata nutrit:cū fuerit nutrita roborat.cuz fuerit roborata ꝓficitur.cū ad ꝓfectum venerit:quid dicit.mihi vivere christus est:⁊ mori lucrū. Idē. Dilige⁊ qō vis fac.siue taceas:dilectōe tace.siue clames:dilectione clama.siue emendes:dilectōe emenda.siue parcas:dilectione parce. Idē in epla. Diligentia charitatis freneticū caſtigare:elenbargi cum stimulare.ambos amare:ambo offenduntur:ſz ambo diligunt.ambo molestati q̄z diu egri sunt indignant.ſz ambo sanati gratulantur. Idem. Diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo.⁊ ex tota anima tua:⁊ ex tota mente tua.⁊ diliges ꝓximū tuū sicut teipm. Hic physica:qñ oēs oim naturaꝝ cause in deo creatore sunt. Hic ethica:quoniam vita bona ⁊ honesta nō aliunde format q̄z cum ea que diligenda sunt quēadmodum diligenda sunt diliguntur:ℬ est deus ⁊ proximus. Hic etiā logica:qñ veritas lumenqz anime rōnalis nō nisi deus est. Idem.In hac dilectione virtus non est:nisi diligere qō diligendum est.id eligere prudentia est.nullis inde auerti molestijs sontitudo est.nullis illecebris:temperantia est.nulla superbia'iusticia est. quid autem eligamus qō ꝓcipue diligamus nisi quo nihil melius inuenimus. hoc deus é. cui si aliquid diligēdo vel ꝓponimus vel eq̄ mus:nosipos diligere nescimus. Idem.

Tanto nobis melī⁹ est q̄nto nos magis i illū
imus quo nihil melius est. inmo aūt non am
bulando sed amādo. qué tāto habebim⁹ pre
sentiorē quāto eundē amorē quo in eū tendi
mus poterimus habere puriorem. Idē.
Non faciūt bonos vel malos mores: nisi bo
ni vel mali amores. Idē. Debet hō pro
ximū diligere tanq̄ seipsum: vt qué poterit
hoiem vel beneficiētie consolatione: vel do
ctrine informatōe: vel discipline coertiōe se
cū ducat ad colendū deū. Idē in li. cōfes.
Binus dñe te amat qui aliq̄d tecū amat q̄
non ꝓpter te amat. O amor q̄ sp ardes ⁊ nū
q̄ extingueris. charitas deus meus accende
me. continentiam iubes: da q̄ iubes: ⁊ iube
q̄ vis. Idem. Dñe amore tuo percussisti
cor meum ⁊ amaui te. sed ⁊ celum ⁊ terra: ⁊
oia que in eis sunt: ecce vndiq̄z mihi dicunt
vt amem te. nec cessant dicē omnib⁹: vt inex
cusabiles sint. Idem. Pondus nō ad ima
nīt est: sed ad locum suū. Ignis enim, sursum
tendit: deorsum lapis. ⁊ infra. Binus ordi
nata inquieta sunt: ordinant ⁊ quietant. Tuō
deus meū amor me⁹. eo feror quocūq̄z feror
dono tuo accendimur ⁊ sursum ferimur. iar
descim⁹ ⁊ imus. ascendim⁹ ascēdiōes in cor
de: ⁊ cantam⁹ canticū graduū. Idē. x. lib.
cōfes. De⁹ meus q̄d amo cū te amo. Non
speciē corpis: nō decꝰ tpis: nec cādorē lucis:
non dulcis melodias cantilenaꝝ omnimoda
rum. non florū ⁊ vngētoꝝ ⁊ aromatū suauē
olentiam: non manna ⁊ mella: nō membra car
nis amplexib⁹ acceptabilia. non hec amo cū
amo deū meū: ⁊ tñ amo q̄ndā lucez ⁊ q̄ndā
vocē: ⁊ quendā odorē: ⁊ quendam cibū: ⁊
quendam amplexū: cū amo deū meū: lucez
vocem: odorē: cibū: amplexū: interiorē: is ho
minis mei: vbi fulget aie mee qđ non capit
locus: ⁊ vbi ꝺonat qđ non capit tēpus: ⁊ vbi
olet qđ non spargit flatus: ⁊ vbi sapit qđ nō
minuit edacitas: ⁊ vbi heret qđ non diuellit
satietas. Idem de Lucie charitatis. Diui
narum scripturarū multiplicē abundantiam
latissimamq̄z doctrinā sine vllo errore com
prehendit: ⁊ sine vllo labore custodit. cui⁹ cor
plenū est charitate. dicente apl̄o. plenitudo le
gis est charitas. Idez. ille tenet ⁊ quod pa
tet ⁊ qđ latet in diuinis sermonibus: qui cha
ritatem tenet in moribꝰ. Idē. Fratres sec
tamini charitatem: dulce ⁊ salubre vinculū
mentiū. sine qua diues pauper est: ⁊ cū qua
pauper diues est. Idem. Charitas inad
uersitatib⁹ tolerat: in prosperitatib⁹ temperat.
in duris passionib⁹ fortis. in bonis operibus
hilaris: in tentatione tutissima: in hospitalita
te latissima. inter veros fratres letissima. in
ter falsos patientissima. Idem. Charitas
casta fuit in susanna erga virum. in anna post
virum. in maria ꝑeter virum. libera in pau
lo arguendum. humilis in petro ad obedien
dum. humana in christianis ad confitendum.
diuina in christo ad ignoscendum. Idem.
Charitas inter opprobria secura est: inter
odia benefica: inter iras placida: inter insi
dias innocens. in iniquitate gemens. in veri
tate respirans: in virtute ꝓgratulans. Idē
in medita. Non melius nec decētius q̄ꝑ di
lectionem rependi potest: qđ p dilectionē da
tum est. Idem. Miser ego q̄nū deberez
diligē deum meū: qui me fecit cum non cora
redemit cū perieram. nō eraz ⁊ de nihilo me
fecit: non lapidē: non arborem: non aué: sed
aliquod de animalibus: sed voluit me cē ho
minem: dedit mihi viuere: sentire: discernere
⁊ intelligere. Periram ⁊ ad mortalem descē
dit: mortalitatem suscepit: morē sustinuit: mor
tem vicit: ⁊ sic me restaurauit. Auctor de
spiritu ⁊ anima. Multa sunt in me de qui
bus cor am deo erubesco: ⁊ ꝓ quibus val
de illi displicere timeo: nec ꝓ omnibus his
quid illi impendam habeo nisi tñ vt diligā.
Non enim melī⁹: vt supra. Idē. Amat de
us vt amek: ⁊ cum amat nihil aliud vult q̄z
amari: sciens ipso amore bonos q se amauē
rint: per amorē venit ad homines: venit i ho
mines: factus est hō: ⁊ delicie illius esse cum
filiis hominū. Job. dxyf. super Matth.
Omnis species iusticie in malis inuenitur si

sola gratia vere charitatis non inuenitur nisi
in seruis dei. Idez de compunctione cor.
Hic amantiū mos est vt amorem suū silen
tio tegere nequeāt: sed necessarijs suis ⁊ cha
rijs efferunt ⁊ produnt: ⁊ flāmas amoris in
tra pectus cohibere non possunt. Idē su
per iobem. Et si fratres insanabiliter egro
tauerint maneamus cum eis: et ꝓtemus ad
inuicem onera: ita eni implebimus legē chri
sti: ⁊ promissis potiemur bonis. Idē. Ui
tam nihil ita facit claram vt amor. Bern̄.
de amore dei loquens de verbo illo Lu. x.
Diliges dñm ⁊c. Quattuor in deum a nobis
⁊ toti exigunt affectus. in eo quod dicit. ex to
to corde tuo: totam sibi vendicat voluntatem.
in tota aia: totum amorē. in omnibus viribꝰ
virtutem designat charitatis. in tota mente:
fruitionem sapientie. Primū autem horꝫ. s.
voluntas ad deum animam mouet. scōm. s.
amor promouet. tertiū. s. charitas contempla
tur. quartum. s. sapiētia fruit. Idē. Nihil
aliud est amor: q̄z vehemens ⁊ bñ ordinata
voluntas. Idem. Te dñe velle ⁊ vehemē
ter velle: quod est te amare: ⁊ singulariter
amare. qui amari non dignaris cum aliqua
alia re: siue carnalius siue spirituali: siue terre
stri: siue celesti: que non amek ꝓpter te: B de
mum est non velle nisi bonū. hoc est habere
quecūq̄z vult: omnia habere: q̄ habet te qđ
inquantum amat te. Idez de dil. deo. Cā
diligendi deū deus est: modus est sine mō di
ligere. Idē. Vide quo modo: imo q̄z sine
modo a nobis deus amari meruit. qui prior
ipse dilexit nos: tantus ⁊ tñ: ⁊ gratis: tantil
los ⁊ tales. Idem. Non sine premio dili
git deus ⁊ li absq̄z premij intuitu sit diligen
dus. vacua nanq̄z vera charitas esse nō pōt
nec tñ mercēnaria est. quippe non querit que
sua sunt: affectus est: non ꝓtractus. Idez.
Quicquid ꝓpter aliud amare videaris: id
plane amas quo amoris finis ꝓtendit. non
per quod tendit. Idē sup cant. Quātitas
vniuscuiusq̄z aie estimatur ex mensura chari
tatis quam habet. vt verbigra. que multum
charitatis habet magna sit. que parum par
ua. que vo nihil: nihil. dicente apl̄o. si chari
tatem non habuero: nihil sum. Idē. Nec
ignoro q̄ honor regis iudicium diligit. sed p
ceps amor nec iudicium pōtolat: nec consilio
rꝑatur: nec pudore frenat: nec rōne subiicit:
rogo: supplico: flagito: osculetur me osculo
oris sui. Idē. Ubi amor: est labor non est:
sed sapor. Idē. Nō abduci blandicijs. nō
seduci fallacijs: nec iniurijs frangi: toto cor
de: tota aia: tota virtute diligere est. Idē.
Valde mihi amandus est p qué sum: viuo ⁊
sapio: si ingratus non sum ⁊ indignus. Di
gnus plane est morte qui tibi dñe recusat vi
uere ⁊ mortuus est. ⁊ qui tibi non sapit: desi
pit. ⁊ qui curat esse nisi propter te: p nihilo
est ⁊ nihil est. Idē. Spūs est deus ⁊ con
cupiscit deo rem aie illius quaz forte aduer
terit in spū ambulantem: ⁊ curā carnis nō p
ficientē in desiderio. pīsertim cum sui amore
flagrantem ꝓspexerit. Idē. Fateor non su
stinui pondus diei ⁊ estus: sed iugum suaue
⁊ onus leue ꝓ beneplacito patrisfamilias
porto. opus meū vix vni⁹ horē: ⁊ si plus prē
amore non sentio. Idē de. xij. gradibus.
Vere dulcis ⁊ suauis cib⁹ charitas: que fes
sos alleuiat: debiles roborat: mestos letificat:
deniq̄z iugum veritatis facit suaue ⁊ onus le
ue. Idez de precep. ⁊ disci. Fons vite cha
ritas est: nec viuere animam dixerim que de
illo non hauserit. Haurire porro. quomodo
potest nisi fuerit presens ipsi fonti qui chari
tas est que deus est: presens ergo deo est qui
amat deum inquantū amat. Idē. Bona
mater charitas: que siue foueat infirmos: si
ue exerceat proiectos: siue arguat inquietos
diuersis diuersa exhibens: sicut filios diligit
vniuersos. Idem. Seruite in charitate
illa que timorem expellit: labores non sentit:
meritum non intuetur: pmium non requirit
⁊ tamē plus omnib⁹ vget. Idē in apolo.
O quanta fiducia charitatis. alius operatur
non amans: ⁊ alius amat nihil operans. ille
quidē opus suum perdit. iste vo charitas

nunciꝫ excidit. Interl'.ysa.xl.g.Omnia sa cilia amanti. Interl'.apoca.vi.Nullum p minit deus cadere qui ei seruit vero amore

¶ De quattuor cardinalibus.

Capitulum xxvi.

§ Rego.in mora.Prudentia: tempe rantia:fortitudo:atqꝫ iusticia: tan to pfecte sunt singule: q̄nto vicissim sibimet iuncte. Idē super Eze. Unusquisqꝫ tm̄ prudens est quantū tēperans:fortis:⁊ iustus:tantum tēperans quantū prudens:fortis ⁊ iustus.tantum fortis quantuꝫ prudens: tpans ⁊ iustus.tantum iustus q̄ntū prudens temperans ⁊ fortis. Aug.In hac dilectione.Supra de charitate. Idem de trini.Quod qđ agit iusticia in subueniendo miseris. qđ prudentia impꝛecauendis insidijs. qđ fortitudo in perferendis molestijs.qđ temperātia in coercendis delectationibus cauis:nō ibi erit vbi nihil omnino mali erit. Idem de moribus ecclesie.Illas quattuor virtutes quarum vtinam ita in mentibus vis vt nomina in ore sunt omnium.sic etiam diffinire non dubitem:vt tpantia sit amor integrum se pꝛebens ei quod amatur.fortitudo amor facile tolerans omnia ,pter id quod amatur. iusticia amor soli amato seruiens. ⁊ ,pterea recte dīans.prudentia amor: ea a quibus adiuuamur:ab eis quibus impedit sagaciter eligens.Aī mihi videtur q diffinitio breuis ⁊ vera virtutis est ordo amoris. Ysido. in ety.Prudentia est in rebus qua a bonis mala discernunt.Fortitudo est qua aduersa eq̄nimiter tolerant.Tpantia est qua libido cōcupiscentiaqꝫ rerū refrenat. Justicia q̄ recte iudicando sua cuiqꝫ distribuunt. Hiero. in epla.Eis scire quales q̄rat dīs ornatus: habeto iusticiam:prudentiā:tpantiā:fortitudinem.nihil hoc monili pciosꝰ:nihil hac gemarū varietate distinctꝰ. Idē in ori. sup naum.Quō quattuor q bus pugnamꝰ ⁊ tegimur sunt scuta virtutum:prudentia: iusticia: tpantia:fortitudo.ita econtrario quattuor vicia sunt.stultitia:iniquitas:luxuria: formido: quibus ab hoste percutimur. Berñ. de conside.Justicia querit:prudēna inuenit:fortitudo vendicat:temperantia possidet.

¶ De prudentia.

Capitulum xxvij.

§ Rego.in mora.Cum rectitudo sanctos viros ad libertatem vocis erigit:cōsideratio infirmitatis ꝓpzie in humilitate custodit. Idē in omel'.Cogita te qd facitis:recogitate qd fecistis:largitatꝫ supne pietatis aspiciter:⁊ ad misericordie iudicem dum adhuc expectat cum lachrymis venite. Idem in regio.Sūmis in rebus ciuitum non oportet esse cōsiliū. Idez.Alia é vita plena:⁊ tanto qsqꝫ necesse est vt insipientes spūs caueat:q̄nto maiora sunt dona que ponat. Idem super Eze.Restat vt sine i ꝺbi ministerio fatigemur:sen indigentiꝫ nostra largiamur:seu per abstinentiam carnem domemꝰ:seu zelo moueamur:seu p patiēnā aliqñ leuiter pꝛaua toleremus: vt summopere debeamꝰ in intentione nr̄a discutere q̄emus omne qđ facimus non nostro,ſ dīi zelo faciamus. Aug.de solilo.Cauendum est magnopere:dū hoc coꝛpꝰ agimꝰ:ne quo sensibilium visco penne nostre impediant:quibꝰ integris perfectisqꝫ opus est vt ad illam lucem ab his tenebris euolemꝰ. Idē de singularitate clericoꝝ.Utiliꝰ est vt ifirmū se homo cognoscat vt fortis existat:q̄ fortis videritur ⁊ infirmus emergat. Ysido.de etymo. Prudens dicit quasi porro videns.pspicax é enim ⁊ incertoꝝ puidet casus. Idez in syno.Quicqd boni cū discretione feceris virtus est.quicqd sine discretione ꝺfeceris vitium est.virtus enim indiscreta pꝛo vicio deputat. Idē.Nihil iuuat.Infra li.iiij.ꝺ exercitio. Hiero.Prudentia ablatꝫ bonitate.Infra li.iij.de malicia. Ambro.de of. Sapiens vt loquat multa:priꝰ cōsiderat qd dicat:⁊ cui dicat.quo in loco ⁊ tpe. Bēr. de ꝓsidera.Quātū ad ꝓsiderationis attinet fructū quattuor tibi ꝓsiderāda reor.te.q̄ subte.que circa te:q̄ supra te sunt:A te tua ꝓsidera tio indoctus:ne frustra extendaris in alia tec neglecto. Idem.Tu cōsideratio in tria gdem dividit:si consideres qd:qs:aut qualis sis.Quid in natura.qs in pſona.q̄lis in moribus. Idē.Consideratio mētē purificat: regit deinde affectꝰ:dirigit actꝰ:corrigit excessus.componit mores:vitā honestat ⁊ ordinat. Idē.Consideratio cōfusa dissermi nat.hiantia cōpmit:sparsa colligit:secreta rimat:vera inuestigat.verisillia examinat:ficta ⁊ fucata exploat.Hec est que agenda pꝛeordinat:recogitat acta.vt nihil in mente resideat incorrectum. Idem super cantica.Discretio est non tm̄ virtus q̄ qđā moderatrix ⁊ auriga virtutū:ordinatrixqꝫ affectuū:⁊ morum doctrix.tolle hanc ⁊ virtꝰ vicium erit.

Idem.Alia q̄ amat vigilat ⁊ obseruat:⁊ beata quam dīs inuenerit vigilantē:nō transibit eam.nec pteribit ab ea.ſz stabit ⁊ loq̄tur ei.loquetur qꝫ amatoria: loq̄tur siquidē vt dilectꝰ. Idē de.xij.gradi. inquirim⁹ vitatez in nobis ipsis:in pximis:in sui natura. in nobis nobismetipsos diiudicando.in primis eorū malis cōpatiēdo.in sui natura mōo corde contēplando. Idē in ser.Sede computa quid diebꝰ singulis acquirē valeas:certꝰ eq̄dem apud deū nullum esse bonuꝫ oīno irremuneratū:nec aliqđ malū impunitū. ⁊ sicut non capillū de capite:sic nec momentū de tēpore periturū. Tulliꝰ in rheto.Prudētia est rez bonarꝫ ⁊ malarꝫ vtrarūqꝫ scia. Partes eiꝰ memoria:intelligētia:puidentia.Memoria est per quam animus repetit illa que fuerunt.Intelligentia per quam ea perspicit que sunt.Pꝛouidentia per quam futuruꝫ aliquid videt anteq̄ factum fit.

¶ De memoria.

Capitulum xxviij.

§ Rego.in ome.Luz bona frēs agitis:semper ad memoriam mala acta reuocate:vt duz caute culpa ꝓspicit nunciꝫ de bono ope in caute animus letetur.

Idē in regio.Cogitationū illebria:ligue incōtinentiā:delictoꝝ opa ad memoriā reuocemus.⁊ dū licet ⁊ tēpꝰ habemꝰ magno plāctu iniquitatū nr̄arꝫ macias deleamꝰ. Idē sup Eze.Cum mala cōmittimꝰ:frustra tunc ad memoriā bona nr̄a transacta renocamus. qñ in perpetratiōe malorꝫ nulla dꝫ esse fiducia bonorū pꝛeteritorꝫ. Idē.Time nobis misericordie dei nūr̄e fiūt:cum nobis ad memoriā miserie nr̄e revocant. Idē i mora. Patienter illatꝫ iniuriā tolerat: qui pie meminit qđ sortasse adhuc habeat in quo debeat ipse tolerari. Idem. Cū voluptas lubrica tentat in pꝛosperis.hec ipsa sunt pſpa aculeo tētationis opponenda.vt eo eruberescam⁹ pꝛaua cōmittere quo nos a deo memimꝰ gratuita bona pcepisse. Idez.Quisquis a precipitis.infra li.iij.de remorsione. Idem sup illud Job.xxxvi.Ubi eras qñ ponebā fundamenta terre:ac si iustificato pctōri aperte veritas dicat.Virtutes a me acceptas tibi nō tribuas.Noli p̄ me de meo munere extolli. recole vbi te inueni qñ meo te timore solidaui.Ut ergo ego in te non destruam qđ construxi:ipse non cesses cōsiderare qđ in te reppi. Isi.de sum.bo. Quisquis pctōr memoria cōpungit ad lamentatū:ne dei se visitari sciat pſentia.qñ ex eo qđ se admisisse recolit interiꝰ erubescit:suoqꝫ se iudicio puniendo iam punit. Aug.de tri.Nihil vile est vt meminerim viriū meaꝝ: fraudesqꝫ meas admoneā vt meminerit suaꝝ:ne vitra q̄s tutū est ꝓgrediat hūana ifirmitas. Ambro. in apolo. Sapiens si epulet:si cogitet:si oret ac deprecet:ante oculos eius semp error: est ꝓprius:⁊ momētis oīb⁹ pulsat culpa ꝓsciam. nec quiescē:nec obliuisci sinit. Hieron. Nec dauid.infra libro.iij.de familiaritate.

Joh.chryso.Aī accubueris lib.iiij.de dissolutione. Idē sup epistolaz ad heb. Nullum inuenit delictoꝝ tale remediū sic eoꝝ continuata memoria. Berñ.de ꝓside.Inter alia ꝓsideranda q̄lis sis ⁊ q̄lis fueris ad memoriam reuocandū est.ꝓsecūda sunt emꝫ posteriora pꝛioꝝ ⁊ pꝛiora seqntiꝰ:vtꝫ ne pꝛofecerio in futuꝝ.in sapia:in intellectu:in

suauitate morꝫ: aut ab his fonte qō absit deꝛ feceris. Idē. Tertia contēplatio. Infra li. iiij. de contēplatione. Idē in epla. Iturus ad somniū sp aliquid tecū defer in memoria vel cogitatione in quo placide obdormias: qō nōmunqz etiā somniare iuuet. Idez su per canti. Jo qui christo passo pie compank ꝓpundit ⁊ mouet facile ad memoriā eoꝝ q̄ prulit atqz istius suauitate deuotōis pascitur ⁊ ꝓfortatur: ad quem salubria: honesta: pia.

Sene. i epla. Illiqs vir bonus eligendus est: atqz sp añ oculos habēd⁹. vt sic tāqz illo spectāte viuam⁹. ⁊ oia tāqz illo videte facia m⁹. O felicē q sic aliquē vereri pt: vt ad me moriā quoqz eius se cōponat atqz ordinet.

¶ De intelligentia.

Capitulum xxix.

Rego. in mora. Nec ꝯ auctorē sumꝫ
§ hō supbiat: ꝓsideret vñ huc venit. ⁊ intelligat qd sit. Idē. Dū pēsa mus ḡles erga aliquos fuimus: eē circa nos tales alios nimis dolemus. q̄ aliena iniusti cia in nobis vindicat qō in se iuste ꝓscia nr̄a accusat. Idē. Qui plenissime intelligere appetit qlis est. talis nimiꝫ debet conspicere qualis nō est. vt ex bonoꝝ forma meliꝰ q̄n tum ipse deserto bono deformis ē. Idem Tunc ve cognoscim⁹ bona nr̄a vñ sunt. qñ hec q̄si amittēdo sentim⁹ q̄ a nobis seruari nō possunt. Idē. Sancti oēs qñ'in dei vi sione ꝓficiunt. quāto magis diuinitaꝰ int'na cōspiciunt: tanto magis se nihil eē cognoscūt nusqz quippe legiꝰ q̄ abraā cinerē ⁊ puluerem se esse ꝓfessus est: nisi cū habere meruit dei colloquiū. Idem. Sancti viri ingenij virtutē ad agnoscēdam infirmitatē ꝓpriam dirigunt. atqz ex infirmitatis sue meritis cognitōe cōualescūt. Nunqz deus mentem deserit: que in peccatis se veraciter agnoscit

Idem. Sancti viri minime. Infra de exercitio. li. iiij. Idem. Memo fortitudinem spā nisi cū rectus esse cepit deprehendit. Nā qui oīno puersus ē: neqz hoc pōt videre qō est. Idē. Nulla est cognitio reprehensionis si nō sequank etiam lamenta penitudinis

Idē. In hoc mundo dū viuimus: tūc p fecte que scieda sunt scimus: cū ꝓficiētes p i telligentiā nil nos ꝓfecte scire cognoscimus.

Idē. Vera scientia afficit: nō extollit. nec supbientes quos implcueru: sed lamentātes facit. Idē. Sepe dū quoldā. Infra li. iij. de disco: dia. Idem in regis. Bonarum mentiū est etiā ibi aliquo modo culpas suas agnoscere vbi culpa nō est. Idem super Ezech. Recte ꝓphetica dicit nō q̄ predicit ventura: sz q̄ pdit occulta. Idē. Spūs p phetie nec sp nec eodē modo ꝓphē animus tangit. Nota. Idē. Aliqñ ꝓphetie spiriꝰ ꝓphetis deest: nec sp eoꝝ mentibus phō est quatenus cū hūc nō habēt se hūc agnoscant ex dono habere cū habēt. Augꝰ de ciui. dei. Tria sunt que in vnoquoqz homine artifice spectank vt aliqd efficiat. natura: doctrina: vsus. Natura ingenio: doctrina scientia: vsus fructu dijudicandus est. Idē. Abulta ad fidem catholicam pt̄inentia dū hereticorum callida inquietudine exagitank: vt ad uersus eos defendi possint. ⁊ cōsiderantur i telligentiue: ⁊ intelliguntur clariꝰ. ⁊ instituꝰ predicank: ⁊ ab aduersario mota q̄stio discēdi nobis exitit occasio. Idē de. lxxxiij. q̄stionibus. Nullū bonū pfecte nosciꝫ: qō non perfecte amak. Idē de doctrina christiana. Disputatōis disciplina ad oia genera questionū que i litteris sctis sunt p intellectū pertranda ⁊ dissoluenda plurimū valet. m̄ ibi cauenda est libido rixandi. Idē. Bonoꝝ ingenioꝝ insignis est indoles in verbis veꝝ amare: nō v̄ba. Idē de bono pscue. Nō simus in disputatiōibus pmpti: ⁊ ꝯ oīb⁹ pigri. Idē de tri. li. iiij. Sciam terrestrium celestiumqz rez magni estimare solet genus humanū: in quo ꝓfecto meliores sunt q̄ huic scientie ꝓponunt nosse semen ꝓos: laudabiliorꝫ est anim⁹ cui nota est infirmitas sua q̄ qui ea nō ꝓspecta vias siderum scrutatur. ignorās viā qua ingrediatur ad celū. Isi. de sū. bo. Nihil pei⁹ q̄z culpā agnoscere nec

deflere. Lassio. in li. ō aiā. Animia magnitudo est suam intelligere paruitatem: nec ꝑualet hoc ipsum nosse: nisi cum ceperint diuina pasci. Bern̄. in medita. Ab exterioribus ad interiora redeam: ab inferioribꝰ ad superiora ascendā: vt possim cognoscere vñ venio: aut quo vado: qd sum: vel vñ sum. vt p cognitionem mei possim puenire ad cognitionē dei. Idem in epla. O vtinā sapores ⁊ intelligeres ac nouissima prouideres. Sapes q̄ dei sunt: intelligeres que mōi sunt: prouideres q̄ inferni sunt: pfecto iferna horreres: superna appeteres. q̄ sunt mūdi ꝓtemneres. Idē. Qui per secte se examinande cognoscit: suo pctō nullius pcñ par estimat qō non sicut suū intelligit. Idem sup can. Est quidem q̄ntū in se est oīs scia bona: que tñ veritati subnixa sit. sed tu qui' cuz timore ⁊ tremore tuam ipsiꝰ opari saluti ꝑ tpis breuitate festinas: ea scire prius ampliusqz curato: que pfenseris viciniora saluti. Idem. An non inflatiōes ⁊ toxiōes in ꝓscia sustinebit q hmōi est sciens vs bonum: ⁊ non faciens: an non responsum morꝫ ⁊ damnationis totiens in semetipso habebit: quotiēs in mētem venerit sermo qui dixit deꝰ. q̄ seruꝰ sciens voluntatem dñi sui ⁊ nō faciēs: vdigne vapulabit plagis multis. Idem in ser. Sup oēs docentes me intelleri. Quare inquā. Nunquid q̄ byssō ⁊ purpura me indut. q̄ lautioribus epulis abundani. nunquid q̄ platonis argutias: aut aristotelis versutias itellexi: aut vt intelligerem labora: aui: Absit inquaz. Sed q̄ testimonia tua exquisiui. Idem. Quans scūs quidam deus inquit noueri me: noueri me te. breuis oratio: sed fidelis. Hec est enim vera plōia: ⁊ vtraqz cognitio proprius necessaria ad salutem. Ex priori siquidē timor ꝯcipitur ⁊ humilitas: ex posteriore spes ⁊ charitas generat. Boetius. Humane nature. Infra li. iij. de ignorātia. Anb. Primus gradus. li. iiij. ō hūilitate. Glo. lu. vi. Ubi magis donum scientie: ibi trāsgressor maiori sub iacet culpe. Sene. in epla. Quare libera libus studijs filios erudim⁹: non q̄ virtutem dare possint: sed q̄ aim ad excipiēdā virtutē preparant. Idem. Si ppendē te voles sepone pecuniam: domū: dignitatē: intus teipsum ꝓsidera: nec q̄lis sis alijs crede. Idez. Initiū salutis est notitia pcti. Nam qui peccare se nescit corrigi non vult.

¶ De prouidentia.

Capitulum xxx.

Rego. in mora. Ō valde est imꝑ
§ portabile ex dolore ostendik ꝓsidera tione ꝓuida: ⁊ remuneratiōe leniga tur. Idem. Jo q̄ cūcta pūsqz veniant conspicit: neqz ea postqz aliquid fecerit penitēdo respicit. Idem. Qui in dictis suis reprobari metuit: ipse prius debet examinare qō dicit. Idem. Nil'sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet. q̄z vt vnusquisqz hoc quod vitium diligit mortuum penset. Idem. in omni quod dicitur: necesse est vt causa tempus ⁊ persona pensetur. si verba sententie veritas roborat. si hāc tempus congruū postulat. si veritatem sententie ⁊ congruentia temporis persone qualitas non impugnat. Idem super Eze. Sancto actio ab omni parte circūspecta est. bona desiderabiliter ꝓuidens: mala solerter cauens: sed hoc est laboriosi⁹ vbi sctōrū mens inuigilat: ne se ante eoꝝ oculos mala sub bonorum specie absondant. Idem in regis. Terribilem iudicē veniētem cōsidera: ⁊ de aduētu illi⁹ nūc cōscia tua cōremisceat: ne tūc sine causa iam timeat: cū coraz illo celū ⁊ terra tremuerit. Jsido. in syno. Perspice qō cui aptum sit tpi: qd: vbi: q̄n: q̄ntū: q̄z diu facere debeas. Idem. Cum diu cogitaueris tūc fac qō probaueris. Amb. i epi. Bōs bona speculatrix consiliorū suorū est. pri⁹ examinat quid decoꝝ atqz honestū. Hiero. Caueto oēs. infra lib. iiij. de fama. Aug. de singula. cle. Amator est salutis sue: qui cuitat aliene mortis incursiū: ⁊ ipse est prouidus qui sollicitus fit cladibus ceteroꝝ. Ber̄. de conside. Nō oportet vt vicia domus tue

vtimus scias: qđ q̄ plurimis notum⁹ ꝓtigit se: q̄ propter alius alia dispenset. de disciplina tu prouide. Idē. Spūalis homo ille q oia diiudicat vt ipse a nemine iudicet: omne op⁹ suū terrena quādā ꝓsideratiōe ꝓueniet: p mū quidem an liceat: decide an deceat. postremo an ⁊ expediat. Idez. Diligenter vō omne quod faciendum erit tracta apud te: ⁊ cū his qui te diligūt tracta ante factū. q: post factum sera retractio. Idez in medita. Habes domum o anima: sed cito cassura est: dom⁹ tua tu quoqꝫ nisi aliam ꝓuideris vento ⁊ pluuie exponenda. Idē in ser. In oibus opibus tuis memorare nouissima: horrorem mortis iudicij tremendum discrimen. ardentis gehē ne metuꝫ: ab oculis cordis tui nullatenus patiaris elongari. Idem. Cum iudiciū carnis ex anima pendeat: nihil carni possit vtilius q̄ salus anime ꝓuideri: vt videlicet in tpe sit respectus illius ⁊ socia passionis: felicitatis quoqꝫ consortium mereatur.

¶ De fortitudine.

Capitulum xxvi.

g Rego. in mora. Justorꝫ fortitudo est: carnem vincere: ꝓprijs voluptatib⁹ ꝓtraire. delectatiōē vite p̄sentis extinguē. huic mūdi aspa p eternis premijs amare. psperitatis blādimēta ꝓtenere: aduersaris metū in corde superare. Idem. Qui in auctoris sui amore roborantur: quo magis in concupita dei fortitudine conualescunt: eo a propria virtute deficiunt: ⁊ quo robustius eterna appetunt: eo fortius a tpalib⁹ salubri desectione lassant. Idem. Tanto se vnusquisqꝫ ad fortitudinem ꝓfecisse veritus demonstrat: quanto aliena mala equanimius tolerat. Idem in regis. Mores meos bene habes cognitos. q: diu porro: sed si semel deliberauero non potuare contra omnia pericula letus vado. Hiero. in epistola. Nihil eo fortius qui vincit diabolum: nihil imbecillius q̄ qui a carne superat. Idez in oz. super Isa. Fortitudo atqꝫ cōstantia via regia est: a qua declinat ad dexteram qui temerari⁹ est ⁊ pertinax: ad sinistrā qui formidolosus est ⁊ pauidus. Aug. ad Hieronymum de fria iacobi apli. Qui vera virtute fortis est: nec temere audet: nec inconsulte timet. Ambro. ō offi. Est fortis qui se in dolore aliquo consolat: ⁊ reuera iure ea fortitudo vocatur cum vnusquisqꝫ seipsum vincit: iram continet: nullis illecebris emollitur atqꝫ inflectitur. non aduersis perturbat: non extollitur secundis. ⁊ quasi vento quodam variarum rerum circunsertur mutatōe. Idē Non in inferenda sed depellenda iniuria laus virtutis est. qui enim non repellit a socio iniuriam si potest: tam est in vicio: q̄ ille qui facit. Idem. Fortitudo inuicta est ad labores fortis ad pericula. rigidior aduersus voluptates: dura aduersus illecebras. quibus autem deserre nesciat: nec vt dicitur aue dicat: pecuniam negligat: auariciam fugiat tanq̄ labez quandam que virtutem effeminet. Idem super Lucam. Fortitudo animum corpusq cōfirmat: nec perturbare sinit timore aliquo vel dolore. Seneca in epistola. Sapiens ⁊ fortis ad omnem incursum munitus. intentus: non si pauperias: nō si luctus: nō si ignominia: non si dolor impetum faciat: pedetre feret interitus: ⁊ contra illa ibit: ⁊ inter illa stabit. Idem. Sapiens virtutem si licebit in diuitijs explicabit: si minus in paupertate: in patria si poterit: si minus in exilio: si poterit imperator: si minus miles: si poterit integer: si minus debilis. Multa infra libro. iiij. de certamine.

¶ De constantia.

Capitulum xxvij.

Rego. in ome. Non nos psperi eleuent: non aduersa pertubent: vt qui insolicitate fidei figimur: ne quaq̄ rerum transeuntium mutabilitate mouemur. Idem in mora. Sancti viri nec sustinere falsa per infirmitatem metuunt: nec ueri vnq̄ a veritate conticescunt. Idem. Electi ipsa que fortiter tolerant supplicia perhorrescunt: ita vt in eis vno eodemq tempore ⁊ constantia ex virtute sit: ⁊ pauor ex carne.

Idem. iusti viri securitas recte leoni comparat. q: dum contra se quoslibet insurgere conspicit: ad mentis sue constantiam redit: ⁊ scit q: cunctos aduersantes superat q illum solum diligit quem inuitus nullo modo amittit. Idem. Vir sanct⁹ quo maior⁹ persecutione premitur: eo ad predicandū veritatem acrius instigat. ⁊ cū constanter persecutores tolerat: ardenter ad se auditores trahere festinat. Idem. Si semel in appetitu superne patrie fortis stabilitate animus figit: minus rez tpaliū perturbatiōe vexat. Idē super Ezē. Timeri ab omnib⁹ homo debuerat si ipse auctorem oiuꝫ vt hō timuisset. nā qui rationis sensum ad timorē dei non hz: tanto in nullo timendus est q̄nto ꝗ qđ ipse esse debuit non est. Idez in regi. Hoc certissime scito q placere deo ⁊ placuisse hominib⁹ nullus potest. intantū ꝑ se existimet firmitas tua omni potenti deo placuisse: q̄nto se peruersis hoibus displicuisse cognouerit. Idē. Nulli⁹ vos infra li. iiij. de tranquillitate. Aug. in epi. Senti de augustino quicq̄d libet: sola me in oculis dei conscientia non accuset. Idē de ci. dei. Virtutes habenti magna virtus ē contēnere gloriam. Idem. Qui cōtemnit iudicia laudantiū: ꝓtemnit etiā suspicantium temeritatē. quoꝫ tñ si vere bon⁹ est non contemnit salutes. Idē in ser. Nec valde gaudere debem⁹ q̄n laudamur: nec contristari q̄n vituperamur. q: nec vānare iniuria: nec coronare potest laus falsa. Ambro. ō offi. Bene sibi ꝓscius falsis non debet moueri. nec estimari plus pōderis in alieno esse ꝙ iudicio: q̄ in suo testimonio. Job. dxxv. i ser. Quicq̄d terroris habet mundus ꝓtēno: quicquid delectabile habet rideo. diuitias non cupio: paupertatē non horresco: mortē non timeo. Hiero. in epla. Utinam ob dei mei nomen atqꝫ iusticiā vniuersa me infidelium turba persequatur ⁊ tribulet. vtinā in opprobriū meū solidus exurgat hic mundus. tm vt a dño merear laudari. ⁊ sue pollicitationis sperare mercedē. Idē. Gras ago deo meo: q dign⁹ sum habitus qđ mūdus oderit. Idem. Per bonaz ⁊ malā famā a dextris ⁊ a sinistris dñi militer graditur. nec laude extollit. nec vituperatiōe frangit. non diuitijs tumet: non cōtumelijs pauptate: ⁊ leta cōtemnit ⁊ tristia. Idē in ꝓlo. super hester. Nec affectamus laudes hoiuꝫ: nec vituperationes expauescim⁹. deo eni placere curātes minas hominū penitus non timem⁹. q̄n diuisipat de⁹ ossa eoꝝ q hominib⁹ placere desiderant. Sene. in epistola. Honores ⁊ in iurie vulgi in promūculo sunt habende. nec his gaudendū: nec illis dolēdū. Idē. Aliuꝫ excellenté cōstanté ⁊ moderatū: ⁊ ola tanq̄ se minora transeūtem: q cq̄d timemus optamusqꝫ ridenté celestis potentia agitat nō potest res tanta sine adminiculo numinis stare.

Idem. Vir bonus qđ honeste se facturū putauerit faciet: etiam si pecuniam auferet. si laboriosum erit: faciet etiam si periculosum erit. rursus qđ turpe erit non faciet: etiam si pecuniam habebit: etiam si voluptatem. etiam si potentiam ⁊ dignitatē: ab honesto nulla re deterrebitur: ad turpia nulla reinuitabitur. Idem. Equo animo audiēda sunt imperitorum conuitia. ⁊ ad honesta vadenti cō temnendus est ipse contemptus.

¶ De patientia.

Capitulum xxviij.

Rego. in mora. Nunq̄ ē patientie virt⁹ in pspis. ille aūt est ve patiēs q reb⁹ aduersis atterit: ⁊ in spei sue rectitudine nō curuat. Idē. Tūc vere ostēdimus q̄ accepta bona recte tenuimus: cū ꝓfecto eq̄nimiter ad monumētū sublata toleramus. Idē. Quos ad fortia trahē mitimur: eoꝝ necesse est vt infirma toleremus q̄ nec iacentem erigit nisi q̄ status sui rectitudinem p cōpassionē flectit. Idē. Sci viri patienter audiūt etiā q̄ se nunq̄ fecisse meminerūt. q̄ quis ea mala q̄ sibi igeri pspiciūt ab ipsis suis criminatoribus nouerit ꝓpetrata.

Idem. Tūc illata puinia dñi toleramus

etꝫ in secreto mentis adꝫmale perpetrata re
currimus.leue quippe videbitur qꝺ aliena
iniuria percutimur:dum in actiõe nostra cõ
spicimus qꝺ peius est ꝟsupplicium' qõ mere-
mur. Idem super Eze.Linguas detrahé
tium sicut nostro studio non debemus excī-
tare ne ipsi pereant.ita per suam maliciā ex
citatas debemus equanimiter tolerare vt no
bis meritum crescat. Idez. Patientia ve
ra est que etiam ipsum amat quem portat.
Nā tolerare ⁊ odisse nõ est virᵗ⁹ patiētie ⁊
mā̄suetudinis:sed velamentū furoris. Jō
in dialo. Ego virtutē patientie ⁊ signis ⁊ mi-
raculis maiorem credo. Idem in omelia.
Tribus modis virtus patientie exerceri so-
let.alia nanꝫ sunt que a deo.alia que ab an
tiquo aduersario.alia que a ꝓximo sustine-
mus.A ꝓximo nanꝫ persecutiões ⁊ dāna
⁊ contumelias ab antiquo aduersario tenta-
menta.a deo flagella toleramꝰ. Idē. Per
fecte aduersarius vincit:qñ mens nostra ⁊ i
ter tentamenta diaboli a delectatione atꝫ cõ
sensu oibus modis refrenat. ⁊ inter ꝓtumeli
as ꝓximi custodit ab odio:⁊ inter flagella
dei custodit a murmuratione. Idē. Pati
entia est aliena mala equanimiter perpeti cõ
tra eum quoꝫ qui mala irrogat nullo dolo
re moꝺeri. Idem. Ille ꝟaciter. Infra li.
iiij. de leticia. Joh. chrys. in ozi. super illud
Mat. v. Audistis qꝺ dictū est.oculū pro ocu
lo tē. Primus gradus patiētie est recipe in
iuriā. Secūs postꝙ̄ recepta est:non velle vin
dicari. Tertius est non facere veramī hec q̄
passus est:sed quiescere. Quartᵘ⁹ tribuē seip
sum in patiēdo mala. Quintᵘ⁹ ⁊ amplᵘ⁹ tribu
ere ꝙ̄ ipse vult q̄ fecit. Sextᵘ⁹ non odio habe
re eum qui operat hec. Septimus ē diligē.
Octauᵘ⁹ ⁊ bñfacē. Nonus ⁊ deū pro ipso de
ꝓcari. Idē super iob. Non memoriā ma
loꝝ habeamᵘ⁹ in eos q̄ nos lediū:sed redar-
guamᵘ⁹ eos ⁊ plorem⁹:ploratu enī digni sūt:
non q̄ patiunt hꝫ q̄ mala faciūt. Nā seipsos q̄
dem maxime ledūt ⁊ amarᵘ⁹ ⁊ calūniator⁹ ⁊ q̄
cūqꝫ aliꝫ aliqꝺ malū facit.nobis ꝟaūt prosum
maxime nisi nosipsos vindicauerimꝰ. Au
gustinᵘ⁹ super iob. Pro dilectione dei debe-
mus patiēter psecutiões ⁊ nūdi odia sustinē
necesse est enī vt nos oderit quos cernit nol
le qõ diligit. Idem in lib. de patiētia. Mõ
ficut oēs qui sciunt participes sunt sciētie.ita
nec oēs qui patiunt sunt participes patien-
tie.sed qui passiõe recte vtunt:ibi patiētie ve
ritate laudant:ibi patientie munere coronan
tur. Idē. Inde est patiētia iustoꝝ vera:vñ
est in eis charitas dei ꝟa.⁊ inde est patientia
iniquoꝝ falsa:vñ est in eis cupiditas mōi ꝓ-
uersa. Idē. Patiētia pauperū christiꝙ̄ di
tādoꝝ heredū christi nõ pibit in eternū. non
qꝺ illic patienter ferre debeamᵘ⁹:hꝫ qꝺ ꝓ his q̄
hic patienter ꝓtulimus:illic eterna beatitudine
perfruemur. Idē. Job sustinens in carne
dolores suos:i corde errores alienos:ꝓuidis
coripiebat insipiētiā:amicos docebat sapiaꝫ
⁊ seruabat vbiqꝫ patiaꝫ. Idē de moꝝ. cc.
Perpetienda sunt vicia multitudinis vt cu-
renk:e ꝓius toleranda ꝙ̄ sedāda'ē pestilētia.
Idē in lib. de ouib⁹. Tolera qꝺ tolerat⁹ es
si sp bonꝰ fuisti habeto misericordiā.si aliqꝺ
malus fuisti noli perdere memoriam. ⁊ quia
est semp bonus:Si te deus diligēter discuti
at facilius te'inueniet etiā nunc malū:hꝫ tu te
sp bonū. ergo tolerāda sunt zizania inter fru
mentū. Idē. Vis desideriorꝝ. Infra li. iiij.
de desiderio. Ambro. sup Lu. Xpꝰ voluit
ab aplō suo tradi:vt tu a socio desertus:a ser
uo ꝓditus:moderate feras tuū errasse in-
dicium:pisse bñficiū. Hiero. in epi. Libēs
nunc tormenta patiar:vt tūc tutura mihi gla
ria ruek. Nõ enīꝫ indicabit dñs bis in idipsū.
Jsi. de sum. bo. Aduersus cōiciū lingue
fortitudo est adhibēda patientie:vt tentatio
ꝟbi q̄ fortis impugnat tolerantie ⁊rute vica
discedat. Bern. in epi. Vera patiētia ē pa
ti vel agē ꝓ qõ libeat:sed non ꝓter qõ liceat.
Idē in ser. Est hõ pacatus q̄ bona ꝓ bo-
nis reddēs q̄ntū in se est nemini vult nocere
Est alᵘ⁹ patiēs q̄ nõ reddēs malum ꝓ malo
etiā potēs ē sustinē nocētē. Est etiā pacifica-

qui bona ꝓ malis reddens in ꝓmptu habet
ꝓdesse nocenti. Primus quidē parulus ē
⁊ facile scandalizaḳ. nec facile qui hmōi ē in
hoc seculo neq̄m ⁊ pleno scādalis poterit ob
tinere saluē. Scōs vt scriptū est in paciētia
sua possidebit aiam suā. Nā tertius quidem
nõ mõ suā possidet sed ⁊ multoꝝ aias lucri
facit Tullius in retho. Patiētia est hone-
statis aut vtilitatꝫ cā rep arduaꝝ ac difficiliū
voluntaria ac diuturna ꝓpessio.

¶ De perseuerantia.

Capitulum xxxiiij.

Rego. in regil. Magna est contra
¶ peccatū virtus penitētie si quis in
eadē pnia perseueret. Idē. Illa
deo nr̄o sp opa grata sunt:q̄ a bonis que ce
perint nõ recedit. Idē in moza. In cūctis
vigilanter debet se mēs circūspicere:atqꝫ in
ipsa circūspectōis sue ꝓuidētia perseverare.
Idē. Beneicepta cunctis diebus agenda
sunt:vt cū malū pugnādo repellit:ipsa boni
victoria ꝓfātie manu teneaḳ. Idē. Mirū
nõ est si quis bona inchoet:sed valde mira-
bile est si intētõe recta:in bono ope ꝑduret.
Aug⁹ de correptõe ⁊ gr̄a. Predestinato
rū fides que p dilectõem opaḳ:profecto aut
oino nõ deficiet:aut si qui sunt quoꝝ deficit
repaḳ anteq̄ vita ista finiaḳ. ⁊ delicta q̄ inter
currerat inigtate vsqꝫ in finē pseuerātia de-
putaḳ. Idē de ꝟiug. adul. Que rectissime
vouenk cū boies vouerint nulla ꝓditōe rum
penda sunt'que sine vlla ꝓditōne vouerunt.
Jsi. de sum. bo. Tūc deo placet nr̄a ꝓuer
satio:qñ bonū qõ inchoamus pseuerāti fine
ꝓplemus. Idē in syno. Salus inchoātib⁹
ꝓmittit:premiū pseuerātibus daḳ. nõ est be-
atus q̄ bonū facit:hꝫ q̄ incessabiliter facit. qui
enim pseuerauerit vsqꝫ in finem:saluus erit.
Bern. in epla. Perseuerātia sola meretur
viribus gloriā:virtutib⁹ coronā.ꝓfuse absqꝫ
pseuerātia nec qui pugnat victoriā nec pal-
mā victor ꝓsequitur. Idē. Perseuerāna'vi
go: viriū. virtutū ꝓsumatio: est nutrix ad me
riū:medi:trix ad premiū:soror patiētie:con
stantie filia.amica pacis:amiciciaꝝ nodus:e
vnanimitatis vinculū:ꝓpugnatōrū scitatie.
Idem. Tolle perseuerantiā:nec obsequiū
mercedē habet:nec beneficiū gloriā:nec lau
dem fortitudo. Beniqꝫ nõ qui cepit:sed qui
perseueraverit vsqꝫ in finē saluus erit. Idē
in ser. Nõ vivit q̄ ſpbia inflaḳ:qui luxuria
inquinatur. qui ceteris quibuscunqꝫ inficitur
pestibus. qñ nõ est ꝟ viuere:sed magis vitā
cõfundere:⁊ appropinquare vsqꝫ ad portas
mortis. Bona aūt vita ego puto:⁊ mala pa
ti ⁊ bona facere:⁊ sic perseverare vsqꝫ ad
mortē. Sene. in epistola. Plus opis in eo
est vt ꝓposita custodias q̄ꝫ vt honesta ꝓpo-
nas. pseuerandū est ⁊ assiduo studio robur
addendū donec bona mens fit qõ bona vo-
luntas est.

¶ De temperantia.

Capitulum xxxv.

Rego. in moral. Jo qui preest ea le
¶ circa subditos mensura moderet:
quatenus ⁊ arideno timeri debeat
⁊ iratus amari. vt eum nec nimia leticia vilē
reddat:nec immoderata seueritas odiosum.
Idem. Nonnunq̄ dum nonulla mēti de
lectatio surripit temperantia nostra marcet.
inquantum enim ad delectationem ducimur
intantū minus ab illicitis temperamur. Jō
in omel. In talibus mentibus dominus pa-
scitur:que per respectum gratie temperate
corporalibus desideriis non vuntur. Idē
in regil. Romano ꝓ semp ab antiquioribus
vsus fuit post admixtionē ꝓprie coniugis la-
uari ⁊ purificationem querere. ⁊ ab ingres-
su ecclie paululum reuerenter abstinere.
Idem. Quotiens ira animū invadit:mē
tem edoma:vince teipm:differ tempus si ro
ris cum tranquilla mens fuerit quod placet
iudica. Idem in pastora. Cum non mali-
cia sed sola ignorantia vel infirmitate delin-
quitur:profecto necesse est vt magno mode
ramine ipsa delicti correptio tēperet. Au
gustinus de libero arbitrio. Temperātia est
afflictio coercens ⁊ cohibens appetitum ab

bis rebus que turpiter appetuntur. Idez de confess. De illecebra odorū non satago ni mis. cum absunt nō requiro: cum adsunt nō respuo semper ñ carere paratus. Idem de opere monachorum. Tanto gloriosius mens ad superiora promouetur: quanto diligentius ab inferioribus concupiscentia cohibetur. Idem de singularitate clericoz. Dice nunc temperantie modum qui per ll centiam queris excessum. ama feminas iter sacra solēnia: ⁊ odio habe in cōmunione priuata. Idem de moribus ecclesie. Omne officium temperantie est exuere veteré hominē: ⁊ in deo renouari. id est contēnere oēs corporeas illecebras: laudemoz populare. tonumoz amorem ad inuisibilia ⁊ diuina cōferre. Idem. Curiosi esse prohibemur: quod magne temperantie munus est. Isi. de sum. bo. Quicquid nimis ⁊ vltra moduz est: perniciosum sit studiumoz suū in contrarium vertit. In omni ergo opere modum ⁊ temperamentū oportet habere. Idem in syno. In omni re tene temperamentū: nihil intemperantius agas. ne minus: ne nimium aliquid ne vltra q̄z oportet. ne infra: etiam in bonis moderatum esse decet. Idez. Que cum temperantia fiunt salubria sunt. ⁊ bona queris etiam cum immoderato vsu noxia efficiuntur. Nimietas enim omnis in vicio deputatur. Berñ. de cōside. Nō est ipsa tia in solis reſecandis superfluis: est etiam in amittendis necessarijs. Tullius in rethо. Temperantia est rationis in libidinem atoz in alios non rectos impetus animi infirma ⁊ moderata dominatio. cuius partes continē tia: clementia. modestia.

¶ De continentia gustus.

Capitulum xxxvi.

Rego. in mora. Per abstinentiam
§ vicia sunt extinguenda: non caro. et tanto quisoz sibimet debet modera mine esse: vt ⁊ ad culpā caro nō superbiat ⁊ ñ ad effectū rectitudinis in ope subsistat.

Idem. Virtus abstinentie aut oino nulla est si ñ quisoz corpus suū nō edomat quan tū valet. aut valde inordinata est si corpus aterit plus q̄z ferre valet. Idem in pasto. Incassum per abstinentiā corpus atteritur si inordinatis dimissa motibus mens vitijs dissipatur. Idem in ome. Qui a paradisi gaudijs per cibū cecidimus: ad hec inquātū possumus p abstinentiā refurgamus Augustinus de p̄fes. Doc me docuisti dñe: vt quē admodū medicamēta: sic alimenta sumpturus accedā. sed cū ad quietē satietatis ex indigentie molestia transeo: in ipso transitu mihi insidiatur laqueus ꝑcupiscentie. Idē de bono ꝑuo. Ad hoc iusti cū opus est prāident. vt tanq̄z boni dñi qō bonū ⁊ iustum et equū est seruis suis. i. corporibus suis ꝑeāt.

Idē in ser. Jeiunij purgat menē: subiectat sensum carné spūi subijcit: eor facit cōri bulatum ⁊ humiliatum qō deus nō spernit.

Idem in li. de ieiunio sabba. Sicut qō ait apostolus verū est. malū est homini q p offensiōem manducat. ita malū est hoi qui per offensionē ieiunat. Joh. Chryso. sup iob. Indigentia sicut sanitatis ita delectationis ē mater. Idē sup mat. Qui ieiunat ⁊ peccat nō ad gloriā dei ieiunat: nec se humiliat: sed subtātie sue parcit. Idē. Per ieiunia cōfat. Infra lib. iiij. de ꝓmotione. Ambro. in hexam. Jeiuni hois spūs si serpens gustauerit mouit. Videos quanta vis ieiunij sit vt ex spūto suo ieiunuo hō terrenū serpentē interficiat. quanto magis ergo serpentē spūalē per ieiunij virtutē. Hiero. in epla. Docilis ac temperatus cibus ⁊ carni ⁊ aie vtilis est. Idē. Nōnulli pudicā vitā appetentes in medio itinere corruūt: dū solā abstinentiā carnis sufficere putāt ⁊ leguminibus onerant stomachū. Idē. Parcus cibus ⁊ vēter sp esuriēs triduanio ieiunijs ꝑferf. ⁊ nullo melius est quotidie parū q̄z raro satis sumere. Pluuia enim illa optima est: q̄ sensim descendit in terram. subitus aūt ⁊ nimius imber in ꝓceps arua subuertit. Isi. de sum. bo. Abstinēna ⁊ viuificat ⁊ occidit: viuificat

am ⁊ corpus necat. Idem. Jeiunia cuz opibus bonis deo acceptabilia sunt: qui a cibis abstinēt ⁊ p̄ua agunt demones imitant: quibus esca nō est: ⁊ nequitia sp adest. Idē Sperniē a deo ieiuniū qō in vesperę repletione ciboz reficit: neq̄z enim reputanda est abstinētia vbi fuerit ventris saturitas subsecuta. Berñ. in epla. Obseruandus est sumendi modus ⁊ tempus: cibi quantitas ⁊ q̄litas: fugienda quoq̄z sunt superflua ⁊ adulterina ꝑdimenta. Obseruandus est modus vt nō effundat qui ꝓmedit animā suā sup oēm cibum. Tempus ne antehorā. Qualitas q̄libus vtif cōmunitas fraternitas. excepta causa manifeste infirmitatis. Idem in sermo. Singula sola peccauit: ibla quoq̄z ieiunet: et sufficit. si vero peccauerunt ⁊ cetera mēbra quare non ieiunēt ⁊ ipsa. Jeiunet ergo oculus qui delectatus est animam. ieiunet auris: ieiunet lingua: ieiunet manus. ieiunet etiam anima ipsa: scilicet a propria voluntate. Jō Jeiunij nō solū est abolitio peccatoz: sed extirpatio viciōz. nec solum obtinet veniā: sed meretur ⁊ gratiam. nec solum delet peccata preterita que ꝓmisimus: sed etiā repellit futura que ꝓmittere poteramus.

¶ De continentia tactus.

Capitulum xxxvij.

Rego in moral'. Nulla sunt cetera
§ bona: si occulti iudicis oculis castitatis testimonio non approbantur.

Idem. Nulla est castitas carnis quā. non cōmendat suauitas mentis. Idem in pastora. Quos onus licitum coniugij non grauat: nec quaq̄z pondus illicitum terrene sollicitudinis premat. sed tanto eos paratiores dies vltima quanto expeditiores inueniat: ne quo melioza agere vacantes possint: sed tamen negligunt: eo supplicia deteriora mereantur. Idem in regil. Custodienda est munditia corporis in studijs bone actionis.

Ambro. de viduitate. Castitas solitudinē querit: pudica secretum: impudica conuentum. Idem in epi. Summa castitatis victoria est facultatum cupiditates vincere. q̄ lucri studium tentatio pudoris est. Aug. de virgi. Sicut nemo impudice vtitur corpore nisi spiritu ꝓuo concepta nequicia: ita nemo pudiciciam seruat in corpore nisi spiritui proprio insita castitate. Idē de eccle. doc. Melior est continentia nuptijs. sed non sibi sola sufficit ad beatitudinē nisi ꝓ solo amore pudicicie retineatur. sed etiā si cum affectu casa vacandi dño eligit: alioq̄n viuoz tium magis ꝓiugū videbit esse q̄z appetitus castitatis.

Idem de solit'. Quantū vtoz velis pingere atoz cumulare bonis oibus: nihil mihi tam fugiendū q̄z ꝓcubitū esse decreui. Nihil enim sentio qō magis ex arce virtutis ōjciat animū virilē. q̄z blandimenta femine cor poriq̄z ille ꝓtactus sine quo vxor haberi nō potest. Idē de ci. dei. Ita nō amittitur corporis sanctitas manēte animi sanctitate: etiaz corpore oppresso: sicut amittit. ⁊ corpis sanctitas violata anime sanctitate: etiā corpe itacto. Idē in epla. Quicquid in carne nec ꝓmisit nec ꝓmisit libido patientis: solius erit culpa facinoris: oiscz illa violentia nō pro corruptiōis turpitudine: sed p passiōis vulnere reputabit. Idē. Pudicicia. supra de consensu. Joh. Chry. sup mat. Oēs virtutes spūales res sunt angelice. scipue tñ castitas res est angelica. p hanc enim solū singulariē hoies āgelis similant: ⁊ vincit natura virtutibus. Idem. Alta est gloriosa ꝓtinētia: non quā transgredi nō pōt necessitas vel debilitas corporis: sz quā ꝓhibet voluntas sancti ꝓpositi. Hiero. in epla. Grandis virtutis est ⁊ sollicite diligētie superare ꝙ nata sis in carnem nō tñ carnaliter vivere. tecū pugnare q̄si dicit: ⁊ inclusum hostem argi vt fabule ferunt centū oculis obseruare. Idē. Magnus est pudicicie labor. sed maius est premiū tem porale custodia. sed remuneratio eterna.

Isi. de sum. bo. Amanda est pulcritudo castitatis: cuius degustata delectatio dulcior inuenitur q̄z carnis. Castitas enim fructus est suauitatis. pulcritudo inuiolata sanctorum.

castitas securitas mentis: sanitas corporis.

Idem. Me quaqꝫ in senectute. Infra lib. iiij. de certamine. Idem in ety. Cōtinens nō solū in castitate dicit: sed ⁊ in cibo ⁊ i potu: in ira quoqꝫ ⁊ vexatione mentis ⁊ detrahendi libidine. nā ꝓtinés dicit qꝫ se a multis abstineat. Cyprianus de. xij. abusi. Pudicicia nobiliū ornamentū est. Exaltatio būiliū. nobilitas ignobiliū: pulcritudo debilium: prosperitas laboriantiū: solamē mestorꝫ: augmentum oīo pulcritudinis: decus religiōis: rōfensio criminū. multiplicatio meritorꝫ: dei creatoris oīm amica. Berñ. in epla. Quid castitate decentius: que mūdū de immundo cōceptum semine. de hoste domesticū: angelū de nigꝫ de hoie facit. Differūt quidem inter se hō pudicus ⁊ angelus: sed felicitate: non virtute. nā etsi castitas illius felicior. huius tñ cognoscit esse sortior. Idem. Sola est castitas que in hoc mortalitatis ⁊ loco ⁊ tpe: statum quendā immortalis glorie representat.

Idē in ser. Cōtinendū est in veritate. quidam enim ꝓtinent ex necessitate nō habētes aut loci aut tpis aut instrumētorꝫ oportunitatē. qdā ex vanitate. ꝓpter favorem videlicet hoīm: vel aliqō tpale ꝓmodū. quidā ex veritate soli deo placere cupientes.

¶ De continentia visus.

Capitulum xxxviij.

Rego. in mora. Me quedā lubrica in cogitatōe versemus: quidē dū nobis est: qꝫ intueri nō ozꝫ qō non licet ꝓcipisci. Idem. Sancti viri cū sinistra pulsari delectatione se sentiūt. ipsa p q̄ forme species ad mentē ingrediunt discipline magisterio lumina restringūt. ne prave cogitatōni visio lenocinata famulet. Augō in regula. Oculi vestri etsi iactant in aliquā feminā in nulla figant. neqꝫ enim qñ ꝓceditis semina videre ꝓhibemini: sed appetere vel ab ipsis appeti velle criminosum ē. Idē de ofic. Resisto seductōibus oculorꝫ meorꝫ ne implicētur pedes affectus mei qbō ingredior: viā tuā deō meus: ⁊ erigo ad te ītūitus mei oculos meos. vt tu euellas de laqueo pedes meos. Idē de pnia. Cohibeat se a ludis: a spectaculis seculi: q̄ perfecti vult cōsequi gr̄am remissionis. Nā dīna si se cohibuisset. si inter suos remansisset: ab extraneo raptore corrupta non fuisset. Isi. in syno. Tolle occasionē peccandi: auser materiā delinquendi: si vis esse a fornicatiōe tutus. esto corpore ⁊ visione discretus. Idem. Peccati pudore oculos tuos attollere erubesce. i cede abiecto vultu. humiliato ore: depositis sacie. Ambro. de offi. Est in oculis verecundia. vt nec videre viros femina pudica nec videri velit. Idem super ,Lu. Nō si videris non amabis: sed vbi caro concupierit: compatientis quoqꝫ animi ꝓstantia defluxit. ⁊ mox ꝓfectio amoris inflectit. Berñ. in epistola. Ut teipm semper aspicias: ab oculis oculos auerte. Idem de. xij. gra. Ut quid audes oculos leuare ad celum qui pecasti in celum. Terram intuere vt cognoscas teipsum: ipsa te tibi representabit. q: terra es ⁊ in terram ibis. Duabus tñ causis inculpabiliter oculos leuas: vt petas auxilium a deo vel impendas proximo. Sene. in epistola. Qui deponere vult desideria rex omnium quarū cupiditate flagrauerit: ⁊ oculos ⁊ aures ab his que reliquit auertat.

¶ De continentia auditus.

Capitulum xxxix.

Rego. in mora. Necesse est vt nec ad aures vanitas veniat: ⁊ mens a cogitationis aditu vigilans repellat. Augō. de. x. confes. Cur ambularem⁹ delectati vanis canticis: nulli rei profuturis. ad tempus dulcibus: in posterū amaris: Talibus enim turpitudinibus cantionū animi humani illecti eneruant ⁊ decidunt: a vtute defluentes in turpitudinē: ⁊ ꝓpter ipsas turpitudines postea sentiunt dolorē: eoꝝ ⁊ cū amaritudine vigerunt qō cū tempore ali delectatione ⁊ dulcedine biberunt. Hiero. in prologo iosue. Nos ad patriam festinantes mortiferos sirenaꝫ cantus surda debemus aure transire. Idē in epla. Semp linguam tuā de bonis loqui assuesce. ⁊ audi: tū tuū ad bonorꝫ magis laudē q̄ ad malorꝫ vituperationē ꝓmoda. Idē. Nō licet tibi alterius vi superationē patiēter audire. q: nec ab alijs optas recipi tuā. Isi. i syno. Nulla aures tuas ꝺmonū impudicicia surrepat. Vanus sermo cito polluit mentē: ⁊ facile agitur qō libenter auditur. Berñ. Verbū scurrile. Infra li. iij. de stultiloquio.

¶ De clementia.

Capitulum xl.

Rego. in mora. Minor est virtus certaminis sortis quēpiā videre mala que superet: ⁊ intus qō toleret non habere. Perfecte aūt mansuetudinis ⁊ clemētie laus est aduersa ppetui: ⁊ exteriora fortiter ⁊ interiora clemēter. Augō in ser. dñi in monte. Mitis est qui cedit improbitati⁹ ⁊ nō resistit in malo. Hꝫ vincit in bono malū. Idē in epla. Malis parce vir mitis ⁊ bone. ⁊ quāto melior es: tanto mitior esto: ⁊ q̄n to sis celsior: potestate: tanto hūilior fias pietate. Job. Chry. sup mat. Mansuet⁹ neqꝫ irritat malū: neqꝫ irritat a malo. neqꝫ aduersus eū qualet causa peccati. neqꝫ aduersus alterū aliqñ ex illo nascit cā peccādi. Hꝫ magis ꝓfectus est iniuriā pati q̄ facere. Idē. Ille est vē mānsuet⁹ q cū nocet⁹ fuerit ab alio: nec cogitat facere malū nec facit. Idē sup Job. Si cogitauerimus qñ nō ei q ꝓtristatus: Hꝫ nobisipis lāgimur: cito dimittem⁹ venenū ire ⁊ vindicte. Ambro. i epi. Nō hꝫ volationis studiū pfecta vtus. nec vlla est iracundia vbi plenitudo est charitatꝫ. Isi. i syno. Auser a corde fraternā offensionē aliene ne quitie nō pueos doloꝛē. Idē. Supplici oāti veniā deprecare: petēti quoqꝫ tibi veniam libenter indulge. Beda in ḡo. lu. ix. Non semp in eos q peccāt est vindicandū. q: nōnunqꝫ ampli⁹ ꝓdest clemētia tibi ad patientiā lapso ad correctiōem. Sene. i epla. Delectū diā peccādi facit ipa clemētia regentis.

Idē. Magnanimi ꝓprium est placidū esse tranquillūqꝫ: ⁊ iniurias atqꝫ offensiōes spernere. Idē. Clemēte vocabo nō in alieno dolore facilē: hꝫ cū q cū suis stimulis erigitet nō ꝓsilit. q: intelligit magni animi ee in iurias in summa potēta pati. nec gcqꝫ esse gloriosius ꝓncipe impune leso. Idē. Nullū clemētia ex oibus magis q̄ principē decet. pestifera vis est: valere ad nocendū.

¶ De modestia.

Capitulum xli.

Rego. in regil. Sic ea que sunt iusticie sortis exequor: vt ea que intus antoris ⁊ dilectōis sunt minime post ponam. Idē. Omnia age blande ⁊ dulciter: vt ⁊ actio tua discreta sit ⁊ lingua mitis.

Idem. Cum curaꝫ rerū nobis necessitas imponit. quidam dum eas rapiunt solūmodo tolerandi sunt. quidam vero seruata charitate prohibendi sunt non tamen sola cura debet esse ne nostra subtrahant. sed ne rapiētes non sua semetipos perdant. Ambro. ō offi. Nec cursum ambulare honestum arbitrormisi cū causa exigit alicuius periculi vel iusta necessitas. Idem. Magna virtus modestia. que cū sit etiā sui iuris remissor: nihil sibi vsurpās: nihil sibi vēdicās. ⁊ qōāmō intra suas vires contractor: diues est apud deum. Idem. In modestia maxime tranquillitas animi: studium mansuetudinis: moderatiōis gratia: honestatis cura. decoris cōsideratio spectatur ⁊ queritur. Augō i regula. In incessu: statu: habitu: ⁊ i oibus motibus vestris nihil fiat qō cuiusqꝫ offendat aspectū: sed qō vestram deceat sanctitatem.

Idem de vita beata. Modestia dicta est a modo. sicut a tēperie tpantia. vbi aūt modꝰ est atqꝫ temperies nec plus ē quicqꝫ nec minus. Idem. Illud precaꝫ est ⁊ nō immerito diffamat: ne quid minime nec qd amplius: ⁊ hoc apprimere vtile est in vita. Isi. in syno. Professionē tuā ⁊ habitu ⁊ incessu demonstra: sit in gressu tuo simplicitas. i motu puritas. in gestu grauitas. in incessu honestas. Berñ. super canti. Honestum in quo

aie decorē locandū censuimus diffiniak mētis ingenuitas:solicita seruare cū ꝓscia bona same integritatē:vel iuxta aplm ꝓuidere bona nō tm̄ coā deo:sed etiā coā hominibus.

Gene.m epla. Vita nō est imꝑfecta si est honesta. Idē. Nihil honestum est qđ ab inuito coactoꝫ fit. Omne honestū voluntariū est. Admisce illi pigriciā:queretā:tergiuersatōem:metū:qđ habet in se optimū perdit totū. Idē. Omne honestū iniussum incoactūq; est sincerꝫ ⁊ nullo mō mixtū.

¶ De iusticia.

Capitulum xlij.

Rego.sup Ezech. Quilibet pctōr quēlibet in fletibus iā iustus esse incohoat:cū cepit accusare qđ fecē. Cur enim iustus nō sit q̄ ꝓ suā iniusticiā iam p lachrymas seuit. Idē in regis. Turpe ē defendere qđ mihi ꝓsit⁹ nō ꝓsiterit iustū esse. ex ego hoies ꝓpter iusticiā diligo:nō aūt iusticiā ꝓpter hoies postpono. Idē. Iustū est vt visitatores illic ꝓsequant stipendiū:q̄ p rēo suum ꝓmodare repiunt obsequium.

Idē in ome. Vera iusticia ꝓassione hz. Falsa vo dedignatōem. q̄uis etiā iusti soleāt recte pctōribus indignari. Sed aliud est qđ agitur typo supbie:aliud qđ zelo discipline.

Aug⁹ de mirabilib⁹ sacre scripture. Perfecta iusticia hec est:facere dotū:virginitas:⁊ martyriū.q triplex iusticia in abel primo fuit qui ⁊ munera deo placita obtulit. plapiā:sui generis in seculo nō reliquit. ⁊ martyrij corona nam sanguinis effusiōe ꝓmeruit. Idem. Quantū mihi videt. Supra li.i. de ꝓfectis.

Idem de vā religiōe. Hec est ꝓfecta iusticia qua potius potiora ⁊ minus minora diligimus. Idē de ci.dei. Hec in vnoquoq; iusticia est:vt deus obediēti hoi:animo corpi ratio vicijs etiā repugnātibus imperet:vl sub i gēdo vel resistēdo:atq; vt ab ipso deo petat:⁊ meriti grā ⁊ venia delictoꝝ.ac de accepti⁹ donis graꝝ actio ꝓsoluat. Ambro.ō virgi. Iusticia in alto q̄dam secessu locata.videt explo:atq; oia que alijs potius nota q̄ sibi.nō tam suas vtilitates q̄ publica emolimenta rimat. Bern̄.de ꝓfide. Iusticia nec factura est vtiq; alteri qđ sibi fieri nolit. nec qđ sibi fieri velit alteri negatura.in his nēpe duobus liquet integrū esse iusticie statum. Idē in epla. Nūq; iustus arbitrat se ꝓphendisse:nec vnq; dicit satis est.sed sp esurit sititq; iusticiā.ita vt si sp viueret:temp quantū in se est iustior esse ꝓtenderet.spq; de bono in melius,ꝓficere totis viribus suis conaretur. Idē de ꝓcep. Manis aie iusticia est:⁊ soli bti qui esuriūt illū.q̄n illi saturabūtur. Nimirū ad imaginē dei facta est aia rōnalis:⁊ ceteris quidē oibus rebus occupari pōt.repleri oino nō potest. Idē in ser. Iusticia virtus est qđ suū est vnicuiq; tribues. Tribue ergo tribus que sua sunt.redde superiori.redde inferiori:redde equali:cuiq; qđ debes Idē. Habemus enim añ nos priores post nos iumiores.a dexteris amicos a sinistris inimicos. Reddam⁹ ergo singulis qđ suū est:prior⁹ obediētiā.iumior⁹ doctrinā amicis leticiā.inimicis patiētiā. Glo.ma. v. Iusticia est sua vnicuiq; reddere:sibi ⁊ ꝓximis:⁊ deo. Tullius in rethо. Iusticia ē habitus animi:cōmuni vtilitate ꝓseruata suā cuiq; tribuens dignitatē.

¶ De obedientia bona.

Capitulum xlij.

Rego.in mora. Sola obedientia ē que fidei meritū possidet.sine q̄ infidelis quisq; q̄uincitur:etiā si fidē esse videat. Idē. Per obedientiā voluntas ꝓpria mactat.tanto igit quisq; deū citꝰ placat quanto ante eius ꝓspectū rēpssa arbitriū sui supbia gladio precepti se īmolat. Ysa Mane per obedientiam matū fieri debet. aliqñ aūt debet p obedientiam bonum quod agitur intermitti.neq; enim mala in paradiso arbor extitit quam deus homini ne contingeret:interdixit.sed vt in melius p obediē tie meritū hō bene ꝓditus creſceret:dignum fuerat vt ⁊ hunc etiā a bono aliquo ꝓhiberet.quatenus tāto verius hoc qđ ageret bonum esse cognosceret:quanto ⁊ a bono cessanto auctori suo se subditū humilius exhiberet. Idē. Notādū qđ dicit:ex oi ligno paradisi edite:de ligno aūt scie boni ⁊ mali ne gmederitis.qui enim ab vno bono subiectos vetat necesse est multa ꝓcedat:ne obedientis mens sinditus intereat si a bonis oibus oio repulsa iciunat. Idē. Obedientia sola virtus est que virtutes ceteras menti inserit:insertasq; custodit. Idē. Si obedientie palmā apprehendere nitimur;ꝓsperis huius seculi ex sola iussione:aduersis aūt ex devotione militemus. Idē. Debet obediētia ⁊ in aduersis aliq̄d ex suo habere:⁊ i ꝓsperis aliquid ex suo omnino nō habere:quatenus ⁊ i aduersis tanto fit gloriosior:quanto diuīe ordinationi etiā ex desiderio sui iungit:⁊ in ꝓsperis tanto sit verior:quanto a ꝓsenti ipsa quā diuinitus ꝓcepit gloria funditus mēte se parat. Idē. Obediētia nō seruili metu sꝫ charitatis affectu fūdata est:nō timore pene:sed amore iusticie. Idem in regis. Vēfate quantū cunctis expedit ei qđ nobis gr̄a diuina ꝓcurrit integerrimā sp in oibus obedire tiam ꝓbere. Idē. Vide vt oia absq; immutōe custodias:q; de his que ꝓ seruanda iusticia scribo ego absoluor:⁊ tu si negligio obligaris. Idē. In obedientia valde est vtile si id qđ discipline vigor ꝓponit:nullo cogente humilitas laudanda seruauerit.

Idem super Eze. Ille recte loquitur qui ꝓius obediēdo fecerit q̄ loquēdo admonet esse faciēda. Idē. Mandata dei p iussionem facere ꝓuenit⁹ ⁊ obediētie est. diligendo aūt facere obediētie ⁊ amantis est. Aug⁹ in gustinus de ci.dei. Par hois ⁊ dei est ordinata in fide sub eterna lege obedientia. Ysi Obediēna i creatura rōnali mater qđāmō est omniū custosq; virtutū. Idem de opere monachoꝝ. Titus exaudit vna obedientis oratio q̄s decē milia ꝓtēptoꝝ. Ysid. de sum.bo. Nō erit caro subiecta aie:nec vicia rōni:si animus nō est subiectus conditori.tūc aut̄ recte subiiciunt nobis oia que sub nobis sunt si nos subiicimur ei a quo nobis illa subiecta sunt. Hiero.in epistola. Bonū est obedire maioribus:parere perfectis.⁊ post regulas scripturaꝝ vite sue tramitē ab alijs discere:nec preceptore vti pessimo.s.presumptione sua. Idem. Seruias fratribus:honoꝝ pedes lauee:passus iniuriā taceas:ꝑpositū monasterij timeas vt dñm:diligas vt parentē.credas tibi salutare quicquid ille ꝓceperit:nec de maioris sententia iudices cuius officiū est obedire ⁊ implere que iussa sunt.

Ambro.sup Lu. Discere hō deo esse subiectus:vt nō qđ ipse vis eligas:sꝫ qđ deo scis esse placitum. Cyprianus de.xij. abusionibus. Obedientia que oium disciplinaꝝ mater est:magna exercitatione indiget:que sui normā studij a christo dño simplsit:qui obediens patri vsq; ad mortē crucis:ignominiā libenter sustinuit. Bern̄. de ꝑ.⁊ dispen. Quicquid vice dei precipit homo qđ nō fit mi certū displicere deo:haud secus oino accipiendum est q̄s si precipiat deus. Idem. Generalis hec regula teneat:vt in difficilioribus quidē agendis obedientia grauior ꝓuaricatio iudicet:⁊ in facilioribus minusq; onerosis ꝓtēptor dānabilior q̄s actor laudabilior estimet. Idem. Nil me.supra li.i. de prelatis bonis. Idem in epla. Hoc aduertendū qp quedā sunt pura bona q̄dam pura mala.⁊ in his nullam deberi hominib⁹ obedientiā:qm̄ nec illa omittenda sunt etiaꝝ cum ꝓhibent.nec ista cū iubentur cōmittenda. Porro inter hec sunt media quedā que ꝓ modo:loco ⁊ tpe vel persona ⁊ mala possunt esse ⁊ bona:⁊ in his lex posita ē obedire:tanq; in ligno sciēte boni ⁊ mali:qđ erat in medio paradisi. In his profecto sas non est nrm sensum sententie ꝓscribere maiorꝝ in his oino prelatorꝝ nec iussio nec ꝓhibitio ꝓtemnenda. Idem. O monachū obediē tissimū qui ex quibuslibet seniorꝝ ꝑbulis nec vnum quidē iota ꝑtuolet non attendit qualis sit qđ ꝓcipitur:ꝓtentus q̄ ꝓcipitur.⁊ hec est obediēna sine mora. Idem de contem.

mundi. Age eia age qui relinq̄re oīa vispo-
nis. te quoq; p̄mū inter relinq̄nda numerare
meméto. imo vero maxime ⁊ principaliter
abnega teipsum si deliberas sequi eū qui exi
naniuit p̄opter te semetipsum. Idē in ser.
Obediētia quinq; ptita est. Prima op⁹ re-
ctū: q; nō est obediētia p̄ra deū. Scōa volū
tarium. q; qō fit ex necessitate nō est bonū.
Tertia purū: vt intentio pura sit. q; si oculus
simplex est totū corpus lucidum est. Quarta
discretum: ne qd nimis aut min⁹. q eni recte
offert si non recte vitiat peccat. Quinta fir
mum. i. persequerans: que oia claudit ⁊ conti-
net. Nullū enim bonū sine perseuerātia coro
nat. Ut aūt pseueranciam habeat mur⁹ obe
dientie. nherere sibi debēt p̄opugnacula pa
tiētie. Idē. Redde reuerentiaz ⁊ obedien
tiam plato: quanz altera cordis: altera corpis
est. nec enim sufficit exterius obtpare maiori
bus nostris: nisi ex intimo cordis affectu sub
limiter sentiamus de eis. Benedict⁹ in re
gula. Obediētia tunc acceptabilis erit deo ⁊
dulcis hoib⁹: si qō iubetur non trepide: non
tarde: non tepide: aut cū murmure: aut cum
responso nolētis efficiat. q; obedientia q̄ ma
ioib⁹ p̄bet deo exhibet. Idem. Obedié
tie bonū non solū abbati exhibendum est ab
omnib⁹. sed etiam sibiinuicē obediant frēs.
scientes per hāc obedientie viā se ituros ad
deū. Inter l. geñ. xvij. Obedientia est com
plenda sine mora ⁊ obseruanda.

¶ De obedientia inacepta.

Capitulum xliij.

Rego in regil. Apud nolētis ani-
g mum q̄zuis sit euidens rō nō parē-
di tñ ꝑ ipsiz qō nō vult obstaculuz
obedientie esse solet. Idē in mor. Ille pri
mus inobediens mox vt superbiendo pecca
uit pudenda p̄terit. q; enim cōmuneliā spirit⁹
deo intulit: mor cōmuneliam carnis inuenit.

Idē. Cū hui⁹ mundi successus p̄cipit: cū
locus supior impatur: io q ad p̄cipienda hec
obedit: obedientie sibi virtute euacuat: si ad
hec etiaz ex p̄pio desiderio anhelat. ¶ Idē
Ad detrimentum obedientia ducit. cū men
tem ad suscipienda p̄obra huius seculi neq̄
q̄z ex parte aliqua etiam sua vota cōmitan-
tur. Idem. Dignū profecto est vt a dei be
neficijs sit extraneus: cui⁹ nimiz iussionib⁹
non vult esse subiectus. Job. dxxv. super
iob. Quanto leuiora sunt p̄cepta: tāto ma
ius supplicium his q non obediūt. Aug.
de confes. Nemo inuit⁹ bñ facit: etiam si bo
num est qō facit. Bernñ. in epistola. Facē
malū quolibet etiaz iubēte cōstat nō esse obe
dientiam: ꝙ potius inobediētiam. Idem.
Ex torta seu coacta licētia: licentia non ē: sed
violentia. Idem. Nō vos felices. Supra
de platis bonis. Idē sup cāt̄. Nō dabit
inobediēti copiam sui tantus obediētie arma
tor. vt moti q̄z non obedire maluerit. sed ne
qz approbat me cōtēplatōis inane ociuz: qui
dicit p̄propiam. Laboraui sustinēs. Idez
Si in die ieiunij li. iij. de voluntate. Idem
A mandatis tuis intelleri. Infra li. iiij. de gu
stu. Idem de p̄cep. ⁊ dis. Imperfecti cor-
dis ⁊ infirme p̄positus voluntatis indicium ē
statuta seniorū studiosius discutere. hesitare
ad singula que iniunguntur. exigē de quibusq
rationem: ⁊ malesuspicari de omni p̄cepto
cuius causa latuerit. nec vnq̄z libenter obe-
dire nisi cum audire cōtigerit qō forte libue
rit: aut cū non aliter licē seu expedire mōstra
uerit. vel aperta ratio vel indubitata auctori
tas. Idem. Si iubente seniore vt si leam
verbum mihi forte per obliuioné elabitur re
um me fateor iobedientie: sed venialiter. Si
ex cōtēptu sciens ⁊ deliberans sponte in ver
ba p̄roruper or ⁊ rupero silentij legem: puari
catorem me ꝓstituo: ⁊ criminaliter: etsi impe
nitens pseuero vsqz ad mortem peccauī etiaz
dānabiliter. Idem in ser. Sic profecto: sic
multorum vsqz hodie pusillanimitas ⁊ per-
uersitas exigit: vt ab eis queri oporteat: quid
vis vt faciam tibi: non ipsi q̄rūt. dñe qd me
vis facē. Considerare nempe necesse habet
minister ⁊ vicarius' christi' quid sibi p̄cipi ve
lint: non ipsi cōsiderant que sit voluntas p̄c

ptoris. Idē. Qui vel aperte vl occulte sa
tagit vt qō vult ipse: hoc ei' platus iniungat
ipse se seducit: ⁊ frustra sibi blanditur de obe
dientia. non enim in ea re ipse prelato: ꝙ ma
gis ei prelatus obedit. Sene. in epistola.
Qui imperia libens excipit partem acer bis
simam seruitutis effugit. s. facere qō nolit.
Non qui iussus aliquid facit miser est: sed q
inuitus facit. Multa infra lib⁹. iij. de stulti
loquio in murmure.

¶ De oratione accepta.

Capitulum xlv.

Rego. in dialo. Obtineri per orati
g onem nequa q̄z possunt q̄ p̄destina
ta non fuerūt. ꝙ ea q̄ sancti viri orā
do efficiunt ita p̄destinata sunt vt p̄cib⁹ obti
neant. Idē in regi. Vñico die a labore ter
reno cessandū est: atq; omni mō oronib⁹ ifi
dēli. vt si qd negligētie p sex dies agit: per
diem septimū q̄ est resurrectiōis dñice p̄cib⁹
expiet. Idē in moral'. Veraciter orare est
amaros in compūctiōe gemit⁹: nō cōpositaz
ba resonare. Idē. Differre solet. Infra li.
iiij. de desiderio. Idē. Virtus vere oratio
nis est celsitudo charitatis: ⁊ tūc q̄sq; qō re
cte petit adipiscit: cū eius animꝰ in petitione
nec inimici odio fuscat. Augu. in epistola.
Absit ab oratione multa locutio: ꝙ non desit
multa p̄catio si feruens perseuerat intentio.
Nam multū loq in orando: est rem necessa-
riam supfluis agē verbis. Multum aūt p̄ca
ri est ad deū qđ p̄camur diuturna ⁊ pia cor
dis excitatione pulsare. Nā plerūq; ꝙ nego
tiū plus gemitib⁹ q̄z sermōib⁹ agit: plus fle
tu q̄z affatu. Talis eni oro ponit lachrymas
in cōspectu dei: ⁊ gemit⁹ noster nō ē abscōdi
tus ab eo. Idē. Qui oīa p vbū condidit:
in oronib⁹ etiā humana ꝓba nō q̄rit. Idē
Qui dicerūt a dño iesu christo mites esse
⁊ humiles corde plus cogitādo ⁊ orādo pro
ficiūt q̄z legendo ⁊ audiendo. Idez in ser.
Dicimus pane nostrū quotidianū da nobis
hodie. o sapia vera ⁊ diuina p̄nuidētia: que
docuit ⁊ pane solū petere ⁊ hodie noīare. ꝙ
enim dicto ⁊ auiditas cum auaricia tollit: ⁊
humane vite insuuak icertū. Idē. Quid
est oro nisi ascēsio anime de terrestrib⁹ ad ce
lestia: inq̄situs supno: rū: inuisibiliū desiderū

Idem in medita. Obsecro dñe amarica-
tum est cor meū sua desolatione: indulcora il
lud tua consolatiōe. Obsecro dñe q̄n esuri-
ens incepi q̄rere te: non desinam iciunus: ad
te famelicus accessi ne recedā impastus. pau
p veni ad diuitē: miser ad misericordem: ne
redeam vacuꝰ ⁊ cōtēptꝰ. rsi ante q̄z comedā
suspiro: da vel post suspiria qō comedam.

¶ Idē de ci. dei. Quāto est q̄sq; sanctior ⁊
desiderij sancti pleniorꝰ: tanto est ei⁹ in orādo
fletꝰ vberior. Idē de eccle. dog. Nullum
credimus ad salutē nisi deo inuitante venire
nullum inuitatū salutē suā nisi auxiliante deo
opari. nullum nisi orante auxiliū p̄mereri.

Job. dxv. super matth. Sicut thimiama-
ta bñ confecta delectant hominē odorantem
sic oratio iusta suauis est ante deum. Vis au
tem scire dignitatē eius. Audi vt de ore pro
cesserit suscipiunt eam angeli manibus suis:
⁊ offerunt ante deum. Ambro. sup bti im
maculati. Pernoctabat in oratiōe dñs iesus
non indigēs p̄catōis auxilio: sed statuens ti
bi imitationis exemplū. Idē. Media no
cte ait p̄pheta: surgebā ad cōfitendum tibi:
sup iudicia iustificationis tue. ⁊ tu surge vel
media nocte si non potes tota nocte vigilare.

Isido. in syno. Pernocta in oratione ⁊ p
ce: incumbe nocturnis vigilijs: ad modicum
dauis ocūlis rursum ora. Idē. Omnib⁹
malis p̄eualet oratio. Idem de sum. bo.
Fidei symbolum' c dñica oratio p̄o tota le-
ge parūlis ecclesie ad celoz regna sufficit
capescēda. oīs enim latitudo scripturarum in
eadem oratione dñica ⁊ symboli b̄reuitate con
cludit. Idē. Frequens oro viciorū impu-
gnationem extinguit. Idem. Oro cordis
est nō labioz. neq; eni verba despectis de⁹
intendit: sed orantis cor aspicit: q; si tacite cor
dat ⁊ vro: fileat q̄zuis homines lateat: deuz
latere non potest q; p̄sens est. ¶ Idē. Nūq̄z

orandum est sine gemitu. ¶ Idē. Qui vult cū deo semp esse frequenter debet orare: frequenter ⁊ legē. Nam cum oramus ipsi cum deo loqmur: cum vo legimus: deꝰ nobiscū loquit. Idē. Oratio priuatis locis oportunius fundit. magisqꝫ obtentum impetrat dū deo tñi teste depromit. Joh. damasce. in li. suo. Oratio est ascensus intellectus ad deū vel petitio decentium a deo. Bern̄. i epi. Oratio est hois deo adherētis affectio: ⁊ familiaris quedam ⁊ pia allocutio ⁊ statio illuminate mentis ad fruendum deo q̄ diu licꝫ.

Idē. Dum manibus pectora: genibꝰ: pauimenta tundunt: votis ⁊ deuotis precibus altaria cumulant: dum soedent genelachrymis: gemitibus atqꝫ suspirijs mugiunt colla. ⁊ pro forensibus causis canticis spūalibꝰ sacra tecta resultāt nil supernis ciuibus magis spectare libet nil regi summo iocundius exhibet. Idem. Et si vocis virtus sit opus ⁊ operi tñ ⁊ voci gratiam ⁊ efficaciam pmētur oratio. Idem super canti. Credimꝰ angelos sanctos astare orātibus: ⁊ offerre deo preces ⁊ vota hominū: vbi tñ sine ira ⁊ discepratione leuari puras manus prospexerint.

Item. Orando bibit vinum spirituale letificans cor hominis: vinum. s. spūssancti: qō inebriat mentem. ⁊ carnalium voluptatum infundit obliuionē: humectans interiora aretis conscientie: escas bonorum actuū digerit ⁊ deducit per quedam aie membra: fidez roborans: spem confortans: vegetans ordinālqꝫ charitatem ⁊ impinguans mores. Idē. Amicū in dubijs remedium seu refugiū oro est: ⁊ frequens gemitus ad deum: ⁊ vt quid qñ ⁊ qualiter facere. nos velit deus assidue nobis monstrare dignet. Idem in sermo. Milia milium ministrabant ei: ⁊ decies milies centena milia assistebant ei. q̄nta q̄ cū reuerentia: q̄nto timore: q̄nta illuc hūilitate debet accedere a palude sua procedēs ranuncula. Idem. In omnibꝰ actionibꝰ nris ⁊ ob seruandis multa opus est animi vigilantia. sed p̄cipue in oratione. Idē. Licet omni hora ⁊ omni loco oculi dñi super nos speculent maxime tñ in oratione. licet enim semp videamur: sed tunc etiam p̄sentamus nos ⁊ offerimus quasi facie ad faciem cū dño colloquentes. Glo. super illud Matth. xxvi. Et orauit tertio eundē sermonem ⁊c. Tribus vicibus christus orauit: vt ⁊ nos a peccatis preteritis veniam: ⁊ a p̄sentibꝰ malis tutelā: ⁊ futuris periculis cautelā a dño oremus. Senec. in epla. Sic vive cum hominibus tanq̄ deus videat: sic loquere cum deo tanq̄ homines audiant. Idem. Audacter roga deum: nihil illum de alieno rogaturus es: roga bonam mentem: bonam valitudinem animi: deinde tunc corporis. Multa infra li. iiij. de desiderio: de laudatione.

¶ De oratione inaccepta.

Capitulum xlvi.

g Rego. in moral. Graui mens nostra cōfusiōe oppōnis sue tpe deprimit si hanc aut sua operatio adhuc ingnat: aut aliene malicie seruat dolor accusat. ¶ Idem in regl. Ut ad aures dei viaz precibus faciatis: vigilantius studendū est vt vestre voces actibus adiuuent. nam inanis fit oratio vbi prava est actio. Aug. in sermo. Aqua fronte postulas q̄ promisit deus: cum non facis q̄ iussit deus. prius audi monitorem: ⁊ sic exige promissiones. Idem. Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Nec pro eis est efficax oratio quorum fides sine operibꝰ mortua est: sed pro eis quoꝝ fides per dilectionē operatur. Isido. de sum. bo. Longe a deo é animus qui in oratione cogitationibus seculi fuerit occupatus. Idem. Mens qualē se in oratione offert: talē post orationem p̄sentet. Nā nihil p̄ficit oratio si demuo culpa cōmittat: vnde iam venia postulet. Hiero. in epla. Nescio qua conscientia ea lingua qa deum rogat qua aut mentit: aut maledicit: aut detrahit. labia sancta exaudit deus: ⁊ ipsis cito annuit precibus quas lingua immaculata pronunciat. Joh. dxyso. super Mat.

Qui orat ⁊ peccat: non orat deuz sed illudit eum. Idem in ser. Tu non audis orationē tuam: ⁊ deum vis audire p̄cē tuaz. Flecto in quis genua: curuasti quidem genua intus. sed mens tua foris vagabatur. corpus tuum intus in ecclesia: sed animus tuus foras. os quidez loquebatur: sed mens vsuras cogitabat. ¶ Beda in ome. Est oratio que peccatum facit: sed qui bene orat orando querit deum. hic a terrenis ad superiora progredi & p̄ticē carne sublimioris ascendit. qui vero de diuitijs aut honore seculi: aut certe & inimici mortē sollicitus obsecrat: ipse in ifimis iacens vilem ad deum p̄eces mittit. Bern̄. sup cant. Querentes aliquid frustrari solent: cum aut videlicet non in tempore querunt: aut nō sicut oportet: aut vbi oportet. Idem. Oratio peccōris. Infra li. iij. de discordia. ¶ Idez. Miror valde impudentiam aliquorum qui inter nos sunt. qui cum omnes nos sua singularitate turbauerint: sua impatientia irritauerint: sua inobedientia coinquinauerint nihilominus ad tam sedum conscientie sue lectulū cum orationum instantia totius puritatis deum inuitare. Sed sicut scriptum est: cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos: ⁊ cum multiplicaueritis orationem nō exaudiam. Idem in sermo. Timida oratio celum non penetrat: q̄ restringit animus timor: immoderatus: vt omnino nō dico ascēdere: sed nec procedere queat. Tepida vero in ascensu languescit: ⁊ deficit: eo q̄ non habeat vigorem. Temeraria ascendit quidem sed resilit. resilitur enim ei: nec tantum nō obtinet gratiam sed meretur offensam. Sue vero fidelis ⁊ humilis ⁊ feruēs oratio fuerit: celum sine dubio penetrabit. vnde certum est q̄ vacua redire non possit. Sene. in epistola. Tunc scito te omnibus cupiditatibus esse solutum: cum eo peruenieris vt nihil deū rogeo nisi qō rogare cp̄alā possis. nūc aūt q̄n ta demētia est hoiuz q̄ turpissima vota dijs insusurrāt: ita vt si quis aurē admouerit statim p̄ticescāt. ⁊ q̄ scīr hoiez nolūt ꝺo narrāt.

¶ De donis.

Capitulum xlvij.

g Rego. in mora Bonū spūs qō in subiecta mente ante alia prudentiā: tpantiam fortitudinē ⁊ iusticiaz formāt: eandē mentē vt ꝓra singula quezqꝫ tentāta eruditant: in septem morū vtutibꝰ sepērat. vt contra stulticiā sapiētiā: cōtra hebetudinē intellectum: q̄ precipitationē consiliū: contra timorē fortitudinē: contra ignorantiā sciam: cōtra duriciam pietatē: contra supbiā deū timorē. Idem. Grandū est ne sapientia eleuet: ne intellectus dum subtiliter currit aberret. ne cōsiliū dum se multiplicat confundat. ne fortitudo dum fiduciā p̄bet precipitet. ne scientia dum nouit ⁊ non diligit inflet. ne pietas dū extra rectitudinem inclinat into: qđat. ne timor dum plus iusto trepidat in desperationis foueam mergat. Idem super Ezech. Est timor in mente. sed qualis ille timor est si cū eo pietas nō est: qui eni misereri primo ignorat qui compati eius tribulatiōi dissimulat. huius timor: ante omnipotentis dei oculos nullus est. q̄ non subleuat ad pietatem. Sed sepe pietas per inordinātā misericordiā errare solet: si forte pepercerit q̄ parcēda nō sunt. pcā enim q̄ feriri gehēne ignibꝰ possunt dū sciplīne sunt verbere corrigēda. Ut ergo vta ⁊ ordinata sit pietas ad gradum est aliū subleuanda. i. ad sciaz. vt sciat quid ex iudicio puniat: vel quid ex misericordia dimittat. Sed quidem si sciat quid agere quisqꝫ debeat: virtutem vero agendi non habeat nihil valet. Scientia ergo nra crescat ad fortitudinez: vt cum viderit quid agendum sit: hoc agere pmentis fortitudinem possit. Sed sepe fortitudo si imp̄uida fuerit ⁊ minus contra vicia circumspecta: ipla sui p̄sumptione in cassum ruit. Ascendat ergo ad cōsilium: vt p̄uidēdo premuniat omne quod agē fortiter potest. Sed consiliū cē non pōt si intellectus deest. quia qui non intelligit malum qō agēte grauat: quō pōt bonū dare consiliū qō adiuuet. Itaqꝫ a consilio ascēdamus ad intellectum.

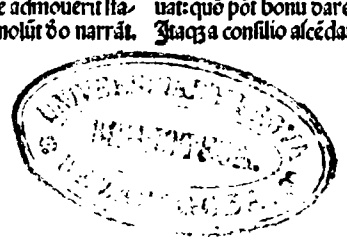

Sed quid si intellectus magno quidē acumine viget ⁊ moderari se nesciat per maturitatem. Ab intellectu ergo ascendat ad maturitatem. Ascendamus ergo per intellectum ad sapientiam: vt hoc qđ accuratius intellectus inuenit: sapientia matura disponat. Idem. Per timorē dei efficitur humiles. per pietatis studium misericors: per scientiā discreti: per mentis sobrietatē liberi. per consilium cauti. p intellectū prouidi: per sapientiā maturi. Aug⁹ sup matth. Spūs sanctus operatione septenaria cōmendat: vt sit in nobis spūs sapientie ⁊ intellectus: spūs ⁊ fortitudinis: scientie ⁊ pietatis: ⁊ timoris dei. Huic septenario bono ꝓstitue econtrario septenariū malū. scz spūm stulticie ⁊ erroris. spiritum temeritatis ⁊ ignauie: spiritum ignorantie ⁊ impietatis: ⁊ spiritum superbie contra timorē dñi. Et ita alijs septē nequioꝛ. Infra li. iij. de simulatione.

¶ De beatitudine.

Capitulum xviij.

Augustinus de moribus ecclesie.

§ Beatus quantū existimo neqz ille dici pōt qui nō hz qđ amat q̄ecūqz sit. neqz qui nō amat qđ habet etiā si optimū sit. nam ⁊ qui appetit ⁊ adipisci non pōt cruciatur: ⁊ qui adeptus est qđ appetendū non esset fallit: ⁊ qui nō appetit qđ adipiscendus esset egrotat. Idez de libero arbitrio. Sicut tota vita corporis anima est. sic beata vita anime deus est. Isiđ. de sum. bo. Quia sine fide impossibile est deo placere ꝯe beatus est qui ⁊ recte credendo bene vivit. ⁊ bene viuendo fidem rectam custodit. Idem. Saluus perseuerantibus. supra de pseuerātia.

Idem in ety. Beatus dicit quasi bñ actus scz ab habēdo qđ vellet: ⁊ nō patiēdo quod nollet. Ille aūt vere beatus est: qui habet oia que vult bona: ⁊ nihil vult male. ex his enim duobus beatus hō efficitur. Ambro. sup Lu. Beatus pauper qui clamauit: ⁊ dñs exaudiuit eū. paup a crimine. paup a vicijs paup in quo princeps mundi huius nihil inuenit. pauper illius paupis emulus qui cum diues esset: propter nos pauper factus est. Prima ergo ista beatitudo est: cū deposuero oē peccatum: ⁊ exuero omnē malicia: ⁊ simplicitate contentus fuero inopo malorū. Superest igitur vt mores meos temperem: quid enim mihi ꝓdest carere sceleribus: nisi fuero mitis atqz mansuetus. nam qui sequitur viā rectā: sequitur vtiqz illū qui ait. discite a me q⁹ mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ infra. Mitiga affectum tuū vt non iracaris: aut certe iratus ne peccaueris. iuxta qđ scriptum est. iracimini ⁊ nolite peccare. Preclarum est enim motum tpare. nec minoris virtutis dicitur cohibere iracundiam indignatōemqz compescere: q̄z omnino non irasci. cum plerūqz illud lentius hoc fortius estimet. Cū aūt hoc feceris memento quia peccator: eo: ⁊ lugeto peccata tua: ⁊ lugeto delicta. Et bene tertia beatitudo est peccata deflentis: q⁹ trinitas est q̄ peccata condonat. Ablue igit te lachrymis: laua fletibus: si tu te ipse flueris alius non te flebit. Nam si saul fleuisset peccata sua: samuel eum non fleuisset. Deposui peccatum: tempaui mores: delicta defleui: iam nunc esurire incipio ⁊ sitire iusticiam. Eger enim dum in graui morbo est: non esurit: quia egritudinis dolor excludit famem. qui esurit vtiqz virium querit augmentum. Quod autem est maius virtutis incrementum q̄z nouena iusticie. iusticiam sequitur misericordia. Unde dictum est. Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculum seculi. Sed q misericordiā defert mercedem amittit: nisi mundo corde misereatur. Nam si iactantiā querit: nullus est misericordie fructus. Emunda igit interiora tue mentis. Sed nisi prius tu interiora tua vacue feceris ab omni labe peccati: ne dissentiones ꝓtentionesqz ex affectu tuo ꝓdeant: nō potes alijs ferre medicinā. At tempū igitur pacē incipe: vt cuz fueris ipse pacificus: pacem alijs feras. Quō enim alios potes corda mundare: nisi tuum ante mūdaueris. Et infra. Qui autem patif per secutionem in vltimo certamine cōsistunt: ꝓbatur aduersis: vt cum legitime certauerit coronet. Bern. in sermo. Videmus pauperes aliquos: qui si veram haberent paupertatem: non adeo pusillanimes inueniri entur: vtpote reges ⁊ reges celi. Sed hi sunt q̄ pauperes esse volunt: eo tamē pacto vt nihil eis desit: ⁊ sic diligūt pauptatē vt nullā inopiam patiant. Sūt ⁊ alij mites: sed q̄diu nihil dicit vel agit nisi ꝓ eorum arbitrio. Patebit aūt q̄z longe sint a mansuetudine: si leuis occasio turbatōis. Nec igit mansuetudo quō hereditabit terrā ꝓmissionis: que ante hereditatē deficit. Alios quoqz lugentes video: hz si de corde puro ⁊ cōscientia nō ficta ꝓcederent ille lachrymē: nō tam facile soluerē tur in risum. Nūc aūt cū abundanti⁹ ociosa ⁊ scurrilia verba ꝓfluant q̄z prius lachrymē lachrymas hmōi de his esse nō arbitror: quibus ꝓlatio diuina ꝓmittit. q̄n quidez post illas tam facile cōsolatio vilis admittit. Alij tam vehementer ꝓtra alioū delicta zelantur vt videri possint esurire ⁊ sitire iusticiā. qđ q dem verum esse si esset apud eos de suis q̄qz peccatis idem iudiciū. Sed nūc pondus ⁊ pondus vtrūqz abominatio est apud deum. nam contra alios tam ip⁹prudenter q̄z imaniter efluant: seipsos tam insipienter q̄z inutiliter palpant. Sunt alij misericordes de his que ad ipsos non ptinent: qui scandalizant q̄ nō datur omnib⁹ abundanter. sic tñ vt ipsi nec in modico quidem grauent. q fi de misericordes essent de suo facere deberent misericordiam. Et si nō possent de terrena substantia. de volūtate saltē bona darēt his qui contra eos forte peccare vident indulgentiā: darent vtiqz dulce signū: verbum bonū. Sunt etiam q peccata sua sic ꝓfitent vt videri possint ex desiderio mundi cordis id agere. oia enim in confessiōe lauant: nisi q ea q̄ ipsi dicunt alijs: ab alijs audire patienter non pñt. Sunt etiam alij: qui si viderint quempiam vel leuiter scandalizatū: valde solliciti sūt quo modo in pacem eum reducere possint: ⁊ ob hoc viderent pacificum: nisi q eoꝛ cōmotio fortē cōtra eos quicq̄z facti dictū ve videbitur: tardius vniuersis poterit difficiliusqz dari. qui nimirum si vere pacem diligerent: haud dubium qn eaz primo q̄rerēt sibiūpsis.

Sene. in epla. Beatus non is est qui vulgus appellat: ad quem pecunia magna confluxit. sed ille cui bonum omne in animo est erectum ⁊ excisum ⁊ mutabilia calcans.

¶ De elemosyna accepta.

Capitulum xlix.

Reg. i ome. sup illō Lu. xvi. Facite vobis amicos ⁊c. Si celeste patrimonium elemosynis emit: pauperes non sunt audiendi vt egeni: sed vt patroni exorandi. Idē. Ad tribuendum pigri cur estis: quando hoc qđ iacenti in terra portigitis: sedenti in celo datis. Mat. xxv. Quādiu fecistis vni de his fratribus meis minimis mihi fecistis. Idez in mor. Tunc plena est nostri cordis compassio: cum malū inopie pro proximo suscipere non metuim⁹ vt illum a passione liberemus. Idem. Rez quālibet plerunqz dat etiam qui non compatit. nunq̄z autem qui vere compatit quod ne cessarium proximo cōspicit negat. Idē in pasto. Nonulli hui⁹ mundi diuites cum fame crucient christi pauperes effusis largitatibus nutriunt histriones. Qui vero indigēti etiam peccatori panem suū: non q̄ peccatoꝛem: sed q: homo est tribuit: nimirum non peccatoꝛem: sed pauperem instū nutrit. Isidorus de sum. bo. Verum est q̄ peccata omnia misericordie opibus expurgent. sed si iaz caueat peccare qui misericordiam impartit. Jobes chrysо. in sermo. Melius seruatur pecunia que in dextera pauperis collocatur. hanc mihi non calūniator: exto: quet. non inuidus crūinatur: non latro auferet. non fur nocturnus diripiet: non seruus fugam medit amo inuadet: sed semper est tuta. semper integra: sp salua. Idem. Mentem deus misericordem requirit: non pecunie quantitatez.

Idem super iob. Elemosyna est que ab

omni eruta iniusticia est:hec omnia facit mūda.hec ⁊ ieiunio melior ⁊ terre lectulo:⁊ mirmirum difficiliora illa ⁊ laboriosiora.sed hec lucrabiliora illuminat animam ⁊ impinguat ⁊ bonam ⁊ speciosam facit. Idem. Da indigentiꝫ ⁊ non da saltanti.vt non cum tuis pecuniis ⁊ tuam animam ⁊ illius perdas:tu.n. causa es perditionis illius. Ambro.in epistola. Misericordia non de meritis indicare consuevit:sed necessitatibus subuenire:iuua re pauperem:non examinare iusticiam.

¶ Idem. Habe vineas hypothecas inopum simus:habeas hypothecas viduarū domos habeas hypothecas ora infantium orphanorum.vt dicatur tibi. Ex ore infantium ⁊ lactentium perfecisti laudem. Idē de offi. Perfecta liberalitas fide:causa:loco: tempore cōmendatur.Fide vt prius operis circa domesticos fidei. Idem. Non omnibus debemus misericordiam.sed quia plerique fraude eam querunt ⁊ confingunt eruminā:ideo vbi causa manifestatur:persona cognoscit: tempus vrget:largius se debet profundere misericordia. Idem. Affectus diuitem collatorem aut pauperem facit.⁊ preciꝫ rebus imponit. Idem. Si peregrinum sub tecum tuum induceas:si susceperis egentē:ille tibi acquirit sanctorum amicitias:⁊ eterna tabernacula. Idem. Aurum ecclesia habet non vt seruet: sed vt erogēt:⁊ subueniat etiam necessitatibus. Idem super lucaꝫ. Tu qui putas te mamon habere sanam:caue ne auaricia:caue ne sacrilegio contrahatur:extende sepius eam:extende eam ad illū pauperē qui te obsecrat:extende vt proximuꝫ iuues:vt vidue seras presidium.eripias iniurie quez videos iniuste contumelie subiacere. Hiero. in epistola. O quanta beatitudo pro paruis magna recipere:eterna pro brevibus:promoriturio semper viuentia:⁊ habere deū dominū debitorem. Aug.contra quinqꝫ hereses. Obsecutus est loth angelis tanqꝫ peregrinis consuetudine hospitalitatis: liberatus a periculo ciuitatis.⁊ tpale euasit incendium ⁊ eternum consecutus est premium. Discite ergo christiani fine discretione exhibere hospitalitatem.ne si forte cui domum clauseritis cui humanitatem denegaueritis:ipse sit christus. Idez in epistola. Utilius esurienti panis tollitur:si de cibo securus iusticiam negligat:qꝫ ei panis frangitur vt iniusticie securus acquiescat: Idem in sermo. Redime te homo dum vivis:redime te ipse dum potes:redime te inq̄ dum precium in manibus habes.redime te ne dum te mors amara preuenerit ⁊ vitam simul ⁊ precium perdas sine causa.hoc vis dimitte vxori que forsitā alium habebit maritum. Idem. Qui sibi aut premium temporale :aut peccatorꝫ desiderat indulgentiam promereri:reddius decimis de nouem partibus studeat elemosynam dare. Idem. Si decimas non habes fructuum terrenorꝫ:quod habet agricola:quod te pascit ingenium:dei est:inde decimas expetit vnde viuis:de militia:de negocio:de artificio tuo redde decimas. aliud enī de terra rependimus:aliud de tonsura ouium ⁊ de lacte. Idem. Da pauperibus ⁊ habebis thesaurum in celo: non sine thesauro remanebis:sed quod habes in terra sollicitus:habebis in celo securus. Idem in enchyridion. Multa sunt genera elemosynarum:quas cum facimus adiuuamur vt dimittantur peccata nostra.sed ea nihil est maius qua ex corde dimittimus quod in nos q̄qz peccauit. Leo papa in sermone. Magna est elemosyna que ardentium criminuꝫ globos beniuolentie sue fonte refrigerat.⁊ quodam irriguo largitatis obruit incēdia delictorum.vt q̄tuto offensus deus:q̄uis criminibus prouocatus cogatur liberare elemosynis quem disposuerat punire peccatis.

Bernar.in epistola. Vere beatus qui intelligit non super cupidum:sed super egentez ⁊ pauperem:illum inq̄ pauperem qui inuite petit ⁊ verecunde accipit:⁊ accipiens glorificat patrem suum qui in celis est. Multa ista lib:o.iiij.de connexione.

¶ De elemosyna inaccepta.
Capitulum l.

Rego.in regis. Quicquid in dei sacrificio ex scelere offert:omnipotentis dei non placat iracūdiā.ſz irritat.

¶ Idē in mora. Quisquis sup eum cui aliquid tribuit fastu se elationis extollit:maioꝛē culpam intrinsecus superbiendo peragit:q̄z extrinsecus largiendo mercedem acquirit.

¶ Isido.in syno. Nihil proficit si alterius inde rapis vnde alteri maciem facis:condemnat miseratio ista non propiciatur. Idem de sum.bo. Non est elemosyna q̄ glorie magis causa q̄z misericordie impartit intuitu:q̄ si enim intentione ab vnoquoqz largitur taliter ⁊ apud deum recipitur. Aug. de ciui. dei. Sicut non fratri suo dicit fatue : qui cum hoc dicit:non ipsi fraternitati sed peccato eius offensus est:alioquin reus erit gehēne ignis. ita econtrario qui porrigit elemosynam christiano:non christiano porrigit si non in eo diligit christum. Idez super p̄o. Qui dat elemosynam vt careat tedio interpellantis:non vt reficiat viscera indigentis ⁊ rem ⁊ meritum perdit. Ambro.super lu. Hospitalez esse propter remunerationem affectus auaricie est. Idem. Qui miam defert: supra de beatitudine. Job. dxyb. sup Matth. Nō gaudent martyres qñ ex illis pecuniis vl' elemosinis honorant de quibus pauperes plorant. Idem. Qualis est ista iusticia munerare mortuos ⁊ spoliare viuentes:de sanguine miserorum tollē ⁊ deo offerre : illud non est deo offerre:ſz violentie sue socium facē deū sibi deus oblatam sibi pecuniam de pctō libenter accipiat ⁊ consentiat pctō. Bern. super cāt. Nou recipit de⁹ elemosynā ō manu raptoris seu feneratoris:ſz nec de hypocrite quidem:qui cū facit elemosynā:facit tuba cani ante se vt glorificet ab hominibus.

¶ Finit liber scōs de principalium viciorū ⁊ virtutum multiplicitate.

¶ Capitula tertij libri. pharetre. de periculosis.

De voluntate i
De remotione ij.
De stultiloquio iij.
De occupatione iiij.
De mutabilitate v.
De vagatione vi.
De curiositate vij.
De negligentia viij.
De securitate ix.
De diiudicatione x.
De recidiuatione xi.
De consuetudine xij.
De obstinatione xiij.
De desperatione xiiij.
De dilatione xv.
De voluptate xvi.
De carnalitate xvij.
De prosperitate xviij.
De ydolatione xix. De ornatu xx.
De ingratitudine xxi.
De discordia xxij.
De malicia xxiij.
De crudelitate xxiiij.
De simulatione xxv.
De familiaritate xxvi.
De propinquitate xxvij.
De oblatione xxviij.
De ignorantia xxix.
De stultricia xxx.
De credulitate xxxi.
De sapientia xxxij.
De doctrina xxxiij.
De honore xxxiiij. De zelo xxxv.
De arguione xxxvi.
De remissione xxxvij.
De acceptione persone xxxviij.
De scandalo xxxix. De infamia xl.
De quatuor affectionibus xli.
De timore xlij. De dolore xliij.
De confidentia xliiij.
De leticia xlv. De vita xlvi.
De miseria xlvij. De morte xlviij.
De iudicio xlix. De damnatiōe l.

¶ Incipit liber tertius De periculosis.

¶ De voluntate.

Caplm.i.

§ Rego.in moral.super illō Job.vi. Immolute sunt semite gressuū eoꝝ ꝛc. Reprobi recta quidem deliberando appetunt: sed ad consueta semp mala recurrūt. Et infra. Bona quidem cupiunt: sed a malis mq̄ recedūt. Esse quidē humiles: sed sine despectu. esse ꝓtenti ꝓpriis ꝫ sine necessitate: pauperes esse voluntes: sed sine defectu. esse casti: sed sine maceratōe corpis. esse patientes: sed sine contumeliis volūt. Cunctaq̄ adipisci q̄runt virtutes: sed labores virtutum fugiunt: quid aliud q̄ꝫ ꝛ belli certamina in campo nescīunt: ꝛ triumphare in vbibus de bello cōcupiscunt. Idē. Nequaq̄ homo ad prauam delectatiōnē rapitur: nisi prius per voluntarias mētis tenebras infirmetur. Idē Cum quis adhuc ex timore bona agit: a malo penitus non recessit. q̄ eoipso peccat quo peccare vellet si inulte potuisset. Idem. Non intuet dominus quantum quisq̄ mali valeat facere: sed quantū velit. ꝛ cū deest potestas male faciendi foris: apud se tamen tyrannꝰ est cui iniquitas dominat intꝰ. Hiero.in epistola. Tantū virtuti adiicies: quantū ꝓprie voluntati subtraxeris. Aug. de libero arbitrio. Voluntas auersa ab incōmutabili ꝛ cōmuni bono: ꝛ conuersa ad propriū bonū: aut ad exteriora: aut ad inferiꝰ peccat. Ad propriū bonū conuertitur cum sue potestatis vult esse. ad exteriꝰ autem cum aliorum propria vel quecunq̄ ad se non ptinent cognescē studet. ad inferiora cum voluptatē corporis diligit: atq̄ ita hō superbus ꝛ curiosus ꝛ lasciuꝰ effectus excipitur ab illa vita que in cōparatione superioris vite mors est. Idē Voluntas mala. infra de quattuor affectionibus inordinatis. Idē de confeß. Ex voluntate peruersa facta est libido. ꝛ dum seruit libidini: facta est consuetudo. ꝛ dum ꝓsuetudini non resistit. facta est necessitas. Idē in epistola. Animis puerse se amant: q̄ alios vult errare vt error suꝰ lateat. Idē de vera religione. Nūc vsq̄ adeo peccatū voluntarium malum est: vt nullo modo sit peccatū si nō sit voluntariū. Idē de trinitate. Mala voluntate vel sola miser quisq̄ efficit: sed miserior potestate qua desiderium male volūtatis adimplet. Idē de cathe.rū. In hac vita homines magnis laboribus requiē querunt ꝛ securitatem: sed ꝓuidis cupiditatibus seduci non inueniunt. volūt enim requiescē in rebꝰ inquietis. nam si in diuitijs velit homo requiescere: magis ſupbus efficitur q̄ꝫ ſecurus.

¶ Idē de verbis dñi. Deus amissus mors anime est: a ia amissa mors corporis est. mors corporis necessaria: mors anime voluntaria.

Jobes dxyso. de militia spirituali. Scito q̄ te non vincet natura corporis: neq̄ strangulabit inuitū: neq̄ eniꝫ te obnoxiū ꝛ seruū faciet ex libero nisi volūtaria tua declinatio.

Idem sup iob. Electionis ꝛ ꝓprie voluntatis est ois malicia hominis. Bern. sup canti. Si in die iciunij mei inuenit voluntas mea: nō tale ieiunium elegit sponsus nec sapit illi ieiunium meum qō non lilium obedientie: sed viciꝫ ꝓprie volūtatis decorit. Ego ergo nō solum de ieiunio: sed de silentio: de vigilijs de oratōe: de lectione: de opere manuū. postremo de omni obseruatiōe nō dubito: vbi inuenit volūtas sua in ea ꝛ non obedientia magistri: id ipsum sentio. Idē de libero arbitrio. Duo sunt que iniustā comprobant voluntatē: vel cum peccare vel cuꝫ impune peccasse libet. Idē in sermo. Quid odit aut quid punit deus ꝓter propriam voluntatē? cesset voluntas propria ꝛ infernꝰ iam nō erit in quem enim ignis ille deseuiet nisi in voluntatē propriam. Idē. Unde sunt scandala ꝛ vnde perturbatio nisi q̄ propriā sequimur voluntatem. ꝛ tenē quod voluerit ipsa in corde nostro diffinientes si quomodo id ꝓhiber. contingat continuo in impatientiam ꝛ murmuratiōnē ꝛ scandalū ꝓni sumus.

¶ De remorsione.

Capitulum ij.

§ Rego.in mora. Dū nulla bonorū operū ꝓfidētia fulcit: intueri summa mens trepidat: q̄ ipam ꝓscientia ac culpat. Idem. Quisquis a preceptis dñicis discordat opere: quotiens ea audit vel legit. corde suo reprehenditur atq̄ confundit. q̄ id quod non fecit memoratur. Nam in quo se errasse considerat: ipsa se latenter conscientia accusat. Idem super Ezech. Scriptura sacra eis suauis est ad loquendū: cui interius impressa ad viuendū fuerit. Nam ſmo vulcedinem non habet: quem vita reproba intra conscientiam remordet. Isidorus in ſmo. Nulla pena grauior mala conscientia. vis autem nunq̄ꝫ esse tristis bene vive. Jō de sum.bono. Omnia fugere poterit homo preter cor sinum. non enim potest a se quisq̄ꝫ recedere vbicunq̄ꝫ enim abierit reatus sui conscientia illum non derelinquit. Idem. Abyssum abyssum inuocare: est de iudicio sue conscientie ire ad iudicium damnationis eterne. Ambro. de offi. Que pena grauior q̄ꝫ interioris vulnus conscientie. Nonne hoc magis fugiendum q̄ꝫ morꝫ: q̄ꝫ dispendium: q̄ꝫ erilium: q̄ꝫ debilitas: q̄ꝫ dolor est.

Bernar. de conside. Vicios⁹ vicio⁹um conscientias non refugit: ꝛ vbi omnes sordent vnius sceleris minime sentit. Idē. An non inflationes. Supra libro.ij. de intelligētia. Idem in sermo. Quis magis mortuꝰ eo qui portat ignem in sinu: peccatum in cōscientia: nec sentit: nec excutit: nec expauescit.

Idem. Qui conscientias. Infra de mutabilitate. Sene. in epistola. Quid prodest recondere ꝛ seu oculos horum aureq̄s vitare: bona conscientia turbam aduocat: mala etiā in solitudine amicis atq̄s solicita est. si honesta sunt que facis omnes sciāt: si turpia quid refert neminem scire cum tu scias. o miseruꝫ si contemnis hunc testem.

¶ De stultiloquio.

Capitulum iij.

§ Rego.in mora. Stulte contra deum loquit: qui inter diuine aduersionis flagella positus iustificare semetipm conatur. Idem. Duo sunt genera locutionū importuna valde ꝛ noxia generi humano. Unū quod curat etiam puerba laudare: aliud q̄ō studet semper etiam recta corrigere. Idem. Sicut pleriq̄ reticēt. Infra de credulitate. Idem. Apud homines cor ex verbis: apud deum vero verba pensantur ex corde. Idē. Qui verba sua metiri nescīunt: procul dubio ad ociosa dicta dilabuntur. in quibus si se minime reprehendunt: statim ad noxia ꝛ contumeliosa prosiliunt. Idem in dialogo. Loquendo cū secularibus fit: vt ab ociosis ad noxia: a leuib⁹ ad grauiora veniamus. ꝛ eo nostrum ab omnipotente domino tanto minus exaudiatur in prece: quanto amplius inquinatur stulta locutione. Isidorus de sum bono. Quadripartita est loquendi ratio. quia vel bonuꝫ bene: vel malum male: seu bonum male: seu malum bene profertur. Bonum quippe bene loquitur qui ea que recta sunt humiliter annunciare videtur. Malum male loquitur: qui quodlibet flagitium persuadere conatur. Bonum: male loquitur: qui quodcunq̄s rectum arroganter predicare sentit. Malum bene loquitur: qui aliquod narrando vicium detestatur: vt ab eo homines auertantur. Augustinus super cano. Jacobi. Lingua facilitatem habet motus: in vdo posita est: facile in lubrico labitur. quanto illa citius ꝛ facilius mouetur: tanto tu acnerius illam fixus esto. ¶ De multiloquio.

Gregorius in moral. Certum est q̄ verbosus vir iustificari nequeat. Idē. Dē tis iustitia desolatur quando ab immoderata locutione non parcitur. Idem in pastoral. Quia murum silentij nō habet paret inimici iaculis ciuitas mentis: ꝛ cum sc̄p multa verba extra semetipm eijcit: apertam se

totam aduersario ostendit. quam ille tanto sine labore superat: quanto ꝛ hec cadē que vincitur contra semetipsam per multiloquium pugnat. Prouer. xxv. Sicut vrbs patens ꝛ absq; murorum ambitu. ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Idem super ezech. Valde difficile est vt qui multa loquitur non etiam mentiatur Isidorus in syno. Loqui multum stultitia est ꝛ vox insipientis in multiplicatiōe sermonis Idem. Multiloquium non declinat peccatum. fluuius enim exundans cito colligit lutum. De. mugis Gregorius in moral. Ociosum verbum est. quod aut ratione iuste necessitatis: aut intentione pie vtilitatis caret. Idem. Qui verba. Supra eodem Ambro. sup bti immaculati. Non medio cre periculum est cum habeas tanta eloquia dei ꝛ opera que fecit in genesi. in exodo. in leuitico. numeri. deuteronomio. iesu naue. in dicium li. regū atq; esdre. ꝛ que dixit ꝛ que fecit in euangelio: in actibus apostolorum: si illis ptermissis loquaris que seculi sunt: audias que vana sunt ꝛ ociosa. Isido. in syno. Sermo vanus vane conscientie iudex ē. Mores enim hominis lingua pādit. ꝛ qualis sermo ostenditur: talis ꝛ animus cōprobatur. Idem de sum. bono. Vani sermones in ore christiani non debent inueniri Nā sicut malos mores bona colloquia corrigūt. ita praua colloquia bonos mores corrumpunt. Job. dxv. super matth. Omnis sermo vanus qui dicitur: in mundo spiritu dictante profertur Hiero. in epistola Quicquid non edificat audientes: in periculum vertitur loquētium. Bern. in apolo. Vobis conuenientibus in vnū: vt apostoli verbis vtar. iam non est dominicam cenam manducare. panem quippe celestē nemo est qui requirat. nemo qui tribuat: nihil de scripturis sacris quisquam loquitur: nihil de salute agitur animarum: sed nuge ꝛ risus ꝛ verba multa proferuntur in uentū. Idē de precep. ꝛ dis. Stultiloquia ꝛ vaniloquia nunquam nisi contra mandata dei vsurpantur. peccata quippe sunt: ꝛ deus ꝓhibet omne peccatum. ꝛ tamen venialia non crimina lia reputantur: excepto quod cum per contemptum vertuntur in vsum ꝛ consuetudinem: ꝛ tunc non peccati species. sed peccatio intentio pensatur Idem de cōside. Fugienda ociositas mater nugarum: noueresvirtutū. Inter seculares quippe: nuge nuge sunt: in ore sacerdotis blasphemie: interdum tamen si incidant serende forte sine referende nunquam: magis intercidendę caute ꝛ prudenter nugacitati. Idem. Lōsecrasti os tuum euangelio: nugis igitur iam os aperire illicitum est. assuescere vero nugas loqui sacrilegum est. Labia sacerdotis ait prophēta: custodiunt scientiam: ꝛ ex ore eius requirunt legem: non nugas aut fabulas Idem Verbum scurrile ab ore pcul sit: ꝛ procul ab aure relegandum est. Fe de enim ad cadimos moueris: sed fedius alios moues. De iactantia. Gregorius in mor. Procaces quinq; etiam nota iactātes proferunt. vt loquentes docti videantur. Idem. Eoipso superbiens ab integritate salutis corruit: q̄ iactātia cuiuslibet virtutis in tumescit. Idem. Arrogantes si non inueniunt voces hominum: quas inhiāter expectant: ipsi scientiam suam laudantes predicāt Idem in pastora. Eligit patiens qu libet mala perpeti: quam per ostentationis viciū bona sua occulta foris publice cognosci: at contra eligit arrogans bona de se vel falsa iactare ne mala possit vel minima perpeti. Isidorus de sum. bo. Culpabiliter manus ad dominum expandit: qui facta sua iactanter prodit. Bern. de. xij. gradibus. Abominabilis iactator aut loquet aut rumpetur. Plenus est enim sermonibus: ꝛ coartat cum spiritus veteri fuit: propterea sitit ꝛ eſurit auditores quibus suas iactet vanitates. De excusatione Gregorius i omel'. Sūt multi qui prauitatē suam ex alienis prauitatibus tuentur. quia enim alios talia fecisse considerant

hec facere licenter putant. Idem in mora. Vsitatum humani generis vicium est: ꝛ libendo peccatum committere: ꝛ cōmissū negando abscondere: ꝛ conuictum defendendo multiplicare. Idem. Sunt nōnulli qui nequaquam defleni quod faciunt. sed etiam laudare ꝛ defendere non desistunt: ꝛ nimirū cum defenditur culpa geminatur. Idem. Superbie vicii est vt quod de se fateri quisq; quasi sponte dignatur. hoc sibi dici ab alijs dedignetur. Hierony. in ozi. super osee. Libenter vicijs nostris applaudimus: ꝛ superati voluptatibus obtendimus carnis infirmitatem: aut dura maioꝝ imperia. Idē Nihil omnino agimus. Infra de consolatione mala. Isidorus de sum. bono. Est quorundam excusatio peruersorum: qui dū prauis facinoribus arguuntur: verba iustorum pro censura declinanda abijciunt: referuntes se diuino iudicio: quo puniendi sunt duriusdum tēporaliter contemnunt iudicari ab hominibus. Bernardus super cant. In animam peccat suam qui excusat dū arguitur: repellens proinde a se indulgentie medicinam: ꝛ sic vitam sibi interciudēs eternam. Idē de. xij. gradibus. Multis modis fiunt excusationes in peccatis. aut enim dicit qui se excusat: non feci: aut feci quidem sed beneficium. aut si malum: non multum malum: aut si multum malum: non mala intentione. si autem de illa velut adam vel eua conuincitur: aliena suasione excusare se nititur. Idem super qui habitat. Omnes aliquando cadere necesse est: dū in homo seculo detinentur sed alij quidem colliduntur: alij non quia dominus suppon t manum suam. verum hoc interest inter eorum casus quod iustus susciputur a domino ideoq; resurgit fortior. . iniustus autem cum ceciderit non adijciet vt resurgat. imo vero aut in pudorem noxium: aut in impudentiam cadit. aut enim excusat qō fecit: ꝛ hoc est pudor adducens peccatum: aut fit ei frons meretricis: ꝛ iam nec deum timet nec homines reueretur. Alm bro. in apolo. Aliqui homines cum a sacerdotibus corripiuntur: peccatum suum aggrauāt dū negare cupiunt aut defendere Augustinus. Nonnulli. Sup li. i. de milicibus.

Glo. psal. lxix. Malus est peccare: peius est pseuerare. sed pernitiosius est defendēdo se i deū culpā refundere. De accusatōe

Grego. i mosa. Inuidi dū bonū qō videt accusare nequiunt: excecati malicia matū quod non vident ad accusationem querunt.

Isido. in syno. Nullū iudices suspitōnis arbitrio: ante ꝓba ꝛ sic iudica. nō enim qui accusat sed qui cōuincit reꝰ est. Augꝰ de ser. dñi in mōte. Accusare vicia officiū ē virorū bonoꝝ ꝛ benivoloꝝ. De murmuratione

Grego. i omelia. Si iusta placere deo scimꝰ: pati aūt nulla nisi q̄ dño placuerit possumꝰ: iusta sūt cūcta que patimur. Unde valde iniustū ē si ō iusta passiōe ꝛ afflictiōe murmuramꝰ. Idē. Qui pro suppositā sibi potestatē dedit in omelia. Regnū celoꝝ nullꝰ murmurās accipit: nec vltus qui accipit murmurare pōt.

Job. dxvso. in ser. Qui murmurat de periculo tentatiōis: murmurat de prmio probatōis. Bern de pasiō. Si is qui murmurāt ꝑm aīam mouꝰ est: qui ad murmurandum infligat quō viuit Idem in ser. Nihil sic horrendum vt murmur ꝛ dissensio in congregatōe monachoꝝ. Idem. Si molestē ceperis sustinere: si iudicare platū. si murmurare in corde: etiam si exterius impleas quod iubetur: non est virtus patiētie: sed velamen malicie Glo. numeri. xi. Ignis iste vitiorū in futuro illos excruciat: qui lingua inflammata a gehēna murmurāt ꝛ detrahunt. De cōtemptione Grego. i moral. Culpabiliores esse solent hi qui loqui in cōtentiōe inchoant: quā qui respōdēt Idē Quisquis in seminando iurgia dilectionem proximorum ꝑmittit: hosti familiarius seruit.

Idē. Hypocrita assumpto sancto conuersationis habitu filiorū suorū custodiam

peierit.sed tempo:alia quecq; defendere etiá iurgijs querit. Aug⁹ in regula. Liteo nullas habeatis aut q̃s celerrime finiatis.ne ira crescat in odium:⁊ trabé faciat de festuca.et animá faciat homicidá.sicut enim legistis.q odit fratrem suum homicida est. Idem. Vobis a verbis durioribus parcite:que si emissa fuerint ex ore vestro:nó pigeat ex ipso ore proferre medicaméta vnde sacta sunt vulnera. Ysido.in syno. Cótentio saces odiorum accendit:pacem cordis contentio extinguit:concordiam cótentio rumpit. Seneca in epistola. Rixa est inter competitores.

¶ De iudicatõe. Grego.in moral. Sepe praui dum sue vicij tenebrudinis ignorant:audéter alioq; rectitudiné lacerát.cuiq; contra bonos sibi auctoritatem increpatiõis arripiunt:aut ea bona proferunt que nõ videndo sed audiendo didicerunt.aut ea mala alijs mentientes ingerunt que ipsi p̃miserũt.

Idem.Sepe qui in potestate sunt ad subiectorum passim contumelias erumpunt: et hoc quod inuigilátes regimini seruiunt:per lingue procacitatem perdunt. minoꝛi scilicet rectitudine verba iudicis pensantes.quia q sine causa fratrem fatuũ dixerit:gehenne sẽ ignibus adijcit Johá.Chryso.de ꝓpunc. cor.Siue fatuũ quis dixerit:siue vanum:siue latronem:siue quolibet alio noie iniuriá vel maledictum fratri ingesserit:ex quolibet horum vocabulo sub maledicti titulo gehenne ignis supplicijs ꝺdemnat. Augustinus. Quicunq; conuicio.Supra i capitulo de satisfactione.li.ij. Hiero.in epistola. Nec si bi quisq; de corporis castitate supplaudat cũ de verbo ocioso gõcunq; locuti fuerint homines reddituri sunt pro eo rationem in die iudicij:cum etiam homicidij sit reatus conuicium in fratres. Bernñ.in epistola. Ego plagis ꝑscientie mee nullũ iudicio accõmodatius medicamentũ ꝓbrijs ⁊ ꝓtumelijs:non est proinde q̃ pro me nouear hominio oi opprobrio dignus ⁊ despectatione.

¶ De derisione. Grego.i mor. Timendum est ne etiá nobis cadentibus surgat:qui a nobis stãtibus irridetur:q̃ uis stare iam nó nouerit qui non stanté nouerit irridere. Idé. Illũ facit humana derisio deo ꝓximũ: qué ab humanis prauitatibus vite innocentia seruat alienũ. ¶ De maledictione. Grego.in mora. Aliter maledictũ profertur pretextu iusticie.aliter liuore vindicte. Idem.Cũ sancti viri maledictõis sententiá ꝓferunt:nó ad hanc ex voto vltionis. sed ex iusticia examinis erumpunt. Idem Qui maledictionibus inimicũ impetit:qd aliud in illo deũ facere volũt:nisi qõ ipsi aut facere nequeunt:aut erubescũt. Idé in regil.ad quendam archiepm. Nũ te ostendis de celestibus cogitare:sed terrená te cogitationem habere signficás:oũ p vindicta ꝓprie iniurie quod sacris regulis ꝓhibet maledictũ anathematis inuexisti. Idé in dial. super illud. Neq; maledici regnũ dei possidebunt. Pensa q̃s grauis est culpa que separat a regno vite. Aug⁹ de cõflictu. Quid de illis dicẽdum est qui furore cecitatis vsq; ad verba prorumpunt maledictiõis:nisi hoc quod apostolus ait:neq; maledici regnum dei possidebunt. Prouer.xxvi.a. Maledictum frustra prolatum in quẽpiam deuoluetur. Interl.in proferentem. Ibidem glo. Est aliquod maledictum iurta diuinam iusticiam vt excõmunicatio. Joh.Chryso. de compunc.Christus orare nos pro calũniantibus iubet.nos autem insidias ⁊ doloꝛ etiam amicis concimamus.Christus maledicentibus benedicere iubet:nos autem econtrario aut priores maledicimus:aut maledici alterius multiplicata maledicta restituimus.

¶ De detractione. Grego. super Ezechielẽ. Peruersoꝛ derogatio vite nostre approbatio est.quia iam ostenditur aliquid iusticie nos habere:si illis displicere incipimus qui non placent deo. Idem. De immoderátis.Infra de infamia. Ysido.in syno. Detractio graue crimen est:detractio grauis damnatio est. Idem. Nũq; detractor

ꝓficit.Sicut qui a fide recedit apostata est: ita qui ad peruersitatẽ op⁹ q̃ deseruerat redit ab omnipotẽte deo absq; vlla dubietate apostata iudicat: etiam si fidem tenere videatur.

Idem in regil. Minoris excessus est veritatẽ non cognoscẽ:q̃ in ea agnita non manere. Aug.de ci.dei. Audeo dicere superbia esse vtile cadere in aliq̃s apertum manifestũq; peccatũ:vnde sibi displiceãt qui iam sibi placendo ceciderant.Salubrius enim ꝑtruo sibi displicuit quãdo fleuit: q̃s sibi placuit qñ ꝓsumpsit. Idẽ in li.de viduita. In viduati ⁊ virginali continentia :excellentia muneris amplioris expenit . qua expetita ⁊ dicta ⁊ voti debito oblata: iam non solũ ea petere nuptias:sed etiam si non mubat vel le nubẽ damnabile est. Idem. Luꝛ quisq; non reddit quod non impio compulsus: sed cõsilio cõmoni⁹ vouit:tanto magis fraudati voti auget iniquitatẽ:quanto min⁹ habuit vouendi necessitatem. Idem. Plane non dubitauerim dicẽ lapsas animas a castitate sanctore que vouerẽt deo:adulteris esse peiores. Idem in li.de verbis apostoli. Semꝑ addere ambulare:ꝓficere:noli in via retardare.noli retro redire.noli deuiare. Remanet enim q non ꝓficit:retro redit qui ad ea rdabit vnde iam recesserat.deuiat q apostatat. Hiero.in epla.De dei virgine facta es corruptio sathane:de sponsa christi facta es scoꝛia execrabile:de teplo dei fantum immũdicie.de habitaculo spiritussancti tugurii diaboli.que ꝓsus icedebas cũ fiducia vt columba:nunc latens in tenebris vt stellio.

¶ Ysido.de sum.bo. Quemadmodum ad virtutem tendẽtes culmen non a summis incoant:sed a modicis:vt sic sensim ad altiora pertingant.ita ⁊ qui dilabunt ad vicia non statim a magnis criminibus incipiunt: sed a modicis affluescũt:⁊ sic ad maxima prouũt.

Idem. Multis argumentis insidiat diabolus eis qui renunciant seculo: vt ei se iterũ amore substernant.grauius autez illos cõcupiscentijs seculi seruit quos post renunciationem ad mũdi amoꝛẽ reduxerit. Bernñ. in epla. Habet quidem christ⁹ multos milites qui fortissime ceperunt steterũt: viceruit. paucos autem qui de fuga conuersi rursus se periculo ingesserũt qõ declinauerant.rursus q̃s fugarent hostes quos fugiebãt. Idẽ Beatus es si pugnãdo moriaris: q; mox⁹ mox coꝛonaberis. ve autem tibi declinando pugnam:perdis enim victoriam simul ⁊ coronam. Idem . Si proficere currere est. vbi non proficere ibi ⁊ currere desinis. vbi vero non currere:ibi ⁊ deficere incipis. hic plane colligit quia nolle proficere non nisi deficere est. Idem sup canti. Septies cadit iustus:⁊ septies resurgit.si tamen cadit in die vt se cadere videat ⁊ cecidisse sciat ⁊ resurgẽ cupiat.⁊ requirat manũ adiutantis. ⁊ dicant domine in voluntate tua ꝑstitisti decori meo virtutem:auertisti faciem tuam a me:⁊ factus sum conturbatus.

¶ De consuetudine.

Capitulũ xij.

Rego.in ome . Visitata culpa obligat mẽtẽ:vt nequaq̃s surgẽ possit ad rectitudiné:conat enim ⁊ labi:⁊ q; vbi diu sponte ꝑstitit:ibi etiam cum nolue rit coacta cadit. Idem super ezech. Frontem cordis in impudentiam atterit culpa frequens.vt quo crebrius cõmittit:eo de illa cõmittentis animus minus verecidet . Idẽ in regil.Si praue rei aditus anteq̃s diu patescat non clauditur vsu fit latior:⁊ erit consuetudine licitũ qõ ratione ⁊ lege constat esse prohibitum. Idem in glo.treñ.iij.⁊ Job. xi.Difficile surgit quem moles male consuetudinis premit. Ysido.in syno. Assiduitas morꝛes facit. ⁊ iugis vsus in naturam se vertit. Idem de sum.bo.Cogitatio prauа delectationem parit:delectatio consensionẽ: consensio actionẽ:actio cõsuetudinẽ: cõsuetudo necessitatẽ. Idẽ.Dum facta quedam non grauia libere ac sine metu cõmittimus: ad peiora scelera ⁊ horrenda peccatа ꝓsuetudine labimur. Augu. de libero arbitrio.

Ratio estimat luce veritatis: vt recto iudicio subdat minora maioribus. Usus autem frequentidine ꝓmoditatis plerūqz inclinatur: vt ea plurie estimet que veritas minora conuincit. Idem contra iulianū. Contra istas genitaliū concupiscentiā que ingenita nobis est per originale peccatū: vehemētius vidua q̄z virgo: vehemētius meretrix cū casta esse voluerit q̄z quesp fuit casta ꝓfligit: & tanto amplius in ea superanda volūtas laborabit: quanto maiores ei consuetudo vires dedit.

Idem in glo. super psal. Facilius est retrahi ab ingressu. q̄z ab arrepto itinere p̄ue consuetudinis reuocari. Job. Chrysō. de ꝓpunc. cor. Consuetudini cōtenendi vū de preteritis dolor nullus est: facilius superuenientibus malis locū damus. Ambro. de offi. Usus cito inflectit naturam. Sen. in epistola. Malis mala sua: quod maloꝝ vltimū est amant. tūc aūt ꝓfumata est infelicitas: vbi turpia non solū delectāt: sed etiam placent. & desinit esse remedio locus. vbi q̄ fuerunt vicia mores fiunt.

¶ De obstinatione.

Capitulum xiij.

Rego. in moza. Praui audire bona patienter nequēūt. & cū vite emēdatione negligūt: ad verba se obstinate responsionis accingunt. Idē. Quos reatus similis sociat: concordi pfidacia etiam defensio puersa ꝓsipat: vt de sacinoribus suis alterna se inimicē defensione tueant. Augustinus de agone christiano. Nolētes se si peccauerint corrigi: nihil aliud elegerunt nisi cū b mūdo dānari. Idē de vita christiana. Fit vt q hoies nō timent in delinquēdo: in iudicio deum iudicem sentiant & vltorem.

Idē de fide ad petrū. Obdurate viuit si ue qui nō conuertitur desperans de indulgētia peccatoꝝ suoruz: siue qui sic de misericordia dei sperat: vt vsqz in finem vite sue i suorum crimiuū puersitate permaneat. Johannes Chrysō. in ser. Peccare hūanū est. pmanere autem in peccatis diabolicum est.

Beñ. de consiō. Quid est cor duz. ipm est qō nec compunctione scindit: nec pietate mollitur. nec mouet precibus. minis non cedit: flagellis durat: ingratū ad beneficia ad consilia inuidū: ad iudicia seuū: inuer ecūdz ad turpia: ipauidū ad pericula. Idem de precep. & dispen. Elatio ꝓtēmtis & impenitentis obstinatio in minimis quoqz mandatj culpam facit non minimā: & conuertit in crimen grauis rebellionis venū leuem simplicis trāsgressiōis. Idem in epistola ad p pios parētes. O dira abusio domus arcti ignis inflat a tergo: & fugienti ꝓhibent egre dū euadenti suadentur regredi. & hoc ab his qui in ipso incendio positi sunt: & obstinatissima demētia ac demētissima obstinatione fugere periculum nolūt: ph dolor: si cōtēnis morte vestrā cur appetitis & meā. Idem inser. Nonnulli dura ceruice & antiqua sunt fronte: vt quo magis eis compatimur: tanto magis nostra & cōpassiōe & patiētia abutūt.

Idē. Putas ne filiū dei reputat iste si quis ille est: hō q ipsius nec terret ꝓminationibus: nec attrahit ꝓmissionibus: nec precepta obtēpat: nec ꝓfilijo acquiescit. nōnōis si fateat se nosse deū: factis eū negat: porro fides sine opibus mortua est. Idē. Qui imperiū dedit ne peccaremus: penitentibus statuit vt ꝓficeret. Excludit itaqz digne a regno dei oie q peccat: sed q post peccatū labitur i ꝓtemptū. Glo. mat. xiiij. Carnale est cadere sed lapideū est iacere.

¶ De desperatione.

Capitulum xiiij.

Rego. in regi. Diffidētie q̄dāmodo genus est: ꝓtra hoc dicat torqueri mestitia. Idem in moza. Presumptio vtutis ꝓprie tāto grauius in desperōe est: quāto lōgius ab humilitate.

Idē. Grauj desperatōis telo mēs pcutit: cui supne ire tribulatōibus ſmittit. & linguam foras opprobrijs vrget. Idē. Clausis oculis cordis eo aīa ꝓcipitat in infimis quo obscuratur a summis. & tanto securius mala tpalia

curiose seruat & tua curiositas tempus vacui non haberet. & si culpa non est: culpe tamen occasio est. & indiciū commisse & causa cōmittende. Idem. Monach⁹ qui sui negligens alios curiose circūspicit: dum quosdā suspicit superiores: quosdam despicit inferiores: & in alijs quidem videt qō iuidet. in alijs quod irridet. inde fit vt pro mobilitate oculorum lenigat⁹ anim⁹: nulla vtiqz sui cura grauet: mō per superbiam ad alta se erigit: modo per inuidiam in ima se demergit.

Idem. Ex insolenti corporis motu recens anime morb⁹ deprehendit: q̄z diu enim a sui circūspectione curiosus torpescit: incuriā sui curiosam in alios facit. q enim seipsum ignorat foras mittit vt hedos pascat. Anſ. de similit. Curiositas est studiū perscrutandi ea que scire nulla est vtilitas. Sene. in edi. Nil tam damnosum bonis moribus: q̄z in curioso spectaculo residere. nunc enim per voluptatem facilius vicia surrepunt.

¶ De negligentia.

Caplm. viij.

Rego. in moral. Si curare parua negligim⁹: insensibiliter seduci statim audenter etiam maiora perpemur. Idē. Plerūqz de bonis per incuriā vicia nascunt. Idem. Iniquoꝝ mētes q damna sua ꝓsiderare negligūt: integritatē suā q̄si nescientes pdūt: amittūt nēmqz a cor de innocentiaꝝ. ab ore veritatē: a carne ꝓtinētiā. & per accessum tpis ab etate vitā. Idē in regil. Bū diuina p̄cepta nos moneant. ꝓximos sicut nosmetipsos diligē debē: nō parue negligētie est precepta dei despicere: & qō sibi qs menuit alij non timere. Idem in psal. Si a circūspectionis sollicitudine cor demittit vulnerib⁹ aperit. qz hostis callidus tāto liberi⁹ pectus percutit: q̄nto mudū a prouidentie lorica deprehendit. Aug. de verbis domini. Sic hoies negligūt vitam suam vt nolint habē malam rem nisi ipsam. Idem. Tu vulnꝰ. Infra li. iiij. de tacitumitate. Idē de natura & gratia. Cū vbiqz sit presens qui multis modis per creaturam sibi seruientes auersum vocet: doceat credentem: consoleꝰ sperantem: diligentem adhoꝛtet: conantem adiuuet: exaudiat deprecantem: non tibi deputat ad culpam quod inuit⁹ ignoras. sed q negligis q̄rere qō ignoras. neqz illud q vulnerata membra nō colligis: sed q volentem sanare contemnis. Job. cxxv. de compūc. cor. Si forte in corpore parum aliquid morbi pullauerit: statim & medicos adhibemus. & pecuniam ꝓfundim⁹: & omni obseruantia q̄ competūt gerim⁹: nec pri⁹ cessat q̄z q̄ molesta sint mitigent. anima vero cū quotidie vulneret: cū per singula laniet: viat: precipitet: & modis omnib⁹ pereat: nec parua quidem pro ea nos cura sollicitat. Idem. Nō aīa pro corpore sed corp⁹ pro aīa factū est. q ergo quod primū & meli⁹ est negligit: & qō deterius est excolit: vtrūqz corrūpit. Idem. Certū est q omnes pariter corrūpat & absumat incuria. dū nemo est q vel oportuna prebeat: vel importuna prohibeat. Idem sup iob. Omni rei magis parcere debes q̄z tpi. aurū enim si contēpseris poteris rursus vel idipsum vel aliud recuperare: tempꝰ vero si perdideris difficile id resumes. Beñ. in medita. Quanto diuti⁹ nos de⁹ expectat vt emendemur: tanto districtius iudicabit si neglexerim⁹. Idem de contēp. mūdi. Nihil preciosi⁹ tpe. sed heu nihil hodie vilius estimatur. transeūt dies salutis & nemo recogitat. Idem super canti. Non curant carnales quere quantū desiderant inuenire. cupientes conse qui: sed non exeq. Sene. in epla. Nemo se iudicat q̄z debere qui tempus accepit. cū inter multa hoc vnū est qō nec gratus quidem potest reddere.

¶ De securitate.

Caplm ix.

Rego. in moza: Nōnūmq̄z ipsis bonis q agimus ad deteriora ꝓpinq̄mꝰ q dū leticiā menti pariūt: q̄ndā etiā securitatem gignūt. dūqz mens secura redditur: in corpe laxatur. Idē. Sepe mens

dum de virtutis siue securitate resolvit: insidiante aduersario inopinate culpe telo proruat. Idem. Sepe quem tentationis. Infra c. de remissione. Idez. Sepe nonnullis graue periculi incauta securitas fuit: vt callidi hostis insidias non tentati sed iam prostrati cognoscerent. Idé. Fit plerūq;. Infra libro iiij. de innocentia. Idez. Nonnūq; in parua. Supra lib. ij. de peccato. Idem. Nulla amoris intimi calorem mens non habet: frigida deorsum iacet. ac si miserando modo fit quotidie tanto securior: q̄nto peior. Idem in regis. Mater negligētie solet esse securitas. Aug. de conflictu. Loth exercitio mature probatus inter sodomitas sanct⁹ fuit. in monte vero securitate corporis saluatus cum filiabus peccauit. Job. chrysosto. Virtus fidei. Supra li. ij. de fide. Ysidorus de summo bono. Neq; vnq̄ oportet penitentem habere de peccatis securitatem. Nam securitas negligentiam parit. negligentia autem sepe incautos ad vicia translacta reducit.

¶ De diiudicatione.

Caplm x.

Rego. in regis. Graue est satis & in
g decenor vt in re dubia certa dicatur
sententia. Idem in mora. Fit vt dum ad aliena diiudicanda mens ducit: proprij iudicij lumine priuet: & eo durius contra aliena superbiat: quo sua negligenter ignorat. Idem. Hoc proptiū. Supra lib. ij. de superbia. Idé. Quisquis superbie vel inuidie in se tyrannidem captiua mente fuscepit. hoc primū damnū patit: q̄ clauso cordis oculo iudicij equitatem perdit. Nam cū cta que ab alijs vel bene gerunt sibi displicēt: & sola ea q̄ ipse vel prauе egerit sibi placent.

Idem. Cuncti vane glorie sectatores duz se hominib⁹ preferunt: alios quidem de satuis sensib⁹: alios aūt de indignis meritis reprehendūt. alios enim censent nihil scire: alios non bene viuere. Idem. Sancti viri aliena opera etiam parua mirant: sua vero etiam magna despiciūt. Reprobi vero sua vel que parua sunt admirant. & plerūq; de suis malis bona estimant. de alienis autem bonis male sentire non cessant. Idé. Studi cū prudentiū. Infra de obliuione. Hieron⁹. in epi. Periculosum est de seruo alterius iudicare. & non facilis venia prauа dixisse de rectis. Johannes chrysos. de compunc. In alienis delictis seueri & amarissimi iudices residem⁹. nostras autem trabes oculis in fixas proprijs non videmus. qui altena etiz minima sollicite perscrutamur. Idem. Indicare de alteri⁹ mente summa difficultas é.

Aug. de ser. domini in monte. Maxime hi temere iudicant de meritis alienis: & aliorum facta facile reprehēdūt: qui magis amāt vituperare & damnare q̄z emendare & corrigere. Nō quidem vicii vel superbie est vt inuidentie. Bern̄. de contemp. Judicent tūc & preiudicent superbie filij. & cū rege suo sedeant q̄ sibi latera aglonis elegit. exaltent & eleuent. sicut cedrus libani. transibim⁹ & ecce non erūt. Opprimant nunc quos possint blasphement: congerant maledicta: veniant super nos opprobria exprobrantium christo. quoniam merces nostra copiosa est in celo.

¶ De recidiuatione.

Caplm xi.

Rego. i mora. In vno quoq; lapsu
g a minimis semper incipit: & succrescentib⁹ defectib⁹ ad grauiora pruenit. Idé. Sepe cōmittūt homines mala q̄ fiunt: & idcirco permittunt decipi vt cadant ei am in mala q̄ nesciūt. Idé. Auget reatum culpe seqnt̄ pceniū gloie pcedentē. nā vnius cuiusq; casus tāto maioris est criminis q̄nto prius q̄z caderet maioris potuit esse virtutis.

Idé. Incassum bonū agit: si ante term ni vite deserat. q̄ & frustra currit q̄ prius q̄z ad metas veniat deficit. Idé in pasto. Si q̄s videt bonū gerendū sollicita intentione non crescit: etiam q̄d fuerat bñ gestum decrescit.

Idem. Qui fortiori studio intēderit: retro respicere conuincat. si relictis bonis amplioribus ad minima retorquet. Idem super

ortis libenti necesse é humero subire. Idé. Qui adhuc valens huius mūdi occupationes fugite. q̄ quanto quisq; in eo profecerit. tanto vt video ab amore dei amplius decrescit. Idé in ome. Usu terrene cure a celesti desiderio obdurescit animus: & dum ipso suo vsu durus efficitur per actōem seculi: ad ea moliri nō valet que pūnēt ad charitatem dei. Idé in mora. Male hō viuit: q̄n eū seculariū negocioz estus illudit & inquietat.

Idé. Plus in hoc mundo. Infra cap. de honore. Idé super ezech. Quibusdā pauis mentibus nihil est laboriosius q̄z si eis p̄cipiatur vt in huius mundi actibus non laborent. Aug⁹ de vera religiōe. Amici huius mūdi tam timēt ab eius mpletu separari vt nihil sit eis laboriosius q̄z huius seculi curis nō laborare. Ysido. de sum. bo. Quanto quisq; curis mūdi maioribus occupatur. tanto facilioribus vicijs p̄mit. Idé. Bū di amatores nō solū ex eo rei sunt q̄ infima p̄ summis appetūt. verūetiā miseri p̄ h̄ q̄ eū graui erūna ad ipa desiderata ptingūt. Jō Longe a deo. Supra li. ij. de oīōe inaccepta

Ambro. in ser. Excitat diuitē occupatum cupiditas: excitat cura puigil aliena rapiendi: torquet inuidia: moza vexat: sterilitas prouentum infecunda perturbat: sollicitat abundantia. Idem in epistola. Etsi alijs diues videtur sibi pauper est qui nō vult eo quod habet. qui adhuc alia rapit: alia desiderat.

Leo papa. Diabolus oim discutit p̄sue tudines. oim ventilat curas: oim scrutat affectus: & ibi causas querit nocendi vbi quē piam viderit studiosius occupari. Bern̄. de cōtēptu. Sane vt exercitij spūalis & puri cordis indicium euidens est contēptus exteriorū. sic eoūdem sollicitudo certum signum est mentis inculte. Sene. in epi. Quisq; se fortuitis multum dedit: ingentem sibi materiam perturbationis & inexplicabiles facit. vna hec via est ad tuta vadenti: externa siue fortuita despicere: & honesto contentum esse

Idem. Omnia impedimenta dimitte: & vaca bone menti. nemo enim ad illam peruenit fortuitis occupatus.

¶ De mutabilitate.

Capitulum v.

Rego. in regis. Si laudibus aliorū
g letamur: & aliorū vitupatiōibus frāgimur: gloriā nostrā nō in nobis: sz in aliorū ore posuimus. Idé in mora. Bonū cor i aduersis sperat. pspa: in pspis formidat aduersa. huc illucq; quibusdā fluctibus volui. ac per modos varios rez alternantium mutabilitate versatur. Aug⁹ de pastor⁹ Noim temerarijs iudicijs plene sunt oia. ō quo enim multū desperauimus subito puertitur: & fit optimus. de quo p̄sumpseram⁹ subito deficit & fit pessimus. Nec timor ergo noster certus est: nec amor noster certus est. quis sit hodie quisq; vir nouit ipse homo. si aūt vtrumq; nouit ipse. dd sit hodie: dd aūt cras erit: nec alius nec ipse. Idem de medio. Deu me tante infelicitatis: tante pditionis. dum enim que retro sunt oblitus: ad ea que ante sunt me extēdere volo. subito ne scio qua miseria me retabi ad inania & noxia pspicio. Bern̄. in ser. Qui pleētias suas in alienis labijs ponūt: modo magni: modo parui sunt: mō nulli: fm q̄ adulantiū linguis vel vituparе placuit vel laudare. Sen̄. in epistola. Hoc habent inter cetera boni mores placent sibi: permanent. lenis est malicia sepe mutat nō in melius sed in aliud.

¶ De vagatione.

Capitum vi.

Rego. in pasto. Interior est custo
g dia cordis que ordinata exteros seruat. mébra corpis. q̄ ergo statū mētis perdidit subsequenter sozas in incōstantiam motionis fluit. atq; exteriore mobilitate indicat q̄ nulla interius radice pstāte subsistat.

Hiero. in epla. De agmine colūbarū creb̄o accipiter vnā sepat: quā statim inuadat & laceret: in cuius carnibus & cruore saticket. & morbide oues sinū relinquēt gregis: & luporum faucibus deuorant. Idé super illud

Gene.iij.fm aliam lram'. Egressus cayn a facie domini habitabat in terra naid: qđ iter ptetak fluctuatio. qcūqz eniz a dño recedit: statim seculi fluctib⁹ quatitur: ꝛ mouent pedes ei⁹. August. Lohibeat se.li.ij. de continentia vite. Bern. Nihil turpius lib. .i. de monachis malis. Sene. in epi. frequens migratio corporis instabilis animi ꝓ priū est: coalescere ocio non potest. nisi desijt circūspicere ꝛ errare. Idem. Ut animū possis continere primū corporis tui fugam fac: deinde remedia continuata plurimum ꝓficiūt. Idem. Sine discere oculos tuos: sine aures assuescere sanioribus verbis. quo cū ꝓcesseris in ipso transitu aliq̄ que renouent cupiditates tuas tibi occurrent. Idem. Primū argumentū composite vite existimo: posse consistere ꝛ secū morari. Idem. Non conualescit planta q̄ sepe transferk. nihil tam vtile est qđ in transitu profit. Idem. Auarior ambitiosior: luxuriosior: immo vero crudelior ꝛ inhūanior redeo: ex inter homines fui.

Idem. Nusq̄z est q vbiqz est. Idē. Ei tam in peregrinatione agentib⁹ hoc euenit: vt multa hospitia habeant: nullas amicitias.

¶ De curiositate.

Caplm. vij.

Rego. in regis. Bū incōgrua vicē
G tes audire non renuis: non solum opinionē tuam: sed grauas ꝛ aīam.

Idē in ome. Graue curiositatis est viciū: que oū cuiuslibet mentē ad inuestigandam vitam proximi exterī⁹ ducit. sp ei sua intima abscondit: vt aliena sciēs se nesciat: ꝛ omnis curiosi animꝰ q̄nto peritꝰ fuerit alieni meritis tanto fiat ignarꝰ sui. Idē sup ezechi. Sic malus aer assiduo flatu tractꝰ inficit corꝑ. ita peruersa locutio assidue audita infirmantiū inficit animū vt tabescat delectatione praui operis: assiduitate curiosi sermōis. ¶ Idē in mora. Fit recto retributionis examine. vt qui exteriori oculo negligenter vsi: interiori cordis oculo non iniuste cecek. Idem. Tolerūqz res. Infra libro. iiij. de innocentia.

Aug. in confeſ. Cum mihi accidit vt me amplius cant⁹ q̄z res que canat moueat: penaliter me peccare confiteor. ꝛ tūc malle non audire cantantem. Idem. Preter concupiscentiā carnis q̄ inest in delectatiōe omniū sensuū: ꝛ voluptatem cui seruientes deperūt. q̄ longe se faciūt a te domine: inest animę pcosdē sensus corporis: q̄dam non se obiectandi in carne sed expiendi per carnē vana ꝛ curiosa cupiditas noie cognitionis ꝛ sciētie palliata. Idem. Pulcras formas: ꝛ variacnitidos ꝛ amenos colores amant oculi. non te meant hec animam meam. teneat eam deꝰ q̄ fecit hec bona valde. sed ipse est bonū meū: non hec. Idez de vera religi. Miseri homines qb⁹ cognita vilescūt ꝛ nouitatib⁹ gaudent. libenti⁹ discūt q̄z nouāt: cū tamen cognitio sit finis discendi. Job. chryso. sermo. In theatro non solū vides res infaustas: sed ꝛ audis superciloquia. ꝛ ex ipso incessu meretricis ꝛ habitu molliries: vbi audiꝰ ꝛ cantu diabolico leduntꝰ aures tue. ꝛ vndiqz per cuncta mens tua. Isi. in syno. Noli querere quid qlqz dicat vel faciat: emita curiositatem omitte curam que ad causam tuam non pertineat. Idem. Oculi prima tela libidinis. visio prima concupiscentia mlieris. Idem de sum. bo. Quidam curiosi delectant audire quoslibet sapientes. non vt veritatē audiant: sed vt facundiam sermonis eoꝝ cognoscant more poetarū. q magis compositionem verboꝝ q̄z sententiam veritatis sequitur. Bern. in medita. Multi multa sciūt: ꝛ semetipsos nesciūt: alios inspicūt ꝛ seipsos deserūt. deū querūt per ista exteriora deserentes interiora sua quib⁹ iterior est deꝰ. Idē de. xij. gra. O vana quid necesse est vt videas mulieres alienigenas: qua necessitate: qua vtilitate: an sola curiositate: ꝛ si ociose vides non tamen ociose videris. Idem. Serua cōmissum: caue prohibitū: ne perdas concessum. quid mulierem tuam mortem tam inte te intueris: quid illuc tam crebro vagantia lumina iacis. Idem. Nisi mens munus se

bes si te bene perspexeris. Idē. Erit ille apud deū. Infra de credulitate. Johānes Chryso. in ser. Ad cōdemnandū ceteros oē vite nostre tempus absumimus ea quo vicio neqz seculi hominē: neqz monachum vllum facile inuenias liberū. Hiero. in epistola. Quia homines sumus: ꝛ inter dū ꝑ amorū maturitatē pueroꝝ vicijs labimur. Si me vis corrigi delinquentē aperte increpa tūme occulte mordeas. Bern. super cant. Unus est detractor qui loquitur: ꝛ vnū tm verbū ꝓfert: ꝛ tamen illud vnū verbum vno in momento multitudinis audientiū animas interficit. Idē de confide. Detrahere an detrahentem audire: qđ horum damnabilius sit non facile dixerim.

Anſ. de fili. Tria sunt genera homicidij que pari pectantur pena. interfectio hoīm: detractio primoꝝ: odiū fraternū. Idem. Detractio est quotiēs quis aliquid ꝑ intentione de aliquo dicit vnde ipse min⁹ amari vel appreciari possit. De adulatione.

Grego. in dialogo. Mortis est vt occupato in nullis animo adulatio valde furripiat. si ab ipso cordis ostio. nequaqz fuerit cuius repulsa. Idē in regis. Nec nouum nec reprehensibile est in eligendo ep̄o populi seruata in duas partes diuidere: sed graue est qñ in huiusmodi causis nō ex iudicio: sed ex solo fauore adulationis venit electio. Idem in ome. Vix pro culpa sua quēpiā aperta voce reprehendimus. ꝛ adhuc quod est grauius. aliqñ si persona in hoc mūdo potēs sit eius fautor ꝛ errata laudant. ne si auertatur per iracundiā munus subtrahat qđ impēdebat. Ambro. de offi. Non est vera amicicia vbi est fallax adulatio. Idem. Prospiciendus est ne adulantibus apiamus aurem. emolliri enim adulatione non solū sortitudis nō est: sed etiam ignauie videtur. Augꝰ de questio. ve. ꝛ vo. testa. Adulator est qui ideo dat consensum ne offendat eum quē optat habere propicium. Idem de trin. Si inimicus infestus ꝛ rendus est: amicus autē si. errat docendus est. si docet audiendus. laudator vero ꝛ errans cōfirmat errorem. ꝛ adulans illicit in errorē. Hiero. in glo. matth. xi. Rigida vita ꝛ predicatio vera. declinare debet molliū palacia. que frequentant mollibus induti adulantes qui ponūt pulmaria sub cubito. qui vitā palpant peccantiū: nō pungūt. vt vel sic aliquid veneni. Bern. Habet vera. Infra. lib. iiij. de amicicia. Glo. super psal. lxx. Plus nocet lingua adulatoris q̄z manus persecutoris. Sene. in epi. Inter precipue nos impedit q̄ cito nobis placem⁹ si inuenimus qui nos bonos viros dicat: q̄ prudentes: q̄ sanctos: ꝛ nō sum⁹. ¶ De suggestione. Grego. super Ezech. Dū qui ꝛ alios ad iniquitatem suadendo pertrahit: in semetipsis ministeriū demonum suscipit.

Hiero. in epistola. Cum de aliquibus q̄ sanctum nomē profitentur aliquid criminis vel falsi somueris vel veri paueris: inflāmatis. li. satagunt ambiūm: vt de alijs oibus ꝑcet detur. Isi. de sum. bo. Deteriores sunt q̄ siue doctrinis siue exemplis vitam moresq̄z bonoꝝ corrūpunt: his q̄ substantias alienas predāq̄z diripiūt. De turpiloquio.

Hiero. in epistola. Non flagito linguē nitorem sed animę puritatē. apud christianos enim soloecismus est: ꝛ magnū vicij turpe qđ vel narrare vel facere. Bern. in ser. Dū ociosi tangq̄z nimia spernim⁹: ad turpia inter dū ꝛ inhonesta dilabimur. De mendacio.

Gre. in mora. Deus mēdacio nostro non eget. q̄ veritas fulciri nō queris auxilio falsitatis. Idē. Sūmope cauendus est omne mendaciū: q̄z uis nōnūq̄z sit aliqđ genus mendacij culpe leuioris. s. si quis q̄z de neficium prestando mentiat. Idem. Incaute sunt humiles qui se mēdacio illaqueāt dū arrogantiā vitant. imo mentiendo superbiunt qui ꝑ veritatem se erigūt qua relinquit.

Idem. Quisquis exponit. Infra li. iiij. de doctrina. Isido. in syno. Caue mendacium in omnibus: mendacio enim fides tollitur: error inducit: veritas abolet. nullū mē

dacium potest esse iudū. Idē de sum.bo. Testis falsidicus tribus est personis obnoxi inuprimis quidē deo: qué piurando ꝓmit. ꝓsequenter iudici qué mentiēdo fallit. postre mo innocentis qué méliendo ledit. Idem. Nómaq; penas est mendaciū meditari q; log. ná interdū qlqz incautus solet ex ꝓcipitatione log. médaciū. meditari aūt nó pót nisi p studiū. Aug⁹ in enchy. Utiqz ꝺba pro ꝓterea sunt instituta nó p q inuicem se homes fallāt. sed p que in alterius qlqz noticiā cogitationes suas ꝓferat. Idē. Mibi videt oē mendaciū esse pcm. quidē: sed multū interesse quo animo ⁊ de quibus rebus quisqz mentiat. Idē. Omne mendaciū ideo dicē dū est esse peccatū. q; hō nō solū qñ scit ipse qd verū sit: sed etiā qñ errat ⁊ fallit sicut hō: hoc oz loqui qō animo gerit: siue illud verū sit: siue putet ⁊ nō sit. Idē i li. de mēdacio. Mēdaciū est falsa significatio vocis cū intentione fallendi. Idē de vera religione. Ineſt omni mentiēti voluntas fallēdi: etiam si ei nō credat. Idē de doc. christiana. Nemo mentiēs in eo qō mentit seruat fidē. naz hoc vult vtiqz vt cui mentit sibi fidē adhibe at: quā ti ei mentiēdo nō seruat. ois aūt fidei violator iniquus est.

¶ De iuratione.

Aug⁹ de mendacio. Dico vobis nō iurare omnino: nec iurando sēl ad facilitatē iurādi veniat. ex facilitate ad ꝓsuetudinē: ⁊ ex ꝓsuetudine in periurii decidat. Idē sup cano. iaco. Falsa iuratio exitiosa est. Ua iuratio periculosa. nulla secura. Idem. Quā graue peccatū est periurare. compendiū tibi dedit scriptura dicens. Noli iurare. Idē. Per iurū ꝓcipitiū est. qui iurat iuxta est. qui nō iurat longe est. qui verū iurat nō peccat: sed ppe est ad peccatū. sed qui nō iurat non peccat ⁊ longe est a peccato. Idem. Qui iurāmētū exigit ab alio: multū interest si uesci illum falsum iuraturū an sci. Si enim nesciat ꝙ ideo dicit: iura mihi: vt fides ei fiat. nō audeo dicere esse peccatū: tamen humana tentatio est. Si aūt scit ⁊ cogit eū iurare: homicida est. ille enim suo periurio se ꝓmit. Jō in epi. Sine dubio minus malū est per deū falsum iurare veraciter: q̄s per deū verū iurare fallaciter. quanto enim p qō iurat magis est sanctū: tanto magis est penale ꝑiurii.

¶ De blasphemia.

Gre. in mora. Filij in cordibus deo maledicūt cū recta nostra opera a nō rectis cogitationibus ꝓdeūt. cum bona in aperto ꝓcurrunt. sed noxia in occulto moliuntur. Idē ibidē. Deo quippe maledicūt cū se ⁊ ab illo accepisse vires intelligunt. sed ꝑ dei eius muneribus ꝓpria laudē querunt. Aug⁹ de vera religione. Blasphemia est cū aliqua mala dicunt de deo. Itaqz ita vulgo blasphemia est vbi multa verba de deo. Glo. augus. ephe. iiij. Blasphemia est per quā de deo ipso falsa dicuntur. ⁊ ideo peius est blasphemare q̄s peierare. q; peierando falsa rei adhibentur testis de⁹ blasphemando de ipso deo falsa dicunt. Idē sup Johānem. Flagellatus é christus flagellis iudeoꝝ: sed nō minus flagellat blasphemijs fallozꝝ christianoꝝ. Job. Chryso. super Joh. Glorificemus deū: nō per fidē solum: sed etiā per vitā. q; aliter nequaq; erit gloria sed blasphemia. nō enim ita blasphemat deus a gentili existente inquinato vt a christiano corrupto. Berū. Fugiē da occasiones. Supra de magis. Idē. Cauete ne q̄s parua. Supra lib. ij. de peccato. Glo. ꝑa. xviij. Omne peccatū blasphemie comparatū minus est. ꝑsal. lxviij. Grauius peccat cōtemptor: sedentis in celo maiestatis: q̄s crucifixor: ambulantis in terra paupertatis.

¶ De occupatione.

Capitulum iiij.

Rego. in dialo. Dubiū est q; vigilantissimus quisqz ꝓsulis mentē curaꝝ dēnsitas deuastat. cūqz animus diuidit ad multa fit minor ad singula. tantoqz ei in vnaquaqz re surripit quanto latius in pluribus occupat. Idē in regis. Sicut toto desiderio debemus curas ⁊ occupationes huius mūdi fugere. ita si deest q̄ ꝓdicere occupationis

penetrat: quanto vtriusq; bona eterna despectat. Idē. Deꝰ hoiem qué benigne ꝓdidit iniquē nō spernit. Pensandū est igit quanti est periculi translata munera cernē: ⁊ futura desperare. Idē. Plerūqz cōgruit. Infra ca. de argutione. Job. cxvj. in ser. Utrū ca. de argutione. Job. cxvj. in ser. Utrū eq; periculosum est ⁊ ꝓfidētia peruersa ⁊ desperatio. Nam confidētia nimia stantē euertit: ⁊ desperatio post lapsum nō permittit erurgē.

Idem. Diabolus non aliūde. Supra li. i. de dēmōibus. Aug. de pnia. Qui de deo non ꝑsumit veniam: non aliquerit plus peccato suo posse dei clementiam. Idē. Inter spem ⁊ desperationem. Infra in. c. de monte. Ysido. in syno. Non desperes de salute si ad meliora cōuerteres. qui enī veniā de peccato desperat: plus se desperatione q̄s cōmisso sedē damnat. desperatio namq; auget peccatuz ⁊ peior: est omni peccato.

¶ De dilatione.

Capitulum xv.

Rego. in mora. Sepe accelerandi g boni tarditas cōsiliū putat: ⁊ cum expectat vt ex tardatione ꝓficiat: ꝺ insidianti mora supplantat. Aug. de ꝓfes. Nō erat qd responderē tibi dñe dicenti mihi. Surge q̄ dormis: ⁊ exurge a mortuis: ⁊ illuminabit te christus: ⁊ vndiqz ostēdēti te vera non erat oino quid responderē veritate cōuictus: nisi mā verba lenta ⁊ somnolenta. Ecce mō: sine modo: sine paululū: sed mō ⁊ modo non habebat modū: ⁊ sine paululum in longū ibat. Idem de verbis dñi. Scio ego ⁊ mecū ois hō qui paulo attētius considerauit: neminē deū timentē sub verbis eiꝰ non se corrigē nisi qui putat q; ꝑ plus habeat viuē. ⁊ hec ipsa res est que multos occidit: cū dicūt cras cras. ⁊ subito ostium clauditur. remanebūt foris cū voce columna q; non habēt gemitum columbinū. Cras cras vox cornicis. ¶ Idem de ci. dei. Si propterea quisqz obiurgandus ⁊ corripiēdus male agentibus parcit: q; oportunius tempus inquirit. vel eisdez ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur. vel ad bonam vitam ⁊ piaz eruditionem impediant alios infirmos ⁊ pretenant atqz auertant a fide: non videt esse cupiditatis occasio sed consiliū charitatis. Idem de pnia. Aūt multa sunt que impediūt languentem ⁊ retrahunt: periculosum est ⁊ interitui vicinum: ad mortē ꝑtrahē pnie remediū. Idē. Purgandus est igne purgatōis q; in alio se culū distulit fructū ꝓuisionis. hic autez ignis ⁊ si eternus non sit: miro modo est grauis: excellit enim omnē penaz quā vnqz qs passus est in hac vita. Berū. super can. Instar solis vrentis desiderij ardor peregrinātē in corpore animam decolorat. dū vultui glie inhiantem in patientem facit repulsa: ⁊ excruciat amantem dilatio. Idez de contemp. Nūquid in die iudicij miseri dicē incipient. modo domine: ecce modo: sine paululū. sic enim nunc dissimulāt infelices: ⁊ mō ⁊ mō nō hūt modū. ⁊ sine paululū in longū vadit. Idē. Clama ad deū aia mea: trahe me post te. in odorem vnguentoꝝ tuoꝝ: curremus. alio quin qñ eū remorando: repelleē do: pausando conseq̄ sperabis: erubescit vt gigas ad currendam viā. Vitare sine dubio diligit securos.

¶ De voluptate.

Capitulum xvi.

Rego. in mora. Qui nunc male se g in voluptatibꝰ dilatat: eum post in supplicijs pena angustat. Idē i regi. Si ꝓ luxu animi atqz voluptate carnis dñico die qs lauari appetit: hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem ꝓ necessitate corporis: hoc nec dñico die ꝓhibemus. Hiero. in epla. Miserie delicijs: ⁊ delicie miserijs cōmutant: in nostro arbitrio est vel diuitem sequi vel lazarū. Idē. Difficile imo impossibile est vt ꝑsentibus quis ⁊ futuris fruatur bonis: vt hic ventrez ibi mentem impleat. vt de pelicijs trāseat ad delicias: vt in vtroqz seculo ꝓmus sit. vt ⁊ in celo ⁊ in terra appareat gloriosus. Berū. de contemptu. Nūc ⁊ trahit sua quēqz voluptas: ⁊ odorē turpis lucri sectantes questum

estimant pietatem quoz damnatio certa est.

Boc. de consō. Truleo esse voluptatum crimus quisquis reminisci libidinuz suaz volet intelliget. que si beatos explicare possent nihil cause est quin pecudes quoqz beate ee dicant. quaz omnis ad explendam corpalē lasciuiam festinat imētio. Interl. tenuici. ij. Nihil voluptuosum: nihil suaue placet deo: sed qō habet aliquid mordacitatis z seueritatis. vnde pasca cū amaritudinibus manducatur. Glo. osee. iiij. Voluptas insatiabilis est: z habita famē non saietatē parit. Seneca in epi. Voluptates precipue ex turba z infimissimas habe: latronum. more in hoc nos amplectuntur vt strangulent. Multa li. ij. in. c. de luxuria.

¶ De carnalitate.

Capitulum xvij.

§ Rego. in ome. Unde caro ad dñm suauiter viuit: inde spūs in eternum interit. Job. dxxvj. sup Matth. Quid ipinguas dic mihi corp⁹: nunqd eniz immolare te habem⁹: nunqd apponē meuse.

Bern. de pēp. Nōnulli cū spū ceperint: heu carne consummant. Idē. Hodie filij hoiuz aīe curam negligūt: curā aūt carnis pficiūt in omni desiderio. neqz. n. peccare metuit sed puniri. nec virtuti cordis vak opa: sz valitudini corpis: imo z voluptati. Idem super cant. Tu tibimetipsi dispēsas misericordias tuas. suspecta est mihi fateor tua ipsius in te dispensatio. vereor: tibi illudi sub tegmine z noxie discretionis a carnis prudentia. Idē saltem volo admonitum esse vt si tibi autoritas aplī placet de bibendo vino modico: qō ille adiunxit non premittas. Idem in apo. Quid vos dicitis obseruatores ciboruz: morum neglectores: z corruptores animorum. Hypocras z sequaces eius docent aias saluas facē in hoc mundo: dñs uo z ei⁹ discipuli per dē. Quēnam vos e duob⁹ magistrum eligitis. Ac manifestuz se facit qui sic disputat: hoc oculis: hoc capit: illud pectori vel stomacho nocet. profecto vnusqsqz qō a suo magisto didicit: B in medium profert.

Idē. Ista charitas destruit charitatē. hec discretio discretionē confund. z. talis misericordia crudelitate plena estq videlicet ita corpi seruiē vt aīa ingulet. Que etenim charitas est carnē diligē: z negligē spiritum: qd discretio totū dare corpi: z aie nihil: qlis misericordia ancillā reficē: z dñam interficē. nemo p hmōi misericordia speret se pfecq misericordiam. Idē in epi. Quicūqz in carne sua sine pter hitū siue in hitu religiōis. si verax: imo qz verax est apls: deo placē non possūt multū eni citra pfectū, pficit: imo infra imperfectū deficit cui⁹ gula dē. Idē. Qui debitoē. Supra li. i. de religiosis mal. Idē in ser. Filij hoiuz vsquequō gui corde z pigui corpore: vt qd diligitis vanitatē z nitatē negligitis: pinguedo carnis: delicie corpis: saturitas vētris: aut añ morte vos deseret: aut vos in morte illa deseret. qñ ingt sctūs. cū intrierit hō non sumet oia: neqz desēdet cum eo gloria eius. Sen. in epistola. Cū tibi feliciter lagna cesserint: z tozi creuerint: nec vires vrāz opimi bouis nec pondus eōbis: adijce nunc qō maioe sarcina animus elidit z min⁹ agilis est. Idem. Stringe corp⁹ z aio laxato cum. multa sequuntur incommoda corporis debitos cure. Idem. Fateo: insitam ee nobis corporis nostri charitatem. fateor nos huius gerere tutelam: non nego indulgēdū illis seruiendū nego. multis enim seruit q corpori seruit: qui pro illo nimiū timet: q ad illud oia refert. Idē. Sic gerere nos debemus nō tanqz propter corpus vivere debeamus. sed tanqz non possimus sine corpore.

¶ De prosperitate.

Capitulum xviij.

§ Rego. in moza. Sancti viri omnez presentis vite copiam inopiam deputant. q: videlicet nil extra deum sufficit menti que veraciter deū qrit. Idē. Quāuis quolibet in loco positi cogitando: loquendo: agendo peccem⁹: tunc tñ per tria hec animus effrenacius rapitur: cum mundi

huius fabulaz prosperitate. Idem. Non est crimen in crimine: sed affect⁹. cūcta enim que deus condidit bona sunt. Idem. Solet rerū abundantia tanto magis a diuino timore mentē solue: quanto magis hanc exigit diuersa cogitare. Nam dū locis per multa spargintur: stare in animis fixa prohibentur.

Idem. Qui trāseuntia amplectit: ipso ad decursum ducit quo decurrētib⁹ implicatur. Idē. Multos sua pene felicitas strauit: multos diuturna pax inertes reddidit. eos qz illos inopinatus hostis grauius percutit. quo longo quietis vsu negligentes inuenit.

¶ Idem super Ezech. Abundantia supbie vicina est. Idem. Qui a deo auertitur z prosperat: tanto pditioni fit primus: quāto a zelo discipline inuenit alienus. Idē in regis. Libere nobis non debet dari donuz dei qō per delectationem sui sepat ab amore dei ne data dani preferamur: z dum bona pcipimus etiam malis: vnde crescē in eius amore debuim⁹: inde a timore illius diffungamur.

Job. dxxlo. super Matth. Ipsa felicitas mundialium rez: satis magnū impedimentum est aie ad iusticiam faciendam. Idez. Qui vult deum amare necesse est vt odiat diuitias. que autem voluerit amare diuitias necesse est vt odiat deum. Idē super ioh. Non accuso domos habētes z agros z pecunias z mancipia: sed cum cautela hec possideri volo z cum decentia. quid est cum decentia: nisi vt more dñoruz z non seruoruz possideant ea z non possideantur ab eis: vt vtant eis z non abutantur. Isido. in syno. Diuitie nunqz sine peccato acquirunt: nullus res terrenas sine pcto administrat. Augustinus in epla. Fallax in transitu: ijs suauitas: z infructuosus labor: z perpetuo timor: z periculosa sublimitas: inimium fine prouidentia: z finis eaz penitentia. Idem. Utaris hoc mundo tanqz non vtens: vt ex bonis eius bona facias: z non malus fiao. q: z ipsa bona sunt: z a deo bona sunt: nec dantur hominibus nisi ab illo qui habet omnium celestium atqz terrestrium potestatez. Sed ne putentur mala dantur z bonis ne putentur magna vel summa bona dantur: z malis. Item qz auferuntur z ista bonis vt probētur: z malis vt crucientur. Idem super in. Amor rerum terrenarum vicius est pennarum spiritualium: z est glo. super ps. cxx. Idem super cano. Jacobi. Aurum materia laborum periculum possidentium: enervatio virtutis: malus dominus. proditor: seruo⁹: aurum nemo tutus habet: nisi qui semper absconditum perniciem domini fulget per tenebras quaritur: per tenebras custoditur. Idem. Aurum prebet misericordie materiam apud bonos animos: z nouo genere lucri tunc magis prodest quando contemnitur. vt. s. ipa sui conditione testetur: qñ mala est eius rei possessio cuius abdicatio fructuosa. Idē de moribus ecclesie. Multo est mirabilius non inherere diuitijs qzuis possideas: qz omnino eas non possidere. Amb. in ser. Aberito clamat propheta: diuitie si affluant nolite cor apponere. quid enim mihi prosunt si mecum esse post mortem non possunt: hic acquirunt: hic relinquent. Sommium igitur loquimur: non patrimonium. Unde bene ait propheta. Dormierunt somnum suū: z nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manib⁹ suis. Bern. in epla. Bona tempora alia sūt si non amantur vt illicita. siue autem amentur sine non amentur: non multum expediunt. q: quadam sui, vulcedine cor possidentis cito subuertunt. Idē in sermo. Diuitiaz amor insatiabilis. Longe enim amplius desiderio tor: quet animam qz refrigeret vsu suo. vtpote quarum acquisitio quidem laboris: possessio vero timoris: amissio plena doloris inuenitur. Idem. Filij adam genio auarum z ambitiosum audite quid vobis cum terrenis diuitijs z gloria temporali: que nec vere nec vestre sunt. Aurū enim z argentū nomen terra est rubra z alba. quaz solus error hoiuz facit: aut magis reputat preciosam. Beniqz si vestra sunt hec: tollite ea vobiscū. sed homo

cum interierit non sumet omnia: neq; descendet cum ea gloria eius. Idem. Fallax felicitas est maior infelicitas. Sene. in epist.
Res est inquieta felicitas.

¶ De consolatione.

Capitulum xix.

Rego. in psto. Offerenda est eis consolatio quos caminus paupertatis excoquit. atq; illis inferendus est timor quos consolatio glorie tpalis extollit.

¶ Idem. Habz hoc peiorum. Infra capi. de malicia. Idem. Nés in qua. Infra li. iiij. de seruore. Hieron. in epistola. Nihil omnino agimus qui nos per multitudinis exempla defendimus: et ad consolationē nostrum aliena sepe numerantes vicia: decipimus quos dicimus quos sequi in virtutibus debeamus. Bern. in epistola. Si caro et sanguis regnum dei possidere non possunt: carnalibus profecto consolationibus spiritales sociari impossibile est. Idem. Fumes ceciderunt. Infra lib. iiij. c. de gustu. Idem in apolo. Fusi sumus exterius: et de regno dei quod intra nos est relictis veris ac perennibus bonis solis querimus vanam ꝓsolationē de vanitatibus et insanijs falsis. ac iam religionis antique nō solū virtutē amisim⁹: sed nec speciem retinemus. Idē sup q habitat. Si vis habē ministerium angelorum fuge consolationes seculi: et tentationib⁹ resiste diaboli. renuat consolari anima tua in alijs si vis in dei memoria delectari. Idem in ser. Vilis est et ad nūbilum vilis mūdi ꝓsolatio. et qō magis est metuendum: etiā vere ac salubris cōsolatōis est impedimentū. Idem. Cuius ad alias consolationes meus inhiat: et non penitus renuit consolari in caducis et trāsitorijs: ipse sibi ꝓfecto celestis subtrahit gratiam consolationis. qui si digna deuotione: pleno affectu: desiderio vehementi petē: quereret: pulsare satageret: sine dubio petens acciperet. quereṡ inueniret: pulsanti aperiretur.

Idem. Alios quoq; lugentes. Supra li. ij. in. c. de beatitudine.

¶ De ornatu. Capitulum xx.

Rego. in moza. Quanti cū tegēdis membris vestimēta q̄rūt: nō solū q̄ tegant: sed etiam que excolant ceteros: et ꝫ torporē frigoris non solum q̄ p̄ pingue diné munīat: ꝫ etiā q̄ p̄ mollicié delectā. et nō solū q̄ p̄ mollicié tactū mulceāt: ꝫ etiam q̄ p̄ colorē oculos seducāt. Job. xxv. ō cōpūc. Nos omne tpo vite nr̄e ꝓsumim⁹: expolitas vñam: et adornantes ancillā vitia ornatib⁹. Aug. sup mat. Qui inmoderato cultu corporis atq; vestitus vl ceterar⁹ rerū nitore ꝑ fulget: facile cōuincit reb⁹ ipsis pon parū lecti eē sectator. Idē de doc. christiana. Quē iudicē mulier meliorē regrim⁹ de formitatē tue q̄z teipsaz que videri times. Si pulcra es: qd abscōderis: si deformis: cur re formosam eē mētiris: nec tue ꝓscie nec alieni grāz otis habitura. Istud vbū sumit a beato Ambro. in li. de vgi. Idē. Augu. de doc. christiana. loq̄ns de fuco mulierū. Tolerabilior al⁹ ppe modū i adulterio crimina sunt. ibi eni pudicitia: b̄ natura adulterat. Istō vbū sumit silr a beato amb. in li. de vgi. Idem de doc. chr̄y. Moneni apli vox est. expurgate vet⁹ fermētum vt̄ē. in azymis sin. et vi. Num sinceritas pseuerat et vītas: qñ q̄ sincera sunt polluunt: et colorē aduleriuis fucis in mēdaciū ꝛa mutant. Istud vbū sumit a btō cypriano. Idem de doc. christiana. Dñs nr̄⁹ dixit. nō potes facē capillū vnū album aut nigrū: et tu ad vincendā dñi nr̄i vocem vis te eē potiorem. audaci conatu et sacrilego cōēptu crines tuos inficis. malo ꝓsagio futuror⁹ capillos iam tibi flamineo assimilare. Istud silr sumit a beato cypriano.

Hiero. i epist. Crimē est caput post christi fatis scrificationē: aut croci aut alterius pigmenti fuco vel puluē sordidari. aut auro vl gēmis vel cuiuscūq; terrene creature specie comi: qñ iaz celestis ornat⁹ splēdor: e refulget.

Idem. Quid facit in facie christiana purpura tissus et ceruſa: quoz alterz rubore genas labioq; q̄z mētit. alterum cādore oris et colli ignis inuenit: fomēta libidinū: impudice mētis indicia. infra. Ornatus iste nō dñi est. velamen istud antichristi est. Idē. Qua fiducia erigit ad celū vultus quos ꝓdit or ñ agnoscit. Ambro. Nec vult audiri. Infra lib. iij. de simplicitate Cypria. i epi. Fugiāt caste vḡines et pudice incessuz cultus: et habitum ipudicaz. lupanariū insignia: ornamēta meretricū. b̄ deus culpat: b̄ denotat. Sericū et purpurā indute xpm induere non possunt. auro et margaritis et monilibus adornate: ornamenta cordis et pectoris polluerūt. Idē. Pare se in omnibus integritas virginea ꝓfiteatur: nec boni cordis corpis cultus insinuet. Quid enim ornata virgo: qd cōpta ꝓdest. quasi maritū habeat aut querat. Timeat potius placere si virgo est: nec periculū sui appetat: q̄ ad meliora et viuia se ſuat. Bern. in epistola. Filie babylonis quare vere glia i confusione: induuntē purpura et byssor: et sub inde ꝓsciētia panniſa iacet: fulgent monilibus: et moribus sordent. Idem in apolo. Ex cordis thesauro sine dubio ꝓcedit quicquid sordis apparet vicioſim. vanum enim cor vanitatis notam ingerit corpori: et exteriori superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta mollicié animi indicant: non tantum curaretur corporis cultus: nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Multa supra lib. i. de monialibus et coniugatis.

¶ De ingratitudine.

Capitulum xxi.

Rego. in regil. De iperatore mauricio. Valde mihi duz videtur vt ab eius seruitio milites suos ꝓhibeat: qui et ei oia tribuit: et dñari eum nō solum militibus: ꝫ etiā sacerdotibus ꝓcessit. Joh. Chryso. sup Matth. Omne bonum qō nō ex amore ipsius boni factū hoiem ingratum est ante deū. Aug⁹ de viduitate. Multi habent multa dona: et deū nasciendo: a quo habēt impia vanitate iactantur. Nemo autē est donis dei beatus: qui donanti extiterit ingratus. Idem de penitētia. Ingratus extitit qui plenus virtutibus deū omnino non timuit. In hoc enim quisq; peccator fit culpabilior: quo est deo acceptior. Idē de spū et littera. Erit aīa ingrata si quod illi ex deo est sibi tribuit: precipueq; iusticiā. Bern. sup qui habitat. Confitemi humiliter et deuote gratias agenti: non immerito ampliora bñficia ꝓmittunt. Nā qui fidelis inuenit in modico: iure ꝓstituitur sup multa. Sicut cōtrario de accipiendis indignus est qui fuerit de acceptis ingratus. Idē sup canti. Ingrat⁹ reputabit cū discussio venerit: qui non potuerit dicere cū david. Cantabiles mihi erant iustificationes tue in loco pegrinatiōis mee.

Idē. Numquid nō perit. quod datur ingrato. Ingratitudo enim inimica est gratie. pditio animē: extinanitio meritoriū: virtutum dispersio: beneficioz perditio. Idem. Ingratitudo ventus est vrens: fontē siccās pietatis: roḡ misericordie: et fluenta eis gratie.

Idē. Quid est cor vnz. c. de obstinatione. Idem. Absq; confessione. Sup lib. ij. de confessione. Idem in ser. Ingratitudo vias obstruit gratie. et vbi fuerit illa gratia accessum nō inuenit. locum nō habet. Hunc mihi charissimi dolor: ꝓximus est meusq; tristicia cordi meo: q̄ nōnullos tam ꝓnos ad leuitatē ad risum: ad verba ociosa et scurrilia video: vt pertimescam valdeue forte plus ꝙz expediat diuine misericordie imemores et ingrati super tam multis beneficijs suis: aliquādo deserantur a gratia quam non habēt vt gratiam. Idem. Omnino nos sola a profectu conuersationis impedit ingratitudo nostra: dum quodāmodo perditum reputamus qui dedit qō ingratus accipit: cauet sibi de cetero ne tanto plura amitteret quanto plura in grato confert. Sene. in epistola. Quisq; de accipiendo semper cogitat: oblitus acceptī est: nec vllum habet malū cupiditas mai⁹ ꝙz q̄ ingrata est.

¶ De discordia.

Capitulum xxij.

Rego.in regil.Dubium nō est bo
§ nos pauoꝝ odia sustinere:diuisqꝫ
intentos opibus puersoꝝ aduersi-
tatibus lacerari. Idē. Quotiēs res aliq̄
pluribus agēda cōmittit:dū quisqꝫ dissentit
ab altero:dispendijs potius qꝫ vtilitatibus
animus reseratur. Idē.Mihi inimiciciā fa-
cio si fratrū meoꝝ iurā perturbo. Idē. Si
discordia ꝓfuerit scandala generare. Idem
in moꝛ. Solet inter fratres maior substantia:
discordie fieri gratuitus cā. Idē. Euenire
plerūqꝫ solet vt nō amissa charitate ꝛ inimi
ci nos ruina letificet:ꝛ rursum eius glia sine
inuidie culpa nos ꝛtristet:dū ꝛ ruente eo ꝗd
dā bñ erigi credimus:ꝛ pficiēte eo plerosqꝫ
inuidie opprimi formidam⁹. Idē in pasto.
Discordes etsi boni opis fructus in suis acti
onibus plerūq; ꝓfecto nulli sunt.qꝝ non ex
vrbane charitatis oiunt. Idē. Sepe dū
ꝗdam maioꝛ scia erigit:a ceteroꝝ societate
diuulsit.ꝛ quasi quo plus sapiūt:eo a cōcor-
die frute desipiunt. Idē in dial. Pr̄auis
moribus sp grauis est vita bonoꝝ. Idez
in ome.Quisqꝫ malos nō toleraꝛ:ipse sibi
p intolerantiā testis est:qꝫ bonus nō ē. Abel
enim esse nouit:quē cayn malicia nō exer-
cuit. Hiero.in epi. Nihil tā ꝓtrariū:nihil
tā execrabile deo:qꝫ aliquē velle ledere vel
odisse.nihil tā ꝓbabile qꝫ oēs publice accu
sare. Idē i ome. Quō ꝓcordia parue res
crescūt:sic discordia maxime collabunt. Sile
in glo.eccli.i.a. Idē in oti.sup mich. Ubi
qꝫ insidie:vbiqꝫ fraudulētia:inoxi⁹ sanguis
effunditur ꝓ auaricia.ꝛ libidine germanitas
ignoꝛatur. Aug⁹ de verbis dñi. Non po
terit habere ꝓcordiā cum christo qui discoꝛs
voluerit esse cum christiano. Idez. Quid
ibi cōmune cum discoꝛdia christiane:quid si
militareo armas que deo tuo non placent. In
initio nāqꝫ inimicitias in ꝓtoto plastum duꝝ
serpens exerit interficitur:dum homini inui
det in se prosternitur:dum adam cupit deci-
pere ipse ꝓmitus iugulaꝛ. Idē in epi. Fa
cile est atqꝫ ꝓdiue malos odisse qꝫ mali sunt
rarū aute ꝛ piū eosdē diligere qꝫ homines
vt in vno eodēqꝫ simul ꝛ culpaꝝ improbes
ꝛ naturam probes. Idem de ꝓfec. Sicut
amici adulantes puerum.sic ꝛ inimici litiga
tes plerūqꝫ corrigunt. Ambro.de virgi.
Quot homines tot sententie. Isi.in syno.
Odiuꝫ a regno dei separat:a celo subtrahit:
a paradiso ejcit:nec passione adimitur:nec
martyrio expiatur. Idē de sum.bo. Ami-
cicia in rebus tñi bonis habenda est. Nam
quēcea in malo vtunt:nō sibi amici sꝫ inimici
existunt. Job. Chrysto.in ser.zelant man-
suetū inuidi:modestū supbi:pbum improbi
tatem timidi:inimica emulatione lacessunt.

Idē sup matth. Malos qui monet offē
dit:incurrit odium qui arguit criminosos.
Idē. Inimicus manifestus. Infra de sumula
tione. Idem.si inimiciciē semel. Infra de
credulitate. Bern.in epi. Veritas nonnūq;
odium discordiam parit. Idem sup cant.
Mano peccatoris execrabilis erit: frustra
quoqꝫ offeret munus suū ad altare:qui cor
sciens est sibi qꝫ frater suus habet aliquid ad
uersum se. Deniqꝫ nō respexit dñs ad cayn
munera:eo qꝫ non recte ambularet cum fra
tre suo. Glo.i.Job.iij. In perpetuū cum
cayn damnabitur qui hoc genere homicidij
tenetur vt discoꝛdet a fratribus. Ibidem.
Omnis homicida est:qui vel ferro pant:
vel odio insequitur. Boetius de consol.
Que felicitas amicū fecit:infoꝛtunij facta
inimicum.que vero pestis efficacior adno-
cendum:qꝫ familiaris inimicus. Multa su-
pra li.ij. de ira.

¶ De malicia.

Capitulum xxiij.

Rego.in dialo.Sunt nōnulli q id-
§ circo bona facere student:vt gratia
aliene opationis obnubilent:nec po
sunt bono quod faciūt:sed laude boni qua
ceteroꝝ ꝓmunt. Idē. Malicia remanen-
tiū merer:vt hi qui ꝓdesse poterant subi-
tis subtrahant.ꝛ cū mundi finis appꝛopinquat
electi tollunt ne deteriora videant. Idem
in moꝛal. Iniquoꝝ hominum mentem cum
quedam a ꝓximis bene gesta consp̄icunt.
in extenso liuoꝛis sui aculeo toꝛquētur.ꝛ gra
uem malicie sue penam sustinent:cum bona
in alijs tabescēdo vident. Idem. Ab om-
nipotente munus ex manu nō accipit:quod
corde obligato in malicia ꝓfertur. Idez
Habet hoc pranoꝝ malicia:vt cum vera in
se fiere mala remittat:fingat aliena. Nā quasi
solacio facinoris vtitur:si falsis vocibus et
vita corripientis inquietur. Idē. Mēs
prana semper in laboꝛibus est.quia aut mo-
litur prana que inferantur metuit nec hec si
bi ab alijs inferantur. Idem in pastoꝛa.
Frustra indignatio:clamoꝛ ꝛ blasphemia ab
exterioꝛibus tollitur si in interioꝛibus vicio-
rum mater malicia dominatur:ꝛ in cassum
foꝛas nequicie ramus incidituꝛ:si surrecu-
ra multiplicius intus in radice reseruatur.

Ambrosius de fuga secuti. Ubi inimici-
cie sunt:discoꝛdia est innocendiqꝫ studiū vbi
nocendi studium:ibi ponitur malicia. Au
gustinus in sermo. Benefacere deus semp
paratus est.sed hominum malicia prohibe-
tur.que a domino deo sibi dari vult omnia
ꝛ non vult de his que possidere videtur of
ferre. Hierony.in oti.super olee. Prudē
tia ablqꝫ bonitate malicia est. ꝛ simplicitas
ablqꝫ ratione stulticia nominatur. Bern.
de amoꝛe dei. Malicia est sapoꝛ mali. Jō
in sermo. Alius supra se ambulat in magnis
ꝛ mirabilibus:alius extra se inutili curiosita
te vagatur.alius sub se in carne ambulat:et
non potest placere deo.alius contra se dili-
gens iniquitatem:ꝛ odio habens aiam suā.
Omnis enim qui sceuit in ꝓximum magis
ledit seip̄m:eo qꝫ longe peius sit inferre vio
lentiam qꝫ sufferre.

¶ De crudelitate.

Capitulum xxiiij.

Rego.in regil. Valde iniquū ē vt
§ qui te ꝓtius amauerunt.ipi te fine cā
atrocioꝛe extra se sentiant. Idem
in moꝛal. Plerūqꝫ dissoluta remissio quasi
mansuetudo ac pietas reputaꝛ.ꝛ dū plus qꝫ
decet delinquentibus tpaliter parcit:ad eter
na supplicia crudeliter reseruant. Aug⁹ i
epistola. Molestus est ꝛ crudelis videt me
dicus furenti freneticoꝛ:pater indisciplina-
to filio:ille ligando:ille cedēdo.sed ambo di
ligendo. Si aūt illos negligāt:ꝛ pirc pimitāt
ista potius falsa mansuetudo vera crudelitas
est. Idē. Et ꝓstituereꝛ in ecclia ne qꝫ
post alicuius crimis penitētia clericatū acci
piat:vel ad clericatū redeat:vel in clericatu
remaneat:nō dispatione indulgētie sed rigo
re faciū est discipline. Job. Chrysto. sup
iobem. Sicut olei non vniqꝫ pāri sapio.ita
nec crudelitas misericordiā.cū enim talē ha
buit radicem nō vitra clemosyna est qō tale
est. Idē. Cum nos ignoꝛem⁹ esurientes
christū:ignoꝛabit nos ꝛ ipse misericordia in-
digentes ꝛ iustes qꝫ crudeles fuimus i idip̄z.

Bern.super qui habitat. Quantum ego
ꝓspiaꝛ. etsi quid solacij possem impendere:
qꝫ libenter id facerem.nouit ille qui nihil la
tet. verūtamē si de pēnaꝝ diminutione sola-
cij putere voluero:crudelis ꝛ inmisericoꝛs
ero.quantū enim subtrahā de pena:tantum
de corona furabor:tantū defraudabo fruc⁹
quantum de semente subtraxero. siquidē mo
dica seminis detractio:nō modicum ē messis detrimentū. Seneca in epistola. Quid
opponitur clemētie.nōne crudelitas.q̄ nihil
aliud est qꝫ atrocitas animi in penis exigen
dis. crudeles enim vocanꝛ:qui punīendi cāu
habent:modum nō habent.

¶ De simulatione.

Capitulum xxv.

Rego.in moꝛa. Omnis hypocrita
§ qꝫ vitā iusticie simulans iustoꝝ sibi
laudem arripit:alienū est ꝓfecto qō
tollit. Idē. Omnes hypocrite dū bonoꝝ
vitā simulant.imitatōem sancte visionis ha
bent:sed veritatē sancte actionis non habēt.

Idem in pasto. Inter hypocritas iure ō
putaꝛ:qui ex simulatōe discipline ministe-
riū regiminis vertit in vsum dominationis.

Hiero. in epistola. Ficta humilitate fugitiuo illa sectare que vera est quá dñs tuus docuit humilitatem: in qua nó sit superbia inclusa. Multi enim huius virtutis vmbrá: veritatem pauci sequunt. Per facile est aliquem pestem habere ptemptá: salutare subministrare: manus & genua deosculari: inclinato in terrá capite oculisq; deiectis humilitatem ac mansuetudiné policeri. lenta voce tenuiq; sinones infringere: ebullire crebrius. & ad omnes verbum peccatorum ac miserú se damare. Sed si vel leui sermõe offensus fuerit cõtinuo videbis attollere supercilia: alterare cervicem: & pelicatú illum oris sonú insano clamore repente mutare. Idem. Sácta magis esse dz videri stude. q; nihil prodest esti mari qõ non sis: & duplicis peccati reatus é non habere quod credatur: & quod non habeas simulare. Idem in ori. super matth. Nunc rara fides est: aliq; õ in labijs: aliud in corde versatur. venenú anime lingue mella tingunt. Job. Chrysо. super Mat. Hic hypocrita si bonú est: esse malú: vt quid non vis apparere qõ es. Si autez melius est bonum esse vt quid nó vis esse qõ vis apparere. Idem. Inimicus manifestus melior é dz amicus fictus. Ille dum timet facile vitat. iste dñ nõ cognoscit prevalet. Idé. Occultum pacis. Supra li. ij. de ira. Isid. de sũmo. Sepe p simulationé amicicia colligit. vt q nó potuit aperte decipe: decipiat fraudulenter. Idem. Per aduersa magis dz p prosperа ꝓbat: si deus & proximus vere dñi gatur. q; dñ aduersa puenerint: tunc amicus fraudulentus detegit. Idem. Qui crucez portat. Infra li. iiij. de cruce spuali. Aug⁹ de virgi. Simulatio humilitatis maior superbia est. Idé. Simulatio dicit. Supra li. ij. de pflictu. Idem sup Mat. Mal⁹ spiritus: spũs stultitie: alter peior simulatio sapientie. spũs malus spũs erroris: alter peior. simulatio veritatis. spũs malus spũs temeritatis: alter peior simulatio pfidij. spũs mal⁹ spiritus ignauie: alter peior simulatio fortitudinis. spiritus malus spiritus ignorantie: alter peior simulatio scientie. spiritus malus spiritus impietatis. alter peior simulatio pietatis. spiritus malus spũs elationis: aliter peior simulatio timoris. Idem. Cautus sit penitens. Supra li. ij. de pfessione. Beri. sup cant. Intendere quasi in deú sed non ppter deum hypocrite plane anime est. cuius etsi vna facies decora videtur: q; ad deú qualibetz intentione respiciat. ipsa tñ simulatio omne in ea decorú exterminat: & magis per totú ingerit feditatē. Idem. Minus semp malicia palá nocuit: nec vnq; bonus nisi boni simulatione deceptus est. Idem i epla. Nemo magis iram meret: q; amicú simulans inimicus. Idé de contemp. Non dicet hypocrita: gloria mea testimoniú cõscie mee. q; etsi iudicantiú õm facié verbo vultu & habitu simulatorio eludat opinionẽ. sed non eius qui scrutat renes & corda fallit vel euadit iudicium. Glo. Ira iusta est. Infra li. iiij. de zelo bono. Sene. in epistola. O ia vicia i aperto leviora sunt: morbi quoq; tunc ad sanitatem inclinant cũ ex abdito erũpunt atq; vim suá proferunt. Auaricia itaq; & ambitiõné & cetera mala métis hũane tũc periculosissima scias eẽ: cũ simulata sanitate subsistunt.

¶ De familiaritate.

Capitulum xxvi.

Rego. in dialo. Qui corpus summe ꝓtinentie dedicant: habitare cũ feminis nõ presumãt. ne ruina mentis tanto repentina subrepat: quanto ad hoc qđ male cupiscit etiá presentia cupite sorore familiar. Idem in regis. Legitur q; huius augustinus nec cũ sorore habitare pertimuerit dicens. Que cũ sorore mea sunt: sorores mee fi sunt. Docti ergo viri cautela magna dz nobis esse instructio. nã viciũ presumptõis est: qđ fortis pauet minus validum nõ timere.

Idem sup ezech. Sicut perfecti viri perversos ꝓximos nõ debent fugere. q; & eos sepe ad rectitud nẽ trahunt. & ipsi ad puerilitatem nunq; trahuntur. sic infirmi quoq; so-

cietatē debẽt declinare malorum ne mala que frequenter aspiciũt & corrigere nõ valent delectent imitari. Ambro. sup lu. Aliá religiosum videt vt cõmendatiõem christiane femine nõ recusa. sed creberia inde tentatio si attentos deo viderit diabolus: fingerit vt ó capiat. sed tu q̃libz de proposito plumas capiat. sed tu q̃libz de proposito plumas capiat. Idez de tentationem. sciens naturam. Idez de virginibus. Terit officijs pudor. audacia emicat. risus obrepit: modestia soluit dum assectat vbanitas. Isido. in syno. Sepe familiaritas implicat. sepe occasio peccãdi voluntatem facit. Idé. Melius est habere malorum odiũ dz consortium. Idem. Licet multa bona habet cõmunis vita sanctorum. sic plurimum mali societas affert malorum.

Aug⁹ de singularitate clericorum. Diabol⁹ sicut de simplici charitate amorẽ conflat illicitum. sic per societatẽ clerico & mulieri inducit interitú. dum autem ꝓcentus est cedere: sic valet fortius occupare & dñi submissius patitur semetipm prebere devictum: sic plenius devincere gloriatur. Idem. De clericis familiaribus erga mulieres apostol⁹ ait. gloria in turpitudine eorum. Sed dilectio est ingenium. O dilectio que invidet sibi. o charitas q̃ cupit se in vituperatione laudari grãde miraculú vt virginum charitas virgines faciat velut coninges credi: & coniugũ charitas cõiuges faciat velut virgines estimari. Idez Conuersatio paritatio non nisi corruptionem seminat: vicia pullulat. lasciviam pascit: cupidinem ꝓcipit: ignominiam parit rabiem concitat: furiá porrigit: petulantiá nutrit: casus exaltat: ruinas edificat. Idem. Semel dixerim: omnis inconueniens sodalitas mulierum gluten est delictorum. & viscus torticius quo diabolus homines aucupatur.

Hieron. in epistola. Si pudiciciam tuam queris: feminam quá bene videris cõuersantem mente dilige: non corporali frequentia. Idem. Germinant femine spinas cuz virus habitantes. & arcana mentiũ acuto mucrone perscrutant. Idem. Nec david sanctior. nec salomone potes esse sapientior. memento semper q; paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit. Idez. Janua diaboli. Supra de muliere tibi. Beri. super cant. Cum femina semper esse & non cognoscere feminam: nõne plus est dz mortuum suscitare. qđ minus est non posse & quod maius est vis credam tibi. quotidie latus tuum ad latus iuvencule in mensa. lectus tuus ad lectum eius in camera. oculus tuus ad oculos eius in colloquio: manus tue ad manus ipsius in opere & continens vis putari. esto vt sis: sed ego suspitione nõ careo.

¶ De propinquitate.

Capitulum xxvij.

Rego. in moa. Sepe ad anarieiz cor parentis illicit scandalum pluribus eo enim ad ambitum egregiõe dereditatis accenditur: quo multis heredibus secundatur. Idé. Ille scire deú familiaris appetit: qui pre amore pietatis nescire deliberat quos carnaliter scivit. Idem. Bonus vanno sciẽtia divina minuitur: si cum carnis noticia partit. Extra cognatos ergo quisq; ac primos debet fieri: si vult parenti eternum verius iungi. Hiero. in epistola. Licet sparso crine & scissis vestibus vbera matre nutrierat mater ostẽdat. licet in limine pater iacet. pcalcato patre pge. siccis oculis ad vexillum crucis evola. solũ pietatis genus é in hac re esse crudelé. veniet postea die & ille quo victor reuertaris in patriá. Idem in ome. Hic ordo in omni affectu necessarius est. ama post deum patrem: ama matré. ama filios. Si autem necessitas venerit vt amor parentum ac filiorum dei amori comparetur: & nó possit vterq; seruari. odiũ in suos: pietas in deú est. Job. chry. de cõpunc. cor. Hico tibi monache: quid queris matré. aut christiana est mater. aut non est christiana. aut sancta est: aut peccatrix. Si sancta est gaudet quia seruis domino: si peccatrix dimitte illam. q; mortua est. Idé. Qui habet iesuz

habet ⁊ patrē:habet matrem:habet filios: habet omnem ꝓpinquitatem. Quid queris mortuos. Requere viuūt: ⁊ dimitte mortuos vt sepeliant mortuos suos. Isiō. de sum. bo. Abstrahi vū ꝓpinquoꝝ vsilitates procurant: a dei amore se separāt. Vir aūt spiritus filio ita ꝓdesse debet siue ꝓpinquitati: vt dū illis gratiam carnis ꝓstare studet: ipse a spirituali ꝓposito nequaq̄ declinet. Idem. Multi monachoꝝ. Supra lib. i. de monachis malis. Idem. Noueris non phibe ri pietatis officiū: sed negari carnalitatis affectū. ꝓximis enīz carnaliter ꝓstatur: qđ extraneis pie impendit. Augus. in epi. Carnale ⁊ affectū ⁊ in nobis ⁊ in nostris militia christiana vt ꝓmamus hortatur. nec tamen ita vt ingratus sit quisq̄ parentibus: ⁊ eadē ipsa beneficia quibus in hanc vitā editus: susceptus atq̄ nutritus est enumerata deridet. Seruet potius vbiq̄ pietatē. habēt hec locum vbi maiora non vocant. mater ecclesia: mater est etiā matris tue. Idem de vidui. Nec ideo laudanda es q̄ filios habes. sed q̄ eos pie nutrire atq̄ educare studes: vt. n. tibi nasceretur: fecunditatis. vt viuant felicitatis est. vt ⁊ instituantur sic voluntatis est atq̄ potestatis. Berū. in epistola. Ecclia iubetur vt ꝺcupiscat rex decorē eius: obliuisci populū suū ⁊ domū patris sui. puer iesus inter cognatos ⁊ notos querit: nec inuenitur fuge fratres tuos ⁊ tutā tuam vis inuenire salutem. fuge inquā de medio babilonis. fuge a facie gladij aquilonis. Idez. O virū parrem. o seuam matrē. o parentes crudeles ⁊ impios: imo non parentes sed peremptores. quoꝝ dolor: salus pignoris: quoꝝ consolatio mors filij est. qui me malunt perire cū eis: q̄ regnare sine eis. Idem. Configat carnes tuas diuinus timor. ne decipiat carnalis amor. blanditur sub lingua eius labor et dolor: lachrymatur sed insidiatur vt rapiat pauperem. rapere paupem dum attrahit eū

Idem. Fidelis sermo ⁊ omni acceptōe dignus: ⁊ si impiū est ꝓximū genere matrē: contemnere ꝓpter dominum pijssimū est. Nam qui dixit. Honora patrē ⁊ matrē: ipse etiā dixit. qui amat patrem ⁊ matrē plus q̄ me nō est me dignus. Glo. matth. iiij. Perfecta est conuersio: vbi cum cupiditate rex carnalis quoq̄ rumpitur dilectio.

¶ De obliuione.

Capitulum xxviij.

Rego. in ore. Nulla nos ꝓpinas blandiens seducat. q̄ stultus viator est qui in itinere amena prata ꝓspiciēs obliuiscit ire quo debet. Idē i moa. Stulti cū prudentū facta ꝓspiciūt nec eis et omnia reprehensibilia videnť. q̄ sue impitie ⁊ infirmitatis oblitus tanto intentius de alienis iudicant: quanto sua ꝓfundius ignorant.

Idē. In istis visibilibus que intuentur corporū extra se spargitur: ⁊ quid de se intrinsecus agat obliuiscitur: dū extrinsecus occupatur. Idē in regl. Sincera in dilectione nec vires absentia: nec locum habet obliuio

Idē in pastora. Sepe nonnulli velut obliti q̄ fratribus animaq̄ causa ꝓlati sumus: to cordis annūu secularibus curis inserūt

Idem. Ex se debet quisq̄ colligere: quāliter aliene ꝓpoteat imbecillitatis misereri. ne contra infirmitatem ꝓximi si ad increpationis vocem feruentius rapitur oblitus sui esse videatur. Idē. Sepe nōnulli. supra li. i. de religiosis malis. Aug⁹ de libero arbitrio. Melior est animus cū obliuiscitur sui ꝑ charitate incōmutabilis dei: vel seipm penitus i illius cōparatione ꝓtemnit. Idem de ꝓfess. Anis dabit dñe mihi vt venias in cor meū ⁊ inebries illud: vt obliuiscar mala mea: et vnum bonū meum amplectar te. Idē in ser. Percutitur hac animaduersione peccator: vt moriens obliuiscatur sui: qui dum viueret oblitus est dei. Idem. Se qui dereliquunt te ducem. Infra. c. de sapia mala.

Ambro. in apol. Sentire vitalio vigoris ac muneris est. vnde ⁊ ille qui errorem suum nō agnoscit insanit: furit desipit. Berū. supra per missus est. Videas plerosq̄ in ecclesia dei de ignobilibus nobiles: de paupib⁹ diuites factos: subito intumescere. pusillum obliuisci abiectionis: genus quoq̄ suū erubescere.

Idem super canti. Parū est nostris vigilijs q̄ nō seruant nos nisi ⁊ pdamnatio q̄ pene ueniens obliuionis somno ad nullū vitiū ꝓmationis tonitruū expergiscantur. vt suū ipm periculū expauescāt. Inde est vt nō parcant suis qui nō parcunt sibi. perimentes pariter ⁊ peuntes. Idem in ser. Quātos videmus quasi oblitos sui ⁊ peccatorum suorum. dei quoq̄ ⁊ beneficiorū eius immemores. sic non redimere sed amittere tempus: vt ō moribus ⁊ affectionibus suis vitiosa apud ipsos vir mentio fiat.

¶ De ignorantia.

Capitulum xxix.

Rego. in mora. Nescire ignorantia est: sed scire nolle superbia. Jō Quo nosipos minus agnoscimus: eo illos quos reprehendere nitimur plus videmus. Cōmunia hec mala sunt que a subditis in prelatos: sepe a prelatis in subditos cō mittuntur. Idem. Nemo bene iudicat. q̄ ignorat. Idē. Sepe cōmittūt. Supra ō recreatione. Idem. Secessum ab inf̄nis gaudijs genus humanū exigente culpa mentis oculos perdidit: ⁊ quo meliorē passibus gradiatur nescit. sepe enim est bonum gratie quod irā deputat: ⁊ sepe districtionis ira est q̄ gratiam putat. Idē in regl. Que pōt esse pastoris excusatio: si plus oues ꝓmedit ⁊ pastor nescit. Idē. Quotienscūq̄ de baptismo aliquoꝝ: q̄ de confirmatione: q̄ ⁊ de ecclesiaꝝ ꝓsecratione dubiū habet: ⁊ nec scriptis nec testibus certa ratio habet: vtrū baptizati vel confirmati siue ecclesie ꝓsecrate sint baptizent taleo: ac confirment: ac ecclesie canonice dedicent: ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat. q̄n non monstrat iteratum q̄ non certis iudicijs ostendit rite per actū. Joh. Chrys. supra matth. Nō potest eis esse excusatio condēnationis ignorantia veritatis. q̄bus fuit inueniendi facultas si fuisset quērēdi voluntas. nā si veritas salus est ⁊ vita cognoscētiū se magis debet queri q̄s querere. Isiō. in syno. Ignorātia mater erroꝝ est: ignorantia vicio nutrix. Aug⁹ sup matth. Melior est fidelis ignorantia q̄s temeraria sciētia.

Idem. Cū vbiq̄ sit ꝓsens. Supra de negligentia. Idē de gratia ⁊ libero arbitrio. Ideo diuina ꝓcepta data sunt vt hō excusationē de ignorantia nō haberet. Idē de trini. Error est pro alio alterius approbatio.

Idē. Nē ꝓsus ignotā amare oīno nullū poterit. Idem de vita dā. Recte dicimus eoꝝ animos qui nullis disciplinis eruditi sūt, nihilq̄ bonaꝝ artiū hausērūt incultos atq̄ famelicos esse. Idem de coniu. adul. Sūt peccata ignorantium: q̄bus minora peccatis scientium. Idem. Cerne multitudinem maculat nescientem: ⁊ est interl. Gen. xxi. ne sciui. Berū. de ꝓtēp. Nō excusare ignorantia possit hominez qui se mḡm infantiū ⁊ doctorem infipientium profitet. Ignorans vtiq̄ ignorabitur: ⁊ multos ignorare faciet ⁊ ignorari. Idem sup canti. Dico omnes ignorare deū qui nolūt ꝑuerti ad eū. nec ꝑ. n. ob aliud ꝓcul dubio renūtūr: nisi q̄ grauē. et seuez imaginant q̄ pius est. durꝝ ⁊ implacabilē qui misericors est. terꝝ ⁊ terribilē q̄ amabilis est: ⁊ memīf iniquitas sibi. Idez de xij. gra. Frustra sibi de infirmitate vel ignorantia blanditur: qui vt liberius peccet libēter ignorant vel infirmant.

Idem in epla. Multa sciēda nesciunt: aut sciendi incuriā aut discendi desidia. aut verecundia inqrēdi ⁊ quidē hmōi ignorātia non habet excusationē. Idē. Multi multa sciunt. Supra de curiositate. Idē de ꝓfide. Noueris licet omnia mysteria nouerio lata terre: alta celi: ꝓfunda maris. si te nescieris eris similis edificanti sine fundamento ruinam nō structuri.

Boetius de conso. Humane nature ista conditio est: vt si se nosse desierit infra bestias redigatur. Si vero cū ceteris rebus semet ipm agnoscat excellat. ealdē: nā ceteris animantibus sese ignorare: natura est: hominī-

habet ⁊ patrē:habet matrem:habet filios:habet omnem ꝓpinquitatem. Quid queris mortuos.Requere viuōs:⁊ dimitte mortuos vt sepeliant mortuos suos. Iſid. de sum. bo. Multi dū ꝓpinquoꝝ vtilitates procurant:a dei amore se separāt. Cūr aūt spiritus sto ita ꝓpōdere debet siue ꝓpinquitati:vt dū filio gratiam carnis prestare studet:ipse a spirituali ꝓposito nequaq̄ declinet. Idem Multi monachoꝝ. Supra lib.i.de monachis mitis. Idem. Noueris non ꝓhibere pietatis officiū:sed negari carnalitatis affectū.quisq̄ enīz carnaliter prestatur:qđ ex tuencis pie impendit. Augul.in epi. Carnale ꝙ affectū ⁊ in nobis ⁊ in nostris militia christiana vt piamus hortatur.nec tamen ita vt ingratus sit quisq̄ parentibus:⁊ eadē ipsa beneficia quibus in hanc vitā editus susceptus atq̄ nutritus est enumerata videat.seruet potius vbiq̄ pietatē.habēt hec locum vbi maiora non vocant.mater ecclesia: mater est etiā matris tue. Idem de vidui. Nec ideo laudanda ea q̄ filios habes. sed q̄ eos pie nutrire atq̄ educare studes:vt.n. ibi nascerentur:fecunditatis.vt viuant felicitatis est.vt ⁊ instituantur sic voluntatis est atq̄ potestatis. Berū.in epistola. Ecclia dubetur vt ꝺcupiscat rex decorē eius:obliuisci populū suū ⁊ domū patris sui.puer iesus inter cognatos ⁊ notos querit:nec inuenitur fuge fratres tuos ⁊ tui tuam vis inuenire salutem.fuge inquā de medio babilonis.fuge a facie gladij aquilonis. Idez. O virū pariem.o feuam matrē.o parentes crudeles ⁊ impios:imo non parentes sed peremptores. quoꝝ dolor:salus pignoris:quoꝝ consolatio mors filij est.qui me malunt perire cū eis:q̄ regnare sine eis. Idem. Configat carnes tuas diuinus timor.ne decipiat carnalis amor.blanditur sub lingua eius labor et dolor:lachrymatur sed insidiatur vt rapiat pauperem.rapere pauperem dum attrahit eū

Idem.Fidelis sermo ⁊ omni acceptōe dignus:⁊ si impiū est ꝓtinere matrē:contemnere ꝓpter dominum pijssimū est. Nam qui dixit. Honora patrē ⁊ matrē:ipse etiā dixit. qui amat patrem ⁊ matrē plus q̄ me nō est me dignus. Glo.matth.xiij. Perfecta est conuersio:vbi cum cupiditate rei carnalis quoq̄ rumpitur dilectio.

¶ De oblitione.

Capitulum xxviij.

Rego.in ome. Nulla nos ꝓpinas blandiens seducat.q̄ stultus viator est qui in itinere amena prata ꝓpiciēs oblitiscit ire quo debet. Idē i mora. Multi cū prudentū facta ꝓspiciēt:hec eis et omnia reprehensibilia videnť.q̄ fue impie ⁊ infirmitatis oblitis:tanto intentius de alienis iudicant:quanto sua ꝓfundius ignorant.

Idē. In istis visibilibus que intuetur cor nostrū extra se spargitur:⁊ quid de se intrinsecus agat obliuiscitur:dū extrinsecus occupatur. Idē in regil. Sincera in dilectione nec vires absentia:nec locum habet oblitio

Idē in pastora. Sepe nonnulli velut oblti q̄ fratribus animaꝝ causa ꝓelati sunt:toto cordis annisu secularibus curis inseruiūt

Idem. Ex se debet quisq̄ colligere:quāliter aliene oporteat imbecillitatis misereri.ne contra infirmitatem ꝓximi si ad increpationis vocem feruentius rapitur oblitus sui esse videatur. Idē.Sepe nōnulli.supra li.i.de religiosis malis. Augˢ de libero arbitrio. Melior est animus cū obliuiscitur sui ꝑ charitate incōmutabilis dei:vel seipm penitus i illius cōparatione ꝓtēnit. Idem de ꝓfess. Quis dabit dīe mihi vt veniās in cor meū ⁊ inebries illud:vt obliuiscar mala mea:et vnum bonū meum amplectar te. Idē in ser. Percutitur hac animaduersione peccator:vt moriens obliuiscatur sui:qui dum viueret oblitus est dei. Idem. Ve qui derelinquunt te ducem. Infra.c.de sapia mala.

Ambro.in apol. Sentire vitalis vigoris ac muneris est.vnde ⁊ ille qui errorem sumꝫ nō agnoscit insanit:furit desipit. Berū.super missus est. Videas plerosq̄ in ecclia dei de ignobilibus nobiles:de paupib⁹ diuites factos:subito intumescere.puisne obliuisci abiectionis:genus quoq̄ suū erubescere.

Idem super cant. Parū est nostris vigilibus q̄ nō seruant nos nisi ⁊ plantatio q̄ pe demersi oblitionis somno ad nullū dīne ce ꝓminationis tonitruū expergiscantur.vt suū ipm periculū expauescāt. Inde est vt nō parcant suis qui nō parcunt sibi.perimentes pariter ⁊ peuntes. Idem in ser. Quātos videmus quasi oblitos sui ⁊ peccatorum suorum.dei quoq̄ ⁊ beneficiorꝫ eius immemores. sic non redimere sed amittere tempus:vt ꝺ moribus ⁊ affectionibus suis vltima apud ipsos vix mentio fiat.

¶ De ignorantia.

Capitulum xxix.

Rego.in mora. Nescire ignorantia est:sed scire noluisse superbia. Jō Quo nosipos minus agnoscimus: eo illos quos reprehendere nitimur plus videmus. Cōmunia hec mala sunt que a subditis in ꝓlatos:sepe a ꝓlatis in subditos cō mittuntur. Idem. Nemo bene iudicat q̄ ignorat. Idē.Sepe cōmittit.Supra ꝺ recidiuatione.. Idem. Secretum ab inf̄nis gaudijs genus humanū exigente culpa mentis oculos perdidit:⁊ quo meritoꝝ passibus graciatur nescit.sepe enim est vomum gratie quod irā reputat:⁊ sepe districtionis ira est qđ gratiam putat. Idē in regil.Que pōt esse pastoris exactio:si plus oues ꝓmedit ⁊ pastor nescit. Idē.Quotienscūq̄ de baptismo aliquoꝝ:aut de confirmatione:aut de ecclesiaꝝ ꝓsecratiōe dubiū habet:⁊ nec scripta nec testibus certa ratio habet:vtrū baptizati vel confirmati siue ecclesie ꝓsecrate sint baptizent tales:ac confirment:ac ecclesie consecrent:ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat.qm̄ non monstrat iteratum qđ non certis iudicijs ostendit rite per actū. Job. Chry.sup matth. Nō potest eis esse excusatio condemnationis ignorantia veritatis.qbus fuit inueniendi facultas si fuisset quere di vo

luntas.nā si veritas salus est ⁊ vita cognoscēti ſe magis debet queri q̄s querere. Iſid. in syno. Ignorātia mater errorꝫ est:ignorantia vicio nutrix. Augˢ sup matth. Melior est fidelis ignorantia q̄s temeraria sciēcia.

Idem. Cū vbiq̄ sit presens. Supra de negligentia. Idē de gratia ⁊ libero arbitrio. Ideo diuina ꝓcepta data sunt vt hō excusationē de ignorantia nō haberet. Idē de trini. Error est pro alio alterius approbatio.

Idē. Nē ꝓfuit ignotā amare oīno nullꝰ potest. Idem de vita dā. Recte vicimus eoꝝ animos qui nullis disciplinis eruditi sūt. nūdosq̄ bonaꝝ artiū hausterūnicimos atq̄ famelicos esse. Idem de coniu.adul. Sūt peccata ignorantiarum:q̄bus minora peccatis scientium. Idem. Certe minus crimen maculat nescientem:⁊ est interd. Num.xvi.ne scimi. Berū.de ꝓtēp. Nā excusare ignorantia possit hominez qui se mgrm infantiū ⁊ doctorem insipientium profitet. Ignorare vtiq̄ ignorabitur:⁊ multos ignorare faciet ⁊ ignorari. Idem sup cant. Hic omnes ignorare deū qui nolūt querti ad eū. neq̄.n. ob aliud ꝓcul dubio renūtrmīt q̄ grauē et seuez imaginant q̄ pius est. vnz ⁊ implacabilē qui misericors est:rectz ⁊ terribilē q̄ amabilis est:⁊ mentis iniquitas sibi. Idez de xij.gra. Frustra sibi de infirmitate vel ignorantia blandiunť:qui vt liberius peccēt libēter ignorant vel infirmant. Idem in cpla Multa sciēda nesciunt:aut sciendi incuriā aut discendi desidia.aut vere caendia indrēdi ⁊ quidē hmōi ignorātia non habet excusationē. Idē.Multi multa sciunt. Supra de curiositate. Idē de ꝓfide. Noueris licet omnia mysteria:nouerīs lata terre:alta celi: ꝓfunda maris.si te nescieris eris similis edificanti sine fundamento ruinam nō structure.

Boetius de conso. Humane nature ista conditio est:vt si se nosse desierit infra bestias redigatur. Si vero cū ceteris reb⁹ semet ipm agnoscat excellat easdē:nā ceteris animantibus sese ignorare,natura est:homini-

bus vicio venit. Bene.in epla. Non est extrinsecus malum nostrum sed intra nos est. in viscerib⁹ seder: ⁊ ideo difficulter ad sanitatem pertenimus: q nos egrotare nescimus.

¶ De stultitia.

Caplm xxx.

Rego.in mora. Incaute sepe ad peccati finē vertit: etiā hoc qō pro solo studio mercedis indoat. Idem. Quālibet doctrina mens polleat grauis ei⁹ imperitia est velle docere meliores. Idē Sepe reprobi per hoc q̄ vnū vel minimum bonum sui in se esse conspiciūt malis multa⁊ grauia in quib⁹ timeri si sunt non agnoscūt. Idem. Stulta reclamante paulo sapientia huius mundi stultitia est apud deum anno qs quis amplius inuus stultus sit: quanto se putat exteris⁹ sapiens videri. Idez in regl. Ego ⁊ minores meos quos ab illicitis prohibeo i bonis imitari paratus sum. stultus enim est qui in eo se primū estimat vt bona que videt vilescere contemnat. Aug. de libero ar. Stultitia est rerum appetendarū ⁊ vitandarum non cognitio sed viciosa ignoātia. Idē Si prudentes vicunt qui oib⁹ modis agunt vt differant mortē ⁊ viuant paucos dies: q̄s stulti sunt qui sic viuūt vt plant eternaz vitā.

Idē de.lxxxiij. qst. Quicquid casu fit: timere fit. Idem de vita beata. Maior⁊ miserabilior egestas nulla est: q̄s egere sapiētia. ⁊ qui sapientia non eget: nulla re omnino egere potest. Est ergo animi egestas nihil aliud q̄s stultitia. Idem de ordine dis. Quisquis ea sola novit que corporis sensibus attingit: non solū cū deo non esse mihi videt: sed nec secū quidem. Isido. Meminē stultorū Supra li.i. de iudicib⁹. Bern. de cōside. In his stulto labore consumeris q̄ non sunt nisi affluicio spūs: euisceratio mentis: euacuatio gratie. Idē sup canti. Stultus q̄ vivit morte potius q̄s vitaz esse censuerim: quō vita cum sterilitate. Bene. in epla. Inter cetera mala hoc quoq; hz stultitia proprium p incipit viuere. quid est aūt turpi⁹ q̄s senex viuere incipiens. Idem. Vis stultitia laborat fastidio sui. Idem. Nihil stultitia pacati habet: tam superne illi metus est q̄s infrat virūq; trepidat latus: se quunt pericula ⁊ occurrunt. ad omnia pavet: imparata est: ⁊ ipsis terretur auxilijs.

¶ De credulitate.

Caplm xxxi.

Rego.in mora. Error cū virt⁹ cre
g dit difficilli⁹ emendat. Idē. Sic plerisq; retinēt ex timore ⁊ nō tacē se estimant ex humilitate: ita nōnulli loquunt p impatientiam elatōis: ⁊ dū loq; se credūt p libertatem recti iudicio. Idē. Maiora crimina. Infra li.iiij. de equitate. Idem. Arroganter grave se damnū perpeti indicant: si scientiam suā loq̄ndi brevitate ꝓstringant. tanto enim seipsos credūt doctiores ostēdere: q̄nto se poterūt multiplicate loquacitatis aperire. Idez in regl. Nos ignotos hominib⁹ passim credere non debem⁹. Idē Ex te alioz causas existimat: ⁊ i quorundaz falsis suspitionib⁹ ducaris. Isido. de sum. bo. Erit ille apud deū condemnat⁹ q̄ adversus innocentem falsum testimoniū vel dicit: vel dicentib⁹ credit. Nam non solū reus est qui falsum de aliquo confert: sed is q̄ cito aurem criminib⁹ pbet. Job. xlvij. de cōpūc. Si inimicitie semel occupauerint homines: oia que fiūt: que dicunt: que audiunt: ita accipiunt ⁊ intelligunt: vt ad maiores ⁊ longiores proficiant inimicitias. Si q̄d enim bonis dicat de inimico non credit. si quid át malis: hoc solū credit: hoc confirmat. Augu. de bap. parvulo. Si est vita humanitas i rebus humanis: puto nos inflictus posse reprehendi: si ignotos homines quos criminant inimici: nec eoz crimē vlla testificatione demōstrant nocentes potius q̄s innocētes credidimus. Bern. in epla. Error est humane mentis: non modo bonū putare malū: ⁊ malum bonū: aut verū falsum: ⁊ econuerso: sed etiam certa recipe p dubijs: dubia p certis.

Idem de confide. Facilitas credulitas est cuius callidissime vulpecule magnorum neminem comperi satis cautisse versutias. inde ipsis pro nihilo ire multe: unde innocentium frequens abdicatio: inde iudicia in absentes.

Idē. Arrogans de omni alia. Supra li.ij. de superbia. Bene. in epla. Utrunq; vicium est ⁊ omnib⁹ credere ⁊ nulli. sed alterum honestius dixerim vicii: alterū tutius.

¶ De sapientia.

Caplm xxxij.

Rego.in mora. Ad veram sapien
g tiā venire nō possum: q̄ falsē sue sapientie fiducia decipiunt. Idem. Valde difficile est vt is qui se sapiēte estimat mentem ad humilitatē reducat. Idē. Arrogantes. Supra de stultitia. Idē. Sapientia huius mūdi infidelis est. q̄ mansura post mortez non est. Idē in psto. Quo quisq; melio⁹ sapit: eo deterius delinquit: ⁊ idcirco inexcusabiliter meret supplicium: q̄ prudēter si voluisset potuit vitare peccatuz. Idem. Sepe dū. Supra de discordia. Idem in regl. de quodam monacho. Sūt bona que in eo placeant. sed hoc est in illo vehementes vicium: q̄ valde sibi sapiens esse videt. Augustin⁹ de lib. ar. Ne qui derelinquit te ducem: ⁊ oberrant in vestigijs tuis. qui nut⁹ tuos pro te amant: ⁊ oblitiscunt quid innuas. O suavissima lux purgate mentis sapientia. non enim cessas innuere nobis que ⁊ quāta sis: ⁊ nutus tui sunt omne creaturarum decus. Idem de quantitate aie. Odore ac sapore mire diiudicare putamenta: ⁊ quo lacu piscis captus sit: vel q̄ tenue vinum sit: nos se dicere: q̄dam est miseranda pitia: ⁊ his aribus cū quali creuisse anima videt: q̄ nec lata mente defluxit in sensus: nihil aliud q̄s timuisse vel etiam contabuisse iudicanda est. Idē de ciui. dei. Philosophiam si vere ac fideliter amasses: christum dei virtutem ⁊ dei sapientiam cognouisses. nec ab eius saluberrima humilitate tumore inflatus vane scientie resilisses. Idem. Ineruditos liberalibus disciplinis: ⁊ omnino quantum ad pbitatem attinet doctrinas impolitos: nō peritos grāmatica: non armatos dialectica. non rhetorica inflatos: piscatores eum retibus fidei ad mare huius seculi paucissimos misit: atq; ita ⁊ ex omni genere tam multos pisces ⁊ tanto mirabiliores quanto rariores etiā ipsos philosophos cepit. Idez de ordine dis. Astrologia est magnum religiosis argumentū. tormentūq; curiosis. Ambro. de virgi. Nemo potest vestitus amictu pbie in habitu. s. sapientie secularis christum videre. Hiero. in ori. super Isa. Omnis pompa structurarq; verboz ⁊ argumenta dialectica redigētur ad nihilū. Idem in epla. Demonum cibus est carmina poetarum: secularis sapiētie vanitas: rhetoricoz pompa verboz: hec sua omnes vanitate delectant. ⁊ dum aures verbo⁹ dulci modulatione currentib⁹ capiunt animam quoq; penetrāt: ⁊ pectoria interna devincunt. Bern. de.xij. gra. Sapere malū sapere non est: sed desipere. Idē de cō tēp. mū. Quantos mūdi sapia maledicta supplantat: ⁊ cōceptū in eis extinguit spiritū: quē volverat vehementer dīs accendi. Noli. inquit precipitanter agere: diu considera: diligenter innuere. magnū est q̄ proponis: ⁊ opus egens multa deliberatione: expire q̄d possis. amicos consulere post factum penitē contingat. Idem. Sapientia mundi terrena: animalis: diabolica est: inimica salutis. suffocatrix vite. mater tepiditatis eius qua deo solet vomitū p:ouocare. Idem super canti. Phoz ventosa loquacitas non bon⁹ est imber: qui sterilitatem magis intulit terris q̄s fertilitatem. Idē. Vinū secularis scientie inebriat quidem. sed curiositate: non charitate implens non nutrit eos. inflās nō edificās: insurgitans: non cōfortans. Bene. in epista. Liberalium artiū ostentatio molestos intentu pestivos verbosos sibi placentes facit.

¶ De doctrina.

Caplm xxxiij.

Rego. in moral. Sepe viri seruen
g tes ingenio dum ꝓgrua inveniunt.

arroganter intumescūt.⁊ qō p elatiōis viciū plerūqz contingit eiśdē acutis sensib⁹ quib⁹ hostem feriūt prosternunt:oū in his q̄ recte de deo sentiūt:non dei sed suam gl̄iā querūt.

Idē. Peruersi cū vera sapiūt:recta quidem ⁊ rectis rationib⁹ loquunt:non vt alios audientes doceant:sed vt ipsi q̄nta doctrina polleant ostentent. Idem. Quātalibet doctrina. Supra de stulticia. Idem super ezech. De p̄dicationis labore laudem trāsitoriam q̄rere:qd est aliud q̄z rem magnā vili p̄cio venūdare. Idē. Necesse est vt sem per sermo predicantis cū auditor debeat q̄litate seruari.ne aut verecūdis aspera:aut impudentib⁹ leuia loquat. Ambro. super lu. Alta verbum erigit ⁊ acquirit:sermo autē sine vita non vicit sermo. Aug. de vera religione. Quid adhuc obscuramus crapulaz hesternam:⁊ in mortuis pecudibus diuina eloqa persecutamur:si q̄n ad disputationem venit platonico nomine:ora crepitantia q̄z pectus vero deo plenū magis habere gestum⁹.

Bern. super cant. Ue qui bñ de deo ⁊ seu sire ⁊ eloqui acceperūt si q̄stū estiment pietatem:si dñuertant ad inanēgl̄iam qō ad lucra dei acceperant erogandum:si alta sapientes humilibus non consentiant.paueant qō in p phēta legitur roicente domino. dedi ei aurum meum ⁊c. osee. ij.

¶ De honore. Caplm xxxiij.

§ Rego.in moralibus. Plus in hoc mundo honor q̄z despectio occupat ⁊ magis prosperitatis sublimitas q̄z necessitatis aduersitas grauat. Idem. Trā sit qō extollit:permanet quod punit:⁊ q honoratur in via:in peruentione damnabitur:⁊ quasi per amena prata ad carcerem peruenit qui per presentis vite prospera ad interitum tendit. Idem. Tantoz pondera vnusqsq sustinere compellit:quantis in hoc mūdo p̄n cipatur. Idem. Tumoris elatio non:o:do ptātis in crimine est.potentiaz enim deus tribuit:elationem vo potentie malicia nr̄e mentis muent. Idem. Numerari culpe neque unt:que habende ptātis amore perpetrant.

Idem in pasto. Debet q̄lqz qd subiect⁹ egerit:⁊ repente cognoscet si p̄latus bona agere q̄ proposuerit possit.q: nequaq̄z valet in culmine humilitatē discē:qui in imis positus non desijt superbire. Idez. Sepe susceptā curā regiminis cor per diuersa diuerberat.⁊ impar quisqz inuenit ad singula:oū confusa mente diuidit ad multa. Idē. Cū rerum necessitas. Infra li. iiij. de dignitate.

Idem in regl. In alto loco positis sepe dū exterius ab hominib⁹ honor tribuit: ad ima animus mergit.quia curis discerpentib⁹ gravatur. Idem. Nec cuilibet fauente gratia vitra q̄z meret impartior.nec vlli hoc quod sui iuris est ambitu stimulante denegabo.sed fratres meos honorare per omnia cupio.sic q̄z studeo honore singulos subuehi:dum nō sit quod alteri iure ab altero possit opponi.

Idem. Nec honorem reputo in quo fratres meos honorem suum perdē cognosco.

Idē. Minorē maior: p̄cedit sicut honore ita ⁊ crimine. Isido. de sum. bo. Sepe per honores quotīdā mutant ⁊ mores:⁊ quos ante conglutinatos charitate habuerūt: postq̄z ad culmen honoris venerint amicos habere despiciunt. Idem. Non debet honoris ducatū suscipere:qui nescit subditos tramite vite melioris p̄ire.neq; eni quisqz adh̄ p̄ficit:vt subditoū culpas corrigat:⁊ ipse vicijs seruiat. Idem. Qui regimē. Supra de ambitiosis li. i. Idē ibidē. Qui ad hoc conuersionē. Aug. in epla. Nō cogito in ecclesiasticis honorib⁹ ipa vētosa trāsigē:sed cogito me principi pastoz omniū rōnē de cōmissis ouib⁹ redditurum. Idem de pasto. Quisqs ita p̄posit⁹ est vt in eo q̄ p̄posit⁹ est gaudeat:⁊ honorē suū querat:⁊ cōmoda sua sola respiciat:se pascit non oues. Bern. super canti. Ptāte accepta male in malo q̄z in bono vti:abuti est. Idem. Non dignū est vt inde exigas honorem:vñ refugio labores.

Idem. Fratres reuereamur epos:sed vereamur labores eoz.si laboz:o pensā⁹:nō affectā⁹ honores. Idez. O peruersitas. Supra li. i. de ambitiosis. Glo. ps. xxxvi. Quanto gradus altior:tanto casus grauior.

¶ De zelo.

Caplm xxxv.

§ Rego.in mora. Apud misericordē iudicem nequaq̄z sine venia culpa relinquit:cui per seruoz zeli ex ei⁹ amore peccat. Idem in pasto. Exasperatus rector cum subditoū mentem plus se q̄z debuit perculisse p̄sideraverit:apud se ad pniaz spē recurrat.vt per lamenta veniā in ospectu veritatis obtineat:ex eo etiam q̄ per zeli ei⁹ studiū peccat. Isido. de sum. bo. Nimia pietas dissolutionem discipline parturit:⁊ ze li studiū dum plus est q̄z oportet in iracūdie vicū transit. Bern. super cāti. Zelus min⁹ abstq̄z scientia efficax:minusq̄z vtilis inuenit. plerūqz aut̄ ⁊ perniciosus valde sentit. quo igit zelus seruidicus:vehemens:o spūs:p̄fluorq̄z charitas:eo vigilantior opus est scia:que zelū suppriuat:spūs tpet:ordinet charitatem. Idē de ysi. Eides oēm ecclesiasticuz zelū seruere sola pro dignitate tuenda:honoribus totū dat:scitati nihil. Idē. Aliij tam vehementer. Supra li. ij. de beatitudine.

¶ De argutione.

Caplm xxxvi.

§ Rego.in pasto. Correpti mēs ad odiū repēte ,pruit:si hanc imoderata increpatio plusq̄z debuit addicit.

Idē. Plerūqz ptigit vt oū culpa subdito rū cū magna inuectōe corripit:magr̄i lingua vsqz ad excessus vbi p̄rabat.cūqz increpatio imoderate accendit:corda delinquentiuz in desperationē deprimunt. Idē in mor. Furentem qui p inuectionē corripit:q̄si ei q̄ non sentiat ebrio plagas imponit. Idem. Iusto timendū nō est. Infra li. iiij. de timore Idem. Sepe qui in ptāte. Supra de stultiloquio. in cōuiciatiōe. Idē. Qui sp icre pare appetūt ⁊ munq̄z fouere. multa plerūqz increpando mentiunt. Isi. de sum. bono. Non oz vicia aliena co:poze:qui adhuc vi-

ciorum ptagiōib⁹ inseruit. improbū est enim arguē quicq̄z in alio qō adhuc reprehēdit in semetipso. Aug. in epla. Obsecro te per mansuetudinem christi vt si lesi te dimittas mihi.nec me vicissim lendo:malū pro malo reddas.ledes autem me si mihi tacueris errorē meū.qué forte inueneris in factis vel dictis meis.nam si ea in me reprehēdis q̄ reprehendenda non sunt:te ledis magis q̄z me.

Idem in regula. Qñ necessitas discipline in moribus corrigendis dicere vos dura verba compellit.si etiā in ipsis modū vos excessisse sentitis.non a vobis exigitur vt a vobis subditis veniā postuletis:ne apō eos quos oportet esse subiectos:dum nimiū seruat humilitas:regēdi frangat auctoritas: sed petenda é venia ab omniū dño:q̄ nouit eos quos plus iusto corripitis quanta benuolētia dilligatis. Idem sup matth. Si peccauerit in te frater tu⁹ ⁊c. Quare illum corripiat:q: doleo q̄ peccauerit in te:absit. si amore tui id facis:nihil facis. si amore illius facis;optime facis. Bern. super canti. Inhumane eoz redarguitis opera quoz onera refugitis:temerarie obiurgat virum de plio: reuerentem mulier manens in domo.

¶ De remissione.

Caplm xxxvij.

§ Rego.in regl. Cū in subiecto peccatū non corrigit:in eos q̄ plunt sententia retorquet. Idē. Qui emendare pōt ⁊ negligit: participē se ,culdubio delicti ostituit. Idē. Satis grave est si illic ptingat hīe ptatā actōez refugiū: vñ discipline deceat prodire cēsurā. Idem. Cōsentire videt errāti:q̄ corrigēda vt resecari debeant non occurrit. Idē in mora. Sepe quē tentatiōis certamē superare nō valuit:sua deterius securitas strauit. Nā dū lassiz se quisqz in ocio remittit:dissolutam mentem corruptoi prostituit. Idem. Zeli irā q: hely non habuit:motū contra se implacabiliter supne vltionis excitauit. Idez. Plerūqz dissoluta. Supra de crudelitate. Idē. Dū mode

rari lingua ociosa verba negligit: more inoite remissionis capta audax ad noxia prorupit: et dum gule incubik: ad leuitatis primus insaniam pdik. Idé in psto. Si indboata bona sortis operatio manus ad perfectionē non subleuat: ipsa operandi remissio ꝓ hoc qđ opatū est pugnat. Idé sup Eze. Super ea mala que ppria habemus: alienas quoq; mortes adclimus. qz tot occidimus quot ad mortē ire quotidie tepidi et tacētes videm⁹.

Isi. de sum. bo. Multos remissa puersio in puitinos errores reducit. ac viuēdi tepore resoluit. horꝝ ergo exēpla qsqz puersus euita ne cū timore dei a tepore incipio: rursus nū danis erroribus imergaris. Aug⁹ in ser: Qui errauē nō corripuerit de negligētia iudicabit. qui aūt cā ꝓ eo nō orauerit de pricie ꝑdēnabit. Idé in regula. Magis innocētes nō estis si fratres vros quos iudicādo corriger e ꝓtestis tacēdo pire permittit.

Idé sup Matth. Tu vulp⁹ fris ꝓtēnis. tu eū vides pire et negligis. peior es tacendo qz ille ꝓuiciādo. Idé in epi. Sicut non est bñficētie adiuuādo efficere vt bonū qđ maius est amittat. ita nō est innocētie parcendo simere: vt in malū gratius incidat. Idem. Nihil est infelicius felicitate peccātiū: q̄ penalis nutrit impunitas: et mala volūtas velut hostis interior roborat. Idé de ci. dei. Illud est culpabile qp hi qui dissimilit viuūt: et a malorꝝ factis abhorrēt: parcūt tñ peccāt alienis q̄ dedocere aut obiurgare deberēt.

Ambro. sup beati ima. Remissas excubias callidus insidiator irrūpit. Bern⁹ ō ꝑsi. Mira res satis supqz: epi ad manū habent qbus aias credāt: et cui suas ꝓmittāt facultates nō inueniūt: optimi videlicet estimatores: qui magnā de mimis: paruam aut nullam de maximis curā gerant: sed vt liquido datur intelligi: patiētius sermus xpi iactura q̄z nr̄am. Idé. De pcio escaꝝ et numero panū cū ministris quotidiana discussio est. rara admodū eū presbyteris celebrat collatio de peccatis pploꝝ. cadit ataia: et est q subleuet eā. perit aia: et nemo qui reputet. nec mirum: cū nec nr̄os assiduos sentiamus defectus. Idé. Impunitas incurie soboles. ido lentie mr: radix impudētie: trāsgressionū est nutrix. et btūs si omni satagas cura malorꝝ oīm primā parentē cauere incuriā. Idem. Impunitas autem parit: auctus excessum.

¶ De acceptōe psone. Cap. xxxviij.

Rego. in ome. Judicare digne de subditis nequeunt: qui in subditorū causis sua vel odia vel gram sequūtur. Idé in mor. Quia ab internis atq; i uisibilibus oculos claudimus: et visibilibus pascimur: plerūq; hoiem nō ex eo qđ ipe ē: sed ex his q̄ circa ipm sunt veneramur. cum nō inuenimur quid ipe sit: tñ qđ possit: i acceptōe psonaꝝ: nō ex pstis ꝓ ex reb⁹ adiacentibus uocamur. Isid. de sum. bo. Judices iniqui errāt a vitate snī: eū intēdūt i qlitate psone: et exulcerāt sepe iustos dū ip̄z ꝓbe ōsendūt iniquos. Idé. Diues muneri⁹ cito corrūpit iudicē. paup aūt dū non hz qđ offerat: nō solū audiri ꝓtēnit: hz etiā ꝓ vitatē op primit. Idé. Quattuor, modis. s. li. i. ō in dictibus. Hiero. in glo. malach. ij. Inter omnia peccata sacerdotū q̄si maximū notat qp nō causas sed pstas ꝓsiderāt. et despecto iusto paupe iniustos diuites honorāt. Idé in glo. ysa. iij. sup illud. q̄re atteritis. Nostri principes cū pauperes delinquētes publice arguāt et ꝓfundant: diuitibus peiora peccantibus nec nutū faciūt. in quoꝝ domib⁹ rapina paupum. dū ecclesie opes sibi thesaurizāt et in delicijs abutunt. q̄ ad sustētatōem pauperꝝ dant et sibi reseruāt: vel ꝑpinqs distribuūt: et aliorꝝ inopiā suas vel suoꝝ diuitias faciūt. Idé in ome. sup amos. Quicunq; aut ꝓsanguinitate: aut amicicia: et ꝯsortio: vel hostili odio: vel inimicicijs in iudicando ducitur: puertit iudicium dñi: qui est iusticia.

Ambro. de of. Bña abſit cause merita discernāt: nihil sic opinione: imo fidē guat: q̄s si in iudicādo potētiori doneo cām iferiorꝝ vel paupez inocēte arguas et diuite excuses reum culpe. Idé. Primū gen⁹ hoitꝝ fauere honorātib⁹. Bern⁹ de ꝑsi. Non put te reū pcti clamee: si facies pctōū sumis: et non pon⁹ causas iudicas meritoꝝ. Sene. in epi. Hoc laboram⁹ erroꝛe: sic nobis imponit: q̄ neminem estimam⁹ eo qp est: hz etiā adijcim⁹ illi et ea quib⁹ adorat⁹ est. at qui cū voles verꝝ hois estimationē inire: et scire q̄lis sit: nudū in spice: ponat primoniū: ponat honores: et alia fortune mēdacia: corp⁹ ipsiꝝ exuat: animum intuere qualis quantusq; sit alieno an suo magnus.

¶ De scandalo.

Capm xxxix.

Rego. super exech. Inq̄ntum sine pctō possum⁹ vitare proximoꝝ scādalū debem⁹. si aūt de veritate scādalū surgit: vulp⁹ ꝓmittit nasci scādalū q̄z veritas relinquant. Idé. Scire plati debent qz si puersa vnq̄z ꝓpetrāt: tot mortib⁹ digni sunt: quot ad subditos suos pditionis exempla transmittūt. Idé. Nemo amplꝰ in ecclesia nocet: q̄z q̄ puerse agēdo nomē vl ordinem scitatē habet: delinq̄nte nāq; hūc redarguere nullus ꝑsumit. et in exēplū culpa vehemēter extēdit: q̄n ꝓ reuerētia ordinis pctō honorat. Isi. de sum. bo. Deteriores sunt q̄ sine doctrina siue exēplo vitā morū esq; bonoꝝ corrūpūt: his q̄ substātias aliorꝝ ꝑdiderūt. Aug. de pasto. Parū é malis pastoribꝰ. s. li. i. de platis malis. Idé. Qui i cōspectu ppli malē viuit qđ in illo est cū a q̄ attendit occidit. Idé de singu. cle. Eleazarus maluit vitā suā tormentꝝ obijcere: q̄z cui q̄ magē pditiōis existere: et nos vbi nulla tormēta sunt flurib⁹ solis nolum⁹ anteponē fractes sa'uidos. nec ꝓfuisse q̄z ceteris. Idem. Cū xpo agm⁹. s. li. i. de clericis. Idé. Sicut qđ ait apls. s. li. ij. de ꝓtinētia gust⁹. Job. dixꝝ sup iob. Sic agam⁹ ne scādalizet ꝓximus. vita eterna si valde recta fuerit: scādalum alijs ꝓbēs oē pdit. Ber. in epi. Conlat vbi vitas deest: et vbi vitas necessaria in

cā nō ē: nec licite scādalū qōlibz a qlibz posse cōmitti nec iuste ꝑcipi: nec inocte consentiri.

Idé. Cū carpunt vicia et ide scādalū oritur: ipse sibi scādali cā ē q̄ fecit qp argui debeat: nō ille q̄ arguit. Idé. Libenter carebo q̄ntolibet etiā spūali q̄stu q̄ nō possit acq̄ri nisi cū scādalo. vbi. n. scādalū: ibi ꝑculdubio charitatē ē detrimētū. vbi aūt diminutio charitatis miror qđ vl q̄le possit spirital' exercitij sparī lucrū. Idé in ser. Si dño ꝓptiū sanguinē dedit i ꝑciū redēptōis aiaꝝ: nō tibi videt grauiorē sustinē ab eo ꝓsecutōez: q̄ suggestione mala. exēplo pniciosō. scandali occasione auertit ab eo aias q̄s redemit: qz ab illo qui sanguinē suū fudit. Idé. io q̄ exemplo suo ad remissi⁹ agē dū ceteros ꝓuocat: aut singularitate turbat: aut inq̄etat curiositate: aut impatiētia sua et murmuratōe molestat: aut quocūq; mō contristat spīm dei q̄ ē in eis. scādalizans vnū de mimis istis credētib⁹ in eum: nonne et hic manifeste persequit dñm.

¶ De infamia.

Capm xl.

Rego in regis. Hz b ꝓptiū antiq̄ hostis inidia: vt quos in prauorum actuū ppetratiōe deo sibi resistentes superare nō valet: opiniōes eoꝝ falsa ad pfis simulādo dilaceret. Idé in mor. Sic bonꝰ odor ex vnte é. sic fetor ex vicio. Idem. Grauis é iniqtas q̄n io q̄ puersus é: oñdē et alios puersos molit. vt ide et ipe q̄si fetūs appareat: quo alios fetōs nō eē docuerit. Idé. Ne imoderatē laudib⁹ eleuemur: plerumq; miro redēptoris nr̄i moderamine etiā detractōib⁹ lacerari ꝓmittimur: vt cū nos vox laudantiū eleuat: lingua detrahentiū hūiliet. Aug. de vita et mo. cle. Querētes licētiā male faciēdi: q̄rūt sibi exēpla male viuētiū: et multos infamant vt socios inuenisse videant. Idé. Quia vt ait apls: spectaculum facti sumus mundo et angelis et hoib⁹: qui nos amant q̄rūt qđ laudēt in nobis. qui aūt nos oderunt de tralūt nobis. Nos aūt in medio cōstituti adiuuante dño deo nr̄o. et vitā nr̄am et famā

sic custodire debem⁹: vt non erubescant de tractoribꝰ laudatores. Idē de singula. cleri. Deinde est ꝙ medicia ꝓnētiam ducē criminosam: & infamem facē sanctimonialis: blasphemiam ingerit religioni. Ambro. super lu. Judicia dominī sepe fallunt: vt & iniustis iusticie gratiam frequenter adscribant. & iustum aut odio prosequant: aut mendacio decolorent. Idē in epi. Quid est qđ magis publicum sit ꝙ offensa pudoris & defloratio virginitatis: nihil profecto qđ magis se prodat ꝙ castitatis dispendium.

¶ De affectionibus.

Caplm xli.

Rego. in moral'. Mēs nra a secreti ulteriorib⁹ securo excludat: mō spe decipiēdo dolore deijcit: mō falsa hilaritate relevat.

Idē. Quāuis trinitatī imaginē in natura seruem⁹ vanis tñ delectatiōis monb⁹ plurbati in quersatiōe nra delinquim⁹: vt modis nos sp alternātib⁹ cupido ꝓcutiat: met⁹ frangat: leticia nulleat: dolor affligat. Aug. de li. ar. Voluptas mala siue cupiditate rapiat: siue timore retroceat: siue leticia dissimilat. siue tristicia ꝺhat: atq; in his oib⁹ plurbatōib⁹ ai q̄ cūcq; sunt alijs vl' eo tpe gūiora ꝓtēnat & p̄ferat: pōt etiā sine alteri⁹ spūs istinctu se ipsa decipe. Ambro. in epi. Sapiēs nō metu franget nec ptē mutat: nō attollit' pspis: nec tristib⁹ mergit. vbi eni sapia: ibi vt⁹ ai: ibi ꝑsta tia: ibi fortitudo. Ambro. de Ng. Sūt aie vetut q̄tuor: eq: q̄tuor affectiōes: irat cupiditas: voluptas: timor. gb⁹ furētib⁹ cū cepit agi nequaq̄ se ipsa cognoscu. Hiero. in oz. ut pfolseē. Cauēdū ē ne egritudo quasi eruca nos comedat. ne locusta vastet gaudio huc illuc q̄ volitās & gestiēs leticia p diuersa se iactās, ne bruc⁹. t. pauor & futurorꝝ met⁹ radices sapiētie deuoret. ne rubigo. i. desiderium futurorꝝ res inutiles concupiscat: & nos pse rat ad ruinaz. Boe. de pso. Viuere si vis recte: gaudia pelle: pelle timorē: spes q̄ fugatoque dolor: assit.

¶ De timore.

Caplm xlij.

Rego. in mor. Sepe nōnulli dum tpalia aduersa ptimescūt: districtiōis eterne ia aduersiōes abijciūt. Idē. Quisqs pfitē gliaz q̄rit: pfecto despectū metuit. q sp ad lucra ibiat: sp videz dāna formidat. Idē. Magna est securitas cordis nil cōcupiē hre secl'ario. Nā si ad terrena ocupi scēda cor ibiat: secuz trāgllūq; eē nullatenꝰ pōt: q: aut nō habitat cōcupiscit vt hēat. aut hita metuit ne amittat. Idē. Mlios sepe vidim⁹ vitā qdē sctē quersatiōis appetē: sed ne hāc assēq valeāt nimō irruētes casus: nō futura aduersa formidare. q̄ certa mala duz q̄si cauti ꝓspiciūt: in pctōz suoz vincul' iacu ti retinent. Idē in pasto. Plerūq; vtilius apud pusillanimes ꝓficim⁹: si & eoz bñ gesta memorem⁹. Idē. Ignorat ine o gr̄az libertatī quā ligat seruit⁹ timoris. Aug. de li. ar. Nulla re fruit' ala cū ꝓbertate: nisi qa fruit' cū securitate. Nemo aūt secur⁹ ē in his bonis q̄ p̄t imit⁹ amittē. Job. dxyl. de cōpūc. Mlta inhonesta & idigna cōmittē nō pauperes: hꝫ pusillanimitas facit. Job. dxy. super mat. Facile deuiat a iusticia qui in casīs non deū: sed hominem formidat. hic peccandi differt facultatem. sed non auferi voluntatem. Isido. de sum. bo. Multi cupiunt conuolare ad gr̄az dei: sꝫ timēt carere obtamētq; mundi. puoeat qdē eos amor dulcis sed reuocat eos cupiditas seculi. Idē. Qui metu ptātis fruit: nē occultat: eiusdē veritatis iracūdiā sibi celit⁹ pronocat. q: pius ptimescit hostem ꝙ diuinā mentat indignationem.

Idē. Mlti sacerdotes. Ɔ. li. i. de sacerdotib⁹ malis. Cassiod. sup illud ꝑs. Illic trepidauerūt timore. Sic cautela est oportune timē. ita ignauia est inepte trepidare. Beā. in epi. Quesо te qđ memoriale vir tutis: que laus disciplīne: q⁹ scie proficꝰ vl' artꝫ fructꝰ trepidare timore vbi non est timor: & timore domini derelinq̄re: q̄z salubri⁹ dicere eo. dñm iesum christū & hunc crucifixū: quam vtiq; scientiam haud facile: nisi q̄ mundo crucifix⁹ est apprehēdit. Idē. Sicut scio & electis tribulatio operat patiētiaz: patia ꝓbatōez ꝙ batio spem: spes aūt nō cōfundit. sic dānandis & reprobis tribulatio parit ecōtrario pusillanimitatem. pusillanimitas perturbationem: perturbatio desperationē: & illa interimit.

Idez de ꝓuēp. Vocat magni ꝓsilij angelus: qđ op⁹ est vt aliena ꝓsilia ꝑstoleris. qđ eni fidelioz: qđ ve sapiētior: illo. seduc ne dñe & seducar: scitor: esto & inualesce. Idem. O si cognouisses miseri & vos: si non mutationis non effugiū pniam. nā malū impunitū eē non pōt. qđ nō punit hic, ꝓpria volūtate punietur alibi sine fine. Misera sane & extreme plena demētie cōmutatio: humanū declinare laborē. & paratum diabolo stridorē eligē sempiternū. Idē. Eidem⁹ pauper aliquos ē. li. ij. de trinitate. Seā. in epi. Vbi sūt q̄ nos terrēt q̄si q̄ p̄emunt. & sepi⁹ opinione q̄si re laboram⁹. Idē. Expauescim⁹ dubia pro certis: nō seruam⁹ modū rex. statim in timorē venit scrupulus. Idem. Delicati timent mortē: eni vitam suam fecere similem.

Idem. Quēadmodū ex illis felicibus elegeris multa trahentibus: multa portantibus: vi debis illū comitī onerīq; timentem.

¶ De dolore.

Caplm. xlij.

Rego: in mor. Sepe gravitatē cordis q̄si subiuncta ex late tristicia sequit: atq; omne op⁹ qđ mēs bona intētiōe inchoat hoc velamine meroris obūbrat. Idē. Fructū non habēt lamēta que fudēt cū gemitu desiderare pitura. Idez. Unde ille luce qui ptātē suscipit: inde puer sus q̄sq; q corrigi metuit tenebrescit. Job. dxyl. super mat. Aial inuidia vulneratū non solū causa idonea: sed etiam leuis occasio exacerbat in dolorem. Beā. in epi. Non plane bon⁹ color: si sctōz q̄spiam amxie ferre abiectionem suam videat: de q̄ etiā non gaudē & non gl'iari min⁹ est a pfecto. Idem in ser. Omo q̄nū in se est inhonorat cū a quo vocat⁹ ē q̄sq⁹ in eⁱ⁹ seruitio in tristicia ꝑmanet & rancorē: ea dico tristicia q̄ sim seculū est: & morē opat. Seā. i epi. Quedā nos magis torq̄nt q̄z debēt. q̄dā aī torq̄nt q̄z debent. q̄dam torq̄nt cū oīno non debēt. sic aut augemus dolorē: aut p̄occupamus: aut fugim⁹.

¶ De confidentia.

Caplm xliij.

Rego. in mor. Quasi in ago defluentib⁹ fundamētū ponē: & ē reb⁹ labētib⁹ spei fiduciam velle solidare.

Aug. de singula. cleri. Aduersa ē ꝓsidentia q̄ i piculis vitā suā q̄si ꝓ certo cōmēdat. & lubrica spes est q̄ inter fomenta pcti saluari se sperat. Isi. de sum. bo. Qui male agere non desistūt: vana spe indulgētiaz de dei pietate regrūt. quam qdem recte regrerēt: si ab actiōe p̄ua cessarēt. Idē. Qui b̄ de bono laudē appetit: spem perdit: & gliaz mercedis in futuro nō recipit. Bern. sup qui hitat. Sūt qui sperant in dño: sꝫ frustra. q: sic de mi serico: dia ei⁹ sibiipsis blandiunt: vt a pctis non emēdent. vana est oīno spes ista: & hec cōfundit: eo q̄ charitas desit. Idez in ser. Est infidelis fiducia: soli⁹ vtiq; maledictiōis capax: cū videlicet in spe peccam⁹. Seā. in epi. Utrate q̄ vulgo placēt: que casus tribuit: ad omne fortuitū bonū suspiciosi. pauidiq; subsistite. nam sera & pīcis spe aliqua oblectante decipitur.

¶ De leticia.

Caplm xlv.

Rego. in mora. A vitaꝫ pabulo ieiunisūt q̄ in hac pegrinatiōis iopia letant. Idē. Quisquis in se gaudē appetit. eoipso ia i luctu ē quo a va leticia recessit. Idē. Sepe se bono opi leticia immoderata subiūgit. cūq; plus mētē q̄z decet bilarescē exigit: ab actione bona oē pōdus gūitaꝫ repellit. Idē. Pnēncia tribulationis est leticia satietaꝫ. Idē in ome. Sicꝫ ē psentis temporis ita est agenda leticia: vt nunq̄z amarit⁹ dō sequentis iudicij recedat a memoria. Idem. Nemo potest hic gaudere cuz

seculor: t illic regnare cū dño. Aug. de cō sen. Volētes gaudē extinsecus facile euane scūt. t offundunt in ea q̄ vident t talia sūt: t imagines eoꝝ fametica cogitatōe lambūt: t ofi fatigent iēdia t dicāt: qs ostdet nobis bona. Idē. Nare ambularem⁹. Supra de pnētia audiū⁹ li. ij. Idē in ser. Frequē ter ridēs eger ploraf a famio. Idē. Ut gd animi. Supra lib. ij. de pfectu. Idē sup lu. Seculi leticia ē ipumita negcia. Job. chry. sup Matth. Nō dat dño lucē: ꝛ diabolus.

Idem. En agon instat nobis difficilis: t ad inuisibiles nobis virtutes cōtinuatio instanad spūalia negcie est pliū. ad pdicpat⁹ t potestates est bellū: t admirabile est studētes t vigilātes t erectos posse siluestrē illū exercitū sustinē. si ergo riserim⁹ t luserim⁹ t desi dies fuerim⁹ ante certamē a ppria cadentes pigricia. Basilii⁹ in regula. Joc⁹ remissaꝝ efficit aiam: t negligēte erga dei pcepta. nec delicta sua pōt ad memoriā reuocare: ꝛ obli uiscēs ea nō se instigat ad pniaz. t ita paula tim oib⁹ bonis priuat. Bern. de. xij. gra. Inepte letū aut rar o aut nunq̄ gementē au dies. lachrymātē videbis: putes si attendas aut sui oblitū a culpis insignis scurrilitas: in fr̄onte hilaritas: vanitas appareat in incessu: p tuus ad iocū: facilis ac pmpt⁹ in risu. Idē in epi. Eia letare iuuenis in adolescētia tua: vt decedēte pariter cū etate tpali leticia: succedat q̄ te absorbeat eterna tristicia. Idez. Patrie est nō exilij freqntia gaudioꝝ t numerositas festiuitatū: ciues decet: nō erules.

Sen. in epla. Nec gb⁹ delectat vulg⁹ te nuē bñ ac pfusiā voluptatē. t qōcunq̄ in uenticiū gaudiū est fundamento caret.

¶ De vita. Caplm xlvi.

Rego. in mora. Hoc ipsiz nr̄m viuere quotidie a vita trāsire est. q̄ dū ifantia ad puericiā: puericia ad adolescentiā: adolescentia ad iuuentutē: iuuent⁹ ad senectutē: senectus trāsit ad mortē in cursu vi te pūtis: ipsis suis augmētis ad detrimēta impellit. Idē. Carnales mentes idcirco p sentia diligūt: q̄ vita carnis q̄z fugitiua sit minime ppendunt. Nā si velocitatē trāsie⁹ eius aspicerēt: hāc etiā sperāte minime amarēt.

Idē. Si vita carnis quasi pmanentē diligunt: qui ḡnta sit vite seq̄ntis eternitas non intendūt. dū q̄z solicitatē permittatis nō pfide rāt: exiliū patriā: tenebras tumē: cursū statoꝝ pentāt. Idē in regis. Sita nr̄a nauigāti silis ē. ita nāq̄z q̄ nauigat: stet: sedeat: iaceat: vadit: q̄ impulsu nauis ducit. Ita ḡ ꝛ nos sumus. q̄ sine vigilātes: siue dormientes: siue iacentes: siue ambulātes: siue volētes siue nolētes p mōnēta tpm quotidie ad finem ducimur.

Aug. de vbis do. Scio ego. Supra. c. de vitatōe. Idē sup ps. Dis malus aut ió vi uit vt corrigat: aut ideo viuit vt p illū bonus exerceat. Idē de vbis do. Nō sunt mali dies quos agim⁹ In corrupteta hui⁹ carnis inter tātas difficultates: vbi falsa voluptas: nulla gaudij securitas. timor toꝝq̄nes: cupiditas auida. tristicia arida. Ecce q̄z mali dies: ꝛ nī rogāt deū homes vt diu viuāt. Quid ē ei diu viuē nisi diu torq̄ri. Idē. Dicim⁹ panem. Supra li. ij. de ofone accepta. Sēn. in epla. Nemo q̄z bñ viuat: ꝛ ōndu curat: cū oib⁹ possit cōtingē vt bñ viuat. vt dix nulli. Idē. Nō viuē bonū ē: ꝛ bñ viuere. itaq̄ sapiens viuit quantum debet: non quantum potest: videbit vbi victurus sit ꝛc. Infra li. iiij. c. de sapientia.

¶ De miseria.

Caplm xlvij.

Rego. in ome. Fastidio nr̄o tabēscimus: t lōgo iecte peste fatigamur. t q̄ gustat int⁹ nolum⁹ paratā vicedinē: amamus soras miseri famē nostram.

Idē in mor. O miseri q affectātes laudes hoiuz in semetipsis dissipāt fructū labor: eius q̄z se ondere alienis oculis appetūt: damnant q̄ agūt. Idē. Quid ē nisi hūane vite miseria est: q̄ amissa celesti patria. repulsus bī delectat exilio: grauat curis: ꝛ tī cogitare dissimulat q̄z graue sit: q̄ mlta cogitant. Idē sup ezech. Necesse ē vt peccātes tūc quoq̄ videremus amplius miseros q̄n eos cōspicimus in culpa sua sine flagello derelictos.

Aug⁹ de libe. arbi. Quid tā opus hīo misericordia q̄z miser. t quid tā indignū mi sericordia q̄z superbus miser. Idē de tri. Magna hoīs miseria est cū illo nō esse sine quo nō potest esse. Idē de ciui. dei. Qui pese amat cuiuslibet nature bonū etiam si adipiscat: ipse fit in bono malus: ꝛ miser me liore priuatus. Isid. Mundi amatores. Supra de occupatione. Hiero. Miserie delicijs. Supra de voluptate. Ambro. de fide resur. Quid nobis miserius qui tanq̄z spoliati t nudi pijcimur in hanc vitā. corpe fragiles: corde lubrici: ideillo aio: anxij. ad solliciudines. defidiosi ad labores. proni ad voluptates. Auctor de spū t aīa. Jugi me ditatione aim nr̄m exerceamus: ꝛ pfideremus miserias ꝛ necessitates nr̄as. labores et dolores. lugētes enim in hanc vitam intrauimus: cū labore viuimus: cū dolore t timore exituri sumus. Bern. de libe. arbi. Nulla verio: miseria q̄z falsa leticia. Idē. Quot quot de gim⁹. Supra li. i. c. de hoie. Idez. Damus vt dei. Supra lib. ij. de tentatione.

Sene. in epi. Si cui sua non videnf amplissima: licet totius mundi dño sit: miser est. ● Idē. Quid eo miserius cui būficia excidūt: herent iniurie. Joh. Chry. super matth. O miserimus mūdus: t miserimi q̄ cū sequunf. sp homes mūdialia opa exercere a vita. Multa in. c. de reprōciatōe. li. iiij.

¶ De morte.

Capitulum xlviij.

Rego. in ome. Hora vltima dño noster idcirco nobis voluit eē incognita. vt sp possit eē suspecta: vt dū illā prēuidere nō possumus: ad illā sine iter missione pparemur. Idē in mora. Nil sic ad edomandū desiderioꝝ carnaliū appetitū valet: q̄z vt vnusq̄sq̄z b̄ q̄ viuū diligit mortē penset. Idē. Malicia remanentium. Supra de malicia. Idem sup ezech. Esse nobis ꝑditor noster diē mortis nr̄e incognitum voluit: vt dū sp ignorat: sp ad se preparet: credat: t tanto quisq̄z sit feruentior in opatione: quanto ⁊ incertus est de vocatōe. Ambro. de fide resurrectionis. Una est mors spiritalis: alia naturalis: tertia penalis. Aug⁹ de ver. dñi. Agnoscat se hō mortalē. vt frangat elationē. cetera nr̄a t bona t mala incerta sunt sola mors certa est. Idē super iob. Inter spem t desp̄atōem fluctuat aia. quid ḡ egit deus cū pīdītātibus. vt oꝝ morbo. p̄o pter illos qui desp̄atōe pīdītant. ꝑposuit indulgentie portū. ꝑpter illos: qui spe pīdītant fecit diē mortis incertū. Bern. in medita. Certū est q̄ moriemur: ꝛ incertum est q̄n: aut quō: aut vbi: q̄n vbiq̄z te mors expectet: in quoq̄z si sapiens fueris. vbiq̄z eā expectabis.

Idem in epi. O q̄z beati mortui q̄ in dño moriūtur: ruentes a spū vt requiescant ab laboribus suis. non hoc solū aūiꝝ succedit iocunditas de nouitate: de eternitate securitas. Idem. Bona mors iusti propter requiem: melior propter nouitatē: optima ppter securitatē. Ecōtra mors peccatoꝝ pessima: ꝛ audi vnde pessima: mala. siquidē in amissione mundi peior: in separatōe carnis pessima in vermis igniscq̄z duplici ptritione. Idē. In hac vita q̄z diu durat: opa tibi illam que semp durat: dū. vitia in carne morte mūdo vt post mortē deo viuere incipias. qd enim si ociderit mors sacū corpis tui. dū te subito de circudet leticia. o q̄z beati mortui qui in dño moriuntur. Idē in ser. Quid in reb⁹ humanis certius morte. qd hora mortis incertius inuenit: nō misereat inopiā: nō reuerek diuitias: nō generi cuiuslibet. nō mors: nō ipsi denicq̄ pareit etati. vbiq̄z funibus est in tumis: inuenibus in insidijs. Intel. iob xxxviij. Non debet extolli in his que agit q̄ nescit quō huc venit: vel quādo ⁊ quō exibit.

Sene. in epistola. Jumio: ꝛs: nō refert: nō dinumeramf anni: incertum est quo te loco mors expectat. itaq̄z tu illā omni loco expecta. Idem. Perexpit sapientia si quis tuc securus moritur. q̄z nascitur: nunc vero ꝛc.

pidamus cū periculi accesserit.nō animus nobis nō color constat:lachryme nihil pro futuro cadunt. quid est turpius q̄z in ipso limine securitatis esse sollicitum.causa autem hec est q̄ inanes oim bonoꝝ sumus.

¶ De iudicio.

Capitulum xlix.

§ Rego.in regil. Ecce mora non erit & ardente celo:ardente terra:coruscantibus elemētis:cū angelis & archangelis:cū throno & dominationibus:cū principatibus & potestatibus tremendus iudex apparebit. Idem sup Ezech. Ave mens erit hois eterni iudicis sententiā non formidans:scribi enim tūc simul cuncta peccata ante oculos redeunt.ibi omnia que cū delectatione acta sunt ad memoriā cum pauore revocantur. Idem. Redemptor humani generis cum iudex apparuerit:& speciosus iustis:& terribilis erit iniustis:quem enim mansuetum aspicient electi:hunc eundē patendum atq; terribilē conspicient reprobi.

Idem in mora. Ille postmodū cum deo iudice veniet:qui hic ei modo in prece supplicaverit. Idē. Quisquis stimulo divini amoris excitatus hic possessa reliquerit in iudicio procul dubio culmen iudiciarie potestatis obtinebit. Idem. Tunc cum deo iudices venient:qui nunc pro deo iniuste iudicantur. Augustinus in epla. Cū venerit dñs:& illuminaverit abscondita tenebrarum. & manifestaverit cogitationes cordis. tunc nihil latebit primum in primo:nec erit quod suis quisq; aperiat:& abscondat alienis. Idem de civi. dei. In illo iudicio vel circa illud iudicium has res didicimus esse venturas:helyam tesbiten:fidem iudeorum.antichristū psecutorū.dñm nr̄m iudicaturū.mortuoꝝ resurrectionem:bonoꝝ malorūq; discretionem:mundi conflagrationem eiusdemq; renovationē. Idem de cathe.ru. Jubent servi christiani & boni fideles domini sui finis tēporalibus equanimiter fideliterq; servire.quos iudicaturi sunt si vsq; in finem iniquos invenerint:aut cum quibus equaliter regnaturi sunt.si & illi ad verum deum cōversi fuerint. Hiero.in ori. super iobel. iij. Meroxem diei iudicij:& tormenta peccatorum:ne sol quidem & luna astraq; cetera potuerunt intueri:sed retrahent fulgorem suum. & severitatem iudicantis reddentis vnicuiq; sm opus suum in caput suum aspicere non audebunt. Non quo clementiora sunt dei iudicio:sed quo omnis creatura in tormentis aliorum de suo iudicio pertimescat. Idez. Etiam qui sancti sunt presentiam dei absq; formidine non videbūt. Johānes Chrys. super matth. In illo die nihil est qđ respondeamus:vbi celum & terra:aqua sol & luna:dies & noctes & totus mundus stabit adversum nos in testimonium peccatorum nostrorum. & si omnia taceant:tamen ipse cogitationes nostre. & ipsa opera specialiter stabūt ante oculos nostros:accusantes nos ante deū:dicente apostolo:cogitationibus invicē accusantibus cē. Ambro.sup Lu. Ve mihi é si non media nocte surrexero ad confitendū tibi dñe.ve mihi si dolum proximo meo fecero. ve mihi si non locutus fuero veritatem.ad radicem securis posita est:faciat fructuꝝ qui potest gratie qui debet pnie.adest dñs cum requirat:secundos vivificet:steriles ꝺ prędēdat. Isidorus de summo bono. Due sunt differentie vel ordines hominum in iudicio.hoc est electorum & reprobōrum:qui tamen dividuntur in quattuor. Perfectorū ordo vnus est qui cuꝝ domino iudicat:& alqui iudicatur:vtriq; tamen cum christo regnabunt.Similiter ordo reprobōrum partit in duobus:dum hi qui intra ecclesiam sunt mali iudicandi sunt & dānandi.qui vero extra ecclesiam inveniendi sunt non sunt iudicandi:sed tantum dammandi. Beri. de contemp. Non vnius civitatis aut populi aut regionis vnius:sed vniversitatis iudices habent presidere cum christo:non solum homines:sed etiam ipsos angelos iudicabūt.

qui parentem ad modicum vaporem ptransitorie glorie dedignantes & extuffiātes imperiū christi vniverso prepositurum titulis dignitatum. Nolite timere pusillus grex:quoniaꝝ complacuit patri dare vobis regnū. Idē in epistola. Veniet veniet dies iudicij:vbi & plus valebunt pura corda q̄z astuta verba: conscientia bona q̄z marsupia plena.quādo quidem iudex ille nec falletur verbis ne flectetur donis. Idem super cantica. Quid in babilone tuum si hierusalem manet servitium. Idem de.xij. gradibus. Cognoscetur recte dominus iusticiam faciens:qui nunc ignoratur iniustericordiā querens. Jō in sermo. Audi stabunt ante tribunal christi:vt audiant vocem iudicij:qui ad vocem consilij obturaverunt aures suas. Quid enī loquitur deus. agite penitentiam inquit. Multi tamen dissimulant:multi continent aures suas:& dicunt. durus est hic sermo. Non sic impij:non sic.cum intonuerit sūmo durus & verbum asperum. Ite maledicti in ignem eternum. Amb. in lib. meditationū. O lignum aridum & inutile:eternis ignibus dignum.quid respondebis in illa die cū exigetur a te vsq; ad ictum oculi omne tempus vivendi tibi impensum qualiter fuerit a te expensum.tunc quippe condemnabitur quic quid fuerit inventum in te operis vel otij sermonis & silentij:vsq; ad minimam cogitationem etiam q̄ vixisti si non fuerit ad voluntatem dei directum. Idem. O angustia:hinc erunt accusantia peccata:inde terrens justicia:subtus patēs horridum chaos inferni desuper iratus iudex:intus vrens conscientia:foris ardens mundus:esti iustus vix saluabitur:peccator sic depressus in quam partem se premet constrictus:ubi latebo.vbi apparebo.latere erit impossibile:apparere intolerabile. Idem. Dies ire dies illa cē. Quid dormitas anima tepida:& digna vomi.qui non expergisceris:q̄ non tremis ad tantum tonitruum:non dormit:sed mortua est.

¶ De damnatione.

Capitulum .l.

§ Rego.in mora. Fit miseris mors sine morte.finis sine fine:defectus sine defectu:q̄ & mors vivit:& finis semper incipit:& deficere defectus nescit. mors timit & non extinguit:dolor cruciat:q̄z nullatenus pavorem fugat flāma comburit:sed ne quaq̄z tenebras discutit. Idem. In inferno ignis non lucet ad consolationem.& si vt magis torqueat ad aliquid lucet.nā sic quasdā suos secū in tormēto reprobi flāma illustrante visuri sunt:quoꝝ amore deliquerūt. quatenus qui eoꝝ vitā carnaliter ꝓtra precepta conditoris amarūt:ipsoꝝ quoq; interitū eos in augmentum sue dānationis affligat.

Idem:Sicut in domo patris mansiones multe sunt pro diversitate virtutis.sic damnatos diverso supplicio gehenne ignibus subjicit disparilitas criminis. Idē i ome. Et peccatores in supplicio amplius puniantur:et eorum vident gloriam quos ꝓsperi.& de illorū etiam pena torquentur quos inique amaverunt. Hiero. in ori. super Mal. In ꝓfumatione mundi preteritaꝝ deliciarūq; recordatio erit materia cruciatus. Augustinus in ser. Quare in inferno mors ꝗritur & nō invenit.q: quibus i hoc seculo vita offert & nolunt accipere:in inferno ꝗrent mortē & nō poterūt invenire. Idē in ench. Mitissima sane oim pena erit eoꝝ qui pter peccatū quod originale traxerunt nullum in super addiderunt:& in ceteris qui addiderunt tanto ibi quisq; tolerabiliorē habebit damnationem:quanto hic minorē habuit iniquitatem. Idem de cathe.ru. Sicut nullum gaudium rex̄ ptalium et aliqua parte similē potest invenīri gaudio vite eterne qua sancti accepturi sunt.ita nullus cruciatus penarum temporaliū potest sempiternis iniquorum cruciatibus cōparari. Idē de natura boni. Peccantes in supplicijs ordinantur. quia ordinatio eoꝝ nature nō competit.ideo pena est.sed q: culpe competit:ideo iusticia.

¶ Capitula quarti libri.

De voluntate i.
De tranquillitate ij.
De taciturnitate iij.
De exercitio iiij.
De excusatione v.
De discussione vj.
De mortificatione vij.
De disciplina viij.
De cruce spirituali ix.
De certamine x.
De simplicitate xj.
De verecundia xij.
De amicicia xiij.
De renunciatione xiiij.
De solitudine xv.
De religione xvj.
De sufficientia xvij.
De cōmunitate xviij.
De societate xix.
De desiderio xx.
De seruore xxj.
De meditatione xxij.
De ascensione spūali xxiij.
De contemplatione xxiiij.
De gustu xxv.
De regratiatione xxvj.
De lectione xxvij.
De sapientia xxviij.
De doctrina xxix.
De dignitate xxx.
De solicitudine xxxj.
De correptione xxxij.
De equitate xxxiij.
De quatuor affectionibus xxxiiij.
De timore xxxv.
De confidentia xxxvj.
De leticia xxxvij.
De ynexione xxxviij.
De exemplo xxxix.
De fama xl.
De aduersitate xli.
De martyrio xlij.
De gloria xliij.
De inocētia xliiij.
De humilitate xlv.
De pcordia xlvi.
De bonitate xlvij.
De zelo xlviij.
De dolore xlix.
De tribulatione l.

Finit liber tertius de periculosis.

¶ Incipit liber quartus de gratiosis.

¶ De voluntate.

Capitulum primū.

Rego.in ome. Ante dei oculos nunq̄ est vacua manus a munere si fuerit arca cordis repleta bona volūtate. Hiero. sepi. Certe xp̄o p animi volūtate oia in acceptū refert nemo apostolis paupior fuit: et nemo tñ p dño dereliquit. Aug. de vā religiōe. Talcos suos suos meliores esse deus iudicauit: si ei fuirēt liberaliter: qō nullo mō fieri posset si nō voluntarie sed necessitate seruirent.

Idē de spū et lra. Nemo hz in potestate qd ei veniat i mentē. H̄ sentire vel dissentire ppie volūtatis est. Idē ō. v. hereses. Ad ꝓpelledū nō potest eē molestus exactor: cū ad reddendū deuotus est debitor. Idē Nemo aliquid. Supra libro. ij. de charitate

Idē de eccleſiast. dog. Nullus sctūs et iustus caret petō: nec tñ ex hoc definit eē iust⁹ vel sanctus: cū affectu teneat sctitatē. Idē de viduitate. Nostrū est velle: sed voluntas ipsa et admonet vt surgat: et sanat vt valeat et dilatatur vt capiat: et impletur vt habeat.

Idē de sol. Quanto augef spes vidende illius cui vehemēter estuo pulcritudinis: tanto ad illā totus amor volūtasq̄ conuertitur.

Idē de agōe christiano. Oia creatura velit nolit: tñ deo et dño suo subiecta est. sed hoc admonemur vt tota voluntate seruiam⁹ dño deo nr̄o: qñ iustus liberalit' seruit. iniust⁹ aūt ꝓpeditus seruit. Job. dxv. sup Matth. Volūtates bone sic suaues sunt apud deū: quēadmodum apud hoīes odoriferi flores.

Idē. Sicut petīs opus sine volūtate non facit: ita et iusticia ex opere nō ꝓsumatur nisi et volūtas affuerit. Idē. Illa est gloriosa. Supra li. ij. de ostētia tactus. Idē. Bebet volūtas. ō. li. ij. de gra. Bern̄. de libe. ar. Ordinatio est oīmoda uersio volūtatis ad deū. et ex tota se volūtaria deuotaq̄ subiectio. Idē in epi. Regnū dei intra nos est. Quid hoc regnū. sana et libera volūtas hominis: ita se ꝓformans volūtati dei vt nihil velit qō sciat ei displicere: nihil nolit qō sciat ei placere. Anb. de silētio. Voluntas bona est que dei voluntati subiecta est: qñ id vult qō deus vult illam velle debere. et iusta siue recta dicitur qñ id qō deus vult illā velle debere amplectit. Idē. Non semp velle debemus qō deus vult: sed hoc velle debem⁹ qō deus vult nos velle debere.

¶ De tranquillitate.

Capitulum ij.

Rego. in regi. Nullius vos ibi lingua implicet: vbi ꝓscientia nō accusat. quē enim ꝓscia defendit: et inter accusatores liber est: et liber vel sine accusatione esse nō pōt: si sola que interius addicit ꝓsciētia accusat. Idē in mora. Pior⁹ conscientie grande sibi ꝓferri premiū credūt: cuz de qbusdā modo suis illicitis actionibus arguunt. preponūt enim ante oculos cordis: qz districtū dei iudiciū tanto verius tunc supereos mitigabit: quanto nūc acrius hoie arguente puenit. Aug. de catche. ru. Tu q verā requiē que post hāc vitā christianis ꝓmittitur q̄ris. etiā hic eā inter amarissimas vite huius molestias suauē gustabis: si cuncta q eā ꝓmisit pcepta dilexeris. cito enim sentices dulcedinē esse fructus iusticie q̄z inigratio. et verius atq̄ iocūdius gaudebis de bona ꝓscia inter molestias. q̄z de mala inter delicias.

Idē sup gene. ad lram. Etiā in ipso hoie leticia quedā bone ꝓscie padisius est. Cū et ecclesia in sctis tpanter et pie et iuste viuētib⁹ padisus recte dicit: pollens affluentia grā castisq̄z delicijs. Ambro. Bñ sibi ꝓscius. ō. li. ij. de ostātia. Isi. ō sum. bo. Sp ꝓscia serui dei humilis esse debet et tristis: vt. l. per humilitatē nō supbiat: et p humilē merorem cor ad lasciuiā nō dissoluat. Bern̄. supercanti. Sufficit aduersum os loquētiū iniqua opinio bonor⁹ cū testimonio ꝓscie. Idē. Omnis gloria sctōr⁹ intus nō foris est: ō est:

nō in flore ſenis aut in ore vulgi: ſed in ꝺño.

Idē de ꝓfide. Perfecta cuiqꝫ ⁊ abſoluta excuſatio eſt teſtimoniū ꝓſcie ſue. mihi enīz ꝓ minimo eſt vt ab illis iudicer qui dicūt bonum malū: ⁊ malū bonū. Idē. Magne dñe bona ꝓſcia. ⁊ reuera qd dñius in rebus: aut qd dulcius: qd in terra qetius atqꝫ ſecurius. Bona ꝓſcia damna reꝫ nō metuit nō verboꝝ ꝓtumelias nō corpis cruciat⁹. quippe cū ⁊ morte ipa magis errigit qꝫ deiicitur. Idē. Bona bone ꝓſcientie reuirelcūt in laboribus nō arelcūt: nec in morte euanelcunt: ſed reflorelcūt: letificāt viuentē: mouēt em ꝓlantāt ⁊ reficiunt mortuū: nec deficiunt in eternū. Seneca in epi. Sapiens nunqꝫ ſine gaudio eſt: gaudiū aūt hoc nō naſcit niſi ex virtutū conſcientia.

¶ De taciturnitate.

Capitulum iij.

Rego. in mora. Diſcrete viciſſitudinū penſanda ſunt tpa. ne aut cū reſtringi debet lingua: per verba ſe inutiliter ſoluat: aut cū loqui vtiliter pōt ſemet ipam pigra reſtringat. Idē. Si ab increpatione idcirco recitemus: qꝫ ꝺ nos inſurgere deriſorie odia formidamus: nō iam lucra dei q̄rimus: ſed nr̄a. Idē. Proximorum mala. Supra li. ij. de ꝓſenſu. Idē. Quotiens auditores nr̄i nr̄a volūt q̄ſi laudādo cognoſcere: nōt aūt ſua puerſa mutare: o ino taceamus. ne ſi oſtentatōie ſtudio verbū dei loquimur: ⁊ illoꝝ culpa que erat eſſe nō deſinat. ⁊ nr̄a que nō erat fiat. Idē i ome. Imitatione dei glorioſius eſt tacēdo iniuriā fugere q̄ reſpondēdo ſuperare. Idē ſup ezech. Quaſi qōdam nutrimentū ībi eſt cenſura ſilentij. ⁊ recte p exceſcētē quoqꝫ grām ſermonē accipit qui ordinate antea pīūlitatem tacet. Idē. Sicut mali deū eraſpant q̄ loquunt ⁊ ſaciūt mala. ita nōnūqꝫ boni eraſpant q̄ reticēt bona. Idē in paſto. Qui ꝓximi mala reſpiciūt. ⁊ tñ ſilētio linguā ꝑmūt: q̄ſi ꝓſpectis vulneribus vſum medicaminis ſubtrahūt. ⁊ eo mortis auctores fiūt quo minus qđ poterāt curare nolunt. Hiero. in epla. Nūq̄ de mulieꝝ formis diſputes. nec quid in cuiuſq̄ domo agāt: alia domus p te noverit. Aug. de mēdacio. Licet vel diſſertori ac diſputatori ac ꝓdicatori reꝝ eternarū. vel narratori atqꝫ ꝓnūciatori reꝝ tpaliū ad edificandā religiōem atqꝫ pietatē ptinentiū. occultare in tpe q̄q̄d occultandū videt: mētiri aūt nunq̄. Idē de bap. puu. Ubi de re obſcuriſſima diſputatur: nō adiumentibus diuinaꝝ ſcripturaꝝ certis dariſqꝫ documentis: cohibere ſe debet humana preſumptio: nihil faciens in patrē alterā declinādo.

Idē. Magis innocētes. Supra li. ij. de remiſſione. Idē ibidē. Tu vulnº. Iſi. in ſyno. Tpe ꝙgruo loq̄re: tpe ꝙgruo tacē: nō loquaris niſi interrogatus fueris. non dicas puīūlqꝫ audias. Idē. Ab ociolo ꝺmōe cōpelce linguā: caue fabulas ineptas. amices fabulas nō requiras: uana verba nō garrias.

Idē. Uis virtutes tuas augere: prodere noli. Idē. Fuge videri qō eſſe meruiſti: qō manifeſtando potes amittere: tacēdo cuſtodi. Ambro. ſup lu. Rarior tacēdi ſtus q̄ loquendi. Idē de of. Quāptures vidi loquēdo in pcm incidiſſe: vix quē q̄ tacēdo iōqꝫ tacere noſſe q̄ loqui difficiliº é. Idē Añ nobis aliqꝫ ꝓiciat: lacelſit: ad violentiā ꝓuocat: ad iurgiū vocat: tūc ſilentiū exceam⁹: tūc muti fieri nō erubeſam⁹. Bē. de ꝓfide. Utilis ſp cuſtodia oris: que tñ affabilitatis grām nō excludat. ergo vbiqꝫ frenāda lingua ꝑcepe: maxime autem in ꝓuīuio.

Idem. Nemo frēe. Infra de corruptē.

Blo. leui. xxv. Nō gula peccauit ic iumuꝫ corrigat. qō garrulitas admiſit: ſilentiū dedat. ⁊ ſimiliter ꝙtarijs curent ꝓria.

¶ De exercitio.

Capitulum iiij.

Rego. in regi. Apud ꝺñm nō gradus elegātior. ſed vite melioris actū ꝓbat. Idē. Qui eccleſiaſticis ſacramenta obſequijs: eccleſiaſtica vt poſſibilitas exigit debēt adipiſci ſubſidia. Idem.

Juſticiā quā mente geritis: optet coā hoīb⁹ luce operꝫ demonſtretis. Idē in moſ. Cū opus creſcit premij fiducia ꝓficit. cum vero opus tolluerit: ſpes a remuneratione laſſa ſcit. Idē. Iſte in hac vita iuſtoꝝ labor eſt. vt ſemetipos inueniant: inuenientes flendo atqꝫ corrigēdo ad meliora ꝓducāt. Idem Sicut malis ſecuritas preſens labor é. ita bonis preſens labor ꝓpetuā ſecuritatem parit.

Idē. Sci viri mīme exultāt cū ꝙgnoſcūt que faciāt. ſ. cū faciūt q̄ cognouerūt. etſi intel ligēdo ꝙgaudēt mineri largitoris: merentes tñ ꝓſiderāt debitō opis. Idē ſup Ezech. Actiua vita eſt panē eſurienti tribuere. vbū ſapie nēſcientē docere: errantē corrigere: ad humilitatis viā ſupbientē ꝓmū revocare: infirmantis curā gerere. ⁊ cōmiſſi nobis q̄liter ſubſiſtere valeant diſpenſare. Idē. Cō ſiderandum nobis eſt opus noſtrū quale ſit. q̄ cogitatio in opeꝝque intentio in cogitatōe.

Idē. Quid iam de ſcriptura ſacra ꝺicere ris: ⁊ quantū ꝓmū tacitus ames: in latitudine bonoꝝ operis oſtendes. Idem in vial'. Opus ex dono eſt: non donū ex ope: oē qꝫ pe opus dona ꝓueniūt: q̄uis ex ſubſequenti ope ipſa etiā dona ſubcreſcūt. Iſi: i ſyno. Precaue ociū: nō diligas ociū: nō ducas vitam in ocio: fatiga corpus laboribus: exerce opis cuiuſlibet ſtudiū. Idē. Grauius libido vtq̄ ociosum inuenerit: cedet autez libidoribus: cedet opi: cedet induſtrie ⁊ labori. Idē de ſum. bo. Nihil iuuat q̄ iter bonum ⁊ malū ſenſu prudentioꝝ diſcernimus: niſi ope: aut male cogitata caueamus: aut bona inchoata faciamus. Idē. Dei ſeruum ſine intermiſſiōe legere: orare: ⁊ opari oportet: ne forte mentē ocio dedita ſpūs fornicatōnio ſurripiat. cedit enim labori voluptas. animū aūt vacantē cito occupat. Job. dxy ſo. ſup Matth. Qui habēt ſpīm dei nō ſunt contenti ſedere ociosi. ſed ipſe ſpūs qui eſt in eis vget eos aliqō bonum apprehendere.

Idem de cōpunc. Merces maior tibi arguitur q̄ſi nō ſpe mercedis. oparis: ſed ſtudio placendi. Aug. in ſer. Noli eſſe piger in ope cuius mercedē deſideras. ſi qđ ⁊ tuipſe mercēnariū conduxiſſes: nō añ mercedē numerares q̄ in ope exerceres. Idē ō bap. parū. Propter hoc de paradiſo emiſſus adā ꝺ eden habitauit. i. ꝺ ſedē deliciarū: vt ſignificaret q̄ in laboribus qui ſunt delicije ꝺ rij erudienda eſt caro pcī. Idē de opere mona. Nullo mō decet vt in ea vita vbi ſenatores fiunt laborioſi: ubi fiant opifices ociosi. ⁊ quo veniūt relictis delicijs qui fuerunt ꝓdiorꝝ vñi: ibi ſint ruſtici delicati. Idez in glo. ſuper. i. Ubi. v. Qui ad pedes fratrū inclinatur. in corde vel exciſat vel ſi iam inerat confirmatur humilitatis affectus. Idem. Elis deſiderio: um. Infra in. c. de deſiderio.

Berñ. de cōſide. Si labor terret: merces imitet. vnuſquiſqꝫ eni ſm ſuū laborē merce dē accipiet. Idē in epi. Nō ex ſolijs: nō ex floribus. ſed ex fructu arbor bona mala ve cognoſcit. deniqꝫ a fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. opa ergo ⁊ nō verba diſcernūt inter filios dei ⁊ filios diffidentie. Idem de amore dei. Quāvis adhuc nō videat oculus: nō ceſſet opari manus. vt qui ꝓficere vult in magno: fidelis ſit i mīmo: ⁊ i eo qđ ex cōditoīs lagitate iā pcepit habet vis poteſtatis officium exhibeat bone voluntatis. Idem. Miſerere mīe. Supra li. ij. de contritōe.

Senec. in epla. Satis multum tpis ſparſimus: incipiamus vaſa in ſenectute colligere. in freto viximus: moriamur in portu.

¶ De innocentia.

Capitulum v.

Rego. in moral. Plerūqꝫ res q̄liber innocens mēte cōſpicit. ſed ipſo cōſpectu animus cōcupiſcētie gladio cōfodit. Nō enim dauid vite cōugez iō ſtudioſe reſpexit qz ꝓcupinerat. ſed ꝓcupiuit qz incaute reſpexit. Idē. Ad ſimplici corde felici⁹: qz quo innocētiā erga alios exhibet nihil eſt qō pati ab alijs formidet.

Idē. Illū facit hūana detractio deo ꝓmū qđ ab hūanis ꝓuitatibus vite innocēta ſuos

nienū. Idem. Si mētis innocētia custodi
tur: ꝛ si qua fortis infirma sunt qñq; robo-
rā
tur. Idē in regis. Sicut multoꝝ iam expi-
mento didicim⁹: in dāno expendit quicquid
cū peccato congregat. Si igit vultis nihil in
iuste perdere: summope studete de iniusticia
nihil hre. In terrenis enim reb⁹ sp cā dāni
est origo peccati. Idem. Vos metipsos ita
ante conspectū oipotentis dñi in bonis opi-
bus debetis exhibere: vt inueniri in vestra
actione neat qđ ab eodem deo iudice petu
vel hoie infidiante valeat accusari. Idē in
psto. Fit plerūq; deo gratior amore ardeno
vita post culpam: qz securitate torpēs inno-
centia. Ambro. de of. Hoc est inocētē eē
ignorare qđ noceat. ꝛ si circūscribit ab aliq̄:
de oīb⁹ tamen bñ iudicat qui fidē eē in oīb⁹
arbitrat. Idem. Btām vitā efficiūt, tran-
quillitas pcietie: ꝛ securitas inocētie. Idē
de pnia. Facili⁹ inueni q̄ inocentiam: seruā-
uerim: qz qui ꝛgrue egerint pniaz. Hiero
my. i epi. Maliciā: odiū: atq; iuidiā: q̄ vl' ma
xima: vel sola femina sunt nosc̄di: christiana
a se aia propellat: neq; manu tñ aut lingua:
sed corde quoq; custodiat innocētiā. Idē.
Tū demū leuare de inocētie cōscientia: si cuz
potes adiuuare non desistas. Joh. chry.
in ser. Gaude innocentia ꝛ exulta. gaude in
qz: q: vbiq; illesa es: vbiq; secura. si tentaris
proficis. si humiliaris erigeris. si pugnas vin
cis: si occideris coronaris. Augusti. super
psal. centesimum. Duob⁹ modis nocet hō. si
facit miserum: vel si deserit miserū. inocēs ve
ro est q̄ nec sibi nec alijs nocet. Idem de
ci. dei. Ab sit a mēte christiana que i deo suo
spe posita eius adiutorio imititur: vt mens
talis cuiuslibet carnis voluptatibus ad con
sensum turpitudinis cedat. q; si illa pcupiscē
tia vel inobedientia q̄ in membris habitat p
ter nr̄e voluntatis legem qsi sua lege mouet
tanto magis absq; culpa est in corpe nō psen
tientis si absq; culpa est in corpore dormien-
tis. Idem. Pertinet ad innocentē officiū
non solū nemini malū inferre: verūetiā cohi
bere pcō: vel punire pecc̄m: vt aut ipse q̄ ple
ctit corrigat experimētoz aut alij terreantur
exemplo. Idē. Sicut non est bñficiētie. s.
de remissione. Idē ibidē. Magis inocē
tes. Idez de vita christiana. Nihil deo di
gni⁹: nihil charius esse pōt: qz vt innocentia
tota obseruatione teneat. licet enim qs in alijs
operib⁹ deuot⁹ appareat: si illā nō habuerit
sibi frustra blandit. Lactā. in li. de aia.
Vir fortis pur⁹ innocu⁹ omnes laudat. se ip
accusat: vt complaceat vniuerso sibi soli di
splicet. Bern. de conside. Non erio immo
cens: si aut punias eū cui fortasse parcendz
esset. aut parcas ei q̄ fuerat puniēdus. An-
sel. de filiu. Si hinc peti pudoreq; ꝛ illinc cer
nerem inferni horroremꝛ necessario vni eo
rum haberē imergi: pi⁹ me in infernū imer
gerem qz penis in me imitterē. Mallē enim
pur⁹ a pcō ꝛ innocens gehēnam intrare: qz
sordē pollutus celoꝝ regna tenē. cum cōsta
solos malos in inferno torqueri. ꝛ solos bo
nos in celesti beatitudine foueri.

¶ De excusatione.

Caplm vi.

Rego. in mora. Justi⁹ ꝛ si qd vnq̄
delinq̄ndo loquit: tñ dignū nō ē vt
ab iniustis ꝛ praue viuētib⁹ iudicet.

Idē. Cū quoslibet. s. lib. i. de paupibus.

Augu. in epi. Biscam⁹ in silitudine opez
discernē alios opantiū: ne clausis oculis cali
niemur: ꝛ beniuolos p nocētib⁹ accusemus

Idē in ser. dñi in mōte. Ea facta q̄ dubiū
ē quo aio fiat in meliorem pte interptemur.

Idē. Nō reprehēdamus ea q̄ nescim⁹ quo
aio fiāt. neqz ita reprehēdam⁹ q̄ manifesta sit
vt vespem⁹ sanitatē. Ber. sup cami. Laue
aliene puersatōis esse aut curiosus explora-
tor: aut temerari⁹ iudex: etiā si ꝑpera actum
qđ deprehēdas: nec sic iudices. primū: magis
aūt excusa intentionem si op⁹ nō potes. pu
ta ignorantiam: puta subrepti onem. puta ca
sum. q; si omnē oīno dissimulationem rei cer
titudo recusat: suade nihilominus ipse tibi:
dicito apud teipsum. vehemens fuit tentatio

quid de me illa fecisset si accepisset in me fi-
militer ptātem. Idem. Si is qui de clan-
destino ptātem. Idem. Si is qui de clan-
destino ptātem. Idem. Si is qui de clan-
destino

tio carnis exestuat. ne vel tenui qdem scintilla seruata maiora conflet incendia. Jsi. de summo. bo. Boni optet hoiez in carne mũdo ne moriak in aia christo. Nam tũc qsqz viuere dicit: si bni seculũ moriens in solo deo viuere delectek. Lassio. de anima. De carni q̃ hic supata non fuerit. Nam q̃ in hac cõuersatione vincit: illic sine dubio coronabit.

Bern̄. in epi. Duri⁹ tractandũ quidé est corp⁹ ne rebellet: ne insolescat. sic tñ vt seruire sufficiat: qz ad seruiendũ spũi datum est. nec sic habendũ est tanq̃ ppter illud viuamus sed tanq̃ sine quo viuẽ non possum⁹.

Sen̄. i epi. Actas me celo interesse. i. iubes me viuere capite demisso. Baio: sum t ad maiora genit⁹ q̃ vt mancipiũ sim mei corporis. qõ equidem nõ aliter aspicio q̃ vinculũ aliqõ libertati mee circũdatũ. Idé. Lõtẽpt⁹ suri corpis certe libertas ẽ. Idé. Honestũ ei vile est. cui corpus nimio charum est agak eius diligentissime cura. ita tñ vt cũ exigat ratio: cũ dignitas: cũ fides: mittenduz sit in ignes. Idé. Hanc sanã t salubrem formam vite tenete: vt corpi tñ indulgeatis q̃ntum bone valitudini satis est. duri⁹ etiã tractandum est ne animo male pareat.

¶ De disciplina.

Caplm ix.

Rego. in regl. Cũ sit ppriũ discipline ab illicitis phibere: t excessus culpaz salubriter resecare. studiose ei⁹ seruãda cẽsura est. Nã si negligit: cũcta i cõfusione deueniũt. oũ vnus destruit qcqd eam custodiendo alter edificat Idez. Si cut nos supl̄. li. i. de platis bonis. Idem in moza. Dari viri cũ hui⁹ mũdi potestate fulciunt. tanto sub maiori mentis disciplina se regit: q̃nto sibi per impatientiã ptãtis suadere illicita q̃si licenti⁹ scit. Idé. Solus in illicitis non cadit: qui se aliq̃n t a licitis caute restringit. Idem. Intentioni aie si exterior euagatio claudik: interior secessus aperitur. Nã quo extra se spargi propter disciplinam mẽs non potest: eo super se intendere p ꝓfectum pot. qz t in altũ crescere arbor cogit: q̃ pramos distendi prohibet. Idé. Abés mutabilitatis sue pondere ad aliud sp impellit q̃ est: t nisi in statu suo arta custodie disciplina teneak. sp in deteriora dilabit. Idé. Sancti viri supl̄. li. ij. de cõtinẽtia vitus. Idem. Tñ apud dñm. obligationes sum⁹: quanto apud homines inulte peccam⁹. Disciplina autẽ nostra subditos diuino iudicio tanto liberiores reddit: q̃nto hic eoz culpas sua vindicta nõ deserit. Idé. Pcãtq̃ seriri supl̄. ij. ô domis. Ambro. in epi. Non natura seruã facit: sed insipientia. nec manumissio libez: sed disciplina. Idé. Si q̃ris viam sapie t discipline: colere deum: atqz ei subditũ esse sapientia est: abstinere aũt a pcõ disciplina est

Idem de victui. Prima institutio ẽ disciplina culpam auertẽ: t hõa virtutẽ infunde re. Cyprian. de. xij. abusiuis. Disciplina est ordinata moz correctio: t maioz pcedentiz regularis obseruatio. Bern̄. in epi. O q̃s cõpositũ reddit oẽm puellaris corpis statum nec non mentis habitũ disciplina: cernuce submittit: deponit supcilia. componit vultũ: ligat oculos: cohibet cachinnos. moderat linguã. frenat gulã: sedat iram. formatincessum. talibus decet pudicitie vestẽ distingui margaritis. Idé. Nõ optet. s. de ꝓuidentia lib. ij.

¶ De cruce spirituali.

Caplm x.

Rego. in ornel. Crux a cruciatu dicit. t duob⁹ modis crucẽ dñi bajulamus. cũ aut p abstinẽtiã carné affligim⁹: aut p cõpassionẽ ꝓximi necessitati⁹ nr̄az putam⁹. Idé in mor. B. paulus nec mũdi gliaz q̃rebat: nec a mũdi glia ipsa q̃rebat: t se mũdo: t mũdũ sibi crucifixũ ei gloriabatur. Idé. Cũ vicijs t cupiscẽciijo carnẽ crucifigim⁹: si sic gulã restringim⁹: vt tam de mũdi glia nil q̃ram⁹. Nã q corp⁹ macerat sẽ honorib⁹ anhelat: crucẽ carni infert. sed módo p cupiaz pei⁹ vivit. Augu. in glo. gal. v. super illud. Qui christi sunt. Cõcrucifigamus nostre deuotioni vt qui domini crucifixi passionẽ cẽ lebram⁹: t eqz imendaz carnaliũ voluptatũ crucem nobis faciam⁹. Idem in sermo. Tota vita christiani hominis si ẽz euãgelii vivat: crux atqz martyriũ est. Hiero. Licet sparso crine. s. li. iij. de ꝓpinquitate.

Ambro. super lu. Non amãti diuitias: nõ amanti honores. non amanti q̃ sua sunt: sed q̃ iesu christi. non amanti q̃ videnk: sed q̃ non videnk. non cupido vite: sed ei q festinat dissolui t cũ christo esse crucifix⁹ est mundus. hoc est enim crucem tollere t seq̃ christum: vt t nos cõmoriamur t consepeliamur cum eo. Jsi. de sum. bo. Qui crucem portat⁹ t mũdo moi. nam ferre crucem mortificare seipsum est: ferre t nou moi simulatio hypocritarũ est. Bern̄. de floríb⁹. Mira res. nihil formidolosi⁹ homini q̃ crucem pati. sed q̃re timent homines crucem: q̃ latrones sũt. si latrones non essent. crucem non timerent.

Idé. Circuire possum domine celũ t terram: mare t aridam: t usq̃ te inueniam: nisi tantũ in cruce. ibi dormiet ibi pascis: ibi cubas in meridie. Crux enim tua fides est: cui⁹ latitudo charitas: longitudo longanimitas: altitudo spes profũdũ timor. In hac cruce te inuenit q̃cunq̃z te inuenit. In hac cruce anima suspendik a terra: t dulcia poma de ligno vite decerpit. Idez in apolo. De portantib⁹ crucem: non sicut saluator suam: sed sicut ille cyrene⁹ alienam. ve citharedis citharizantib⁹: non vt illi de apocalypsi in citharis suis: sed vere vt hypocrite in alienis.

Idem. De semet t ve terũ pauperib⁹ suis perbis ve inq̃z semel: t de itez portantibus crucem christi: t non sequntib⁹ christum. q̃ minirũ cui⁹ passionib⁹ pticipant humilitatẽ sectari negligũt. duplici qppe cõtritione ꝓteritur q̃ hmõi sunt. cũ t hic pro tpali glia se affligant: t in futuro p interna superbia ad eterna supplicia ptrahent. Idé in ser. We enim audiam⁹ frẽs: nõ carné t sanguiné. nõ spiritẽ ũ quemlibet descẽsuz a cruce suadentẽ: persistam⁹ in cruce: moriamur in cruce: deponamur alioz manibus: non nostra lenitate. a

¶ De certamine.

Caplm xi.

Rego. in dial. Sine laboris certamine nõ est palma victorie. Idem.

Mõnunq̃z dño eis etiã qb⁹ magna dona tribuit: pua qdã reprehensibilia relinqt. vtsp habeãt⁹ qõ. bella gerãt: t deuicta magnis hostib⁹ mentẽ non erigant q̃si eos adhuc aduersarij etiam minimi fatigãt. Idé. Eos q̃ viam. Infra de religiõe. Idez in moral. Sp est ad certamẽ aduersarij erigendus anim⁹: sp ẽ occultas insidias cautela ꝓuidẽda. Idé. Scio qz per infirmitatẽ secundiam plerũq̃z grauiorẽ est certaminis 'commissa pcã ꝓdẽ: q̃z nõ admissa vitare. t vnũ quodq̃z malũ q̃ntis robustis⁹ videk. tñ hũilis⁹ prodik. Idé. Labor ptrahik pugne: vt creat corona victorie. Idé. Abino: est. supra li. ij. de clementia. Idem. In iniqtate concepti: t in delicto editi: per insite corruptionis molestias: pugnam nobiscũ huc deferimus. quam cũ labore vincam⁹. Idem. Excitatur hostis in prouocationẽ certaminis: cum ius amiserit peruerse dñatõis. Aug. in epi. Nõ debet cum p: eliaz infringi qui vult post ꝓliũ coronari. vires illo submínistrante certantib⁹ q̃ ꝓparat ineffabilia dona victor⁹. Idé. Contra istã genitaliũ supra li. iij. de cõsuetudine. Idem de verbis do. Ecce baptizati sunt oẽs: iustificati sunt a pcõ. restat tamen lucta cũ carne: cuz mundo. cũ dyabolo. Qui aũt luctat aliq̃n ferit: aliq̃n percutit: aliquando vincit: aliq̃n perimit. Job. dxyso. de cõpunc. Nostri agonis tpus in quo ascripti videmur pro rilu penã habet. laudẽ vo p luctu. t p tribulatiõib⁹ salutẽ ꝓfert. Idé sup mat. Incipe resistere desiderijs tuis: t tunc intelliges q̃z fortes sunt spũs desiderio: um maloz q̃ te persequunt. hec est pugna piculosa. t hec ẽ gl'iosa victoria: q̃ potuerit odire qõ amat: t amare qõ odit. Ambro. super lucam. Corona ꝓposita subeũda certamina sunt. nemo potest nisi vicerit coronari. nemo potest vincere nisi ante certauerit. ipsius

quoq; corone maior est fructus vbi maior é labor. Leo papa in ser. Cum sibi sactura est anima: vt palmá laboꝛ quá sibi subtrahi multis inimicis aduersantibus sentit: virib⁹ ꝓtendat eripere. Isi. de sum. bo. Neq; q̃ in senectute ꝓtinétes vocádi sunt: q in iuuentute luxuriose vixerút. tales nó habét ꝑmiuꝫ qꝫ laboris certamé nó habuerút. eos enim ex pectat gloria: in quibus fuerút laboꝛio sacer tamina. Hiero. in epla. Quis sctoꝛ sine certamine coronatus est. Solus in delicijs salomó fuit: ꝛ ideo sorsitá coruit. Bern. super cant. Quantúlibet in b coꝛpe manéo p feceris: erras si vicia putas emortua: ꝛ non magis suppꝛessa. velis nolis infra fines mos habitat iebuzeus. subiugari pót: nó exterminari. Idem. Solet inter primordia. supra li. i. de incipientibus.

¶ De humilitate.

Capitulum xij.

Rego. in mora. Magna q̃ agim⁹ quasi minima ducimus cú somnoꝛ exépla pensam⁹. sed tñe apud deum crescút p meritú: cú apud nos metipos p humilitaté decrescút. Idé. Quia ꝓsima stultícia angeli elatio cordis fuit: vera sapia efficitur hoio humilitas sue estimatóis. quá dsq; vel magna sapiédo deserit: ꝛ eoipso veluti ter desipit quo seipꝫ nescit. Idé. Electi ne imunite curuent in monte: spóte curuant in humilitate. Idé sup ezech. Ad b nobis cuncta de meritis nris incerta sunt: vt vnam certam gram teneamus humilitatem. Idem in ome. Mirãda actio cú elatione nó eleuat sed grauat, qui enim sine humilitate virtutes ꝓgregat in vento puluere portat. ꝛ vñ aliq̃d ferre cernit: inde deterius cecat. Idem in dialo. Deus q̃ diuino spú implet hꝫ cuidé tissime signa sua. virtutes. l. ꝛ humilitaté. q̃ si vtraq; in vna mente perfecte ꝓueniunt. liqt qꝫ de presentia sancti spús testimoniú ferunt.

Idé. Qualis dsq; Infra de leticia. Jó in regul. Nó grande est hoc nos esse hũiles a q̃buꝰ honoꝛamur: q; ꝛ hoc seculares q̃libet faciũt. sed illis maxie esse humiles debem⁹: a quibus aliq̃ patimur. Pos. Vide hũilitaté meá de inimicis meis. Idé. Ab oib⁹ coripitab oibus emédari patus sum. ꝛ soli mihi amicũ estimo p cuius linguá añ apparitionem vlcisci. iudicis mee maculas mentis ergo. Idé. Nolo vũ in hac carne sum aliq̃ me dtrusse si ꝛrigerit: ea facile hoibus innotesci. Idé. Oés fratres sum⁹ impatoris potestate ꝓditi ꝛ sanguie redépti. ꝛ idcirco fres nros quoslibet paupes ꝛ abiectos i nullo despicere debemus. Hiero. in oti. super ysa. Nó statim multitudis acquiescam⁹ iudicio. sed electi in principatú nouerim⁹ mensuram nrãz: ꝛ hũiliemur sub potenti manu dei. qꝫ dns supbis resistit: hũilib⁹ dat gras. Aug. de vgi. Hũilit ad humilé venite si amatis. ꝛ ne discedatis ab illo ne cadatis. q̃ enim timet ab illo discedere: rogat ꝛ dicit. ñ veniat mihi pes supbie. Idé. Pergite viã hũilitatis pedetim exaltat hũiliter sequétes. qué descéde nó piguit ad iacétes. Idé. Existimate aliquos in occulto supiores: quibus estis in manifesto meliores. Idé de ci. dei. Aui vera pietate in deú qué diligit credit ꝛ sperat. pluꝰ intendit in ea in q̃buꝰ sibi displicet: dꝫ in ea si qua in illo sunt q̃ nó tam ipi dꝫ vitati placét. neqꝫ id tribuit vnde iá placere pót: nisi cuius misericordie cui metuit displicere. de hoc sanatis gras agéꝰ: de illis sanãdis preces fundens.

Idé de ꝓfictu. Christus hũiliauit semetipm: factus obediés vsq; ad mortem: mortem aũt crucis. Si ergo tanta hũilitate se deprimit diuina maiestas supbire in aliquo audet aut debet hũana ifirmitas. Idé i epi. Abstinó cú gratia actóe lucris meis deputet: si fuerote docéte instructus: aut emédate correcta.

Idé de tri. Magis optabo a quolibet reprehéndi: q̃ siue ab errante siue ab adulante laudari. Isid. de sum. bo. Superflua est humilitas coꝛ q̃ se egisse accusant qó nó admiserunt. qui vero sine arrogãtia bona facta sua pnunciant: peculdubia nequaq; peccãt.

Idé in syno. Desce de vt ascéndas: hũiliare vt exalteris. ne exaltatus humilieris. g. n. exaltat humiliat: q exaltat deijcit. qui eleuatur ꝓsternit. q inflat allidit.

Idé. Esto parua in oculis tuis: vt sis magn⁹ in oculis dei tanto eni eris apud deú ꝓciosior: q̃nto fueris ipi oculos tuos despectior. Job. dxxso. in epi. Humilitas. nó ñ illa laudat q̃ de ꝓsperitate ꝓcedit: sed ꝛ illa q̃ ex virtute descendit deo chara est. ꝛ qꝫ in ea regescit dñs. ideo oib⁹ dñat. Idé sup mat. Humilis a nulla capit passióe. nó ira hũc molestare pót. non glie cupido: nó emulatio: nó zelotypia. Idé de cópic. Hoc vere magnũ ꝛ mirabile é. qꝫ is qui vere magn⁹ est: nihil de se magni sentit aut loquit. sed oiuꝫ se vltimú iudicat. ꝛ salutem de sola misericordia dei spat. Lassio. de aia. Ad te dñe scé nemo se erigendo puenit sed potius humiliat⁹ ascendit. cũ altiss imus sis: proximior redderis supplicatione curuatis. Bern. sup cant. Oportet humiliter sentire de se nitentē ad alioꝛa: ne dũ supra se attollit cadat. Idem. In aia non est plane timenda q̃ntalibet humiliatio: horrenda autē superbia quelibet elatio: q̃ obrē noli te hó cópare maioribus. noli minoꝛib⁹: noli aliquib⁹: noli vni.

Idé. Appetē de humilitate laudé: humilitatis nó est virt⁹ ꝛ subuersio. Ver⁹ hũilis vilis vult reputari: nó hũilis ꝓdicari. gaudet cõtemptu sui. b solo plane supb⁹ qꝫ laudes contémt. Idé in epla. Ut castitas sine charitate dest: humilitas meretur. q̃n humilib⁹ dat gram. seruat acceptas: q; non regescit spús nisi sup quietũ ꝛ hũlé: ꝛ seruatas ꝓsummat. nã ꝓtus in infirmitate: b est in hũilitate ꝑficitur. ꝛ inimicã gre: oisq; iniriũ peti debellat supbiã. Idé. Humiliatio via é ad humilitaté: ficut patientia ad pacem. sicut lectio ad sciam. si virtuté appetis humilitaꝫ: viam non refugias humiliatiõis. Nã si nó pateris humiliari: nó poteris ad humilitaté prouehi.

Idé. Nescio quo pacto familiari⁹ sp hũilitati ꝓpinqre solet diuinitas. denicq; ipà se induit vt appareret hoibus: substantiam sor-

mam: habitũq; gestauit humilé: ipsi⁹ nobis cõmendans virtutis excellentiá. quá speciali sui voluit honoꝛare ꝓsentia. Idem. Sapiétius est cõstitui: q̃nto magn⁹ es humilia te in omnib⁹. Sapientie vero ꝓceptú: qui maioꝛ est vestrú: fiat sicut minoꝛ. Idé de. xij. gra. Humilitatis talis póst esse diffinitio. Humilitas est virtus qua hó vera cognitione suiip se sibi vilescit. Idé. Humilitatis primus gradus est: corde ꝛ coꝛpe semp humilitatem ostendẽ: defixis in terrã aspectib⁹. Secũdus vt pauca ꝛ rationabilia verba loquatur: non clamosa voce. Tertius: vt non sit facilis aut promptus in risu. Quartus taciturnitas vsq; ad interrogationem. Quintus: tenere qó cõmunis habet monasteriꝭ regula. Sextus: credere ꝛ pronũciare se omnib⁹ vilioꝛẽ. Septimus: ad omnia indignũ ꝛ inutilẽ se ꝓfiteri ꝛ credere. Octauus: confessio peccatoꝛuꝫ. Nonꝰ: pro obediẽtia in duris ꝛ aspis patientiam amplecti. Decim⁹: vt omni obedientia subdat se maioꝛi. Undecimus: qs voluntatẽ propriã nõ delectetur implere. Duodecim⁹: vt deum timeat: ꝛ memoꝛ sit oiuꝫ que ꝑcepit. Anſ. de sillitu. Primus gradus humilitatis est: qñq; cognoscẽ contemptibilem se eẽ. Et q; sunt quidam qui cõtemptibiles se esse cognoscũt: sed inde non dolẽt. Secundus est dolẽ contemptibilẽ se esse. Quia vero sunt alij qui se ꝓtemptibiles dolẽt: sed ꝓfiteri nolũt. Tertiꝰ est: confiteri se contemptibilẽ eẽ. Aliuero q; rursus sunt alij qui se cõtemptibiles cõfitẽtur: sed nolũt vt ita credat. Quartꝰ est: persuadẽ ꝓtemptibilẽ se esse. Sed q; quidam contemptibiles quidez volũt credi: sed hoc sibi nolunt dici. Quintus est: patiẽter pati vt cõtemptibilis dicatur. Sed quidam patiuntur vt contemptibiles dicantur: sed tñ pati nolunt vt cõtemptibiliter tractentur. Sextus est: pati vt cõtemptibiliter tractetur. Sed qñ ꝛ hoc quidam inuiti patiuntur. Septimus est: amare vt cõtemptibiliter tractetur. vbi posq; quis ascenderit: clara est in luce. i. in perfecta sui cognitione. Idem. Alterius virtutem

Infra de ascensione. Glo. matth. iij. Perfecta humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori. & nō preferre se equali. hic vocatur sufficiens. quia sufficit aliquem sic humiliari. & iste gradus omni iusto est necessarius. Secundus gradus est subdere se equali. nec preferre se minori. hic vocatur abundans. Tertius est subdere se minori. in quo est omnis iusticia.

¶ De simplicitate.

Caplm xiij.

§ Rego. in ome. Si abiectio vilis indumenti virtus non esset euangelista vigilanter de iohanne non diceret. erat indutus pilis cameloum. Augustinus in regula. Non sit notabilis habitus vester. nec affectetis vestibus placere: sed moribus. Idem. In incessu. Supra libro. ij. de modestia. Idem super matth. Resistit deus superbis & calamitatis & pannosis. humilibus dat gratiam. Idem in epistō. Verus ornatus maxime christianorum & christianarum non tantum sucus mendax. verus ne auri quidem vestisq; pompa sed mores boni sunt. Idem. Auri circumpositio: & intortio crinium: & cetera huiusmodi: que vel ad inanem pompam: vel ad illecebram forme adhiberi solent: merito reprehensa sunt. sed est quidam pro modulo persone habitus matronalis a viduali veste distinctus: qui posest fidelibus coniugatis salua religionis obseruantia convenire. Et infra. Quid enim est absurdius: q̄z mulierem de humili veste viro prohibente superbire: cui te potius expediret obtemperare candidis moribus: q̄z nitgellis vestibus repugnare. Idem de vidinitate. Interiore pulchritudine christo placere: hanc puteritudinem studiosa cura & sollicita cogitatione componite: nō amat ille fallaciarum sucos: verio veritas delectatur: & ille si quod legisti agnoscis veritas. vocatur.

Ambrosius de offi. Non sit affectatus de eos corporis: sed naturalis: sed simplex. neglectus magis q̄z expeditus: non pretiosis & a-

benibus adiutus vestimentis: sed contrariis: vt honestati vel vtilitati nihil desit: nihil accedat nitori. Idem in glosa. i. ad timotheum. v. Que vult audiri indinare se debet amota pompa: vt misericordiam domini promoueat. habitus enim superbus: nec impetrat: nec recta de se credi facit. Johannes chrysostō. super matth. Omne vestimentum ad tres pertinet causas. aut ad speciez visionis. aut ad delectationem corporis: aut ad tegumentum nuditatis. Ad speciem visionis habere vestimentum seruis dei non conuenit: similiter ad delectamentum corporis deo seruientibus nō est aptum. sed q̄ tantum ad tegumentum nuditatis. Hiero. in epla. Sordes vestium candide mentis indicia sunt. vilis tunica contemptum seculi probat. ita dūtaxat vt animus non tumeat: nec habitus sermoq; dissentiat. Bern. in epi. Pauperior cultus in alijs frenat concupiscentiam: in alijs circa amorem paupertatis afficit conscian.

Jdez. Si dederit ingt iacob mihi dñs panem ad manducandū: & vestimētū quo operiar. Nota quo operiar. Sic ergo & nos contenti sim⁹ vestimentis quib⁹ operiamur: non quib⁹ lasciuiam⁹: non quib⁹ superbiam⁹ nō quib⁹ mulierculis similari vl placere studeamus. Idem super canti. Simplicitas condor: est: probamus a contrario: nam nequ⁹ duplicitas: parum dirum: macula est.

¶ De verecundia.

Caplm xiiij.

§ Rego. in mora. Sepe cū nos a sancti desiderij exercitatione torpescimus pia pietas cernit: & expla se fequitus nostris obtutib⁹ obijcit: vt mens p otium remissa quo in alijs dilgantiaz ꝓfect⁹ ꝓficeret eo in se pigritudinem corporis erubescat.

¶ Jdez. Nonnūq̄z q̄dā in dei seruitio et anteacta acrius debilitate roborantur: eoq; ad custodienda mandata: & futurorū trahit desiderium: & impellit memoria preteritorū: vt hic ad ventura amor ꝓuocet: illinc de sterilitate recundia instiget. Jdem. Boni eo magis

ignescūt ad desiderium requirende pietatis dei. quo magis erubescūt memoria iniquitatis sue. Idem. Facile culpa corrigitur que erubescit. Idē. Unctos vicia ad ima pertrahunt sed tñ q̄dam eo ab his facilius redemunt: q̄ se i eis corruisse alti⁹ erubescūt. Idē. Qui adhuc actis carnalib⁹ incubat: necesse est vt instruere spiritualiter proximoz mētes erubescat. Idem super ezech: Erubescere malum sapientie est. bonū vo erubescere satuitatis. Idem. Qui erubescit penitendo mala que fecit: ad vite libertatē peruenit. Ambro. in ser. Solet citius mereri indulgentiam qui verecūdius deprecatur. In omni q̄ culpa ante flendi est q̄z pcandi. Jdez. Pulcra fletus. ō. li. i. de inuentibus. Idē de offi. In ipso genere canendi prima disciplina verecūdia est. imo etiam in omni vsu loq̄ndi. vt sensum quis: aut psallere: aut canere: aut postremo loq incipiam vt verecūda principia commendent processum. Idē. Est etiaz in ipso motu gestu incessu tenenda verecūdia. habitus enim mentis in corporis statu cernitur.

¶ Jsido. Peccati pudore. ō. li. ij. de cōtinētia vitio. Idē. Quisq̄ peccatoz. ō. lib. ij. de memoria. Aug. de vita & mo. de. Fateor vobis de preciosa veste erubesco: q̄ non decet hanc pfessionē. Idē. Ām verecūdia magna est pena. q̄ erubescit p pō fit dignus misericordia. vñ patet: q̄ ānto plib⁹ ꝓfitebit in spe venie turpitudinē criminis. tāto facili⁹ cōsequet grāz remissionis. Hiero. in epi. Sine⁹ prudentiā verecūdia. & q̄ pcipuū i semine sp finit: cūctas in te virtutes pudor superet. Idē. Sino pudor. Infra de cōuersiōe.

Bern. in epi. Nec sterilis verecūdia grā ē nec humilitas ꝓter veritatē laudabil'. Idē sup canti. Verecūdia specialis glia ꝓscie est: fame custos: vite dec⁹: virtutum sedes: virtutum primitie. nature laus: & insigne tori⁹ honesti.

Idem. Volo repete fieri summ⁹: paulati proficē volo: quantū displicet deo ipudētia puēris: tñ penitenti verecundia placet. citius Lucas eū si mensurā tuā seruaueris: & altio ra te nō q̄ieris. Idē. Quid amabili⁹. ō. li. i. de inuenib⁹. Idē. Nullis & verecūda. ō. li. ij. de satisfactiōe. Idē in ser. Credo cōsiderātes q̄ta sustinuit illa maiestas p iustlib⁹ seruis: erubescamus non sustinere vel parua pro nobis. Glo. apo. iij. Deli⁹ ē b erubescere cora paucis: q̄z in futuro cora omnib⁹. Glo. Est quedam. ō. li. ij. de satisfactione.

¶ De amicitia.

Caplm xv.

§ Rego. in mor. Cū quis in prospita te diligit: ricerū est valde verū pspitas an persona diligat: amissio autē felicitatis interrogat vim dilectionis. Idē Qui ex aduersitate proximū despicit aperte cōuincit q̄ huc in pspis nō amauit. Jdez in dial. Inter amātes se amicos magnū charitatē familiaritas autoz pbz. Idē i pasto. Ab illo q̄ sume recr⁹ est eoipso ītz discrepat quo puer sortum amicitijs vita nīa cōcordat.

Idē in regi. Amicoz amissio noe tāto oz tolerabilius contristat: q̄to amissuros nos illos conditio mortalitatis expescit. Jdez. Et aliq̄d seculatis auctoritatē loq̄r: cū amicis oia tractanda sunt: & pui⁹ de ipsis. Idē Nemo pōt diligē quos nō vult videre. Jsi. in ethy. Amic⁹ q̄si animi vel amicitie custos per derivationē. dictus autē ꝓpriē amicus ab hamo. i. a cathena charitatis. Jdez de sum. bono. Nō sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat. hi cito deserūt: nisi semp acceperint. Silecio enim que mutuē glutinatur: eo suspenso dissoluitur. Jdez. Sepe per bonoz. eo. Supra li. iij. de honore.

Aug. in epi. Nemo pōt, vaciter amic⁹ ee boīs: nisi fuerit ipsius primitus vitatis. q̄ si gratis nō facit: nullo fieri pacto pōt. Jdez de cathe. ru. Nulla est maior ad amorem unitatis q̄z puenire amando: & nimis dur⁹ est animus q̄ dilectionē si nolebat impendere noluit rependē. Idē in solio. Illā amicitie legem iustissimā esse arbitror: q̄ scribit vt nō minus ita nec plus q̄s amicū q̄z seipsū diligat

Idē. Tāto magis amo amicos meos: q̄n

to magis bñ vtunt aĩa rōnali: ⁊ certe ⁊ntum deſiderit ea bñ vti. Amb. de of. Pietatẽ cuſtos amicitia ẽ ⁊ eq̃litatis magr̃a: vt ſupior inferiori ſe exhibeat eq̃le: ⁊ inferior ſupiori fidele. Idē. Amicitia neſcit ſuperbiã. Idē. Vtr⁹ eſt amicitia: nō q̃ſt⁹. nō pecunia parat ſed gr̃a. nō pollicitatõe ꝓciorꝫ: ſed ꝓcertatiõe benīoletie. Job. xxx. ō cõpūc. Vbi amicitia ꝑmanet nil nīl facile credit: nihil facile recipit qđ diſcidiū poſſit oparī. Hiero. i epi. In amicis nō reos q̃rit ſed voluntas. q alterū ⁊ ab inimicis ſepe ꝓbet: alterꝫ ſola charitas tribuit. Idē. Vera illa neceſſitudo ẽ ⁊ xpi glutino copulata: quã nō vtilitas rei familiaris. nō ꝓfitia tñi cooꝑorꝫ. non ſubdola ⁊ palpans adulatio. ſz dei timor ⁊ diuinarꝫ ſcripturarū ſtudia ꝓciant. Idē in oc. ſup mich. Delicata ẽ amicitia: q̃ amicorꝫ felicitatẽ ⁊ diuitias ſeq̃t. Berñ. in epla. Habet ꝺa amicitia nōnnq̃ obiurgationẽ adulationẽ nunq̃. Glo. ecci. vi. Plena ⁊ ꝑfecta amicitia inter ꝓfectos viros eiuſdẽq̃ ꝺuitis ꝑſeuerare pōt. ⁊ ad hāc qbuſdã gradib⁹ puenit. Primus eſt mūdano⁹ ꝓcēpt⁹. Scōs me q̃s ſe ſapiẽtẽ ⁊ ꝑfectū iudicans: ſibi q̃ amico credẽ nolit. Terti⁹ vt oĩa q̃ vtilia ⁊ neceſſaria eſti mat bono charitatis. ⁊ pacis ꝓponat. Quartus vt oĩno deſinat ab ira. Quint⁹ vt iram fratris etiã irratõnabilẽ ſedare cupiat. q alteri⁹ triſticia pniciоſa ẽ ſiĩ ꝓpria. niſi eã q̃nū in te ẽ etiã de ſris mẽte depellas. Poſtremus gradus eſt oĩz viciorꝫ pemptor⁹: vt deboc mūdo credas te quotidie migraturum.

Señ. in epi. Qui vilitatẽ cã aſſumpt⁹ eſt: tãdiu placebit: q̃ diu vilis erit. hac re floręs amicorꝫ turba circūſedet: circa euerſos ſolitudo ẽ. ⁊ ide amici fugiũt vbi ꝓbant. Idē. Amicū paro vt habeã. ꝑ quo mori poſſim: vt habeã qđ in exiliū ſequar: cui⁹ me morti ⁊ opponã ⁊ impendã. detrahit amicitie maieſtatẽ ſuã q̃ illã parat ad bonos caſus. Idē. Amicos optime res ſecunde parãt. aduerſe ꝛ̃triſſime ꝓbant.

¶ De concordia. Caplm xvi.

Rego. in regĩ. Quis q̃s ꝑi heres
g eẽ deſiderat: filius exiſtẽ pacẽ cuſto
diẽdo non renuat. Hã q̃ locũ ſibi
diſcordie: ipſe ꝓfecto tãti ſe muneris exortem
eẽ ꝓſtituit. Idē. Pacẽ tũc ꝺaciter tenemus: cũ ſupbor⁊ culpas charitate ⁊ iuſticia ſimul inſiſtẽte ꝓ ſequimur: cũ eos oblīgiu⁹. ⁊ eorũ vicia odio hẽm⁹. Idē. Manſuetũ bonitatis eẽ liq̃t indiciũ: in vn⁹ electiõe cũctoꝝ cõuenire ꝓſenſum. Idē. Laudabile ⁊ ſtudio ẽ religioſo cõuenīes: terrenis gratia deo pacẽ ꝓferre cõpendijs: ⁊ ex reb⁹ trāſitorijs mãſura charitatis ſp lucra mercari. Idē in moral. Sic̃ noxiũ eẽ ſolet ſi vnitas deſit bonis. ita pniciоſum ẽ ſi nō deſit mal'. Perueſſos qppe vnitas coroborat: cui⁹ ꝓcdat. ⁊ ſi to magis incorigibiles q̃nto vnanimes faĉ.

Idem ſup ezech. Ita bona facẽ opa ꝺebemus: vt ꝑ hec quoq̃ cũ his cũ qb⁹ viuimus vnanimitatẽ inq̃ntũ recte poſſum⁹ conſeruemus. Aug. de ꝺbis ꝺo. Pax eſt ſerenitas mẽtis: trãquillitas aĩ. ſimplicitas cordis: vinculũ amoris: ꝓſortiũ charitatis. Idē. Pax cũctis ẽ placida. nō q̃rit alienũ: nihil ꝺ⁹ ꝓprium ſuũ. ꝺocet amare q̃ odiſſe nō nouit. neſcit auferre: neſcit iſtari. Hāc ergo q̃ accepit tenet. qui pdidit repetat. q amiſit req̃rat. q̃ qui a ea nō fuerit inuēt⁹ abdicat a ſe: exheredat a filio: nihilominus a ſpūſctō efficit alienus. Reſpuit enī num⁹ oblatũ q̃ ꝺate legis non ꝓfert bonũ. nec poterit ad hereditatẽ ꝺñi peuenire. q̃ teſtamẽtũ noluerit obſeruare. Idē de ouib⁹. Teſtamẽtũ dei ⁊ hereditas patris vt⁊ ꝓcordib⁹ ꝓſortib⁹ poſſideat. nō ꝑ linguas diuidat. Idem de q̃ſt. ve. ⁊ no. ſcitis. Qui pacẽ ſuſcepit ſaluatoris: inimicitiã ſibi mundi. niſi eni diſcordauerit a diabolo: pacẽ nō habebit cũ xpisto. Idē de ci. dei. Ibi tũ eſt pacis bonũ: vt etiã in reb⁹ terrenis mortalib⁹ nihil gratius ſoleat audiri: nihil deſiderabili⁹ ꝓcipi: ſci: nihil poſtremo poſſit melius inueniri. Idē. Pacẽ ꝓſtat belli eſſe optabilẽ ſinẽ. Job. xxv. de cõpūc. Ibi pax eſt ibi oĩa proſperabunt. vbi ſobrietas ibi

cor: vbi vnanimitas abſtinentia coronatur.

Idē ſup iob. Eſt ⁊ mala ꝓcordia: eſt ⁊ bona diſſonãtia. Ambro. ſup lu. Fuge contentiones: diſſentiones: ſtrepitus: tumultus diſcordie: ne ꝑ portas mortis ingreſſus int' eas.

Idē. Sed niſi prius tu. ō. li. ij. de beatitudine. Iſid. de ſū. bo. Pax plebis ſanitas: gloria ſacerdotis: ⁊ patrie letitia: ⁊ terror hoſtiũ: ſiue viſibiliũ ſiue inviſibiliũ. Idem Pax cũ bonis ⁊ bellũ cũ vicijs ſp habẽda eſt. mala ſiquidẽ hoim impioꝝ odio habenda. Berñ. ſup can. Pacẽ habete ⁊ vos nolite ledere inimicẽ nō factorē ꝺbōrū ſigno qualicũq̃: ne quis ſonte exacerbatus et occupatus a puſillanimitate ſpiritus ⁊ tẽpeſtate deũ interpellare cogat' aduerſus eos q̃ ſe leſerint ⁊ ꝛ̃triſtauerint: ⁊ ꝓmpere in ꝺbũ graue ꝓtingat: filij matris mee pugnauerūt ꝫ me. Idē in ſer. Niſi in vnitate op⁹ tuũ feceris: deo q̃ vnus eſt acceptus eſſe nō poteris. Scriptũ quippe eſt. Nō eſt q̃ faciat bonũ: nō eſt vſq̃ ad vnũ. Idē. Eſt hō pactus. ſup. li. ij. de patia. Idē. Sũt etiã alij qui ſi vaderint. ſup li. ij. de beatitudine.

¶ De renunciatione.

Capitulum xvij.

Rego. in dialo. Deſpiciẽdus a nobis hic mūdus ſorct: etiã blandirck: ſi rebus ꝓſpis demulceret aĩum: at poſtq̃ tot flagellis ꝓmitur: tanta aduerſitate laniat: tot nobis quotidie dolores ingemiat quid nobis aliud q̃ ne diligat clamat. Jō in ome. Fructus mūdi ruina eſt. ad ꝺ enim creſcit vt cadat: ad hoc germinat vt cõcũq̃ germinauerit cladibus ꝓſumat. Idē. Si nihil in hoc mūdo amando poſſidentis: etiam poſſidendo cũcta relinq̃tis. Hiero. Licet Iſi. in ſyno. Sp interna quiete frueris: ſi e a ſtrepitu terrenarꝫ actionũ ſubtraxeris.

Idē. Nullus ſapientiã. Infra de ſapiẽtia Job. Ch. xv. ſup matth. Sicut difficile eſt rborẽ iuxta viã poſitã fructus ſuos vſq̃ ad maturitatẽ ſeruare. ſic difficile eſt viz fidelẽ

laborem.grate ceruitur omne qđ incipit. ſz
cū ab his diſſuelcere: t ad illa ſe paulūſp ad
ſuelcere cepcrit.vſus tollit difficultatem.iue
nitqz facile eſſe qđ difficile actor putauit.

Idem.Falleris o fili.Supra li.i.de ſtudē
tibus. Idem.Vigilias tuneſ. Infra.ō me
ditatione. Idēqz de contemp. Ecce nos re
liquimus omnia:bene:optime: t non ad inſi
pientiam tibi. Nā t mūdus trālit t concupi
ſcentia ei⁹.t relinqre hec magis expedit qz
ab eis relinqui. Idē.Secuti ſum⁹ te:nimi
rū.qz exiluiſti vt gigas ad currēdū viā ſuā.
nec currēti ſeq̄ poteras onerāt:ſed nec in
utilis cōmutatio:p eo q ſūp oīa eſt:oīa reli
quiſſe.oīa ſane dixerim:nō tm poſſeſſiones.ſz
etiā cupiditates:t eas maxīe. Idē in ſer.
Cōuolate ad vbes refugii:vbi poſſitis t ꝓ
fiteri:is agere pniam:t in preſenti obtinere
gr̄am:t futurā gl̄iam feliciter ꝓſolari.ſi vos
retardet ꝓſcia peccatoꝝ.qz vbi illa abūdaue
rit.ſupabūdare gr̄a ꝓfluxit.nō penitētie au
ſteritas ipſa deterreat.neqz enim ꝓdigne ſūt
paſſiones huius tpis ad ſperitā culpam que
remittit nō ad pñtem ꝓſolatōem que imittit
nō ad futurā gl̄iā que pmittit. Idem.
Quid ſi pictura ek caſtitas in delicijs.humi
litas in diuitijs:pietas in negocijs.veritas in
multiloquio:charitas in ꝟ neqz ſeculo.fugite
de medio babylōis:fugite:ſaluate aīas vr̄as

Idē.Nil credētibus ipoſſibile.nil aman
tibus difficile:nil ſperātibus:nil humilibus ar
duū repit.quibus t gr̄a ꝓfert auxiliū
t obediēti deuotio lenit imperiū.

¶ De ſolitudine.

Capitulum xxviij.

Rego.in moza. Qui mortificare ſe
§ appetit:valde ad inuentā requiē cō
templatōis hilarescit:vt exterius mū
do lateat:t cūctis exterioꝝ rerū pturbatōib⁹
intra ſinū ſe intimi amoris abſcōdat. Idē
Prodeſt ſolitudo corpis ſi ſolitudo ē mētis.
Quid ꝓdeſt ſolitudo corporis.ſi ſolitudo de
fuerit cordis. Qui enim corpe remotus vi
uit.ſed tumultibus ꝓuerſatōis humane terre
rum deſideriozꝝ cogitatōe ſe inſeruīt.nō eſt in
ſolitudine.Si vero ꝓmak aliquis corpaliter
popularibus turbis:t tñ nullos ſeculariū tu
multus.in corde patiatur:nō eſt in vbe. Jō
Quelibet occulta.ſ.lib.ij.de gr̄a. Idem.
Eos qui viā.Infra de religiōe. Hiero.i
epi.Abi.dixi opidū carcer eſt:t ſolitudo para
diſus. Idem.Infinita vaſtitas heremiter
rat:ſed in paradiſum mente deambula.quo
tieno illuc mente ꝓcēderis:totiēs i heremo
non eris. Idē.Hoſpitiolum tuū aut raro:
aut nunqz mulier: pedes terāt.omnes puel
las t virgines dxālti aut equaliter ignora:aut
equaliter dilige. Idem.Bonus bonor⁹ in
eccleſia ſi a ꝓfectio clericoꝝ longe ſint ſemi:
monachū vel clericum ſolitudo facit non pu
blicum. Aug.de ſingula.de.Strages pe
ſime ꝓuerſationis nemo ꝓſternit:nemo cal
cat:nemo funeſtat:niſi ſingularitatis caſtitas
ſola:que numinem inuictū eſt ſanctimonie:t
expugnatio fortis infamie:fortitudinis firmi
tas:t laſciuie petulantis infirmitas.probita
tis preſidium:t improbitatis excidium.an
me victoria t corporis p̄da.vbertas gratiaꝝ
t captiuitas criminū. Idem. Non eſt ſine
filijs cū claritate:niſi ſingularitas ſola.quam
non ſolū ꝓcupiſcentia ſua nullis ſordibus ma
culat:ſed etiā nulle opiniones ſuſpecte parti
tatis inſamant. Nam ſi caſtitas qđ eſt difficī
le maſculū t feminā pariter in virginitate cō
ſeruet:nō habet claritatē.qm̄ cōmunitas ipa
nō pōt niſi quibuſdā probrōſitatum tenebris
obſcurari. Berñ.in epla.Cū quo de⁹ eſt
nunqz minus eſt ſolus:qz cū ſolus eſt.tūc.n.
libere fruitur gaudio ſuo.tunc ipſe ſuus ē.ubi
ad fruendū deo in ſe:t ſe in deo:tunc in luce
vitatis t inſereno mūdi cordis:vltro patet ſi
bi pura ſcia:t libere ſe infundit de deo me
moria.t illuminat intellectus:t bono ſuo fru
tur affectus.vel libere ſeipm deflet humane
fragilitatis defectus. Idē ſuper cant. So
lus es ſi nō cōmunia cogites:ſi nō affectes p
ſentia.ſi deſpiciaſ qđ multi ſuſpiciunt:ſi ſalti
dias quod omnes deſiderant.ſi iurgia diuiti

teos:ſi damna non ſentias:ſi non recorderis
iniuriarum alioquin nec ſi ſolus corpore es:
ſolus es. Caſſio.de aia. Animia turba vi
cioꝝ ſine certamine vincit:qñ ſolitudo gra
tie ſuffragatur. Sene.in epla. Subduceri
dus eſt a populo animus tener t pax tenax
recti.facile tranſitur ad plures:ſocrati t pla
toni t ſelio exercere morē ſuū diſſimilis mul
titudo potuiſſet.

¶ De religione.

Capitulum xix.

Rego.m regiſ. Vos qui viam. vi
§ te extra hominū frequentiā vocitā
tūto maiora certamina pati neceſſe
eſt:quanto ad vos ipſe magiſter tentationiꝝ
accedit. Idē. Celius eſt de ouili vnico
mori:boſqz otē ejicere:qz vnius vicio ſanas
amittere. Idem.Cui eſt ſollicitudio ad
hibenda:vt ea que pro quiete religioſe con
uerſationis fuerint ordinata:nec diſſimulatō
negligere.nec quicq valeat preſūptio pertur
bare. Idē.Multi ſunt qui poſſunt religi
oſi vitā ēt cū ſeculari habitu ducere:t pleri
qz ſunt qui niſi oīa reliquerint:ſaluari apud
deū nullatenus poſſunt. Idē.Religioſaꝝ
vitam eligentibus ꝓgrua nos oportet cōſide
ratōe ꝓſpicere:ne cuiuſlā neceſſitatis occa
ſio aut defidos faciat:aut robur qđ abſit con
uerſationis infringat. Idem. Sicut ſtudij
nīſi eſt alitigijs ſoralibus monachos ſubmo
uere vt diuinis miniſterijs pie ac ſolerter inni
gilent.ita neceſſe eſt noſtra prouiſione quem
admodū negocia coꝝ diſponi debeāt ordina
re ne diſcenta mens per varias cauſarū cu
ras effluat:t ad celebrandum opus ꝓfectꝰ
emeruata torpeſcat. Iſi.i ethym. Religio
appellata eſt:eo qđ p eā vni deo religem⁹ ani
mas noſtras ad cultū diuinū vinculo ſeruiē
di. Aug.de eccle.dog. Secreta ſatiſfactōe
ſolui crimina nō negamus:ſed mutato pri⁹
ſeculari habitu:t confeſſo religionis ſtudio
per vite correctionem:t iugi imo perpetuo
luctu miſerante deo:ita dūtaxat vt ꝓxia p his
que penitet agat. Idem de quantitate ani
me. Obus ſubuenti velle debemus etiam
qui nos leſerunt.aut leder⁹:aut oīno lesi vo
lunt.hec eſt vera:hec perfecta:hec ſola reli
gio. Idem. Eſt religio vera:qz ſe vni deo
aīa vnde ſe peccato velut abruperat:recōci
liatione religat. Idē. Nullo mō deceat.Su
pra de exercitio. Idē. Nō debēt velle.oēs
qz paucos vident amplius nō qt honoz:ſatis
ſed qt tolerāt accipe.ne ꝓfligat detēſtanda
puerilitas vt in monaſterio.vbi quantū poſ
ſimus fiūt diuites laboriosi:fiāt paupes delica
ti. Idē.Melior eſt q̄ ijs. Supra.li.ij.ō
ira. Ambro.Lepi. Preferenda eſt religio
neceſſitudini pietas ꝓfinquitati.ea eſt enim
vera pietas que ꝓponit diuina humanis:ꝑ
petua tpalibus. Job.xxv.ſup mat. Fides
nunqz ſenescit:t religio fatigatione nō ſentit.

Berñ.de cōſide. Vos in monaſterijs re
cipimus oēs ſpe meliorandi.at curia bonos
facilius recipere:qz facere conſuenit. Jō
in epla. Ubi nō timetur reprehenſor:ſecuri
us accedit tentator:licentius ꝓperat iniquitas
In quietu vero bona ſi qua facis nemo ꝓhi
bet.malū aūt facere ſi vis non licet:mox cui
a pluribus cōperitur:arguitur:emendatur.ſi
cut econtrario bonū cum omnes videt mi
rant:venerant:imitant. Idē.Ordo nī.ſ.
lib.i.de monachis bonis. Idē.Videns
vir vnqz aliquis a cella in infernū deſcēdit.
qt vir vnqz niſi celo ꝓdeſtinatus i ea vſqz ad
mortē ꝓſtitit. Idem. Expto credite.qt hec
via quanto arctior:quanto moleſtior videt in
ingreſſuiquanto latior:tanto iocūdior inuenit i
ꝓgreſſu. Idē.Qui debitorē.ō.li.l. de reli
gioſis malis. Idē in ſer. Qui eſt in mundo
fugiat ad clauſtrū negociatur⁹.t q̄ clauſtro
eſt nō dormitet nec torpeſcat p accidia ſanctꝰ
piger ſeruus t neqz vita enim ꝓfert meritū.
ſed locus nō facit bñ. Idē. Bonus dānabi
le eſt in ſeculo pire.qz in monaſterio. Idē.
Felix domus t bta ſp ꝓgregatio:vbi de ma
ria ꝓquerit martha.nā maria martha emu
lari:indignū.patus eſt. Idē. Regio auſtra
lis eſt clauſtꝝ vel heremus:in quo xp̄s ſuos

obscondit a ꝓlatione linguarum: posmodū admixturus ꝓlatio angelorꝫ. Idē. Claustratis pacifius ad suauē spiritus austri clementiā quasi tot floribus vernat: quot ꝯtuti bus abūdat. Idē. Sicut bonū noscere: sic ꝙ velle solū pfecta religio vel religiosa perfectio est. Idē. Nihil sic horrendū vt murmur ꝛ dissentio in ꝯgregatōe.

¶ De sufficientia.

Capitulum xx.

Rego. in moral. Non delectamur
G crentijs. Idē in mora. Mira securitas est credis aliena nō quere. sed vnusquisq; vlei sufficiētia ꝓpria manere. ex ꝙ videlicet securitate ꝛ pēnis reges nascit. ꝙ a bona ꝛ trāquilla cogitatōe ad gaudia eterna tranſit. Idē sup ezo. Qui alimēto rū inopiā sine murmuratōe tolerat: nec pro necessitate victus agit aliq̄d: vnde aia pcti laqueū incurrat: scit esurire. Idē. Vle pauper est qui eget eo qđ nō hz. nā ꝛ qui nō habens hre nō appetit diues est. pauptas quippe in inopia mētis est: nō in quantitate possessiōis

Idē. Discamus esurire: vt nobis propter abūdantiā sequentē: nra hic inopia placeat: nec nos vēturis necessitas adcutpam trahat: nec peccatū mēti indigētia suggerat. Aug. de sol. Siue de cibo: siue de potu. siue ō bal neio: ceteraq; corpis voluptate: nihil interrogesti: nī ab eo petis quantū valitudinū opem ꝓferre pōt. Idē de vita bta. Nullus pfectus aliquo eget: ꝙ qđ videt corpi necessariū sibimet si affuerit. si nō affuerit ñ eū ista ꝛ regret inopia. omnis nā ꝙ sapiens fortis est.

Idem de vera religiōe. Quem delectat libertas ab amore mutabiliū rez liber eē appetat. ꝛ quē regnare delectat vni oīm regnatori deo subditus adhereat. Bern. in epi. Surge precingere: tolle ocium: exere e vires. move brachia: cōplosas explica manus. exercitare in aliquo: ꝛ statim senties solate appetere que famē tollāt. non fauces demulcēt. reddet quidē saporem cibis exercitium. quos tulit inertia multa. que respuis ociosus posset laborem sumes vel desiderio. Ben. i epi. Magni animi est mag ꝓtenere: ac mediocria malle q̄ nimia. illa enim vitalia vilia q̄ sunt. at hec eo ꝙ supfluūt nocent. sic segetem nimia sternit vbertas: ꝛ ranni onere frangūtur. Glo. matth. iij. Perfecta humilitas. Supra. c. de humilitate.

¶ De cōmunitate.

Capitulum xxi.

Rego. in regi. Nullus vestr negle
G cta vtilitate cōmuni suo lucro ꝓpiciat. Idē. Si me pticipē opanō nō facit laboris vestri me participē charitas facit. ꝙ: sicut existimo bonū ꝓximi etiā ocioso cōmune fit: qui de alterius actibus gaudere cōmuniter scit. Idē. Melius ē de omni li. sup. de religiōe. Idē. Sūma militie. ō. li. i. de militibus. Idē in moral. Pro q̄lita te audiētium formari dz sermo doctor: vt ꝛ ad sua singulis ꝙgruat: ꝛ tamē a cōmunis edificationis arte nūq̄ recedat. Job. dxv. i ser. Omne qđ nostrū est tūc magis nr̄m erit si sit nobis cōmune cū fratribus. Idē sup ioh. Aualiter est imitatores fieri xpi ad cōmunē vtilitatē omnia negociātes: ꝛ non que nr̄a sint querētes. Ambro. de of. Sic de generari iussit oīa vt partus oībus cōmunis essz: ꝛ terra foret oīm quedā cōis possessio. Natura ergo ius cōmune genuit: vsurpatio ius fecit p̄uatū. Idē. Qui pfecte sapit nescit sua spectare ꝓmoda. fz ad illud qđ acternū est: qđ decor atq; honestū: toto affectu intendit. querēs nō qđ sibi vtile est: fz qđ oībus

Idē. Nihil iudicandū vtile: nisi qđ in cōmune pfuit. quō enim pōt vni ꝓdesse qđ oībus nocet. Mihi crede: nō videt ḋ immī é oībus: sibi vtilis esse posse. Idē. Nō sit affectat⁹ supra de simplicitate. Idē sup ps. Dez est causam inopie nr̄e videri auaricia. etenim volatilibus celi idcirco sine labore pbuli vsus exuberat: ꝙ fructus sibi cōmunem ad escā datos spēm alicui quodā nescīt rēdicare dñatu. Idē. Qui iustus est non negat qđ est ad vsum oībus cōmuniter datū. Aug. super actus apostolorꝫ. Melior est fraternitas christi fraternitate sanguinis. fraternitas sanguinis inter dū sibi inimica est. christi autē fraternitas sine intermissione pacifica est. illa inter se cōmunia diuidit cū emulatione. hec aūt sua cōmunicat cū gratulatōe. Idem in regula. Dia opera vestra in vnū fiant maiori studio ꝛ frequēticī alacritate q̄ si vobis singulis fecerit⁹ ꝓpria. charitas enim de q̄ scriptum est nō querit que sua sunt: sic intelligitur: ꝙ cōmunia ꝓpijs: nā ꝓpria cōmunibus anteponit. ꝛ ideo quanto amplius rem cōem q̄ ꝓpia vra curauerit: tanto vos amplius ꝓficere nouerit⁹. Bern. de ꝓdic. Querit inter dilēctores vt fidelius ḡ stet natura: vbi necessitas vrget excusabilis dispēsatio est. vbi vanitas ꝓuocat: dispensatio laudabilis est: vtilitas vero cōis: nō ꝓpria. Nam nihil hoc est: nō plane fidelis dispēsatio: sed crudelis dispensatio est. Idem de. xij. gra. Singularis ad oīa sua strenuus: ad cōmunia piger. vigilat in lectio: ꝓmit in choro. Idē. Obseruandus est supra li. ij. de ꝓtinētis gustus. Idē in ser. Dis cōmuni disciplinis cōmuni vite cōibus studijs delectat. Vsq; q̄z miser diuerticula captas: ꝛ consolationes ꝓprie voluntatis tanto labore queritas: tāto rubore mēdicas: ꝛ quid faciam inquis: ejice ancillam ꝛ filiū eius. Beda in glo. actuū. iiij. Sui ita vinūt vt sint omnia cōmunia in domino cenobite vocant. que vita tāto felicior est: quanto statum secuti futuri imitatur. vbi omnia ꝓmunia. q: deus est omnia in oībus: ꝛ quia ibi summa pax ꝛ securitas: ciuitas in qua typus huius vite precessit hierusalem. i. visio pacis dicta est. Sene. in epi. Nō potest quisq; bñ degere: qui se tōti immergit: qui omnia ad vtilitates suas ꝙuertit: alteri viuas oportet si tibi vis viuere. Idē. In B gaudeo aliquid dicere vt doceam. nec me vlla res delectabit: licet sit eximia ꝛ salutaris: quā mihi vni sciturus sum. Id m in prouer. Quietissime viuerent homines: si duo ista tollerentur meum ꝛ tuum.

¶ De societate.

Capitulum xxij.

Rego. in mora. Hoc vnusquisq;
G esse proprium soleat: vt equalis ipse sue rivalibus sibi ꝓiungi ꝛ alios velit: vt viuere sitatem vite refugiam atq; B in charitate impetrat qđ amat. Idem. Bona societas cuique est inter bonos: nō esse bonum: nō iumenti est pecori. bonū ehō inter malos esse. Idem. Cū in itinere comes iungitur: via quidē non detrahit. sed tū de societate comite labor itineris leuiat. Idem sup ezech. Quia sancto viro adhereri: et cum illo vnā diuinē visionis: vel locutionis exemplo docet accipit: vt ostendat in amore veritatis. pectora ꝓxīoꝝ ardentius fulgere. nisi in dilectione fratris etas deficit. Idē in regu. Duo similium iudicibus: ꝛ sanctis ei⁹ ꝛ bēdictionibus astringunt: illa eis suadere debent atq; suggerere que ꝛ aptam salutem: ꝛ optionem nō derogant. Aug. in epistola. Si paupertas angit: si luctus mestificat. si dolor corporis ingestat: si vlla calamitas vexat: affert boni homines: qui nō solū gaudere cum gaudentibus: verūetiam flere cum flentibus nouit. ꝛ fraterniter alloqui ꝛ colloqui scit. per hos plurimū illa aspera leniunt: relaxant. grauia supportant. aduersa. Isido. de sum. bo. Tenenda est cum sanctis ꝛ viris vnitas charitatis: et quantū se quisq; subtrahit a vnitate mūdo tanto opus est vt se associet bonorꝫ consortio. Idem i syno. Bonorꝫ societatem require: si fueris socius ꝙuersationis: eris ꝛ virtutis eorum.

Ambro. de offi. Et equaliū vsus dulcior. ita senium tutior est: qui magisterio quodaꝫ ꝛ ductu vite colorat mores adolescentium: ꝛ velut murice probatis inserit. Bern. ō cōfide. Interest gloriē sanctitatis tue. vt quos ꝑ oculis habes: ita ordinati sint: ita informati: q̄ tenue totius honestatis ꝛ ordinis ipsi sint speculū: ipsi sint forma. Idem. Ne te dixeris sanum dolentem latera. hoc est ne te dixeris bonum malis inuitentem. Idem in epi. Inter bonos bonum esse salutem habet. in-

ter malos vero ꝛ laudem. illud tante felicitatis est: quante est securitatis. hoc tante virtutis quante ꝛ difficultatis. qua nempe est illo tempore hominem ꝛ nō inquinari ab ea. in igne sine igne versari. Idem. Omia fac cū dilectione: cū omnib⁹ aut quibūcūq; sed ītīs bonoꝝ bonos in dilectione. bonos in obsequiis ꝛ bonos habeas in cōsideratione: qui vite ꝛ bonitatis tue custodes sunt ꝛ testes. Idem. Dumeos iuxta pīi precepti etiā inimici diligantur: si ad cumulū solā eligant. qui ꝛ paucē esse vid⁹ ꝛ pessimi. Idē. Libi nō placet. Tegat te religio. Tegat te epi scopi. Placeant boni viri socia. iocunda possint fieri. Idem. Cum bis versare q; te ame riorem facturi sunt: illos secum admitte quos tu possis in melius reparare: nunq; alia sunt ꝛ hominū vū nocent vitia.

¶ De bonitate.

Capitulum xxiij.

Rego. in moral. Omne bonū qđ agimus: q; intentiōem sp ad celestia leuemus. Idem. Di veracit bonum sunt: qui in bonitate plistere etiā inter malos possunt. Idē. Quantuz vos in bono pfeciſtis: tantū bona etiam de alijs sentitis.

Idem. Bona deo accepta non sunt: q; añ oculos eius malop admixtione maculant.

Idez. Bona que hoibus innotescūt: sine periculo vix esse possunt. Idem in dial. Multa videnf bona: sed non sunt. q; bono aio nō fiunt. Idē. Vite vera estimatio in virtute est operū: nō in ostentione signoruz. Alam sunt plerīq; qui ꝛ signa nō faciunt. signa tñ facientibus dispares nō sunt. Idez sup ezech. Bonū valde est qđ iustus tribuit: qñ male agentibus libera voce contradicit.

Idē in regi. Bonaꝝ mentiū est ꝛ ibi aliquo mō culpas suas agnoscere vbi culpa ñ est. Idem. Uestrū sine dubio bonū faciſ: si bona volentibus opem fertis. Aug. de verbis dñi. Potes auꝝ perdere ꝛ nolenes potes domū: potes honorare: potes ipsam casu salutem; bonum vero quo vere bonus es nec inuitus accipis nec inuitus amittis. Jō in epistola. Quis est in hac vita sine aliquo peccato: sed cum vicimus bonū cuius pcula lent bona. illumq; optimū qui peccat minimū. Idem de natura boni. Et omne bonum a deo est. omnis ergo natura a deo est.

Idē. Dia quanto magis moderata: speciosa: ordinata sunt. tanto magis bona sunt. quanto autem minus moderata: minus speciosa. minus ordinata sunt: minus bona sunt.

Idem de virgin. Aliqñ aliter fructuosius est bonis pauciorib⁹. sed pluribus: q; potionibus. aliter inferioribus. sed plurib⁹. Idē de libe. arbi. Bonū est aliqđ homo ꝛ multū q; pecus: ex eo q; precepti capax. ꝛ hoc melius cū preceptū iam cepit: rursum hoc melius cū preceptō parvit. ꝛ his oībus melius cum eterne lumine sapie bñs est. Job. dxvi. de militia christiana. Nō agamus silem inter bonos vitā. sed a qbus fide discernimur ab eoꝝ studijs etiā ꝛ moribus diuidamur. Jō in ser. Pietati hoc ppriū est: vt in tenebris fulgeat. impietas aūt etsi in lumine fuerit vt nebrescit. Bern. in epi. Minime p certo est bonū eq; melius est nō vult. ꝛ vbi incipis nolle fieri melior: ibi desinis etiā esse bonus.

Idē super cant. Nō mediocris titulus p secto virtutis inter p̄uos viuere bonū: ꝛ iter malignātes innocētie retinere candorē ꝛ morū lenitatē. Sene. in epi. Trāquillitas animi ꝛ expulsio errorib⁹ absoluta libertas: q; ris q; sit ista. nō hoies timere: nō turpia velle nec nimia. in seip̄m maximā habere pētam inestimabilē bonū est suū fieri. Idē. Vita sine deo mēs bona est. Idē. Pare magna bonitatis est velle fieri bonū. Idem. Animus numq̄ maior est q̄ vbi aliena sepo suit: ꝛ secit sibi pacem nil timendo. secit sibi diuitias nihil concupiscendo.

¶ De desiderio.

Capitulum xxiiij.

Rego. in mora. Sepe mīa desideria: q; celeriter nō fiūt exaudiunf: ꝛ qđ impleri ꝓcūe petimus ex ipa me

lius tarditate psperamur. Idē. Salētiores voces apud sacratissimas aures dei nō faciunt verba nostra: sed desideria. Idē. Disserre voluit omipotentes deus desideria pētentiū vt crescāt: quatenus eo magis exaudiant ad merituꝝ quo citius nō exaudiunt ad votū.

Idē. Suffuge i solo eternitatis desiderio figā. nec pspitate attollis: nec aduersitate cōfatur. cui nil habet in mūdo qđ appetat. nil ē de mūdo qđ pmescat. Idē sup ezech. Uulnerata charitate ego sum: sanata salus est. credis quod voluerē huius vulneris nescit. cū vero anhelare in celesti desiderio iam ꝛ sentire vulnus amoris cepit. fit aīa salubrior: ex vulnere: que prius egrotabat ex salute. Idē in ome. Sancta desideria dilatione crescunt si aūt dilatione deficiunt desideria nō fuerūt.

Idem. Augent spūales delicie desideriuz in mente dum satiant. q; quanto magis earū sapor percipitur: eo amplius cognoscit qđ auidus amet. Idē. Dic possum ꝛ iusti bona: nec tñ hec in recōpensatione recipe. quia dum meliora. i. eterna appetunt: eoꝝ iudicio quelibet bona que hic affuerunt: cū scīs desiderijs estuant bona minime videnf. Augustinus in epi. Dy dicit apostolus. sine intermissione orate: q; est aliud: q̄ beatā vitā q; nulla nisi eterna est: ab eo qui illam dare solus potest sine intermissione desiderare. semper hanc a dño deo desideremus: ꝛ sp oremus. Idē. Tanto illius qđ valde magnuz est qđ nec oculus vidit: q; nō est color: nec auris audiuit: q; nō est sonus. nec in cor hominis ascendit: q; cor hoīs illuc debet ascēdere: summus capacius: quanto id qđ fideliuz credimus: ꝛ speramus firmius: ꝛ desideram⁹ ardentius. Idē. Diu orare cū vacat. i. cū alia bonaꝝ ꝛ necessariaꝝ actionū nō impendunt officia: q̄ uis ꝛ in eis desiderio semp orandū sit: nō est improbū nec inutile. neq; enim: vt nōnulli putāt: hoc est orare in multiloquio si diutius orē. Idē. Hierusalem futurā desideramus vtiq; ꝛ quanto impatientius desideramus ipam tanto patientius sustinemus omnia ppter ipam. Idē de palētia. Uie desideriop̄ facit toleranīā laboꝝ. ꝛ doloꝝ: ꝛ nemo nisi pio eo qđ delectat sponte suscipit ferre qđ cruciat. Idē de penitētia. Nemo vitā eternā incorruptibilē immortalē q; desideraverit nisi eū huius vite pbalis corruptibilis mortalisq; peniteat. Idē in medicina. Nā venies ꝓsolator memoqué expectatos: quando videbo gaudiū meū: qđ desidero. ofi satiabor cū apparuerit gloria eius quam sitio. ofi inebriabor ab vbertate domus tue: ad qua suspiro. Idem de vera dei dilectione. Uerum tñ ubi deus qđ non vult cito deseruit in vitas magnas magnus desiderare. Joh. Cheyld. super iob. Sitire vt ꝓfio desidia gignitur. ita ex actionis desiderium generatur.

Beri. super cant. Uite epi sancti hierarchia potiora: sed proclus inferiora votis. Idem Subtractio rei qui⁹ amas augmentatio desiderij est: ꝛ qđ ardenf⁹ desideras caret egritudine. Idem. O poter vt sancti desiderij ardor: preueniat faciem dei ad omnem animaꝝ ad quā ipse venturus qui omnes consumat rubiginem viciorum. ꝛ sic apparat locum. ꝛ tunc scit anima q̄ iuxta est dño cum sese senserit igne illo succensam. Idem super ibi. Nolite confi. ꝛc. Urentis fotis instar. Super li. iij. de dilatione. Idem. Modicum et non videbitis me. o modicum longum pre dño modicū dicis. ep non videmus te: salutuz fit verbum dñi mei: longum est. ꝛ multum valde. verūtñ vtrūq; verū: ꝛ modicū meritis: ꝛ longum votis. Idē in epi. Stat fides ducit ad plenā cognitionē: sic desideriuz ad perfectam dilectionē. ꝛ sic dicitur. nisi credideritis non intelligetis. sic dici eque nō affirde potest: si non desideraverit non perfecte amabitis. Auctor de spū ꝛ anima. Anima p odiū mūdi ꝛ sui ꝓficit in amorem dei ꝛ proximi. ꝛ ptemptū ipaliū ꝛ inferioꝝ crescit in desiderium eternoꝝ ꝛ superiorum. Glo. psal. xxxvij. Desiderū est orare. nec vnq̄ desinit orare: qui non desinit amare. charitas enim clamor est.

De feruore.
Caplm xxv.

Rego.in mora.Sepe electorum cō
tingit plus finiendo pagit qz idcoā
do proponit.etsi tepidine prima in
choatione extrema consummat. vide
ant semp gnoare se efficaces radicare in fa
cto semp proficere.ne forte in nouitate perdurat. Idē. Bi
quos fortasse deficimus:et tarde possumꝰ in
cipere:ea ipsa cu vitam nostrā feruentioribus
studijs agere. Idem super ezech. Adeo
in quo quis per amorem inuisibilium sponso tam
quam manifesto placere studet:calcatis omnib⁹ recipit.
sed illū quem diligit maxime.sustinet:
ne aliquando deficiat. Idē. Nihil sit tibi
cupidius:nihil desiderabilius:nihil nō
contemnendum per quam semper anima adima reno
uatur. Idē. Esse nobis. Supra li.iij. de mor
te. Idem. Tanto hostis. Supra li.i. de ve
nenis⁹. Aug. Tanto ille⁹. Supra de desi
derio. Idem. Absit ab oratione. Supra li.
ij. de oratione accepta. Beruñ.super canti.
Aurꝰ discretionis absqz charitatis feruore ia
cet.et feruor vehemens absqz discretionis tem
peramento scipitat. Idem. Feruore no
uicioꝝ. Supra li.i. de noticijs. Idez in
ser. Si quis deuotus:si qs sollicitus est.si qs
spiritu feruens:caueat sibi ne suis fidat meri
tis:ne suis operibus innitatur: alioquin nec
hmōi animum intrat gratia:nimirum plenꝰ
est:nec in eo iam inuenit gratia locum sibi.

Idem. Opa nra in feruore agenda sunt:et
desiderio cordis:vt sint lucerne ardentes in
manib⁹ nostris. Idem de cōtem. Tu si vi
deris hominem in bonis opibus strēnuum:et
feruore conuersatiōis hilarem.viuere in eo
fidem ne dubites:indubia teneris vite illius
argumenta.sed nōnulli cum spiritu ceperint:
heu carne consummant. Idē. Ut vigoris
esse vinoscit nequaqz cedere tribulationi:sz
pro inflicta tribulationem sustinere:sic seruoꝝ
ri videtur attribuendum:nullis capi voluptā
tibus:nullis illecebris enervari.

De meditatione.
Caplm xxvi.

Rego.in mora, Soleter animus
§ ante actōis sue primordia cuncta q
aduersa meditari. vt semp hec cogi
tans:semp para ad hec tholerare patiēte mente
quicquid accesserit tuerū putet. Idē. Vi
ta nra dum lachrymis lauat:dum bonis op
bus exercet:sanctis meditationib⁹ tendit.
ad nouitatez suā sine cessatione reparat. Idē
in regū. Laude qso:et quotidie creatoris tui
verba meditare:voce ejus dei in verbis dei.
vt ad eterna suspires:vt mens tua ad celestia
gaudia varijs ardoribus desiderijs accendatur.cā
do enim tunc maior ei erit requies:cūto mō
ab amore conditoris sui requies nulla fuerit

Idem in ome. Meditet mens in proxi
mo:q exhibeat deo gaudere cum proximo.

Ysido.de sum.bo. Sic profectus et lecti
one et meditatione procedit.que eni nescit
lectione discimus:meditatiōib⁹ cōseruamus.

Idez in ethymo. Ydia é meditatio mor
tis:qō magis conuenit christianis:et qui secuꝝ
ambitione calcata.cōuersatiōe disciplinali si
militudine future vite viruīt. Aug. de me
dita. Quanto magis homo mala sua intelli
git:tanto amplius suspirat et gemit. Medi
tatio siquidem parit sciam.sciētia cōpunc
tionem:cōpūctio deuotionē:deuotio cōmū
dat oratioñ. Idē. Considera o hō quid
tibi erat:et quid tibi factum,sit:et pensa quid
bi hoc fecit:quanto amore dignꝰ sit. Idez
de virgi. Virginalis integritas et per piam
continentiam ab omni cōcubitu immunitas
angelica portio est.et in carne corruptibili in
corruptionis perpetue meditatio. cedat hui
ōnis fecūditas carnis.omnis pudicitia cō
iugalis. Idem de conflictu. Auaricie mor
bus nunqz melius compescit:nisi cum vita
mortis sine oblivione meditatur. Basili
us in regula. Cūc amiditate celesti anima fla
grans dilexit amorꝰ copulatur:cum in terris
degens de celestib⁹ et supernis ingiter medi
tatur. Beruñ. super canti. Quid tam efficax

ad curandum conficiende vulnera:nec nō ad
purgandam mentis acié: qz vulnerū duxit
sedula meditatio. Idem in epla. Vigilias
times et insuperabilia nimiaqz laborem:sed hec le
via sunt meditanti flāmas perpetuas. recor
datio deinde tenebrarum exterior facit non
horrere solitudines.si futurā cogitas de ver
bis ociosis discussionem:non valde displice
bit silentium.fletus eterni⁹ et stridor: ille den
tium ante cordis oculos reducimus:pareo tibi
redde et mattam et culcitras. Idē. Juge si
lentiū et ab omni strepitu secularium perpetua
quies:cogit celestia meditari. Glo. hiere
mie li. Egredimini et. Non debem⁹ in desi
derijs carnis mollescere:et segnes in bono
esse.sed in meditatione legis et exercitio vir
tutum strēnui. Auctor de spiritu et anima.
Meditatio siquidem parit sciam. Supra in
eodem. Idē. Meditatio est occulte vitatis
studiosa investigatio.cōtēplatio est per
spicue veritatis iocunda admiratio. Illi ita
qz divina revelatio illuminat vt veritatē co
gnoscat.istam divina inspiratio inflāmat vt
eam diligat. Sene.in epl. Nihil est tarꝺ dif
ficile et arduū quod humana mens non vin
cat.et familiaritatem perducat assidua me
ditatio. Idem. Hoc quotidie meditare:
vt possis equo animo vitam relinquere.

De ascensione spirituali.
Caplm xxvij.

Rego.in ome. In cūctis que agi
§ tis radicem boni opis humilitatem
tenete.nec qb⁹iam superiores:sed q
bus adhuc inferiores estis aspicite. vt dum
meliora vobis exempla proponitis ad maio
ra sp ascēdere ex hūilitate valeatis: Idez
in regū. Tanto veri⁹ intus ascenderes:cūto
per cōuallē lachrymaz fouis humili⁹ iacerē.
ac nunc multū me deprimit honor oneros⁹.

Ysido. de sum. bo. Qui prius in activa p
ficit ad contēplationem bñ ascendit. merito
enim in ista sustollit qui in illa vilis inuenī
tur. Beruñ. in epistola. Multo facilius re
peries multos seculares cōuerti ad bonū qz
vnūquēpiam de religiosis transire ad meli⁹
rarissima anis in terris est:q de gradu quez
forte in religiōe semel attigerit vel paz ascē
dat. Idem. Qui ascensiones in corde suo
disponunt:qui de virtute in virtutē cum vi
dere deum deoz in syon:eo facili⁹ merent
in retributiōe:quo summo bono familiarius
adherere studuerūt puriori conversatiōis or
dine. Idem. Aut ascendas necesse est aut
descendas.si attentas stare vias necesse est.

Idē. Ab exterioꝝ⁹. Supra li.ij. de intel
ligentia. Idē de amore dei. Cogitatiōes:
intentiones:et volūtates:affectiones:et oia ite
riora mea.venite ascendamus in montē:vbi
dño videt vel videt. cure:sollicitudines:an
xietates:pene:seruitutes:expectate me hic cum
asino corpore isto:donec ego cum puero.rō
sc.cū intelligentia vsqz illuc properātes reuer
tamur ad vos.revertemur eniz et beu reuer
temur qz cito. Idē in ser. Scienti legem et
nō facienti peccatū est illi.propterea sciens qz
in oratione vak bona volūtas cūvideris que
agēda sunt. vt comaleseas agēdū que vide
ris:ascende tu ad orationem:ora instāter.ora
perseveranter. Idē. Sub te sit appetitus
tuus:et tu dñeris illi⁹.nam vt in celum ascen
das prius necesse est leuare te super te carna
lia calcando desideria.que in te militant ad
uersum te. Idez. Perseverate in discipli
na quam suscepistis:vt p humilitatē ad sublī
mitatē ascēdatis.qz hec est via et non est alia
pter ipsam. qui aliter vadit: cadit potiusqz
ascēdit. qz sola est humilitas q exaltat:sola q
ducit ad vitam. Auctor de spiritu et aia.
Quia bona exteriora dim stare non possunt.
iussus est homo ab exterioꝝ⁹ ad interiora rē
dire.et ab interioꝝ⁹ ad superiora ascendere
tante enim dignitatis est humana cōditio:vt
nullū bonuz preter summū ei sufficere possit.

Idē. Qui interi⁹ intrans:et intrinsec⁹ pe
netrans seipsum trāsiēdit:ille vaciter ad de
um ascendit. Ansel. de similitu. Tria ne
cessaria sunt ascendenti:innocentia bñficiū
prelatio. Innocentia talis esse debet vt nulli

nocerat. Beneficium: vt omnib⁹ profit. Prelatio vt se omnibus inferiorem iudicet. Unde aplus. In humilitate superiores inuicem arbitrantes. Hec tria debet vnusquisq; alijs impendere. ⁊ nihil horum sibi fieri ex debito exigere. Idem. Alterius virtutem non vicium: summq; vicium non virtutem attendere debet quisquis ad culmē humilitatis ascēdere studet.

¶ De contemplatione.

Caplm xxviij.

Rego. sup ezech. Contemplativa vita est charitatē quidē dei ⁊ proximi tota mente retinere. ab exteriori actione quiescere. soli desiderio conditoris inhererе. vt nihil iam agere libeat: sed calcatis curis omnibus ad videndam faciē sui creatoris animus inardescat. ita vt iaz nouerit carnis corruptibilis pondus cum meroze portare: totisq; desiderijs appetere illius hymnidicis angelorum choris. inter esse. admisceri celestibus ciuib⁹: de eterna spe in cōspectu dei ⁊ incorruptione gaudere. Idem. Primꝰ contemplationis gradus est vt mens se ad se colligat. Secundus: vt videat qualis est collecta. Tertius: vt super semetipsam surgat: ac se contemplationi auctoris inuisibilis intendēdo subijciat. Sed se ad se nullo modo colligit: nisi prius didicerit terrenarum fantasmata ab oculis mentis compescere: quicquid de visu: quicquid de auditu: quicquid de odoratu: qui: quid de tactu ⁊ gustu corporeo cogitationi eius occurrerit respuere atq; calcare. ⁊ se talem querat intus qualis sine illis é.

Ysido. Tanta viri fuit diuinꝰ. Supra de religiosis bonis li. i. Berñ. de conside. Potest contemplatio diffiniri: veras intuitus animi de quacunq; re. seu apprehensio. veri nō dubia. Idem. Contemplationis species quatuor sunt. Prima ⁊ maxima contemplatio est admiratio diuine maiestatis. Hec requirit cor purgatum: vt a vicijs liberum atq; exoneratum peccatis: facile ad superna leuetur. interdiu; quoq; per aliquas momentas sui ipsius ⁊ extasi suspensum teneat admiratio. Secunda autem necessaria est huic. Est cuiꝰ intuens iudicia dei. quo sane pauido aspectum vehementius concutit intuentez: fugat vicia: fundat virtutes: initiat sapientiam: humilitatem seruat: virtutum siquidem bonum quoddam ⁊ stabile fundamentum. humilitas nempe si mutat illa virtutum non nisi ruina est. Tertia contemplatio occupatur vel potius ociatur circa memoriam beneficiorum. Et ne diuinitat ingratum: sollicitat amantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit propheta. Memoriam abundantie suauitatis tue eructabunt. Quarta: que retro sunt obliuiscens: in sola requiescit expectatione promissorum. que cum sit meditatio eternitatis: eadem que promittuntur eterna sunt: longanimitatem animi ⁊ perseuerantie dat vigorez. Puto: iaz facile est q̄ttuor: nostra hec illis q̄tuor apli assignare: eorum longitudinē comprehendit meditatio promissoꝝ. latitudinem recordatio bñficiorum. sublimitatē contemplatio maiestatis: profundum inspectio iudiciorum. Idem in medita. Uiscus contemplationis est amor: possessionis: affectus cognationis: cupiditas honoris: ⁊ voluptas carnis. quib⁹ anima inuiscatur ⁊ irretitur: vt nō possit contemplationis per plateas supne sursum discurrere possit. Idem sup cāti. Excedente anima ⁊ si non vita certe vite sensus: necesse est etiam vt nec vite tentatio sentiatur. Quis ergo dabit mihi pennas sicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requiescam. Utinā hac morte ego frequenter cadam: vt eadem laqueos mortis.

Serñ. in epla. Quātū potes propera quo diuinꝰ frui emendato animo ⁊ cōposito possessio. frueris quidem dū emendas etiā dū cōponas. alia tamen illa voluptas est que pingitur a cōtemplatione mentis ab omni labe pure ⁊ splendide. Idem: Subsilire in cōlum ex angulo licet: erurge modo: ⁊ te quocūq; dignum deo singes. ⁊ non aurum: non argentum. non potest ex hac materia imago decori primi fumilis.

¶ De gustu.

Caplm xxix.

Rego. in mora. Sapiora amare ita fortiter ire est. dūcq; magno desiderio mens ad celestia ibi tamen miro mō hocipsum qō accipe querit degustat. Idē super ezech. Dulce est esse in reb⁹ humanis sed ei qui adhuc de celestibus gaudia nulla gustauit. quia quanto minus eterna intelligit tanto delectabiliꝰ in temporalib⁹ requiescit.

Idem. Si quis iam cordis ore gustauerit que sit illa dulcedo celestium premiorum: qui illi hymnidici chori angelorum. que in comprehensibilis visio trinitatis. huic quāto vtique fit quod intus videt tanto in amaritudinē vertitur omne quod foris sustinet. Idem. Contemplativa maior est q̄z activa. quia hec in vsu patrie operis laborat. illa vero sapore intimo: venturam iam requiem degustat. Aug. in seno. Letera creatura vilescat: vt creator in corde dulcescat. Idez de medita. Fac precor me domine gustare per amorem quod gusto per agnitionem. sentiaz per affectum quod sentio per intellectū. plus sibi debeo q̄z meipsum totuz. sed nec plus habeo sed nec hocipsum per me totum possuz reddere. trahe domine in amorem tuū vel hocipsum quod sum. Idem de vera religione. Quandiu sum⁹ in corpore ⁊ pegrinamur a domino: gustem⁹ saltem q̄z suauis est dominꝰ. qui dedit nobis pignus spiritus: in quo sentiamus eius dulcedinem ⁊ desidere mus ipsum vite fontem: vbi sobria ebrietate inundemur ⁊ irrigemur: sicut lignū qō plantatum est secus decursus aquarū. Idem. Tu qui veram. Supra de tranquillitate.

¶ Auctor de spiritu ⁊ anima. Hec est requies cordis nostri. cū in dei amore p desideriū figit. hec est vita cordis nostri: cum deū suū contemplat: ⁊ ipsa sua contemplatiōe suauiter reficit. Idem. Anima prius sanatur. sana ta introducit: introducta reficitur. Idem. Mentis visio est intelligentia. gustꝰ sapientia: illa contemplat. ista delectat. Berñ. de xij. gra. Primus cibus est humilitatis purgatorius cum amaritudine. secūdus charitatis consolatorius cum dulcedine. tertius contemplationis solidus cum fortitudine. Idez de dili. deo. Ex occasione frequentium necessitatum crebris necesse est interpellationibus deū ab homine frequentari. frequentādo gustari: gustando probari. qñ suauis est dominus.

Idem de amore dei. Stans in domo solitudinis quasi onager solitarius: ⁊ habitaculum habens in terra salsuginis: ⁊ attrahens ventum amoris mei: os meū aperio ad te domine: ⁊ attraho spiritū. ⁊ nōnumq̄z domine q̄ si clausis oculis ad te inhianti mihi mihi videor cordis quod non licet mihi scire quid sit. saporem quidem sentio dulcedine adeo confortantem vt si perficeret in me nihil vltra q̄rerem. Idē sup canti. Si quē forte nostrū aliquā hora sic rapi ⁊ sic abscondi contigerit vt minime auocet aut perturbet aut sensus egens: vel cura pungens: vel culpa mordēs. vel certe ea que difficilius amouentur irruētia imaginationum corporearū phantasmata. poterit quidem hic cum ad nos redierit gloriari: ⁊ dicere. introduxit me rex in cubiculū suū. Idem. A mandatis tuis intelleri inquit vt scias nisi obedientie mandatorū contemplationis gustum penitus non deberi. Non ergo putes de pprio amore q̄cūq; sancte obedientie actibus seniorū ve traditionibus preiudiciū vllatenus faciendū. Idem in epla. Fumes cecidernt mihi in preclarijs. celestisq; hereditas preclara est mihi. ⁊ terrena adulat promissio: blandit consolatio carnis. gustato spiritu necesse est desipere carnem. affectanti celestia terrena non sapiunt. eternis inhianti fastidio sunt transitoria.

¶ Idem in sermo. Beati q̄ lugent: qñ ipsi consolabunt. quid aliud est hec cōsolatio q̄z procedens de spe venie gra devotiōis. ⁊ sua suissima delectatio boni: ⁊ gustus sapientie licet exiguus. quibus interim benignus dominus afflictam refrigerat animam. Et gustus ille nihil aliud est q̄z irritamentum desiderij

ē inteniū amotio: sicut scriptū est. qui edūt me adhuc esurient ⁊c. Idem. Ubi sane in spūali. Supra de ꝓficientibus. li. i. Beneda in epistola. Tunc animus noster habebit quo gratuletur sibi: cū emissus his tenebris in quibus volutatur nō tenui visu clara prospexu. sed totū diem admiserit: ⁊ redditus celo suo fuerit: cū receperit locum quem occupauit sorte nascendi. sursum: illum vocant inimicia sua. erit autem illic etiā anteq̄ hac custodia exoluatur: cū vicia deuicerint: purusq; ac leuis in cogitationes diuinas emicuerit.

Idem. Pabia animū a terrenis admissis ad diuina. hec libertas ejus. est hec euagatio subducit interim se custodie in qua tenetur ⁊c celo reficitur.

¶ De consolatione.

Capitulum xxx.

§ Rego. in regū. In summa tribulatione positis. sola est ꝓsolatio miseri cordia creatoris. Idē. In dei cau sa occupatus consolatione fulciri debet. non amaritudine reprimi. Idem. est mihi bonū vir hoc ex dei munere in magna consolatione: q̄ opus sanctum q̄ō. in me non habeo. diligo in te. Idē. Facilis erit ꝓsolatio si inter flagella que patimur: que fecimus: q̄ facimus ad memoriam delicta reuocamus. atq; hec non flagella. sed dona cognoscimus.

Idem de quodaz epō. Valde ꝑstabat q̄ de illo quedā superba cognouerat: sed q̄ mores suos ipse correxit: meam tristiciam sic mei ipsi vincendo consolatus sum. Idez in moza. Magna ꝓsolatio in rez amissione est illa tpa ad mentē reducere: quibus nos cōtigit res quas perdidimus nō habuisse. Jō. Magna est consolatio in eo q̄ō displicet. q̄ illo ordinante erga nos agitur: cui non nisi iustum placet. Idem laboranti consolari est pariter. i. laborē persistere: q̄ fubleuatō laboris est vicio collaboratis. Idem. Minus tentat probatio: q̄z remuneratio. consolatur. Idē. Grauis meror. Infra de dolore. Idem. Festina consolatio bonorum est consideratio finis malorū. quia dum ea q̄ interiū conspiciunt malis q̄ō exaudiūt: leue estimant quicquid in hac vita patiuntur aduersum. Idem in pasto. Non sicndo fleresē fiē exterior: a aduersa plangere: vt tamē meus noluerit de eterne spei ꝓsolatione gaudere. Isido. de sum bo. Qui vite future premia diligenter excogitat: mala omnia vite presentis equanimiter portat: q̄m ex illius dulcedine huius amaritudinē tēperat. Idē in hymo. Intende miserias eoz quibus accibe aliquid accidit: tū aliena pericula nemo reputauit tua ponito. alioz enim exemplo doloremr relevant: talium malis facilius consolatur homo. Ambro. de vidu. Parat mestitia duri animi fletus oculoz. miseriaz cōciliat. laborem minuit: doloreż allenias. paulorem seruat. nec iam miseria sibi videtur que consolationem in lachrymis habet. Beri. super qui habitat. In quo hoz oium spes solacij aliquid vel auxilij iuenire. Si quem intra tetarit cor: unum ⁊ obliuioni datum reperis tanq̄ mortuū a corde. si intra tempus q̄ō conipitur aggrauat animam. si circa terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. querere ergo supra tēsidera tus esto ventura agmina transilire. Idem de contemp. Preciosa diuina consolatio cibi nec omnino tribuitur admittentibus alios.

Idē in ser. Mention: quod ad consolatiō vestrā dico: si nō ex manibus. huius patris monachoz. nouicioz. ⁊ querelbz anime ad celoz gaudia volauerūt tam libere q̄z liberate de carcere nostre mortalitatis. Idem Beati qui lugent. Supra de gustu.

¶ De regratiatione.

Capitulum xxxi.

§ Rego. in regū. Recte mentē ē: dei nō solū in ꝓsperis bñdicere: sē etiā in aduersitatibus collaudare. Idē ad q̄z ponente grāmaticā. In vno sēpe cum bonis laudibus christi laudes nō capiunt. Aug. in ench. Bī azz ⁊ iudiciū cātabo tibi dico q̄ nisi p indebitā mīam nemo liberat: ⁊ nisi p debitū iudiciū nemo condemnat. Idē de verbis domini. Felix sit mūdus: euertat mūdus: benedicam dominū qui fecit mūdū sm carnez. bene sit sm carnē: male sit: benedicaz dominū in omni tpe. Idē. Dec in vno q̄z supra li. ij. de iusticia. Idez: in epi. Qui est oandus vt faciat: illi est actio gratiarum reddenda cum fecerit. Idem. Ex his que habes gratias age deo tanq̄z fonti bonitatis vnde habes. atq; in omnibus bonis actibus tuis illi da laudatem: tibi autē humiliatem.

Idem de ꝓsc. Tu dñe excitas vt laudare ne delectet: q̄ fecisti nos ad te ⁊ inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Idē de spū ⁊ littera. Illa est sapientia que pietas vocat qua colit pater luminum: ⁊ quo ē omne datū optimū ⁊ omne donū perfectum. colitur autem sacrificio laudis actionisq̄z gratiarum: vt cultor eius nō in semetipsos: sed in illo glorietur. Idem de medita. Gra agamus de acceptis: ⁊ quod nondum accepim⁹ eoipso q̄ de acceptis ingrati non sumus: nos accepturos esse confidamus. Idem de cathe. ru. Quicquid homo fecerit laudabilem in suis factis inuenit deus. Si recte egerit laudabilem inuenit per iusticiam premiorum. si peccauerit laudabilem inuenit per iusticiam supplicioz: si peccata confessus ad recte viuendum redierit laudabilē inuenit per misericordiam indulgentiaz. Hieron. i epla. Cū psalmū dicis: cui⁹ verba loqueris agnosce. ⁊ in compunctione magis animi q̄z i tinnule vocis dulcedine delectare. lachrymas psallentis deus magis q̄z vocis gratiam cōprobat. Job. d.xy. super iob. Glificemus deum ⁊ per fidē ⁊ per opa. nulla eni vtilitas nobis in salutem dogmatū sanoz: corrupta nobis vita. Idem. Rapuit ille: grāo egisti tu pro iniusticia. ⁊ glorificasti deum: ⁊ sm tas per gratiarum actōes multas fructificasti mercedes. Beri. super canti. Nil aliō duz psallitis q̄z qō psallitis cogitetis, nec solas diuitandas cogitationes vanas ⁊ ociosas. vitandę sunt ⁊ ille dumtaxat illa hora ⁊ illo loco quas officiales fratres ꝓ cōi necessitate q̄si necessario frequnt admittē cōpellunt. sed ne illa q̄dem ꝓfecto recipe ꝓsuluerim q̄ forte paulo aī in codicib⁹ legerat. Idē. Bono vos dilectissimi pure ac strēnue diuinis interesse laudib⁹. strēnue q̄dē: vt sic reuerenter ita ⁊ alacriter dño assistat. non pigri: non sommolēti: nō oscitātes: nō parcētes vocibus nō scidētes vba dimidia. nō integra trēsiliētes. nō fractis ⁊ remissis vocib⁹ muliebre q̄d dam balba de nare sonātes: z virili vt dignū ē sonitu ⁊ affectu voces scti spūs deprimentes. Idē: Bisce in referēdo gras non esse tardus aut segnis: discе ad singula dona gratias agere. diligenter inqt cōsidera q̄ tibi apponuntur. vt nulla videlicet dei dona debita gratiarū actione frustrent. nō grādia: nō mediocria: nō pusilla. deniq; iubemur colligere fragmenta ne pereant. Idem. Dis de bonis multiformis gra apparētis in nobis referatur ad ipsum laus. laudabiliū siquidē vniuersoz auctoē ⁊ largitoē. idq; nō ficte quē admodū ab hypocritis. nec sola consuetudine sicut a secularibus: z nec necessitate q̄dez vt iumenta ferendis onerib⁹ applicant. sed sic decet scās finceritate fidē: deuotione solicita: hilaritate grata. nō tī dissoluta. Idē Immolantes hostias laudis: ⁊ reddentes vota nra de die in diem: curem⁹ omni vigilantia iungere sensum vsui. affectum sensui: exultationem affectui. gravitatē exultatōi: humilitatē gravitati. libertatē humilitati. quo interim liberis pargare mentis passibus ꝓceda mus. ⁊ excedam⁹ per inuisitatas q̄sdā affectiones: spirituales leticias: inuisibiles amenitates: in lumine dei: in suauitate in spūsancto.

Idem. In quotidianis exercitijs ⁊ bellis: que nulla hora pie in christo viuentibus desunt: a carne: a mūdo: a diabolo: sicut militiaz vitam hois esse sup terrā incessant. exprimi in vobismetipsis: quotidiana necesse ē cantica pro assecutis victorijs imolari. Idem in ser. Nō tm̄ ore ⁊ lingua: z ope ⁊ vitate exhibeamus nos nō ingratos. non.n. gratia

rum dictionem ſed grarũactione exigit a nobis dño deus noſter. Idé. Oportet hoiez gratioſum ⁊ deuotũ eſſe. q libéter dona multiplicanſ: ſi prioza bene ſalua videntur.

¶ De lectione.

Caplm xxxij.

Rego. in regiſ. Si ad ꝓfolationem nr̃am ſacra ſcriptura para eſt: tanto magis debem⁹ legẽ: q̃nto nos ꝓſpicim⁹ ſub tribulationũ faſce laſſari. Idem. Idcirco pictura in eccliis adhibet: vt hi qui lras neſciũt: ſaltẽ i pictis⁹ videndo legãt: q̃ legere in codicib⁹ nõ valẽt. Idé. Stude q̃ſo. ſ. de meditatiõe. Idé in moſ. Scriptura ſacramẽtis ocul' q̃ſi q̃dã ſpeculũ opponitur: vt eterna nr̃a facies in ipla videat. ibi et enim ſeda. ibi pulcra nr̃a cognoſcim⁹. ibi ſentim⁹ q̃ztũ ꝓficim⁹. ibi docemur a ꝓfectu q̃z longe diſtam⁹. Idé. Scriptura narrat geſta ſctõz: ⁊ ad imitatiõné ꝓuocat: corda infirmoz. duqz illoz victricia facta cõmemorat: ꝫ vicioz plia debilia nr̃a ꝓfirmat. Idem. Quaſi q̃dã fit lectio méꝫ nr̃e ſpẽ ꝓſiderata creature. Idé. Plerũqz res q̃libet per hiſtoriã vr⁹ é. p ſignificationẽ culpa. Ambro. de offi. Cur nõ illa tpa q̃b⁹ ab eccliа vacas lectõi impẽdas. cur nõ xpm reuiſas: xpꝫ alloq̃ris. xpm audias: illũ alloq̃mur cum oramus: illũ audim⁹ cũ diuina legim⁹ oracula.

Idé in hexam̃. Scriptura diuina ſalutem ſtiggerit. vite odoꝛẽ fragrat: vt ſuauitatem legens capias. nõ ꝑcipitꝰ crimẽ incurras. Ie. Nõ mediocre. ſ. li. iij. de ſtultiloqo. Hiero. in oſi. ſup Ioná. Difficile hoies potentes ⁊ nobiles: ⁊ diuites: ⁊ multo his difficilius eloq̃ntes credũt deo. obcecaſ enim meno eorũ diuitijs ⁊ opib⁹ atqz luxuria ⁊ circundati diuitijs non pñt videre virtutes ſimplicitatẽ qz ſcripture. Idé i epi. Ama ſciaz ſcripturaz: ⁊ carnis vicia nõ amabis. Idé. Orationi lectio: lectõi ſuccedat oño. ⁊ breue videbiſ oẽ tpa q̃ tãꝫ dierũ varietatib⁹ occupaſ.

Iſi. de ſum. bo. Sctãz ſcripturaz altitudo ãſi montes paſcue ſũt: ad quos dũ gqz iuſtorũ ꝓcẽderit: paſcate ideficient refectionẽ inueniſſe ſe gaudebit. Idem. Geminũ ꝓfert bonũ ſctãz lectio ſcripturaz. ſiue q̃ intellectũ mẽtꝫ erudit. ſiue q̃ a mũdi vanitatib⁹ abſtrahit: cũ hoiez ad amorẽ dei pducit. Idé i ſyn. Lectio docet qd caueas. lectio oñdit q̃ vitãs lectõe ſenſus augeaſ ⁊ itelleaſ. Aug. i epi. Tãta ẽ chriſtianaz ꝓfunditas liraz: vt in eis quotidie ꝓficere ſi eas ſolas ab ieũte puericia vſqz ad decrepitã ſenectutẽ maximo odio ſummo ſtudio: meliore ingenio conarer addiſcere. Iob. xxxv. ſup iob. Nõ ꝓterea rapte ſũt ſcripture vt in libris eas hẽam⁹ ſoli. ſ. vt in cordib⁹ ꝛglutinem⁹ eas. Idé. Si aut philoqz ſordidat ⁊ demões vocat. manifeſtũ ẽ qm̃ ſpũs lectio ſcrificat. ⁊ ſpũs affert gratiam. diuine enim ſunt incantationes ſcripture. Bern̄. ſuper canti. Ante carnẽ diſcipline ſtudijs edomitam: ⁊ mancipatam ſpiritui ante ſpretam ⁊ abiectam ſeculi põpã ⁊ farinã indigne ab impuris lectio ſacre ſcripture preſumiſ. quõ nempe lux incaſſum circumdit oculos cecos vel clauſos. ita animalis hõ non ꝑcipit ea que ſunt ſpiritus dei.

¶ De ſapientia.

Caplm xxxiij.

Rego. in moral'. Neqz hoc eſt ſapere qõd intelligẽ. q̃ multi eterna q̃dã ſapiunt. ſz hec intelligẽ nequaqz ꝑcipiunt.

Idem in regiſ. Sapienter illicita ſuperat: qui didicerit etiam non vti cõceſſis. Aug. de li. ar. Nemo ſine ſapientia brũs ẽ. nemo enim brũs eſt niſi ſummo bono qõ in ea veritate qua in ſapientiã vocam⁹ cernit ⁊ tenet.

Idé. Ue qui dereli. in quũt. Sup. a li. iij. de ſapientia. Idé de ordine diſciplinc. Antequis ommẽ plẽiam fugiendã putat: nihil nos vult aliud: q̃z nõ amare ſapientiam. Ide. Duplex eſt via quam ſequimur: cum rerum nos obſcuritas mouet: aut ratione: aut comuni auctoritate philoſophia rationem promittit.

Idem. Tria ſunt genera rez in quib⁹ rationabile appareat. vnum eſt in factis ad aliquem finẽ relatis. alterũ in diſcendo. tertium in dedicando. Quintum nos admonet nihil temere facere. ſecundum recte docere. vltimũ bene contemplari. Idé de ciui. dei. Non eſt vera ſapientia q̃ intentionem ſuam in his que prudenter diſcernit: gerit ſoluiter: cohibiz temperanter: iuſteqz diſtribuit. non ad illum dirigit finem vbi erit deus omnia in omnibus: eternitate certa ⁊ pace perfecta. Iſi. in etymo. Sapiens dictus eſt a ſapore. q̃ ſicut aptus eſt guſtus ad diſcretionem ſaporis ciborũ. ſic ſapiens ad dinoſcentiam rez atqz cauſarum: quo vnuquodqz dinoſcat atqz ſenſu veritaz diſcernat. Idem de ſum. bono. Multus ſapientiam dei plene recipit: niſi qui ſe ab omnibus abſtrahẽ actionum cura contendit. Ambro. in epi. Nihil peccare ſoli⁹ dei eſt: ſapientis eſt ⁊ corrigere erratum ⁊ penitentiam agere peccati. Idem. Sola eſt ſapientia libera que diuitibus pauperes prefecit. ⁊ que ſeruos propꝛijs ſenerari dominis facit. Idé. Sapiens nõ metu. Sup̃ lib. iij. de affectionib⁹. Idé Ille vere ſapit: cuius animus in chriſto eſt ⁊ cui⁹ interior oculus erigit ad ſuperna. Bern̄. de ꝓfide. Quid prodeſt ſi vniuerſum mundũ lucreris te vnũ perdens: ⁊ ſi ſapiens alijs ſis deeſt tibi ſapientia ſi tibi non fueris. Idem ſuper canti. Neſcitis q̃ angelus ſathane multotiens trãſfigurat ſe in angelum lucis. ſapientia eſt de⁹: ⁊ vult ſe amari: non ſolum dulciter ſed ⁊ ſapienter. Señ. in epla. Sapiẽs videbit vbi victurus ſit: cum quib⁹: quomodo: quid actu rus. cogitat ſemper qualis vita: non quanta ſit. Idem. Sapiens omnia examinabit ſecum: quid acceperit. a quo: quantũ: vbi: qué admodum. Idem. Sapiens bonoꝛ rector eſt: malorum victor. ſed facere docet plbia. nõ dicere: ⁊ hoc exigit vt ad legem ſuam quiſqz viuat: ne oratioꝛi vita diſſentiat. Idé. Rogo atqz hortor vt philoſophiam in preceptia mea demittas. ⁊ experimentum profectus tui capias: non oratione nec ſcripto. ſed animi firmitate. cupiditatum diminutione. verba rebus proba. Idem. Affectator ſapientie adhereat quidem in corpore ſuo. ſed optima ſui parte abeſt. ⁊ cogitationes ſuas ad ſublimia intendit. Idem. Ad philoſophiam te cõferſi vis ſalu⁹ eſſe. ſi ſeru⁹: ſi beatus: deniqz ſi vis eſſe: quod maximum eſt: liber. Idé. Non eſt philoſophia populare artificiũ. nec oſtentationi paratum: non in verbis ſed in rebus eſt. nec ad hoc adhibetur vt cum aliqua oblectatõe cõſumatur dies: vt demutur ocio nauſea: animum formet ⁊ fabricat. vitam diſponit: actiones regit: agenda ⁊ omitteda demonſtrat.

¶ De doctrina.

Caplm xxxiiij.

Reg. ſuper ezech. Quiſquis expoſitor in explanatione ſacri eloquij vt fortaſſe auditoribus placeat aliquid mentiendo componit ſua ⁊ non dei verba loquitur. ſi tamen placendi vel ſeducendi ſtudio mentiatur. Nam ſi in verbis dominicis virtutem requirens ipſe aliter q̃z ſe per quẽ prelata ſunt ſenſerit. etiam ſi ſub itellectu alio edificationem charitatis requirat: domini ſũt verba que narrat. quia ad hoc ſolum deus per totam nobis ſacram ſcripturam loquit: vt nos ad ſuum ⁊ proximi amorem trahat.

Idem. Penſare debet doctor quid loquatur: cui⁹ loquatur. quando loquatur: ⁊ quantum loquatur. ſi enim vnum horum defuerit locutio apta non erit. Idé. Loqui de deo quiete valde ⁊ libere mentis eſt. tunc nanqz bene dirigitur lingua in ſermone: cum ſecure ſenſus quieuerit in tranquillitate. Idem in paſto. Clauis apertionis eſt ſermo correptionis: quia increpando culpaz detegit: quã ſepe neſcit: ipſe etiam qui perpetrauit. Idé in moral'. Qui peccatori predicat: tanta diſpenſatione componere predicationem debet: vt nec derelicta ſpe timorem ſubtrahat: nec ſpe ſubtracta in ſolo eum timore derelinquat. Idem. Qui ad vere predicationis verba ſe preparat: neceſſe eſt vt cauſarum origines a ſacris paginis ſumat: vt omne quod loquitur ad diuine auctoritatis ſtu-

damentū reuocet: atq; in eo edificiū sue locutionis firmet. Idē in omel. Cū malorū p uersitas crescit: non solū frangi ꝓdicatio non dz sed etiā augeri. Idem. Plus est verbi pabulo victurā in ppetuū mentē reficē: q̄z ventrē moriture carnis terreno pane satiare

Idē. Subtili occultoq; iudicio a quo: undam auribꝰ ꝓdicatio sancta subtrahit: q; iusticiari p gr̄am non merent. Idem in regi. Lingua nostra bonis fomentū supprauis aculeus. tumidos retūdat. iratos mitiget. pigros excitet. desides hortatu succendat. refugientibus suadeat: asperis blandiat: desperatos consolet. vt q; doctores dicimur: viam salutis gradientibꝰ ostēdam⁹. Idē in dialo. Si inutilibilia pensam⁹: nimirū ꝓstat: q; mai⁹ é miraculū ꝓdicatōis verbo atq; oratiōis solatio peccatoꝝ euertere: q̄z carne mortuū suscitare. Aug. de ꝓsensu euangelistaꝝ. Ex euangeliorꝝ vniuersa varietate ꝟbor: rex autez sniaꝝ ꝓcordia satis apparet salubrit nos docere: nihil q̄rendū in verbis nisi loquentium veritatē cui demonstrāde inuigilare debent oēs veridici narratores: cū de hoie vl de angelo vel de deo aliq̄d narrāt. Idē de operona. Multo misericordiꝰ operat erga animas infirmorꝝ qui fame bone seruoꝝ dei cōsulit: q̄z erga corpora egentiū qui panē eruriētibꝰ frangit. Idē de trini. Nec trepidē ero ad ꝓferendā sniaꝝ meā: in q̄ magis amabo inspicia recti: q̄z timebo morderi a pueris. Gratanter. n. suscipit oculū colūbinū pulcerrima t modestissima charitas. dentē autē caninū vel cuitat cautissima humilitas. vel rudit solidissima vitas. Idē. Persuadendū erat homini q̄z nos diligeret ut deꝰ t quales. q̄z nē desperarem⁹. q̄les ne supbirem⁹

Idē de cathe. ru. Dilectiōe tibi tanq̄z fine ꝓposito quo referas oia que dicis: quod narras ita narra vt ille cui loqris audiendo credat: credēdo speret: sperādo amet. Idez de bono pseuerantie. Facile est: imo t vtile: vt taceatur aliq̄ verum propter incapaces.

Idē. Cū res ꝟa ita se hz vt fiat peior nobis eam dicentibꝰ ille qui capere nō pōt. nobis aūt tacentibꝰ ille qui pōt: qd putam⁹ esse faciendū: nōne dicendū est pori⁹ verū: vt qui pōt cape capiat: q̄z tacendū. vt nō solū id ambo nō capiant: verūetiā qui intelligentior ipe fiat peior. qui si audiret t caperet p illū proires disceret. quo. n. est capacior vt discat. eo magis est idonē⁹ vt alios doceat. Idem. Non sim⁹ in disputatiōibꝰ prompti. t in orationibꝰ pigri. Idē in epi. Sollicitissime cauendū est in docendo supbie vicium: qō in discēdo nō ita est. Ambro. de offic. Abstinax in familiari sermōe ꝓtentio. quotiens. n. magis excitare inanes q̄z vtilitatē aliquid afferre solet disceptatio siue ira: suauitas siue amaritudine sermonitio sine aspritate: honestio sine offensione. Isido. in syno. Cōmunia oīb⁹: secreta paucioꝝibꝰ loquere: aperta cūctis: operta paucis annūcia. Idē ō sanctos. Quadrimoda é dieē di ratio. q; aut bene sentiēdo quid bñ ꝓferk. aut nihil sentiēdo nihil dicik. aut parū sentiendo loquacitas sola ostentat. aut optime sentiendo nō eleganter proferk quod dr. Hiero. in epi. Docentē in ecclesia nō damo: populi sed gemit⁹ flagitatur. lachryme auditoꝝ laudes tue sint.

Idē. Predicator: ꝓtinentie nuptias ne cōculcet. Bernā. sup canti. En in quita pa⁹ infundenda sunt. vt effundere audeam⁹ de plenitudine nō de penuria largientes. primo quidem cōpūctio: deinde deuotio. tertio pricborꝝ. quarto pietatꝭ op⁹. q̄nto oratiōis studiū. sexto ꝓtemplatōis ociū. septimo plenitudo dilectōis. Idē. Doctrina spūs non curiosa tem acuit. sed charitatem accendit.

¶ De dignitate.

Caplm xxxv.

Rego. in regis. Ad hoc locoꝝ gradus ratōis ordo distrinxit: t iudicia esse ꝓstituit: vt nec ꝓpositi in opprimendos se frustra valeant occupare subditos. nec subiectis iterū p suos ꝓpositos effrenata sit resultandi licentia. Idē. Ad hoc diuine dispēsatiōis pulsio gradus t diuersos ꝓstituit ordines esse distinctos: vt dū reuerentiam minores potioribus exhiberēt: t potior eo minoribus dilectiōem impēderēt: vna cōcordie fieret ex diuersitate ꝓnexio: t recte officioꝝ gereret administratio. Idē. Anima hō qō sibi tribuit quo iudicio dispōnat ignorat: nec ad appetēdū locū supioris ꝓcax insistere: nec ad repellendū ꝓtumax dz inuenīri. Idē in pasto. Virtutibus polleus coactus ad regnū veniat. virtutibus vacuus nec coactus accedat. Idē. Cū rex necessitas expoſcit pelandū valde est ad culmē q̄lquis regimis q̄liter veniat. atq; ad hoc rite puenies q̄liter viuat. t bene viues q̄liter doceat. t recte docēs infirmitatē suā quotidie q̄nta ꝓsideratōe cognoscat. ne aut humilitas accessum fugiat: aut puentōi vita ꝓdicat: aut vitam doctrina destituat: aut doctrinā presumptio extollat. Idē in dial. Visus recte conuersatōis est: vt pesse nō audeat q̄ subesse fidicerit. nec obedientiam subiectis imperet quā platis nō nouit exhibere. Idē i ome. Illi debēt curā pastoralē suscipe: q̄ in suo corde sciunt flura luxurie domare. vt cum aliōs fortia predicāt: ipsi desideriis mollibus eneruiter nō succūbant. Idē in mora. Volenti mihi atq; remitēti cū graue esset altario ministeriū. etiā pondus est cure pastoralis iniunctū. Isi. de sum bo. Vir ecclesiasticus et crucifigi mūdo p mortificatōez ꝓprie carnis debz. t dispēsatōem ecclesiastici ordinis si ex dei volūtate ꝓuenerit volēs quidē sed humilis gubernandā suscipiat. Bernā. sup cāti. Nō ociose totiens repetitū est. petre amas me in ꝓmissione ouiū. Ego quidē id significatū ꝓuide puto. ac si dixisset illi iesus. nisi te stimoniū tibi perhibēte ꝓscia q; me ames: t valde pfecte ames: hoc est: plus q̄z tua. pl⁹ q̄z tuos. plus etiā q̄z te: vt hui⁹ repetitōis mee numerus impleat: ne quaq̄z suscipias curam hanc. nec te intromittas de ouibus meis pro quibus vtiq; meus effusus est sanguis. Idē. In prelatione opus est viro forti: spirituali t fideli. forti ad ꝓpulsandas iniuriosas spirituali. ad deprehendendas insidias: fideli: qui non que sua sunt q̄rat. Idē in epi. In alto positū nō alta sape difficile est t otio inusitatū. t q̄nto inusitatius tanto gloriosius.

¶ De zelo. Capi. xxxvi.

Rego. sup ezech. Nullū oipotenti g deo tale est sacrificiū: quale est zelus animaꝝ. Idem. Restat vt siue. Supra li. ij. de prudēs. Idez in mor. Si nulla ira ex virtute surgeret: diuine iaciuer uersionis ipetuz finees p glagiū nō placass.

Idē. Aliq̄n necesse est vt ꝓuis mentibus humana ꝓdicatione corrigi nequeūt. diuina flagella optari benigne debeāt. Idē. Eue mire pleriq; Supra li. ij. de discordia. Idē Si sic. primos vt nos amare precipimur: restat vt sic eoꝝ erratibus sicut nostris vicijs irascamur. Idē. Erga errata ꝓmoꝝ sic manſuetudo zelū temperet: quatenus a iusticie studio nō enerues. Aug. in epi. Quid sic plequit vitam bonoꝝ: q̄z vita iniquoꝝ: nō cū cogit imitari qō displicet. sed cū cogit dolere qō videt: q̄n cōsā pio viuens impie etsi nō obligat ꝓsentiēt: cruciat sentientem.

Idē. Pia est. Infra de dolore. Bernā. sup canti. zelū tuū inflāmet charitas: ꝓformet scia firmet ꝓstātia. sit feruidus: sit circūspect⁹ sit inuictus: nec tepore habeat: nec discretiōe careat: nec timidus sit. Idē. Habeat charitas zelū: q̄ adhibeat p tpe modū. scueritas nūq̄z remissa. intermissa tū plus ꝓficit. Idē Hoc vera t casta ꝓplatio habet: vt mentē quā diuino igne vehemēter succēderit: tāto interdū repleat zelo t desiderio acquirendi deo qui eū similiter diligāt: vt ociū ꝓplatōnis p studio ꝓdicatōis libētissime intermittat.

Glo. psal. xxx. Ira iusta est qua irascit quis t alienis peccatis: videt boies ꝓtēta deū ore: t negantes moribus renūciantes sermone. ꝟbis t nō factis: t videns fratres fratribus detrahentes. osculū dantes. t fidē nō seruantes. Glo. sup ꝟo. lxviij. Bonus zelus est seruoꝝ animi: quo mēs abiecto humano timore pro defensione veritatis ascendit.

eo magis cōmendabilis quo quelibet pua
ua que viderit corrigere satagit. si nequit to
lerat ꝛ gemit.

¶ De sollicitudine.

Capitulum xxxvij.

Rego. in mora. Sancti viri q; bre
g uitatē vite indesinēter aspiciūt: quasi
quotidie moriēdo viuūt: ꝛ tanto se
sollicitius māsuris pparant: quanto ꝛ nulla
esse trāsitoria ex fine semp pensant. Idem
Dens tāto altius inter tentatōis fluct⁹ tolli
tur: quanto sollicitius ab huius seculi cogita
tione vacuat. Idē. Magna sollicitudine
ad curā nostre meliorationis accingimur: qñ
id virtutis in alijs cernimus qō nō habem⁹

Idē. Dominū tāto. Supra de discussiōe.

Idē in regl. Ita sollicitudo ꝓpositoꝝ vti
lis est: illa est cautela laudabilis: in qua totus
ratio agit: ꝛ furor sibi nil vendicat. Idem
Quanto morti vicinior efficeris: tanto fieri
sollicitior atq; timidior debes. Idē. Cum
honoris augmēto cura quoq; sollicitudinis
debet excrescere. Idē. Cū cuncta negocia
sollicitudine indaganda veritatis videant. tñ
que ad delectōem sacer dotaliū graduū spe
ctant: sunt districtius trutināda. Job. d. xy
so. sup matth. Occupatio viriliū sollicitodi
nū: suggestionū voluptates plerūq; excludit

Hero. Brādis vtutis. sup li. ij. de ptinen
tia tactus. Berñ. sup cant. Dio cura san
ctoꝝ spreto ornatu cultuq; superuo exterioris
sui hois qui certe corrūpit: omni se diligētia
ꝓbet ꝛ occupat excolēdo atq; decorando in
terioꝝ illi q ad imaginē dei est: ꝛ renouat ō
die in diem. Idē. Omnis de bonis. ē. de
regratiatione. Idē in ser. Dignū valde ē
ꝛ omnino exigit rō equitatis: vt qbus a con
stitutione mūdi regnū parat: ipsi etiā sese re
gno parare nō negligant. Aug. de ordine
discipline. Opera danda est optimis morib⁹
deus enim nr alter nos exaudire nō poterit.
bñ aūt viuentes facillime exaudiet. Señ.
in epi. Perseuerādū est ꝛ assiduo studio ro
bur addendū: donec bona mens sit qō bona
voluntas. est.

¶ De correptione.

Capitulum xxxviij.

Rego. in mora. Quisq; ppendere
g sollicite sciat: ne luctus ipe verba in
crepatōis inferat. Idē. Quos ō
apta infirmitate repḥendimus: superest vt de
occulte sortitudinis estimatione veneremur.

Idē. Ex se debet. Supra li. iij. de obliuiōe

Idē in regl. Dū vnus corripit plurimi
emendant. ꝛ melius est vt ꝓ multoꝝ salua
one vnus ꝑdenet: q̄ per vnius licētia multi
pereant. Idē. Ubi senior inuenibus exē
plum ad interitū prebet: ibi districta increpa
tiōe feriēdus est. Isido. de sum. bo. Sicut
peccatoꝝ ꝓuenit argui inultū. sic querit ꝛ
ulcerari. Idē. Qui veraciter fraternam
vult correpere ac sanare infirmitatē: talem se
prestare fraterne vtilitati studeat: vt eū quē
corripere cupit humili corde admoneat. hoc
faciens ex ꝓpassiōe quasi cōmunis piculine
sorte ꝛ ipse subijciat tentationi. Aug. in en
chyridiō. Qui emēdat verbere in quē pote
stas datur ꝛ coercet aliq; disciplina. ꝛ tñ pec
catū eius quo ab illo lesus aut offensus est o
mittit ex corde: vel orat vt ei dimittat: non so
lum in eo q; dimittit atq; orat: verūetiā in eo
q; corripit: ꝛ aliqua emēdatoria pena plecti
et emolymam dat. Multa enim bona pstant
inuitis. qñ eoꝝ consulitur vtilitati: nō volun
tati. Idē. Si peccauerit. Supra li. iij. de ab
gutione. Idē in epistola. Quantū illi lau
dandi atq; ꝓdicandi sunt qui dignati nō sūt
cum mūdo etiā florente florere: tñ increpā
di ꝛ accusandi sunt quos pire cū pereūte de
lectat. Idē de correp. ꝛ gratia. Corripian
tur a ꝓpositis suis subditi fratres: correptio
nibus vtiq; de charitate venientibus ꝓ cal
parū diuersitate diuersis vel minoribus vel
amplioribus. q; ꝛ ipsa que damnatio nomi
natur quā fecit episcopale indiciū: quia pena
in ecclesia nulla maior est: potest si deus vo
luerit in correptōes saluberrimā cedere atq;
proficere. Idem de doc. dxpiana. Quid

locis ꝛ tēpori ꝛ pīonis eueniat diligēter atte
dendū est: ne temere flagicia repḥendamus

Job. d. xy. super matth. Omnis correctio
similis est ceteris tentatōibus. sicut enim eis
tentatio fideles quidē magis edificat: infide
les aūt amplius destruit. sic ꝛ eis increpatio
discipline religiosum hoiem ꝛ timentē me
liorem facit: irreligiosum aūt ꝛ malū ꝑturbat
ꝛ ad deteriora ire ꝓpellit. Berñ. Non cō
temnēda increpatio iusti que ruina peccati
cordis sanitas efficacissimā ꝛ dei via ad animā.

Idem in ser. Nemo fratres vicia palpet:
peccata nemo dissimulet. cū viderit ordinem
depire: vel minui disciplinā. est enim ꝛlenti
re silere cū arguere possis: ꝛ scimus qr silis
pena scientes maneat ꝛ ꝛscientes. Blo.
matth. vij. Raro ꝛ nō sine magna necessita
te obiurgatōes sunt adhibēde: ꝛ non nisi dei
respectu remota ab oculo trabe. i. odio.

¶ De equitate.

Capitulum xxxix.

Rego. in regi. Ita vos in ea q̄ deū
g offendit ꝛ iracūdiā ꝓuocant: di
strictos ac sollicitos exhibete: vt ad
alioꝝ emendatōem ꝛ vindicta culpabilē fe
riat: ꝛ innocentem falsa opinio non affligat.

Idē. Manifesta peccata nō sunt occulta
correctione purganda. sꝫ palā sunt arguendi
qui palam nocēt. vt dū apta obiurgatōne sa
nant: ibi qui cos imitando deliqrant corrigā
tur. Idē. Cum increpare delinquētes no
luerit: eos ꝓculdubio pastor occidit. Hac ḡ
consideratione cōpulsus velis nolis locutus
rus sum. q; omni virtute aut te cupio salua
ri: aut de tua morte me eripi. Idē. Sicut
obstinati esse humilibus nō debemus. ita di
stricti esse superbis debemus. Idē. Sicut
pseueranti culpe debet iure vindicta. ita resi
piscentibus est venia ꝓcedēda. Idē. Sū
mū in regibus. ē. li. i. de potentibus. Idez
Boni te dulcem: praui sentiant correctorem:
in qua videlicet correctione hunc esse ordiné
noueris obseruandum: vt personam diligas
ꝛ vicia persequaris. nec si aliter agere fortasse
volueris: transeat in incredulitatē correctio
ꝛ perdas quos emendare desideras. Idē
Justicie ꝛ rationis ordo suadet vt qui sua a
successoribus desiderat mandata seruari: ꝓ
decessoris sui ꝓculdubio voluntatem ꝛ sta
tuta custodiat. Idem. Sicut in his qui p
ignorantiam fecerunt: culpa aliquatenus to
leranda est. ita in his fortiter insequēda qui
non metuunt sciendo peccare. Idem. Af
fectum iusta postulantibus indulgere ꝛ vi
gor equitatis: ꝛ ordo exigit rationis. preser
tim quando pertinum voluntatem: ꝛ pietas
adiuuat: ꝛ veritas non relinquit. Idem.
Rationi contraria procul est abijcienda pe
titio. ita in his que bene desiderantur: affe
ctum non conuenit negare. Idem. Mi
norem maior precedit sicut honore ꝛ crimi
ne: ꝛ cui maior sequitur culpa: maior implī
cetur vindicta. ꝛ post penitentiam credatur
esse fructuosa. Idem. Sicut laudabile de
seretumq; est reuerentiam ꝛ honorem debi
tum exhibere prioribus. ita rectitudinis ꝛ
dei timoris est si qua in eos correctionis in
digent nulla dissimulatione postponere: ne
torum qō absit incipiat corpus inuadere: si
languor non fuerit curatus in capite. Idē
Manifesti excessus canonica semper mo
deratione premendi sunt. vt vna res ꝛ pre
teritorum correctio: ꝛ esse regula possit futu
rorum. Idem. Quotiens contra ecclesia
sticam quid gestum dicetur disciplinam: ne
nos ante deum culpa ex dissimulatione re
darguat: irrequisitum hoc relinquere nō au
demus. Idem. Sicut ecclesia ꝓprias res
amittere non debet. ita eam rapacitate ar
dore alienas inuadere non oportet. Idez.
Jurgantium controuersias celeri sententia
terminare: ꝛ equitati ꝓculdubio conuenit
ꝛ vigori. Idem. Sicut ab alijs nostra exi
gimus: ita singulis sua iura seruemus. Idē
in mora. Maiora crimina ꝛ tarde credēda
sunt cum audiuntur: ꝛ citius puniēda
sunt cum veraciter agnoscuntur. Idē. Su
periores cum per disciplinaz alios seruant: sic

alienam infirmitatē debēt penitere:vt etiam ad suā noueri oculos reuocare. Idem in psto. Aliqñ subiectoꝝ vicia prudēter dissimulāda sunt.sed qr dissimulanꝫ iudicāda.aliqñ ꝛ apte cognita mature toleranda. aliquando vero subtiliter ꝛ occulta perscrutāda.aliqñ leniter arguenda.aliqñ ꝛ vehemēter increpanda. Ambro.in epi. Nolē ferire vitrea est:reū equitas innocentē homicidiuꝫ.

Aug.de ci.dei. Melior est animi equitas qꝫ corpis sanitas. Idē de bap.paruuloꝝ. Hoc iustū est vt cū mala hoim reprobamus quecūqꝫ in illis bona dei repimus approbemus. Idē. Veritate manēte qđ vicioſuꝫ: quod pnāuū:quod falsum in vnoquoqꝫ fuerit curemus:corrigamus:emendemus.aut si nō possimus detestatū:damnatūqꝫ vitem⁹.

Idē de ouibus. Disciplina exerceat iudicium nō precipitet. Idē. Pertinet ad innocentis. Supra de innocētia. Job.dxy. sup iob. Sine inope sine diues fuerit:q⁹ nō psonas attendam⁹.ꝫ res scrutemur. Bern. in epla. Si quis furuꝝ in pplo diaboli sibi assumēs vicē irrgia seminare ꝛ pacē turbare velle repiat.qđ admodū ille discordie sp est amator ꝛ auctor.huic rigide censure remedio citius obuiet:eo quippe pessime quo ītime pesti. Idē. Matū si compatimur tunc reputabit nbt ad gloriā:si alienū ad iusticiaꝫ.

Idē. Melius ē vt peat vnus qꝫ vnitas.

¶ De quatuor affectionibus.

Capitulum xl.

Augustinus de ciui. dei recta voluntas est bonus amor.ꝛ voluntas puersa malus amor. Amor ergo inhibens habere qđ amat cupiditas est.id aūt habens eoqꝫ fruens leticia est.fugiēs qđ ei aduersat timor est.idqꝫ si acciderit sentiens:tristicia est. proinde mala sunt ista si malus est amor: bona si bonus. Idē. Apud nos iuxta scripturas sanāqꝫ doctrinā ciues sancte ciuitatis dei in huius vite peregrinatione sm deū viuentes metuūt:cupiūtqꝫ dolent:gaudētqꝫ.ꝛ qr rectus est amor eoꝝ.istas omnes affectiones rectas habent. Idē de pata. Voluntas bona.i.volūtas deo fidelit subdita:voluntas scitate superni amoris accensa. voluntas que diligit deū ꝛ pximū ppt deū: siue amore de quo rīdet apl⁹ petrus.dñe tu scis qr amo te.siue timore.ō quo dic apostolus:in timore ꝛ tremore vrām ipoꝝ salutem operamini.siue gaudio de quo dicit idem. spe gaudentes in tribulatōe patientes. siue tristicia:qualē idē apl⁹ se dicit habuisse magnū p fratribus suis.quecūqꝫ amara ꝛ aspa sustinerat charitas dei est. Ilido.de sum.bo. Quatuor sunt qualitates affectionū:quibus mens iusti tedio salubri ꝓpungit.hoc est memoria ꝓteritoꝝ.sacinoꝝ:ꝛ eoꝝ.datio futuraꝝ penaꝝ:ꝓsideratio pegrinatōis in huius vite longinquitate.desiderium supne patrie.quo q̄ totus ad eam valeat ꝓuenire. Auctor de spū ꝛ aīa. Habet aīa affectōes q⁹ ecclesiasticas ad vtutes:dolor nāqꝫ de peccatis:timor de penis:desiderū de ꝓmissis.gaudiū de ꝓmisse quedā exercitia sunt vtutū. Idē. Affectus q̄dripitus esse dinoscit:dū de eo qđ amamus iā gaudemus.vel gaudendū speramus.ꝛ de eo qđ odim⁹ iā dolemus vel dolēdū metuim⁹:ꝛ ab hac ꝓcupiscibilitate gaudiū ꝛ spes.de irascibilitate dolor ꝛ metus oriuntur.q qđ q̄tuor affectus aīe oim sm vicioꝝ atqꝫ virtutū quasi quedā principia ꝛ cōmunis materia. Bern. sup cāti. Habent voces suas affect⁹:p q̄s se etiā cū volūt produnt.timor. Ō bi causa meticulosas.dolor.gemebūdas:amor iocūdas. Idē i ser.loquens de illo Ō bo ioelis.ij. ꝓuertimini ad me in toto corde vro. Cōuertat amor tuus vt oīno nihil diligas nisi deū.aut certe ꝓpter ipsum. Cōuertat etiā ad ipm timor tuus.q⁹ puersus est timor: ois quo metuis aliqd ꝓter eū.aut nō ꝓpter eū. Sic ꝛ gaudiū tuū ꝛ tristicia ꝙ ꝓuertant ad ipm.hoc aūt ita fiet:si nō nisi ꝙ eū doleas:aut leteris. Quid enim puerius magis q̄ letari cū malefeceris.et in reb⁹ pessimis exultare.sed ꝛ ea quoqꝫ que sm seculum est tristicia mortem operatur.

¶ De timore.

Capitulum xli.

Rego.in mora. Iusto timendū nō est:ne deriso⁹ cū corripit ꝓmeliꝰ inferat.sed ne tractus ad odium prior fiat. Idē. Creator nr qui vbiqꝫ tot⁹ est ꝛ cernēs cūcta nō cernit:tanto metuēd⁹ est quāto inuisibilis pmanēs de nris actibus qñ ꝛ qđ decernat ignorat. Idē. Tāto de se vnusqꝫ sollicitus metuat:quāto ignorat qđ restat. Aug.i lib.de pnia. Timeat aīa iam corrupta:docta experimento qđ ignorat ē go. Idē de ꝓn.adul. Si a ꝓngali vinculo immunis minus appetit vita sanctoꝝ:exhorreat pena mechoꝝ.ꝛ timore saltē frenet cōcupiscētia si nō amore eligit ꝓtinētia. Idē in epi. Qui gehēnas metuit:nō peccare metuit:ꝫ ardere. ille aūt peccare metuit qui peccatū ipm sicut gehēnā odit. Idē in regula. Deo vir sanctus timeat displicere:ne velit femine male placere.illū cogitet oia videre:ne velit femine male videri. Isi.in syno. Timor expellit peccatū.timor reprimit vicium.timor cautū facit hoiem atqꝫ sollicitum. vbi timor nō est:ibi dissolutio vite est.vbi timor nō est:ibi despatio est. Idē de sū.bo. Sepe que apud hoim iudiciū bona patent: apud examen diligētissimi ꝛ acutissimi iudicis reprobata detegunt. Ideoqꝫ omnis tentus vereat:ne sone bonū quod agit ꝓ aliqua animi intentōe in oculis dei reprobū sit. Hiero.in epi. Ubi timor ꝛ tremor est:nō ibi vocis clamo est.sed animi flebilis lachrymosa ō iectio. Idem. Sñ iratus fuero:ꝛ aliquid mali cogitauero:ꝛ me nocturnū phantasma deluserit:basilicas martyꝝ intrare nō auēo: ira animo ꝛ corpe ꝓtremisco. Idē in ori. sup ioelē. Nunqꝫ tuta est humana fragilitas sed quanto virtutibus crescimus:tanto magis timere debemus:ne de sublimib⁹ corruamus. Bern.sup canti. Btūs hō qui semp pauidus est.time ergo cū arriserit gra. time cū abierit:time cū denuo reuerterit:ꝛ hoc est semp pauidū esse. Idē. In veritate dicid. Supra lib.ij.de gra. Idē in sermo. Primus timor est ne cruciemur a gehenna. Secūs:ne excludi a visione dei priuemur tā inestimabili gloria. Tertius replet animā oi sollicitudine ne soule deserat a gratia. Idē. Sicut securitas vel desidia caula ꝛ mater est oium delictoꝝ.sic timor dñi radix ꝛ custos omniū bonoꝝ. Idē. Deus me. Supra lib.ij. de tentatione.

¶ De dolore.

Capitulum xlij.

Rego.in regil. Quanto cordi nro leticiā ecclesie ordo inculpabilit⁹ custodiens infundit:tanto rescissus tediū doloris imponit. Idē. Credat mihi charitas tua:qr valde ꝓtristatus sum de tristicia tua. acsi in te iniuriā ipse pertulissem. Idez in mora. In amaritudine aie sunt omnes electi qr vel punire flendo nō desinūt que dereliquerūt.vel graui se merore afficiunt.qr lōge huc a facie ꝙditoris proiecti:adhuc in eterne patrie gaudijs nō sunt. Idē valde affligitur aia ruinoꝝ qñ mali ꝓra bonos distrahas sentētias intorquēt:qui bene viuere ignorāt: ꝛ voce sibi iusticiā vendicāt.quā moribus impugnāt. Idē. Grauis meror est duris cordibus ifructuose predicare:laborē in ostēdere veritate sumere:sed nullū de ꝓuersione audientiū laboris fructū inuenire. ac contra magna predicatoꝝ ꝓsolatio est: subsequens ꝓfectus auditoꝝ. Idē. Anima sancta in⁹ doloris sui gemitū tolerat:sed eo refectionis pabulū percipit:quo vis amoris per lachrymas emanat. Jobes dxy.so.sup iob. Cuz quidē peccauerimus nos vel alij:tūc solum tristari bonū est.cū aūt in humanas circūstātias inciderimus inutilis nobis de reliquo tristicie vsus. Aug. de verbis dñi. Beme vt colūba:ꝛ tunde pectus.ꝛ tūdendo correpтus esto:ne videaris nō ꝓsciam cedere.sed malā ꝓscientiā pugnio pauimētare:solidiorē reddere:nō conceptorē. Idē in epistola. Pia est ista tristicia.etsi dici pōt:beata miseria vicijs alienis tribulari.non implicari.me

rentnō habere: dolore ꝛ rabiemō amore attrahi. Idem. Quid sic. Supra de zelo bono. Idē ꝛra iulianū. Mentibus amicorū sanoꝝ fletū cōmouet risus freneticorum.

Idem in meditā. Da mihi dñe in hoc exilio panē doloris ꝛ lachrymaꝝ. quē esurio super oēm copiā deliciarū. Idē. Aut ꝛtinui dolores cruciabūt penitentē vitā meam: aut eterni cruciatus verabūt puniendā animam meā. Bern. in ser. Cū cepis tristicia iplebit cor tuū: sed si perseueraueris in tristicia tua vertet in gaudiū. Lassioꝺ. super psal. l. Lemo ꝛ lasciuus spiritus obligat hoiem peccato. sed spiritus ꝛtribulatus est sacrificiū quo peccatum soluitur.

¶ De confidentia.

Capitulum xliij.

§ Rego. in mora. Tanto animus a laboris afflictione subtrahit quanto ꝑ spem ad summa sustollit. Idē. Quicqd tolerabile pusillanimitas asserit. Bei leue ac facile spes remuneratōis ostendit. Idē Quia nūc per tribulatōem seritur vt post gaudij fructus metat: tanto maior fiducia mentē roborat: quanto hanc sollicitor ꝑ veritate afflictio angustat. Idē. Ille bene nouit in exterioribus miserijs subsistere: qui scit semp de interna spe gaudere. Idē. Cum iam ipenitentie lamentis culpa diluit. ꝛ sic pepetrata plangunt: vt plāgenda minime ppetrentur: magna menti fiducia nascit. ꝛ ad ꝓspiciendā supne retributōis gaudia cordis nostri faciei leuatur. Idē sup ezech. Nō in fletib⁹: nō in actibus nostris: sed in aduocati nostri valle gratione confidamus. Idē. Spes ꝑ desideria atqꝫ supiora introducit ad quietis gaudia

Ambro. in hexame. In grauissimis passionibus spem deponimus: fractiqꝫ animo resoluimur imꝓuidi: ꝛ inertes iacemus: cum de diuina miseratōe tunc sperandū amplius sit cū ꝓsidia humana defecerit. Aug. de cōfes. Nemo securus esse debet in ista vita q̄ tota tentatio nominat: vt qui fieri potuit ex deteriori melior: nō fiat etiā ex meliore deterior: vna spes: vna fiducia. vna firma ꝓmissio deus misericordia tua. Idē de verbis apostoli. Ꝑa spes pegrinatōi necessaria est: que ꝓsolatur i via. tolle viatori spem ponē di: ꝓtinuo frangunt vires ambulādi. Idē de verbis dñi. Spes ad hoc nos hortat vt ꝓsentia ꝓtēnamus: futura expectemus. ea q̄ retro sunt obliuiscentes cō apostolo in anteriora nos extēdam⁹. Nihil itaqꝫ tā inimicū spei q̄ retro aspicere. Hieron. in epla. Cū vniuersos artus mūdauerīs ab oī sorde peccati. ꝛ toto fueris sanctificata corpe tūc tibi castitatē intelligas ꝓfuturā. ꝛ cū omni fiducia patmā virginitatis expecta. Bern. in ser. Nec est vera hoīs fiducia a se deficitis ꝛ inmitētis dño deo suo.

¶ De leticia.

Capitulum xliiij.

§ Rego. in mora. Sancti viri cū multa se ꝓficere virtutū ꝓsperitate cōsiderāt: quodā dispensatōis supne moderamine exerceri se etiā in tentatōibus exultant. q̄ tanto robustius acceptā virtutū gloriā calcādā. quāto tentatōis impulsu ꝓcussi infirmitatē suā humili⁹ agnoscūt. Idē. Quo seuerius gaudijs animus robustius inferiora minus exteri⁹ dolores sentit. Idez i ome. Ille veraciter patientiā seruat: q̄ ad tpus aliena mala cū dolore tolerat. ꝛ eadē retractando ꝓtulisse se tatia exultat. Idē. Sine participē. Supra de cōmunitate. Idez in dialo. Qualis qsqz apud se latenter ꝓtumidus illata ꝓbat. Nā sicut superbi honorib⁹ sic pcipiūtur humiles sua despectione gratulantur.

Aug. de verbis dñi. Quando gaudet in dño non gaudet in seculo. vincat gaudium i dño: donec finiat gaudiū in seculo. gaudiū i dño semp augeat: gaudiuꝫ in seculo semper minuat donec finiat. Idē. Tu qui vera requiē. Supra de tranquillitate. Idem de consel. Est gaudiū quod nō dat impijs: sed eis qui te gratis colunt dñe dñe quoꝫ gaudium tuipse es: ꝛ ipsa est beata vita gaudere ad te: de te: propter te. ipsa est ꝛ non est altera.

Hiero. in epi. Nihil sollicitius prudentiū ē q̄ solēnem diem nō tam cibor abundantia q̄ spūs exultatōe celebrem⁹. q̄ valde abhorret est nimia saturitate velle honorare martyrē: quē scim⁹ deo ꝓplacuisse ieiunijs. Bern. in epla. Reuera illud totū ꝛ vere est gaudiū: quod nō de creatura sed de creatore ꝓcipit. ꝛ qō cū possederis nemo tollet a te: cui cōparata eis aliūde iocunditas mero: est. eis suauitas dolor est. omne dulce amarū. omne decorū fedū. omne postremo quodcūqz aliud delectare possit molestū. Idē in ser. Non est regnū dei esca ꝛ potus: sed iusticia ꝛ pax: ꝛ gaudiū in spūsancto. sic ꝛ fatui filij adam ꝛ ꝓcipiti saltu iusticiā transiliētes: ꝛ pacē rem finalē in ꝓncipiū cōuertere ꝛ puertere vultis. Nemo enī est q̄ gaudere nō velit. nō sustinebit. ꝛ nō erit illud. q̄ sicut nō est pax impijs: sic nec gaudere dicit dñs. Nō sic impij: non sic. primo est iusticiā facere: inquirere pacē: ꝛ ꝓsequi eā. ꝛ sic deinde apprehēdere gaudiū: imo a gaudio comprehēdi. Bene. in epi. Ad vez gaudiū spectā. ꝛ de tuo gaude. qd aūt est hoc de tuo: de teipso: ꝛ optima tui pte corpusculū quoqz erit si nihil ꝑt fieri sine ipo magis necessariā rē credere q̄ magnā.

¶ De connexione.

Capitulum xlv.

§ Rego. in mora. Omnes virtutes i ꝓspectu ꝓditoris vicaria ope se subleuant. vt q̄ vna virtus sine alia vel nulla ē oino: vel minima. vicissim sua ꝓiunctōe fulcianf. Idem. Valde singula quelibet destituit: si nō vna virtus ꝑtum alij suffragetur.

Ambro. sup lu. Cōnexe sunt sibi cōcatenateqz ꝑtutes. vt q̄ vnā hꝫ: ples hñe videat.

¶ De timore ꝛ spe.

Grego. in mora. In pctōis pectore incessanter debet spes et formido ꝓiungi. q̄ incassum misericordiam sperat: si nō ꝛ iusticiā timeat. incassum iusticiam metuit si non etiam de misericordia cōfidit. Idē. De statu suo dauid cadente nemo superbiat: de lapsu etiam suo dauid surgente nemo desperet. Idē. Viri sancti ita metuunt vt ꝓficiant: atqꝫ ita ꝓficiunt vt timorem ex securitate nō excedat. Idē in dial. Oportet ꝛ de dei nos semp miseratōe cogitare: ꝛ de nra infirmitate formidare. Idē Qui petēti ꝑdicat. Supra de doctrina Ysi. in syno. Nulla te securitas deceptū blandiatur: nulla te securitas a penitētie intentōe suspendat. incessanter in corde tuo spes ꝛ formido pulsat. Idem de sum. bo. Omnis iustus spe ꝛ formidine nitet: q̄ nunc illū ad gaudium spes erigit: nūc illū ad formidinez timor gehenne adducit. August. de medi. Respira peccator: respira: ne desperes. spera in eo qui times: affuge ad eū a quo auffugisti. imoca impotune qui superbe pnocasti. ¶ De timore ꝛ gaudio. Grego. in mora. Cum bona in alijs cernimus: valde necesse est vt exultatōem nostre formidini ꝛ formidiné nostre exultationi misceamus: ꝗtenus ꝛ de alienis ꝓfectibus charitas gaudeat: ꝛ de suis infirmitatibus ꝓscientia cōtremiscat. Idē. Sancti viri cū de gbusdā se vicijs erepros hilarescunt: magno se metu etiā in ipsa exultatōe concutiūt: q̄ etsi iam de cuiuslibet ꝓcella tempestatis erepti sunt: esse se tñ adhuc in incerti maris undijs fluctib⁹ sciunt. Idē. Sancti viri sic spe exultant: vt pauore trepident. sic pauore tument. vt spei fiducia exultent. ¶ De timore ꝛ amore.

Grego. in mora. Cū pius ipsi qō timeamus agnoscimus: pius nobis ō deo ꝑ inf̄nā gratiā infunditur quod amemus. Idem. Appositis quasi gbusdam gradibus: ꝓfect⁹ nostri pedē prius ꝑ timorē in imo ponimus. ꝛ postmodū ꝑ charitatē ad alta leuamus. vt ab eo qō quisqz timet repimatur vt timeat. ꝛ ab eo quod iam timuit subleuet vt ꝓsumat. Aug. de virgi. Ama dei bonitatem. time seueritatē. virumqz te supbū esse non finit. amando enim times ne amanté ꝛ amatū graniter offendas. Idē de fide ad petrū. Diligētes dei misericordiā: metuentesqz iusticiā: nec de remissione: pctōꝝ desperemus. nec remaneamus in peccatis. Idē de ver

bio apli. Non intrat charitas incomitata. hz
lecū sociū suū timorē. qué introducit ipla: sed
illū castū pmanēté in seculū seculi. Idé su
p primā can. iob. Exhorresce qō minaf oipo
tēs ama qō pollicef oipotens: z vilescit ois
mūdus siue pmiēs siue terrēs. Hiero. in
epi. Vide vt oia q̄cūq; bñ facis pp deū faci
as. scies ei⁹ rei tm te a dño recepturz. eē mer
cedē: quā ei⁹ timoris z dilectiōis cā pfeceris.

Bern. de ꝓfide. Sācū facit affectu sctā:
z ipla gemina: timor dñi sanct⁹: z scūs amor
bis pfecte aia affecta veluti duob⁹ gbusdaz
brachijs suis deū amplecif: stringit z tenet.
z ait. tenui eū nec dimittā. Idé i epi. Mōes
quā sel affecerit charitas: sūi iuris eē nō si
nit: metuit qō nescit: dolet qō nō opz. solliciz
tat plusq̄z voluerit z vñ noluerit. Idé in
ser. Timeam⁹ z amem⁹ xp̄m dñm. timeam⁹
p nīa indignitate: p ipsi⁹ dignatiōe amem⁹
nō dissimulem⁹: nō excusemus: i medio ē oi
bus se se offerēs. De abstinētia z elemo
syna. Grego. in ome. Hoc qō tibi subtra
bis alteri largire: vt vñ tua caro affligit: ide
egētis ꝓximi caro reparef. Idé. Illud ie
iunij ve⁹ approbat: qō ad ei⁹ oculos man⁹
elemosynaz leuat: qō cū ꝓximi dilectiōe agi
tur: qō cū pietate ꝑdif. Idé. Nō deo sed
sibi q̄sq; ieiunat: si ea q̄ ad tēp⁹ sibi subtrahit
inopib⁹ nō tribuit: sed vētri postmodū offe
rēda custodit. Iob. dxy. sup matth. Si ie
iunaueris sine elemosyna nihil ieiunij tuū re
putat. sed vētré ipiēte z inebriāte deteriꝰ: é
q̄ talis est. z tāto deterior: q̄nto lasciua crude
litas é difficilior. Glo. mat. vi. Deo ieiu
nat q̄ ei⁹ amore se macerat. z qō sibi subtra
hit alij ipēdit. De abstinētia z oīne. Au
gu. in epi. In ieiunijs z vigilijs z omni casti
gatōe corpis q̄splrimū adiuuaf oīo. Iob.
dxyso. sup mat. Qui orat cū ieiunio dupliceꝫ
hzalas: z ipsis ventꝰ ēuiones. ne qz. n. oscitat
z tendit z torpet oīōi: qō patiunf mlti. sed é
ignē vehemētior: z terra supior. Iōqz maxie
hic tal⁹ demōib⁹ é inimic⁹ z hostis. Nihil. n.
hoīe oātē ꝓxie é potēt⁹. Idé. Sic nec mi
les armā é aliqd. nec arma sine mūte. Sic nec
oīo sine ieiunio: nec ieiunij sine oīone. Ysi.
de sum. bo. Hoc est pfectū z rōnabile ieiunij
qñ nr hō exterio: ieiunat: iterior orat. facilius
eni p ieiunij oratio penetrat eccl̄m. Bern.
sup can. Abstinebo a vino: qz in vino luxuria
est. aut si ifirm⁹ suz modico vtar iuxta ꝓfilii
apli. abstinebo z a carnib⁹: ne dū mihi nimis
carné nutriūt. simulqz z carnis nutrimā vicia
pané etiā ipsuz cū mēsura studebo sumē: ne
onerato vētre stare ad oratiōē tedeat. Idem
i ser. Oratio vtutē ipetrat ieiumādi: z ieiunij
gr̄am pmeref orādi. ieiunij⁹ oīoné roborat.
oīo ieiunij⁹ sctificat. z deo repūtat. Idem.
Quid nobis ieiunij⁹ pderit: si relinquat i ter
ra. subleuef q̄ pēna q̄dā oratōis. Glo. can. ij.
Dui⁹ é mortificare ꝓcupiscētiā: postea offer
re deo placabilia vota cordis. Glo. tbob.
iij. Sola oratio pinguescit: quā macies corpo
ris pascit. De mīa z oīōe. Iob. dxy.
sup matth. In lege scriptū é. Nō ires añ oī
specū dñi vacu⁹. Vacu⁹ itrat añ deū: q̄ w
niés ad oratōné nullā facit elemosynā. Ysi.
Infirma é oīo q̄ elemosynaz largitate nō i
munita. Scūs maxim⁹ in ser. Oīō q̄ cast
tatis iusticie z elemosynaz opib⁹ adiumā
excedit mūdū: penetrat padisū: euolat adip
sum sūme maiestatē angelo offerēte ꝓspectū.

De mīa z iusticia. Grego. in regl. Ip
sa i te dulcedo cauta sit nō remissa: coerceto
vo diligēs ne: tnō seuera. hz sic alterꝫ ꝓdiat a
altero. vt z boni habeāt amādo qō cauea
ꝓsaui metuēdo qō diligāt. Idé. Bonit
dulcē. Supꝫ de eqtate. z ibidē alia pla. Idē
in pasto. Disciplina vel mīa multū destruit:
si vna sine altera teneaf. Idé. Iunta pati
vocē: in arca tabernaculi cū tabulis vgā sil
māna é. qz scripture sacre sciētia in bom⁹
ctoris pectore sic est vga districtionis. sic e
māna dulcedinis. Amb. in epi. Beat⁹ q̄
seueritatē z māsuetudiné tenet. vt altero o
sciplina seruef. altero inocētia nō oppimat.
Mimia. n. seueritas extorq̄t plerūq; crudēli
te mēdaciū. Idé de offi. Neq; seueritat
eē ouīū ꝓuenit: nec nimiā remissionē me aut
ptāté exercē: aut fuscepti officiū neq̄q̄ i
pice videamur. Ih. in syno. Impia iusti
cia é hūane fragilitati nō ignoscere. nō ergo
ama dānare: hz emendare potiꝰ z corrigere.

Idé. Tene rigo: em in discussiōe iusticie
mīam in diffinitōe fnie. Idé de sum. bo.
Dis q̄ recte iudicat stateā in manu sua ge
stat. in vtroq; pēso iusticiā z mīaz portat. sed
p iusticiā reddit pctō finiaz: z p mīaz petit pat
pnā. Iob. dxy. sup Mat. Justicia sine
mīa nō est iusticia: hz crudelitas. sic mīa sine
iusticia nō est mīa sed saluitas. Bern. sup
can. Si iterdū seueritate op⁹ est: pīna sit: non
tyrānica. matres vos fouēdo: pīes corripié
do exhibeaf. Idé de ꝓside. Iusticie vt iu
sticia sit tpantia modū ponit. noli nimis esse
iust⁹ ait sapiēs. oñdēs p hō mīme approbādā
eē iusticiā q̄ tpantie moderamine nō frenaf.

Beda i ome. Necesse est vt rectorē subdi
tj z matrē pietas z pīes exhibeat disciplina
atq; iter hec sollicita circūspectiōe puidēdū
ne aut districio rigida. aut pietas sit remissa.

Idé dic hūs Grego. in regl. Glo. mat.
i. Vera vt⁹ é cū pietas sine iusticia. nec sine
pietate iusticia exequif. q̄ sepate ab iuicē vila
dunf. De ꝓtinētia z abstinētia. Amb.
de ꝟgi. Lib⁹ pmōie z pot⁹ abstinētie docēt
vicia nescire. qz docēt cās nescire vicioz. cā
peccādi etiā iustos sepe decepit: hinc pplius
dei postq̄z sedit māducare z bibē deū nega
uit. Ysi. de sum. bo. Libidinis ignes fomē
tis ciboz icrescūt. cop⁹ aūt qō abstinētia srā
gut: tētatio nō excutit. vñ z tres pueros absti
nētes flāma babylonij icēdij etsi tetigit non
cōbussit. Idé. Quidā ꝓtinētes sicut pané
cū pondē edūt. ita z aquā cū mēsura sumūt.
asserētes ad castimoniā carnis etiā aque ab
stinētiā ꝓuenire. Iob. dxy. in ser. Per ie
iunia cessat pugna carnis aduersus aiam: z
aie aduersus carnē. nec vltra isurgit ācilla in
dnam. nec serua supbit in liberā: hz vniuersa
hec plia ieiuniozꝫ pitia ꝓgescūt. De ꝓti
nentia z vecūdia. Amb. ō ꝟgi. Ubiq; in
ho gine comes singularꝫ vtutū est pudor. hic
idiuidu⁹ vs eē ho ginitati. sine q̄ nō pōt eē vgi
nitas. Idé de of. Verecūdia é pudicie co
mes: cui⁹ societate castitas ipsa tutior é. Hie
rony. in ser. Oino pudor idiuidu⁹ vgitati eē
vs: sine quo recte castitas seruari non potest.

Idé in epi. Sit⁹ te noua gūitas. honestas
admirabilis: stupēda vecūdia: mira paia: vi
ginalis icessus: z vere pudicitie bit⁹ sino sp
modest⁹: z in suo tpe ꝓsérdus. Bern. su
p can. Verecūdia sozor ꝓtinētie é. nullū eque
manifestū idiciū colūbine simplicitatj. z ideo
oino testis inocētie est: z lāpas pudicitie mé
tis. De ꝓtinētia z charitate. Grego. su
p ezech. Antiqu⁹ inimic⁹ castitatē in nobis si
sine charitate fuerit nō timet. qz nec ipse car
ne pmif: vt in ei⁹ luxuria dissoluaf. Aug.
de vgi. Si nuptias ꝓcēpsistis filioz hoiuz:
ex qb⁹ gignēretj filios hoiuz: toto corde ama
te speciosū forma pre filijs hoiuz. vacare vo
bis libez est a ꝓugalib⁹ vinculis: sed nō ve
re vobis libez est a vinculo charitatj. Idē.
Inspicite vulnera pēdentj: cicatrices refur
gentj: sanguiné mouentj: pcū credentj: cōmer
tūi redimentj: hec q̄sti valeāt cogitare. hec in
statera charitatj appēdite: z q̄cqd amoris mi
ptijs vris ipēdēdū beatj illi repēdite. Idez
de bono ꝓiuz. Illa vgo ꝓiugare merito ppo
nif: q̄ nec mlitudini se amādā ppōit: cū amo
rem vn⁹ ex mlitudine ingrit. nec se vni cōpo
nit: vno iā iuēto: cogitās q̄ mūdi sūt quō
placeat viro. hz pciosuz forma pre filijs hoiuz
sic amauit: vt qz eū si cut maria cōcipe carne
nō posset: ei corde ꝓcepto etiā carné integrā
custodiret. Idé. Quid inquiūt si oēs ve
lint ab omni ꝓcubitu ꝓtinēr: z vñ subsistit ge
nus hūanū: vtinā oēs hoc vellēt dūtaxat in
charitate de corde puro z ꝓscia bona: z fide
nō ficta. mlto cit⁹ dei ciuitas cōpleref: z ac
celeraref termin⁹ seculi. Quid. n. aliud horta
ri apparet aplus vbi ait cū inde loqref. vel
lem oēs hoēs eē sicut me. Bern. in epla.
Castitas sine charitate lāpas sine oleo é sub
trahe oleū lāpas nō lucet. tolle charitatē casti

tas nō placet. Sed o q̄s pulcra est sapiēs dā mat: casta generatio cū claritate. Idē sup can. Quō charitas vt aiūt tunc nō nisi a sole ē. sic absq; charitate seu iustitia ꝓtinētie meritū nullū est. De ꝓtinētia ⁊ humilitate. Bre. in moral. Sic mētē necesse ē ꝑ mūdicia erigi vt nī sollicite debeat in humilitate sustineri.

Idē. De hūilitatis custodia seruāda ē mūdicia castitatis. si. n. pie spūs sub deo ꝑmist caro illecite sup spīm nō leuat. Aug. de vgi. Sapientes ꝙ gines eē decet ne lāpades earū extinguant. quō sapientes nisi nō alta sapientes sed humilib⁹ ꝓsentientes. Idē. Quia ppetua cōtinētia ⁊ maxie ꝙginitas magnū bonū est in sancta dei: vigilāti fiume cauēdū ē ne superbia corrūpat. Idē. Facili⁹ sequunt agnū etsi nō quocūq; ierit certe quousq; potuerint cō iugati hūiles: dū superbientes vgines. Idem. Neq; simulare dz ꝙgo hūilitatē: hz exhibē. simulatio hūilitatis maior superbia est. Idē su p iobez. Actio: est qdē vginalis sctitas q̄s pudicitia ꝓtingalis: qo dubiet: nī si tu nouerīs superbiā ⁊ tua mī hūilitatē: melior mī erit q̄s filia. nō dubio ꝓferre hūilē mutieré super be vgini. Amb. sup lu. Decet vt q̄sto cassion ꝙgo tāto hūilior surnouerit deferre se nioris⁹: sit magra ei⁹ hūilitas in q̄ ē ꝓfessio castitatis. Bern. sup missus. Pulcra cōmi nio vginatis ⁊ hūilitatis. nec mediocriter placet deo illa sia in q̄ hūilitas cōmēdat vginitatē: ⁊ ꝙginitas eroīnat hūilitatē. Idē. Potes sine vginitate saluari: nō potes sine hūilitate. pōt in q̄s placē hūilitas q̄ vginitatē deplorat amissas. sine hūilitate aūt audeo dicē nec vginitas marie placuisset. Idē sup canti. Cōtinētia nō hz meritū apud deū q̄ gñā reqrit humanā. Idē q; marie op⁹ est etiā purius testīōio: q̄ soli deo mēs nra ⁊ placē appetant ⁊ valeat iherere. De actōe ⁊ ꝓtplatione. Grego. sup. ezech. Actiua i necessitate: ꝓtplatiua in voluntate est. illa in seruitute: ista in libertate. Idē. Sic̄ bon⁹ ē ozdo vituendi vt ab actiua in ꝓtplatiuam tendat: ita plerūq; a ꝓtplatiua anim⁹ ad actiuā reflectit: vt p hoc q; ꝓtplatiua mentē accēderit ꝓfect⁹ actiua teneat. Idē. Amor dei ad cō tplatiua: amor vo ꝓximi ptinet ad actiuam.

Idē. Cōtplatiua maior ē. Sup de gestu.

Idē in moral. Marthe cura nō rēphendit. Marie vo ⁊ laudat: qr magis sunt actiue merita: hz ptplatiue potiora. vñ nec auferri vnq; marie po dr. qr actiue vite opa cū corpore trāseūt: ptplatiue aūt gaudia mdi⁹ et fine qualescūt. Idē. Mūani generis. Sup li. i. de pdicatorib⁹ bonis. Idē. Qui cuiusē applendē pfectiōis nitunt: cū ptplatiōis arcem tenē desiderāt: pi⁹ se i cāpo opis p exercitiū pbant. Isid. de sum. bo. Actiua vita mūdanis bñ vsū: ptplatiua vo mūdo remotis soli deo viuē delectat. Idē. Qui pa⁹ Supra de ascēsiōe. Aug. de ciui. dei. Ex tribus illis vite generib⁹. l. ocioso: actuoso: et vtroq; cōposito: q̄uis salua fide q̄q; possit in q̄libet eoz vitam ducē: ⁊ ad sempiterna ꝑmia puenire. ītereſt tñ qd amore teneat veritatē. qd officio charitatē ipēdat. nec sic eē ex vnusq; ocioso vt vtilitate nō cogitet pri nec sic actuosus vt ptplatōez nō regrat dei.

Idē. Sciū scīm q̄rit charitas veritatē: negocīū iustū suscipit necessitas charitatē. quas sarcinā si nullus iponit: pcipiēde atq; inde vacādū est veritati. Bern. in apolo. Nec iacob nisi cognita pri⁹ya desideratos radxel amplexus meruit obtinē. Idē sup canti. Aliter sane afficit mēs fructificās vbo: aliter fruēs vbo. illic sollicitat necessitas primi hic iuitat suauitas vbi. ⁊ qdē leta in pleni. sed in amplexib⁹ sponsa letior chara pignora filioꝝ. sed oscula plus delectāt. Idē. Ex bonis opib⁹ in fide nō ficta radicatē: recipit ꝙ latione mena assueta q etis: quotiēs sibi iuxta vt affdet ptplatiōis subtrahit. Idē i ser. Bonū acq̄rit q̄dū q; bñ ministrauerit prior: forte melioꝛē q; bñ vacauerit deo: optimū aūt q; pfect⁹ est in vtroq;. Idē. Optimā partē elegit sibi maria: tz nō minoris sortasse meriti sit apud deū hūilis q̄uersatio Marthe. sed de electōe maria laudat: qñ illa qdē ozo q̄

tz ad nos spectat nobis eligēda. hec vo si in iungit pariter é toleranda. Idē. Absit vt q deo vacat ad tumultuosa aspiret fratrū officialiū vitā. Idē. Felix dom⁹. Sup de religiōe. De scia ⁊ humilitate. Grego. in moa. Cū suma cura puidēdū est ne accepta sapia cū ignoratie tenebras illuminat: lumen hūilitatis tollat: ⁊ ita sapia eē nequeat. q̄ si vnte locutiōis fulgeat: elatiōis tī velamīe cor loquētis obscurat. Idē. s. de itelligētia. q̄ re li. ij. Idē. In oē q̄ scit se le mens deprimat. ne q̄ virt⁹ scie gregat vēt⁹ elatiōis tollat. Idē. Sci viri vt hūilitatis insē studuēt custodīt: cū q̄dā mirabiliter sciūt: illud ante mentis oculos studēt reuocare q̄ nesciūt: vt cū er pte alia firmitatē fidē p̄siderāt: ex ea pte q̄ pfect⁹ est eoz se animꝰ non extollat: scia etenī virt⁹ est. hūilitas etiā custos virtutis.

Isido. In disputatiōe. Sup de studētib⁹ li. i. Ibidē. Disputare stude. De scia ⁊ charitate. Grego. in moa. Cū charitas edificādo nō erigit scia iflādo puertit. Idē sup ezech. Inter charitatē ⁊ sciaz testis est bona opatio. q̄ si forsasse defuerit: pfecto certū est: nec cognouisse te deū: nec diligē primum.

Idē. Sepe dū quosdā. Sup li. iij. de discordia. Aug. sup iobez. Scia cauēda est ne inflet. ergo amate sciaz: sed antepōite charitatē q; charitas edificat: ⁊ nō pmittit iflari sciam.

Idē ad Hieronymū ō snia iacobi. Sicut mors aurā auellit a sensib⁹ carnis: sic charitas a ꝙcupiscentiis carnalib⁹. huic subseruit sciaz: cū ē vtilis: nā sine illa inflat. Idē. Spiritalis hō. Supra de discussiōe. Bern. de diligēdo deo. Liquet ⁊ absq; scia dignitatem eē oīno iutilē: ⁊ sciaz absq; virtute dānabilē.

Idem super can. Libus indigest⁹: ⁊ qui bonam non habet decoctionem malos generat humores ⁊ corrumpit corpus: non nutrit. ita ⁊ multa scientia ingesta stomacho animē qui est memoria: si decocta igne charitatis non fuerit. Idem. Sicut bonum. Supra de religione. De scientia ⁊ doctrina.

Gre. super ezech. Sanctiviri amando dilecta: ꝙ docendo ꝓsunt. Idem in pastō. Cum spirituale aliquid a subditis pastoris inquirit: valde est ignominiosum si tunc quod discere: cum questionem debet enodare.

Idem. Plerique dum metiri se nesciunt: que non didicere docere concupiscunt. qui pondus magisterij tanto leuius estimant: quāto vim magnitudinis illius ignorant. Augu. in epīla. Ad discendū quod opus est nulla etas mihi sera videri potest. quia etsi senes magis decet docere q̄s discere: magis tamē volo discere: q̄s quod doceam ignorare.

Johānes chrysosto. de compunc. cor. Non confundamus diuinas litteras: neq; sanctispiritus sententias propriis sentētijs peruertamus. Hieron⁹. in epla. Multo tēpore discе vt doceas. nec laudatoribus tuis: ⁊ imo derisoribus autem libenter accommodes.

De vita ⁊ doctrina. Grego⁹ in moral. Cum a vicijs caro restringit: cum mens virtutibus exercetur: restat vt loquendo quisq; doceat vitam quam morib⁹ ornat. Idē. Spiritalis quisq; predicator studet summopere contra malefactos rumores aduersantiū ⁊ defendere loquendo quod vixit: ⁊ ornare viuendo quod dixit. Idem in pastorali. Pla vox libentius auditorum cor penetrat: quā dicentis vita cōmendat. Idem. Boni predicatores prius propria crimina fletibus curent: ⁊ tunc que aliorum sunt punienda denuncient. ⁊ ante q̄s verba exhortationis infonent omne quod locuturi sunt operibus clament. Isidorus de summo bono. Tam vita q̄s doctrina dare debet ecclesiasticus doctor. Nam doctrina sine vita arrogantez reddit. vita sine doctrina inutilem facit. Idē. Unusquisq; doctor ⁊ bone actionis ⁊ bone predicationis habere debet studium. nam alterum sine altero non facit perfectū. Job. chrysosto. in ser. Adijcit doctrine auctoritatē bona vita doctoris. Ambro. de offi. Viri iustus ⁊ dictis ⁊ rebus probatur. Haz si exercitatus fu sermonibus desidiosus in operibus: prudentiam suam factis repellit.

Hieron. i epla. Primo faciamus: t post docceamus. ne doctrine auctoritaꝫ cassis sermonibus destruak. Aug. de pfes. Surgũt indocti t rapiũt celũ. t nos cũ doctrinis nris sine corde ecce vbi voluntamur i carne t sanguine. Bern. in ser. Est nĩ lucere vanuꝫ: nĩ ardere paꝛ. ardere t lucere pfectũ.

¶ De exemplo.

Capitulum xlvi.

Rego. in moral'. Multi i tenebris vite presentis dũ superiora de se exempla exhibẽt: astroꝛ more nobis desuper lucẽt. Idé. Aui plenissime intelligere appetit qualis est. tales nimirum debet pspicere q̃lis nõ est. vt ex bonoꝛ fouma metiatur quantũ ipse deserto bono deformis é.

Idé. Aui vitá precedentiũ patrũ pspicit: gd in se gemere debeat: subtilius agnoscit.

Idé. Sepe cũ nos. Supra de verecũdia.

Idé in vial'. Nunq̃ peccatoꝛes ad lamẽtũ penitẽtie: si nulla essent bonoꝛ exempla q̃ eoꝛ menté traherent. Idem in omel. De bono opere ꝓximis prebeamus exemplũ. t tamé per intentiõem qua deo soli placere q̃rimus semꝑ optemus secretũ. Idem. Ad amoꝛé dei t ꝓximi plerũq; corda audientiũ plus exempla q̃z verba excitant. Idem. Aui sancto viro. Supra de societate. Isi. de sum. bo. Propterea virtutes sanctoꝛ ad exemplũ nostrũ deus ꝓposuit: vt quanto de imitatiõe eoꝛ conferri possunt nobis iusticie ꝓmia: tanto de perseuerãtia mali sint grauiora tormẽta. Idé. Reprobi nõ attendũt documenta beatoꝛ: que imitentur ad melꝰ sed ꝓponũt sibi exempla prauoꝛ que ad suorum moꝛs peruersitaté imitantur in peius.

Ambro. sup lu. Unius exemplo plurimi corrigunk. Idem de patriarchis. Sanctorum vita ceteris norma viuendi est. Idez de offi. Sit nobis vita maioꝛ discipline speculũ: nõ calliditatis cõmentariũ. Bern. in epla. Sermo viuus t efficax exemplum est operis: facile faciens suadibile quod dicitur dũ monstrat factibile quod suadet. Idez in ser. Nullũ ꝓfiliũ melius arbitroꝛ q̃z si ei plo tuo fratrẽ docere studeas que oporteat que nõ oporteat fieri: puocans eũ ad meliora: t ꝓfectũ ei nõ verbo nec lingua: sed opere t veritate. Sene. in epi. Instruendi é vita exemplis illustribus.

¶ De fama. Cap. xlvij.

Rego. in regis. Quicquid graue põt opiniõem tuã: aut animam oĩno refugias. t te cõmittere illi nullius suasioni pcientias. Idé. Eius quę videre me non licet bona me pascit opinio.

Idé in moral'. Fama a bono ope viros accipit: t fauoꝛis gr̃am quasi clar itatis lumẽ spergit. Idé. Dũ de aliena vita lux quasi illius opiõe clara ostendit: hinc q̃si pgenti lumine exẽpli lumen pbet. Idé. Nonnũq; etiá sancti viri de bona sua opiniõe gaudẽt cũ per hanc ad meliora ꝓficere audientes pcurant. Idé. Laus sua iustos cruciat. inquos exaltat. sed iustos dũ cruciat purgat: iniquos dum letificat reprobos monstrat. Idem. Virtutes ꝓficientiũ in noticia ceteroꝛ hominũ: quasi suauitate fragrãt odoꝛ. Idé. Sicut ex aliena opinione ꝓficimus: sic plerũq; fit laudibus fame nostre intẽditus virtute vacuamur. Augu. de mo. t vita de. Aui nos amãt: querũt q̃d laudẽt in nobis. qui aũt nos odiũt: detrahũt nobis. Nos aũt in medio ꝓstituti adiuuãte dño deo nostro: vitã nostrã t famã sic custodire debemus: vt nõ erubescãt detractoꝛibus laudatoꝛes. Ie de vidu. In oibus spũalibus deliciis gloꝛ fruunt inmunde sancta eaꝛ cõuersatio cauta etiã debet esse: ne forte cũ mala vita nõ sit palasciniã: mala sit fama ꝓ negligentiã. Idez Nobis est necessaria vita nostra: alijs fama nostra: t vtriq; q̃ alijs ministramus misericorditer ad salutẽ: ad nostrã quoq; redidit utilitatẽ. Idé. Multo misericordius. Supra de doctrina. Hiero. in epistola. Mutũ in vtrãq; partẽ crebro fama mentitur: tã de bonis mala: q̃z de malis bona fallendo ꝓclamat. Idem. Laudo oés suspi-

ones: t q̃cquid probabiliter fingi põt ne fingak ante dentia. Idem. Fuge personas in qbꝰ põt male ꝙuersatiõis esse suspitio: nec paratũ habeas illud de triuio: sufficit mihi conscientia mea: non curo qd de me loq̃nt homines. t certe aplus prouidebat bona: non soli coram deo: sed etiaz coꝛã hoĩbꝰ. ne per illum nomen dei blasphemaret in gentibus.

Idé. Tenera res in feminis fama pudicitie é. q̃si flos pulcerrimꝰ cito ad leue marcescit aurã: leuiq; flatu coꝛrũpit. Bern. super cam. Valdos t cõstantes necesse est esse eos qui sup alios ordinant. nec nõ t longanimes in spe: atq; ad supna vertices mentis attolentes: q t bonũ fidei sue t cõuersatiõis vbiq; odoꝛem spargẽtes: vicere cũ aplo possint. Christi bonꝰ odoꝛ sumus deo in omni loco.

Idem. Erit quidem virꝰ cõtenta candore conscientie: vbi seq; non poterit odoꝛ fame ceterũ odoꝛ fame nec excusare sufficiet viciũ conscie decoloris: puidebit nĩ sp q̃dũ in se é hõ vnũꝫ bona: non tñ coꝛã deo: q̃z coraz hoĩbus. vt ẏe sit lilium. Idez. Sufficit. s. de tranqllitate. Idé de ꝓfide. Interest tue pfectionis t malas res: t malas pariter species deuitare. in altero conscientie: in altero fame consulis. Idem. Esto sortis in fide: decoꝰ in gloria. t probasti te imitatoꝛem dei. sortitur do tua fides conscientie est: t decoꝛ: tuus splendoꝛ bone opinionis est.

¶ De aduersitate.

Caplm xlviij.

Rego. in regis. Pena pñs si afflicti aiuꝫ querit finis é culpe ꝓcedentis. si eũ ad timoꝛẽ dñi mitte ꝓuertit: initiũ est pene seq̃nt. Idé. Inter flagella positos: flagellis digna cõmittẽ. ꝓ feriẽté é spiritaliter supbire: t seuiẽtẽ acriꝰ iracũdiá ꝓuocare. Idem. Aduersitas q̃ bonis votis obijcit: pbatio ꝓfectꝰ é. nõ iudiciũ reprobationis. Idé. In oipotẽte deo tũc certa fiducia é: q̃si ꝓ bono ope aduersitatis aliq̃d in hũdo recipit: vt plena merces in eterna retributiõe fuct. Idé. Ipsa maloꝛ societas purgatio bonoꝛ é. Idé. Dubiũ nõ é. s. discordia li. iij. Idé i moꝛ Sicut aromata fragrãtiá suá nõ nisi cũ incẽduñt expãdunt. ita scti viri oé qõ ꝓtumbꝰ redolet i tribulatione inotescũt. Idé. Flagella bonoꝛ aut vicia ꝓ petrata purgant. aut q̃ poterant ppetrari futura deuitãt. Idé. Cũ puersuz quẽ q̃z deꝰ oipotẽs pcuniat: t cõdolẽdũ é miserie pereũtꝫ: t ꝓgaudẽdũ iusticie iudicio. Idé. Electi vniuersiuꝫq; mens tribꝰ vicibꝰ. i. vel labore conuersionis: vel tẽtatione ꝓbatiõis: vl̃ formidine solutionis atteritur. atq; ipsa attritio ne purgata liberatur. Idem. Pena interrogat: si quietus quis ẏaciter amat. Idez plura supra de certamine. Iob. dxy. i ser. Sicut pluuia in terram descendens eleuat semina. sic t tribulatio animam intrans erigit desiderium. Idem. Aui aduersak virtutem suam destruit: nobis vero per patientiaz coronas operabit. Aug. de pasto. Si exceptus es a a passione flagellorũ: exceptus es a numero filiorum. Idem in epla. Terroꝛ tpalium potestatum q̃ veritatem oppugnat iustis: fortibus gliosa probatio est. infirmis periculosa tentatio. Idez sup gen. ad lram. Ipse sibi homo in tentationibus certus inotescit: t iuste salꝰ illa perpetua que turpiter amissa est per voluptatem: fortiter recipitur per dolorem. Isido. in syno. Aduersa corporis anime remedia sũt. egritudo carnem vulnerat: mentem curat. languoꝛ enim vicia excoquit: languoꝛ vires libidinis frangit. Idem de sum. bo. Viri scti plus formidant ꝓspa q̃z aduersa. q: dei seruos prospera deijciũt: aduersa ẏo erudiunt. Bern. super qui habitat. Bonũ mihi dñe tribulari: dũmodo ipse sis mecum: q̃z regnare sine te: epulari sine te: sine te gloriari. Bonus mihi in tribulatione magis amplecti te. in carmino habere te mecum: q̃z esse sine te: vel in celo. quid enim mihi est in celo t a te quid voluit super terram. Idem super cant. In petra. Infra de martyrio.

¶ De martyrio. Caplm xlix.

Rego. in regil. Sicut btūs Cypria
§ nus ait: martyrē nō facit pena: sz cā.

Idem in ome. Boni a psequente martyriū in aperto ope est. ferre vero cōtumelias ⁊ odientem diligere martyriū est i occulta cogitatione. Idem. Habet pax nostra martyrium suū: q: etsi carnis colla ferro non subdimus: spūali iñ gladio carnalia desideria trucidam⁹. Isido. in ethymo. Duo sunt genera martyrū. vnum in aperta passione: alterum in occulta animi virtute. Nam multi hostis insidias tolerantes: ⁊ cūctis carnalibus desiderijs resistentes: per hoc q̄ se omnipotenti deo in corde maciauerunt: ⁊ pacis tempore martyres facti sunt. Johānes chrysо. in ser. Habet paupertas martyrium suū: ⁊ egestas bene tolerata facit martyrium sed egestas propter christū: nō ꝓpter necessitatem. Hiero. in legēda sancte paule. Nō solum effusio sanguinis in ꝓfessiōe martyriū reputat sed deuote quoq; mentis seruitus quotidianū martyrium est. Idem in epi. Hec est sola digna retributio cū sanguis sanguine compensat. ⁊ redempti cruore christi pro redemptore libenter occumbimus. quis sanctoꝝ sine certamine. ⁊c. supra de certamine

Aug. de ci. dei. Quicūq; etiam non pcepto regenerationis lauacro ꝓ christi ꝓfessiōe moriunt: tantum eis valet ad dimittenda peccata: q̄ntum si abluerent sacro fonte baptismatis. Idem. Quanto erit acrior imper⁹ belli: tanto maior glia non cedentū: tanto dens ior: corona martyrij. Beriñ. super cantica Stat martyr tripudians ⁊ triumphans. toto licet lacero corpore ⁊ rimante latera ferro non modo sert fortiter: sed alacriter sacrum e carne sua circūspicit ebullire sanguinem. Ubi ergo tunc anima martyris. Nempe in tuto: nempe in petra. nempe in visceribꝰ iesu

Idem. In petra habitās qd mirū si i modum petre duruerit. sed neq; hō mirū si exul a corpe doloꝝ non sentiat corpis: neq; hoc facit stupor: sz amor. submittit enim sensus nō animi. non deest dolor: sz ꝓtemnit. Idem in ser. Est martyrij genus ⁊ effusio q̄dā sanguinis in quotidiana corpis afflictōe. est etiā baptismus aliq̄s in compunctiōe cordis ⁊ la chrymarū assiduitate. sic quippe infirmus ⁊ pusillus corde necesse est: vt quem semel ponere pro christo non sufficiat: saltē minio: q̄dam sed diuturniori martyrio sanguinē fundant. sic ⁊ baptismi sacramentum qñ iterari non licet his qui sepius in multis offendunt frequentiori ambulatione suppleri.

¶ De gloria.

Laplin l.

Rego. in mora. Quia in hac vita
§ nobis est discretio operū. erit in illa ꝓculdubio discretio dignitatum: vt hm q̄ hic alius alij merito supat: illic ab⁹ alium retributione trāscendat. Idē sup illud Job. iij. donec impleatur risu os tuum ⁊c. In illa eterna patria cum iustoꝝ mens in contuitationem rapit: lingua in canticum laudis eleuat. Idem. Ibi vnusquisq; mentem ab alterius oculis membroꝝ corpulentia nō abscondet: sed patebit animus: patebit corpora libus oculis ipsa corporis armonia. sicq; vnusquisq; tunc erit conspicabilis alteri: sicut nunc esse potest conspicabilis sibi. Idem. Sicut hi qui adhuc viuentes sunt mortuoꝝ animas quo loco habeātur ignorant. ita mortui vitam in carne viuentium post eos quater disponatur nesciunt. quia ⁊ vita spiritus longe est a vita carnis. ⁊ sicut corpora aliq̄s in corpora diuersa simi genere. ita etiam distincta cognitione. quod tamen de animabus sanctis sentiendum non est. quia que intuetur omnipotentis dei claritatem vident. nullo modo credendum est: q: sit fortis aliquid quod ignorent. Idem. Sñ ad ipsum fontem vite venerimus erit nobis declarabiliter impla sitis simul atq; satietas. sed longe aberit a fine necessitas. longe a satietate fastidium. q̄ sinentes satiabimur: ⁊ satiati sitiem⁹. Idē. Eterna contemplatione agitur vt omnipotens deus quo magis visus fuerit: eo magis diligatur. Idem. In illa resurrectiōis glo

ria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentie. sed palpabile p veritatem nature. Idem in ome. Credendum est q̄ ante retributionem extremi iudicij iniusti in requie quosdam iustos conspiciant: vt eos videntes in gaudio non solum de suo supplicio sed de eorum bono crucient. iusti vero in tormentis semper intuentur iniustos. vt hinc eorum gaudium crescat. quia malum conspicium quod miserico: diter euaserunt. tantoq; creatori suo maiores gratias referunt: quanto videntur alijs quod ipsi ꝓpeti si essent derelicti potuerint. Idem in dial. Sicut electos beatitudo letificat. ita credi necesse est q̄ a vie exitus sui ignis reprobos excruciat. Augustin⁹ de ciui. dei. Erit illius ciuitatis ⁊ vna in omnibus ⁊ inseparabilis in singulis voluntas liberata ab omni malo liberata. ⁊ impleta omni bono: fruens indesinenter eternorum iocunditate gaudioꝝ: oblita culparum: oblita penarum: nec tamē ideo sue liberationis oblita: vt liberatori suo non sit grata. quantum ergo attinet ad scientiam rationalem memor: erit preteritorum eti am malorū suorū. quantū autem ad experientiā sensum prorsus immemor. Idem. Pax celestis ciuitatis est ordinatissima societas fruendi deo: ⁊ invicem in deo. Idem. Quanta erit illa felicitas: vbi nullum erit malū: nullum latebit bonum: vacabitur dei laudibus qui erit omnia in omnib⁹. Nam q̄d aliō agetur vbi neq; vlla desidia cessabitur: neq; vlla indigentia laborabit nescio. Idem. Ipse finis erit desideriorum nostrorum: qui sine fine videbitur: sine fastidio amabitur: sine fatigatione laudabitur: hoc munus: hic affectus: hic actus profecto erit omnibus sicut ipsa vita erit cōmunis. Idem. In nobis ipsis dei imaginem continentes tanq̄ iunior ille euangelicus filius ad nosmet reuersi surgamus: ⁊ ad illum redeamus a quo peccando recesseramus. ibi esse nostrum non habebit mortem. ibi nosse nostrum non habebit errorem. ibi amare nostrū non habebit offensionem. Idē. Absit omnis deformitas: ois infirmitas: omnis tarditas. omnisq; corruptio: etsi quid aliud illud non decet regnum. in quo resurrectionis ⁊ promissionis filij eq̄les erunt angelis dei: si non corpore: non etate: certe felicitate. Idem. Ita deus erit noster atq; conspicuus: vt videatur spiritu a singulis nobis: in nobis videatur ab altero. in altero videatur: in seipso videatur: in celo nouo: ⁊ in terra noua. atq; in omni q̄ tunc fuerit creatura videat. Et per corpa in omni corpore quocūq; fuerint spiritualis corporis oculi acie perueniente directi: patebunt etiā cogitationes nostre inuicem nobis. Idē de trini. Cōtemplatio est merces fidei: cui merces di per fidem corda mundant. sicut scriptus est. Mundans fide corda eorum. Idem. Illud quod agit iusticia. Supra li. ij. de quat tuo: virtutibus. Idem libro. iij. de li. arbi. Tanta est pulcritudo iusticie: tanta iocunditas lucis eterne. hoc est incōmutabilis veritatis atq; sapientie: vt etiā si non liceret in ea amplius viuere q̄s vnius diei mora propter hoc solum innumerabiles anni huius vite pleni delicijs ⁊ circumfluentia temporaliū bonorum recte meritoq; contemnerentur. non enim falso aut paruo affectu dictum est. qñ melior est dies vna in atrijs tuis super milia.

Idem in sermo. Tunc non peccabimus non solum factis: sed nec cōcupiscētijs: cum illam facie videbimus que vincit oēs concupiscentias. tam enim dulcis est frēs mei: tam pulcra: vt illa visa nihil aliud possit delectare. satietas enim erit insatiabilis: nullum fastidium: sp esuriem⁹: sp saturi erimus. Idē de conflictu. Recedat amor ꝓsentis seculi in quo oēs sic viuificant vt deincepo moriant: ⁊ succedat amor futuri seculi i quo oēo sic viuificant vt deincepo non moriant. vbi nulla aduersitas turbat: nulla necessitas angustat. nulla molestia inquietat. sed perennis letitia regnat. Johānes chrysо. super iob. Beati ⁊ ter beati ⁊ multoties beati: qui beati illa ponuntur requie. quemadmodū miseri. ⁊

ter miseri: & infinite miseri: qui a beatitudine illa seipsos abiecit. Fulgentius in epistola. Sicut per speculum videmus trinam nobis visionem administrat. qua nosipsos: & ipsum speculum: & quidquid presens adest videmus. sic per speculū diuine claritatis & ipsum deus vt est videbimus: quantū possibile erit creature: & nosipsos & omnia alia vera & certa scientia cognoscemus. Bernar. super canti. Qui replet in bonis desiderium anime: & ipse rationi futurus est plenitudo lucis. ipse voluntati plenitudo pacis: ipse memorie continuatio eternitatis. Idem. Quare tristis es anima mea: & quare conturbas me spera in deo: qm adhuc confitebor illi. cum error vidilicet a ratione: a voluntate dolor: atq; a memoria timor: omnis recesserit: & successerit illa quam speramus mira serenitas: plena suauitas: eterna securitas. Idem in sermo. Quemadmodū circa rōnale nostrū & scientia & ignorantia constat tanq; habitus & priuatio. sic circa concupiscibile desiderium & contemptus. & circa id qō dicit irascibile: & leticia pariter & ira versatur. Implebit ergo deus rationale nostrū luce sapiētie. ita vt penitus nobis nihil desit in vlla scientia. implebit concupiscibile nostrum fonte iusticie. vt omnino desideremus eam & ea penitus repleamur. sicut scriptum est. beati q̄ esuriunt & sitiunt iusticiam: qm ipsi saturabuntur. per quam iusticiam quicqd respuere debet anima respuet: & quicqd concupiscere concupiscet. & ex hiis omnibus magis appetet quod magis fuerit appetendum. Jam vero qō dicitur in nobis irascibile: cum repleuerit illud deus. perfecta erit in nobis tranquillitas: & in summam iocunditatē atq; leticiam replebimur pace diuina. Idem. Sicut replebit animas nostras deus cum fuerit perfecta in eis scientia. perfecta iusticia: perfecta leticia. sic replebit maiestate ei⁹ omnis terra nostra cum fuerit corpus immortale: agile: impassibile. configuratum deniq; corpori claritatis sue. Idem. Eterna omniū beatorum satietas est facie ad faciem deū intuer[i] sine satietate dilectionis fine fastidio satiari. vt quem semp habent semper habere velint: ac eius visione sine defectu p̄frui. Anselm. de similibus. Partes beatitudinis sunt pulcritudo: agilitas: fecunditas: libertas: sanitas: voluptas: longeuitas: sapientia: amicitia: concordia: honor. potestas: securitas: gaudium. Ista vt estimo sunt que propter se & propter que alia queq; ab hominibus appetunt. Et ita notandum q̄ septem priores beatitudinis partes ad corporis beatitudinem: septemq; posteriores ad animam pertinent. Idem. In illa vita pulcritudo iustorum solis pulcritudini. que septemplicit̄ q̄ modo sit splendidior: erit: adequabit.

Idem. Velocitas nos tanta concomitabitur: vt ipsi angelis dei eque celeres simusq; a celo ad terras & econuerso dicto citius deferamur. Idem. In futuro sic iustus sedentis erit: vt etiam si velit terram commouere possit. & sic econuerso iniustus imbecillis: vt nec etiam vermes amouere queat ab oculis suis. Idem. Gaudiū erit iusto intus & extra. gaudium sursum atq; deorsum: gaudium circa circa: ubiq; gaudium plenū. Idem. Tunc iusti scient cunctaq; deus fecit sanctam ea que preterita: q̄ ea que postmodum futura sunt. Ibi, a singulis omnes: ibi ab omnibus singuli cognoscent. nec quenq; omnino latebit qua patria: qua gente: qua stirpe quis ortus fuerit: vel quid etiam in vita sua fecerit. Si autem fueris malus: vera omnino sapientia priuatus tantis vigeberis doloribus: vt non solum insipiens: verum etiam omnino fueris amens. Idem. In illa vita si bonus fueris nihil patiet quod nolit: sed agere permittet quodcūq; volueris. si vero fueris malus: ad omnia que nolueris cogēt: & ab omnibus q̄ volueris prohibebitur.

¶ Finit liber quartus de gratiosis.

¶ Tractatus sancti Bonauenture ordinis minor: de paupertate christi contra magistrum Wilhelmū.

q Uestio est de paupertate. Et queruntur duo. Primo queritur de paupertate q̄ntum ad abrenūciationem. Scō quantū ad mendicationem. Circa primū sic p̄cedit: & queritur. vtrum christiane p̄fectionis sit abrenūciare omnib⁹ tam in cōmun q̄ in priuato. Et q̄ sic: videt Matth. xix. Si vis perfectus esse vade et vende oia que habes: & da paupibus: & veni sequere me. Glo. Ecce p̄templatiua q̄ ad euangeliū p̄tinet: p̄stat q̄ dño ihū ad diuitias nō vocabat. & nō renūciare oibus p̄sulebat. nec ad opera manualia: imo ad p̄templatiuā sicut dicit glo. Tanta a sequēnib⁹ dimissa sūt. quanta a nō sequentibus p̄cipisci poterunt. ergo perfecta imitatio totaliter extinguit appetitū diuitiaꝝ. Sed hec extinctio potissime est in eo q̄ abrenūciat oibus. ergo &c. Jté Marci. x. Vade & vende oia que habes. Glo. nō parte: sicut ananias. sed qui totū dat nihil sibi reseruās ipse potissime facit quod dño p̄cepit: nihil sibi reseruās nec in cōmuni nec in spāli. & qui hoc facit p̄fectissime facit. ergo &c. Jté Marci. xij. dixit dño de vidua. Amen dico vobis q̄ hec vidua pauper plus q̄ cēteri misit. Nā cēteri ex eo qō abūdabat eis miserunt. hec aūt de penuria sua oīa que habuit misit totū victū suū. Sed in hoc laudatur vidua paupcula. ergo qui hoc faciunt quanto p̄fectius agunt: tanto magis laudabiles sunt. ergo &c. Jté Lu. xij. Respicite coruos. Glo. Sancti merito auibus p̄parātur. qui nihil in mūdo agentes nec laborātes sola eterna appetunt iam similes angelis. Sed quanto magis hec dimittit quis: tanto magis angelis assimilat. ergo &c. Item Lu. xiij. Nisi quis renūciauerit oibus que possi. Glo. hoc distat inter renunciare oib⁹ & relinquere omnia. q̄ renunciare conuenit omnibus qui ita licite vtuntur mūdanis que possident vt tamen mente tendant ad eterna: relinquere aūt est nūmodo perfectorum: qui omnia tpalia posponūt. & solis eternis inhiant. sed qui p̄fus oibus renunciat in cōmuni & in priuato: ille maxime oia posponit ergo &c. Jté hoc ipsum ostendit exemplo christi: de quo Matth. viij. Vulpes foueas habent &c. Chrysost. Quid pecunias expectas sequens me congregare. Nō vides q̄ de uersoriū mihi neq; est tantū quantū auibus ergo christus p̄fus nihil habuit. ergo &c.

Jté sup illud matth. xvij. Vade ad mare. glo. Dñs tante paupertatis fuit: vt vnde tributa solueret non haberet. habebat quidem iudas cōmuna in loculo. sed res pauperum i vsus suos assumere nefas duxit. idipm dās exemplū nobis. Si ergo christus tante paupertatis fuit q̄ nō potuit soluere denarium: manifestū est q̄ fuit in summa paupertate.

Item Lu. ix. Vulpes foueas habēt. glo. Ego. iante paupertatis fuit vt nec hospitium quidem habeā: nec meo vtar tecto. ergo &c.

Item Job. xiij. Venit p̄nceps mundi huius &c. glo. Voluit dñs habere quid p̄deret. pauper venit: ne haberet diabolus qō auferret. ergo si omnia tpalia posita sunt perdibilia habuit tpale. Item. ij. Chor. viij. Scitis gratiam dñi nostri iesu christi: quoniam p̄pter vos egenus factus est cū esset diues: vt illius inopia &c. ergo qui sic abrenūciat vt egeat magis se christo conformat. Item super illud qō sequitur. In hoc consilium do. Augus⁹ in ore. Factus est egenus intantū vt non haberet qō habent vulpes: & in hoc cō silium do. subaudit vt eius paupertatē imitemini. sed qui abrenunciat oibus: eius paupertatem imitatur. ergo &c. Item super illud Jaco. ij. Nōne deus elegit pauperes. glo. Pauperes elegit parentes quoq; educarent officio: sed parentū christi magna fuit indigētia: sm illud Lu. ij. Pānis cum inuoluit &c. Ergo christus nō in suscipiendo paupertatē docuit: verūetiam in alijs. Item christus ma-

time fuit imitabilis sm statū quem habuit in cruce: sm illud. i. Pe. ij. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplū vt sequamini vestigia eius: sed in cruce fuit oīno nudus. Unde hiero. ad ebidiā. Dis esse perfecta: et in primo stare fastigio dignitatis: facq̄ fecerunt apostoli. vende omnia que habes: et da pauperibus: et sequere saluatorez et nudam solamq̄ crucē: virtute nuda sequaris et sola. ergo ꝛc. Item hocipsum videt sanctoꝝ testimonijs. Ambro. sup lucā. Qua lis debeat esse qui euangelizat regnū dei: preceptis euangelicis designat: vt sine virga: sine pera. sine calciamentis: sine pane: sine pecunia hoc est subsidij secularis amminicula nō requirens: fideiq̄ totū putet sibi quo minus ea requirat magis posse suppetere. Si igitur hoc attestatur perfectioni predicatoris euangelice perfectionis: vt nullū prorsus habeat āminiculū seculare: et hoc est esse in altissima paupertate: patet ꝛc. Item hiero. ad eliodorum monachū. Nolo pristinaꝝ necessitatum recorderis: nudos amat herem⁹. nolo te antiquę peregrinatōis terreat difficultas. Qui in christū credis: et eius crede sermonibus. Auerite primū regnū dei: et hec omnia adijcient vobis. Nō pera tibi sumenda est: non virga. asarin dixerit qui cū christo pauper est. omnia igit relinqui possunt. spe posita in solo christo. Item Ambro. in lib. de offi. Nullū amminiculū prestant diuitie ad vitā beatam. quod euidenter dominꝰ demonstrauit in euāgelio dicēs. Beati pauperes spiritu. ꝛc. Itaq̄ paupertatē. famem: dolorem: que putant non solū non impedimento esse ad vitam beatā. sed etiā adiumentū esse euidentissime probant. Sic ergo non so'ū amminiculo nō sunt ad vitā beatā corporis externa bona. sed etiā dispēdio sūt: sed que non sunt adminiculo: sed dispendio perfectū est relinquere. ergo ꝛc. Item Hiero. sup illud Mat. vi. Nōne anima plus est q̄z esca. In pmissis veritatis nemo dubitet. sit homo q̄ esse debet. et mox adduntur ei omnia: propter quē facta sunt omnia. Ergo qui omnia reliquit ꝓpter christū confidens in pmisso christi: agit sm perfectā fidē ipi⁹. Hoc aūt potissime facit qui oīno nihil sibi reseruat: nec in cōmuni nec in speciali. ꝙ ꝛc.

Item Aug. tractans illud Mat. vi. Respicite volatilia celi. Sācti merito ambuo cō parant: q̄ celum petunt: qui iam ita remoti sunt a mundo vt iam in terris nihil agant: nihil laborent. sed ola contēplatione iam in celo vegent. Si ergo hec vita altissima ē. ergo spetie oibus totam spem vite suę in deo cōstituere est virtutis perfecte. Itē Aug. de bono ꝓuig. Bene faciebant qui de sua substantia christo ac discipulus eius necessaria ministrabant. sed melius qui omnē substantiam. suā dimiserūt: vt expeditores eundē dominū sequerent. sed quanto quis magis dimittit: tanto expeditior. ergo tanto laudabilior. Itē in lib. de eccle. dog. Bonum ē facultates cū dispensatione pauperibus erogare. melius ꝓo intentōe sequendi dīm semel donare. et absolutū a solicitudine cum christo egere. Ergo qui magis eget et a solicitudinibus mundi absolui: perfectius christum sequitur. ergo ꝛc. Item Gre. viij. ome. ij. partis ezech. Cum quis suū aliquid deo vouet et aliquid non vouet sacrificium est. cum vero omne qō habet: omne qō vivit: omne qō sapit omnipotenti deo vouerit holocaustum est. Qui enim semetipis nihil reseruat sed sensum: vitā: linguam: atq̄ substantiam quā perceperunt omnipotēti deo immolat. quid illi nisi holocaustū offerunt. Ely Paulo ante dixit: q̄ ille holocaustū offert: qui ea que possidet apud semetipm decernit indigentibus cuncta tribuere: nihil sibi reseruare: vitam soli superne gubernationi cōmittere. Sed hoc potissime facit qui sic distribuit q̄ nihil sibi reseruat. nec in cōmuni nec i speciali. ergo ꝛc. Itē Joh. chrys. in li. q̄ nemo leditur nisi a seipo. Quid apostolos penuria rez corpalium lesit. Nōne in fame et siti et nuditate degebant: et ꝓ his clari magis et magnifici habebant: atq̄ ingentē per hoc fiduciā quesierūt apud deū. Ergo paupas illa laudabilior: in qua maior est penuria rez. Itē Beri. ad henricū senoué. archi epm. Felix qui nihil sibi retentat ex omnib⁹. non habet foueā vt vulpes: nō tamq̄ volucres nidum: non loculos quō iudas: non domos: licet nec maria locū in diuersorio. imitatus profecto illū qui non habebat vbi inclinaret caput. Sed qui omnia ꝓ suo dimittit: nihil sibi oīno nec in cōmuni nec in speciali retinē dos: hoc potissime facit. ergo ꝛc. Item Prosper laudat paulinū et hilarium de hoc q̄ facultates suas omnes pauperibus erogauerunt. licet ratione episcopalis officij ecclesiastica bona postmodū dispensauerunt. sicut habetur. xij. q. i. Expedit: vbi aūt sic. Beniq̄ sanctus paulinus ingentia prędia que fuerūt sua pauperibus erogauit. Et infra. Quid sanctus hilarius: Nōne et ipse oīa sua aut pauperibus reliquit: aut vendita omnia pauperib⁹ erogauit. Laudamꝰ hi et laudabiles sūt. quia omnia sua ꝓpter deū ꝓtemserunt. Sz hoc potissime faciunt qui nec in cōmuni nec in speciali sibi aliquid retinēt. ergo tales maxime accedūt ad culmen perfectionis euāgelice. Item hocipm ostēdit rōne. Duplex est ciuitas. sz dei et diaboli. Hierusalē et babylon. que oppositione habent et in seipis et in suis fundamentis. sed fundamentū ciuitatis babylonis: vt dicit Augustinus: est cupiditas. ergo quāto magis quis recedit a cupiditate: tanto magis recedit de diaboli ciuitate. Sed paupertas in qua quis in cōmuni et in speciali prorsus omnibus abrenunciat tam effectu: q̄z affectu: ipsa est que maxime elongat ab auaricia. ergo ꝛc. Item diuitie sūt incent. uū cupiditatis: quia difficile est habere et non amare. sed quanto quis magis se elongat ab incentiuo peccati: tanto perfectiꝰ agit. Hoc aūt facit qui in cōmuni et in speciali omnibus abrenūciat. ergo ꝛc. Item tripler est consiliū: paupertatis: obedientie: et castitatis. sed quanto quis generalius obedit et vniuersalius: tāto perfectius agit. Similiter et de consilio castitatis. ergo pari ratione verum erit et de consilio paupertatis. Item si dicas q̄ nō est simile. quia diuitie sunt de necessitate vite. Hoc nihil est. cum multi q̄ nihil prorsus habent ꝓprietatis viuere possunt. Item perfectio est paupertas quam perfectior concomitat obedientia. Sed qui habent ꝓpriū in cōmuni ab illo per obediēciam nō possunt excludi: nisi ratione peccati. Qui aūt nihil prorsus habent obedire tenētur vbiq̄ terrarum. Si ergo perfectio euangelica maxime consistit in perfectione obedientie: vniuersaliter omnibus abrenūciare nihil prorsus reseruando: ad culmen facit perfectionis euangelice. Item. Contemptus presentis seculi est laudabilis: hec est per se vera. ergo maior: ꝓtemptus magis laudabilis: et maximus ꝓtemptus maxime laudabil. Sed maxime ꝓtemnit presens seculum qui abrenūciat in cōmuni et in speciali. ergo talis perfectissime agit. Itē paupas alta ē laudabilis. hec est per se vera. ergo altior: laudabilior. et altissima laudabilissima. sed huiusmodi est que nec in cōmuni: nec in ꝓprio aliquā ꝓprietatem sibi reseruat. ergo ꝛc. Item tanto via rectior quanto eius medium ꝓximius est extremis. Sed summa paupertas est tam in principio vite q̄z in termino: ergo. si medio omnia abdicentur via rectissima ꝓcedit. Sed quanto via rectior: tanto perfectior est. ergo via et vita pauperrima est perfectissima. Sed cōtra. Eccli. xxvij. Propter inopiā multi deliquerunt. sed nihil qō ē ducens ad culpā spectat ad perfectionē euāgelicam. ergo ꝛc. Item Ecclesiastes. vij. Utilior est sapientia cum diuitijs. Glo. q̄z sola. Sed diuitie non faciunt hominē pfectū: ergo minus paupas et indigētia. Item Prouer. xxx. Duas et mendicitatē ne dederis mihi. Et post. Ne egestate compulsus furer et periurem nomen dei mei. Sed nihil facit ad pfectiōem euangelicam quod sapiens sapiēter recusat. ergo ꝛc. Item Luce. vi.

Perfectus omnis erit si sit sicut mr̃ eius. Sed xp̃s loculos habuit. sicut patz Joh̃. xij. vbi dicit: q̃ iudas loculos ferebat. ergo pro prietatem nolle in cõmuni habere non videt esse perfectio: sed potius superstitio. in q̃ discipulus videtur se vel'le p̃eferre magistro.

Si dicas q̃ localos non habuit. Contra Aug. dicit. & habet. xij. q. i. Habebat dñs loculos a fidelibus oblata conseruans. & suoz necessitatibus & alijs indigẽtibus tribuebat.

Item sup illud. i. ad Thim. vi. habẽtes alimenta &c. glo. Etsi nihil intulerimus in hunc mundũ: nõ tñ prorsus abijcienda sunt hec tẽ poralia. ergo q̃ totũ abijcit male facit. Jté .ij. ad Thes. viij. Si voluntas p̃pta est ẽm id q̃d habet. Glo. Necessaria retineant: nõ vltra vires vãdo. Ergo male facit qui sic dispensat q̃ nihil sibi prius reseruat.

Jté q̃ tentat deum peccat mortaliter. sed qui habet humanũ refugium & illo pretermisso querit diuinũ: tentat deũ. hoc aũt facit qui habet ẽm de sustentetur: & illo dimisso expectat diuini tus sustentari. ergo talis facit contra euangelium. Item virtus circa mediũ consistit: sed oĩno omnia diuitere est ad extremũ declinare. ergo hoc magis est vicij q̃z virtutis seu perfectionis euangelice. Item sicut omnia tenere semper est auaricia. sic omnia dare semper est prodigalitas. sed omnia tenere semp̃ est vicium. ergo similiter & omnia dare. Item. Qui subtrahit alij necessaria peccat mortaliter. sed tantum tenetur quis sibi prouidere sicut alij. ergo qui omnia dimittit & nihil sibi reseruat peccat mortaliter. quia facit contra perfectionem euangelicaz.

Item qui exponit se periculo interfectionis peccat mortaliter. ergo similiter qui expo nit se periculo famis. sed talis est qui omnia dimittit: & nihil sibi reseruat. ergo &c. Jté nullus debz reijcere omnino quod quotidie petit a deo. sed omni die petimus in oratiõe dñica. panem nostrũ quotidianũ. ergo male facit qui descrit totũ. Rñsio dicendum q̃ abrenunciare nrmmbus tam in priuato q̃z in cõmuni est christiane perfectionis nõ solum sufficientis: sed etiam abũdantius: tanq̃z pfectionis euangelice p̃silij principalis: & principiũ fundamentale: & fundamentũ sublime.

Primũ suadet natura. scõm scriptura. tertiũ gratia. Primũ inq̃m est consiliũ principale. q̃ vitam p̃bet ad alia. Nam abundans paupertas disponit ad carnis mortificatõem & ad voluntatẽ ꝓprie perfectã abnegationẽ: cum nihil sibi detineat: nec domũ: nec tecũ. nec aliquã rem. ad ipsam aũt specialiter vii facit ipsa natura: siue instituta siue lapsa. Nã homo mundus formatus est. etsi in statu illo stetisset: nihil sibi ꝓprius appropriasset. nõ vero lapsus mundus nascitur: mundus moritur. Et iõ hec rectissima via est: vt ab extremis non declinemus: quantum potest natura pari pauper & mundus incedat: & hoc est quod dicitur. i. ad Thi. vi. Nihil intulimus in hunc mundum haud dubium q̃ nec auferre quid possumus. Et ex hoc concludit. Habentes alimenta & quibus tegamur &c. Hoc autem nihil arti vel pauperius q̃z simplici victu & operimẽto esse contentũ. qõ ex nature documento p sudet apostolus tanq̃z bonum & perfectum.

Est etiam principiũ fundamentale. Lex enim vetus differt a noua in hoc: q̃ illa timorem: hec amorẽ. illa tẽporalia ꝓmittit: hec temporalia contemnere docet. Si igitur fundamentum perfectõis ciuitatis dei principaliter consistit in charitate: & illa potissime est perfecta quando omnis excludit cupiditas. q̃ venenum charitatis est cupiditas. Hanc aũt cupiditatem omnino foras mittit: qui omnia oio & re & voluntate relinquit. sicut radix oium malorum est cupiditas. sic radix & principium perfectõis est alissima pauptas. Vñ Aug⁹ in lib. xxxiij. quest. Charitatis venenum est spes adipiscendorum ac retinendorum temporalium. nutrimentũ eius imminutio cupiditatis. perfectio eius nulla cupiditas. Signum pfectus eius imminutio timoris. finum perfectionis eius nullus timor. quia radix oium malorum est cupiditas: & perfecta charitas foras mittit timorem. Illa igitur paupertas est perfectissima: que oino cupiditatem exterminat.

Est nihilhominus fundamẽtum sublime. quia cũ duplex sit vita ad quã disponit gratia. scz activa & contẽplativa. Activa deorsum ordinat. sed contemplativa sursum in celum erigit. Nullus aũt spiritus magis idoneus ad hoc q̃z ille qui penitus est exoneratus ab onere ꝑpalium: & qui thesaurz suũ totum habet in celo: & cuius regnũ nõ est de hoc mundo: qui nõ habet ẽ manentem ciuitatem: sed futurã inquirit. Talis aũt est qui oĩbus terrenis perfecte abrenũciauit. & ideo talis iam fundamentũ sui edificij collocatum habet in ecclesia. Vñ Aug. in li. de agone christiano. Cum cognitio & actio beatũ hominẽ faciãt. sicut in cognitione cauendus est error. sic in actione cauenda est nequitia. Errat aũt si q̃s putat se veritatẽ posse cognoscere nisi adhuc nequiter viuat. Nequitia aũt est mundum [illegible] & ea que nascuntur & transeũt [illegible] magno habere & ea ꝓcupiscere. & [illegible] bonare vt acquirant. & letari cũ abundauerit & timere ne pereant & contristari cum perut. Ille igitur potissime est idoneus ad contẽplationem sublimiũ: & ibi sublimiter fundatus: qui est perfectissimus contẽplator: omniũ illorum. talis est qui totũ cogitatũ suũ iactat in dñm & omnẽ sollicitudinẽ: qui nullam prorsus habz possessionem. Est igitur professiõis christiane: ꝓ christo nihil in mundo possidere. nec in cõmuni nec in proprio. Idem dñs expressissime consiluit: idem exemplũ in semetipso ostendit. idẽ spũsanctus in sanctis hoc multipliciter persuasit. Nam hmõi arctissimã paupertatẽ sicut ostensum est psuadet natura: scriptura: & gr̃a. Persuadet dñs iesus christus instruendo: cõuersando: inspirãdo. Quis enim spũs nisi dei facit hoiem contẽnere presentia: & amare celestia. Nã hoc nõ faci spũs diaboli: nec mundanus: nec ꝓpri⁹. cum semp̃ inclinẽt ad bonum priuatum. facit igitur spũsanctus. Et hinc est q̃ spũsancto dictante istum modũ viuendi sumimus pontifex approbauit. sicut dicit decretalis ẽ excess. pla. Mirũs prauus q̃ ordinẽ & regulam fratrum predicatorum & minorum sedes apostolica noscitur approbasse. Unde huic contrarius nulli prorsus licet sentire. Quare tales videntur fluite agere: periculis se exponere: & deũ tentare. Nam contra tales dicitur in regula beati francisci: in qua paupertas hmõi cõfirmatur. Nulli ergo oĩno hominũ licet hanc paginã &c. Contra tales etiam dicit Aug. in tractatu de elemosyna. Helias in solitudine comitis ministrantibus pascit. & vanieli in lacu ad leonũ predam iussu regis incluso pran diũ diuinitus apportat. & tu metuis ne operanti etiã apud dñm promerenti desit alimẽtum. cum ipse in euangelio ad exprobrationem eorum quorum mens dubia: & fides parua: cõtestatur & dicat. Aspicite volatilia celi: quoniã nõ serunt neq̃z metũt: neq̃z congregant i horrea: & pater vester celestis pascit illa. Nonne vos pluris estis illis. Volucres deus pascit & volucribus alimenta diurna prestatur. et quibus nullus diuine rei sensus est: eis nec cibus nec potus deest. & tu christianorum dei seruo: tu bonis opibus dedito: tu dño suo, charo aliquid existimas defuturũ. An eis terrena deerunt: quibus celestia & diuina tribuuntur. Unde hec incredula cogitatio. vnde impia & sacrilega ista meditatio. Quid facit in domo dei perfidum pectus. Quid ĩ christo omnino non credit. appellatur & dicitur christianus. Pharisei tibi magis cõgruit nomẽ. Nam cum in euangelio de elemosynis disputaret: & vt nobis amicos de terrenis lucris prouida operatione faceremus. qui nos postmodũ in eterna tabernacula susciperent fideliter & salubriter ꝓmoneret. addit post. Scriptura dicens. Audiebant hec omnia pharisei qui erant auari & deridebant illũ. Quales nunc sunt in ecclesia quorum quosdam videm. quorum pdure aures & corda cecata nullum de spiritualibus ac salutaribus monitis lumen admittunt. de quibus mirari non debet q̃ conẽnant in talibus seruos: quando a

talibus ipm dñm videamus esse contemptuz. Ex hoc apparet euidenter q̄ omino oīb⁹ abrenūciare vniuersaliter p̄o dñisto culpandum nō est: sed potius laudandū tanq̄ culmen euangelice perfectionis. Unde rōes exempla ⁊ auctoritates p̄cedende sunt ad istaz partē. ad quā sufficiētissime astruendā vna sola auctoritas expressa ex ore dñisti ꝓsulenū dimittere omnia esset sufficiētissima. etiamsi multa glosaz expositaz ⁊ sanctoz dicta viderēt esse cōtraria. Aīt enim Aug. ad paulinam de videndo deo sic. Attende que credis. ⁊ in eis ipis q̄bus nō visis accōmodas fidem: ipsa testiū pondera discernēda sunt. Nec enim mihi sic credis quēadmodū ambrosio. aut si ambobus nobis equa lance putas esse credendū. nūquid vllo mō euāgelio cōparabis. An scripturā nostrā scriptis canonicis coeq̄bis. Profecto si recte in iudicādo sapis: longe nos infra vides ab illa auctoritate distare: ⁊ me quidē longius. Sz vtriq̄ nostrū quantūlibet credas vtrūq; illi excellētie nequaq̄ comparas. Igitur qm̄ diuina auctoritas sic expresse dicit omnia diuitē da ei q̄ ad perfectionem conscendere cupit euāgelicam: manifestū est q̄ verū certitudinaliter debet teneri q̄ ei nō possit sine periculo fidei obuiari. Ad illud ꝛo q̄ primo obijcitur in contrariū: q̄ pertrahit ad peccatuz. ⁊ de egestate que facit piurare. Dicendū q̄ dupler est inopia. Quedā voluntaria: ⁊ quedam inuolūtaria. Inopia inuolūtaria inducit defectū mentis: ⁊ pnitatē ⁊ occasionē inducit ad peccandū. Inopia aūt seu paupras voluntaria hec habet adiunctam sufficientiam. Iuxta illō. ij. ad Thoxin. vi. Tanq̄ nihil habentes ⁊c. Et hec dispōnit ad iusticiam perfectam. q̄ mentem facit ad omne bonū idoneam. sicut econtra radix oim malox ē auaricia. Et est q̄ dicit Chrysost. xlvij. ome. sup Matth. Si volueris videre amantis aurū animam: quēadmodū vestimentū, a decem milibus corosum vermibus. ⁊ nihil habēs sanū. ita inuenies personatam eam vndiq̄ a sollicitudinibus: ⁊ a pēcatis putre factam: erugine plenam. Sed nō anima inopis voluntarij talis est. sed fulget quidem velut aurū. splendet aūt velut margarita. floret aūt velut rosa. Non illic tinea: non est illic furnō est illic sollicitudo vite huius negocioū. sed sicut angelus ita conuersat. Non subiacet demonibus: non assistit regi: sed assistit deo: et non militat cum hominibus: sed cum angelis. non habet thesaurū terram: sed celū. non indiget seruis. magis aūt habet seruos possessiones ⁊ cogitationes que rebus dominantur. Quid igit̄ paupere hoc melius ē vnq̄. Pauimentū denīq̄ habet celū. Si aūt pauimentū tale est: excogita tectū. Sed non habet equos ⁊ currū. Quid autem ei opus est: qui super nube vehi debet: ⁊ esse cum dñisto. Ex his apparet q̄ in voluntaria paupertate magna est sufficientia. magna est nobilitas que facit transcendere cuncta terrena.

Vel potest dici aliter q̄ illa dicta sunt tempore legis scripte: que temporalia ꝓmittebat non eterna. in qua paupertas ꝓtemnebatur. Unde dñysost. xvij. ser. super epistolam ad hebr. tractans predictū verbū. Diuitias et mendicitatē ⁊c. dicit. Nec dicebant in veteri testamento: vbi multa ratio diuitiarū habebat. vbi paupertatis plurimus erat contemptus. vbi hoc quidem maledictū: scilicet paupertas. illud aūt benedictio: scilicet diuitie. Sed nūc nequaq̄ ita. Sed si vis audire paupertatis predicatū. ipsam professus est dñistus: ⁊ dixit. Filius aūt hominis non hz vbi caput suū reclinet. Et itez discipulis dicebat. Nolite possidere aurū. Ex quo apparet q̄ auctoritas illa non est contraria assumentib⁹ voluntariaz paupertatem. cum illud dictum sit tempore legis scripte. istud autem fuit tempore legis gratie. Nec illud dictū est in persona viri perfecti: sed potius infirmi: vt ex vbo dñysostomi patet. Et per hoc patet rñsio ad tres auctoritates primas. Ad illō quod obijcitur q̄ dñistus habuit loculos: dicēdū q̄ dñistus habuit loculos tribus de causis.

Habuit enim loculos p̄o pauperibus alijs. ſm q̄ dicit Hiero. in auctoritate supra posita. dñistus tante paupertatis fuit ⁊c. Et hoc non tollit paupertatem summā. Habuit etiā loculos compatiendo infirmis. Sicut dicit i glo. super illud p̄o. Producens semū iumentis. Dīs loculos habebat vel habuit i vsu eorum qui cum eo erant ⁊ suos. ⁊ religiosas mulieres in comitatu: que ministrabant ei ō substantia sua in his infirmoū magis persona suscipientes. preuidit enim multos infirmos futuros ⁊ ista quesituros: vt ⁊ ibi earūdem personam susceperit: vbi dixit. tristis est anima mea vsq̄ ad mortem. Et de his duobus super illud Job. xij. Ea que mittebātur ⁊c. Glo. Cui angeli ministrabant loculos habet in sumptus pauperū condescendens infirmis. Habuit etiam loculos in articulo necessitatis. vtpote quando transibat per samaritanos. In quo etiam articulo discipulis locu los habere permisit. ſm illud Lu. xxij. Cū misi vos sine saculo ⁊ pera ⁊c. Glo. Nō eadem regula vtendi persecutionis qua pacis tempore discipulos informat. missis quidem discipulis ad predicandū: ne quid tolleret i via p̄cepit. ordinans sz vt qui euangelium nunciat de euangelio viuat. Instante vero mortis articulo: ⁊ tota illa gente pastorem simel ⁊ gregem perseqnte congruam tempori illi regulā decreuit: permittens vt tolleret necessaria victui: donec sopita persecutorum insania tempus euangelizandi redeat. Ex his enim glosis manifeste apparet: q̄ modus habendi loculos i domino in nullo minuit paupertatem. Sic enim dñs condescendit infirmitati ⁊ necessitati: vt tamen salua esset forma paupertatis ⁊ exemplū: quod p̄cipue monstrare venerat hominibus. Juxta q̄d dicit apostolus. Factus est ꝓ nobis egen⁹: vt illius inopia diuites essem⁹. paupertatē sz altissimā volūtarie imitādo. Ad illud q̄d obijcitur de glo. i. Thimo. vi. Habētes alimenta vbi dicit: q̄ nō sunt abijcienda omnino temporalia. dicendū q̄ intelligit de abiectione tē poralīū quantū ad vsum: nō quātū ad dñium. Nam vsus tēporaliū necessarius est vite humane. qui tamen haberi potest absq̄ dominio ⁊ ꝓprietate. Sic patet in pauperibus qui nihil ꝓprietatis habēt. Et q̄ iste sit intellect⁹ patet per illō q̄d sequit in glo. imediate vbi subdit. Sed habentes alimenta ⁊ q̄bus tegamur bis contēti sumus. q̄ vltra tendit: malū inuenit. Esse igit̄ contentū vsu tegumenti et alimenti est modus perfecte virtutis. Et sic glo. debet intelligi: nec hoc repugnat altissime paupertati. Qui aūt sic vellet temporalia abijcere: vt nec vellet alimenta suscipere: nec operimentū habere: non operaretur perfecte sed stulte. Et hoc vult glo. illa ꝛmouare.

Ad illud quod obijcit de illa glo. ij. Thorin. viij. Si volūtas ꝓmpta est. Glo. vt necessaria remaneant. dicendū q̄ glo. illa truncata est. quia statim sequit. Non hoc dicit q̄ melius esset sz totū dare. sed infirmis tim etquos sic dare monet vt egestatem non patiā tur. Ex quo apparet q̄ glo. illa potius facit ad contrarium q̄z ad ꝓpositum: si sano oculo ⁊ recto inspiciatur. Ad illud quod obijciturq̄ qui sic vniuersaliter omnibus abrenunciat tentat deum: dicendum q̄ falsum est tum ꝓpter diuina promissa. tum ꝓpter plurima remedia que haberi possunt. tum ꝓpter exempla quibus manifeste videm⁹ q̄ tales pauperes sustentantur. Ex quo manifeste colligitur si obdurati nō simus q̄ talis modus abrenunciandi diuinitus inspiratur. nec facit tentare deum. si sic abrenūcians diuinis ꝓmissionibus iunitur. Quin potius ille deum tentat: qui de diuinis ꝓmissionibus dubitat. Propter q̄d Hieron. super illud. Nōne anima plus est q̄z esca. In promissis veritatis nemo dubitet. sit homo quod esse debet: ⁊ mox adduntur ei omnia. Uni igitur de hoc dubitat: sicut filij israel deum tentat. qui dicebant. Nunquid poterit deus parare mensam in deserto. Dīs aūt nō debent viri perfecti conformari: sed potius apostolis: de quibus. ij. ad Thorin. iij.

Apiamur sed non destituimur .i. pauperes sumus adeo vt necessaria desint: sed non destituimur a deo omnino: q deus pascit nos. Et q illud extendat non solum ad apłos: verumetiam ad eoꝝ imitatores: apparet p illud qđ dicit ad hebr. vlti. Sint mores sine auaricia: contenti pśentibus. Ipse enim dixit Non te deseram: neq; derelinquã. Ibi glo. Ipse dñs omnipotens ad tẽsum naue non te deseram quin dem necessaria. neq; derelinquam. derelinqueret ille qui fame piret. Sz q hoc non est: non sit homo cupidus. Hoc post mortẽ moysi dixit iosue. hoc etiam dicit omni sperãti in se. sicut iosue. hec enim nobis promittit. sed in illo spem nostram ponamus. Non tenacibus: non cupidis: sed sperantib⁹ in eum sit ista promissio. Etiam q poterat illis videri q hec promissio ad iosue tãtum ptineret. Ad hoc aplus respõdet dicẽs q nos imitabit sicut imitt illum. q. d. Non est dubitandum de ꝓmissione: q iesus christus qui heri. i. in pteritu adiuuit iosue: ꝛ ipse hodie. i. in presenti adiuuat nos ꝛ alios fideles ꝛ adiuuabit i futuro i secula. i. sine fine. ¶ Ad illud quod obijcitur: q virtus consistit circa medium. dicendum q illud est verum quantum ad ea que sunt necessitatis. sicut est largitas. sed fallit in his que sunt supererogationis. sicut est consilium paupertatis ꝛ castitatis. Talium enim perfectius potius attenditur śm pfectam considerationem ad christũ ꝛ diuine dilectionis modum: qui est vt deus super omnia diligat: qđ śm superfluũ ꝛ diminutum circa exterius obiectum. Et q illo sit verum patet p ambro. in lib. de offi. vbi dic. Officium omne aut est medium: aut pfectum: quod scripturarum auctoritate probare possumus. Habemus enim in euãgelio. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Non homicidium facies ꝛc. Hec sunt media officia quibus aliquid deest. Si vis perfectus eẽ vade ꝛ vende omnia que habes ꝛ da pauperibus. vbi diligendos inimicos: ꝛ orandum dicit ꝓ calumniantibus ꝛ persequentib⁹ nos si volumus perfecti esse. Hoc est igitur perfectum officium quod catho: ihonia dixerũt greci: quo corrigamꝰ omnia que aliquos potuerũt lapsus habere. Largitas igit que attendit śm officiũ medium in largiẽdo seruat modum. Paupertas vero spũs que attendit śm officium perfectũ tribuit totum. Vnde eodem libro in tractatu de libertate dicit. Liquet debere esse modum libertatis ne fiat inutilis largitas: cuius sobrietas est tenenda. De quo modo subiungit. Modus libertatis tenendus est. vt quod bene facio: id continue facere possis. ne subtrahas necessitati: quod indulseris effusioni. Potuit enim donare ioseph totas egypti opes: effundere thesauros regios. noluit tamen de alieno effusus videri. Maluit fruméta vendere: q̃ donare esurientibus. quia si paucis donasset: pluribus defuisset. Sed hoc spectat ad officium medium. śm q ipse alibi dicit: tractans in eodem libro illud apli. Non vt alijs relectio: vobis autem angustia. Aduertimus qđ admodum beniuolentiam ꝛ libertatẽ: ꝛ modum comprehendit: ꝛ fructuz atq; personas. Ideo modũ: q imperfectis vabat consilium. Non enim patimur nisi impfecti. Verũ q pfectioni non repugnat modũ tenere si quis dispenset bona ecclesie. ideo subiungit. Sed si quis nolens ecclesiam grauare in sacerdotio cõstitut⁹ aliquo aut ministerio: non totum qđ habet conferat: sed operetur cum honestate q̃ officio sat est: non mihi imperfectus videt. Ex dictis igitur colligitur q licet virtutis śm statum cõmunẽ ꝛ officium medius sit tenere mediũ: pfectionis tñ euangelice est relinquere totum. Sed tamen in cõmuni aliquid habeat vt dispenset. hoc non facit imperfectũ. nec totũ vniuersaliter relinquere dicit excessum: q; hoc spectat ad perfectũ officium: vt patet ex his que dicta sunt: ꝛ ex hoc quod ambro. premittit in precedenti ca. vbi sic ait. Ceterum dñs non simul vult effundi opes: sed dispensari. nisi forte vt beliseus boues suos occidit ꝛ pauit pauperes ex eo qđ habuit. vt nulla cura tenerentur domestica: sed relictis omnibus in disciplinam se pphetice daret. Si ergo ꝓ disciplina prophetica sunt omnia relinquenda: multo fortius ꝓ perfectione euangelica. ¶ Ad illud qđ obijcitur q omnia dispergere est prodigalitas. dicendum q tunc est prodigalitas qñ omnia dispgunt ꝓ vanitate. non autez qñ dantur ꝓ vtilitate. ꝛ sic est de euangelica paupertate. q; sicut dicit Marci. x. Dominus centuplum restituet in presenti cum tribulatione ꝛ in futuro vitam eternam. Secus autem é de vniuersali retentione omnium. Illa eni non fit ꝓ spirituali vtilitate: sed magis ꝓ terrena cupiditate. ideo non est simile hinc ꝛ inde. ¶ Ad illud qđ obijcitur: q qui alij subtrahit necessaria ꝛc. dicendum q non est simile quia qui subtrahit alij necessaria violentiam facit ꝛ inducit eũ in pauptatẽ inuolũtariam. Qui autem subtrahit sibi voluntarie facit ꝛ in paupertatem voluntariam se inducit. Ac per hoc sicut argumentum illud non valet. Paupertas inuoluntaria non est laudanda ergo nec voluntaria. sic non cogit ratio ꝓdicta. Aliter etiam est defectus in argumẽto ꝓ dicto: q procedit per falsi suppositionẽ: ꝓ eo q omnibus vniuersaliter abrenũciãs necessaria sibi omnia non subtrahit: quia diuine prouidentie regimini se cõmittit: ꝛ multos viuendi modos ꝛ querẽdi necessaria sibi relinquit. ¶ Ad illud qđ obijcitur q se exponit periculo famis: dicendum q falsum est: sicut omnino apparet ex predictis: ꝛ manifeste colligit ex omnib⁹ tẽporib⁹ retroactis. Nusq; ꝛ numq; legitur q aliquis volens in paupertate deo seruire ꝓ defectu cibi fame perierit. Et hoc est quod dicit Aug. in tractatu quodam de oratione dominica. Neq; eni deesse quotidianus cibus potest iusto. cum scriptum sit. Non occidet dominꝰ fame animam iusti. Et itez. Iunior fui etenim senui. ꝛ non vidi iustum derelictum. Et itez. Quemadmodũ⁹ regnũ dei ꝛ iusticiam eius omnia ꝓmittit apponi: ꝛ iam cũ sint dei omnia: habẽti deum nihil deerit: si deo ipse nõ desit. Sic Danieli in leonũz lacu iussu regis inclusoꝝ: pãdium diuinitus procuratur: ꝛ inter feras esurientes homo dei pascitur. Sic alitur hellas in fuga cozis ministrantibus: ꝛ volucribus cibum apportantibus in persecutione muritur. O humane malicie detestanda crudelitas. fere parent: ꝛ aues pascunt: ꝛ homines insidiantur ꝛ seuiunt. Ex his manifeste colligit q non est periculũ sed refugium śpꝰ omnibus totaliter se declinare ad deuz colendũ. ¶ Ad illud quod obijcit: q in oratione dominica petimus panem nostrũ quotidianũ. dicendum q hoc potius facit ad oppositum q̃ ad propositum. Exquo enim quotidie petimus victum diurnũ: nec petimus qđ habemus: manifestum est q euangelice perfectionis est: quotidiano victu esse contentum.

Quod q non potest videri perfectio in cordibus auaroꝝ: dñs non solũ ad hoc induxit consilijs sapientie: verũetiam exemplis nature ꝛ oraculis gratie: vt sic faltem p illud triplex testimonium paupertatis consiliũ firmiter comprobet. sicut totius perfectionis euãgelice altissimum ꝛ stabile fundamentum.

Verit de mendicatione. vtrũ mendicare ꝓ christo sit christiane pfectionis. ꝛ voco mendicare elemosynam querere: seu de quotidianis elemosynis viuere. Et q non. videt ꝓmo auctoritate pã. Timete dñm omnes sancti eius. qñ non est inopia timentib⁹ eum. ergo non stat simul esse inopem ꝛ timẽ deum. Itẽ ꝓo. Non vidi iustum derelictũ: nec semen eius querens panem. ergo qui pane querit nõ est iust⁹ nec semen iusti. Item psal. Mutantes transferant filij eius ꝛ mendicent. sed nihil qđ pertinet ad dei spiritu loquens impcat spectat ad pfectionem euangelicam seu ad perfectam iusticiã mendicare est hmõi. ergo ꝛc. Item. Eccli. xl. Fili mi in vita tua ne indigeas. melius est enim mori q̃ indigere. ergo melius est mortuũ esse q̃ mẽdicũ. Item Actuũ. xx. Beatius est magis dare q̃ accipere. sz dare ele-

moſynam non facit hoiem puenire ad pfecti
onem euangelicā:ergo multo magis nec ac
cipe. Jté Luce.xij. Vendite que poſſidetis glo. vt omnibus ſimul p:o deo ſpretis:po
ſtea labore manuū operemini vnde viuatis vel elemoſynam faciatis. vnicuiq; igit de p
prio labore viuere ⁊ elemoſynam facere ſpectat ad euangelicam perfectionem. ergo op
poſitum eius.ſ.mendicare ⁊ de alieno labo
re viuere eſt contrarium pfectioni euangelice. Jté.i.ad Theſſ.iiij. Nullius aliquid de
ſideretis glo.ne dum rogetis vel tollatis. Si
ergo plus eſt rogare vel petere q̄ appetere
⁊ primum tanq̄ illiciti ab aplo prohibetur:
ſ;z deſiderare vel appetere quod eſt alterius
ergo multo fortius petere. Item.i.ad theſſa.v. Rogamus vos vt noueritis eos qui laborant inter vos:⁊ preſunt vobis in domino.
Glo. Sicut diuitie negligentiam pariunt ſa
luti.ſic egeſtas dum ſaturari cupit a iuſticia
declinat.ſed quod facit declinare a iuſticia nō
pertinet ad perfectionē euāgelicā. ergo ⁊c̄.

Jté.ij.theſſ.iij. Si quis non vult operari
non manducet. ergo vult aplūs ſeruos dei
co:poraliter operari:vt habeāt vnde viuāt.
⁊ non compellantur egeſtate neceſſaria pe
tere.ſed hoc eſt mendicantium.ergo ſeruo;
dei nō eſt mendicare ꝺm aplm. Item eo
dem capl'o:ſup illud:vt formam darem⁹ vo
bis Glo. Qui frequenter ad alienaz mēſaz
conuenit:ocio deditus neceſſe eſt vt adulet
paſcenti ſe:ſed adulari eſt contrarium verita
ti ⁊ pfectioni.ergo ⁊c̄. Item.xij.q.i. viden
tes.dicit vrbanus papa:q̄ epiſcopi omnib⁹
cōmuni vita viuere volentibus miniſtrare
cuncta neceſſaria debent p:out melius pote
runt: vt nemo in eis egens inueniat. Et poſt
Si quis extiterit modernis aut futuris tem
poribus qui hoc auellere nitatur. iam dicta
damnatione feriatur:ergo contra canonicas
ſanctiones eſt q̄ aliqui viuant vita cōmuni
in eccleſia egendo ⁊ mendicādo in ea. Jté
de conſe.dī.i. Inhibetur ne eccleſia conſecre
tur:niſi prius dotetur. ergo ſi eccleſia nō de
bet conſecrari niſi habeant vnde ſuſtententur qui in ea miniſtrant. multo fortius nec ali
qua religio inſtitui debet ſine poſſeſſione ſuſtentatiua. Item in iure ciuili inhibetur:q̄
validi non mendicent .lege. de mendicantibus validis.ſed magis debet eſſe ordinata ec
cleſia q̄z reſpublica. ſi ergo q̄ validi mendicent eſt contra rectam gubernationem reipu
blice. multo magis contra pfectionis ſublimitatem euangelice. Item hocipſiz oſten
dit'ratione. Mendicare eſt opus indifferēs
ſed indifferens nō fit opus pfectionis p:o ad
ditione finis. ſicut apparet manifeſte in aliis
operibus. vt ire ad eccleſiaz:⁊ facere elemoſynam. ergo ⁊c̄. Jté pfectiōs eſt gratis ⁊
liberaliter ſeruire ⁊ obligationes peccatoꝝ
refugere:ſed q̄ elemoſynam recipit obligat
ſe ad interueniendū p peccatis alienis. ſi er
go obligatio hmōi perfectioni nō conſonat.
ergo ⁊c̄. Item hmōi qui mendicant er p
ſeſſione:aut hoc faciunt q̄ pauperes: aut q̄
p̄dicatores. Si q̄ pauperes:ergo oēs paupe
res qui mendicant perfecti ſunt. qō eſt cōtra
Aug. in li. de opere monachoꝝ.unū q reprehēdit monachos mendicantes ⁊ nihil operari
volentes. Si q̄ p̄dicatores. ergo nullus mē
dicare debet inter eos qui non p̄dicat:cuius
contrariū videm⁹ tota die. Item p̄dicare
eſt quid ſpūale:ſed qui ſpirituale dat ⁊ tēporale accipit ſimilis eſt giezi. qui pecuniam ac
cepit a naamā obtentu bñficij ſpūalis prius
ſibi exhibiti. hoc aūt eſt dānabile. ergo dānabile eſt p:edicatori mēdicare. non ergo perfectionis euangelice. Jté pfectoꝝ eſt abſtinere a mala ſpecie. ſed hoc eſt mala ſpēs q̄ p
dicantes tpalia petant. q̄ in hoc ſunt ſimiles
pſeudo p̄dicatorib⁹. ergo ⁊c̄. Jté hmōi aut
habent auctoritatem in p̄dicando: aut nō habent. Si non habēt:ergo male faciūt in p:edicando. ergo nihil merent. Si habēt.ſ; qui
habent poſſunt petere poteſtatiue. ergo tales
p:edicādo iniuriant auctoritati p̄dicatōis eiꝰ
gelij. ergo i hoc nō ſunt pfecti:ſ; impij. Jté
utilius ⁊ pfectius eſt ſequi viros pfectiores:q̄

batiores:⁊ ſapientiores. ſed viri ꝓbatiſſimi
⁊ ſapientiſſimi in religionib⁹ fuerūt :Baſil:⁹
Benedictus: Aug⁹: Iero⁹: Gregoꝛi⁹: Hilarius: ⁊ Paulinus. ⁊ tales ſic ſua reliquerūt
q̄ cōmunia poſſederunt:nec mendicaſſe legunt. ergo modus ita mendicādi de nouo introduct⁹ per dominicū ⁊ franciſcū indicatur
ſuperfluus ⁊ vanus. cū ſtultum videat ſenſum ⁊ ſpiritū duoꝝ pauperū hominū ꝓponere tante ſapiēcie ⁊ ſublimitati ſanctorum p
cedentium ⁊ doctorū. Sed cōtra matth.
x. Nolite poſſidere aurum vel argentū neq;
pecuniam in zonis veſtris. neq; peraz in via
neq; duas tunicas:neq; calciamenta. Glo.
Nec ipſa neceſſaria:nec cellarium ſecum vehant:nihil ꝑter indumēnū quo q̄s ꝓtēnus eē
pōt. In B tradit forma ipſis aplis:⁊ qō perfectionis eſt pfectū eſt imitari. ergo talit̄ permūdū ire ſpectat ad pfectionē euāgelicā:ſed
B eſt mēdicare ⁊ viuē de elemoſyna . igit B
ſpectat ad euangelicaz pfectionē. Jté mar.
vi. Pcepit eis ne quid tollerēt in via:neq; panem:neq; in zonis eo. Aut igit pcepit tanq̄ platis:aut tanq̄ pfectj. Si tanq̄ platis. ergo
ad illud adhuc eſſent aſtricti:quod manifeſte
falſum eſt. Precepit igitur eis tanq̄ viris p
fectis. Sed pfectio ꝓponit cōmuniter oibus
imitanda. q̄ dī q pōt cape capiat. ꝫ ſic viuē
ſpectat ad pfectionem euangelicam. Item
Lu.ix. Nihil tuleritis in via neq; virgam:
neq; peram:neq; panē. neq; pecuniā. Glo.
Virgam non ferre eſt nō eē ſollicitus: de his
q̄ neceſſaria ſunt humane ſuſtentatiōi:q̄ hec
debentur p:edicatoribꝰ. Si ergo excludā ſollicitudinem de neceſſaria ſuſtentatione:dominus pfitaſit aplis quos etiam ad p̄dicādū
inter infideles miſit. multo fortius cum p:edicatur euangelium fidelibus pfectionis eſt de
hmōi non eſſe ſollicitum: ſed victu⁹ ⁊ veſtitu
ſibi dato eſſe contentum. Item Luce.ix.
Quicunq; ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo
Inter li. pauperem. Et alia glo. Qui imitatorem xpi ſti recipit:xp̄m recipit . Ergo
cum ſuſcipitur pauper imitans xp̄m ſuſcipitur xp̄s. Si ergo perfectionis euangelice eſt eſſe pauperem ⁊ xp̄i imitatorem
perfectionis euangelice eſt in tali paupere ꝑ
xp̄o ſuſcipi. Qui ergo hoc mendicando
petit a perfectione euangelica non recedit.

Item Luce.x. Nolite portare ſacculum ne
q;z peram. Glo. Tanta debet p:edicator: eſſe
fiducia in deo:vt p:eſentis vite ſumptus etſi
non p:euideat:ſibi tamen nō defecturos certiſſime ſciat. ne dum occupatur meno ad tem
poralia:minus p:edicet eterna. Ad expeditionem igitur p:edicationem veritatis ſacit q̄
quis temporalia non p:euideat ſibi:ſed exp
ctet ſibi ab alijs dari cum neceſſe habuerit.
ergo talis modus viuendi conſonat veritati
⁊ euangelice perfectioni. Item Luce.xvi.
Facite vobis amicos de māmona iniquitatis:vt cum defeceritis recipiant vos in eter
na tabernacula. Glo. Non quoſlibet paupe
res. ſed eos qui poſſunt in eterna tabernacula recipere. ſed tales ſunt paupes ſpiritu:
quorum eſt regnū celoꝝ. ergo ꝺm diuinum
conſilium eſt q̄ elemoſyne talibus paupibus
dentur:⁊ q̄ ab eis ſuſcipiantur. ſed quod diuino conſilio conſonat:pfectioni euangelice
non repugnat:ergo ⁊c̄. Item Hieron⁹.
aduerſus Vigilantium tractans p:emiſſum
verbum dicit. Num iſti paupes:inter quorum ſordes ⁊ illuuiem co:poris flagrans libido dominatur poſſunt habere eterna tabernacula. qui nec p:eſentia poſſident nec futura. Non enim ſimpliciter paupes:ſed paupes ſpiritu beati appellantur. De quibus
ſcriptum eſt. Beatus q̄ intelligit ſup egenum
⁊ pauperē:in die mala liberabit eum dominus. In vulgi paupib⁹ ſuſtentādis nequaq̄z
intellectus:ſed elemoſyna opus eſt. i ſctis pauperibus beatitudinis intelligentia:vt ei tribuat qui erubeſcit acciperē:⁊ dum acceperit doleat:metens carnalia:⁊ ſeminans ſpiritualia.
Hec Hiero. Jté.ij.ad Chor.in. viij. Veſtra abundantia illoꝝ inopiaz ſuppleat. vt
⁊ illoꝝ abundantia veſtre inopie ſit ſupplementum. Gloſa. Veſtra abundantia terre-

noz suppleat illorum inopiam: vt ecōuerso abundantia illoz spiritualiū qui diuinis vacant vestre sit inopie supplementū. Si ergo hoc spectat ad perfectionē dñici corporis q̄ mēbra sibi cōmunicent ratione dati ⁊ accepti: ad perfectionē eccl̄esie ⁊ euāgelij facit q̄ pauperes iusti sustentatiōm petant ⁊ accipiant a diuitibus mundanis ⁊ imperfectis. Si dicas q̄ possunt accipere: sed non petere. Ꝺ mihil est. quia diuites mundani possunt petere orationes viroz spiritualiū ad releuandū inopiam meritoz suoz. ergo versa vice possunt pauperes spirituales petere elemosynā corporalem ad sustentationem corpoz. Ité hoc ipm ostenditur exemplo dñi nři. ps. Ego autem mendicus sum ⁊ pauper Glo. Hoc dicit dñs nř de se. Ego mēdicus sum in forma serui. Mendicus est qui ab alio petit. pauper est qui sibi non sufficit. Sed constat ex hoc non intelligitur de dño nři quantū ad dona siue bona spiritualia. quia completa fuit ⁊ omnis gratie plenus erat. ergo intelligitur quantū ad dona temporalia. igitur quantum ad illa mendicus erat ⁊ ab alio petebat.

Item ps. Persecutus est hominē inopez ⁊ mendicum. glo. s. dñi nři. Pauperes persequi sola seuicia est. Alij vero pro diuitijs ⁊ honoribus interdum huiusmodi patiuntur. Aut ergo dicitur dñs nř mendicus q̄ mendicabat a patre. aut quia mendicabat ab homine. Si quia mendicabat a patre: ergo omnes homines sunt mendici. tam diuites q̄z pauperes. ergo sic dñm persequi non fuisset summa seuicia. Si quia mendicabat ab hominibus habemus propositum. Item Marci. xi. Circumspectis omnibus exijt in bethaniam. glo. si quis eum hospitio suscipere t. tāte enim paupertatis fuit ⁊ ita nulli adulatus: vt in tanta vbe nullum hospitium inueniret. ⁊ constat si voluisset hospitium conducere inuenisset ad conducendum. ergo circūspiciebat tanq̄z pauperculus ⁊ mendicus.

Item Luce. xix. Zachee festinans descēde: q̄ hodie in domo tua oportet me manere. Glo. Non inuitatus inuitat: sed inuitare alīū ad hoc q̄ eum recipiat hospitio nihil aliud est q̄z mendicare ⁊ petere: ergo ꝛc. Item Joh. iiij. Da mihi bibere. Aug. in oratione. xv. super iohem. In omni re quam dñs nř gessit. vt homo hominibus in se credituris prebeat exemplū. Et post. Petit bibere ⁊ p mittit bibere. eget quasi accepturus: ⁊ p mittit quasi satiaturus. Sed constat q̄ potu spirituali non egebat. ergo corporali potu egebat: ⁊ illū postulabat. Sed obijcies glo. q̄st contrariam: que dicit. licet iesus post fatigationem sitire posset: tamen hunc potum non exigit. sed hoc intelligitur q̄ ꝑncipaliter hūc potum non petebat: ne glo. facto contradicat. Item Hiero. ad rusticum. Quid Samaritana vilius. ipsa tamen non solū credit messiam quem cognouit ad fontem: sed ⁊ discipulis ementibus esurientem reficit: lassūq̄z sustentat. ergo videtur q̄ dñs nř ab illa

[illegible] fuerit sustentatus corporaliter. Item in euangelica narrat historia: dñs nř inuitatus a phariseis cōmedebat cum eis: aut ergo sic dominus: aut sicut pauper. Si tanq̄z dñs: ergo nō dedit exemplum paupertatis. si tanq̄z pauper. sed hoc est mendicare. ergo ꝛc. Ité ad hoc est exemplū sanctoz. Hebr. xi. dicit in laude sanctoz. Circūierunt in melotis: in pellibus caprinis: egentes ꝛc. sed taliter circuire est mendicare. ergo ꝛc. Item exemplum de Helia. iij. Regū. xvij. de quo Augustinus in quodaz sermone. Numqd deus defecerat seruū suū Heliam. Nōne illo cui seruiebat. pascere seruos suos potuit. ⁊ tamen vt posset cibare seruos suos potuit. ⁊ tamen vt posset cibare religiosa vidua pascere fecit cū egere. Ité ad hoc est exemplum discipuloz Johannis de quibus in eius legenda dicit. euangeliste. de quibus in eius legenda dicit. Electi conditoꝛ rerum seruiunt: ⁊ sepe rerū inopia coangustant. per amoꝛ deo inhereāt. ⁊ tamen subsidijs presentis vite egēt. Egere ergo subsidijs presentis vite competit sancto rum perfectioni. Item Hiero. in epīla. xli. ad quendam virū hospitalē. Mulus a te p tur. sed melius sacres si ⁊ ipse sanctus inter sanctos viueres. Ergo melius est de elemosynis viuere: q̄z elemosynas dare. Ité hoc ipsum ostendit ratione. Qualis est habitus talis est ⁊ actus. sed omnino pauperis fm q̄ pauper actus est egere ⁊ mendicare. ergo si esse pauperem bonū est. mendicare p dñi sto laudabile est ⁊ perfectum. Item mēdicare non prohibet lege nature: nec lege scripture: nec lege gratie. sed quod non prohibetur: per obedientiā impositū efficit laudabile ⁊ meritoriū. maxime si sit difficile ⁊ onerosum. ergo si aliqui ex professione habeāt mēdicare: cum hoc ex obedientia faciant: erit in eis laudabile ⁊ perfectum. Item ecclesia imponit in penam satisfactionis mendicatio tionem temporalem vel etiam perpetuam. sed non imponeret nisi esset satisfactoꝛium. sed qui ad opus satisfactoꝛium voluntarie se astringit perfecte agit. ergo qui pro dñi sto semper deuouit mendicare hic agit perfecte ⁊ laudabiliter. Item contemptus sui est p fectionis. ⁊ maioꝛ contemptus maioris perfectionis. sed qui pro dñi sto mendicat maxime seipsum contēnit ⁊ abijcit. ergo talis perfectissime agit. Ité plus placet deo pauptas voluntaria: q̄z inuoluntaria. ergo ⁊ mēdicatio ex illa paupertate ꝓcedēs magis ē deo placida: sed prima potest esse laudabilis ⁊ meritoria. ergo multo magis sēda. Item qui seruit alicui dño meret sustentari ab illo. sed qui oībus abrenunciat ⁊ cōsilia iplet maximo dño seruit. ergo talis maxime meretur a domino sustentari. ergo ⁊ a seruis dñi. Si ergo pauper volūtarie ē: hoc ipso q̄ talī sit elemosynā petit iuste petit. Ité qui dat maioꝛa potest recipere minoꝛa. sed pauper oꝛans impendit miseꝛicoꝛdiā spiritualez: ergo multo fortius potest recipe elemosynā corporalem.

Ité ꝓdicano ex auctoꝛitate pōt recipe sumptus pcarie. ergo ꝓdicano ex subauctoꝛitate t cōmissione seu demandatione petere pōt supplicanter. Ité qui seruit alteri iuste sustētat ab illo. ergo qui vniuersali ecclie deseruiunt iuste sustentant ab vniuersali mundo. ergo si qui sunt q̄ verbo ⁊ exēplo p mūdū

laudibus pauli. Paulus pecunias non possedit. nam ipse hoc testat. Usq̄z ad hanc inquā horam ⁊ esurimus ⁊ sitimus ⁊ nudi sumus. ⁊ colaphis cedimur ⁊ instabiles sumus. ⁊ quid dico pecuniam: cū ille quidē ne cessariū sepe non haberet cibū: nec quod circundaret indumentum. Et sequit. Discipulorum q̄z plurimi pauperes imperitia: ac tonō eruditionis extranei in fame ⁊ egestate viuē tes ignobiles ꝛc. ergo discipuli pauli fuerūt mendici. Item ad hoc exemplum de beato Benedicto. de quo legitur in. ij. dialogorum. q̄ per triennium fuit in specu mirabili omnino operamos: sed romanus quidā monachꝰ sibi panem ministrabat. ⁊ constat q̄ bñdictꝰ in hoc non peccabat. Ité exemplū de sancto alexio qui fuit vir mire sanctitatis. in cuiꝰ legenda legitur: q̄ cum esset filius diuitissimi romani: contempto patrimonio iuit mendicando per mundū. Ité exemplū de sancto domenico. qui in morte sua impetrauit ꝰ est omnibus maledictionem qui in ordinem suum possessiones conarentur inducere. ergo vole bat q̄ de elemosynis viuerent: iuxta q̄d ipse dixit. Ité ad hoc est exemplum de beato francisco: qui non solum mendicauit ⁊ mendicare consuluit: sed etiam mendicationē suā miraculis confirmauit: sicut patuit in nautis quos cibo: rum suoꝝ reliquijs satiauit. ⁊ sanatos liberauit. ⁊ per regulam quam a summo pontifice approbatam cōfirmari fecit. in qua dicit. q̄ fratres in paupertate ⁊ humilitate deo famulātes: vadāt pro elemosyna cōfidenter ꝛc. Itez Gregoꝛius. in mora. super illud. Noctes laboriosas enumerauī mihi. Electi conditoꝛi rerum seruiunt: ⁊ sepe rerū inopia coangustant. per amoꝛē deo inhereāt. ⁊ tamen subsidijs presentis vite egēt. Egere ergo subsidijs presentis vite competit sancto rum perfectioni. Item Hiero. in epīla. xli. ad quendam virū hospitalē. Mulus a te p tur. sed melius sacres si ⁊ ipse sanctus inter sanctos viueres. Ergo melius est de elemosynis viuere: q̄z elemosynas dare. Ité hoc ipsum ostendit ratione. Qualis est habitus talis est ⁊ actus. sed omnino pauperis fm q̄ pauper actus est egere ⁊ mendicare. ergo si esse pauperem bonū est. mendicare p dñi sto laudabile est ⁊ perfectum. Item mēdicare non prohibet lege nature: nec lege scripture: nec lege gratie. sed quod non prohibetur: per obedientiā impositū efficit laudabile ⁊ meritoriū. maxime si sit difficile ⁊ onerosum. ergo si aliqui ex professione habeāt mēdicare: cum hoc ex obedientia faciant: erit in eis laudabile ⁊ perfectum. Item ecclesia imponit in penam satisfactionis mendicatio tionem temporalem vel etiam perpetuam. sed non imponeret nisi esset satisfactoꝛium. sed qui ad opus satisfactoꝛium voluntarie se astringit perfecte agit. ergo qui pro dñi sto semper deuouit mendicare hic agit perfecte ⁊ laudabiliter. Item contemptus sui est p fectionis. ⁊ maioꝛ contemptus maioris perfectionis. sed qui pro dñi sto mendicat maxime seipsum contēnit ⁊ abijcit. ergo talis perfectissime agit. Ité plus placet deo pauptas voluntaria: q̄z inuoluntaria. ergo ⁊ mēdicatio ex illa paupertate ꝓcedēs magis ē deo placida: sed prima potest esse laudabilis ⁊ meritoria. ergo multo magis sēda. Item qui seruit alicui dño meret sustentari ab illo. sed qui oībus abrenunciat ⁊ cōsilia iplet maximo dño seruit. ergo talis maxime meretur a domino sustentari. ergo ⁊ a seruis dñi. Si ergo pauper volūtarie ē: hoc ipso q̄ talī sit elemosynā petit iuste petit. Ité qui dat maioꝛa potest recipere minoꝛa. sed pauper oꝛans impendit miseꝛicoꝛdiā spiritualez: ergo multo fortius potest recipe elemosynā corporalem.

Ité ꝓdicano ex auctoꝛitate pōt recipe sumptus pcarie. ergo ꝓdicano ex subauctoꝛitate t cōmissione seu demandatione petere pōt supplicanter. Ité qui seruit alteri iuste sustētat ab illo. ergo qui vniuersali ecclie deseruiunt iuste sustentant ab vniuersali mundo. ergo si qui sunt q̄ verbo ⁊ exēplo p mūdū

discurrendo deseruiunt pplo christiano: meritoq; sustentationez petere pñt ab ipso. Ité si licet recipe maius: multo fortius ꝫ recipe minus. sed paupib⁹ religiosis qui ꝓprijs renunciauerūt licet recipe amplissimas possessiones. ergo multo fortius licet recipe diurnas sustentationes. Aliqn monstruosuꝫ videt dicē: q; liceat recipere centuꝫ marcas auri: ⁊ non liceat recipere centum frusta panis Si dicas q; licet accipe: sed non licet petere. hoc nihil prosuis est. q; petē ordinat ad accipe: ⁊ ꝓpter illud est. ⁊ sicut plus est dare q̄ꝫ promittē. sic plus est recipe q̄ꝫ petere. Sed constans est q; q̄quid licet dare ꝫ promittē. ergo quicquid licet accipere licet petē. Ité si amicus petit ab amico suo domum contra iustam legē agit. nec iste petendo: nec ille dando: nec iste rursus accipiendo. sed lex charitatis ⁊ amoris diuini est magis cōmunicativa q̄ꝫ lex sociatis. ergo si quis petat sibi aliquid dari amore dei in nullo offendit. nec in aliquo a pfectione recedit. Ité indubitanter licet petere aliqd in cui⁹ donatione potior sit conditio dantis. sed q; dat aliqd ꝓ eo ut generat dño: ⁊ tpale ꝓmutat pro eterno: ⁊ ad opus virtutis nobilissime se exercet. s. pietatis. ergo si hec omnia eueniunt ei ratione potentis: pauper qui elemosynam petit potissime facit ꝑm legem charitatis. ergo a pfectione in nullo recedit. Respōsio. Ad pdictorum intelligentiā est notandū q; tripliciter contingit mendicare. Et primus modus est ex necessitate nature: ⁊ hic modus est. cui⁹ quis mendicat non solū quia pauꝑ: verūetiam q; habet infirmitatem vel debilitatē: vel vtrumq; hic autem modus miserabilis est ⁊ tolerabilis: ⁊ per patientiam bonā fit meritorius ⁊ laudabilis. Sicut legit Lu. xvi. de Lazaro. Q. erat quidam mendicus nomine lazarus: qui iacebat ad ianuam diuitis vlceribus plenus. Et post subdit. Q. mortuꝰ est mendicus. ⁊ portatus est ab angelis in sinum abrae De diuite autem dicit q; sepultus est in inferno. Ex quo colligit q; mendicitas etiam ex necessitate veniens: occasio ducitur est introꝫ salutis eterne. Juxta qđ dicit Grego. q; mala que nos hic premunt ad deum ire compellunt. Secundus modus mendicādi est ex viciositate culpe. ⁊ hic est cum quis mendicat: vel ꝓ otio fouēdo: vel ꝓ lucro cumulando. vel vtroq; modo. Et hic inq̄ modus vituperabilis est in omnibus taliter mendicantibus. De quibus dicit ambro. in lib. de offi. Petitionis causa venunt validi: nullam causam nisi vacandi habentes. ⁊ volūt subsidia euacuare pauperum: exinanire sumptus. nec exiguo contenti maiora querunt. ambitu vestium captantes petitōis suffragium: ⁊ natalium simulatione licitantes incrementa q̄stuum. Licet autem in omnib⁹ merito debeat reprehendi: ꝑhēdēdus est tñ potissime in eis qui habent speciem pietatis ⁊ sanctitat. De quib⁹ dicit Aug. in lib. de opere monachoꝝ. Nullo modo decet vt in ea vita vbi senatores fiunt laboriosi: ibi fiāt opifices ociosi. ⁊ quo veniant derelicti ꝺ uniꝫ suis qui fuerunt prediorum domini: ibi fiāt rustici delicati. Et post ad reprehendendum eoꝝ pigritiam ⁊ questum subiungit. Callidissimus hostis tamē multos hypocritas sub habitu monachorum vbiq; quaq; dispersit: circueuntes prouincias: nusq̄ missos: nusq̄ fixos: nusq̄ stantes: nusq̄ sedentes. alij membra martyrum si tamen martyrum sibi vendicant. Alij similitudinem ⁊ phylatria sua magnificant. Alij parentes suos vel sanguineos: illa vilitate se audisse viuere ⁊ ad eos pergē mentiuntur: ⁊ omnes petunt: omnes exigunt aut sumptus lucrose egestatis: aut similitudinem sanctitatis. Contra tales multum inuehit beatus Aug. in lib. de opere monachorum ꝓ eo q; pigritiā non tñ in scipsis mendicando foueāt. iterū etiā ꝑdicando alios fraudent: male intelligentes euangelium. vbi videtur insinuare q; non sit ab hominib⁹ ficta nec ab auibus laborandum. ⁊ petius exponentes aplm. vbi persuadet fratrib⁹ operandū esse intelligendum illud de labore spūali

c̄ non corporali. Et quia in hoc seipsos decipiebant ⁊ alios: ideo reprehendit eos Augustinus: ⁊ multiplicater offendit contrarium p totum libri de ope monachoꝝ: q; totus est contra illos qui approbant hunc secundum mendicandi modū. vnde in talib⁹ dicit. Qui tanq̄ conseruatricē euāgelij predicātes erāt pigritiam: tanq̄ puaricatricem accusantes misericordiam. Etiā illi qui vacare volunt manibus omnino vacarent ⁊ linguis. neq; enim tam multos ad imitationem inuitaret si eis etiam non tñ pigra: verūetiam multa proponerent. Illum autem cōtra aplm christi recipiant euangelium christi. Ita enim mirabilia sunt opera pigrorum vt impedire velint euangelium. Tertius aūt modus mendicandi est ex supererogatōe iusticie. ⁊ hoc é cum quis mendicat pro christo imitādo. vel pro christo euangelizando: vel vtroq; modo Pro christo inquam imitando quantum ad contemptum sui: affectum ꝓprii: ⁊ cultū dei Nam in his tribus potissime debem⁹ christum imitari. Quod quidem facit qui voluntarie mendicat pro nobis christo. vt seipsum vilificet ⁊ humiliet. vt proximum sui edificet ⁊ prouocet ad pietatem. ⁊ vt vacet deo libera mente depolita omni seculi sollicitudine. Et de talibus Aug. in quodam sermōe quadragesimali. In isto tempore quantum cōmendat deus opa misericordie: ipsos sciēs suos egere fecit: vt cum fuerint facti amici dei de mamona iniquitatis recipiant ⁊ ipsi amicos suos in eterna tabernacula. id est cum serui dei ꝑ pium ingiter deo vacant: aliquotiens indigent. illi qui habent mundi diuitias elemosynas largiuntur. ⁊ quō illos participes faciant in terrena substantia. sic cum illis partem habere merebuntur in vita eterna. Ex quo apparet q; talis mendicatio laudabilis atq; sit ꝓ christo imitando. Similit ⁊ ea que fit pro christo euangelizando. q; vtā prebet euangelio rōne eius quod predicatur. q; predicamus mundi contemptū: qō efficaci⁹ laudetur verbo ⁊ exemplo: q̄ꝫ solo verbo.

Aplurib⁹ ⁊ ꝑdicat si ꝑdicantes viuūt ꝺ euangelio: q̄ꝫ si compellerent viuē de sumptu aut labore proprio. Aplurib⁹ etiā efficaci⁹ sufficientib⁹ documenta: largiuntur beneficia sustentantia. Hoc est qō dicit Jos. christo. super Matiō. ome. xxxij. Manifestuꝫ q̄m discipulos ab eis quib⁹ ꝑdicabant cibari oportebat. vt neq; ipi magna sapiāt aduersus eos qui docebant: vt oia prebentes ⁊ nihil accipientes ab eis: nec illi rursus abscindant despecti ab eis. Deinde vt non dicant mendicantes. igitur iubes nos viuere ⁊ verecundeur. in hoc monstrat hoc debitum existere ⁊ operatores eos vocans: ⁊ quod datur mercedem nominans. Ne enim quia in sermonibus est operatio existimet⁹ paruū beneficiuꝫ quod est a nobis. Etenim labores habet hic multos: ⁊ quicquid dederint qui docent: nō largientes prebent: sed retributionē redden tes. Quando igit quis mendicat pro christo imitando ⁊ euangelizando ꝑm formam prescriptam: non solum nō peccat. verūetiā implet pfectam iusticiam. primū q; multum debetur fuste ratio pauperi iusto imitanti. Secundo q; magis debet tanq̄ pauperi euangelico christum euangelizanti. Tertio q; maxime debet paupi grato debitum pro gratia humiliter accipienti ⁊ humiliter supplicanti. quippe cum sit liber ex omnibus facit se omnium seruum. Et hoc est quod dicit Augustinus super illud psal. Producens feniuꝫ iumentis ⁊c. Producens inquit senum. id é temporalia iumentis. id é predicatoribus vt de euangelio viuant qui euangelium annunciant. ⁊ herbam. i. temporalia seruituri hominum. id é ꝑdicatoribus seruio hominū ꝑ christo. Unde aplus. Cū essem liber. ex omnibus: omniū me seruum feci. Que seruitus est ex charitate: que facit humiles qui ꝑ christo serui hominum fiunt: vilitati fratrum attendentes. Hec sunt iumenta quib⁹ debetur herba vt merces: quia seruiunt. De quibus dicitur. Non alligabis os bouis triturantis. Et dignus est operarius mercede sua.

Debent enī ꝑdicatoribus tpalia: q; largiunt
spiritualia. Unde apl̄us. Si seminauim⁹ vo
bis spūalia non magnū est si vestra carnalia
metam⁹. Pro quibus dicit Beatus qui poc
cupat vocē penituri. id est qui intelligit sup ege
nū t pauperē. Non.n. ita debeo agē boni tri
turā in vt médico transeunti. Illi.n.i. médico
dao qđ legitur: omni petenti dabnic etiā nō
petenti dare debes. Unde ergo ne fic indige
at miles dñi nñi: vt petentē iudicet. i. damna
bilē ostendat. Sicut.n. dicit de illo q̄ te que
rit: da omni petēti. sic de eo ꝑdicatore quem
tu querere debes dicit. Deludet elemosyna
in manu tua: donec inuenias iustum cui des.
Omni petēti ergo quicūq; sit da: agnoscēs
in eo cui des. sed multo magis da seruo dei:
militi dñi nñi: etiā nō petenti. ¶ Ex his igitur
manifeste apparet q; in dñi nñi predicatore t
euāgelizatore mendicare nō est vicij nec cul
pe sed magis pfectiōis euāgelice. Unde ra
tiōes t auctoritates t exēpla ꝓcedenda sunt
que ad hāc partē inducunt. Nam si q̄s im
pugnare t ip⁹obare velit omnē mendicādi
modū in seruis dñi nñi impugnare videt nō
nñi ordinem pauperū: verūetiam ipsius sum
mū pontificem: qui approbauit hūc viuendi
modū. Nec etiā nñ ipsius verūetiā hūc ma
gnum cetū sanctoꝝ qui mēdicauerūt. videl;
Francisci: dominici: alexij: bñdicti: t ipsum
eumēū apostolorꝝ t ꝓphetaꝝ. necnō t ipsius
dñi nostri iesum dñi nñi. quē scriptura nō ver etur
dicē pauperē t mendicum. Cū maiora de ip
so dicat: t sentiat fideo nostra. s. q; pro nobis
nō inñ pauper t mendicus fuit ꝓpter nostrū
exemplū. sed etiā nudatus t vilificatus vsq;
ad abiectōis genus extremū. vt exemplū da
ret pfecte cōtinendi. ¶ Postremo supek
hec oīa mala subuerti videt vniuersus eccle
sie stat⁹. Si.n. illicitū est p elemosynaꝝ acce
ptionē pauperib⁹ dñi nñi accipe vite sustenta
mentū. multo fortiꝰ illicitū est accipe amplitu
dinem t multitudinē possessionū t magno
rū redditu. Quis.n. ita absurdus est qui di
cat licē alicui accipe talentū auri: t nō frustū
panis. Quid si hoc verū est: cū vniuersaꝝ
ecclesiaꝝ possessiones tam in religiosis ꝓprie
tatem hñib⁹: q̄s in clericis secularib⁹ habeā
tur per acceptionē elemosynaꝝ voluntarie t
gratis dataꝝ. Videbit ex hoc subuerti stat⁹
vniuersaꝝ ecclesiaꝝ si elemosynas accipere
vel de elemosynis viuere. seu in parua quan
tate: seu in magna illicitū iudicetur. nisi forte
quis dicat q; licitū est accipe sed nō est licitū
petere. Sed hoc mirū videtur q; aliquis pos
sit in illud qđ mai⁹ est t nō possit in illud qđ
minus est. ¶, aliqđ monasteriū possit reci
pere centū marchas auri in redditib⁹ ab ali
quo principe: t vnū pauperculū nō posse sue
indigentie relevationē suppliciter implorare.
¶, aliqs possit ex amicitia petere ab amico
t dñi nñi⁹ nō possit ex charitate petē a chri
stiano. Et q; aliqs possit petere aliqua expedi
entia ad alicui⁹ diuitis monasterij secularis
t abundantiā. t pauper voluntari⁹ nō possit
petere vite sustentamentū. Et q; aliquis scho
laris possit licite mēdicare ꝓ amore ꝓficiēdi
in cognitōe scīēcie que inflat. vt tandē perue
at ad tpales diuitias. t paup religiosus non
petere ꝓ amore ꝓficiēdi in charitate t hu
militate q; edificat. vt tandem perueniat ad vi
tam eternā: t cetera ꝙsimilia que valde vide
tur absurda. Si ergo hec oīa: non parua sed
magna inconuenientia sunt: tenendū est q; lice
at paupib⁹ sustentari de elemosynis aliorū
saltem ſm tertiū mendicādi modū superius
explicatū. ¶ Ad illud qđ ꝓmo obijcit in cō
trariū q; nō est inopia timentib⁹ deū. Dicen
dū q; duplex est inopia. s. corporalis t spiri
tualis. Uerbū aūt illud intelligit de inopia nō
quacunq; sed spirituali. Et q; illud sit verū
apparet per illud qđ ꝛmediate sequit. Diui
tes egerunt t esurierunt. ꝙstat q; illud nō in
telligit de egestate diuitiaꝝ materialiū. Re
stat igit q; de inopia spiritualiū. que licet sit
diuitib⁹ nō in est in timentib⁹ deū. q; timor
initiū sapiētie de qua dicit Sapic. vii. Ve
nerūt mihi oīa bona pariter cū illa t̄c. ¶ Ad
illud qđ obijcit de pō. Nō vidi iustū der e

licitum. Dicendū q; duplex est panis. scilicet
corporalis t spiritualis. Uerbū autem illud
nō intelligitur de pane corporali: sed de pane
spirituali. Et q; illud sit verū apparet p glo.
ibidem. Nec semen eius querens panē spi
ritualem. i. indigere pane verbi dei. quia ver
bum dei semper cū eo est. Potest etiam lit
tera sic construi: vt intelligat. Nō vidi. iustū
derelictum: nec semen eius querens panem
vidi derelictū. q; ſm quod dicit ad Hebre.
vlti. super illud. Non te deseram neq; de re
linquam. glo. de relinqueret: ille qui fame pe
riret. Uult ergo dicere ꝓphetaꝝ: nec iu
stum: nec semen eius vidit fame morituum: t
hoc a paupertate nō revocat: sed potius inui
tat. Ad illud quod obijcit q; mendicatio
est malum qđ imprecatur psal. in. spiritu dei
loquens. Dicendum est q; mēdicatio volun
taria: t mendicatio coacta: que est cum mur
mure t impatientia. Prima est meritoria.
secunda est demeritoria t afflictiua. Et ꝑs.
intelligitur de secunda: non de prima. Et q;
illud sit verū apparet per textū. quia dicitur.
Nutantes transferant t ejiciant: t hec om
nia in coactionem t violentiam sonare vidē
tur. Ad illud quod obijcitur de ecclesiasti
co. Fili in vita tua ne indigeas. Dicendū est
q; iuxta distinctionem prehabitam verbum
illud intelligendū est de indigentia spūali re
spectu gratie. non de temporali respectu su
stentationis nature. Et q; sit verū apparet p
glo. Ne indigeas inquit glo. virtutibus vel
bonis moribus. Ad illud qđ obijcitur: q;
beatius est magis dare q̄ accipere. Dicen
dum q; illud est verū quando acceptio ele
mosyne venit ex necessitate nature. non aūt
quando venit ex supererogatione iustitie: iu
xta distinctionem factam in principali solutio
ne. Et q; illud sit verū apparet per illud qđ
dicit in li. de ecclesiasticis dogmatibus. Bo
num est facultates cū dispensatione pauperi
bus erogare: melius est ꝓ intentione seqn
di dñm in simul donare t absolutē sollicitudi
ne cū ipso egere. Hocipm dicit Aug. in li. de
bono ꝯiuga. sicut in precedenti qstione alle
gatū fuit. Ad illud qđ obijcitur ō glo. lu.
xij. q; omnib⁹ pro deo spretis debent labore
manuū operari. Dicēdū q; illud est ꝯsilium
quātū ad primū quod dicit. vendite q̄ possi de
tis. quantū ad scōm aūt est solū de bene esse
consilij. quod nō astringit etiā viros pfectos
illos posse sume qui possunt circa maiora bo
na occupari. Et q; illud sit vez apparet per
eandem glo. cū subdit. vnde viuatis vel ele
mosynas faciatis. Certū est enim q; illi qui
omnia simul pro deo dederūt ad viteriores
elemosynas faciendas minime astringuntur. t
ideo illa glo. nō exprimit qđ est de essentia t
substantia ꝯsilij: sed magis ſm bene esse ſm
statum. t conditōem aliquaꝝ personaꝝ que
magis sunt idonee ad manualiter operandū
q̄s ad aliquid magis arduū sacerdōtij. Nam si
aliter diceret q; illud esset de essentia pfectō
nis ꝯsilij: tūc nulli illud consiliū impleuissem
nisi quo operati fuerūt manualiter. ac p hoc
apostoli alij a paulo t barnaba: t alij plurī
mi sanctoꝝ pfectū imeū quos non legimus
fuisse manualiter operatos non iudicarem⁹
fuisse perfectos. Uerū est vtiq; q; pfectioni
euangelice consonat operatio manualis: si ta
men non impediat maiora bona. Unde glo.
super illud. vado piscari. Sciendū est nō fu
isse prohibitos arte sua licita victum quere
re apostolatus integritate seruata: cum vnde
viuerent non haberēt. t sic illis laboratib⁹
adijcit deus necessaria que promisit. Sed q;
hic labor competat non occupatis circa ma
iora manifestū est: q; tunc apostoli predicatio
ni minime vacabant. Unde dr ysa. Venit sy
mon piscari: quia neq; dñs noster continue cū
eis erat: neq; spiritus datus erat. neq; quid
committum erat tūc: neq; quid habētes age
re tunc artem tractarunt. t ex hoc non habe
tur q; perfecti teneantur operari manualiter
nisi forte cum nō habent spiritualem t meli
orem exercitationem. Preterea esto q; vbi
perfectus teneretur manibus suis operari.
ex hoc tamen non potest inferri quin pro sui

humiliatione ⁊ aliorū edificatione posset ele
mosynas humiliter petere pro loco ⁊ tempo
re. Ad illud quod obijcit de glo. i. thessa.
iiij. q. nullatenus aliquid desiderandum nec
petendū. Dicendū q. dupliciter potest quis
petere ab aliquo vel propter desiderīū alie
ne rei: vel ꝓpter desiderium alienę salutis.
Primū prohibet apostolus tanq̄ malū ⁊ in
lege ꝓhibitū: q. dicit. Non concupisces rez
proximi tui. Secundū autem non ꝓhibet. quia
lex charitatis hoc non prohibet: quia
habet beneficijs consolari. ⁊ onus alterius
facit ab altero supportari. Quid enim tā ab
surdum est q̄z vt credamus apostolū vene
gasse q. nullus ab altero petat: nec beneficiū
nec auxiliū: nec solaciū ⁊ pietatis ⁊ charitatis
fine. Et q. illud sit verum apparet per illud
quod dicit apostolus ad philip. viii. de seipo
regratians eis de beneficio collato. Non que
ro datum: sed requiro fructum abundantem
in ratione vestra. Secūdum enim q. exponit
Augustinus. xiij. confessio. Datū querit qui
delectatur precipue in re accepta. fructum re
quirit qui delectat in salute aliena. Hec est
verborz Augustini sententia: licet verba sint
mutata. Ad illud q̄d obijcitur de glo. i.
Thessa. v. q. egestas facit a iusticia declina
re. Dicendum q. sicut diuitie non sunt i cul
pa: sed cupiditas diuitiarū. sic egestas in cul
pa non est sed impatientia egestatis. quā qui
habet a iusticia declinat: dum fugiendo ege
statem vadit post pecuniam. quā qui sequit
de facili declinat a iusticia. Qui enim voluꝫ
diuites fieri incidunt in tenta. ⁊ in la. diaboli.
⁊ desideria multa ⁊ nociua. Et sicut talis ege
stas est mala. sic ⁊ mendicatio ex tali egestate
proueniens est culpanda. Cum aūt plus pla
cet penuria q̄z abundantia. ⁊ homo propter
amorem paupertatis contemnit abundantiā
terrenitatis. talis non habet occasionem de
clinandi pro tali egestate a iusticia. ⁊ talis est
paupertas ⁊ mendicatio que spectat ad pfe
ctionem euangelicam. Et q. ista responsio sit
recta patet per ipsam glo. in qua dicitur: q.
egestas dum saturari cupit declinat a iusticia
Egenus est qui cupit saturari. Est egenus q.
non amat paupertatem: sed saturitatē. nō pe
nuriam sed abundantiā. Et talis nō est paup
euangelicus aut celestis: qui mendicat ex sup
erogatione iusticie: sed potius cupidus ⁊ ter
restris. qui mendicat ex viciositate cuipe sue
prius habitam responsionem. Ad illō q̄d
obijcit de glo. ij. thes. iij. q. vult apostol⁹ ser
uos dei corporaliter opari ⁊c. Dicendus q.
illud velle: aut nō est velle ꝓcepti: sed admo
nitionis. aut si est velle precepti: non se extē
dit ad omnes: sed ad eos qui nolunt egere.
Ad illos nāq̄ se extendit qui non possunt ma
iora agere. Et ex hoc non colligit q. paupez
vita sit mala: qui manducāt ⁊ manibus suis
non opant: sed melioribus ⁊ saluberioꝫ⁹ ex
ercitijs occupant. Et q. istud sit verū mani
festum est. Nam si verbū illud: qui non vult
operari non manducet: simpliciter esset ꝓce
ptū: tūc omnes essent in malo statu qui man
bus ꝓprijs victū suū nō querūt cum possint.
⁊ hoc esset damnare totū mundū. Q. iterū
nō se extendit ad paupes voluntarios ⁊ ꝑfe
ctos: hoc apparet ex ipsa glo. que dicit. vt nō
compellant egestate necessaria petere. Tu
les enim nō medicāt sicut egestate compul
sed sicut amore ꝑfectiōis inducti. Postremo
q. non se extendat nisi ad eos qui nō sunt in
ea maiora occupati: apparet ex ij. no. tertij.
thes. iij. Audiuimus quosdam inter vos am
bulare inquietos: nihil operantes: sed curiose
agentes. his aūt qui eiusmodi sunt denuncia
mus: vt cum silentio operantes panem suū
manducēt. Et q. istud sit verum patet p Am
bro. qui super illud Lu. ix. Dimitte mortuos
sepelire mortuos: dicit. Docet dominus mi
nora bona pro vtilitate maiorz esse ꝓtermit
tenda. Malus est enim animus mortuoz p
dicando suscitare: q̄z corpus mortuū in terra
abscondere. Unde ⁊ apostoli dicebāt Alc.
vi. Non est equū nos derelinquere verbum
dei ⁊ ministrare mensis. Apparet etiam p
Hieronymum: q. in ꝓlogo Job dicit sic. Si

sicculā iunco terere: aut palmaz solia cōpli
care: vt in fiducie vultus mei ꝓmedere pa
nem meū: ⁊ vētris opus sollicita mēte ꝓ
tare. nullus moderet: nullus reprehēdere
Nūc autem q. iuxta sententiaz saluatoris vo
lo operari cibū qui nō perit: ⁊ antiquā diuiꝫ
noz voluminū viā sentibus virgultiseq̄z pur
gare: error⁹ mihi geminus infigit. corrector
scriptoꝝ sullarius vocor. ⁊ errores nō auser
re sed ferere. Hoc etiā apparet ꝑ beatū Au
gustinum in lib. de ope monachoꝝ. vbi dicit
q. illi q̄ habebant in hoc seculo aliquid quo fa
cile sine opificio sustentarēt vitam illam: qō
conuersari ad dñm indigentibus dispūti sūt:
q. tales ad opera manualia nō tenent: vel co
guntur: nec ad querendū victū ꝓprium. Et ra
tione postea reddit inferius: q. illi qui pau
peres sustentauerūt: de elemosynis paupez
sustentari debēt ⁊ possunt. Aūt enim sic. Om
nīū christianoꝝ vna respublica est. ⁊ ideo q̄l
quis christianis videlicet necessaria erogaue
rit: vbiq̄z etiam ipse qō sibi necessarium ē ac
cipit. q. ⁊ vbiq̄z ipse talibus dedit: quis nisi
christus accipit. Si ergo ꝑm Ambro. maiora
bona ꝓpter minora non sunt ꝓtermittēda.
⁊ ꝑm Hiero. maiora sunt bona predicatōnis
⁊ instructionis q̄z manualis operationis. et
ꝑm Aug. ad hmōi opera non astringuntur
qui fuerūt diuites delicati. mānifeste apparet
q. intenti predicationi ⁊ opibus misericordie
spūalis ad hmōi opa non sunt astricti. sed de
bent ⁊ possunt de elemosynis sustētari. Et ꝑ
est qō Aug. in eodē lib. ante hec verba pre
mittit. q. hmōi potestatē habēt si euangeliste
sint: si ministri altaris: si dispensatores sacra
mentoꝝ. si enim corporalia opa faciendo me
retur quis suū sustentamentū. multo fortius
spūalia opera impendendo: que corporalib⁹
operibus merito preferunt. Fatcor igitur
q. verū est q. si quis adeo esset potens ⁊ spi
ritu ⁊ carne q. posset corporaliter operari: ⁊ ni
hilominus ꝑ loca ⁊ tpe spūalibus vacare ex
eratijs ⁊ ecclesiastice vtilitatis: hoc agendo ꝑ
fectius faceret. Sed qō ad hoc plene idoneꝰ.
cum multo labore fidatū sit vt veritas ꝑgno
scatur: ⁊ cognita diligat: ⁊ cognita et dilecta
alijs ꝓponat. Ad hoc enim necessaria ē ꝓ
mitas lectiōis ⁊ oziōis ⁊ meditationis: quibus
qui vult sollicite intendere: pax ꝑt occupari
circa corporalē laborē. Laudabilis est igitur
⁊ suadendus labor corpalis. sic tñ vt non im
pediatur seruor oziōis: nec fructus ꝓdicatiōis.
nec obseruantia regularis. Ad id qō obij
citur de glo. q. ad alienā mēsam accedēs ne
cesse habet adulari. Dicendū q. glo. semet
ipsam exponit in hoc q. dicit: ocio deditus: i
quo infamat q. ille q̄ alienā mensam q̄rit: et
mendicat ꝓ occasione fouendi: ille ꝓp⁹ ē ad
blandiendū. Et q̄d mirz si ille qui diligit ociū
⁊ fouet ventrē suū: in verbū ꝓrupit adulato
rium: sed ex hoc nō dānat paup euāgelizā
qui ad alienā mēsam ꝓuenit ꝓpter euāgeli
zandū ⁊ imitandū xp̄m. Paz si tales hocipso
q. pauper ⁊ alienā mensam accedētes essent
adulatores. tūc cū xp̄o ap̄los misit ad euāge
lium ꝓdicandū: ⁊ ad vitandū de sumptib⁹ ali
ene mēse: potius fecisset tūc ap̄los suos adu
latores q̄z veros ꝓdicatores. Ipse enim xp̄s
fuisset adulator ꝓmaximus: qui frequenter in
uitabatur ⁊ cōmedebat in domibus phari
seoꝝ. Ūñ si recte intelligiꝰ adulatōis vicium
potius est ānexū diuitibus mūdanis q̄z pau
peribus euangelicis ⁊ volūtarijs. Ūñ dr
so. in ome. .super matb. loquēs de diuiti
bus dicit sic. Adulari necesse ē multos ⁊ ꝑn
cipes ⁊ subiectos ⁊ multis indigere ⁊ turpi
ter seruire ⁊ formidare ⁊ suspicari. ⁊ timere
eoꝝ qui suspicantur oculos. ⁊ timere calūnia
toꝝ ora. ⁊ aliorū ⁊ auaroꝝ ꝓcupiscētias. Sz
non paupertas est aliquid tale sed ꝓtrarium
vniuersum. Regio est non suribus subiecta
sed munita. porꝰ tranquillus: palestra ⁊ gym
nasium ꝑbic. Audite quicūq̄z hoz paupes
estis. magis aūt ⁊ quicunq̄z ditari ꝓcupiscitis.
nō paupez esse malū est: sed nō velle pau
perem esse. ⁊ neq̄z malū existima esse paup
tatē: ⁊ nō erit tibi malū. Et paulo post. Non
enim mihi eos qui accusant paupertatez as-

seras. sed eos q̄ p eam fulserunt. Cū hac helias educatus raptus est: illa beata rapina. cū helyseus clarui. cū hac iobes. cū hac apostoli omnes. Cū auaricia vero achab Jezabel Giezi Judas Nero Caiphas condemnati sunt. Ad illud q̄ obijcit de decreto vbani vicendū q̄ triplex est defectus in allegatōne illius decreti. Primus q̄ decretū illud ē ad epos qui debēt pascere mēdicantes. non ad illos q̄ egent. Unde sicut illa lex Deut. xv. nō erit oīno indigens: et mēdicus int' vos. nō est data p̄ mēdicitate pauperū. sed ꝑ tenea citate diuitū. q̄ patet p hoc q̄ eodē caplo subiūgit. nō deerunt pauperes in terra habitatōis tue. idcirco precio tibi vt aperias manū tuā fratri tuo egeno et pauperi tuo. Sic et hec lex datur epis abundātibus ad sustentatōem pauperū clericoꝝ. et eoꝝ potissime q̄ non egent volūtarie. sed cōpulsi. ne propter indigentiaꝫ efficiant circa diuinum obsequiū indevoti.

Scōs defect⁹ est q̄ decretū illō inducitur ad probandū q̄ clerici non debēt hāre pp̄ria. sicut apparet in fine capituli. vbi dicit. Dis omnib⁹ claret q̄ clericis nullo modo licet p̄ria habere. q̄ si habuerint nō clerici erūt. Ad p illud decretū non precludit via pauperib⁹ q̄ nihil voluit habere. pp̄riū. ꝫ potius apit. Tertiū defectus est. q̄ sicut hāre pp̄rietatē in cōmuni cōprobatū et approbatū ē auctoritate summi pontificis. s. vbani. sic modus viuendi in altissima pauptate: auctoritate summi pontificis approbatus est. Sicut patet de excessib⁹ prelatoꝝ. Nimis prauꝰ tē. Unde decretū vbani papē iudicare nō potuit auctoritate Jnnocētij. Honorij: et Bregorij. qui istū modū approbauerūt. et in iure cōmuni q̄ꝫ in priuatis priuilegijs. q̄ non hꝫ imperiū par in parē. et cōstitutio prior non ꝑiudicat posteriori. nec cōmune priuato. nec lex cōis priuilegio. sed potiꝰ econuerso. Nec ex hoc ꝑt argui instabilitas seu ꝫdictio inter rectores ecclesie. q̄ statuta mutare possunt. et debēt p loco et tpe. Sicut patet in statuto de gradibus pentele et alijs plurimis. q̄ iuste a principio statuta fuerūt. et nihilomin⁹ alia nō minus iuste introducta sunt. Ad illud q̄ obijcit de ꝓfessione ecclesie dicendū: q̄ et in illi⁹ decreti allegatōe tripliciter defecē. Primo q̄ statutū illud de consecratōe ecclesie nō potuit facū est in alienatōem ꝑpuꝝ. Scōo in vilipensionē diuini cultus. Et tertio in ꝑiudicium clericoꝝ ministrantiū q̄ nolunt se astringere volūtarie ad paupertatis votū. Hoꝝ aūt contrariū in ꝓposito inuenitur. Nam nimꝰ grauant et ꝑi et ecclesia de religiosis viuentib⁹ de elemosynis q̄ꝫ si eis pueniret in bñficijs et ꝑbēdis. Scōo q̄ cultꝰ dei nō augmētaret. hꝫ potiꝰ diminueret si ꝫ modus viuēdi de medio tolleret. Tertio q̄ tales pauperes volūtarij tibēti⁹ deo seruirēt mēdicando q̄ꝫ etiā deo seruirēt ꝑ magno bficio. et magis sunt ꝓtēti pueris elemosynis q̄ꝫ magnis bficijs et ꝑbēdis. Ad illō q̄ obijcit de lege et de mēdicantib⁹ validis. Dicēdū q̄ silr triplex effect⁹ ē in illius legis allegatione. Primus q̄ lex illa introducta fuit ꝓ ra q̄ꝫdā q̄ tpe famis pauperū elemosynas vsurpabāt simulātes se inopes. Scōs: q̄ illi tales oneros erāt et nullā vtilitatē reipublice afferēbāt. Tertiꝰ: q̄ tales q laborare poterant et tūc nihil occupati erāt et abūdare volebāt proni erant ad maleficia et rapinas. et ideo iusto iudicio rector reipuplice tales a mēdicatiōe arcebat: et pena grauissima puniebat. Secus aūt ē oīno in paupertate religiosis: in q̄bus nec simulatio inertie: nec amor ocij: nec piculum rapine: ac p hoc nec dānū ecclesie: sed potius amor virtutis ꝓfecte reperit. ió non arcētur lege humana: ꝫ potius ꝑmittuntur et ꝓmēdant lege diuina. Ad illud q̄ obijcit q̄ mēdicare ē indifferēs. Dicēdū q̄ mēdicare. q̄ntū est ꝑ se nō ꝓfectiōs. nisi ꝑsupposita vniuersali abrenūciatione oīm. q̄ dē est ꝑm diuinū ꝓsilium: in quo dīs expressi adolescēti q̄ si illud impleret hoc ipso ad ꝓfectionis cumulū pueniret. Aīt enim. Si vis ꝓfectus esse vade et vēde cūa. nec addidit: et rade mihi. vt ī oculos meos ponāt: et sint oia cōia.

sed potius de paupēbus. nec subiungit. Vade ad lucrādū vicū mū per laborē manuū, ꝫ potiꝰ. veni sequere me. Jn quo ꝑm q̄ gloriosi inteligit vocatio ad ꝓfectū seu ad xpm imitandū et euangelizandū. Ad illud q̄ obijcit q̄ perfectōis ē liberaliter seruire et obligatōes refugere. Dicendū q̄ est obligatio venies ex reatu culpe: et ex affectu charitatis ꝓfecte. Prima obligatio est vitanda. sed ista est acceptāda. Juxta q̄ dr. Ro. xij. Nemini q̄cq̄ debeatis nisi vt inuicē diligatis. Laudat enim dīs amicicia spūalium virorū q̄ fit de mānona iniquitatis. et ad cor potis xpi mystici ꝓfectum spectat q̄ mēbra sibi inuicē cōicent ꝑm rōnem dati et accepti: vt mutua diligētia vicissim possit ipleri. Ad illud q̄ obijcit q̄ qui mēdicat ex ꝓfessione aut ꝑ facūt q̄ pauperes: aut q̄ ꝑdicātes. Dicēdū q̄ ꝑ facunt q̄ pauperes xpi imitatores et euāgelizatores. q̄ enim xpm imitant p obseruantiā discipline regularis in qua vacant diuinis laudibus: orōibus: vigilijs: et aliis regularibus disciplinis: et deū colūt: et hostē ipugnāt. et ea que sunt infirma et nō munita i castris ecclesie ꝓtegūt et ꝺfendant. Rursus qui vbū veritatis annūciāt silr deū laudāt. et hostem impugnāt. et audiētes edificāt et informant: et ideo cū hec operā eorū sint ecclesie valde vtilia et ꝓnecessaria nulli dubiū ē q̄n mereant sustētatōem suā. et ideo nō illicite faciunt si hāc būiliter et suppliciter petunt. Sic enim oculus vidēdo operatōem facit manui pernecessariā. ita q̄ manꝰ oculo nō pōt imperare nec dicere. opa tua nō indigeo. quimo vtilis et toti corpori eius operatio. et sic mereatur sustētari. sicut manus et pes et mēbra alia que sunt exposita labori. sic et de istis mēbris ecclesie nō absurde debet et pōt intelligi si ꝺpto oculo velit istorū oculorū operā et vigilā iā inueri. Ad illud q̄ obijcit q̄ tales sūt giezi imitatores: q̄ spūalia ꝓ tēporalibus ministrāt. Ad ꝫ satis sufficiēter rūdet glo. super illud. i. Chor. ix. Dispēsatio mihi credita est. Nō debemus ideo euangelizare vt māducemus. sed ideo manducare vt euāgelizemus. vt cibus nō sit bonū q̄ appetit. sed necessariū q̄ adijcit. vt illud impleat. primū queri te regnū dei et iusticiā eius: et hec oīa adijcientur vobis. Cū si finē ꝓstituerent quis in rete ꝓsalij ꝺdicādo vbū dei: ablatoq̄ dubio hic perueniret. q̄ de via saceret finē. et esset simul giezi et balaā. qui mercedē inqtatꝫ amauit: et alijs pseudo ꝓphetis: qui in mercede vocabāt: in muneribus diuinabāt. Si aūt sustentatōes q̄runt sicut viā ordinatā ad euāgeliū predicandū: tunc recte incedunt: et apostoli imitant: nec a veritatꝫ tramite in q̄q̄ recedunt. Cū sup illud Lu. x. Edentes et bibentes q̄ apud illos sunt. dignus est enim operarius mercede sua. glo. Nota q̄ vni operi ꝺdicatoꝝ due mercedes debent. vna in via q̄ nos in labore sustētat. alia in patria. que nos in resurrectione remunerat. Ad illud q̄ obijcit q̄ ꝓfectoꝝ est abstinere a specie mala. Dicendum est q̄ illa species est mala: duꝝ bō rōnabiliter pōt suspicari malum circūstātijs oībus pēsatis q̄ occurrunt: sed si quis recte attendat hmōi sic predicātes non habent speciē pseudo ꝓdicatoꝝ. Nā pseudo ꝓdicatores dicunt p oppositum ad veros ꝓdicatores. Veri aūt ꝓdicatores dicunt quoꝝ ꝓdicatio hꝫ auctoritatē: vtilitatē et vtilitatem. Falsi sunt q̄ hāt hoꝝ ꝫria: vel simplr: vel in parte. Sed si recte velimus attendere modernorum ordinuꝫ ꝓdicatores: hec tria habēt i se. auctoritatē q̄dē. q̄ mihi sunt a summo pōtifice et alijs platis qui sunt dīi messis. vtilitatē sicut patet. q̄ fidē et mores ꝓdicauerūt ꝑm legem euangelij. vtilitatē q̄ multos de statu culpe vocauerunt ad statū pnie. et ió spēm hnt et multitudinē maiorē incōparabiliter si quis pio attenderet oculo ad ꝓdicatores veros q̄ꝫ ad pseudo. licet in tāto numero vix possit cē q̄n aliqui cum iuda diligāt loculos: et exorbitent ab itinere recto. Si enim dīs ꝑ non ꝓcessit. xij. aplis quos psonaliter elegit q̄ vniuersaliter essent boni: q̄d mirū si ꝑ nō ꝓcedit ꝓgregatōibus alijs: nec tñ pp ꝑ sint boni dānādi.

cum malis. Sicut nec mali iusti sunt licet sint p mixti cū bonis. Ad illō qō obijcit qo aut hēt auctoritatē aut nō habent. Dicendū qo hēe auctoritatē: ꝺ est vupl'. aut ex prima ifti tutōe: aut ex ꝓmissione seu vānatōe: vel per alia ꝟba. aut ex iuncto officio: aut ex cōcessio priuilegio. prima est auctoritas principalis ⁊ potestatiua. ⁊ specat ad apostolos ⁊ ad.lxx. ⁊ eoꝝ successores: qui sunt epi ⁊ alij curati. si cut glo. dic̄ Lu.x. Scōa est auctoritas minus ꝓncipalis: ⁊ pōt subauctoritas nō absurde dici. ⁊ competit his qui ab apostolis mittuntur tanq̄ discipuli. sicut patitur suos discipulos mittebat ad loca diuersa. ⁊ potissime ei cōpetit qui est loco petri principis aplōꝝ. imo loco xpi qui est dñs vtis messis. ꝓpter qō ⁊ hēe ꝺ plenitudinē ptātis. Sicut ergo primis hūibus auctoritatē principalē cōpetit suptus accipe ptātes: sicut dicit glo.ij. tbi.ij. Laboꝝ tem agricolā oportet primū de fructibus pcipe. Ibi glo. Necessaria sibi sumere ab his i quibus deo militat: ⁊ quos tanq̄ cultor vinee exercet: vel tanq̄ gregē pastor: nō ē mē dicitas: sed ptās. Sic illis quibus ꝓpter auctoritas subꝓncipalis ꝓpter accipe supplica tine. Qō disponit spūssanctus ad ecclesie vti litatē: vt nō nīi efficerē verbo ꝑdicatōis: ve rūtiā verbo hūilitatis. Quō ergo dicit a xpo minus esse ⁊ humilis condemnor: si hāc humilitatē ⁊ humiliatōez audet tanq̄ repro bam ꝓdēnare. Ad illud qō obijcit qo tutius ⁊ pfectius est sequi viros ꝓbationes ⁊ sa pientiores. Dicendū qo sm dispositionē di uine sapie deus vniuersa disponit ⁊ ordinat ꝓpibus suis. Unde sicut in primo tpe ecclesie in troduxit viros potētes ⁊ i miracul' ⁊ signis sicut fuerūt apli ⁊ eoꝝ discipuli: ⁊ medio tē pore viros intelligētes i scripturis ⁊ rōibus vtuis. sic vltio tpe introduxit viros volūtarie mēdicātes ⁊ paupes rebus mūdanis. Et ꝺ quidē recte ꝓgrediebat. vt per ꝓmos destrue retur idolatria: ⁊ idoloꝝ potēta per ecclōs dos hereꝺ. per tertios auaricia: que in fine seculi maxime regnat. Nihilo minus tñ qz pauper tas fundamentū est euāgelice ꝓfectionis: ⁊ ꝺa est ipsi ꝓplementū eiusdē. ió viguit in ecclesie primordio. ⁊ ꝓgruū ē vt vigeat circa ecclesie statū finalē. Unde sicut hiero. dissoluit q̄stionē illā de esu carniū. xxxij. di. ab exordio dicēs qo in primo tpe ante diluuiū nō erat in vsu cudine esus carniū. ⁊ postea post diluuiū cōce ter fuit oībus ꝓcessus: ⁊ post in aduentu xpi laudabilis fuit abstinētia ab esu carniū. Unde dicit ibidē: qo reuolauit ad o. ideſt finalē sta tus ꝓcordauit cū primo. Si satis ꝓuenienter intelligi potest ⁊ in ꝓposito. Sicut ñ hiero. nō intelligit de abstinentia carniū quantū ad oēs: sed quantū ad monachos solū. sic nec ꝺ pauptate intelligendū puto nisi q̄stus ad pau peres voluntarios: qui volūtarie renūciant rūdo. Nolo tñ qz aliquis ex ꝺ argua quasi ego dicā qz iam inflet dicēs dñe nec qz ꝓprias fimbrias magnificē ⁊ dilatē: volens cor. hoībus iustificari. nec qz pferā moder nos sctis antiquis. qz in magno ⁊ alto statu i ueniri possunt multi infirmi ⁊ imperfecti. nec ifte spūs pauptatis defuit tpibus retroactis. Juxta qō dicit gre. iij. dial. de quodā scissimo viro Isaac noie: qui fuit amator' pcipu' pauptatis. Unde ⁊ de eodē dicit. Cū ei discipu li immurēt: vt pro vsu monasterij possessio nes que offerebant acciperet. ille sollicitus sue pauptatis custos: forte sententiā tenebat di cens. Monachus qui in terris possessionē querit monach' nō est. Sic qppe merebat pauptatis sue securitatē pderere: sic auari solet perturas diuitias custodire. Ibi itaq; ꝓbe tie spū ⁊ magnis miraculis cunctisq; lōge la teq; habitātibus vita eius claruit. Et q̄ ap paret qz eius doctrina ꝓtēnēda nō fuit. Hoc etiā supra ostensum fuit multiplicibus exem plis: ⁊ adhuc multo pluribus posset ostēdi. Et si nulla exempla essent satis p seipam laudabilis esset status excellētissime pauptatis. nō solum sm scripturā sacrā: verūtiā sm do cumēta sctoꝝ: que pauptatis statū volūtarū ꝓmendāt tanq̄ pcipuū ⁊ pfectū. Sic ergo absurdū est valde reprobare statū ꝓiugalis

obiectū: absurdius statū clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ possessiones habentiū. Sic ⁊ absurdissimū videt si quis immiat g reprobare velit statum pauperū in pauptate altissima ⁊ mendi catione humillima xpo dño famulantiū. imi tatis ꝓfiū per os ieſu christi ꝓpositū ⁊ irrep hensibiliter pmulgantū. Qoz causam defendit Hiero. in epla quā fecit aduersus vigilātium. Adame relatū est inquit qz ꝑ auctoritatē apli pauli: imo petri in.lib. ⁊ iacobi: qui dexteram dederunt paulo ⁊ barnabe ꝓmunicationis. ⁊ ꝓperāt eis vt pauperū memores essent: in ꝓbibus hierolymā in vsus sctoꝝ aliq̄ sumptuum solacia virigi. Videtic̄t si ad hec rñdeo: statim latrabis mea me causam age requi tanta custos largitate donasti: vt nisi venisses hierolymā ⁊ mas vel patronoꝝ merā pecunias expendisses vel effudisses: oēs picturā mur fame. Ego hoc loquor qō būs paulus pene in cūctis epl̄is suis loquit ⁊ ꝓcipit in ecclesijs gentiū p vnā sabbati. Ꝺ ē die dnica oēs ꝓferre debere que hierolymā in sctoꝝ solacia virigant. Itaq; i alia parte terrarū: ⁊ in his ecclesijs ꝺo nascentes fide sua erudiebat: que ab alijs acceperat: vi uere nō poterat. Sed sctis pauperibus va re capiebat: qui suas ꝓ christo facultatulas relinquentes ad dñi fruitē tota mente con uersi sunt. Longū est enim nunc si de ceteris epistolis eius oia testimonia reuoluere volu ero: i qbus ꝺ ait ⁊ tota mēte festinat vt hiero solimā ⁊ ad sctā loca credētibus pecunie di rigant: nō in auariciā sed in refrigeriū. nō ad diuitias ꝓgregādas: sed ad imbecillitatē cor pusculi sustentandā: ⁊ frigus atq; inediā de cinandā. Hac in iudea vsq; hodie ꝓfecerant te ꝓuectudie: nō solū apud nos: sꝫ etiā apud hebreos. vt illi qui in lege dñi meditantur die ac nocte: ⁊ ꝑt nō habēt in terra nisi solū deū synagogaꝝ ⁊ totius orbis foucant misterijs et equalitate dūtaxat: nō vt alijs fit refrigeri um: ⁊ alijs tribulatio. sed vt aliorꝝ abūdantia aliorꝝ sustētet inopiā. Hec hieron. Ubi vi sa satis plana est rūsio ad ꝓdicta.

b Ad illō aūt qđ ꝓdicta sunt conatus eſt aliqs multiplicit aduersari. quedam ex eis reuellere volēs tanq̄ imper tinētia: quedā vt falsa: q̄dā vt incōsequētia: q̄ dam vt dubia. plurima aūt ex eis tanq̄ doctrine apostolice inimica. Hoc aūt facit rñdē do cuidā q̄stioni minus sufficiēter post colle cte in scholis salua gr̄a colligētis. sicut meli⁹ ꝓt apparere in ꝓnomiata q̄stiōe. Primū igit imptinētia reputat: quecūq; inducimus de discipul' xpi ad ꝓdicādū missis. qz illis data erat auctoritas necessaria accipiē dimō ex mēdicitate: sed ex ptāte. Qui aūt ꝓdicāt absq; auctoritate: pseudo sunt: ⁊ ideo neutro mōs ex auctoritate nec ex mēdicitate petere ōbēt. Et si dicatur qz tales a papa ⁊ ab epis missi sunt: dicit qz ab epis sunt palcēdi. extra de of ficio iudicis ordinarij. Imt cetera. Fuit igit data forma predicandis ex officio ⁊ aucto ritate: sed ad tempus vt impedimēta amove rentur. ⁊ ideo auctoritates tam textus q̄s glo sarum in hoc casu imptinentes vident ad p positū sm eū qui qōni predicte videt aduer sari. Huius aūt obuiationis apparentiam sopir: facile est detegere: si quis itelligat radicē ptātis in apostolis ⁊ patres ⁊ nuncijs destinatis ab aplis. Cerū est enim qz ꝺ radi cabilit fuit: in christo: sm qz dicit aplus. Gal. i. Qui erat aplus per ieſum christum. ⁊ Job. xx. Sicut misit me pater ⁊ ē. Dedit aūt chri stus aplis eis mittendo duplicē ptātem. cꝫ p dicandi ⁊ exigēdi sustentatōem sua. Et has ptātes ꝺstat esse distinctas. qz cū epus possit semel in anno pcuratōes suas in vno loco ex igere. ꝓt ñ cū voluerit predicare. Igitur si mus pontifex qui christi locū tenet in terris potest virūq; simul dare: pōt ⁊ vnaz ab alia separare. Nīl ergo summus pontifex ⁊ plati nō pōt oia que ad eos specāt exercere p sonaliter ꝓcipos ꝓpter diffusos ꝓpos sibi subiectos: ordinauit spūssctus in regimie eccl̄ie vt ipse mitteret aliqui legatos q virūq; ha berēt ptātē. Et rursus ne priculares ecclesie grauarent: ordinauit vt epi mitterem perso

bas idoneas ad ꝓdicandū ⁊ cōfessiões audiendas⁹ etiam ipsi ꝓuiderēt extra de offi cio iudicis ordi. Inter cetera. Ordinauit etiaz vt ipse cū platis mitteret paupes volūtarios ⁊ peritos: q⁹ nec ipsi essent astricti ad exhibendū grauaremꝰ multitudine sumptuū nec ptātē brem ad exactionem procurationum propter tolledū grauamē subditoꝝ: ⁊ ita qui humiliter incederēt tanq̄z paupes ⁊ contēti modicis. ⁊ sola necessaria suscipiētes: ⁊ necessitatē suam cū op⁹ esset humiliter insinuātes hiis q̄ volūtarie ⁊ sine grauamine ⁊ cū hilaritate supportare: ⁊ retinere: ⁊ possent ⁊ vellent. Vñ sicut decre. de officio iudicis ordinarij: a sede aplica emanauit: sic ⁊ confirmatio ordinis ⁊ regula hmōi pauperū ꝓdicātiū ꝓuitatē: extra de excessib⁹ ꝓlatoꝝ. Numis q⁹ vt habitum est. ā. Nec ō factū est in ꝓiudicium: q⁹ poti⁹ in aditoriū parochialiū facer do tū. Nec ex hoc ecclia ꝓsumit si curatꝰ de⁹ ꝓuidet aditoriū: vt alias sibi cōmissas q̄rum hīt curam ab omni corruptōe pcti ꝓfecti⁹ cu stodiant incorrupt. ac. áminiculantibus sibi viris spūalib⁹ non vt dominis vl curā hīnib⁹ sed poti⁹ velut seruis per charitatem dxisti. Tales igit q⁹ missū ꝓdicant in hūtate ⁊ paupertate: files sunt viris aplicis nō pseudo ꝓphetis. Quia vo non hīt illam plenitudinez auctoritatꝭ quam hīt ꝓlati ⁊ habuerūt apli. iō inter opitulationes numerādi sunt. i. chor. xij. Posuit de⁹ in ecclia primum aplos. scdo prophetas. tertio doctores: deinde virtutes: exinde opitulationes ⁊c. Glo. Opitulatiões id est eos q̄ maio: ib⁹ ferunt opes. vt tit⁹ apostolo: ⁊ archidiacoui epīo. Inter eos etiā numerari pīt quos pastor ecclie ꝺo statuit opē alijs ferre. Et iō ego dixi in rta mozem sermonis theologici: q̄ dicit subauctoritatē eē in eo qui mittit: q⁹ suaba auctoritatē hīt nō ad excusandas excusationes in pctis: vt mihi ꝓponit si poti⁹ ad intelligētiam ꝓuitatꝭ. Forma igitur ꝓscripta aplis dz ⁊ pōt competē illis. Q⁹ eni vī q⁹ fuit q̄ alio cū ex scripturis auctoritatem nō habeat eadē facilitate conētur q̄ ꝓbat.

Rursus si conueniēs fuit forma in ecclia ꝓmissa: quare nō silr in finali q̄nū ad eos q̄ aplos in hac forma imitari volut. Non enīz dico q⁹ vlis ecclia in oib⁹ ad paupertatē reducēda fuit sicut rabies mihi ꝓponit: sic ex vbis meis ꝓsperi⁹ apparet. si q̄ volūt possint aplos imitari perfectionē ⁊ pauptatꝭ statum. Cūi exēplo aplos ⁊ verbis euangelij in ecclia recitatꝭ incitat⁹ fuit būs Franciscus ad aggrediendum hmōi modū viuēdi: sic ex legēda sua clarius elucescit. Quia igit super illa ꝺba ordo hmōi fundatus est. nō sunt illa impertinentia. si p oēm modū pūtentia tanq̄z hmōi modi viuēdi stabilissima fundamēta. Sunt igit tales suscipiendi: q⁹ proficiscant vt pauperes p⁹o noie dxisti. sicut dī in xj. canonica Job. vbi dī. q⁹ qui tales recipiūt sunt cooperatores veritatꝭ. Igit qui talib⁹ adhesant ⁊ eos non recipiunt. vel non suscipiendos dicunt: sil̄es sunt ꝺy otrepi. de quo dicit glo. q⁹ hereliarcha etiam fuit ꝓpter⁹ cuꝰ doctrina ⁊ secta procul sit ab omnibus dxistianis.

r Euellē conat aliqua sicut falsa. Nā falsum eē asserit q⁹ dxist⁹ aliqd ꝓtierit vt mēdic⁹. Nā essi mēdic⁹ dicat in ꝓa. B dī inq̄ntū petijt a pre. vt inquantum assumpsit nr̄as infirmitates. Si dicat a samaritana petisse aquam: ⁊ a zacheo hospitium. hoc nō fuit ex mēdicitate: si ex auctoritate: vel vbanitate. Et rursus: si etiam mendicasset ad ꝓsentia trahēdū non eēt falsum cū nihilomin⁹ dicit q⁹ aliq̄ mēdicatio sit voluntaria. imo oīs dz eē inuita ⁊ coacta. Hanc autē obuiationē q̄ falsitatē veritati impingit facile é de falsitate conuincē: si q̄s vītatē pro velit audire. Nam q⁹ xp̄s fuerit mendic⁹: ⁊ textus ꝓphetic⁹: ⁊ glose testant. ⁊ q⁹ petierit vt mēdic⁹: sicut allegatū fuit in opponēdo in ij. glo. ⁊ silr in ꝓ⁹. illo. De⁹ in actu. meū itē. super illō. ego ꝺo egen⁹ ⁊ paup sum. dīc. glo. Assumit iste sibi ꝺba dei qui in ꝓcedēti ꝑsona hec eadē de se dicit. q̄si diceret. Illi qui q̄runt aīam meā sunt diuites: ꝙ ego sum egenus. i. petēs. ⁊ paup. i. insufficiens mihi. q⁹ ⁊ mi

nas copias non hz: ⁊ int⁹ vbi est diues spōnsū: desiderat ⁊ accipit. Scōm hanc constat q⁹ dxist⁹ fuit egenus ⁊ paup: ⁊ petens vt egenus: nō a pre nīi. tūc eni oēs hoc modo essent mēdici ⁊ nulli diuites etiaz hītes copias. q̄ē ō glo. Preterea xp̄s adhuc petit a pre. angeli petūt ⁊ sci comprehēsores. sed nī nō dicunt mēdici. Ex quo igit testimonio taz expsso textus ꝺ dicit: ⁊ glo. consentit: ⁊ nulla auctoritas ꝓdicit: quare nō fatebimur q⁹ xp̄s vt mēdicus petierit. Fatemur enim eū fuisse ꝺgné ⁊ vrose carnisse. licet scriptura ꝺ hoc non faciat mentionē. Euangelistū etiam expresse dicit q⁹ petijt ⁊ potū ⁊ hospitium: ⁊ constat q⁹ non ex imperio ⁊ dīnio: ⁊ auctoritate: q⁹ nunc explū paupertatis non dedisset. falsum etiā dicit si q⁹ non hīret vbi caput suū reclinaret. cū hīret subditos a quibus posset procurationes exigē. ⁊ minus iuste egisset in hoc q⁹ ꝓdicabat in hr̄sem ⁊ pascebat in bethania. alibi faciens fructus ⁊ predicans: ⁊ alibi accipiens emolumentū. Dz dices q⁹ petijt ex vbanitate Sed nunquid xp̄s accepit paupertatem ad docendum vbanitatem. Numq̄d ꝓpter curialitates humanas docēdas fieri voluit ege nus ⁊ pauper. Numq̄d se mgr̄m vocat curialitatis: ⁊ nō magis humilitatis. Discite a me inquit Matt̄. xi. q⁹ mitis sum ⁊ humilis corde. Petijt igit ex humilitate q̄ opportunum erat ad releuandū suā indigentiā. ac per hoc vt mendicus ⁊ pauper. Et ꝓstat q⁹ hanc indigentiam non habuit nisi q⁹ voluit. nec petijt nisi q⁹ voluit. q⁹ lapides in aurum cuz voluit conuertē potuit: sicut discipulus eius fecit ioānes euangelista illis mendicare ⁊ egē vocatro. qui postmodum mendicitatē ⁊ paupertatem gēmis ꝓciosis ꝓtulerūt. Ac per hoc conducare. Alioquin mime mererenf in hac mēdicatione ⁊ pauptate. Nā absurdū est dicere q⁹ paupertas ⁊ egestas sint voluntarie. ⁊ mēdicatio ex ipsa procedēs sit coacta. Si ergo in xp̄o fuit ex paupertate ⁊ humilitate: ⁊ voluntaria: quare nō est trahēda ad ꝓsequentiam cū ipse dicat. discite a me q⁹ mitis sum ⁊ humilis corde. Cū ꝺo ceteros volētes ad summū apicē perfectionis venire inuitet ad sequendū se p hmōi pauptatē. Vade inq̄t ⁊ vēde ⁊c. Et apls dicat. ij. Chor. viij. Scitis gratiam domini nr̄i iesu dxisti. Et post consilium dicit glo. vt eius paupertatē imitemi. cū etiam ista sit perfectio q̄ oib⁹ cōiter ꝓponit. ⁊ dī. q̄ pōt capē capiat. cui Aug. super io. dicat ome. xv. In oibus q̄ xp̄o gessit vt hōibus in se crederent ꝓbebat exemplum. cum Hieron⁹. dicat. q⁹ etiā si in miraculis nō sit a nobis imitandus: in his q̄ humiliter gessit imitandus é a nobis. cum etiā ipse fuerit vniuersalis forma virtutū in actibus suis. Unde Aug⁹. de vera reli. Nullum pcm̄ cōmitti pōt: nisi duz appetunt ea q̄ ille contempsit. aut fugiunt q̄ ille sustinuit. tota itaq̄z vita eius in terris per hoiem quē suscipere dignatus est discipli na morum fuit. Quis igit audeat dicere: q⁹ nō sit trahenda ad consequentiam: nisi qui audet dicere: q⁹ dxisto non debet imitatio in his q̄ humiliter gessit. hoc autem si dicimus quicqd sanctitatis: virtutis: ⁊ perfectionis est: ⁊ religio dxistiana fundit ⁊ subuertit: vt etiā enervatur. q⁹ qua ratione de hoc dicitur: eadem ratione ⁊ de alijs exemplis virtutum dici poterit. absit autem hoc ab omnibus cordibus dxistianis.

r Euellere nitit nihilominus aliq̄ sicut incōsequntia. dicit eni q⁹ nō sequitur q⁹ q̄zuis egestas sit ꝓueniēs perfectōi sanctoꝝ: q⁹ ꝓpter hoc ⁊ mendicitas q̄ egestatē aliq̄n ꝓcomitat. q⁹ silr possit argui de manducatōe filioꝝ: ⁊ de furtis ⁊ rapinis: que ex egestate ⁊ paupertate pluries subsequuntur. Incōsequēs etiā dicit q⁹ licet būs Bñdictus fuit perfectus: ⁊ ꝓpter hoc accipiendo ab illo Romano elemosynas quotidianas: opus egerit ad perfectionē spectans. q⁹ perfectus multa facit q̄ ad perfectionē nō spectant. sicut comedere: egere: ⁊ cetera consimilia. Incōsequēs etiā dicit: q⁹ licet seipsum

vilificare ⁊ humiliare pro christo sit bonum: q̄ ꝓpter hoc hūiliare se mēdicādo sit bonū. q̄ mendicare non est seipsum humiliare ꝯ sui curam agē. Et ita⁹ meretrix seipsam vilificat ꝓstituendo: nec mī in hoc placet dño. pari modo nec vilificatio q̄ quis se vilificat mendicando. Duo aūt instantias faciam⁹ q̄ fedā ꝓponi⁹ exti: ⁊ mendicitatē fedare minuit: facile est spūali viro respuē tanq̄ fedas: falsas ⁊ fictas. Inuenimus enim viros christianos ꝑsecutos in suis legendis non laudari de crudelitatibus in manducandis hoib⁹: vl de cupiditatibus in ꝑdis agendis: vel de ēgestionibus: fornicationib⁹: ⁊ hmōi similibus. Laudari aūt ⁊ ꝓdicari inuenim⁹ q̄ in tanta penuria viuē elegerūt q̄ non habebāt victum neq; vestimentū: nec hē volebant tanq̄ diuites: sed poti⁹ mendicare humiliter tā ꝯ paupes ⁊ despectus: sicut apparet in exemplis supra introductis. Nam q̄ ad egestatez sequat cōmestio filiorum hoc est contra ordinem nature. q̄ sequatur furtū ⁊ rapina: hoc est contra ordiné nr̄m ⁊ iusticie. Q, aūt seq̄tur infirmitas siue necessitatis ad proximum ⁊ postulatio subsidij pro amore dei: hoc ē bm ordinem charitatis ⁊ pietatis tam naturalē ꝯ etiam gratuite ⁊ spūalis. Naz omnis lex mādat proximum a proximo foueri ⁊ releuari. Quō igit silē est de hoc q̄ ordiné peruerit ⁊ est bm ordiné peruersum: ad hoc q̄ fit ꝯ ordiné rectū: iustū ⁊ bonū charitatiuū ⁊ pium. Laudat igit romanus monachus: q̄ bm legem charitatis bñ Bñdicto ꝓcurabat. ⁊ benedict⁹ q̄ humillime suscipiebat. Nusq̄ autem inuenies eum laudatum quia egerabat ⁊ fleret: cū ibat. hoc enim valde est abominabile in mediū introducē cum agit de laudibus sanctoꝝ. Laudat aūt mendicans licet curam sui agat: non q̄ hoc facit qualitercunq; ꝯ q̄ facit humillime. Unde sicut sobrie comedere est actus ⁊utis: licet comedē sit curaz sui agē. Sic ⁊ in ꝓposito intelligendum est.

Uñ dr̄ ysa. omc. iiij. super Matrh. loq̄ns ō pueris sc̄is qui erant in palacio regis babylonis. ait sic. Sancti itaq; erūtes ⁊ iusti de cibis mīlies elegissent mendicare domi ⁊ cibo q̄ in templo erant potiri bonis. Elegi enim ait abiectus eē in domo dei mei: magis ꝯ habitare in tabernaculis pcōz. Decies mīlies ita ꝯ elegissent abiect eē dom⁹ ꝯ regnare i babylonia. Est ergo in mendicatione humiliatio ⁊ vilificatio sui deo accepta. Alioquin a scīs pueris non esset eligenda. Eligit aūt eo q̄ cura sit sui cū humilitate sua. Illa autez qui curam carnis sue agūt in desiderijs ⁊ concupiscentijs: illi procul dubio non laudant. sicut meretrix q̄ seipsam prostituit amore pecunie vel feruore libidinis. ꝯ absit hoc a fidelium cordib⁹ vt būētatio viroꝝ spūaliū in mēdicatione sit filiis vilificatōi meretricis in sui prostitutione. Nam membra xp̄i nō sunt tollenda vt fiant mēbra meretricis. xp̄s aūt de se in forma serui ⁊ etiā pro suis membris dic̄. Ego sum mendicus ⁊ pauper. dominꝰ autem solliciтus est mei. Nō nequaq̄ diceret. nisi esset mendicum pro christo adeo placeret deo vt deum faciat gerere curam nostri specialissimam. sicut gerit pater de filijs: qō de meretricibus ⁊ meretricamibus sentire procul sit ab auribus ⁊ mentibus christianis.

Quelibet nihilomin⁹ conat aliqua alia
r velut dubia. Nam ad illud qō dicitur de bto Alexio q̄ mēdicauit. ⁊ de frācisco q̄ miracul'ē ꝓfirmauit. Rñdet ꝓba. tanq̄ ad dubia ⁊ incerta. addēs q̄ etiam si miracula essent certa: nō esset adhuc certum: q̄ multi mali miracula faciunt: ⁊ q̄ pauibus etiam furtim subtractis possent miracula fieri. nec tñ ex hoc constaret q̄ bonū esset furtum. Dubiū etiam dicit q̄ romana ecclia approbauerit mendicationē. q̄ si hoc faceret errare ꝓuinceret. Silr etsi imponeret in penis satisfactionis erraret. ⁊ hoc dicit nullat⁹ esse credendū. Huic aūt obuiatōi ꝑ dubitatiōz se protegēti sine dubio resistēdū ē. Nam si in dubiū reuocet qō legit in legenda sc̄ti alterij ⁊ legenda bt̄i francisci: pari rōne in dubium venit q̄cq̄d legit in legendis aliorū sc̄ōz. ⁊

go vita exempla virtutū ⁊ gesta sc̄ōz tam retro cauē in dubiū. Ex dubio imitari vel credere periculosum ē. ac p hoc perit fides: devotio ⁊ reuerentia q̄ dē in sanctis si in dubiū reuocent cetera q̄ narrant de ipsis. Rursus si miracula q̄ fecerunt non sunt testimonia efficacia ad sanctitatē eoꝝ astruendā: stultitiat hodie ecclia. q̄ propter testimonia miraculoꝝ sanctos canonizat: ⁊ catalogo sanctoꝝ ascribit.

Postremo quis vnq̄ audiuit q̄ deꝰ p furē panem furtim acceptū multiplicaret ad aliorum salutē. Audiuim⁹ nī per mendicū panē panē mendicādo acquiesse: aut multiplicitez augmentasse. Q, si dicas hoc spēciale fuit sē priuilegiū ⁊ familiare scripturis consiliū esse sicū. q̄ hoc alijs tradidit in legem ⁊ regulam in q̄ eos ad mēdicationē inuitat: si sibi soli ꝓ se solo est inspirata. Si dicas q̄ ex ꝓpio capite mouit ꝑ inspirationē: quō nō pōt eē dānatus q̄ ad actū reprehēsibilē tanq̄ ad actum meritis ⁊ pfectionis temerarie inuitauit. Quō etiā sedes romana de consensu cardinalium hoc approbauit. Q, si dicas hoc nō eē credēdū q̄ mēdicitatē alicui imponat in penam vel q̄ approbet ꝓ regula ⁊ vita sācta. Q, mendicitatē pegrinatōis imponat: dr̄ de penitētia. vbi dr̄ de sacerdote qui revelabat cōfessiones q̄ deponat: ⁊ ol tpe vite sue ignominiosus pegrinando pgat. ꝯ si viueret de labore honesto vel de sumptib⁹ propriis: non ꝑeret vt vilis: ꝯ potius vt honorabilis. Refert igit q̄ imponi vt vadat vt mēdic⁹. Q, aūt ꝓ regula approbet ꝑ illud scripturē supius allegatum de excel. pla. Nimis pua. vbi dr̄. q̄ ordiné ⁊ regulam predicatorum ⁊ minoꝝ sedes aplica nolit approbasse. Pōt etiam p regulam bt̄i Francisci a dño honorio approbatā ⁊ ꝓfirmatā. vbi dr̄ q̄ vadant frēs ꝓ elemosyna ꝓfidenter. Ex si errauit hoc approbādo. ⁊ ꝓstat eū hoc approbasse ⁊ cōfirmasse: ꝓstat etiā q̄ vniuersalis ecclia p totū mūdū hmōi ordines ⁊ statꝰ acceptat.

Costat ergo bm dictū huius hoie vmꝰ q̄ vlis ecclesia tota errauit ⁊ decepta fuit. ⁊ q̄ hmōi statum erroneū inuenerūt ⁊ approbauerunt oēs dānati sunt. qō est horribilissimū ⁊ incredibilissimū q̄ deus permitteret errare vniuersalit' pplm sciū sui. ⁊ tantā multitudinez sapientū qui hec ꝓpa ꝓfesserunt. Quis aūt tā sapiens ⁊ tam inst⁹ vt audeat ceteros ꝓter se iudicare fuisse deceptos ⁊ reprobos. Mira est hec sapientia que oiuz oñdit insipientiam ⁊ mira iusticia q̄ ceteros cōdēnat. Q, si hoc nō est sapia: ꝯ pot⁹ temeritas sedem aplicaz velle iudicare: que a solo deo iudicat: ⁊ eius iudiciū ⁊ sententiā reprobare: ⁊ tot viros sanctos in infernū retrudere ⁊ in barathrū dānationis. procul ergo hec fiant a cordibus fidelibus ⁊ christianis.

Euellere etiā conat plurima imo se
r re oia tanq̄ doctrine aplice inimicat ꝓ eo q̄ dic̄ mēdicationē ab aplo esse ꝓhibitā tanq̄ malā: ⁊ uñ in casu eē cessam. Dicit etiā me fuisse mentitū: ⁊ ō sc̄ipturā aplm defendisse falsum, ⁊ defendē in hoc qō dicit me vitiose: q̄ laborare ope manuali non sit ꝓceptū. Dicit igit q̄ mendicare non est indifferēs: ꝯ malū. ⁊ iō propter adiectionē circūstātie fieri nequaq̄ pōt bonū. immo qō plus ē in ꝓdicātib⁹ asserit esse simoniacū. Hoc aūt sue positōis fundamentū frequēti⁹ iteratū facile ē aduertere esse ruinosū: seu cū omni eo qō supedificat. Nam si mendicare ꝓhibitū est: ⁊ mēdicare peccare. q̄ eē mēdicū est esse peccē. Cū ergo christus se dicat mendicū imo ꝓpria in persona christi: ⁊ christus se esse peccē: qō dicē vel credere non parū est flagitiū vel pcm̄. Rursus si mendicare peccare ē: mēdicitas pcm̄ ē siue mendicatio. Ex. ij. Chor. viij. sup illud. vt eius inopia vos diuites esset⁹: glo. dicit. Nemo se contēnat. paup in cella: diues in conscientia securior: dormit in terra: q̄ auro diues i pura. Non expauescas ergo ci tua mēdicitate ad illū accedere qui indut⁹ nr̄a pauperta-te: vbi se pauperauit nos ditauit. Ergo mendicitas dispōnit non retrahit a diuino accessu. constat igit q̄ nō est pcm̄. Imp⁹ dr̄ysa.

ſup Mat. ome. lxix. in fi. dicit Mēdicare: in
nullo offendit deū. furari aūt ſiue rapē offen
dit deū & hoiem. Hoc etiā patet p auctorita-
tē chry ſo. ſuperi⁹ allegatā de ome. iiij. ſuper
Mat. Nō ergo eſt ab aplo prohibitū nec in
uenīt alicubi B aplm prohibuiſſe. ⁊ potius cū
ſuis coapoſtolis cōmēdaſſe. Vnde. i. Thoſin.
xvi. ⁊ pdicauit ⁊ procurauit q collecte fierent
in paupes ſcōz qui erant in hierūſalē: ſicut
elemoſyne eis gratis impēſe. ⁊ ad Gal. ij. di
cit q petrus ⁊ iacobus dexteras dederūt mi
hi ⁊ barnabe ſocietatī. vt nos in gentib⁹: ipſi
ī circūciſiōe. tm̄ ⁊ pauperē memores eſſem⁹
glo. pauperē. q. rep̄ ſtarū vendita pciūm ad
pedes apl̄oz poſuerāt memores eſſem⁹ ad
opus illoz faciēdo collectas. Si ergo apl̄us
hymoniac⁹ nō erat in B q collectas petebat:
⁊ diſcipulos mittebat ad B vt peterēt elemo
ſynas ab his quibus ſpūalia ſeminauerat:
q pauperibus q erāt in hierl'em. Si ſummus
pōtifex ordies ſtatuat pauperes qui ſpūalia ſe
minent: ⁊ de eoz quos edificāt ꝓbo ⁊ exem
plo elemoſynis grauitis petinis ſeu vitro ob
latis viuāt: ab aplo i nullo ꝓhibet diſcordat:
qn potius ꝓcordat. cū tantā ſit ipſe ⁊ maioꝛē
poteſtatē habeat in gubernādo ⁊ diſponēdo
ipſius eccleſie mēbra. Bz obūcies q apo
ſtolus ꝓcepit laborē coꝛpalē in textu. ⁊ glose
vident dicere q B facit ō mendicitatē. Sed
ad B eſt plana rūſio. Eſto q apl̄s laboꝛē hu
iuſmōi manualē ꝓcipiat: qō nūq̄ negauiſſe
apparet in ꝓbis meis. ſed q B nō vniuerſa-
liter ꝓcipit ſeruis xp̄i niſi forte in articulo ne
ceſſitatis. i quo nō patet licita via: hōdi vicū
niſi p laboꝛē manuū. ſed ꝓcipit pſonis deter-
minatis: ꝓm q apparet ex textu. Additimus
quoſdam inter vos ambulātes inq̄etē: nihil
opantes: bz curioſe agētes. his aūt q eiuſmōi
ſunt denūciamus ⁊ obſecramus in dño ieſu
chriſto: vt cū ſilentio opantes ſuū panē man
ducēt. Et paulo ante. Bemūciam⁹ vt ſubtra-
hatis vos ꝛē. Glo. Incipit hic de curioſis et
ociosis: monēs vt coꝛrigant. Patet ergo ex
ſerie textus ⁊ ex glo. q mandatū illud ſe ex-
tēdit ad curioſos ⁊ ociosos. Sūr. i. tho. iiij.
Rogamus vos fratres vt operam detis: vt
quieti ſitis: ⁊ operemini manibus veſtris: ſic
ꝓcepimus vobis. Glo. Operī q̄ adiuuat
vos getos eſſe. Illud enim malū ex ocio ve
nit. Et B etiā patet q B dicit ad ociū vitandū
⁊ pigriciā tollendā. que eſt ſentina deſideria
rū: ⁊ ſomētū pcāz. Vnde epl̄. iij. Qui fu
rabat iam nō furet. magis aūt laboret opan
do manibus ſuis ꝛē. Ex B igit patz q labor
nō oībus ꝓcipit. Ac p B nō inhibet mendi
catio. niſi illa que venit ex ocio ⁊ cupiditate
ſm q inſinuāt text⁹ ⁊ glose. Sed obūcies
de Aug. de ope monachoꝛ. qui loquebatur
ad monachos: q ſpūalibus erāt exercitijs oc
cupati ⁊ intenti: non ociosi: ⁊ illis dicit q ad
hmōi opa ſunt aſtricti. Ad B apparet mani
feſta rūſio ſi attendāt ꝓclusio circa finē qua
ꝓfuat eoz poſitionē qua repudiabant ope
rationē coꝛpalē: in quo male ſentiebant ibi.
Quāob rem illi qui relicta ſiue ampla ſiue q̄
licunq̄ opulentia inter pauperes chriſti viuere
voluerint niſi coꝛpe valēt ⁊ ab eccleſiaſticis oc
cupatōibus vacāt: ſed mūnib⁹ operāt̄: mi
ſericordiae agūt. cū oīa ſua indigentibus di-
uiſerūt. Q̄ ſi nolūt: quis audeat cogere. Il
li aūt qui ꝓter iſtam ſanctā ſocietatē: vitam la
boze coꝛpis trāſigebāt: ſi nō laboꝛāt nō man
ducēt. Apparet igitur qui ſunt aſtricti ſq̄ va
lidi ⁊ fortes: ⁊ qui ab eccleſiaſticis occupatio
nibus vacāt. ⁊ q vitā in ſeculo de labore coꝛ
poris trāſiebāt. ⁊ tales multi erāt inter illos
monachoꝛes: ⁊ plures erāt in exordio religio-
nis minoꝛ fratꝛ. ⁊ ideo ad laboꝛes arcebāt.
Nūc aūt comparatōe alioꝛ pauciſſimi ſunt
tales. ⁊ ideo nō eſt ꝓtra aplm ſi talibus ꝓce-
ditur ſimpliciter mēdicare: maxime cū talis
actus nō ſit multū appetibilis: nec delectabil
nec honoꝛabilis: imo repletus multis vilita-
tibus ⁊ miſeriis. ad. quē nullus valentis vi
ri coꝛ poſſet inclinari: niſi in ſpe ꝑmij: ⁊ amo
re chriſti: ⁊ deſiderio proficiendi: cū adiuto-
rio gr̄e ſpūſſancti. ſine qua vix credo poſſe
diues ad tante abiectionis incōmodum in-

dinari. Nec tales grauāt pplm dominī ⁊ ec
cleſia: maxime ſi nihil vltra neceſſaria petāt.
q̄ multo plura expēderēt ⁊ conſumerent de
elemoſynis pauperū: ſi clerici in ſeculo in bñ
ficijs ꝓbēdialib⁹ remanſiſſent. nec tūc quan-
do modicū intēderēt ſpūalib⁹ opib⁹ etiaz in
vtilijs ꝓcuderēt via ſalutis. abſit igitur q
nūc ꝓcūdat in tanta arctitudine pauptatis.

Iam dictis in hac qſtiōe de paup
tate vt cetera recolligam⁹ in ſūma
apparet q ſicut mēdicare in paupi
bus debilib⁹ ⁊ infirmis eſt neceſſitas nature
in validis ociosis ⁊ cupidis ē vitioſitatis cul
pe. ſic in pauperib⁹ voluntarijs contemptoꝛi
bus ſui ⁊ imitatoꝛib⁹ chriſti ⁊ predicatoꝛibus
euangelij eſt act⁹ conſonans: non repugnans
euangelice ꝓfectioni. ꝓ eo q oīb⁹ vlter re
nunciare: nullam rem ſibi appꝛopriando: eſt
conſiliū a dño vt ꝓfectū: elemoſynas accipe
iuſtis paupib⁹ eſt conceſſum tanq̄z licitū. ⁊ in
nullo ꝓfectioni euangelice inimicū. elemoſy
nas etiā hūiliter petē paupib⁹ voluntarijs nō
eſt inhibitū tanq̄z malū: vitam ſuaz de lucro
laboris ſui tranſigēnon oībus validis pau-
pib⁹ iniūctum tanq̄z ꝓceptū neceſſario aſtri
ctū. Si go ergo impugnat rerū tpaliū vni
uerſalē abrenunciationē: impugnat chriſtum
pauperē crucifixū. impugnat euangelicuz cō
ſilij. impugnat cetū apoſtoloꝛ: dicētū. Ecce
nos reliq̄m⁹ oīa. impugnat etiam ſpūſcm̄
q hoc inſpirat ⁊ ſuggerit coꝛdib⁹ ꝓfectoꝛ. i-
pugnat ⁊ ipſum deū patrē vniuerſoꝛ q̄ eſt
refugiū pauperū. impugnat demq̄z regnū ce
loꝛ totū vniuerſum. cui⁹ dominiū paupi eſt
conceſſum dicēte domino. Bti pauperes ſpū
q̄ ipſoꝛ ē regnū celoꝛ. Et iō contra talē in
ſeſſatū neceſſe ē vt pugnet oībis terrarum.
Qui aūt impugnat elemoſynaz acceptionē
⁊ ꝓm impugnat. q̄ ſhipēdiū accipiebat a mu
lieb⁹ ſibi ſuiētib⁹ ⁊ ſe imitātib⁹. Lu. vij. ⁊
cetū aplōz. q ⁊ ipſi elemoſynas accipiebant
q ponebant ad pedes eoꝛ. Aucē. iiij. ⁊ ſtatū
mōachoꝛ q ſup elemoſynas fundati ſunt: ⁊
vniuerſaz decꝛ. Pā ⁊ ipſi de eléoſynis viuūt
q̄ vltro eccl̄ije chriſti collecte ſunt. ⁊ p ꝓſis cō
mūné pauperū ſtatū. qué tñ ſcripture diuine
indicāt deo maxīe ee acceptū. Qui vo ipu
gnat hūilé elemoſynaz petitionē ī eis q egēt
⁊ licite pñt accipe: impugnat chriſtū q humi
liē petit hoſpitiū: q ſe fatet eē mēdicum. im
pugnat ⁊ paulū qui petijt collectas fieri pau-
pib⁹ ſcis ⁊ hoc de voluntate petri. impugnat
vinculū charitatī qō facit cōicari in rōne dati
⁊ accepti. impugnat officiū hūanitatī ꝓ quaz
indigēs exponit neēitatē ſuā ne ſibi ſit inhūa
nus. ⁊ aliū excitat q pōt ⁊ vult vt ꝓximo ſit
human⁹ ⁊ pi⁹. ⁊ in hoc nullus offēdit: nulli
iudicat. nihil inordinate ꝓcipit. nihil ide
bite aufert in eis. ꝓcipue q nō q̄rūt datū ſed
fructū. Qui aūt impugnat ociositatē: cupi
ditatē: carnalitatē: ⁊ ſuperfluitatē in ceteris chri
ſtianis: ⁊ ꝓcipue in religioſis: bñ facit ⁊ recte
ſi tñ ꝛz ordiné rectū procedat. q aūt vlr oīb⁹
validis omne imponit lucrandi laboris ne q̄
debeāt ſuſtētari. ꝓceptū apl̄i nimis ampliat:
⁊ iugū ſuauē ſup chriſti ſuos nimiū aggra-
uat: ⁊ ſpūales viros a ſpūalib⁹ occupatōib⁹
⁊ laboꝛib⁹ retardat in piculū ſalutī aiaz. vtz
magis facit eos ſollicitos de ſuis moꝛturis
coꝛpib⁹ paſcēdis: q̄z de ꝓximoꝛ aiaz dño
acquirēdis. qō ſi fiat decimaꝛ menta ⁊ cimi
num. ⁊ relinquenf que grauioꝛa ſunt legis in
diciū ⁊ miſericordia: ꝑſert miſericordia coꝛpo-
ralis ſpūali: ac p hoc coꝛp⁹ ſpūi ꝑſert. prima
tñ cōmodū vtilitati cōmuni: q̄ ſpūali cōſiſtit
in edificatōe ppli chriſti in eccleſynis: in docu
mētis ⁊ animaꝛ cōſilijs: ad q̄ miſit de⁹ iſtos
ordines poſtremos p ſum̄ū pontificē ⁊ ꝓ-
latos. ad q̄ ſi quis dicat eos non miſſos: ma-
niſeſte obuiat ꝓtati. cū expreſſa ad hoc teſtimo
nia hēant. tam in regula q̄z in ꝓuilegio ⁊ in
ſtitutōe ⁊ approbatōe hui⁹ duplicis ordinis
Si aūt dicat non debē mitti. detrahit euan-
gelice ſanctitati. Quis. n. magis idoneus ad
hoc q̄z q devouit euangelicam ꝓfectionē. Si
go dicat eos a papa ⁊ epis non poſſe mitti:
derogat aplice auctoritati: ⁊ ptāti clauium in
prelatis: ⁊ plenitudini ptātis in ſūmo ponti-

fice: qui i terris vt ſcriptura aſſerit: fides ſentit: iura teſtant: rones etiã irrefragabiles cõuincũt: caput vnũ ⁊ ſummũ ⁊ ſponſus vnic⁹ vt hierarchia precipuus. in quo etiam totius eccl̃ie mũlitãtio ſtatus: obtinet locum dñi ſti. ⁊ ideo omne genu ꝺz ei curuari: ⁊ principum: ⁊ platonũ: ⁊ clericoꝝ: ⁊ laicoꝝ: ⁊ religioſoꝝ in terris ad inſtar dñi ſti in cel̃o. cui omne genu flectit: celeſtiũ: terreſtriũ: ⁊ infernorum.

Q, médicare ꝓ dñi ſto ſit op⁹ ꝓfectionis euãgelice: multipler aſtruit auctoritas. Naz Hiero. in epla de morte ſabiole cõmendans de hoc dicit ſic. Oblita ſui ſex⁹: fragilitatẽ im memor: ac ſolitudinis tñ cupida: ibi erat vbi ſio morabat. Non poterat teneri conſilijs amicoꝝ: ⁊ ita ex vbe q̃ſi de vinculꝰ geſtiebat erũpe. Diſpẽſationé pecunie ⁊ cautaz diſtributionẽ: gen⁹ infidelitatẽ vocabat. Nã alijs diſtributionẽ elemoſynaz tribuẽ: ⁊ ſuis pariter effuſis ipſa pro dñi ſto ſtipes optabat accipe. Item Hiero. ad furiam. Quotiencunqz manũ extendis dñi ſtũ cogita. caue ne médicante domino dco tuo alienas opes augeas. Idẽ ſup p̃s. tractans illud vbũ: ꝓſecutus eſt hominẽ inopẽ ⁊ mendicũ: dicit ſic. Inopẽ ⁊ mendicũ: qui cũ eẽt diues ꝓpter nos egen⁹ factꝰ eſt. ⁊ qui in diuitijs gliaꝝ habeat ꝓſolationẽ pauperũ. dño. n. nobiſcũ eſt paup. Idẽ ſup p̃s. qui dat eſcam eſuriẽtibus dicit. Bonach⁹ q̃ non ꝺz ꝓfideter accipiat. qui ꝺz ⁊ eructuans eſt: non accipiat. ſcio q̃ eſurio. ſcio q̃ non habeo. magnũ eſt bñficium ſi accipis qõ tribuit tibi. ſi aũt habeo ⁊ non eſurio: non ꝺbeo cibũ eſurienti accipe ſaturat⁹. accipe qõ in vẽtrẽ mittas: non qõ in ſaccũlũ. accipe tunicam q̃ corp⁹ tegat. non q̃ arcas impleat. Item hocipſum aſtruit chry. ome. iiij. ſup Matth̃. loquens de trib⁹ puerꝭ exñtib⁹ in babylone. Ne. n. mihi eos q̃s in regalib⁹ atrijs inuenerit honores dicas. ſancti enim exiſtẽtes ⁊ iuſti decies milies vti q̃z elegiſſent médicare domi: ⁊ eis q̃ in templo erant bonis potiri. Elegi enim ait abiectus eẽ in domo dei magio q̃z habitare in tabernaculis peccatoꝝ. Idẽ i ome. lxxxvij. ſup Matth̃. dicit. An videris pauperẽ: recordare vboꝝ p q̃ ſignificabat q̃n ipſe ſit q̃ cibat. etſi. n. in eo q̃ apparet non é dñs: nec ſ̃z in hoc ſcemate ipſe accipit ⁊ médicat. Sed ẽcũdaris audiẽs quoniã médicat dñs. Uer ecũdare cũ médicanti non ꝺas. Nec. n. eſt ẽcũdia: hoc ſuppliciũ ⁊ tormẽtũ. Ben dicare. n. eũ ei⁹ bonitatẽ é ſignũ: ⁊ iõ i eo nos onari oportet. Idez ſup Mat. ome. lxxx. Melius é médicare q̃z rape. hoc quidẽ. ſ. mendicare in nullo offendit deũ. illud autem offendit deũ ⁊ homes. Hic etiã manifeſte concordat Bernñ. in ome. ſup illud lu. Cum eẽt ieſus annoꝝ. xij. q̃rẽs vbi xp̃s ſuus i templo dicit ſic. Per illud triduũ vbi erat bone ieſu: q̃s tibi cibũ miſtrauit aut potũ: quis obtexit calciamenta: quis membra pueriliꝰ fouit vnguẽtꝰ: vbi ergo eras dñe. Anvt te per oia cõformares nr̃e pauptati: ⁊ oẽs in te humanas miſerias ſtudiſpes: quaſi vnus ex turba pauperũ ſtipem poſtia médicabas: q̃s dabat ne buccellarum illaz méd: cataz. ꝓcipẽte ri. ⁊ ſaltẽ diuini illius edulij reliquijs ſaginari. Item glo. ſup illud. ij. Chorꝝ. viij. qui cũ eẽt diues ⁊c. Nemo ſe contẽnat. paup in cella: diues in conſciẽtia. ſecurior dormit in terra q̃z diues in purpura. Non ergo expauẽſcas cum tua médicitate ad illum accedẽ qui indutus eſt noſtra pauptate. vbi ſe paupauit noo ditauit. Amen.

Magiſter vilhelm⁹.

Uerũ vtrũ paupes validi ⁊ manie
q regulares ad opa manualia vlr̃ ſint
aſtricti. Et q̃ ſic oñdit primo ex vnculo legis nature Beñ. ij. Poſuit de⁹ hoiez in paradiſo vt oparet. Item euãgle. iij. In ſudore vultꝰ tui veſceris pane tuo. ergo ꝓceptũ ẽ labozãdo reſpicit hoiez ſm naturã inſtitutaz ⁊ ſm naturã lapſam. ergo ſm oia tpa ſ̃z manie reſpicit hoiez q̃ põt p ſeipſũ ⁊ nõ põt ſuppleꝛ p aliũ. talio aũt ẽ paup validus. ergo talem ad manualẽ labozandũ. Item zach. xij. Pũ agricola ego ſum: q̃ adã exẽplũ meũ. glo. vi cõmedi panẽ meũ in ſudore vultꝰ. vtz ille ſe oñderet natũ ad hoc vt in ſudore vultꝰ comederet panẽ: ſ̃z hoc marie ꝓuenit ei q̃ indigebat panẽ ⁊ poterat laborare ⁊ talis eſt validꝰ pauper ergo ⁊c. Item ad ea ſine quibus non poteſt natura ſubſiſtẽ ſummus naturaliter obligat. ſed ſine labore corporali ſiue manuali nõ poteſt genus humanũ in eẽ conſeruari. ergo ad hoc neceſſario aliqui obligant. ſed nõ niſi illi qui ſunt idonei. ſed tales ſunt pauperes validi. q̃ indigent ⁊ poſſunt. ergo tales ꝓcipue obligant. Item ſicut os datuz eſt homini ad manducandũ: ita ⁊ manꝰ ad operandũ ſ̃z qui negligerit cõmedẽ cũ indiget ſi poſſit ſacit contra dictamẽ iuris naturalis. ergo pari ratione qui negligerit opari manualiter: ſi indiget ⁊ valet: ſ̃z talio eſt paup validus: g̃ ⁊c.

Item hocipſum oñdit ratione religionis chriſtiane. primo p aplicũ ꝓceptum. epẽ. iiij. Qui furabat iam nõ furet: magio aũt laboret opãdo manibus ſuis ⁊c. Si dicas hoc cẽ conſiliũ. ꝟ. i. Theſſa. iiij. Operẽ in manibus vr̃is ſicut ꝓcepimus vobis: vt honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt: ⁊ nullius aliq̃d deſideretis. Glo. Ne dum rogetꝰ vl̃ tollatꝰ. Sed hoc maxime reſpicit paupes. ergo ⁊c.

Item hocipſu. n videt per aplicũ exẽplum ij. Theſ. iij. Ipſi ſcitis quẽadmodum oporteat imitari nos. q̃ non inquieti fuim⁹ inter vos neq̃z gratis panẽ. n. manduca: ſ̃z in labore ⁊ in fatigatiõe ⁊c. Glo. Aplꝰ ſomma erat his qui tenues erant in ſubſtantia in plebe: vt diſcerẽt libertatẽ ſuam non amittẽ. Qui enim ad alienam mẽſam frequẽter conuenit ocio dedit⁹: adulef neceſſe eſt paſcenti ſe. Luz religio noſtra ad libertatẽ hominẽ vocet. ergo hoc eſt contra religionẽ nr̃am. Item hocipſuz videtur p aplicũ ediciũ. ij. Theſ. iij. Cũ eſſemus apud: ẽ denũciabam⁹ vobis: q̃n ſi quis nõ vult opari non manducet. Sz conſtat q̃ non loquit niſi de his q̃ idigẽt refectiõe. ergo ⁊c. Si dicas q̃ non intelligit de labore corporali. cõtra hoc q̃ ibidẽ dicit glo. Dicit ꝺdam de opib⁹ ſpualib⁹ hoc aplm ꝓcepiſſe. ſ̃z ſuperflue conank ⁊ ſibi ⁊ ceteris caliginẽ obducerent vt q̃ intelligit charitas mouet: non ſolũ facẽ nolit: ſed nec intelligẽ. Sed ſoue dicens q̃ verba apli intelliguntur dici ad curioſos: vagos ⁊ ocioſos: non ad dñi ſti ſeruos ſpiritualibus occupatos. ꝟ. ſuper illud. qui non laborat. glo vult aplꝰ ſeruos dei corporaliter operari vt habeant vñ viuant. vt non compellãtur egeſtate neceſſaria petẽ. ſed ſerui dicuntur viri boni ⁊ iuſti. ⁊ talibus precipit operari vt nõ compellant mẽdicare. ergo paupes validi. Hocipſum oſtendit rõne. pceſſioꝝ monaſtice. Primo p beatũ Aug. q̃ per totum libũ de opere mona. intẽdit tandẽ finali concluſione oſtendẽ q̃ monachi aſtricti ſunt ad opa manualia. Item glo. ſup illud Lu. xij. vendite q̃ poſſidetis: ⁊ date elemoſynaz ⁊c. vt oib⁹ ſpret⁹ pro deo: poſtea labore manuũ operemini vñ viuatis vel elemoſynã faciatꝭ. ſed omnes regulares ex voto tenẽt ad conſiliũ paupertatis. ergo ꝟm glo. labor manuũ ꝺz ſequi abrenunciationẽ. ergo oẽs tenentur ad corporalez operationẽ. Item Hiero. ad ruſticum: ⁊ habet de conſe. di. vi. Sẽp aliquid boni facit: vt te diabolus inueniat occupatum. Si apli hñtes poteſtatem de euangelio viuẽ laborabãt manibus ſuis ne q̃nq̃ aggrauarẽt. cur in vſus tuos ſucceſſuras res non ꝓparas. vel fiſcellam texe uncoꝝ: vel canaſtrum lenis plecte viminib⁹. Et poſt. Scribantur libri: vt ⁊ manus operentur cibos: ⁊ anima ſaturet lectione. Item btus Bñdictus in regula ſua. Tunc veri monachi ſunt ſi de opere manuũ ſuarum viuant: ſicut patres noſtri apli. Ergo ſi hoc facit nos imitatores aplorum: ⁊ omnes religioſi debent eſſe tales ergo ⁊ opari manualiter. cũ opera ſupererogationis non diminuant ſed implẽ debeant opera preceptorum. Item btus Franciſcus in regula ſua: Fratres inquit quib⁹ dedit dominus gram laborandi ⁊c. Et q̃ de labore corporali intelligat: patet per hoc qõ ſequitur. De mercede vero laboris.

Sanctus Bonauentura.

Contra q̄ non omnes validi pauperes ad opa manualia sint astricti videt primo ratiõe ꝓplatõis lu.x. Martha sollicita es tē. vsq; elegit. Deli⁹ ergo faciebat Maria in tẽdẽo ꝓplatõi: q̄ Martha corporali occupatõi. ꝫ nõ melꝰ ageret si omineret illud ad qõ tenebat. ergo intẽdẽo ꝓplatõi absolut ab ope corporali. Jté sup illud Gen. xxiij. ꝓfirmat⁹ est agergio. ꝓplatina vita a secularib⁹ actiõib⁹ fundu⁹ diuidit ꝫ non ab actiõib⁹ spualib⁹: ergo a corporalib⁹. Nec dicit ꝯ legẽ dei. ergo ꝓplates nõ sunt astricti ad hoc. Jté labor manualis nõ é actus respiciẽs vl̃ vniuersaliter oĩa mẽbra xpi. alio quin nullus sine eo posset saluari. Respicit ergo officiũ alicui⁹ mẽbri. ꝫ mẽbrũ hñs officiũ digni⁹ non tenet ad actũ mẽbri indigniores. ergo si dignioꝛa sũt mẽbra q̄ hñt gratiam cõtẽplãdi nõ astringunt ad officiũ vl̃ exercitũ actõis: maxie cũ necessitas nõ cõpellit de sect⁹ inferioꝛis mẽbri. Jté q̄ nõ oẽs astringunt oñdit rõne ꝓdicatõis. Lu.x. Dilit eos binos tē. Glo. am̃b. Tãta dz eẽ ꝓdicatoꝛi fiducia: vt sibi necessaria nõ defectura certissime sciat. ne dũ sibi ꝓuidet terrena min⁹ alijs ꝓuideat eterna. ergo studiũ ꝓdicatiõis t doctrine nõ intermitti pp op⁹ corpale: cũ hõ nõ ꝑfecte suffi. cit ad vtrũq;. Jté sup illõ Lu. x. Dign⁹ est opari⁹ mercede sua. Glo. Due mercedes ꝓdicatoꝛi debent. Una in via q̄ in labore sustẽtat. Altera in patria q̄ in refurrectiõe remunerat. Sz qõ debet alicui nõ tenetur illõ labore corpali acgrerer: ergo ꝓdicator nõ tenet pp ꝓdicatiõez corpis mãualit operari.

Jté aug⁹ de ope mona. Si euãgelist̃e sũt. si ministri altaris: si dispẽsatoꝛes sacꝛoꝝ: plane sibi vẽdicãt ptãte viuẽdi. s. sine ope corpali. ergo tē. Jté q̄ nõ oẽs astringunt oñdit rõe spualis occupatõis. i. Choꝛ. ix. Nescitꝭ q̄ q̄ in sacrario opant q̄ de sacrario sunt edũt: t q̄ altario⁹ suũt: cũ altario pticipant. Glo. Nãlis rõ dictat vt q̄ viuat inde vbi laborat. Si ergo fidelis q̄ intẽt⁹ est spualib⁹ occupationibus dign⁹ est sustẽtari: nec tal̃ é ociosus. ergo nec rõe ocij vitãdi: nec etiã vict⁹ acgrẽdi tenet manualiter opari. Jté Ans. de simili. Tres q̄ppe sunt ordines hoiuꝫ. oãtes: agricolatoꝛes: t defensoꝛes: quos ad diuersa affectia de⁹ in ꝟ mũdo disposuit. Nõ adhoc vt q̄ alijs oãt: t lacte ꝓdicatõis iuuãt Agricolatoꝛes vt de suo labore t ipi t alij viuãt. Milites vt oãtes defendãt Sz milites digni sũt sustẽtari q̄n suũ officiũ exercẽt absq; labore corpali. ergo pari rõe t monachi digni sint.

Jté si spual' occupatio nõ excusat a labore corpali. ergo mlto min⁹ nec scialis. ergo oẽs validi pauper̃ q̄ studẽt in q̄bꝰ scia sũt in malo statu. q̄ nõ viuũt de labore manuũ suarũ. ꝫ ꝟ é valde absurdũ. ergo t primũ. Jez xpc legẽ ꝑfectissime impleuit q̄ decebat cũ ꝑfectẽ oẽm iustitiã. ꝫ xpc pauprim⁹ fuit t validus. ergo si tales vl̃ operari tenent: xpc nõ ꝑfecte legẽ impleuit: nec dedit exẽplũ ꝑfectũ: ꝫ ꝟ incõueniẽs. ergo t primũ. Item hũs Bñdict⁹ q̄n erat in spelũca erat pauꝑ t validus: t tñ nõ viuebat de labore manuũ suaꝝ: ꝫ edebat q̄ sibi Roman⁹ apportabat vt dr. ij. dialo. ergo vl̃ erat in malo statu: q̄d absurdũ est: vl̃ nõ tenebat ad opandũ. Jté aut pauper̃ validi pñt viuere de elemosynis absq; manuali ope. aut nõ. Si sic. habeo ꝓpositũ q̄ nõ tenent. Si nõ pñt. ergo cũ sit bona ecclĩa: t monasteriorꝝ nõ sũt nisi elemosyne pauperũ: vt scti dicũt: t manifestũ i. ergo oẽs quotquot validi t clerici t monachi q̄ viuũt de hmõi bonis sine labore manuali sũt in statu pditiõis. Si ergo ꝟ é absurdissimũ: ꝑz q̄ t illud ex quo segt. Si dicas q̄ grossis t magnis elemosynis lz sed ꝑuis nõ lz. hoc nõ solũ absurdũ é. verũ etiam adeo ridiculosũ vt manifeste q̄ sic dicat colaculicé t glutiat camelum. R̃ esset ergo q̄ hmõi opera manualia nõ omnes validi pauperes sunt astricti.

Responsio.

Ad ꝓdictoꝝ intelligẽtiã est notãdũ. q̄ circa fidẽ btissime trinitat̃ tripler é via scandi. ita q̄ due q̄ declinant ad extrema sũt erronec. sicut hereſis sabellina t arriana. media vero vera t catholica. Sic in questione ꝓpositã dupler est via declinans ad extrema. t ideo erronea t reprobãda. media vero recta t acceptanda. Unus est modus dicẽdi q̄ multi pauper̃ voluntarij quantũcũq; validi ad opa manualia sunt astricti: sed solũ ad spiritualia. Et hi fundauerunt se super illud Mat. vi. Respice volatilia celi. Hic autem modus dicendi est erroneus: q̄ est corruptiuus ecclesie depauperatiuus scripture. Corrũpit ecclesiã oũ simulãdo falsaꝫ iustitiã fouet pigritiã: vũ simulat se velle euangelizare vult ociũ carnis nutrire. De q̄bus Aug. i li. de ope monachoꝝ. Quis ferat homines pumices saluberrimis monitis apostoli resistentes: nõ sicut infirmiores tolerari. sed sic sanctiores etiã predicari. vt monasteria doctrina famose fundata: gemina illecebra corrumpant: t dissoluta licentia vacatõis: t falso noie sanctitatis. Depauperat etiã scripturã. q̄ minus ampliat verba euãgelica: t nimis arctat verba apostolica. Vult enim q̄ euangeliũ inhibeat ꝑfectis omne opus corporale: t vult q̄ apostolus nõ suadeat nisi opus spirituale: quoꝝ vtrũq; falsum est. Et ꝯ hãc falsitatẽ Aug. totũ liberꝝ de ope mona. ꝓdidit: ostendẽs q̄ apostolus intelligit de ope corpali. t q̄ euãgeliũ nõ vetat corpalia opa: ꝫ solũ q̄ cor nõ sollicitet ꝑoccupatum circa tpalia. Ñ in principio li. de ope mona. ait. Potius debemus oñdere btñ apostolũ opa corpalia suos dei opari voluisse. deinde oñdere euãgelica illa ꝓcepta de q̄bus nõnulli nõ solũ pigritiã ꝫ arrogãtiã fouẽt: apostolico ꝓcepto t exẽplo nõ esse ꝯtia. Ñ quincit Aug. posito ẽm istã esse reprobandã. Secũs modus dicendi est q̄ oẽs validi pauper̃ q̄ non hñt vñ viuãt ad opa manualia seu corpalia sunt astricti. Et immunt ꝟbis apostoli. ij. thes. iij. Qui nõ laborat nõ manducet. Nec possunt excusari vt dicit ꝓ opa spualia. Et ꝟ quidez modus dicendi est erroneus sicut t primus. Nã nimis declinãdo ad alterã extremitatẽ: depauperat scripturã: t corrũpit ecclesiã. Scripturã depauperat: q̄ nimis ampliat ꝟbũ apostoli: oũ dicit. q nõ laborat nõ manducet. Solens illa ꝟba de labore manuali nõ solum ad ociosos: sed quantũcunq; viliter in spualibꝰ occupatos extẽdi. q nõ sunt curati. Nimis ẽt restringit ꝟba euãgelica dũ illa ꝟba: dignus est operarius mercede sua: ad eos solos extẽdit q̄ habẽt animaꝝ curã: cũ potius fiat hõ dignus mercede ex ope q̄ꝫ ex dignitate. Ab fit oĩno a fidelibus mentibus q̄ cooperatores hñtiuꝫ curã nõ sint digni operarij: nec digni mercede t sustẽtatione sua. maxime qui fideliter collaborãt in ꝟbo t doctrina. Ecclesiaꝫ etiã corrũpit dũ simulat districtiõem iusticie t persequit spiñ vite. Quid enim aliud é ꝟ q̄ꝫ qõ significatũ est ꝑ ꝓpositos pharaõis: rõ quibus dr. Exo. i. q̄ oderant filios israel: t ad amaritudiné pducebãt: affligẽtes opibus duris luti t lateris: atq; oĩ ſuunte. Et ne forte videar moueri spũ ppũo: audi q̄d dic glo. super illud Exo. v. Quare moyses t aarõ sollicitatis populũ ab opibus sine. Jte ad onera vestra. Hodie si moyses t aaron. i. ppheticus t sacerdotalis ymo aiaꝫ sollicitet ad fuiũ dei: exire de seculo: renũciare oĩbus que possidet: manẽdere legi t verbo dei: continuo audies vnanimes t amicos pharaõis dicentes. Videte quõ seducunt hoies: t peruertũtur adolescentes: ne laborent: ne militent: ne agant aliq̄d qõ ꝑsit: relictis oĩbus necessarijs inertias sectãtur t ociũ. Quid est fuire deo. laborare nolũt: t ocij occasiones q̄runt. Hec erãt tũc ꝟba pharaõis. hec t nũc amici eius loquunt. nec solũ ꝟbis: ꝫ etiã ꝟberibus ꝑsequũt. Ducuſq; glo. Ñ igit vtraq; opinionũ vel sniaꝝ declinat ad extrema: t ꝺ clinãdo depauperat scripturã t corrũpit ecclesiam: ió vtraq; reprobãda. Prima q̄ dat fomentũ pigricie. scda q̄ nitit extinguere spũ vite sub onere ſuuntis egyptiace. Prima q̄ fouet ociũ carnale. scda q̄ ꝑsequit spirituale Propterea scda longe puersior est q̄ꝫ prima. licet vtraq; sit mala. Jõq; vtraq; repulsa.

tenenda est via media. q̄ de pauperibus vali-
dis aliq̄ sunt astricti. aliq̄ ꝺbo absoluti. aliqui
bus indicit sub p̄cepto: aliqꝫ p ꝓsilio. aliq̄
bꝰ nec isto nec illo mō. Ad cuius plenioꝛē
euidētiā notādū est: q̄ regnū reipublice i ec
clesia anēdit circa tria. s. q̄ztus ad bonū infe
rius qō est corpale: q̄ntū ad bonū exterꝰ: qō
est ciuile: ⁊ q̄ntū ad boaū interius: qō est spi
rituale. ⁊ ꝯm hoc tripler genus opis ē neces
sariū ad regnū reipublice ⁊ ecclesie militātꝫ.
sz opꝰ artificiale: qō ⁊ manuale ꝺr. q̄ manꝰ
est organū organoꝝ. opꝰ ciuile: ⁊ opꝰ spūale.
Opus manuale siue corpale dico qō est ne
cessariū ad pparanda alimēta vestimenta: ⁊
habitacula: ⁊ diuersoꝝ opificū ⁊ artiū instru
mēta. Opꝰ ciuile dico est iporꝝ pfidū guber
nantiū: militū defendētiū: ⁊ mercatoꝝ nego-
ciantiū: ⁊ famulorꝝ subministrantiū. Opꝰ spūa
le dico qō ꝓsistit in disseminando diuina ꝺ.
bameditādo diuina cātica: in disp̄sando sa
cramēta: in cōicando bona sibi diuinitꝰ data
siue terrena siue spūalia. Nā distribuere sua
p xp̄o opus est spūale: nō ciuile nō ciuitatis
terrene. Sicut ergo q̄ intenti sunt opibus ci-
uilibus reipublice ad opa manualia p apo-
stolicū p̄ceptū nō intelligunt astringi. sic nec
hi qui intēti sunt spūalibus maxie si redūdet
in aliorꝝ salutē: cōmodū: ⁊ pfectum. Et iō oc
cupatos in q̄ntuoꝝ generibus opū spūaliū p̄
dictoꝝ excipit Aug. a tēpe apostolici p̄cepti
in li. de ope mona. cū dicit. Si euāgeliste fuit:
fi ministri altarie. si dispēsatoꝛes sacramentoꝝ:
plane hāc sibi vēdicant ptātem. si aliqd ha-
bebāt in seculo quo facile sine opificio susten
tarēt hāc vitā: qō ꝓuersi ad deū indigētibus
dispēsari sunt. Euangeliste aūt disseminat diuina
ꝺba. Ministri altaris decantāt diuinas lau
des ⁊ diuina cātica. Dispēsatoꝛes sacroꝝ di
spensant diuina sacra: ⁊ maxime eucharistie
vel penitētie. Sui diuiserunt suas possessio
nes: distribuerūt bona sua. Si ergo digni sūt
sustentari p̄ vnica distributiōe spūaliū: etiāsi
nihil corpaliter operent. ⁊ si ille qui docet fi-
lium alicuius grāmaticam meret ab eo susti-
tari: quare nō ille qui docet viā regni celestis
qui impetrat grām oādo. qui etiā exemplis
bone vite excitat ⁊ dirigit ad eternā salutē.
Cū ergo respublica vniuersalis ecclesie seu
ecclesiastice hierarchie indigeat ad sui cōser
uatiōem triplici ope supra dicto. nec deus: nec
angelus: nec pastor ecclesie vel rector: sic apo
stolus astrigit ad hmōi opa: misi sm q̄ exigit
salus: necessitas: ⁊ vtilitas ipsius ecclesiastice
hierarchie: cuius serui xp̄i sunt mēbra. Cūm
ergo inter mēbra xp̄i sunt q̄dā maxime ido-
nea ad opatiōes corpales: ⁊ mie ad spūales.
q̄dā ecōtrario mō. hinc est q̄ illis pauperibus
validis q̄ ad opa corpalia maxie sunt idonei
⁊ minime ad spūalia: q̄ z̄uenīter aliter ne-
scīūt vitare ociū: ⁊ opus facere victu dignū:
tales ad opa manualia astrigunt: ⁊ eis ē ma
nuale in p̄cepto. His aūt q̄ simul spūalibus
sufficienter p̄nt intēdere: ⁊ labore manuū vi
cū acq̄rere: vel in toto vel in magna pte: q̄l
fuit apl̄s paulus: ē opꝰ manuale i ꝓsilio. His
aūt q̄ maxie sūt idonei ad spūalia opa p̄dicta
vel etiā ad ciuilia: ⁊ mīme ad hec manualia:
hmōi opa lucrativa ⁊ artificialia nō sunt i p̄
cepto nec etiā in ꝓsilio. q̄ stultū esset q̄ p̄re
modice vtilitatis cōe bonū magnū incurre
ret detrimentū. nec ꝺ ordinauit deus nec cꝰ
apl̄s: sicut in sequētibꝰ euidēter ondit. Qꝫ
aūt de hmōi opibꝰ ⁊ horꝫbꝰ diuersificari de
beat iudiciū sm diuersitatē donoꝝ: officioꝝ
⁊ grāꝝ sibi diuinitꝰ collatarꝝ: ostēdit glo. sup
illud Deut. xxviij. Bñdictus fructus ventris
tui: ⁊ fructus terre tue: ⁊ fructus iumentoꝝ
tuoꝝ: ita diceno. Diuersos ordines notat sub
ditoꝝ. Alij enim doctoribus corpalia ꝑbent
adiumenta. alij laborare p̄nt qō sibi fuerit p̄
ceptū. alij simplicitate ꝓtenti p̄ inocētiaꝫ vite
studēt deo placere: vnusq̄sq; pp̄riū donum
habet ex deo. Cōcedendum est igitur q̄
nō oēs validi pauperes etiā nō curati ad hu
iusmōi opa manualia sunt astricti. ⁊ p̄cedē
sunt auctoritates ⁊ rōnes: hoc ꝓbantes: hoc
oñdentes. Ad illud aūt qō p̄mo obiicit
in ꝓximo de obligatione legis nature dicēdū

q̄ natura ad hoc nō astringit nisi rōne piculi
vitandi. Nā si ex lege nature hec maneret
obligatio: cuncti essent vniuersaliter ⁊ eq̄ali
ter obligati. qō absurdissimū est. ideo si ali-
quis a natura astringit: ꝺ nō est nisi ꝓptervi
tandū piculū. ⁊ ꝺ pōt esse tripler. Aut q̄ nō
pōt sine labore viuere: aut q̄ nō pōt honeste
viuere: aut q̄ nō pōt fructuose viuere. In p̄
mo piditat cuitas. in scōo honestas. i tertio
vtilitas. Est aūt naturaliter insertus homi-
nibus amor sui esse ꝓprii. amor honestī: ⁊ amor cō
modi. ⁊ p hoc lege nature astringit hō ad vi
tandū ꝺ tripler piculū. Si ergo astringit ne-
cessario ad manualiter opandū paup validꝰ
si in tali articulo ꝓstitutꝰ ē q̄ nō pōt aliter vi
uere. vel nō pōt honeste siue iuste. vel nō pōt
aliter viuere fructuose. Si aūt pōt aliter hoc
piculū vitare eq̄ vel magis vtiliꝫ: astringi ad
ꝺ nō hz ex lege nature. Ꝺō ꝑ obiicit q̄
hō ex prima sua ꝓdūōe ordinatꝰ ē ad istā opa
tiōm. Dicendū q̄ nullꝰ hō ꝺz esse sine labor
in hac vita ne forte de eo dicat qō de repro
bis dicit in p̄o. In labore hoim nō sunt ⁊ c̄. hz
er ꝺ nō segt q̄ oporteat occupari circa labo
rem manuuꝫ: ⁊ maxime lucrativū. Et per ꝺ
pz risio ad seqnꝺ de exēplo ade. q̄ ꝓstans ē
q̄ nō oēs obligant ad opꝰ agriculture. Ad
illud qō dicit. i sudore vultus tui ⁊ c̄. tūc ñ di
cū ē in p̄ceptū iur s: sz in penā culpe p̄petra
te. sic pz p textū seqnt̄. Ad illud qō obiī-
cit: q̄ sine hmōi ope nō pt gen⁹ humanū su
sistēre. Dicēdū q̄ duplex ē mādatū. Unū in
duidui. aliud qō respicit conseruationem
speciei sicut est mandatuꝫ de manducando:
⁊ mandatum ꝺe generando. Illud ergo qō
respicit ꝓpriāoēs spēi nō obligat nisi i cōi. q̄
vno iplēte alij ab̄solutꝫ. sic de generatōne. ⁊
q̄ opꝰ manuale ē hmōi nisi i eo q̄ ꝓstitutꝰ ē i
statu piculiū nō hz nisi tal' astrigi. Ad illō
qō obiicit q̄ sicut oꝰ ē ad mānducāduꝫ: ita ⁊
manꝰ ⁊ c̄. dicēduꝫ q̄ ñ ē sic. q̄ si hō possꝫ vi
uere sine ꝓmestiōe sic pt viuere sine manua
li ope: ñ teneret mānducare. Ꝑ cetera vnus
hō pt operari p alio: sz nō mānducare p alio. iō
nō optet sic oēs astrigi vniuersaliter ad manua
lē opatiōem sic ad mānducatiōem. Ad illud qō
obiicit de p̄cepto: exēplo aut dicto ⁊ verbo
aplico. Notāduꝫ q̄ circa aplicū p̄ceptuꝫ ꝓsi
derāda ē ꝑsona cui p̄cipit: cā. p q̄ p̄cepit: ⁊
forma sub q̄ p̄cipit. Si ꝓsideret ꝑsona nō oi
bus p̄cipit generaliter: sz determinate q̄busꝺā. Ait. n. fic. ij. thessa. iij. Et audiuimꝰ q̄sdaz
inter vos ambulantes inqeter: nihil operantes
sed curiose agētes. His aūt q̄ hmōi sunt de
nunciamꝰ vt cū silētio operantes suū panē mā
ducēt. Ꝑceptu' ergo inqeti curiosis ⁊ ocio-
sis. Si aūt ꝓsideret cā nō est dubiū q̄n sit ad
remotiōem horꝝ triū viciorꝝ. Quia. n. labor
corpalis valet ad corꝰ domandū: ad ocium
tollēdū: ad victū honeste q̄rēdū: idē aplius i-
ponebat eis laborē q̄si in vicioꝝ istoꝝ medi-
camentū. Nā inquieti labore domāte: ociosi
labore excitāte: curiosi ⁊ feda cura victum q̄
rentes: vt dicit glo. indigēt labore victū pro-
merente. Ꝺō aplꝰ quasi p se loquit ⁊ p̄cipie
⁊ sufficiētissime in p̄dicto mādato si attēdat
causa. Si vero attēdat forma sub qua p̄cipit
ꝓstans est q̄ ꝺz ꝑuenire cum cā. Aplicū
enim ꝺ p̄ceptuꝫ ē. ⁊ ad tria p̄dicta ille astrin
gif: qui nō pt hr̄e illa tria p aliā viā licitam ⁊
ꝑuenīenter. qui ꝺo pt nō astringi determina
te ad hāc vitā q̄ztuꝫ est de ipsius p̄cepti effi
cia qō dedit aplūs ad ornādā ⁊ edificandam
ecclesiā. nō ad destruendā illā: sm ptātē quā
ad edificatiōem dicit sibi diuinitus datā. Di-
cendū ergo ad apostolicū p̄ceptū: exemplū:
edictū ⁊ iudiciū illos obligat potissime q̄ sūt
inquieti: ociosi: ⁊ curiosi vt ab his redeāt: vel
eos qui nō pñt aliter ꝑuenīenter q̄s p labor
corpalem vitare vicia supradicta: ficut mani
feste oñsuꝫ est. Ad illud qō obiicit de glo. q̄
vult aplꝰ suos dei corpaliter oparis: dicendū
q̄ si illud esset velle p̄cepti intelligendum est
indefinite de seruis dei. i. de his qui sunt ad
huitium: oñicum ꝑuersi. qui p maiora ⁊ vti-
liora opa nō sunt a manuali ope excusati. ficut
exemplificat Aug. de his qui vitam in seculo
de labore corporali transigebant. ⁊ sic illud

indefinite dz intelligi ⁊ nō vlr. Qz absurdū esset dicere qd oēs serui dei ad hoc sint astricti. Patet etiam hz qz Aug. a quo ꝟba illius glo. accepta sunt sed mutata: excipit quattuor genera hoīm quos dicit nō teneri vt laborē ꝓpter victū querā. sicut oīssum est. s. Uñ super ꝑdictā glo. intitendū nō est. tū qz mutat ꝟba augustini. dicit enim i originali. Primū debemus oīdere apostolū corpalia opa seruos dei opari voluisse vt victū ⁊ vestitum a nullo idigerēt: nec aliquā mētōem fecit ꝺ petitōe. qz illi ꝫ quos agebat nō viuebāt de petitiis: sz oblatis sic in. ij. li. retractationū dicit. Faciēda est ergo vis in b qđ dicit voluisse: qđ nō sp ꝓceptū é. ⁊ in b qd dic̄ suos dei: qđ indefinite dictū é. ⁊ in b qđ dicit ne cōpellantur: qđ nō ptinet ad paupes volūtarios. sed potius ad inuitos. Ad illud qđ obijcit de monachis. dicendū qd monachi regulares: alij būt in ꝓfessiōe ⁊ voto laborē manualē. aliqui ꝟo minime. Nō ꝟo huius est diuersitas ꝓfessionū ex pte tpm. ꝓnaz: ⁊ intentionū. Ex pte tpm: qz circa tpa ꝓmitiue ecclesie ḡmor: erāt genera monachoz. sic̄ distinguit būs bñdictus in ꝓncipio regule. s. Cenobie. Anachorete. Sarabite ⁊ Gyrouagi. Primi erant boni. Scdi optimi: tertij ⁊ quarti pessimi. Tertij enim ⁊ q̄rti nō vocebantur iugo aliquo. sed ꝺm ꝓprias ꝺcupias ambulabāt. Sarabite intēdentes carni. Gyrouagi mutabiles ⁊ vagabūdi: ⁊ ad oīa mala parati. Scdi. s. anachorete regula nō indigebant. qz tanq̄ ꝑfectissimi regulabant a gra. Primis debuit regula dari vt distinguerent a Gyrouagis ⁊ sarabitis: ꝙueniēs fuit ne ꝓpellerēt exterius exire: ad laborē corpalē eos astrigi. Uñ Aug. in lib. de ope mona. Callidissimꝰ hostis tā multos hypocritas sub habitu monachoz vsqz ḡq dispsit: circūcūtes ꝓuicias nusq̄ missos: nusq̄ fixos: nusq̄ stātes: nusq̄ sedētes. Et post. Nōne calescit cor: vīu ira vos: ⁊ in meditatōe vra exardescit ignis: vt ista mala opa bonis opibus ꝓpellāt. vt eis amputetis occasionē turpiū mundinaz: qbꝰ estimatio vra ledit ⁊ infirmis offendiculum ponit. Miseremini ergo ⁊ ꝓpatimini: ⁊ oīa date hoibus nō vos in ocio facile victū q̄rere: sed p angustā ⁊ arctā viā huius ꝓpositi regnū dei q̄rere. Eadē vobis rō est que fuit apl̄o: vt amputetis occasiones his qui q̄runt occasiōem: vt qui illoz putoribus ꝓfecant: i vro bono odore reficiant. Hucusq̄ Aug.

Ex pte etiā ꝓnaz vouentiū. qz monachi tūc tpis ꝓma pte erāt laici ⁊ plebei. ⁊ ideo competebat eis circa conuersa opa occupari. Uñ Aug. in li. de ope mona. Illi q̄ preter istā societatē sanctā vitā laborē copis transigebāt. ex quoz numero plures ad monasteria veniūt: si nolūt opari nō māducēt. Neq enim in christiana militia ad pauptatem: diuites humiliant vt paupes ad superbiā extollantur. Nullogz mō decet vt in ea vita vbi seruatores fiunt laboriosi: ibi fiant opifices ociosi. ⁊ quo veniūt relictis delicijs qui fuerūt pdioz dñi. ibi fiant rustici delicati. Ex parte intentionū. qz monasteria primitiua institua erāt ad vitā solitariā agēdā: vt vnusq̄sq̄ haberet curā sui: ⁊ apud se habitaret. ⁊ iō monachus victus est: ⁊ qz pauciss̄imoz é sp diuinis intēdere. ideo ne ociosi eēnt ꝙ ubebat coz ꝓfessioni exerceri circa opus manuale. Uñ hierony. ad rusticū. Egyptioz monasteria hūc morē tenēt: vt nulli absq̄ labore suscipiāt. nō tā ꝓpter victus necessaria: q̄ ꝓpter aie sue salutē. ne vagent pniciosi cogitatōibus: ⁊ ad instar fornicātis hierusalē oi transeunti diuariēt pedes suos. Cōpetebat ergo monasterijs primi tpis ꝓnaz: ⁊ ꝓfessos. Sed post instātibus tpibus modicio qui illi Gyrouagi erant ꝓsumpti: ⁊ ecclesia opulenta fuit tā in clericis q̄z in mōachis: magis erat opus vacuū circa spūale exercitiū. ⁊ hinc est qd monachi laborē manualē siue corpalē bñ ⁊ recte in spūalē exercitationē ⁊ psalmodiā ꝛmutauerūt. Et qz ecclesie iam ditate magis indigebāt spūalibus operijs q̄z viuitoribus ⁊ agricolis. hinc est qd spūs sanctus religiōes paupculas suscitauit. q̄z sollicitudo ⁊ cura

ui esset ad signandos suos dei in frontibus coz signo dei viui: vocando ad pniam ⁊ ad gr̄am spūs sancti. Uñ vt qz a sua primaria institutōe habēt officiū ꝓdicandi. ⁊ ideo cū tales circa opera spūalia sint inēti ꝓpter q̄ alij ab alijs merent sustentari. nec sunt ociosi nec curiosi sic viuēdo: nec in periculo: cum dño eos pauerit vsq̄z mō. nec būt hoc ex vouo. iō nec ipsi nec oēs paupes volūtarij licet sint validi: sunt ad opus corpale astricti. quia nec rōne piculi: nec rōne ꝓcepti apostolici: nec rōne voti emissi. vt manifeste liquet ex ꝓmissis. Ad illud qđ obijcit de li. de opere monachoz. dicendū qd būo Aug. in lib. illo nō ad hos loquit sed ad primos qui opera corpalia que habebāt ex ꝓfessione sub ꝓtextu spūalitatis ꝓtinebant. qz nec ꝓpter spūalia debebāt omittere corpalia. nec etiā econtrario. Uñ Bern. ad tales loquēs in apologia ait. Jā vo de labore manuū quid gloriamini: cui martha laborāti increpata: ⁊ maria quiescēs laudata fit. paulus apte dicat. labor corpalis ad modicū vtilis est: pietas aūt ad oīa. Optimus labor de quo ꝓpheta dicebat. laboraui in gemitu meo. Et de quo alibi Memor fui dei ⁊ delectatus sum ⁊ exercitatus sum. Aī ne corpale intelligas exercitium: ⁊ defecit spūs m: te inquit. vnde vbi nō corpus sed spūs fatigat: spūalis labor ꝑcul dubio intelligit. Quid ergo inqs. Siccine spiritualia illa ꝑsuades: vt etiā hec que ex regula habemus corpalia dāneos: Ne equa q̄z. Illa oportet agere: ⁊ ista non omittere. Alioquin cū aut ista omitti necesse est: aut illa: ista potius omittēda sunt q̄z illa. Quanto enim spiritus melior corpore: tanto spiritualis q̄z corporalis exercitatio fructuosior. Tu vero cuz de boz obseruatione clamas: alijs nō eadem obseruātibus derogas. nōne te magis regule transgressorē iudicas. Sunt ergo ad opa manuale astricti illi qui habent ex obligatōe ꝓfessionis. nisi forte opus manuale cōmutēt in spūale. ita ꝙ hoc etiā sit de volūtate ⁊ licētia superioris. Ad illud quod obijcitur de glo. Lu. xij. dicendū qd illud totum est consilium: sicut textus ille super quem glo. fundatur. Nec aliquis ad totū illud nec ad partes se astringit: nisi quantū ex ꝓfessione promittit. Uñ sicut elemosynas dare nō é ꝓceptū qui oīa dedit. sic nec illud intermedium: sz operari tenet rōnem obligatōis necessarie. hz solius fundationis monitoz uel etiam cōstitutor.

Ad illud qđ obijcitur de hieronymo: benedicto. iam manifesta est responsio per predicta. Ad illud qđ obijcit de beato francisco dicendū: qd in regula beati Francisci q̄dam dicuntur ꝓceptorie. quedā monitorie. quedam informatiue: sicut ipsa regula aperta vocabula distinguit expresse. Hoc autem qđ dictū est de labore: nō est dictū ꝓceptorie: qz nō imparet qd faceret deuote: cuz hoc non sit in nostra potestate: sed dictū est informative. Informat enim quoz sit manualiter operari ⁊ equaliter. qz illoz qui habēt grām ⁊ facultatē virtutis ⁊ industriā artis ⁊ opportunitatē loci ⁊ temporis. Qualiter: qz fideliter ad primū. deuote ad deum: ⁊ modeste ad ꝙs. Unde sanctus intelligēs ꝙ spūs sanctus suam vocatōem in qua erant laici cum clericis. nec mandauit dedit de manualiter operando. nec tū oīno reticuit. vt laici ⁊ qui nō sunt ad spiritualia idonei: nec circa necessaria fratrum intenti: nec adhuc sunt ad contemplationis indefessum ocium eleuati. pane nō comederent ociosi. Cum enim omnibus sit cauenda ociositas tanq̄ sentina omniū viciorū: potissime his cauenda est qui se perfectioni euangelice astrinxerūt. Sic ergo patet qd nō omnes validi pauperes etiam nō curati ad opera manualia sunt astricti.

¶ Finis tractatus sancti Bonauenture ordinis minoꝝ de paupertate christi contra magistrum wilhelmū.

Incipit tractatulus sancti Bonaventure de quinq; festiuitatibus pueri iesu.

Tam secundum viros tū venerabiles (quos in ecclesia dei diuina irradiatio amplius illustrauit) q celestis deuotio abundantius inflāmauit scientiā q doctrinā dulcis iesu meditatio: verbi incarnati diuina ꝓplatio: deuotā aīam sup mel q omnia vngentoꝝ fragrātia odoramenta suauius dulcius inebriat: pfectꝰ cōsolatur q ꝓfectu hinc est. q cū me a cogitationū incidentiū tumultu paululū subtraxissem: q intra memetipm cogitare tacitus: qd de diuina incarnatōe in hoc tpe in mente pertractarē: vnde atiquā ꝓsolatōem spūalem reciperem: in qua diuinā dulcedinē in hac lachrymaꝝ valle p speculū degustare. vsq; ati quantulū degustata; ꝓpalem q phantasticā cōsolationē perfectius fastidire incidit menti mee secretius. q aīa deuota benedictum dei patris verbū q filiū vnigenitū mediāte gra spūaliter posset vtute altissimi concipere: parere: noiare: q beatis magis querere: q adorare. q demū deo pari ꝑm legem moysi in templo feliciter presentare. q sic tamq; vera christiane religionis discipula: quinq; festaq; de puero iesu agit ecclesia mente deuota cuꝫ omni reuerentia valeat celebrare. Agit sicut humiliter accepi: verbis hūilibus conscripsit concordantias auctoritatū breuitatis causa p̄ termisi. In quo tractatu breui q humili si vel modicū deuotōis meditando dulcissimū iesum qs legēdo accipiat: ipm tamq; omniuꝫ bonoꝝ principiū fontē q auctoritatē laudet glorificet q benedicat. si nihil vel minꝰ sufficiēter q digne scribēti: vel forte sibi minus bene q hūiliter legēti imputet q ascribat.

Prima sollēnitas de acceptōe pueri iesu.

Primo igitur purgato intellectu cōtritionis lauacro: q illūinato q elevato affectu dilectionis igniculo. caris meditationibus: deuotis cogitationibus pertractandū est: qualiter iste benedictus dei filius christus iesus sit a deuota mente spūaliter accipiendus. Lux anima deuota: vel spe celestis premiū: vel timore eterni supplicij: vel tedio in hac lachrymaꝝ valle diutius cōmorandi: motā ac stimulata nouis inspirationibus visitatur. sanctis affectionibus inflāmatur. meditationibus celestibus accēsa: q tandem abiectis q despectis veteribus defectibus q pristinis desiderijs: nouo viuendi proposito a patre luminū: a quo omne datū optimū: q datū perfectū: spūaliter spū gratie sc̄i creatur: quid aliud agitur q̄ q̄ supueniente virtute altissimi q obumbratōe celestis refrigerij: carnales accupiscentias mitigante: q tales oculos ad videndū ꝓfectat q aciunat pater celestis diuino quodā semine animam gravidam facit q fecūdat. Post hunc conceptum sacratissimū pallet in facie p verā humilitatē in conuersatione. fastidiū cibi q potus accipit in mente plenario mūdialiū ꝓtemptū q abiectione. desideria variantur in affectōe ex diuersoꝝ bonoꝝ ꝓpositā intentōe. aliqñ etiam infirmari q egrotare incipit anima in propie volūtatis abiectōe Jam enim incidit tristis q turbulenta ꝓpter veteré delictorum ꝓpetratōem: p temporis omissione: p hoium adhuc in mundo mūdialiter viuentium societate q conuersatione. Jam paulatim grane q tediosum incipit esse omne qđ foris est. foris cernitur qđ intus accipitur q audit.

O felix conceptus qué talis sequit mundi contemptus: q celestiū operationū appetus. Jam q̄uis adhuc modico gustato spū desipit caro cum gemitu. Jam anima cū maria montana ascendere incipit. post taléq; conceptum fastidiuntur terrena. desiderant celestia q eterna. Jam fugere incipit societatem illoꝝ qui terrena sapiunt. q appetit familiaritatē eoꝝ qui celestia concupiscunt. Jam incipit aīa cū maria ministrare elisabeth. Incipit aīa cū maria ministrare elisabeth. Incipit anima cū maria ministrare elisabeth. Incipit anima cū maria ministrare elisabeth. Incipit anima

constanter ꝓpolit. Nō eni est personaꝝ ve
tus acceptor nō pensat nobilitatē generis. nō
diuturnitatem tpis nō multitudinem operis.
sed feruorē ampliorem ⁊ charitatem maiorē
deuote mentis. Non enim pēsat q̃lis aliquā
do fuisti sed qualis esse amodo cepisti. Si
aliter consuleniū consilia essent multi repe
rebilia si non exciparent simplicitate licti
non approbanda. Tu ergo o anima diuino
semine grauida: fuge indocta consilia: si non
habes oculos lynceos: noli abijcere humā
noe. melius est partem habē q̃z toto carere:
melius est perdē propter pdidisse. ⁊ stultum
est nolle proficē propter defecisse. si nō potes
saltari p innocētia: studeas saltari p penite
tiam. si non potes esse katherina vel cecilia
non cōtēnas esse Maria magdalene vel
egyptiaca. Si pdidisti lumen oculoꝝ noli amittere
senectutē. si viriliti in maris fluctib⁹ nō curaris
in litoris fluctib⁹. Igit si te sentis sz̄ō ꝓpositō
dei vulcissimū filiuꝫ ihesum concepisse: pre
dicta venena mortifera fugere festina defide
ria ⁊ affecta more parturiēti feliciter ad par
tum peruenire. Sed notandum est q̃ beata
virgo non statim post conceptionem peperit
filium. sed decursis nouem mensibus genuit
christum q̃s non vacat mysterio. q̄ non est
omni spiritui credēdū. Sed o aīa deuota: q̃n
nouis illustrationib⁹ vel reuelationibus illu
straris vel illuminaris insolitis inspiratibus:
magne perfectionis propositis intrinsecus in
flāmaris non statim de tuo consilio ad opus
propera. sed bene tecum ⁊ cum bonis ⁊ po
tissime cum illis qui in talibus sunt experti
delibera. vtrum que inspirata sunt liceāt de
ceant: ⁊ expediant. vtrum dictis prophetarū
sint consona. vtrum doctrinis apostolorū ⁊
sanctorum doctorum aliqualiter sint contra
ria. ⁊ etiam vtrum exemplis sanctorum sint
similia vel dissimilia. ⁊ ad opus festina. vsq̃
tūm absolueas te ab his in tua conscientia. q̄
periculosum est tales inspirationes diu ⁊ fre
quenter in mente concipere. ⁊ tū ad effectū
boni operis modicum vel nihil properare.

¶ Secūda solēnitas de natiuitate pueri ihu

Secūdo igit attende ⁊ considera q̃
liter būdict⁹ dei filius spūaliter nasca
tur in mente. Nascit. n. cū post sa
num consiliū. post discussum sufficēter negō
cium. post inuocatuꝫ diuinum patrocinium
sanctum propositū pducit ad effectū. cū iam
anima incipit agere: opere perficere: q̄ diu per
tractauit in mente. cum iam incipit viriliter
agē q̄ iam diu dubitauit ꝓponebat perficē. sed ti
bi formidabat inchoare. q̄ timebat deficere.
Inuita bēātissima natiuitate angeli inuitāt. dei
glorificant. pacē ꝑdicant. Quia dum q̄ diu
mente conceptum est ad effectū boni opis p
ducit: pax interior reformat. Non enī in re
gno aie pax diuina bene gerit: q̃n caro spūi
⁊ spiritus carni reluctat. q̃n spūs solitudinē
⁊ caro effectat multitudinem. q̃n spiritui cri
stus ⁊ carnem mundus. q̃n spiritꝰ q̃rit gau
contemplationis cū deo: ⁊ caro appetit bono
rem ꝓlationis in seculo. Econtra postq̃z ca
ro spūi subiugat. postq̃z bonū opus q̄ diu
per carnem est impeditū pducit ad effectū.
pax ⁊ exultatio interior reformat. In ista na
tiuitate non audiuntur clamor tam entabilis. nō
sentit dolor: lachrymabilis. non ꝓcipit cruci
atus miserabilis. sed admiratio de integritate.
exultatio de nouitate. dei glorificatio de fres
mitate. O q̃z beata natiuitas: quam tanta le
quitur angelorum ⁊ hominum iocūditas. O
igit q̃z dulce ⁊ delectabile esset naturas ope
rari si insania nos permitteret. qua sanata fa
tim natura alibus gratia arridet. iaz experti q̄
verum est illud euangelicū dictū. Tollite iu
gum meum super vos. ⁊ discite a me q̄ mitis
sum ⁊ humilis corde. ⁊ inuenietis requiē ani
mabus vestris. Jugum. n. meum suaue et
onus meū leue. Sz notandum est hic ad
deuota si te hec iocunda delectet natiuitas.
debes esse primo maria. Nam maria interp
tat amaz mare: illuminatrix: ⁊ dña. Esto ergo
amarum mare per lachrymosam contri
tionem. vt pro peccatis cōmissis amarissime
doleas: vt ō bonis omissis profundissime in

gemiscas. de diebus neglectis ⁊ perditis in
cessanter te affligas. Esto sc̄o illuminatrix p
honestam conuersationem: per virtuosam
operationem: ⁊ studiosam aliorum in bono
informationem. Esto tertio domina sensuz
carnalium concupiscentiarum. omniū opera
tionum malaz: ⁊ oēs actiones sm rectum di
ctamen rationis facias: ⁊ in omnibus tuā sa
tisfactionem ⁊ proximi edificationem: diuinā laudē
⁊ gloriam appetas ⁊ regnas. Hec est illa
felix maria q̄ pro peccatis ꝓpetratis dolet: ⁊ i
gemiscit. que virtutibus fulget ⁊ claresci. q̄
carnalibus delectationib⁹ dominat. Ab ista
maria ihesus christus cum gaudio: sine dolore
absq̃ labore spiritualiter nasci nō dedignat.
Post hāc felicē natiuitatem cognoscit ⁊ gu
stat q̃z suauis est dñs ihesus. Reuera suauis
est q̄ nutrit sanctis meditationibus. q̄ bal
neat deuotis ⁊ calidis lachrymarū fontib⁹.
q̄ inuoluit castis desideriorū velaminibus:
portat sancte dilectionis in amplexibus. oscu
lat crebris deuotionis affectib⁹. ⁊ ꝓfouet in
terioris mentis finibus. Non enī ad ℔ na
scitur vt abijciat: sed vt cū summa diligentia
more regalium infantium custodiat. Hic
nota fidelis anima q̄z in te contingunt illa si
gna spiritualiter que in christi natiuitate cōti
gerunt visibiliter. Multis enī signis ⁊ pdi
gijs sm doctorum sniam ⁊ doctrinam est illa
benedicta natiuitas comprobata. Rā in ciui
tate romana muri templi pacis fundituꝰ cor
ruerunt. Sodomite in toto orbe monte subi
tanea interierunt. Vinee engaddi illa nocte
flouerunt ⁊ fructū balsami ptulerūt. Fons
aque mutat⁹ est in fontē olei ⁊ fluxit vsq̃z in
tyberim: ⁊ manauit tota nocte illa. Stella ma
gna apparuit que formam pulcri pueri ha
buit. ⁊ in capite crux splendebat. Tres soles
apparuerunt in oriente: ⁊ paulatim in vnum
corpus solare sunt redacti. In die media cir
culus aureus apparuit circa solem. ⁊ in me
dio circuli virgo pulcerrima puerum gestās
in gremio. Et quid plura. Istam natiuitatem
beatissimā angeli mirabiliter predicabant: pa
stores nunciabant: animalia bruta cognosce
bant. Ecce iam vidisti qualibus signis ⁊ pro
digijs est visibiliter monstrata natiuitas sal
uatoris. Sed iam aduerte diligenter fidelis
aīa que cupis esse ihesu mater ex gratia. vtrū
in te spūaliter inuenta sint hec signa: imitata
mirabilia: vt sic possis aliqualiter certificari
de hac natiuitate salutifera. Aduerte diligen
ter: considera frequenter an aliquid inte cor
ruerit. Templum hoc est appetit⁹ vane am
bitionis ⁊ superbie: vtrum ceciderit idolum
id est affectus falsē possessionis ⁊ auaricie.
Vtrū ne adhuc incurrunt sodomite. s. carna
lis delectationis ⁊ concupiscentie. Hec sunt
quasi prima signa istius natiuitatis salutifere:
q̄ iam aīa se sentit euacuatam ab ambitione
per virtutem humilitatis. alienatā ab auari
cia per desideriuꝫ paupertatis. purgatā a ma
cula luxurie per amorē castitatis. Post hec
considera cū magna diligētia: vtrum adhuc
floreat aliquid vinea balsami. i. multitudo san
ctarum affectionum: vtrū fluat fons olei. i. de
tuo corde exeant opera misericordie. vtrum
ille tres soles. i. tres theologice virtutes ori
ant in oriēte. in deuota mente. ⁊ vniant in
ter se mutua federatione. Vide etiam si stel
la noue claritatis. i. diuie cognitionis adhuc
aliquid fulgeat. Si circulus aureus iuxta so
lem. i. sancta affectio iuxta cognitionem ap
pareat. Si virgo cum puero illic sedeat. i. si
oratio pura cū deuotione fincera in affectio
ne permaneat. Post hec oīa si adsunt aīa lia
. i. pfecte obediat sensitiua. Si querunt reges
. i. desideriꝰ ⁊ affectionibus nouis ad ihesum
mouent virtutes intellectuales. Si angeli. i.
omnes habitus virtuosi per mentis hilarita
tem īubilent. propter mentis tranquillitatem
pacem nuncient propter cordis serenitatem
ihesum predicent. Et postremo subtiliter consi
dera si pastores. i. sancte meditationes par
tuli natum ihesum tibi datum in ꝓsepio inue
niant. Presepe est conscientia inseri⁹ clausa p
contemptū mundanoꝝ. supius apta per desi
derium eternoꝝ. Hic est locus requiēis pau

peris regis. Illic post natiuitatem a matre reponit: ibi a pastoribus inuenit. O felix presepe quē continues. Regem glorie in te inuentio vt iumentū: et refectorium angelorum. de te pascuntur bruta animalia. et reficit anima deuota: te licet improprie tamen felicem predico: sed multo feliciosem dico deuotam conscientiam: que non est id quod tu per essentiam. Sed tamen continet spiritualiter quod tu continebas corporaliter.

¶ Tertia sollennitas de impositione nominis pueri iesu.

Tertio considerandū q̄liter ille beatissimus infantulus spiritaliter natus sit nominandus. Et primo q; non potest notari congruentius q̄z iesus. q: scriptum est. Vocabit nomen eius iesus: qđ vocatum est ab angelo prius q̄z concipe in utero. Hoc est nomen sacratissimū a pphetis prophetatū hoc est nomen virtuosum: gratiosum: gaudiosum: deliciosum: glorioſum. Virtuosum q: superat hostes: congregat ciues: reparat vires: et euocat mentes. Gratiosū q: in ipso habemus fidei fundamentū: spei firmamentum: charitatis augmentum: iusticie complementū. Gaudiosum q: iubilus in cor de melos in aures mel in ore: splendor in mente. Nomen vtiq; deliciosum: qđ pascit cogitatum: lenit prolatum: vngit inuocatum: reficit scriptum: instruit lectum. Nomen reuera glorioſum: qđ dedit cecis visum: surdis auditum. sermonem mutis: vitaz mortuis: et grellum claudis. O nomen benedictū qđ ostendit tantū virtutū effectū. O anima siue scribas siue legas: siue voces: siue aliud quodcunq; operis faciasnihil tibi sapiat: nihil tibi placeat: nisi iesus. Nomina igitur tuum in cantilū in te spiritualiter genitum iesus. Habeat sibi q; nominat dei filius: splendor: glorie. imago substantie: verbum patris: virtus omnipotentis: heres vniuersoz: et rex regum: dñs dñoz. Habeat sibi q; dicit christus. i. vnctus. et bene: q: in prophetam: vt clarius i doctrine eruditione. in pugilem: sicut patuit in diaboli debellatione. in sacerdotes: sicut ostendit in patris reconciliatione. in regem: sicut monstrabit in premioꝝ retributione. Habet hec omnia sibi cum suis beatis cōmunia. Sit tantū tibi iesus. i. saluator in huius vite incolatu et miseria. Saluet inq̄ te a mundi vanitate que te impugnat. a demonis saltitate que insectat. a carnali fragilitate que te cruciat. Clama deuota inter tot huius vite flagella. O iesu saluator mundi salua nos: qui per crucem et sanguinē redemisti nos. salua inq̄ dulcissime saluator confortando debilem: cōfolando flebilem: audiendo fragilem: consolidando instabilem. Sed heu vnum est qđ cū fletu referam: quod non vacat mysterio. q; non statim vt nascit: circūcidit et nominatur sed sm legem dies octaua expectatur. Puto q; per septenarium qui in octenario iudicat: vniuersitas diuinaz et moralium virtutum cum vnitate et vinculo pacis figuratur. Cuius postq̄z omnia per fortitudinem aduersa tolerauit. per iusticiam miseros et egentes sustentauit. per tēperantiam concupiscentias superauit. per prudentiā mundi et antiqui hostis insidias declinauit. Actiuc postq̄ per fidem deum oiuz creatoꝝ intellexit. per spem in eum tanq̄z remuneratoꝝ in omnib⁹ operib⁹ suis aspexit. p charitatē cū tanq̄z omniū bonorum largitorem toto corde dilexit. Et demum die octauo circūcisio ab anima omnib⁹ phantasticis imaginationib⁹: omnib⁹ vanis et inutilibus cogitationib⁹: pcatis omnib⁹ anime motib⁹ et inordinatis affectionib⁹: per exercitium contemplationis in dño dulciter requescat. Tunc puer nominat. tunc dulce nomen iesus imponit. tūc eius dulcedo sentit et gustatur. tūc expirat virtutem: tūc percipit iocunditatem. O quātam sepi⁹ sensit dulcedinem post illam beatam nominis impositionem illa felix mater naturalis: et vera mater spiritualis virgo maria. quando percepit in hoc nomine demonia eijci. cecos illuminari. infirmos curari: mortuos suscitari: miracula cumulari. Sic certe tu o anima mater spūalis: merito

debes gaudē et exultare: qñ tu percipis in te et in alijs: q; tu⁹ benedictus filius iesus demones fugat in peccati dimissione. cecos illuminat in vere cognitionis infusione. mutos curat: claudos sanat: paraliticos cōtractos rectificat in spirituali confortatione: vt iam efficiamur fortes et viriles per gratiam: qui prius erant debiles et infirmi per culpam. O q̄z felix et beatum nomen: quod tantam meruit habere virtutem et efficaciam. Aliquando lenificat. aliquando vigz mentis ebrietatē infundit: et suā dulcedinem cōmunicat.

¶ Quarta sollennitas de magorum adoratione.

Quarta sollēnitas que cōsistit in magorum adoratione. Postq̄z etiā anima istum dulcissimū puerum p gratiam spiritualiter concepit: peperit: et nominauit. tres reges. i. tres anime vires: que bñ reges dicunt: que iam carni principant: sensibus dominant. in solis diuinis studijs sicut decet vere reges occupant. pueruz iam per effectus multiplices eis reuelatum in ciuitate regia: hoc est in totius mūdi machina esse manifestum esse querendum. Querūt igit meditationib⁹. requirunt affectionibus: interrogāt deuotis cogitationibus. vbi est qui natus é. Vidimus stellam eius in oriente. vidim⁹ claritatem eius fulgentem in deuota mente. vidimus splendorem eius radiantez in intimis anime. Audiuimus eius vocem que est dulcissima. Gustauim⁹ eius dulcedinem que est suauissima. Percepimus eius odorem suauissimū. Experti sumus ei⁹ amplexū deliciosissimum. Jam herodes rectle responsum. ostende dilectum. monstra infantulū desideratum. Propter tuam gloriam videndaz nō venimus propter tuam gratiam obtinendaz non properauimus. propter tuam maiestatē adornandam non festinauimus. Tua eni gratia ipsius est factura. tua maiestas ipsius creatura. tua iocunditas sua est potentia. tua opulentia ipsius virtus. tua nobilitas: tua magnificentia est sine infinite bonitatis et nobilitatis modica scintilla. In te inuenimus quo ip sum cognoscimus: amamus et desideramus. non in quo requiescere debeamus. Tu⁹ bonus et decus est sui decoris natus. Dic igitur ne protrahas: vbi est qui natus est. Vbi est ergo longitudo breuis. magnitudo leuis: altitudo subditas: latitudo angusta. Vbi lux lucens: aqua sitiens. panis esuriens. Dic nobis vbi potentia regitur. sapientia instruitur. virtus sustentatur: verbum patris lactatur. Dic nobis vbi eternus dei filius infans inuenietur. Vbi splendor paterne glorie pannis inuolutus cernitur. Vbi audiemus in cunabulis vagientem qui est miserorum consolatio. Vbi videbimus inter brachia infantulum baiulatum: qui est angelorum et hominum: celorum et creaturarum omnium conseruator et solidatio. Hunc desideramus: hūc querim⁹. O dulcissime o amantissime puer eterne: infans antique: quando te videbim⁹ quando te inueniemus: quando ante faciem tuam apparebimus. Tedet gaudere sine te. delectat gaudere tecum et flere tecum. Omne quod tibi est aduersum: nobis est molestū tuum beneplacitum est nostrum indeficiens gaudium et desiderium. O si tam dulce est flere de te: q̄z dulce erit gaudere de te. Ubi ergo es quem querimus. Ubi es quem in omnibus et pre omnibus desideramus: et affectamus. Ubi es qui natus es rex iudeorum. lex deotorum: dux miserorum. lux ceorum: vita morientium: salus eterna eterna liter viuentium. Et sequitur responsio conueniens. In bethleem iude. Bethleem domus panis. Juda confitens interpretatur. Ibi enim christus inuenitur vbi post confessionem criminum: panis celestis vite id̄ doctrina euangelica auditur: ruminatur: et deuota mente retinetur: vt opere impleat: et alijs adimplenda proponat. Ibi puer iesus cum Maria matre inuenit: vbi post lachrymosam contritionem: post fructuosam confessionem: dulcedo celestis cōsolatiōis aliqñ inter abundantissimas lachrymas degusta-

tur. cū oratio qué pene desperantem inuenit: gaudentē ⁊ de venia presumentē deridet.

O felix maria a qua iesus ꝯcipit. de qua iesus nascit: ⁊ cū qua tā dulciter ⁊ gaudenter iesus iuuenit. Sed notandū est hic q̄ iesus questus legit a regibus: ⁊ hoc vt ipz cū oī reuerētia adorarent. A doctoribus: vt ab ipso veritatis doctrina cū ſuma diligētia audirent. A sponsa vt sue suauitatis dulcedinez per secreta colloqa degustaret. A maria matre: vt ipm pdictū repiret: ⁊ ab ea se amplius nō alienaret. Sic vos o reges: hoc est. deuote amie vires naturales q̄rite cū regibus terrenis vt adoratis: munera offeratis. Adorate cū reuerētia: q̄ creator: ⁊ redēptor ⁊ remunerator. Creator in naturalis vite formatōe. redēptor in spūalis vite reformatōe. remunerator in eterne vite collatione. O vos reges adorate cum reuerētia: q̄ rex potētissimus. Adorate cum decētia. q̄ magister sapiētissim⁹. Adorate cū leticia: q̄ princeps liberalissimus. Adorate inc̄z gaudēter: q̄ est dux equitatis. Adorate decenter: q̄ est lux veritatis. Adorate feruēter: q̄ est fax charitatis. Nec sufficiat vobis oratio: nisi cōcomitet oblatō. Offerte inc̄z aurū dilectōis ardētissime. Oſſerte thus ꝓplatōis deuotissime. Offerte myrrhā ꝑtritōis amarissime. Aurz dilectōis ꝓpter bona collata. Thus deuotiōis: ꝓpter gaudia ꝑparata. Myrrham ꝑtritōis ꝓpt̄ peccata ꝑpetrata. Aurū offerte eterne diuinitati. Thus anie sanctitati. Myrrhā corporis passibilitati. Querite etiā o reges cū doctoribus: vobis pandet secreta sue inscrutabilis sapie: vt oīdat magnalia sue ammirabilis potētie: vt voo doceat beneplacita sue voluntatis ⁊ pplacētie. Querite inc̄z cū reuerētia quō oia tā potēter de nihilo creauerit. quō cūcta tā sapiēter in vniuerſo ordinauerit. quō singula tā clemēter suo ineſtimabili bono ō corauerit. Querite humiliter si hoi fas est i hac vita inuestigare qualiter ille tres pſone coequales ⁊ coeterne ſubſiſtāt in vna ⁊ indiuidua ſubſtantia. ⁊ hoc i trinitate beatissima. Qualiter ille tres ſubſtantie videlicet carnis ⁊ anie ⁊ deitatis ꝓueniāt in vna pſona. ⁊ ꝟ in christi incarnatione sacratissima. Qualiter ab eterno pater a nullo. filius a patre solo: ſpūſanctus ab vtroq̄. Ipſe q̄ queris doctor est ⁊ cognitor oīs veritatis. a quo oīs veritas principaliter querit. Post q̄ veritas exemplariter pducit. Ad q̄ omnis veritas finaliter reducitur ⁊ ordinat. Ipſe est doctor qui docet oēm veritatē. Veritatē vite: quā in multis destruxit lutosa gulositas. veritatē doctrine: quā heu in pleriq̄z excecauit voluptuosa vanitas. veritatē iuſticie: quā effugauit piculosa auiditas. Querite ḡ vos reges deuoti iesum: vt vos doceat oēm vitatez. Veritatē vite: vt sciatis qualiter vos ꝓpos vtiliter regere debeatis. Veritatē doctrine: vt cognoscatis qualiter ſubiectos laudabiliter dirigatis. Veritatē iuſticie: vt intelligatis q̄liter deo ſeruiliter ſeruiatis. Querite etiā iesum aliq̄n cū sponſa dilectiſſima in orto deliciarū: vbi deambulat cū adoleſcētulis: vbi lilia colligit cū virginibus: vbi comedit fructū pomoz suoz cū iuuenculis. Querite in cella vinaria: vbi cenam sinā preparauit. ad quā suas specialissimas amicas: que sequunt eū quocunq̄z ierit: mīn inuitauit. vbi precinget se ⁊ faciet eas diſcūbere ⁊ trāſiēs pſonaliter ministrat eis. vbi amministrat fercula varia de pinguedine sue eterne nobilissime ⁊ secretissime diuinitatis. vbi propinat pocula sue dulcissime ⁊ castissime humanitatis. Certe illic bibūt amice: ſed inebriant charissime.

Querite tandem in cubiculo: vbi requiescit cū ſpōſa inter amplexus ⁊ oscula. vbi cubat in meridie quando ſplendor eterne veritatis tam lucenter lucet. ardor ſuperne charitatis tam dulciter ardet. Ibi inſtillat auribus sponse secretiſſima sue ⁊ inſcrutabilis sapientie. Ibi donat altiſſima munera sue ſumme ⁊ incomparabilis magnificentie. Ibi iocatur. ibi blanditur. ibi cōſōlatur. ibi delicias alloquitur dicens. Pete quod vis: ⁊ dabit tibi. O q̄z felices. q̄ iesum i ꝟ cubiculo secretissimo

inuenimt. q̄ hoc cubiculū intrare ꝑſumūt. O q̄z pauci cū in orto deliciarū inueniūt. ſz pauci ores in cella vinaria repiūt. pauciſſimi vo nō nisi secretiſſimi amici cubiculū intrare preſumūt. Quia ſcriptū est. Adiuro vos filie hierusalē. ne ſuſcitetis neq̄z euigilare faciatis dilectam: donec ipsa velit. Eā ſufficiat vos o reges q̄ adhuc terrena ſapitis. q̄ adhuc tpalia diſponit: q̄ iesum aliq̄n post diligētē ingſtiones in ſpectu inueniat. Era. n. ꝓcia adhuc forte nō erat facta oī deliciarū. vbi florēt ſancte meditatiōes: redolēt vtuose opatiōes: vbi vigēt deliciose affectiōes. Nec forte min⁹ pfecte dici pōt cella vinaria: vbi illa celeſtia fercula odorant: illa vina angelica guſtant: q̄b⁹ amici aliq̄n hic in terris ꝓlant. Sz heu mihi me vt timeo dici pōt cubiculū oīb⁹ creaturis abſcōditis: ſoli ſpōſo ꝑparatū ſtratū ⁊ ornatū: vbi ſpōſus cū sponſa: dilect⁹ cū dilecta regelcit iter secreta ⁊ indicibilia sui familiaris oscula. vbi sepe audiunt talia ⁊ taz archana. q̄ q̄dē itelligunt: ſz nō dicunt. q̄ forte vel ex primi nequeūt: vl' ab hoīb⁹ ꝟm hoīez viuētib⁹ ꝓpi nmḡz pñt. Si tñ ex abūdantia diuine pietatis aliq̄n ipz post fletū ⁊ plāctū: post lucē ⁊ gemitū. postpoſitis seculare negociū ad modicū vidiſtis in orto deliciarū: vl' forte q̄ magis verū est añ fores adhuc vobis clauſas p foramē ipse iſtis in cellā vinariā. ⁊ vidiſtis ſpōſū ornatū ⁊ ſuccincū: trāſeūtē: ministrātē: ꝓpinātē suis amicis varia fercula ⁊ vina deliciarū: ⁊ ſtatim ignota ⁊ icognita. nec adhuc ad talia admittēda: p ianitores expulsi ⁊ repulſi fuiſtis. ⁊ iterato heu ad ſolita ⁊ mundana redijſtis. Sz tñ post hoc ad cor reuerſi: nō immemores illi⁹ iocūde ſocietatis: quā gaudio cordis in orto deliciarū aſperxiſtis. Nec deſolatā p rimulā iſperiſtis. de q̄ nescio qua ſolaciū: ſed tñ tale q̄ exupat oēz ſenſum: ⁊ omne hui⁹ mūdi ꝟuiuū p ſpiramentū mortū cū ſenſiſtis. Tūc cū maria matre ieſuz pdictū cū dolore ⁊ merore q̄rite. Currite cū planctu ⁊ gemitu post iesum q̄rētū. Querite tūc ⁊ flentes dicite. O q̄ñ te inueniem⁹ ꝓſolatore quē expectamus. Q̄ñ te inueniemus gaudiū noſtrū q̄ deſideramus. O ſi aia nostra adhuc redire ſcī' valeat: ⁊ nō ad amplex⁹ ⁊ oscula ſaltē vbi redolet ortus deliciarū: ⁊ ſuauiſſime fragrat cella vinaria. Jaz aia per reipſaz q̄re dilectū mū quē ꝓcepiſti: mo⁹ est filij quez genuiſti. ⁊ q̄re dimiſiſti a quo tot' ⁊ tam inſolita gaudia ſuſcepiſti. O vos reges inclyti: vos ꝓncipes ⁊ defenſores ⁊ coopatores mei Vos hacten⁹ q̄ſuiſtis vt regē q̄ vos ſua gr'a coronaret. vt doctore qui vos ſua ſapia illuſtraret. vt ꝓſolatore q̄ ſita clemētia vos refocerret. Nūc ſupeſt vt ego q̄raz filiū quem pdidi dilectū: quē amiſi amantiſſimū ieſum meum quē heu infelix ⁊ miſera in tēplo dimiſi: post q̄z demū ad vana ⁊ falſa ⁊ inania me ꝓuerti. Heu me derelictā ⁊ deſolataz ⁊ omni ignominia plenā reliquit. Quare ſuis cōſiljs nō acquieui. Quare in ſuis monitj nō permāſi. Quādiu fuā pñtiā per verā ſolationē ſenſi: affuit mihi oīs boni abūdātia. q̄z diu ipſum habui oīb⁹ bonis abūdaui. Sz heu q̄z infelix ⁊ q̄z miſerabilis: ꝑpter pauptatē amiſi diuitias. ꝑpter aſpitatē poſtpoſui delicias: ꝑpter curā ⁊ ſollicitudinē dereliqui q̄tē magnam ⁊ ſpūs dulcedinē: ꝑpter alienū negleri meip ſum. ꝑpter hoiez regendū perdidi deū meū dilectū meū: ꝓſolatore meū: dulciſſimū ieſuz filiū meū. Quid ergo faciā: quo vadā: vbi q̄ram. vt iterato ipſuz ꝟueniā. Aliquotiēs propter pdicta ipſuz amiſi. ſed demo adiuuante ⁊ reuelante clemētiſſimo patre miſericordia rū deo. in cui⁹ vinea laboro. cui⁹ volūtati de ꝓſilio maioz deſeruio. ad cui⁹ gloriā ampliā dā me dulcis ieſu ſolacijs per occupationez cordis sepi⁹ priuo. ꝑpter cui⁹ honorē ꝓſeruā duz varijs tribulatōib⁹ me expono. ipſo ex ſolita pietate auxiliāte: perditū cū ingēti cordis gaudio poſt varios ſingult⁹ ⁊ gemit⁹ etiam inter abūdantiſſimas lach'ymas repperi ⁊ ꝟueni. O vtinam ipſuz adhuc ſernel taliter in uenirem. puto q̄ amplius nō dimitterem: ſz totis virib⁹ retinerē. Quid ergo faciā. Sur-

gam ⁊ querā quē diligit aīa mea: post q̄ oc
cupatiões ⁊ sollicitudines dimittā: ad oādū
me ꝓsequā. Et si hec nō sufficiūt: iter cognatos
⁊ notos. i. spūales ⁊ deuotos ipsuꝫ q̄rā. Ipsi
sunt in q̄b⁹ habitat. ipsi sunt cū q̄b⁹ morabatur
q̄n ab aīo amittit. Ipsi sunt cū q̄b⁹ tanq̄ꝫ i so
litudine latitat: q̄n ipsuꝫ a me miser strepitus
cogitationū fluctuātiū fugat. Heu q̄n illis si
milis fuit: tūc habui. tūc tenui. tūc ampleratus
⁊ oculat⁹ fui iesum: quē nūc curis distracta:
sollicitudinib⁹ occupata ⁊ affricta tamētabili
ter amisi. Dicite ergo o vos religiosi: vos ab
stracti. vos solis diuinis meditatiōib⁹ dedi
ti: nuꝫ quē diligit aīa mea ꝑ vidistis. Certe scio q̄
habet: scio q̄ bñ scitis. q̄ sentit ⁊ gaudetis.
Reddite ergo in charite q̄ nō amittit: cō
municate q̄ non diminit. Et si in me ꝓpter
distractione ad horā seruoꝝ dilectiōis tepuit:
habit⁹ tñ dilectiōis vt spero nō cessauit. Et si
ꝓpter occupationē familiarē dilecto allocu
tione iter missi: a charitate tñ ipsi⁹ nō recessi.
Et si ꝓpter primoꝝ vl̄ modicā edificationē
ipsi tota mētis intētiōe nō adhesi: desideriuꝫ
tñ reuertēdi in mēte habui. Et revera vt vez
fatear: nō ad gloriā dico: sed tñ ad reuocādū
ad dilectū pdilū hūiliter allego. nō ꝓpter me
um lucrū: sed ꝓpter suū ꝓfectū: nō ꝓpter meā
ambitionē: sed ꝓpter suā eternā gloriā ⁊ ho
norē: nō ꝓpter plationis tedē. sed primoꝝ
salutē: curis ⁊ sollicitudinib⁹ dedita. Quare
ergo ꝓpt hoc q̄ pia deuōe etiā q̄si ⁊ genēe
facere: dilecti pnita saltē aliq̄n etsi raro ꝓsola
ri nō debere. Nō eēt equū. sed si fas eēt di
cere iniustū ⁊ ipiū. q̄d pijssim⁹ iesus nō sta
uit. q̄d diuina lex muscq̄ approbauit. Sepe. n.
ꝓpter amici voluntatē dulcis amici pnia iter
mittit: vt postmodū cū amplioꝝ amboꝝ io
cūditate reparet. Sic ⁊ ego ꝓpter ipsuꝫ aliq̄n
deserui. Si ꝓpter suā gloriā ampliādā: labo
res: pſecutiões: detractiões: ipugnatiões su
stinui. Si his oīb⁹ ⁊ his silib⁹ etiā vsq; dese
ctū repleta fui. ⁊ ad ipsuꝫ gemens ⁊ amēo re
deo: nunq̄d ipsi⁹ solacio vt vl̄ modicū in tri
bulatiōe respirē carebo. Quid ergo est. Di
lect⁹ me⁹ loquit mihi. Quid est qō ꝓ ipsum
in euāgelio clamat. Venite ad me oēs q̄ la
boratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos. Nū
quid ego q̄ ꝓpter honorē ei⁹ diei pondus ⁊
est⁹ sustinco: saltē post laborē de micis q̄ ca
dūt de mēsa dñoꝝ suoꝝ refici nō debeo. Ab
sit ergo ne solūmodo vobiscū o vos ꝓpta
tiui morabik dilect⁹: ⁊ laborātes agricola sit cō
tēptus ⁊ abiect⁹. Ops tñ sicut scriptura testa
tur: laborāte agricolā aliq̄n de fructib⁹ celestis
patrie ꝓlibare. ⁊ B ne deficiat in labore. Sic
apl̄s iter varia opprobria: martyreo iter fla
gella: fyginos inter cruciat⁹ ⁊ ſibera: sentē
runt dilecti solacia. Ibāt gaudētes a ꝓspectu
cōcilij: collaudātes ⁊ bñdicētes dñm: q̄n om
gni habili sunt ꝓ noie iesu cōtumeliam pati.
Sic ꝓfessores ⁊ herennite: mōachi ⁊ anacho
rete: post vigilias ⁊ ieiunia iter lachrymas ⁊
gemit⁹: sentērūt diuina gaudia. Sic rectores:
doctores. ⁊ ecclesiaꝝ fideles ꝓlati: postq̄ꝫ la
boꝝib⁹ ⁊ curis sunt extenuati: de benignitate
dulcis iesu ipsoꝝ pijssime dulciter sunt corda
refecti. Nō. n. maria iesum frequēter habuit
sola. sed etiā a Martha post ꝓdicatione bi
lariter ⁊ gaudēter recept⁹ fuit. Ego ergo in
dño ꝓfidēs: ⁊ de divina clemētia tā multipli
citer ꝓbata ⁊ exemplariter ostēsa plumens.
dulcissimū iesum aliq̄n q̄rā cū maria matre i
tēplo: aliq̄n cū spōsa i cubiculo. aliq̄n cū dili
pulis i ꝓfectorio. aliq̄n cū regib⁹ i diuersorio.

¶ Quinta sollennitas de ꝓsentatione pue
ri iesu in templum.

Q Uinto ⁊ vltimo ꝓsideret fidelis aīa
qualiter nat⁹ parvulus ꝓ diuersoꝝ
opeꝝ ꝓsummationē: ⁊ nominat⁹ per
celestiū dulcedinū degustationē. ⁊ q̄situs ⁊ in
ventus: adoratus ⁊ honorat⁹: per spūalium mu
neꝝ ꝓsentationē in templū sit ꝓsentandus do
mino offerēdus. ⁊ hoc per debitaꝝ gratiaꝝ
deuotā ⁊ humilē actionem. Igit postq̄ꝫ sciat
anima mater iesu spūalis p̄fisi⁹ benedicti fi
lij cōceptionē purgata per penitentiā. postq̄ꝫ
aliqualiter iam post nativitatem ꝓfectā per
gratiam. postq̄ꝫ etiā est iam per impositoē

benedicti noīe consolata medullitus. ⁊ tādeꝫ
in adoratiōe cū regib⁹ est informata diuinit⁹
quid aliud restat: nisi vt in celi sancti hierusa
lem pozret: ⁊ in templū diuinitatis ꝓsentet
ur deus: dei ⁊ virginis filī⁹. Ascende igit spi
ritualis Maria: nō iam in mōtana: sed in ce
lestis hierusalē habitacula beate trinitatis ⁊
individue vnitatis. Flecte humiliter mētis ge
nua in superne ciuitatis palacia. Ibi ante thro
num eternitatis deo patri filiū tuū repzesen
tabundo: glorificando ⁊ bñdicendo patrem ⁊ filiū cum sancto spiritu. Lauda cū in
bilo deū patrem per cui⁹ inspiratione bonū
ꝓpositū concepisti. Glorifica cuꝫ gaudio de
um filiū per cui⁹ informationē conceptū ꝓ
positum ope perfecisti. Benedic ⁊ sanctifica
sanctū spiritū: per cui⁹ ꝓfectionē in bono ex
ercitio hactenus perstitisti. O aīa deum pa
trem in omnib⁹ donis suis ⁊ bonis tuis glo
rifica. q̄ ipse est qui te de seculo per occultaz
inspirationem euocauit: dicens. Reuertere
reuertere sunamitis: reuertere reuertere. Be
um filiū tuū in oībus factis tuis magnifica.
Ipse enim est qui te de demonis seruitio per
secretam suā informationē liberauit dicens.
Tolle iugum meū super te. Jugum demonis
abijce. Jugū suū amarissimum: iugū meum
suauissimū. Jugum suū sequit⁹ cruciatus eter
nus ⁊ tormenta. iugum meum sequit⁹ fruct⁹
suauissimus ⁊ requies opulenta. Juguꝫ suuꝫ
si q̄s dulcedinem exhibet: falsa est ⁊ momen
tanea. s. dulcedo. iugum mei⁹ q̄n dulcedinem
confert ⁊ leticiā veram est ⁊ salutifera. Ipse su
os seruitores modicuꝫ aliq̄n extollit vt i eter
num confundat. Qui aūt honorificat me sic
ad momentū humiliat: vt eternaliter glorie
tur ⁊ regnet. Ista fuit doctrina qua te dei fili
us aliq̄n per se: aliq̄n p suos doctores ⁊ amī
cos reformauit. a demonis falsa persuasione
a carnis ⁊ mundi blanda deceptione libera
uit. Deum ⁊ spūsanctū semper bñdic ⁊ san
ctifica: qui te per suā consolationē mellifluaz
in bono confortauit. dicens. Venite ad me
omnes qui laboratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego re
ficiam vos. Qualiter enim o omnia tenera ⁊
delicata: fragilis ⁊ infirma: delicijs mundi af
fecta: gaudijs huius seculi tanq̄ꝫ fecibus vi
narijs more porcorum inebriata. qualiter po
tuisses inter tot ⁊ tanta antiqui hostis retia.
inter tot falsa consilia. inter tam varia impe
dimenta: inter tam innumerabilia amicorum
consanguineorum ⁊ aliorum propinquorum
a via morum vulnerantium iacula in bono
perstitisse. qualiter potuisses tot funibus pec
catorum circūamplexa in bono ꝓfecisse: si
non spiritus sancti gratia fuisses misericordi
ter adiuta ⁊ sepius dulciter consolata ⁊ refe
cta. In ipsum igit refunde omnia opera tua:
tibi nihil retine. Dic cum pura ⁊ deuota mē
tis intentione. Omnia opera mea operatus
es domine. In conspectu tuo nihil sum. nihil
possum. de tuo munere est q̄ subsisto. sine te
nihil agere possum. Tibi clementissime pa
ter misericordiarum qō tuum est offero. tibi
cōmendo: tibi cōmitto me indignam ⁊ ingra
tam omnibus donis tuis per te mihi collatis
humiliter recognosco. Tibi gloria: tibi gra
tiaruꝫ actio: o beatissime pater maiestas eter
na. q̄ me per tuam infinitam potentiam de
nihil creasti: te laudo: te glorifico. tibi gratias
ago: o beatissime fili: claritas paterna. q̄ me
per tuam eternam sapientiam de morte eter
na liberasti. te benedico: te sanctifico: te ado
ro: o beatissime spiritus alme. q̄ me per tuā
benedictam pietatem ⁊ clementiam de pec
cato ad gratiam. de seculo ad vitaz religio
sam: de exilio ad patriaz. de labore ad requiē
demero: e ad iocundissime ⁊ deliciosissime
beate fruitionis dulcedinem reuocasti. Quā
dulcedinem nobis dulcis iesus concedat.
Qui cum patre ⁊c̄.

Finit tractatus domini sancti bonauentu
re de quinq; festiuitatibus pueri iesu.

¶ Sanctus bonauentura ad dñam Blanchā reginam hispanie de regimine anime.

Rinum omnium necesse habes anima mea altissime pissime sanctissime; de optimo deo sentire.

videlicet
- Certa fide credendo
- Attenta mente ꝓsiderādo.
- Per spicacē rationis intuitū cum āmiratione perspiciēdo.

Altissime quidem de optimo deo sentis:

Si cuncta
- De nihilo creātis: z suppositātis immensam potentiam.
- Gubernātis z ordinātis infinitam sapientiam.
- Judicātis z retribuentis indeterminatā iusticiā.

Fideli pio z pspicaci cōtuitu. z credis z āmiraris z pspicis, z extra te extensus: z intra te ingrediēs: z supra te transcendens dñi illud veraciter decantes. Exaltauerūt filie inde ꝓpter iudicia tua dñe: tu es dñs altissimus sup omnē terrā nimis exaltatus es super oēs deos z̄c. ¶ Pissime de optimo deo sentis: si eiusdē misericordiā admiraris: amplectaris z benedicis,

Ut sume
- Benignā i nr̄e hūanitatis z mortalitatis assumptione.
- Ulcerosā in crucis z mortis pessione.
- Liberalē in spūsancti donatione: z sacramentoꝝ institutōe: cū seipsuz cōmunicet liberalissime in sacro altaris: ꝗtenus illud psal. ex aio cātes. Suauis dñs vniuersis z miserationes ei⁹ sup omnia opera eius z̄c.

Sanctissime de optimo deo sentis: si eiusdē inexplicabilē sanctitatē aduertēs miraris: z laudas. atq; illi cū sctis seraphin: sanct⁹ sctus sctus sctus ꝓclamas. Sctus primo B est in seipso sanctitatē ita sūme ac purissime bñs: vt ipossibile sit ipsuz aliq̄d nisi scm̄ velle vl' appetere. Sctus secō B est sanctitatē ita ꝓtecte in alijs diligens: vt ipossibile sit ipsuz ve sanctitatē seruātib⁹ aut gr̄e dona subtrahē: aut glie pmia denegare. Sctus z tertio. B est ita seuere oppositū scitatis abhorrens: vt impossibile sit ipsum pctā nisi abhorrere: aut reprobare: aut impunita retinēre. B, si sic sentis: cum legislatore cantabis. Deus fidelis z absq; vlla iniquitate: iustus z rectus.

¶ Post hoc oculos tue mentis ad dei legē conuerte: que te iubet exhibere.

scilicet
- Altissimo cor humile.
- Pissimo cor: deuotū
- Sanctissimo cor: illibatū.

Cor inq̄ hūile debes exhibere altissimo

Per
- Reuerentiam in animo
- Obedientiam in facto
- Bonorificentiaz in verbo

etsigno: ꝗtenus ꝑm applicam regulam z doctrinam: omnia in gl̄iam dei facias.

Cor aūt deuotū exhibere debes pissimo

Per
- Inter pellationē feruentis pcm
- Degustationē spūaliū suauitatū
- Actionē multipliciū gratiaꝝ. vt aia tua iugiter p defertū ascēdat i deū. sic ei gula fumi ex aromatib⁹ myrrhe z thuris.

Cor vo illibatuz exhibē debes scissimo spōso: vt nullius i te regnet: nec sensus: nec ꝓsensus: nec affectus corpee voluptatis applaudat: nullus terrene malignitatis affect⁹: ꝗtenus omni exclusa macula pcti possis cum psalmista cātare. Fiat cor meū imaculatū in iustificatiōnibus tuis: vt nō cōfundar. Attēde g diligenter z videsi hec oia a iuuentute tua fuisti. B, si hec in ꝓscia repperies: nō tibi hoc attribuas: sz dono dei: illiq; gr̄as agas. B, si te inuenis sel' aut plures in hoc aliq; vl' pluribus: vl' forte in oib⁹ aut gūit' aut leuit' deliqsse: siue p infirmitatē: siue p ignorātiā: siue ex certa sciā: inuenta rabilib⁹ gemitib⁹ studeas reconciliari do. Et ad exhibēdā emēdā illi spūi nouitj assume. vt possis cū penitēte veracit' cātare: z psalle re. Quī ego in flagella paratus sum. z dolor meus in conspectu meo semper,

Debet aūt dolor animi duos habere comites: vt sit purgatius aie: z placidus dei.

scilicz
- Timorem diuini iudicij.
- Ardorem interni desiderij.

Ut recuz pereo
- Timendo cor humile
- Desiderando cor deuotū
- Volendo cor illibatū

Time igit' diuina iudicia: que sunt abyssus multa.

Uehementer: ne sorte dīc̄ dīc̄ si aliqualiter penitens adhuc di

Time inq̄ spliceas.

Uehementius: ne post B deū offendas.

Uehementissime: ne finaliter a deo discedas. semp carēs lumine: semp ardens igne: summq̄ carens bone: nisi p veram penitēiā in gr̄a finali decedas. vt sic cū ꝓpheta decantes. Confige timore tuo carnes meas. a iudicijs enim tuis timui.

Bole quoq; z satage ꝓpter commissa peccata.

Bole inq̄ Uehementer ꝓpter annichilationem omnis boni diuini tuo tibi dati.

Uehementius ꝓpter impugnationem christi pro te nati z p te cruci affixi.

Uehementissime ꝓpter villipensionē dei. Cuius transgrediendo leges.

Tu
- Inhonorasti maiestatem
- Denegasti veritatem.
- Offendisti bonitatem.
- Debilitasti
- Deformasti

Totuz vniuersum Deordinasti: dū diuinis aduersando statutis imperijs z iudicijs omnibus ubi seruientibus ꝓpter deum.

Abusa es
- Naturis
- Scripturis
- Justicijs
- Misericordijs
- Donis gratuitis z p̄mijs

Reprehensionis omissis.

Undus diligenter ꝓsiderans: lucrum vnigenti fac tibi planctū amarū: z deduc quasi torrentē lachrymas p diem z nocte. non desistas quem ubi nec somnū oculis tuis.

Desidera nihilominus diuina charissima z diuini amoris in deum conscendendo: quite peccantem.

Tam
- Patienter sustinuit
- Longanimiter expectauit
- Misericordit' ad pniaz reduxit

Tibi
- Concedēdo veniam
- Infundendo gratiam
- Promittendo coronā

Dum tamen eidem impedias vel potius ab ipso suscipias eiq; rependas sacrificium contribulati spiritus: cordisq; contriti et hūliati.

Per
- Compunctionem amarā.
- Cōfessionē veridicam
- Satisfactionem condignā
- Uehementer diuinam complacentiam per largam. imitationem sancti spūs.
- Uehemētius diuinā ꝓsimilitatem p expressam imitatōez

Desidera inq̄ christi crucifixi.

Uehementissime diuinā cōprehensionē p apertam visionē patris eterni: vt veraciter cum ꝓpheta decātes. Sitiuit anima mea. quando veniam z apparebo afi faciendi.

Porro vt hunc spiritum vite timoris et doloris z ardoris acquiras intrinsecus. exerce te foris ad

Omodā
- Modestiā
- Justiciā
- Pietatem

Quatenus iuxta documētū apostoli abnegans impietatē z secularia desideria: sobrie z iuste z pie viuas in hoc seculo.

Exerce itaq; temetipam ad omodā modestiam: vt iuxta apostoli doctrinā modestia tua nota sit omnibus hominibus.

Ad modestiam inq̄ parsimonie.

In
- Cibu z vestitu.
- Somno z vigilia
- Otio z labore: vt i nullo excedas.

Ad modestiam discipline
- Silentij z loquele.

Per mo- Meroris ⁊ gaudij.
deramē Mānsuetudis ⁊ rigoris. iuxta
qđ opportunitas exigit ⁊ recta rō dictat.
Ad modestiam honestatis.
Gloriationem
Per Ordinationem.
Compositionem
Actuū motuū gestuū
scilicet Vestimentoꝝ seu habituū
Membroꝝ ⁊ sensuū. iuxta
qꝫ moralis honestas ⁊ regularis obseruātia
ītd exposcit: vt merito sis ex illoꝝ numero q̄-
bus apostolus dicit. Omnia honeste ⁊ ꝑm
ordinem fiant in vobis.
Exerce te quoq; ad iusticiā: vt tibi illud p
phēticū possit veraciter aptari. Propter ve
ritatē ⁊ mānsuetudinē ⁊ iusticiam ⁊c.
Ad iusticiam inq̄ integram.
ȝelum diuini amoris
Per: Obseruātiā diuine legis
Desideriū fraterne salutis.
Ad iusticiam ordinatam
Obedientiā ad sup̄iores.
Per Societatem ad pares
Castigatōem ad inferiores.
Ad iusticiam perfectam: vt
Veritati ꝑsentias.
Omni Bonitati faueas
Malicie aduersaris: tam
mente: q̄ verbo: q̄ ope: nihil agens alij qđ
tibi nolis fieri. nihil negans alij qđ tibi velis
impendi. quatenus illoꝝ sis imitatrix ꝑfecta
quibus dicit. Nisi abūdauerit iusticia vestra
plus q̄ scribaꝝ ⁊ ꝓhariseoꝝ nō intrabitis i
regnum celorum.
Exerce te tandem ad pietatem. qꝫ vt dicit
apostolus. pietas ad omnia valet ꝓmissiōes
habens vite que mūc est pariter ⁊ future.
Ad pietatē inq̄ diuini cultus attente ⁊ de
uote ac reuerenter.
Horas ꝑsoluendo canonicas
ac quotidiana ꝓsitendo pecca
ta ⁊ deplorando.
scilicet Sacratissimā ꝑ tpe eucharis-
tiam sumendo.
Quotidie missam audiēdo.
Ad ꝓpietatem salutationis animarū.
Ad diuinando p̄ oꝝnum frequentiā.
Mūc Per sermonū informationem.
Per exēplor incitamenta: vt qui
audit dicat veni. Doctiū sic sapiēter opor-
tet fieri: vt salutis ꝓprie dispēdiū nō incurras.
Ad pietatē releuatōis corpalis ēgritatum.
Supportādo patienter.
In Cōsolando amicabiliter
Subministrando humiliter: hilariter:
⁊ misericorditer. Et sic diuinā impleas legē
cū dicat apostolus. Alter alterius onera por-
tate ⁊ sic adimplebitis legē dñi. Ad qđ ꝑ-
sequendas super omnia credo valere me
moriā crucifixi. vt dilectus tuus tanq̄ fasci-
culus myrrhe inter mētis tue vbera ingiter
cōmoretur. Aō ipse prestare dignetur q̄ est
benedictus in secula. Amen.
Finis.

¶ Epistola sancti Bonauenture ad mḡm
innominatū eliminans errorē contra regulā
beati Francisci: dño respondente per seruꝝ
suū sanctum Bonauēturam.
Anomiato magistro fra-
ter Bonauētura Spūs
telligentie veritatis. Pro-
ponis dilectissime vt tibi
i greos articuli de regula fra-
trum minoꝝ absoluam. i
quibus te ostendis plurib⁹
rōnibus dubitare. s. de pauptate. labore. m-
mū: ⁊ studio scholariū ⁊ magistro. s. cū cō
regula dicat qꝫ frēs nō recipiāt pecuniā p
vel p interpositā ꝑsonā. ⁊ rursum. nec loc
nec aliq̄m ré sibi appropriēt. vident tibi fr
in hoc regule contrarie. cū tibi videant p
cuniā p interpositā ꝑsonaꝫ recipe. libros
bere ⁊ domos. cū nō possint habere nisi q
habēt dños assignare. In labore ēt man
sibi iniūcto vt videt sub ꝑceptoꝝ culpabili
tibi vident. cū nec laici laborēt in opibus
dicionis nec clerici manu ꝓpria in libris

bendis. quin potius cū magnis sumptib⁹ fa-
ciunt eos scribi. acsi apud se haberēt numi-
matū ꝑcussores. Postremo in studio ⁊ ma-
gisterio frēs cōdemnas: cū regula dicat qꝫ si
curent nescientes: litteras discere. Fratres ple
rūq; tā clerici q̄ magistri q etiā in secula pa
rū aut nihil de pbia audierūt: studēt: recitāt:
scriptitāt. imo qđ plus est laniāt: dissipāt: edi
ficant. Nec videt tante humilitatis ꝑfessoꝝ
bus posse cōpetere nomē magistri. cū ꝑ vi-
deat dñs in euāgelio suis discipulis inhibe-
re quoꝫ nos dicimur imitatores tanq̄ ꝑfes
sores euāgelij iesu christi. Nec vt asseris tibi
in corde de statu ⁊ salute fratrū scrupulū ge-
nerant. ⁊ tuam ꝑsciam inquietant. Sup hec
addis assertionē quorūdam. qui tibi nisi sint
banc ꝑsciam de fratribus fabricare. Inten
de igitur in ea que dicturus sum. dabit enim
tibi dñs precibus gloriose virgis ⁊ beati frā
cisci rectum in omnibus intellectū. Sup-
ponis qꝫ regula paupertatē precipit. cōmen-
dat laborē: vetat curiositatem. Suppono ⁊
ego: dicētiano ob hoc receptiones pecunia-
rum. ꝓprietates librorꝝ ac donorum. Utinpe
ro ⁊ ego. imo nos omnes persequimur for-
titer ⁊ culpamus. In hoc conuenimus. si qꝫ
fratres tales credis: aut si nō credis dubitas:
in hoc penitus dissentimus. Nec enim ꝑ cre
do nec dubito: certū habens oppositū tanq̄
verum. Non qꝫ nullus in ordine talis sit qui
non possit culpari in aliquo predictorum: cuꝫ
nec in. xij. apostolis talis perfectio potuerit
reperiri. sed cōmunitatem status de qua ⁊ tu
inuingis defensandaꝫ assumpsi. Vide igi
tur quid sentire debeas de receptione pecu
nie. Testificor coram deo quoniam veritatem
sum expressurus ꝑm meam conscīam in om
nibus que subiungam. Non credo te aliqua
tenus dubitare: quin pauperibus quantūcūq;
extremam vouerint paupertatē liceat recipe
re demosynam: nisi velint se occidere. qđ si
nephas est licet hoc fratribus. qđ nullus sane
mentis ignorat. Nou est igitur contra coruꝫ
ꝓfessionem. si quis diues bonum hanc eis mi
nistrat manu propria. Aō si noluerit pot: si
eis ministrare per manū serui sui. Aō si ille
seruus nō possit: sed cōmittat alij: quare non
liceat per manū tertiam: nō videtur. Quare
etiam vsq; ad decimā manū non possit: non
video. Aꝫ si diues habens pecuniā dat vi-
cium aut vestiū fratribus necessariū. nonne
potest ipse manu sua emere: nónne p̄ ipse pe
cuniā pro emptione alij ꝓmittere: ⁊ sic ꝑ mul
tas manus in vsus fratrū expendere pro re-
leuandis eoꝝ necessitatibus sine offensione
fratrū. Quis sane mentis hoc dubitat. cum
pecunia ita sit dñi cū cōmittitur persone iter
medie acti ipse dño eam manu ppria cōser-
uaret. Nisi forte quis ita dissipat vt dicat qꝫ
pecunia in manu seruientis posita transeat i
eius dominiū: ⁊ desinat esse dñi. qđ penitus
absurdū est. Aꝫ si dicas qꝫ dño simpliciter ⁊
absolute dare intendat fratribus. dico ⁊ ego
qꝫ nullus sane mentis dare intendit fratribus
nisi ꝓut cōpetit regule ⁊ ꝑfessiōi eoꝝ. Quis
enim darei elemosynā vt eo faceret perdere
vitā eternā. Dat ergo eo modo quo fratrib⁹
expedit. s. cōmittendo alicui qui ꝑ se eā dispē
set in his rebus quas fratribus licet accipe: ⁊
sic pecunia illa ꝑ quoūcunq; manus trāseat
nullo modo spectat ad fratres. qꝫ semp ē pa
rui dñi. Et est ꝑ hoc manifestū: qꝫ nec per se
nec ꝑ interpositā ꝑsonam eā recipiūt. Fateor
coram deo ita esse vez i ꝑsciētijs fratrꝫ. Aꝫ
si mihi forte non credis. in ipse dño pape. q i
vtroq; iure peritus. ordinis ⁊ perfectionis
emulator: qui vt ipse testat in ꝓditione regu
le beato francisco affuit. ⁊ eius plenū intelle-
cū aguouit. Aui requisitus a fratribus dix.
qꝫ fratres volentibus sibi elemosynas facere
possint fidei aliquē precentare. Aui taliter
ꝑsentatus: nō est eoꝝ minister: sed illius pot⁹
cuius mandato solutiōem facit. seu recipient
eandē. Hec sunt verba ipsius. Quis ita defi
pit. vt si dicā alicui. ille fideliter exequet vel
custodiet qđ ei cōmittes. qꝫ ꝓpter hoc qcqđ
ille acceperit fiat meū. cū etiā licet hec verba
non semꝫ exprimant: sp tū habent in corde

ē semp ab alijs credimus sic accipi. Quis q̄ ēt improbus vt impugnaret hāc veritatē: p tantoꝝ virorū sciam sanā ⁊ discretā. p tantam rei euidentiā: ⁊ vt nihil desit per sedem apostolicā ꝯfirmatam. Certus sum q̄ talis potabit iudiciū. De libris ⁊ vtensilib⁹ qd sentias audi. Clamat regula expresse imponens fratribus officiū predicādi. qō nō credo in aliq̄ alia regula repiri. Si igit̄ p̄dicare nō debēt fabulas. sed verba diuina. ⁊ hec scire nō possunt nisi legāt. nec legare nisi habeant scripta. plānissimū est q̄ de pfectione sic est habere libros sicut est predicare. Et sicut nō obstat ordinis paupertati hre missalia ad cantandū missas: ⁊ breuiaria ad horas dicendas. sic nō obstat ⁊ biblias ad ꝟba diuina p dicanda. Licet igitur libros habere. Dz nunquid regula sibi ꝯtia est que alibi mādat nihil habere. Absit ꝟ vt in ea sit ꝯtias aliq̄ sicut nec falsitas. cū tota de fonte euangelij sit extracta. sicut mihi qui paz nouī facile esset ostendere. Dico ergo q̄ fratribus hoz conc̄essus est vsus. sed vetat appropriatio. Naz nō dicit regula. Fratres nihil habeāt nec aliqua re vtant. qō esset infamū. sed q̄ nihil sibi appropriēt. Cui igit̄ hoz ꝓprietas assignabitur. Sic rñdeo ego q̄ cuiuscunq̄ sit: nō est mea nec ordinis: ⁊ hoc mihi sufficit ad mee conscientie puritatē. Ne tñ hoibus fugā parare videar: dico hanc rez mobiliū gubernatoꝛi ⁊ protectoꝛi ordinis cardinali ptātez ⁊ auctoritatē ⁊ ꝓuidentiā a dño papa esse cōcessam. Sicut enim dñs papa ait: nec vendi debent mobilia. vel extra ordinem cōmutari a quo modo: nisi ecclesie romane cardinalis q̄ fuerit ordinis gubernator: super ꝟ auctoritatē prebuerit ⁊ assensum. Sed dicis. Nunquid qui biblias dant fratribus intendunt eas dare pape aut cardinali. Dico ⁊ ego. Nūquid pater qui dat bibliam filio intendit labefacere ordinem filij: ⁊ filiū suū facere filiū diaboli. Credo te dicere q̄ non. Dat igitur filio intendens q̄ ordinis paupertas sit penitus illibata. ac per hoc vt ordo vtatur proprietas autem sit eius cuius decreuerit pastoꝛ ordis ⁊ ecclesie. At nō credis q̄ si pater non possit filio librū dare nisi per manū alicui⁹: de quo presumeret q̄ non esset filij sui predator: sed pastoꝛ. vtiq̄ daret vt filio ꝯmodaret ad vsū. Et in hoc melius prouisum est ordini dño sa ciente. Nā si librozū ꝓprietas remaneret penes pentes: sic ministri non possent auferre fratribus libros. ⁊ essent quasi perpetui ad vitā. Nunc aūt ordo nihil sibi appropriat in libris: dum ministri libros nec vēdere nec alienare auctoritate propria possunt. nec fratres subditi possunt: dum frequenter resignant: ⁊ eis pro voluntate ministrorum assignantur ⁊ auferuntur. Certus sum q̄ hec est cōscientia fratrum. Ut autem nihil remaneat audi de dominibus. Dico domos non esse fratrū. Sed si de solo q̄ris. Dico q̄ damnum est ⁊ patronorum. Si de edificijs: pari rōe edificantium vel eoꝝ quoꝝ est solū. ga cedit solo vnius si vnus edificat: vel plurū si plures. Mentioꝛ etenim si nō dñs papa dicit in regula. salvo locoꝝ ⁊ domoꝝ dñio illis ad q̄s nosc̄it pinere. In loco intelligens solum. in domibus edificia superaddita. Unde nec ap propriamus nobis solū: cū dicamus esse illorum qui dant impensas. vel cedit solo. Nec etiā vsus appropriamus: nisi p voluntate eorum qui fratribus ꝓcedunt p̄dicta. Certus sum enim q̄ hec est ꝓscientia fratrū. Nō obstat si aliq̄n vidisti contrariū: qō non credo. q̄ indiscretio vnius nō ad oēs debet nec ad singulos retoꝛqueri. Si dicis nos tanq̄s aduenas ⁊ peregrinos debere ire de domo in domū. parcat illi deus q̄ primo hāc stulticiā cogitauit. Nōne btūs franciscus edificauit loca. Nunquid tanq̄s pegrinus ibat quotidie vnā dietam. Nūquid btūs petrus cū dicat in canonica sua. obsecro vos tanq̄s aduenas ⁊ pegrinos ⁊c. volnit q̄ oēs transirent de domo in domū. Cū enim dicat ecclesiastes. vita neq̄ hospitari de domo in domum. Tam petrus q̄ franciscus filijs ⁊ discipulis suis non sanctam vitam sed neq̄ impositū

sent. si sm predictū intellectū nos similes essemus pegrinis mādarēt. Sed hoc dictū intelligit: vt nō currat similitudo quattuoꝛ pedibus: sz vt domos in quibus habitamus parū diligamus. nec ꝓprias reputemus: sicut pegrinus qui transit in patriam domū nō diligit in via tanq̄s ꝓpriā. sed vtit tanq̄s aliena. Qui aliter sapit ipsa sua insipientia manifestat q̄ nihil omnino sapit. Quō ergo posset esse regimē ⁊ ordo platoꝛ: qui ita districte manet in ordine beati fr̄ācisci: si oēs essent instabiles ⁊ vagabundi p orbē. Hoc vero scimus: q̄ nihil vidit de ordine. Veniam ad laborē manuū: vbi taliter insistis. vtrū sit ꝓfitū vel ꝑceptuꝝ. Ego aūt dico q̄ non intendere beatum franciscum manualē laborem nec ꝑcipere nec consulere nec monere. sed suppositā ammonitione apostoli fratribus nimis vel minus sollicitis ad laborē dat formā laborādi. Quidam enim sic intendebant laboꝛi manuali: vt necaret in eis deuotio oōis. Ad q̄ periculosum erat: cum actiua debeat debuire ꝓtemplatiue: dedit eis formā sanctissimus pater. vt sic laborent qui laborare vellēt scirent et possent: vt sancte oōnis ⁊ deuotionis spūm nō extinguant. Hoc enim sequit in textu regule immediate. Unde attende q̄ non dicit ꝑcipio vel ꝓsto fratribus q̄ laboꝛēt: sed quibus ꝺ dit dñs gr̄am. qō nō solum includit potentiā sed voluntatē laborandi. Sicut si diceret. fratres quibus dedit dñs gr̄am labꝛymādi lachryment ita modeste q̄ oculos nō amittāt. non ꝑciperet lachrymari. sic nūc intelligit. Ipse autem de laborē manuū vim nō faciebat: nisi ꝓpter ociū dedinandum. Quia cuz fuerit regule obseruatoꝛ perfectissimus: non credo q̄ vnq̄s lucratus fuerit de labore manuū. rig. ꝺ. vel eoꝝ valoꝛē fratres. sed potissime ad oratiōem monebat. Non enim volebat q̄ illā extinguerent ꝓpter lucrū. Unde ꝓuincialibus ministris relinquit q̄ nō p. mittant fratres suos ociosos. Ego vna tecuz si qui tales sint iudicio arguēdos. ⁊ verberibus puniēdos tanq̄s suos malos ⁊ pigros. Non tñ ꝓpter hoc tibi displiceat: q̄ satis ibi inuenies copiā laborandi tā in studio veritatis: q̄s in exercitio humilitatis: pietatis: ⁊ cuiuslibet alterius virtutis. Nā fratrū elemosynas quereres: coquinam facere: infirmis seruire. scutellas lauare: ⁊ in oībus humilitatē exercitijs laborare: que vulciora fratribus sunt q̄s multa officia dignitatis. Sed quid dicemus de ascendentibus ad cathedram: cuz regula dicat q̄ nō curent nescientes: lr̄as discere ⁊c. cum etiā euangeliū dicat q̄ nolim⁹ vocari magistri. Dico ego q̄ regula non vetat studiū literatis. sed illiteratis ⁊ laicis. Vult enim iuxta apostolū. q̄ vnusq̄sq̄z in ea vocatione qua vocatus est ꝑmaneat. vt ad clericatum de laicatu nullus ascendat. nec vult q̄ clerici fiant laici studiū recusando. Alioquin ip se trāsgressoꝛ fuisset: qui cū paucas lr̄as sc̄ret. postmodū in litteris ꝓfecit in ordine: nō solū oꝛando sed etiā legēdo. Iā vt sciās q̄n tum sibi placuerit studiū sacre scripture: audiui ego a fratre qui vidit. q̄ cū nouū testamētū venisset ad manus suas. ⁊ plures fr̄es nō possent simul habere diuidebat p folia. ⁊ singulis cōmunicabat: vt oēs studerēt nec vn⁹ alterum impediret. Clericos etiā quos recipiebat ad ordinē in summa reuerentia habebat: ⁊ in morte mandauit fratribus q̄ doctores sacre scripture in sūma reuerentia haberent: tanq̄s illos a quibus recipent ꝟba vite. Iā cum nomē doctoris venerarē intelligebat hoc euāgeliū nō vetuisse. alioquin paul⁹ apostolus euāgelio ꝓtradiceret: qui se prima epistola ad thim. magistꝝ gentiū vocat. qō maioris impudentie videt q̄s si ab alijs vocaretur. Dico ergo: q̄ sm euāgeliū pompa huius nois ꝓdēnāda ē ⁊ nullatenus appetēda. sed officiū assumendū. Quos enim magis decet euangeliū docere: q̄s qui euāgeliū ꝑfitentur ⁊ seruare. Nā cum dicat euangeliū. qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabitur in regno celoꝝ. Quis sane mentis dicat vt magister ⁊ frater alexander diues debuerit predicare ⁊ docere. beati paupes spū.

q̄ pauper effectus debuerit reticere. Certe si fratres decet addiscere ꝛ ruminare tanq̄ mūda animalia verba diuina. ꝛ fibijpis sufficiunt in docendo. quis tā stultus est vt dicat: q̄ do etrinā quā eos decet facere ꝛ docere debeāt a nō facientibus mēdicare. Condēno igitur tecū in magisterio pōpam. sed cōmendo officiū. Bāno frēm minorē pōpositum. ꝛ dico eū magisterio penitus indignū. sed cōmēdo studiosum. credens q̄ nulli magis q̄ tali cō petat auctoritas docēdi euāgelium ihesu christi. Restat igit vt de philosophorū ambus aliquid subiungamus. Audi charissime: sicut in ceteris. sic ꝛ in hoc pariter cōcordemus. Fateor displicent tibi curiositates: displicent ꝛ mihi. ꝛ displicent fratribus bonis: ꝛ displicēt deo ꝛ angelis suis. Nec defendo circa scripta puerilia mussitātes. sed detestor eos pariter tecum. Unde ꝛ tibi ꝛ mihi consulo vt habeamus zelū sm scientiā: nec detestemur pl⁹ q̄s oportet. Fortasse enim inter peccata minuta ꝛ venialia computādū est. Dix enim grana absq̄ paleis colligi possunt. ꝛ verba diuina sine verbis humanis. Nec aūt oia separant per zelū cōpunctōis ꝛ fletū deuotionis q̄ faciunt triticū veritatis a verboꝝ paleis separari. Et fortasse vident aliqui curiosi: q̄ magis sunt studiosi. Si quis enim studeret in dictis hereticoꝝ: vt eoꝝ sentias declinando magis intelligeret veritatē. nec curiosus nec hereticus sed catholicus esset. Cū verba pbōrum aliq̄n plus valent ad intelligētiā veritatis et errorum cōfutatōes: nō deuiat a puritate in his aliq̄s studens. maxime cū multe sint conclusiones fidei. que sine his terminari ñ possunt. Unde si velimus nimis stricte iudicare fortasse ipsos sanctos q̄s impiū est iudicabimus curiosos. Nā nullus melius natūrā tēporis ꝛ materie describit q̄s Augustinus inquirendo ꝛ disputando in li. confessionum. Nullus melius exitus formaꝝ ꝛ ppaginez rez q̄s ipse super gene. ad lām. Nullus melius questiones de aīa ꝛ de deo q̄s ipse in li. de tri. Nullus melius naturā creationis mūdi q̄s ipe in lib. de ci. dei. Et vt breuiū dicam pauca aut nulla ponit magistri in libris suis quin illa reperias in libris Augustini. Lege Augustinū de doctrina christiana. vbi docuit quō nō potest intelligi sacra scriptura sine aliarum sciemiaꝝ pitia. Ostendit etiā q̄ sicut filij israel aspostauerunt vasa egyptiorum: sic doctores theologici doctrinam pbie. Unde multa que non didicimus per philosophos ꝛ ō dictis pbie: didicimus per sanctos. Ac per hō non debet tibi esse mirū si minus fundati in trantes: fiant in sciētia in ordine fundationes. Sed esto q̄ illa sint reprehensibilia ꝛ purgāda: non ppter hoc retraharis. q̄ nullus ad hoc compellitur. sed is magis amatur. q̄ magis est tatium aspernator. Nec prelati talia p̄cipiunt sed permittunt. Nec ppter tres vel quatuor vitiosos debet magister tenere innocentes. Etsi aliqui abundent libris ad tempus: alijs pleriq̄z multo plus indigentibus poterint dispensari. cum multo plures egeāt q̄s abundent. Nec te moueat q̄ fratres fuerunt in principio simplices ꝛ illiterati. imo magis debet hoc in te fidem ordinis confirmare. Fateor coram deo q̄ hoc est q̄d me fecit vitam beati francisci eligere: q̄ non fuit per hominū prudentiam inuenta sed per christū. ꝛ q̄ opera christi non deficiūt: ostendit hoc opus fuisse diuinum dum ad confusiōē viroꝝ simpliciū etiam sapientes non sunt decignati descendere: attendentes illud apostoli. Si quis est inter vos sapiens: stultus fiat vt sit sapiens. Rogo charissime vt non nimis abundes in sensu tuo: nec credas te prudentiorem nec melioꝝ oibus quos deus ad statuꝝ istū vocauit. etsi vocauerit te nō recuses. Vale in domino.

¶ Epistola sancti Bonauenture de eo q̄ christus ꝛ apostoli ꝛ discipuli eius incesserūt discalciati.

Alis lector. tali lectori Spūi / telligentie famulo. Ad̄ scōm aplm Johānē: deus vitaꝝ e: qui ō veritatē offendi: marie

euāgelicā. cuius xpō spēaliter auctor est: ꝓtra xpm offendere ꝓbat. Sup eo igit q̄ xp̄s ꝛ suos sanctos apostolos atq̄z discipulos: nō discalciatos: sed calciatos incessisse cōstat pitorū multitudiné p̄dicasse: q̄s temere ō veritatē euangelicā offenderis: ppendere poteris ex subscriptis. Aut enim christ⁹ sup mat. Et postoli eius vna tunica ꝛ discalciati circūibant terrā mūdū ꝛ supabant. Jté Hiero. ad aggerāntā. Apostoli toto orbe peregrini: nō eo in zona: nō virgam in manu: non caligas habuere in pedibus. Idē ad Rusticū monachū ponit idem. Idē in epistola ad eustochiū dicit sic. Moyses ꝛ iesu naue nudis in terra sancta iubent pedibus incedere: apostoli sine vinculis pelliū ꝛ onere calciamētoꝝ ad p̄dicatōnem noui destinant euāgelij. Solitus vestimēntis iesu sorte diuisis caligas nō habuere q̄s tollerent. Nō enim habere diues poterat. q̄ suos suos habere p̄hibuerat. In hac auctoritate perpendere potest tua prudentia q̄ dominus noster iesus nō tm̄ calciamēta tēporte passionis non habuit: sed etiā habere primo non potuit. Cepit enim facere ꝛ docere. Actuū. i. Jté Augu. xxij. ō faustū dicit sic. Q̄s scribit Lu. xxij. Quando' misi vos sine sacculo: sine pera: sine calciamentis. nō transierūt dñi verba: sed ꝛ discipuloꝝ obtēperantiū facta secuta sunt. Item in vita beati marcialis. Sedis dñi marcialis pgens ad predicandum nō equo vehebat aut asino: non q̄libet iumēto: nec calciamēta ꝓprijs induebat pedibus. sed iuxta dñi ꝛ magistri sui iesu christi sententiam: quā ipse sibi ꝛ alijs apostolis inculcare solebat vt pgentes de ciuitate in ciuitatē: nouacula non q̄z perā secū tollerēt nec calciamenta. Nudis incedens pedibus: imitator christi atq̄z beati petri apostoloꝝ p̄cipis cōsanguinei sui: in omnibus que ipe dñs p̄cepit cristere curabat. Jté in vita beati frontonis discipuli scribit sic. Btūs fronto castra ꝛ vbes ꝛ vicina loca calciat⁹ tm̄ sandaliis pagrauo: gentiū cateruis diuini verbi semina erogabat. Jtem in vita b. ē ꝛ magdalene vitus legit q̄ vel sandaliis vtebant: vel nudis pedibus incedebant. De sandaliis autem dicit mar. vi. Calciatos sandaliis. glo. vt neq̄ pectus furneq̄ nudus ad terrā. Item Ephe. vi. ꝛ matth. x. dicit in glo. Sandaliis vel soleis vsos apostolos fuisse. Papias aūt dicit. Sandalia aūt sunt calciamēta desup corium nō habentia. Item Eusebius cesariēn. vi. ecclesiastice histo. li. in ca. de laudibus origenis dicit sic. Anec omnia origenes precepta euāgelica ꝛ voces saluatoris summo amore ꝛ studio implenda esse censebat: quibus precipit duas tunicas nō habendas. nec calciamēta vtendis. nec de crastino cogitandum. Et sequitur. Ita deniq̄z per multos annos absq̄ omni calciamento nudis traditur incessisse vestigijs. Item Grego. nazāzenus. Optabaz homines videre qui viuerent ad exemplū: predicatores euangelij christi nudis pedibus incedentes: propter regnū pauper: ppter patientiam regem. Cernis puto si ꝓprie sapio q̄ duo illustres illumi greco' doctores p̄ceptuz euangelicū de nō portandis calciamentis ad literā censuerūt obseruandū. Q̄ si fortassis in hac sententia presumpseris dicere p̄dictos duos doctores hereticos fuisse: per predictas ꝛ post dicendas auctoritates doctorum latinoꝝ catholicorū: calūniari in hac parte p̄dictos doctores conuinceris manifeste. Jtez in vitis patrum in monachorū perfectorum laudibus legit in pluribus locis q̄ nudis pedibus incedebāt. Item Hiero. in li. ō Jouiniani repehēdit ipm. q̄ cū prius tanq̄ pse cuso monachus nudis pedibus incessit postea a plectōe apostatans monachā: calciamēta deaurata portabat. Jté Acuū. xij. Calcia te caligas tuas. Ad hec est vna glo. Petrus ppter rigorē carceris ligamēta ad horam laxabat. vt tunica circū pedes demissa frigus noctis venūq̄z pararet. exemplum prebens infirmis vt cum molestia corpalis vel iniuria intentat humana liceat aliquid laxare de rigore propositi. Sicut ergo petrus in eo q̄ circū pedes tunicaz demisit ad horam

propter rigorē caroceris: exēplū infirmis ꝓbuit ⁊ rigorē laxauit. ita ⁊ in eo q̄ ad horam tātum caligas habuit si nō habuit. In fine tamē predicte glose calige petri sp̄aliter exponuntur sic. Ob dictū est. sint lumbi vestri precincti ⁊c. Lu. xij. Et calciati pedes in preparationem euāgelij pacis. Eph̄e. vi. spiritualiū virtutum verbiq̄ predicādi resumere inuentur insignia. Textus etiam: calcia te ad l'ram intellectus non dissonat a predictis auctoritatibus ⁊ inferius annotādis: sed omnino etiam concordat. Nam vbi latin⁹ interpres dicit caligas. grecus dicit sandalia. Sūt aūt sandalia sicut dicit magister in hystoria solee vel petoneo. Scōm Papiam vero calige dicuntur q̄si caligule: q̄ super pedē colligant. Vel etiam q̄ calce ligantur. sicut cerminus in solea sancti petri: quę vsq̄ hodie rome seruat. Et etiaz in picturis ⁊ in celaturis antiquaz apostolicaz imaginū ⁊ nouaz. in quib⁹ omnib⁹ vel cum soleis vl' nudis pedibus exprimunt. Non nobi blādiaris cū audies: q̄ sandalia sūt calige. q̄ ꝓm papiā sandalia sunt calige vl' calciamenta de super coriū non hūtia. Ridiculosum igit̄ est valde q̄ litteratus hoc neget: q̄ clamāt lapides ⁊ testant. Interliniare eautem quo dicit sup illo v̄bo: exemplū dat non sine calciamentis ambuladi angelo iubente ⁊ ap̄lo complente: soluit per principiū interliniaris: vbi dicitur. calige sunt calciamēti genus: ⁊ de illis intelligitur. Nec videtur auctenticum: sed ponit magistrale. vel sp̄aliter intelligendum est. vt est illud Eph̄. vi. Calciati pedes ⁊c. Glosa. Nec calciamenta v̄tutum dz hr̄e predicator. ne ille qui p̄dicat pede mētio terram tāgat. i. pro terremio faciat. Hac significatione dicit marcus ap̄los sandaliǫ calciari vel soleis. s. vt neq̄ pes sit tectus: neq̄ nudus ad terraz. Hic vt cernis manifeste dicit Glo. ⁊ est Aug. quid sunt sandalia. q̄ solee. ⁊ q̄ virtutum calciamentis debent veri ap̄li calciari. Amplius super illud Luce. xxij. Ani misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamētis ⁊c. glo. dicit sic. Non eadem vinendi regula perfectionis que pacis tpe discipulos informat. Missis quidem discipulis ad p̄dicandū ne quid in via tollerent p̄cipit. insinuat autem motus articulo: ⁊ tota illa gente pastorem simul ⁊ gregē persequente: ꝓgruā tēpori regulam decreuit. permittēs vt tollant vi cui necessaria. Ex hac glo. patet q̄ ad regulam apostolicā pertinet nihil in via tollere. ⁊ sine calciamentis incedere. Et licet persecutionis tpe aliquid in via tollere permittatur: de calciamentis tñ componādis etiā p̄secutionis tpe nec textus innuit nec glo. Ex predictis testimonijs darius inuenit. quid de dñi nostri iesu christi ⁊ suorum ap̄lorum atq̄ discipulorum calciamentis: iuxta veritatē euangelicam ⁊ sanctorū expositiones docendū sit. pariter seruandū. Sed his oib⁹ testificationib⁹ firmissimis atq̄ clarissimis: ecce euangelij sanctiones sunt incomparabiliter clariores. Scribitur enim Matth̄. x. Nolite possidere aurū neq̄ argentum: neq̄ pecuniā in zonis vestris. non perā in via. neq̄ duas tunicas: neq̄ calciamenta. neq̄ virgā. Ite Mar. vi. Precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgā tñ. non perā: non panem: neq̄ in zonis eos. ꝙ calciatos sandaliis. Item Lu. x. Nolite portare sacculum: neq̄ perā: neq̄ calciamenta. Q, autem dñi hec verba mādata non tñ spiritaliter sed etiam ad litterā fuerum obseruata: patet ex auctoritatibus p̄dictis. Patet etiā ex picturis ⁊ celaturis antiquissimis laicorum. Patet etiā ex ipsis sandaliis ap̄lorum ⁊ discipulorum. que vsq̄ in hodiernū diem in plerisq̄ locis ad huius veritatis astipulationem ⁊ deuotionem fidelium referuant. Patet etiam ex glo. mar. superius allegata. Patet etiam ibidem ex alia glo. Matthęus ⁊ Lucas memorāt dñm dixisse discipul' vt nec virgas ferrent. Marcus ne quid tollerēt nisi virgā tñ. Sed illi accipiunt realiter virgā. Marcus per virgā potestatē accipiēdi necessaria subditis. Ergo sicut Matthę⁹ ⁊ Lucas ꝑ virgam realiter accipiunt: sic ⁊ calciamenta. Et plato dicit duas summitates corporis non ci

velādas. neq̄ assuetam fieri molliciem debere capitis ⁊ pedum. Cū hec habuerint firmitatem: cetera robustiora sunt. Ité magister in hysto. qui dicit sic. Non portabitis calciamenta neq̄ virgam. Scōm Marcū sandalijs. id est soleis vel petonib⁹ vti iussi sunt.

Item Josue. v. Solue calciamentū tuum de pedib⁹ tuis ⁊c. Glo. Hi sunt pedes quos latuit ipse. Non autem ignorat prudentia tua dñm iesum non tñ pedes ap̄lorum sp̄ales: sed etiā corporales humiliter abluisse. Patz etiā postremo per gl'iosum christi figniferum franciscum: q̄ sp̄u sancto reuelante iuxta litteralem intellectū p̄dicti concepti ordinē suum ⁊ regulā instituit: dño cooperante ⁊ sermōes confirmāte sequentibus signis. ⁊ etiā seruauit. Et iuxta hunc intellectū p se ad prouidentiā signis precedentib⁹ cōfirmationē meruit obtinē. Ceterum si precepta euāgelica de nō portādis calciamētis spiritualiter nō ab apostolis intellecta fuerunt ⁊ seruata. ergo illud quod ibidem inserit: gratis accepistis: gratis date. Et illud. Infirmos curate mortuos suscitate. Et illud. Nolite possidere aurū neq̄ argentum ⁊c. Ob quantū perniciosiz sit ⁊ euāgelice veritati aduersum: tua pitia non ignorat. Ubi queso esset illud petri Actuum iij. Argentū ⁊ aurum nō ē mihi. Et illd Act. viij. Pecunia tua tecum sit in pditionē: q̄m donum dei existimasti pecunia possideri. Et illud Actuū. ix. Saulq̄ surgens manum extendit. ⁊ suscitatione thabite. Nec ergo si ab ap̄lis fuerit intellecta ad litteram ⁊ seruata. ergo ⁊ illud de calciamentis ab ap̄lis nō postādis. que predictis sine medio cōnectunt. Porro greci p̄dicātes euāgeliū: quos cernit pecuniā nō accipe: nec calciatos incedē: sed sandaliis vel soleis vti: apostolicos nuncupant ⁊ vt christi discipulos venerantur. Bonaventura etiam indicat: sicut ille retulit mihi qui vidit: calciamentis nō vtunt: nudis pedib⁹ incedentes. Nec aūt scripsi tue pitie vt de cetero contra tot ⁊ tanta testimonia christum ⁊ eius perfectissimos discipulos nō infames. ⁊ euāgelice veritatis regulam vt lux clarissimam expositione tua mystica non obscureo. Nam ꝓm quādā glo. sup Matth̄. pau⁹ est auditor: qui manifesta vult obscure intelligi. Innuit etiā Bre. in moralibus in proemio triplicem scripture modum. Sunt enim q̄ historice vel ad litteraz intelligi neq̄unt. vt illud iob Suspendium elegit aīa mea. Et illud. Pereat dies in qua natus sum. Quedam historice moraliter ⁊ allegorice intelliguntur. Quedaz in quibus quidem sensum litere negligit: oblatuz veritatis fibi lumen abscondit. Certuz ē aūt ex predictis triuz euāgelistarū sentētias supius allegatas non in primo genere sed in secundo ⁊ tertio contineri. Ceterū q̄ q̄tuor euangeliste Johānis baptiste humilitatem admirabilem p̄dicantes introducūt ipsuz dicentes q̄ non sit dignus solue corrigiam calciamenti eoz christi sine ipsius calciamenta portare. Q, sp̄aliter intelligendum sit ex glosis sanctorum annotatis ibidē clari⁹ inotescit. Dicitur Joh̄. i. Non sum dignus vt soluā eius corrigiam calciamenti. Glo. Non ait: nō soluam. soluit enim q̄si ipsum manifestauit: ⁊ de diuinitate ⁊ humanitate ipsius multa aperit. sed non sum dignus. s. ait. q̄ ad hoc agendus se iudignum putauit. Ité Lu. ij. Nō sum dignus soluē corrigiam calciamentorum eius. Glo. Non sum dignus mysteriū soluere incarnatōis. vl' nomen spōsi nō mihi vsurpo. nec sponsus credi: sed amicus sponsi volo.

Item marci. i. Nō sum dign⁹ ꝓcubēs soluere corrigiā calciamentoz eius. Hiero. i. icarnationis mysteriū q̄si verbū caro factum ē.

Item Matth̄. iij. Nō sum dign⁹ calciamenta ei⁹ portare. Glo. Intēdebat hic ostendere excellentiam christi ⁊ sui humilitatē. Et in eadem glo. exponit allegorice vt pri⁹. Forte aūt Johānes baptista in verbis ꝓpositis ad l'raz intellectis non christū calciatū dicere intendit sed iuxta predictam glo. intendebat ⁊c. magestatem christi magnificās: ⁊ suā humilitatē predicās. vsitatum modū loquendi tenuit. sicut de homine valde nobili non lauante ma

nus suas posset dicere parp humilis. nō sū
dignus aquam effundere super manus eius
Nisi forte quispiā verba proposita volēs ex
ponere dicat q̄ dñs tuus eo tpe quo Johēs
baptista sententias protulit antedictas. non
dum publice predicabat. nondum regulā edi
derat. nondum in deserto exemplū dāt pen
tentie ieiunauerat. Nō vtiq; verū est. Et iō
vult dicere q̄ calciamentis tunc tpis vtebat.
Quod vtiq; videtur a gōsis omnib⁹ t sanc
tor expositionib⁹ alienū. Sine aūt hoc fue
rit siue non: ex p̄dictis manifeste cōcludit q̄
post institutionem aplice regule dñs⁹ suos
discipuli sine calciamentis ad litteram incē
serunt. Nam sm Hiero. dñs tuus non potuit
quod non habenduz docuit. qui primo cepit
facē q̄z docē. Idcirco periculosum est valde
īmo ridiculosum asserere aliter dñm tuum: ali
ter apostolos vixisse. t dñm regulam nō
seruasse. t apostolos aliud q̄z dñm habu
isse perfectionis exemplum. cum discipu
lum esse perfectum si sit sicut magister suus.
t seruum non esse domino suo maiorem euā
gelica veritas contestetur. t vt sumus imita
tores domini sicut t ipse dñs nos Paulus
aplūs exhortetur. Tu igitur qui euangelij do
ctor es t sectator: si huius euangelice perfe
ctionis apicem non attingis vsū. attingas sal
tem affectu pio: affatu veridico: t catholico
intellectu. t noli euangelij candidissimas mar
garitas tuis expositionibus conculcare: no
li contra euangelicorum pedum nuditatem
pelleo motuas defensare. Si enim cōtra sen
tentias euangelij calciamenta defenderis: ti
mendum est ne duas tunicas t cum pera pe
cuniam defendere contendas. Boceat ergo
te vnctio veritatem: vt si quid incautius con
tra euangelium predicasti studeas reuocare.
Ne contemptum te reputes: q̄ in hac epīsto
la tecum singulariter sim locutus. hoc enim
mihi amor charitatis priuate suasit. presertim
q̄ malui consuetudinem imitari doctorū il
lustrium t sanctorum: q̄z vulgarem facetiam
populorum. Vale in domino.

¶ Epistola sancti Bonauenture. in q̄ man
dat vt fratres sui ordinis caueant a frequen
tia discursuum. ab importunitate questuum.
a sumptuositate edificiorum: librorum: vestiū
ac ciborum. a predicatione cōtra prelatos co
ram laicis. t a lingiosa vsitatione sepultura
rum t testamentorum.

Dilecto sibi charissimo
fratri. B. iuuentis pruincie
ministro. frater Bonauen
tura ordinis fratrū minoꝝ
minister generalis t seruꝰ.
Salutē t pacem in domi
no semp iterū. Quomiā ad hoc potissimū
inuigilare debet solicita cura rectoris: vt in
cōmisso sibi grege meritum virtutis accre
scat: claudat via vicijs. t detur moribus di
sciplina. diligenti deliberatione prehabita vi
sum est tāz mihi q̄z diffinitoribus capituli ge
neralis: vt ministris singulis aliqua ibidem
examinata t discussa litteratorie demādarē.
ipsosq; sollicitos redderez ad eos potissimū
abusus tollendos de medio. quibus sinceri
tas religionis inficit: perfectōis eclipsi do de
primit: t sanctitas: claritas offuscatur. Sane
cum euangelici culminis obseruata perfectio
hacten⁹ spectabiles t amabiles nos mundo
reddiderit: omniq; fauore ac reuerentia di
gnos. ecce iam nunc multitudine in prodiga
tendente: t remittis⁹ agentibus his q̄ ps̄um.
vicio: rum quedā semes cernunt succrescere.
que dum sacrū hoc venerandūq; collegiū de
spicabile t onerosum reddunt. pplo conue
niunt in scandalū: qō cunctis esse debuerat in
exemplū. Nam frequentia discursus: t ipse
tunitas questus: viles nos t graues efficit.
pro eo videlicet q̄ dum paruis nolumus ēe
contenti. t edificia sumptuosa conamur eri
gere: vilia summo studio queritātes: nobilia
per incuriam perdimus: cuz murorū curiosa
constructio destructione pariat aiaz. Per
horreo quocunq; peccati audaciā: qua cōtra
patrie mīs doctrinā coram laicis p̄dicando in
ecclesia contra prelatos: ipsoz acta suggillan

do conturgitur non nisi scādala: iurgia: t odia
seminat. t non solum ipsorum: verumetiam
dei prouocant iram. cum diuina constet lege
sanctum: ne quis maledicat furi donec ponat
offendiculum coram ceco. Sed t sepultura
rum ac testamentoz litigiosa t auida quedaz
inuasio: cum exclusione illoz ad quos aiarū
cura spectare dinoscit: non modicū nos de
toti fecit exosos: sicut experientia docente
percepimus. t ipse sanctissimus pater ponti
fex summus dominꝰ clemens fratres omnes
ad cauendū hmōi pia prouidentia per me vo
luit cōmouere. Horum aūt omniū hanc pu
to potissimā rationē t causam. q̄ ea que pro
uida cura per totꝰ ordinis prouidentiā in ge
nerali capitulo statuunt. paruipendunt a fra
tribus: t habent pro nihilo. nec tñ trāsgresso
res hmōi disciplina debita castigant. Sicq;
fit diuini permissione iudicij. vt spernentes
modica in maxima decidant. Quia dum di
sciplina negligit: insolentie crescunt. ac per ē
interiora negligentia circa exercitationem vir
tutū: exterius procedit in scandalū per eoz
patentē ruinam qui stare videbant in ocutis
aliorum. Et quo fit vt sancte religionis splen
dor prefulgidus in pallorem degeneret. sancti
tatis putrimdo foedescat. bone opinionis odor
computrescat: t nomen domini blasphemet.
Ne igit sanguis animaz non soluz nostre sol
licitudini cōmissarum. sed etiam omniū q̄ ad
lumen sancte religionis per viam salutis ince
dunt de nostris manib⁹ requiratur. charitatis
tue zelum q̄to possum efficaciou mandato
duxi presenti⁹ excitandū: adiurans te p aspi
rationez sanguinis crucifixi: t per stigmata pas
sionis eius: q̄ in sacro patris nostri corpore in
dubitabili charitate fulserunt. vt sicut dñi
seruus fidelis t prudens: ad prestatarum ex
tirpationem pestiū toto te animi vigore succ
ingas: tota mentis attentōe inuigiles: totoq;
feruore spiritus succēdaris. Et primum qui
dem ad sancte orationis studiū fratres tue cu
re cōmissos efficaciter incitans: ad regule p
misse obseruantiam sincerā inducas pariter
t compellas. pestiferos t insolentes multius
ferendo facie euellēs t destruens: dissipās t
disperdens: vel carcerali mancipando custo
die: vel a cōmunitate sacri collegij expellēdo
iuncta qō pietatis t iusticie lex exposcit. ne dū
crudeli misericordia vni membro putrido
parcit in totius corporis solpitatem putre
corruptio diffundatur. Et quoniam pauper
tas est nostre religiōis prerogatiua sublimis.
ne nobilis hec Margarita conculcāda por
cis viliter exponat: discursuū causam t que
stuū sumptuositatem. s. edificioz librorumq;
vestiū ac ciboz sic studeas amputare: q̄ a p
fessionis excellentia vite obseruantia nō di
scordet. Fedum est enī pphanūq; mendaciū
summe paupertatis voluntariū profitētem
se assererē: t rex penuriā pati nolle. interius
diuitum instar affluere: t exterius more pau
perum mendicare. Inhibeas etiam fratrib⁹
firmiter t districte: q̄ tam diuino q̄z canoni
co p̄hibet imperio: ne plato⁹ vitaz coā po
pulo carpāt. sz potiꝰ reuerentiā exhibeāt. nō
tñ bonis t modestis: verūctiā discolis. q̄ etī
am hoc exigit sacrum mysterium dñicē
vnctionis. Mandeo etiā fratrib⁹ vniuersis
vt pacem clericorum omniū tā in testamētis
q̄z in sepulturis q̄z tū in eis est sic studeāt ob
seruare: vt nullam habeant contra nos occa
sionem iuste q̄rele. simulq; seculo toti clare
scat: q̄ non cōmoda rez: sed lucra q̄rim⁹ aia
rum. Semiq; q: his t aliis deordinationib⁹
immeritis per statuta ordinis via p̄cludit.
volo vt p loca fratrū ea sic diligēter cōscribi
legi facias t seruari: vt sicut p̄fessiōe virtu
tum p̄cipui creditur. nequaq̄z morū incom
positione postremi merito censeatur. His
igit charissime frater tam efficaci studio nō
cessēs intendere qō deus gratum habeat. t
ego tue obedientie promptitudinē t sollicitu
dinis vigilantiam zeluniq; ordinis sacri pos
sim non imerito cōmendare. Et vt hoc meli
us fiat volo vt presens series omnibus fra
tribus tue prouincie per te vel per custodes
quotiens oportunus fuerit explicetur.

¶ Epistola sancti Bonauēture ad ministros: ꝓuinciales ⁊ custodes de reformandis fratribus sui ordinis.

Adxisto sibi charissimis ministris: ꝓuincialibus et custodibus vniuersis. Frater Bonauētura ordis eorūdem generalis minister ⁊ seruus. Salutē ⁊ pacē q̄ exupat oēm sensum. Licet insufficientiā meā ad ferendū onus impositū cognoscerē manifeste: ꝓpter debilitatē cor: ꝓ implectōem mentis: inexperientiā actōis: ⁊ repugnātiā volūtatis. qr tñ vnꝫ est ꝯ stimulum calcitrare tāte ꝯgregatōis ⁊ sūmi pontificis: ac ꝓ hoc ⁊ altissimi dei volūtati ptinaciter resistēdo. sarcine graui ⁊ quasi importabili humeros suppositi imbecilles: sperans de adiutorio vtutis oipotētis: ⁊ ꝓsidens de anmiculo vestre sollicitudinis in idipm. Nā etsi fit impossibile homini quantūcunqꝫ forti industrio ⁊ expto totā tanti oneris sarcinā suis humeris imposita diuersoꝫ viriliter a quolibꝫ iportet: nō est quantūcunqꝫ debili capiti horore quodā rei insolite desperandi. Quo niam igit de vestra ꝓsumo industria sollicitudine ⁊ zeli viuacitate: q̄ ꝓmpti sitis ad extirpanda mala: ꝓmouēda bona: refouēda ꝺbilia. ⁊ fortia ꝓseruanda. videns me specula torem datū domini israel. ne sanguis animaꝝ de manibus meis requat. cogitaui quedam vobis breuit scribere: que ꝺbotenus si in capitulo generali fuissem: libentius enodassez. Nūc aūt q̄ pericula tpm vrgent: ⁊ lesiones ꝓsciētiaꝝ: necnō ⁊ scādala mudanoꝝ: qb⁹ cū ordo deberet esse sanctitatis totius speculū i diuersꝫ ordis ptibus in tediū ꝺtit ⁊ ptēptuque mihi de ꝓsilio discretoꝝ visa sunt corrigenda. nec penitus taceno: nec oīno exprēs nec noua statuēno. nec vincula supinducēno. nec onera grauia alligano alijs ⁊ imponēs. sed tanꝫ annūciator veritatis breuiter explico vidēs illa nullatenus reticēda. Sane pquirenti mihi causas cur splēdor nostri ordinis quodāmodo obscuraf: ordo exterius inficit ⁊ nitor ꝓscientiaꝝ interius defedaf: occurrit negocioꝝ multiplicitas q̄ pecunia nīi ordinate pauptati sup oīa inimica auide petit: uncare recipit: ⁊ incautius ꝓtractaf. Occurrit quorūdam fratrū ociositas: que sentina est oīum vicioꝝ: qua plurimi ꝓpositi monstruosiꝝ ꝺdam statū inter ꝺtemplatiuā ⁊ actiuā digētes: nō tam carnaliter q̄z crudelit sanguine cōmedunt animaꝝ. Occurrit euagatio plurimoꝝ q̄ ꝓpter solaciū suoꝝ corꝑis grauando eos ꝑ quos trāseūt: nō exēpla post se relinquunt viteq̄z scādala potius animaꝝ. Occurrit importuna petitio q̄ oēs trāseuntes p tras adeo abhorrēt fratꝝ occursum: vt eos timeant ꝺfpdonibus obuiare. Occurrit edificioꝝ constructio sumptuosa ⁊ curiosa: que pacē fratꝝ inquietat: animos grauat. ⁊ hoim puersis indiciꝝ multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatū quā regula nra ꝓhibet: ex q̄ suspitiones: infamatōes ⁊ scandala plurima oriūtur. Occurrit imꝓuida ꝓmissio officioꝝ. qua fratribus nōdū vsq̄quaq̄ ꝓbatis. nec carne maceratis: nec spū roboratis imponūtur officia vix portāda. Occurrit etiā sepulturaꝝ ⁊ testamētoꝝ auida q̄dam inuasio: nō sine magna turbatōe cleri: ⁊ matrime sacerdotū. Occurrit mutatio locoꝝ frequens ⁊ sumptuosa: cū quadā violētia ⁊ perturbatione terraꝝ: cum nota iuconstātie: non sine preiudicio pauptatis. Occurrit tandē superfluitas expensaꝝ. Nam cū frēs paucis nolint esse ꝺtenti: ⁊ charitas horum refrigerit: facti sumus omnibus onerosi: magisq̄z si emus in posterū. nisi remediū celeriter apponaf. Licet aūt plurimi repiant qui non sint culpabiles in aliquo ꝺdictoꝝ: nī omnes inuoluit hec maledictio: nisi a nō facientibus hiis qui faciunt resistaf. cū luce clarius oīa supradicta in maximū ⁊ nullo modo dissimulādus vergant nīi ordinis detrimentū. licet tepidis ⁊ indeuotis. ⁊ sm carnem sapientibus consideratibus consuetudinem. ⁊ allegātib⁹ mul-

titudinem. q̄si facilia ⁊ excusabilia: etiam irremediabilia videantur. Excitetur ergo cordis nostri deuotio ⁊ feruor ad zelum. ⁊ eiecti negociatorib⁹ de domo patris celestis. fratres omnes ad oationis ⁊ deuotōis studiū accedatis: restringatis receptionem multitudinis. q̄ modis omnibus volo q̄ cōstitutio de receptione stricte seruet. Prauas predictorū vicioꝝ consuetudines ⁊ resecetis. qr licet videatur fratribus graue. requirit tamen hoc perfectio professionis nostre. requirit tribulatio mis incursus. regrit mundus. Clamat B bernardus francisc⁹. ⁊ sanguis christi aspersus. ⁊ dominꝰ de excelsis. Scios os stimuletis ad laborem. vagātes compescatis ad quietem. iportune petentibus imponatis silentium. intentos exaltandis vanibus profunditus deprimatis. familiaritates querentes arceatis ad solitudinem. Officia ꝺdicatiōis ⁊ confessionis cum multo examine imponatis. Conslitutionem de testamentis olim factam ⁊ denouo de sepulturis faciatis artius obseruari. Locorum vero mutationē nullatenꝰ concedatis alicui ante capitulum generale. Nam de consilio discretoꝝ propter scādala vitanda iusta predecessoris mei mādatum hoc mihi reseruo districte per obedientiā iubendo. vt nullus deinceps locum mutet sine mea licentia speciali. Discant etiam fratres modicis esse contenti: quia vehementer a sapientibus ⁊ rationabiliter formidaf q̄ oporteb it eos modicis esse contentos velint nolint.

Si igit obedientes fueritis verbo per epistolam. ⁊ hoc per visitatores intellexero: quos volo super ꝺdictis corrigendis tam in capitibus q̄z in membris diligentius vigilare gratias agam omnium conditori ⁊ vobis. Q, si aliter quod absit acciderit: indubitanter scitis: q̄ nullatenus pateretur conscientia mea predicta sub silentio pertransire. Licet enim non sit mei ꝓpositi notis vos vinculis innodare: oportet me tamen conscientia compellente totis viribus extirpationi intendere predictorum: quatenus vitatis scandalis: vt tenemur regule quam voluimus: sine cuius obseruatione saluari non possumus: veritatem perspicaciter videamus: ⁊ impleamus professionem. ⁊ totis viribus puritatem custodiamus: que impugnatur euidēter ex omnibus supradictis. Datum parisius ⁊c. Hāc autem litteram legi in singulis conuentibus vestre prouincie faciatis.

Finiunt epistole.

¶ Incipit liber sancti bonauenture de trib⁹ ternarijs peccatorum infamibus.

Res sunt ternarij peccatorum infames. In primo est pctm̄ originale: mortale: ⁊ veniale. ad q̄ oīa alia peccata reducunt. In scō est peccatū cordis: oris ⁊ opis. Et his tribus modis oīa peccata cōmittuntur. In tertio est concupiscentia carnis: concupiscentia oculorum: ⁊ superbia vite. Et ab his tribus omnia peccata oriunt. Quantum autem ad primū nota: q̄ illa tria possūt distingui sm naturam corꝑalis infirmitaf. Est enim quedam infirmitas que cū natura producitur: sicut podagra. Est quedam per quam tota vita destruif: sicut febris cōtinua Et est quedam p quā nā debilitaf sic febris discrasia. Scōm hūc modū ista tria peccata distinguunf. Naz pctm̄ originale est illud qō cū nā traducif. Et ideo dr ad Ephe. ij. Oēs nascimur filij ire. Peccatū mortale est illud p qō tota vita spūal destruif vel ꝺsumif. De quo Ezech. xviij. Alia q̄ peccauerit ipsa morief. Peccatū veniale est illud p. qō natura debilitaf. Et ista duo sic differunt. Nā peccatū veniale est in anima: sicut punctura pulicis in corꝑe que modicū ledit. Sed pctm̄ mortale est in aia sicut morsus serpentis i corꝑe: qui veneno hoiem interficit. Vel aliter potest patere sub tali exemplo. Peccatum mortale opponitur charitati. sed veniale op-

ponit feruoꝛi charitatẽ. Unde sicut homo qui proijcit in ollam feruentẽ modicũ aq frigide impedit feruoꝛẽ: non tollit caliditatem. ita peccatũ veniale impedit feruoꝛem charitatis qꝛ ex hoc efficit homo tepidus. sed non tollit charitatem. qꝛ compatiunt se adinuicem in eodem subiecto. Sed mortale destruit totũ. Sicut si homo proijceret in ollã feruentem aquam frigidã in maxima copia: ꝛ feruoꝛem impediret ꝛ caliditatem extingueret. Sic ergo differunt mortale ꝛ veniale.

¶ De originali peccato.

Circa originale nota qꝛ ab alijs in q̃t uoꝛ distinguit. qꝛ habet vnitatem: cõmunitatem: equalitatem: ꝛ differentem q̃litatẽ. Primo vnitatẽ: hꝫ qꝛ est vnũ in oĩb⁹. Nam in vno hoie est vnum numero in oĩb⁹ est vnũ pꝛopoꝛtiõe respectu ad vnũ principiũ. Alia aũt peccata sunt varia ꝛ diuersa. Oꝫ autẽ peccatũ originale sit vnum: patet ex ipsa natura cũ qua traducit. qꝛ sicut humana natura est vna. ita infectio nature est vna. Et hoc potest patere multꝫ epẽ plis. Uidemus enim qꝛ arboꝛ vnius nature multa folia habet: ꝛ tamen omnia folia eandem figuram habent. Et arboꝛ vna multos fructus producit: q̃ silem sapoꝛem hꝫt. Sic̃ est in pꝛopoſito. qꝛ ab vno hoie oẽs homines producunt. Et qꝛ ipse paim⁹ hõ peccatum originale cõmisit: ideo in omnes posteꝛos transmisit. Ideo dr ad Roma. v. c. Sicut per vnũ hominẽ pecñ intrauit in hũc mũdũ. Secundo habet cõmunitatem: qõ de alijs nõ cõtingit. Peccatum. n. mortale non est in oĩb⁹. qꝛ non fuit in Johãne baptista. Hieremias ꝛ multis alijs. ꝛ etiam venialeꝛ qꝛ nõ fuit i beata virgine. Aug. Cum de peccatis agitur: nolo de virgine fieri mentionem. Sed originale oĩb⁹ est cõmune: q per carnalẽ originẽ de scenderũt. Et qꝛ dr̃istus nõ descẽdit ab adaz per originẽ carnalẽ vel seminalez: ideo pecñ originale non contraxit. Et ideo dicit Augu. qꝛ esse sine pcõ solius est redẽptoꝛis: qui fuit sine pcõ actu ꝛ cõmisso. Et si aliquis aliud miraculose ex carne hũana formaret: pecñ originale non haberet. qꝛ ab adam sm legem cõmunem. s. pcupiscẽtie nõ descẽderet. Cum autem omnes ab eo sm legem predictã descendant. id est sm seminalem rationem. omnes contrahunt originale peccatum. cuius signum est mors: que est stipendium originis Unde Roma. vi. Stipendia peccati mors. Unde sicut omnes moꝛiuntur. ita omnes originale contrahimus. sed si aliquis non contraheret: redemptione facta per dr̃istum non indigeret. quod est hereticum. ꝛ a fide catholica alienum. Tertio habet equalitatem. In alijs peccatis magna diuersitas est. quia homicidium est maius peccatum q̃ furtum ꝛ adulterium q̃ fornicatio. ꝛ sic de alijs. Et in venialibus sunt etiam gradus penes illa tria que dicit apostolus. i. ad Thessalo. iij. ligna: fenum: stipulam. Sed peccatum originale equale est in omnibus: quia est a principio nature: que equaliter est in omnibus.

Quarto habet differentem qualitatem. qꝛ reliqua peccata ideo sunt peccata: qꝛ voluntaria. etsi non essent voluntaria nõ essent peccata. Sed peccatum originale non est voluntarium voluntate primi originantis. Alia etiam peccata non traducunt in filios a parentibus: sed originale traducitur. Et ratio huius est. qꝛ in quolibet homine duo sunt. natura ꝛ persona. Ea que sunt persone non traducuntur a parentibus in filios. Non enim pater traducit in filios virtutes ꝛ scientias quas pꝛopꝛio studio acquisiuit. nec peccata que pꝛopꝛio actu cõmisit. sed ea que pertinent ad naturam speciei a parentibus in filios traducuntur: nisi aliquod eueniat impedimentum. Unde oculatus generat oculatum. Et sic cum originale peccatum sit nature: a parentibus in filios traducitur. Sed peccatum mortale: cum sit peccatum persone: in filios non traducitur. Huius exemplum. s. peccati originalis in rebus sensibilibus apparet. Si aliquis vellet hauire de fonte aquam que esset turbida ꝛ corrupta: hauriendo aquam hauriret corruptionem. Simile est in pꝛopoſito. qꝛ cum tota natura sit corrupta per peccatum originale: qui cunq; recipit naturam: simul recipit ꝛ peccatum. Item alio modo. Omnes homines qui nascunt ex adam possunt cõsiderari vt vnus homo inquantũ conueniũt in natura quam a primo parente accipiunt. ꝛ sic multi homines ab adam deriuati sunt tanq̃ multa membra vnius corpoꝛis. Actus autem membroꝝ corpoꝛalium non est voluntarius voluntate ipsius manus. sed voluntate ipsius animeque primo mouet mẽbra. Unde homicidium quod manus cõmittit: non imputatur manui ad peccatum sm se vt diuisa a corpoꝛe. sed imputat ei inquantum est hominis aliquid per quod mouet. qꝛ a principio hominis est motio. Sed inordinatio que est in homine iſto: non est voluntaria voluntate. s. ipsius hominis: sed voluntate primi parentis. Unde inordinatio ade in qua omnes originaliter fuimus: redundat in omnes. Sic calefactio epatis redundat in faciem. Uidemus enim qꝛ illi qui habent epar calefactum: habent vultũ croceum propter colligationem membroꝝ ad vnum principiuꝫ.

Nunc aũt videndũ est quid sit originale peccatum. Circa q̃ sciendum qꝛ sicut quilibet artifex opus suum ordinat ꝛ disponit: vt possit consequi debitũ finem. ita deus hominem ordinauit vt posset peruenire ad vltimum finem. Luꝫ igit̃ finis humane nature omnis nature facultatem excedat. non poterat homo ad pdictum finẽ p̃ uenire. ꝛ ideo deus addidit humane nature donum iustitie naturalis. que quidem iustitia in hoc consistebat: qꝛ q̃diu fuit aia deo subiecta: ipsi aie subijciebant omnes vires corpoꝛis: ꝛ ipsuꝫ corpus. ita qꝛ nullus motus poterat eẽ in corpe sine imperio ratiõis: Uñ in elementis ex quibus corpus componitur nõ fuisset aliqua pugna. nec in humoribus⁹ aliqua discrasia: si anima deo perfecte subiecta fuisset. In viribus etiam corpoꝛis ꝛ anime non fuisset motus contra imperiuꝫ rõnis. qꝛ nec concupiscentia tenderet effrenate i delectabile preter regulas ratiõis: potentias anime ꝛ vires corpoꝛis regulantes quantum ad obiecta ꝛ actus earum. Et ideo statim amoto primo ordine: etiam secundus ordo est rationabiliter mutatus. qꝛ q̃cito anima fuit inobediens deo: ꝛ corpus fuit inobediens aie Be qua inobedientia dicit Roma. vij. Ui deo aliam legẽ in membris meis repugnantem legi mentis mee ꝛc̃. Illud ergo qõ hũc ordinem priuat dicit peccatuꝫ originale. id ẽ priuatio originalis iusticie. Qõ tali patet exẽplo. Corpus in statu innocentie erat sicut equꝰ frenatus qui ducitur sm voluntatem sessoris. sed postq̃ frenum deponitur inordinate mouetur. Ita enim deus in primo statu frenabat corpus qꝛ moueri non poterat: nisi sm regimen rõnis. sed postq̃ homo peccauit: deus frenũ depossuit ꝛ subtraxit. ꝛ sic effrenate effertur contra imperiũ rationis Hoc est qõ dicit Gala. v. Caro concupiscit aduersus spiritum. Ex isto peccato multi defectus sunt in homine. sicut ex graui infirmitate corpoꝛali relinquunt reliquie infirmitatis preterite. s. debilitas in operando. alteratio gustus in appetendo: visus in respiciendo: gressus in ambulando. Sic ex originali pcto quedam reliquie relinquunt: q̃ vulnera appellant. Qõ sic patet. Quãdiu fuit anima deo subiecta: nihil inordinatum cõtingebat in carne nec in viribus⁹ anime. Nam desideriũ ordinate ferebat in suũ delectabile ꝛ anim⁹ in aggressibile: ꝛ intellect⁹ in intelligibile: ꝛ volũtas in appetibile. Ex quo aũt anima recessit a dei imperio: statim inordinatio ꝛ ꝺictio in oĩbus accessit. Et sic desiderium vulneratũ concupiscentia: animũ discrasia: intellectum ignorantia: voluntatem malicia habuit. Sunt ergo ista quattuoꝛ vulnera ex primo peccato inflicta. Duoꝝ primum. s. concupiscentia est quasi vulnus insanabile. vnde miro mõ inimicatur anime. Ideo assimilatur cuidaz animali quod vocat hydrus: qõ mirabiliter in-

imicat cocodrillo. Cū.n. sit .aial venenosum imuolui se in herba: quā cocodrillus deglutiens ex veneno moritur: & hydr⁹ de vētre ei⁹ exit illesus. Sic ꝑcupiscia imoluit se delectatōib⁹: & hō deglutiēs mūdi delectabilia: deglutit ꝑcupiscias: q̄ aia venenat. & priuat vita gr̄e. Hec ē ḡ plaga insanabilis q̄ qnto magis ō gustat: tāto magis deguſtās fameli⁹ reddit vel efficit. Et iō dr̄ in ꝓuer. & hr̄. vij. ethi.

Quid opꝰ bibē eū qui aqua suffocat. Qua si diceret. Sic aqua suffocat nō satiat. ita ꝑcupiscētie decitū nihil ē qō sattet. Hec ē plaga q̄ oē bonū eradicat spūale. Iō dixit daniel semi q̄ in ꝑcupiscias susanne exarserat. Lōcupiscētia subuertit cor: tuū. A corde sīḡ dē procedūt sensus & mot⁹ & corpales act⁹. Cū destructo corde oia illa destruunt. Et sic ꝑcupiscia cū cor subuertit oia alia bona ꝓsumit. Se cūda plaga ē ignorātia: q̄ vulnerat itellectu. Psal. Lumē oculoꝝ meoꝝ: & ipsum nō ē mecū. Sꝫ amisso visu: amittit oē gaudiū. Ꝫ illō Thob. v. Quale gaudiū mihi erit q̄ in tenebrīs sedeo: & lumē celi nō video. Et b̄ iō. Ad dulce lumē & delectabile ē oculis vidē solē. Et rō hui⁹ ē. qr vt dic̄ sapiēs. iter oēs sensus visus ē diligibilior. Sꝫ si hoc ē de visu corpali multo magis de visu spūali. Hec ḡ plaga ex ꝑmo pctō ē. qr oēs involuimur tenebris vt dr̄ in Job. Tertia plaga ē passiōis vl' ipotētie discrasia. q̄ pōt dici infirmitas in aia ad filī tudiné infirmitaꝫ corpalis. Dr̄ aūt corp⁹ infirmū q̄n debilitat vl' un exercitōe ꝓprie operationis: vl' ipedit ꝓpter aliquā iordinatiōne partiū corpis: ita humores & membra nō subdunt sibi regitiue corp⁹. Sic̄ oculus dr̄ infirmus q̄n nō pōt clare vidē. Sic infirmitas aie dr̄ q̄n ipsa ipedit in ꝓprīa operatōe. eo q̄ ptes ei⁹ nō subdunt regimini rōis. Cū ꝑbo i ꝑmo ethi corꝝ cōparat icōtinētē palytico: cui⁹ ptes mouent in ꝓximum ei⁹ qō ipse dispōit. Iō clamat aplus Ro. vij. Nō qō volo bonū hoc ago: sed qō odi malū illō facio. Inter oēs aūt passiōes que debilitāt aiam nulla ita debilitat vt amor carnalis. Cū aia ꝓpter amorē lāguet. Lāguor aūt est infirmitas aie vt dicit Tull⁹. Et rō hui⁹ est. qr tūc aia infirmat & lāguet q̄n a ꝓprīa & nāli forma discedit. Ḃ aūt facit amor. q̄ trāsformat amātē in amatū. ita q̄ amās iā nō agit ꝑm suā formā sꝫ ꝑm formā amati. Iō dicebat spōsa in Cāticis. v. Nūciate dilecto meo qr amore lāgueo. Cū aūt passio amoris multū itēdit: amittit rōnis vsum. q̄ milli ꝓpt abūdātiā amoris ꝓsi sūt in īsaniā. Amor aūt nihil aliud ē q̄ cōplacētia alicui⁹ rei ꝓuenientis accepte p sensus. Et ex hoc amore ꝓcedit cōcupiscētia q̄ tēdit in rez amatā. nec pōt quiescere donec ꝓueniat. & cū ꝓuenerit delectat. q̄ delectatio nihil aliud ē q̄ q̄tatio in re adepta. Hic plura victa sūt q̄ pōt ꝓuenire ꝑmo vulneri. Quarta plaga ē malicia q̄ vulnerat volūtatē. Sꝫ videt q̄ volūtas multi peccatū cōmittit ex ꝓprīa malicia. q̄ sic dic̄ dionysi⁹ in li. de di. no. Nullus ad malū respicit eno q̄ad. Ad qō dicēdū q̄ malū nō pōt esse ꝑm se itētū. sic vsurari⁹ exto: quīdo vsuram nō itēdit offensaz diuinā. Ꝫ itēdit multiplicare pecuniā. Cū bn̄ vellet si posset absq; offensa dei hr̄e pecuniā. Sꝫ duob⁹ ꝓpositū offensam dei negligit: & acquirit pecuniam. Et sic est de omnibus aliis.

¶ De mortali peccato.

Dicto de originali pctō: dicendū ē de mortali. Et q̄rit. Utrū aliqd possit ē mortale pctm̄. Et videt q̄ nō. q̄ mortale dr̄ qō mortē infert. Sꝫ nō pōt inferri mors: cū sit imortal'. ergo nullū pctm̄ ē mortale. Itē mors ꝓprīa operatōe hoiꝝ ꝑuat. vñ bō mortu⁹ nihil pōt operari. Sꝫ pctōres i pctō cētes multa strēnue opant: & pspicue itelligūt. & sic videt q̄ nullū sit pctm̄ mortale. Et dicēdū q̄ multa sūt pcta mortalia. & ꝺe aliqdo act⁹ hūan⁹ hꝫ rōez pcti mortal'. Est.n. pctm̄ mortale qō corrūpit vitā: tollit efficaciā: diminuit viā: & obligat ad gehēnā. Vita aūt ꝑuat cōsistit in calore: sic̄ vita corpalis. Cū defect⁹ caloris ē defect⁹ vite. Sic̄ videm⁹ in morientibus q̄ paulatim calor deficit i extremitat⁹ corpis: q̄ pri⁹ infrigidant. & calor ad ꝓncipium

vite: ideſt ad cor: recolligit. qui cū ex toto defecit ibidem. vita totaliter perit. Huius exēplū videmus in lucerna. i qua q̄diu est calor vl' humor vel liquor: tamdiu est ibi splendor: luminis. & deficiente calore deficit lumen. Sic vita ꝑfalis nō est aliud nisi quidam calor. i. amor diuinus. qui quidem duplicē faciem hꝫ ꝑm duplicem aspectum. vnam que respicit deum. aliā que respicit primū. quia charitas nihil aliud est q̄ꝫ dilectio qua diligit deus ꝓpter se: & proximus ꝓpter deum. Illud ergo qō iustum amorem corrūpit est peccatū mortale: sicut blasphemia: periurium: hereſis: & huiusmōi. que charitatem corrūpunt qua habemus ad deum. falsum testimoniū: furtum. et huiusmodi que contrariant charitati quam habemus ad proximū. & omnia que preceptis decalogi prohibentur: peccata mortalia iudicantur. Secūdo tollit virtutis efficaciam. Ex quo enim homo in mortale se precipitauit: iā non potest per se resurgere: nisi gratia saluatoris mediante. Ideo dicitur in psal. q̄ hō est spūs vadens & non rediens. i. per se in peccatum vadens: sed non per se resurgens. Si enim per se posset sci, pijcere in profundū lacuꝫ vel luti: sed nō potest per se exire. Et ideo per se homo ad mortē vadit: sed nō per se redimit. nisi miraculose. qr nō est regressus de priuatione ad habitū ꝑm naturā. Tertio diminuit viam. Omnis enim via ducit ad aliquē finem: sicut omnes vie contra ciuitatem ducunt ad ciuitatē. Ultimus autem finis oīum est vnus. scilicet deus. Nam sicut ipe ē vnuꝫ principiū & vniuersale: ita est vnus finis & vltimus omniū. Quando autem alius constituitur diligitur & eligitur: recedit ab hoc fine vltimo. Et cū finis sit maxime diligibilis: ille finis constitutus diligitur plus q̄ꝫ deus q̄ est vltimus finis. Hoc autem non potest sine mortali accidere: sicut patet in gulosis qui vētrem p deo colunt. De quibus Philip. iij. Quoꝝ deus venter est. Et hoc sic patet. Si ꝓponatur gulosō deus ex vna parte: & cibus delectabilis ex alia parte: ipse ꝑpetuo deo incō mutabili bono per amorē cibo inhereret tāqꝫ vltimo fini. Et si luxurioso ex vna parte ponatur adulteriū prout est delectabile: & ex alia parte deus prohibens: contēnit dei ꝓhibitor. em: & se adulterine delectationi immergit: & deuiat a fine. Et hec est differentia peccati mortalis a veniali. Quia mortale totaliter elongat a viā: & retrosum graditur. & iō quanto magis a via deuiat: tanto magis a fine recedit & elongatur. Psal. Longe a peccatoribus salus. Veniale autem a via nō abducit: nec ab vltimo fine separat. Quarto obligat ad gehennam. quod nō contingit de veniali vel originali. Sed videtur inconueniens q̄ ꝓ modica delectatione quis ad iudicium eternū damnationi. Est dicendū q̄ pena cōmensuratur ꝑm conditionē illius i quem peccatur. Unde magis peccat qui peccauit militem: qꝫ qui rusticum. et magis qui regem offendit: qꝫ qui militem: & sic de alijs ꝑm gradum nobilitatis. Qui ergo offendit deum: qui est infinitum bonum: merito penam incurrit infinitam: propter contemptuꝫ maiestatis diuine: & infinitati culpe respōdet infinitas pene in dānatione. Unde pena dānatoꝝ est ifinita: & est finita. Finita est i acerbitate: & hoc respōdet delectationi que fuit i actu peccati. Infinita est in duratione: & hoc ꝓpter ꝓtemptū dei qui est infinitus. Ad illō quod obijcit q̄ anie nō potest inferri mors. Dicendum est q̄ duplex est mors. s. nature & culpe. Duo ad mortē nature anima dicitur immortalis. sed quo ad mortē culpe mortif. Ut sicut dicit Augustinus in libro de mendacio. Sicut corpus viuit ex anima: ita anima viuit ex deo. sed anima separata a corpe mortif corpus. ergo cū deus separat ab anima: mortif anima. sed nō separat nisi p peccatū mortale. ergo &c. Ad aliud q̄ mors ꝓuat ab opatōe. Dicendū q̄ quicquid peccator operat mortuum dicit. nec tamen debet cessare a bonis opibus. Sicut infirmus: si vtatur malis cibis leuiter moritur. si aūt bonis: paulatim ad sanitatem reducitur.

De veniali peccato.

Est mortale ⁊ originale dicendum
p est de veniali. Circa qđ quattuor q̄-
renda sunt. scilicet de ipsius essentia
efficacia: sufficientia ⁊ indulgẽtia. Quan
tum ad primum peccatum veniale dicitur tri
pliciter. s. ab euentu: a causa: ⁊ a sua natura.
Ab euentu: q; omne mortale dicitur veniale
per penitẽtiam vt dicit Ambro. A causa qñ
in natura sua habet vt veniam mereatur. si-
cut peccatum qđ fit ex infirmitate vel igno-
rantia habet in se causaꝝ venie. Nam qui ex
infirmitate frangit ieiunii non incurrit pec-
catum. Et si ex ignorantia aliquis faciat qđ
non credat peccatum: veniam mereatur. A
sua natura ⁊ a suo genere erit verbum ocio-
sum: ridere ⁊ huiusmodi. Quo ad suffici
entiã licet peccata venialia non sint determi
nata in aliquo modo: possunt tamen reduci
ad certum numerꝰ: scilicet ad ternarium. scz
lignum: fenum: ⁊ stipulã. Et ratio huius est.
Quia veniale dicitur qđ de facili purgatur
⁊ consumitur. ⁊ ideo per hectria designat.
quia ab igne de facili comburuntur. Per li
gnum quidem peccata venialia grauiora de
signantur. per stipulã leuiora per fenum me
diocria designantur. Et huius ratio est: quia
omnia ternario consistunt. Unde quelibet
creatura habet suũ ternariũ. scilicet essentiaꝰ
virtutem: ⁊ operationẽ. Et quelibet operatõ
consistit in ternario. s. in principio: medio: et
fine. Et anima in sua natura habet ternariũ.
scilicet memoriã intellectum ⁊ voluntatem.
Item peccata mortalia per tria distinguunt.
sicut dicit glo. super epistolam. i. ad Thoim.
iij. s. per fer. ꝛ. es: ⁊ plumbũ. Quo ad efficien
tiam nota q; homo potest esse sine peccato
mortali: sed non veniali. Et ratio huius. quia
homo dũ vnũ veniale vitat aliud incurrit.
Unde dicunt doctores q; homo potest vita
re qõlibet veniale in particulari: sed non in
vniuersali. Et est exemplum de naui: in qua
sunt multa foramina. quoꝝ qõlibet in parti
culari nauta oppilare potest: sed non omnia
simul. Et ideo sine veniali vix homo esse po
test. q; si dixerimus q; peccatũ nõ habemus:
ipsi nos seducimus ⁊ veritas in nobis nõ ẽ.

Quo ad indulgentiã nota q; sicut venia-
le multipliciter incurritur. ita multiplicit pur
gatur. Modi autem purgationis his versi-
bus ꝓnentur. Confiteor: tundo: cõspergor:
ꝓtero: oro. Signo: cedo: dono: per hec ve-
nialia pono. i. depono ⁊ tollo. Remittuntur
ergo per generalem ꝓfessionem. per pecto-
ris tunsionem. per aque benedicte aspersio-
nem. per cordis ꝓtritionem. per dñicã oõez.
per ꝓfirmatõem ac per episcopalẽ bẽdictio
nem. eucharistie sumptõem. offertę ꝓdona-
tõem. extremã vnctõem. leuẽ penitentiãtã
passionẽ fraternã. vt patet i hoc ẽ fiolo. Un
cio: pena leuis: ꝓpassio que sit egenis.

¶ Finit liber sancti Bonauẽture de tri
bus ternarijs peccatoꝝ infirmibus.

¶ Incipit tractatus sancti Bonauẽture de
septem gradibus ꝛemplationis.

Contemplationẽ q; agimus
obtutus acuit: ⁊ ipsoꝝ spiri
tuale palatiũ pfundi dapi-
bus supne dulcedinis affe-
ctans. septẽ gradus eõ glo
riosissimos quo scientia ex
perientie probatissimos in
mediũ centui deducendos ꝛfeꝛatione quoꝝ
odoriferã ꝓfido: q; tã intellectui spẽdoꝛis co
pia: cõ affectui deifici dulcoꝛis affluẽtia pfi
sime matris ẽ arcã chice exhalabit. Primi
igit dicamus ignẽ. scõm vnctionem. tertium
extasim. quartũ speculatõem. quintũ gustu.
sextũ quietẽ. septimũ gloriã. Primo enĩ ais
ignif: ignita mungif: yncta rapif: rapta spẽcu
latur. vel contẽplat: ꝛemplans gustat. gu-
stãs quiescit. Hec i via possunt acgrimõ ti
subito: sed gradatim. Cuius aũ hec expitur
qui frequentius spũalibus se exercet. Septi
mus in patria ꝓfert abundatius his qui se i
pcedẽtibus gradibus exercuerũt. Ignis di

vehemẽs diuini calozis vel amoꝛis feruoꝛ ex
animo superfluentis hierũ flabellatus.
Huius ignis calor: ꝛeplatiui siue sci actiui
viri aiam: cũ se ad oãdũ deũ effuderit i con
spectu dei subito eã valde placido splẽdoꝛe
irradiat: cõ plurimũ ignit: ⁊ arẽtes mot⁹ af
fectõez accẽdit maloꝛ; ꝛcernat ⁊ exufflat
apoꝛe inflãmat. ⁊ torpoꝛẽ expgiscere facit. at
q; ipam totã aiam velut vespertinũ qõdam ⁊
pinguissimũ holocaustũ diuino ꝓspectui re
ꝓdonat. Imuef nũc ⁊ gaudet. deus adest ⁊
pauet illa. Ille imissum ignẽ auget vt magis
calcat. illa ostas affectiones colligens nutrit.
vt eo amplius magis reddat incendiũ. quo
abũdantius submistrat materia accendẽdi.
Sup hũc gradũ pedẽ fixit qui potest dicere
cũ ꝓpheta. Concaluit cor meum intra me.
⁊ in meditatiõe mea exardescet ignis. Et ie-
rem. Inflãmatum est cor meũ. ⁊ renes mei
cõmutati sunt. Unctio est velut quidam
roseus liquoꝛ: qui per totam animã se diffun
dens: ipãs eruditoꝛ: roborat ⁊ confortat. vi
honeno eam suauiter ad veritatis lucubrationes
suscipiendas atq; pariter contemplandas.
Hac cõlica vnctione primitus fuerat qui dice
bat. Unxit vnctione misericordie sue. De q̄
rursum dicit dauid. Sicut ros hermon q; de
scendit in montem syon. Hermon interꝓta
tur lumen exaltatum. Habet autem signare
infinitissimam iesu bonitatem. Ipse etenim
de se dicit. Ego sum lux mundi. Que quidez
lux de terra in crucem: de cruce vero sunt su
per pulchritudinem celorum omniũ exaltata
ita vt licet semper potuerit. nunc autem con
uenientius ꝓpter sue humanitatis superpul
chram claritatem adiectam dici queat sup-
splendens candoꝛ: ⁊ supercandens splendoꝛ
illius eterne ⁊ felicissime regionis. Ros igi
tur montis huius descendit in montez syon.
idest contemplatiui viri mentem. ipsius pre
cordia tam irrigando secundum: cõ secundũ
do irrigando. ⁊ calorem scilicet primi gradus
leniter temperando. ne plus ardeat cõ oportet.
Quod enim purificat ignis concremando:

hoc vnctio mulcet suam pinguedinem ꝓfun
dendo: vt capificilioꝛ sit diuinorum ⁊ pulcri
ficoꝛum radioꝝ ab eternaliter oriente auro
ra diuissime emanantiũ. quibus quidem salu
briter plustrata: ita sm apostolũ docetur de
omnibus: vt nequa cõ quis cõ ibidem locus
ignorantie teneb⁹ pateat: vbi fulgeat copia
tam glorioſi luminis. Extasis est deꝛtio
exterioꝛe hominis sui ꝓpius supra se volupta
sa quedam elevatio: ad superintellectualem
diuini amoꝛis sopitum mediantibus sursum
actibus virtutibꝰ ꝓ viribus se extendens.
Uirtutes sursum actiuas voco humilitatem
⁊ puritatem. Humilitate etenim fit exterio-
ris hoꝛis deꝛtio: puritate vo interioris ho
minis sursum actio. qđ quidẽ ad fontalem
producens radiũ: ibidem hauriꝛ sanctas ibe
ardoꝛis amoꝛis ⁊ inolitas influitiones. Ama
rum gratia posterioꝝ oblitus ad anteriora
empyrei ⁊ suplucidissimi tabernaculi se ex
tendit. Est enim extasim faciens amoꝛ diui-
nusnõ dimittens sui ꝓpium amatoꝛem esse
sed amandoꝝ. vt testatur secretoꝝ dei con-
scius Dionysius. Igitur si in vera ⁊ non in
ficta dei charitate fuerimus ⁊ amoꝛem sanctę
extasi simus interiꝰ hominem ad anterio
ra extendere. exterioꝛ vero sicut posterio
ris obliuisci faciente. Speculatio est bea-
torum ⁊ supercelestiũ: soli deo scibilium di
uinarũ intellectualis ⁊ affectualis pia intelli
gatio. Conꝑplantur autem hic duo. scilicet i
tellectus ⁊ affectus sed intellectus longe dissi
militer ab affectu. Cum enim animus conꝑ
platiuus sensibus spiritualibus suspensis: fyn
de resim in specula eterna extenditur: per in-
telligẽtie ⁊ principalis affectio pariter ferun-
tur mutuo in diuina se promouentes: ⁊ equa
liter ascendentes illa speculando: hec desi
derando. Precurrente autem intelligẽ-
tia nec ingredi queunt: vtpote per spe-
culum videns: sotia remanet. Affectio ve
ro que nescia est speculi intrare vnitur. se-
cundum illud. Qui adheret deo vnus spiri
tus est. Ingressoꝝ itellectu: qui ante conatu

tuo ingredi nõ poterat⁹ supereſſentiali ⁊ ſu perintellectuali deifica bonitate hilariter excipitur affectio ipſa. Suſceptamq; ſuperferuide ipſam deſiderantem ⁊ ſe ſurſum pro viribus impingentem: ipſam in ſe profundius trahentem. Et intelligentie ſuperclaroꝝ radioꝝ pulcritudo claritatem fontani ſplendoris: ꝯ affectioni thearchici ⁊ ſuperinmenſi ſaporis ſuauiter ſanctũ deſiderium nutriens: ſuauitatem ſupertuciſſimam elargitur. Poſtea illis ſic guſtantibus: illam magis deſiderantibus magis ſeipſam diuina bonitas immittit: ⁊ abundantius ſuperfulget. quoniam multi diligunt illam ſummam veritatem: hoc ſummũ bonum. Felix nimis qui huius gradus collem attingit. hic plane angelificatus in preſenti: futuram iam inchoauit vitam. Ex quibus fuerat qui dicebat. Nos autem reuelata facie gloriam dei ſpeculantes: in eandem transformamur imaginem: a claritate in claritatem: tanq̃ a dñi ſpiritu. Ubi potiſſime diuinus iſte apoſtolus vtilitatem expreſſit contemplationis. Quid enim eſt reuelata facie gloriam domini ſpeculari: niſi remota omni impuritate faciem noſtre intelligentie velante: gloriam dei. i. tam ſuperignotam et ſimpliciſſimam ⁊ ſuperſplendentem eternitatis claritatem: ꝯ ſuperineffabilem ⁊ humanis mentibus non capibilem omnino ſuperceleſtium ſubſtantiarum ſupertranquilliſſimam pacem: pie: pure: deuoteq; rimari.

Quid vero eſt taliter ſpeculantes in eandem imaginem transformari: niſi quia cauſa ſuperactiue ſuauitatis ſunt hec eadem que imaginati ſumus. vt nos a nobis abſtractos ⁊ in ſe ipſa abſorptos. ita torrẽte voluptatis nos potant: vt neceſſe ſit de terrenis in celeſtes: de carnalibus in ſpũales: de hominibus in quo dãmodo angelos transformari. Sic ergo intelligo verbum. in eandem imaginem transformari. idest in eadem imaginata. Bene autem dicitur a claritate in claritatem tanq̃ a dñi ſpiritu. q; ab ipo domini ſpiritu manudu cti ſuperſanctiſſimis diuinis ſplẽdoribus adimplemur. ⁊ per hoc de cognitione incognitionem proficimus: ſicut per prophetam dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Hec contemplatio vel inueſtigatio quaſi nihil habet periculi vel laboris in animo pio puro ⁊ vacante. habet vtilitatem ineſtimabilẽ etiam ſi nihil inueſtiget. Guſtus aũt eſt ſuperineſtimabilis diuine dulcedinis ſuauis quedã ⁊ inotita ꝓlibatio: ex cellario ſancti ſpiritus in ſanctoꝝ contemplatiuoꝝ animas diſtillata. Prelibatio dico. quoniam permodicum valde eſt qõ nobis ex iſta tam ſupermagna multitudine diuine dulcedinis tribuitur: qõ ꝓpiſſime ⁊ ſuperineffabili thearchica bonitate fieri non eſt dubium. Dum enim ſtillatim eternis ⁊ ſuperſuauibus illius influitionibus recreamur: frequentius noſtros oratiõibus extẽdimus: atq; ad cumulos omnimode plenitudinis anhelamus. Quantis aũt vtiq; faciunt: tamen plus alliciunt q̃ reficiunt diuine ille prelibationes. efficiunt enim ſitire: non ſaturitatem pariunt. Beneficio huius gradus cognitio experientie tribuitur: per quã ſupercelestium ſubſtantiarũ cognitioni conformamur. Quicquid enim diuine mentes nouerunt: hoc illius experientia ꝓbauerunt. Quia ſicut ſol terris. ſic ipa ſimplici cognitioni prelata eſt. Glorioſi ⁊ felices illi: qui ſuper verticem huius gradus eleuati ſunt.

Eructant plane hi abundantiã ſuauitati eternarũ nuptiarũ. vacant ⁊ vident q̃ ſuauis eſt dominus. Quies eſt totius anime mira quedam et ſuauis tranquillitas: per infuſam nobis ex frequentia oratiõis dulcedinem cõcreata. Solis valde ſpiritualibus experiẽtia huius quietis conceditur. quibus ⁊ dat etiã ipſas ſupercelestes ſubſtantias contemplando tranſcendere. Superignota enim bonitas ipſis familiaris: ſeipſam eis immittit: ⁊ ipſi tota virtute: dilatato ſinu ſancti deſiderij potenter ſuſcipiunt beatas immiſſiones: animalibus ⁊ preſumptuoſis omnino incognitas. Sic igitur puris ſanctorum contemplatiuorum animabus: tam inſueto nutrimento diuiſſime adimpletis: ſplendeſcit ipſoꝝ rõ: vulceſcit cõcupiſcentia: hilareſcit irascibilis. ex dilectione quoꝝ deificam illam quietẽ nõ ambigimus emanare. Hic gradus glorioſior ⁊ pretioſior eſt: quo vltimo modo gradui qui ſolum patrie eſt appropinquat.

De ſeptimo tutius tacendum cenſui q̃ loquẽdũ. quũ nulli viatoꝝ alcenſus ſiue viſio huius gradꝰ patere potuit: niſi illi celeſti⁹ pauto: qui ſe raptum vſq; ad huiuſmõi per ſacra ſcripturaꝝ aſſerit. Felix certe ſupdulciſſime ⁊ glorioſiſſime virginis Marie ais: cui hoc datũ eſt in via: quod nulli ſanctoꝝ aliquãdo, poſſederi. Portauit ergo illam gloriã a qua portabatur oneri. Aſcendit illa gradũ hunc p fidei cognitõem. deſcendit ille ad eã carnis aſſumptoẽ. Quid hunc gradũ: hanc gloriaꝫ cenſeam dicis? Nihil aliud q̃ ipm quem peperit: quem lacte virgineo educauit: manibus eburneis contrectauit. dulciſſimo gremio fouit: pudiciſſimo vultu blandiebat. caſtiſſimo amplexu complexa eſt: dominũ noſtrum ieſum chriſtum. qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Finit tractatus ſancti Bonauenture ordinis fratrum minorum de ſeptem gradibus contemplatiuoꝝ.

¶ Incipiunt ſermones de decem preceptis ſancti Bonauenture.

I vis ad vitã ingredi: ſerua mãdata. Verba iſta ſcripta ſunt i Matheo. ⁊ ſunt ꝓba ſaluatoris noſtri. in quibus explicat nobis ſumma totius nr̃e ſalutis q̃ntum ad duo. Primo quantũ ad pmiũ retributõis diuine. Secõ quãtũ ad meritũ operatõis humane. Primũ ibi. Si vis ad vitã ingredi. Secũ ibi. Serua mandata. Et hic rectus ordo tangit⁹: q; finis mouet agentem vt ſe exerceat ad debitũ finem. Sequitur ergo ſecunda illius magni magiſtri. Sed ante q̃ de preceptis aliq̃d dicamus. dicamus primo de obſeruãtijs preceptoꝝ. Premittit dñs primo motiuũ. poſtea ſubiungit actus per quẽ poſſumus deuenire ad debitũ finẽ. Et notãdũ q; ſunt q̃tuor que debent nos mouere ad obſeruãdũ mãdata dei. Primũ eſt auctoritas mandãti. Secũm eſt obſeruatõis mãdatoꝝ vtilitas. Tertiũ eſt trãſgreſſionis periculũ. Quartũ eſt irreprehenſibilitas mandatoꝝ. ¶ Qui ille mãdat eſt magne auctoritatis ⁊ obſeruatio mandatoꝝ. eſt magne vtilitatis. ⁊ in trangreſſiõe eſt magnũ periculũ. ⁊ irreprehenſibile eſt mandatis: tunc nullus põt habere excuſatõem de obſeruatõe mãdatoꝝ. ¶ Primo dico debet nos mouere ad obſeruandũ mandata dei auctoritas mandanti. q; ille qui mandat. ſ. de magne auctoritatis ẽ. qõ patet ex trib⁹. Primo: q; ipſe ſua magna potentia nos creat. Secõ: q; ipe ſua mira ſapiẽtia nos gubernat. Tertio: q; ipſe ſua munifica benivolẽtia nos ſaluat. ¶ Primo dico q; ille qui mandat obſeruari mãdata dei eſt magne auctoritatis. q; ſua magna potentia nos creat. Job. Manus tue fecerunt me. Et in Deut. vi. Oculi veſtri viderunt oia opera magna dei que fecit: vt cuſtodatis mandata eius. ¶ Secõ eſt magne auctoritatis: q; ſua uira ſapiẽtia nos gubernat. Ysaias. Ego dominus docens te vtilia: gubernans te in via qua ambulas. vtinã attẽdiſſes mãdata mea. Pſa. Seruaui mãdata tua ⁊ teſtimonia tua: q; oẽs vie mee in ꝓſpectu tuo. ¶ Tertio eſt magne auctoritatis. q; ſua munifica benivolẽtia nos ſaluat. Dñs in Deut. Et nũc iſrael q̃d petit dñs deus tuus a te niſi vt timeas ipm ⁊ diligas ipm ⁊ ambules in vijs eius: ⁊ cuſtodias mandata eius. Dñs qui te creauit: pr⁹ qui te gubernat: tu⁹ q; te ſaluat. Patet mõ q; dignitas ſiue auctoritas precipientis dz nos mouere ad ſeruandũ mandata. ¶ Secõ dz nos mouere ad obſeruandũ mandata dei obſeruatõis vtilitas. In ſeruãdo enim mandata dei eſt multiformis vtilitas: que ad tres vtilitates reducitur. Prima vtilitas eſt impetra-

tio diuinoꝝ charissimatū. Scōa est reuelatio sanctaꝝ scripturaꝝ. Tertia est assecutio celestiū premioꝝ. ¶ Prima dico vtilitas in seruando mādata dei est impetratio diuinorum charismatū. Vñ in iobe. Si obseruatis me mādata mea dicit:& ego rogabo patrem meū:et dabit vobis aliū paracletū. ¶ Scōa intelligentia sanctaꝝ scripturarū. ps. Super senes intellexi:q̄ mādata tua quesiui. Ex quo pet̄ uenimus ad intelligētiā scripturaꝝ docet gre. Unde sup illud. Discipuli q̄ videbāt dñm ieſum ipm nō intellexerunt. Ex q̄ loq̄bat̄ fuc ipm intellexerūt. dicit gre. q̄ audiēdo dei p̄cepta discipuli illuminati nō sunt sed faciēdo ea illuminati sūt. Quare q̄ nō auditores legis sed factores iustificabuntur. ppter hoc dicit Jacobus i cano. suo. Estote factores & nō auditores tm̄ fallentes vosmetipos. q̄ qui est auditor verbi dei tm̄ & non factor hic p̄rabit viro p̄siderāti vultū natiuitatis sue i speculo. Si videat hō faciem vultū suū i speculo et abierit. Si videat hō faciem vultū suū i speculo adhuc nō scit ipm. Ex si videt vultū alterius hois extra speculū ibi recognoscit ipz & hoc est ppter fidē impſſionē spēi sup organū visus p̄m rectā lineā. Sed in speculo fit verus intuitus. Sic q̄ hō audit verbuz dei:videt eiꝝ ipm intelligat. sed statim recedit. Ex q̄ ponit ipm ad expientiā bene operandi:tunc ipm intelligit. ¶ Tertia vtilitas in seruādo mādata dei est assecutio premiorum celestiū. Unde in puerbiꝭ. Serua mādata mea & viues:& legē meā quasi pupillaz oculi. Hec est rō quare hoi existenti in paradiso deus dedit obseruantiā mandatoꝝ. Patet modo q̄ ad obseruandum mandata dei debet nos mouere vtilitas obseruationis.

¶ Tertio debet nos mouere ad obseruantiam mandatoꝝ periculū transgressionis. hō enim qui trāsgredit mandata incidit in multa pericula. ¶ Primo q̄ multa bona perdit. Scōo in nefanda flagitia ruit. tertio q̄ eterna supplicia meret. ¶ Primo dico ex nos mouere ad fugiendū mādata dei transgressionis periculū. q̄si trāsgressores multa bona perdunt. Unde in Leuiti. Si nō audieritis vocem meā:& nō feceritis oia mandata mea:& vituperbo vos in egestate & calore:q̄ p̄ficiet oculos vros:& consumet aiaz vras. Dicit vituperbo vos in egestate. q̄ est priuatio oim bonoꝝ. & calore. q̄ p̄ficiet oculos vros:& p̄sumet aiaz vras. q̄ auferet affectū boni:& intellectū veri. Unde ps. Declina me virtus mea:& lumē oculoꝝ meoꝝ:& ipm nō est mecū. ¶ Scōo trāsgressores in nefanda flagitia ruit. Unde in baruch. Nō obediuimus voci dñi vt ambulare:mus in mandatis eiꝰ:& abiimꝰ vnusquisq; in sensu cordis sui maligni. ps. Populus meus nō audiuit vocē meā:& israel nō intendit mihi. & dimisi eos sm̄ desideria cordis eoꝝ. Talis erat dñs i manus demonū. Unde i dan. dixerūt pueri in fornace ignis ardentis. Peccauimus:& inique gessimus:& quariati sumus. & segt eoꝝ ignominia. & tradit sumꝰ i manibꝰ inimicoꝝ nostroꝝ iniqꝝ. & regi impio & pessimo sup terrā. ¶ Tertio trāsgressores incidunt in pericula:q̄ eterna supplicia pmerent. ps. Maledicti qui declināt a mandatis tuis. Maledictus q̄ dicet eis. Ite maledicti in ignē eternū. Ecce mō obstinatiōis mira vilitas:& trāsgressiōis mira calamitas. Unde dñs p moysen. En inqt ppono tibi bñdictiōem & maledictiōem. bñdictiōz si mādata mea feceris. maledictiōz si nō feceris. Ponit nos dñs in medio. & mirabiliter opat nobiscū. Quia q̄ aliqs vult aliqd alij ondere. vtiꝫ dupliciter. s. rone oñsiue & rone ducēte ad impossibile. Sic facit dñs. Ponit hoiem in medio inter celū & infernū. In celo est eterna gloria:in inferno sunt eterna supplicia. Et q̄ dñs oñdit homini gloriam celi quā hō pōt p̄meteri si obseruet eius mādata:tūc inclinat ipm ad obseruātiā mādatoꝝ p rōnem oñsiuam. Vñ vero oñdit hoi infernū p supplicia q̄ p̄meret si trāsgrediat mādata. tunc inclinat hoiem p rōnem ducentē ad impossibile. Ecce ponit tibi maledictiōem & bñdictiōem. Dimitte inde maledictiōem & accipe cū matthia bñdictiōez. De inda dicit pō-

luit benedictiōnem & elongabitur ab eo. Quarto dz nos mouere ad obseruandū mandata dei irreprehēsibilitas mādatoꝝ. Est. n. mādatū irreprehensibile:q̄ nō p̄tinet aliqō impossibilitē:nec aliqō onerositatē:nec iniquū. Primo dico dz mouere ad seruandū mādata dei irreprehensibilitas mandatoꝝ:q̄ nō cōtinet aliqō impossibile. imo sunt facilia ad seruandū. Vñ in iobe. Nec est charitas dei. vt mādata eius custodiamus:& mandata eius grauia nō sunt. Habēti enim charitatē mandata sunt facilia:sed nō habēti charitatē videtur difficilia. Et ponit Aug. exēplū de aue sine plumis:& de aue cū plumis. Aui hūi plumas facile est volare,sed aui nō hūi est difficile. Sic hoi puer se volūtatis difficilia videtur mādata. q̄ hūi charitatē sunt facilia. Vñ in deut. Mādatū hoc quō ego p̄cio tibi hodie nō est sup te:nec p̄cul positū. nec in celo situ. nec trāsmare positū. sed iuxta te est valde sermo in ore tuo. vt facias illū. ¶ Scōo manda ta dei sunt irreprehensibilia:q̄ nō p̄tinet aliqd onerositas. imo sunt suauia. Unde in eccō. Nihil melius est q̄ timor dei:& nihil dulci q̄ respicere i mādatis dñi. Ps. Desiderabilia sup aurū & lapidē p̄ciosum multū. & dulciora sup mel & fauū. Gaudiū est iusto facere iusticia. Sed palato infecto:cibus dulcis videt esse amarus. Sic hoi puer se volūtati mādata dei vident difficilia:licet sint suauia. ¶ Tertio mādata dei sunt irreprehensibilia q̄ nō p̄tient aliquid iniquū. Unde apostolus. Lex qdē sancta est & mādatū sctm̄ & iustū & bonū. Propter hoc dicit aplus. Precipio tibi in deo q̄ viuificat oia:vt sine macula serues mādatū irreprehensibile. Cōsiderēmus ista q̄tuor in simul. s. q̄ in illo qui precipit est summa auctoritas:q̄ sua magna potētia nos creat. mira sapia nos gubernat:& munifica benivolentia nos saluat. Ite videamus vtilitatez obseruatōis mādatoꝝ. Quaꝝ p̄ma est impetratio diuinoꝝ charismatū. Scōa est reuelatio sacraꝝ scripturaꝝ. & tertia est assecutio celestiū p̄mioꝝ. Ite videam⁹ trāsgressiōis periculū q̄ transgressores multa bona perdit. in nefanda flagitia ruit. & eterna supplicia p merent. Ite videamus irreprehēsibilitatem mādatoꝝ. q̄ mādata nō p̄tinēt aliqō impossibile:nec onerositatem:nec iniquū. Et si ista quatuor dz bñ p̄siderem⁹ nō est aliqs q̄ possit se excusare de obseruatōe mādatoꝝ. Ex quō est magnū mādatū & primū in lege. Audiet dñs in matheo. Diliges dñz deū tuū ex toto corde tuo:& ex tota aia tua. & ex tota mente tua. Scōm simile est huic. diliges p̄ximū tuū sicut teipsum. Ex his vniuersa lex pendet & pphete Aug. oñdit q̄ in isto verbo. Mihi autez adherere deo bonū est. p̄tinet totū hoc quō dicit. Diliges dñm deū tuū &c. Debemus enim diligere deū. q̄ hoc est iustū bonū sanctū suaue & facile. Unde Aug. Bñe quis mihi est. & ego quis tibi:vt mibeas me amare te. & si nō amem te minaris mihi ingentes miserias. Decalogus sacer qui datus est moysi i monte synai:ostēdit quō debemus custodire mādata dei:volo vobis oñdere q̄ sicut octo p̄ceptoꝝ sunt fundamentum oim eoꝝ que ex primi possunt p sermonē in grāmatica:& decem predicamēta sunt fundamētū oim eoꝝ q̄ determinant in dialetica. sic decē precepta sunt fundamentū & regule oim legū & bonorum que sunt i moribus. Nec voluit dñs q̄ sine rone data essēt decē p̄cepta moysi. Bicam modo ista decē in generali. Non habebis deos alienos. Non assumes nomen dei tui inuanū. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Honora patrem tuū & matrem tuā. Non occides. Non mechaberis. Non furtū facies. Non falsum testimoniū dices. Non concupisces vxorē proximi tui. Nō agrūm nec aliquam aliā rem. Et magis clarius sit hoc quō dicā nota. q̄ lex dat̄ nō mādat nisi iusticiā. Est. n. lex regula iusticie. Sed iusticia est sm̄ quā hō bene ordinat ad deū & ad p̄ximū. Et sm̄ hoc est duplex iusticia. Una qua ordinamur ad deū & alia qua ordiamur ad p̄ximū. Et sm̄ hoc fuerūt due tabule date moysi. prima & scōa. In prima p̄tinent mādata ordinātia nos ad de-

tim. in scđa ꝓtinent mandata ordinātia nos ad proximū. In prima dico tabula ꝓtinentur mādata ordinātia nos ad deū. Dē aūt ē trinitas pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus. Pri attribuit maiestas filio veritas. ⁊ spiritui sancto bonitas. In pre ē sūma maiestas būiliter adoranda. In filio est sūma vitas fidelit asserenda. In spūsancto est sūma bonitas sincere amāda. Sed si ista tria ex eterna ordinatione debemus facere: necesse est in prima tabula eē tria mādata. sm tria appropriata trib⁹ ꝑsonis diuinis. In primo mādato ꝓcipit humil adoratio diuine maiestatis: cui dr. Non habebis deos alienos. In scđo mādato precipit fidelis assertio diuine vitatis: cum dicit. Nō assumes nomen dei tui in vanū. In tertio ꝓcipit diuine bonitatis sincera dilectio. cum dr. Memento vt die sabbati sanctifices. ⁊c. In secunda tabula cōtinent septē mādata ordinātia nos ad ꝓximū. q̄ significant p duo ꝓcepta legis nature. Hoc faciae alij. qđ tibi vis fieri. Non faciae alij qđ tibi nō vis fieri. Et sm hoc est duplex ps iusticie ordinanti ad ꝓximū. s. innocentia. ⁊ bñficentia. Mādatū de neficentie est. Honora patrē tuū ⁊ mrez tuā. Hoc aūt mandatuz nō ē solū reuerētie: sed etiā bñficij ⁊ obsequij. ⁊ nō est in pre solum: sed in omnib⁹ que a pre procedūt. Mādatū innocētie necesse est multiplicari. q̄ hoc mandatum ꝓsistit in h vt caueas ab offensa ꝓximi tui. Est aūt triplex offensa. in gestis verbo: ⁊ in facto. Offensa i facto ē trib⁹ modis sm q̄ hō trib⁹ modis pōt offendere ꝓximū. s. in ꝑsona ꝓpria. in ꝑsona ꝓiūcta: ⁊ in possessiōe terrenoꝝ. ⁊ hz hoc sunt tria mādata. Nō occides. Non mechaberis. Nō furtū facies. Deinc sequit offensa in vbo: ꝙ quā ē vnū mādatū. Nō falsum testimoniuz dices. Per falsum aūt testimonium significant oīa. q̄ hō pōt dicē ꝙ ꝓximuz suum. Offensa aūt in gestis duas hz radices: sm duplicem ꝓcupiscentiā. q̄ est concupiscētia carnis. ⁊ cōcupiscētia oculoꝝ. Cōtra ꝓcupiscētiā carnis ē vnum mandatum. Nō ꝓcupisces vxorē ꝓximi tui. Cōtra concupiscentiam oculorum est aliud mādatum. Non agrum. nec aliquam aliam rez. Patet modo in generali que sunt decez precepta. ⁊ penes quid accipiantur.

a Scende ad me in montem: ⁊ dabo tibi duas tabulas lapideas: ⁊ legem ⁊ mādata. q̄ scripsi: vt doceas filios isr̄ael, Exo. xxiiij. Psal. Declinate a me maligni. ⁊ scrutabor mandata dei mei. Legit q̄ beat⁹ Gre. q̄ fuit papa ⁊ doctor ecclie habuit cōsuetudinē: q̄ cū ibat ad studium legis diuinet semper dixit ista verba. Declinate ⁊c. Et q̄situ fuit ab eo q̄re hoc faceret: ⁊ rndit pretro cui ꝓfuerit dicere secreta sua. q̄ expīmento didicit: q̄ cū cogitare voluit i lege deuisentiebat demones sp sibi aduersantes. In aliis subtilitatib⁹ instigabāt demones: q̄ in ipsis non vidēt dānū suū: imo expectant suū emolumentum. Ex q̄ fit mētio de documētis vitatis. p q̄ fugant demones: tūc princeps tenebrarum occurrit armat⁹: nō p occupatōes: nō per phantasticas illusiones: ⁊ nititur reuocare animos hominum a studio veritatis. Ex verum est q̄ verba ista. Declinate a me ⁊c. dixit Grego. sicut vir scīus: qui tunc habuit virtutem discernendi demones. Sed ego nō sum ex illis. Ideo in principio rogemus dīm: vt impet demonib⁹ ne nos impediant. ⁊ vt det nobis mentes serenas ad intelligendum verba de mandatis. Ascēde ad me ⁊c. Dīs dixit moysi verbum istud: ⁊ moyses audito verbo ascendit in montem. ⁊ accepit duas tabula lapideas: ⁊ legem ⁊ mandata. In quo significat q̄ si volumus peruenire ad intelligentiam mandatoꝝ dei: debemus ascēdere i montem. i. in eminentiā mētis. q̄ sm impressionem lucis eterne lex nature est nobis data: ⁊ sm illā lucem documēta legis diuine suscepimus. Tangebā vobis alias q̄ certum est q̄ ens per se primo cadit i animā. Ens autem aut est creatum aut increatū. ⁊ hz hoc ē duplex iusticia. Una per quam ordinamur ad ens increatum. alia ꝑ quā ordinamur ad ens creatum. Et sm hanc duplicē iusticiā est duplex tabula moysi data. s. prima ⁊ secunda. In prima dant mandata: per q̄ ordinamur ad ens increatum. In scđa dant mandata: ꝑ que ordinamur ad ens creatum. Ens autem increatum est causa oīuz rez: efficiens: formalis: exemplaris: ⁊ finalis. Ens etiam increatū habet potentiam: sapientiā: ⁊ benivolentiam ⁊ producit oia in esse. Et ista tria appropriātur trib⁹ ꝑsonis diuinis in trinitate. Dē iustus appropriat patri: veritas filio: ⁊ bonitas spiritui scō. Summa maiestas in patre humiliter est adoranda. Summa veritas in filio fideliter est asserenda. Et diuina bonitas in spiritu sancto sincere est amāda. Ista dicta fuerunt in generali. Sed q: sermones de mandatis in vniuersali sunt inutiles: nisi dicantur in speciali. ideo ops explicare de mādatis in speciali. In generali dictum est q̄ sunt decē mādata: quoꝝ tria sunt in prima tabula. Dicam vobis generale documentū: q̄ eterna dei sapiētia q̄ scripsit tabulas istas: breuissimo mō ⁊ darissimo modo: ⁊ facillimo mō quo potuit tradidit. Tradidit aūt breuissimo modo: ne oneraret nr̄a memoria. Clarissimo modo: ne obfuscaret nostra intelligentia. Facillimo mō: ne mōre reuocaret nostra voluntas. Hec est rō q̄re per vba quāto breuiora potuit ⁊ ꝙto clariora ⁊ facilliora ⁊ per actus finodocticos data sunt mandata.

p Primo videamus de primo mādato sicut videm⁹ in aliis reb⁹ q̄ primū op⁹ fundamētū oīuz subsequētium: sic primū mādatū est fundamētū oīuz aliorum mādatoꝝ. Prima vba de mandatis sunt ista. Ego sum dñs deus tuus: qui eduri te de terra egypti. de domo seruitutis. Non habebis deos alienos coram me. Nō facies sculptile. nec similitudinem eorum que in celis sunt: neq̄z que in terris: neq̄z eorum que in aquis sunt. Non adorabis neq̄z coles ea. Ego dñs deus tuus fortis zelotes visitās iniquitatē patrz in filios vsq̄z in tertiā ⁊ quartā generationem. ⁊ faciēs mīam in milia his⁹q̄ diligunt me. Ad plenam mandatoꝝ explanationē cōcurrunt tria. Quedā q̄ pertinent ad mādati cognitionē. ⁊ ista debent premitti. quedaz q̄ ptinēt ad mādati obseruātiā: ⁊ ista debent subiungi. q̄dā q̄ ptinēt ad mādati integritatē: ⁊ ista debēt iterponi. Primo dico q̄ sunt quedā q̄ ptinēt ad mādati cognitionē: ⁊ ista debēt ꝓmitti. ⁊ sunt duo fundamēta fidei. Primū est noticia creatoris. Scām est noticia reparatoris. Illi sunt duo radij fulgentes duo oculi dirigentes nos sp in viā mādatoꝝ dei. Homo primo apit oculos q̄z ambuleat. Sic dz hō primo cognoscē mādata p fidez q̄z exequat mandata. Ad cognoscēdū aūt creatorē dicit. Ego dñs deus tu⁹. Ego dñs. B insinuat potentiā dei ꝑ hoc. dē insinuat sapientiam filij. tunc hoc insinuat bonitatem spūssancti. In hoc aūt q̄ dicit: ego notat idētitatē essentie. ⁊ in hoc notat deū trinū. ⁊ vnū creatorez vniuersoꝝ. Qui eduri te de terra egypti. B notat donū repatōis p vbū incarnatū. Qđ⁹ loquit dñs qb⁹ dedit ꝓceptuz. ⁊ oīb⁹ ꝓcepta dedit. licet primo daret ipsa filijs isr̄l. Eūs q̄ dr. Qui eduri te ⁊c. dictū est non solū hebreis ꝓ ipsis quo ad corꝑalē eductionē de egypto. ꝫ generaliter ꝓ toto genē humano. ꝫ ad eductionē de egypto eterne dānatōis de qđ primi homines quo educimur ꝑ vbū incarnatū. Qui sicut illi educti sunt de egypto post comestionē agni paschalis. ⁊ per aspersionē sanguis ei⁹ liberati ab angelo exterminatore. sic nos educimur de seruitute diabolica p esuz carnis vbi incarnati i sacro altario. ⁊ p sāguinē ei⁹ i baptismo. q̄ hz aplm. Qui cunq̄z baptizati sum⁹ i xpo iesu in morte ipsius baptizati sum⁹. Hec verba dicit tota trinitas. Dicit igit. Ego sum cui debes obedire ⁊ quem debes adorare. Et dicit. Ego. s. q̄ te feci in esse nature ⁊ in eē gre. Debem⁹ g̃ dicē. Dñe tu es qui debem⁹ adorare. cui debem⁹ seruire. tu es qui nos creasti: tu es qui nos redemisti. ps. Tuus ipsius est mare ⁊ ipse fecit illud. Sequitur. Venite adoremus ⁊ ploremus ante dīm q̄ fecit nos ⁊c. Nos ꝓpls pascue eius ⁊c. Sine illis duobus fundamentis

fidei.s.fine noticia creatoris ⁊ reparatoris nihil intelligere possumus. Ut autez intelligamus ista opz scire communicantia quedam. Scitis vbi est prima cognitio nobis data de mandatis. Certe moyses scripsit per spiritū sanctū. Sed q̄liter habuit istam cognitionez. Certe qñ dñs apparuit ei. Et quō apparuit ei. Certe in igne flāme rubi ardentis. Extūc dixit moyses. Quis es tu domine. Et respondit dñs. Ego sum qui sum. Et tunc dedit ei dño duo.s.lumen essentie eternitatis. ⁊ lumē veritatis eterne. Rub⁹ ardebat. In hoc oñdit nobis mysterium incarnationis humane. Ista duo sunt lumina ⁊ principalia fundamēta fidei.s.lumen essentie eternitatis. ⁊ mysterium incarnationis. Et qñ facimus crucem in fronte in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūssancti amen. recognoscimus trinitatez ⁊ redēptorē. Cū dicit homo in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti: recognoscit trinitatē. Cū facit crucē in fronte recognoscit redemptorē. Pz mō quō quedā valent ad mādati cognitionem q̄ debēt p̄mitti: ⁊ ista sunt duo fundamenta fidei. s. noticia creatoris ⁊ redemptoris. Secō sunt que dā que valent ad mādatoz obseruātiā. ⁊ ista debent subiūgi. Oia mādata aut sunt affirmatiua: aut negatiua. Affirmatiua sūt: vt homo faciat bonum. Negatiua vt homo vitet malum. Sed impossibile est vt hō vitet malū nisi per timorē: ⁊ q̄ faciat bonū nisi per amorem ꝓpter ℔ ad obseruātiā mandatoz duo sunt necessaria.s.timor ⁊ amor. Anis non potest volare sine duab⁹ alis. nec hō pōt ambulare sine duob⁹ pedibus. Silr non est pfect⁹ obseruator mandatoz dei: nisi sit repletus timore ⁊ amore. Sed non replet hō timore: nisi ex ꝓsideratiōe seueritatz diuine. nec repletur amore nisi ex considératiōe bonitatz diuine. Ista igit duplex ꝓsideratio est homini necessaria. Sequit. Ego dñs deus tu⁹ fortis zelotes visitans iniquitatē patrū in filios vsqz in tertiā ⁊ q̄rtā generationē. Fortis zelotes.s. fortissimū hūo zelum.s.eoz qui oderunt me. Visitans iniquitatē patrz in filios. non q ꝓpter peccā actualia patrum eternaliter puniat filios sed cū filij fuerint imitatores paternoz scelerum: punit peccā patrum cū peccis ipsoz vsqz ad tertiā ⁊ q̄rtā generationē. s. ipaliter. Hoc aūt dicit vt timeamus: ⁊ p timorē a malo declinem⁹. Vñ in ecclesiastico. Deū time ⁊ mādata ei⁹ obserua. B é ois hō. i. ad B é ois hō. Vlis mereri vt ad summū complemētū puenias: certe time deū. Sed quō timebo. Certe q̄ dñs est fortissimus zelator. Item cū hoc etiā opz amare ipsum. q̄ ipse dicit de se. Et faciens misericordiā in milia his qui diligunt me. Dicit q̄ visitat iniquitatez patrz in filios vsqz in tertiā ⁊ q̄rtā generationē. ⁊ facit misericordiā in milia his qui diligūt ei. in B oñdit nobis q̄ dei misericordia ⁊ benignitas trāscendit vltionem iniquitatū. Vñ cor hois dilatat per amorez: tunc hō faciliter seruat mādata p̄a. Etiam mandatoz tuoz cucurri cū dilatasti cor meū. Ois consummationis vidi finem latū mandatū tuū nimis. Dicit q̄ lata est via mandatoz: sed quibusdaz videt arta. Certe amātibus est lata: sed non amāntib⁹ est arta. Potest modo quō.s.timor ⁊ amor valet ad obseruantiam mandatoz. Tertio quedam valent ad integritatē mandatoz. ⁊ ista debent interponi. i. in medio poni. ⁊ hoc tangit cum dicit. Non habebis deos alienos coram me. Non facies sculptile: neq; similitudinem eorum que in celis sunt: neq; q̄ in terris neq; eorum que in aquis sunt. Ibi precipitur latria: que est soli deo cultus debit⁹: ⁊ ex hoc multi alij est debitus. Cultus alioz deus prohibuit in negatiua: ⁊ implicuit cultum dei in affirmatiua. Sed in nouo testamento explicuit in affirmatiua cultum dei. dñs quando dixit. Dñm deū tuū adorabis: ⁊ illi soli seruies. Sed q̄re prohibuit de⁹ cultū alioz in negatiua: ⁊ nō explicuit cultū dei in affirmatiua. Certe q̄ facillimo mō dare voluit mandata: ⁊ reuocare in negatiua ab idolatria. vt implicaret cultum dei in affirmatiua. Et nota q̄ ipse reuocabat ab omni idolatria: quia omne q̄ adorat aliud a deo: aut est creatura

intellectualis: vt angeli ⁊ demones: aut natura corporal. vt celū ⁊ terra ⁊ aq̄ ⁊ hmōi. aut est figmentum hūane mētis. Nunq̄d eno sufficienter diuidit per corporeū ⁊ incorporeū. q̄re g̃ posuit figmentū q̄ nihil est. Dico q̄ idolum nihil é. imo serf ad illud q̄ é in esti matōe. Et videte quō scriptura sacra ꝓcedit creaturā intellectualē ponit in supremo. figmētū in medio: ⁊ naturā rei corpali in imo. Vñ primo ꝓhibet idolatriā respectu creature intellectualis. cuz dicit. Non habebis deos alienos. Secō prohibet idolatriam respectu figmenti humane mētis. cū dicit. Non facies sculptile. Tertio prohibet idolatriam respectu nature corporalis: ⁊ hoc respectu celestiū terrestrium ⁊ inferioz. cū dicit. Neq; facies similitudiné eoz que in celis sunt: neq; q̄ in terris. neq; eoz que in aquis sunt. Primo ꝓhibet hic idolatriam respectu celestiū. Psal. Vñ oēs dij gentium demonia: dñs autē celos fecit. Secō prohibet idolatriam respectu terrestrium. Unde p̄s. Confundant oēs qui adorant sculptilia: ⁊ qui gloriant in simulacris suis. Q, homo incuruet ad adorandum figmentū suū: hoc est puersio summa. Tertio prohibet idolatriā respectu inferioz. Unde aplus. Qui cōmutauerunt gloriā incōmutabilis dei. Sequitur. Et seruierūt creature potius q̄z creatori. Ecce quō vera adoratio dei implicat: ⁊ ois idolatria prohibetur. Habemus modo preambula ad mandata que sunt noticia creatoris ⁊ reparatoris. timor ⁊ amor ⁊ prohibitio idolatrie respectu superioū medioꝝ ⁊ inferioꝝ. Dico vltra q̄ nos christiani vlterius debem⁹ videre q̄z nobis patefacta est veritas. Et sm tria que prohibentur magna lux ⁊ vera nobis apparuit. Prohibent autem tria per que auertit mēs humana a reuerentia creatoris sui. ⁊ per tria que prohibent nobis: prohibent nobis oēs prophane pactiōes demonū. ibi. Non habebis deos alienos. Prohibent etiā oēs false superstitiōes adiuētōis erroz. ibi. Nō facies sculptile. Prohibent etiā oēs peruerse applciationes mundialiū naturaꝝ tbi. Neq; sis tudiné eoz que in celis sunt ⁊c. Dico ergo q̄ in primo ꝓbo. Nō habebis deos alienos coram me: prohibent oēs ꝓphane pactiōes demonū: siue sint per incantatiōes verboz: siue per inscriptiōes characterū ⁊ imaginū. siue per imolationes sacrificiorum. In istis tribus consistunt oēs artes magice. Prohibent igitur omnia ex quib⁹ oriunt prophane pactiones demonū. siue sint ad transmutationé naturaꝝ: sicut fecerunt magi pharaonis siue sint ad ludificationem sensuū: sicut faciunt incantatores ⁊ histriones. siue sint adin uestigationem futuroꝝ contingentium. Oia talia vocat Aug. pactiones demonum. In talibus attribuit creature qō deberet attribui creatori. Et tales peccant ꝑ primū ꝓbum mādati. qō est. Non habebis deos alienos coram me. Be talib⁹ dicit in cāti. deute. Prouocauerunt eū in dijs alienis: ⁊ in eo qui nō erat deus ad iracundiā concitauerunt. Et iō dicit apls. Tradidit eos deus in passiones ignominie. Et deus tradit eos in manus demonū. Habeamus exēplū huius. Quidam litteratus din studuerat q̄liter posset effici dives. ⁊ fecit linguā suā venalē longo tpe: ⁊ tamen sp egebat. Cogitauit ex quo non possuz ditari per deū: ditabo: per diabolū. Quesiuit magnū inter iudeos ⁊ christianos: ⁊ non iuenit. Cogitauit: ego ipse expiar si potero p diabolū effici diues. Juit in viam quandam vmbrosam ⁊ saxosam iuxta torrentē: ⁊ dixit. Ubi es demon qui sp queris decipe hoies. ego sum hic vt dem me tibi. Prima vice nō venit: q; forte deus adhuc noluit permittere. nec scda vice venit. tertia vice venit ⁊ dixit. Quid petis a me. Rñdit ille. Ut faciaz me diuitē. Cui diabolus. Prius adorabis me. Et tūc ille incurauit se: ⁊ adorauit illum. E lndificauit eum diabolus. q; tunc habuit potestatem in cū. fecit q̄ oēs illi lapides videbant ei esse aurū. Et dixit ei diabolus. Ac cipe satis de auro. Et tunc ille gaudens onerauit se de lapidibus: ⁊ cū venit domi: posu

it lapides in qu endá locũ illius domus: ꝛ ceperũt ardere lapides: ꝛ ꝓbusta é domus: ꝛ qcquid in ea fuit. ita q ipemet vix euasit. Et cogitauit. Nõ curo: q ibo ad locum vbi plurimũ aur dimisi. Et accedens inuenit q essent ibi lapides: qui prius videbant ei aurum purissimũ. Et sic ludificatus est. Patet mõ quõ in primo verbo prohibent oes profanę pactões demonũ. In scõo verbo. Non facies sculptile ꝓhibentur oes falsę superstitiones adinuẽtionis erroꝝ. Dis enim error est fictio mentis. Errorẽ aũt facit phantasia obumbrans rõem: que facit q illud qõ nõ est videat esse. Prohibent aũt oes superstitiosę adinuentões erroꝝ: siue ꝓcedant ex improbo ausu inuestigatõis pbice. siue ex puerso intellectu sacre scripture: siue ex ordinato affectu carnalitatis humane. Ex improbo ausu inuestigationis pbice procedunt errores in pbis. sicut ponere mundũ eternum. hoc est peruertere totã sacram scripturam: ꝛ dicere q filius dei nõ fuerit incarnatus. ꝛ ponere q vnus sit intellectus in omnibus. Dest dicere q nõ sit veritas fidei. nec salus animarũ. nec obseruãtia mandatoꝝ. ꝛ hoc é dicere q bonus homo damnat: ꝛ malus saluatur. Ponere igit q su vnus intellectus in oibus: ꝓuenit ex improbo ausu inuestigatõis pbice. Et tales ponunt q impossibile é mortale deuenire ad immortalitatem. Et qui hec confingit tuetur ꝛ imitatur: incedit cõtra secundũ verbum mandati. Non facies sculptile. Et ꝑm hoc ꝛ fictor ꝛ defensor ꝛ imitator omnes prohibentur. Item ꝓuenit in aliquibus errores ex peruerso intellectu sacrarum scripturaꝝ. sicut hereses hereticoꝝ qui male sentiunt de trinitate ꝛ spũsancto. Tales sunt arriani: sabellian: ꝛ donatiste: ꝛ pelagiani ꝛc. Tertio adinuentiones erroꝝ ꝓueniũt ex inordinato affectu carnalitatis humane. De numero taliũ est secta epicureorum: que dicit nullam aliã vitam esse nisi istam. et secta nicholaitaꝝ: que dicit q licet quẽlibet facere turpiter cum qualibet. Saraceni etiaꝫ qõ dicunt non habent ex sacra scriptura. nec ex altitudine sapientie diuine. Omnes igitur errores vndecũq; ꝓueniãt: tangẽ sculptilia debent abominari. q peccant ꝑ hoc mandatum. Non facies sculptile. Ũñ Hier ꝛc. Stultus factus est oĩs homo a sciẽtia sua. i. ab inuestigatione ꝓpria ꝛ nimie pbie. ꝓfusus é artifex oĩs in sculptili. vana sunt eoꝝ opa ꝛ risu digna: ꝛ in tpe visitatõis sue peribunt. Standum igit est sup hoc qõ lumina fidei dictant ꝛ quicquid huic aduersatur totũ debet abominari. Ũñ audiui de aristotele dũ fuit scholaris q ipse posuit mundũ eternũ. ꝛ audiui rõnes ꝛ argumẽta que fiebãt ad hoc. incepit concuti cor meũ: ꝛ incepi cogitare quomodo potest hoc esse. Sed modo sunt ista ita manifesta q nullus possit dubitare. Patet modo quõ in scõo verbo. Non facies sculptile prohibent oes falsę superstitiões adinuẽtionis erroꝝ. In tertio verbo. Neq facies similitudine eoꝝ que in celis sunt ꝛc. prohibentur oes peruerse appreciatões creaturaꝝ. Dis aũt superflua appreciatio creaturaꝝ ꝓcedit aut rõne sublimitatis. aut rõne sufficiẽtie. aut ratione delectatiõis. Primo mõ est idolatria superboꝝ. scõo modo est idolatria auarorũ. tertio modo. est idolatria lasciuoꝝ. Contra ꝓmos dicit nõ erit in te deus recẽs: neq adorabis deũ alienũ. Contra scõos dicit apls. Auaricia est idolorũ seruitus. Contra tertios dicit apostolus. Quoꝝ deus venter est. Alias plenius ꝓsequemur.

On assumes nomẽ dei tui i vanũ.
n neq insontẽ habebit dñs eũ qui assumpserit nomẽ dei frustra. Psal.

Seruus tu⁹ sum ego: da mihi intellectum vt sciã testimonia tua. Ió dilexi mãdata tua sup aurũ ꝛ topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnẽ viam iniquã odio habui. Dauid ꝓpha dicit in verbis istis q de causa loqui debemus de mandatis dei et ostendit rõem tripticem. Prima est inflãmare ad dilectionem mãdati. Nihil enim ita est necessarium. sicut diligere dei legẽ mandata eius. Ió dicit. Ideo dilexi mãdata tua ꝛc. Secõ debemus loqui de mãdatis dei vt meli⁹ cognoscam⁹ ea. Quãto. n. homo frequẽtius vadit per viã aliquã: tanto meli⁹ cognoscit eã. Ũñ Gre. Ió cognoscit viã frequẽti⁹ vadẽdo. Sed via eundi in patriã est in seruando mãdata dei. Sz nõ cognoscit hõ mãdata dei nisi audiendo loq de mãdatis. Ideo dicit. Da mihi intellectũ ꝛc. Tertio debem⁹ audire mãdata vt odio habeamus iniquitates. Ũñ homo icipit cognoscere pcñm: ꝛ inquitatem: ꝛ pcti deordinationes: q̃ sunt ꝓtra deum: tũc icipit detestari peccatũ. Debem⁹ igit loqui de mandatis: vt ipla diligam⁹: ꝛ p ea in via ad celestem patriã dirigamur: ꝛ iniquitatem odio habeamus. Et vt hec tria possimus ꝓsequi: ideo in ꝓncipio ꝛc. Nõ assumes ꝛc. Dixi q decẽ sunt mãdata decalogi. que sunt fundamẽta oĩus legis. Quorum tria continẽt in prima tabula: que sũt ordinantia nos ad deum trinũ ꝛ vnũ. Et hec sũt tria ꝑm appropriata trib⁹ psonis diuinis. In diuinis enim est paternitas: filiatio ꝛ ꝓcessio ꝛ ꝑm hec sunt tria appropriata trib⁹ psonis diuinis. Patri approꝑatur maiestas. filio veritas. spũsancto bonitas. Ista tria respiciunt tripler genus cause. s. causam efficientem exẽplarem ꝛ finalem. Patri attribuitur causa efficiens. filio causa exemplaris: q est imago patris. ꝛ spũsancto causa finalis. In patre est summa maiestas humiliter adorãda. in filio summa veritas fideliter assereda. in spũsancto summa bonitas sincere amanda. Et ꝑm hec tria necesse est in prima tabula eẽ tria mandata. Primũ est. Non habebis deos alienos coram me. Secõm est. Non assumes nomen dei tui inanum. Tertiũ é. Memento vt diem sabbati sanctifices. De ꝑmo mandato dictum est: q quedã ꝓmittunt ad mandati cognitionẽ. quedã subiungunt ad mãdati obseruantiã: ꝛ quedã interponuntur ad mandati integritatẽ. Dicũ etiaꝫ fuit q̃ in ꝟbo isto. Non habebis deos alienos coram me prohibet oĩs idolatria respectu creature intellectualis. scõo prohibetur idolatria respectu figmenti humane mẽtis. cui subdit. Nõ facies sculptile. Tertio prohibet idolatria respectu nature corporalis. ꝛ hoc respectu celestium terrestrium ꝛ inferioꝝ. cũ dic. Neq similitudinẽ eoꝝ q̃ in celis sunt ꝛc. Dicũ etiaꝫ fuit q̃ in hoc ꝟbo. Nõ habebis deos alienos corã me ꝛc. ꝓhibentur oes pactões demonũ. prohibent sive sint per incãtatões: ꝟbo: siue ꝓ iscriptiones characteꝝ: vel imaginũ: siue ꝓ immolatione sacrificioꝝ. In istis trib⁹ ꝓsistit oes artes magice. Dicũ etiã fuit q̃ in scõo ꝟbo. Nõ facies sculptile: ꝓhibent oes falsę superstitiones adinuentionis erroꝝ. Et circa hoc dictum fuit q̃ oĩs error ꝓuenit: aut ex improbo ausu inuestigationis pbice. aut ex puerso intellectu sacre scripture. aut ex inordinato affectu carnalitatis humane. Propter primũ ꝓueniũt errores i pbis: sicut ponẽ mundũ eternũ: ꝛ hmõi. Propter scõm proueniũt errores in hereticis: qui male sentiũt de trinitate ꝛ spũ sancto. Propter tertiũ ꝓueniunt errores in epicureis: q dicũt nõ aliã vitã esse nisi istã. In tertio ꝟbo. Neq facies similitudinem eorum q̃ in celis sunt ꝛc. prohibent oes puerse appreciatões creaturaꝝ. Et circa ꝟbũ dictũ fuit q̃ oĩs peruersa appreciatio creaturaꝝ: aut ẽ rõne sublimitatis. aut rõne sufficiẽtie: aut ratione delectatiõis. Prio mõ est idolatria superboꝝ. scõo mõ auaroꝝ. tertio mõ lasciuoꝝ. Ista dicta fuerunt de primo mãdato. Adõ dicebaꝫ q̃ est tripler idolatria. Pactões demonũ. superstitiões adinuentõis erroꝝ. ꝛ peruerse appreciatiões creaturarum. In pactõibus demonũ est summa oĩum vitiorũ: malitia: ꝛ radix omniũ malorum. Ex his trib⁹ idolatriis ꝓcedũt oes falsitates ꝛ pcti deordinationes qbus misera aia subijcit demonibus. Ũñ in apoca. xvi. Vidi ó ore draconis ꝛ de ore bestie ꝛ de ore pseudo prophete exire spiritus tres ĩmundos in modũ ranaꝝ. Per draconẽ significam⁹ pactões demonũ. Per pseudo prophetã superstitiose adinuentões errorũ. Per bestiã puerse appreciatões crea

turarum. Et oia ista prohibent in primo mádato. Et sicut dº in prima creatóe quodam mó oia pduxit. sic in primo mándato oia mala phibet. licet ad maiorẽ explanationẽ plura ponat mándata. Obmisi dicere q̃ iudei aliqi insultát nobis: q̃ non seruamus mándatum illud: ꝛ imponũt nobis q̃ illud trálgredimur. In isto mándato continent tria verba Non habebis deos alienos coꝝ me. Non facies sculptile. neq; similitudinẽ coꝝ q̃ in celis sunt ꝛc. De primo vbo dicit q̃ dicit dñs. Audi israel. dñs dº tuus vnº est: ꝛ vos dicitis trinitatẽ. patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spũmsanctũ. Item dicunt q̃ facimus sculptile. q̃ ecclie plene sunt imaginib⁹. De tertio q̃ prohibet dº adorari corporalem naturá. dicũt q̃ adoram⁹ fruẽtum panis: ꝛ hoc maxime videt eis absurdũ. De prio q̃ dicũt q̃ adoram⁹ tres deos: dico q̃ si adorarem⁹ tres psonas: ita q̃ dicerem⁹ q̃ tibi essent tres vij: ꝛ tripliciter essentia: oporteret q̃ adorarem⁹ deos alienos. Sed non adoramus patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spũmsanctum sicut vnũ deũ ꝛ vnã essentiá. Uñ sicut videmus q̃ in hoie est pluralitas naturarũ. ꝛz intellectualis ꝛ hũana. ꝛ tñ est ibi vna persona. econtra in diuinis est vnitas essentie: ꝛ pluritas psonaꝝ. Dixit qdá iudeº. Dos dicitis q̃ deus filiũ habet: q̃re non hz vxorẽ. Isti iudei vilissime intelligunt. Deus pr̃ habet verbũ ꝛ spũmscñ. verbum habz per q̃ omnia fecit. spũmscñ habet per quẽ oia cõseruat. Uerbũ manat a dicente: ꝛ est dº de deo. Sili⁹ spũscñs spirat: ꝛ est deus in deo Solus spũscñs est: qui profunda cordium scrutat: ꝛ ille est deus. Uñ hó qui ista vult intelligẽ: ꝛ de istis loquit: oportet q̃ habeat ele natissim⁹ cogitationes non pedestres. quia aliter non põt intelligẽ altissima de deo. Uñ ponimus trinitatẽ non ponimus dxiiij puros. ꝛz deũ cũ hoie. De scõo q̃ dicũt. Nõ facies sculptile ꝛ nos ponimus plures imagines in ecclesijs: dico q̃ impossibile est dtinitatem sculpi. sed facim⁹ dxisti effigiem dxisti. dico humanati. Unde. Est in natura propria deus absq; figura. Our ideo picim⁹ q̃ carne probat amict⁹. Et dico q̃ ẽ dupler adoratio. s. dulie ꝛ latrie. Adoratóe dulie pol⁹mus adorare illos in quibus est ptás: sapientia: scitas. Et sic adoramus principes patriarchas: sicut in quib⁹ est ptás. Adoramus etiam illos qui excellenciaz hñt pfõe sicut illos in quib⁹ est sapientia. ꝛ sic quinquagenarios adorauit helyz. Itẽ adoramus scõos in patria sicut illos in quib⁹ est scitas. imaginib⁹ coꝝ exhibenda est adoratio dulie: non inquantũ imago vel pictura. sed ratione illius qđ per ipsam signatur. Soli autem deo exhibenda est adoratio latrie. Et in hoc prohibent omnes prophane pactiones demoniũ: ꝛ omnes false adinuentiones superstitionis erroꝝ ꝛ omnes peruerse appreciationes creaturarum. De tertio qđ maxime abhorrent. de corpore dxisti. hoc secretissimuz fuit. sed modo est promulgatũ. Aliqñ dixerunt aliq̃ q̃ non est deus ibi nisi in signo. Sed istũ gendũ est q̃ ad prolationẽ vbi sacerdotis ꝛ intentionẽ dicẽtis: substãtia panis statim cõuertit in corpus dxisti: qđ habet vnitaz animam cũ deitate: ꝛ hoc est planũ. Dicit iudeº quó põt hoc eé. Dico q̃ ille q̃ pót separe substanciá ab accidẽte: pót facere q̃ non appareant substãtia sensib⁹ nostris q̃ est sub accidentibus alienis. Et adoramus verũ corpus dxisti: ꝛ deum trinũ ꝛ vnũ. Et in hoc vnus deus potentia: sapientia: ꝛ bonitas manifestantur. ꝛz iudeus errat: q̃ pedestri modo credit sentire. De hoc audiui q̃ fuit quidá incantator demonũ. Quadá die cũ quidá vellẽt aliqd impetrare a demone: fecit ille q̃ venit in medio illoꝝ. Et venit quidá sacerdos portans corpus dxisti. Et cum appropinquauit inclinauit ei demon: filr cum rediit inclinauit ei. Et dixit incãtator. Unde hoc prohibuisti mihi ne adorem dxistum: ꝛ tu adoras. Rẽdit demon. Inuitus feci. Nõne scriptum est. In nomine iesu omne genu flectatur celestium terrestrium ꝛ infernorum. Ista dicta sit de primo mandato.

Non assumes nomẽ dei tui in uanuz ꝛc. Sicut in primo mandato pcipit humilis adoratio summe maiestati. Sic in isto mándato secundo precipit fidelis confessio summe veritatis: ꝛ prohibet abnegatio veritatis. In Matheo dicit. Aut in ratiõ noie dei iures: ꝛ non piures. Periura re idem est q̃ pejerare: ꝛ hoc est nomen dei invanũ assumere. Hiere. iiij. Jurabis i noie dñi in veritate. iudicio. ꝛ iustícia. Et dicit ibi glo. q̃ iuramentum debet habere tres comites veritatem. iudiciũ: ꝛ iusticiá. ¶ Primo dico q̃ dz fieri iuramentum in veritate. Uñ dicit. Non assumes nomẽ dei tui invanũ. hoc est sine veritate. Intelligendũ autez est q̃ est dupler iuramentũ. Assertorium. ꝛ promissorium. ita q̃ est in testimoniũ ꝛ in promissiz. Fit iuramentum assertoriũ sic. Hoc tibi iuro quod ego ꝛ testificor per testimoniũ dñe veritatis. Quod autẽ iuramentũ primo dz habere veritatem. Ueritas aũt est in iuramento vt hõ non neget verum: non affirmet falsum. ꝛ nõ asserat sciẽter dubiũ. q̃ sermo est indicatiu⁹ coꝝ q̃ sunt in corde. Sed scitis qđ est: qñ homo aliqđ falsum testificat pereste monii falsitatis. hoc est dicere q̃ mentit: ꝛ divina vitas mentir secũ. Et hic est primus modus assumendi nomen dei invanũ qñ negamus veritatẽ. ¶ Scõo debet fieri iuramẽtum assertoriũ cũ iusticia. Fit aũt cuz iusticia qñ non fit cõ mandatũ divine legis: neq; ꝛtra precepta sancte mris ecclesie. nec in dispẽdium salutis propie vl aliene. Et qui ꝛtra ista iurat. dupliciter peccat. ꝛ qz iurat: ꝛ quia seruat. ¶ Tertio oportet in iuramẽto assertorio vt concomitet iudiciũ. q̃ fit in mẽte discretio veritatis ꝛ iusticie. s. vtrum iuramẽtũ sit verum vel falsum: iustũ vel iniustũ: fructuosum vel infructuosum. Et si iuro absq; iudicio non discernẽs inter ista temerarie iuro. Isti tres comites debẽt esse in iuramẽto assertorio. Sed manichei insultant nobis ꝛ dicunt. q̃ non debemus iurare omnino. q̃ dicitur in nouo testamento. s. in Matheo. Ego aũt dico vobis: non iurare omnino. sit aũt sermo vester: est est: non non. Certe dico q̃ ex certis causis bene licet iurare. Deus eti ci non pñs attendit vim vocabuloꝝ. Differt dicere: non iurare omnino: ꝛ oino nõ iurare. Sicut differt dicere. Quidá homo nõ currit: nõ quidá hõ currit. Oino nõ iurare est nullo modo iurare. ꝛ non omnino iurare: est non omnibus modis iurare. sed ex certis causis. ¶ Secũdo debet nomen dei assumi nõ invanũ in iuramento promissorio. Fit autem iuramentũ promissoriũ trib⁹ modis. s. ad promouendũ bonũ. ad conseruándũ fidelitatem. ꝛ ad ineundũ mutuá pacẽ. Primo modo iurant inferiores superioribus. Scõo mó pares paribus. Tertio mó superiores inferioribus. De primo dicit aplus. Testis mihi deus est. Scõo modo iurauit laban fidelitatẽ iacob. Tertio modo iurant superiores pplo. Et primo iuramento relinquitur triplex vtilitas. fides in intellectu. amor in affectu. ꝛ pax in effectu. Istis tribus modis fit iuramentum ad promouendum bonũ. ¶ Scõo modo fit iuramentũ ad conseruandũ fidelitatẽ. ꝛ hoc fit ad compescendũ maliciá. ad sedandũ cõtrouersiam: ꝛ ad expurgandũ infamiam. Primo dico fit ad compescẽdũ maliciá: vt hõ nõ neget veritatem. nec affirmet falsitatẽ: ꝛ hec est ratio vtilitatis iuramenti. Scõo modo fit ad sedandũ controuersiá. Uñ aplus. Dis cõtrouersie finis est iuramentuz. Tertio modo fit ad expurgandũ infamiam. Uñ in lent. dicit q̃ maiores debebãt se expurgare p iuramẽtum. qñ inueniebat eos dauer mortuum. Istis tribus de causis fit iuramentum ad pseruandũ fidelitatẽ. ¶ Tertio mó fit iuramentũ ad ineundũ mutuá pacẽ. ꝛ in hoc intelligit cohibitio petõz mortalium. q̃ oio iuratio vera est periculosa. falsa est perniciosa. nulla aũt est secura. Et ppter hoc dicit in Eccõ. Juramentum nõ assuescat os tuũ. Iste est intellectus literalis. ¶ Spũalis vo intellectus dicẽ est. Non assumes nomen dei tui invanũ ꝛc. Notandum est q̃ assumim⁹ nomẽ dei nõ in-

tantum trib⁹ modis.s.ad efficiēdū.ad ꝓmittēdū.ꝛ ad exprimēdū. Primo dico.q̄ assumit nomē dei nō inanū ad efficiēdū: vt i sacramēto.sic dr̄ in baptismo. Ego baptizo te in noīe p̄rīs ꝛ filij ꝛ spūssci,Secūdo mō fit iuramētū ad ꝓmittēdū. sicut ꝓmitto ire ad scm̄ iacobū: vl̄ irrare religionē p iuramētū. Tertio assumim⁹ nomē dei nō inanū ad exprimēdū. sic q̄ loqmur cū iuramēto. ¶ Ecōtra accipim⁹ nomē dei inanū p frustratione sacri suscepti. Et ꝺm ꝺ est triplex modus assumēdi nomē dei inanū. Primo mō q̄ qs nō credit.sic hereticꝰ. Scdo mō q̄ credit: ꝛ se nō pjurat:sic vsurariꝰ. Tertio mō q̄ grāz in sacramēto suscepta ñ custodit.sic ille q̄ postea peccat, Audi q̄ tu es ysigniꝰ in noīe deiꝰ tuū character tibi ipimit p vnctē noīs dei: ꝛ q̄ hō postea peccat:euacuat vnctē sacri. Dc talib⁹ dic ap̄lus ad titū. Cōfitent̄ se nosse deum: factis aūt negāt. Et sic ꝑculcas ꝛ pollui ducis sanguine xpi. ¶ Scdo modus assumēdi nomē dei inanū ē p fractōez voti emissi. Et ꝺ fit trib⁹ modis. Primo p dilationē irrationabilē.sic ꝓmitto ire ad scm̄ iacobū: ꝛ non assigno mihi certū tp̄s: ꝛ sic sp̄ ꝑcrastino. Scdo fit voti fractio p volūtatē ꝓhibitā. sic q̄ qs ꝓmittit aliq̄d deo: ꝛ postea penitet. Contra tales dr̄ i deutero. Si qd pollicitus fueris deo tuo nō tardes reddere.displicet.n.deo stulta ꝛ infidelis promissio. Tps dies ꝛ hora iterpellabit. Tertio mō quā trib⁹ modis i fractōe voti assumimus nomē dei inanū. ¶ Tertio mō assumimus nomē dei inanū p ꝓlationē sermonis blasphemi. ꝛ ꝺ fit trib⁹ modis. Primo q̄ aliq̄s locūa de deo vtiq̄ locutiōe maledica. sic q̄ maledicit deo. Scdo modus est p locutionem mēdacē. sicut q̄ negat veritatē: vel affirmat falsum. Qui dicit Aug⁹. q̄ ois ꝺdictionis nobilior ps deo est attribuēda. Tertius modus est p locutiōez pbr̄osam: sic q̄ loquitur de membris xpi. Iterioribꝰ: blasphemat pessime:etiā si veritatē dicat. ꝛ ꝓm despicit i eo q̄ hūilis fuit. Et tales diuino iudicio sunt extermināndi. Narrat.n.Gre.q̄ qdā puer sermonē ꝓtulerat fuit blasphemare. Quadā die cū blasphemaret:ꝛ eēt in sinu p̄rīs sui. raptꝰ est a dēmōib⁹:ꝛ portatꝰ in ifernū. Propter qd̄ dr̄ i leuit. Lapidibus obruet eum omnis turba vulgi. Patet mō q̄bus modis assumimus nomen dei inanum.

Memento vt die sabbati sanctifices.

m Psal. Misericordia dñi ab eterno ꝛ vsq; in eternū sup timentes eum.ꝛ iusticia illi⁹ in filios filiorū his q̄ seruāt testū ei⁹. Iudicem⁹ diuina mīa ꝓdonāte offensas nr̄as.ꝛ diuina iusticia recōpēsante merita nr̄a. Dz timor dei facit inuenire misericordiā: ꝛ obseruātia mādatorū iusticiā. Cōsideratio aūt magnificētie dei inducit ad timēdū. Cōsideratio diuine legis inducit ad obseruātiā mādatorū. Et ꝓpter ꝺ inuit nobis vt sp̄ cogitem⁹ dei legē. Vñ iudei die sabbati ꝓtulerūt sermōnā legē. Et ꝓ disputare de lege dei.q̄ ꝺ est opus dei. Et vt ꝓfecte possim⁹ log; ō lege dei.ō rogem⁹ deū in ꝓncipio ꝛē. ¶ Memēto ꝛē. Dicebā vobis q̄ in tabula ꝑma ꝓtinent tria mādata nos ordinātia ad deū: ꝺm tria apposita trib⁹ ꝑsonis diuinis. In ꝑmo mādato ꝑcipit trib⁹ ꝑsonis diuinis. In scdo ꝑcipit hūilis adoratio diuine maiestatī. In scdo fidelis ꝓfessio sūme veritatī. In tertio sincera dilectio sūme bonitatī. ꝛ ꝺ tertiū ꝓceptus est. Et ē sūma ꝑbor̄. Memēto vt die sabbati sanctifices. Sequit. Ser diebus opaberis.ꝛ facies oē op⁹ tuū. septima aūt die nō facies oē op⁹ tuū.tu ꝛ filiꝰ tuꝰ ꝛ filia seruꝰ ꝛ ancilla:iumētū ꝛ aduena q̄ est intra portas tuas. Ser.n.diebꝰ fecit dñs celum ꝛ terrā mare ꝛ oīa q̄ in eis sunt:ꝛ septima die requieuit. Ideo benedixit ꝛ sanctificauit illū. Videtes q̄ in bisverbis ꝑceptū scriptū tabulas. q̄ ꝑceptus ꝺi dei intelligit. q̄ oīa ꝓcepta scripsit cuꝰ summa diligentia.hec scripsit infimās mandati integritatē ꝛ ꝓsummatōem. In hoc autē mandato aliquid ꝓcipit.aliquid ꝓcedit:ꝛ aliquid interdicit. Precipit scificare diē sabbati.ibi. Memēto vt die sabbati sanctifices. Sanctificatio enim est ꝙuertēs aiam ad deū sanctū.ad deū verū.ꝛ ad deum summe diligendi. Aliquid concedit in isto mādato.ibi ser diebus opaberis ꝛ facies omne opus tuum. Aliqd vero interdicit.s.opus ſiule.ibi. Nulli opus facies in eo ꝛē. Hec est ꝓfecta vacatio:que habet adiūctam bonā opatōem ꝛ ꝓhibitā seruilē: Rō ꝓcepti subiūgit ibi. Ser diebus fecit deus celū ꝛ terrā:mare et oīa que in eis sunt:ꝛ septimo die requieuit. Ideo bñdixit ꝛ sanctificauit illū. Sed quare cepit vacare. Certe q̄ benedixit ꝛ scificauit illi. Ideo ꝛ tu creatura que es dr̄ssi imitatrix debes ꝺ facere. Modo iudei insultant nobis ꝛ dicunt. Vos tenetis decalogū: ꝛ decalog⁹ nō habuit nisi ꝓcepta moralia. Moyses aūt necessitatē habuit ꝓ omni tēpore. Septima aūt dies in qua nō licet operari:a prima die in qua licet operari:est dies sabbati:q̄ dicitur dies saturni:ꝛ vos vacatis die dñico ꝓ die saturni. Ité dicit. omne opus nō facies in die illa.ꝛ vos facitis multa opa:ꝛ ita totū dissipatis. Videte charissimi. ¶ Intelligendum est ita q̄ ꝓceptū illud habet aliqd q̄ est mere morale:ꝛ habet aliquid q̄ ē mere cerimoniale:ꝛ ꝺz aliquid mixtū ex morali ꝛ cerimoniali. Dz ꝓcipit dñs scificatōem. idest vacatōem ad amandū:hoc est vere ꝓceptum. Unde dicit beatus petrus q̄ quilibet tenet dñm sanctificare i corde suo.i.amare. Ille sanctificat siue sabbatizat q̄ deum super oīa diligit ꝓpter se ꝛ non ꝓpter aliud. Item est in precepto aliq̄d figurale. sicut dicit septime seriatio. Dies septima significat quietem aiar.ꝛ quietē dñi in sepulcro. ꝛ cessationem ab opere seruili cū vacatōe ꝛ deprecatione. Deus enim ser diebus opatus est oīa. nō q̄ nō potuisset fecisse vna die:sed intelligendū est ꝺ q̄ mundus aliquid habet i arte eterna.s.esse eternū:qō est eternitas vite et possessio vna in qua nihil est ꝓius nec posterius.ꝛ hoc impressit deus mentibus angelicis. Ité habet mūdus aliq̄d in intelligentia creata.scz ꝓius ꝛ posterius:natura simul ꝺm duratōem:non ꝺm naturā. ꝺm q̄ ē in materia nō ꝓpter defectū opantis:sed ꝓpter ꝓdescensiōem ipsius vt coaptaret oīa.ꝛ omnia i ꝑmis opibus designaret. Et sicut oīm operationū in ꝑmis opibus produxit.sic ꝛ seminaria omniū operū ꝛ quietatōem plene produxit. Et q̄ septimo die requieuit:ꝛ intellectualē ad esse creaturā reuocauit.ꝛ septimo die aias in sepulcro reduxit ad quietem paradisi. Significatio igit dicti septime est figuralis quietis animar̄. Sic igitur in mandato illo ꝓtinet aliquid qō est morale.s.vt deus super omnia diligat.ꝛ aliquid qō est cerimoniale:vt figuratio dicti septime. Item continetur aliquid qō est partim morale:ꝛ partim cerimoniale. vt cessatio ab opibus.ꝛ hoc in quibusdā generaliter est intelligendū. i quibusdam ſpāliter. Si intelligamus sicut iudei ꝺ dicunt q̄ debet fieri vniuersalis cessatio ab omni opere seruili.sic insinuat christiano q̄ debet abstinere ab omni peccato.ꝛ sic est figurale. Si intelligamus q̄ ab aliquibus ꝺbemus abstinere.sic est morale.nō sicut in ꝓcepto sed sicut in bene esse.ꝛ remanſit sicut in ecclesiastica institutōe est ꝓcepti. Dico opa seruilia opa mechanica.que sunt septē.scilicet agricultura:atque comprehendit omnem modum colēdi terrā. Sanctificū qō conſistit in oī genere vestimētoꝝ. Fabricatio siue fit in materia ferrea:siue lapidea:siue metallica:siue lignea. Venatio que cōprehendit equoꝝ et venatorum opus:ꝛ omnē modum pistorum coquorum.ꝛ omnē modū ꝑparandi cibos. Medicina que ꝓsistit in arte ꝓficiendi pigmenta vel ſrupos ꝛ hmōi. Mangatio que comprehendit omne opus nautarū in mari: siue omne opus mercatōis. Et theatrica: que comprehendit omnem modum ludi vel io-

cunditatis. Modo dico q̄ in omnibus istis sunt quedā mere seruilitatis. quedam ꝓrsus necessitatis. quedam mere iocunditatis. Illa que sunt mere seruilitatis prohibent ab ecclesia. Illa autem que sunt contrne necessitatis: sicut illa que sunt ad conseruationem vite vel sanitatis concedunt inquantū sunt necessitatis: & prohibent inquantū sunt seruilitat. Illa vero que sunt mere iocunditatis sunt q̄ missa non prohibita: quia propter paruitatē nostram permittunt ab ecclesia. Et sic poterimus respondere. Sed dices. quare confudit & miscuit moralia & cerimonialia simul. Dico q̄ hoc preceptum. Memento vt die sabbati sanctifices &c. est de charitate. & quicquid patet & latet in altis. in isto mandato cō summatur. & ideo miscuit simul moralia et cerimonialia. vt melius ad memoriā reduce remus. ne si specialiter poneret grauaretur memoria nostra. Sunt autem tria que requiruntur ad perfectā dilectionē. Primū est diuina vacatio conuertens animā in deū. Secundum imitatio christi in bonis operibus. Tertiū est cessatio ab omni opere pulli. que eos reddit purū et mundū. Conuersio autem in deū est sm̄ septem opa: quibus alia cō uertuntur ad p̄fectā vacatōem in deū. quorum tria sunt intrinseca: que fiunt meditando: orando: & exultando. Ex istis tribus fit contēplatio. Alia sunt extrinseca: que fiunt: legendo: psallendo: sacrificiū offerendo: diuinā legez ad impendo. Et hoc fit: siue audiendo: siue docendo: siue cū alijs conferendo. Hoc ē q̄d dicit. Memēto vt die sabbati sctifices &c.

Mandat igit dñs primo auertentē animaz in ipm̄. Secundo mandat sui imitatōem. cū dicit. Sex diebus opaberis. De ista imitatione dicit apostol⁹. Imitatores mei estote sicut filij charissimi. Et in Luca. Estote misericordes sicut & pater vester misericors est. Sex autem sunt opera misericordie. s. pascere esurientes. potare sitientes. vestire nudos. colligere hospites. visitare infirmos. & redimere captiuos. Aliter enim impossibile est esse opus virtutis: nisi creatura in istis ꝓformetur dño. Ad opus autem virtutis requruntur sex correspondentia sex operibus virtutis. que sunt: circūspectio prouida: inuētio recta: affectio pura: electio recta siue iusta p̄ secutio vigorosa: & informatio charitatiua.

Primū intelligitur in opere prime diei. q̄n dixit deus. Fiat lux: & facta est lux. Hoc ē circūspectio prouida. Secundo operat q̄ homo ponat sibi rectū finem in deum: & hoc notatur cum dicitur. Fiat firmamentū in medio aquaz. & vocauit deus firmamentū celum. Oportet q̄ homo agatur sursum: & habeat rectā intentionē ad deum. Tertio requiritur affectio pura: & hoc intelligitur in tertio opere. Diuisit deus terram ab aquis. idest affectōes seculares a diuinis. Quarto requiritur electio iusta siue recta vt ordinate faciat que debet facere. & hoc notatur i quarto opere cū dicit. Fiant luminaria i firmamento celi. i. sint opera nostra ordinata.

Quinto requiritur p̄secutio vigorosa. quod notat in quinto ope q̄n deus produxit ad vitā in aquis natatilia. in aere volatilia. Sexto fecit deus integra opera supe stita omnibus circūstantijs: sm̄ q̄ exigit lex diuine charitatis. Charitas autem est forma perfectiua omnium & ille qui habet charitatē habet omnia ista sex. Sextū igitur opus virtutis est informatio charitatiua. q̄d notatur cū dicit. Fecit deus hoiem ad imaginem & similitudinē suā. Cū hois opus integratur ex istis sex: tunc dicitur recte viuere. Sed nō sufficit facere virtutis opus: nisi homo caueat ab opere vitioso. & hoc tangitur cum dicit. Nullū opus facies in eo. Quinq̄ modis p̄t homo facere peccatū. Primo quando peccatū perpetrat. Secundo q̄n ad peccandum aliū incitat. Tertio q̄n peccantem defendat. Quarto q̄n peccantē acceptat. Quinto q̄n peccantem dissimulat. nec arguit nec punit: & hoc est maximū periculū q̄n quis aliū cauillare negligit. Primū peccatum tangitur cū dicit. Nullū opus facies in eo. idest tu nullū

perpetrabis peccatū. Secundū peccatū tangitur cū dicit. Nec filius nec filia. idest non eris pater peccati inuitando alium ad peccatum. verbo vel opere vel exemplo. Tertius peccatum tangit cū dicitur. Nec seruus tu⁹ nec ancilla tua. Ille qui facit peccatū seruus est peccati. sed ille qui defendit peccatū domini est peccati. i. li prebendo patrocinium q̄ facit peccatum. Quartū peccatū est q̄n aliquis peccatē acceptat. q̄d notatur ibi. Nec iumē tum tuū. Iumentū cum fuit ligatum non debebat ad opus: nisi acceptante domino. et ista acceptatio est religatio. Quintum peccatum est quando aliquis alium castigare negligit. q̄d tangitur cū dicit. Non aduena qui est intra portas tuas. Aduenam quis reputat hoiem. q̄n dicit ad aliū quid ad me de peccato suo. Et sic quando homo nō punit peccatum alterius: efficitur particeps peccati illi⁹. Alijs etiam multis modis efficitur hō particeps peccati alterius. Et ꝓpter hoc dicit p̄s. Ab occultis meis munda me dñe: & ab alienis parce seruo tuo.

b Honora patrē tuū & matrē tuam. vt sis longeuus sup̄ terrā. quam dñs deus tuus dabit tibi. Ecclesiasti. iij. Que precepit tibi deus cogita illa semp. & in plurimis operibus eius ne fueris curiosus. Verba vltima specialiter dicuntur literatis. In quibus deceat ecclesiasticus cogitare valia. & vitare curiosa. Utilia aūt dirigūt nos in viam salutis. sed curiosa distrahunt nos a via salutis & dissipant intelligentiaz nostram. Magna pars intelligentie perditur propter curiositatem: & tamen nichil est preciosius intelligentia in nobis. Dolemus cū perdimus aurū. multo plus dolere debem⁹ si amittamus intelligentiam. quia nichil est ita charū sicut actus intelligentie. Sumus dicturi de preceptis: & indigemus q̄ dominus illuminet intelligentiā nostrā. Ideo rogemus deū in principio &c. ¶ Honora patrem tuum &c. Diebam q̄ sicut anima rationalis ordinari habet ad creatorem & ad creaturam. sm̄ hoc est duplex tabula in qua lex dei est scripta. In prima tabula continentur tria mādata: sm̄ tria appropriata tribus personis diuinis: et sm̄ triplicem operatōem anie in primo mandato precipitur humilis adoratio summe maiestati. In scōo fidelis confessio summe veritati. In tertio sincera dilectio diuine bonitatis. Ista tria mandata sunt fundamentū omnium preceptoz legis. Et propter hec tria ois timoratus: verax & deo deuotus tenetur ista principaliter custodire. Modo dico q̄ in secunda tabula continentur septem precepta. Unū est affirmatiuum: & sex sunt negatiua. Ratio distinctionis est hec. Quia ois mandata reducunt a duo. Hoc facias alij quod tibi vis fieri. Non faciaz alij q̄d tibi non vis fieri. Et iuxta hoc accipiuntur duo preceptia. Primū est innocentie. scōm est beneficentie. que sunt due partes iusticie. Modo dico vlterius q̄ precepta ordinantur sm̄ ipsoz nobilitatem. & beneficentia melior est q̄z innocentia. ideo mandato innocentie preponitur mandatū beneficentie. & est synodochice traditum iudicis. sicut: honora patrem tuū & matrem tuam &c. Et ponitur ibi: ic primo forma mandati. cū dicit honora &c. Secundo subditur promissio: cum dicitur. vt sis longeu⁹ &c. Intellige sm̄ literalem intelligentiam. Pater nominat personam generātis: personam instruentis. & plenam educātis. q̄ pater habens filiū generat ipm̄: instruit ipz: & nutrit. & ipsius est filio legare bona sua. Et sic pater tenet rationem originis. rōnem reginiis. et rōnem benefactoris. Et sm̄ hoc debetur ei triplex honor. Honor reuerentie. honor obedientie: & honor beneficentie. Primo dico patri inquantū tenet rationem originis debetur honor reuerentie. Unde in eccō. Qui timet deū honorabit p̄rem suū & matrē suam. & quasi dñis seruiet eis qui se genuerunt. Secundo patri rōne reginiis debetur honor obedientie. Ephe. vi. Filij obedite parentibus vestris. hoc enim iustum est. Honora p̄rem tuū & matrē tuā: quod est mandatū primum.

in promissione vt bene sit tibi.⁊ sis longeuus super terram. Tertio honor debet patri.q̄ rationem tenet benefactoris.honor.s.beneficentie. Unde ecclesiastici. Fili suscipe senectā patris tui.⁊ non contristes eum in vita illi⁹. Precipit igit̄ q̄ tripler honor impendatur parentibus.sc̄z honor reuerētie:obedientie:⁊ beneficentie. Et hoc est primū mandatū q̄ debes custodire ꝓpter ꝓmissionē.scilicet vt bene sit tibi ⁊ sis longeuus super terram. Et tangitur primo mandatū ibi. Honora ꝑrem tuū ⁊ mrem tuā. Secundo additur promissus ibi. Ut sis longeuus super ter.⁊c̄. Sed numquid verum est semp q̄ pientes viuunt. Videmus hoc falli quandoq; ergo deus fallax erit in suo promisso. Dico q̄ longeuitas non solum attendit ꝑm longitudinē dierum currentium:sed ꝑm valorē. Et ꝑm q̄ est tripler honor cui exhibetur parentibus.sic respondet huic triplici honori tripler ꝓmiū. Honoranti patrē honore reuerentie debetur vita gloriosa siue honorifica. Honoranti patrem honore obedientie debetur vita iocunda. Honoranti patrem honore beneficentie:conceditur vita opulenta. Primo dico honoranti patrem honore reuerentie conceditur vita gloriosa siue honorifica. Unde Ecclesiastici. iij. Gloria hois est honore patris sui. Itē ecclesiastici. iij. Ne glorieris in confusione patris tui.nō enim est tibi honor sed confusio. Naturale enim est q̄ filius vehementissime diligit patrē:⁊ indignat q̄n aliquis iniuriat ꝑri. Secundo honoranti ꝑrem honore obedientie concedit vita iocunda. Unde ecclesiastici iij. Qui honorat ꝑrem suū iocūdabit i filijs ⁊ in diebus oratōis sue exaudiet. Qui honorat patrē suū vita viuet longeue.⁊ qui obedit patri suo refrigerat matrē suā. Summa iocunditas est q̄ homo nō sit rebellis superiori suo.q̄ quis rebellis est superiori inueniet rebellem inferiorē.⁊ contēptor superiorꝫ potestatū contemnet ab inferioribus. Sicut adaq̄ quando fuit inobediens superiori suo omnia inferiora sua que sibi fuerāt subiecta habuit contraria. Tertio honoranti patrem honore beneficentie concedit vita opulenta. Unde ecclesiastici. iij. Honora ꝑrem tuū ⁊ matrem tuam:⁊ superueniet tibi benedictio.⁊ benedictio tua in nouissimo manebit. Benedictio ista vocat multiplicatio bonorū. Ecce preceptum ⁊ ecce promissio. Obligamur ad obediendū parentibus q̄diu vtimur ꝓpriis bonis.⁊ debemus eis obtēperare in exercitatione actuū virtuosorꝫ siue salutariū.in dispensationibus temporaliū:⁊ subministratione obsequiorꝫ. Debemus etiā viuere ꝑm eorum cōsilia:⁊ expendere ꝑm eorū imperia:⁊ quando exegerit necessitas subministrare eis obsequium. Si tamen parentes aliquid velint vel dicant vel imperent nobis q̄ sit ꝓ prole eorum salutis nostre nō est ipsis in illis pietas exhibenda. Et hoc est quod dicit dñs in euangelio. Qui nō odit patrē suū aut filios ꝓpter me:nō potest meus esse discipulus. Unde dominus q̄ ex affectu paterno nō dimittat homo facere q̄d pertinet ad salutē suam. Et ꝟ est quod dicit dominus. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.tu autem vade et annuncia regnū dei. Et Hieron⁹ dicit. Si pater in limine iaceat.si mater vbera quibus te lactauit ostendat.per calcatū perge patrem.p calcatam perge matrē:⁊ ad vexillum crucis euola. Solum enim genus pietatis est in ꝟ cē crudelem. Ecce intellectus verborꝫ ꝑm sensum litteralem. Audite latiorem intellectum. Precipitur beneficentia ad omne genus hominū. Pater nominat personā in qua est ꝓcipua ratio auctoritatis:antiquitatis:⁊ amicabilitatis. Primo dico in patre est auctoritas. Et in isto mandato datur preceptū q̄ obediatur patri qui habet auctoritatem. Auctoritatem autem habet omnis qui preest reipublice: vel rei polytice.vel rei monastice. Primo dico q̄ ille qui preest reipublice.est pater ratione auctoritatis:vt principes:barones:comites vel dux. Et dicitur pater tutela vel defensione. Et eum debemus honorare. Unde beatus petrus. Deum timete.principes honorificate. Secundo habet auctoritatē ille qui preest rei polytice siue ecclesiastice.⁊ ipm debemus honorare:ꝑm q̄ exigit dispositio ecclesiastica.⁊ debet ei obedire vulgus. Unde apostolus ad hebr̄e. Obedite ꝓpositis vestris ⁊ subiacete eis.ipsi enim vigilant quasi rationem ꝓ animabus vestris reddituri.

Tertio auctoritatē habet ille qui ꝓest rei monastice.⁊ illum debemus honorare ⁊ ei obedire ꝑm q̄ regula ⁊ ꝓmissio facta est. Unde hiero. Ꝓpositū monasterij diligite vt patrem:timete vt dominū.audite vt magistrum.credite vt salubre quicquid ipse vobis dixerit. Modo dico q̄ istis debemus obedire ꝑm q̄ exigit ordo vel auctoritas. Secō in patre intelligitur antiquitas:⁊ ex hoc intelligitur debilitas. Senex enim debilitatur. Et qui patrem honorat ratione antiquitatis et debilitatis:honorat omnem hoiem qui indiget adiutorio: vel qui caret sensu: vel fortitudine: vel infestatur ab alio. Propter hoc debemus alium iuuare per documenta: vel sustentamenta:⁊ per patrocinia. Et ad hoc specialiter sunt prelati. Si homo caret sensu:debent ipsum iuuare per documenta. Si caret fortitudine:debent ipsum iuuare per sustentamenta. Si infestatur ab alio:debent ipsum adiuuare per patrocinia. Tertio in patre intelligitur ratio amicabilitatis. Et in hoc intelligimus q̄ ratione originis amabilis ⁊ amādus est omnis homo.⁊ tenetur quilibet homo alium honorare. Unde apostolus. Honore inuicem preuenientes. Et iterum. Reddite omnibus debita.cui honorem:honorē. Nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicem diligatis. Debet homo alium diligere benevolendo cuilibet:quantum ad effectum:quantum ad effectum:⁊ quantum ad signū. Habet autem ista dilectio ordinem. Quia debemus diligere ꝑm rationem proximitatis. ꝑm rationem similitudinis.⁊ ꝑm rationem obligationis. Primo dico debemus diligere ꝑm rationem proximitatis. Et ꝑm hoc maiorem amorem debemus domesticis q̄s extraneis.⁊ amicis plus q̄s inimicis. Secundo habet dilectio ordinem ꝑm rationem similitudinis.q̄ aliquibus debemus ratione similitudinis maiorē dilectionē q̄s alijs. Sic tenemur rōne similitudinis in forma specifica diligere hominē.ꝑm similitudinē ratione cōuenientie in fide debemus plus diligere christianum q̄s iudeū vel gentilē.⁊ ꝑm rōem similitudinis in professione maxime debemus diligere.sicut religiosus fratrem suum:⁊ vnus canonicus suū. Tertio rōne obligationis debemus diligere ⁊ tenemur obedire. Et sic aliquibus plus tenemur q̄s alijs. Teneor enim aliū diligere ⁊ eum honorare ratione precepti tantū.teneor plus ratione ꝓcepti ⁊ beneficij.⁊ teneor maxime ratiōe precepti:beneficij:⁊ promissi.idest illum de quo est mihi ꝓceptū:⁊ recepi beneficiū:⁊ feci ꝓmissum debeo plus diligere ⁊ honorare. Patet modo q̄ in verbis istis. Honora tē. tangitur preceptū. Et quō scō redditur promissum:ibi. Ut sis longeuus ⁊c̄. Deinde dicum est quō intelliguntur ꝑm inicligentiam litteralem:⁊ quō ꝑm spiritualē. Et vt melius teneatis in mente:dicam vobis duo exempla. Unum bonum de illo qui matrem honorauit. Et aliud malum ⁊ crudele de illo qui patrem non honorauit. Dicam primum de bono. Fuit quidam magister magnus ⁊ famosus parisius:⁊ a multis notus ⁊ dilect⁹. Hoc audiens mater sua pauperecula.cogitauit ire ad filium suū. Accepit baculum:et intunicella de burello venit parisius.⁊ quesiuit a quibusdam dominabus ꝓ tali magistro. Dixerūt ille matrone. Quid vultis ei⁹. Respondit. Ego sum mater sua. Tunc ille matrone duxerunt eam in domum suam et refocillauerunt eam. Postea cogitauerūt q̄ ille bonus homo verecundaretur si videret eam in tali statu.⁊ induerunt ipsam bene:et dederunt ei mantellum.⁊ iuerunt secum ad magistrum. Tunc illa dixit. Ego sum mater tua. Respondit magister. Vere ego nō credo:quia mater mea est pauperecula.⁊ pau-

tuit habere solum tunicellam de burello. Et cum nullo modo vellet acquiescere verbis eius: reduxerunt eam in domuz suam. ⁊ reddiderunt ei tunicellam eius ⁊ baculum. Tūc illa accessit ad filium suum in congregatione multorū. Et cum videret matrem suam in tali habitu venientem: deposuit capucium suū: ⁊ ampleratus est eam: ⁊ dixit. Modo scio q̄ ista mater mea. Hoc fuit divulgatuz per villam: ⁊ reputatum est ei pro magno bono. Et postea factus est episcopus parisiensis.

¶ Aliud exemplum dicam malum: de eo q̄ non honorauit patrem suum. ⁊ vidi illū qui novit illum cui hoc accidit. Fuit quidā homo pauper: qui per industriam suam multa bona acquisierat. ⁊ habebat vnicum filium. Et adolescens quidam nobilis: fecerunt q̄ traxit filium cum filia cuiusdam nobilis. Et tunc illa que fuit pulcra ⁊ nobilis: incepit abominari patrem: ⁊ fecit tantum cum marito suo q̄ hodie habuit patrem suum: ⁊ q̄ pater nō habebat quid comedere nisi fabas malas: ⁊ semper in comuuio expellabatur a domo.

Quadam die fuit famelicus: ⁊ venit ad domum filij: ⁊ petijt cibum. ⁊ date sunt ei fabe male: ⁊ expulsus est a domo. Tunc illa dixit marito suo. Modo possumus comedere in pace. Vade ad arcam: ⁊ accipe caponem eo cum. Et cū aperuit arcam: mutatus est capo in bufonem. Qui subito saliens ad faciē ei⁹ ponebat duos pedes ad mentuz: ⁊ duos ad frontem: ⁊ operuit totam faciem eius. Et nō fuit medicus qui sciret eum amouere. Tandē venit q̄dā q̄ fecit tenellas q̄sdā: ⁊ dixit q̄ eū amoueret. Tūc bufo aspexit eū tā horribili vultu q̄ ille cecidit in terrā: ⁊ amplius non audebat aliq̄d facere. Et null⁹ fuit qui sciret apponere ⁊ filiū: sed mala morte mortuus ē. Patet nō p̄ceptū ⁊ p̄missū quod p̄mittit.

Non occides. Nō mechaberis. Nō furtum facies. Ps̄. Tunc non confundar cum perspexero in omnib⁹ mandatis tuis. Jacobus dicit. Qui totam legem seruauerit: offendit autem in vno: factus est omniū reus. Non q̄ pro vna transgressione tantū punietur pena sensus: sicut p̄ transgressione oium. sed punietur tantū pena dāpnis: non tamen ita acriter pro vno sicut pro omnibus. Ideo si quis vult pertingere ad vitaz eternam: oportet q̄ perficiat in omnibus mandatis dei corde ⁊ opere. Et ideo dicit ps̄al. Cum perspexero. i. perfecte inspexero ⁊ considerauero. Et iuxta hoc ego non timebo confundi. Non est magnum confundi in presenti. sed confundi eternaliter. hoc debemus abhorrere. Sed tamen non possumus euadere istam confusionem: nisi perficiamus in omnibus mandatis dei. Ideo deum rogem⁹ in principio ⁊c. Non occides ⁊c. Dicebam vobis ⁊ mandata dei distinguebantur in duas tabulas. In prima continentur mandata ꝺm legē iusticie: ordinantia nos ad trinitatem. qua continentur tria mandata: ꝺm tria appropriata tribus personis. In secunda tabula continentur mandata ordinantia nos ad proximum. ⁊ hoc ꝺm duplicē partem iusticie. scilicet innocentie ⁊ beneficie. Reducitur autez tota iusticia ad tria. Quia deo debemus exhibere debitam reuerentiā: per orationem: confessionem ⁊ satisfactionē. Patri debemus exhibere beneficentiam: ⁊ omnibus alijs innocentiam. Dictum est de tribus mandatis que nos ordinant ad deum. Dictum est etiam de quarto mādato: q̄ accipitur penes partem iusticie que est beneficentia. in quo precipitur q̄ debemus exhibere honorem patri ⁊ matri. Sequitur de septem alijs mandatis que pertinent ad innocentiā. Nocet autem quis proximo suo tripliciter. peruersitate operis. falsitate sermonis: ⁊ improbitate voluntatis. Et propter hoc legislator primo prohibet nocumentum quod provenit ex peruersitate operis. Peruersitas autem operis qua quis iniuriatur alij est triplex. Aut enim quis iniuriatur alij in propria persona. aut in coniuncta persona: aut in temporali substantia. Et ꝺm hec sunt tria mandata que pertinent ad innocentiam. In primo

prohibetur nocumentum in propria persona ibi. Non occides. In secundo prohibet nocumentum in persona cōiuncta. ibi. Nō mechaberis. In tertio prohibetur nocumentuz in substantia temporali. ibi nō furtum facies. Primo dico cum dicitur: non occides: prohibetur ira prorumpens in iniurias perimens vitā naturalis siue substantialis: ⁊ vitā incolumis: ⁊ vite honorabilis. Natura. n. appetit quod melius est. ⁊ ideo non sufficit sibi q̄ habeat vitam subsistentem: imo cū hoc vult vitaz salubrem ⁊ incolumē. Ergo in isto mandato: non occides: legislator prohibet primo iras prorumpentes in iniurias perimentes vitā naturalis. Secundo prohibet iras prorumpentes in iniurias vite incolumis. scilicet quando fit iniuria per verbera vel vulnera. Tertio prohibet iras prorumpentes in iniurias vite honorabilis. sicut ē iniuria que est in contumeliam apertam vel occultam. sicut illa que fit per signum. Unde dictum ē in euangelio. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. Ego autem dico q̄ omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui aūt dixerit fri suo racha reus erit concilio. Qui aūt dixerit fatue reus erit gehenne ignis. Ergo planum est q̄ tribus modis facit homo contra illud mandatum. scz quādo quis irascitur fratri suo. vel qñ dicit racha. vel quando dicit fatue. Et quando hoc facit ex deliberatione animi: tunc dicit q̄ reus est gehenne ignis. Et quia vita naturalis fundamentū est respectu aliaz. ideo sub isto modo nō occides: legislator expressit mandatum.

Manichei autem obijciunt nobis ⁊ dicunt q̄ contradicit sibi legislator. Dicit enim. Nō occides. Et alibi dicit. Maleficos non patieris viuere. Et hoc est contra principes i dextriana lege. qui per sententiā iudiciariā alios occidunt. Item obijciunt q̄ dās dicit. Omnes qui acceperint gladiū gladio peribunt. Ergo non licet gladium accipere. Et similiter dicunt q̄ non licet sacerdotem esse occisorez. Et hoc est contra ecclesiam ⁊ ecclesiasticas personas: qui exequendo iudicium ⁊ imperando accipiunt gladium. Item obijciūt qō dicitur. Ego autem dico vobis non resistere malo. Et hoc est contra legislatorem. Intelligere debemus q̄ prohibetur ꝺ occisio hominis: non bestiarum vel virgultoz. sicut dicebant antiqui manichei: qui nolebant cōmedere de fructibus arborum. Occisio autem hominis potest esse a lege: aut ab homine. in veritate aut interpretatiue. Occisio autem hominis ab homine sicut ab homine: non vt a lege prohibetur. Sed deus qui conditor est nature ⁊ conservator nature ⁊ legis pōt hominē priuare vita qñ vult. Lex autez occidit boiem qñ minister legis occidit. ⁊ hoc seruato iusto ordine: iusta causa: ⁊ iusto agio. Oportet q̄ adsit iustus ordo ⁊ iusta causa. i. q̄ ex iusta causa occidat. q: lex dicit. Juste qō iustuz est exequeris. Item oportet habere animum iustū: vt homo qui est minister legis ex lege boiem occidat. nō libidine vindicte: sed amore iusticie. Unde apostolus romanos loquens ad principes dicit. q̄ princeps nō sine causa gladium portat: dei minister est vindex in irā ei qui male agit. Ꝺ igit dominus dicit petro. omnes qui acceperint gladium: gladio peribūt. non refertur nisi ad hoc: q̄ ille qui non est minister legis: nō debet occidere. Et q̄ dicit. Non licet sacerdotē esse occisorem. hoc non refert ad principes. Tertiū qō dicit dominus. ego autem dico vobis: non resistere malo. vera est vitionis libidine sed amore iusticie bene licet resistere malo. Patet modo q̄ lex occidit hominem. Item occidit homo ab homine tripliciter. aut casu. aut necessitate: aut volūtate. Si homo occidit hominem. casu aut adhibet operam rei illicite: ⁊ adhibet debitam diligentiam: excusatur a tanto ⁊ a toto. Si aūt sit homicidiū casuale. ⁊ homo adhibet operam rei illicite: nec adhibet debitam diligentiam. nec excusatur a tanto nec a toto. Si aūt fuerit homicida ex necessitate. hoc est dupliciter: aut ex necessitate inevitabili: aut evitabili. Necessitas

euitabilis est. Si possim effugere: sed vinit so propter verecundiam vel aliā causaz. ꝛ in isto casu excusat a tanto ꝛ non a toto. q̄ melius esset q̄ fugeret. Si autem sit necessitas ineuitabilis. vt homo occidat alium hoiem: non amore vindicte sed amore cōseruationis vite ꝛ anime. vt non interficiat ipsum: ex crudelitate: sed vt impediat ipsiuz ne perdat suā vitam ꝛ aiam: ꝛ fiat hoc cū moderamine tutele. hoc concessum est ꝓmis etiā ꝓfectis: nō solū imperfectis. ꝛ hoc dicit Augu. de libero arbitrio: ꝛ excusatur a tanto ꝛ a toto. Tertio modo fit homicidium ab hoie voluntate: ꝛ ꝝ dupliciter. Aut libidine vindicte. sicut quando aliquis interfecit patrē alterius. Aut animi crudelitate: sicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos. Et vtrūq; illoz est prohibitum. ꝛ est primū grauius q̄z scōm. Item fit homicidium interpretative in aio. ꝛ ꝝ tripliciter. Primo fit homicidium interpretative obmittendo in facto. Unde. Pasce fame morientem: si non pauperis occidisti. Secundo modo fit q̄ aliq̄s occidit alium consulendo: vel accusando: vel detrahēdo. q̄ hoc facit ex malignitate animi Tertio modo fit homicidium interptative in aio odiēdo. Unde cano. Joh. Qui odit fratrem suum homicida est. Dico ergo q̄ ꝑm principalem intellectum prohibet hic occisio: non que est ꝛz legem: sed que est ꝑm hominē. ꝛ illa que fit voluntate aut interpretative. Et hoc est q̄d dicit Non occides. Sequitur. Non mechaberis. Hic prohibet q̄ vxorē proximi tui nō violes. Et dicit Aug. q̄ hic prohibet omnis illicitus vsus membrorum generationis. q̄ fit ad procurationē libidinis ꝛ impugnationem castitatis. Et hoc fit septem modis. per adulterium: fornicationem: meretricum: stuprum. sacrilegium: incestum: ꝛ peccatū cōtra naturā. Notandum q̄ est pudicitia cōiugalis. cōmunis: ꝛ priuilegiata. Scōm hoc dico: q̄ aliquis est impugnator pudicitie coniugalis. ꝛz hoc fit adulterium. ꝛ hoc fit cum peccat cum coniugata. Aut est impugnator castitatis cōmunis: ꝛ hoc fit cum peccat cum soluta simpliciter: ꝛ vocatur simplex fornicatio. vl cum peccat cum vagabunda ꝛ prostituta: licet sit soluta: tunc vocatur meretricium. Si autem sit impugnator pudicitie priuilegiate. id ē virginitatis. hoc est dupliciter. Aut fit cum conditione adiuncta: que est defloratio: ꝛ sic vocatur stuprum. Aut fit cum domina deo consecrata. ꝛ sic dicitur sacrilegium. hoc est quādo aliquis domino consecratam violat. Si autem fit contra fundamentum omniuz istorum: sic dicitur peccatum contra naturam.

Et hoc est dupliciter. Aut fit contra dictamē naturalis rationis. s. contra hoc quod omnia animalia natura docuit. sic dicitur peccatum contra naturam proprie. Aut fit contra instinctum nature: ꝛ hoc modo est incestus. quando quis peccat cum persona sibi cōiuncta. Peccatum contra naturam sceleratissimuz est ꝛ super omnia fugiendum Et de hoc crimine accusauit ioseph fratres suos apud patrē suum crimine pessimo. Dicit igitur. Non mechaberis. Hic prohibetur omnis mechia ci vxoze proximi. ꝛ ꝑm Augustinum omnis illicitus vsus membroz̄ generationis. qui fit ad procurationem libidinis. cum impugnationem castitatis. Patet modo ꝑm quid accipiuntur transgressiones huius precepti. ꝛ peccatum contra naturam super omnia est fugiendum. ¶ Sed de peccato contra naturam narrat Petrus Damian⁹: q̄ erāt duo in deserto: qui asperrimā saciebant penitentiā. Et vnus fuit idiota: ꝛ suis peccatis exigentibus illusus est a diabolo. qui dixit ei q̄ peccatum pollutionis contra naturam non magnus esset peccatū. q̄z si homo mucilagines proiceret a naso suo. Tunc ille pestifer exercuit se ad illam impudicitiam. In morte autem portauit animam suam diabolus. Mirat⁹ est ali⁹ q̄ ille qui fuit tantarum vigiliarū ꝛ laborū fuit perditus. Et astitit angelus dñi qui dixit illi q̄ totum se fedauerat per illud peccatū. Dixit q̄ totum se fedauerat per illud peccatū. Dixit igit actus qui est in expirientia libidinis: qualiscūq; modo fiat est prohibit⁹. nisi fiat in forma matrie ecclesie. Insomnio patitur homo q̄z pollutiones absq; causa ꝛ absq; culpa. Sed quidam stultus presbyter cuidaz cōfitenti de pollutione nocturna dixit. Non potes habere denarium ad explendam libidinem maz. Patet modo quō prohibet ꝝ omnis illicitus vsus corporis ꝛ membroz̄ procreat⁹ extra formam matrimonij. ꝛ hoc tāgit cū dicit Non mechaberis. Sequit. Non furtum facies. Furtum est attrectatio rei aliene inuito domino si fiat ex cupiditate. Sed si nō fiat ex cupiditate non est furtum. sicut filij isr̄l ex dñi precepto portauerunt secū ex egypto vasa argentea ꝛ aurea. Uel qui alij aufert gladium ne faciat malū: tūc non dicit furtū. Furū aūt diuidit per partes. q̄ furtū est contrectatio aliene rei inuito dño ꝛc. ꝛ hoc fit aut per meram fraudem. aut p violentiā. aut per circūuētionē. Primo mō cū fit p meā fraudem ꝛ furtiue. sic dicit furtū. Si fiat per violentiaz. hoc est dupliciter. aut est aperta. ꝛ sic dicit rapina. aut est occulta. ꝛ sic dicitur latrocinium. Si vero fiat attrectatio rei aliene per circūuentionem. hoc potest fieri cum pactione adiuncta. ꝛ hoc tripliciter. Aut cum pactione fraudulenta: aut iniqua: aut prophana. Si fit cū pactione fraudulenta. sic fit in negotiationib⁹. Hoc aūt fit tripliciter. aut in pondere. aut in numero. aut in mēsura. ꝛ de hoc rarissime euadit mercatores. Si autem fiat cum pactione iniqua. sic est vsura. in qua id quod vendit est cōmune. s. tps. Si autem fiat cū pactione prophana: in q̄ illud q̄ vēdit est proprium: sic dr̄ symonia. Sed q̄rit si accōmodo tibi vestem vel equū: vel domū: ꝛ accipio denarios: non est vsura. sicut de pecunia. Dico q̄ in veste vel equo vel domo trahit vsus ex re: non ex persona. ꝛ ideo nō dr̄ vsura. Aliqui credit q̄ vsura sit mala q: prohibita. sed certe est prohibita quia mala. Itez in mutuo meum sit tuū. ꝛ si tu aliquid acquiris per industriam tuaz ex illo mutuo. ꝛ ego aliquid ex illo repeto. vendo tm̄ quō est cōmune. q̄ non est licitū vēdere. Sed in accōmodato non transit mea res in tuam. In mutuo pecunia mea fit tua: ꝛ non minoraf pecunia nec peioraf. Sed in accommodato, domus mea: vestis mea non fit tua: ꝛ minoraf ꝛ peioraf domus vel vestis. ꝛ tu elicis ex ea vtilitatem tuā non sicut ex tuo: ꝛz sicut ex rē mea: ꝛ diminuif ꝛ peioratur. Pecuniaz aūt mutuatam totam ꝛ integrā opz q̄ nubi reddas: ꝛ ideo non excusor cum peto aliquid de mutuo. ꝛ est ibi peruersio ordinis. ꝛ appropriatio cōmunitatis. Et debet quilibet sibi cauere de hoc. Et sic si fit circūuentio cum pactione iniqua dicitur vsura. Si autem fiat circūuentio cum pactione prophana: sic dr̄ symonia. in qua qui vendit nihil acquirit. ꝛ ille q̄ emit nihil habet. sed solum rem aliēā cōtractant. ꝛ hoc est cū res spiritalis venditur tanq̄ res vilis. Contra illos dicit dñs. Nolite domum patris mei facere domum negociationis. Sed quidā faciūt eam spelūcā latronum. Unde dñs per prophetaz. Principes ei⁹ in muneribus indicabāt. ꝛ sacerdotes ei⁹ in mercede docebant: ꝛ pphete ei⁹ in pecunia diuinabant. Rogem⁹ g̃ dñm ihesuz xp̃m ꝛc.

On loquaris contra proximū tuum falsum testimoniū. Non cōcupisces rem proximi tui. Nec desiderabis vxorem eius. Deut. xxx. Considera q̄ proposuerim in cōspectu tuo vitā ꝛ bonū. ꝛ ecōtrario mortem ꝛ malū: vt diligas dominum deum tuum: ꝛ ambules in viis eius. ꝛ custodias mandata illius. In principio rogemus deum ꝛc. In deutero. loquitur moyses de decem mandatis: que deus eternus p ipsius os proposuit. vt nō dispicerent ea iudei. ꝛ ondit q̄ in obseruantia mandatorum est vita ꝛ bonum: ꝛ oportet q̄ omnia seruētur ad hoc q̄ in illorum obseruantia sit vita ꝛ bonum. Ostendit etiam q̄ in ipsorum transgressione est mors ꝛ malum. ꝛ q̄ in transgressione vnius necesse est intelligere trangressionem omnium: quo ad damnum: non quo ad penam. Dicebam alias q̄ prima distinctio mādatorum est ꝑm duplicem pātem iusticie. q̄

nos ordinat ad deum ⁊ ad proximum. ⁊ sm hoc due tabule date sunt moysi. In prima cōtinentur mandata quibus ordinamur ad deum. ⁊ sunt tria. In secunda continentur mandata qb⁹ ordinamur ad proximum. ⁊ sunt septem. Dicebā enim q in scōa tabula est vnū mandatum affirmatiuū ⁊ sex negatiua. De affirmatiuo ⁊ trib⁹ aliis negatiuis habiamꝰ est. Segitur modo de altijs quoꝝ primū est. Nō loqris ꝛ proximi tui falsū testimoniū. In isto mandato negatiuo prohibent mendaciū qō nociuū est proximo. Et sm genera lem intellectū prohibet hic omne mendaciū pnicioſū. Et dat intelligi q omne mendaciū est malū Aug. aut distinguit mendaciū ⁊ dicē q est mendaciū officioſū ioco ſū ⁊ pnicioſū. Mendaciū officioſum est qō nulli obest ⁊ alicui prodest. Mēdaciū ioco ſum ē qō non fit causa nocendi ꝛ mēriendi libidine. ⁊ hoc nulli prodest ⁊ nulli obest. Mendacium pnicioſū est qō fit intentione mentiēdi ⁊ vt noceat ⁊ hoc semp obest ⁊ nulli prodest. Et dicē Aug. In primo mēdacio est minꝰ culpa. in scōo mediocris in tertio est culpa grauis.

Mēdaciū officioſum fit tripliciter. aut p defendenda re alicui⁹ tpali. aut pro mēda vita. aut pro seruanda castitate. Mendacium ioco ſum fit duob⁹ modis. aut sola mētiēdi libidine aut cā placēdi. ⁊ hoc est mediocris culpe. Mēdaciū aut pnicioſum tripliciter fit. aliqñ in doctrina religiōis ꝛ sacre scripturā. aliqñ in impositione falsi criminis. ⁊ istis duobus modis nulli prodest sed oib⁹ obest. Aliqñ fit mendaciū pernicioſū in cā alicui⁹. ⁊ sic alicui prodest ⁊ alicui obest. Sic igit sunt octo genera mendaciꝰ. Et dicit Aug. q⁹ de⁹ potest facere q furtū non sit peccatū. sed non potest facere q mētiri non sit peccatū. Et hoc est propter nobilitatē veritatis. q⁹ mendaciū est falsa vocis prolatio cū intentōe falsi dicēdi. ⁊ de⁹ nō pōt recedē a veritate. q⁹ est ipsa vitas. ꝛ pōt dispēsare q furtū non sit peccatū, Inter oia que disponit hominem necessariū est q ser uet fidem ⁊ habeat veritatē in sermōe. Un de sequit. Qui pdit fidē non habet amplⁱ qd perdat. Patet modo de isto mandato. Non loqris pra proximū tuū falsum testimoniū.

Postea subūgit duo precepta. Non cō pisces rem proximi tui. nec desiderabis vxo rem ei⁹. In quib⁹ duplicē cōcupiscentiam. s. oculoꝝ ⁊ carnis prohibet. que sunt fomenta omniū malorū. q⁹ vis concupiscibilis infecta ⁊ corrupta corrupit omnes alias animꝰ vires. Superi⁹ prohibet actꝰ illicitus exterior contra proximū. cū dicit. Non occides. Nō mechaberis. Non furtū facies. Non loqris ꝛ proximi tui falsum testimonium. Hic autem prohibet actus illicit⁹ interior. cum dicit. Non cōcupisces rem proximi tui. nec desiderabis vxorem ei⁹. Concupiscentia oculoꝝ siue cupiditas radix est omniū malorum concupiscētia carnis est fomes omniū peccatoꝝ. Et per istam duplicē concupiscētiam fit transitus omniū malorꝝ ⁊ peccatorꝝ. Et ideo lex diuina ipsam prohibet. ⁊ in hoc oia mala ⁊ omnia pcā prohibet. Hec est sēsus q oēs filij adā febricitant. ⁊ generat oia mala. In b igit. nō occides. non mechaberis. nō furtū facies. non loqris cōtra primū tuū falsum testimoniū: pcipit inocentia in actu exteriori. in alijs. non cupisces rem proximi tui. nec desiderabis vxorē ei⁹. precipit inocētia in animo. Et sic patet que sunt decem pcepta In trib⁹ primis precipit recta ordinatio ad deū. in quarto recta ordinatio ad parētes. in sex alijs precipit recta ordinatio ad proximū.

Reūmam⁹ in summa ista decem pcepta q sunt. Non habebis deos alienos cōra me Non assumes nomē dei tui inuanū. Memento vt diē sabbati sanctifices. Honora patrē tuū ⁊ matrē. ⁊ ē. Intelligē debemus q̄ q̄ dicant quedam pcepta affirmatiua. ⁊ quedam negatiua. oia tn affirmationem. ⁊ negationē in se continent. Nā deus prohibet aliquid i vno mandato. precipit contrariū. ⁊ econuerso qñ aliquid pcipit prohibet contrariū eius. In primo enī mandato precipit hūlis adoratio diuine maiestatis. ⁊ prohibet idolatria.

In scōo precipitur fidelis assertio diuine veritatis. ⁊ prohibet periurium. In tertio precipitur deuota vel sincera. dilectio diuine bonitatis. ⁊ prohibet indeuotio. In quarto precipitur pietas ad parentes. ⁊ prohibet inhonoratio. In quinto precipit mansuetudo. ⁊ prohibet iracundia. In sexto precipit pudicitia. ⁊ prohibetur mechia. In septimo precipit largitas. ⁊ prohibetur furtum. In octauo precipitur veritas. ⁊ prohibetur mendacium.

In nono precipitur liberalitas cordis. ⁊ prohibetur concupiscentia rei temporalis. In decimo precipitur castitas mentis. ⁊ prohibet concupiscentia carnis. Vide q omnia mandata continent affirmationem ⁊ negationem ⁊ in omni pcepto ē vita ⁊ bonū motus ⁊ malum. Si facitis que precipit deus. ⁊ viuitis. q̄ prohibet: consequemini vitam ⁊ bonum.

Sed si non facitis que precipit deus. ⁊ non vitatis que prohibet: incurretis mortem ⁊ malum. Ex legis obseruantia sequit bñdictio. Ex trāsgressiōe sequit maledictio. Ex obseruātia legis efficit hō requiē ō fidelis. deuot⁹ pius. mītuet⁹. pudicus. largꝰ. ⁊ veridic⁹. ppius cōtentus siue liberalis. ⁊ corde impollutus. Econtrario ex transgressiōe legis efficit hō idolatra. blasphemus. indeuot⁹. impius. homicida. mechus siue adulter. fur. falsidicus. cupidus. ⁊ carnalis. Igit obseruator legis ⁊ transgressor plus distant a se: q̄ ignis ⁊ pax. quia vnus est in centro. alius in circūferentia. Nec de⁹ cetera aliud facere potest: q̄ iustus est. ⁊ se negare nō pōt. Videte modo q̄n oēs homines non addiscūt sapiaꝝ nisi p flagella. ⁊ propter hoc de⁹ decē flagella. i. plagas misit super terrā egypti. Prima fuit sanguinis. scōa ranarꝝ. tertia multitudo cinifū. quarta multitudo muscarꝝ mordentiū. f. caninarū. quinta mortis pecorꝝ ⁊ iumentorꝝ. sexta vlcerum siue vesicarꝝ turgentiū. septima destructio bonorꝝ tpaliū per grandinē. octaua locustarꝝ. nona tenebrarꝝ palpabiliū. decima mortis primogenitorum. Modo videte quō spūsctus flagellauit egyptios. ⁊ manuduce bat ad obseruantiā mandatorū. sic ⁊ nos pa pūstime manducit. Decem sunt legis transgressiones. ⁊ sm hoc fuerunt decem plage.

¶ Prima plaga sanguis: q̄ percussi sunt idolatre. q⁹ de ipsis dicit ps. Effuderūt sanguinē innocentem sanguinē filioꝝ suorū ⁊ filiarum suarū quas sacrificauerūt sculptilib⁹ chanaan. ¶ Scōa plaga fuit ranarꝝ: q̄ percussi fuit blasphemi ⁊ periuri. q cōpant ranis. Rana est aial clamosum. ⁊ scripturꝝ clamādo assumit. Sic facit homo q̄n stabilitatē veritatis pdit. ¶ Tertia plaga de cynifum. q̄ percussi sunt indeuoti. qui nō custodierūt diē sabbati: q̄ est dies deuotionis. Cynifes sunt muscē parue q̄ valde ingetant ⁊ vexant homines per oia loca. ⁊ maxime p os ⁊ nares. ⁊ tanta faciebāt vexationem q̄ boies nullo mō poterant habere quietē. Sic ingetant indeuoti. In isto signo defecerunt magi pharaonis: in signis q̄ inquietudinē cogitationū non possum⁹ ēe fugē nisi per deuotionē. Gregoꝛ⁹ vix vnam cogitationem tota die de terrenis habuit.

¶ Quarta plaga fuit muscarum caninarꝝ. q̄ percussi sunt impij. qui habent apud se muscas caninas. i. carnales ⁊ crudeles affectiones. ¶ Quinta plaga fuit mortis iumentorꝝ qua pcutiunt homicide. q⁹ oīs q̄ gladio occidit reus est mortis. ⁊ tales morīunt sicut iuméta. nec sunt digni diuina protectiōe nec humana. q⁹ qui aliam occidit seipsum interimit. ⁊ brutalitatem suā non sentit. ¶ Sexta plaga fuit vesicarꝝ turgentiū. q̄ percutiunt adulteri. q habent vesicas turgentes. i. carnes infectam. Vesice nascunt ex nimio humore faciente puritū: ⁊ cū sentit homo puritū scalpit se. sed postea dolet. Similiter q luxuriat primo delectat: postea dolet. ¶ Septima plaga fuit destructio bonorꝝ tpaliū: q̄ percutiūtur fures. q⁹ dignus est perdere sua. q aufert aliena. Ista fuit plaga grandinis. que omnia destruxit. Mirabile est q̄ q peccant peccato carnis reconciliant deo per confessionē siue illa psona cū qua peccant, sed qui aliena rapiunt non reconciliantur deo sine restitutōe

ablatorū-ſi reddere poſſunt. Octaua pla
ga fuit locuſtarū: que ꝓmederunt omnē her
bam virentē. Iſta percutiunt̄ mendaci-q den
tibus ⁊ labijs veritatē conculcat. Pſal. Lo
varuſi eſt ſepulcrū patens eſt guttur eoꝝ: lin
guis ſuis doloſe agebāt. Nona plaga fuit
tenebrarū. qua percutiunt̄ cupidi ⁊ auari. qꝝ
nihil ꝑ deo excecat hominem ſicut cupiditas.
Unde. Exenia ⁊ dona excecāt oculos ſapi
entum. ⁊ mutant verba iuſtorū. Cupiditas
eſt ſicut ſummus ſeticus qui totum excecat.
Judas cupidus filium dei vendidit. Salo
mon. Auaro nihil eſt ſceleſtius. animam ſuā
venalem habet: qñ proiecit intima ſua in vi
ta ſua. ⁊ Decima plaga fuit mors primoge
nitorum. qua percutiunt̄ carnales. Iſta per
cuſſus eſt eſau. Apoſtolus. Ne quis int̄ vos
fornicator ſicut eſau perdat primogenita ſua.
Carnalis concupiſcentia abſtulit nobis nobi
lem generationem. qua omnes naſcerem̄ur
innocentes ⁊ heredes paradiſi. Concupiſce
tia carnalis facit nos naſci in mortem ⁊ cul
pam. ⁊ facit nos perdere ius primogenite.
Quod figuratum eſt Gene. xlix. vbi dicitur
q ruben primogenitus iacob perdidit ius ꝑ
mogenite: quia concubuit cum concubina
patris ſui. ⁊ maculauit ſtratū eius. Et ioſeph
qui caſtiſſime vixit in egypto meruit eſſe ꝓ
ceps fratrum ſuorum. Patet modo q̄ om
nes tranſgreſſores legis percutiunt̄ plagis
iſtis. Sed quis liberabit nos a plagis iſtis.
Certe vnus ſolus. qui venit ꝓpter iſtas pla
gas amouendas. ſ. chriſtus: qui decem cōde
ſcenſiones fecit nobis contra decem plagas.
Qđ figurat in libro Regū: vbi dr̄ q̄ ſol re
troceſſit decē gradibus: per quos ſignantur
decē ꝓdeſcēſiones filij dei ad hoiem. Pria
ꝓdeſcenſio qua dñs condeſcendit homini eſt
vſqꝫ ad carnē. hic eſt primus gradus quo re
troceſſit ſol. Secūda ꝓdeſcenſio ad mortali
tatem noſtrā. Tertia ad neceſſitatē nr̄am. qꝫ
famē. ſitim. ⁊ frigus paſſus eſt. Quarta ad
paupertē noſtrā. qꝫ egenus factus eſt: nō ha
bens locum ad qđ declinaret. Quinta vſqꝫ
ad tentationem: qñ permiſit ſe tentari in hoc
portauit infirmitatē noſtram. Apoſtolus nō
habemus pontificem qui nō poſſit compati
infirmitatibus noſtris: tentatū aūt per oia ⁊c.
Sexta ad corporis laſſitudinē ⁊ laborē. Se
ptima vſqꝫ ad mētis anxietatē. Marci. xiiij.
Cepit ieſus pauere ⁊ tedere. ⁊ dixit triſtis ē
anima mea vſqꝫ ad mortē. Octaua ꝓdeſcen
ſio fuit vſqꝫ ad crucem. hoc fuit mirabile.
Nona fuit vſqꝫ ad mortē. Decima fuit ad
carcerē infernalē. Iſte ſunt decem ꝓdeſcēſio
nes quibus deus ꝓdeſcēdit hoibus. Et ꝗre
ꝓdeſcendit ad carcerē infernalē: Certe vt in
ſanguine teſtamenti educeret vinctos de car
cere ⁊ de tenebris: ⁊ de vmbra mortis. Chri
ſtus enim per ſanguinē teſtamenti nos libe
rauit: ⁊ eduxit de morte ad vitam: ⁊ de tene
bris ad lucē. Debemus igit̄ modo reſurge
re ad nouā vitā. ⁊ ſicut chriſtus reſurrexit a
mortuis: ſic ⁊ nos in nouitate vite ambule
mus. Chriſtus liberauit nos de manu pha
raonis. ⁊ introduxit nos in terram repromi
ſionis. ⁊ in ſignum huius manducatur mo
do paſcha: qꝫ mō liberati ſum̄us. Et ideo de
bemus celebrare paſcha: debem⁹ facere trā
ſitum: ⁊ inchoare nouā vitam: ⁊ nō redire i
egyptū. Nullus ſit falſus ꝓditor. Iſta tria ſūt
neceſſaria cuilibet penitenti. Poſtulicet ſibi
peccatū ſuū: ⁊ paratus ſit cauere de peccato
cum adiutorio ſpiritus ſancti. ⁊ q̄ paratus ſit
ſatiſfacere ꝓ modulo poſſibilitatis ſue. ⁊ pro
ponat nūq̄ peccatū iterare. ꝑs. Multiplica
te ſunt infirmitates eoꝝ: poſtea acceleraue
runt. Et hec eſt ꝓfumatio verboꝝ: ꝑ que ſ
rum. Et hec eſt ꝓfumatio verboꝝ: ꝑ que ſ
ꝓfomari debemus cū chriſto ⁊ refici: vt cū
chriſto perueniamus ad eternā refectionē.
Quā nobis ⁊ vobis preſtare dignetur chri
ſtus filius dei. Amen.

¶ Finiunt̄ ſermones de decē mandatis
quos ſcripſit Bonauētura de ordine fratrū
minoꝝ pariſius ꝓlicauit ad clerum.

¶ Incipit prologus ſancti Bonauenture in
apologiam pauperum aduerſus eoꝝdem
calumniatorem.

Unmiſegis-latorio iuiola
bili conſtat diffinitōe ſanc
ti. ſic maieſtati eterne cultū
debitū eſſe reddendum: q̄
idoloꝝ cultura vitetur. ſic
redigēdū intellectū creatu
in ſūme veritatis obſequiū: q̄ multus falſita
ſi ꝑbeant aſſenſus. ſic vacandū ſanctificatiōi
ſpiritus: q̄ feriet a ſeruitute carnalium volu
ptatum. ſic denīq̄ virtutū ꝓfectui appro
bandā eſſe rectitudinem: ⁊ q̄ deformantiū vi
ciorum prauitas reprobet. Preterea ſicut ve
ritatem fide ⁊ morum amore ſcipuo iubemur
deſiderare. ac querere. ſic ⁊ errores ei
dem oppoſitos ſummo aſtringimur horro
re vitare. tantoꝫ vehementius: quanto pri
ciioſiores eſſe probant. Quod q̄ ſcripture ſa
cre catholicos tractatores non latuit: mox vt
ſuboriri ſenſerunt peruerſorū dogmatū ger
mina: magno ſtudere conatu illorum cōmi
ſioni operam diligentem impendere. neſſi in
situm ſuccreſcerent ſationis dominice ſemi
na ſuffocarēt. ¶ Noſtro die⁹ iſtis nouiſſi
mis (quib⁹ euidētioꝝ claritate veritatis eua
gelice fulgor illuxerat) quod ablaꝫ ꝓfluētiū
eruberantia lachrymarum nequaq̄ referre
valeam ne) dogma quoddā pullulaſſe: iamq̄
in ſcriptis redactū reppim⁹: qđ tanq̄ ſummo
aquarum ⁊ horridus e puteo abyſſali ꝓrumpēs.
ipſiuſq̄ ſolis iniſticie ſplendentibus radijs ſe
diuecte obiiciens: chriſti famaꝫ mentium he
miſperium obſcurare contendit. Ne igit tam
perniciosa labes nō ſine dei offenſa ⁊ anima
rum diſcrimine diſſimulata conreſcat: preci
pue cū calliditate ſerpentina pietatem q̄ndaꝫ
in ſuperficie preferat: reuelanda eſt facies in
dumēti eius. vt clare detecta fouea: caute poſ
ſit euitari ruina. Sane q̄ huiuſmodi fabrica
tor erroris: cum adhuc ſit viator: vt credim⁹:
corrigi poteſt per dei clementiam. ſollicite p
eo interpellandus eſt chriſtus: vt ſue vocis ꝗ
tute: ac ſapientie lumine eius (quā ſaulo quon
dam exhibuerat) miſerationis non immē
mor: ⁊ proteruientem deterreat. ⁊ ſuperbien
tem humiliet ⁊ errantem requirat: corrigat
⁊ reducat. Et quoniā melioꝝ ſūt vulnera di
ligentis: q̄ꝫ fraudulenta odientis oſcula. neq̄
q̄ꝫ peccatorum oleo: adulatione videlicet: im
pinguandum eſt ipſius languidi caput. nec
tumidi coxdie apoſtema palpandū. quin po
tius procacis hominis erectam ceruicē opor
tet dura increpatione ferire. non quidē amā
ri cordio odio: ſed trāquille mentis emulato
ria charitate. Ipſum vero dogma peſtiferū
ordinato competit improbare progreſſu. vt
per modum apologie: obiectioni coaptet re
ſponſio. ⁊ impugnationi defenſio cōreſpon
deat ex aduerſo. ¶ Quoniā igit primo per
fectionis euangelice apicem conat̄ deijcere.
deinc precipitare menia. tertio euertere fun
damenta. tandemq̄ pauperum chriſti profeſ
ſionem falſis criminationibus infamatā ab
ominabilem reddere mūdo. quadruplex in
contrarium reſponſionū eſt inſtruenda mu
nitio. quarum quelibet tripartita ſit iuxta qđ
exigit materia. quatenus triangulari huius
modi armatura aleuangelici milites (vetus ve
ritatis ſcuto circundati: contra fulminantiuꝫ
telorum acumina protegantur inuicti.

¶ Prime reſponſionis prima particula pri
mumq̄ capitulum. i. in quo caluniatoris per
uerſa intentio detegit: ⁊ vere confeſſionis
chriſti ſublimis perfectio declaratur.

Gitur libellum illū calum
nioſum. cui⁹ hoc initiuꝫ eſt.
Dñi ſibi ꝓſumptiōis aſſum
pſerūt quidā hoico ⁊c. cuꝫ
emulatōe nō ꝓ in ſciam fuiſ
ſe ꝓſcriptū. neq̄ ſanā ꝓtinē
doctrinā. q̄ diligēter vult ꝓſiderare luculent
pōt aduertere. Primū quidem: q: in defen
ſionē illius libri erronei. qui. ſic incipit. Ecce
videntes clamabunt foris. paucis reuoluta
temporibus per ſedem aplicam reprobati.

non absq; nota rebellionis est edictus. legistis sprcta sententia quá in deutero. scripsit. Si difficile atq; ambiguú apud te iudicium esse perspexeris. venies ad sacerdotes leuitici generis. & sequeris sententiam eoz. nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio. q eo tpe ministrat dño deo tuo ex decreto iudicis morietur homo ille. & sic tpe sacerdotij figuratiui pontificis sententie aduersari malum erat. morte q; pena multandum. multo fortius tpe veritatis & gre reuelatez. q; dñi vicario plenitudo potestatis collata esse dinoscit. malum esse constat. nullatenus esse tolerandum. in fide vel moribus eius diffinitioni dogmatizare contrarium approbádo qó ipse reprobat. reedificando qó ipse destruit. defendendo qó dánat. Debinc si quis libri totalis principiú vigili circúspectione cónsideret. non sanú sed potius insanú & impium disseminare doctrinam occultata fide ppédet.

Maz in primo libro fugá persecutionis & mortis tandz actum maxime cópetenté viris pfectis & scrio magnis extollit preconijs. abstinére iam vero & iciuniú tandz spiritualiú medicamenta morboz maxime astruit competere imperfectis. In secdo vero statú opes habentiú ostendé nitit omni laude dignissimú & econtra statú nihil habétiú periculosiz astruere conat atq; imperfectú. In tertio quoq; religiosoz mendicantiú paupertié & abiectioné qztis potest cauillationú efugijs impugnare molit. Ex quib⁹ patéter colligit: q; hmói perniciosa doctrina non tñ sedi aplice: z etiá sedi dei & agni aduersat aperte. Cú.n. sanctú euangelium bdó dicit pauperes. bdó q; lugent. beatos qui esuriút. bdó qui cum gaudio & desiderio persecutionem patiunt. vt sic nos ad artam inducat viá q; ducit ad vitam hic econtrario dogmatizat perfectos & bdos qui psecutionem fugiunt. qui iciunia soluút. q; redditibus affluúnt. q etiá summis honoribus extolluntt. Qó qz sú alienú a salutifera doctrina nemo christianus ignorat. cú & ipse magr omniú dñs noster. non ad solacia carnis. sed ad supplicia crucis discipulos suos semp inuitet. Beniq; qz peruersi fuerut zeli amaritudine motus q pdictú edidit librum. & libri declarat finis progressus & terminus. Má cú aduersus eú scribat qui cóntra libellú damnatum opusculú quodá composuit cui⁹ inuitum est. Damno que cóntra oipotéte erigitur in quo pm totalem intentioné scribenti. & cótinetiá libri paupertatis eximie perfectio defendit astruit & laudat. hic econtrario inuitu libello suo premittit: q; liber hic est contra aduersarium pfectionis christiane & prelatorum & facultatú ecclesie. quasi non positu paupertatis celsitudo laudari nisi in uniuersam christi & ecclesiasticé dignitatis. in quo se ostendat vt impium vel ignarum. dum vel scienter innocenti falsum ipingit crimé. vel ex incósideratióe ppria non aduertit: q; diuersi stat⁹ in ecclesia christi cómodari possunt laudib⁹ pcessis & propijs: non tñ dissonis qzqz diuersis.

Nunqd enim qui cómendat virginitatem aduersarius censendus est esse coniugii. aut qui laudat solitudinem aduersari⁹ dicé⁹ dus est esse nobilitee vite. Certe sancta mater eccl'ia que in laudibus cuiuslibet confessoris pie decantat. Non est inuent⁹ similis illi q; cóseruaret legem excelsi non ppter hoc glorioso detraheret apostolorum choro: vel cádidato exercitui martyriú. cú quilibet status suá prerogatiuam habeat. de qua potest sine alioz iniuria specialiter cómendari. Pectro si laus filioz non diminuit sed ampliat laudem patrum cómendatio spiritualium pauperú pon⁹ cen senda est exaltatio & glorificatio: qz depssio p latorum. Ex quib⁹ aperte relinquit pfatus titulum a falsi criminis impositióe sumpsisse originem. p qué pauperú hostis motif. para re discidium inter pres & filios: tutores & orphanos: nutritios & alúnos: vt sic patrocinium suorum subsidio destituto. deglutiat in opes. rapiat pauperes: & interficiat innocentes. Hmói enim pauperes de quoz numero fuit ille contra quem scribit in ipso sui libri exordio de presumptione notat. de amore puato. de sui complacentia iactantia: & arrogantia inaudita. videlicet q; se preferant tpis dus in prima sui oris aperióe sic ait. Tantum sibi presumpsióis assumpserunt quidá hoies seipsos amátes. sibimetipsis placétes. ac suam non christi iusticiá predicantes. vt cum dicat apls⁹. Estote imitatores mei sicut & ego christi. ipsi econtrario dicút. Estote imitatores nostri in quibus non summus imitatores christi. Hec nanq; sunt prima verba ipsius. in quibus aperte declarat: q; liber ipse totalis trahit originem ab eo qui est mendacij pater. & in veritate non stetit. q; homicida fuit ab initio. & accusator est fratrum. Qui enim tales inter ecclie membra sunt. certe si qui sut: omnino tandz luciferiana tumescentes superbia ex hac & eterna vita delendi sunt. Q, si reperiri nequeunt. q; non sunt. vel in ventú loquit: vel innocentes calúniak. non attendens illud sapientis. Qui calúniak egentem exprobrat factori suo. honorat aút eúz qui miserek pauperis. Hec dubiú diuina puidétia id gestuz esse q; tali dogmati tale premerek initium. vt qui legit agnoscat q; libelli huius conscriptor: vt detractor loquitur non vt doctor.

¶ Sane q; detractionis viciú excecationem inducit. Gregorio in registro dicente. Quid aliud detrahentes facimus nisi q; in pulueres sufflant. atq; in oculos suos terram excitát. vt vnde plus detractióis pflant: inde magis nihil veritatis videant. Ideo peruersi huius dogmatis cultor: semp dum scribit in peius proficit. & tandz cecus in foueam ruit. Nam consequenter annecit. Quid eni aliud dicé⁹ volunt qui in suis scriptis dogmatizant q; christus dño aliqua egit. non in summe pfectióis ostensione: sed in infirmoz seu imperfectoz condescensióné. cui⁹ zriú aliqñ viris pfectis facere licet. nó vituperabiliter sz laudabiliter imo laudabilius agitur qz omittit. Hoc est etiam qó pro summo habet errore. qó tandz venenú abhorret & respuit. q; christus deus cui⁹ perfecta sunt opera: aliqó opus effecerit per quod imperfectis condescenderet & infirmis. ac p hoc ydescensióné hmói tandz rectitudini pfecte contraria: ab exemplari oimode pfectionis omnino astruit esse alienz. Qó qz uis supficieten⁹ videat excelsam iusticie perfectionem in christo prendere. & ideo ad eius laudem pertinere. q; tñ ab ipso actú summe pietatis excludit: nihil aliud est qz fontis misericordie venas: salutiferasq; vias inique precludere. necnon & regio eterni condescensiuam clementiam impie blasphemare.

Q defensioné igit veritatis & improbationé erroris eligere dispo-
mus exemplo dauid quinqz limpidissimos lapides. de torrente reductamis sapientie catholicorum doctorum. quib⁹ si pia fide veritati assentire voluerit: nobiscum armet. si aút vt effrons resistere in fronte feriatur. Audiat ergo primum q; d sup psal. ciij. dicat Aug. Habuit inquit dñs loculos. & dictú est de quibusdam religiosis feminis q; mini strabant ei de substantia sua. Futurus erat & paulus nihil tale aliquando querens: & oia prouincialibus donás. Sed q; multi infirmi ista quesitura erát. magis infirmoz personá suscepit christus. Sublimius paulus nunqd & christo. Sublimius christus. q; misericordius. Cú.n. videret paulú non esse ista questuru: prouidit ne damnaret questuz. & posuit exemplú infirmo. Cú.n. videret multos promptos & gaudentes ituros esse ad martyrium passionis. exultaturos in ipsa passióe. fortes centenarios. maturos ad horreum. tñ infirmoz quoriúdá quos videbat posse turbari vétura passióe. ne deficerét: sz potius voluntatem humanú voáitatis creatoris zúgerét. ipsoz personá voluit suscipe christus in passione dicens. Tristis est aia mea vsq; ad mortem. Hec Aug. Quid hoc dari⁹. qd limpidius q; aduersariú vitatis dici pót. Non eni valet intor: queri ad infirmitatem carnis. q; ait in loculis & in fortitudine passiónis infirmoz personá suscepisse christi. Hã & paulus ipse: & illi quos ad passionem dicit ire gaudentes: qz

q. quæ lu
Ps. 17. c

etiá ab infirmio hmõi in verbo pfato distinguit. a carnis infirmitate cuz esset mortales boies nequerũt eé immunes. Hũs ꝫ Ambr. sup illud saluatoris i Luca. trálser a me calicé hũc. errát ungt in hoc loco q tristiciá salua toris ad argumẽtũ iolite pon⁹ a pncipio: ꝫ suscepte ad tpo infirmitaꝫ inclinát. ⁊ nalis sen sus cupiũt detorqre finie. Hus ꝫ magis pietaté ei⁹ maiestatéqꝫ demiror. min⁹. n. mihi cõ tulerat. nisi meũ suscepisset affectũ. Hec sanctus Ambr. Ex qb⁹ apte colligit ⁊ qp ter illũ generalé mortẽ horroré q cõmune est oib⁹ hñ i passióe gaudétib⁹ ꝫ etiá ceteris aliqué affectũ suscepit ad ꝺelecétédũmõ uñ carne: ſꝫ etiá mẽte infirmis. Chry. etiá sup Matthe um orne. xxvij. Videor aut q̃nta é xpi in ꝺelecétióe diligẽtia. sicut cũ comedat ⁊ bibat. cũ videat ex aduerso iobáni saciẽ. ⁊ hec indeo tũ gra saluti facit. magis aũt orbis terrarum vniuersi. Quid hic clari⁹ dici pót. In qbus asserit xp̃s ꝺelecé dísse in cibo ⁊ potu iudeis. q̃ vtiqꝫ infirmi erãt. nõ tã carne ꝫ mẽte. nam ⁊ infirmitaté carnis ipse iohes hẽbat. Greg. sup moral'. xij. sup illud. putas ne mortu⁹ hõrursum viuat. Solẽt ingt iusti i eo qp ipsi certũ sentiũt q̃si ex qubitatõe aliqd pferre. vt infirmoꝝ in se ꝺba trálformét. ſꝫ rursum p soꝛté sniaꝝ dubietati ꝺdicũt. q̃ten⁹ p hoc qđ dubie pferre cernunt infirmis aliqten⁹ ꝺelescendant. ⁊ p hoc qp certã sniam pferũt infirmoꝝ mẽtes ad solicitaté trahãt. Hõ uũ facũt exẽplũ nr̃i capitis sequunt. q passioni ꝓpinquãs infirmitũ in se sumpsit vocé dicés. pr̃ si possibile é trálser calicé hũc a me. ſꝫ vim fortitudinis oñdés ait nõ si ego volo ſꝫ sic tu. Bucusqꝫ Gre. Per q̃ patéter oñdit ꝺelescẽsioné ad infirma ⁊ ipfecta mortaliũ: non solũ ad mẽbra xp̃i fortia ptinẽ: ſꝫ etiá ad caput. Tam dé magr hugo in expõne illi⁹ psalmi. Bonũ é cõfidẽ in dño sic dicit. Habebat iesus oculos: ⁊ ea q̃ vabant suscipiebat. ꝺsomás se ipfecti. Paulus aũt nolebat sumpt⁹. accipe: ô euãgelio. ſꝫ gratis fact⁹ é minister vbi. ⁊ inuenit paulus aliqd mai⁹ secisse q̃ xp̃o. Xp̃o aũt in mũero impfectoꝝ inueniri voluit: ne ꝑsumeret nõ accipiẽtes. ⁊ ꝺfunderent accipiẽtes. ⁊ eslim are⁊ nõ eé christiañ⁹ faciés qđ noluit facere xp̃s. Hoc catholici doctoris testimonio ꝺcto: dir ecce hostis ꝺelescẽsiõis xp̃i in fronte pcutit: q̃ nõ solũ astruit q magr̃ pfectõis ex cõdescẽsiõe loculos habuerit: verũetiá q op posiũ hui⁹ nõ solũ laudabiliter ſꝫ laudabil⁹ ſꝫ fieri q̃s omini. ¶ Et aũt hoc clari⁹ duce scat: ꝓsideratõe puigilii antẽdẽdũ est. q sic tripliciter bonũ dr̃. ⁊ etiá malũ. sic ⁊ pfectũ ⁊ impfectũ. videlꝫ i genẽ: ex circũstantia: ⁊ ẽm se. Bonũ náqꝫ in genẽ é actꝰ tráliẽs sup mãm debitã. vt ire ad eccl'iam. dare elemosynam: ¶ Bonũ ex circũstãtia est act⁹ laudabilibus circũstãtijs ꝺformat⁹. sic dare elemosynã seruatis debitis circũstãtijs circa dantẽ datũ ⁊ accipiẽtẽ: q̃tũ ad loca tpa ⁊ psõas. Et hec duo bona depauari pñt p alicuꝰ circũstãtie defectũ. ⁊ marie ꝓpter iordinatione intẽtiõis. vt pote si qs in dãdo elemosynã vl̃ ieiunándovl̃ cũdo ad eccl'iã: hoc faciat vt gliã capiat hũana. ¶ Tertiũ aũt est bonũ ſꝫ se. qđ nullo mõ pót eé malũ aut male fieri. sic é op⁹ virtutis ex charitatis radice pcedés. Per hũc etiá modũ tripl'r dr̃ malũ. ¶ Malũ inq̃ in genere dr̃ act⁹ tráliés sup mãm indebitã. sic occidẽ boiez. Malũ ex circũstãtia dr̃ act⁹ ꝺformat⁹ decordinata circũstãtia. vt comedẽ extra horã. Mala ẽm se sunt illa q̃ mor noiata ꝓhibita sunt malo. vt mẽtiri: fornicari: odire ꝓximum. approbare errores. Sili etiá mõ pfectũ dr̃ tripl'r. Perfectũ náqꝫ in genẽ est act⁹ difficilis ⁊ excellés. sic est oia retinqre: ⁊ irrare religionẽ. Perfectũ ex circũstãtia dr̃ act⁹ difficilis debitis circũstãtijs adornat⁹. vt relinqre diuitias gaudenter ⁊ ad edificationẽ primi. Perfectũ aũt ẽm se est act⁹ difficilis a charitatis sublimitate pcedés. vt est mort⁹ scruide ⁊ exactice dilectiõis in deũ. vl̃ pure ⁊ plene dilectiõis ad inimicũ. Juxta hũc etiá modũ impfectũ dr̃ tripl'r. Impfectũ ꝺppe i genẽ dicit act⁹ facilis ad qđ hũana infirmitas inclinat. sicut fugẽ mortẽ. pecuniã possidẽ. Impfectũ ex circumstantia dicitur actus informatus circumstantia inclinante ad infime iusticie statũ. vt vim facienti diminere velẽ ꝓpter fugaz maioris iniurie. Imperfectum aũt ẽm se: qđ nullo mõ potest stare cũ perfectõe euangelica: sicut ducere vxorẽ: ⁊ fugere paupertatez. Cũ igitur tam multiformiter dicat⁹ tam pfectũ ꝙ impfectũ: clarũ est q̃ sicut malũ ex genere pót fieri bonũ ex circũstantia. vt occide re hoiem q̃ maleficus est. ⁊ q̃ lex iubet. ⁊ q̃ reipublice pfert. ⁊ econuerso bonũ ex genere pót fieri malũ ex circũstantia. vtpote dare elemosynã ꝓpter vanã gloriã. sic ⁊ pfectũ in genere pót fieri impfectũ ex circũstãtia. vtpote fugere mortem vt qs gloriosius ⁊ fructuosius ⁊ oportunius patiat̃. p orõ. quõ fugit xp̃s ⁊ ap̃l's paulus. Sic ⁊ in pñtibus fiẽr est iudicandũ. Ex his patenter liquet. qd veraciter de xp̃i opibus sentiendũ est. Nã cũ loqmur de xp̃i opibus ꝑ fieri ẽm de eius ope interiori vel exteriori. Interius dicimus opus opans. exterius opus opatũ. Omne aũt opus xp̃i opãs siue interius est pfectissimũ. q̃ ex pfectissima charitate pcessit. ⁊ ſ est opus ⁊ actus pfectissime voluntatis ⁊ virtutis. Opus ẽo eius exterius in se ꝺsideratũ aliqñ fuit pfectũ de genere actus. vtpote morti se offerre. vel aiam ponibus ponere: aliqñ impfectũ. vt a facie psequentiũ fugere: ⁊ seipm absc̃dere: ⁊ promotõe calicis extorare. Verũtñ ſ op⁹ relatũ ad christi charitatez ⁊ rõem ⁊ cãm. q̃re ſ faciebat: ⁊ ad pson̄ suã efficit pfectissimuz. Vñ berñ. in ser. de bñ andreas tractãs illud. si fieri pót transeat a me calix iste. ait. Agnosco in duce belli pusillanimẽ ⁊ trepidationem. agnosco egroti vocẽ in medico. agnosco infirmantẽ gallinã cum pullis. ꝺsidero charitatem. stupeo dignatõem. expauesco humilitatem. Misericors dño nõ beati andree robur tum sibi sumpsit affectũ. q̃ nõ est sanis opus medicus ſꝫ male hñtibus. etsi quem dignatio tanta scãdalizet. plane merek audire. An oculus tuus neq̃ꝫ est q̃ ego bon⁹ sum. Huic enim odor vite in morte est. Quid enim magnum fuit dñe iesu si accedẽte iam hora mortis: ꝓpter quã veneras intrepidus stares. tanẽꝫ q potestate habebas ponẽdi aiaz tuã. ⁊ nemo tollebat eã a te. Aut nõ longe gloriosius fuit: qñ q̃dem totũ ꝓpter nos agebat. vt nõ solũ passio corpis. ſꝫ etiá cordis affectio ꝓ nobis faceret. ⁊ quos vinificabat mors tua: nihilominꝰ ⁊ trepidatio robustos: ⁊ mestica leto⁊. ⁊ tediũ alacres: ⁊ turbatio quietos faceret: ⁊ desolatio ꝺsolatos. Duculąꝫ Bernñ. Et hoc ipm est qđ dixit Augu. in auctoritate supius allegata. q̃ sublimius aliqd fecerat paulus: q̃ꝫ opus qđ fecerat christ⁹. nec tñ paulus sublimius christo. imo christus sublimius q̃ mi sericordius. Hõ ideo dicit q̃: ipsa ꝺlescẽsio christi qua mẽbris suis ꝺlescendebat ifimis ⁊ impfectis: ex sublimitate ꝓcedebat pfectissime charitatis. Sicut enim humanã assumẽdo naturã in nostris qdẽ factus est humilis. sed in ꝓpria ꝑmãsit excelsus. sic ⁊ sume charitatis dignatõe ad actus quosdã nr̃e imbecillitatis ⁊ impfectõis ꝺsonnes descendit: ⁊ a summe pfectõis rectitudie nõ curuat. Ac ꝑ ſ verũ est q̃ christi pfecta sunt oia opa ad ipm relata. verũ etiá est q̃ christus etiá fecit aliqua opa: infirmoꝝ in se suscipiendo pson̄am. ⁊ ad mã ꝺdescendẽdo ifirma ⁊ impfecta. Verus nihilominus q̃ eoꝝ opposita laudabiliter possint fieri. ⁊ laudabilius est facere illa pro loco ⁊ tpe q̃ꝫ omittere. Verũ est etiá q̃ nũq̃ ex hoc discipulus est sup magistrũ. q̃ nullus tanta charitate ascendit ad illa fortia q̃nta christus ꝺlescendit ad ista infirma. ⁊ ideo magister est semp supra discipulũ. christus videlicet supra oẽm hoiem quantũcunq̃ pfectũ. Hec omnia si pie ⁊ diligenter is cui respondetur sciuisset aduertere: nunq̃ꝫ tot contra christi ꝺlescensionem ꝓtulisset ineptias. Et nunc ſ. misericordia dei preueniens: vt ꝑ

omnē modū optantis ⁊ suppliciter petim⁹: humilitatē vincere velit. nō alteri conabitur hereticē prauitatis crimen impingere. sed p̄ ipsum corrigere ac deplorare studebit errorem. nisi forte q̄ō auertat deus de numero sit illoꝝ qui xp̄isti subtimis ⁊ humilis altam ⁊ p̄delectantiam ignorātes iusticiā. ⁊ inflexibilem quendam mḡrō perfectōis attribuētes errorem. vere ac pie xp̄isti iusticie q̄uincunq̄ esse contrarū potius q̄s subiecti.

¶ Proxime respondionis scōa pticula scōmq̄ capitulum: in quo capitalis error circa notificationem perfectionis ⁊ imperfectionis elicitur: ⁊ vere perfectionis exēplaritas ⁊ differētia ipsius ad imp̄fectōem refer. ad.

Quemadmodū aūt p̄delectōnis xpi aduersarium valida doctoꝝ ꝑstrauit auctoritas. sic ⁊ peruersi eius dogmatis caput. ꝑprie assertōnis nucro detruncat. dum idē perfectōis euangelice oppugnatoꝝ impij sensibus inuertendo scripturas: et impijs sermonibus inuolue do sententias: nō solum a veritate dissentit. verūetiam sibijpsi ꝛdicit. Quanta nāq̄ sit in sequentibus intellectus peruersitas: quantus scripturaꝝ abusus: quanta inuolutio sententiaꝝ: quātaq̄ repugnantia sensuū. q̄ longū esset explicari p singula prudenti lectori sufficere credimus si aliqua illoꝝ succincte tangamus. Si quidem a diffinitione perfectōis quasi capitale sumēs erroꝛdiū dicit. q̄ perfectio huius vite est non vt peccatū nō habeamus: sed ne regnet i nostro mortali corpe. Hoc q̄uis sit veraciter ⁊ catholice verum ⁊ a sanctis acceptū. quia tñ in hoc p̄fectionis euangelice terminū ponit: ⁊ ꝓplementū ꝓstituit a vera perfectōis notitia ꝑcul esse ꝙuincit. Nam cū oīs homo ad hoc q̄ peccatū in ipo nō regnet diuino sit p̄cepto astrictus. oīs igit hō teneret esse perfectus. Utiq̄ si quantacunq̄ charitas parua ad B sufficit: sequit q̄ minima charitas ad pfectionis culmē attingit. Quid igit dicu Aug. q̄ charitas mereat augeri: vt aucta mereat ⁊ perfici. Amplius si perfectio est q̄ peccatuꝝ in nobis nō regnet. igitur imperfectio est q̄ regnet. Sed cū peccatum in nobis nō potest regnare nisi cū summo i peccato mortali. oīs igitur imperfectio est peccatū mortale. Ad q̄ absurdum sit a veritate dissentiat. nemo qui aliquid nouit ignorat. Deinde vigilāter lector attendat qualiter in subsequentibus imperfectionē diffinies sibijpsi ꝓradicat apte. Subdit enim. Imperfectio est citra possibilitatem humane conditōis nō conformari xp̄isto. Sed hoc potest esse nō solum absq̄ peccato mortali. q̄ nullus ad B tenet. verūetiam absq̄ veniali. in his potissimū que sunt conflijū ⁊ in nostre pommitur libere voluntatis arbitrio. ac per hoc omitti possunt absq̄ vllo peccato. sicut expedire patet in voto paupertatis ⁊ continētie virginalis. Ad aūt subiungit dicens: q̄ a mandatis xp̄isti ⁊ eius operibus discordare est imperfectio. a qua apostolus discipulos deh̄ortat. nō solum a p̄cedētibus dissonat. verūetiā repugnātiā i se dauit manifestā. Nam discordare a xp̄isti mandatis semp est peccatum mortale. discordare vero a xp̄isti operibus potest esse peccatum veniale vel omnino nullū peccatū. Apparet igit q̄ seipm nequaq̄ intellexit: dum i eadē ꝓpositione duo sibi ꝓxta simul includit. Deinde q̄ verba inculcās de imperfectōis notificatione subnectit dicens. imperfectio vite é a regula iusticie ⁊ a vestigijs xp̄isti distorqri vbi xp̄istum posset ꝑm carnē corruptibilem imitari. ostendit se nō solum veritatis intelligentia vacuū. sed etiam verbis veritatis egerū. Verum de verbis cura p̄modica: magis autem discutienda verbi sententia: ⁊ abijcienda tanq̄ distorta. Dicit enim q̄ imperfectio est distortio a regula iusticie. constat autem q̄ iusticia est rectitudo voluntatis. sicut dicit Anselm. Si igitur est quedā iusticia perfecta: q̄das imperfecta: sequitur necessario q̄ sit quedā iusticia distorta. Amplius si est rectitudo iusta. distortio etiā iniusta. si igitur imperfectio est distortio: imperfectum erit iniustū. Sequitur ergo si imperfectio est distortio: q̄ aliqua

iusticia sit iniusta. Deniq̄s cū virtus omnis vt ait Aug. sit recta ratio: necessario sequitur q̄ distortio sit peccatū. Si igitur vniuersaliter imperfectio est distortio. sic imperfectio vniuersaliter erit peccatū. cū aliqua charitas sit imperfecta. p̄sequentia necessaria pōt inferri q̄ charitas sit peccatrix. Ac per hoc colligitur ex premissis ꝑm notificatōes imperfectionis p̄habitas: q̄ iusticia sit iniusta: rectitudo distorta: ⁊ charitas viciosa. Ad maiorē quoq̄ imperitie sue declarationē paulopost subdit. q̄ sapiens magnam asserit esse gloriā sequi dīm: ⁊ q̄ō simpliciter dictum est vniuersaliter intelligitur. Quod si verū est: cum velle sequi dīz: i aliquibus finis actib⁹ sit magna p̄sumptio: vtpote in miraculis: in iudicijs: in vindictis: ⁊ in p̄videndis futuris: ⁊ ꝓsimilibus. igitur si hoc verbum simpliciter dictum est vniuersaliter intelligendū. aut magna erit gloria sequi dīm in his ad que aspirare est p̄sumptuosum ⁊ imperitū. aut ꝑm istius peruersum iudicium sapiens dixit falsum. Huic quoq̄ demētie ⁊ aliam non minorem adiungit dicens. q̄ xp̄istus adolescenti dixit. sequere me. nō distinguēs in quib⁹ et qualibus: sed simpliciter. ⁊ magna. vi dicit p̄ sumptio est velle distinguere vbi dīs nō distinxerit. q̄ legislatoris est proprīū: legem interpretari quā condidit. In qua quidē assertione ⁊ ipsi fidei ⁊ sanctoꝝ patrū sententiet ⁊ etiam sibimet ꝓradicit aperte. Nāz si vbi xp̄istus in sermone proprio nō distinxit: nec nos debemus distinguere. cū dixit. pater maior me est: errat catholice fidei sensus. q̄ docetur nō ad xp̄isti diuinitatē: sed eius tm̄ modo humanitatē p̄latum verbū esse referēdum. Errant nihilominus sancti: qui xp̄isti eloquia explanando ⁊ distinguēdo exponūt ⁊ exponendo interpretant. Errat ⁊ ipse qui cōsequenter in hoc verbo etiam distinguit. dicens. q̄ nō intelligitur de actibus spectantibus ad gradū ⁊ dignitatū distinctiones. sed de alijs tantū. Verum nec his contentus stultitijs subiungit ⁊ alias. asserēs q̄ dicere deū aliquid p̄cepisse perfectis nō imperfectis erroꝛ sit manifestus. ⁊ res magni periculi. nō attendens q̄ō sacer dicit Hiero. contra Iouinianū. li. ij. Dicit enim. Nunquid omnib⁹ p̄ceptum est ne duas tunicas habeant. ne cibos in pera: eos in zona: calciamenta in pedibus: vt vendant vniuersa que habent ⁊ se quantur ictum. Sed hoc qui volunt esse pfecti. Et hoc quin̄ dicat a iohāne baptista: aliud militibus: aliud p̄cipitur publicanis. Nec hic rony. Quibus patenter ostendit hanc suam imo scripturaꝝ esse sententiā: quā hic nouellus doctor iouiniani erroꝛem dogma sectatus: hereticam asserit ⁊ periculosam. Sane quod addit. mandatis hominē imperfectuꝝ nō effici. quia mandatū sanctum bonū ⁊ iustum nō operatur motē. sed imperfectio mortis quedam est. manifeste verū p̄bans p̄ manifestē falsum. simul suijpsius imprudentiā declarat ⁊ erroꝛem. Certū enim est q̄ mandata nec imperfectos faciūt nec perfectos. cum tam hi q̄s illi ad eoꝝ obseruantiā astringantur. Certū est etiā q̄ imperfectio a pfectione nō differepat. sicut mors a vita distat. Si enim imperfectio mors est. aut est penalis aut culpabilis. Si penalis: nullus est in hac vita p̄fectus: nec ét ipse xp̄istus. Si culpabilis: sed mors culpabilis est culpa mortalis. nullus é igitur imperfectus qui nō sit per mortale peccatum vita priuatus. Q̄z si dicat. motē quandam dicere culpam venialem. valde improprie loquitur. nec tamen declinat erroꝛem. q̄ si culpa venialis est mors faciens imperfectum. ⁊ cum nō sit maior ratio de vno veniali q̄s de alio: quotiens incidit quis in veniale peccatum: totiens decidit a perfectionis statu. Et iterum: cum nullus quantūcunq̄ iust⁹ sit omnino immunis a venialibus: null⁹ erit in hac vita perfectus ea perfectōe quam cōsulit xp̄istus. q̄ō est hereticū ⁊ damnandus. Ad erroꝛis etiam sui cumulatōem maiorem subsequenter annectit imperfectōm esse ēndam claudicatōem que sub p̄cepto non cadit. sed sub indulgentia. quemadmodū sua re

petere nō est preceptū sed indultū. Quod ē plane falsum. cū indulgentia sm Augu. in de bono coniugali includit peccatū. ⁊ repetere sua imperfectis sit licitū. licut. i. ad Dioſ. vi. dicit glo. Infirmis licet sua repetere etiā: mo tiendo causam ante iudicē. Huc quoq; simile est: q; quibuslā vanis ⁊ friuolis interpositis addidit: q; in nouo testamento: etiam q̄n causa prolis contrahit mrimoniū: est indultum. Cui aperte ꝓtradicit Augu. in de bono coniugali. Certe inquit dubitare fas non est nuptias nō esse peccatū. Non itaq; nuptias sm veniam cōcedit apostolus. sed illū concubitum sm veniā concedit: qui fit p incontinē tiam. nō solū causa procreandi: sed etiā aliqñ nulla causa ꝓcreandi. qđ nuptie fieri nō cō gruit. sed ignosci impetrant. Concubitus enim sola causa generandi inculpabilis: solus ipse nuptialis est. Hec Aug. Vbi inter ipm doctorem antiquū: ⁊ istum nouellū tanta est repugnantia sensuū ⁊ verboꝝ: vt necesse sit alterum eoꝝ asseruisse falsum. Si igit nō fuit. sed egregij doctoris vult sequi sententiam. ne in foueam cadat erroris: desinat imperfectionem describere: per distortiōem ⁊ claudicationem. vt nō compellat ex hoc tanq̄ distortus ⁊ claudus a veritatis tramite deuiare.

Nō aūt subdit: christum nulla fecisse opera tñ imitanda pfectis: p eo q; nemini pfectionem inuidit: q̄si nō posset esse gradus ⁊ distinctio in exemplis christi ⁊ vbis: respectu graduū ⁊ statuū diuersoꝝ in hierarchia ecclie. nequaq̄ est consonū documētis scripture. Nam christus dicit spāliter apostolis. Vobis datū est nosse mysteriū regni dei. ceteris aūt in parabolis. Et iterum loquēs ad patrem. Abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudētibus: ⁊ revelasti ea parvulis. Numquid inuidus deus. q; nō omnibus sapie sue reuelauit arcanum. Constans est aūt q; sicut christus sua ꝓ illis qui ea capiebant proponebat eloquia. ita pariter ⁊ exēpla. Nequaq̄ igitur ex inuidia sed ex altissima dispēsatiōe sapientie dei diuidētis dona sua singulis put vult. quedā ꝓponūtur imitāda prelatis non subditis. quedam spūalibus nō animalibus. quedam perfectis nō imperfectis: quedam fortioribus non infirmis: sicut exp̄esse patet in auctoritate premissa Hieronymi contra Jouinianū. Nec tamen dicimus q; opera consiliorum ⁊ supererogationū illis solis ꝓponant qui iam perfecti sunt. quinpotius omnibus qui ad perfectionis culmen conscendere volunt. Nō quidē tanq̄ difficile ⁊ arduū non est omniū sed paucorum. Porro ratio illa q̄ subsequenter conatur astruere christi opera ⁊ exempla equaliter cunctis esse ꝓposita. q; si aliquid egit quod tantū imitandū esset imperfectis. videret tunc q; debuisset vxore accipere. ⁊ contentionibus se ingerere: vt horū exempla imperfectis prebaret: nullius est efficacie: sed magne demētie. Nunq̄ enim rationem hanc ꝓbabilem crederet. nisi experiēti am carnalis libidinis ⁊ compugnantiā litis: condescensioni diuine dulcedinis in nris infirmitatibus suscipiendis temeritate q̄dam erronea coequaret. Ac si aperte diceret. Si christus condescendit infirmitati humane in actu comestionis ⁊ fuge. pari ratione condescendere debuit in actu carnalis libidinis et litis contentione. Alioquin ratio sua non valet. Et vere non valet. quia non est simile hic inde. quia in illis infirmitatibus decuit nobis condescendere christum que cōmuniter respiciunt naturam lapsam. nec aliquam habent seditatem annexā. in alijs vero neq̄q̄. Tandem si quis vigilanter attendat quid finaliter concludit ⁊ intendit. patēter aduertit q; seipsum paralogisando multipliciter involuit errore. Ait enim. Cum due sint partes perfectionis. scilicet sua vendere ac distribuere ⁊ christum dominū sequi. sicut ad fundamentum religionis requiritur necessario q; omnia sua retinquat. sic ad complementum exigitur q; sua relinquens christum imitetur in oibus iuxta possibilitatem humanā. Propter quod non paruā asserit esse blasphemiam: dicere christum in his que sm naturam nostram gessit: non in omnibus sed in aliquibus imitandū: eis potissime qui perfecti esse conant. Verū licet verba huiusmōi in superficie videant aliquā ꝓtendere rōnem. tamen sm veritatē rationatio sua nullū omnino habet vigorem. sed ⁊ conclusio multimodā continet falsitatem. Nō enim est simile de dimissione suoꝝ: ⁊ imitatione actuū christi. Pā diuinitere sua actus est vnus ⁊ vniformis: qui perfectioni nō consonat si diminute: hoc est sm partē ⁊ nō sm totū fiat. Actus aūt christi sunt multiformes ⁊ varij. ⁊ q̄uis in cōparatione ad christi psonam omnes sint perfecti. ⁊ sm naturam ꝓpriam quidā sunt excellentes: quidā condescēdentes: sicut in precedētibus aliqualiter patuit: ⁊ subsequēter patebit. Sane si verum est sicut cōcludit q; perfectio dicat vniuersalem conformitatē ad christi opera. ⁊ imperfectio dissonantiā: multa per omne modum sequūtur absurda. Nam cum christus mulieres secū comitantes ⁊ ipsum sustentes habuerit. sequitur q; imperfectus fuerit paulus qui hoc recusauit. Cum christus inter homines habitauerit: imperfectus fuerit Johānes baptista: qui relictis turbis solitaria loca quesiuit. Cum christus vinum biberit: imperfectus idem baptista qui vinum ⁊ siceram nō gustauit. Cū christus solus cum muliere locutus fuerit imperfectus vir qui a mulieris cōsortio se elongat. Cū christus mulieri peccatrici pedes osculandos prebuerit: imperfectus vir qui mulierū contactus abhorret ⁊ vitat. Cū christus diuidere hereditatem inter fratres recusauit: imperfectus erit qui iurgantes p hereditatis diuisiōe germanos ad pacē ⁊ equitatem reducit. Cum christus sciens et loculos furi cōseruandos cōmiserit. imperfectus omnis erit qui furē dispēsatorem expellens fidelē requirit. Cum christus in ipsa sua passione tacuerit: imperfectus omnis erit qui pro christo patiens veritatem dicit. Et sic in pluribus alijs potest inductio fieri. vt in fuga ⁊ in cōmestione ⁊ loculis tacemus. que omnia tā absurda sunt: vt si quis ea conetur defendere: non tam videatur errare q̄m insanire.

Tautem hec ⁊ his similia prudens
v lector: effugiat incōueniētia. in q̄ is cui respōdemus ex incōsideratione deuenit. attēdere debet q; deceptōis hui⁹ duplex extitit causa. Prima causa est. q; cum sciret christū esse omnis pfectionis exemplū: modū tñ huius exemplaritatis nescīit. vel aduertere neglexit. Secūda causa est. q; cuius clare ppenderet imperfectōem a pfectiōe deficere. modū tñ huius defectōis non potuit inuestigare. Intelligendū est igitur q; cū christus sit verbū increatū ⁊ incarnatū. duplex ē in eo ratio exemplaritatis. eterne videlicet ⁊ temporalis. Eterne inq̄ntū sm q; est splendor eterne glorie ⁊ figura substantie dei patris. atq; candor lucis eterne. ⁊ speculum sine macula maiestatis dei. In quo quidem speculo exemplariter cuncta creata relucent: q; a principio conditionis mundi vsq; in finē. ad perfectionē vniuersi totius tam spiritualiter q̄m sensibiliter producuntur. Et sm hoc est christus: vt verbum increatum: speculum intellectuale ⁊ exemplū eternum totius machine mundialis. Inquantū autem verbū incarnatum: in assumpte humanitatis q̄uersatione: exemplū ⁊ speculū est omniū gratiaꝝ ⁊ vtutum ⁊ meritoꝝ. ad cuius exemplaris imitationem: erigendū est tabernaculum militātis ecclesie. Iuxta quod moysi mysterialiter dictum est. Inspice ⁊ fac sm exemplar qđ tibi in monte monstratum est. Et quemadmodū ab illo vno eterno exemplari indiuiso tā diuerse manant creaturarū nature ⁊ naturarū perfectiones: sm variam ipsius summi boni participatiōem qđ perfecte ab vna aliqua creatura capi non poterat. propter qđ ⁊ diuersas cōstituit deus rerū species ad vniuersi completōnem. sic ⁊ a verbo illo incarnato tanq̄ ab originali principio gratie. de cuius plenitudine accepimus omnes: ⁊ tanq̄ a speculo in quo ⁊ a quo omnis sanctitatis ⁊ sapientie plenitudo ⁊ pulcritudo refulget. vi-

uersi status gradus ⁊ ordines ꝑm varia distributionem donorū ⁊ variū imitandi modū exemplariter veniunt. in quibus ꝑm multiformē participationem multimoda christi perfectio sic distribuitur. vt simul reperiatur in omnibus. nec tamen in aliquo vno solo ꝑm omnimode plenitudinis totalitatem refulgeat. sed quilibet gradus ⁊ status pro sue mensure modulo ꝑm plus ⁊ minus ⁊huiusmodi exē plaris influentiam suscipit. ⁊ ad ipsius imitationem accedit. Refulgent autem a christo tanq̄ a totius nostre salutis exemplari ⁊ originali principio actus multiformes. ¶ Nam quidam actus in ipso respiciunt sublimitatē potentie: vt super aquas siccis pedibus ambulare: elementa commutare: panes multiplicare: seipsum transfigurare: ⁊ cetera miracula facere. quidam sapientie lucem: vt arcana celestia referre: secreta cordium scrutari: ⁊ futura predicere. Quidam seueritatem iudicij sicut vendētes eijcere de templo: cathedras vendentium columbas euertere: ⁊ dura increpatione ferire pontifices. Quidam officij dignitatem. vt sacramentum conficere: sacratissimi corporis sui. manus imponere et relaxare peccata. ¶ Quidam condescensionem miserie. vt latere in persecutione: trepidare ⁊ contristari in monte. ⁊ pro amotione calicis patrem rogare. Quidam informationem vite perfecte. vt paupertatem seruare: virginitatem custodire: deo ⁊ hominibus se ipm subijcere: noctes in oratione pernigiles ducere: pro crucifixoribus exorare. ⁊ morti se summa charitate etiam pro inimicis offerre. ¶ Cum igitur ser sint hmōi actuū varietates: in his vltimis dūtaxat ipm imitari est p fectum. Nam in his que sunt excellentie singularis: est impiū ⁊ luciferianū: nisi fuerit ati cui primilegij singularis dono concessum. In his autem que sunt seueritatis ⁊ dignitatis ē p̄sidentium ⁊ prelatoꝝ. In his que condescensionis: est infirmoꝝ: inquantū loquimur ad actum extrinsecum. Nequaq̄ igitur vt dogmatisat: summa christiane perfectionis cōsistit in vniuersali imitatione actuū christi. sed nō illoꝝ qui vite perfecte imitationem respiciunt. Ex quo apparet q̄ huiusmodi veritatis ignorantia: prima fuit in eo causa erroris. Quam etiā scōa comitata est videlicet q̄ imperfectionem a perfectione rōnabilit̄ non discreuit. dum imprudenter asserit q̄ imperfectio ⁊ perfectio differunt sicut rectitudo ⁊ distortio: sicut iustitia ⁊ peccatum: sic̄ puritas ⁊ pollutio: sicut gloria ⁊ ignominia. sicut vita ⁊ mors. sicut sanitas ⁊ morbus. sicut incessus claudicatio. Ex quibus magna inconuenientia sequūtur ⁊ multa: quoꝝ aliqua superius sunt expressa. ¶ Propter qō diligēs lector aduertat q̄ perfectio ⁊ imperfectio nō differunt sicut duo ẓnia. sed sicut maius bonum ⁊ minus bonū. sicut simi ꝓpinquū ⁊ longinquū: sicut magis meritorium ⁊ minus: sicut magis deiforme ⁊ minus: sicut gloria et sanctitas maior ⁊ minor. Qō q̄q̄ intelligēntibus sit per se notum. ad tollendum tamen omnē dubitationis scrupulum: auctoritatib⁹ sanctoꝝ est ꝓbandum. Ait enim Ambro. de officijs. li. i. Officium omne aut mediū aut perfectū est. Qō eque scripturaꝝ auctoritatibus ꝓbare possumus. Habemus enim a dño in euangelio dictum. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Non homicidiū facies. non adulterabis. Hec media sunt officia quibus aliquid deest. ideo sequit. Si vis perfectus esse vade ⁊ vende oīa que habes ⁊ da pauperibus. ⁊ sequere me. Hoc est igit perfectū officiū: qō greci katorthoma vocāt quo corrigunt omnia que aliquos poterunt lapsus habere. Hec ambro. Ex quibus colligitur q̄ mediū officiū qō est imperfectū: mul lū dicit peccatū. cū ꝓsistat in obseruātia mandatoꝝ. Idem etiā sup prima ꝓpositione epistole ad Chorinth̄. A licitis tēperare voluerūt fideles: vt nō solū innocētes sed ⁊ gloriosi videant. Concessa enim ꝓterire virtutis est maxime. Hec ambro. Si igit vti licitis innocentia. cōcessa ꝓterire perfectio. ꝓsiat q̄ imperfectio simul cū innocentia stat. Non est ergo peccatum. Aug. quoq̄ de bono coniugali. Quid dicturi summo ad euidentissimam apostoli vocē dicentis. qō vult faciat. non peccat si nubat. ⁊ si accepis vxorem nō peccasti. ⁊ si nupserit virgo nō peccauit. Hinc certe dubitare fas nō est nuptias non esse peccatū. Nō itaq; nuptias ꝑm veniam concedit apostol⁹. Nam quis ambigat absurdissime dici: non eos peccasse quibus venia conceditur. Hec augustin⁹. Constat aūt q̄ nuptie non stant cum euangelica ꝓfectione: qua eunuchizari docet christus ꝓpter regnū celoꝝ. Igit imperfectō non requirit veniam: nec est de se aliqua culpa. Idem etiā in eodē libro. Bonum inquit erat qō fecit martha occupata circa ministerium sanctoꝝ. sed melius qō maria sororꝰ ei⁹. Bonū fuisse in coniugali castitate laudam⁹ sed tamen ci vidue anne bonum ⁊ multoma gis virginis marie bonū anteponimus. Bonum erat qō faciebant qui de sua substantia christo ⁊ suis discipulis ministrabant. sed melius qui omnem substantiam dimiserunt vt christum dūm expeditiores sequerent. Hec Aug. In quibus luculenter ostendit q̄ perfectum non differt ab imꝑfectione sicut virtuosum a vicioso. sed sicut maius bonū a minus bono. Hocip̄m Hiero. ad ebidiā dicit expresse. Eis ait esse ꝓfecta. ⁊ in primo stare fastigio dignitatis: fac quod fecerunt apostoli. Et post. Non vis esse perfecta: ⁊ secundū tenere gradū virtutis: dimitte omnia que habes. da ꝓpinquis. da filijs. nemo te reprehendit si inferiora sectaris. dūmodo sciās illā tibi iure prelatam que elegerit prima. Huc usq; Hirronymus. Ecce q̄q̄ patenter ait et asserit q̄ imperfectio que est secundi ⁊ inferioris status ⁊ gradus: non dicitur quid reprehensibile ⁊ peccatum. Idem quoq; ad demetriadē ait. Prohibentur mala: precipiuntur bona. conceduntur media. suadentur perfecta. In duobus primis peccatum omne conducitur. reliqua vero in nostra posita sunt potestate. vt aut cum minori gloria vtamur concessis ac licitis. aut ob maius premiū ea que nobis concessa sunt refutemus. Hec hieroñ. Quid his clarius ad propositum dici potest. Quibus quamlibet tardum ingenium: nisi forsasse fuerit excecatum malicia ab omni p̄fati errorꝭ caligine non dubitamus posse purgari: maxime si velit aduertere: q̄ recenter baptizatus quam q̄q̄ nondum peruenit ad apicem perfectionis ⁊ meriti: nulla tamen est infectus labe peccati.

¶ Prime responsionis tertia particula tertiumq; capitulum: in quo: euangelice perfectionis integritas panditur: eiusq; status sublimis ⁊ gradus multiformis aperit.

Quoniam autem scriptoris intentio
q non tam debet esse de falsitatis reprobatione: q̄q̄ de veritatis relatione sollicita. quatenus errorꝭ tenebrositate depulsa: mentalibus legentium oculis radius vere lucis influgeat. ideo perfectionis notificatione falsa ⁊ erronea iam improbata: considerandum nobis est in quo perfectio consistat. tandemq; per quem modum vnus status perfectionis alterum in ipsa perfectione transcendit. ¶ Sciendum est igitur q̄ radix: forma: finis: complementū: ⁊ vinculum perfectionis charitas est. ad quam magister omnium christus legem ⁊ prophetas. ⁊ per ꝓsequens vniuersa dei documenta reducit. Ipsa vero charitas tripliciter habz statum. Vnū quidē infimū in obseruantia mandatoꝝ legaliū. Scōm vero mediū in adimpletōe spūalium consiliorū. Tertium vero sūmū in ꝓfruitione sempiternaliū iocūditatuꝝ. Ideo triplex est perfectōis differentia. in sacra scriptura scripta. Una quidē necessitatis. de qua in deutero. Perfectus eris ⁊ absq; macula cōsā dño deo tuo glo. i. absq; macula criminali. Et de hac ꝓsper in li. de vita ꝓplatina. Perfecti sunt qui volēdo qō deus vult nullis pctis q̄bus deus offenditur acquiescunt. Scōa est p̄fectio superogationis. de q̄ in mattō. Si vis ꝑfectus esse vade ⁊ vende oīa q̄ habes ⁊ da pauperibus. Et de hac dicit

Hieron. ad eliodor. Perfectus seruꝰ dñi nihil preter dñm habet. aut si pter ipsum aliqd habet: perfectus nó est. ¶ Tertia est pfectio vltimate plenitudinis. de q̄ sapiens in prouerbijs. Iustoꝝ semita q̄si lux splendens crescit & procedit vsq; ad pfectam die. i. diui ne visionis fulgidā claritatē. Et de hac Aug. primo soliloq. Vere pfecta virtꝰ est ratio puenies vsq; ad finē: qué bta vita cōsequit. Prima igit & scda perfectio a tertia differūt sicut meritum differt a premio. Media quo q; a prima differt: sic distinguit ꝓlium a pcepto. Hia .ix. tā filia q̄ pcepta referunt ad charitatis implectioné & obseruantiā. quam sic describit apls ad thimotheū. Charitas é finis pceptiꝰ de corde puro: conscia bona: & fide non ficta. infimās triplicem actū charitatis. videlicet declinare a malo: profeq; bona & patienter ferre aduersa. Hā propter declinationé a malo dr de corde puro. ppter pfecutioné bonoꝝ dr de conscia bona: ppter .ix. tolerantiam aduersoꝝ dr: de fide non ficta. glo. i. nó fictili vl fragili. hz ō aduersa forti. Quia vero hic triplex charitatis actus duobus modis ab habitu virtutis egreditur. vel ꝑm legem pcepti & obligationis necessarie. & vniuersalis. vel ꝑm legē consilij & obligationis spōtanee & spēal'. & seqns includit ꝓmū. & supaddit quātū possibilitas viatoris admittit. hinc est q; scōm cū primo dr perfectum: primū vero absq; scdo q̄z q̄z sit quodāmodo pfectū: respectu tñ scōi dr imperfectum. sicut dicit Amb. in li. de officijs in auctoritate capitulo pcedēti propolita. Cū igit de pfectiōe euangelica logmur: ꝑm cōmuné acceptionē de hac materia intelligimus. Et illiusmodi pfectionis notificationem ex pcedētib⁹ colligere possumus. videlicet q; ipsa sit cōformitas viatoris ad dñm: p illū virtutū habitus: quo superogatiue declinant mala: efficiunt bona & aduersa perferunt. In his nāq; tribꝰ tres partes euangelice pfectiōis consistit. Prima cū ex quiescēte ordinata ad triplex bonū cōmutabile. s. exteri⁹: uteri⁹ & interi⁹: oē petītrahat originē ꝑm concupiscētiā oculoꝝ: sup biam vite: concupiscētiā carnis. & hec tria vitari habeāt nō solū q̄ntū ad actū & psensum: qō fit per virtutes illis oppositas. verūetiaz q̄ntū ad occasionē. & hoc q; dē promotiuū sit i merito & expediens ad salutē perfectiōis magister xp̄s ad pfecte declinandū concupiam oculoꝝ consulit q; hec oia & alia relinquant ꝑm illud Matth. Si vis pfect⁹ esse &c. Ad pfecte aūt declinandū supbiā vite suadet q; voluntas ꝓpria abneget. iuxta illud Mat. q̄ vult venire post me abneget &c. Ad pfecte aūt declinandū concupiam carnis edocet q; omnis expientia ꝑm actū generatiue potentie abscindat. sic tngens illud Matth. Si⁹ eunuchi q; se castrauerūt propter regnū celorū. q; pōt cape capiat. In hac igit triplici superogatiua declinatione triplicis exgis omnis mali primam partē euangelice pfectiōis cōsistere: & sacra scriptura insinuat: & veri doctores astruūt. & sancti patres religiosum illius tores affirmant. ¶ Scda .ix. pars pfectiōis euangelice consistit i superogatiua prosecutione bonoꝝ. que ꝑm duplicē vitā videl⁹ actiuam & ptemplatiuā i duob⁹ ꝓsistit. videl⁹ in cōdescensiōe ad proximum: & i sursum actōe mentis i deum. Cōsistit aūt superogatiua condescensio charitatis ad primū i .B. vt ꝑm legē iusticie & mie amoris signa & bñficia non solum ad amicos. verūetiam ad inimicos largissima benignitate protēdant: hz illud Mat. Diligite inimicos vros: bñ facite his q; oderunt vos. Et post. Estote pfecti sic & pr̄ vr celestis pfect⁹ é. Per hunc etiaz modū supero gatiua sursum actio mētis i deū i .B. attēdit: vt ꝑm legē mētal' mūdicie ac pacis p amoreꝝ extaticum i diuinos splendores & ardores: sacra mens deuota sentiat & pariat excessum. iuxta illud apli ad chor. Sive mente excedim⁹ deo sive sobrij sumus vob. Et ad heb. Perfectorum est ab⁹ solidus. ¶ Tertia deniq; euangelice pfectiōis pōrio ꝓsistit i superogatiua pessione aduersi. Que qdem attendit non solū i hoc vt quis patienter aduersa perferat

tum sibi supervenerint q̄ ꝑm legem dei declinari non pñt q̄n ad hoc oēs tenent. verū etiam vt ex seruore dīni amoris. magno desiderio illa pcupet: & cum magno gaudio illa sustineat. ꝑm illud Jacobi. Omne gaudium existimate fratres: cum i tentatiōes varias incideritis. Et post. Paia opus perfectum habeat: vt sitis perfecti & integri: i nullo deficientes. Hic nāq; est consūmatio perfectionis & charitatis. iuxta illud prime Johis. Perfecta charitas foras mittit timorez. Scōm igit hoc arca spiritualis perfectiōis cum i ferius sit tricameratata: & bicamera in medio. in cubito consummat. Hoc sane perfectiōis arcanū salutis noster monstrauit i semetipso tanq̄z in mōte sublimi. q; totius pfectiōis est splēdor speculum & exemplar. iuxta q̄ ipse testat i luca: Perfectus discipulus omnis erit: si sit sicut magister eius. Et ideo in hui⁹ designationez cū hanc docē apl̄os voluit: in monte ascendit. non turbas iperfectas alloquēs: hz discipulos suos. quos ad pfectionis culmen exaltare decreuerat. Et propterea sex pfata eo quo dictum est ordine docet. Hā primo dicēs. Bti paupes & spū: imitat ad pfectā abdicationez tpaliū possessionū. Scōo addēs: bti mites: inducit ad abnegationem propriaꝝ volūtatuz & sensuū. qb⁹ q̄s inimis & proteruus efficitur. Tertio subdens. bti qui lugent: iciat ad fugā pfectam carnalium voluptatū. Deinde subiūgens. bti qui esuriūt & sitiūt iusticiam: & beati misericordes: amabit ad iustaz piam & cōdescensiuā proximoz suppositionez. Post hec supaddens: bti mundo corde. & bti pacifici. allicit ad sursum actionem limpidā in intellectu. & tranq̄llam siue pacificā i affectu. q; bus aia pfecti viri hierusalē ꝓsimis efficit: q̄ visio pacis interpat. Tandem concludens. beati. q̄ pfecutionem patiunt̄ ꝓpter iusticiam q̄n ipsoꝝ é regnū celoꝝ: quasi circulū faciēs redit ad principiū. q; in hoc uno sūma cōplet vniuersoꝝ. ac p hoc senaria pfectio minoris mundi in esse repatiōis & gratie: directe correspondet senarie productōi mūdialis machine in esse nature. Hñ sicut illorum tria ꝓma pertinent ad distinctioné. tria sequētia ad ornatū. sic etiam in his tria prima q̄si distinguēdo separant aie vires ab vniuersitate maloꝝ vt eē habeant purum atq; distinctū. tria sequētia q̄si adornando eaīe reducūt in deum: vt habeant esse decorum atq; perfectū. Postquo si descendat ad singula: tam mira est correspōdentia ordinis tāteq; similitudinis symbolū. vt illō q̄ post dierum sex opa dr. igit perfecti sunt celi & terra & oīs ornatus eoꝝ. in aia viri pfecti videat esse completū. Propter q̄ instar trīū. ꝑmoꝝ operū q̄ sunt mūdi fundamenta. & trīū seqnūū q̄ sunt cōpleméta. tria ꝓma exhis cadunt sub voto. tria .ix. sequētia sub desiderio. In cuius rei testimoniuz btūs pauperū patriarcha Francisc⁹ in principio regule sue tria ꝓma propōit vt vouēda tanq̄z fundamenta dicens. Regula & vita fratrū minorum hec est. s. dñi nr̄i iesu christi sanctū euangelium obseruare viuēdo in obediētia sine ꝓprio & in castitate. Alia .ix. tria postmodum vt desideranda cōmendat tanq̄z cōpleméta dicens. Attendant frēs q; super oīa desiderare debēt hr̄e spīm dñi & sanctam eius operationem. orare semp ad deum puro corde. & hr̄e humilitatē & patientiā in persecutōe & infirmitate. & diligē eos qui nos persequunt & reprehendunt & arguūt. Ubi illa tria tangit. Hā ꝓmittit sursum actioné in deum: & subiungit vltimo condescensioné ad proximū: interponens in medio tolerantiam aduersoꝝ. Igit in tribus ꝓmis vir pfectus crucifigit mūdo. tribus sequētib⁹ cōformis efficit deo: vt q̄si ser a lis seraphicis a mundialibus eleuet: & i diuina ferat. Proinde digne huic pauperculo sacro qui perfectionem euangelij perfecte seruauit & docuit. in apparitione seraphica stigmata sua tanq̄z sigillum approbationis impressit: vt contra finalium temporum periculosam caliginem manifestum nobis in via pfectionis ostēderet signuz: quo reducerem̄ in christū perfecte virtutis exemplar & finē. ac p hoc docemur ad perfectionē attinge-

re. si tamen discamus non alta sapere. sed humilibus consentire.

Um autem perfectio euãgelica circa quã modo sermo versat: in his q̃ sunt supererogatõis: sit in p̃cepti debitus monstra cõsiste. ea vero que supererogationis: sunt non solũ respiciunt dona charismatum. verũetiam exercitia virtutum: manifeste colligit ꝙ hmõi perfectio non sine virtuosorum habituum exercitatione possidetur. Hmõi autem exercitia virtutũ supererogantium: aut fiunt ex mera voluntate absq; obligatione: & tũc dicũt q̃ndam pfectioné actõis & meriti: aut cũ voluntate dicunt q̃dã obligationem supinductam ex voto emisso: vl ex officio iniuncto. & tũc dicũt pfectionẽ status & ordis. in quo videlicet ꝙs actib⁹ pfectis nõ. solũ est debit⁹. verũetiam ad act⁹ pfectionis astrict⁹. Aue qdem astricio de pfectiõe non minuit: sed potiꝰ culmen supinducit. q̃ te tempozali sacit eternũ dũ non licet resilire a voto: & de nostro diuinũ facit. vnde non solũ actũ sed etiã voluntatẽ dedicãs deo: totũ illi offert & redigit sub iure diuino. vnde ꝓpriam sacrificat voluntatem: q̃ est impciabile bonũ: & maxime charum & intimũ. offert deo sacrificiũ medullatũ. ac ꝓ hoc pfectũ & integrũ: & optimum: deo sũme accepti. Vñ Aug. tractans illud p̃s. Sicut iurauit dño vouit vouit deo iacobeait sic. Quid vouemus deo: nisi vt simus templũ dei. Nihil enĩ gratius possimꝰ ei offerre. q̃s vt dicamus ei qd dicit in ysaia Posside nos. Hec Aug. Si igit pfectꝰ possidet qui possidet ad vsum & ꝓprietatẽ: q̃s q̃ quo ad vsum tm. ꝓ ectius se dedicat q deo se offert & quo ad vsuꝫ optiꝫ & quo ad arbitriũ voluntatis. Aucadmodũ Anselm⁹ in libro de similitudib⁹ p exẽplũ sensibile patẽter ondit in duob⁹. Quoꝓ vnus pro ꝓe offert dño arboris fructũ sed retinet proprietatẽ. alter vo largit vtraq; & hui⁹ scõi donũ & oblationẽ tanq̃ liberalius offerentis: dicit nõ immerito debere pferri. Ac ꝓ hoc iuxta hmõi similitudinẽ: opus vouẽtis: ope non vouẽtis deo accepta bili⁹ esse demonstrat: pro eo videlicet ꝙ sua introducta in voluntatẽ ex mera libertate necessitas: gratiositatem obsequij non diminuit: nꝫ cõsumat. Idẽ quoq; scribẽs epo pisiẽsi. & eũ redarguẽs: ꝙ dericũ de monasterio sci martini de cãpis extraxerat ait sic. Si oia agenda sunt cũ ꝓsilio: cui⁹ magni consilio q̃s cinc qui admirabilis: ꝓsitiari⁹: de⁹ sortis or. Ipe quo q; ꝓsilit ad pfectõs nitẽtib⁹ vt oia relinq̃nt & se sequant. Ido consiliũ magis in mõasterio q̃ in alio vite ꝓposito ipleri sci pres itelligerunt. Hocipsum Greg. in regi. scribens. Desiderio epo pro clerico volẽte religionẽ intrare dicit sic. Quominime sit ei impedimento vestra fraternitas. magis aũt pastorali admonitione succendite: vt feruor hui⁹ desiderij in eo non tepescat. vt q a turbulento secularium turbarum tumultu se segreganꝫ: quietis desiderio monasterij portum appetit. rursus ecclesiasticaꝝ curarũ non debeat tumultib⁹ ipli cari. sed in dei laudibus secure ꝑmitat liber ab his oibus vt postulat permanere. Berñ. quoq; in li. de dispensatione precepto. Audire inquit a me vultis: vñ inter cetera pnie instituta monasterialis disciplina meruerit hac ꝓrogatiuam. vt sicõm baptisma nũcupet. Arbitror ob pfectam mũdi abrenũciationem: ac singularem excellẽtiã vite spũalis q̃ peminẽs vniuersis vite humane generib⁹ hmõi puer satio professores suos & amatores suos: angelis filios: diuinos hoibus facit. imo diuinaꝫ in hoie reformat imaginem: cõfigurans christo ad instar baptismi. dum per id qõ mortificamus mẽbra nra q̃ sunt sup terꝝ amꝝ rursus christum induim⁹ complãtaꝫ filiationi mortẽ ei⁹. Idẽ etiam astruit glo. sup tricesimũ numerorum dicens. Alij vouent vitulos: alij arietes vel domos: nazare⁹ semetipsum. Hoc é nazareꝰ votũ: qõ est super omne votũ. Filꝰ enim vel filia: aut pecus aut predia extra nos est. se metipsum deo offerre: nõ alieno labore: ꝓpuio placẽt: pfectius & emunẽti⁹ est oib⁹ voti.

Et his oib⁹ aperte clarescit: qr religiõis votũ in statu pfectõis collocat: tanq̃ admixtum

ad pfectẽ ꝺnuꝫ exercitium. Qõ intelligẽtes pres. in q̃rto concilio toletano statuerũt: q̃ liber sit dericis ad religionẽ igressus. sic dicentes. Placuit dericos monachoꝝ ꝓpositum appetentes: q̃ meliozẽ vitam seq̃ capiũt: libe ros esse debere ab epis ad monasteriozꝝ ingressus. Hoc ait q̃ non solum auctoritatib⁹ probari põt: nꝫ etiã vniuersis sctõs exemplis qui de dericali statu ad religionẽ trãsierunt: ad eo certũ est: vt si q̃s ꝺnie voluerit non inuenias videat desipe q̃s errare. ¶ Si go amẽ ex tore deceptus: ꝓpatis comẽt obstillẽs afferẽ cho q̃ pfectius sit manẽ in seculo: q̃ exire ma ꝺnie difficile ꝺt⁹ ꝓsilit. & difficili⁹ é iter mul tos peccãdi occasiões pcã vitare. & mirabili⁹ est hoiez i medio flãmaꝝ nõ vri. & victorios⁹ est iter nũerosiores hostiũ acies: & frequẽtiores insidi⁹: & maiora bellorũ discrimina de hostibus triũphare. ¶ Respõdebim⁹ nõ ideo statũ maioris esse ꝺnutis q̃ minoris est securitaꝫ. nec ideo statũ aliq̃d perfectionis eẽ sufficiet q̃ proximior est ruine. nec etiã ideo magis esse perfectũq; difficili⁹ est in ipso vitare pcã. Est. n. triplex difficultas. Prima prouenies ex arduitate & nobilitate generis opis. sicut omni se castrare concubitu: omni abrenũciare possessionis. & oino se aliene ꝓpter deum subijcere voluntati. Et hec absq; dubio auget meritum. Iuxta illud Matth. Intrare per angustam portam. Ubi glo. Satis angustũ est oia pretermittere: vnum solũ diligere: vnum q̃rere: ad vnũ quotidie pulsare. prospera non ambire: aduersia non timẽ. In his ꝓsilit difficultas ratiõe generis opis Maior difficultatis angustia repit in via diuini consilij: quam pauciores inueniunt. q̃s in via diuini precepti: per quam omnes gradiunt insti. Unde Hiero. ad rusticũ monachũ. Si perfecta sequi desideras: exi cum abraam de patria & ꝺ cognatõe tua. & pge quo nescis Si habes substantiam vẽde & da pauperib⁹ si non habes grandi onere liberatus eo. Nudum dimisit nudus seq̃re. Durũ grãde & difficile: sed magna sũt premia. Est & alia difficultas veniens ex viciositate per se agentis. sicut difficilius est diuiti auaro dare minuta. q̃s largo maiora. & superbo se alteri subdere. & guloso ieiunare. & assuet voluptatibus carnis difficilius cõtinere. Et hoc non auget meritum sed miseriam. Vñ Hieron⁹. ad eustochium. Soror tua beatilla etate maior sed proposito minor. post acceptum maritum septimo mense viduata est. O infelix humana conditio & futuri nescia. Nam & virginitatis coronam: & nuptiaꝝ perdidit voluptates. Et q̃s q̃s scõm pudicitie gradum teneat: q̃s nõ illam ꝓ momenta singula sustinere estimas cruces. Spectanẽ quotidie in sorore q̃s ipsa perdidit. & cum difficilius expta careat voluptate minorem continentie habere mercedem.

Est & tertia difficultas ex circũstantijs extrinsecus annexis trahens originem. sic difficilius est abstinere cum apponunt delicata cibaria. difficilius est bona ꝓpalia contẽnere q̃ offerunt magna & pulcra. difficilius continere in consortio seminarũ. Et hec difficultas per accidens & indirecte auget aliq̃n meritum. cũ virtus inter hec illesa triũphat. sed directe & per se est magis via ad ruinã. & iõ fugienda. Vñ sup illõ Matth. Diues difficile intrabit in regnum celoꝝ. dicit Raban⁹ Monuit impossibile: sed difficile. hoc est maximi laboris esse: pecunias habentes & in pecunijs confidentes: exutis phylargyrie retinaculis aulam regni celestis intrare. Nec tñ ex hoc inferri potest q̃ diuites sint paupibus pfectiores. cum nõ adolescenti diuiti consilium dederit vt pauper fieret si vellet esse ꝑfectus. Expedit igitur ad pfectionẽ virtutis & meriti difficultatem. hmõi non amplecti: sed fugẽ. Unde Aug. de singularitate clericoꝝ. Lubrica spes est que inter fomenta peccatorum se saluari sperat. incerta victoria inter hostilia arma pugnare. & impossibilis liberatio flãmis circudari nec ardẽ. Hec Aug. Cui & consonat Hiero. ꝺ vigilantium. qui statuꝫ secularium statui religionis ꝓferre conabatur. Cur inquit ꝓgis ad heremuꝫ: videlicet vt te

nō videam: ne non audiam. vt tuo furore nō
moueat. vt tua bella non patiat. ne me ca-
piat oculus meretricis. ne me forma pulcer-
rima ad illicitos ducat amplexus. Respon-
debis. hoc nō pugnare ꝫ fugere. Sta i acie.
aduersarijs armatus obsiste: vt cum victo-
re coroneis. Fateor imbecillitatē meā. nolo ſpe
pugnare victoriam perdā aliqñ victoriam.
Si fugero: gladium deuitaui. si stetero: aut
vincendum est mihi aut cadendum. Quid ne
cesse est: certa dimittere: incerta sectari. nul
la securitas est vicino serpēte dormire. Po
test fieri vt me non mordeat: & tamen potest
fieri vt aliquando me mordeat. Nō de libi-
dine diximus referamus ad auariciam & ad
omnia vicia quę vitantur solitudine. Et ideo
vbium frequentias declinamus me facere
cōpellamur que nos nō tā natura cogit face-
re ꝫ voluptas. Hec hierony. Quibus er-
ror confutat vigilātij: suoꝝq; sequaciū eorū
videlicet qui statū secularium quantū ad perfe
ctionis gradū statui religionis vel preferre
vel equare conant. Aduersus quos & paulo
ante premittit. Q, aūt asserit vigilātius eos
melius facere qui vtunt rebus suis. & paula
tim fructus possessionū suaꝝ pauperibus di
uidunt. ꝫ illos qui possessionibus oībus ve
nūdatis simul oīa largiūtur nō a me ꝫ a dño
sibi respondebit. Si vis pfectus esse: vade
& vēde oīa q̄ habes: & da pauperibus. Ad eū
loquit qui vult esse pfectus. qui cū apostolis
p̄em nauiculā & rete dimisit. Iste q̄ quem
tu laudas secūdus aut tertius gradus ē. quē
& nos suscipimus dūmodo sciamus prima secun
dis & tertijs preferēda.

Eniꝝ de cōparatione perfectionis
D ad pfectōem sm̄ eminentie rōnem
patēter elucet q̄ aliqs pfectōis mo
dus & status sit eminētior altero. Cū. n. scis
castrare ꝓpter regnū celoꝝ p votū cōtinētie
sit pfectū. & certū est q̄ pfectio: i modo sit il-
lud p virginalē cōtinētiā. que fructui cōparat
centesimo. ꝫ p viduale que per septuagesi-
mū in euāgelica parabola designat. Non est
ergo cōtra pfectionis naturā q̄ de aliquibus
duobus que recte ducunt pfecta in statu vie
vnū dicat perfectius altero. q̄ & in statu pa
trie vbi ad vltimā pfectōem beatificati pue-
nimus. vnus alteri sm̄ apostolicā doctrinam
preponit instar celestiū luminū differentium
claritate. Attendendū est igit q̄ cum pfectio
nem pfectioni cōparamus: pōt hoc esse i eo-
dem genere vel in diuersis. Nam sicut ex p
cedentibus liquet: pfectio supererogationis
quedā existit in exercitio virtutis. voto reli-
gionis: officio prelationis. Facta ergo cōpa-
ratione ad similē perfectionis modū: puta
sm̄ exercitiū virtutis illa perfectio est semi
nentior: in qua radix charitatis pinguior. sub
limior operatōis excellētior: fraterne edifica-
tionis fructus vberior. Quāq̄ aūt tot⁹ hu-
ius perfectionis origo sit charitas. mutuꝫ tñ
sicut ad eius cōplementū ipsa opatio. Grego
rio attestante qui ait. De dilectione condito-
ris: lingua: mens & vita requiratur. Nunq̄
amor dei est ociosus. operatur enim magna
si est. si aūt operari renuit amor nō est. Mul-
tum etiā facit genus & nobilitas opis. q̄ sicut
clarū est aureole premiū nō debet habiti
virtutis intrinseco: sed operi primlegiato. vt
pote predicationi: martyrio: ṽginitati. Mul
tum etiā facit edificatio ꝓximi: cū dño dicat
viris pfectis. Sloe estis lux mūdi. Sic luceat
lumen vestrum coā hominibus vt videant
opera vestra. Similiter quantū ad votū
religionis: illius est perfectio potior: in q̄ vo
uetur paupias altior: obediēcia vniuersalior:
forma castitatis honestior. Haꝫ ista tria sicut
exp̄esse patet & gradus habent: & maius et
minus recipiunt. & per hoc tanto in maiori
perfectōis statu ꝓstituunt: quanto sublimius
vouent: potissime si hec regularium obser-
uantiaꝝ institutа comitent. quibus austeritas
castiget corp⁹: fructuosius edificet ꝓximus.
ac reuerentius colat deus. Cōsistit aūt casti-
gatio corpis in arumdine vestiūs victualium:
& verboꝝ. cum austeritate laboꝝ: vigiliarū:
& aliarum afflictionum corporalium. Edifi-

catio vero proximi: in exēplis exhibēdis vir
tutū. documentis scripturaꝝ: remedijs sacra
mentorum: p̄sidentijs regiminū: iudicijs iu
sticiaruꝫ. & bñficijs miserationū. Cultus aūt
dei in reuerenti ac vigili frequentatione psal
morum: ymnoꝝ: canticorum ſpiritualium:
adorationū: missarum: & aliarū diuinarū ora
tionum. Hec autem simul reperire in aliquo
vno statu religionis precellentius q̄ꝫ in alijs
valde difficile: & forsitan impossibile vide-
bitur diligenter considerāti. Et ideo q̄ꝫ cuis
vnus religionis status alterū precellat in vo
tis substantialib⁹. non tñ p̄ferri pōt in omni
bus. cū quilibet status aliq̄d prerogatiue spe
cialis obtineat: quo sancta mat̄ nostra ꝫ spō
sa dñi ecclesia tanq̄ꝫ vestitu deaurato cir-
cūdata varietate decoratur: & deiformis effi
citur. Per hunc etiā modū sm̄ officiū p̄-
lationis excellentior est perfectio in quo emi
nentior: conferꝫ sublimitas ordinis. videlicet
ad purgandū illuminandū: & perficiendū. &
onerosior imponit sarcina laboris in pascen
do cōmissum gregē exemplo: verbo: & tem
porali subsidio. vberior etiam comitat fru-
ctuositas salutis. & in eo qui p̄sidet: & in eis
qui subsunt: & in ceteris ad quos p̄sidentis
exempla perueniūt. Recūritur igit huj⁹ pfe
ctionis eminentior: sublimitas. vt prelatus ec
clesie quanto sublimi⁹ p̄ceſt: tanto sancti⁹ vi
uat: sollicitius inuigilet: & fructuosius gregez
pascat. Si aūt comparatio fiat perfectio-
nis ad perfectionē in genere diuerso q̄ntum
ad modum & statū: dupliciter potest intelligi.
vel p̄: suppositorie: vel precise. Si p̄suppositorie sic absq; dubio maior est perfectio q̄ at
tendit sm̄ exercitiū virtutis: votū religionis
& officiū p̄lationis: ꝫ altero modo tm̄. Sz
si p̄cise comparam⁹ perfectionez religionis
aut p̄lationis ad perfectionē virtutis: nulla
prorsus est comparatio in vero esse virtutis.
Nam votū religionis sine exercitatōe pfecte
virtutis nō est pfectio sed puersio. nō pfectio-
nis sublimitas sed simulatio eqtatis. Officiū
vero p̄lationis sine culmine virtutis & me-
riti non est vera sublimatio: sed deiectio. non
gliosa excellētia: sed periculosa ruina. pro eo q̄
potentes potenter tormenta patienter. & dū
rissimū iudiciū his q̄ p̄sunt fiet. Cū igitur p-
fectio status sine rōne voti: sine rōne officij:
sine pfectione meriti pro modica habenda sit
pfectio vno meriti obtineri nō possit sine cha
ritate que est donum spūssancti. & nemo sciat
virū alterꝫ in hoc dono p̄cellat. q̄ etiam ne-
scit se illud donū hīre: nullus oz se alteri in p-
fectione p̄referre: quinpotius si fiat compara
tio plonaꝝ in excellētia pfectiōis: debent viri
q̄ntumcūq; pfecti iuxta doctrinā apli superio
res sibimetipsis arbitrari. Unde Aug. ō bo
no coniugali. Nō recte iudt comparātur ho
mines hoīb⁹ in vno aliquo bono. Fieri enim
potest vt alius hō non habeat aliq̄d qō ali⁹
habet. sed aliud habeat qō pluris estimandum est. Et paulo post. Melius est habere
omnia bona vel minora. q̄ꝫ magnū bonum
cū magno malo. q̄ in bonis corporis melius
est hīre staturam zachei cū sanitate: ꝫ golie
cum febre. Porro de comparatione statuꝫ
religionis & prelationis: melioꝝ saluo iudicio
dicē possumos: q̄ hmōi comparatio fieri po
test: vel q̄ꝫtum ad ea que sunt de substātia: vel
quantū ad ea que sunt de congruētia statuū.
Si quātum ad ea que sunt de substantia: sic se
habent velut excedentia & excessa: pro eo vi
delicet q̄ ad pfectionē status religionis neces
sario requiritur abdicatio proprietatis. ad q̄ꝫ
tū minime astringunt plati ecclesie. sicut pa
tet. xij. q. i. ex ꝓcilio agatensi. Ep̄i de reb⁹ pro
priis vel acquisitis. vel quicq̄d de ꝓprio ha
bent: heredibus suis si voluerint derelinq̄nt
Veruntamē oīs platus ex ipso plationis offi
cio tenet non solū ad ea que sunt saluti pro-
prie: sed etiam plebis sibi cōmisse. Nam ei p
quolibet subdituꝫ a dño dicit. Custodi viz
istū: q̄ si lapsus fuerit erit anima tua p aīa illi
us. Et ad hoc religiosus ex ipso religiōis vo
to nequaq̄ꝫ astringit. Si aūt fiat cōparatio
statuuꝫ q̄ntum ad ea que sunt de congruētia
statuuꝫ. sic simpliciter dicendum q̄ stat⁹ pre-

lationis ⁊ ei⁹ pfectio est eminentior quēadmodū ifinuat Dionysius in li. de ecclīastica hierarchia dicens. Sicut qui dicit hierarchiam: sumatim dicit vniuersorum. sacroꝝ ornatū. ita dicens hierarchiam monstrat in deo manentē ⁊ diuinū vigorē: in quo ois hierarchia perficit. Silr ⁊ Hiero. ad sabiolā. Tanta debet esse scientia ⁊ eruditio pontificis dei: vt gressus ei⁹ ⁊ motus ⁊ vniuersa vocalia sint. veritatem mente concipiat. ⁊ toto eaz habitu resonet ⁊ ornatu: vt quicquid agit: quicqd loquitur sit doctrina aplōrum. Nec mī ex his poterit inferri q̄ ad pontificis statū requirat q̄ omnes status precellat in ois bus. alioquin nō posset fieri pontifex nisi esset virgo. congruit tamen q̄ in his precellat que ad pascendi gregis spectant officium. sicut scribit Hiero. ad occeanuz. Futurus pastor ecclesie talis eligat: cuius comparatione subiectus populus merito grex dicat. Et Grego. in pasto. Tanto debet actionem ppli actio precedē pfulis. quantum distare solet a grege vita pastoris. Unapropter ad plationis statū non cōgruit accedē nisi perfectum: vt ibidem ait Grego. Virtutib⁹ pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Status vero religionis peccatoreo ⁊ imperfectos admittit vt iusto efficiat: ⁊ ad perfectionem adducat. Et ideo q̄nq̄ plationis status in pfectione sit altior: religionis tñ status securior ⁊ morbis nostris curādis expedientior. pro eo q̄ a multis periculis eruit q̄b⁹ status plationis exponit. Primū quidē rōne annexi honoris. Iuxta illud Aug. sup p̄s. Quāto plus honoramur: tanto plus periclitamur. Hmōi aūt per iculū manifestans Gregoriꝰ super illud Job. qui dicit regi apostata: ait. Unusquisq̄ rector quotiens extollit q̄ ceteros regit. totiēs p lapsum supbie a sūmi rectoris officio separatur. Idē etiam in regi. Ego viam capitis mei sequēs: si impotere decreueram esse opprobriū hominū ⁊ abiectio plebis: vt tanto veraciꝰ intus ascēderē: q̄nto foris humiliꝰ iacerē. Adiacet igit statui plationis periculū rōne honoris meneō ⁊ oneris ⁊ occupationis. Unde idē Gre. vij. mora. Dis qui dispensandis reb⁹ terrenis pficit: occulti hostis iaculis latius patet. Nam cū ad dispensanda exteriora mens extendē se efficaciter nitit: a sui cōsideratione separat. Apparet igit q̄ status plationis simul est excelsus ⁊ periculosus. ⁊ ideo ipsum appetē simul est periculosum: psumptuosum: ⁊ stultū. Propter qō ait Aug. xix. de ciui. dei. Locus superior sine quo ppōs regi nō pōt: etsi ita administretur vt decet. tamen indecenter appetit. Et ibi ait Grego. xviij. mora. Scti viri nequaq̄z curas extinctas appetunt. ꝯ occulto ordine sibi sigr impositas gemunt. Et q̄uis illas p meliorem intentionem fugiant. tñ p subditam mentē portant. quas quidē summope si liceat vitare festinant. sed timētes occultas dispōsationes dei: tenēt qō fugiunt. exercēt qō vitant. Ex his aperte colligit: q̄ locus plationis pro sublimitate q̄dez gradus ⁊ multiformitate periculi a viris iam pbate virtutiꝰ pōt coactione ⁊ formidine suscipi. a petētib⁹ vo ⁊ i firmis tota debet intentione vitari: a nullis prorsus appetit ⁊ ab omnib⁹ honorari. Status aūt religionis ab vniuersis tam iustis q̄ peccatorib⁹ tam pfectis q̄ imp̄fectis. tā sapientibus q̄ simplicibus licite potest appetī. a nullis vo contēni. ab his vero qui vocantur diuinitus secure suscipi ⁊ studiose seruari.

Hec de perfectione diffusiua dicta sunt: pro eo q̄ non paruū admīniculum conferunt ad declinationem errorum sequētium. in quos is cui respondere incepim⁹ incidit. q̄ considerare predeterminata: vel ex ruditate nō valuit: vel ex protecuitate contemplit.

¶ Secunde responsionis prima particula: quartumq̄z capitulum. in quo appetiꝰ martyrij de se perfectus ostenditur: ⁊ econtra fuga de se imperfecta monstratur.

Spiritualiū tuine legis intelligentia
9 preditos: nequaq̄z arbitramur ambigē. perfectionis euangelice culmē instar dauitice turris spūalibus propugnaculis esse munitum: quib⁹ ⁊ sortis hostilitas infesta repellitur ⁊ intus tranquillitas impertubata seruat. Horz autem pciputi locū tenere desiderii passionis ⁊ mortis pro nomine dñi nostri iesu christi: ipse nobis christiani exercitus dux aplōs Paulus euidenter ostendit: cum ad hebreos dicit. Curramus p patientiā ad p̄positū nobis certamē: aspicientes in auctorē fidei ⁊ consūmatorē iesum. q̄ ꝓposito sibi gaudio crucem sustinuit confusione cōtempta. Ubi glo. Succincti ⁊ expediti curramus sine dubitatione ad certamē martyrij. aspicientes in auctorem fidei. q̄. scōia bona terrena contemnit vt cōtēnenda monstraret. ⁊ omnia mala terrena sustinuit q̄ sustinenda precipiebat. vt nec in illis q̄reret felicitas: nec in istis timeret infelicitas. Et paulo post. Uincit⁹ est qui infirmitatum vincula soluit. mortuus est qui mortuos suscitauit. amore itaq̄z eius similia patiamur. Hec glo. Ad hec quoq̄z idē aplōs suo nos hortat exemplo ad Thes. scribens. Ego inquit libentissime impēdar ⁊ supimpēdiar ego ipse pro aiab⁹ vris. Ubi glo. Perfecta charitas hec est: vt q̄s paratꝰ sit etiaz pro fratribus mori. Sed nūquid mor, vt nascitur iam prorsus pfecta est: imo vt pficiat nascit. Cum eni fuerit nata nutrit. cū fuerit nutrita roborat: cum fuerit roborata perficit. cuz ad perfectionē pervenerit: dic. Cupio dissolui ⁊ esse cum xpo. Hec glo. Per q̄ patenter colligit: q̄ perfecte charitatis actus est fini corporis dissolutionē ⁊ morte appetē. exemplo ipsius aplī dicentis ad phil. Cupio dissolui ⁊ esse cum christo. Ubi glo. Sunt quidaz homines imperfecti q̄ cuz patientia moriunt: ⁊ sunt quidam homines pfecti q̄ cū patiētia viuit. Qui enim desiderat istā vitā: cū venerit illis dies mortis luctant aduersum se: vt sequant voluntatē dei. q̄ vo desiderat sicut aplōs dissolui ⁊ esse cū christo. non patienter mori tur: sed patienter viuit ⁊ delectabiliter morit. Uñ passioni appropinquās exultabat ⁊ gliabat dicens. Bonū certamē certaui. ⁊c. Hec glo. Ecce q̄ nihil clarius ad ꝓpositū pōt adduci. cum exp̄sse dicat perfectionē charitatis consistē in desiderio mortis. Pōt aūt ⁊ ipsum necessaria rōe ꝓduci. Si eni amor vt dicit Dionysius. est vis vnitiua. ⁊ si hec vnitio est vera per se necessario sequit q̄ pfectꝰ dei amor pfecte inclinat amātē ad omne illud per quod ꝓueniēt⁹ intimius ⁊ celeri⁹ amato possit vniri. sed nihil est qō magis disponit vt celerius ⁊ intimius spūs hominis in statu mortalitatis existens vniat immortali ⁊ impassibili deo: q̄z sustinentia morti illate propter honorē dei. Necesse est igit pfectē amantem hoc desiderare tanq̄z illud obtineat. ⁊ cū obtinuerit pfecte letari. Uñ ⁊ de aplīs dicit: q̄ ibant gaudentes a ꝓspectu concilij. q̄m digni habiti sunt pro nomine iesu cōtumelia pati. Ipse etiam amor vt dicit Hugo vis est trāsformatiua. Qui igit christus pfecte amat: precipuo mentis affectu eidē ꝓfigurari p optat: in his potissimū q̄ diuina lex dictat. Sed configuratio ad christū pcipue saluādis conuenit ēs in statu pñti miserie attendit fm aptimilationem in passione ⁊ morte. Petro attestāte q̄ ait. Xps pro nobis passus est: vobis relinquēs exēplū vt sequimini vestigia ei⁹. Hoc igr ē ad qō inclinatiōe pcipua pfecte charitaꝰ ardor inflammat. iuxta illud canticorum. Fortis est vt mors dilectio. dura sicut infernus emulatio. lampades eius lampades ignis atq̄z flāmarum. ¶ Idem nihilominus amor vt dic̄ Rich. est vis liberaliter diffusiua. Ubi ꝓgit pfectus est amor: ibi ⁊ pfecta diffusio: vl actu si opportunitas adest. vel si non adest saltez desiderio pleno. Cum igitur traditio sui i mortem pro alicui⁹ amore sit diffusionis pmarie necesse ē pfectum charitaꝰ amorē ad id aspirare, iuxta illud qō habetur in Johāne. Maior hac dilectionem nemo habet vt animam suam ponat q̄s pro amicis suis. Decet igit q̄z pro christo desiderare: mori se pro christo exponere: ⁊ in mortis agone gaudere. actus est charitaꝰ pfecte. Pōro mortem fugere actꝰ est ipsectōis quantum i se est. potest tñ ad pfectionē reduci per circūstantiā supaddita. si

determinatū est supra: vtpote cū ḡs hoc faciat vt se referuet ad gloriosioꝛē triumphū. sicut fugit apls. vel cū id agit ad ꝓbendū infirmis spei solaciū. ne dum mōte imminente trepidare se sentiūt in desperatione labant. Et hac ratione fugisse credendus est xps. nō ex vehemētia timoꝛis sed ex benigna condescēsiōe pfectissime charitatis. Iuxta qō dicit Aug. super iob. ome. xxvi. Firmissimi sunt christiani si qui sunt: qui nequaq̄ mōte imminente turbant. Sed nunquid christo firmioꝛes.

Quis hoc insuauissimus vir erit. Quid est ergo q̄ ille turbat⁹ est. nisi q̄ infirmos in suo corpoꝛe. i. in ecclesia siue infirmitatis volūtaria assumptione consolat⁹ est. vt si q̄ suoꝝ mōte imminente turbant: ipsum in spū intueant: ne hoc ipso se putantes reprobos peioꝛe desperationis mōte absoꝛbeantur. Dec Aug. Quib⁹ luce clarius ostendit q̄ in passione trepidare q̄q̄ sit imperfectū: nullaq̄ tā in xpo condescēdente imperfectione ponit. Iꝝ in eis solū q̄bus ipse condescendit. Silr etiā de fuga sup illud Joh. vij. non enī volebat in iudeam ambulare: astruit esse sentiēdū. Futuꝝ ingt erat vt aliq̄s fidelis absconderet se ne a persecutoꝛib⁹ inuenirē: ac ne illi pro crimine obijceret latibulum: praecessit in capite qō in membris confirmaret. Idē quoq̄ sup illud psalmi. quoadusq̄ iustitia conuertat in iudiciū. infirmos ingt in se prefigurans dōs. i. infirmoꝝ personam gerēs. illiq̄ compatiens ait. transeat a me calix iste. Non enī timebat dōs pati tertia die resurrecturꝰ. cum arderet Paulus dissolui: & esse cū christo. Certum est aūt q̄ Paul⁹ habebat infirmitatē carnis. Non igit infirmis carne christ⁹ exēplū prebuit⁊ infirmis spū condescendit. Huic aute veritati tam clare ista cui rīdem⁹ multiplicit conat obsistē. Quia enī vt veritatis ignar⁹ abstrudū reputat q̄ christ⁹ imperfecti conde scenderit in aliquo actu. ostendē nititꝛ q̄ fugē mouē sit de sua rōne perfectū: pro eo videlꝛ q̄ a christo ꝓcipit. & q̄ in viris perfecti inuenit. Verūtū primā rōnē nulli⁹ esse vigoris ex hoc colligē possum⁹. q̄ sicut ꝓceptum perfectioné non efficit: sic nec imperfectioné tollit. Si. n. imperfectioné tolleret: q̄cuq̄ teneret ad ꝓcepti obseruantiā teneret ad pfectioné implendā. Nō cū sit manifestissime i conueniens: ꝓstat q̄ frustra laboꝛat oīdē q̄ fugē fit perfectū: per euangeliū: per pelagij papam: & per athanasiū. cū euangelice pfectionis culmen ex supeꝛogatione maneat diuini consilij: non ex obligatione ꝓcepti. In sup & illud mādatū de fugiendo a facie persecutoꝛ: intelligi hꝫ in casu. sicut Raban⁹ dicit sup Mat. & glo. Hoc ingt ad illud ipse pertinet: quo dictū est. in viam gentiū ne abieritis & in ciuitates samaritanoꝝ ne intraueritis q̄ persecutionē non debeāt timē sed declinare. vt tribulationis occasio sit euangelij seminarium. Si ergo in hoc casu intelligit nihil ad ꝓpositū suū valet. Si aūt simpliciter intelligit sicut insinuat: non modicū errat. q̄ tūc q̄cuq̄ voluntarie mori se exponeret cū latere vl fugē posset: peccaret mortaliter faciēs ꝑ ōnia iussionem. Nō si verum est: beatissimi martyres: Petr⁹: Paulus: Andreas: Laurentius: Sebastian⁹: Tyburti⁹: Vincenti⁹: & cōsimiles. q̄ se vltro pſecutoꝛib⁹ tradiderūt. di gni non essent gl̄ia martyruꝫ. sed ignominia puaricatoꝝ. Magne igit finit dementie vniuersaliter affirmare: q̄ sancti martyres fugerūt: & cū iuenirentur martyrio se subdebāt. Má hoc exp̄sse derogat pfectioni sanctoꝝ martyꝝ. q̄ libet quātūcūq̄ imperfect⁹ q̄ non pōt latē: teneret seipsum martyrio subdere. ac p hoc dū actui fugiendi falsam quādam perfectionē attribuit: pfectis christum tyrib⁹ veraꝫ tollit. Alia quoq̄ ratio q̄ conat ꝓbare q̄ fugē nō sit imperfectū. q̄ viri pfecti fugerūt. dupliciter deficit. Primo: q̄ non oē qō viri pfecti faciūt est ex hocipso pfectum. Má sicut Jacob: Dauid: Vrias: & Bathsabee fugerūt: quos introducit ad fugē cōmendatōem: ita etiā hūerūt vxores ꝓprietates possessionesq̄ tm̄ sese cū euāgelica pfectōe nō cōpatiunt. Hinc q̄: vt sup mōstratū est: actus qui de suo genere est imperfectus: ꝙ aliquaꝫ circumstantiā quā charitas perfecta illi adhibet pōt esse pfectus. & iō nō rōne actus. Iꝝ ratione circūstātie lat̄oꝝ virorū in opibus hmōi pfectio ꝓmendat. Preterea sicut nō sequit q̄ occidere boiem sit bonū q̄q̄ perfectū. q̄ phinees & mathatias ex petōꝝ occasione laudantur. sic & rōnes quas multiplicat nil recte ꝓcludunt. Vñ tamen pōt inferri q̄ si sancti viri aliquid laudabilit fecerūt: illud fieri pōt ploco & ꝑ ipe absq̄ peccato. sicut sacer astanasius ꝓbare videt & inēdit. Hec tñ ex B. sequit q̄ sit pfectū: nisi pariter includat q̄ in pfectio peccatū includit: sicut hic puerse deꝓcat mutat. Nō q̄ supius improbatū est: hic cōmemoꝛasse sufficiat.

Ante distinctio quā subiūgit de modis fugiendi: quos se conat pfectos astruere: ac multipliciter ꝑ exēpla, ꝓmēdare: nō veritatis dilucidatōem tribuit mentibus legentiū: quin potius erroꝛis caligine: nisi sollicita circūspectōe caueat. Distinguit nāq̄ sex modos fuge. quoꝝ primus vt dicit est ex mentis puerilitate. scōs est ex imperitis ignauia & timoꝛe pueri. tertius est ex naturali rōne. quartus est ex pueilitate mentis. quint⁹ est ex circūspecta prudētia. sextus ex abūdanti misericoꝛdia. In quoꝝ modoꝝ explicatione multa videt absurda dicere. Loq̄ns enim de scōo mō dicit. q̄ fugere ex ignauia: est ex timoꝛe seruili. sicut fugerūt filij israel in diebus saulis. subditq̄ q̄ christus B modo mortē nō timuit sed timeri ꝓhibuit. Et paulo post. Dec fuga imperfectis cōpetit. In his aūt ꝙbus ostēdit se ꝑ oia theologice veritati ignaꝝ. Primo quantū ad significatōem verboꝝ. in B. q̄ dicit filios israel fugisse philistijm ex timoꝛe puili. Timoꝛ enim puilis cū sit donū spūs sancti: nō docet fugere corpalia bella sed spūalia peccata. Scōo ostendit se nescire pondus sentētiaꝝ cū dicit huc timoꝛē esse ꝓhibitū. & post subiūgit q̄ cōpetit imperfectis. Ex hoc enim sequit q̄ aliq̄d idē sit generaliter ꝓhibitū: & aliq̄bus ꝓloris indultum. et iterꝫ q̄ imperfectio sit inculpata trāsgressio mādatoꝝ. Nō q̄ ptinet ꝓtradictōes implicitas ab oī ꝓsus rōne discordat. De tertio vero loquens fugiēdi mō dicit: q̄ est ex quodam naturali timoꝛe: & q̄ hic fugiēdi modus cōpetit viris pfectis: sicut moyſi: helie: helyseo & vzie. Et hec fuga vt dicit nullam operatur imperfectōem: & hāc vt asserit christus assūpsit. In quibus verbis duo implicat. quoꝝ vnum est falsum. alterum vero blasphemia. Quāq̄ enim timere mortē sit naturale: fugere in⁊ est voluntariū. & q̄uis perfecta charitas nō excludat oīno timoꝛē naturalem. excludit tñ illius dōnum quo timidus in fugam conuertit. Vñ. Beda sup illud mārci. reticta symbione fugit. Quia plus ceteris dīm amare ꝓbat indicantib⁹ qui alios fugientibus seq̄ nō omisit. nondū tamen perfectionē habuit: qui vel terrimis fugere potuit. In quibus patenter ostendit q̄ fugere ex timoꝛe mortis nō sit cū pfectōe charitatis. Nec obstat verbū glo. super illud iob. alius te cinget. qua ꝛō. q̄ hmōi affectus adeo naturalis erat. vt nec eū petro senectus abstulerit. cum tñ perfectus esset. ꝙ eo q̄ aliud est timere: aliud est timoꝛe fugere. sicut in eadē glo. quā ipse fraudulenter detrūcat: imediate subiūgitur. Sz q̄ntacunq̄ ait sit molestia mortis. vincat eā vita amoris. Cōstat q̄ amoris vi superante timoꝛem nequaq̄ fugimus. Fuga igit ex timoꝛe mortis nequaq̄ stare pōt cū perfectiōe charitatis. Vñ Aug. in ozi. omel. eadem. Amoꝛ christi in eo qui pascit oues eius: in tam magnū debet christi talēq̄ crescere ardoꝛem. vt vincat etiā mortis naturalē timoꝛē. quo mori nolumus etiā q̄si cū christo viuere volum⁹. Dec Aug. Ex quibus ꝓducit q̄ fuga hmōi stare non pōt cū perfectione charitatis. que hunc timoꝛē exuperat ne timentē in fugam conuertat. Dicere igitur ex hoc timoꝛe xp̄m fugisse: non est aliud q̄q̄ ipm blasphemare. cum ex hoc sequat: q̄ in ipso fuerit amoꝛ naturalē timoꝛē nō superans. sed ab ipo supat⁹ ac per hoc non perfecte stabiliens. sed vt-

clame ⁊ imperfectus. Aduertat igit̄ q̄squis hec legerit. q̄ fuge ꝓuenient ex naturali timore mortis perfectiõem attribuere simulq; asserere dixisse hoc modo fugisse. nihil aliud est q̄ dixisse ducē iam ꝓstratū ab hostibus dicere. ⁊ vniuersum ipsius exercitū ad fugā ꝓuocare. Nullus enim in fugam mortis timore ꝓuertit: nisi timor hmōi in eo ꝓfectus. Q̄ si hoc vt asserit perfectū est: ⁊ oēs hoc naturali timore vrgent. nil aliud restat q̄ hāc ꝓphanam doctrinā nisi oēs in fugam ꝓuertant. Nulla igit̄ erit in fugiendo differentia passionis ⁊ mercenarij cū vterq; pariter habeat naturalē timorē mortis. Ibi quārto vero differēs addit. q̄ fugere ex humilitate mentis qua hō ꝓpriā infirmitatem cognoscit: ⁊ ad mortē sustinēdam humiliter se ingerentem credit. cōperit viros ꝓfectos. Nā hoc modo vt ait fugit petrus a facie nēronis. et iudea persecutiones antiochi. ⁊ anachoretæ p̄ secutiones decij ⁊ valeriani. Et post subdit q̄ hanc fugā docuit dixisse: ⁊ exēplo cōfirmauit. ⁊ est imitanda ꝓfectis. Hoc autem si quis diligenter ꝓsideret. scribentis impietatem manifeste perpendet. Nam primū exemplū de petro est falsum. Si enim petrus vt dicit se reputabat imperfectū ad martyriū. pari ratione ⁊ quilibet christianus. Si igit̄ ex hac ꝓsideratione fugere perfectū est. quilibet oio debet fugere. nullusq; ad passionem tandē ad rem propias viros transcendentem aspirare. Ex quo etiam illud infertur q̄ ꝓsumptuosus fuit ille seruus sanctorū: qui corde irrepido ad tormenta ferebant. Secundū autem exemplū est in se ambiguū. ⁊ impertinēs ad ꝓpositum. q̄ non constat iudeos illos ex humilitate fugisse. nec ad perfectionis exemplum eorū fuga potest assumi. qui materiali gladio ꝓpriam metuebant salutē. ⁊ aduersarios q̄s sibi facultas aderat ꝓsequebātur ad mortem. Exemplū vero tertium de anachoretis: vbi allegat auctoritatē hieronymi pro fuga pauli primi heremite: suo ꝓpositio non cōpetit: quinpotius auertatur. nam paulus vt ibidem dicit hiero. adolescēs erat delicatus ⁊ diues: non anachoreta: nō monachus: sed adhuc seculo degens. De quo ibidē hiero. subdit. q̄ necessitatē in voluntatē ꝓuertit dū primo quasi cōpulsus postea voluntarie in heremo. De alijs vero christianis qui iam ꝓfecti erant idē hiero. paulo ante ꝓmittit. Totū tūc christianis erat ꝓ nocie domini gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortē supplicia conquirens alias iugulare cupiebat: nō corpora. ⁊ vt ipse qui ab eo passus est Cypr̄ianus ait: volentibus mori nō permittebat occidi. Hec hiero. Quibus ꝓbati errotis sententia nō fulcit sed cōfutatur: dū asserit q̄ illius temporis martyres nō solum nō fugiebāt. sed etiā vehemēter dolebāt q̄ occidi nō poterāt. q̄ admodum glorioſi martyris ⁊ doctoris Cypriani verbo ⁊ exē plo cōfirmat. Quarū autem exemplū q̄ ponit de christo: hoc rēdam in pijs auribus iudicabit blasphemiā. Quia si christus ex humilitate se ad martyrij sustinentiam imperfectū putabat: aut vere hoc estimabat aut falsē. Si vere: ergo christus veraciter fuit imperfectus. Si falsē: tunc necessario sequit̄ q̄ fuerit sue perfectionis ignarus. ⁊ horū vtrunq; blasphemū. Insuper si omnis qui filium dei ieſuz christū imperfectū dicit vel estimat in deū blasphemat. qui ponit. hoc christū de se sensisse nō solū blasphemat in christū. verūtiaz asserit christum fuisse blasphemū. quod pie aures audire non possunt. Quisquis igitur hoc pertinaciter senserit: tradendus ē satane vt discat nō blasphemare. De quinto vero modo fugiendi qui est ex prudentia circunspecta diffusius tractans: imprudentiam suā patēter oñdit: dū ꝓ nihilo tot verba disseminat. Nullus enim negat quin ꝓ excepta ratione opportunitatis vel vtilitatī maioris inde etiā vir ꝓfectus fugere possit. sic aplus ō damasco fuit. Sed hic modus ab alijs licitis fugiendi modis non debet distingui. q̄ omnis rōnalis ⁊ licita fuga est ex prudentia circunspecta. que est magistra ⁊ directrix in oi

via salutis. Est aūt prudentia directiua fugę ꝓ loco ⁊ tē: non tam sm̄ imperium ꝓfectę virtutis: q̄z sm̄ humane ꝓditōem imperfectionis ⁊ infirmitatis mentalis. Unde super illud matū. deliquerunt eum discipuli relicto eo fugerūt: Beda dicit in glo. Sicut petrus qui negationem lachrymis ablutā: ⁊ confessione vlcus amoris prima fundituꝰ extirpauit. sic recuperationē eoꝝ ostendit qui martyrio labuntur. sic alij discipuli qui articulū comprehensionis fugiendo ꝓnerūt. cautelā fugiendi docent eos qui se ad supplicia minus sentiunt idoneos. quibus minus est latere. q̄z discrimini se exponere. Hec beda. Quibus ductus q̄ hmōi circūspectio qua quis prouide fugit: infirmis magis competit q̄z perfectis. Nō igitur dicit se nullatenus ꝑsumare q̄ prudētia que perfectoꝝ facit: aliquando magistra sit imperfectionis: si sic intelligit q̄ prudentia de perfecto imperfectū nō facit: verū dicit. sed nihil ad ꝓpositum. Si aūt intelligit q̄ nullū opus imperfectionis ex prudentia ꝓcedit: manifeste errat. q̄ tunc omne opus prudentie esset perfectū. nec solius prudentie: verūtiā oium aliarū virtutū quibus necessario prudentia ē annexa. Ex quo etiam sequeret q̄ ois virtus sit p̄fecta. ⁊ omnis virtutē habens sit ꝓfectus et omnis imperfectus intuitus. ⁊ ois imperfectō culpa. De sexto tandem mō fugiēdi subinferi. q̄ fugere ex abundanti misericordia ne ꝓsequentes grauius deū offendant virius ꝓfectis cōperit. q̄ hoc mō fugit iacob: moyses: dauid: benedictus: siluester ⁊c. Et hanc fugā vt dicit docuit dixisse: ⁊ exēplo cōfirmauit. Dicto q̄z quis in his que de hoc mō sexto fugiendi scribit videat sufficialiter ꝓsideranti bus rōnabiliter ⁊ pie sentire. si quis tū vigilantiori attentione ꝓsideret: manifeste cognoscet ea carere rōne simul ⁊ pietate. Nam et exempla que ponit ambigua sunt. nec ex scripturis ꝓbatur ꝓfatos viros ex ea quā assignat causa fugisse. Qua etenim rōne vel auctoritate astrui ꝑt. q̄ iacob esau: moyses pharaonem: dauid saulem: ⁊ siluester constantinum fugerit. ne in eos grauius peccarēt. Et ideo que ꝓponit ꝓ nihilo habēda sunt. Quia vt dicit Hiero. q̄ō de scripturis auctoritatē non habet: eadē facilitate ꝓnimit qua ꝓbatur. Insup si omnis qui ꝑsequitur iniuriā tanto magis peccat quāto grauiores iniurias irrogat. sanctum est atq; perfectū ꝓpter hoc fugere et semper a facie cuiuslibet persecutoris fugiendum est ne grauius peccet. Amplius ex hoc necessario sequit̄ q̄ dixisse nō abundantes misericordiā: sed potius crudelitatē in iudeos exercuerit. qui tunc se passioni obtulit. q̄t plures in eo peccare potuerunt. paschali scilicet ꝓcessu indeoꝝ multitudo ad festum ventura erat: de qua sciebat q̄ in eius mortē ꝓsentura erat. Argumēt etiā sm̄ hanc doctrinam impietatis ⁊ crudelitatis oēs martyres: qui non fugerunt. Inaniter igitur gloriat̄ se aduersarium ꝓfutasse: quasi fugere nō sit imperfectum: cū habeat fieri ex abundanti misericordia. que imperfectōis nō pōt esse ministra. In quo credens alterius improbare sententiam: viam aperit ad reprobandā suam. Si enim dixisse q̄ fugit ex misericordia respectu ꝑsequentiū nullā imperfectōis notam incurrit. multo magis si fugit ex misericordia respectu membroꝝ suoꝝ infirmoꝝ ad ꝓbendum illis solacia. nō debet imperfectioni ascribere: sed potius indicare perfectū. Nō aūt in fine concludit: q̄ his quattuor modis dixisse fugit ⁊ fugere docuit: ⁊ viri perfectissimi in hoc eum imitati sunt: ⁊ hoc alios facere docuerunt. ⁊ q̄ dixisse fugiendo exēplū infirmis ꝓbuit. infirmis dicit infirmitate carnis que perfectis cōpetit non mentis q̄ solus conuenit imperfectis. q̄ ex precedentibus satis reprobatū est: nō est opus vltra discutere quāq; hec quattuor simul aggregata dogmatis huius absurditatē patēter ostendant. Nam si dixisse B quadruplici mō fugit: et ꝓfectissimi viri in hoc eum imitati sunt: cum hoc fugiendi quadruplici semp ⁊ vbiq; ⁊ oibus pateat. semp ⁊ a quolibet inuenda est fuga. Quis enim nō naturaliter timet mortē.

Quis nō debet se humiliare. Quis nō debet pauidenter cauere periculū. Quis miserari non debet persequentiū proximoꝝ. Si igit̄ hec vie fugaꝫ semite sunt p̄fectionis q̄b⁹ itur ad christum. non iam ad exhortationem apostolice tube curr endū est ad nobis ꝓpositū passionū certamē. ſz potius q̄rendū est p aliquam dictaꝫ viarum fuge p̄sidium: quo celerius tamē̄ p compendiosas perfectionis semitas pueniat ad christū. Q, si huiusmōi exhortationis imo dehortationis clamorem: quo bellatoꝝ corda terrentur: pcul a castris bellantiū abesse censuerunt duces in pugna seculi: quanto magis hoc obseruare cōuenit in pugna iesu christi. vbi res agitur non pro vitandis dispendijs rerum aut fugiendis periculis corpoꝛū. sed pro declinanda infinibili morte animaꝝ. Nec hoc dicimus quin competere possit perfectis in casu fugere eo mō quo superius ostēsum est. sed vt fuge laudes superfluas vanas ⁊ falsas tamē̄ perniciosas ⁊ virtutibus perfectis ꝓrarias ostendamus esse fugiendas. Quia cum salubritas vbiq; et semper vitanda sit: ibi tamen ⁊ tunc potissimū declinanda est. cum sub fallaci specie sanctitatis a virtutū culmine reuocat ⁊ inclinat ad ima.

¶ Secunde responsionis secunda particula quintūq; capitulum. in quo abstinentie laus ⁊ perfectio declaratur. ⁊ eiusdem impugnatio calūniosa reuellitur.

q Clamē̄ certū sit omnibus in christiano exercitaꝫ agone: abstinentie sere rigoꝛe p̄necessariū esse his q̄ p fectiōem adipisci ⁊ desensare conant. q; tamē nouę adinuētionis dogma puerſuz subintroductū ē ad ꝓbandū ꝛitus: roborāda ē hmōi ꝓpositas tā p exēpla q̄z p documēta sanctorum. ¶ Et primū quidē euāgelice p̄fectiōis p̄cursor adducaꝫ in mediū: q̄ ꝓpter abstinentiam eminēte magn⁹ p̄dicat angelica voce. sicē refert lucas angelū dixisse ad zachariā. Erit. n. magnus coꝛā dñō: vinū ⁊ sicerā non bibet. Ubi glo. Sicera interpꝛat ebrietas: quo nomine signat oē poculū de q̄cūq; materia sucū qō inebriare posset. Decet nāq; vas electiōis aplūs in seipo ꝓmendat ad Chorin. scribēs. Castigo corp⁹ meū ⁊ in seruitutē redigo. ne forte cū alijs p̄dicauerim ipse reprobus efficiar. Et ad hoc agoniſtarū exemplo cūctos ꝓuocat christi milites cum ꝓmittit. Dis qui in agone p̄dit ab oīb⁹ se abstinet. ⁊ illi quidem vt corruptibilem coronam accipiāt. nos aūt incorruptam. Ad hoc facit qō ait Ambro. hexameron. iij. li. Ab initio seculi simplice cibū ⁊ naturalē debuit de⁹ reliquis cibis anteferre. q̄n iste est sobrietatis cibus. retiqui voluptatis. In hoc dat nobis frugalitatis exemplū ⁊ parsimonie magisteriū: vt herbis ⁊ simplicis oleris victu aut pomis contenti simus. quem natura obtulit: quem liberalitas dei primo donauit. In ecclesiastica vero historia li. ij. refert eusebi⁹. q; inter sanctos egyptios. quos euangelista Marcus multiplicuer instituit: vinuz nemo nec gustu contigit. nec aliquam carnem. tm̄ aqua est eis potus: ⁊ panis cum sale ⁊ hyssopo est eis cibus. De anachoretis autem quoꝝ vita constat fuisse perfectionis exēplar. Hieronymus ad eustochium cum vitam cōmendasset cenobitarum diceno. q; inter eos vivitur pane ⁊ leguminibus ⁊ oleribus. que sale solo ꝓdiuntur: quibusdā interpositis subdit. Ad tertium genus veniā quos anachoretas vocant. qui de cenobijs exeuntes excepto pane ⁊ sale amplius ad deserta nil proferūt. Huius vite auctor paulus: illustrator: antonius. ⁊ vt ad superiora conscendam principes Johānes baptista fuit. Ducuſq; Hieronymus. Qui ⁊ hunc quem hmōi vite asserit auctorem paulū talibus extollit abstinentie laudibus: eius vitam describens. Omnē in oratione in solitudine duxit etatem. cibum ⁊ vestimentū ei palma prebebat. Nō ne cui incredibile videat. iesum testor ⁊ sanctos angelos: vidisse me monachos: e quibus vnus per. xxx. annos pane ordeaceo ⁊ aqua lutulenta vixit. Beatus quoq; Basilius monachis orientalibus: qui ad perfectiōis culmen nitebant ascendere: carnium esum inhibuit. Sanctus etiā Martinus: vt de ipo narrat sulpitius: in suo monasterio secū degentibus mōachis: vini potū ꝓcedere notuit. Et sacer vir brīdictus sanis monachis esum carnium interdixit. His ⁊ similibus quasi innumeris vniuersis sanctoꝝ exemplis indubitāter colligitur. q; abstinētie vigoꝛ opus sit perfecte virtutis. Et ne quid ad certitudinem desit: alijs sanctoꝝ auctoribus ꝓbādum est. quib⁹ asserum q; abstinere a vino ⁊ carnibus sit p secum. Aut enim Hieronymus ad demetriadem. Concedunt quidem nuptie: carnium esus: vsus vini. sed horū abstinentia consilio perfectioꝛe suadetur. Idē quoq; contra Jouinianū. Si vis perfectus esse: bonū est vinum nō bibere ⁊ carnes nō māducare. Nā si vis perfectus esse melius est saginare animā q̄z carnē Aug. eiā de fide ad petrum sic ait. Humiles serui christi qui cupiūt domino abſq; impedimēto seruire: coniugia non appetunt: a vino ⁊ carnibus abstinent quantum coꝛpis valitudo ꝓmittit. nō q; peccatum sit: aut ꝓuidē habere: aut carnes vinūq; petere. Hec Aug. Ad hoc idem facit qō dicit Bre. iij. lib. moza. Nullus palmā spūalis certaminis apprehendit qui nō prius in seipo p afflictam ꝓcupiscentiā carnis incentiua deuicerit. Neq; enim ad ꝓfectū spūalis certaminis ꝓsurgitur: si non prius intra nosmetipos hostis mentis positus: gute videlicet appetitus edomatur. Colligit itaq; q; abstinētia fit opus maxime cōpetens viris pfectis quoꝝ est sathane bellis victoriose resistere: ⁊ sapiētie studijs quiete vacare. Propter quod hieron. cōtra Jouinianū. Si quis estimat abūdantia ciboꝝ atq; potuū se perfrui. ⁊ vacare se posse sapientie. hoc est: versari inter delicias: ⁊ deliciaꝝ vicijs nō teneri: seipsum decipit. Et post. Quomodo nuptijs virginitatez. ita saturitati ⁊ carnibus ieiunia spiritūq; ꝓferimus. Si igitur vacare sapientie perfectoꝝ est. ⁊ virginitas preferatur coniugio: sicut perfectus imperfecto: restat q; denegare operis abstinere a carnibus alijq; ōlibus cibarijs actum dicit ꝓlonū perfectioni. ⁊ econtra: his vti imperfectōem quandam imponāt: quantum est de sui generis natura. nisi ad perfectionem reducaꝫ per circumstantiam superadictam. vtpote cū quis habet pleniam abstinendi voluntatē. ⁊ tm̄ huiusmodi cibarijs ꝓ loco ⁊ tpe sobrie vtitur. vel q; requirit necessitas sustentationis ꝓprie ꝓpter egritudinē seu debilitatem. vel vtilitas fraterne edificatōnis p charitatiuam condescensiōem. Primū q; dez exemplū ex vita sumitur perfectoꝝ cenobitarum: quā describens Hieronymus ad eustochium ait: loquens de sanis. Viuitur pane: leguminibus ⁊ oleribus que sale solo cōdiuntur. Debinc pro debilibus subdit. Vinum tm̄ senes accipiunt: quibus ⁊ paruulis sepe fit prandiū: vt alioꝝ fessa sustentet etas ⁊ aliorum non frangatur incipiens. Post B de infirmitatibus ait. Si quis vero ceperit egrotare: transfertur ad exedrā latioꝛem. et tanto senū ministerio confouet: vt nec delicias vidiū: nec matris querat affectū. Dechirony. Porro exemplū secundi manifeste refulget in christo. de quo chrys. sup Matth. ome. xxvij. Uide quanta est christi in condescensione diligentia: sicut cū comedat ⁊ bibat cum videaꝫ ex aduerso Johāni faciens: et B iudeoꝝ gratia salutis facit: magis autē orbis terraꝝ vniuersi. simulq; hereticoꝝ obstruēs ora. Magister nāq; perfectionis omnimode iesus christus: ⁊ supportator imperfectōis nostre: virtūq; debuit in sua vita monstrare: cum tm̄ Johānes totam pegerit vitam ſz artissimam abstinentie legem. Et quāq; actus abstinendi perfectioꝛ sit ex proprio genere: p fectius tm̄ egit christus q̄z Johānes. q; ⁊ purioꝛi modo in seipo abstinuit: ⁊ alijs ex perfectioꝛe charitate condescendit. Unde ⁊ perfectionis precipuus sectator apostolus non solum imitabilē se prebet in austeritate vite. verūetiam pia ad ꝓximos condescensione: ad

Chorinthū.dicens. Factus sum infirmis infirmus: vt infirmos lucrifaceré.oibus omnia factus sum:vt omnes facerem saluos. Hanc ꝺfessionis edificatoie formā discipulis ad predicandū missis dño dedit:eū ait. In eadē domo manete:edentes ⁊ bibentes que apud illos sunt. Et ratio a matthēo redditur. Est enim dignus operarius cibo suo. Quia enim discipuli pauperes erant.⁊ laboriosis predicationis exponebant viscerib⁹.ne ꝓ penuria ⁊ difficultate laboris in seipis ꝺficerent.vel ꝓ difformitate victus onerosi redderentur suscipientibus ipsos.hmōi fuit eis a dño vivendi forma prescripta.tam pie ꝙ̄ ꝓuide. vt ⁊ alijs ꝓdescenderent:⁊ inimicū sibi laborem viriliter tolerare valerent. Ex predictis igitur elucescit ꝙ tam abstinere a carnibus ⁊ vino ꝙ̄ his vtiꝑ fieri perfecte ⁊ impfecte.sed vnū ꝙ̄ abstinere fit pfecte ex proprio genere.alterū vero rōne circūstantie adiunctę.cum ex se magis declinet ad impfectōē. Hec aūt nō idcirco dicimus.qr cibus in culpa sit.cū dicat apostolus ad Chori.esca nos nō cōmendat deo.glo.sumpta vel non sumpta. Et aug⁹.iij.libro de doctrina cristiana. Quid locis ⁊ tpi ⁊ personis ꝓueniat diligenter attendendū est.ne temere et flagitia reprehendamus. Fieri enim potest vt sine aliquo vicio cupidinis vel voracitatis sciolissimo cibo sapiens vtaf.insipiens aūt sedissime gule flāma in vilissimū ardescat.⁊ sanius ꝙ̄q maluerit more dūi pisce vesci:ꝙ̄ lēticula more esau:aut ordeo more iumētoꝝ. Hec aug⁹. Ad qō etiā facit qō dicit Grego.iij.li.moza. Non cibus sed appetitus in vicio est. Unde lautiores cibos plerūq; sine culpa sumimus: ⁊ abiectiores non sine reatu ꝓscientie deguſtamus. Hinc esau primatū per lenticulā ꝓdidit.⁊ helias in heremo carnes edendo virtutem corporis seruauit. Unde ⁊ antiquus hostis primū sibi hoiem nō carne.sed pomo subdidit.⁊ secūdum nō carne sed pane tentauit. Patet igitur ꝙ deliciatis vti pro loco et tēpore possumus ablq; peccato.qr tū ꝓ exercitationem ꝺcupiscentie vant occasionē peccandi.ab hmōi abstinere salutare est. Ac per hoc cū sit difficile ⁊ arduū ⁊ supererogatorijs de natura sui generis colligit esse perfectum tanq̄ ad pfectionem preparans ⁊ ipm ꝓmouens ⁊ ꝓseruans. Unde hiero.contra Jouinianū. Fac esum carnū cunctis nationibus esse ꝓmūe:⁊ passim licere qō passim gignitur.quid ad nos quoꝝ ꝓuersatio in celis est: qui super pythagoā ⁊ empedoclem ⁊ oēs sapientie sectatores nō ei debemur cui nascimur sed cui renascimur.qm̄ repugnante carnem ⁊ ad libidinū incentiua rapiente inedia subiugamus. Hec hiero. Quibus ostēdit abstinentiam viris perfectis ⁊ celestibus cōpetere ad perfectōe vitandā libidinē ⁊ edomandam carnem. Cōperit etiā eis quia ꝓmouet ad perfectā virtutem. ¶ Valet enim primo ad seruandū pudicitie sancte nitorem. Unde Hieronym⁹.ad eustochiū. Sollicite prouidendum est:vt quos saturitas de paradiso expulit:esuries reducat. Non ꝙ deus vniuersitatis creator ⁊ dño intestinoꝝ nostroꝝ rugitum ⁊ inanitate ventris:pulmonūq; dulcedine ardore.sed ꝙ aliter pudicitia tuta esse non possit. Valet secundo ad custodiā paupertatis altissime. Juxta qō idem hiero.ad saluinā scribit dicens. Ubi vile oluscūlum cribrari⁹ panis ⁊ cibus potusq; moderatus.ibi diuitie superuacue. Idem quoq; cōtra Jouinianū. Si vis perfectus esse:bonum est vinū non biberes:⁊ carnes non manducare. Et post. Grandis aie exultatio est.cū paruo ꝓtentus fueris.mundū hīe sub pedibus:⁊ oēm eius pompā ⁊ epulas ac libidines ꝓpter q̄ diuitie ꝙquirunt vilibus cōmutare cibis. Valet etiā tertio ad ꝙquirendā animi fortitudinem. ꝓm illud Bern̄. Quō ipm corpus nrm̄ quotidie crescit ⁊ decrescit.sic necesse est spm̄ sp ꝓficere aut deficere.sed inter est ordio. Haz semp in robusto ⁊ vegeto corpe anim⁹ mollior atq; tepidior est.⁊ rursum i corpe debili ⁊ infirmo fortior viget ꝓmptiorq; spūs. Ad̄ se expertū testat apl̄us dicēs. Cū infirmor tunc potēs sum. Sicut igitur ꝓ abstinentiam vigor attenuat in corpe.sic ⁊ augmentat virtus in aio.qō maxime locū habet in viro ꝓfecto. Valet nihilominus quarto ad obtinēdam mentis serenitatē.iuxta sententiā Senece in quadā epla. Nō est inquit iocūda res aq̄ ⁊ pulmenta aut fructū ordeacei panis.sed suma voluptas est ex his posse capere voluptatem.⁊ ad id se deduxisse qō eripere nulla fortune iniquitas possit. Si igitur hec mentis tranquillitas:quā varij euentus fortune non auferunt perfectioni attestat:aperte colligit ꝙ sic abstinere sit perfectoꝝ.

b Jo hallegatis ꝓ veritatis parte facile iā est ⁊ pfectionis abstinētie sub limitatē defendere:⁊ hostis aduersus eā erecta machinamenta dissipare. Haz ab impositōe falsi criminis sumēs exordiū: primū quidē se fundat sup falsum asserens eū cōtra quē scribit dixisse:ꝙ carnū esus sit a perfectōe recessuo.qō nunq̄ dixit.insuper ⁊ ꝙ de numero sit illoꝝ de quibus dicē apl̄s ꝙ in nouissimis diebus discedēt quidā a fide attendētes spiritibus erroris. Hō crimē illi impingit.qr saturitati abstinētiam prefert. Quante igitur malignitatis sit ⁊ fraudis.ꝓ abstinentie cōmendatōe viro fideli errorem manicheoꝝ impīgere.ie qui legit aduertat. Hoc enim nihil aliud est astruere nisi ꝙ abstinentia cōmendari nō possit sine preiudicio fidei ⁊ sane doctrine. Hō si verū est errauerunt viri clarissimi:qui magna ⁊ mira fuerunt abstinentia predicti. Errat ⁊ nunc sancta mater ecclesia:que in ieiunijs ab ipsa institutis iubet abstinere a carnibus:⁊ ab his que sementinā inde trahunt originē. Errare probatur ⁊ ipse:qui aut more sequit ecclesie:et tunc ꝑm suā sententiā est manicheus.aut morem hunc sacrū impugnat:⁊ tunc est Jouiniani discipulus. Audiat igit nō nos ꝫ augustinū ꝺ adamantinū manicheū de discipulis illius secte loquentem. Istos inquit significauit futuros apl̄s in ꝑbus nouissimis ꝓhibētes nubere ⁊ abstinere a cibis quos deꝰ creauit. Nos enim ꝓprie designat:qui se non ꝓpteres temperant a cibis talibus vt aut ꝓcuiscentiam suā refrenent:aut infirmitati alterius parcant. Audiat etiā Hieronymū ꝓra Jouinianū. Reprobat inquit apostolus eos qui ꝓhibebant nubere:⁊ iubebāt a cibis abstinere.sed martinianū designat ⁊ ceteros hereticos qui abundantiā inducūt perpetuam ad destruenda ⁊ cōtemnenda ⁊ abhominanda opera creatoris. Nos aūt omnē creaturā laudamus:⁊ maciem sagine:abstinentiam luxurie:ieiunia ꝓsperitati:⁊ a diebus Johānis baptiste ieiunatoris ⁊ virginis regnum celoꝝ vim patif. In his satis Hieronymus Jouenianū ⁊ totā sectatoris ipsi⁹ os obstruit:ne instar sepulcri patentis suoꝝ carnalitate sermonū tanq̄ exhalationibus sectatis fidetium mentes sobrias ⁊ pudicas inficiat:moresq; corumpat. Nam vt ait apostolus.corūpunt bonos mores colloquia prava. Sane:quia studium esse consuevit errantium:testimonijs veritatis peruerse intellectis aduersus ipsam veritatem confligere. ideo consequēter munire se nititur auctoritate scripturarum:primo allegans illud apostoli. Omnis creatura dei bona. Et iterum. Omnia munda mundis. Cui etiam interpositis quibusdam:subnectit euangelicum illud. Nō quod intrat in os coinquinat hominē. Quibus etiam interponit auctoritatem Augustini de ciui.dei.q dicit:ꝙ ꝓsuetudo victus nō impedit religionē. Ex quibus conat astruere ꝙ abstinentia ciboꝝ nihil facit ad perfectionē.nec ipsorum vsus vel sumptio ad imperfectionem. Unde ⁊ dicit.imperfectionē non facit dei creatura:sed mens infirma:et nesciens vti ea.idcirco magis ei abstinentia ꝙ̄ perfecte menti est necessaria. Hoc si verum est:⁊ huiusmodi ratio aliquid roboris habet:cum bona tēporalia sint creature dei:⁊ mulier formata a deo:⁊ coniugium qō pl⁹ est sit domini sacramentū.⁊ libertas proprie voluntatis sit:donum diuinum. nihil horum ad impfectiōem facit.magisq; cōpetunt hec ꝓ

fectis q̄z imperfect̄ tanq̄z meli⁹ sciētib⁹ vti.
Magis igit̄ sm hanc indoctam doctrinam
pfectis competit diuitias possidē q̄z spernē.
magis nubē q̄z continē: magis agi voluntate
propria q̄z gubernari aliena. Ex quibus etiā
illud infertur q̄ doctrina christi fuerit perfe
ctioni contraria. Ad quod quidem inconue
niens aurīb⁹ pijs horrendum nequaq̄z de
uenisset si earum quas allegat auctoritatum
catholicū habuisset intellectum. Nam aucto
ritas apli quaz proponit hereticoz reprobat
impietatem: euangelicū verbū phariseoz su
pstitioz. sed Aug. in verbo proposito aduer
sat vtrisq;. Q enim dixit⁹ phariseos de
supstitiōe notauit: t terrius euangelicus aperte
declarat: t glo. exponit que sup illud Mat.
non qō intrat in os coinquinat hominē: aut.
Uno sermone omnis superstitio observatio
num elidit: cum in viscerendis cibis religio
putat. Q̄ō de ea discretione intelligendū ē:
que sm phariseoz sententiam in cibus cōsti
tuit immūdicie causam. Nam viscerē inter
cibaria delicata t aspera: pciosa t vilia absti
nentiū more: non repugnat sed consonat re
ligioni christiane. Quod autez dicit Aug. q̄
victus non impedit religionē intelligēdū est
de religione christiane fidei que cōmunis est
pfectis t imperfectis. de qua Aug. ibidem.
Ipsos quoq; pīos qui christiani sunt: non
habitū t consuetudine victus: sed falsa dog
mata mutare compellit. Quod quidez itelli
gi non potest de religione viscipline regula
ris. in qua habitus nouus assumit: t mutat
consuetudo viuendi quantū etiā ad discretio
nem ciboz. Uñ Hiero. cōtra iouinianū. Au
di inquit sues t apros t ceruos t hmōi reli
quos animantes esse creatos: vt athlete, mi
lites t naute metallorumq; fossores t ceteri
hmōi operibus mancipati cibos haberent.
quibus fortitudinē corporum sibi necessariaz
sustentarent. Ceterū nostra religio nō athle
tam erudit: non fossorem vel remigē: sz sapi
entie sectatorem: qui se dei cultui mācipauit.
Deniq; verbum apli qō primo ꝓponit ma
nicheorum impietatem impugnat. non absti
nentiam perfectorum. Unde Hieron. ad sal
uiam. Scimus ab aplo dictum. omnis crea
tura dei bona. t nihil reiiciendum quod cum
gratiarum actōe pcipit. sed idē loquit. bonū
est non manducare carnem: t non bibere vi
num. Comedant carnes que carnib⁹ seruiūt
quaz seruor desumat in coitum. que alliga
te mariū generationi t liberis dant operam.
Quaz vteri portant fetus: earuz itestina car
nibus impleantur. tu vero que in tumulo ma
riti sepelisti omnes pariter voluptates. nihil
habes necesse. aliud nisi perseuerare ieiunio.
His aperte colligit q̄ omnis creatura bona
t munda est. t q̄ sanctum est ab aliquib⁹ ab
stinere. q̄ etsi non sint immūde formaliter vt
causaliter: tamen occasionaliter ex earū vsu
frequenter immundicia contrahit: dum
vt frequenter immundicia concupiscentia excitat. sicut idē Hieron. ad
eustochiū ait. Si q̄d in me potest cē cōsilij:
si experto credit: hoc primum āmoneo. hoc
obtestor: vt virgo christi vinum fugiat pro
neno. Quid oleum flām: ne adijcimus. quid ar
denti copulent fomenta igniū ministrā⁹.
Hec Hieron. Q si forte quis dicat hanc
ruinam iuuenib⁹ t imperfectis: non perfect̄
esse timendam. obuiat idē Hieron. in eadē
epistola dicens. Quamdiu in hoc fragili cor
pore detinemur: q̄diu habemus thesaurū
istum in vasis fictilib⁹: t concupiscit caro ad
uersus spiritum: t spirit⁹ aduersus carnem:
nulla est certa victoria. Et paulo post. Si apo
stolus vas electionis t ꝓparatus in euange
lium christi ob carnis aculeos t incentiua vi
ciorum: t reprimit corpus suum t seruituti sub
jicit: ne aliis predicans ipse reprobus inuenia
tur. etsi post nuditatem: ieiunia: famem: flagel
la: supplicia in semetipsiz reuersus exclamat.
Infelix ego homo quis me liberabit de cor
pore mortis huius. tu te putas securum esse
debere. Caue igitur ne de te aliquando di
cat deus. Uirgo israel cecidit: t non est qui
suscitet eam. Hec hieronymi verba si vera
sunt: imo quia vera sunt: non parui periculi

nes est abstinentie perfectioni detrahere. ac
per hoc animos perfecte virtuti studentium
ab ea reuocare. Ut autem ab hoc efficacius
possit inducere: sanctorum consequenter
se minuit exemplis. noe. s. Helie t Johannis
baptiste. Quorum primus vt dicit omne ge
nus carnis accepit in vsum. secundus fuit car
nium cibo refectus. tertius vero locustarum
esu non fuit pollutus. Ex quibus arguit q̄ cū
omnis imperfectio sit pollutio anime. carni
um esus nihil facit ad imperfectionem: quin
potius ad perfectionem. cum dicat apostolus: scio abundare t penuriam pati. nec esset
perfectior esuriens q̄z abundans. vtrunq;
enim poterat virtute diuina. Ueruz hec que
proposuit virorum perfectorum exempla: si
ad hoc introducit q̄ talibus vesci sit de se li
citum. ex ratione procedit: t Augustini sentē
tiam sequitur in libro confessionum. vbi ex p̄
dictis sanctorum exemplis ostendit q̄ non ci
bus sed appetitus inordinatus introducit pec
catum. Si autem per hoc conatur astruere:
q̄ cibis hmōi vti pro loco t tpe non sit per
fectioni contrarium sed compossibile. veruz
adhuc dicit: sed frustra laborat. q̄ hoc nullus
catholicus negat. Si vero persuadere conā
tur q̄ his vesci t ab his abstinere sit eque p
fectum: errat non modicū. Primum quidez
q̄ hoc falsum est t absurdum. sicut pallega
ta sanctoz testimonia t exempla declarāt.
Scōo q̄ non vera sed sophistica ratiōe ꝓce
dit: cum arguit: q̄ si viri perfecti aliq̄d egerūt q̄ hoc illud sit de propria rōne pfectum.
hoc eni plurimas hz instantias: sicut postē
sum fuit in pcedēti particula. Nam similiter
argui posset de ꝓiugio noe: t de proprietate
possessionū: t de plantatione vinee vt tacea
mus de vini potatiōe. Tertio vo: q̄ exēplis
hmōi primo propositis falsam subnecit assū
ptionem: cū dicit: q̄ imperfectio est aie q̄daz
pollutio. hoc superius multipliciter est ipro
batum tanq̄z erroneum. t ad qō multa incō
uenientia sequunt. Tūc enim nouiter baptizatus aut non esset imperfect⁹: aut pcī labe
pollutus: quoz vtrūq; est absurdum. Insu
per si esset pollutio: aut esset mortalis: t tunc
omnis imperfectus charitate careret: aut ve
nialis. t tunc ois venialiter peccans a pfecti
one decideret. nullusq; in veniali existens ad
perfectionē pueniret. idēq; foret perfectus t
impollutus: qō quidem vel est iustoz omniū
statu vie: vel omino nullo; nisi dei homi
nis: t virgis marie. Quarto autez q̄ pfata
exempla magis ad oppositū valent q̄z ꝓpo
situm: sicut a sacris doctoribus inducunt. Unde
Hieronym⁹ ad eustochiū. Noe vinū bibit t
inebriatus est. t post ebrietatē nuditio semo
rum subsecuta est. Helias cū iezabel fugeret
t sub quercu iaceret. adueniente ad se ange
lo suscitat: t ecce ad caput eius panis subci
nericius t vas aque. Reuera poterat ei con
ditum merū mittē t electos cibos t carnes
confusione mutatas. Helize filios ꝓphetaz
imitat ad prandium: t herbis agrestib⁹ eos
alens consonū prandentiū audit clamorem.
mors in olla vir dei. non est iratus cocis: lau
tioribus eni mense consuetudinē non habebat.
Potuit t Daniel de regijs ferculis opulē
tior mensa transferri. sed abacuch ei messoz
prādium portat. arbitror rusticanū. Ideoq;
ibi vir desideriorum appellat⁹ est. q̄ panem
desiderij non manducauit: t vinū ꝓcipiscen
tie non bibit. Ecce quot exempla patrū vete
ris testamēti introducit ad abstinētie laudez.
q̄ io tanq̄z carnaliter sapiens trahē nitit ad
carnem. Sentiens aūt ex his q̄ iam dixerat
acutus eiusdem Hieronymi iaculis: vt iouini
ani discipulū se posse tranſfigi q̄si clypeus
defensionis obijciēdo vsute subiungit. Nec
me clames iouinianū. q̄ non dico vt ipse q̄
non differat simpliciter abstinere: t vl carnes
t vinum gulose comedē: sed infirmio qui ne
sciūt his recte vti valde necessarium iudico
abstinentiam. pfecti vo nullam contrahūt im
mundiciam. Hec verba ipsius quib⁹ vt ex
cusset errorē propriū exaggerat alienū. Nun
q̄z eni iouinian⁹ q̄q̄z sit oino detestandus in
hanc quā hic fugit dementiam incidit: vt gu

ostitatem eā ret abstinentie: sicut nec luxurias continentie cedēbat. sed pudicitiā virginalem et virginitatē ipsum cibor et abstinentias equalis apud deū meriti censuit. Ad idē Hiero. reprobat vt dogma prophanū. Hic aūt longe amplius desipit qz ille iouinian⁹: tanq̄z proficiens in erroris doctrina discipulus. Nam sobrietatem in vsu ciborū dicit competē pfectis: abstinētiam imperfectis. qz pfecti nullam ex hoc imūdiciā contrahūt. et imperfecti indigent illo remedio ad edomationē concupiscentiaz. Constat aūt qz pfecti preferunt imperfectis. et que illis et his competūt p se loquēdo consilium hūt comparationē. igit⁹ bn ipsum preferk horū ciborū vsus moderat⁹ et sobrius abstinentie ab eisdē. Q, si caulek falsum sibi crimen imponit: dicat igitur ipse qđ sentit. Aut enī pfert abstinentiaz moderato mō vescendi: aut equat aut postponit. Si preferk vt qđ tot supuacua verba contra propriam sentētiam protulit. Concesso enī qz abstinē pfecti⁹ sit. iam nulla restat causa aduersus aliquem disputandi. Si vero equat in erroē iouiniani turpiter incidit. Si autem postponit: damnate et reprobate iam hereti superaddit. Q, autem huī⁹ vltime sententie fuerit ex consequēntib⁹ apte clarescit. Quasi enim ei qđ dixerat abstinentiam imperfectis competē: ex aduerso aliqs resisteret. et alteri⁹ psona subiungit. Si dixeo. Quid igit⁹ dīs sacerdotib⁹ veteris testamenti cū ministrarēt prohibuit vinū. Quid qz nazareis inhibuerit. Quid qz filij rechab ex hoc laudant. et tandem Johānes baptista vinū et siceram non gustauit. Et addit. Aliter igit⁹ non erit pfectus a vino et a carnib⁹ abstinē q̄z his vti. Et ad hec tanq̄z ad. pbādum falsum inducta respondit: dicens qz sacerdotib⁹ veteris legis inhibek vinū: velut adhuc nescientib⁹ vti. et qz abstinentia nazareorum figuralis nō moralis fuit. et qz filij rechab magis de obedientia q̄z de abstinentia laudati sunt. et qz Johānī baptiste abstinentia competebat qz adolescēo erat: addens qz sicut abliqz diminutione perfectōis carnes comedit. sic etiam si voluisset potuisset bibē vinum: cū ad ei⁹ oppositū nulla lege teneretur. Ex quib⁹ aperte colligit qz ad iouinian⁹ supradictū errorem. Cū eni supra probauerit qz pfectis competit vino et carnib⁹ vti exemplo Noe Helie et Johānis baptiste. et nūc p in contentū habeat qz pfectis viris abstinentia iducit: manifeste conuincit ei⁹ eē sententie qua cibor⁹ vsus abstinentie non postponit: sed pferk. Pro hui⁹ quoq; erroris defensatore pfidia: plurima dicit absurda. Nam qz asserit vinū iterdici sacerdotib⁹ tanq̄z nescientib⁹ vti: aperte contrariat veritati. cū sup illō leuitici. vinū et omne qđ inebriare pōt tē. dicat glo. Filijs aaron tanq̄z sublimiora adepti tradit hoc mandatū. Insup contra viros sanctos blasphemare conuincit. quoz nomina sacerdotalis generis sanctitatis priuilegio et prophetie spū claruerunt. Mira certe vl⁹ poti⁹ monstruosa doctrina. Cū eni supra premiserit qz viris pfectis competebat coniugium in veteri lege: et scō addiderit: qz aaron tanq̄z vir pfectus fugit. qua fronte nūc subiūgē potest qz tanq̄z imperfect⁹ abstinuit. quasi coniugij nexus vel fuge pfidiū sacerdotib⁹ pfectōis gloriam tribuat: et sanctitas abstinentie tollat. Magna etiam absurditate non caret qz principalem causam abstinentie p̄cessis etatem asserit fuisse inuenitem. s. propter adolescentiam castigandam. ac si abstinentia semib⁹ et perfectis non competat. Quid igit⁹ sancti senes et pfecti paulus heremita: Antoni⁹: hilarion et clarissimi illi cenobiorum patres abstinuerūt vsq; ad decrepitam senectutem. Quid illi nobiles cenobite de qb⁹ dicit Hieron⁹. ad eustochium. De cibis vero et potu taceo. cū etiam languentes monachi aq̄ frigida vix vtant: et coctum aliqd accepisse luxuria sit. Quid illa sacratissima paula de qua idem Hiero. Nulla iuuenū puellarum sano et vegeto corpore tante se dedit abstinētie q̄n se ipsa fracto et senili debilitatoq; corpusculo Quid etiam venerabilis illa tarsilla de qua Grego. iiij. dyal'. Tarsilla ingt amita mea in

ter duas alias sorores suas virtute continue orationis. grauitate vite: singularitate abstinentie ad culmen perfectionis excreuerat. Quid tandē aplus de quo Hiero. ō iouiniane Paulus aplus post famem et sitim et ceteros labores suos: et picula latronū et solitudinis crebra ieiunia enumerat. et discipulo tibi morbeo dolenti stomachum et infirmitates plurimas sustinenti suadet vini modicam potionē. qō non concederet nisi ei ebrie ifirmitates et dolor stomachi postulassent. Innumera quoq; ad hec exempla suppetūt virorū illustrium non solū in doctrīa credentiū: verūetiaz gentiliū philosophorum. sicut ex varijs historijs colligi potest. et precipue de li. Hieronymi cōtra iouinianū. et ex eo qđ conscripsit Ambrosius de vita bradmanaz. Nec horuz cō temnenda exempla. cū Hieronym⁹ ad aletam dicat qz indaica superstitio ex parte facit in reiectōe quorūdam animaliū atq; escarū. qō indoz bradmane et egyptiorum symnosophiste in polenta et oriza et pomorum solo obseruant cibo. cur virgo dixisti non faciat i toto. Si tanti vitrum: q̄re et non maioris sit margaritū. Hec autem non idcirco diximus vt abstinentie laudemus excessum. vel vt nostri ipsis homines de imperfectōe notemus. Fieri eniz potest vt pro debilitate corporis ex causa nonulli. iuxta qđ dic. xxiij. dī. Defectus hominū nr̄i ipsis qb⁹ non solū membra sed etiā corpora ipsa defecerunt non patik districtōis illi⁹ manē censuram. Fieri etiaz potest vt ad aliq̄ pietatis officia seipsos exercentesque districtione illā vel in toto vel i parte recompensent. Hoc tamē p̄cipua cura tenendū. vt qui tantū vite rigorem sequi non valent. vel forsitan nolūt. non presumptuose vilipendant. sz religiose veneretur. q̄tenus si qd in eis pro carnis debilitate subtrahit: ex mentis humilitate suppleat. Hanc piam retributōem soumam si is cui respondet obseruare voluisset. nequaq̄z humane carnalitatis vicium per carnes quas dicit a p̄cursore comestas temeraria p̄sumptione foueret. Cui apte contrariat euangelic⁹ textus et Augustin⁹ contra faustū. vbi sic ait. Unde dictus est iohannes non manducās neq; bibens: nisi qz illo victu quo iudei vtebant ipse non vtebatur. Constat aūt qz iudei carnib⁹ vescebant. nisi forte quis ita desipiat vt dicat Johānes carnes māducasse in lege prohibitas. Hier. etiā contra iouinianū. Precursor dñi et pcolocustis aliter et silvestri melle: non carnibus. Et Raban⁹ sup illud Matth. Esca ei⁹ locuste tē. Habitatoū solitudinis cōgruū erat vt non delicias ciborū sed necessitatem humane carnis expeteret. Ita refert arnulphus gallicanus epūs: minimū genus locustaz fuisse in deserto iudee quo pastus est Johānes baptista. et vsq; hodie ibi apparere. que corpuscula in modum digiti manus exūb⁹ in herbis facile capiunt. cocteq; in oleo pauperes prebent victum. His itaq; diligenter perspectis quis tam imprudēs erit vt p vitam Johannis austeram et pauperē: suam vl' alienā defendē audeat carnalitatē. Ceterū qz supfluū est his immorari diuti⁹. ad ea veniendū est que in questiōis huī⁹ diffinitione subiungit. Dicit namq; qz viri perfecti ad vinum et carnes se relaxauerūt propter carnis ifirmitatē propter seruandā consuetudinē cōmunis vitet et ppter scādali vitationē. Que q̄tuis vana sint et a sancta accepta. multa tamē falsa vt assolet in eoū explicatione pmiscet. Dicit eni in explicatiōe primi membri qz impfectio est damnū virtutis. qō superi⁹ tanq̄z erroneus est multipliciter improbatum. Addit etiam qz Helias propter ifirmitatē carnis carnib⁹ pastus fuit. quam etiā infirmitatē dixit⁹ accepit. Hoc si de speciali carnis infirmate intelligat. nō sine temeritate multa asserit. tuz qz illud scriptura non docet sed eius contrarium. tum qz erroneum est asserē qz dixit⁹ assumpserit infirmitatem nisi illas que communiter respiciunt statum humane nature. Q, si de infirmitate que cōmunis est oībus loquitur: sm hoc exēplo dixisti et Helie quilibet pfectus carnes comedere debz. Sane

q̄ in explicatione ſecūdi modi introducit au
ctoritate Auguſtini de li. queſtionū euāgelij.
q̄ nō intereſt quid alimentoꝝ vel quantum
quis accipiat: dūmodo id agat ꝓ congruētia
hominū cū quibus viuit. ſi generaliter accipi
atur ſicut hic ex peruerſitate intellectus inſi
nuat. oēm abſtinentie rigorē eneruat ſm du
plicem abſtinentie modū: a qualibus videli
cet & a quanto. Attendendū eſt igit̄ q̄ verbū
illud intelligi debet: q̄ non multū intereſt q̄n
tum ad rationem liciti vel illiciti contra id
quod aſſerit manicheus: multum tñ intereſt
quantū ad edomatōem carnis: exercitatōem
virtutis: & ſatisfactōem ꝓ culpis cōmiſſis.
Unde grego. in regi. Duobus modis viri
ſancti a licitis abſtinere ſolent. aliquando vt
merita ſibi apud omnipotentē deum auge
ant. aliq̄n vt anteacte vite culpas detergant.
Sed etiā pari nō caret peruerſitate q̄ ibidē
ſubiūgit. q̄ ſi quis diſtrictius vult viuere q̄z
bi cum quibus cōmuniter viuit. aut imparis
eſt & ita imperfectus: aut ſuperſtitioſus & ita i
pius. Hec verba ipſius que imponit Augu
ſtino de doctrina chriſtiana ſimulq̄z dicit q̄
hoc. ſ. reſtrictius viuere non docuit chriſtus
ſed potius ꝓhibuit. nec aliquis ſanctoꝝ hoc
fecit. Alis autem verbis oibus pene ſcāz
religionū inſtinctoribus & eccleſiaꝝ rectoribus
qui ſtrictius vixerūt q̄z eoꝝ ꝓſocij: nō ſolum
notā impfectōis ſed etiā maculā preuaricatio
nis impingit. ꝓpter q̄ō & a blaſphemia in
chriſti ſcōs immunis nō eſt. niſi inquantū fo
taſſis eū ignorantia excuſat. q̄ quos imitari
abhoꝝ ruit illorum vitas legere neglexerit: ſicut
& mendoſitas codicis in ea quā allegat Au
guſtini auctoritate ipm feſellit. Ne quaq̄z eni
ibi ſcriptum habet: aut interpretamo. ſed aut
temperamo aut ſuperſtitioſus. Ubi vult Au
guſtinus oīdere: q̄ trāſcenſus vite cōmunis
aut venit ex ſublimitate virtutis: ſicut i viris
magne auctoritatis. aut ex ſuperſtitione erro
ris: ſicut in manicheis. vel ex preſumptuoſa
ſingularitate modi viuendi: ſicut in q̄buſdaz
hypocritis & vanis hoibus qui deſpiciūt ſta
tum vite cōmunis. Corrigat igitur ſui mēdo
ſitatē codicis. vel potius a malignitate reſipi
ſcat erroris. In pertractatōe quoq̄z tertij mo
di falſo redarguit petrū apoſtolum: & impie
blaſphemat in chriſtū. Dicit enim petrū reꝓ
henſum a paulo. q̄ abſtinentia ſua ſcādaliza
bat infirmos. Uerum ſicut ex textu apparet
apoſtoli: nō in hoc arguendus erat petrus q̄
abſtinentiū more a cibis delicatoribus carnē
reſtrigeret. ſed q̄ more iudeoꝝ cibos diſcer
nens gētiles faciebat exēplo ſuo iudaizare.
Q, vero ſubiūgit chriſtū cōmediſſe agnum
paſchalem q̄ē ꝓmedere nō tenebat niſi ne
inde ꝓberet iudei ſcādali occaſionē manife
ſtam blaſphemiā ꝓtinet. Nā chriſtus cū eēt
dñs legis & oim etiā cū ſcandalo iudeoꝝ qui
ſub lege erāt legales cerimonias ꝓterire po
terat: nec ex tentione: ſed ex ꝓdeſcenſione le
gis figuralia obſeruabat. Tandem q̄ vitas
vincit ſemp & imaleſcit. cuius lumē int den
ſas errorꝝ tenebras radiat. eius quaſi virtu
te ꝓpulſus abſtinētie hoſtis ad eū, quā impu
gnauerat laudandā ꝓuertit: cum ſubiūgit q̄
tribus ex cauſis viri ſancti abſtinuerūt. Pri
mo ꝓpter macerationem carnis ad edoman
dum ꝓcupiſcentias. ſcōo ꝓpter cautelam ſcā
dali infirmoꝝ. tertio ꝓpter euitatōem idolo
ticoꝝ. Hec ſiquidem vera ſint: & ab Augu
ſtino ſumpta in li. de moribus manicheoꝝ.
ſed huc triplicem veritatis radiū triplicis er
roris caligine obnubilare conat. Nam ꝓmo
dicit: q̄ ſancti patres nō tenebant abſtinere
a cibis lege ꝓhibitis niſi ꝓpter vitandū ſcā
dalum: q̄ō pertinebat ad nouū teſtamentū. &
hoc eſt falſum. Uñ Aug⁹ contra fauſtū. xix.
capi. Sed habebeos inquit cū ingenti admi
ratione preferim⁹ q̄ eſcas q̄b⁹ nūc licite dri
ſtiani vtuntur attingere noluerūt. q̄ ꝓ tpe
ꝓhibito non licebat. Scōo addit q̄ chriſtus
bis tribus modis abſtinuit: in quo non ſolū
oberrat: ſed ſolito modo blaſphemat. Cum
enim primus mod⁹ ſit vt dicit ꝓpter refre
nādas ꝓcupiſcētias carnis. hoc xꝓo attribue
re non eſt aliud q̄z blaſphemare: niſi ſo-

re per hoc ſe excuſare velit q̄ ante ꝓdixit chri
ſtum non ꝓpter cōcupiſcētias ꝓprias abſti
miſſe: q̄ nullas habuit. ſed vt abſtinēdo exē
plum daret alijs ſuas cōcupiſcētias refrenan
di. Nec ſi hanc intelligentiam habet. ſenſum
rectitudinis teneat: ſed ⁊ bum erroris imitet.
Querimus tñ ab eo q̄bus exemplū ⁊ ꝓbuit
chriſtus. vtrū preceptis de q̄b⁹ idē dicit q̄ iam
cōcupiſcentias domuerūt. an imperfecti qui
adhuc cōcupiſcētijs agitātur. Conſtat q̄ im
perfectis. Si igit̄ chriſt⁹ tamq̄z medicus ifir
mis condeſcēdendo exemplū ꝓbuit. & q̄ſi de
hmōi medicinali potiōe guſtauit abſq̄z de ti
mento perfectionis ſue. vt q̄d tot in vanum
ſba protulit & conſcripſit aduerſus hāc veri
tatem. quam de ipſius ipugnantis ore eiuſdē
inuincibilis veritatis virtus extorſit. Tertio
ſubdit q̄ bis tribus modis abſtinere perfe
ctis chriſt⁹ ꝑcepit. nec contrarium ꝑcepit ip
ſectis ſed quibus placuit miſericorditer idul
ſit. Hec verba ipſius in quibus veritati con
tradicit & ſibiipſi. Veritati q̄dem: q̄ maxime
aſtringunt imperfecti ad idolotica vitanda.
nec eis indulget q̄ alios ſcandalizent: aut ſu
as concupiſcentias non refrenent. Sibiipſi
etiam cōtradicit: q̄ cum ſupra docuerit abſti
nentiam imperfectis magis competē q̄z pfect̄:
propter q̄ō dicit abſtinentiam viri inuictā fa
cerdotibus veteris teſtamenti: non noui. nūc
ſeipſum redarguēs dicit q̄ abſtinētia viris p
fectis precipit & imperfectis idulget. In quo
dum vno deſtruit breui ſermone q̄c̄q̄d ſupra
cōſtruxerat. manifeſte declarat: q̄ qui ſtudio
contentionis deſeruit: dum arcu tenſo doloſo
per ſagittam ſermonis emiſſam alterum vul
nerare ſatagit. iuſto dei iudicio ſemetipſum
prius ipſe configit.

¶ Secunde reſponſionis tertia particula ſex
tumq̄z capitulum: in quo ieiunij artitudo vt
conſonat perfectioni deſenditur. & eius mul
tiplex cōmendatio ſubinfertur.

Alis euidenter ꝓ determinata patet
vt credimus ieiunij artitudinez ve
lut abſtinētie culmē: euangelice per
fectōis ſtructure non modicum ꝓſtare mu
men. Uerum q̄ cōtentōis amator aduerſus
ipſius prerogatiuā nouū diſputatiōis certa
men aggredit. ſtulticie ſue reſpondē cōpelli
mur. vt ſimplices a pfectōe non reuocet. nec
ſibi ſapiēs eē videatur. Etenim cuz is ꝺ quē
ſcribit nullam de ieiunio mentionē fecerit ſi
cut ipſemet recognoſcit. q̄ tñ aliud predicā
fuit de ieiunij perfectione locutus: nouā eum
diſputatōe confutare conat: q̄ſi ei nō ſufficiat
agē contra vnum. quinpotius hiſmabelitico
more manum erigit ꝓtra omnes. vt iuſto dei
iudicio manus ſit omniū ꝓtra eū. Et q̄dē qō
vir perit⁹ vt iſte ſatet docuit. chriſtum ieiunā
do ſolis pfectis & cōmedēdo ſolis imperfe
ctis exemplum dediſſe: nullatenus videt eē
credibile. cum oīb⁹ ꝓſtet q̄ tam ieiunare q̄z
comedē fieri pōt non ſolum pfecte & impfe
cte. verūetiā bñ & maleſcē & ꝓpie: ſm rōnem
diuerſoꝝ finiū & circūſtātiaꝝ. In hoc ē tñ eſt
differētia inter ieiunia ſeruare & ieiunia ſoluē
q̄ primū de ſe eſt difficile & arduum: ac de ſe
efficax ad repreſſionē carnaūs libidis. & exer
citationem ſpūalis ⁊tutis. & ideo de rōe ſui
generis bonum & ad pfectionem ordinatum.
Scōm autem. ſ. ieiunia ſoluē facile eſt & car
ni ſuaue: & ad q̄ō inclinat mentalis infirmi
tas: & ideo imperfectū de ſe: q̄uis & pfecte ſi
eri poſſit rōne circūſtantie ſuperaddite: vpo
te cū a viro perfecto ſit rōne debilitat⁹ ꝓprie
vl⁹ ꝓdeſcēſionis fraterne. Fatemur igit̄ vna cū
illo contra q̄ē ſcribit. q̄ loquēdo de natura
hmōi actuū perfecti⁹ eſt ieiunia ſuare q̄z ſol
uere. & q̄ chriſtus omnis ⁊tutis exemplar &
ꝓ tpe ieiunauit: & ꝓ tpe ieiunia ſoluit. vt
in primo auſteritatis vite ꝓberet exēplum: &
in ſecundo humane infirmitati ꝓſtaret ſolaciū
Propter q̄ō & primū fuit rigoris. ſcōm con
deſcēſionis. vtrumq̄z tñ perfectum in xp̄o: q̄
ex perfectiſſima charitate proceſſit. Nā ꝓde
ſcēſio vt ex ꝓdeterminatis eſt euidēs: nullam
imperfectionē ponit in ꝓdeſcēdēte. q̄z in eis
ſolum q̄b⁹ cōdeſcēdit vl⁹ in ipſo genē actus
Hoc ſi voluiſſet calūniator aduertē: varios

in quos incidit falsorum dogmatuz dectinas set erroneo. Nam sup falsuz primo se fundaꝫ falsi criminis impositione catholici doctoris verba depranat. sed ⁊ verisili quadá distinctione modoꝫ ieiunandi erroꝛis sui versutias occultat. tandem fraudulenta cõmendatõe solutionis ieiunij carnalis lasciuie venena ꝓpinat. Aggredieno igit eũ ꝙ quẽ scribit primũ redarguit tanq̃ hereticũ ⁊ psumptuosum ⁊ vere pfectois inimicum. Sũma aut̃ pfessionis sue q̃ velut hereticũ confutare conatur hec esse colligit. Quia si christus aliq̃ fecit quibus exemplum ꝓbuit perfectis tñmodo. tũc sequit ꝙ inuidus fuerit: qz pfectionez imperfectis inuidit. Itẽ si aliq̃ fecit nõ imitanda impfectis. cum illa non potuerint esse perfecta. aut christus duas hz psonas. quaꝝ vna fecit pfecta: alia imperfecta: ꝑm dogma nestorij. aut si dei patris pfecta sunt opera ⁊ christi imperfecta: tunc erit psona filij minor psona patris: iuxta impietatem arrij siue forini. Hui⁹ aũt sophistice ratiocinatõis ꝓcessius quictorem suũ ⁊ ignorãté demonstrat ⁊ ipiũ. Si enĩ sciam haberet vel quãtũcuq̃ exilem. manifeste ꝑpenderet ꝙ sicut vniuersitatꝫ creator diuersus regz generib⁹ ꝑm magis ⁊ minus naturaꝝ virtutũ ⁊ operationũ nobilitates distribuit non solum absq̃ malignitate inuidie. verũ etiam cũ multa manifestatiõe bonitatis sue esse ⁊ humani generis recreator nõ solũ absq̃ inuidia: sed etiam ex multa charitatis benivolentia diuersa largitur charismatũ dona: diuersa reuelat mysteriorum archana. diuersa graduum ⁊ prelationũ officia. diuersa tandem virtutũ ꝓbet exempla. ita ꝙ vnicuiq̃ dat imitari vnum. alterũ. Iuxta quod apostolus loq̃ns de ꝓtinẽtie gradib⁹ ait. Unusq̃sq̃ donum ꝓpriũ habet a deo. Insuper cum dñs ꝙ christus aliq̃ proposuit imitanda perfectionis: si sane sapet non solum de illis intelligeret qui iam pfecti sunt: sed de oib⁹ q̃ cupiunt eẽ pfecti. sicut etiam christus adolescenti cum dixerat: vnum tibi deest: subdit. Si vis esse pfectus vade ⁊ vende tẽ. Nullis ergo sentiam pfectionis precludit: nullis inuidet. nullos repellit: sed gradum stanti competentem bis qui ad pfectionẽ satagũt prouidit: nõ bis qui volunt in impfectõe versari. Q, autẽ ex diuersitate operationũ in christo vel minoritate respectu operum patris infert christum vel duplicis esse persõe ⁊ in ipsa psonalitate diuina esse minorem patre nestorij sunt ⁊ arrij erroneam sapit impietatẽ. Nunq̃ enĩ ex pluralitate opationum sequit pluralitas ꝑsonarum nisi ꝑm nestoriũ. sed pluralitas virtutum ⁊ naturarũ. Nec ex minoritate opationis sequit minoritas in personalitate diuina. sed in natura assumpta. nisi ꝑm arrium: qui ex hoc ꝙ christ⁹ se dicit patre minorẽ. qõ fides eos intelligunt ꝑm naturam humanã inseri in equalitatem in personalitate ⁊ natura diuina. Si igit hanc rationẽ credit valẽ: duz erroꝛz alteri conat impingẽ: manifeste conuincit vt nestorianus ⁊ arrianus errare. Nec nec bis contentus seruũ dei ꝓtra quẽ scribit tanq̃ ꝓsumptuosum inuadit ⁊ arguit: ꝓ eo videz ꝙ contra ꝓhibitionẽ apli iudicat alienũ seruũ: in hoc ꝙ manducantes asserit impfectos. Nam cum oĩa impfectio vt dicit sit reat⁹. sit etiam cõfigurãs mũdo. sit ⁊ displicẽs deo: si quis manducantes impfectos dixerit: hoc ipso iudicat ⁊ condẽnat eosdẽ tanq̃ reos in scipsos mũdo cõformes ⁊ deo displicẽtes. qõ quidem afferere nĩl aliud est vt dicit q̃s insanire. ⁊ hec est summa rationum suaꝝ. Sed huic ex aduerso veraciter dicitur. O ꝓsumptio nequissima: vnde creata es opire iterꝝ malicia. Presumptuose enim atq̃ maligne alienũ iudicat seruũ: qui dicenti verũ impingit mendaciũ. sic hic agit cũ id peritus hominem sensisse asserit. qõ falsum esse vir quantũcuq̃ impitus ignoret. Quis enim tã stolidus vt dicat ꝙ oĩa manducano sit imperfecta⁹. cũ hoc necessariũ ⁊ cõmune sit omni viatoriũ tam pfecto q̃s impfecto: tã bono q̃s malo: Sed esto ꝙ quis dixerit ꝙ ieunia solue re sit actus impfect⁹ quãtum est de ꝓprio genere. non tñ ex hoc sequit ꝙ oĩa ieunia solu

tiuis vt cõmedẽs sit impfect⁹: pro eo ꝙ sicut sepe dictũ est circũstãtia põt eẽ pone ⁊ actui meritoria que ab omni impfectione excludet. In sup alia est comparatio actuũ: ⁊ alia ꝑsonaꝝ. Unde sicut nõ sequit. si pfectio est virginitas q̃ coniugũ: ꝙ ideo virgo sit sp pfectior coniugata. qz põt esse ꝙ virgo sit impia ⁊ coniugata sit sancta. sic ⁊ ad eã comparationẽ qua ieiunium comestioi prefert nõ sequit ꝙ ieiunans sit vniuersaliter cõmedente pfectior. ac per hoc multo minus inferri põt ꝙ cõmedẽs sit impfectus. Ex hoc aũt ꝙ dicẽ imperfectionem eẽ reatũ: ré mũdo conformẽ: ⁊ deo displicentem: sequunt absurditates innumere. Nam cum virtus charitas ⁊ iusticia aliquando sit ipfecta: erit ꝑ reatui obnoxia: ꝑsonis mundo: ⁊ displicens deo. Amplius cũ ipsum coniugiũ de sua rõne sit ipfectus: necessario sequitur ꝙ sit culpabile ⁊ displicẽs deo. Sed ⁊ pudicitia coniugalis cũ sit impfecta respectu virginalis: erit deo displicens. ac per hoc iusta manicheũ non erit matrimoniuz a deo institutũ. Ꝑterea si oĩs imperfectio in artificato artifici displicet: vt hic temerarie asserit. cũ oĩa a deo creata ꝓius imperfecta fuerint q̃s pfecta: vniuersa in sue productionis principio displicuerit conditori suo. sed nullus sapienter opans producit qõ sibi displicet sequitur ergo ꝙ prima rerum opa non sunt a deo in sapientia facta. Et ꝙ hec absurdissima sunt: illa ex quibus sequunt repudianda sunt tanq̃ erronea. ⁊ ex falso intellectu impfectõis procedentia. sicut in precedentibus patenter ostendim⁹. Sed nec ista contentiosa disputatio sufficiunt. Nam adhuc prudentem virum tanq̃ pfectõis hostes insect. Arguit enim. si ieiunium solue est impfectũ. senes q ieiunare non possunt in impfectione labunt. Silr ⁊ corpore imbecilles in virtute decrescũt. cũ tamen dicat apls ꝙ virtus in infirmitate perficit. Insup ⁊ soluentes ieiuniũ in diebus dñicis ꝑm mandatum canonum: ipfecti erunt. Ue sunt itaq̃ rõnes ipsi⁹: in q̃b⁹ nõ tam eius cui aduersat impugnat sententiam; q̃s ieiunij sanctitatem pfect. Cũ enĩ nullus peritus⁹ hoc dixerit: nullus etiã hoc senserit ꝙ solutio ieiunij ex rõnabili causa perfectõi repugnet. aut ꝓlate rõnes oĩno sunt frivole. aut ex hoc iperiti videnꝫ probabiles. qz nullũ pfectionis opus est qõ intermitti põt salua perfectione. ac per hoc qz ieiunium salua perfectione intermitti potest: conduci posse videt ꝙ non sit de perfectõis integritate. Et quoniã hac rõne ad impugnationem perfectõis pfectionibus frequẽter se munit. ideo vt hac vna responsione sophisticatio ipti⁹ dissoluat vbiq̃s p:udens lector aduertat ꝙ actus ad perfectionem spectantes: q dam sunt intrinseci ⁊ essentiales tanq̃ ꝑm se perfecti ⁊ perfectui. quidam aũt sunt exteriores ⁊ ad perfectionis complementũ admicultantes ⁊ exercitatiui. ⁊ horum quidam possunt intermitti ꝓ loco ⁊ tẽpore salua perfectione. q dam aũt nili pro loco ⁊ tempore itermittant cũ perfectõe stare nõ possunt. Ẽn beda super Lucã. Quis nesciat viscera misericordie: benignitatẽ. humilitatem: patientiam: castitatẽ: ⁊ hec filia: sine vlla tempoꝝ intercapedine fidelibus eẽ seruanda. At vo samem: sitim: vigilias: nuditatem: lectionem: oratiõẽ: laborẽ operãdi: ⁊ cetera hmõi si q̃ semper exequẽda putauerit: horum se fructu priuabit. Hec beda. Ad hoc ipsum facit qõ dicit Aug. de bono coniugali. Habebat inqt dñs noe deus virtutẽ continendi a vino. quam nõ ei abstulit paulus monendo vt vino modico vteret ꝓpter stomachũ ⁊ frequẽtes suas infirmitates. aliquin perniciose docebat vt ꝓpter salutẽ corporis fieret in animo damnu virtutis. sz q: poterat ea virtute salua fieri qõ moneat ita relaxata est corpori vilitas bibendi vt maneret i animo habitus continẽdi. Hec Aug. Et quid⁹ patenter colligit ꝙ opus virtutis intermitti põt virtute salua. ac per hoc etiam opus perfectõis ipsa perfectione seruata. Ad pallidã quoq̃ absurditatẽ sui dogmatꝫ quo ieiuniũ a perfectõe seqstare ꝓtendit. ser differẽtias ieiuniorum distinguendo subnectit. Dicit enim

q̄ sex modis contingit ieiunare. Primo causa laudis humane. scdo causa auaricie. tertio causa concupiscētie refrenande. q̄rto ex abundanti misericordia ad vandū exēplū. quinto ad designādū misterium. sexto propter geredum alijs moꝛe ⁊ scandalū vitandū. Hec autem distinctio superficialiter considerata erroneam ipsi⁹ sententiā palliare videt. ꝛ diligenti examinatiōe discussa propalare cognoscit. Nam ex his sex modis duos tm veritatem dicit competē hypocrisis ⁊ auaris. tertius. s. causa concupiscentie refrenande competē asserit p̄fectis ⁊ imperfectis. q̄ vt dicitur quā tonus sancto remanet aliquid de concupiscentijs euincēdis. Et post subdit: q̄ hoc ieiunū christus non assumpserit. ⁊ tertio subūgit q̄ hoc ieiunū magis ipfecto q̄ꝛ p̄fecto mādato competit. Sed hoc tertio loco dictū ei q̄ō primo posuerat apte contradicit. Nā si in q̄rtū eunq; pfectio aliq̄d remanet de concupiscentijs euincendis. cum plene vincē ac domare cōcupiscētias magis cōpetat pfecto q̄ꝛ imperfecto: magis ei cōpetit modus hic ieiunandi vbi cor paliū virū ibecillitas nō obsistit. Vñ hiero. hilariōis p̄fectissimi monachi vitā describens. a. lxiiij. āno ingt vsq; ad. lxxx. panē abstinuit i credibili feruore mentis. sicq; complens ordinē vite nunq̄ añ solis occasum soluit ieiunij. Porro i eo q̄ō dicit christū nō dicisse exēplū hoc mō ieiunādi: apte ꝛ̄ndi est ei q̄ō i p̄cedēti capō scripsit. Dixit. n. ibi q̄ xp̄s exēplū abstinēdi ad domādas ꝛcupias p̄buit. Dixꝛ certū si hō fuit alicui⁹ itelligētie aut salue memorie q̄ hec scripsit: quō repete oblitus eox q̄ dixerat paucis interpositis ꝛ̄ndū dogmatizat. Justo nī iudicio supne dispōsitionis hās mentis tenebras incurrit. vt nec sibi ipsi cōsenti at q̄ a veritate discedat. Quā q̄ꝛ enim xp̄s nullas ꝛcupiscētias habuit: suo nī ieiunio exēplū nobis certandi p ieiunij ꝛ̄ ꝛcupiscentias dedit: sic dicit Hieron. ad demetriadez. Saluator: generis hūani q̄ vtuq; ⁊ conuersationis sue nobis religit exēplū: post baptismum statim assumit a spū vt pugnet ꝛ̄ diabolū. ⁊ nī hostis antiqu⁹ post q̄draginta dies ieiunij p cibū molit insidiari. Glo. etiā sup illō Mat. duct⁹ est ihesus in deser. ⁊c. Jeiunat vt tentet. tētat q̄ ieiunat. ⁊ exēplū ieiunādi nobis dat. Et alia gloſa ibidē. Hic est ordo recte conuersatiōis vt post acceptā spūsancti gr̄am ꝛ̄ diabolum arti⁹ accingamur. Ex q̄b⁹ colligit q̄ xp̄s fil' exēplū ieiunādi ⁊ pugnādi dedit hoibus. Sz̄ exēplū certū ē nos seq nō posse primū ⁊ scdm ieiunādi modū in q̄b⁹ deest iusticia. nec p q̄rtū q̄ntū ⁊ sextū q̄b⁹ nō ieiunat vt ꝛ̄ hostē pugnet. restat igit q̄ exēplū dedit q̄ntū ad tertiū modū. Vñ ⁊ Ambr. in lib. de laude ieiunij. Proficiat⁹ est xp̄s vt vinceret. nō q̄ ip se egeret certamine. sz̄ vt nobis formā bellandi p̄scriberet: ⁊ postea daret gr̄am triūphandi. Certamē nr̄m ieiunium ē. Beniq; ieiunauit saluator: ⁊ sic ad eū tētator accessit. ⁊ primus gule virus exiit spiculū: ⁊ cibū velut escā laqueū p̄tēdit. Bñs ieiunio p̄mulit: vt laqueos tētatoris fugiat: vinculaq; dissoluat. Illo laqo adam fuit strāgulat⁹: hac absolutōe diabolice q̄stionis oīs hō est liberat⁹. In his tam clare facit Ambr. si q̄d forte obscurū est explicat. vt nemo nisi mēte obstinat⁹ obsistat. Vñ ⁊ ipe hostis ieiunij i q̄rto ieiunādi mō: q̄ videl⁹ ē ex abūdāti mīa: asserit xp̄m dedisse ieiunādi exēplū: nō solū p̄fect⁹: sz̄ etiā ipfect⁹. Jn q̄ sigdem aut itēdit dicē q̄ exēplū ieiunādi dedit nobis vt ieiunem⁹ ꝛ̄ exhibēda alijs mīa. sic ieiunauerūt Moyses: Helias: Daniel: ⁊ alij prophete. ⁊ tūc falsum dic. q̄ abūdās mīa nō cōpetit ipfect⁹ sed pfect⁹. aut vt ieiunem⁹ ꝛ̄ supada pugna: ⁊ nūc q̄dē vere dic. sz̄ sibiipsi apte ꝛ̄dicit. Nō etiā facit in sexto ieiunādi modo vbi dic q̄ pfecti ꝛcupiscētias hūtes edomitas: ieiunio nō astricti: ieiunabāt ⁊m mortem illoꝛ cū q̄b⁹ viuebāt. vbi ꝛ̄dicit ei q̄ō paulo añ p̄dixerat. q̄ in q̄ntouis pfecto remanet aliq̄d de ꝛcupiscētijs euincēdis. Cōtradicit insup ꝛ̄itati. Nā paulus apl's q̄ ad apicē sūme pfectōis puenerat castigare se dic corp⁹ ꝛ̄ ꝛpetuum ⁊ in seruitutē redigē: nō tā ꝛ̄ q̄rendo alijs moꝛe q̄ꝛ ꝛ̄ supādo hoste domestico. sicut q̄

p̄esse dicit Hiero. ad eustochiū in auctoritate superius posita. Quis etiā quantūcunq; sanctus nisi sit actu infirmus vel corpe debilis: ab his ieiunijs ad q̄ se obligauit ꝛ̄ regulē votū: vel ab his que vniuersaliter seruanda sancta mater ecclesia statuit. ex sua quantalibet pfectione absoluitur. Quis sane mentis hoc senserit: quis docere p̄sumpserit. Nullus certe vt credimus: nisi sancte matris ecclesie statuta ꝛternat.

Ehinc vt sūā finalē declaret intentō
o nē. que nō ad ieiunij seruandū sed potius ad soluendū conat inducer. ser modos assignat solutōnis ieiunij. quoꝝ primū dicit illiciū. scdm imp̄fectū. quattuoꝛ seqntes modos dicit esse pfectoꝝ. Jn quib⁹ pla interserit puerꝝ seminaria dogmatū. q̄ ad plenā inclisa relinquimus: ne legētiū aios plicitate grauemus. Hoc tñ p̄tereundū nō est q̄ cū supra ser modos ieiunādi diffinxerit: in quibus quattuoꝛ posuit licitos: et illos indifferēter competere perfectis ⁊ imp̄fectis. deinde ser modos subnectit soluendi ieiunij. ex q̄bus vnū imp̄fectis attribuis: q̄ttuoꝛ. Ño reliquos modos pfectis maxie ꝛpetere dicit. manifeste declarat eius sententie se esse: q̄ꝛ viris pfect⁹ magis ꝛpetat ieiunia soluere q̄ꝛ seruare. Jn quo ⁊ impietatē trāscendit iouiniani hereticiq; sacre ieiunioꝝ obseruantie moderatā cibox sumptōem ausus nō fuit preponere: sed eā re. Legat igit fi digne tur veraciū scripta doctoꝝ. in q̄bus magnis nequaq̄ ꝑconijs solutio ieiunioꝝ extollit. sz̄ miris laudibus obseruātia ꝛmendat. Nanc enim sacer Ambro. in li. de ieiunio nō tā miserie huius seculi fore asserit: q̄ꝛ ¦innocentie paradisi: cui ait. Itaq; terrenū ne quis aut nouellū putet esse ieiunū: primus vsus mundi a ieiunio cepit. q̄n lux clara resplenduit. Ubi cibus cepit: ibi finis factus est mūdi. ibi cepit sua incremēta nescire: ibi ceperūt diuina circa cū opa feriari. Quo iudicio declaratū est q̄ꝛ p cibos mūdus haberet ꝛminutiꝛ. quos ꝺ sit ⁊ augeri. Et vt sciamus nouellū non esse ieiunij. primā in paradiso legē q̄stituit de ieiunio. sciebat enim q̄ꝛ p escam culpa haberet inferri. Idē etiā libro eodē: ieiunij comparat vite celesti. Merito inquit heliā dignū celo diuina iudicauit sententia. vt cū ipso rapet̄ corpe. q̄n celestis vita viuebat in corpe. ⁊ superne vsum ꝛuersatiōis exhibebat i terris. Quid est enim ieiunium nisi substantia celestis. Jeiunij refectio anime ⁊ cibus mentis. Jeiunij vita est angelox: culpe mox: excidij delictoꝝ. remedij salutis: radix gr̄e: fundamentū castitatis. Hoc ad deū graducitus peruenitur. hoc gradu helias ascendit añq̄ curru. in hac virtute ⁊ spū helie venit Johānes. deniq; ⁊ in deserto ille vacauit ieiunijs. ⁊ ideo q̄ vite humane possibilitatē continētia supergressus fuerat: nō habet sed angel⁹ estimatus est. Jn his Ambro. sacer ieiunijꝝ compat angelice vite. ⁊ quidem satis digne. Cum enim sicut ait diony⁹ sua hierarchie celestis triplex sit actus. purgatio scz illuminatio ⁊ perfectio. ⁊ ad hec tria per ieiunij obseruātiā pueniat: sancte ieiuniū vita magis celestis esse perhibet q̄ꝛ terrena. Per ieiunium enim obtinetur perfecta custodia sanctitatis. Primo quanti ad declinationē carnalium viciox. sicut ait hiero. ad demetriadē. Posti cogitationū diligentissimā cautionē ieiuniorum tibi arma sumenda sunt. ⁊ canendū cū dauid. Humiliauī in ieiunio aiam meam. et cinerem tanq̄ panem mācucabam. Et paulo post. Ignita sunt d'aboli iacula que' simul vulnerant ⁊ inflāmant: ⁊ a rege babylonis tribus pueris ꝑparant. Sed quō ibi quart⁹ speciē habēs quasi filij dei imensos minigauit ardores. sic ⁊ in aio virginali: roze celestis: ⁊ ieiunioꝝ frigore: puellaris calor extinguit: ⁊ humano corpori angelox ꝛuersatio impatur. Behinc ꝑpter debellationē spūaliū hostiū: iuxta illud ambro. vbi supra Judith ieiunans omnibus diebus viduitatis sue: his armis munita ꝑcessit: ⁊ oēm assyrioꝝ circūuenit exercitum. fobrij vigore ꝑfilij abstulit holofernis caput: seruauit pudiciam. victo

riam reportauit. Pester quoq; pulcrior facta ieiunio: omne genus suū a persecutōe liberauit. ita vt regē sibi faceret esse subiectū. nō libidinis ardore inflāmatū: sed celesti miseratione puerſum: vt pena in impiū retorq; retur: & bono: sacris redderet altaribus. Est ergo ieiuniū recōciliatōis sacrificiū. virtutis incrementū. qō fecit etiā feminas fortiores.

Per ieiuniū etiā imperat perfecta itelligentia veritatis. Primo quidē in opandis: cuiusmodi est veritas diuine legis. sicut dicit Ambro. vbi supra. Moyses inquit de ieiunio legē dedit. ipmq; ieiunāte nō voces magne: nō fulgura: nubes tenebrosa. & fumigās syna pterruit. Neq; enim introisset in nubē & vocē dei loquētis de medio ignis sine periculo salutis audisset: nisi munitus armis ieiunij. Quadraginta enim diebus ieiunauit i monte: vt legē acciperet a vño deo nostro. & in supioribus quidē mōtis lex dabat moysi ieiunanti. in inferioribus populo māducanti fuaricatio sacrilega accēdebat epulantium. Quo spectaculo motus moyses fregit tabulas. indignū iudicās vt ebrio populo res darentur. Imperat etiā p ieiuniū intelligētia veritatis in speculādis. iuxta qō dicit Hiero. cōtra Jouinianū. Daniel atq; tres pueri reuelationem somnio; p ieiunio merent. pastiq; leguminibus pulciores & prudētiores inuenti sunt. Eodē quoq; li. Heliae. xl. diex ieiunio ppatus deū vidit i monte oreb: audiuitq; ab eo. Quid tu agis helia. Multo familiarior vor ista q̄z illa in genesi. Ubi es adam. Illa enim passiū terrebat & perditū. hec ieiunanti famulo blandiebat. ¶ Beniq; per ieiuniuz acquirit constantia virtutis. Primū quidez ad faciēdum ardua. iuxta qō Ambro. vbi supra. Magna est virtus ieiunij. Beniq; tam speciosa militia ē: vt ieiunare delectaret & christum: tam valida vt ad celum homines eleuaret. Et vt humanio magio q̄z diuinio vtar exemplis. Heliae ieiuno ore celū clausit: ieiunus filiū vidue ab inferis suscitauit. ieiunus pluuias ore deposuit. ieiunus ignea deduxit de celo. ieiunus curru est raptus in celum. & xl. diex ieiuno diuiná acquisiuit presentiam. Huic deniq; plus meruit qui plus ieiunauit. Auis ex humana virtute igneos equos et currus potuisset ascendere: nisi qui naturam humaná corpie: in corruptibilis ieiunij virtute mutasset. Hat etiá virtutē superandi aduersa: sicut idē Ambro. dicit ibidē. Est q̄dam creature natura: quam adamantium vocant. nullo facilis igne consumi: que posita focis ignescit. illico sublata de flāma tanq̄z aq̄rum infusione muda resplendet. Tria erant pueroz hebreoz corpa. & de ieiunio in adamantij transformata naturam. vapore ignis nō ad dispendiū sui: sed ad grām mutabant. Daniel quoq; trium hebdomadaz ieiunio leones edocuit ieiunare missus in lacum in adamantiná soliditatē abstinētie rigore mēbra duratus nō potuit vulneri. Sic cum constrinxerant ieiunia. vt in eius corpe ferarum morsibus locus esse nō posset. Clausa tenebant leones ora: q̄ abstinētie pplice scitas cōprimebat: vt ea fere apire nō possent vetuti quibusdā vinculis alligata. Ex his igit et aliis p̄dictis colligit q̄ cū p ieiuniū obtineat pfecto scitatis sapie & virtutis: per q̄ mens humana purgat illuminat & pficit instar hierarchie ecclestis: ab oibus debet suari & appeti. ſz maxime ab his qui cupiūt esse pfecti. Unde & hec tria breuiter exprimit gregoriana illa pfatio: qua dicit q̄ deus corpali ieiunio vicia ꝓprimit mentē eleuat: virtutē largit & premia. Et aug⁹ in quodā ſmone. Jeiunū inquit purgat mentē. subleuat sensum. carnez spiritui subijcit. cor facit ꝓritū & humiliatuz. qō deus nō spernit. cōcupiscentie nebulas dispergit. libidinū ardores extinguit. castitatis lumen accendit. verbositatē nō amat: diuitiarum superfluitates abdicat. superbiam calcat: humilitatē ꝓmendat. Ambro. etiam vbi supra. Jeiunij continctue magistertū est: pudicicie disciplina: humilitas mentis: castigatō carnis: forma sobrietatis: norma virtutis: purificatio anime: miseration⁹ expensa. lenitatis institutio: castitatis origo. sensū grā: custodia iuuentutis. Hec de ieiunij laude diffi-

dximus: vt carnaliter sapientis hominis & intellectus instruatur: & instāmet affectus: & q̄tenus suū recognoscens errorē: in ieiunio fletu & planctu ꝓuertat ad dñm. sup quo pri mi fericordiaz sacrificiū deuote pcio offerim⁹. vt sicut de ipsius subuersiōe doluim⁹ hactenus: ita de ꝓuersiōe in posteaz gaudeam⁹.

¶ Tertie respōsiōis pria pticula septimūq; caplm. i q̄ volūtaria & penuriosa paupertas fundamētū euāgelice pfectōis astruit. & que huic videri possūt contraria dissoluūtur.

Christiane religionis fundamentum esse dixitū iesum. sapiens ille architectus apostolus paulus ad Chor. asserit: docens fundamentū aliud poni non posse pter id qō positū est. qō est xps iesus. Hoc q̄dem in nro intellectu collocat p fidez quā idē apls dicit ad Hebre. rez sperādaz esse substātiam. i affectu vero p charitatē. de qua idē ad Eph̄. scribit. in charitate radicati & fundati. fundamēto ipsam ꝓpano & radici. Ut igit hec duo iungant in vnū: christiane religionis fundamentū & radix est fides que per charitatē operat. sicut & glo. sup illō. fundamentū aliō &c. dicit. Fides que per dilectionē opat in fundamento posita neminē perimit. Huic aūt fundamento siue radici directe aduersat cupiditas: de q̄ scribit ad Thim. Radix omniū malorū est: cupiditas: quam q̄dam appetētes errauerūt a fide. Ex hac nempe radice cum annexa sibi superbia vniuersa mala sibi originē fomentū & incrementū suscipiūt. ꝓpter qō ciuitatis babylonyce fundamentū ab Aug. esse peribetur. Omniū itaq; bonoz origo & noue ciuitatis hierusalem fundamentū & fundator christus iesus. qui in hoc apparuit vt diaboli dissolueret opera. huius cupiditatis oppositū summo debuit affectu complecti: exemplo ostendere: & vbo p̄dicare. Et qm̄ cupiditatis vicium & inordinatio radicat in affectu mentis. occasio vero & fomentū sumit a rebus extra possessio. ideo necesse est q̄ perfecta radicis huius auulsio vtriusq; respiciat. vt auaricie ru-

biginosa affectio. & substātie terrene illecebrosa possessio: tā spūaliter q̄z corpaliter abdicentur. Ām sup illō matth. dixit simon petr⁹ ad iesum. ecce reliquimus oia: dicit Bern̄. Optime & nō ad insipientiā tibi. Nam & mūd⁹ transit & ꝓcupiscētia eius. & relinq̄re hec magis expedit q̄z ab eis derelinqui. Et hec fugiendaz diuitiarum causa ꝓcipua est: q̄ aut vix aut nūq̄z sine amore valeant possideri. Si igit gemina hec abdicatio. mundi. s. & cupiscentie eius q̄ etiā pauptas spūs dicitur ipsa est q̄ radix oim malorū pfecte amputat: & babylonis fundamentū euertit: recta pōratione concludi q̄ perfectionis euāgelice p quā christo ꝓfiguramur & ꝓplantamur & habitaculū ei⁹ efficimur: ipsa pauptas spūs ſz q̄ndam analogiā & cohērētiā ad predicta radix est & fundamentū. Propter qō & christ⁹ cū ad pfectōem discipulos informaret i monte: tanq̄z noue hierlem descendentis de celo fundamenta pfectōis videlicet euangelice limina in montib⁹ sanctis. montibus. s. aplicis collocans. inter ceteraz vtutū gloriosa preconia a sancte pauptatis excellētia sumit initiū dicēs. Beati pauperes spū: q̄m ipsoz ē regnū celoz. Hebinc tributēs de perfectōis aggressione ꝓsiliū. primū ad hanc sto inuitat exēplo dicēs. Si vis pfectus eē vade & vēde oia q̄ habes & da paupibus: & veni sequere me. Qué locum tractans Hiero. ad demetriadem ait. Apostolici sastigij est perfecteq; vtutis: oia vēdere & paupib⁹ distribuer. & sic leue atq; expeditū cū xpo ad celestia subuolare. ¶ Cū aūt circa bonoz tpaliū possessionē duo ꝓsideraz ꝓtigat. dñiuz. s. & vsū. sit q̄z vsus necessario ānex⁹ vite plenti. euāgelice pauptatis ē possessiōes terrenas q̄ntū ad dñium & ꝓprietatē derelinq̄re. vsuz vo nō oio reijcere ſz artare. iuxta illō qō dic apls. Habētes alimēta & q̄b⁹ tegamur his pteti simus. Ex his pt colligi pauertatis euāgelice rō. s. q̄ ipsa sit virtus temporaliū abdicatiua bono: um. qua quis nil ꝓpriū habēs: sustētatur de non suo. Et qm̄ dupliciter ꝓtingit rez temporaliū ab-

dicare dominiū. duplicit etiā sustētari de nō suo. ideo pauptatis euāgelice duplex est modus: duplexq; perfectio. Cum enim duplex sit rex dñium. s. priuatū ⁊ cōe. vnū q̄dem spectans ad determinatā psonā. alterū ve o ad determinatū collegiū. ⁊ primū abdicari possit retento: scōo possit etiā secunda abdicari cū primo. duplex erit ꝑ hunc duplicem modū pauptatis pfecta. pfessio. Una videlicet qua q̄s tpaliū oim priuato seu psonali abdicato dñio: sustentat de nō suo. idest nō sibi. proprio. cōmuni tñ iure cū alijs participato ⁊ sil' possesso. Alia vero: qua quis' oium rex abdicato dominio tā in ꝑprio q̄z in cōmuni: sustētatur de nō suo. idest nō sibi. ꝑprio sed alieno. pie tñ ⁊ iuste ab alio sibi ꝑ sustētatōe collato. Prime pauptatis forma ꝓcessit i turba credentiū. de qua in actibus dicit. Multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ alia vna. nec q̄s eoz que possidebat aliq̄d suū esse dicebat: sed erāt illis oia cōmunia: Que scripture locū tractāo. Hiero. ad demetriadē dicit. In actibus aplor q̄ñ dñi nr̄i iesu christi calebat cruor ⁊ seruebat rectōe in credentibus fidei: vendebāt oēs possessiones suas: ⁊ ꝓcia eoz ad aplor ꝑiciebāt pedes. vt oñderent pecuniae esse calcādas. ⁊ dabat singulis prout op⁹ erat. Hinc etiā tradita fuit forma monastice seu cenobitice vite. iuxta q̄d glo. bede dicit ibidē. Qui ita viuūt vt sint eis omnia cōmunia: ⅋ cenobite vocant. Que vita tanto felicior est q̄nto stanū futuri seculi imitatur vbi sunt oia coia. Scōe aūt pauptatis exēplar ⁊ forma in vita pcessit aplor. quā perfectionis mgr christ⁹ eisdē instituit q̄ñ ipsos ad ꝓdicādū misit. sicut legit in matheo. Nolite inq̄t possidere aurū neq; argentū: neq; pecuniā in zonis vr̄is. nō perā in via: neq; duas tunicas: neq; calciamēta neq; vgam. Dignus est. n. operarius cibo suo. Ubi glo. Proꝑ pemodū necessaria vite amputatat. ne vl' curent de crastino qui docēt oia regi a deo. nec ipa necessaria nec cellariū seculū vehāt. nihil ꝑter vestimentum: nec etiā numisma. In his igitur ⁊ bis dñs apostolis ⁊ ꝓdicatorib⁹ veritatis: extreme ac penuriose pauptatī formā ꝑuandā imponit. q̄ntū ad carentiā nō solum possessionū: ꝛ etiā pecuniaꝝ ⁊ aliorū mobiliū: quibus sustentari vel ꝛmuniri solet cōmunis hoium vita. vt tanq̄z veri paupes in suma rerum constituti penuria carerent pecunijs: alimenta nō ferrent: simplici vestitu contenti essent: ⁊ sine calciamentis incederēt. vt sic paupertatem altissimaz actu. ⁊ habitu' q̄ñ quoddam perfectionis insigne ꝓferrent.

Hanc paupertatis normam tanq̄z speciali ꝓrogatiua perfectā: ⁊ christus in seipo ꝑauit: ⁊ apostolis seruandā instituit. ⁊ his qui' eoz cupiunt imitari vestigia ꝓsulendo suasit. Q, enim christus illam seruauerit oñdit Christ⁹ sup Matth. ome. xxij. Ne possideatis inq̄t aurꝫ neq; argentū neq; peram in via. Quia enim per opera ostendit ea tunc iam legislationem que est a vbis validiorē induxit. q̄ñ ⁊ facile susceptibilis sermo factus est opibus suis prius. certificatus. Ubi igit oñdit ꝑ opa. Audi eū dicētē. Filius hois nō hz vbi caput suum reclinet. Neq; i hoc sufficit solo: sed ⁊ discipulis tribuit hanc apodixin. Hec verba chrysostomi. Glo. etiam sup illud mat. Vulpes foueas habēt ⁊c. Quid me ꝑter luera seculi vias seq; cum ita sim paup vt nec hospitiolum q̄ meū' sit habeā. Q, si forte q̄s dicat christum nō ꝓpriū habuisse hospitium sed cōmune: obuiat idē chrys. i ꝛmone de ꝑ duōe inde. Quos inq̄t ꝓcioso; marmoꝝ pompa delectat: cognoscāt christū oim dñm q̄ locum i quo caput reclinaret non habuit. Et ideo discipuli ipsum interrogāt. ⁊ dicunt. Ubi vis paremus ꝛmedere pascha. Sed si christus habuisset domicilium ꝛmune: illud discipuli nō ignorassent. Sed etiā christus loco non caruisset: in quo caput reclinaret ⁊ pascha ꝛmederet. Colligit ergo ex interrogatione discipulorꝫ ⁊ hospitij incertitudine q̄ christus: domicilio nō habuit nec ꝑpriū nec ꝛmune. Artissimā quoq; dñi pauptatē ōclarans Hiero. ad nepotianū ait. Turpe est aī

sore; sacerdotis dñi crucifixi ⁊ pauperis: q̄ cibo quoq; vescebat alieno. Lictores ꝓsulū et milites excubare. Fuit itaq; christus tanq̄z vere pauperimus alieno cibo sustentatus.

Hoc ipm Beda. in quodā sermone sup illō luce. cū factus esset iesus annoꝝ. xij. aperte dicit. Ut te dñe per oia nr̄e pauptati consocies: quasi vn⁹ in turba paperū stipe ꝑ ostia mēdicabas. Quis dabit me bucellarū illaꝝ mēdicataꝝ participē fieri. ⁊ illius edulij reliquijs saginari. Anselm. etiā in li. de sacramentis. Paup ita fuit christus vt veniens i mūdū: nō in sua sed in aliena domo nascerētur. ⁊ natus ꝑpter inopiā loci i ꝓsepio bouꝫ animaliū poneret: ⁊ viuens in mūdo nō haberet vbi caput suū reclinaret: nec moriēs vnde mūdiciē suā tegeret: nec mortuus vnde involueret: nec sepulchꝝ aut locum vbi corpus mortuū locaret. Ex his colligitur q̄ christus paup fuit in ortu: pauper in vite ꝓgressu. pauper in termino. Sane vt hāc paupertatem amabilē redderet mundo paupri mā matrem elegit: paupertatis defectus voluntarie pertulit. ⁊ vt pauper ⁊ inops discalciatus incessit. De paupertate nāq; mīs ipse dicit Beda sup marcū: exponēs euangelicū illud. Si quis mihi ministrat me seq̄tur. Consideremus inquit qua via gradit: vt sequi mereamur. Ecce cū dñs sit creator angelorū: susceperus naturā nostrā quā cōdidit: in vterū virginis venit. nasci tamen in ꝺ mūdo ꝑ diuites noluit parentes: paupes eligit. Unde ⁊ agnus q̄ ꝓ illo offeret defuit: columbaꝝ pullos ⁊ par turturū ad sacrificiuꝫ mater inuenit. Bis concordat Chrysost. super matth. ome. viij. Pariens quidē filiū virgo confestim illū in ꝓsepe declinauit. q: multis comeniētibus ꝑpter descriptōem: non erat domū inuenire. Sed quid fuit q̄ suasit magos adoare. Nihil enim sensibilium magnū erat illic. sed ꝓsepe ⁊ tuguriū: ⁊ mater pauper: vt mudā magos: videas pbiam. Idem quoq; in ome. epiphanie de magis loquēs sic dicit. Uiderūt pādochiū tenebriosuꝫ ⁊ sordidum: magis afalibus q̄z hoibus aptum. in quo nemo erat ꝓnus ꝛcedere nisi itineris necessitate coactus. matrēq; eius vix tunicā habentē vnā: nō ad ornatū corporis ꝛ ad tegumentū nuditatis ꝓficientē. Q, aūt pauperime vixerit. super illud marci. circūspectis oib⁹ dicens. declarat dicēs. Circūspectis oib⁹ si quis eū hospitio susciperet. Ante. n. pauptatis fuit: ⁊ ita nulli adulatus: vt in tanta vrbe nullum inuenirēt hospitium. Super quez etiā locū Beda in origi. dicit. Intelligēduz ē q̄ tante paupertatis dñs fuit: vt in vbe maxima nullū hospitē: nullā mansionem inueniret. sed i agro paruulo apud lazarū sororesq; eius habitaret. Constans est igitur q̄ christ⁹ non solū hospitio: sed ⁊ precio quo illud emeret caruit. dum necessitate compulsus de vrbe exiuit. illo videlicet die quo eandem vrbē tanq̄z rex asello vectus intrauit. Docipm et glo. super illud Job. venit princeps mundi huius ⁊ in me nō habet quicq̄z: expressius asserit. Voluit dñs habere q̄ perderet. paupertatem erat: ne diabol⁹ haberet q̄ auferret. Sz oē temporale sive cōmune sive ꝑpriū ⁊ auferri pōt ⁊ perdi. Tandē vt pauper discalciatus incessit. iuxta q̄ Hiero. ad custochium scribens ait. Discipule sine calciamentorum onere ⁊ vinculis pelliū ad ꝓdicationem noui euangelij destinant. ⁊ milites vestimentis iesu sorte diuisere: caligas non habebāt quas tollerent. Nec enim habere poterat dñs q̄ ꝓhibuerat in seruis. Calciamentis igit christus vt pauprimus caruit: vestimentis vero necessarijs carere non potuit. volens tamen summe paupertatis nuditate vitā ꝛcludere. nudus cl. gif' in cruce pendere. Quia vo magister ⁊ dñs christus nō ꝑpter se sed nr̄i causa paupertatē assumpsit vt perfectionem nobis exemplo mōstraret: ideo sacris apostolis tanq̄z sue sanctitatis imitatoribus perfectis hanc extreme paupertatis formam seruādaz instituit. sicut legit in matheo: marco ⁊ luca. Ex quāq; ex ipso tenu sit certum ⁊ euidēs. ad omnem tamen dubietatis scrupulū amo-

bendum: sanctoꝝ auctoritatibus confirmet. Nam sup illud matū. Nolite possidere aurum ꝛc. dicit Chrysо. Multa per hoc vnū remedabat. primū quidē nō suspectos faciēs apostolos. secundo ait ab omni eos eruens sollicitudine: vt vacatiōem oēm tribuant sermoni. tertio docens eos suā virtutē: hoc nēpe eis ꝛ postea dicit. Numquid aliquid defuit vobis: qñ misi vos nudos ꝛ discalciatos sine sacculo. Et infra. Orbi terrarū doctores erat missurus: propter qđ ꝛ angelos eos ex hominibus vt vita dicam constituit. ab omni absolutos vite huius sollicitudine. Et post. Intende q̄liter omnibus eos denudans: oia eis dedit: promittens in domibus eoꝝ qui docent manere: ꝛ nihil habentes introire. Si autem in aliena patria existentes: ꝛ apō ignotos sibi entes: nihil amplius oportet petere quotidiano cibo: multo magis domi manentes. Hucusq; chrysо. Idē quoq; ome. viii. super matū. Si bonū esset aurū hīr. dñs vtiq; ō disset apostolis christus: qui ineffabilia eis tribuit dona. nunc aūt nō solū nō dedit: sed etiā habere prohibuit. Hoc; petrus nō solum nō verecundat: sed etiam decorat in paupertate dicens. Argentū ꝛ aurū nō est mihi. Sup̄fatum etiā matthei locū Rabanus in hoc ginali sic dicit. Cōsequenter dñs precepit euangelizatoribus veritatis. quibus ante dixerat. gratis accepistis gratis date. Si enim sic pdicant vt pretiū nō accipiant. superflua est auri ꝛ argenti numorūq; possessio. Nā si habuissent aurum vel argentū. viderent non causa hominū salutis. sz lucri causa pdicare. Idēq; subiungit. Qui diuitias detruncauerat: ppe modum necessaria vite amputat. vt apostoli doctores vere religionis. q̄ docebāt oia gubernari prudentia diuina: ostendēret nihil cogitare de crastino. Ex hoc precepto arguit plōs q̄ vulgo appellant baroperites: q̄ ptemptores seculi existentes. ꝛ oia pro nihilo ducentes: cellariū secū vehant. Dis etiā Beda super marcū sonat dicēs. Precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tm̄. Tanta inquit predicatori debet esse fiducia de deo. vt presentis vite sumptus q̄rto non prouideat: tamen sibi eos non deesse certissime sciat. ne dū meo eius occupat ad temporalia minus aptus prudeat eterna. Idē paulo post subdit. Illa apostolis loquebat vt securi non possiderēt nec portarent huic vite necessaria nec magna nec minima. ideo posuit nisi virgā. ostendens a fidelibus omnia deberi mīstris suis nulla superflua querentibus. Dis concordat Ambro. super illud luce. nihil tuleritis in via. nec virgā: nec perā: nec panē: nec pecuniā. Qualis debeat esse qui euangelizat regnū dei. precepit euangelicis designat. vt si ne virga: sine pera: sine calciamēto. i. subsidijs secularis adminiculū non requirens. fideiq; totus putet sibi quo minus ea requirit magis posse suppetere. Ad qđ etiā fac qđ ab eodē dicitur super illud luc. Nolite portare saccum neq; perā. Si prohibemur possidere aurum: q̄d eripe. Petrus apostolus prīm⁹ dominice executor: inie oīdens nō in vacuū effusa dñi mādata. cū poscerēt a paupere vt el pecunie aliq̄d largiret: ait. argentū atq; aurū nō habeo. Tamen non tam in hoc gloriatur Petrus: q̄ aurum ꝛ argentum non habeat: q̄ q̄ seruet domini mandatum: qui precepit. nolite possidere aurum. Hoc est dicere. Video me christi discipulum: ꝛ aurum a me regria. Aliud nobis multo pciosius auro donauit. His verbis ambrosij Aug⁹ concordat i li. de mirabilibus sacre scripture: sic dicens. In excusatōe elemosyne ꝛ pauptatis pfessiōe petrus palytico dixit. surge ꝛ ambula. illud mgri pceptū seruās: nolite possidere aurū neq; argentū. Qui. n. de iniquo māmona expedit⁹ fuerat: vbo imperij morbo ligatū cito soluebat. Hoc; Beda. ad eugenium in li. p̄sideration. ij. confirmat. Nec locus inquit ocio: vbi sedula viget sollicitudo oium ecclesiarū. Nā quid aliud dimisit tibi sanct⁹ apostolus. Nō habeo inq̄t dñs tibi do. Quid illud. Unū scio. Neq; aurū neq; argentū. cū ipse dicat. Argentū ꝛ aurū nō est mihi. Et infra. Esto vt alia quacūq; rationē hec tibi vēdicere: sed non apostolico iure. Nec enim ille tibi dare potuit quod nō habuit. Idipm hieron̄y. ad euāgelia dicit expressius. Apostoli totū orbe terrarū pegrini: nō eo in zona. nō virgam in manu: nō caligas habuere in pedib⁹. Chrysо. tandē de laudibus pauli. Paulus inquit pecuniā nō possedit. Nam ipse dñs testatur. Usq; in hanc inquit horā ꝛ esurimus ꝛ sitimus: ꝛ nudi sumus. ꝛ colaphis cedimur. Et qđ dico pecuniā. cū ille necessariū sepe nō haberet cibum nec quo se circūdaret indumentū. Ex his oībus aperte colligitur: pscriptam pauptatis formā: qua nihil possidetur: ꝛ in summa rerū penuria viuit: apostolis fuisse precepta ꝛ ab eisdē seruata. Qui aūt ipsorum christi vestigia sequi volentibus ꝑsulat ab ipsis aperte discescit ex consilio qđ dedit adolescenti. sicut legit in matū. Si vis pfectus esse vade ꝛ vende oia que possides: et da pauperibus: ꝛ veni sequere me. Qđ exponens rabanus ait. In potestate nra est virtus velimus esse pfecti. in quicunq; pfectus esse voluerit debet vēdere q̄ habet. ꝛ nō ex parte vendere: sicut ananias ꝛ saphira. sed totū: ꝛ sic ꝑparare sibi thesaurū in regno celorū. Nec hoc ad pfectōem. sufficit: nisi salvatorē sequatur. Cōst; at aūt q̄ christus in summa rerū penuria vixit. Idē paulo posterius. Inter pecunias hīe: ꝛ pecunias amare nōnulla distantia est. Multi enim habētes non amant. multi nō habentes amāt. Iteꝝ alij ꝛ habent. ꝛ amant. alij nec habere nec amare se diuitias seculi gaudent. quoꝝ utiq; status est cū apostolo dicentem. Mobis crucifixus est mūd⁹ ꝛ nos mūdo. In his Rabanus expresse insinuat opus pfectōis esse. magisq; securum: ꝛ christo crucifixo conformem in carētia rerum ꝛ pecuniarū viuere in extrema paupertate. Hoc; ꝛ apostolus ad Thoim. psuadet. Scitis inquit gratiā dñi nostri iesu christi: qñ ꝑpter vos egenus factus est cū diues esset: vt illius inopia vos diuites essetis. Et in hoc cōsilium do. Super quo aug⁹ in ioh. Factus est inquit egenus intrinsecus: vt nō haberet qđ haberent vulpes. Et in hoc ꝑsiliū do. subaudiuntur vt eius paupertatē imitemini. Idē quoq; in libro de bono coniugali. Nō ideo malū est iustum aut ꝓphetā in domo sua suscipe. qr nec domū habere debet. vt qđ melius est faciat qui vult ad perfectū christum sequi. In quo aug⁹ aperte declarat: q̄ alieno suscipi tectos ei maxime cōpetit qui perfecte christū imitari cupit. Huic consonat quod dicit Chrysо. super Job. omel. xix. Omnia agamus per que christū imitemur. Quid igitur christus ait. Vulpes foueas habent. ꝛ volucres celi nidos. filius aūt hois nō habet vbi caput reclinet. Idem super matū. ome. ix. Si ab hac nocte quidē in inferioribus est palacijs pecunie nos expulerint: cōtemptibiles erunt. celorum aūt rege per singulos dies clamante et dicente. quia difficile est cum illis celum intrare. nō proijciemus oia. ꝛ non desistemus ab omnibus rebus. vt cū libera facie regnum ī grediamur. His concordat Hiero. ad eliodorū. Volo te huius peregrinationis deterreat. difficultas. qui in christū credis ꝛ eius rede sermonibus. Primū queritе regnum dei: ꝛ hec omnia adijcientur vobis. Nō pera tibi sumenda: nō virga. asinus diues est q̄ cum christo pauper est. Idem ad rusticū monachū. Si habes substantiā vende ꝛ da pauperibus. si nō habes grandi onere liberat⁹ es: nudū christū nudus sequere. Duz grande: difficile: sed magna sunt. premia. Constat autem q̄ diuicie ꝛ difficultas non est: cū ꝓpietas rerū ptemnitur: nisi penuria comitetur. Ad hoc ipm specta: qđ dicit Grego. nazanzenus in apologia. sua. lib. ij. Sed pauptatem inquit ꝛ penuriam exprobrabunt. Iste sunt diuitie mee. Ista me non solum gloriantem: sed etiam arrogantem facit. Video. n. mihi hoc audire ab inimicis. qr vestigijs illis incedā: q̄ ꝑpter nos pauper factus est cū diues esset. atq; vtinā. exuere possem me istis pāniculis q̄bus circūdari video: vt nudus effugere spinosa seculi q̄ retinēt ꝛ revocāt pgen.

ēs ad dcum. Hec sanis. His consonat quod dicit Bern̄. Habet in euangelio ꝛ pfectionis consiliū ꝛ remediū ifirmitat̄. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Hoc pfectio est. Siquidem filius hois vbi caput reclinaret non hēbat: Petro ꝛ Johānī nec aurū nec argentū erat. Paulus simplici victu ꝛ vestitu cōtentus: hec ipsa labore manuū acquirebat. Sed nō omnes capiūt verbū hoc sicut nec consilium castitatis. Hucusq; bern̄. Gēnadius quoq; de ecclīasticis dogmatib⁹ Bonū est inquit facultates cū dispensatione pauperib⁹ erogare. sed melius est pro intentione seq̄ndi dominū simul donare: ꝛ absolutū sollicitudie egē cū dño. Sed qui habet vnde sustentet. s. in cōmuni: non propie dicitur egē. nam de illis quib⁹ erant oia cōmunia in actib⁹ ōr. nec erat quis egēs iter eos. Postremo vt clare nobis innotescat que sit abrenūciatōis forma perfectionis attendēdum est qđ dicit Beda super illud Marci. relictis omnib⁹ secutus est eū. Perfectā nobis abrenunciationis formam tribuit dñs nō solū lucra reliquit vectigaliū: sed ꝛ pericula cōtempsit. Tanta enī cupiditate sequēdi dñm ductus est: vt nullo prorsus huius vite respectu vel cogitatiōe sibimet refuauerit. Per hec sacroꝝ doctoꝝ testimonia tam manifesta q̄ certa: ꝛ alia plurima: que causa breuitatis vitande resecenk ad psens: irrefragabili pōt rōne cōducit: qđ dñs ꝛ apl̄os imitari non solum quo ad abdicationē proprietatū: verū etiam quo ad extremam tpalium rez penuriaz q̄ consistit in carentia possessionū ꝛ pecuniarum. non solū est licitū: sed ꝛ laudabile ꝛ perfectū. Non tn̄ ex hoc ds vel potest iferri: qđ abdicatis rez proprietatib⁹: possidē aliquid in cōmuni sit ipfectū. q̄ sicut perfecte castitatis diuersi sunt modi: quoꝝ varijs prerogatiuis sancta mater ecclesia tanq̄ ornamentoū varietate decorat. sic ꝛ in modis perfecte paupertatis intelligendum est: q̄q̄ non sit per omnia simile hincinde: sicut diligenter considerāti est euidens.

b Ne aūt non obstat hallegatoꝝ vita sanctoꝝ qui cōmunia possederūt. q̄ si nō debuerūt aliter docē q̄ viuē. q̄ mos esse solet pīs doctoribus vt eas virtutū prerogatiuas q̄bus carere se vident. in alijs mirent ꝛ predicent. sic Hiero. ad pāmachiū scribens. virginitatē inqt in ecclo pfero: non q̄ habeo: sz̄ magis miror q̄ non habeo. Ingenua enī ꝛ vēcūda confessio est: quo ip se careas in alijs pdicare. Nunqd q̄ graui corpe terre hereo: autū ñ miror volat⁹. Hec Hiero. Cui etiā Chry. ꝓlonat ome. viij. super Matth. q egyptios monachos laudās ait. Nunc veniens in heremū egyptij: padilō hanc meliorem videbis effectā. Eteni est videre vbiq; regionis illius christi exercitū ꝛ regalem gregē: ꝛ superioꝝ virtutū vbertatem. Existentia enī oia extuli ꝛ mundo oino crucifixi. Et vltra. rursus procedūt corporis operatōe ad indigentiaz cibū sumentes. Neq; enī q̄ri ieiuniant ꝛ vigilāt vacare per diez dignū estimant: sed noctes q̄q; sacris hymnis ꝛ vigilijs: dies in orationib⁹ ꝛ manū operationib⁹ consumūt apl̄icū imitantes zelum. Vere cūdemur igit̄ oēs ꝛ diuites ꝛ inopes. cum illi nil penitus habentes nisi corpus: ꝛ manus suas cogant ꝛ litigent impensas hinc indigentibus inuenire. nos autem decē milibus ītus recōditis: neq; superflua ad hoctā gimus. Hec chry o. Qui vt doctor sanctus ꝛ verax: quasi ad sui ꝛ alioꝝ sibi similiū vere cundiam: pauptatis excellentiā in monachis egypti cōmendat. Simile per oia facer dicit Ambro. omel. xvi. super gene. Christus ait dñs noster sacerdotib⁹ quid pcepit audiam⁹. Qui non renūciauerit oib⁹ que possidet: nō potest meus esse discipulus. Cōtremisco hec dicens. Deus enī primo omnī: meus inquā ipse accusator existo: meas ordinatōes loquor. Negat christus suū ee discipulū quem viderit aliq̄d possidēte. ꝛ eū q̄ nō renunciat oīb⁹ que possidet. Et quid agimus. Quō hec aut ipsi legimus: aut populis exponim⁹. qui non solū non renūciamus his que possi

demus: sed acquirē volum⁹ ea q̄ nunq̄ habuimus anteq̄ venirem⁹ ad christū. Nunqd nā q̄ nos redarguit sciētia: legē non pferre que scripta sunt possum⁹. Nolo duplicati criminis esse reus. confiteor ꝛ palam audiente populo confiteor hec scripta esse. etiaz si nondum implesse me noui. Sed ex hoc saltim cōmoniti festinemus implere: festinem⁹ transire a sacerdotibus pharaonis: quibus terrena possessio est. ad sacerdotes domini quibus in terra pars nō est: quibus portio dñs est. Talis enim erat ille qui dicebat. Tanq̄ egentes multos autem locupletantes: vt nihil habentes: ꝛ omnia possidentes. Paulus hic est qui in talibus gloriat. His sacri doctoris veracibus ꝛ humilibus verbis: nihil expressius ad propositum dici potest. Et beat⁹ papa Gregorius. iij. dyalogoꝝ viri mirabilis Isaac vitam describens ait. Seru⁹ omni potentis dñi egressus vbem non longe deserti locum repperit. ibiq; sibi humile habitaculum construxit. ad quod dum multi pgerent exemplo illius eterne vite desiderio accendi ceperunt. atq; sub eius magisterio in omnipotentis dñi se seruitium dederunt. Cū q̄s ei crebro discipuli imminerent: vt pro vsu monasterij possessiones q̄ offerebant acciperet. vt sollicit⁹ sue paupertatis custos foret sententiam tenebat dicēs. Monach⁹ q̄ i terra possessionē q̄rit: monachus nō est. Sicq; memebat pauptatis sue securitatem perdere. sicut auari solent diuites perituras diuitias custodire. Hec Gregor. Qui cū monachus ꝛ ipse in monasterio qđ possessionib⁹ dotanerat vitaz duxisset. cōmunes tn̄ possessiōes relinquentem mirat ꝛ laudat. Ac p hoc ipie pfuptōis eē conuincit: virtutē non habitaz sperne. vt q̄ docentis vita extreme paupertatis non per oia ꝓlonat: ipsi⁹ doctrina paupez p fectoi repugnādo ꝛdicat. Nequaq̄ igit̄ a pdictis discordat illud Aug. verbū: quo ꝛ adamantiū manicheū prefatū de paupertatis forma mandatū datum apl̄is: dicit spūaliter eē perscrutandū. vel vt alibi dicē permissiue intelligendū. Nam cū mare⁹ dicat expōsse q̄ ꝛ cepit eis ne quid tollerēt in via. ꝛ ipse cū alijs expositorib⁹ ꝛ sicut ex premissis clare intelligendū ad litteram doceat. si hoc simpliciter alibi negaret: ꝛ euangelice veritatis: ꝛ sctoꝝ doctrine: simul ac sue aperte ꝛdiceret siue ꝛiret. Nō de tanto vici doctore: pie catholicorū aures abhorrent. Attendendū est ergo q̄ cū apli fuerint primi fundatores religiōis christiane. ꝛ pfessores pfectōis excelse: pfessores inq̄z ꝛ sicut priuate persone: ꝛ sicut exemplaria quedam: predicta dñi verba intelligere possumus eis esse dicta: tanq̄z fundatoribus christiane religiōis. ꝛ sic intelligunk exē di ad oēs. sed nō oēs christiani artank vt hāc vite regulam teneant: sic manichei falso dogmatizant. Ideoz ipsos loquens hereticoz malleus Aug. ostendit. q̄ hec verba spūaliē intelligenda sunt: si sic accipiant tanq̄z oībus sint precepta. Possum⁹ etiam intelligē pdicta verba dicta fuisse apl̄is tanq̄z exemplaribus pfectōis. ꝛ sic intelligunk p modum confessiōis. qđ de se non obligat nisi eos q̄ hanc viuēdi formam volūtarie profitenk ꝛ vouēt. Intelligē possumus insup dicta fuisse apl̄is sicut certis pfonis: primisq; pdicatoribus euangelice legis. ꝛ sic cū duo insimul in ꝛbis illis sz̄ abdicatio tpaliū: ꝛ receptio stipendiorum primū intelligit fuisse pceptum. sic dicit text. ꝛ glo. Unde beda. Missis ad predicandum dñi discipulis: ne quid tollerēt in via precepit. Secundū aut̄ non fuisse pceptū: sed concessum siue permissum. Aūglo. sup illud luce. In eadem domo manete ꝛc. Qui secum ꝛ peraz prohibuit: sumpt⁹ ex pdicatōe concedit. Et rabanus super Matth. Clare aūt hoc dominum non ita pcepisse: tanq̄z euangeliste viuē aliunde non debeāt q̄z eis ꝓbētibus qb⁹ annunciant euangeliū. alioq̄n ctra hoc pceptuz fecit apl̄us. qui victum de manū fidelium labo ribus transigebat. sz̄ potestatē dedisse: in qua sciret ista sibi dari. Cum autem potestas dat: licet cuiq; non vtr ꝛ tanq̄z de iure suo ce dere. Hec rabanus. Ex his colligitur manī

feste: q̄ p̄dicta dñi ꝟba iuxta considerationes premissas intelligi possunt: & spualiter & ad litteram. vt consulta & vt p̄cepta & pmissa. p̄pter q̄ omnis contrarietatis calumia de medio tollitur. si multiformis huius acceptionis intelligentia sane capiat. Hic etiam non obsistit illud Hieron. ad nepotianū: vbi dicit. q̄ viuens de decimis & altaris oblatione sustentatus: nudam crucē nudus sequit: tanq̄ ꝓfecte paupertatis summa consistat in viuendo de decimis & oblatiōib⁹. sicut sacerdotes & clerici viuūt. Est enim multiplex gradus & differētia nuditatis. Alia quidem est cordis. Alia cordis & corporis. Nuditas cordis est per expoliationē spūs ab omni puerso affectu auaricie & cupiditatis. Et de hac Grego. in omel'. Nudi cum nudo luctari debemus. q̄ si vestitus quisq̄ cū nudo luctatur. citius ad terram deijcitur: q̄ habet vnde teneatur. hoc quidem intelligit generaliter victū omnib⁹ christianis. Nuditas aūt corporis & cordis triplicem habet gradū. Nam quedā est magna: que attendit in abiectione ois superfluitatis & proprietarie possessionis. Et hec q̄nq̄ non sit de necessitate: est tñ de cōgruentia status ordinis clericalis. Et de hac Hiero ny. ad nepotianum. Si autem ego pars domini sū & funiculus hereditatis eius: nec accipio partē inter ceteras tribus. sed quasi leuita & sacerdos viuo de decimis. & altari deseruiens: altaris oblatione sustentor. Habēs victum & vestitum his contentus ero. & nudam crucem nudus sequar. Est & alia nuditas maior: que non solum consistit in his. verumetiam in abdicatione potestatis possidēdi propriū: & abnegatione propie voluntatis. Et hec competit regularibus & cenobitis. De q̄ Hiero. ad eliodor. Nolo p̄stinat⁹ ne cessitudinū recorderis. nudos amat herem⁹ Nudos intelligit non solū a facultatum appropiatione: verūetiam a propria voluntate. iuxta illud Bernar. de colloquio symonis & iesu. Age ergo & qui relinq̄re ois disponis. Ie quoq̄ inter relinquēda numerare memēto. imo verō maxime & principaliter abnega temetipsum: si deliberas sequi ipsum qui etiam nauit propter te semetipsum. Est & tertia nuditas. q̄ consistit in his q̄ predicta sunt. & ista in abdicatione omnis transitorie facultatis: cū penuria & indigentia oportune sustentationis. & hec competit apīs & apostolicis viris. Et de hac sup illud Matū. qui potum dederit vni ex minimis istis calicem aque frigide tñ in nomine discipuli: non p̄det mercedem suam. glo. minimi sunt q̄ nihil penitus habēt in hoc mundo. Tales fuerunt apli. Ait Hieron. ad exuperantium ait. Nemo apostolis pauperior fuit: & nemo tantū pro dño dereliqt. Vidua illa in euangelio paupercula que duo minuta misit in gazophilacium cūctis preferuntur diuitib⁹. q̄ totum q̄ habuit dedit. Hec Hiero. Si igit hec vidua iuxta testimonium dñi totum dando: nihil sibi reseruauit: in extrema se nuditate constituit. Ad hanc nuditatem aspirabat illa nobilis vidua paula. de q̄ Hiero. in laudes ipsius. Hoc habuit voti vt mendicans ipsa mo: eret. & vnum nummū non diminueret filie: & in funere suo aliena syndone inuolueret. Eiusdem quoq̄ felicem describens obitum ait. Testis est iesus: ne vnus quidē nummū ab ea derelictū. Quid hac vtute mirabilius? feminam nobilissime familie: magnis quondam opib⁹: tāta fide omnia vendidisse: vt ad egestatem vltimā perueniret. Iactent alij pecunias in corbonam sanctuarij: aureis dona pēdentia. nemo plus dedit pauperibus q̄m q̄ sibi nihil reliquit Hec Hieron. Qui ad hanc nuditatē tanq̄ summe p̄fectam hortat: ebidiam in epla: quā ad eam scribēs ait. Vis esse p̄fecta. & in p̄mo statu fastigio dignitatis: fac q̄d fecerunt apostoli: vende oia q̄ habes. & da pauperibus: & seq̄re saluatorē. & nudā nudus crucē sequere. & sola. In his manifestius asserit q̄ ea pauperies ad perfectōis attingit fastigiū: qua q̄ expressius & consonū nuditatē crucis amplectit: & nudum crucifixū imitat. Illud autem Grego. Vbi quo dicit cēsum nō eē in culpa sed affectū meq̄ q̄ est p̄missio cōtrariū si recte intelligat. Si quis enī hoc sentiat q̄ census in culpa sit causaliter vel formaliter: cum manicheo errat. & hoc Grego. reprobat. Si quis autem intelligat censum esse culpe occasionem: a sententia veritatis non deuiat. cui & ipsa veritas dicat in Marco. Quam difficile q̄ pecunias habent in regnū dei intrabūt Nullo enī modo pecunia impedimentū difficultatis dei regnum intrare volentib⁹ prestat: nisi q̄ vel est occasio inclinationis ad malum: vel distractionis a bono. Hoc sanctorum testimonijs clare monstrat. Q̄ enim diuitie habentib⁹ ipsas occasio sint cupiditatis. in libro de officijs dicit Ambro. Feralis inquit auaricia: illecebrosa pecunia. que habētes cōtaminat: non habentes non inuat. Esto tamē vt aliquando iuuet pecunia inferiorem & ipsum desiderantem: quid ad alios. si sit ille copiosior qui habet. nunq̄d idcirco honestior: quia habet quo plerūq̄ honestas aminuitur. Ait Bernardus concordat de colloquio symonis & iesu. Hec fugiendarum diuitiarum precipua causa est. q̄ vix aut nunq̄ sine amore valeant possideri. Limosa siquidem & glutinosa minus non solūmodo exterior: verum etiam interior nostra substantia videtur: & sacile cor humanum omnibus que frequentat adheret. Hic consonat Augustī. super psal. cxij. dicens. Non sunt iste vere diuitie: sed mendicitas. quia quanto magis abundant: tanto magis crescit inopia auaricie. Nō sunt vere diuitie que plus augent cupiditatem ei qui eas possidet. Q̄ autem sint occasio vanitatis & superbie Augustinus de lapsu mūdi. In diuitijs nil tam cauendum est: q̄q̄ superbie morbus. Qui enim non habet diuitias: non habet amplissimas facultates: non habet vnde se extollat. Idem de verbis domini. Nihil est quod sic generent diuitie quomodo superbiam omne granum: omne germen habet vermē suum. Germis diuitiarū superbia est Q̄ vero sint occasio distractionis manifeste insinuat Gre. i. mora. Solet igt

rerū abūdātia tāto a timore dīno mētē soluē q̄to hāc exigit diuersa cogitare. Nā dū sorte p̄ mlta spargit: tare i animis fixa p̄hibet. Idem in omel'. super illud Luce. exijt qui seminat sē. Si nos inquit vobis semen verbum: agrum mundum: volucres demonia: spinas diuitias significare diceremus: ad credendum nobis mens vestra forsitan dubitaret. Unde & idem dominus per semetipsum est dignatus exponē que dicebat. Quis enīq̄ vnq̄ mihi crederet si spinas diuitias interpretari voluisset: maxime cum ille pungant ille delectent: & tamen spine sint. q̄ cogitationum suarum p̄tionib⁹ mentem lacerant. & cū vsq̄ ad pcīm pertrahūt: quasi inflicto vulnere cruentant. Si quis igit premissa diligēter attendat: indubitanter aduertet. q̄ q̄uis census formaliter seu causaliter non sit in culpa. est tamē frequēs occasio culpe: distrahēdo a bonis & inclinando ad mala. Propter q̄ opes a saluatore spinis comparant: & ab Ambrosio illecebrole dicunt. Nam sicut ex premissis apparet: cū vim rōnalem distrahāt irascibilem extollant. & concupiscibilē nr̄am illiciant: non solū sunt illecebre sed & periculis plene. Unde Aug. de lapsu mund. Diuitie ipse quas putaſ plenas esse de suauitate: plenores sunt periculorum. Cū vaq̄ p̄fectionis sit non solū peccata vitare: verūetiam peccatorū occasiones & bonorū impedimenta ad plenū succidē. dicente Grego. in mora. q̄ solus ille in illicita non cadit: qui se a licitis caute restringit: liquido datet: q̄ q̄uis possessiones & pecunias hīre de se non sit pcīm sed licitum. est tamē eas abdicare & voluntarie pro christo eis carē perfectum. Q̄ si forte quis dicat occasionē hīnōi a tpalib⁹ rebus imp̄fectio dari mentib⁹: non p̄fectio. quasi magis cōperat statuit imp̄fectorum diuitias fugē cuiusq̄ care re: vt ictu christi eiusq̄ doctrine aduersat aperte. Neq̄ enim hīm hec perfectissimus debuisset christus carere diuitijs. neq̄ hoc docuisset perfectos: cum tñ dixerit. si vis perfectus eē vade & vende oia q̄ habes & eē. Hū

quid apostoli pfecti nō erāt: quibus victū & vestitū polliciti sumus. Nō verbū tractans Ambro. in .h. de officijs sit. Nolite possidere aurū: & argentū: neq; pecuniā: q̄ velut falce pullulantem in pectoribus humanis succidit auaricia. Sup eundē quoq; sermonē dixerat. ome. xxxi. Nō dixit nolite accipere vobiscū aurū: sed si aliunde possibile est accipe fugite pniciosam hāc egritudinē. Etenim multa per hoc emēdabat. Ex his dat intelligi q̄ propter vitandā occasionē auaricie fuit aplis interdicta pecunia: cū nō essent perfecti. Verū quidē est q̄ census pfectis nō tam vehemens: nec tantoꝝ est peccatoꝝ occasio. ſ̄ q̄ quantūlibet parua intellectus distractio vel affectio appetitus viciosa mentibus pfectorū ad eterna suspensis magis est dissona: q̄ſ̄ lōge maior imperfectis circa filioꝝ educatōes & curā rei familiaris occupatio. hinc est q̄ perfecta temporaliū rerū abdicatio perfectis cōfuluit: nō imperfectis. nisi velint esse pfecti. Nam cū ipis imperfectis sufficiat peccata maiora vitare p mandatoꝝ obseruantiā. pfectis nō cōperit etiam supfluas cogitationes a mente rescindere. sicut & Grego. ij. moral. docet. ſpualiter exēplificans nazareoꝝ ritū pfectionis q̄ſ̄ figurā. Deuote inquit completas caput nazareus radere: capillosq; in igne sacrificij ponere iubet. q̄: tunc ad pfectionis sūmā ptinginus: cū sic exteriora vicia vincimus. vt etiā cogitationes supfluas a mēte rescindamus. Quas nimirū igne sacrificij concremare: est flāma diuini amoris incendere: vt totū eoꝝ in dei amore ardeat: & cogitationes supfluas cōcremās: quasi nazarei capillos deuotionis pfectione ꝓsumat. Illa quoq; p missio centupli prędeterminatis nō obuiat. qm̄ ad ſpualia bona refert. Sicut dicit Hieron. sup matth. & etiā Rabanus q̄ſ̄ eisdem verbis vtentes. O ccasiōe inquiūt huiꝰ finie quidā introducūt mille annos post resurrectionem: dicentes nobis tunc centuplū oium rerū quas diuisimus & vitā eternā esse reddendā. nō intelligētes q̄ & ſ̄ in ceteris digna sit retributio: in vxoribus appareat turpitudo. vt qui vnā p dño dimiserit: centū accipiat in futuro. Sensus igit iste est: vt qui carnalia pro saluatore dimiserit: ſpualia recipiet. q̄ comparatione & merito sui ita erunt: q̄ſ̄ parvo numero centenarius numerus cōparet. Cui etiam consonat Grego. sup ezechielem. ome. vi. Neq; enim scīus vir ideo terrena ꝺ serit: vt hec possidere in ħ mūdo multiplicē possit. sed per centenarīū numeꝝ perfectio designat. q̄ quisquis p dei nomine temporalia ptemnit: hic perfectōem mentis recipit: vt ea nō appetat que ptempsit. Centies itaq; recipit qꝺ dedit: qui perfectionis ſpīm recipiens terrenis nō indiget. & ſ̄ hec non habet. Hue usq; grego. Dis ꝓsentit beriꝰ. in sermōe illo de sancto petro. Dixit simon petrus ad iesum dicens. Quid est centuplū istud frater: nisi consolatōes: visitationes: primitieq; ſpiritus: qui sup mel dulcior est. Et post pauca. Nō est pater aut mater. nō domus aut ager est. nō cibus aut vestis. nō denicq; terrenū aliquid aut corpale. sed plane his omnibus est delectabilius: sup oīa hec dulcius: vniuersis his iocundius est. & quecūq; desiderant in ħ seculo nequā huic non valent ꝓparari. Q̄ſ̄ si forte q̄s ptinaciter obstitat tā per textū marci: q̄ſ̄ per augustinū nr̄a adamātiū asserens bona temporalia repromissa fuisse a dño. Respondebimus ꝓmissiones donationis & receptōis hmōi debere intelligi p modum charitatiue cōmunionis: nō per modū possessionis. Unde Beda super illud marci nemo est qui reliq̄rit domū &c. q̄: nimirū a fratribus atq; ꝓsortibus ꝓpositi fuit qui eis ſpūali glutino colligantur: multo gratiozē etiam in hac vita recipiet charitatē. Cui consonat et glo. ibidem. Dēs sancti & quecūq; habent cōmunicantur ei. Et aug⁹ ꝺ adamantiū. Fideli totus mundus diuitiarū est. Vel certe intelligendū est per modū cuiusdā celestis promissionis ꝓtra manicheos. qui dicebāt hec temporalia bona a tenebrarū principe fuisse creata. & ab illo solo repromitti & dari: a dño

lo aūt inhiberi. Ideo hic promittunt a domino ad hereticoꝝ confutandam pfidiaꝫ & eoꝝdē⁹ fideliū diffidentiam omnē tollendā. Unde super illō Matth. hec oīa adijcient vobis glo. Oīa sunt filioꝝ: & iō hec oīa adijcient etiam nō q̄rentib⁹ quib⁹ ſ̄ subtrahant ad probationē est. ſ̄ dent ad grāꝫ actionem. Et Aug. sup illō Joh. vado ꝓpari. Cur nō inuenit aliud vñ viueret: cū dño promiserit dicens. Primum querite regnum dei & hec omnia adijcient vobis. Prorsus dominꝰ etiam sic qꝺ promisit impleuit. Nam quis aliꝰ pisces qui caperent apposuit. Constat igitur promissionem hmōi per modū prouisiōis debere intelligi: ad tollendū diffidentiam nō p modū augmentatiōis tpalis substantie: q̄ ħ non esset cupiditatez abscindere sed augere. Unde chrysо. super Matth. omelia. xliij. Nihil ita sedat cupiditatis sitim: sicut desiste re a lucrandi concupiscentia: sicut amaram choleram abstinētiā & euacuatio. Facilē est eni hoiem existentez volare: q̄ſ̄ adiectōe plurie quiescere facere desiderium. Et Aug. li. lxxxiij. q̄stionū. Charitatis venenuꝫ est spes adipiscendoꝝ tpalium. Si ergo christi⁹ multiplicationem tpaliū per modum possessionis discipulis suis promitteret: charitatem in eis perimeret potius q̄ſ̄ augeret: dum possessionis terrene cētuplicatione promissa: tēporalium bonoꝝ affluentiam sperandā doceret potius q̄ſ̄ spernendam. Quod impiū est sentire de christi doctrina. Modus etiā aplice vite ꝑdeterminatis non aduersat sed ꝓficiat. Quāuis enim legat in actibus q̄ multitudini credentiū erant oīa cōmunia: & q̄ venditaꝫ rep ꝓcia ponebant ad pedes aplorum. nequaq̄ſ̄ est intelligendū q̄ aplī propriaꝫ aliqd vel cōmune possiderēt. q̄ cōmunitas illa non refert ad aplos. sed ad turbam: sicē glosa ibidem insinuat. Discernit inq̄t ordinem doctorum & auditorū. Nam multitudo credentium reb⁹ ſpretis copula charitatis inuicem iungebant. aplī vero virtute fulgentes mysteria christi pandebant. Hec glo. Que per ipsum textū declarat. q̄ sicut illa rerū cōmunitas erat turbarum. sic & signoꝝ virtꝰ erat aplorum. Nec huic repugnat qꝺ sequitur ante ipsoꝝ pedes precia. fuisse posita. q̄: vt dicit Hieron. ad demetriadē. hoc fiebat vt docerent pecunias esse calcandas. vel certe vt se ac sua apostolice dispositioni committerent. sicut docet Ambro. super eplam scdaꝫ ad Thessa. vbi de aplis dicit. Quantū ad presentem vitam ptinet ꝓuideo videbant. ſ̄ ſpirituales diuitias credentibus largiebantur. egeni in terris. in celis diuites. vt nihil habentes: oīa autem possidentes. Hoc enī fuit in aplis gloriosum: vt sine sollicitudine & nomine possidendi: non solum ea que in possessionib⁹ erant: sed eorum dños possiderēt. Hec Ambro. In quib⁹ insinuat q̄ aplis in sua egestate manentibus: eorum dispositioni quo ad res & personas primitiua illa ecclesia suberat. hanc tamen rerum dispositionē maluerunt cōmittere alijs. sicut in actib⁹ conſeqūter legitur. Non est equū nos relinquere verbum dei: & ministrare mensis. Nō quidem dixerunt: vt distractionē ministrandi refugerent. non q̄ per illud ministeriū aliqd possiderēt. Unde & petrus in eadem vbertate vbi hec fiebāt paupi elemosynā a se petēti respōdit. Aurum & argentū non est mihi. Ubi glo. Ademo: illius precepti. nolite possidere aurū: ne q̄ argentum. pecuniā que ad pedes aplorum ponebatur: non sibi recondebat. sed ad vsus pauperum qui sua patrimonia reliquerant. Hanc etiam formaꝫ pauptatis & Job eos euāgelista seruauit cum discipulis suis. iter quos duobus qui magnas reliquerāt opes pro minimis egestate tentatis. sicut scribitur in eius legenda: ait. Nunquid non valet manus dñi: vt faciat seruos suos diuitijs affluentes. Sed in hoc certamen statuit animarum: vt sciant se eternas habituros diuitias: qui pro eius nomine tpales opes habere noluerunt. Eandem paupertatis districtionez Thade⁹ seruauit apostolus. sicut scribit in pmo li. eccl'iastice hystorie. q̄ cū post christi ascensionez aba-

garus rex Iana⁹ a prefato aplo: ꝓciperet eidem dari aurū ⁊ argentum. Ille non accepit dicens. Si nostra relinquim⁹ ꝙ accipiem⁹ aliena. Sed aplꝰ paulus de se simul ⁊ ceteris aplis ait ad Chorin. Usqꝫ in hanc horam ⁊ esurimus ⁊ sitimus: ⁊ colaphis cedimur: ⁊ instabiles sumus. Ubi glo. Usqꝫ in hanc horam: id est continue. Et alibi ad eosdē. In fame ⁊ siti: frigore ⁊ nuditate. Hanc penuriosam vitam duxisse apostolum: non ad tempus sed continue hec prefata glosa insinuat. ⁊ superius allegata chrysostomi de laudib⁹ pauli auctoritas confirmat. Si qñ igitur dicit se habere omnia ⁊ abundare: nec debet nec potest intelligi quātū ad opulentiam siue affluentiam rerum: sed q̄ntum ad sufficientiā mensꝰ. De qua Aug. in li. de beata vita. Nullus perfectus aliquo eget: ⁊ qō videt corpori necessarium sumet si affuerit. ⁊ si non affuerit ista rū rerum non franget inopia. Q. si forte ꝙs dicat aplm aliquas secum tulisse pecunias. qꝫ periculis se dicit expositum fuisse latronum. aperte contrariat Ambrosio: qui ꝑ statū locū tractans in originali sic ait. Cum in ciuitate diabolus eum occidere non posset. latrones sibi excitabat in viacum nihil ferret quod latrones cuperent. Hec sacer Ambro. Cui ⁊ chrysо. consonat de laudib⁹ pauli. Job cum oues ⁊ boues haberet innumeras erat in pauperes liberalis. Paulus vero nil amplius corpore suo possidens: de hocipso sufficienter indigentib⁹ ministrabat. Miram pauli ex hac laude ppendē valemus inopiam. cum nil preter corpus haberet. ac per hoc nihil cō latro capere posset. Miram nihilominus affluentiaz cū non solū sibi sufficeret: verūetiam in alios abundaret. Beniqꝫ nec loculoꝝ christi ad hanc perfectois formam vlla inuenit dissonantia. si quō ⁊ ꝝre ipsos habere dignat⁹ fuit pia mentis attentōe pensem. Nam vnigenit⁹ dei: cū diues esset in omnes: ꝓ nobis adeo factus egen⁹ vt alieno cibo vesceretur. nō sine magna dispensatione diuini consilij loculos fecit deferri. quorum tñ custodie illū deputauit discipulū quē furē ac proditorē ꝓsciebat esse futurū. Habuit enim loculos christ⁹ ad consolandū infirmos: ad reuellendū impios. ⁊ ad informandū perfectos. Uñ ⁊ hui⁹modi actus. s. habere loculos in christo respectu infirmoꝝ fuit condescensiu⁹: ad cōsolandum eos qui propriis loculis carere non volunt. sicut Aug. ait in li. de ope monachorum. Uñs more misericordie sue infirmioribus cōpatiens: cū ei angeli possent ministrare: loculos habebat: qb⁹ mitteret pecunia q̄ sibi rebat vnicq̄ a bonis fidelibus eoꝝ victui necessaria. quos loculos iude cōmēdauit. Respectu aūt impioꝝ fuit act⁹ cōmonitorius. primo quidem ad reuellendū hereticos: q̄ loculos reprobant ⁊ detestant. Uñ Aug. sup Johānem ome. xlviij. Quare loculos habuit cui angeli ministrabant. nisi q: ecclesia loculos ipsius habitura erat. Uñ ⁊ loculos habebat vt doceret non esse peccatum loculos habē. In his Aug. manicheoꝝ reuellit impietatē: condemnantium ecclie statū ꝓpter rez temporalium possessionez. Scōo cō. monitorius fuit ad deterendū auaros qui loculos concupiscunt. Quanqꝫ eni ad mitigationē cupiditatis dño iude loculos cōmisisset: ipe tñ adeo cupiditatis igne exarsit: vt ipsum dñm precio paruo venundaret. Unde ⁊ chrisо. sup Joh. ome. lxv. Si ꝺo quis scrutabit quid furi existenti loculos cōmisit pauperū: ⁊ dispensare fecit quarū existentem: vt omnē abscinderet occasionem. Eteni sufficienter habebat ex loculo concupiscētie mitigationē. ſ ꝓpter nequitiam multā quā volebat cōprimē christus multa condescēsione ad eum vtens: nō icusabat surripientē obstruens pniciosam concupiscentiam ⁊ omnē auferēs occasionē. Huc usqꝫ chrysо. aperte declarās: q̄ non penuria paupertatis: sed negtia cupidē mentis causa fuit tante impietatis. Respectu vero perfectoꝝ fuit actus informatorius. Siqdē quantū ad modum habendi forma fuit perfectois in ecclīasticis personis: maxime cenobiis. vt ad exemplum christi ⁊ discipulo: um ei⁹ nullus sibi quicq̄ appropriet: sed habeāt omnia in cōmuni. Unde Aug. ome. lx. super Johez Habebat dño loculos: ⁊ a fidelibus oblata conseruans: suoū necessitatibus ⁊ alijs indigentibus tribuebat. Hic primuz ecclīastice pacie forma est instituta: vt intelligerem⁹ qō precepit non cogitandū de crastino esse: non ad hoc fuisse preceptum vt nihil pecunia seruarek a sanctis. sed ne deo ꝓpter ista seruatur. Hec Aug. Qui formam regulariter victum describēs: sicut habek. xij. q. i. ait. Cū huius nostre congregatois fratres nō solum facultatib⁹ sed etiam voluntat⁹ propriis i ipsa ordis susceptione renūciauerint: certū eos nihil habere: possidere: dare: vel accipere sine superioris licentia debē. Quantuz aūt ad modū dispensandi forma fuit perfectois in ecclesie prelatis: vt exēplo christi bona ecclīastica dispensent ad sustentationē ministroruz ecclesie. ⁊ ad pauperū releuādas miserias.

Uñ Chrysо. super Joh. ome. lxxi. de loculis christi loqnō stionē ꝓponit. Qualiter inqt nō perā. nō virgā: nō eos iubēs deferre: mar supiū ferebat. Respōdēs subdit. Ad inopū misterium: vt discas qñ valde pauperem ⁊ crucifixum hui⁹ opouet partis multaz facere procurationē. Multa eni ad nostrā dispē sano doctrinam agebat. In his oñdit chrysо. ꝙ virtis perfectis competat miserabiliū personaꝝ gerere curam: qō maxime locū habet in plano ecclesie. quoꝝ perfectōi cōsonat vt ⁊ spualiter ⁊ etiam tpaliter pascendis sibi cō missis gregib⁹ itendant. Uñ prosper in li. de vita contēplativa. Scientes viri sci nihil aliud esse res ecclesie: nisi vota fidelium ⁊ precia peccatoꝝ ⁊ patrimonia pauperū. non eas vendicauerunt in vsuo suos ⁊ proprias. sed vt cōmendatas pauperib⁹ crogauerūt. hoc est possidendo contēnē: non sibi sed alij possidere. ⁊ nec cupiditate habendi ecclie facultates ambire. sed pietate subueniendi eas suscipere. ⁊ qō habet ecclesia: cū omnib⁹ nihil habē tibus hre cōmune. nec aliquid inde eis q̄ sibi sufficiūt de suo erogare. cū nihil aliud sit habentib⁹ dare qꝫ pdere. Quantū ꝺo ad modum vtendi forma fuit perfectois ipsis aplis ac ceteris hmōi paupertatē profitentib⁹. vt cuz ex amore paupertatis semp carere loculis cupiāt: solū qñ apte necessitatiꝫ vaget articulus loculos ferāt. Ipse siquidem xps sustētabat a suscipientib⁹ vel a mulierib⁹ comitatib⁹ eū sicut in Luca scribit: qⁱ ibant cum eo mulieres q̄ ministrabant ei de facultatib⁹ suis. Cum tñ p samariā trāsiuit: in q̄ quidē ciuitate vt dicit euangelista: hospitiū habere non potuit. de loculis vixit: sicut dr in Johāne: q̄ discipuli abierant in ciuitatem vt ciboo emerent. Uñ sup illud Luce. quādo misi vos sine sacculo ⁊ sine pera: dicit glo. Si per inhospitales regiones transimus: plura viatici cā licet portari qꝫ domi habeamus. Costat autez q̄ valde paup est qui plura portat in via qꝫ habeat vbi habitat habitatione determinata.

Q. si forte ꝙs dicat perfectionis formā nullo tpe esse intermittēdam. Rndet ad hō beda sup lucā dicens sup illud. Nunc q̄ hz sacculi tollat silr ⁊ peram. nō eadē viuēdi regula p secutois que pacis tpe insinuat. Sunt nanqꝫ vtuteo que semp obmixeqꝫ tenēde sunt. ⁊ sut que tpe locoqꝫ prouida sunt discretione mutande. Quis eni nesciat viscera misericordie benignitatē: humilitatem: patientiam: modestiam: castitatem: fidem: spem: charitatem: ⁊ his similia: sine vlla temporuz intercapidine esse seruanda. At vero famem: sitim: vigilias: nuditatem: lectionē: psalmodiā: oronē: laborem operandi: doctrinaz: silētiū: ⁊ cetera huiusmodi. si qⁱs exeqnda putauerit: nō modo se horū fructu priuabit: sed ⁊ notā idiscrete obstinatiois incurret. Magister itaqꝫ deqꝫ virtutum vt modum discretiois insinuet: missis ad predicandū discipulis: ne quid tolerent in via precepit. videlicet ordinans vt qui euangeliū annūciant de euangelio viuāt. Postis vero tēpore illo istante: ⁊ tota simul gente pastorem gregēqꝫ persequente ꝓgruam tēpore decreuit regulā: pecuniaz. s. victui necessariam: donec ista persecutione inan

ꝓbo euangelizãdi redeat tollẽ ꝑmittẽdo. Hec beda. Ex ꝓdictis igit patent eluct q oĩa pfectõis sp̃lẽdor ⁊ speculũ iesus xp̃us: ob sex rõnes ꝓmissas: ac triplicẽ vtilitatẽ aggregatõe q̃dã in pfectiõis senariũ ꝓsurgẽte: mirabili q̃dam mõ in hñdo loculos: ⁊ ifirmos simplicimõ ꝓsolat. ⁊ ipios duplr arguit. pfectos tribus modis iformat. Jn qb⁹ ⁊ illud est oĩ admiratõe ⁊ laude ac imitatõe dignissimum. q̃ sic pauptatẽ xp̃o tenuit: vt statũ diuitũ nõ dãnaret: sic ⁊ hñtib⁹ pecuniã ꝓformẽ se reddidit: vt pauptatẽ sume formã pfecte seruaret.

Unde sup illud ℳatth. vade ad mare. glo. Dño tãte fuit pauptatẽ vt vñ tributa solueret nõ hẽret. Judas q̃dẽ ꝓmunia in loculo hẽbat sed reos paupes i vsus suos ꝙuertẽ nclas vsurit: idipsũ dans exẽplũ nobis. Hec glo. Nõ igit loculi xp̃i ad fomẽtũ cupiditatẽ trahendi sunt. Sic̃. n. in saluatore nr̃o crucifixo nil fuit qõ seculares gl̃ias aut delitias saperet. sic mũ egit: mũ docuit: ꝙ qõ mũdi diuitias appetendas eẽ mõstraret. qn poti⁹ vt nos ad pfectẽ pauptatẽ amore accẽderet: in hui⁹ mũdi campũ hostẽ expugnatur⁹ igredi⁹: de paupuma nre pauprim⁹ ꝓdigit. ſz ⁊ hostiam deo p̃ri vt pontifex offerẽs: nudus i cruce pependit. nec nõ vt veritat ei⁹ tanq̃ pfectissime rectitudis nequaq̃ discordaret: mediũ ab extremis: tota vita ipsi⁹ camn⁹ pauptat fuit. Hui⁹ igit iuitissimi ducis mudiare tãq̃ armatura circũdati: ⁊ in eo solo sperates q ait. confidite ego vici mundũ. in ipsius paupis crucifixi nomine hostiles excipiamus insultus.

¶ Tertie respõsionis scõa pticula octauũq̃ capl̃m. in q̃ possessionũ leuiticaꝝ ⁊ ecclesiastẽ affluẽtia mõstrat pfectõi pauptatis non esse ꝯraria: sed ⁊ cõmendatio diuitiaꝝ ostẽditur non esse secura.

p Auptat siq̃dẽ odibile bonũ retroa: ⁊ rpib⁹ in tãto fuit horrore sensualitati mortalũ: vt añ xp̃i aduẽtũ vix q̃ntũcũq̃ pfect⁹ ꝑfectãtẽ ipsi⁹ agnoscer et. Post ꝺo in tãta fuit admiratõe spũaliũ atq̃ sapiẽtiũ. vt vix q̃tũcũq̃ puersus hereti⁹ ipsi⁹ dignitati derogaret. q̃ cepto dũtaxat vigilãtio q̃dã. Qui cũ ad ieronymi dormitaret iã dudũ: nũc ꝓ nouũ q̃ndã pauptatẽ hostẽ illo nõ min⁹ iprobũ euigilasse videt. Jlle nimirũ ꝺ pauptatẽ pfectões ⁊ fulcimẽtões pauperũ scõrũ sui pectoris vir⁹ euomuit. hic aũt bonoꝝ tpaliũ affluẽtiã in culmine pfectõis euangelice collocãs: ipsoũq̃ voluntariã carẽtiã: vt ipfectã ⁊ superstitiosaꝝ calũniãs: illi⁹ se fatet discipulũ: q ꝺ euãgelizãtiũ ⁊ mẽdicãtiũ pauperũ ordines libellũ cõposuit: quẽ sedes aplica cõdẽnauit. Quẽ etiã nõ parua temeritate vult inocẽte excusat: ipsiusq̃ doctrinã cõmendat ⁊ approbat: nõ sine iniuria mlta sedis iaꝺicte. cũ nil aliõ sit auctorẽ dãnati libelli inocentẽ asserer: q̃ꝺ dãnanti iudiciũ reprobare.

Jnsurgẽs igit temerari⁹ in serie sui libri exordio aduersus pastorẽ ecclie: vt paupes ipsi⁹ gregẽ iuadat atroci⁹: pmũ se armat possessiõib⁹ leuitaꝝ. Nã in ℙ pstationis sue sũma cõsistit ꝙ cũ forma pfectõis euãgelice i leuiꝭ pcesserit: qb⁹ a dño collate fuerũt ꝺcime: primitie ⁊ oblatões ad vitẽdũ: ciuitates ad habitãdũ: ⁊ suburbana ad aléda pecora. si nouũ testamẽtũ veteri nõ repugnat qn poti⁹ ꝓbonat. q̃ rota erit i medio roter: nullo mõ ꝑm ℙ noue legis pfectio ꝓsistit i carẽtia hmõi possessionũ. ſz poti⁹ in hñdo eas vt dño dedicatas. Jn hac aũt pstatiõe quã p multas ꝺ boꝝ venat ambages: nõ solũ veritati: ſz sibiipsi ꝙ dicit apte. Jn pcedẽti siq̃dẽ libro cũ abstinẽtie pfectionẽ ipugnaret: asseruit vinũ fuisse ꝓ hibitũ filijs aarõ sacerdotib⁹ tanq̃ ipfectio. nũc aũt illos eosdẽ in affluẽtia possessionũ pfectos asserit: q̃si ꝺbi ꝓtis oblit⁹. vl si forte memoriã habuit: in tãtã deuenit errorẽ caliginẽ: vt putaret q̃ abstinẽ a delicijs sit ipfectũ: ⁊ possidẽ diuitias sit pfectũ. Jnsup ⁊ cũ paulo añ docuerit q̃ i ꝓcipuis oĩa ꝓprietatis euãgelice pfectõis ꝓsistit iceptio. ⁊ sacerdotes leuitici generis habuerũt vxores ⁊ filios: ad quos bona sua tanq̃ vere ꝓpria hereditaria successiõe trãsmittebãt. necessario sequitur q̃ perfectio euangelica in leuitis nõ fuit. vel q̃ abdicatio ꝓprietatis nõ est initiũ pfectionis hmõi. ac ꝙ hoc manifeste ꝓuincit sibi ipsi esse ꝯtra. Contrariat etiã ipsi veritati. Si enim forma vite leuitice pfectõem legis euãgelice veraciter ꝓtinet. cum pfectio modi vuẽdi tam in veteri testamẽto q̃ nouo sub mũ teneat locũ: ⁊ pfectio legis pfectõi euãgelij equat: necesse ẽ summũ legis ⁊ summum euãgelij tã in merito q̃ in ꝓmio inter se eẽ ri. ac ꝙ hoc testamentũ testamẽtos ꝓmissio ꝙ missioni. sacerdotiũ sacerdotio coꝯtur. Si igit lex neminẽ ad pfectũ duxit: nec euãgeliũ li nõ ꝙ legẽ iusticia: nec ꝙ euangeliũ. si enim q sub lege erant sub maledicto fuerũt. ⁊ q̃ sub euãgelio. Frustra igit ꝺci filius est incarnat⁹ ⁊ passus: frustr̃ trãslatũ est sacerdotium. frustra legis obseruantia ꝙ maiori parte abolita. ⁊ euangelica veritas introducta. que oĩa cõfutat falsa ⁊ impia ⁊ pessie abiciẽda tanq̃ hereticа. necessario ꝺcẽdũ ⁊ illud esse errorem ex quo hec sequunt. s. ꝙ in forma vite sacerdotũ legaliũ: euangelice perfectionis similitudo ꝓsistat. Uñ apostolus ad hebr. Si cõsumatio inquit. i. pfectio ꝑm glo. per sacerdotium leuiticũ erat. quid adhuc necessariũ fuit ꝑm ordinẽ melchisedech ⁊ non ꝑm ordinẽ aaron ꝺci. Translato enim sacerdotio necesse est vt ⁊ legis translatio fiat. Ubi glo. Hic incipit nouũ ⁊ veteris testamenti differẽtias dare ex: illud imperfectũ. Cui etiã consonat illud qõ subsequenter adiũgit idẽ apostolus. Umbrã inquit habẽs lex futurorꝝ bonorũ nõ ipam imaginẽ rerũ. nunq̃ pot accedẽtes pfectos facere. Ubi glo. Lex vmbrã habẽs nunq̃ potest facere perfectos virtutibus et bonos pontifices. Nõ est igit perfectio virtutum ⁊ filiorũ euangelij in litterati obseruatia mandatorꝝ legaliũ: ⁊ in modo viuendi illoꝝ pontificũ requirẽda: nisi sicut in figura ⁊ vmbra. q̃ hoc modo dicit rota esse in medio rotarũ per similitudinẽ obseruantie equitatẽ in testamento vtroq. sed p spũalis intelligẽtie enigmaticam ꝯfiguratõem. Nã si quis obijciat sicut ⁊ hic cui rideamus allegatuꝝ summa ꝯfutatis indicat sit sacerdotibus per ezechielẽ: qui nõ vmbratilẽ: sed planũ ⁊ verũ ecclesie tempꝰ describi mandat: qõ videl ꝑmisit q̃ sacerdos virginẽ ducat vxorem. ⁊ in sacrificio agnos ⁊ vitulos offerat. Eadẽ igitur ratiõe qua pfectio euãgelica in leuiticaꝝ possessionibus processisse decernit̃ ⁊ in eoꝝ vxoribꝰ ⁊ sacrificij edatq̃ obseruantijs ceteris fuisse monstrat. Nõ si verũ ad illud pfectionẽ euangelicã spectat q̃ sacerdotes noue legis vxores ducant: hircos ⁊ vitulos offerãt. ⁊ primi cũ tubis ad bella ꝓcedãt. Que cũ absurda sint nõ est quirẽda ꝺe perfectiõis descriptio in templo illo ꝑm ſram. sed ꝑm allegoriam. Unde hiero. ad nepotianũ. Neq̃ ꝺo mihi aliquis opponat: vinces in iudea temptãmenta faciuntur: nec uxor ibi uxoribus: parentes: cyphos: monetarios: ⁊ ceteras ex auro fabricata. tunc hec ꝓbabunt a dño q̃s sacerdotes hostias immolabãt. ⁊ sanguis pecudũ erat redemptio peccatorꝝ. quãq̃ hec oĩa in figura ꝓcesserit.

Hũc vero cũ pauptatẽ domus sue pauperi dño dedicauerit. cogitemus crucẽ eius. ⁊ diuitias tutũ putabimus. Quid miramur q̃ christus voeat iniquũ mãmonam quicũq̃ fiducie nus ⁊ amantes q̃ petrus se nõ habere confitat. Alioquin si tm ipsum sequimur. ⁊ i auroꝝ diuitijs simplex nos delectat historia cũ auro obseruemus ⁊ ceteris. Ducant pontifices vtroꝝ virgines: tepla corporis anime vt cijs pferat: crescamus: multiplicemur. ⁊ repleamus terrã. figamus septimo mẽse tabernacula. ⁊ solẽnia iciunia buccinis concrepemus. ℳ, si hec oĩa spũaliter spũalia cõparantes sic intelligamus: vt dño intellexit ⁊ interpretatus est sabbatũ. aut aurum repudiemus cũ ceteris superstitionibus iudeoꝝ. aut si auꝝ placet: placeat ⁊ iudeis: quos etiã aut ꝺo aut ꝓbare nobis necesse est aut dãnare. Huc usq̃ hiero. A quo luce clarius rõ ꝓmissa ꝺt solui. ⁊ euãgelice pauptatis pfectio noue legi ꝓprie ꝙuenire docet. Nequaq̃ igit intelligendum est bona. leuitaꝝ dominõ ꝺdicata.

fulfferetam ꝫ in se sint aliquid sanctitatis habē
tia.⁊ nō possint esse occasio culpe.sed q̄ de
putent iustificationi illoꝝ qui dño famulant.
Quoꝝ etiā dño possessio dicit.q̄ sicut alij
viuebant de fructibus terraꝝ.suaꝝ.sic ⁊ hi
de ꝓuentibus diuinoꝝ misterioꝝ.ita tñ q̄
ea que inde capiebāt ꝓprietatis iure ad suos vt dictū est trāsmittebāt heredes.q̄ sicut
illis nō indicta erat castitatis integritas.sic nec
ꝓfulta pauptas. Ulti hiero.ad eustochium.
Alia sunt in veteri lege felicitas.in qua bñs
dicit qui habet semen in sion⁊ repromissio
sit diuitiarū. Statim vt filius dei ingressus ē
super terrā.nouā sibi legē instituit.vt qui ab
angelis adorabat in celis:haberet angelos⁊
in terris. Tunc holoferni caput indub conti
nens amputatū:nunc iacobus ⁊ iohānes ꝓ re
licto patre reti ⁊ nauicula secuti sunt saluato
rem affectum sanguinis ⁊ vincula secūli et
curā domus pariter relinquentes. Tūc puerili
studiū est.qui vult venire post me abneget
semetipm:⁊ tollat crucē suam:⁊ sequat̄ me.
Nemo enim miles cū vxore pgit ad prelium.
Discipulo ad sepulturā patris ire cupienti si
permittitur. Uulpes,foueas habent.⁊ volu
cres celi nidos.filius aūt hoīs nō habet vbi
caput suū reclinet.ne forte ꝓfisteris si angu
ste permāseris. In his hiero.patenter insinu
at.q̄ sicut statu testamenti veteris diuitie cō
petebant ⁊ nuptie.ita perfectioni noue legis
paupertas ⁊ castitas. Sicut igit virginitas p
dñm introducta legem nō soluit.sed im
plet.si nec pauptas consiliū legem destruit:
sed cōsūmat.q̄ nec in eadem lege euange
lica consilia ꝓcepta ꝓuiant.sed potius ad
dunt ad pfectōem iusticie. Cōcludit igit p lē
q̄ sicut a ratione dissonū est formā perfecte
castitatis ꝓstituere in vtroubus sacerdotū le
galia.sic ⁊ in doctrine aduersat perfectionē
paupertatis collocare in possessionibus leui
taꝝ. Dis consonat bern̄. de colloquio symo
nis ⁊ iesu. Longe inquit aliud est in luto aq̄
rum multaꝝ diuisi fundo maris uel capere
terrena licite possidendo:aliud ipsam nouis
gressibus nudam calcare oīa relinquendo.ſq̄
tempoꝝ gratie prerogatiua hec debebatur.
petro nouū iter ⁊ nō typus itineris seruaba
tur. Antiquoꝝ sane patrū diebus:donec in
terris videret ⁊ ꝓuersarek inter hoies dñs
maiestatis:nō erat euangelice forma pfectio
nis.sed spiritū dñi solo interim spū sequeban
tur. At cū verbum caro factū est ⁊ habitauit
in nobis.iam in eo tradita est imago vite et
ꝓuersationis exēplar:qđ oportet etiā corpo
raliter imitari. vt vtroq̄ sequētes vestigia ſ
vlterius cum pri'archa iacob altero semore
claudicemus. Necq̄ hoc dicim⁹ tamq̄ si sal
uari hoc tempore ſi fecus quis egerit neq̄at.
sed vt gradum agnoscat ꝓprium⁊ locū perfe
ctionis aut discipulatus officiū non vsurpet.
Hec bern̄. Per que cupidoꝝ atq̄ errori p
uersus eliditur.a quibus sub pietatis specie
p antiquoꝝ patrū diuitias pauptas impu
gnat. Ex quibus ⁊ illud ꝓsequit̄ q̄ is cui re
spondemus nō tamq̄ pauptatis amicus sed
aduersarius pauperū:sup hmōi possessiones
se fundans:perfectionis fundamenta nō sta
uit sed subuertit. Perfectōem igit pauptat̄
extreme legalis obseruantia nō oppugnat.sed
nec forma viuendi apostoloꝝ:nec loculi xpi:
nec ꝓmissio centuplu:ficut ex antedictis ē pa
tens.insup nec affluentia facultatū ecclesie.q̄
velut armatura ꝓsequēter se munit pauperꝝ
hostes:nō tam ad defensandū statum ecclesia
stice celsitudinis:q̄q̄ ad deijciendum culmen
euangelice pauptatis. Si enim possessiones
ecclesie cōmendarent:vt licitas:vt expedientes
vt perfectioni cōpossibiles:in his qui cōmu
niter possident:⁊ his qui sancte vilpēdant:vi
am sequerent sanctoꝝ doctoꝝ ⁊ canonū,con
fitentiū puersos hereticos.q̄ ecclesiā dei p
ter possessiones acceptas a statu iusticie et
pfectionis asserūt esse collapsam. Nec sancte
pauptati piudicat in aliquo doctrina hmōi:
p eo q̄ varij sunt in ea pfectōis modi.sicut
circa riſionis huius principiū fuit ostensum.
Nunc aūt q̄ suadere conat possessiones ec
clesiasticas ad perfectōis sacere culmē tamq̄

pfectius sit in eis ꝑ dñm affluere q̄q̄ ꝓfo
tearere.nō solū gloriā pauptatis euacuat:ve
rūetiā fundamenta ipsius ecclesie subuit:vū
dñm⁊ apostolos tpalia possedisse ad dan
dū pfectōis exēplū monstrare ꝓtendit. Etenī
cū dñs de se diceret:q̄ non haberet vbi
caput reclinaret.hic ecōtrario dogmatizat q̄
domū habuit.q̄ dixisse legit.dom⁹ mea do
mus oratonis vocabitur. Et post subdit q̄
dñs iure ꝓprietario vbi caput suū recli
naret inter boies factus homo non habuit q̄
tamq̄ verus deus omniū tenitaꝝ bona pos
sedit. In quo miro modo se ostendit oi veri
tatis intelligentia nudi:quasi neficientem di
stinguere inter ea que dñi diuinitatē⁊ ip⁹
humanitatē respiciūt. Q, enim dñs dici
mus fuisse pauperem ab eius refert humanita
tem assumptā.in qua perfecte viuendi nobis
monstrauit exēpla.nō autem ad diuinitatis ei⁹
potentiā:sm quā nō solū templū⁊ bona le
tifica eius dño subiacent.verūetiā celum⁊
terra.⁊ oia que celi ambitu ꝓtinent:dicente
ꝓpheta. Dñi est terra⁊ plenitudo eius. Et
vero qđ dicit q̄ dñs tamq̄ vero sacerdo
ti pater inmanu oia dedit.⁊ q̄ sacerdotij iu
re leuitaꝝ bona possedit:ipemet paulo post
aperte ꝓtradicit.cū subdit:q̄ nōdum trāsla
to sacerdotio nec decimaꝝ nec possessionuꝝ
debuit translatio fieri. Si enim sacerdotium
leuiticum ante dñi passionem⁊ resurrecti
onem tranſlatū nō fuit:manifeste colligit q̄
dñs⁹ iure sacerdotij eoꝝ que ad leuitas spe
ctabant nil omnino possedit. Igitur tam ve
ritati q̄ſ sibi ipi contradicēs:q̄ instar puncti
pio mundi huius in pauptimo capite dñs nil
temporaliū possessionū iuenire potuit.ad
corpus ipsius.s.matrē ecclesiā sermone ꝓuer
tit. De qua frīolis q̄buscā ꝓmissis auctō
ritate canonis astruit q̄ rōne maioris vtilita
tis agros ⁊ ꝑdia que vēdere ꝓsueuerat pos
sidere cepit. Ex quibus consequēter sic argu
it. Cū idem sit vtile ⁊ honestū:vt dicit Am
bro.⁊ qđ est imperfectōis inquantū hmōi de
dinet ab honestate.⁊ qđ est honestatis est p
fectionis.predia ecclesie viris perfectis sunt
impfectōis cumulus:nō in eius detrimētum.
Hec ratio ipsius:hec verba.cuius rōnis cō
clusio ptim est vera ⁊ partim erronea. Uera
est quidē q̄ ecclesiastica ꝑdia sine detrimēto
pfectōis haberi possunt q̄ aūt sint ad pfecti
onis cumulū sentire vel dicere adeo absur
dū est vt et hoc status modusq̄ viuendi pre
sentiū temporū vite dñi pferat⁊ apostolo
rum qđ est aptissime falsum. Uñ hiero.mal
dimonachi vitā describens ait. Scribere ꝓ
posui ab adventu saluatoris vsq̄ ad nostraꝝ
etatē.i.ab apostolis vsq̄ ad huius tpis seculū
quomodo⁊ p quos xpi ecclia nata sit:⁊ adulta
pfectōibus creuit⁊ martyriis coronata sit.et
postq̄ ad dñm ſianos principes veneris:po
tentia⁊ diuitijs maiorib⁹ q̄ nobis sit minor
effecta. Hucusq̄ hieron. Insuper si predia
facunt ad perfectionis cumulū.tūc quāto ec
clesie plura ꝑdia possidēt tanto qui in eis de
gunt pfectiores erūtur.ac p hoc nullus ab ec
clesia habente copiā ꝑdioꝝ absq̄ detrimen
to pfectōis ad religiōes transferre se pōt.q̄n
potius econuerso pauptatis erūnas abiicere
⁊ ad facultates ecclesiasticas aspirare sanctū
erit atq̄ pfectum. Eius sententie facultatem
hieron⁹.ad nepotianū etiminās ironice ait.
Sunt diuiores monachi q̄q̄ ante fuerant secu
lares.possideant opes sub dñi pauperē
quas sub locupleti diabolo non habuerunt.
⁊ suspiret eos ecclesia diuites q̄o tenuit mun
dus ante medicos. Amplius si ecclesiastica
ꝑdia faciūt ad pfectionis cumulū:nihil est q̄
dñi ꝓfitū vendendū vandūq̄ pauperibus.
sed potiꝰ ecclesie agris seu opibus aggregan
dū.cum sm hoc dogma ꝓbanū cumulatio
possessionū in ecclesia dñi ad cumulū fa
ciat pfecte sanctitatis. Contra qđ hieron⁹.ad
demetriadē. Alij edificēt ecclesias. vestiant
parietes marmoꝝ crustis:colūnaruꝫ moles
aduchant:earūq̄ deaurent capita.gemmis
aurata distinguant altaria:nō reprehendo.nō
abnuo. sed tibi aliud propositum est. dñm
vestire in pauperibus ; visitare in lan-

gaudium: placere in elemosinis: lucipere in his qui recto indigent: r maxime i dome-stico fidei. Ex his colligi põt q pfata ꝓclu-sio multiformē ꝓtinet absurditatē. Sed r nō ipsa nō valet. Pā sicut possessiones sunt vi-tiose r alia multa. vtpote vtentes seruire: ar-mare r ꝓpugnare pōtia. ex quoꝝ retentione nō sequit q cumulus perfectiōis accrescat. Nec ei suffragat ambrosij verbū quo diffi-nit idē esse vtile r honestum. loquit enim de vtilitate bonoꝝ spūaliū nō terrenoꝝ. Nam eodem libro. Nihil vtile nisi quod ad vitā il-lius eterne pfingēs dissimile. non quod ad detectationē pōtie. Nec aliqua ꝓmoda in facultatibus sed incōmoda hec putamus si non reꝯcientur ea que hominū magis cuꝝ assint estimamus q̄ dispendio cum erogan-tur. Idē quoq; liber a parte alia sic ait. Nul-lum administrium prestant diuitie ad beatā vitam. Quod euidenter determinauit dñs in euangelio dicens. Beati pauperes quo-niam vestrum est regnū dei. beati qui nunc esuritis r t̄. Itaq; paupertatem famē dolorem que putant malorū solū impedimento non esse ad beatā vitam. sed etiam adiumēto esse euidentissime pnūciatū est. sed r illa que vide-tur bona diuitias satietatem leticiam exper-tem doloris: detrimentū esse ad fructum bea-titudinis dñico declaratū iudicio liquet. Sic ergo non solum adminiculo non sunt ad vi-tam beatam coportis externa bona: sed etiaꝫ dispendio sunt. Hucusq; ambrosius. Ꝙ et in predictis intelligendis loquitur de vtilita-te intrinseca r spirituali: quę idem est quod honestas: non autem de extrinseca de qua canon habet intelligi. r sm q etiam pronun-ciat sapiens vtiliorem esse sapientiam cū di-uitijs. Sunt enim possessiones terrene vti-les r sustentamenta nature ad opera huma-ne industrie nonnullis etiam ad exercitia vir-tutis perfecte: sed hoc non ineſt eis ex seipsis sed ex parte vtentis. Unde augustinus in fi-ne libri: vnde malum. Qui inquit bene vult vti temporalibus bonis: non eis amore ag-glutinetur r velut membra animi sui faciat: quod fit amando: cum relecari ceperint cum cruciatu ac tabe fedent: sed eis totus in-perseueraturi r habere illa atq; regere para-tus sit amittere vero ac non habere parati-or. Hec augustinus. Que nunq̄ diceret si temporalia bona essent vitia scōm q vtile idem est quod honestum: qui multus recte sa-piens putatur esse debet honestatem amit-tere q̄ seruare. Solum igitur a sapientia vitiosus fuit: qui in temporalibus ecclesie bo-nis honestum ab vtili non discreuit. In hoc quoq; firmamentum erroris: perfectionis virtutum: r possessionis opum. septuplicem assignat germanitatem. dicens q dominus voluit ministros ecclesie ipsum perfecte se-qui: volentes habere bona communia mo-bilia r immobilia: primo propter cautelam futurorum: quod est prudentie: secundo pro-pter sustentationem ministrantium: qđ est iu-stitie. tertio in sustentamentū egētium: qđ est misericordie. quarto in mutue charitatis nutri-mentum. quinto quietem. sexto in aliorum ex-emplum r largitionē elemosynarū. septimo ꝓpter ꝓcordiā ad ecclesiē curiā. cuius par-ticipatio in idipm. Ex quibus oibus arguit q habere possessiones ecclesiasticas pfectionē nō minuit ꝛ ꝓsummat. Quā q̄ aūt pdictarū rōnum aggregatio sufficiens: consideran-ta efficax videat r pia. si tñ discutiatur inte-rius ineffica inuenit r impia. Duo eo vide licet impia. q: si mobiliū r immobiliū cōmu-nio possessio nō diminuit ꝛ potius complet. qui nō valēt nec volunt hec possidere cōmu-nia: pfecti esse nō possunt. Insup cum chri-stus r apostoli hmōi possessiones imobiles nō habuerint. sequit in eis q ꝓsummate pfec-tionis exēplum nō effulsit. Ineffica vero: q in eisdē rōnibus potest etiā aliquis laicus vtentatus bona sua retinere. s. vt pudēter-ius: misericorditer. charitative ministrantibus christo subueniat. ad illoꝝ quietē r aliorū ex-emplū sm ꝓcomitatē supnam in qua ē cōmu-nicatio larga bonoꝝ. aut igit talis erit perfe-

ctus. aūt pfata rō minus efficacie esse ꝓuin-citur. Amplius sicut ecclesiastica bona bene vtentibus sunt materia excrēdaꝝ virtutū. sic etiā abutentibus sunt fomentum multifor-miū puersitatū. vtpote iniusticiarū r impie-tatū carnalitatū: ꝓtentionū: simoniaꝝ: ambi-tionū r scismatū. nec tñ inferri potest ꝓpter hmōi abusum: q bona hmōi habere sit im-piū. pari ratiōe inferri nō poterit q per bo-nam dispēsatiōem vtentiū ea habere sit perfe-ctū in se r absolutione vel pfectius q̄ careꝝ. Uñ r illa ꝓclusio quā post explicatōem ra-tionū pdictaꝝ. in quibus multas absurditā-tes interserit. tanḡ finaliter intētā subiūgat: nullius est ꝓbabilitatis. sed magne perfidie.

Ait enim vt verbis eius vtamur. his causis pdictis forte r alijs que a sapientib⁹ possint inueniri cū apice pfectōis. Qđ enim citra ē imperfectū est. bona tpalia ecclesia a pfectis viris pcipit deus r voluit possideri. In qb⁹ verbis manifeste aperit. q pauptatis euāge-lice perfectōem totis viribus eliminare con-tendit. Si enim tpalia bona ecclesie possideꝝ sic est perfectū vt dicit: vt oē qđ est citra illō sit imperfectū. paupes igit xpi qui nihil oīno possidere volunt: sed totū dant cū victua illa paupercula. aut citra hūc perfectōis apicem ꝓsistunt. r tūc sunt imperfecti. aut vltra pce-dunt: r tūc superfluciosi r impij. Si igit talis fuit dñs sic: narrat euangelice veritatis historia: r perfectoꝝ testimonio monstratuꝫ est supra. tales etiā fuerūt apostoli: necessario sequit sm antichristianā doctrinā q dñs et r eius discipuli vel superfluciosi fuerint vl i-perfecti. Insuper si hec tpalia bona dñs pcepit possideri a viris perfectis sicut asse-rit. quicūq; ergo perfectōis statū ꝓfitent: et hec bona nō possident: transgressores diuini pcepti esse ꝓuincunt. Ꝙ si verum est vniq; dici nō potest. bti pauperes spū qm̄ vestrū ē regnū dei. nec ve vobis diuitibus: sed potiꝰ ve vobis pauperibus tanḡ miseris: impi-etis: iniustis r impijs. r beati diuites. Beatꝰ etiā populus cui hec sunt: sine quibus nec q-fectionis aperit: nec virtus iusticie possidet. q perfectio inter dona dei locū pcipuū tenet. Caueat sibi qui eiusmōi finie est ne super eum maledictio pncipis apostoloꝝ iuste descen-dat. dicat eꝝ sibi. pecunia tua tecū sit in perdi-tōem eo q existimasti donū dei pecunia pos-sideri. Hirū certe quō quis põt ad tantam impietatē ꝓficere. ad tantā venire insaniam: ad tantā ꝑuipere fatuitatē. vt cū christus vi-ris perfectꝫ suadeat oia vēdere r dare pau-peribus. ꝓcipiatq; apostolis vt nec perā nec pecuniā tollāt in via. nec aurū nec argentum possideāt. ꝑclio audeat dicere ꝓceptū esse a deo viris perfectꝫ tpalia possidere. Quā ꝙ absurdū dogma ꝓclusio pfata ꝓtineat. ex ip-sius ꝙbis elicit. ex quibus affirmat oē qđ in fra perfectōis apicē est esse imperfectum. Si apex dicit summā rei alicuius extremā r ex-celsum. r apicē perfectio hz. aliqđ est perfe-ctōis citra apicē eius. duo ergo ꝓsia simul di-cit: cū asserit perfectōem habere apicē: r ni-hil citra perfectōis apicē esse perfectū. Est ēt hec vniuersalis negatiua pene in toto falsa. s. cū nō solū perfectio vie. hz etiā perfectio pa-trie gradus hz. r sicut perfectio castitatis et obedientie põt esse maior r minor: sic r pau-pertatis. quēadmodū ex ꝓme responsionis tertia parte patescit. Deniq; q̄ periculosiꝫ sit possessionū affluentiā magnis laudatā p̄ conijs desiderabilē reddere. ex hoc pateter aduertit q̄ oium fere mortaliū appetitus et sensus ꝓni sunt ad ꝓcupiam oculoꝝ r admi-ratōem diuitiarū. Et sicut dicit aplꝰ ad thim. qui volūt diuites fieri incidūt in tentatōem r laquū diaboli. Ꝙ si dixerit non se laudare possessiōes qualescūq; hz tñ ꝓmunes r eccle-siasticas r dño dedicatas: aitendat q nō pa-rū latet in ipaꝝ cumulatōe periculū. Unde Bernh. de colloquio symonis r iesu. Dotatas r dedicatas cernimus ecclesias a potēti-bus r diuinibus huius seculi. q in opibus bo-nis diuites iuxta pauli admonitōem amicos sibi facere studuerūt de māmona iniquitatis. a quibus in eterna tabernacula reciperentur.

Quidni sperarent ab his se recipi q claues
videnť habere. Sed heu data est ipsis prou
dentia eorum in occasionē carnis. ⁊ qui sibi
atq; alijs in celo tabernacula parare debue
rant: in terra coniungunt domū ad domum: ⁊
copulant agrum agro. Quis rapuit ab ore
apostoloum hmōi temporis verbū gre: ver
bū fiducie. ecce nos reliquimus oia ⁊ secuti
sumus te. Ecce enim vt populus sic sacerdo
tes: oiuites fieri volūt. similit hic suā ⁊ abun
dantius suam recipiunt ꝓfessionē: sili amī
cis egent ⁊ ipsi vt in aliena tabernacula ree
piantur: vt ꝓpria nō habentes. Beati enim
paupes spū: qm ipoz est regnū celoum.
Nec beriī. Idē quoq; quibusdā interpolij
subdit. Etiā in duodecim vnus bodie pe
trus: vnus q relictis vn⁹ q loculis careat in
ueniat. Etiā sapes miser ⁊ intelligeres cuz
thesauro pecunie ⁊ thesaurū ire pariter cu
mulari: vtinā nouissima ꝓuideres animad
uertere: es facile ꝓfectum acus trāsituros nō
diuitias cumulos sed delictoz. Nihil enim
tulimus in hūc mundū: haud dubium q; nec
auferre possumus q; cū. Quisq; ber. Cui
⁊ Grego. nazanzenus ꝓcordat in quodā ser
mone ꝓtra ꝓsecutores ecclesie loquēs. Sz sa
cultatibus iquit defraudabūt. Quib⁹ meis.
Sed facilius mihi alas abscidēt quas nō ha
beo. Si aūt ecclesiasticis: b vtiq; ꝓ quo oia
pugna ⁊ omne certamen. An ignoramus q
ꝓ pecunie cupiditatē ⁊ loculoz fraudē ad ꝓ
ditōem ꝓficiatur christi. Hec Gre. nazanze
nus. Ad hō etiam facit qđ dicit ambro. in lib.
de offi. Qui apostolos sine auro misit eccle
sias sine auro congregauit. Et iterz. Qui plu
rimū auri possidet nō abūdat: q; nihil est q;
quid in seculo est. Qui exiguū habet nō mi
nuit. q; nil est qđ amittit: res sine dispendio ē
que tota dispendiū est. Ex his clare patet san
ctoz curā fuisse ꝓcipuā nō ad quarūcūq;
possessionū amorem allicere: sed potius exē
plo ⁊ apostoloz ad earū contemptū ꝓuoca
re. Nec tñ ex his intelligat aliquis q; ecclesia
stica bona ꝓ modū dilapidatōis sint habēda
contemptui: qñ hoc sacri canones inhibent.
sed q; a personis nō alligatis cure pastora
lis rōne maioris securitatis siue perfectionis va
leant ꝓ christi amore dimitti. ⁊ hi quib⁹ di
spensatio eoz cōmittitur eis que dispensant
nullatenus alligentur affectu. Hic autem vt
affluentiam opum reddat amabilem: tanq;
rem sanctitatis eximie in rōnali ecclesie collo
cat. ex quo iudiciū cū veritate respondere so
lebat. cū tamen hec tua doctrina omni carea
ratione iudicij ⁊ rectitudine veritatis. Fingat
etiam superhumerale quoddam qđ huic ir
rationali siue phantastice coaptat. adducens i
mediū. xij. viros sanctos atq; probatos: qui
de statu paupertatis ad dispensandas diuni
as assumpti fuerunt. Clementē. Siluestrem.
Gregoriū. Cyprianū. Hilarium. Basilium.
Chrisostomū. Martinū. Nicolaū. Paulū.
Augustinū. Anselmū. quoz exēpla suo ada
ptans errori. in sequentibus subdit. Isti sunt.
xij. filioz israel nomina. isti sunt vitte iacintine
⁊ catenule auree. Post que addit. Ista ē do
ctrina dominica. stanto apostoloum hiero
solymis solidata. a sanctis doctoribus expo
sita. a perfectis christi imitatoribus obseruata.
non vt nihil in cōmuni aut ꝓprio haberet.
sed vt spreta ꝓpietate bonoz ecclesie com
munitas seruaretur. Si aliter docueris: cane
ne fias ⁊m apostolum anathema. qđ a viro
absit catholico: qui puniri recusat cum apo
stata Juliano. Hec verba ipsius. In quibus
⁊ ignorantem se esse demonstrat. ⁊ impium.
Nisi enim impius esset: nunq; de ꝓfessori
bus paupertatis in qua nihil habet in ꝓprio
vel cōmuni: sensisset tam impie: vt eos tanq;
hereticos iudicasset anathema esse a christo
Qua quidē blasphemia nō solū hos christi
pauperes sz ⁊ romanā ecclesiā imperiū: q; hunc
viuendi modū approbauit. Inuip ⁊ bonos
viros catalogo scioz ascriptos. ⁊ qđ maius
est ipsos apostos: qui vt ex supioribus claret in
extrema pauptate vixerūt. quibus etiā tāq;
duodecim filij israel insuphumerali sūmi pō
tifices christi conscripti: ⁊ per ꝓpria nomi

na designatis: summa paupertas indicitur.
Sic enim scribitur in matth. xij. Aploz no
mina sunt hec. Simon primus: qui dicit pe
trus. ⁊ deinc ceteris noiatis subiūgit. Hos
duodecim misit iesus: precipiens eis. Nolite
possidere aurū neq; argentū: neq; pecuniaz
in zonis vrīs ⁊c. In quibus suphumerale vi
te apostolice: cū rōnali perfectōis ⁊ paupertatis altissime: p charitatē regni celestis tanq;
vitta iacintina indissolubili iunctura constrin
gitur cū interponit. Gratis accepistis: gratis da
te. Hoc autem suphumerali ⁊ rōnali vestis
pontifex christus adornatus fuit: dum sancte
paupertatis perfectionem ⁊ verbo docuit ⁊
exēplo monstrauit. ⁊ tunc potissimū quando
vt verus pontifex p sanguinē ꝓpriū ingre
sus in sctā: paup ⁊ nudus i cruce pepēdit.
Hoc ornamēto nobili ⁊ spuali quo a corpo
ralibus crucifixoribus christus spoliari non
potuit. hic velut atrocissimus pdo eū mudā
re ꝓtendit. ⁊ aliud qđam ꝓfingere nitit: nō
vitta iacinctina ⁊ catenulis aureis. sed terre
naz possessionū affluentijs tanq; iunctura
lutea ⁊ viscosa ꝓstricūq; christus cū apīis
terrena possederit. ipsaq; cōmunis possessio
altius ꝓuehat magisq; ad celestia eleuet: q;
extrema ⁊ altissima pauptas. Qđ nemo du
bitat falsum: nisi qui modos ꝓsus ignorat
mentalis eleuatōis in deū. Vñ hiero. ad lu
cinū. Joseph cū tunica egypti effugere non
potuit. adolescēs qui optus syndone seqbat
iesum: q; tenus fuerat a mīstris terrenū abij
ciens opimentū nudus euasit. Helias igneo
curru raptus in celū melotā reliqt in terris.
Helizeus boues ⁊ iuga priotis opis vertit ⁊
vota. Loquit sapētissimus vir. Qui tangit
picē ingnabitur ab ea. Quādiu ꝓsamur in
seculi reb⁹: ⁊ aia nra possessionū ⁊ reddituū
ꝓpauatōe deuicta est. de deo libere cogitare
nō possumus. Cui ⁊ glo. ꝓsonat. super illud
cantico. spoliauī me tunica mea ⁊c. Bece
pta sollicitudine tpaliū subsidioz: quantūlibz
eximius doctor difficile vitat peccatū. Nec
autem idcirco non dicimus q; dispensatio sa
cultatum ecclesie a viris sanctis amministra
ri nō possit absq; detrimento pfectōis. sed vt
discernamus ꝓcessum a vili. q; perfectionem
eis nō abstulit tpaliū bonoz administratio: sed
ꝓtēptus. nō tpalis affluentia sed spūs paupta
tis. quo inter rex affluentiū copias sic viue
bant sicut egentes. multos aūt locupletantes
tanq; nihil habētes ⁊ oia possidētes. quēad
modū nobilis ille ꝓtatus. de quo ait Hiero.
scribēs ad rusticū. Sctūs eruperius: holose
chus: vidue sarepte ymitatores: furiens pa
scit alios. ⁊ ore pallēte ieiunijs fame torquet
aliena. oēmq; substātiā christi visceribus ero
gauit. Nihil eo ditius q; corpus christi cani
stro vimineo: sanguinem portat in vitro: qui
auariciā ꝓiecit de templo: qui cathedras vē
dentiū columbas: mēsasq; subuertit mamonē
⁊ nummulariorū era dispersit. vt dom⁹ dei do
mus oōnis sit nō spelunca latronum. Hmōi
tu sectare vestigia: ⁊ ceteroz qui ⁊ mundi illius
similes sunt. quos sacerdotū ⁊ humiliores fa
cit ⁊ pauperiores. Aut si perfecta desideras:
exitū abrahām de patria ⁊ cognatōe tua. si ha
beo: substantiā vende ⁊ da paupibus. si non
habes grādi onere liberatus es. Nudū christum nudus seqre. Duz grēde difficile: sed
magna sunt pmia. In his sacer Hiero. di
stinguit ꝓcessum a vili. simulq; ostēdit q; ali
ud cōpetit pfectioni plati qui est plona cōmu
nis aliud perfectiōi persone private. Et ideo
q̄z rōne plationis quisq; religiosus a sta
tu pauptatis ad dispensatōem tpalium possit
assumi. impiū in est hoc ad ꝓsequentiam tra
here. Sicut enim prelatis rōne cure pasto
lis competit extrinsecis interdum implicari
negocijs salua perfectōe: nec tamē inferri po
test q; in persona private eque perfectum sit
per extrinsecas occupationes erga plurima
urbani cū martha: velut per intimas seruī
das ⁊ iocundas sursum actiones secus pe
des dñi quiescere cū maria. sic ⁊ in ꝓpōsito
intelligendum. Licet igit pontifices siue sum
mi sacerdotes: q; curam habent non solum
quantū ad perfectos ⁊ validos: verūetiā in

firmos ⁊ implectos: et quos pas: ē debent exē plo ⁊ verbo. ⁊ pro loco ⁊ tpe corporali subsi dio: saltu perfectione possessiones susceperint ad sustentationē paupeꝝ ⁊ ecclesie ministroꝝ. non tñ ex his qbuslibet paruitis personis in quolibet ecclesie statu ascribit potest nec debet: qꝝ in tanto sint pfectionis culmine cum amplitudine possessionis sicut cum altitudine paupertatis. Jn hoc autem qꝝ laudatores paupertatis extreme imitatores existimat iuliani apostate non solū nequitia plenū sed etiam veritatis noticia vacuū esse se demonstrat. dum pfessoꝝ veritatis malicio se crimen impingit erroris. ⁊ ipsam pfidiam iuliani apostate tanq̄ ignorans a laude paupertatis insinuat traxisse originem. cū tñ ipse iulian⁹ non in hoc errauerit qꝝ assereret oia tpalia relinquenda esse ſm dictamen diuini cōsilij. ad qō nemo astringit nisi velit. sed potius ad sue auaricie rapacitatem colorandā. ⁊ conculcandam ecclesiam: hoc vicebat esse de necessitate diuini mandati: allegans illud dñi ſbū qō in luca scribit. Nisi quis renūciauerit omnib⁹ que possidet: non pōt meus esse discipulus. Ex quo ipse vniuersaliter calūniabat ecclesiam: quasi nulla esset differētia inter renunciare oībus: ⁊ relinquere oia. Verum sicut glo. dicit ibidē. hoc dictat inter renunciare. oībus ⁊ relinquere oia. qꝝ renūciare conuenit oib⁹ qui ita licite vtunt mundanis q̄ possident: vt tñ mente tendant ad superna. relinq̄re ꝙo est solūmodo perfectoꝝ: qui oia tpalia postponūt. ⁊ solis eternis inhiant. Hec glo. Ex qua manifeste colligit: qꝝ qſ quis hoc sentit qꝝ perfectoꝝ sit oia relinquere: ⁊ solis eternis inhiare. doctrinam sequit iesu dñi: non perfidiā iuliani. Nā q̄uis⁹ dicat oia ꝓ perfectōis amore debē relinq̄: non tñ asserit bona ecclesie virui. qꝝ licitum est dimittere propria sed illicitum rapere aliena.

¶ Tertie responsionis tertia particula nonūqꝝ capitulū. in quo abrenunciationis ratio falsa etidit: ⁊ penurioſe paupertatis duodenaria prerogatiua monstratur.

Os peruersaꝝ mentiū ek vinoscit: m hi q̄ ſnie sue ꝟ̄ia propter iſtoꝝ cecitudinē inficiari non possunt: fraudulenta calliditate peruertē: ⁊ ad sensum trahē repugnantem. iuxta illud Bern̄. ad fratres de monte dei. Si in lectiōe deū q̄rit qui legit oia cooperant ei in hoc ipsum. si aūt in aliud declinat sensus legentis: oia trahit post seipsum. nihilqꝝ tam sane: taꝝ piū in scripturis inuenit: qō seu per vanā gl̄iam: seu per distortū sensum: seu per prauū itellectū nō applicet sue malicie vt vanitati. Q̄ manifeste in aduersario paupeꝝ nūc cernim⁹ ee cōpletū. Cū. n. certū sit paupertatē. q̄ consistit in abdicatiōe rerū tpaliū propter deū esse laudabilē: magistrūq̄ dñi perfectōis in pauptate virisse vsq̄ ad mortē. hic in compatōe possessionuꝝ ⁊ opulentiaꝝ sic peruertē do attenuat: vt nil sancte pauptati de perfectōis sublimitate relinq̄t. Jnuestigās. n. primo cām abdicationis tpaliū: hanc dicit ee ipsoꝝ appropriationem seu proprietatē: q̄ qm̄ ex radice defecit auaricie vt ꝟbis eis vtamur: non stat cū perfecta dñarite: q̄ non q̄rit q̄ sua sunt. Et ō dic̄ consultam esse abdicationē ꝓprietatis ad excludendā cupiditatē. q̄ extirpata his qui eius modi sunt recte cōmittit dispensatio bonoꝝ tpaliū: tanq̄ sciētib⁹ vtis: ⁊ non q̄rētib⁹ q̄ sua sunt. sed q̄ iesu dñi. Q̄ per abrae: iacob: ioseph: dauid: daniel: patrū. s. veteris testamēti exēplo confirmat. Jn his aūt ꝟbis ⁊ exemplis superficialit consideratꝫ nihil apparet erroneū: si tñ diligenter discutiant magnum inuenit latē venenū. Si eni proprietas sola cā est abdicationis tpaliū vt extirpet cupiditas ⁊ perficiat dñarita ad bona hmōi tpalia dispensanda. tūc igit pauptas non ē nisi sicut via ad abūdantiam: ⁊ dispositio q̄dā preambula. ac per ꝟ nulla pfectio ꝟsistit i ea. Jmpsecta igit fuit vita dñi: ⁊ falsa doctrina q̄ dixit. Si vis perfect⁹ ee vade ⁊ vēde oia q̄ habes ⁊ da paupib⁹. Amplī⁹ si vnū aliq̄ō collegium non dicā vni⁹ regni ſ toti⁹ mūdi bona in cōi possiderent. altissimū illud ō pauptate cō

stiū itegerrime seruat. Jmo qō est absurdius multo perfectiori mō q̄ꝫ hi q̄ in extrema rerū penuria. i fame. ſ. siti: frigore ⁊ nuditate domino seruiūt. cuiusmodi fuerūt apli ⁊ hi q̄ exēpla eoꝝ sequunt. Q̄ō cū euidēter sit falsum: restat qꝝ hec nō sit cā hēsa ⁊ ꝓncipal' abdicā di diuitias q̄ꝫ proprietaꝫ q̄ illecebroſe: vt oīm ē. ō. Dicꝫ é q̄dē qꝝ proprie diuitie magis solēt ee illecebroſe q̄ꝫ cōes. ⁊ ō magis ek de ēntia perfectōis ꝓpt⁹ ipsaꝝ. nō q̄ appropriatio sit culpa vt semper hēat culpā ānexā. ſ q̄ vt frequēt⁹ solz ee occasio culpe. Dñ ⁊ ipsemet i ꝓnib⁹ exēplis sibūpsi ꝟdicit. cum asserit illos ſctos pres nō solū sine culpa: sed etiā cū perfectōe bona hec tēporalia possedisse. Ipsi etiā leuite q̄ vxores habebāt ⁊ filios: ꝓstat qꝝ aliq̄ ꝓpria possidebāt. quos tñ super⁹ de perfectōe laudauerat. Ipse etiā populus ſraelitic⁹ terrā pmiſ⁹ repromissaꝫ adepr⁹: absqꝫ pctō distinctas ⁊ ꝓprias portiōes accepit. Jnsuper nūc reuelate gr̄e tēpore ſm scita legū ⁊ canonū iuste ⁊ sctē adit ⁊ possidetur hereditas. nō solū i partialib⁹ pmonijs. ſ etiā i ꝓncipatib⁹ ⁊ regnis. sic ipse iseri⁹ de cōstātino raymūdo ⁊ sibi silib⁹ fatet. Nō q̄ ꝓprietas é rō abdicatōis sic falso ſsimat: q̄si semper sibi sit penā ānexū. Sane qō dic̄ clemēs qꝝ ꝓ iniq̄tate ali⁹ dic̄ B ee suū ali⁹ illōr nō é itelligēdū generali: ſsyt i pluribus. vl' itelligēdū é qꝝ hmōi appropriatio defecēdit ex inq̄tate ꝓnoꝝ parentū: qꝝ nisi illi peccassent hui⁹modi appropriatio nō fuisset. Nō tñ ex B sequit qꝝ omnis appropriatio sit cū peccato. q̄ ex ꝓuaricatōe primoꝝ parentū non solum peccata descendūt sed etiam pene peccatoꝝ. Licet aūt diuitie tam cōmunes q̄ꝫ ꝓprie haberi ⁊ possideri valeant absqꝫ pctō. tñ eas relinq̄re perfectōis est. q̄ sicut ipsa perfectio de se non dicit culpam vt ex supra dictis apparet. sic ⁊ perfectio nō tñ dicit iusticie rectitudinē. verumetiam expeditionem. quā quidem expeditionem diuitie qꝝ illecebroſe ⁊ periculoſe ꝓpediūt. Unde Grego. iiij. moraliuꝝ. Rarum valde est vt qui possidēt aurꝫ ad requiē tendant. cū per semetipsaꝫ ꝟitas dicat. Quā difficile q̄ pecunias habēt introbunt in regnū celorum. Jdem etiam in. iiij. dyal. Cura rei familiaris vir sine culpa agitur. ⁊ ab his qui qualiter culpas declinare debeant sciunt. Et Rabanus super Matū. Difficile: hoc est maximi labōris est pecunias habētes vl i pecunijs confidentes exutis phylargyrie retinacula aulam regni celestis intrare. Propter quod securum est diuitias fugē: ⁊ eas abdicare perfectum. Unde Hiero. ad demetriadē. Aplici sāctigij est perfecteꝝ virtutis vendē omnia ⁊ pauperibus distribuē. ⁊ sic leuem ⁊ expeditum cū dñno ad celestia subuolare.

Quatro exempla que subiungit de pribus in conuenientia sunt ad propositum. Primum q̄dem q̄ non se expropriauerunt: vt hic falso confingit. dicens qꝝ dñs sanctum abraam propria hereditate derelicta mudum de terra sua exire coegit ꝙ pcepit. Nam ⁊ text⁹ geneseos aperte contradicit. vbi dic̄. Egressus est abraam sicut pcepit ei dñs: tulitqꝫ saram vxorem suam. ⁊ loth filium fratris sui: vniuersamqꝫ substantiam quā possiderant. ⁊ ingressi sunt vt irent in terram chanaā. Q, autem Jacob ioseph: dauid aliq̄n in paupertate fuerunt. B magis fuit vrgentis necessitatis q̄ꝫ voluntarie expropriationis. Q, vero daniel omnia sua vendiderat: q̄ de scripturis auctoritatem non habet: si sapientia danielis fuisset imbutus: nequaq̄ꝫ adduxisset in medium. q̄ prudentius silentio tegit qō scripturarum testimonio non probat. Scōa rō est q̄re dictoū patrum exēpla non congruūt. q̄ cū perfectione, virtutis aliquos habuerūt actus extrinsecos ſm exigentiam tēporis: q̄ trahi non pōt in exemplum perfectōis. sicut in patriarchis pluralitas vxorum. in dauid strēnuitas ad bellandum. ⁊ in helia occisio prophetarū baal. etsi cum istis perfectione seruauerūt: magis admirabiles q̄ꝫ imitabiles viris perfect⁹ proponunt. Unde Augu. de moribus eccl'ie. Aml sit iob oēs diuitias: ⁊ factus est repente pauperrimus. ſ incōcussum tenuit animꝫ. quo ait

si esse possent nostri tpis hoies. nō magnope in nouo testamēto ab istorum possessiōe ꝓhiberent. vt pfecte esse possemus. Hec aug. Cui consonat Greg. i. moral. Necdū virtus ꝓcepti emicuerat quę oia relinqui ꝓcipet. ꝙ tñ candē ꝓceptōis vim in corde seruabat: qꝫ nim. rū substantiam suā iam mente reliq̄rat quam sine amore possidebat. Et quib⁹ euidēter apparet qꝫ iob terrena possidendo pfect⁹ fuit solo contēptu mētis. qꝫ nondū emicuerat consiliū pauptatis. ac p hoc sicut cōiugiū abrae: cui non pfertur celiba⁹ Jobis: nō est trahēdū tpe gratie in exēplū pfectōis. sic nec patrum sanctorū possessio tpalis. Tertia quoqꝫ ratio ad hoc ipsum é. qꝫ multa patrib⁹ in figura contingebāt ꝛ vmbra. que tpe reuelate gratie ꝛ veritatis pfectōi non consonant. ꝛ iō illa nūc in exemplū trahē: non modicā generat absurditatē. Unde Berñ. de colloq̄o symonie ꝛ iesu. Excusant se alīq̄ fortassis dicentes. Abraaꝫ ysaac ꝛ iacob: ceteriq̄ sanctiñ quid non terrenas diuitias habuisse legunt. Sufficit nobis eē sicut illi fuerunt. Neqꝫ enim sumus nos patrib⁹ meliores. Si culpabilis possessio esset diuitiarum: numq̄ illi in diuitijs tantam a dño gratiam obtinerent.

Quid rñdebimus nouis imitatoribus veterum sanctoꝝ. Imponāt certe, vitulos super altare dñi: macteṫ arietes: hircos immolēt: ꝛ hoc abraam fecit. Sed hec inquiunt statū vitra non habent. vbi reuelata est veritas: transiere. Quid si ipsas quoqꝫ sanctoꝝ diuitias tpales vmbrā fuisse dixerim⁹ futuroꝝ In figura siquidem eis oia legim⁹ cōtigisse. Deniqꝫ quidni terrenas palam diuitias possideret sancti ꝛ pfecti viri: cū sola terrena palam promitterent a dño. Ubi sane celestis p missio sonuit. necesse est spūalibus spiritualia comparari. ꝛ mutari sacrificiū spe mutata Non sunt igit hmōi exēpla nec etiā platonū que conseqūnter annectitur de paupertatis p fectione agit: adducēda in mediū: ne sub specie sanctitatis pontificalis officij qō opulentia cōmutat: ꝛ bonorum paruipendat pauptatē: vilificet humilitatis: excitetur cupiditas. ꝛ ambitio foueat. ad que oia is cui rādemus paupez hostis omni qua potest virtute conatur. Nam verū iusticie solē: g pauptatꝫ ꝛ hu militatis exempla in vniuersum orbem radios sue lucis emisit: phantastice cuiusdaꝫ ne bulositatis obiectu obscurare contendit.

Queriṫ eni. Ut quid dñs paup esse voluit. Ut gd rex fieri recusauit. Et respondeṫ vt verbis eius vtamur. ideo paup esse debuit: vt eū sanctum teneret qui ab oīb⁹ imitari vellet. Neqꝫ eni omnes diuites fieri possunt. ꝙ si voluerit omnes paupes fiēt. Postqꝫ subiungit. Q, autem ne rex fieret fugit: munda nas dignitates fugē docuit. Alius est eni honor regis. alius plati siue sacerdotꝫ. Hec sunt verba illi⁹: in quib⁹ tam viliter ꝛ indocte sentit ꝛ loquit de alta ꝛ tam nobili materia: vt nos etiam pudeat ipsius ineptias replicare. Quis eni in sacris litteris eruditus vl modicum. quis quantulācūqꝫ ad dñm reuerentiam habēs. altissimi dei benignissimā cōdescēsionem vsqꝫ ad extreme pauptatis iopiaꝫ fic audeat paruipendē: vt putet eū hoc egisse absqꝫ rōne ꝛ causa ꝓ maxima. Quā tamē in paupertatis hostis adeo frinolaꝫ arbitrat vt non vereat dicē. iō dñm paupē factum q̄ non omnes possint diuites fieri. Si igitur possent omnes adipisci diuitias sic ꝛ paupertatem assumē. eque bñ vel magis ꝑm hanc ꝓ phanā doctrinam dñs⁹ debuisset tpalibus bonis diues esse q̄ paup. Ad si verum est paupertas in nullo pfert diuitijs. nec magis est meritoriū ꝓo dñsto paupē fieri q̄ possidē diuitias. Quapropter sicut dñs dixit adolescenti diuiti. vade ꝛ vēde. ita ꝙ hoc ante dñstianū dogma dici pōt ꝛ pauperi. si vis perfect⁹ esse vade ꝛ possidē. Jnsup cum dicit qꝫ omnes possint paupes esse. aut intelligit de pauptate q̄ habet aliq̄d in cōmuni. cuiusmodi est in collegiatꝫ ecclesijs. ꝛ tūc est falsum. qꝫ non omnes etiam si velint admittunt ad collegia talia. Aut intelligit de paupertate: in qua nihil habeṫ: ꝛ tunc etiā falsum é. qꝫ non oēs saluo statu⁹ quos in ecclia vniuersali deus esse instituit: hanc possunt pauptatē eligē. sicut ꝓz in regib⁹ ꝛ pncipib⁹: militib⁹: populatib⁹: ceteriq̄ habentib⁹ vxores ꝛ filios. Et q̄n qui a recta vitatis via discedit ꝓ deuia vagaṫ errorum. hinc ꝓuenit qꝫ de dñsti fuga in consequntib⁹ loquēs in multa incidit falsa. dicens qꝫ dñs docuit honores eē fugiendos: non ecclesiasticos ꝙ mundanos. qꝫ acceptauit honorem in hierusalē sibi exhibitum vt prophete. q̄ prius fugerat honoreꝫ sibi oblatum vt regi. exposse textui ꝛdicit euā gelico. Nam in iobe dr. Bñdictus q̄ venit in nōie dñi rex israel. Et i marco q̄ turbe dabant dicentes. Bñdictū qō venit regnuꝫ patris nostri dauid. Sup quo beda. Non recipit voces eoꝝ qui regnū patriarche davidis in eo restaurandū. ꝛ ꝑce bñdictionis dona recuperanda concinūt. Ut gd igit qō prius fugiendo declinauit: modo libēs amplectit. nili vt aperte doceaṫ qꝫ nō tpalis ꝛ terreni ꝙ eterni in celis rex esse impugnaṫ. ad qō profecto regnū ꝓ contēptū mortis ꝛ gloriā resurrectionis ꝓuenire. Ex his clarū est qꝫ dñsto exhibitus fuit honor regalis: non prophetalis seu sacerdotalis: vt dicit. quem tñ acceptauit propter mysteriū nostre salutis. ꝛ propter exēplū humilitatis: vt etiā ab his oblati honoris non recusaret obsequiū a q̄b⁹ paulo post crucifigendum se eē sciebat. Tunc siquidem int' laudantiū ꝛ applaudentium voces: humilitatis ꝛ pietatis non immemor: sup asellū tergus sedere non erubuit. ꝙ etiam copiosos lachrymarū imbres effudit. Per hūc etiam modū qñ discipulorū pedes humiliter abluit. se magistꝝ ꝛ dñm esse ꝛ dici debē monstrauit. vt p declarationem regie celsitudis: discipulos ducere ad imitationem oñse humilitatis. Mira igit puerilitas est: ea que scriptura introducit exemplū abiectionis ad fomentū ambitionis itoqre. quasi nō sit humilitatis virtus honores ecclesiasticos fugēre nec superbie vicium ad illos aspirare. Cuius contrariū dicit Gre. in regis. Ego inquit viam capitis mei sequēs

non oēs saluo statu⁹ quos in ecclia vniuersali deus esse instituit: hanc possunt pauptatē eligē. sicut ꝓz in regib⁹ ꝛ pncipib⁹: militib⁹: populatib⁹: ceteriq̄ habentib⁹ vxores ꝛ filios. Et q̄n qui a recta vitatis via discedit ꝓ deuia vagaṫ errorum. hinc ꝓuenit qꝫ de dñsti fuga in consequntib⁹ loquēs in multa incidit falsa. dicens qꝫ dñs docuit honores eē fugiendos: non ecclesiasticos ꝙ mundanos. qꝫ acceptauit honorem in hierusalē sibi exhibitum vt prophete. q̄ prius fugerat honoreꝫ sibi oblatum vt regi. exposse textui ꝛdicit euāgelico. Nam in iobe dr. Bñdictus q̄ venit in nōie dñi rex israel. Et i marco q̄ turbe dabant dicentes. Bñdictū qō venit regnuꝫ patris nostri dauid. Sup quo beda. Non recipit voces eoꝝ qui regnū patriarche davidis in eo restaurandū. ꝛ ꝑce bñdictionis dona recuperanda concinūt. Ut gd igit qō prius fugiendo declinauit: modo libēs amplectit. nili vt aperte doceaṫ qꝫ nō tpalis ꝛ terreni ꝙ eterni in celis rex esse impugnaṫ. ad qō profecto regnū ꝓ contēptū mortis ꝛ gloriā resurrectionis ꝓueniret. Ex his clarū est qꝫ dñsto exhibitus fuit honor regalis: non prophetalis seu sacerdotalis: vt dicit. quem tñ acceptauit propter mysteriū nostre salutis. ꝛ propter exēplū humilitatis: vt etiā ab his oblati honoris non recusaret obsequiū a q̄b⁹ paulo post crucifigendum se eē sciebat. Tunc siquidem int' laudantiū ꝛ applaudentium voces: humilitatis ꝛ pietatis non immemor: sup asellū tergus sedere non erubuit. ꝙ etiam copiosos lachrymarū imbres effudit. Per hūc etiam modū qñ discipulorū pedes humiliter abluit. se magistꝝ ꝛ dñm esse ꝛ dici debē monstrauit. vt p declarationem regie celsitudis: discipulos ducere ad imitationem oñse humilitatis. Mira igit puerilitas est: ea que scriptura introducit exemplū abiectionis ad fomentū ambitionis itoqre. quasi nō sit humilitatis virtus honores ecclesiasticos fugēre nec superbie vicium ad illos aspirare. Cuius contrariū dicit Gre. in regis. Ego inquit viam capitis mei sequēs summopere detrectabam eē opprobrium hominum ꝛ abiectio plebis. In quo manifeste oñdit: q̄ in fuga ecclesiastici honoris é imitatio dñsti. Idē quoqꝫ in pastorali. Nolite plures magistri fieri. Nunc ipse dei ꝛ hominum mediator regnū pcipe vtuaṫ in terris: q̄ sup nos in spiritu sciēnā sensumqꝫ trāscēdens añ secula regnat in celis. Aut enim idcirco in carne venerat vt non solū nos per passionem redimeret. verūtiam ꝓ suam ꝓuersationē doceret exēplū se seqntib⁹ pbēs rex fieri noluit. ad crucis ꝛo panbulū sponte peruenit: oblatam gloriam cuncta fugit. penā probrose mortis expetijt: vt membra ei⁹ dilecta salutes fugē. terrores mortis timē: pro veritate aduersa diligē. prospera formidando declinare. Ducitaq̄ Grego. Si igit dñs in fugiendo regnum se sequētibus exemplum dedit fugiendi gloriam: fauorē ꝛ prosperitatem ꝛ hec non tñ inueniunt i diuitantibus mūdanis ꝙ etiam ecclīasticis: constat qꝫ hūilitatꝫ est hec refugē: ad pfectā humilitatꝫ dñsti imitationē: quantū fieri pōt salua zelo animaꝝ salutis ꝛ obedientia respectu superioꝝ. cum ipe dñs⁹ discipulis contendentib⁹ qs eoꝝ videret eē maior: in Matheo rñdeat. Quicunq̄ humiliauerit se sicut puerus iste: hic maior est in regno celoꝝ. Q, si forte qs dicat: si cut i cōsequntib⁹ conaṫ astruē: hoc ad hūilitatem spūalē ꝛ interiorē: non ad corporalē ꝛ exteriorē debē referri. non modicū desipit. cuꝫ vniuersoꝝ magister ꝛ dñs: non solū spūalis sed etiam corporalis hūiliatōis exēpla ꝑbuit. qñ discipuloꝝ pedes lauit ꝛ terfit. vbi ꝛ dixit. Exemplū dedi vobis: vt quemadmodū ego feci vobis: ita ꝛ vos faciaṫ. De quo Augustin. ome. liij. Dassurus dñs⁹ exitia pmittit obsequia: non solū eis ꝓ qb⁹ erat subiturus mortē. ꝙ etiam illi qui eu fuerat traditur⁹ ad mortē. Tanta ꝙppe é hūane humilitatis vtilitas: vt eam suo cōmēdaret exēplo etiā diuina sublimitas. q̄ homo supb⁹ in eterni pterni si eū deus hūilis inuenire. ꝓ et aūt supbiaꝫ deceptoris secutus: vt humilitatē redeptoris

sequatur inuentus. Dicamus fratres humiliterē ab excelso. faciamus inicē humiles qō hūiliter fecit excelsus. Magna est hec ꝓmēdatio humilitatis. Faciāt hec sibiinuicē frēs etiā ope ipso visibiliciū se inuicē hospitio recipiunt. Añ t apls cū bñ meritā viduā commēdaret. si hospitio inquit recipit. si sctōrum pedes lauit. Et apud sanctos vbicūqz hec cō fuerudo nō est: qō manu nō faciunt: corde faciunt. multo aūt est melius t sine controuersia vt etiā manibus fiat. ne dedignet qō sēc dnūs facere dnūs tianus. Cū enī ad pedes fratris inclinat corpus: etiā corde ipso vl excitat: vel si iam inerat ꝓfirmat ipsius hūilitatis affectus. Dis aūt verbis ondit: qz hūilitatio exterius facta in corpe: plurimū ꝓfert ad perfectōem vere humilitatis in corde. Per hunc etiā modū exterior rerū penuria qz se videat inutilis: pauptati tñ spūs iuncta nō solū ipsius auget meritū: sed etiā valet ad plurima ꝓpter qō recte designat per eadē licā illā margaritā: que tante ꝑciositatis est vt ꝓ illa emēda distrahenda sint oia.

Valet enim inter alia ad ḡmor. s. ad exterminiū iniquitatis ad exercitiuz pfecte vtutis. ad possessionē inēne iocūditatis: t ad publicatōem euāgelice ꝑdicationis. Valet ꝓmo ad exterminiū iniquitatis: Primū quidē ꝓpter expiatōem ppetratarz culparz. Est enim caminus qdā purgās t eliminans sordes pctōrz. iuxta illud Ysaie. Elegite in camino pauptatis. Qō marie de illa intelligi habet pauptate: que nō tñ volutarē interius p rez ꝓtemptū afficit: verūetiā corpus p penuriā affligit. De qua gregoriꝰ in ome. de lazaro t diuite. Mala inquit lazari purgauit ignis inopie: t bona diuitis remunerauit felicitas vite trāseuntis. Illū pauertas afflixit t terfit. istū abundantia remunerauit t repulit. Quicūqz ergo in hac vita bñ habetis: cum vos bona egisse recolitis valde de eis ptimescite. ne concessa vobis ꝓspitas eoūdem remuneratio sit bonorum. et cū quoslibet paupes nōnulla reprehēsibilia petrare ꝓspiciris: nolite desperare: nolite dsperare: qz fortassis qō supefluitas tenuissime pūitatis inquinat: caminus pauertatis purgat. De vobis oino pertimescite: qz nō nulla etiā male acta ꝓspera vita secuta est. de illis vero sollicite pensate. qz eorū vitā magistra pauertas cruciat quousqz ad rectitudinem perducat. Scōo ꝓpter subtractōem occasionū peccandi. que ficut diuitiarz affluentia crescunt: sic volūtaria pauertate minuūtur. Añ dnyb. super eplam ad hebre. sermone scōo. Christianus in paupie ꝓstitutus qz cū diuitijs magis irritat. Quō. qz excludit a se supbie typū. nō erit arrogās sed patiens: obtempans: pudicus: mitis t sapiens. Qui vo in diuitijs ꝓstitutus est. multa illū ad hec bona ꝓpediunt. Inspiciamus ergo q sint q dines operaf. Rapit aliena: estuat cupiditate nefandoꝝ nō desinit ptractare ꝓcubit: malefficia cuncta ꝓmittit. Nōne vniuersa hec ex diuitijs ꝓspicis generari. Intueris quomō i paupie magis qz in diuitijs virtutes facilius possidemus. Hec mihi dicas: qz in hac vita dinites nullā vndictā suscipiunt. Nam cum oībus malis suis etiā hoc malū habent diuitie. qz malignitate peccātes ab vltōibus mentur: t qui diuitias possidet sp peccans nulla pena reuocaf. sed sine vllis remedijs munera suscipit pctōrz: t frenū illi nullus imponit. Nuculqz dnyso. Q, si forte quis dicat qz ō pauperie occasionaliter multa mala oriunt: rīdet inferius. xviij. sermone. Nemo caueat inquit de pauptate qsi causa sit multoꝝ malorz. ueqz obloqtur de dnō: qui pfectōem illā dixit. si vis pfectus esse. Hoc enim i verbis dixit t opibus ondit. t p discipulos suos docuit. Secternur igit pauptatē: maximum quippe bonū est. Nihil enim opulētius eo q paupertatē spōte diligit: t cū alacritate suscipit. Valet etiā tertio ꝓpter absciſionē viciosarz radicum. Unde t dnyb. ser. eodem. Abijciamus quecūqz corpus florere faciūt viciāt autem aiam. vtpote sint diuitie. gloria cuncta hec carnis sint t amor corporis. Ita

qz non animē ampliorat: z pauptatē sp contēnimur. ista eni magnū bonū est. Sed sapiens indt pauperie pro nihilo habet. Et iterum. Diuitias t paupertatē ne dederis mihi. t ex camino pauptatis libera me. Quare ergo hec dicta sūt. Hec i veteri testamēto dicebant: vbi multa rō diuitiarz. vbi pauertatis plurimē erat ꝓpter. vbi hec dē maledictio erat: illud bñdictio. sz nūc nequaqz ita é. Si vis audire pauptatē predicantē ta: ipsam professus est dnūs t dixit. Fili hois nō hz vbi caput suū reclinet. Et iterum discipulis dicebat. Nolite possidere aurum neqz argentum. Et petr dicebat ei qui ex natiuitate sua claudus erat. Argentū t aurū nō é mihi. Et in ipso dē veteri testamento. nōne helias pter melotam nihil habebat nonne helizeus: nōne Job es. Nuculqz dnyb. paupertatē toleratiaz laudat. qz corporalīū p' eā rez amor abscindit: qui est prima radix viciorz. laudat etiam qz p ipsam abscindit radix sēa. q é timor male hūiliat. Ubi t consequnt actiūgit. Uides qz qō maxime facit fiduciā B é pauertas. Dines seruꝰ est obnoxiꝰ ex istis dāmis t tribuens omni voleti eum nocere. ille aūt nihil habēs proscriptionē nō timet neqz condēnationē. Nequaqz g pauptas facit sine fiducia esse. Christꝰ cū pauptate mittebat apl̄os in causam opꝰ habentē fiducia multa. Valde eni sortis est paup. t non hz vñ iniuriam patiat. Hec ista dnyso. intelligi nō possunt nisi de paupere qui nihil penitus hz. Ex his igit pz qz volutaria pauertas non mō dicanū valet ad exterminiū iniquitatis. Valet etiam ad exercitiū virtutū pfecte. Primū quidem. qz p eā virtꝰ acq̄sita probaf. Ubi Ambro. ꝓmo li. de officijs. Nō pōt qs ꝓmū accipe nisi legitime certauerit. neqz gloriosa victoriam vbi non fuerint laboriosa certamina. Jōqz dns in euangelio. Bti paupes spū qm ipsorz est regnū celorz. Non dicit. Bti diuites sed paupes. Inde. n. incipit beatudo diuina iudicior. vbi erūna estimaf. Hec Ambro. Constat aūt qz erūna non est i pauptate rōe

consequtus rez in mēte: hz rōne penurie tpalis quam sustinem ꝰ i corpe. Scōo etiā valet qz per eam virtꝰ ꝓbata custodit. Ubi hiero. ad paulinū. Crates ille thebanus homo quondam diuitissimꝰ: cū ad philosophandū athenas pgeret: t magnū auri pondus abiecit. nec putauit se posse virtutes posse si t diuitias possidere. Beniqz t tu audita sria salutatōis: si vis pfectus esse vade t vende omnia q habes t da paupib⁹: t veni seqre me. Joba vte i opa. t mudam crucē mudus seqns expeditior t leuior ascendis scalam iacob. purissimqz manibus t candido pectore paupem te spū t opibus gliare. Valet etiā tertio qz p eā vtꝰ custodita expeditius in finē pducit. iuxta qō dicit Dnūs. super eplam ad hebre. sermōe scōo. Non habētes diuitias nō ꝓpterea doleam⁹ sed grās magis vniuersoꝝ deo t dño referamus. qz nos paruo labore eandem mercedē poterimus quā diuites ꝓmereri. etsi voluerimus etiā amplioré. Nam exparuis magis lucramur. Huic etiā gre. cōsonans in ome. Regnū indt celorz tñ valet quantū habes. Et iterꝝ. Ante dei oculos nunqz est vacua manus a munere: cum arca cordis repleta fuerit bona volūtate. Quapropter cū voluntas vbi deest possibilitas ꝓ facto reputat: t sic cuius sit sanctis paupibus velle: qz diuitibus bonis velle t facē. multum igit facit pauertatis inopia ad virtutū expeditionē. Si ergo voluntaria tplium rez penuria virtꝰ ꝓbat: conseruat t expedit. manifeste conuincit qz eminēta pauptatis plurimū ꝓfert ad exercitiū pfecte virtutis. Consequnter etiaz valet ad fruitionem iocūditatis interne. Primo rōe extrinsece securitatis. Unde dnyb. ome. vbi sup. Basilius. Diuitē necesse est multis idigere: t turpiter seruire: formidare t suspicari. t timē eoz qui suspicant oculos: t calumniarum ora. t auaroum concupiscētias. Hz non pauptas é aliquid tale: hz contrarium vniuersum regia é non subiecta furibus hz munita. portus tranquillus: palestra t gymnasiū philosophie. Constat autem qz pauptatis furi-

bus non subiacēs ea potissimū est in qua nihil habeā. de q̄ subdit ibidē. Audite quicūq; pauperes estis. magis autem qui diuiti cupitis. Non pauperē esse malum est sed nolle pauperē esse. et neq; malum existimes paupertatē et non erit tibi maluz. etsi pharisęo decē milium erū bonoꝝ hoc et ozigo. Nec mīi securitatē dat penuriosa pauptas in hoc seculo. verūeniā i futuro iudicio. Vñ Bernā. sup ꝓo. qui habitat. Felix pauptas uolūtarie relinquētiū omnia: et sequētiū te dñe iesu. Felix planeq; que tam securos: imo et tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elemētoꝝ. in illo tremēdo examine meritoꝝ. in illo tanto discrimine iudicioꝝ. Sēdo ratione expectare mercedis. Vñ super illud Job. dereliquit illi simplicitas. lampas contēpta apud cogitatōes diuitū parata ad tempus statutū. dicit Grego. Statutū q̄ppe contēpte lampadis tempus: est extremi iudicij predestinatus dies. Tūc reproborum oculis pateret q̄ celesti ptāte subneti sunt: qui terrena omnia retinuerunt. Quisq; enim diuini amoris stimulo excitat⁹ hic possessa reliquerit. illuc proculdubio culmen iudiciarie ptātis obtinebit. vt fiat cū iudice iudex veniat: qui nūc considerationē iudicij se sponte paupertate castigat. Liquet aūt q̄ pauptas ꝓ qua ꝙs deridet et contemnit: ea potissimū ē q̄ annexam habet exterioꝝ penuriam et vilificationem. Vñ Bernā. ser. cti. Duo habz pauptas seqn tiū dñm: afflictionē. s. et vilitatē. de q̄b⁹ propheta. vide inq̄t humilitatē meā et laborem meū. et propterea in terra sua duplicia possidebūt. vt ꝓ pudore sit honor iudiciarie ptātis. ꝓlabore refrigeriū placidissime sessionis. Hz eni est que castigat: purgat: probat: hūiliat: et exaltat. Hanc igit rōe mercedis cōmitatur leticia mentis. Vñ sup illō pā. Ego sum paup et dolēs. salus tua deꝰ suscepit me. glo. Laudabo in me et in membris meis nomen dei cū cantico. i. cū delectatione. q̄ si oia desint. nec tñ illi deest mētalis iocūditas. propter quod subdit. Videant paupes et letentur

ḡrite deū et viuet aīa vra. Tertio quoq; ad hoc ipsum valet ratōe supinfuse consolationis. Vñ chrysо. ome. iiij. sup Matth. Descēdamus ingt ad pauptatis caminū. videamus q̄ ambulant in eo: et elatoꝝ colla cōculcant. videam⁹ miraculū et paradoxū hominem in camino plallentē: in igne grauis agentem. pauptati vltime alligatū: et multam ferētem deo laudationē. Eteni pueris illis tribus filēs sunt qui pauptatem cū gratiaꝝ actione ferūt. nam et igne terribilius pauptas incēdere consueuit. hꝫ puerōs illos nequaq̄ incēdit Jta et nūc si in pauptate gratias ḡgeris: vincula dissoluunt: et flāma extinguit: et si non extincta fuerit: q̄ multo mirabilius est ꝓ flāma ros ouis. Vñ et in philosophantibus est videt. q̄n in paupertate diuitibus copiosius disponunt: et in medio camino rore puro potiunt. Eteni maxim⁹ est ros non detineri cōcupiscentia diuitiaꝝ. Et illi nunc contemnentes regem facti sunt rege clariores. et tu vtiq; si deseperis mundana negociaz omni mundo clarior honorabilior. Sm sanctos illos quib⁹ dignus non erat mundus. Et igit dignus celis efficiaris: deride presentia. ita enim et hic clarior et futuris poneris bōis. Ducuſq; chrysosto. euidenter ostēdens: q̄ voluntaria paupertas et rerum penuria est q̄ maxime vilis ad perfruitionē interne iocūditatis. Valet quarto ad publicationē euangelice ꝓdicationis. Primū q̄ facit eam magis credibilem. Vñ chrysо. omel. iiij. sup Matth. Talis est luminis virtus vt non soluz luceat. sed et illuc ducat illos qui sequunt. Cū eni videant omnia ꝓsentia nos contēnentes et ad futura ꝓparatos: ante omnē sermonē opib⁹ nr̄is credent. Quis enim ita est amens vt videns eū heri et ante lasciuiebat et vitabat omnia exutum: et ad famē et inopiaz et durā vitā sanguinem occisionem et oia q̄ vident piculosa ꝓparatū: non manifestam accipiat hinc futurorum demonstrationē. Si aūt nos ꝓsentib⁹ implicauerimus et immiscuerim⁹. qualiter poterunt credē q̄ ad possessionem aliam festinemus. Ducuſq; chrysо. Jn hoc clare demonstrat q̄ voluntarie pauptatis exemplū ꝓdicantē magis credibilem facit euangelicā ꝓdicationem. Secō etiam valet q̄ magis reddit efficacem. iuxta qđ Damasce. li. iij. dic. Euāgelium agnitio dei predicatū est. non bellis et armis exercitibus aduersarios deuincens. sed pauci nudi paupes: persecutiū verberatiū mortificatiū crucifixum in carne et mortuū: et dominantem ꝓdicantes sapiētib⁹ et insipientib⁹ ꝓualuerunt. Hec damasce. Dō⁹ unitatees illi fuerunt. de quib⁹ in ecclesiastica historia li. iij. dicit Eusebius. Quidam ardentiores diuine sapientie cupiditate succensi: alias suas verbo dei consecrabant expletes pfecti omis saluare ꝓceptum: vt facultates suas primo paupib⁹ diuidentes: expediti ad ꝓdicandum euāgeliū fierēt. Tertio q̄ efficit eam magis acceptabilē. Vñ sup illud Matth. dignus est operari⁹ cibo suo: dicit Chry. ome. xxxij. Manifestū q̄n a discipulis eos cibari oportebat: vt neq; ipsi magna sapiāt aduersus eos qui dicebant oia prebētes et nihil accipiētes ab ipsis: nec illi rursus ablicindant tā q̄ despecti ab ipsis. Cū igit voluntaria rerū penuria euangelij ꝓdicationez magis reddat credibilem: efficacē: acceptabilē. ac p hoc auditores inducat ad fidem: erigat ad ipem: alliciat ad charitatē. manifestum est q̄ maxime valet ad euangelice veritatis publicationem. Cui⁹ etiam cuidē indicium est: q̄ p apl̄os paupes rebus et spiritu: q̄dq̄ numero pauci: diffusa est euangelica veritas in orbem vniuersum. vt de ipis vere dictū sit. Jn omnē terrā exiuit son⁹ eoꝝ. Vñ chrysо. sup mat. ome. xlvi. Si aūt hoies. xij. orbem terrarum conuerterūt: excogita quanta est nostra malicia cū tanti exulceres: eos q̄ regunt non possim⁹ corrigē: quos decē milib⁹ mūdis oportebat sufficē et eē fermētū. Sed signa ais habebāt. Sz non signa eos mirabiles fecerunt. Multi. n. et homines pficientes: q̄ iniquatem opati sunt. non sunt facti mirabiles sed puniti. Sed qd inquā est qđ eos oñdit magnos. Pecuniaz contēptus: q̄si despect⁹ ab oib⁹ vtilibus negocijs ereptus. que si non haberet. et si. x. milia mortuos suscitasset: non solum nulli profecisset. sed et seductores estimati essent. Ducuſq; chrysо. Aut hoc patenter oñdit: q̄ nihil tñ valuit ad dilatandum christi euangeliū: q̄z perfectus contēpt⁹ rerū mundanaꝝ. Cum igit voluntaria et penuriosa pauperta⁹ sit ex predictis elucet valores incomparabiles q̄tuo: habeat triplicatos. rēte delignat nou solū per vnā euāgelicā margaritam. verūetiā per. xij. pfulgidas in portis noue hierusalem descēdentē de celo: pro magno siū valore miraq; pulcritudine politas. quib⁹ et noia. xij. pauperū spū apostoloruz. s. in fundamentis collocata rident. seu per. xij. lapides in typico rationali quadruplici ordinatione distinctos. quo summ⁹ noster pontifex adornatus apparuit. q̄n vt nos reconciliaret patri nudus in cruce pependit. Cui etiam rōnali et superhumerale exemplum. s. xij. apostoloꝝ tanq̄z vitta tactinctina charitatis affectu copulat. Est enim hmōi paupertaꝫ preciositas non nīi multiplex sed et magna et incomparabilis omni pciositati terrene: vt ait chrysо. super Matth. ome. xlvi. Quid aūt si quis tibi proponeret facē senū aurū. et posse omnes pecunias vt senū conēnē. Non vtiq; hoc susciperes magis et valde deceter. eteni hoc hoies vtiq; attraxisset. Si enim videret senū aut effici: concupiscerēt et ipli hāc vtilitatem. vt sic moueret et augeret vtiq; eis pecuniaz cupido. Si aute viderēt oēs vt senū aurū despicientes: olim vtiq; ab hac egritudine eruti essent. Idē quoq; omelia vltima. Si q̄s tibi ꝓcipatus et ciuiles ptātes et diuitias et lasciuiam proponeret. deinde paupertatē ponēs: electionē daret accipe quodcūq; velles: hāc ꝓfecto magis rapes: si tñ cognoscerēs ei⁹ pulcritudinē. Mouit aūt paupertas puellę cuiusdā pulcre et speciose filie esse videt. Cū hac helyas educatus raptus est beata illa raptura. cum hac helizeus claruit. cū hac ioānes. cū hac apli omnes. Sed et ipsaz puel-

le hui⁹ pulcritudinē intueamur. Etenim oculus ei⁹ ē pur⁹ ⁊ pclar⁹. nihil hīo turbulētus sed mālitenū: trāquillus: delectabilis: ad oēs re ficiēs: mitis: humilis: multū odio hīs omnibus auersēs: os illi ⁊ lingua sana ē ⁊ inuiq; grauis actōe plena ⁊ bñdictōe⁊ mult⁹ vbis ⁊ amicabilibus. Si aūt vis ⁊ ꝓpōtione mēbroꝝ ei⁹ videre: lōga ē ⁊ multū excellior q̄s stipabūdantia. Si aūt fugiūt eā mlti ne miremīs. etenim fratres alias fugiūt ifirmē. Ex ꝓmeritis aūt afficit aīa pauꝑ a diuitib⁹. Rursus mihi iopie laudē dicis: qm̄ bñe ē q̄ nullū patit. Ex bonis ferre admonet iopia. Si eburn⁹ pauper ⁊ paulus ebriebat ⁊ in fame erat. Ex nō hīs ingo req̄ē. Neq; fili⁹ hoīs hēbat vbi caput reclinaret. Iudicis exīste declarat os aureū q vocātaria rex iopia nō solū ē magne ꝑciositatis hz etiā pulcritudīis mire. Est etiā ⁊ qō plus ē magni honorie. sic idē vir scūs ait sup Job. ome. xlvij. Aia iopa q dē volūtarij fulget velut aurz. splēdet vt Margarita fulgēs inter rosā aūt vt rosa. Nō. n. ē illicitine eam nō fur. non sollicitudo vite hui⁹ negocioꝝ: q̄s sīē angelus ista querat. Et hmōi aīe pulcritudiné videt vis ipsi⁹ diuitias addiscē. Nō subiacet demonib⁹: hz affīxit deo. nō militat cū hoīb⁹: hz cū angelis. nō hz arcas duas vltres vl vigintī. hz talē abūdātiā vt hūc mūdū vniuersū nihil ē estimet. nō hz hēsaurz hz cetū. nō idiget seruis: magis aūt hz seruos passiōes ⁊ cogitationes q̄ regnū vsurp. regnū aūt ⁊ aurz ⁊ oīa talia quēadmodū pueroꝝ ludib⁹ deridet⁊ fīē rotas ad puā hec oīa estimat ē ꝓemptibilia. Habet. n. mūdū: quē neq; videt q in his fundāt pfīt. Quid igit̄ ē pauꝑ mei⁹ est vnq̄. Patiēt̄ veniq; hz cetū. Si aūt patiens tū tale ē excogita tectū. Ex nō hz ingo eā ⁊ eum⁹. Quid āt ei his op⁹ ēq. Ā. nubes vehit⁹ ⁊ eē cū xpo. hucusq; iobes os aureū: ignitis fulgidis pōderosis ⁊ ꝑciosis eloquijs: voluptarie pauꝑtaꝝ q̄ penuriā rex hz ānexā admirabilē celsitudinē: pulcritudinē ꝑciositatēq; cōmēdat. Ut īsī hec nō reuelant mūdi sapiēt⁹. iuxta illō dīi i mat. Abscōdisti hec a sapiēt⁹ ⁊ prudēt⁹ ⁊ reuelasti ea paruls. nō ꝓponunt carnalib⁹ q̄s spūalib⁹. iuxta illō. Nolite sctīs dare canib⁹. neq; mittaꝝ Margaritas añ porcos: nō inotescūt amatoꝝ⁹ diuitiarū. q̄s pauptatē amātib⁹ ⁊ exptis. q iā vicerūt mūdū. iuxta illud Apocal. vincēti dabo mānā absc̄ditū: ⁊ dabo ei calculū cādidū. ⁊ in calculo nomē nouū scriptū qđ nemo scit nisi q accipit. Jō pauptas hmōi ꝓ thesauꝝ absc̄ditū desīgnat in agro. quē q̄ iuenit hō absc̄dit. ⁊ pre gaudio illi⁹ vadit ⁊ vēdit vniuersa q̄ hz ⁊ emit agrū illū. Si qs igit̄ sapiēt pauptatis vult nosse valorē: aut ipse i se expiri fiadeat. aut exptoꝝ finie acquescat. iuxta qđ Bern. in epla quā scribit ad Thomā. q amore scie retardabat ꝓpositū veniēdi ad religionē: an Quā salubri⁹ discere⁊ xpm ieiuꝝ ⁊ būc crucifixū. quā vtiq; sciaꝝ haud facile nisi q mūdo crucifix⁹ fuerit apphēdit. Falleris siti falleris si te putas inuenire apd mūdi magistros qui soli xpi discipuli. i. mūdi ꝓceptores dei munā assequunt. Nec. n. hāc lectio docet: q̄s vncio nō eruditio: q̄s exercitatio in mādatis dīi. Dis sacris eloquijs dr⁹. plonat omel. xxviij. sup Matth. sic dicēs. Verūm q̄cūq; dixero mihi repugnabit tale sermo q̄le rex expetit. ideo vellē quēdā illoꝝ q in illū iā deuenerūt pbīe vicē nobis adesse. ⁊ tūc manifeste videremꝰ hui⁹ rei delectationem. ⁊ q̄liter nulli eoꝝ q̄ diligūt pauptatē acceptarēt ditari. r. milib⁹ pdēdis. tanq̄ q nō lamēt: abnt i solitudinib⁹ q̄s ridēt ⁊ saltāt. ⁊ bis q diadema fibi circūponūt magis in pauptate decorant. Si igit̄ hec rex expietia docet. ⁊ q diuitias ⁊ honores secuti cōplectunt nec expti sunt nec expiri volūt. necesse hīt q̄ eiusmodi sūt superbe mā idicē sibi silētiū. ne tanq̄ ceci decolorib⁹ syllogisare videant. Taliū eteni temeritatē Hiero. ad demetriadē scribēs redarguit Quidā iquit cū loq nesciāt tacē nō pūt. docēteq; scripturas q̄s nō itelligūt. ⁊ cū alijs p stulerint eruditoꝝ sibi assumūt supciliū. priusq; iperitoꝝ magri q̄s doctoꝝ discipuli. Bonum est enī obedire maioribus ⁊ parere pīs

cijs. ⁊ post regulas scripturaꝝ vite siue tramitē ab alijs discere. nec ꝓceptore vti pessimo pl̄imptōe sua. Hoc ꝓceptore pessimo sis cui respondemus vsus nō esset. nequaq̄s in suggillatōem pauptatis: ꝓmendatōem temporaliū possessionū: ꝓbata temeritate dogmatizare pl̄imptiosū. Quāq̄s enim interdū ex rerū inopia ꝓueniant mala. ⁊ ex affluētia bona tamē tū mala ex paupertate dilecta ꝓueniunt: sed odita. nec bona ex amatis diuitijs: sed contemptis. salomone testante. Qui amat diuitias. fructū nō capiet ex eis. Cōstat autem q̄ ficut laus alicuius rei excitat ad illius amorē. ⁊ vituperiū ad contemptū. Cum igitur ꝓmittere diuitias: ⁊ amare pauperiē sit extirpatio viciorꝝ ⁊ insertio virtutū: ⁊ cōtrario cōtinere pauperiem ⁊ amare diuitias sit eradicatio virtutū inserto viciorum. manifesta ratione concludit: q̄ quēadmodū ꝓmendatio pauptatis ⁊ spūaliū paupertatū: ⁊ vilificatio diuitiarū ⁊ diuitū doctrine competit dīsti. sic ⁊ huius ꝓtrariū asserere ad dogma ꝓphanū pertinet. antichristi. Unde Hiero. de vita paule. Non laudo. ⁊ possidere diuitias. sed eas pro dīsto cōtinere: nō inhiare ad honores: sed eos paruipendere. Propter qđ ⁊ paula fugiendo gloriam. gloriam merebatur. que virtutes quasi vmbra sequitur. ⁊ appetitores sui deserens appetit ꝓemptores. Seculi hoīes suscipiunt eos q̄ bis pollēt ꝓiulegijs. nos laudamus eos qui pro saluatore ista despexerint: ⁊ mirū in modum quos habentes paruipendimus si habere noluerint ꝑdicamus. Ducusq; hieron. Si forte hostis pauperū dicat: nō se laudare honores ⁊ diuitias seculiꝝ ecclesiasticos. nī requirimus ab eo si credat in bonū appetitu esse periculū: an indifferentiā quādā in meritū. Si appetere ecclesiasticas diuitias ⁊ honores periculū credit: ⁊ tamen dū laudat appetibiles efficit: aut audītores suos decipit: aut insanit. Si vo hec appetere indifferens estimat: nec istas laudando persuadere conatur q̄ aliquis appetat: in vanū loquit ⁊ frustra laborat. Si autem desiderare opes ⁊ honores ecclesie meritoriū credit ⁊ sanctum cū nullū vicium sit abominabilius cupiditate ⁊ ambitione personarū ecclesiasticarū. cum per hec vno emi ⁊ vendi soleat spūsanctus. vt ne domo dei fiat spelunca latronū. nō minus impugnat fundamentū christiane religionis: q̄s euangelice paupertatis. In hoc igit finis sit huius tertie rūsionis: q̄ nō sit eꝰ cui respondemus partialis intercisio libri.

Quia enim ex nunc ad ordinem spūalem impugnandū se preparat: nouam aggredit pugnam: noue responsionis cū adiutorio christi assumemus armaturā.

¶ Responsionis quarte prima particula de cimꝰ q̄s capitulū. in quo religio carentiū loculis ab errore defendit. ⁊ verū ius possessionis ecclesiastice declarat.

Omnū malorꝝ radicalis origo cupiditas. cū humane mentis arcem inualerit: tā dura tyrānide premit: vt ad idolorꝝ redigat seruitutem: ⁊ in bestialem transformet crudelitatē. Huius testimonium euidens esse constat iude ꝓditorie neq̄ciam. qui cum loculos haberet de quibus cupiditatis sue vorācitatē famelicam mitigare volebat modice sīi sibi reprōmisse pecunie tanto est illecteus amore: vt sineret saluatorīs omniū sanguinem. ⁊ auctorē vite venaretur ad mortem. Hac peste laborans ⁊ hic pauperū calūniator: tanq̄ iude discipulus. Primo eis pacis osculum tribuit: ipoꝝ simulatorie cōmēdando pauperiē. debinc letaliter peremit dum loculis carentium pauperū professiōem conat arguere: nō vt impfectā: verūetiaꝝ vt erroneā: simulatoriā ⁊ iniquā. Ex quib⁹ non solū prelatorū: sed etiā clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ possessiones habentiū nitit aios ad ipsoꝝ ⁊ exterminiū ꝓcitare. Primo igit̄ quasi oscultum prebens questionē sibi proponit. Ex dices. Condēnas ne eos qui loculos nō habēt nec laborant. Et postea subdit. Non ꝓdēno sed laudo. nec tū habentibus ꝓfero. q̄ nō est discipulus super magistrum. Et paulo post.

Et si enim homo solus absq; loculis possit viuere. ñ de congregatione cui tanta ꝓpetum credibile nó est. Debinc subdit. Respublica sunt loculi christi. Si ergo christi membrum es: cum christo loculos habes. Hec enim sūt verba illius: in quibus mox inde primo deosculatur. cum loculis carentes laudare se asserit: sed statim vulnus infligit: cum immediate subnectit: q̄ hoc christus exemplo non docuit. ac per hoc demonstrat q̄ loculis carere non sit persecutum. quia non est discipulus super magistr̄. Verū est autem q̄ nullus vir prudens abrenunciat loculis: nisi vt christo configuret perfectius. omnis ergo talis ꝑm hoc dogma prophanū est errore deceptus. Amplius si non est credibile q̄ congregatio aliqua sine loculis viuat vt dicit. aut asserit hoc incredibile: q̄ difficile: aut q̄ impossibile. Si quia difficile: tunc pari ratione non est credibile q̄ aliqua congregatio sancte viuat ⁊ caste. Si q̄ impossibile: sed cōgregatio impossibile profitens ⁊ se ad impossibile ligās est superticiosa ⁊ vana ⁊ fatua: ac per hoc reprobanda q̄ erronea. Igitur loculos non habentes ꝑm huiusmōi dogmatis assertōem non sunt digni laude sed reprobatiōe. Insup si quicunq; mēbrum christi est cum christo loculos habet vt asserit. a destructione cōsequentis qui loculos non habet non est membrum christi. Ex quo etiā sequitur q̄ omnes pauperes nihil habētes ⁊ prorsus omnia relinquētes alieni sunt ab vnitate corporis mystici. tanq̄ si is qui habere pecuniam noluerit gratiam christi habere non possit. ac per hoc beatior fuerit iudas qui loculos habuit: q̄ petrus qui dixit. argentū ⁊ aurum nō est mihi. Cū etiam ꝑm hanc ꝓbandā sententiam ipse dñs iesus nō nisi loculis inueniat. Quam. quā tamen per Isaiam ꝓphetā locū sue reqe tionis asserit super pauperculū ⁊ contritū. Ecce qualis pauper collaudatur qui etiā vt sui pectoris virtus abūdātius cuomati eosdē nitūtur de hereti duplici in ꝓsequendus nobiles reddere. cū subiungut allegans auctoritatem Augustini de hereticis ⁊ etiam contra fausti. q̄ quedam est heresis nubis pedibus ambulantiū. nō quia propter corpis afflictionem sic ambulant. sed q̄ diuina. testimonia taliter intelligunt. sic ⁊ manichei inducantur heretici. non quia pecuniae aut loculos non habeant. sed q̄ testimonia diuina. et ad hoc referre nituntr. Hec verba illius in q̄ bus foueam erroris aperit quā non claudit. Nam ex his manifeste retunquit: quia si qui nudis pedibus incedit ⁊ loculis carent. si ad hoc diuina testimonia referunt. in duplicem heresim incidunt. s. nudis pedibus ambulantium ⁊ manicheor̄. Constat autem q̄ huiusmōi pauperes ideo nudis pedibus incedunt ⁊ loculis carent. vt illud euangelij verbum ad literam implesnt q̄d dñs dixit discipulis: vt nō ferrent: os in zonis: nec calciamenta in pedibus. ideo ꝑm assertōem huiusmōi dogmatis manifestū est ex ꝓallegatis auctoritib⁹ ipsorum in precedentis responsionis particula ꝑma. q̄ q̄ ꝓbandū est sentire de sanctis: nec cē se habet hic impositor errorū ad piam redire intelligentiā veritatis: si iusta nō vult ferri sententia damnatōis. Attendat igitur insensatus ⁊ perfidus: q̄ diuina testimonia dupliciter his aptari possunt. per modū videlicet consilij vel precepti: Si quis igitur ad meditatem pedū ⁊ carentiā loculor̄ sic diuina coaptat eloqa: vt ea p̄ scripturā astruat esse precepta ⁊ necessaria ad salutē. tanq̄ nullus saluari possit nisi pedibus nudis incedat ⁊ loculis careat: dupliciter errat. Si quis vero ad hoc aptare nititur diuina testimonia tanq̄ sint consulta ⁊ supererogatoria ⁊ ad salutem ex-

pedientia: nō est censendus hereticus: sed verus christi discipulus. nō manicheus: sed verus christianus. Et q̄ hic fuerit intellect⁹ pij doctoris augustini: manifeste colligitur ex ꝓ bis ipsius. v. capitulo contra faustum. Nam premittens verba fausti in quibus se gloriat euangelium accipere: quia argentum ⁊ aurū deiecit: ⁊ eo in zonis habere desiit: et cetera his similia: postmodū respondet hoc ordine primo ipm ostendens hypocritam ⁊ mendacem: ⁊ tandem hereticū: in hoc videlicet q̄ ecclesia distinguit in modo accipiendi euangelū quantū ad perfectos ⁊ imperfectos. Sz manichei nequaq̄. Aīt enim sic. Quā multi in nostra cōmunione veraciter faciūt subtilia illa precepta: de quor̄ specie fallitis imperitos. Et assignatis paulo post in ecclesia differentijs subdit. Neq; enim illi soli qui vt sint perfecti vendūt ⁊ diuidūt omnia sua et sequunt dñm: pertnāt ad regnū celorum. Sz huic militie christiane propter q̄dam commertiū charitatis subiungitur etiam quedam stipendiaria multitudo. cui dicetur in fine.

Esuriui ⁊ dedistis mihi manducare: sitiui et dedistis mihi bibere. Illioquin damnandi erunt illi quor̄ domos tam diligenti cura cōponit apostolus: monens mulieres subditas esse viris suis. viros diligere vxores: filios obtēperare parentibus. Sed absit vt istos a mandatis euangelicis alienos ⁊ a vita eterna separādos iudicet. quia vbi dominus ait. si quis nō tulerit crucem suam ⁊ secutus me non fuerit: nō poterit meus esse discipul⁹: exhortans firmiores ad perfectionem. ibi statiz ⁊ istos consolatus est dicēs. qui recipit iustū in nomine iusti mercedē iusti accipiet. Quid aūt fallitis auditores vestros: q̄ cū suis vxoribus ⁊ filijs familijs domibus ⁊ agris vobis seruiūt. si quisquis omnia ista non dimiserit: non accipiat euangelū. Sed q̄ eis nō resurrectionem sed reuolutōem ad istam mortalitatem promittit; vt vita electorum vestrorum viuant tam vana ⁊ inepta sacrilega quā ⁊ vos viuitis qui valde laudami meritō eos a mandatis euangelicis alienatis. Hec Augustinus. In quibus aperte demonstrat q̄ aliqua euangelij documenta perfectis cōueniunt. sine quor̄ obseruantia imperfecti saluari possunt. ⁊ q̄ sententia manicheorū fuit ad hoc omnes indifferenter astringi. Non ergo dicit faustū errasse: q̄ diceret hec intelligenda ad literam. sed q̄ discernere noluit inter consilia ⁊ precepta. Per hunc etiam modū q̄ testimoniū illud de nō portandis calciamēntis sit ad literam intelligendū: multiplici patet attestatione sanctor̄. Nam sacer Ambrosius in libro de fuga seculi sic ait. Iesus discipulos sine calciamētis ⁊ pecunia misit. ne secū terrena portarent. Hiero. etiam ad eustochiū scribens ait. Moyses ⁊ iesus nane nudis in terra pedibus iubent incedere: et discipuli sine calciamentorum onere ⁊ vinculis pellium nudi ad predicandū destinantur. ⁊ milites vestimētis iesu sorte diuisis caligas non habebant quas tollerent. Nec enim habere poterat dñs q̄ ꝓhibuerat in seruis.

In his ostendit Hieronymus: q̄ non solū discipulis: sed etiam ipse christus nudis pedibus incessit. Et q̄ ad literam debet intelligi. Idem quoq; ad Geruntiā de monogama. Discipuli toto orbe peregrini: non es in zonis: non virgā in manu. non caligas habuere in pedibus. Johānes chrysostome. vtinā super Matth. Apostoli vna tunica induti ⁊ discalciati circūierunt. ⁊ omnes superauerūt. Idem quoq; omel. xxij. Dixit iesus discipulis. Nunquid aliquid defuit vobis quando misi vos nudos ⁊ discalciatos. Eusebi⁹ etiaz ecclesiastice historie lib. vi. in laudez origenis pro eo tempore quo catholicus erat. sic ait. Ante omnia vero precepta euangelica ⁊ voces saluatoris sūmo amore ⁊ studio implendas esse dicebat: quibus precipitur duas nunicas non habendū: neq; calciamētis vtendū: neq; de crastino cogitandū. Et paulo p⁹. Beniq; per multos annos tradit absq; omni calciamento nudis pedibus incessisse. Ex quibus ⁊ antedictis luce clarius con-

llat q̄ xp̄s nudis pedibus incessit: ⁊ apostoli ad mandatū ipsius. Q̄ si quem forte mouet verbum baptiste dicentis: cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamēti: cō fideret textum ⁊ glosam. Nam Iohānes ibi verbis mysticis ⁊ parabolicis vtitur. cum xp̄m dicit habere in manu ventilabrum ⁊ securim. propterea sicut per hec intelligi debet diffrictio futuri examinis. sic per calciamenti corrigiam mysterium incarnatiōis. Unde glosa. Calciamentum incarnationis mysterium: corrigia mysteriū ligatura. Non ergo valet Johannes corrigiam calciamēti soluere. quia mysterium incarnationis non sufficit explicare. Et alia glosa. Non sum dignus corrigiam calciamenti soluere. idest nomen honoris mihi non vsurpo. Est autem pretiosum verbum tanq̄ mysticum spiritualiter intelligendum. Si quis vero contendat intelligendum hoc esse ad litteram secundū vsitatum modum loquendi: attendat q̄ conditionalis est huiusmodi sermo. quo quis eum quem vult excellentem ostendere dicit q̄ nō sit dignus eum discalciare. etiamsi calciamēta non vtatur. quia hoc intelligitur si vteretur. Verum si quis vigeat q̄ angelus dixit ad petrum. calcia te caligas tuas. ac per hoc q̄ petrus non fuerit discalciatus: nec apostoli alij: audiat Bedam supēr hunc locum in originali vicentem. Pro caligutis vel caligis vt quidam habent: grecus habet sandalia. hoc enim genus calciamentorum in euangelio legitur apostolis fuisse permissum. Hec Beda. Cui etiam consonat ⁊ papias grammaticus dicens. Calige vel caligule idest sandalia dicta sunt a callo pedum. vel quasi a costigando. quia ad pedes ligantur. Porro si quis sensu carnis inflatus: asserat non esse conueniens dominum ad litteram indixisse apostolis nuditatem pedum: tanq̄ vile aliquid ⁊ apostolice dignitati dissonum: ⁊ a tramite discretionis alienum: intelligat q̄ multipler est ratio huius informationis.

¶ Prima est ad indicium paupertatis extreme. Unde in Luca. xxij. Quando misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamentis: numquid aliquid defuit vobis. Quod pertractans Chrysostomus omelia super Matheum. xxij. ait fortasse dicit aliquis: quoniaz alia dñi precepta rationem quidem habebant. non habere autem peram in via neq̄ calciamenta neq̄ duas tunicas qua de causa iussit. Et respondet. In omnem indigentiaz exercitare eos volens: qui ⁊ superius: nec de superuenienti die sollicitos esse concessit. ¶ Secundo vero hoc persuasit in incitamentum humilitatis penitentie. secundum illud .ij. Regum. xv. Porro dauid ascendebat ciuum olivarum scandens ⁊ flens: operto capite ⁊ nudis pedibus incedens. In quo rex ille nobilis totius penitentie ⁊ humilitatis exemplar vere penitētibus prebebat exēplum. Cui etiam consuetudo ecclesiastica cōsona. que ad iram dei placandam in processionibus pedes nudat. ¶ Tertio ad testimonium obedientie. Unde super illud Ysaie vigesimo. Sicut ambulauit seruus meus Ysaias nudus ⁊: discalciatus. Glosa. Ecce obedientia. Iste de regio semine fuit: ⁊ tamen p ciuitatem hierusalem nudus pedes incessit. ¶ Quarto ad exercitium vite austere. Unde super illud Matth̄. x. neq̄ calciamenta in pedibus: glo. Et plato dicit duas corporis superfluitates non esse velandas. nec assuetam fieri debere molliciem capitis ⁊ pedum. Cū enim hec habuerint: firmitatem cetera robustiora sunt. ¶ Quinto in signum elongationis ab omni carnalitate. Unde super illud Exod̄. iij. Solue calciamentum de pedibus tuis ⁊c̄. glo. Quia nullus deo assistere vel deum videre potest: nisi cuncta desideria carnalia deponat. ¶ Sexto ad perfecte virtutis insigne. Unde Gregorius nazanzenus in laude religiosorum quoꝺam sui temporis post ipsorum dispersionem lugens ⁊ flens. Desiderabam inquit ⁊ intentis ac pendentibus oculis requirebam sanctum illum cunctorum deorum laudem ⁊ gloriam offerentem deo. qui in lege domini meditantur die ac nocte. qui ad exemplum ⁊ cōmonitionem melioris vite omnibus viuunt: legis dei atq̄ euangelij dñi nri taciti predicatores. In quib⁹ ipse quoq̄ habitus prefert virtutis insignia hirsutum caput incultis ⁊ horrentibus comis: pedes nudi ⁊ apostolicis similes. Iocunditatem mentis vilitas: arrogantiam seculi superbiaq̄ condemnans. gona ipso suo neglectu preciosior: parum quid cohibens necessitati. Ne igitur nuditas pedum que de se afluctuosa ⁊ despicabilis est tanq̄ inutilis ⁊ erronea detestabilis habita tollatur de medio. idcirco in medium has patrum auctoritates adduximus. non quia calciamenta reprobanda censeamus. nec quia calceatos de imperfectione notemus. cum ⁊ calciatorum ⁊ discalciatorum habitus. ⁊ loculos habentium ⁊ non habentium professiones considerationibus ⁊ causis diuersis domino placeant: ⁊ multiformi quadam varietate sponsam dñi circundatam: decoratam: perfectam et admirabilem reddant.

¶ Rustra igit ad ꝓtumeliā nil habentiū pauperū. quos supra de heresi ac simulatione notauerat: sctām matrem ecclesiam vanis ⁊ falsis quibusdam laudibus quasi mendacio suo indigeat a vicio simulatiōis excusat: cum subsequenter annectit. Sancta vero mater ecclesia supra montem posita hec se non habere non simulat. si quia harum rez dominiū habeat. sed p capite suo legatione fungēs eas fidelissime dispensat. Hec ꝺba ipius: in quib⁹ duo cōtraria simul implicat: cū dicit q̄ ecclesia hec se nō habere nō simulat. ⁊ postea subdit q̄ nequaq̄ harū dominiū habeat. Si enim ostendit ecclesia se habere ⁊ sine simulatione: veraciter igitur habet: quia possidet iure. ac p hoc rerū dominiū sibi veraciter vendicat. Qualiter igitur dicit. non quia rerum dominium habeat: sed quia dispensat. Non enim dicimur veraciter habere que dispensamus tanq̄ aliena: sed que possidemus tanq̄ nr̄o iuri mācipata. Porro si ecclesia nō ostenderet temporalem habere: ⁊ si non haberet: ꝓpria manicheis simulatione laboraret: dum illi sumulant se non habere quod habent. hec autem simulat se habere in specie que tamen nō habet in veritate. Si aūt ecclesia non se habere asserit: nec ꝑm veritatē vt dicit aliquid habz nō habere temporalia bona: ac per hoc nec etiam loculos sancte matri ecclesie veraciter competit. Ut quid igitur nō habentes loculos ⁊ se non habere pfitētes vt simulatores ⁊ hereticos criminat ⁊ damnat. Si vero vt diximus ⁊ vere habet ⁊ veraciter habere se asserit. falso igitur bonoz ecclesie dominiuz ab ecclesia tollit. ⁊ sibimet etiam contradicit. Amplius si rerum dominiū nō cōpetit sancte ecclesie vt dicit. quicunq̄ rei alicuius dominiū habēt excluſi sunt ab ecclesiastica vnitate: quod absq̄ dubio spectat ad impietatez manicheorum. sicut euidenter patet per allegatam superius auctoritatem Augustini. v. capitulo contra faustum. Dum igitur xp̄sti pauperibus manicheorum impietatem impingit: in ea quam fecit foueam incidit. ⁊ in lacum demergitur quem effodit. Q̄ si dicat se non intelligere de vniuersali ecclesia: sed particulari. vtpote ecclesia clericoruz: adhuc falsse ⁊ impie sentit: dum omnes clericos habentes ꝓprium ab ecclesie vnitate secludit. Nequaq̄ igitur asseri potest ecclesiam temporalia huiusmodi vniuersaliter non habere. nec eius contrarium scilicet vniuersaliter habere. cum quidam salua veritate euangelij ⁊ statu salutis veraciter habeant: sicut ꝓpria: quidam sicut cōmunia. quidam etiam vtrisq̄ careant ꝑm quandā perfectionis euangelice formam superius iam expressam. Decimas quidem est q̄ decime ⁊ oblationes domino debentur. ⁊ iure diuino deputantur ecclesie. verūetiam nihilominus est q̄ possessiones immobiles: vt agri. ville. castra. ciuitates. comitatus non tantum iure diuino: sz etiā humano in possessionem transeunt ecclesiarum. Q̄ quāq̄ prudentibus omnibus: vi

rilq3 peritie luce clarius constat. tamé ad imperiú ꝛ prouocatis hominis reuellendam prouteriuá sacris canonibus ostendendú est. Ná xxij. q. ij. ex concilio aurelianensi. Si quis de clericis documenta quibus possessio ecclesie firma tenetur: aut suppsimere aut negare ꝓsumpserit: quicquid ꝓ absentia documentorum dáni ecclesie datú est: de propꝛijs facultatibus reddat. Jté paulo post. Gre. eadé. Sicut ecclesia ꝓprias res amittere nó debet ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Amplius. q. eadé: ex pelio agathensi. Si seruos ecclesie libertate ẽpus donauerit: ea que in manumissione data illis fuerant perpetua firmitat. tenebunt. Dec canon. Habet igitur ecclesia seruos. Sed vbi vera seruitus: ibi verú dominiú. Si igitur ecclesia habere pót seruos originarios ꝛ asscriticios: verá conciudit habere ꝓpꝛietatés veráq3 possessioné. Insuper q3 distincte ecclesije distincta dñica competant: apperte ꝓbatur per iura. Nam. xvi. q. ij. Nicolaus papa. Si quis epoꝛ in aliene ciuitatis territorio ꝓ quacúq3 suoꝝ infirmitate ecclesiá edificare disponit. non presumat dedicationem facere: que illius est in cuius territorio eccl̃a fingret. Jté causa eadé. q. iij. Gelasius. Jstud annecti placuit. vt si qó absit facultates ecclesie nectoꝛ dioceses ab aliquibus possidentꝫ epis iure sibi vendicent qó lex decimalis cóclusit. q3 ꝛ filioꝛ nostroꝛ principú ita mandauit auctoꝛitas. Amplius. q. eadem iter memoratos vbi dirimitur questio limitú ait Jnnocentius. Si limes legitimus eandem basilicam non pcludit: ꝛ tamé longi temporis ꝓ baꝫ obiecta prescriptio: appellatio pntis epi nó valebit: qñ illis tricenalis obiectio ponit silentium. Dec etiá secularú edicta principú precipiút. ꝛ presulum romanoꝛ decreta auctoꝛitas. Dec canon. Jn quibus non solum astruitur q3 ecclesie verú dominiú habeant atq3 distinctú. q3 mutuo inter se prescribunt. verúetiam q3 id habeant ẽm ius diuinú pariter ꝛ humanú. pro eo q3 pscriptio sicut ex ꝓallegato canone patet: ab edicto pncipum trahit originé. approbato nihilominus ꝓ súmi pontificis auctoꝛitatem. Doc aút ꝓbatur patentius. xij. q. ij. ex verbis Ambro. contra Auxentiú. Si tributú impatoꝛ petat: non negamus: agri ecclesie soluant tributú. Sz qd ad tributú cesaris tenetur róne predioꝝ. predia illa non tam diuino iure possidet q3 humano: saltuatore teste qui ait. Reddite q súnt cesaris cesari: ꝛ que sunt dei deo. Amplius dist. viij. ex verbis Aug. super Jo. Quo iure defendis villas ecclesie. diuino an humano. Diuinú ius in diuinis scripturis habet: humanú in legibus regú. Unde quisq3 possidet qó possidet: nóne iure humano. Nam iure diuino domini est terra ꝛ plenitudo ei⁹ Dec aug⁹. Jdem quoq3 ome. vi. sup Johánnem. Noli dicere quid mihi ꝛ regi. Quid ergo tibi ꝛ possessioni. per iura enim regni possident possessiones. Dixisti. Quid mihi ꝛ regi. Noli dicere possessiones tuas. q3 ipa iura húana renunciasti quibus possidentur possessiões. Quid his clarius dici potest ad ostẽdendú q3 ecclesia tpalia bona veraciter possidet iure diuino pariꝫ ꝛ húano. Ueruq3 q3 sacri canones asserút q3 ea q̃ offerunt ecclesijs dño ꝓsecrant. ꝛ q3 eaꝝ dñium nó habent. igit̃ ministri eaꝝ ea ꝓprietate damnabili vẽdicãt. ꝛ q3 bona hmói magis sunt celestia q3 húana. magis cómunia q3 priuata. ió vt ois ꝯdictois ꝛ dubietatis caligo tollat ó medio. intelligendú est q3 quadruplex est tpalium rex cóitas ex q̃druplici iure manás. Prima náq3 cóitas q̃ manat ex iure necessitatis naturaꝫ qua sit vt ois res ad nature sustentationé idonea quantũcúq3 sit alicui pone appropriata illius fiat qui ea indiget necessitate extrema. Et huic ꝓmunitati renũciare nó est possibile ꝓ eo q3 manat ex iure naturaliter inserto homini. q3 dei é imago ꝛ creatura dignissima: ꝓpter qué sunt oia mundana creata. Scóa cómunitas est que manat ex iure charitatis fraterne. qua fit vt omnia sint iustoꝝ: ꝛ ꝓmunione q̃dam charitatis que sunt ꝓ-

ꝓia singuloꝝ fiát vniuersoꝝ ꝓmunia. scóm illud apostoli. i. ad Chori. iij. Dia vestra sut. Be qua aug⁹ sup Job. ome. vi. loqués ꝛra hereticos donatistas. Ueniant inquit ad catholicam fidé. ꝛ nobiscú habeant non solum terrá. ꝛ eũ qui fecit celú ꝛ terrá. Et huic communitati renunciare est oino illicitum. quia manat ex iure diuinitus infuso. per quod est vnitas in colúba. i. in vniuersali ecclesia: a q̃ vnitate ꝛ ꝓmunione nullus potest discedere seruata lege. que tota complet in charitate. Tertia est cómunitas que manat ex iure ciuilitatis mundane: qua fit vt vnius imperij regni vel ciuitatis vna fiat respublica. vt vnius societatis mercatoꝝ vel pugnatoꝝ cómune fiat lucrum vel dannú. vel vnius indiuise familie vna sit cómunis hereditas. Et huic cómunitati renũciare est de perfectiõis euangelice necessitate. q3 talis cómunitas personalem includit ꝓpꝛietaté: que manat ex iure humanitus instituto. cui etiá annexa sunt que occasionaliter inducunt difficultates ad bonum: ꝛ ꝓnitatem ad malũ: ac per hoc ꝓfectioni euangelice aduersantur. Et ideo anime sancte huiusmodi suadetur dimissio. vt in psal. Audi filia ꝛ vide ꝛ inclina aurem tuam ꝛ obliuiscere populũ tuũ ꝛ domũ patris tui. Quarta ꝓmunitas est que manat ex iure dotationis ecclesie. qua fit vt omnia bona q̃ cóferuntur ecclesijs dño dedicentur: ad cómunem sustentationem ministroꝝ suoꝝ ꝛ pauperꝫ. Et hec cómunitas est in oibus ecclesijs collegiatis habentibus possessiones. Et huic cómunitati renunciare nó est perfectioni necessarium. quia teneri potest salua perfectione. sicut apparet in prelatis ꝛ in religiosis pfectis ꝛ sanctis. quia talis cómunitas manat ex iure diuinitus ordinato: vt de altari viuat qui altari seruit. ꝛ illis sint omnia cómunia: quibus cor vnú ꝛ anima vna. vnus pater spiritualis ꝛ vna norma viuendi. Huic tamen cómunitati renũciare nó est perfectõi cõtrarium: quin potius facit ad euangelice pfectõis cumulu. ꝓ eo. s. q3 talis cómunitas q̃ q̃

manet ex iure diuino manat etiam ex humano: ꝛ q3 non solũ est spũalis verũetiam temporalis: ꝛ q3 licet in ẽ nó cõcludat pfonalis ꝓpꝛietas: includitur tñ ꝓpꝛietas collegialis. cuius etiá quelibet persona de collegio participe esse dinoscit. nó solũ quantũ ad vsum: verũetiaꝫ quantũ ad dominiú: vũ vnusq3q3 ipso iure actiõem habet ad res ecclesie siue recupandas ꝛ exceptiõem ad defendendas. qõ vere declarat dñij rerũ ipsaꝝ agenté vel excipiente aliqualiter esse participé. Quoniaꝫ igitur valde difficile est oibus abdicatis i sola paupertate gaudere. difficile nihilominus omni ꝓpꝛietate exclusa sola ecclesiastica esse contentum. ideo vtrumq3 perfectum. nó ẽm humaná traditõem: vt aduersarius pauperꝫ asserit. sed ẽm ius diuinitus institutum: maxime si hoc comitet castitatis votum cum proprie voluntatis abnegatione. Si quis vero pro sola abdicatione mundialiú facultatú cuꝫ retentione quantalibet ecclesiasticoꝝ reddituú clericos asserat esse perfectos: eos vero solos imperfectos ꝛ claudos qui quantũcunq3 exiliter de patrimonio viuũt sicut hic calúniator pauperum dogmatizat. ecclesiastice perfectioni nó modicum derogat. Quis enim quantũcunq3 parum intelligens nó aduertat hoc esse insanum dicere: q3 aliquis clericus de patrimonio vicitans vix habens victum ꝛ vestitú sit imperfectus ꝛ claudus. qui autem quantoscunq3 redditus habet ecclesie si paternis bonis renunciet sit rectus atq3 perfectus. Quis ita claudus mentalib⁹ pedib⁹ qui nó libẽter statum hunc mutaret in illum. Nũquid talis est euãgelice veritatis pfectic. quam velut sublimé ꝛ aridá christus cómendat ꝛ predicat. ad qualem quis infirmus: imperfectus: claudus: cupidus: superbus: carnalis aspirat. Mirũ certe si via hec nona per quam aut nullus aut rarus perfectus fiue iperfectus incessit: antiquis preferenda est semitis. vt clericus sumptus ad ecclesiasticos redditus omni se denudet ꝓpꝛietate. Quis enim secularium clericoꝝ nostris tpibus ꝛ p-

fecit: quis proposuit. quis etiam somniauit. vt in susceptione ecclesiastici beneficij paterna bona cū his que habere posset distraheret ⁊ erogaret pauperibus. ⁊ ipse deinceps vouere nihil habē propriumsoloqꝫ foret victu at qꝫ vestitu contentus. Hmōi propterea statuꝫ qui vir aut numq̄ in aliquo reperitur extolle re nihil aliud est q̄ cominam albedinem predicare. nil certe aliud q̄ proprij capitis sentē tiam veritati iam note preponere. vt sic filij hominum graui corde diligentes vanitatem ⁊ querentes mendacium a dñi vestigijs auertant. suaqꝫ sequantur phantasmata: errantes in intio ⁊ non in via. Nec tamen negamus eos qui bonis ecclesiasticis contenti sola necessaria retinent: ⁊ reliqua oia pauperibus conferunt ad quandā psectionē pingē. psectioni tamē religiosoꝝ pauperū nullaten⁹ coequandam. sicut supra monstratū est tertia parte rūsionis prime. Huic ergo suisqꝫ comparibus assimatore veraciter dicitur. Ve vobis hypocrite qui clauditis regnum celorum ante hoīes. vos eni non intratis neqꝫ introeuntes sinitis intrare. Si enim per hanc venenatam doctrinā nōnulli credētes in seculo se essē perfectos retrahant a religionis ingressu. nulli dubiū est quin sanguinē aīarum illaruꝫ q̄ propter hoc in suoꝝ peccatoꝝ fecib⁹ remāserint. iust⁹ iudex de ipsoꝝ manib⁹ in examine districto requirat. nisi per suam dementiā vt optamus eosdē veritatē sue luce pfusos: dignatus fuerit ab errorib⁹ deuio' reuocare.

¶ Quarte rēsponsionis secunda particula: vndecimūqꝫ capitulū: in quo professio fratrum minorum veraciter carere ostenditur: ⁊ appropriatione rerum immobilium siue mobilium. ⁊ proprietate pecuniarum tam in proprio q̄ in commun.

Rogantiū hominū rumide mentes q nūdi hui⁹ vanitate pascunt. gloriam sibi vident ꝓquisiuisse non modicā: si veram simplicitū scitatē visi fuerint vt simulatione dolosam arguē. eorumqꝫ prudentiam spūs vt insaniam reprobare. Nō vt efficacius perficē q̄nt: bona frequē in mala conuertūt. ⁊ in electis maculā ponūt. Verū est quidem q̄ propter humane infirmitatis corruptelam vix repiri pōt aliq̄ pson⁹ vl status ab omni macula reprehēsiōis immunis. sed ⁊ nos veraciter inficiari nō possum⁹. qn inter psectōis euāgelice professores puersi sint alicj: ⁊ imperfecti q̄ plurimi. Si igit is cui respondemus insolentiū vicia reprehēderet: pcomia laudū reportare deberet. si etiam generaliter in psonas maledictam congererēt: deceret euangelicos viros oēs suo silentiū imponē: pserim si diuino motu id ageret. ⁊ ppatiētiam dissimulando quitia: pro maledicēte rogare. Nūc aūt qn in totam dñi paupē religionem venenatoꝝ elogioꝝ tela quertit: eorūqꝫ professiōi erroris ⁊ simulatōis crimē impigit necesse habem⁹ procacitati ipsi⁹ resistē. non qn velim⁹ maledictōes pro maledictōib⁹ reddere: sꝫ qn sacrā religionē intēdimus ab obiectis criminib⁹ excusare. Assumēs ergo plonā ecclie aduersus paupes plātos inuehit: ve lut ꝑ hostes ipsi⁹. Nūc inqt derident me inuniores tpe. quoꝝ non dignabar pres ponere cū canib⁹ gregis mei. apte insinuans p B religiosos cōtra quos loqtur obiurgandos vt ecclesie inimicos ⁊ aduersus eccliam insurgentes. ipsamqꝫ vt irrisores habentes cōtēpni. cū tñ vt dicit: vita ipsa putent indigni. sc̄rites egestate ac fame: ⁊ in terra penitus non parētes. Nō quidem nihil aliud est q̄ prem suū dñi vicariū a quo stat⁹ hmōi approbat⁹ ē subsannando despicere: ⁊ partū sacre matris sponse dñi ecclesie irridere. Et ideo iuxta salomonis sententiā: ipsi⁹ est oculus a cornis ⁊ aquilis. veritatis. s. emulatoꝝ ib⁹ eruendus. ac per hoc veraciter contra hūc ⁊ complices eius nouoꝝ dogmatū inuentores dicere potest eccl̄ia. nunc derident me inniores tempore: vt sic iactu proprio iniqu⁹ oculus eruat: dū sagitta qua ferire uitat. ipse ferit. Dehinc sdū ⁊ verbū aplicū: sibi vsurpans. cū tñ apostoli de psectōis impugnatoꝝ magis sit q̄ imitatores subsequenter annexit. Utinaꝫ sustineret me modicū. Emulor enim vos dei emulatione. Quid vos pre ceteris iactatis de perfectōe. Hec verba ipsi⁹. In q̄bus aplice humilitatis obliti⁹ illud omnīt qō potissime potuit decere. modicū q d insipientie mee. oumqꝫ non insipienter sed sapienter loq̄ se reputat. iusto dei iudicio stultus effect⁹ in mlias ⁊ magnas prouōpit insanias. Oia enim fere q̄ subsequēter allegat: non solū insipientiam sed ⁊ nequiam sonant. Nequaq̄ eni vt dicē nos pre ceteris de psectione iactam⁹: q̄q̄ paupertatis celsitudine tanq̄ vere psectōi consonā cōmendem⁹. Nam sicut veraciter predicat virginitas cuilibet gradui pudicitie. nec tñ ex hoc sequit q̄ stat⁹ sacraꝝ virginū preferat statui plātorum vel viroꝝ quorūlibet qui ad hāc mūdiciā non astringunt. sic ⁊ circa differentias ⁊ gradus paupertatis oportet intelligi. Alī nec ille ait vt asserit: q̄ hic stat⁹ pauperuꝫ sit perfectior alijs q sibi aliqd retinent: nisi cū hac cōditōe parib⁹ conditōib⁹ alijs ad perfectionē requisit. sed nullus est oio stat⁹ in quo ꝓditōes oēs cū statu plato p oia parificent. Nō ergo pōt ex B argui q̄ oib⁹ stat⁹ vel alicui oiuꝫ pferat statui suū. Magne ergo fuit malignitatis: occasione vni⁹ sermōis vacis ⁊ hūilis: librū plenū inuectōib⁹ ⁊ criminatōib⁹ falsis cōponere aduersus totū ordinē paupeꝝ. q̄si parū superbo visum fuerit in vnū mardochēū mittere lingue manū. Propter qō ⁊ detractōes in libello ꝓscripte manifeste declarāt auctorē non emulatōe dei fuisse succensū. sꝫ post⁹ stimulatōe illius cui⁹ inuidia mors introiuit in orbem terrarū. Letenꝫ confusionis babylonice filij⁹ vt vniuersos ꝓfundat ecclie statꝰ: p virib⁹ conat astruē q̄ nullus sit gradus nullaqꝫ differentia in paupertatis professione. Nam q̄buscā frivolis interpositis subq̄nter subiūgit. In quo ergo gl̄iamini ꝓtra mīstros ecclesie: q̄ sicut nec vos: ita nec ipsi sunt professores: q̄bus dñicarū possessionū nō visus concedit nō dñium. in tantū beatores ac preferendi: q̄ res q̄b⁹ vtunt eternū habēt dominium. sed vestre res sub pāte sunt terrestriū dñoꝝ. Hec ꝛba ipsi⁹. In q̄b⁹ oīa cōfundit atqꝫ intātū puertit: vt in pauptate gradus nō sit. aut si est: ꝓferēdus sit stat⁹ clericoꝝ ecclesiasticis redditib⁹ affluentiū: statui q̄ntūlibet pauperū ⁊ pro dñi amore nihil habē volentiū. quibus vtunt reb⁹ celestis ⁊ sempiterni dñij: ibi terreni. quasi dñicus exclusus sit a dñio rer̄ q̄s laici possident. cū tñ sit dñs vniuersorum. ⁊ quasi ecclesia non habeat rerum tpaliū vsꝰ dñiū. cui⁹ ꝛ̄riū euidenter mōstratum est sup. ⁊ nō in B ipsi⁹ mīris pauptatē sal laciter insinuat vt ptātem veraciter impugnet. Deniqꝫ si verū est q̄ ecclesia non hz cū suis mīstris rerū dñium sed tñ vsum: vt q̄d cōsequenter professionē calūniat pauperꝫ dicētiū se nullaꝫ rerum habē dñium q̄uis habeant vsum. dicens q̄ oib⁹ videat hoc esse ridiculū. cū eoꝝ q̄ p ipsiꝫ vsuꝫ ꝓpenit⁹ ꝓsumunt ab vsu dñiū inter homines nullaten⁹ dilingua tur. Et dehinc irridendo subiūgit. Ceterum quoꝝ sunt pecunie q̄s p prouincias nō cessatis a diuitib⁹ petere ⁊ in vnū cōgregare nisi aliqd habeatis cōmune. Et igit psecutꝫ ⁊ his filib⁹ cauillationib⁹ malignis ⁊ subdolis iponat silentium. intelligendū est q̄ cū circa res tpales q̄ttuor sint considerare. s. proprietatem possessionē: vsum fructū: ⁊ simplicem vsum. ⁊ primo q̄dez tribus vita mortaliū possit carere. vltimo ꝛo tanq̄ necessario egeat. nulla prorsus ꝓfessio pōt eē oio tpaliū rer̄ abdicatiua vsum. Verū ei ꝓfessiōi que sponte deuouit dñicū in extrema pauptate sectarit: ꝓdecēs fuit vniuersaliter rer̄ abdicare dñiuꝫ: artoqꝫ rer̄ alienarum ⁊ sibi ꝓcessarꝫ vsū eē cōtentam. Unde ⁊ in ipsoꝝ regula cōtinetur. fratres nihil sibi approprient nec domū: nec locum: nec aliquam rem. Porro ne q̄s forte proprietatem interdicta in his ꝛbis credat nō collegio sꝫ priuatis psonis: audiat q̄d sup hoc Grego. ix. fratrū cōsultatiōi rñdet. Dicimus inquit q̄ nec in cōi nec in spēali debent proprietatē hre. sed vtēsilia ⁊ librorum ⁊ eoꝝ que licet hre: ordo vsum habeat. ⁊ fratres ꝑ q̄ generalis vel prouinciales mīstri dispo-

nendo vtuerint his vtant. Nec debent vendi mobilia vel extra ordinem cõmutari. aut alienari quoquo mõ. nisi ecclie romane cardinalis q̃ fuerit ordis gubernator: generali vel prouincialib⁹ ministris auctoritatem sup̃ b̃ prebuerit vel assensiũ. Hec vba rescripti papalis. in q̃b⁹ sapiens ⁊ pius antistes proprietatẽ sepauit ab vsu. illam sibi vt ecclie retinẽs hũc aũt fratrum necessitati ꝓcedẽs: scẽ q̃dẽ sapienter ⁊ pie. Si enĩ ꝑalia bona ꝓ alijs possidẽ ac dispensare vbi etiam ꝑale recipitur emolumentũ atq; solaciũ nihil de ratione perfectõis in ꝑfatis diminuit: fiẽ ex tertia rasponsiõe clarescit q̃to magis q̃ solũ ꝑficiũ impẽdit: ⁊ nullũ tẽporale cõmodũ expectat. ipsi⁹ sũmi pontificis saluat ꝓfectio. ⁊ ei accrescit meritũ ante deũ. Q, si forte his q̃q̃ conuel obsistẽt: ex eo q̃ iure cautũ est vsum non posse perpetuo a dño separi. respondebim⁹ q̃ lex ista ciuilis nõ habet hic locũ. q̃ b̃ ideo sus ciuile decreuit: ne dñium inutile videat. ac per hoc inanis sit nois. Naz retentio dominij hmõi rez cũ ꝓcessione vsus facta ꝓ perib⁹ non est infructuosa. cũ sit ꝑri pauperẽ meritoria. ⁊ professioni filioz christo famulantiũ opportuna. Nec obstat q̃ aduersarius obijcit de reb⁹ que vsu consumunt. q̃ in eis proprietas non sepat ab vsu. Hoc enĩ fallit in peculio prefectitio filij familias: vbi filius familias vsum habet. ⁊ tñ ꝓprietas nec ad momentũ residet penes ipsum. Sic ⁊ de ordine hmõi pauperũ respectu romane ecclesie intelligi debet. Sũt quippe de iure cõi omnes christifideles sũmi pontificis filij. peculiari tamen quodam iure hi sunt ei⁹ obedientie subditi ⁊ cure cõmissi. ⁊ ideo cum alij sint tanq̃ filij emancipati quibus licet auctoritate iuris eis indulta de bonis ecclesiarum suarum sine dilapidatiõe disponere. hi sunt tanq̃ paruuli ⁊ filij familias totaliter ipsi⁹ regimini deputati. Propterea sicut lege cauetur q̃ filius familias nec retinere nec recuperare possessionem rei peculiarie potest sed patri per eũ queritur. sic ⁊ in his pauperibus intelligendum est: q̃ rerum eisdem collatarum ad sustentamentum ipsorum patri pauperum deputet dominiũ: illis vero vsus. Sane quemadmodum essentiale cuiuslibet religionis statui esse dinoscit. q̃ nulla persona priuata possideat aliq̃d proprii. sic nec hmõi pauperum religio tota. q̃ quidem ad abdicationem proprietatis censet sicut vna persona. Quẽadmodum igit monach⁹ vel quis religiosus vtitur vestib⁹ calciamentis: cibis ac ceteris q̃ vsu consumunt. ita tñ q̃ nihil sibi appropriat quo ad primatũ dominij. nec ꝓpter talẽ vsum efficit propietarij⁹: q̃ proprietas sp collegio reseruatur. sic ⁊ de collegio illiusmodi pauperũ summoq; pontifice intelligẽ debet: quicũq; de ꝓfessiõe ipsoz sentire vult tã vere q̃ pie.

Et propterea sicut illud q̃ dat monacho: q̃ libet q; sit intentio dantis non in ipsi⁹ transit dominiũ sed ton⁹ collegij: ⁊ subiacet dispositiõi abbatis: etiam si dans nihil de collegio cogitet. sic quicq̃d dat congregatõi minorum fratrum in ius dominiũ proprietatem sũmi pontificis ⁊ romane ecclesie trãsit. ꝓcipue cũ ipsi fratres ius seu proprietatẽ alicui⁹ rei sibi acquirere nulla ratione intendant. His aute q̃ dicta sunt suffragat legis naturalis dictamẽ euidenter explicatũ per iura ciuilia: Nam lege cauet q̃ non põt libertas nolenti acquiri. ⁊ q̃ bñficiũ inuito non dat: ⁊ q̃ nemo donatum assequi: ⁊ dinosam seu lucrosam hereditatem nemo adire compellit. Insup sicut rez vniuersitas: puta hereditas solo animo acquirit. ita solo aio contrario repudiat. ⁊ sic nuda volũtate extrane⁹ heres fit. ita ex contraria destinatione statim ab hereditate repellit. Propter q̃ ⁊ iurisco̅sult⁹ Julian⁹ ait. Pro herede gerere non tam facti q̃ animi ẽ. Cui ⁊ ali⁹. s. iurisconsult⁹ consonat dicens. Furto ius ⁊ pupillus sine tutoris auctoritate nõ possunt incipe possidẽ. q̃ affectionez tenẽdi non habẽt. licet res suo corpore cõtingant. sicut si dormienti aliq̃d in manu ponat. Dz igit per hec vba legis expressa neminẽ posse ꝓprietatẽ siue dñiũ imo nec possessionem acquirẽ nisi de vel interpatiue aiuz habeat acquirẽdi. Cũ igit fratres minores aiuz acq̃rẽdi non habeant: q̃n pot⁹ volũtatẽ ꝓ̃iã. etsi res corpore ꝓtingant: nec dñiũ nec possessiones acq̃runt. nec rez hmõi possessores vel dñi dici possunt. His autem robur ꝑbet pontificalis auctoritas: q̃tam eminens est vt oia iura humana trãscẽdat. vt extra de maioritate ⁊ obedientia. solite. Ad firmamentũ celi. i. vniuersalis ecclesie fecit deus duo luminaria magna. i. duas instituit dignitates. q̃ sunt pontificalis auctoritas: regaliq; potestas. Sed illa q̃ ꝑest die⁹. i. spũalibus maior est. que aũt nocti⁹. i. carnalib⁹ minor. vt quanta est int̃ lunam ⁊ solẽ: tanta ⁊ inter reges ⁊ pontifices differẽtia cognoscat. Cũ igit tante sit auctoritatis ꝓ̃s imperialis vt nõ artet legib⁹: sed ipsa sit legis origo ⁊ int̃ituli possit vt ea q̃ fuerit ꝓ non facto habẽda statuerit: vt ꝓz in lege postliminij. q̃ bello capt⁹ ⁊ seru⁹ effectus decernit sp fuisse liber ⁊ presens. ⁊ ea q̃ non fuerit ꝓ facto habẽda decernat. sicut ꝓz Locice de inofficioso testamẽto. in quo de postliminio nulla fit mentio. ⁊ tñ iudicat mentio facta. Si inquã tantũ põt regalis ꝓ̃s: multo forti⁹ pontificalis auctoritas q̃ntũcũq; vsus ⁊ dominiũ in aliquib⁹ reb⁹ ẽm ius ciuile censeant ee̅ coniũcta: decernẽ poterit in personis aliq̃b⁹ ee̅ separata. Q, circa ordiné prẽdictoz fratrum minoz christi vicarius sua auctoritate confirmans sic eé decreuit. cuius diffinitioni contraire nullaten⁹ licet. Pã distinctione. xviij. Grego. Nulli fas vel velle vel posse transgredi aplice sedis ꝓcepta. Sit ergo rrune sue dolore prostrat⁹: q̃squis voluerit aplice sedis contraire decretis. Nulla igit possunt ad hn⁹ status impugnationem allegari iura ciuilia. nulla etiam iura canonica. Nam extra de electiõe. Romane ecclesie legem nulla concilia ꝓfigũt. cũ oia. concilia per romane ecclie auctoritatem: ⁊ facta sint ⁊ robur acceperint. ⁊ eoz̃ statutis romane ecclie patenter excipiat auctoritas. Nulla etiam ꝓcedentiũ pontificũ statuta obsistunt. vt extra de electione: innotuit. dicit Jnocentius tertius. Per ꝓdecessoz̃ nostruz non fuit nobis adẽpta facultas: cũ ea non fuerit prohibẽtis intẽtio: qui successoribus suis nulli potuit in hac parte ꝓiudiciũ generare. pari post eum imo eadẽ ꝓtate functuris: cũ non habeat imperiũ par in parẽ. Et hec q̃dẽ dicta sufficiant ad cauillationes malignantiũ horiz reuellendas. Nam q̃ntũ ad testimoniũ vitaq; summi legislatoris christi solisq; iusticie exemplum sufficit atq; consiliũ. Qui cũ sit iuris naturalis ciuilis canonici ac diuini principalis origo. sacro suo sanxit eloquio ꝓtiũ rez dominiũ abiũciendũ ee̅ ꝓfect⁹. cu tñ sufficiẽtia q̃ztũ ad vsũ eisdẽ cõcesserit promiserit atq; ꝓsoluerit. Insup vt q̃ docebat vbo: confirmaret exẽplo alieno cibo voluit sustentari: sicut euangelica narrat hystoria. ⁊ Hiero. ad nepotianum dicẽ ⁊ euidentius patet ex ꝓcedenti responsiõe.

Oro de dñio pecuniarũ que ad sustentationẽ ꝓfatis fratribus conferũtur: indubitanter tenẽdũ est q̃ nulla p

tenus ad ipsoz collegiũ spectat. cũ in ipsorum regula sit ꝓceptũ: q̃ fratres nullo mõ denarios vl pecuniam recipiant: nec se vl p interpositam ꝑsonam. Et vt ois tollat de medio cãlumniandi materia: intelligẽdũ est q̃ ꝑsona iter posita cui pecunia dispensanda cõmittitur intelligi põt recipe actenẽ ipsam auctoritate dãtis: vl auctoritate illoz pro quoz necessitate releuanda donat. Si auctoritate dantis retinet: ⁊ dispẽsat: sic ipsius ẽ procurator: seu nuncius. ⁊ dans põt repetẽ: recipe: ⁊ agẽ contra eum in causa ad recupationẽ pecunie. nõ aũt ille ꝓ quo dispẽsanda cõmittit. Et hoc non debuit nec potuit inhiberi paupibus mẽdicatib⁹: q̃n p interpositaz ꝑsonã ipsoz valeat releuari necessitas: q; valde absurdum ẽ intelligẽ: q̃ cuiuis diuiti non liceat elemosynam p seipsum aut p alterũ ꝓ sua volũtate ꝓferre. Q, si rebuet auctoritate illius ꝓ quo dispẽsanda ẽ: ei competit ⁊ in causam trahẽ ⁊ cetera agẽ q̃ potest quisquis verum rei sibi vẽdicauit dñiũ. Et hoc q̃ professiõi fratrũ nullate

mus ꝓuenit:beatus franciscus exp:esse inhibuit:q̄ ꝺm veritatem quantū ad ꝓpriet:tem rei nō refert vtrū quis hoc mō recipiat ꝙ ꝓpriam manū vel alienā. Hanc aūt differētiā ⁊ naturalis rō docet:⁊ ius scriptum dictat:⁊ rescriptū papale declarat. Sicut enim multū refert vtrū qui mīstrat alicui sit ipsi⁹ seruus vel alicui⁹ excellētioris ꝑsone minister:ꝙ cuius volūtate ⁊ impio misteriū illud impédit. quēadmodū differūt misteriū seruile ⁊ liberale.misteriū humanū ⁊ angelicū.sic multuꝫ differt vtrū ille intermedius mūcius ꝑsonā teneat dantis vel accipientis.Scōm etiā ius ciuile multū differt cū creditori debitor pecuniam soluturus alicui intermedie ꝑsone cōmittit.vtrum ille medius sit procurator debitoris an creditoris. Si enim ꝓcurator est creditoris:⁊ pecunia perdat ante solutōem:ipsi creditori perdit:⁊ iam ꝙ soluta habetur. Si aūt procurator sit debitoris:ipsi perdit:⁊ ad huc soluenda est:nō ꝙ soluta habēda. Iuxta hunc modū dño Grego.ix. vir vtiqꝫ tam diuino q̄ humano iure peritꝰ:q mentē bti frācisci plenius nouerat:sic diffinitiue respōdet. ꝙ si rem sibi necessariā velint fratres emer. vel solutōem facere ꝙ iā empta:possint vel nūciū eius a quo res emitit:vel aliquē aliuꝫ volentibus sibi elemosynā facere ꝓsentare q̄ talit ꝓsentat⁹ a fratrib⁹ nō est eoꝝ nūci⁹. sed illiꝰ potiꝰ cui⁹ mandato solutōem facit. seu recipiētis eandē:q ⁊ elemosynā sibi cōmissam pōt sicut ⁊ dño apud sp̄ualem vel familiarē fratꝝ amicū deponere ꝙ ipm loco ⁊ tēpore ꝙ ipoꝝ necessitatibus:sicut expedire viderit dispensandā. Hec vba rescripti papalis. Ex quib⁹ patēter elucet:q fratrū minoꝝ regula nō discordat a vita:nec cōmunis ipsoꝝ modus viuēdi discordat a regula. Neq̄ igit ꝓfitent q̄ null⁹ eis ꝓuideat ⁊ elemosynā faciat ꝙ se vel per interpositā personā.q̄ hoc collegio mendicantiū paupeꝝ ⁊ impossibile foret ⁊ stultū:sed q̄ ipsi iuxta formā in euangelio tradītā euangelicis viris pecuniam nullo mō possideāt. Si forte quis dicat in caremia pecunie nullam prorsus esse sanctitatem.nō tam infert calūniam regule ꝙ euāgelio dñi nri.in quo apostolis ibi dicit fuisse ꝓhibitā pecuniā sicut ⁊ textus exp̄sse dicit.⁊ sctoꝝ testimonia astruūt. Ad quōd nullatenus a mgro veritatis credendū est ꝓfectissimis viris fuisse ꝓpositū. nisi sciuisset per ꝺ meritū eis accrescere ꝓfecte virtutis et ꝑcipue sanctitatis. Cū enim magne sit difficultatis ignotas regiones ⁊ aridas terras sine sufficiētia stipēdioꝝ pagrare.q̄ tales necesse habēt vitā istam trāsigere in fame siti frigore ⁊ nuditate:oīmodis rerū penuria. si nullū hoc modo viuentib⁹ meritum scitatis accresceret:ꝺ dicere:hoc ꝓfiteri:sic viuere:nihil aliud esset q̄ insanire. Verū sicut ex vltima precedentis responsionis particula patet:penuriose pauptatis vnodenario apostolorum primo imposite.xij.sunt vtilitates eximie miriqꝫ valoris.quas typici rōnalis vnodecim lapides pretiosi designant. Et q̄ illos hostis hic paupertatis ignorauerat. ideo margaritas has porcoꝝ more ꝑculcans ore polluto i hec blasphemie verba prorūpit. Si inquit in pecunie carentia:siue vt non tangeret:sanctus franciscus sanctitatem credidit:vel perfectis a domino inhibitam sanxinit. audacter loꝗt cōtra dño q̄ errauit. Sed constans est q̄ beatus franciscus nō ob aliud possessionez seu ꝓtectatōem pecunie imitatoribus suis inhibuit:nisi q̄ in hoc esse aliquā sanctitatem et pia fide credidit:⁊ certa veritate cognouit. nō quia mala sit pecunia.vel quia census formaliter siue caualiter sit in culpa.vel q̄ pecunia ⁊ contrectari possit ⁊ non possit absq̄ peccato.sed q̄ inter cetera que possidentur pecunia maxime est illecebrosa.⁊ de facili est illectiua ⁊ distractiua non solum imperfectorum:sed etiam perfectorum. Et q̄ sp̄usancto dictante percepit q̄ sanctitatis est nō tm̄ ꝑfecta cauere.verūetiā occasiōes. pctoꝝ refugere. ideo veraciter in hoc scitatem credidit ⁊ nō errauit. Ad igitur hūc dñi imitatorem ꝓcipuū:ipius insignitū stigmatibus ascriptum.

catalogo sanctoꝝ:⁊ ab vniuersa ecclesia i veneratione susceptum:asserit errore deceptuꝫ fuisse.maxime in professiōe ⁊ obseruātia etiā gelice vite.non solū ipsum impugnat ⁊ vniuersalē ecclesiam.sed qō plus est mgrī veritatis ⁊ aplorꝝ eius doctrinaꝫ blasphemat ⁊ vitam. Insuper ⁊ professores huiꝰ regule tanq̄ approbatores erroris:vt alter aman super bissinū⁹ vignos esse iudicat linia tpalis mortis ⁊ eterne dānatōis. Super q̄ quidē absurdate:quam aures pie audire vehement ab horrent:ipse zelatorib⁹ paupertatis scte magis ingerendum credim⁹ q̄ loquendū. magis spiritualis heller imploranda ꝓsidia:q̄ vlciscendum in pugnā vbor. Te igit sacrosancta romana ecclesia tanq̄ alterā hester elevatam in ꝓpls:vt ecclīaꝫ omniuꝫ matrē reginaꝫ atq̄ magistram.ad defensandā ⁊ vocē dā tā morq̄ fidei veritatē fiducialiter interpellat mor paupertas eius:vt quos genuisti vt mr̄ educasti vt nutrix:nunc etiam vt regina patēter ac iuste defendas.cū idcirco dispositione faciente diuina pontificalē ac regie ptātis verticem supremi adipisci meruerit:vt in arduis necessitatis articulis ad defensandum dñi populū parareris. Exurge igit sancta mr̄ ⁊ iudica causam tuam.q̄ si paupertas hic ordo minoꝝ recte ꝓfitet veritatē euangelij tui est. si a veritate i ꝓfessiōe a te sancita deuiat tum est.ac per ꝺ si ꝓfessiōi hmōi sancte erroꝝ impingit:tu que illam sanxisti errasse asseueris.⁊ que magistra vitatis hactenus extitisti. nunc de approbatōe erroꝝ arguēris:⁊ a quibusdam modernis ꝓsumptoꝝ⁹ velut iuris diuini ⁊ humani nescia deprederis. Ex⁊ tu regina mundi dignissima:defensatrix paupertatis ⁊ humilitatis aduocata.longe sublimius q̄ heller exitata in populis ⁊ ꝓparata in tēpore mardochei tui. Francisci videlz excitare clamoribus:vt interpellare digneris ad regem. q̄tenus paupertatem statum quē tibi voluit eē cōsimilem ⁊ speciali quadā germanitate ꝓiunctum.sacris tuis meritis clarificet ⁊ ꝓseruet. Quid enim magis dat paupertatis amori solamentum:magisq̄ declarat ꝓrogatiuā ⁊ gloriam:q̄ tua forma viuendi btissima virgo ⁊ mater dñi nostri iesu christi. que adeo fuisti paupercula:vt sicut euangelij hystoria sacra testat:in ipso sacratissimo partu nō haberes vbi reclinares deum celi ⁊ dñm exercituum nisi in via publica itinerantium ⁊ ꝓsepio iumentoꝝ. Porro si tu virgo sanctissima oīa es perfectiōis exemplar:sicut perfectis imitanda est tua cum virginitate humilitas. sic eiaꝫ penuriosa paupertas. Cōstat aūt tam p euangelij textum q̄ per assertionē doctoꝝ q̄ tu in extrema viriti tpalium facultatum inopia cum Christo.vicat q̄ tu vir habuisti vnam tuniculam:non ad decoris ornatū:sed ad nuditatis tegumentum.⁊ Beda q̄ in oblatōe ⁊ pitatōe regis regum in tēplo nec vnū valuit agniculū offerre.ideo more paupeꝝ obtulisti par turturuꝫ aut duos pullos columbaꝝ. Qui igit desideriis:professiōe signaculo habitus:⁊ observantie veritate in hac tibi paupertate configurari studiosus satagit. Ve sunt de morum numero spūalitū iudeoꝝ. quorum circūcisio non est in carne sed in spū p hilaré supportationē multiformium penuriarum ⁊ vniuersalē abdicationē oīuꝫ tpaliū facultatū. Hos igit vere ac peculiariter tuos pio digneris mr̄e regina fauore ab hostili incursu potenter eripe.⁊ aduersus hunc hostem ipsorum pessimū trīūphaliter dimicare.non vt cum aman suspensus intereat.ꝫ vt ei⁹ hūlietur superbia.dānet ꝓteruia. illustret intelligētia.rectificet voluntas:vt spūs saluus fiat.

¶ Quarte respōsiōis tertia particula duo decimumq̄ capitulum.in quo euāgelizantiū pauperum fructificatio multiformis oīdit: eorumq̄ status a multiplicibus cauillationū versutijs defensatur.

Multiformis calliditatꝫ nequitia sermpene antiquus scte mr̄is ecclesie partui sp̄ insidias parans. vetustā pharaonis impietatem nouissimis hijs diebus renouare conat.dum per hoiez q̄ndā egyptiace fraudis malignitate repletuꝫ aduersus ec-

clesiasticaz prolé suggerere satagit. q̄ qd masculini seruo natū fuerit flumen proijci: quicquid feminei reseruari. Quid enim est aliud rationem ad virilē sexū paupertatis spūs iducere ad virilē sexū paupertatis spūs iducentes calūniando revellē: q̄z effeminatoruz corchum phantasias q̄bus emollieruū diuitiarum affluentia cōmēdat approbādo roborare. Ad que duo calūniator hic pauperum in hac extrema opis sui parte oēs sui vires cōflat ingenij: quoldā cauillationū modos iaz pro maxima parte in p̄cedentib⁹ dissolutos freq̄nti⁹ replicans ad oppressionē pauperum christi. q̄ten⁹ spū paupertatis extincto spūales israelite multiplicari non possint. frustra tñ. q: diuina opitulante clementia vt veritas a figura non discrepet. q̄nto magis oppressi fuerint: tanto magis accrescēt. Et ne q̄s hec velut nostrā adinuentionē pupendet audiat Bernardū in sermone. xxvij. sic dicentē. Si qd ad salutem pertinēs. si qd religiōis oriz: si quis q̄mq; resistit: q̄cunq; repugnat: plane cū egiptijs parvulos israelitici generis necare conat. imo cum herode, nascentē p̄sequit saluatorem. Nequaq; q̄ calū fz, puidētia dei gestum esse credendū est: q̄ instar ioseph descendentē in egyptum ad custodiendas et distribuēdas alimonias corpoz. qué vt de filium accrescētē crescē fecit deus in terra paupertatis suę: status euangelizantiū pauperū mitteret in mundū. ad p̄seruāda et dispensanda documēta scripturaz: tanq; aliméta spiritū qui etiam et sacerdotū christi curā gregis habentiū cooperatores existeret i his q̄ spectāt ad salutem aiaz. Est autē sacerdotalis officij opus p̄cipuū: reductio plebiū subiectaruz in deū per septiformē influxū hierarchicum. s. per eruditionē credibiliū. per instaurationez totutū. per exhibitionē exēplorū. interuētionem p̄cum. curationē plagaz hostiliū. p̄nunciationē insidiaz. et repulsationē hostilitatū. ¶ Et ꝟ qdē septiformē op⁹ sacerdotale scriptura sacra declarat sub septēplici metaphora. s. architecti: agricole: pastoris: fideiussoris: medici: speculatoris: et ducis. Describit igit primo sub metaphora architecti pontificale officium: propter eruditionem credibiliū. p̄m ad Chorin. Et sapiens architectus fundamentum posuit. Ab enim sunt lapideo in edificiosum articuli fidei in animo. in quo habitat christus tanq; in templo suo. p̄m illū apostoli ad ephe. Super edificati sup fundamentum apostolorū et prophetarū: ipso summo angulari lapide christo iesu. i quo oīs edificatio instructa crescit in templum sanctū in dño. Et paulo post. Christum habitare per fidem in cordibus vestris. Ac per hoc ficut sz edificator ad edificium. sic et sacerdos ad populū in fidei veritate fundandum et promouendum. ¶ Secdo sub metaphora agricole p̄pter instaurationem virtutum, quas irrigare debent per documenta scripturaz. p̄m illud apostoli ad Cho. Ego plantauī appollo rigauit. Si enim ecclesiasticus ppls ouus est ager. et paradisus plantatus et virēs multiformita te virtutum: recte informator plebium in doctrina morum dicit agricultor designatus p primū hominē quem posuit deus in paradiso vt operaret et custodiret illum. ¶ Tertio sub metaphora pastoris propter exhibitionez exemplorz: p̄m illud dñi in iohe. Qui introit per ostium pastor est ouiū. et cū proprias oues emiserit ante eas vadit. Ab quidem facit cū eas per sanctitatis exempla p̄cedit. Ideo petrus cui dño dixit. pasce oues meas. hortatur seniores siue p̄sbyteros vt populos sibi cōmissos pascāt tāq; facti forma gregis ex aio. Hec aūt est forma p̄m documenta sanctoz: vt quantū pastor: est p̄cellens respectu gregis: tantū vita sacerdotalis sit sanctior: et subiti unior: vita plebis. ¶ Quarto sub metaphora fideiussoris propter p̄cum interuentionez ad deum. p̄m illud apostoli ad heb. Omnis pontifex ex hoibus assumpt⁹ pro hoib⁹ constituit in his que sunt ad deū: vt offerat dona et sacrificia pro peccatis. Agit igit pontifex causas hoiuz apud deum. agē etiam debz causas dei apud hominē siue cure cōmissiz. p̄m illud. iij. Regū. xx. Custodi virum istum qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro aia illius. Propter qđ sapiens in proverbijs ait. Fili si sponderis pro amico tuo: defixisti apud extraneum aiam tuam. ¶ Quinto sub metaphora medici propter curatiōez plagaz hostiliū. p̄m illud qđ insinuat luceas in parabola illius qui incidit in latrones. q̄ samaritanus alligauit vulnera eius infundēs oleum et vinū. designans per samaritanū ipsum medicum christū et eos qui tenēt locum ei⁹ i expurgatiōe viciorz. Propter qđ et Jacobus dicit. Infirmat quis in vobis inducat p̄sbyteros ecclesie: et orent super eūs vngentes eū oleo sancto. et oratio fidei saluabit infirmū. et si in peccatis sit dimittentur ei. ¶ Sexto sub metaphora speculatoris propter p̄nunciationem imminentis periculoz. p̄m illud Ezechielis. Fili hois speculatorē dedi te domui israel. De quo et Hieremias adiūgit. Si gladiū superuenīēs. hoc est imminentia discrimina tēporum fuę cure cōmissio annuciare neglexerit. sanguis illaz animaz de tuis manibus requiretur. ¶ Septimo sub metaphora ducis seruitio vexillum ad repulsionem hostilitatum. instar illius nobilis machabei. q̄ induit se loricam sicut gigas: et succinxit se armis bellica. et protegebat castra gladio. Preest enim ecclesie q̄ est terribilis sicut castroz acies ordinata: et deputat ad salomonis lectulum custodiendum: quem. lx. fortes ambiunt ex fortissimis israel: omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi. Est itaq; opus sacerdotal' officij sep̄tiformē sicut dictum est. ¶ Si igit propter multitudinem errantiū a fide christianoz ppls tam⁹ est iam filia edificio ruinosa. quis p̄uidus architect⁹ coedificātes et cōstituēs tēs repellit nisi adeo sibi sapiens videatur q̄ lo tus sibi sufficiat. vel adeo stult⁹ sit q̄ velit vt. ꝟb manu sua domus ecclesiastica ruat.

¶ Verū si propter defectū sapie et virtutū i plebe hoib⁹ compatur ipsa plebs ozo iculto et spinoso et arido. quis diligens et laborioso agricola seruos collaborātes repellit. manet qui laborant in opere et doctrina. nisi in tantū desipiat vt velit q̄ sup humū suā spine et vepres ascēdant. Preterea si ꝓpter deuiationem a semitis diuinaz legiz multitudo populi christiani filie est gregi errabūdo et perdito: et in medio lupoz constituto. q̄ clemēs pastor fugabit a lupis earum ouium reductores ad viam. et non pot⁹ gaudebit cū angel' exēplo boni pastoris. q̄ dicit. Congratulamini mihi q̄ inueni ouē q̄ perierat. Amplⁱ⁹ si propter multitudinem reatuū plebis transgredentis mandata dei ppls christianus sit sic vt viris alieno ere oppressis. quis fideiussor: censat ab horrebit hui⁹ oneris alleuationem p multiplicationem⁹ intercessoz ad deū: partim īpetrandā remissionē: partim inducētiū et adquantiū ad solutionem spūaliū debitorum. ¶ Insuper si propter varietatē puersitatū in populo tanta est tabes: tanta pestilentia spiritualis. vt quasi omne caput sit languidum et omne cor merēs. ita q̄ a plāta pedis vsq; ad verticē vix est in eo sanitatis. q̄ fidelis medicus non dico pitos hoies in arte spūali medicine sed vel canes vlcera lābentes audebit effugare. nisi vulnerator atq; languentium vitam velit extinguē. Si adhuc si propter multiformitatem tentationū vndiq; circūstant in fidei crudeliū hostium. et quā super capita eoruū gladij iam vibrant. q̄ prouidus speculator in profunde et horrende noctis teterrimis tenebris habere secū vigiles recusabit q̄ castra custodiant. ¶ Postremo si ꝓpter scādalozq; frequentias adinuētōes scelez et inimicitiaz tyrannides immerabilis multitudis strages q̄si continue sit in castris fideliū: et draco cū bestia multiformiū capitum ecclesiasticam aciem nisi oppugnare. vt truculenter discerpat occidat et deuoret. q̄ prudens dux exercit⁹ domini recusabit cōmilitones secū dimicantes habere: q̄ vtro se discrimini offerant et murū pro domo israel seipsos opponant.

¶ Porro q̄ affect⁹ pontificis siue sacerdotij ad plebē dz esse filialis affectus: prio ad filium. matris ad prolem: nutricis ad infantem. sicut apls manifeste declarat. q̄ fideles p ipsius cō-

uersos mō se dicit in xpo gentisse: mō vt filios parturire. modo sic pusillos i xpo lactare: quē admodū filiū paupculū suscēptari. inualidā plē fouere: et genētē ifantē lactari nequaqz est pri vl'mri vl'nutrici molestū: qz desiderabile chare et placitū. sic etiā osb⁹ sacerdotib⁹ scis et pīs magnū dz ee solaciū q̄ tēs solus p curat plebiū subiectaz. Propter qd dns in Matth. apl'os alloq̄s et successores eoz. Messis ait multa: operarij aūt pauci. rogate g dnm messis vt mittat operios in messē suā. Nimis q bonoz pōtificū nō ja ē patienter ferre q̄z desideāter appetē coopatores euāgelistas: ac multitudines diuinaz inestimabiliū collegēdas. Nō attēdēs xpi vicari⁹ petriq̄ successor: vtpote scti spūs illustratōe pīcer⁹: statū hūc euāgelizātiū pauperē q̄ salutī aiaz intēderēt tanq̄z celit⁹ sibi missū: cū hilaritate suscepit. pietate pfouit. auctoritate roborauit: et ptē defendit. et vt p̄triarcha iacob tanq̄ filios accrescētis ioseph multiplicē benedixit: pie in spūd̄es salutī aiaz: et in nullo pīudicās auctoritati pōtificū: tanq̄z omnē nō decimās ecclesiasticā hierarchiā. Tāta. n. erat in aduentu hmōi pauper pdicātiū raritas: vt illō euāgelicū videret ipieri. messis q̄dē multa: operarij aūt pauci. Nō p̄tractās gregō. ait. Ecce mūdus sacerdotib⁹ plen⁹ ē et nī in messe dei rarus iuenit operari⁹. Nā et si sint q̄ bona audiant desint q̄ dicāt: q̄ officiū q̄dē sacerdotale fulciūt: iz op⁹ officij nō iplen⁹. Quātum vo pdicatōis op⁹ sit ecclie necessariū: i se piū et deo acceptū. manifeste Chry. ofidit super Matth. ome. xxvij. illud tractās vbū dñicū qđ discipulo dixit pare: sepelire volēti dimitte mortuos sepelire mortuos suos. tu aūt vade et āūcia regnū dei. Ait. n. Nūqd nō erat ingratitudis nature: nō adire cū sepelirēt pr̄. Prohibuit ergo eū mōstrās⁹ q̄ nihil ecclesiasticis negocijs magis necessariū ee opouet. et neq̄ pare tardare etsi valde iemitabilia et iciūdia fuerint q̄ retrahūt. Cū igit sepelire pr̄eat magne pietatis op⁹. et sm sapie dictamē dignius maioris boni min⁹ pferri nō debeat. relingit q̄ maioris pietatis ē pdicare vbū salutis: q̄z facē op⁹ q̄z cūcūq̄z mīe corporalis. Bigne qđē p eo q̄ spūalī p ipsius cibat et potat vestit et hospitio colligit: ab infirmitate releuat: et a vinculis et a morte redimit spūs ad imaginē dei faci⁹. Et ió cū ḡtis fit sceleris p hibē q̄nq̄z ab opib⁹ pietatis et mīe corporal. lōge maioris ipietatis erit atq̄z pfidie dim. vt ministris idoneis ipedimēta pbē. Pēlatis igit multiformi vtilitate ac necessitate salutis aiaz mūerositate idigētiū plebiū: et raritate sufficiētiū ministroz: multi dz videri iniuriosum et superfluū si celesti hierarche cōplacuit aliōs ad hoc⁹ etsi nō necessitate pstrictos: sz charitate i ductos eligē. q̄s et subcelestis hierarcha voluit et debuit approbare. Q̄si cui forte videtur ordini dispōnis hierarchice nequaqz esse cōueniēs monastica vita pfessos ad op⁹ pdicatōis assumi: p eo q̄ dionysi⁹ dic monachos in ecclīastica hierarchia nō hē statum pficiētiū sz pficiēdoz. et Hiero. asserit q̄ monach⁹ nō docentis sz plāgentis officiū. et sacri canōes decernūt. q̄ mōachi iuxta suū nois interpretationē solitarie vite deputati itēdē debēt saluti ppria nō aliene. intelligā hmōi dicta pat⁹ et canonū de ordine mōastico. p eo tpe fuisse pnūciata: quo erāt iter eos plone laici et sperite: nō sacerdotales et trāsc. Nā sic idē vir hierarchic⁹ docet. q̄ monachoz est purgarū illuminari et perfici. sic etiā illud nō reticet. q̄ purgare illuminare et perficē ad ordinē spectet sacerdotalē. Insup et pfessio huiusmodi pauper nō pare distat a pfessione monachoz. et qđ mai⁹ est hmōi hierarchica opa nō peragūt auctoritate sua sz ordinatoz et potissime lūmi pōtificis. cui⁹ dispōsio auctoritas oia iura posituia trāsferē dit. Nec ad hoc seruit sz ppriē voluntatis arbitriū: sz iuxta mā datū spūs: qz ab ipso volūtatis arbitriū sz iuxta mādatū spūs: qz ab ipso instituunt et regulant: castigant et trāsmittunt. vt veri filij obediētie: nō vt gyrouagi vl' sarabaite. nō sm nūeroz vagū et infinitū: sz sm certū et determinatū. atq̄z vtilitatis plures eēnt idonei q̄ possent assumi: nō in vno angulo terre: sz p̄ totū in vllis ecclie latitudine. Admirū hoc deliderare deberet cetus pontificum. ac cuilibet illos prohibere volenti id respondere qđ dixit moyses ad iosue. Quid inquit emularis pro me. Quid det vt omnis populus pphetet: et det eis deus spiritum suū. Quādiu ergo huiusmodi pauperes leges diuinas custodiūt: et euangelica cōsilia seruant que p̄miserūt. et saluti aiaz intēdunt: et sancte matri ecclesie hūiliter subsūt: si quis eos repudiandos censeat velut pseudo pdicatores et seductores et gyrouagos: et penetrātes domos: subiacere debet iuste dānationis iudicio: tanq̄z ecclesiastice auctoritatis ptemptor: fraterne gratie inuidus: et euangelice veritatis impugnator.

Emū vt vita p̄ueniat errori⁹. respondendū est cauillationibus q̄busdam magis apparentibus. q̄bus caluniator: hic pauper vitam ipoz in hac extrema sīt operis parte deprauare molit. videlicet ppter defectū laboris manuū: abdicationem bonoz cōmunū: et mendicatōem eleemosynarū. Nam ex eo q̄ aplus ad Tessa. quibusdam precipit vt cū silentio pane suum manibus operando manducent: et hmōi pauperes manualiter nō laborant. ideo ipos niūtur redarguere. et de ociositate vite: et ō mādati apostoli transgressione. Ad qđ nos ecō trario respondemus: q̄ sicut patet ex textu si precipit apostolus laborē manualē oībus generaliter. q̄ tunc oēs qui nō vacāt laboricijs hmōi: essent in statu dānationis. inter quos et ipse calūniator: seipm inuoluit. sed quibusdam dūtaxat ociose curiose et inquiete viuentibus opus manuū imponit et impatne blandicijs adulationū et turpi questu victū sibi conquirant cū dispendio salutis pprie et impedimēto salutis aliene. Verū q̄ hmōi pauperes q̄ suis et p̄ximoz animabus saluandis intēdūt sm septisormē opationem hierarchicā in antedictis expressam: id perficere nequeūt sine adminiculo scripturarū. ad quaz predaram intelligentiā puenire nō possunt nisi p studiū apientiale. qđ ꝓfitit in legendo: meditando: orando: ꝓtemplando: audiēdo: referendo: ꝓdicando. ió recte ꝓpetit eiusmodi studij spūalis opatio septisormis. Et q̄ difficultas huius studij totū hoīem requirit. iuxta qđ dignatum est in exodo. vbi precepit dns q̄ vecteo quibus ferenda esset arca semp essem i circulis. Nō exponēs gre. ait. Qui ad officium predicationis excubāt: a lectiōis studio nunq̄z recedant. Ignominiosum est enim si tūc quis q̄rū discere: cū debet q̄stiones enodare. Ideo q̄ huic studio septisormi sollicite intendunt. q̄ magis est sublime in seruifficile menti. expediens ecclesie: et necessariū plebi. etiāsi nō laborent operibus manuū: digni tñ sunt ab ecclesia vt sustententk. sm illō Deut. Non ligabis os bouis triturātis in area fruges tuas. Glo. Victū nō subtrahes pdicatori. vt vacet orationi et pdicationi. Et alia glo. ibidē. Occupati in doctrina nō possunt sibi ꝓuidere necessaria. Ex quibus patent cōstat q̄ studiū sapie cū vigilātia pdicatōis. manualem laborē plene recompensat. Huic et sacerdotio cōsonat sup illud luce. maria optimaz partem elegit: dicens. Nec arguas eos ocioso et iuduces: quos videas studere sapientie hanc enim cohabitantē salomō pacificus ac quisiuit. Beniq̄z apostoli nō putauerūt optimū relinq̄re vbum dei et ministrare mensis.

Huic etiā ꝓcordat Hiero. in ꝓlo. super iob. Si aūt siscellā iuncto texerem. aut palmaz solia ꝓplicarem: vt in sudore vultus mei ꝓmederē panē. et vētris opus sollicita mente tractarē: mullus mordere: nemo reprehenderet. nūc aūt q̄ iuxta saluatoris sententiā operari volo cibū q̄ nō perit salsari⁹ vocor. Ad idez quoq̄z facit qđ sup illud p̄a. defecerūt oculi mei dicit Aug. Nō est ociosus q̄ nī vbo dei studet. nec pluris est q̄ extra opa q̄s qui studiū cognoscende veritatis exercet. Ipa etiaz sapia maximū habet opus. et asiserē maria q̄ audiebat martha que ministrabat. Dec aug⁹. Cui etiā ꝓcordat Anb. in li. de filitudinibus ita dicens. Tres sunt hoīm ordines: oratores: agricultores et defensores. q̄s ad diuersa offi

cia deus in ℔ mundo disposuit. monacos vt ꝓ alijs orent ⁊ lacte ꝑdicatiõis enutriãt. agricultores vt de suo labore ipsi ⁊ alij viuant. milites vt viros ꝙz defendant. Si igit nobilius est op⁹ móachoꝝ q̃z agricultoꝝ seu milium. ⁊ illi officijs suis intendẽtes stipendia sua iuste mereãtur. multo magis ⁊ hi q̃ oratio deo assistunt. ⁊ ad ꝓmos predicãdo cõ descendũt. Nec his obstat Aug⁹ in libro de ope monachoꝝ. cũ ibi loquatur ꝛ q̃sdã hereticos pucipaliter q̃ vocabant euchitas esse rentes monachis non licere sustentande vite causa aliq̃d operari. male intelligẽtes euãgliũ dixisti. q̃s sacer doctor ꝓ apostoli documẽta cõuincit. Simul etiam arguit monachos illos qui cũ pro maiori pte essent laici nec predicatiõi nec saluti aiaꝝ intenderẽt: nõ tñ volebant corporalit operari. ⁊q̃nq̃z fuissent i seculo laboriosi ⁊ paupes. iã professi monasticã vitã ab alijs sumptus accipere non solũ licitũ sibi sed etiam debitũ esse cẽsebant. Cõtra quos aug⁹. Isti inquit frẽo temere sibi arrogant q̃ntũ estimo vt hmõi habeãt ptãtem. Si euangeliste sunt sateor habent. si ministri altaris. si dispensatores sacrorum. si saltẽ aliquid habeant in seculo q̃ facile sine artificio sustentarẽt hãc vitam: qõ indigẽtibus dispti ti sunt. credẽda est eoꝝ infirmitas ⁊ ferenda Hec aug⁹. Ex q̃bus colligit: ꝙ q̃ttuor generib⁹ hoim digne ⁊ iuste cõperit ab alijs pasci. q̃nq̃z ꝓprijs manibus possint laborare. scz q̃ alios pascunt vel verbo ⁊ doctrina. vel altaris viatico. vel diuinorum dispensatione sacramẽtorum. vel suarũ distributõe facultatũ. Scõm hec igit illi q̃bus aliqua ꝑdictarũ condationũ ꝓpterit digni sunt vt de euangelio viuant. illi vero q̃bus plures digniores existũt. q̃bus aũt oẽs vpote q̃ ꝑdicant. celebrãt ꝓfessiones audiũt: ⁊ tpalium affluentiã ꝓterũt: maxime digni esse ꝓbãtur. Quibus vero oẽs desunt ⁊ validi sunt ⁊ paupes: nec ociosi ⁊ infructuosi sint fibi ⁊ onerosi ecclesie iuxta sniam augustini laborare tenentur. nisi ꝓ ℔ excusentur ꝙ eis q̃ ꝑlatas ꝛditiones habent debitũ ⁊ assistunt. ⁊ iõ cum eis fustẽtari merent. iuxta qõ mysterialiter designat in iob. vbi dicitur. ꝙ boues arabant ⁊ asine pascebant iuxta eos. illaq̃z astruit lege sanctum q̃ strẽnu⁹ pugnator ille dauid vicz iuste decreuit: ꝙ eq̃ portio esset descendentium ad pliũ ⁊ remanentiũ ad sarcinas. Ponno si aliq̃ q̃ntũlibet ideote ac simplices tante sunt deuotionis in precẽtãte distinctionis in vita. ⁊ tante edificationis i pplo. ꝙ eque fructificãt solo exẽplo q̃ntũ alij exẽplo ⁊ verbo: excusant eos merita vite etiã si desint verba doctrine. Hec aũt dixim⁹: nõ quia ociosos aut ociũ approbemus: cũ potius castigãdos huiusmodi ⁊ ad opa ꝓpellẽdos cẽseamus. ℔ ꝙ ꝓpter difficultatẽ studij spũalis qõ requirit boiez totũ: ⁊ ꝓpter debilitatẽ corpoꝝ: ⁊ inerpientiã artiũ mechanicaꝝ rarus inuenit aut null⁹. q̃ more apostoli pauli manuali labori ⁊ sapie studio septiformi efficacit possit intendere. Et ideo ꝓpellere homines huic studio aptos ad opera mãualia: nõ est aliõ q̃z a sapientia ꝛuocare: ⁊ filijs ysrl'instar philistijm diuinoꝝ elodoꝝ arma ꝓprie: vel more pharaõis opib⁹ duris luti ⁊ lateris: ingoꝝ seruitutis importabil'. violenter oppressos ab ingressu religionis retrahere ⁊ ad egressus incitare. q̃madmodum insinuatur i exodo: per ℔ qõ pharao dixit. Quare moyses ⁊ aaron sollicitat⁊ pplm ab opib⁹ suis: Ite ad onera vestra. Vbi glo. sacri ambro. ex ome. iij. super eo. Hodie si moyses ⁊ aaron. i. prophetia ⁊ sacerdotal' sermo aliquem sollicitet ad ꝓuitium dei: exire de seculo: renũciare opib⁹. attendere legi ⁊ verbo dei: continuo audiet vnanimes etiam amicos pharaonis dicẽtes Videte quõ seducũt homines: q̃liter peruertũt adolescẽtes ne laborẽt: ne militẽt. ne agãt aliquid qõ eis ꝓsit. relictis rebus necessarijs ineptias sectant ⁊ ociũ: laborare nolũt. ⁊ ocij occasiões reqrũt. Hec glo. Qua hostis paupex dol⁹ patenter detegitur. ꝙ non sicut dixisti discipulus ad exercitia virtutum conat erigere: ℔ tã q̃z amicus pharaõis spũ

alee ir'filios ꝑpugnare. Alio q̃z modo ecclesiasticã illuminator hic paupex statũ ipsoꝝ deprauare ꝓtẽdit. ꝙ eo ꝙ mhõ sibi retinẽt in ꝓprio vel cõmuni. quo ſi videnť ꝟtutes tenere mediũ. ℔ vicios itatis extremum. cum dicat Ambro. ꝙ nõ sunt effundẽde opes ℔ dispẽsãde. Verum ꝓsili rõe posset sctã virgitas oñdi non laude ℔ virtuꝓio dignaq̃ ſi extremũ non medium teneat. dũ ab oñi ꝓcubitu siue illicito siue ꝓcesso se tã mente q̃z carne sequestrat. Una propter diligens ꝓsideratoꝛ aduertat ꝙ sicut alitõ est mediũ pudicicie cõiugal': aliud sctimonie virginal'. sic ⁊ aliud largitatis polytice: aliud paupertatis euangelice. Largitas namq̃z polytica quia circa mundana versat: possessionũ terrenarũ neq̃z suadz ab renũciatiõez a christo ꝛsultã. ℔ poti⁹ bonoꝝ iuste possessoꝝ dilectõez moderatam: ⁊ dispẽsatõem largã ⁊ piã. Propter dilectõis moderãtiã dicit salomõ in ꝓuerbijs in ꝑsona viri polytici. Duo rogaui te ne deneges mihi. mendicitatẽ ⁊ diuitias ne dederis mihi. ℔ tãũ victui meo tribue necessaria. volẽs i ℔ ondere ꝙ virt⁹ polytica teñ mediũ ⁊ fugit extrema. Propter dispẽsatõis pietatem dicit in ecclĩaste ꝓ ꝑsona rectoris eccle. Utilioꝛ est sapia cũ diuitijs: ⁊ magis prodest vidẽtib⁹ solẽ. Q̃ iõ dictũ ẽ. q̃ pastoꝛ sapiens etiã absq̃ diuitijs vtilit pascit dum gregẽ edificat exẽplo ⁊ ꝟbo. sed cum pia dispẽsatõe diuitiarum pascit vtili⁹: oũ ꝟboꝝ exemplo: ⁊ tpali subsidio gregi ꝙd sibi ꝓmissũ Et ℔ est qõ canõ dicit. expedit facultates ecclesie possideri. Propter ea ecclĩastes ꝑsato verbo paulo añ ꝓmittit. Ne dicas quid putas cause est ꝙ ꝓterita tpa fuerũt meliora q̃z nũc sunt. stulta est enim hmõi interrogatio. In quo arguit hereticoꝝ stulticiã approbantiũ ecclie statũ añq̃z a principio dotarẽt: ⁊ reprobantium post q̃z dotata ẽ. Quibus rñdet ꝙ vtilioꝛ est sapia cum diuitijs. ℔ est reipublice sancte mris ecclie magis expediens: ꝓpter varias ꝛditiões: necessitates: infirmitates: ⁊ commoditates multiſo: mium dꝛsifidelium ꝓgregatoꝝ intra ecclesiasticã vnitatẽ. instar diuersitatis animalium intra arcam noe. quib⁹ ipse ꝑat⁹ sollicitã curã exhibens de pastu necessario prudere dz ꝙ loco ⁊ tpe. iuxta dictamẽ largitatis polytice modum seruando in dispensatiõe. Propter qõ ⁊ in agañ. ꝓcilio ꝓhibẽtur hmõi ne res ecclesie sibi credita alienare ꝓsumãt. ibiq̃z cõceditur dispẽsatõis mediũ: ℔ interdicit dilapidatiõis extremũ. Euangelica ꝟo paupertas ꝙ eo ꝙ ad eterna spñs subleuat tanq̃z ea q̃ in celis totaliter thesaurizat: ꝓfecte ipsam ꝙ fitenti suadet oib⁹ ꝙalibus debere mutari q̃ ad affatũ atq̃z dñiu. ⁊ arcta sustẽtatõe necessitatis eẽ ꝓtẽtũ quãtũ ad vsũ. Et hic est ipsius modus siue medietas: ꝙ sic retinquat dñiuꝝ ꝙ nõ reijciat vsum. sic recipiat vsũ ꝙ nõ reseruet dominiũ. sic arctitudiné vsus reseruet ꝙ sustentationẽ nature nõ deuiret. sic necessitati subueniat ꝙ ab arctitudine nõ recedat. Igit ꝓp vniuersalem abdicationem possessionis ⁊ depositõez affectus terreni: in ꝑsona hmõi paupis dicit sponsa in canticis. Expoliaui mea tunica me: quõ induar illa. Laui pedes meos: quõ inquinabo illos. Ubi glosa. Reperta sollicitudine temporaliũ subsidiorum quãtũlibet eximi⁹ doctor difficile. vitat peccatũ. Et de abdicatione hmõi. Hiero. ad lucinum. Seipsum deo offerre dꝛsitianoꝝ ⁊ apostoloꝝ est: qui duo pauptatis siue in gazophylatium era mittentes totũ censũ quez habuerãt dño tradiderunt: ⁊ merent audire Sedebitis sup sedes. xij. iudicãtes. xij. trib⁹ ysrael. Propter arctitudinez vero sustẽtationis quãtũ ad vsum: i ꝑsona hmõi pauperum dicit apl's ad Thim. Habentes alimenta ⁊ quibus tegamur his ctẽti simus. hñtes inde nõ quãtũ ad ꝓprietatẽ oñi: ℔ q̃tũ ad facultatẽ vtẽdi ꝙ quẽ modũ habere dicimur oẽ quo vtimur. ⁊ si non sit nobis ꝓprium ℔ gratis aliũde collatũ. Hunc modũ paupertatis tã q̃z mediũ virtuosuz mediator dei ⁊ hoim deiq̃z virtus ⁊ sapia xp̃s in seipso monstrauit. qui sicut dicit Hiero. ad nepotianũ aliẽo

cibo vescebat. Huc t paulus apostolus imitator ipsius scipsum secutus est. in cuius laudibus dicit Chrys. q nihil habet nisi corp⁹. Sed etiá in hoc exemplú se alijs pbuit cum Imitatores mei estote sicut t ego xpi. Igit huc viuendi modú tangz a medio virtutis recedente arguere: nihil aliud est qz mgrm verutis atqz virtutis de excessu vicioso culpare. Propter qd diligéter oportet aduertere: q sicut alio t alio mó tenet medium a virtute polytica t purgatoria t animi iá purgati. sic etiá diffoumiter medium tenét ciuiliter largus ex rectitudie vtutis: t christifoumiter egen⁹ in latitudine pauptatis. Et h est qd in auctoritate premissa ambro. doctor sacer insinuat: quá calúniator pfueto more trucatá allegat. Ceterú ingt nó vult dño simul effundi opes sed dispensari. in quo explicat modú largitatis polytice. Sed ne quis ex hoc crederet q modú pauptatis euágelice nó approbaret: immediate subiungit. Alisi forte vt helizeus boues suos occidit: t pauit pauper. ex eo qdez habuit vt nulla cura teneretur domestica. sz relictis oibus i discipliná se pphetica daret. Hec ambro. addidit vt euágelicá pauptatez sublimiter extolleret. que iste dolose subticuit quatenus eandé pfitentes subdole impugnaret. Nequaqz igit hmói paupertes pnt rónabiliter argui q discrimini se cómittát. ac per hoc q homicide sint sti vel tentatores dei. Si enim sufficientiá victus qtum ad vsum oportunú respuerent: vtiqz seipsos necarét. Huc aút sic recusant possessionis dñium: q sustétationis necessarie nó abijciút vsum. sic se cómittunt diuine prudentie: vt viá nó spernát. pusilloio húane quo minus sustétari valeát. vel de his q gratis offerent. vel de his q médicant húilr. vel de his q p laboricium pgrunt. Dis. n. modis virerút acten⁹ hmói paupes in magna multitudine. lx. ánis t amplius p opis exhibitóem adeo i eis diuio impleto. pmisso: q nullus eoz cuius ad nos fama pueit ob defectú victl⁹ vel victus mortis piculú incurrit. Abscedat igit diffidétia a pdicatoribus vitaz pfectisqz xpi discipul: cum eis reprimitat a dño sufficiétia victus: dicaturqz eis. Nolite solliciti esse aie vre qd mádu ceris. pcipiat qz eis ne qd tollát in via nisi bgá tm. vt habeá in mar. Sup qué locú dic Beda. Tanta vz ee pdicatoris fiducia i deo vt pnitis vite supius qtuis nó puideat. tm sibi hoc non deesse ce rutissime sciat. ne dú mens eius occupat ad tpalia: minus alijs puideat eterna. Hoc pbú totius pfidétie tá explsum calúniator: puertere nitit: vt sic illud exponat qtuis nó puideat. i. tibus puidéti nó habeat qsi nó debeat ó sufficiétia vic⁹ pfidétiá hre nisi qñ nó pt aliud agere. ad qd nó tm pdicator veritatis imo qtuncunqz ipsectus christiane vite astringit. Propter qd vt ois calúniádi occasio toliat e medio. itelligendú q duplex diffidétia é. qdá pueniés ex puersitate qdaz pusillanimitate. Ex p puersitate venit qñ hz incredulitaté vel despatóem ánexam. vtpote cú qs de deo diffidit. vel qz nó credit deú curare húana tangz ifidelis. vel qz existát se ó relictú a deo pp pcá sua tangz desparus. Et talis diffidétia t sollicitudo pcedés ex ipa oibus phibet: t pfidétia illi oppolita cuncti pcipit. Diffidétia aút ex pusillanimitate puniens est q hz ánexá remissióem amoris diuini t intentóem timoris húani. t hec stare pót cú charitate ipfecta: nó cú pfecta. t ió h pusillanimitaz diffidétia t sollicitudo ex ipa pueniés euágelicis t pfectis viris inhibet. t pfidétia eidé opposita a pfectionis magro iniungit. quatenus pdicatores veritatis algorem pusillanimitatis sollicitátis p cibo refugiant. t ardorem charitatis pfidentis de deo cú pptitudine ad pserendú pauptatis incómoda pstanter assumant. Ad hanc quidé cófidétiá in li. de elemosyna aug⁹ inuitat. Dextuis ingt ne patrimoniú tuú forte deficiat si ex eo opari largiter cepis. Si enim factú é vt iusto possent deesse subsidia. cú scriptum sit. nó occidet deus fame aiam iusti. Helias i solitudine ministrantibus coruis pascit. t danieli in lacu ad leonú pdá iussu regis incluso

prandium diuinitus apportatur. t timentibus ne operanti t deum timenti desit alimentú. cum ipse in euangelio ad exprobratóem illorum quorum mens dubia est t fides parua contestetur t dicat: aspicite volatilia celi: quoniam non seminant neqz metunt. nec congrút in horrea. t pater vester celestis pascit illa: Loquetes deus pascit: t quibus nullus dubi ne rei sensus inest: eis nec cibus nec potus deest: tu. christiano: tu dei seruo: tu operibus bonis dedito: tu domino suo charo aliquid existimas defuturum. An putas q qui christum pascit a christo ipe non pascet: Aut eis terrena deerunt qbus diuina t celestia tribuunt: Unde hec incredula cogitatio: vnde ipia t sacrilegia ista meditatio: Hec augu⁹. Quid facit in domo dei tam perfidú pectus Quid qui christo omnino nó credit appellatur t dicit christianus: Pharisei magis ubi congruit nomé. Ná cú in euágelio de faciendis elemosynis disputaret. t vt nobis amicos de terrenis lucris prouida opatóe faceremus: qui nos postmodú in eterna taberna cula suscipérent fideliter t salubriter pmonet: addit scriptura post hec dicens. Audiebát hec oia pharisei q erát auari t irridebát eú. Quales núc sunt in ecclia: quoniá quotidiá videmus. Qrú precluse aures t corda cecatat nullú ó spiritualibus ac salutaribus monitis lumé admittunt. deqbus mirari nó dém⁹ qz pténant in talib⁹ suos qñ a tali ipm dominú videam⁹ esse deriliz t ptemptú. Ad quoú pfirmatónez exémplú vidue sareptáe q pauit heliá sequent adúgit. Unib⁹ etiá plonat illius pauperule vidue liberal oblató. que qñ qcquid habuit misit: diuino meruit ore laudari. Terciú quoqz calúniádi modú non min⁹ malignú aliq pdictoz calúniator: h pauperú assumere nitit ex mendicatóe eleosynarú. allegáo pmo q eá qz nó fit opus vtutz. eo q non habet ánexuz ispuale solaciú hz potius penalé cruciatú. róe cuius ppba eaz impcat filijs ipiorú cum in ps. dic, Mutantes trálse rantur filij ei⁹ t mdicét. Et sacri canones médicáté clericú asserút ilelicem. Ad c⁹ cauillo tóio t pfiliz repellédá calúniá intelligé duz est q qntuplex é médicitatis differentia. origine: modo: ac efficacia a se inuicé disperata.

Prima est quá parit calamitas. t hec est in pionis miserabilib⁹ t egenis. ánexú habés penalé cruciatú cú merito si sit cum patientia. qlio fuit médicitas lazari vlcerosi t pauperis iacétis añ iamá diuitz epulóis. vel cuz p: tó si sit cum impatiétia. Et hanc imprecatur ppheta: t ab horrebat sapiés vir i plona lo qués hoies infirmi t timétis p egestaté inuoluntariá ad impatientiá pelli. Unde postqz premisit. médicitaté ne ó deris mihi subiúgit ne pulsus egestate furer t pirré nomé dei mei. Et hec é propie dicta mendicitas. iuxta qó dié Isió. r. etymo. lib. Médicus dictus est qsi minus habés vñ vegat. vl qsi manu dicés necessitaté suá. Scda é quá parit cupiditas. Et hec é in pauperib⁹ simulatz: hbis annexú cruciatú culpabilé: q torquentur oés auari t cupidi. nó tam fame corpal inedie qz spuális nequitie p insatiabilé auaricie voracitaté. iuxta illud iob. Attéuet fame robur ei⁹. t iedia inedat costas illi⁹. Et hanc dissuadet aplús ad Tessa. Nulli⁹ alicui desideratz. Glo. necdú rogetz vl tollatz. in quo ósideriú phibet cupiditatis rei aliene: t petitóem ex ipsa veniété. iuxta illd ad Ephe. Qui furabat: iá nó furet. magis át laboret mánib⁹. s. opando. vt héat vñ tribuat necessitaté patiéti. Tercia é quá parit pigricia. t hec é in paupibus médicánib⁹ val idio t ociosis. hbis ánexú cú cruciatu solatiú. vicioli tm atqz phátasticuz. Studiosú. n. refugiétes laboré t ociosá appetétes vacatóez fructuosá qeté pdút: t pniciosá fatigatóez incurrút. Sm illú sapiétz. Desideria occidút pigrú. noluerút enim qcqz manus ei⁹ opari. Et iterú. Propter frigus pigerarare noluit. médicabit ergo egestate t ñ dabit ei. Et hec médicitas nó solum lege diuina: sed etiam lege ciuili phibet. Et vtiqz hac reuocet apostolus: laborem manualem iniungit ad Tessalon. cum ait. Audiuimus in

inter vos quoldã ambulare inquiete nihil
operantes:sed curiose agétes.hic autez qui
eiusmodi sunt denunciamus vt cum silentio
operantes manducent pané suum.Cui⁹ má
dati glo.rationem reddit dicés.Qui ad alie-
nam mésam frequenter accedit ocio dedit⁹:
necesse est adulcetur pascenti se. Quarta é
quá parit industria.t hec é in pauperib⁹ stu
diosis circa disciplinam sdholasticá occupa-
tio.habéo annexum cum cruciatu penurie so
lacium veritatis inuente.que adeo métes ge
nerosas oblectat.vt multi dies reumnis t la
boribus pleni iocundi videántur t pauci pre
magnitudine dilectiõis.matuntqz eam cuz ru
bore médicando addiscere.q̃z delicate viue
do ignorare.Quod in plibus vidim⁹:q̃ cuz
mendicando didicerit:postea magnum locũ
in eccla dei tenuerunt.Et de talibus Aug⁹.
de ope monacozum dicit:q̃ ex eis bona opa
fidelium subsidio supplédorum necessariorz
deesse nõ debẽt.cum ad erudiẽdũ animũ ita
vacant vt corpalia hmõi opa ab ipis geri nõ
possint. Quinta est quam parit tristicia.
t hec est in paupibus volũtarys immunib⁹
ab amore temporalis lucri t torpore tpalis
quietis.habens ánexum cũ cruciatu solacium
virtuosum t verũ:p eo q̃ sic médicátes so-
lime mouentur amore paupertatis extreme.
quá ideo amplectũtur vt liberi⁹ sapiẽtie va-
cent:t efficatius ad culmẽ virtutis attingát.
quatenus in camino paupertatis electi ipsi
tio penuria purgent a crumine ipsius erube-
scentia humilient in corde.ipsius parsimonia
sanctificent in carne.ipsius deuota gratitudi-
ne concilient ad ꝓmiũ.ipsi⁹ cõdescẽsiua be
nignitate cõfigurentur ad christũ.ipi⁹ sublimi
celsitudine surgz agant in deũ Ad̃ au-
tem paupias penuriosa t voluntaria hmõi
efficacias habeat supra dedarati est per sanc-
torũ auctoritates de laude paupertatis:ter-
cie respõsiõis ꝓticula postrema:q̃z̃q̃z nullus
sane intelligẽs dubitare queat quin penuria
purget.erubescentia humiliet:parsimõia ca
stificet.gratitudo accipiẽtie beneficiũ benefa
ctoꝛi conciliet.ꝓdefensio benignitatis ꝓfigu
ret ad christum.qui cũ diues esset amore nre
salutis effici voluit egen⁹. t pauper.celsitu-
do paupertatis q̃ quis oĩa calcat t supm cuz
oĩbus surgz agat in deũ.nõ solũ ꝓpter ipius
ibertatẽ:verũetiam ꝓpter experiẽtia icõmo
dozꝫ q̃ pauperes comitant.cũ dicat Gre.q̃
mala q̃ nos hic ꝓmunt ad deũ ire ꝓpellunt.
Licet autẽ auaris sit molesta penuria:t sup
bis erubescentia:t lasciuis frugalitas.t in-
deuotis actio grãz:t infidelibus ꝓfunditas
ad christũ t desperatis elevatio mẽtj i deuz.
vere ñ pauperibus solaciũ est penuriã pati.
hũilib⁹ despici:ꝓtinentibus castigari.charis
tatiuis conciliari beneficio.credẽdb⁹ ꝓfigu
rari christo.sperãtib⁹ seqstrari a mũdo t iun
gi deo eterno.Ad quozꝫ oĩm ꝓfirmationem
ẽ sufficit qõ dicit Gre.ꝓmo dyal.Sic̃ su-
pbi honorib⁹.sic plerũqz hũiles sua despe-
ratõe gratulant.cũqz se in alienis oculis vile
scere sentiunt iccirco gaudent:q̃ ẽ iudicium
confirmari intelligũt qõ de se t ipsi habue-
rũt. Cũ igit hunc mendicitatis mõ in pau-
peribus veris t hũilib⁹ annexũ é cũ exuin
seco cruciatu intrinsecum gaudium.ideo fm
chrysa.recte desiguat p illum camuũ i quẽ
pueri descẽdẽtes ne statuã auream adorarent
celitus irrozari meruerũt. Hmõi spũale so-
laciuz qõ viri carnales ignorant:eiusqz lau
datozes:pharisęorum more suari derident.
mulier eximie ꝓutis:paula.s.experiri cupie
bat.iuxta qõ Hiero.facer in ipsius laudibus
ob ẽ eiusdẽ desiderium admirabile ꝓdicãs
ipsamqz collaudans.dicit:q̃ ẽ habebat vo-
ti vt mendicans p christo moreret:t vnum
numũ filie ñ reliqueret:t in funere suo alica
syndõe inuolueret. Neq̃z̃q̃z igit vt calũ-
niato: astruere nitit:ea sola méducitas appro
babilis est q̃ ex mera necessitate vel calamu-
tate ꝓcedit:p eo q̃ multo laudabilior é pau
pertas volũtaria q̃z coacta.nisi qs ita desipi-
at vt in opib⁹ superogatõis necessitatis co-
actionem ꝓferat ꝓmptitudini volũtatis.Cõ
ita absurdũ est.quemadmodu si passiõibus

martyrum ꝓponat qs suspendia latronũ:vũ
martyres voluntarie:latrões inuolũtarie pa
tiunt. Porro si qs astruere velit médicitatẽ
nõ esse ẽ genere honestoꝝ t laudabiliũ.qñ
ad ipam ex iopia rez t exigẽtia nature ꝓpel
limur.pfili rõe nec martyriũ scẽz fuit per-
secuz nec laudabile.qñ ad illud pferẽdũ cõ
pellebant p violentiã iprobã malignitaꝫ alie
ne.cũ etiã magis teneat rõez volũtarij pau
pertatis penuria q̃z pẽalitas passiõis.p eo q̃
alia voluntarie assumit t voluntarie pserf.B
autẽ aliunde violenter infligit q̃z̃q̃z volunta
rie pferatur. Est t alia cauillatio que no-
bis t christo vño accepta médicitas calum
niose arguit.quasi ánerazꝫ bẽat nõ euãgelicã
beatitudinem sed mentalẽ imperfectionem.
cũ in actib⁹ apostoloum scribit.beatus est
magis dare q̃z accipe. Ex quo sequi videtur
q̃ beatiozes t perfectiozes essent hmõi pau
peres si essent in statu elemosinas dantiu q̃z
sint in statu accipientium: beatiozes vtiqz si
essent in statu eoũ q̃ elemosynas liberaliter
offerũt:q̃z̃q̃ petunt.cum dicat Hiero.ad ne
potianum.nunq̃z petentes:raro accipiamus
rogati. Et aug⁹ super psal.ciij.In loculꝫ ha
bendis exigenda qõ ammodo annona christus
nõ petendo sed ꝓbendo idigẽtias suscepit. Ex quib⁹ videtur posse inferri q̃ status
clericoꝝ prebendas habentiũ christo sit simi
lior:t perfectior statu médicantiũ pauperuz.
Verũ si hmõi rõcinationis fundamenturz vi
gilanti⁹ discussum fuerit:magis ꝑt ex ẽ op-
positum q̃z ꝓpositũ inferri. Si enim beati⁹
est magis dare q̃z accipere:ille minime bñs
est qui bona plurima accipit t pauca largit.
Cum igitur omnia ecclesiastica sicut dicẽ pro
per fines vota fidelium:pcia peccatoꝝ.t par-
simonia pauperũ.sequtur q̃ quicunqz red-
ditus ecclesiasticos habz cum longe plus acci
piat q̃z alijo largiatur.magis erit pingui ac-
ceptõe miser q̃z exili donatione bñs. Et cõ
trario verus paup qui oĩa propter christum
deseruit t dispgit.nõ solũ q̃ habuit.sed t que
concupiscere potuit.t pauca t modicia est.

ad sustentatiõem nature ꝓtẽse. erit fm hanc
rõem accepẽtione parcissima minime miser.
t donatõe largissima maxime beatus.Cui eti
am ꝓsonare videt euangelicus textus.q̃ fm
Chrysa.hz in greco.bti médici qñ ipsorum
est regnũ celorum.vbi latin⁹ habz.bti pau-
peres spũ.Quib⁹ etiã ꝓcedat sacer ambro.
in ti.de offi.diccns. Paup t si nõ habz unde
reddat pecuniam reddit grãm.In quo certũ
est q̃ plus reddat q̃z accipit. Pecunia enim
numo soluitur.grã autẽ q̃z̃q̃ exhanitur.reddẽ
do vacuatur pecunia:gratia vero t habẽn-
do soluitur:t solẽdo retinẽtur. Hec Amb.
Ex quibus est euidens q̃ predicta veritatis
auctoritas ꝓtra euangelicos pauperes intoz-
queri nõ potest. Vñ t glo.bede ibidẽ. Non
illis qui relictis omnibus secuti sunt dominũ
diuites elemosynarios prepõit.sed illos ma-
xime glorificat qui cunctis que possident re-
nunciãtes:laborant nihilominus operando
manibus vt habeant vnde tribuant necessi-
tatem patiẽti. Hic Cassianus ꝓsonat de in-
stitutis monachoꝝ. Hec est inquit imper
tientis beatitudo largitas quam accipientis:pe
cunia que nõ de reconditis auaricie thesau-
ris impeditur:sed que de fructibus operis
propꝛij t pio sudore ꝓfertur. Ex quibus ha-
betur q̃ si quis cum paupertate t exercitio
studij spiritualis laboui manuum intendens
seipsum t alios pascit.imitator effectus apo
stoli pauli: opus agit maioris superogatio
nis quam qui ab alijo subsidia requirit t ac
cipit. Et ideo perfectionis omnis amator frã
ciscus ad laborem manualem sectatores su-
os t filios moderate ac prudenter inducit
dum ad hoc idoneos informat t excitat.q̃
sic laborent q̃ refugiant ocium: t spiritum
non extinguant. Ad quod quanquaz sit per
fectum t sanctum vniuersali precepto astrin
gere noluit.pro eo q̃ hanc celsitudinem su-
pererogantis perfectionis:infirmitas corpo
rum cum tarditate ingenioꝝ in hominib⁹
nostri temporis non admittit. Esto igitur q̃
hoc modo beatius sit dare q̃z accipere fm

imitationem apostoli. non tamē ex hoc potest inferri q̄ accipientes sint imperfecti. quia nec apostoli a perfectione exciderunt in hoc q̄ sustentabantur ab alijs. nec christus imperfectionis magister fuit: qui perfectōs euangelice doctores ab alijs sustentari ordinauit. ⁊ hoc seipsō per exemplum ostendit. Unde Augu⁹. super illud psal. qui producit in montibus fenum. Quare voluit egere dominus nisi vt daret montibus exemplum ⁊ parerēt fenum: nec contra pluuiam steriles redderētur. Hec augustinus. per pluuiam dans intelligi doctrinam qua mentes eruditur: ⁊ per fenum tēporalia quib⁹ corpora sustētantur. Sane vt ois calūniandi materia cesset: intelligendum est q̄ quamuis accidere comparatum ad dare de genere operis min⁹ sit beatum atq; perfectum. potest tamen ex superadiecta circumstantia esse beatius atq; perfectius. videlicet cum quis accipit extreme paupertatis amore: ībm sex conditiōes superius expressas. in quibus simul iunctis integra consistit ipsius perfectio. nibi solum in abdicatōe proprietatuz. verumetiam in acceptione necessariorum. cum videlicet quis mendicat ⁊ accipit: vt exceptione penurio sa purgetur. verecunda humilieꝫ. attēmata restringat ⁊ castigetur. grata cōcilieꝫ ad pximū. delescentius cōfiguret ad christum fiducialiꝫ ⁊ alta sursum agat in deum. Ad q̄dem excellētius ē q̄z pbere alimēta paupib⁹. Ait hiero. ad Julianum. Extruis monasteria: multus a te sanctoꝝ numer⁹ sustentatur sed melius faceres si ex ipse sctōs inter sctōs numerareris. Et bern. in quadam epla. Volo te amicum esse pauperū: magis aūt imitatorem. Ille gradus est pficientiū. hic pfectoz. Scōm hec igitur pfect⁹ est cū christo egere ⁊ elemosynas cum accipiēte accipe: q̄z sit amicum esse pauperū. ipos paupes sustētare. Ad⁹ ergo dicit Hiero. ad nepotianum: q̄ nunq̄z petētes debemus accipe. intelligēdum est q̄ loquitur nepotiano clerico p̄ bis clericis q̄ sufficientē habent victuz de bonis ecclesie qui etiam nondū ascenderant ad celsitudinem pauptatis extremie. Et his cū habeant vnde viuant nec velint egere turpe ē accipere. turpi⁹ petere. Et q̄ hmōi personis nisi studij causa turpe est mēdicare. iō statutum fuit in carthagineñ. concilio q̄ clericus paup victum ⁊ vestitū artificiolo quereret. Et q̄ difficile erat eos ad hmōi labores cōpellere: ideo statutum est sicut patet de cōsecra. distin. i. q̄ nulla ecclesia dedicet nisi pia⁹ dotata fuerit: ob hoc vz vt clerici in ea ministrantes habeant: vnde sustētari possint. Simul etiam per nouā iurā introductuz est: vt clerici sine titulis non debeant ordinari. q̄ si ordinati fuerint ab ordinatoribus sustentent. Que quidē iura certū ē nullatenꝰ eos astringere: qui pro christi nolle viuere deuouerūt in extrema paupertate. concurrētibus i hoc ipm auctoritate summi pontificis: ⁊ attestatione euāgelice veritatis. Qualiter autē verbum angustiat q̄ dixit christum non petendo sed pbendo indigentiam suscepisse intelligi debeat. ipsemet aperit cū subsequēter adiungit exēpla de christo: helia: zacheo: ⁊ vidua dicēs. Cum quisq̄ sanctū suscipit nō suscepto sed susceptori pstat: quasi dicat q̄ dominus in suscipienda ānona nō querebat p̄prium ꝓmodū sz̄ meritū alienū. nō requirebat datū sed fructū. quo fiebat vt christi suscipienti plus pstaret ex merito q̄z suscepto cōferretur ex dono. Ad⁹ nō solū hz veritatē in ipso capite: verūetiaz̄ p mēbris ipsi⁹ pauperibus. s. p quib⁹ bñfactoib⁹ eoz̄ in manibeo mercedē reꝓmittit cū dicit. Quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis mihi feciſtis. Et iterum. Quicunq̄z dederit potum vni ex minimis istis calicem aque frigide tm̄ in nomine discipuli: amē dico vobis non perdet mercedē suā. Ubi glo. Mimi sunt qui nihil penitus habēt in hoc mūdo. ⁊ iudicem erūt cū christo. Valde igitur sunt pauperes q̄ nihil oīno habēt in mūdo. ⁊ calice frigide aque indigent. sed nihilominus valde sunt diuites in quoz̄ susceptione christus se susci-

pi asserit. quibus etiā iudiciariā ptātē se cōmunicaturuz esse predixit. Denīq̄z pessima cauillationum omnium ea esse dinoscitur: q̄ oppressor hic paupez eos esse viros sanguinum criminatur: pro eo videlicet q̄ elemosinas accipiunt quibus sustentari deberent invalidi pauperes qui operari non possunt. ⁊ ideo quodammodo homicidium perpetrant: dum eos elemosynis ex pietate sibi ō bitis impie defraudant. cum ecclesiasticus dicat. Panis egentium vita pauperis est. q̄ defraudat eum homo sanguinis est. Insup ⁊ xpi ecclesiam vt dicit onerant: ⁊ multis pijs cultis se exponunt que ex inopia procedunt: cum dicat idem ecclesiasticus: propter inopiam multi deliquerunt. Ex quibus ⁊ illud hz sequi. q̄ paupertatem huiusmodi profiteri sit impium: cum non habeat annexuz meritum sed peccatum. Et hoc est qō finaliter calūniator egentium persuadere molitur. s. q̄ status hmōi pauperum tanq̄z peruersus ab vniuersali ecclesia reprobetur. vt verevideatur illud ps. in eo esse completum. Persecutus est hominem inopem ⁊ mendicum: ⁊ compunctum corde mortificare. Dicamus igitur pro causa paupez defendenda: q̄ huiusmodi euangelici viri qui propriis facultatibus renūciauerunt. ⁊ saluti aiarum intendunt: non sunt viri sanguinuz sed viri misericordie. quorum iusticie oblitionem non acceperunt. quoniam ex abundante misericordia tpalia bona largiti sunt ad sustentacōa corpora pauperum. ⁊ spūalia bona continue largiuntur ad sustentationem aiaz̄. ⁊ ideo digni sunt vt ab ecclesia sustentētur: q̄ nō grauant sed alleuiant multo amplius q̄z illi qui ecclesiasticorum redditum vbertate pigue scunt: quos cum ⁊ plurimi eoruz̄ hre potius sentiunt: multo magis pro christo illis carere voluerunt. Ui ergo cum elemosynas petunt ⁊ accipiūt: nullum pauperem defraudant. q̄n potius cās paupez agūt dum suis sacris exemplis ⁊ monitis impios homines ad opera pietatis inducūt. Nulli prorsus iniuriā fiunt: q̄ hoc petunt ⁊ accipiunt q̄ō eis debet sustentatio enim corpalis debetur ipsis lege misericordie tanq̄z pauperibus: ⁊ eo magis quo pauperes volūtarij sunt christo q̄z deuoti. Ait hiero. contra vigilantiū. Nō negamus emendis pauperib⁹ si tāta sit largitas stipes esse porrigēdas. Apls docet faciendā quidem elemosynaz ad oēs: maxime ad domesticos fidei. Be quib⁹ saluator in euangelio loquebatur. Facite vobis amicos de iniquo māmona qui vos recipiant in eterna tabernacula. Nūquid isti pauperes inter quorum pannos ⁊ illuuies corporis flagrās libido dñak possunt habere eterna tabernacula: qui nec pñtia possident nec futura. Non enim simpliciter pauperes sed pauperes spiritu appellātur de q̄bus scriptū est. Beat⁹ qui intelligit sup egenū ⁊ pauperem. In vulgi pauperib⁹ nequaq̄z intelligentia sed elemosyna opus est. in sanctis vero pauperib⁹ beatitudo ē intelligētie. vt ei tribuat qui eruditi accipere. ⁊ cū acceperit dolet meteno carnalia ⁊ seminare spūalia. Ducuq̄z Piero. Debetur etiā eis lege iusticie tanq̄z predicatoribus veritatis. quā quidem iusticiam exigere pñt: non iure fori: sicut prelati. in quibus acceptio stipendioz̄ non est mendicitas sed ptās. sed iure poti eam exigere pñt ⁊ debent per modum humilitatis. s. pro christi amore gratis petendo: vt alij mereant dādo ⁊ ipsi humiliētur accipiēdo. ⁊ sic sustentent vt euangelisent vt ꝓmedant. Unde bern. ad fratres de monte dei. Cū diues esset pauper nobis factus est ⁊ qui volūtarie paupertatis dedit exemplū ipse in semetipso eiusdem formā dignatus est demonstrare. Ut enim sciant euangelici pauperes quid eis faciendū sit. ipse ēt a fidelibus pasci voluit. nonnūq̄z ⁊ ab infidelibus. sed vt fideles faceret vite necessaria accipere non recusauit. Constans é aūt q̄ non loquitur hic de prelatis. ⁊ de pauperibus religiosis. quos exēplo christi dicit de elemosynis sustentari debere. nō quidem potestatiue requisitis: sz̄ pie ⁊ humiliter po

stulatio. Imo tam pauperes sustentare pro christo: nō minoris ē meriti q̄z edificare basilicas: vt dicit Hieron. ad Demetriadem. Alij edificent ecclias: vestiant parietes marmoribus crustis: nō reprehendo. nō abnuo. Unusquisq; in sensu suo abūdet. Melius ē hoc facere q̄z repositis opibus incubare. Sed nihil aliud ꝓpositū est christū vestire in pauperibus. visitare in languētibus. pascere i esurientibus: suscipe in his qui tecto indigent. maxime in domesticis fidei virginū alere monasteria. seruorū dei ⁊ pauperū spū hre curam qui diebus ac noctibus seruiūt dño tuo: q̄ in terra positi imitant angelorū cōuersatiōem nihil loquuntur nisi q̄ ad laudes dei ptinūt habentesq; victum ⁊ vestitū his gaudent diuitijs: qui pl⁹ habere nolunt si tñ seruant ꝓpositum. alioquin si amplius desiderant his que necessaria sunt pbātur indigni. Ex his hieronymi verbis colligit: q̄ sustentare huiusmodi euangelicos pauperes opus est pietatis maxime. ac p hoc ipsos psequendo calumniari scel⁹ est nō parue pfidie. Nō enim inopia voluntaria vt hic dicit est causa malorum ⁊ multipliciū crimiū. sed vt dicit dyonisius. ⁊ supra habitū est: infinitoꝝ causa bonorum. Sicut enim radix oīum malorū est cupiditas q̄ est amor diuitiarū. sic paupertas cū eius origo sit bonoꝝ spūalium: que est contemptus affluentie ⁊ amor penurie. Non ergo multi deliquerunt pp inopiam quā ꝓfessi sunt. sed pp inopiam quā dilexerunt sed pp inopiam quā odierūt. vel certe sicut glosa dicit. verbū illud intelligitur nō de inopia bonoꝝ ꝑtialium sed spūaliū ⁊ totius atq; charismatū. Hec idcirco diximus nō q̄ cōmendem⁹ effrenatā mendicantium multitudinem. aut oēm mendicandi modū vt ꝓfectū approbare velimus. sed cū vnusquisq; ad annexum habeat studiū sapie septiformis. vel laboꝛe manuāle cū ꝓfessione ⁊ obseruantia euangelice paupertatis ⁊ exercitationem ꝓfecte virtutis. Quē q̄dē modum cum tota christi vita ⁊ doctrina euangelica approbet. si quis ipsius contrariū euangelizauerit iuxta verbum apostoli anathema sit. Desinat igitur ꝓsecutor hic pauper a maligno calumniari ⁊ verbis maledicis. nec balaam transcendendo malitiā illi⁹ maledicat quibus dño benedixit. ne benedictionē perdēs celitus repromissam: maledictionē incurrat eternam. Quod si cessare noluerit. verbo pauper clamare non cesset. Adiuuante domine deus meus. saluum me fac propter misericordiam tuam. Et dehinc media ꝓsequens in fine concludat. Confitebor domino nimis in ore meo. ⁊ in medio. multorum laudabo eum. Qui adiuit a dextris pauperis: vt saluum faceret a persequentibus animam meam.

Finit Apologia pauperum
sancti Bonauenture.

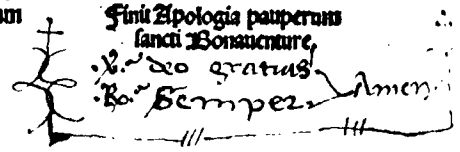

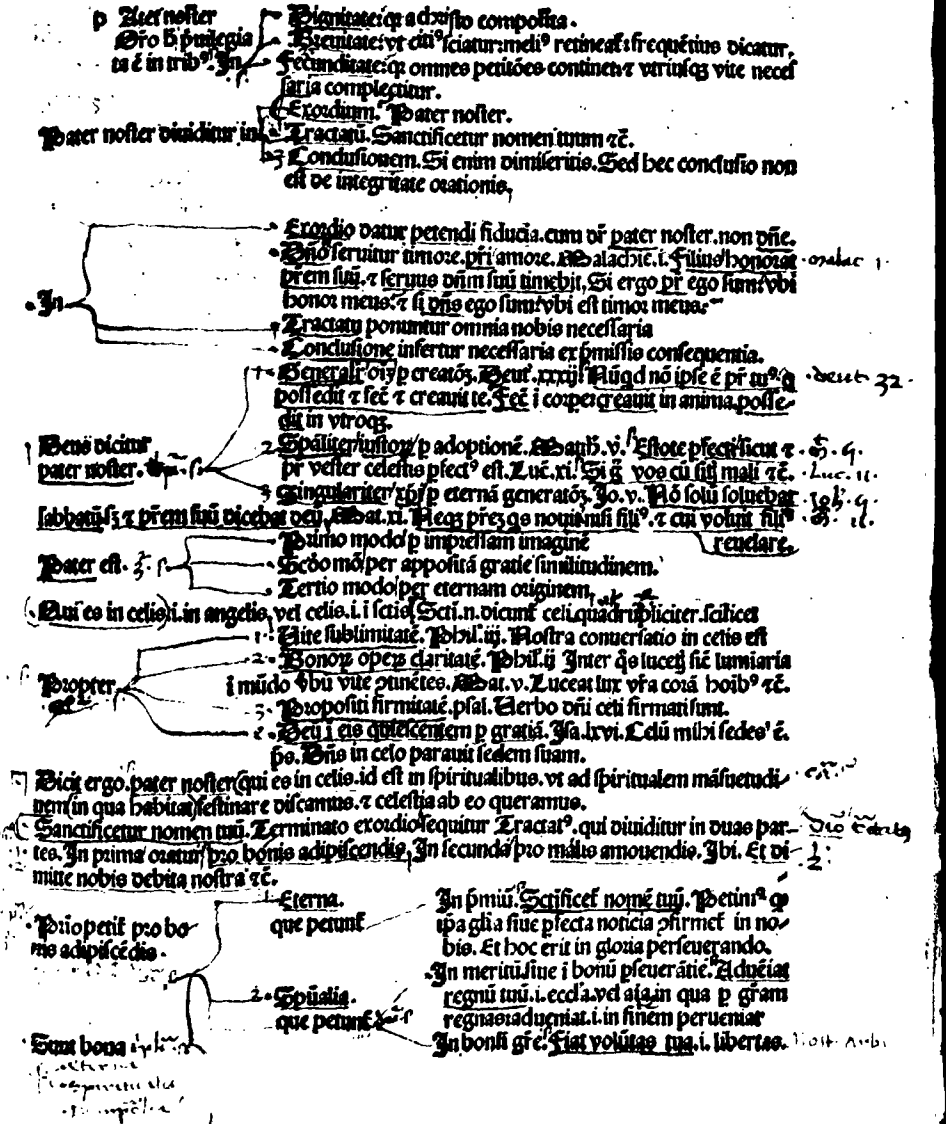

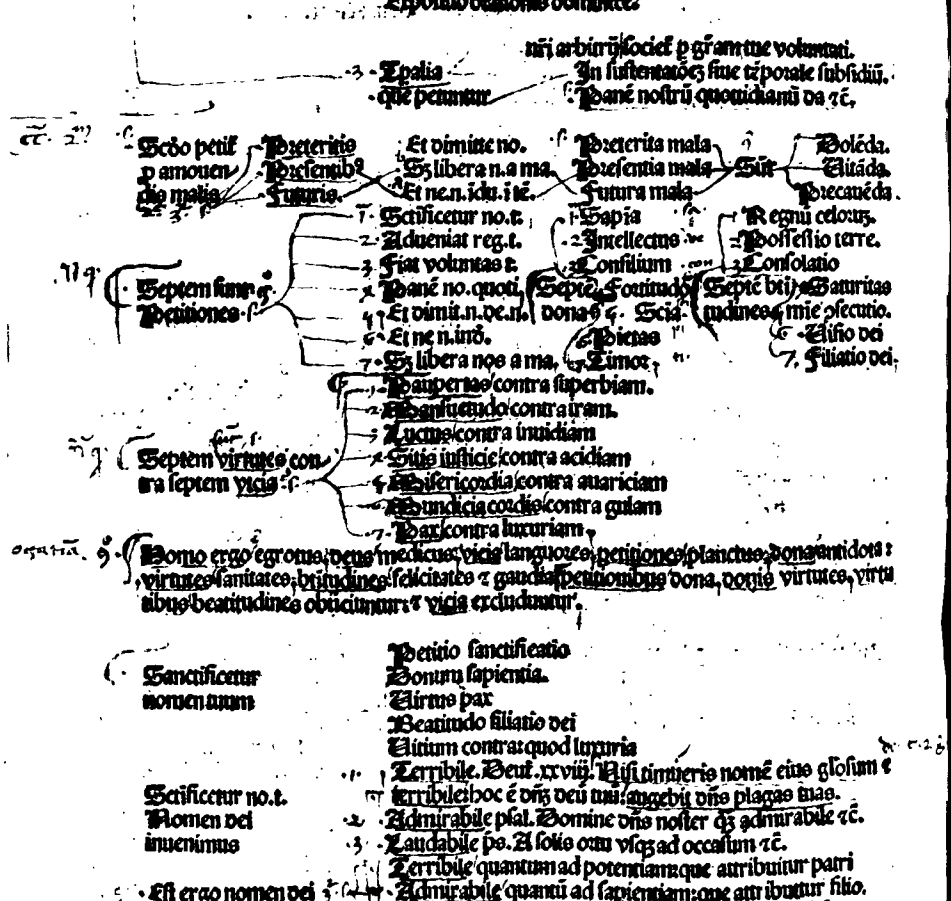

Dicit ergo sanctificet nomen tuū. quasi diceret. Da nobis spiritū sapientie. id est iocunditatem internam. vt gustemus ḋz suauis es: t hoc generet in nobis pacem: t hoc contra luxuriam. quia non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

Adueniat regnum tuum
Petitio aduentus regni
Bonum intellectus
Virtus mundicia cordis
Beatitudo visio dei
Vicium contra: quod gula.
Militans ecclia. Matth. Mittet filius hois angelos suos: t colligent de regno eius omnia scandala.
Adueniat regnū tuū
Regnū dei dicitur
Doctrina euangelica. Luce. xvi. Lex t prophete vsqz ad iohannem: ex eo regnū dei euangelizat. t omnis in illud vim facit
Beatitudo eterna. Matth. xiij. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. De hoc precipue accipit qō hic dr. Lucet n incongrue de alijs accipi possit.
Dicit ergo. Adueniat regnum tuum. quasi dicat. Da nobis spiritum intellectus. quo mūdati corde intelligamus te in presenti regnare per fidem: vt in futuro videamus te regnare per speciem. t hoc est contra gulam. de qua dicitur. Vinum t ebrietas aufert cor.
Fiat voluntas tua
Petitio voluntatem dei fieri.
Bonum consilium
Virtus misericordia
Beatitudo misericordie consecutio
Vitium contra: quod auaricia.
Est voluntas dei ad
Creationem. pō. Omnia quecunqz voluit fecit
Gratificationē. i. Thes. iiij. Hec é volūtas dei sanctificatio vra.
Glorificationem. Joh. vi. Hec est voluntas patris mei q misit me. vt omnis qui videt filium t credit in eum habeat vitam eternam.
Est ergo voluntas dei
Creans
Gratificans. t de hac accipitur hic.
Glorificans
Dicit ergo. Fiat voluntas tua. quasi dicat. Da nobis spiritum consilij vt faciamus volūtatem tuam. maxime misericordiam: que perimit auariciam: quatenus misericordiam consequemur. Scōm illud. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sicut enim auaricia consistit in acquirendo t retinendo. ita misericordia in dando t dimittendo. Quid autem prodest sepius dicere. Fiat voluntas tua: t nolle iuuare. Vult deus apud te esse pauperes. vt per eos saluetis t corpore t anima. Cum enim defuerint vasa fletit oleum. Vos venitis voluntatem frangendo.
Panem no. q̄.
Petitio panem dari.
Bonum fortitudo
Virtus esuries iusticie
Beatitudo saturitas
Vitium contra: quod accidia.
Corporalis Gene. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo.
Sacramentalis. i. ad Chor. xi. Quicunqz manducauerit panē hūc

Est panis — ⁊ biberet calicem domini indigne ⁊c̄.

Eternalis. Jo. vi. Ego sū panis viu⁹ ⁊c̄. Et ille p̄cipue dr̄ sup̄subālis.

Hiero. Sup̄substātialis panis ē q̄ dicit. Ego sum panis viu⁹ ⁊c̄. Qui vz vniuersas superat creaturas. Licet aūt sunt multi panes mystici. De his tñ tribus exponūt doctores qđ hic dicitur. Uñ aug. Panis quotidianus dictus vel necessaria huius vite: vel sacramētum corp̄is xp̄i. Oportet ergo vt ꝯiūcte oīa ista tria accipiant. vt s. panē quotidianū petamus: simul ⁊ necessaria corp̄i: ⁊ sacramētū visibile: ⁊ inuisibile verbū dei. Unde de his tribus potest accipi quod dicitur Luce. xi. Amice cōmoda mihi tres panes.

Ergo — Primus panis est ad corp̄is sustentationem.
Scđs in via ad aīe refectionem.
Tertius in patria ad eternam fruitionem.

Dicit ergo. Panē nostrū sup̄substantialem ⁊c̄. q. d. da nobis sp̄m̄ fortitudinis: qui multiplici pane roborat animā: ne deficiamus in p̄nti: esuriēdo iusticiā: p̄ quam expellentes acidiam plena iusticia saturabimur in futuro. s̄m illud. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiam: quoniam ipsi saturabuntur.

Petitio dimitti debita
Donum scientia.
Dimitte nobis — Uirtus luctus
Debita nostra — Beatitudo consolatio
Uitium contra: quod inuidia.
Offense. Mat. xviij. Serue neq̄ omne debitum dimisi tibi.
Dimit. no. de. n. — Bone vite. Lu. xvij. Cū feceritis oīa q̄ p̄cepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus: qđ debuimus facere fecimus.
Est debitum — Pecunie. p̄uer. xxij. Noli eē cū his q̄ defigūt man⁹ suas. ⁊ q̄ vades se offerunt pro debitis. Agitur āt hic de debito offense nō pecunie. Debitū primū malum. secundum bonum. tertium indifferens.

Dicit ergo. dimitte nobis debita nostra: quasi dicat. Da nobis donū scientiam ⁊ virtutem luctum. quo tam nostra q̄ aliena peccata cogitemus ⁊ defleamus. vt nobis debita nostra dimittas. ⁊ ita consolationem habeamus aduersus inuidiam. que facit hominem de aieno bono tabescere. Unde versus. Inuidus alterius rebus marcescit opimis.

Petitio non induci in tentationem
Donum pietas
Et ne nos inducas — Uirtus mansuetudo
in tentationem — Beatitudo possessio terre.
Uitium contra: quod ira
Irritationis. Exodi. xvij. Uocauit moyses nomē loci illius tētatio ꝓpter iurgium filioꝝ israel: ⁊ q̄ tentauerunt dominum dicentes. Est ne deus in nobis.
Et ne nos inducas — Probatōis. Jacobi. i. Btūs vir qui suffert tētationē Thobi. ij. Hāc tentationem iō p̄misit dñs euenire illi vt posteris daretur exemplum patientie eius sicut ⁊ sancti Job.
Est tentatio — Male persuasionis. Matth. iiij. Accedēs tētator dixit ei. Si filius dei es ⁊c̄. i. Chor. x. Fidelis deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis ⁊c̄. De hac tertia intelligitur p̄cipue quod dicitur hic.

Dicit ergo. Et ne nos inducas in tentationem. quasi dicat. Da nobis spiritum pietatis. ⁊ mansuetudinem spiritus: vt per spiritum pietatis vincamus tentationem exercendo nos ad pietatem. Et per mansuetudinem vincamus vicium iram: non reddendo malum ꝓ malo: vt ita beati possideamus terram viuentium. quam per spiritum pietatis ⁊ mansuetudinem obtineamus. Unde beati mites: quoniam ⁊c̄.

Petitio liberari a malo.
Donum timor.
Sed libera nos — Uirtus paupertas spiritus
a malo — Beatitudo regnum celorum.
Uitium contra: quod inanis gloria.
Sed libera — 1. Culpe. ad Roma. vi. Liberati a pcto. serui autem facti deo.
Est liberatio a malo — 2. Miserie. Ro. viij. Creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei.
3. Pene eterne. O see. xiij. De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos.

Dicit ergo. Sed libera nos ⁊c̄. quasi dicat. Da nobis spiritum timoris: vt p̄ spiritum timoris vincamus mala. per virtutem paupertatem spiritus bona adipiscamur. quatenus exclusis vicijs: ⁊ contemptis terrenis habeamus eterna. scilicet beatitudinem regni celorum. quod lucifer ⁊ primi parentes per vitium inanis glorie amiserunt.

Amen. Hiero. aut apud hebreos vnū ex tribus solet submitti — Amen, Salon, Sela — Significat. n. — Uere vel fideliter. Pacem. Semper.

Nota q̄ dici solet q̄ Amen q̄nq̄ tenetur — 1. Noīaliter. Apoca. iij. Hec dicit amen testis fidelis ⁊ verus q̄ est principium creature dei
2. Aduerbialiter. vt ibi. Amen amen dico vobis.
3. Uerbaliter. vt hic. Amē. i. omnia p̄edicta fiant nobis ex tua gratia.

Finit Pater noster.
Deo gratias.
Semper.

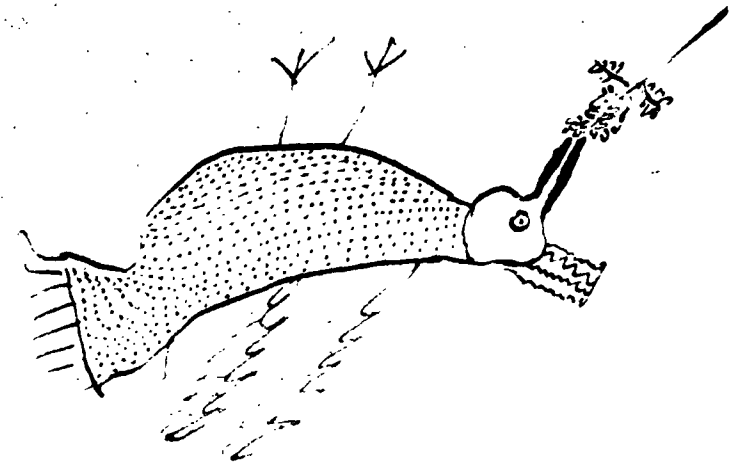

CReuerendissimo in dño patri ⁊ domino B. Juliano de Riuere. Ro. Se. episcopo Cardinali Sabinénsi sancti Petri ad vincula nuncupato. maiori penitentiario. ordinis minorum meritissimo protectori. benefactori suo benignissimo. Octauianus aduocatus eiusdem obseruantissimus.

Epertus mansuetudinez ⁊ comitatem animi tui. ac in me charitatem: ausus sum has meas qualescumqꝫ lugubrationes tibi dicare. qꝺ annotãdio vite cursu ⁊ miraculis Bonauenture iussu tuo curiosiꝰ exegi. quas ⁊ si sciam non eo artificio constare: aurdiendi ornatu splenderet: vt dignas lectione tua crediderim: vel ex ea dicatione ornamentum vllũ tibi accessurum. satis tamẽ materiam pro se sufficere intelligo ad detinendũ in sui lectione oculos atqꝫ animũ tuũ. qui pro singulari religione ac pietate qua beato Bonauenture astringeris. nihil libentius agitas aut dicitas: qꝺ qꝺ ad illius sancti viri celebritatem ⁊ laudem pertineat. in quo locupletissimum mihi testem meipsum habeo. qui secutus dignationem tuã: principes ⁊ populos occidentis ex aplica legatione petentem: incredibili quodam affectu ac desiderio vidi. T. B. teneri visendi sepulcri ipsius Bonauenture. quo ad lugdunum peruenissemus. vbi taz etñ regni precipui presules ⁊ satrapes etiam regio sanguine oriundi: quite regio imperio solẽni pompa prosequebant. instãtissime vrgerent celerius regem adeũdũ. ad qꝺ ipsi regijs litteris vrgebant. non tamen id prius extorquere potuerunt: qꝺ in salutando sancti sepulcro. ⁊ meritis veneratõibꝰ in ecclesia vbi quiescit pie persoluendis: diem integram cõtriuisses. Quis preterea tantum laboris pro tulit ad consequendam Bonauenture celebritatem. Quis precipuo studio proprio etiã ere curauit ad principes ⁊ exteras nationes nuncios mitti ad procuranda testimonia: atqꝫ instrumenta. quibus viri sanctitas patentius monstrari posset. Quis denicꝫ ipsi pontifici in hoc per se satis alioquin concitato: calcaria vgentiora addiderit: vt sepositis etiã aliarum magnarum rerũ molimínibus huic operi vacaret vnice. At si porro ex hoc munere honestari quempiam posse sperassem. nemo profecto erat cui magis id me debere intelligam qꝺ amplitudini tue: de me optime merite. a qua tot ornamentis ⁊ cõmendatione ipse essem honestatus. Te enim interueniente apud summum principem in publico consistorio. publico causas defendere ⁊ perorare licet. Tuo in me studio factum est: vt summꝰ princeps voluerit euocatum me sacro affatu hortari atqꝫ efficaciter mouere: vt te ad destinatum munus legationis proficiscentem sequerer. meisqꝫ officijs atqꝫ consilijs fide pro sequerer. Prestitisti rursus vt ex tam multis ⁊ claris preclaribus: qui tuo latere illustrabantur. nullus me officiorum claritate superaret. Tu mihi prestitisti: vt iter primos fidei ⁊ prudentie secretorum tuorum maxime participes existimarer. quem ad res arduas peragẽdas ac pertractandas cum illustrissimis principibus idoneum iudicareo ⁊ destinarem. Tu denicꝫ effecisti vt nouissime ex tot clarissimis collegis meis: vni mihi liceret rem tanti meriti consequi. vt in tanto conuentu. quid amplius dicere possim: in signia merita Bonauentura percenserem. Ubi absoluta oratione idem clementissimus pontifex me ample laudato: professus me vberrime satisfecisse muneri. apostolicam sedem ⁊ suam sanctitatem: minime vnqꝫ meis cõmodis ⁊ honestati defuturam: polliceretur. Jure igitur te quo possum officio prosequor. a quo tantum in me fauoris ⁊ ornamenti accedit: quantum nec vnqꝫ sperare: aut porro optare fas putassem. qꝺ si meorum cõmodorum in hoc ratio habenda erat: vt omittam quantum splendoris ac nominis: amplitudo tua sit allatura huic mee lugubrationi. quis te promouet operosius: fauet benigniꝰ: ornat amplius: donat largius. Nec tamen notã verebor qꝺ non magis ipsi pontificẽ in hoc delegerim. quo nemo religione: vite cursu: ac sanctimonia: litterarum disciplina. ⁊ rectissimis studijs coniunctior Bonauenture vnqꝫ fuit. Expauescit namqꝫ animꝰ: virum diuinũ: etiam sacro nectare eloquiorum Bonauenture plusum bis meis scriptis detinere. qui si tanẽ honestum duxisset: idem accepisse officium: certe ꝓ sua sapientia: ⁊ in te charitate. non iniocundum erit sue sanctitati nepotem eius charissimũ ⁊ familie sue decus. ea se beneficentia in sui cultores prestare. eoqꝫ fauore apud patruũ: terrarum deum: illis adesse: vt ipsi plane intelligant. quid in te prestiterunt tã grata mente ⁊ sua beatitudine susceptum: qꝺ si id sibi exibuissent. Accipe igitur pater ⁊ domine mi benignissime: officium meũ qualecumqꝫ. sed ab animo gratissimo ⁊ tibi deuotissimo profectum. te modo. cum scripta retegeris meminisse velim. ab illo annotata. qui fines patroni causarum excedere nesciat. que si vt cetera a me in te profecta officia: vt optorlaudaueris. etiam si. minus placuerint: erit laborum solatiũ. si. vero delectauerint: maximi premij loco habendum ducam.

Oratio in vitam ⁊ merita diui Bonauẽture. per insignem iuris vtriusqꝫ doctorẽ disertissimum Octauianũ de Martinis Suessanum: sacri palatij apostolici clarum aduocatum consistorialem.

Usticia suffragioũ B. P. ad qꝺ pontificẽ da desiderabar: herentem me concitauit ad indicti mihi muneris prouinciaz remota cunctatione capescendam. Necꝫ enim me alioquin fallebat: qꝺ arduum: qꝺ ve antepo munus obirem: postulare ex merito. Sanctum. Ro. se. decreto referri in ordinẽ siue catalogũ celestium: qui cũ christo regnãt auctorum. Idqꝫ in hoc tremendo auditorio sub aspectu sacri reuerendissimorum patrũ senatus: ac sapientum prelatorum ⁊ virorũ. quibus tua sanctitas celesti superꝫ dono: i sua maiestate sapiẽtissime presidet. vbi ri ego mõ qui i actõne causarum forensiũ: nostri secuti stilo versor. verum ⁊ alium quamlibet exercitatum: ac denicꝫ consummatum oratorem expauere quidem posse credendum sit. Nã p immortalem deum quis tam sapiens aut disertus quicꝫ a deo etimatum: aut. studiosa lugubratione excogitatum: hic proferat: quo maiestatem loci dicendo vel mediocriter equare possit. Quid porro tanto studio adinuentum: quod pretiosum ac tritum nõ fuerit apud tante sapientie patres. ac te ante alios sanctissime princeps. qui. cum. ex. multis iam annis diuinarum atqꝫ humanarum rerum. ac omnis denicꝫ philosophie scientiaz pleniſſime edideris. velut splendidissimuꝫ sidus in firmamento. in dei ecclesia ceteros illustrati. Aue quidem reuoluenti non leuez animo tremorem incussisse poterãt. atqꝫ ab hac actione qua nulla illustrior: penitus deho:tari: nisi. iusticia meritorum: vt premisseram: beati Bonauenture pro quo intercedimus: animum erexisset atqꝫ confirmasset. Accedebat preterea qꝺ princeps nõ propinquus pro religioso: aut indoctus pro litterato rogandus erat. sed tu profecto pater beatissime: qui diuinis obsequijs in beati Francisci religione: ex matris vtero celitus destinatus. in eadem omnipotenti deo religiosius seruiuisti. ac demum ad eius principatum singularibus tuis meritis vectus: illam sapienter ac salubriter gubernasti: auxisti atqꝫ amplisti. qui ve cum diuinorum mysteriorꝫ scientia: per traditiones patrũ sueris nactus. Tuz vero ex opibus eiusdẽ diui Bonauenture que diuino spirante lumine edidit: conditoris intelligentiam certissime comparasti. Ita tertianqꝫ par erat qui conditoris vices gesturus in terris. in illius mandatis commissum gregem oporteret erudire. necꝫ enim illius fauste quis vices gerit: quem non penitus.

nouit.neqz illius ponzo mandata recte alios edocet: que non prius luculenter edidicit Quare cum pro diuine sapiētie patre: ordinis minorum generali ministro episcopo cardinali Albanēn. intercessurus essem apud te beatissime pater. qui ijsdem meritis claruss: ijsdem ve officijs gloriose perfunctus eras. ⁊ proinde ad hoc opus tibi in hos vsqz dies diuinitus seruatū electus. nequaq̄ mihi verendum fuit: ne per insufficientiam tibi negligēter. qui etiam meritis fidelium pastor imbecillitati nostre clementissime compati dicicisti. Jamqz ego qui horzore quodā non sine titubatione occeperam. perspecto tamē q̄z benigno vultu ac clementi mtu audientiā indulgeas. erectus in spem meliorem. fiducior prosequor: tuiqz sacri affectus oraculo meas auribus illud prophetici insonare videtur. Dilata os tuum ⁊ ego implebo illud. Et rursus: Dabo tibi sermonem bene sonantem in os tuum: vt cōplaceas in ore principis. ac pium obsecro pari clementia velis sauere: vū diuino munimine adiutus: ac tuo benigno fauore firmatus: proferam que ad ipsius creditoris Bonauēture: ac huius sancte sedis laudem perpetuam cedere possint. Exoraturo a tua sanctitate. P. B. diui Bonauenture canonizatōnem ingens mihi studiū fuit: sacrazq; ⁊ pq; codices diligenti⁹ euoluere: ad dignoscendum quenam rei: de qua agimus conuenirent. Quibus quidem curiosius perspectis. quantum colligere potui. duo potissimum inspicienda. ac merito inquirenda fuisse intelligo. vtam scilicet ⁊ miracula. que si recitando monstrauerim. in hoc viro esse comperta qualia ad canonizatōnez sufficiant: tua sanctitas: cuius arbitrio id subijcitur: benigne dignabitur votis supplicātium respondere Et quoniam vite inuium. quod ex religione suscipio: miraculosum exi stit. nemo mihi vicio vertet. si vitam ante miracula relamrus: alterū cū altero recēsendo permisceam. Nec rursus mirabitur. q; quez admodum plerigz. cuiusp̄iam memoriam commendaturi. non ego primordijs natalib⁹ ac puericie diui Bonauenture insistam. aut eo altius a parentū dignitate exordiar. Prohibent namqz creba ⁊ darioza viri facinora. ab illo in statu perfectioni agitata. Nec tamen obmittam q; Bonauentura natione tuscus. patria balneo regius Johāne fidāza ⁊ Ritella fidelibus coniugibus ortus: baptismatis vnda resperstus. que ex Johanne medicine magistro: ⁊ felice Antbonij: qui ⁊ ipsi ab illis maioribus originem traxit atqz alijs testibus balneoreginis probe comperta sunt. Ceterum pretermissa longioze serie premissorum: vita inde exordium capit ⁊ vbi relicto mortalitatis statu: mundo moritur: ac omnipotenti deo: meritis beatissimi Francisci victimam se perpetuam dedicauit Gloriosus deus in sanctis suis. quos sibi ab eterno predestinauit erectos. ⁊ secundum necessitatem temporis. ad salutem humani generis producit in lucem. cum beatum Bonauenturam vas electionis sibi delegisset. ac suis obsequijs in religione sancti Francisci destinasset. quo tamen illius cōuersio: posset aliquando a deo disponente prosecta intelligi. ⁊ in illo sue maiestatis gloria reuelari: eundem in extrema valitudine periclitari permisit. Cuius saluti anxia sollicitudine timens charissima parens. vbi physicorum quos adhibuit diligentiam frustra experta est: ⁊ medelarum vires ad illum leuādum minus valere comperit. solius dei opem quem sancta timebat. ⁊ cui castos pueri mores: quos probe vt mater nouerat: intelligebat acceptos. humiliter in salutem pueri inuocauit. ac sancti Francisci suffragia reuerenter implorans: illum si sanum recuperaret: ipsius religioni perpetuo deuouit. Exaudita est p:o diuina clementia ⁊ sua reuerentia. ⁊ sanitate recuperata integer puer euasit. non sine admiratione physicorum. presertim qui cum statū corporis probe in illo deprehenderant: vt humana ope egrum leuari posse penitus desperassent. Idem iam adolescens. ac pro ro etate prouecta cum religioni maturum se ⁊ illi ex parentis voto debitum intelligeret. memorqz diuini mādati per Dauid propbe tam humano generi prolati. Vouete ⁊ reddite domino deo vestro. Anno sue etatis circiter secundo ⁊ vicesimo. habitū religionis sancti Frabcisci deuotissime suscepit. imqz p̄ sessionis emissione beneficium illius bis verbis aperte testatus est Voto enim pro me lāguente grauissime: ad beatum Franciscum emisso a matre: cum adhuc essem puerulus: ab ipsius sum mortis faucibus eruus. ⁊ in robur vite incolumis restitutus. quod cum vita memoria teneam: vera nunc confessione profiteor: ne tantum beneficium retiens: sceleris arguar vt ingratus. orationemqz ad illum pijssime his effundens. Accipe igitur P. beate qualemqz exiles meritisqz tuis ac beneficijs impares gratiarum actiones. ⁊ cū susceperis vota. culpas nostras sic oramdo ex causa. vt a malis presentibus eruas. ⁊ ad bona sempiterna perducas. Igitur vir sanctus in eadem vocatione progrediens. cum omnis ipsius vita in dei certa cognitione ac contemplatione versaretur. ad quam assequedam. per sacrarum scripturarum assiduam perlectionem: orationes ac contemplationes: intenderet. docente illum Alexandro de ales. sacre pagine magistro: tantam doctrinarum perfectionem bene adeptus est: vt a septimo sui ingressus anno. consono magistrorum ordinis iudicio: delectus. librum sententiarum in parisiensi vniuersitate clarissime legerit. ⁊ cathedram magistralem recepit. admirabilis proinde cunctis q; tam paruo spacio eam sufficiētiam valuerit comparare. Sed admirentur sane. qui res hūanas ex naturali tantum cursu: non autem ex diuina potentia metiur: tur. que duos discipulos litterarum prorsus ignaros: emaus oppidus contendentes breui itineris spacio comitata: diuinorum scientiam plenissime docuit. Idē diuus. dona sancti spiritus pro suis assiduis meritis consecutus: magna indies doctrine accremeta accipiebat. que magis diuinitus inspirata: q̄z humanitus acquisita videantur. Cuinqz per tres annos sequentes cathedram magistralem rexisset. Anno sue etatis secundo ⁊ tricesimo. inter primos religione ⁊ doctrina in ordine habebatur. Nanqz illi tanq̄z infinitus thesaurus scientia erat. quo qui vti sunt participes facti sunt amicicie dei Et quod notabilius ⁊ admirabilius erat: i illo: quo magis scientia ⁊ auctoritate emerserat. eo magis humilitate mentis deprimebatur. Nec ut plerigz litterarum scientia ifiati vilia ministeria domestica fastidiebat. sed qui vir nec nisi per obedientiam: egre tamē: ab illorum executione coercebatur. reputantibus prelatis indignum: si a talibus non vt egregius sequestraretur. in quo sancti spiritus gratia habitare perspicue cernebat. Nec tamen vir sancte: vlla d:aritatis officia ob litterarias actiones pretermittebat. sed in omnes fratres oculos intendens: si quem forte tristem: aut professionis penitentem intelligeret: tanta vultitudine in sermonem conuenie bat: consolabatur: monebat: ac cōfirmabat: vt nullus ab eo discederet: quin libens ceptū religionis iter prosequeretur. Infirmorū preterea cura supra q̄z credibile sit oblectabatur. quo ve gratioribus aut contagiosis morbis grauarentur: eo magis se totum illorum obsequio applicabat. Quibus officijs: cum maiorem diei partem absumeret: non eo minor erat in publicis lectionibus ⁊ interpretationibus scripturarum: que tanta claritate audientibus intelligenda reddebat: ut ipse auctor illorum merito videri posset. In capitulis vero: aut prouincialibus: aut generalibus: tanta sapientia ipsius responsa dabant. vt iam generalis minister: perspecta magnitudine consiliorum illius: nil omnino graue exequendum putaret in quo sancti viri iudicium non antea explorasset. Quibus dotis ⁊ gratijs illustrat⁹: cū iā i religiōe esset omni merito claruss: defuncto generali ministro: tredecimo ipsius ingressus anno: ex tam

ciatibus: aut generalibus: tāta sapientia ipsi⁹ responsa dabant: vt iā generalis minister p specta magnitudine ꝓfilioꝝ illius: nil oio grue exequendū putaret in quo sanctiviri iudicium non antea exploratsset. Quibus donis ⁊ gratijs illustratus: cū iam in religione esset oi merito clarus: defuncto generali ministro tredecimo ipsius ingressus āuo: ex tam multis sanctis viris quibus religio in sua nouitate floruit vnus omnium sine contradictiõe extitit subrogatus. Hic vir sanctus: accingens se grauioribus actionibus: cum iam religiosi cepissent a fundatoris disciplina paululum declinare: vbi monendo: instando: castigando: ac operosius laborando: ad melioris vite frugem reduxisset. In capitulo generali: quod primum narbon̄. tenuit. regulam beati Frācisci reformauit atq; exposuit. ordinemq; in prouincias ⁊ custodias taxauit ⁊ duas addidit. vbi strēnue decertās aduersus venenosas oppugnationes temeratoꝝ ⁊ obtrectatoꝝ: qui in religionem mendicātium: ac sanctum virum impudentius ora soluerant. atq; artificiosis calūnijs velitebantur. sola iusticia atq; innocentia tutus: permansit inuictus: tandē qui integer vite scelerisq; purus: non eget mauri iaculis: nec arcu: nec venenatis grauida sagittis fusce pharetra. Expertus fructus sanctorum monitorum magni Basilij diuini interpretis Homerici carminis: vbi virtutem pro meritis ad celum tollit: asserens poetam clara voce testatum. O homines sit vobis cura virtutis. que cum naufrago enatat: ⁊ eiectum in litore venerabilior ostendit. Vbi etiam libellum contra minores pernicios̄simuz: a magistro Giraldo de abbatis villa: vt putant p apologiam editum. non minus eloquenter: q; subtiliter confutauit. Qui etiam Giraldus non longe post iusto dei damnatus iudicio: meritas sui sceleris penas dedit. paralyticus ac miserandā lepra respersus: quib⁹ erumnis vitam finiuit. Congregato vero capitulo generali pisis̄eo auctore institutū. vt gloria tibi domine qui natus es de virgine. vsq; ad Epiphaniam continuaretur. eodem modo quo infra octauam natiuitatis dominice cantatur. ⁊ alie rubrice in breuiario reformate. ⁊ alie addite. Idem etiam pijssimus cultor gloriose virginis matris iesu instituit. vt fratres populum horta-rentur ad salutandum eandem: signo campane quod post completoriuz datur. quod creditum sit eandem eam hora ab angelo salutatam. Tunc translatum fuit venerabile corpus beati Antonij ad pregrandem ecclesiam paduanam. cuius lingua secundo ⁊ tricesimo sui obitus anno: recens ⁊ rubicūda reperta est. quam vir sanctus in manibus deuote recipiens. ac largissimis lachrymarū imbribus perfundēs. talibus reuerēter affatus est. O lingua benedicta: que deum semper benedixisti: ⁊ alios benedicere docuisti. nunc perspicue cernitur quanti meriti fueris apud deum. Cui oscula deuote figens: illam hōeste collocari curauit. Cuius etiam fama permotus pontifex tunc Clemens. iiij. vt illum in partem sollicitudinis traheret. opulēti Eboracēsi. ecclesie prefecit. nec tamen assē qui potuit: vt vir sanctus eam promotiōnem acceptaret. qui propositi constans: in religione maluit permanere: vbi diuitias ⁊ dignitates sibi procuraret in celis. Cuius constantiā pontifex admiratus ad illum: sta inquit in testamento tuo. ⁊ in illo colloquere. ⁊ in opere mandatorum tuorum veteraſce. Nunc vero se offert: numerosior cumulus diuinorum scriptorum ipsius. cum parisius legisset primum librum Geneſ nobile opus quod de septem visionibus Bonauenture intitulatur editum est. In libros sententiarum celebria commentaria edidit secundum ⁊ quartum presertim. quos etiam merrice extinit p secutus. Et incipiunt. O fons splendoris: vas vulcioris ⁊ amoris. Quibus ob sublime ingenium auctoris ibi insperssim: sententie sententiarum Bonauenture titulus inditus est. Super euangelijs cōpendiose ⁊ vtiliter scripsit. Luce presertim cancellarij pie matris iesu. quam pectori impressam assidua meditatione semper extinit veneratus. Rursus contemplatione sancti Ludouici regis francie: officiū de cruce deuotissimū edidit: quod ab ecclesia multe immunato receptū: in ea solemnitate vbiq; legitur. Composuit ⁊ solenne officium in honorem beati Francisci. ⁊. de ipsius vita historiam seriolo tractatu primum: ⁊ secundo reductoꝝ annotauit. Composuit ⁊ libellum de sex alis seraphin. In mōte Aluerne duo nobilia opuscula edidit pijssimas contemplationes flagrantia. quorum alterum itinerarium mentis in deuz ⁊ alterum in seipsum appellata sunt. Cōposuit ⁊ libellum approbatoriū religionis mendicantiū. quod defensorium appellant. Composuit ⁊ libellum de vita christi. siue meditationum passionum ipsius: quem arborem crucis nominant. Composuit ⁊ breuiloquiū. Item ⁊ sermones dominicales super euangelijs ⁊ epistolis per totum anni circulum. Item compendium veritatis sacre scripture Item libellum ordinationis siue institutionis nouicioꝝ. Item ⁊ libellus de stimulo amoris. Item ⁊ libellum quem appellant. pharetram in auctoritatibus principalibus doctorum approbatorum. quem per alphabetum extitit prosecut⁹. Et alia plura opuscula vsq; tricenarium numerum quę in partibus. galliarum frequentius habentur in manibus. Et cum beati Francisci religio: quam annis octo ⁊ decem sctō regimine gubernauit ipsius monitis ⁊ exemplis: in solidiori sanctitatis statu firmata esset: ⁊ viri claritas ob vite sanctitatem: doctrine eminentiam atq; operum diuinitatem: vbiq; elucesseret. Cum forte romana sedes plurimum laborabat difficultatibus: que in ocilio qō lugduni congregabatur inextricabiles emerserant. Greg⁹ tūc papa. xi. ⁊ reliqui⁹ sacer senatus: illecti studio viri: quem leuandis dictis difficultatibus: ac vniuersalis eccie regimini itelligebāt plīmū

prestiturum: atq; ob merita alioquin subleuandum in cardinalem: quamuis reluctanter promouerunt. ⁊ qō rarum ex ipso initio ob viri excellentiam ep̄m Albanen̄. Ad orq; p tractandis arduis rebus ꝓcilij. vnus omniū delectus est. deputatis qui illi assisterēt Rothomagensē: ⁊ Tripolitano claris episcopis illius temporis. qui ⁊ ipsi de religione sancti Francisci ad episcopatum ob meritum vocati fuerant. In quo concilio de multis illius sapientia sancte consultum atq; decretum. Ā grecorum cōfecte hereses. qui tum presente paleologo eoꝝ imperatore: quibus hoc lugdunum. venerant libere ad romane sedis obedientiam redierunt. Ad quorum reductionem missi fuerant frater Hieronymus de ꝓsculo. ⁊ frater bona gratia dalmata ordinis minorum religiosi eximij meriti. Quibus cū litteris reuerētialibus idem Gregorius: fratres ac prelatos qui in concilio aderant: in lugdunen̄. ecclesia conuocauit: vbi vir sanct⁹ preclaram habuit oratione: in proposito theumate quod legitur Baruch. vi. Exurge hierusalem ⁊ circumspice ad orientem. ⁊ vide collectos filios tuos ab oriente vsq; ad occidentem. Successisse in ea vocatione: patriarchatum: ⁊ operum fructu perseuerantes: cuz in dei ecclesia diutius laborasset: ita vt cum apostolo iure dicere posset. bonum certamē certaui: cursum consummaui. fidem seruaui. Anno salutis. Mcc. lxxiij. ⁊ sue etatis tercio ⁊ quinquagesimo: hora matutina octi domini. que mensis Julij erat tercia ⁊ decima ex humanis sublatus est: ⁊ sanctis patribus vt credere debemus eternum victurus redditus. Qua die ipsius venerabile corpus epulcro reconditur in ecclesia sancti Francisci lugdunen̄. cum multis lachrymis ⁊ ꝓternatione fratrum lamentantium se tāti viri solacio destitui. qui parem sibi in dei ecclesia relinquere non videbatur. Gregorio pontifice permaxime eum reputante: qui ibidez publice testatus est: ecclesiam dei illius mo-

te magnum incurrisse iacturā. In cuius exequijs primam missam celebrauit frater Petrus Tarantasien. episcopus: cardinalis Hostien. & sermonem habuit proposito themate Dolens super te mi frater Jonatha. Ubi inter cetera commendationes gratiarum & donorum: que illi deus dedit. etiam fuit q̄ quicunq; eum videbat: statim ipsius amore capiebatur: eiusq; monita libenter recipiebat. greci presertim: quibus reducendis ipsius diuina eloquia & consilia plurimum contulerunt. Benignus: affabilis: omnib⁹ gratus: & nulli unquam scandalo ppinquus: prudens: humilis: pudicus: sobrius: castus: atq; quietus. quarum virtutum actiones & officia semper strenue exiuit exercitus. Quod & si nullo alio probante doceremur: satis ex diuinis suis scriptis liquido patet. quibus tam intenso affectu singula premissa prosequitur: vt nisi per assumptum de illis habitum a deo ardenter illis inhiasset non valuisset. Tuz vero q̄ Alexandri de ales preceptoris ipsius testimonio mundus ab omni vicio probatus est qui eius vita & moribus probe compertis: de eo dicere solebat. Uerus israelita est iste. in quo Adam non peccasse videtur. Cuius doctoris auctoritatem tanti apud ecclesiam valuisse cōstat: vt de illius dictis aut scriptis: nephas putauerint dubitare. Consummatumq; omnes testati sunt diuinum oraculuz: per beatum Franciscum de illo editum futurum eum magnum virum in ecclesia dei religionemq; suam: magna per illum sanctitatis accrementa recepturum. Jam intelligio P. beatissime: quod & per te planius intelligebas: quis qualisve fuerit Bonaventura: de quo agimus. cuius vita & exemplis beati Francisci religio illustrata. & doctrina omnis terra repleta est. Nunc quid secundo loco aggredimur pari patientia audire digneris. dum refero que memoranda omnipotens deus in illo. & ipsius virtute in alio modo strare dignatus est. A re miranda exordior. Bonauentura adhuc in minoribus agens: demisse mentis humilitate potius q̄s ex iniustitia. pluribus diebus abstinuerat pereceptōe sacratissimi corporis christi veritus ne si illud indignus sumeret. iudicium sibi manducaret & biberet. Cumq; die quadam in missa deuotus adesset. deus respiciēs ad illius humilitatem eum particulam consecrate hostie: de manu celebrantis per angelum ceptam: illius ori clementer immisit. Respectu enim ad humilitatem serui sui: propter quaz beatus omnibus gentibus predicat. Rursus cum intenso affectu studeret. contemplando & annotando vitam beati Francisci. gloriosus sanctus Thomas de aquino: qui eadem tempestate meritis claruit. & Bonauenture magna charitate coniunctus fuit. accedens ad illius cubiculum: per foramen hostij illum introspexit in contemplatiōe raptū: & a terra mirifice sublenatum. Tum retrocedens. ad suos finamus inquit sanctum: qui laborat pro sancto. Simonis lugdunen. beatum Bonauenturam viuentem summa deuotione prosequabatur. que fiant domino placuit: mortuum peperit. Ad quam euocatus vir sanctus: exposito cadauere ante illius pedes: & mater que in lecto coram ingemiscebat. & reliquc mulieres que aderāt: sancti viri opem in salutem mortui deprecate sunt. Tum vir sanctus commiseratus: manibus atq; oculis erectis in celum: deuotissime oravit. Mox signo crucis super puerum facto: viuentem reddidit matri. Tritq; ac frequēs apud. lugdunen. castrum villanum. ac totam prouinciam: quod mulieres vtero laborantes inuocatus exaudit: & de periculo eximit. Johanna lugdunen. octo dies continuos vtero dissenta. atq; assiduo enixu parturiendi cruciata. desperauerat de salute: monita a mulieribus: que laboranti aderant: se sancti precibus & suffragijs cōmendauit certum votum pro salute recuperando faciens. & statiz incolumis incolumē peperit. Petrus filius Jo. aiuse capellerī: dextra tibia notabiliter claudus. ita vt quattuor membrib⁹ fine baculo nec ambulare. nec in vestigijs consistere posset. precibus voto & orationibus in sepulcro ipsius factis. ibidem nouenam facere cepit. & in fine ser dierum filius melius habere cepit: & infra nouem dies salutem omnimodam recuperauit. Eadem infirmitate simili egritudine liberatus filius Francisci massodi notarij lugdunen. Nobilis miles dominus Decorum de vincellis & de gromellis: pestilenti febre atritus & extenuatus erat. quem loquela: sensus & motus defuit. nūcq; extra salutis spē denunciauerat. Bartas de ferrarijs nobilis physicus. papyensis qui in illo omnia mortalitatis signa probe comperat. Ceterum religiosus quispiam aderat frater Basilinus biblicus conuentus sancti Francisci lugdunen. qui commouere cepit: que mira omnipotens deus per inuocationem dicti sancti operaretur. Et propterea illius opem in salutem morientis poscendam persuasit. Tum votiua inuocatione per cognatos & victum religiosum & certo voto pro illius salute ad beati Bonauenturam factō: qui moriturus videbatur statim sentire: mouere: loqui: & melius habere cepit. & breui salutem omnimodam recuperauit. Simili inuocatione de grauissima febribus liberati frater Johannes Benedicti ordinis sancti Francisci sacre pagine magister: Ludouica vxor Petri rouer. Gaspar da filia nobilis viri Petri Larionis de chamberiaco. Filius Richardi ridati. Soror ppinete vxor Claudij Pinolio. Anthonius catbalanus. Lanzelotus mercerius. Stephanus gennes chapelier. famulus Jo. adiusse de quartana. & frater Philippus laicetti. Francisca luem sine fomicaru in collo patiebatur. cuius igni sensim in reliquam corporis partem se propagabat & teneras puelle carnes misere vrebat atq; vorabat. super quam dolens Hilbertus Alerii infelix pater ad venerabile sepulchrum Bonauenture se contulit. illiusq; opē & suffragia in salutem filie deuotissime inuocauit. ac certū votum in hoc fecit. Mox donorum reuersus: extincto igne: sanam & liberam miraculose inuenit. Stephaneta relicta Johannes Bidiactis calu trabis oculum perdidit: graues dolores incurrit. & in periculum perdendi oculum deducta fuit. Commendauit se beato Bonauenture. adeq; illius sepulcrum virgunculam filiam cum cereo in imagine oculoz misit. Que reuersa: dolonibus liberata est. & breui integram oculorum sospitatem recuperauit. In qua & illud notabile. quod cum lugdunum pueniset religiosus dñs quidam predicator. vbi deus indicisset atq; populo q̄ quicūq; sciret aliquid de miraculis beati Bonauenture: eā sibi reuelare deberet. eadem Stephaneta que in suorum oculorum salutem & etiam inuocauerat auxilia gloriose virginis marie: per plera cuius beneficio sospitatem oculoz consecuta fuerat. aliquādiu detractauit dñō predicatori referre. Tum in grauiorem oculorum egritudinem incidit. mittensq; ei am filiam denuo vt antea fecerat ad idem sepulcrum: & facta oratione & voto miraculose extitit liberata. Tum suum reatum agnoscens: ad eundē p̄dicatorē accessit: & rei seriem omnimodā reuelauit. Simili inuocatione de oculorum & periculo oculorum liberati fuerunt Dionysius de foresta mercator. Claudia de piscaria. Claudius poleti corduenis. Margarita vxor Johannis petit textoris. Jo. adiusse filius. Jo. adiusse capellier dira paralysi repente percussus armis & femoribus & media sui corporis inferioris sensibus & parte debes factus cecidit. Cuius casum dolens pater: flexis genibus commendauit il-

lum beati Bonauenture. ⁊ statim qui ceciderat surrexit: loqui ⁊ melius habere cepit. Dunc imponentes eum lecticę: pater mater ⁊ Petrus alter filius vehexerunt eūdem ad sancti sepulcrum. quem ibidem sistentes: flexis genibus inuocauerunt beatum Bonauenturam. ⁊ factis certis orationibus ac votis sanum ⁊ liberum reduxerunt domum.

Eadem inuocatione de simili egritudine liberati Franciscus vauegnier. alias raul lon. Guillermus de blacena textor. Beatrix de bauline. Johanna relicta petri rolini. Margarita relicta Jo. de vault aurige.

Illustris vxor aurelianen. a potenti magne britannie fluę angle rege captiuus detinebatur. vbi veterem quartanam passus intensos capitis ⁊ renum dolores incurrit. destitutus omni humano opem beati Bonauenture deuotissime inuocauit. in illius suffragijs deuotissima sperauit. Et statim miraculose doloribus ⁊ egritudinibus liberatus in gallias infra diem exiit restitutus. Mox lugdunum petens: visitauit venerabile sancti sepulcrum. ⁊ oblationibus factis gratias deo ⁊ sancto pro acceptis beneficijs egit: ⁊ que per illius inuocationem fuerat consecutus religiosis dicti conuentus manifestauit.

Laqueda vxor Nicolai Colinecti lugdunensis. horrenda lepra respersa atq; in secta furia vitabilis iam diutius detractare nō poterat quin relicto tare cognatis ⁊ vbere miserabili consortio leprosorum se redderet. Que cum semper nomen beati Bonauenture deuote coluisset. ad illius sepulcra procubuit intensius precata vt misereretur sortis sue deuote: ⁊ oblatione ac voto factis mēbri atq; a lepra liberari obtinuit. Michael de Chel. alias de gennes. in cuius latus dextrum equus vehementi ictu validus calcem detorserat atq; impegerat. ita vt dua bus costis pene mortis: cum magno anhelitus impedimento: tres menses languidus iacuit. variisq; fomentis delinimentis ac cataplasmatibus frustra adhibitis. desperata salute commendauit se beato Bonauenture ⁊ certo voto in illius honorem facto de periculo exemptus ⁊ saluti extitit restitutus.

Simili inuocatione liberatus etiam de dolore costarum. Johannes michaelis de chenal seruiens curie lugdunen. ⁊ eadē Margarita Jo. petit que de celsicol edium parte delapsa ceciderat. Jo. garbot regius secretarius vxorem perpetuo languore tabidam siue hydropicam nullo medico immanime curare poterat. accessit ad venerabile sancti sepulcrum salutem coniugi: imo communem illi reuerenter cōmendans. ⁊ facto certo voto in honorem sancti: sanam ⁊ liberam domum reuersus extitit cōsecutus.

Jo. dusolier marescallus lugdunensis. patri ac marcāda tibia quatuor menses languidus iacuit. Cumq; cruciabiles dolores diutius perpeti non valeret: in sola tibie amputatione spem concepisset. Nocte sequente per quietem monitus commendauit se beato Bonauenture: atq; vxorem cum cerea imagine tibie ad illius sepulcrum deuotissime misit. Que reuersa doloribus penitus exemptus est: ⁊ salutem omnimodam breui recuperauit. Petrus moyer ligneum molendinum habebat in flumine rodano. qui affluenti aquarum colluuione elatus ⁊ auctus molendinum ipsum valida aliorum catena retinū violenter rapuit ⁊ in se ⁊ vorauit. Quo conspecto idem petrus ꝯ semper coluerat beatum Bonauenturam ad illius sepulcra confugit. ac prumbens reuerenter ꝓcatus est vt a sui duoto calamitosam iactura auerteret. Mox egressus: inconcussum molendinum ad alteram rodani ripam in litore iectum: ⁊ miraculose restitutum conspexit ⁊ recuperauit. Stephaneta mater predicti Francisci vauegnier: alias de roueson ide squilincia in extremis laborabat. Que allatū dñicum corpus: nec agnoscere nec recipe potuit. Ad egerrime ferēs Fracisc⁹ filij⁹: q probe matrem magna deuotione beatū Bonauenturā sēp coluisse. ad illius

venerabile sepulchrū cōfugit. deuotissime precatus ne sustineret sui deuotā sine salutis viatico vita decedere. Domū reuersus fidelissime speras in bto Bonauētura: coep⁹ oēm curā afferri curauit. Ad statā agnitū mr reuerenter recepit. Venerabilis religiosus pr Bndict⁹ de lulino ordinis. s. Antonij vicemen. procurator domus. s. Antonij lugd. cē suales libros domus amiserat. quos multa adhibita diligentia repire non valuit cū magno scādalo ⁊ detrimēto dom⁹. accessit ad venerabile sepulcrū bti Bonauēture: ⁊ ibidē accensis candelis ꝓmēdauit se eidē. ⁊ domū reuersus libros meruit inuenire. Pari inuocatiōe richardus ridani mercator amissa infra ꝓbatoria ⁊ alias res apothece valuit inuenire. Jndem ⁊ fr Petrus sabri res ad sui vsū deputatas amissas. Margarita gruelle vxor hugonis Francisci burgūdi cal zetarij habitatoris lugdun. intenso podagre dolore cruciabatur. Que cū ꝓbe nosset medicam artē i b paz valere: confugit ad inuocationē suffragioꝝ bti Bonauēture: ꝺgnicilaq; filiā: cū cerea pedis imagine: ad illius sepulcra reuerenter misit: ⁊ stati podagra extitit liberata. nec illa vnq; decetero grauata fuit. Eadē inuocatione liberata Catherina vxor Jo. textoris de hispania. Et filij⁹ magistri Fracisci massedi notarii. Margarita vxor bndicti garrini. filiū habuit i inguinibus ruptū ac vlceribus miser e putrescētem. Qui medica manu sectus: in deteriorē statū ac certū mortis periculū deductus fuit. Ad ingemiscens mr que spālius bti Bonauētura veneraba. ad illius sepulcrū reuerenter confugit. ibidēq; deuotissime precata ē vt sue orbitatis miseret: ⁊ noue nāq; in illius honorē facere cepit: ⁊ octaua die sanū ⁊ liberū ꝓcēmeruit. Petrus morget doliū vino plenū in cellariū inferēs: illius oneri ipar pssiuo succubuit. ei illo sup eū incūbēte quassatus fuit ac pene ꝓtritus. ꝓmendauit se bto Bonauēture: ⁊ saluté ꝓsequi meruit. Silī inuocatione liberata illius cognata: que casu spatulam ⁊ brachiū enormiter leserat. Sūt preterea ⁊ alij innumeri: qui meritis eiusdē scti de varijs doloribus: egritudinibus: ac pericul⁹ miraculose liberari meruerunt: quoꝝ singulos si recensere pergam: priū opi deficiēto potius q̄z vsui aut fastui dubie futur⁹ ero. Hoc īm loco nō ꝓmittā vt silentio transeam stupendū ac memorabile quiddā: qō oīpotens deus ad phibendū certū testimoniū sanctitatis viri in illius venerabili corpe ꝓ sua clemētia monstrare dignatus é. Dū idē venerabile corpus trāsferret ad nouā eccl̄am ad titulū sci Francisci lugduni erectam: centesimo ⁊ sexagesimo sui obitus āno. reliqua corpis pte alioquin exesa atq; consūta. caput īm solidū: capillamētū: cerebrū: labia: dentes: ⁊ linguā in nullo a vitali statu aut colore demutata repta sunt. Erat ꝓfecto diuine clementie: illud os a putrefactōe seruare: qō ad salutem fidelium atq; in diuis laudibus sp extitit opositum. nec dare scīm suū videre corruptionē. Extant ꝓterea crebra ⁊ memoranda beneficia que frequēter ꝓcives balneo regini ⁊ vibenetanis ꝓ inuocatōem eiusdē sancti meruerunt obtinere. de quib⁹ tā multis vnū aut pauo duo recēsere nō piget. Laodomia vibenetana filiā sarcina onerauerat domū. ac pinde Fracisco matthei nebieviro quodāmō inuisa: qui rei familiaris angustia ipar sarcine matrimonio abstinebat: de quo non nisi seminas ꝓpeat ꝓficisci. Eos cōiuges consolatus venerabilis religiosus minorum mgr Fracisc⁹ de aquapendente: qui illis admodum cultus erat: affirmauit se hīe documenta ex institutis scti Bonauēture: cū si moniti suscipent: masculinā prolem conseq̄rent. Auscultantibus vna mecum iquit votiuas effundite pces ad gliosum Bonauenturam: ⁊ pie sperētis assequi qō optatis. Qui pentes monitis: pauculis diēb⁹ gigne de pli opam indulserūt: ⁊ vxor grauida sca est: ⁊ statuto mense masculū pepit: cui nomē ex instituto eiusdē religiosi Bonauētura imposuerunt. laudātes deū ⁊ scīm in cuius vir

Oro ortaniam i vini ouente

tute mirabilia secum operatus est. Triennio post dum ea ciuitas Epidimie morbo atq; internicinio grauiter affligeret: domus omnis coniugum eo veneno respersa est: ⁊ filiabus omnibus extinctis: Bonauētura extra spem salutis constitutus: credebatur pari mortalitate iaz iā sorores secuturus. Qui etiam immundorum spūum presentanea instantia vexatus: nulla domus parte illorum persecutionem effugere poterat. clamitans īfelix succurrite gladio ⁊ fuste. hos spūs malignior es fugate. Parentibus p̄ talium afflictione ⁊ mesticia consternatis: atq; omni ꝓsus remedio destitutis subijt sancti recordatio: cuius munere filium fuerant consecuti. mox in spem adducti. illum hac prece precati sunt. Sancte gloriosissime: qui benignus nobis hunc filium procurasti: eadem benignitate prestes vt fugatis malignis spiritibus: a peste saluum retineamus. Et prece facta spiritus extorres exclusi: febris cessauit. ⁊ breui puer oīno ab egritudine saluus surrexit: cuz magna parentum ⁊ oīuz ciuium leticia. gaudentium q̄ ad superandas morborum ⁊ spirituum malignitates: defensoris tam validi presidio cognoscerent se munitos. Possem forte ineptus videri: si studens cepto p̄sequar diem absumere: recensendo miracula. quoruz relationi nec diem nec certe dies: sufficere satis scio. Sed quid vlterius exquirimus miracula. quasi vero Basilium magnum: Hieronymum. ⁊ Augustinum nostre fidei lucida sidera. Thomam aquinatez: ⁊ alios q̄z plures. quos ī dei ecclesia sanctos colimus: ob miracula: non autem ex diuinitate doctrine miremur ⁊ veneremur. Quos tamen sanctitatis testimonium: nō ex alio certius consecutos probe intelligimus: q̄z ex eorum cōmentarijs: que vt diuinitatis plena. non nisi per infusam scientiam poterant edidisse. ex quibus spiritum sanctum in eis habitasse verius comprobatur. Atsi porro miracula exigimus. non tā que per illuz ī alios: q̄z que in eo ipso apparuerint considerem⁹.

Si igitur diuum Bonauenturam ī suis operibus miraculosum iam constat. si infusam dono sancti spiritus obtinuisse sciam diuina illius ꝯmentaria profitentur. Si charitatis officia ardentius executum. Mundanos honores contempsisse. Affectus terrenorum abiecisse. In persecutionibus constātem mansisse. In beati Francisci ac vniuersali religione fructuosum extitisse. Si superna vocatione. vt paulum in sortem dñi miraculose conuersum. Si diuino beati Francisci p̄sagio sctm̄ predicatum. Si alexandri de ales doctoris irrefragabilis ipsius preceptoris sedula obseruatione sctm̄ comptuz ac iudicatum. Si religiosorum minorum voto q̄ sanctitate pollebant vt sanctior summus prelatus assumptus. Si romane sedis iudicio vt clarus meritis: ad vniuersalis ecclesie regimen profuturus ascitus. Si deniq; cōi oīum opinione fideliū sctūs tenet: ⁊ noīatur ⁊ colitur. Si benignus succurrit quotidie inuocantibus se. Poterat sanctitas tua etiam nullo petente. sancto: qd̄ vnum deerat publicos honores decernere: q̄zto magis id d̄bes celsorum principum votis. Accedunt pientissime preces serenissimorum ac clarissimoruz Frederici romanorum regis semper augusti. Ludouici francorum christianissimi. Ferdinandi Sicilie. ⁊ etiaz Matthie hungarie regum catholicorum. qui cum de republica christiana bene mereri sueti sint. digni certe videri debent. qui a sanctitate tua tā sanctaz rem impetrēt. Rogāt preterea illustres duces: ac populi: ac loco maximi muneris hoc petunt. Calabrie. Uenetiarum. Mediolani Sabbaudie ⁊ ducisse Calabrie ⁊ barbonij. Florentini. Senen̄. Perusini. Lugduneñ. ⁊ ciuitas balneoregij. que lz humilis sit: tñ clarissima ⁊ deo gratissima videri dz. cui contigit tantuz sidus producere. Rogat preterea istius ordinis reuerendissimorum patrū Jo. de Arogonia eiusdez serenissimi regis Ferdinandi illustris proles. que sanctos qui ī eo ordine claruerunt religiosius veneratur ⁊

[library stamp]